

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ

နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် - ပဉ္စမတွဲ

ဝိပဿနာပိုင်း

ဖားအောက်တောရဆရာတော်

ဒုတိယအကြိမ် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက် - ၁၃၈၁-ခုနှစ်၊ (၂၀၁၉-ခုနှစ်)

* “သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း”ကို ပထမတွဲ၏ အဆုံးသို့ ရွှေ့ပြောင်းထည့်သွင်းလိုက်သည်။

သဗ္ဗဒါနံ ဓမ္မဒါနံ ဇိနာတိ၊
သဗ္ဗရသံ ဓမ္မရသော ဇိနာတိ။
သဗ္ဗရတိ ဓမ္မရတိ ဇိနာတိ၊
တဏှက္ခယော သဗ္ဗဒုက္ခံ ဇိနာတိ။

ဒါနအားလုံးကို ဓမ္မဒါနက အောင်နိုင်၏။
အရသာအားလုံးကို တရားအရသာက အောင်နိုင်၏။
ဓမ္မလျော်ဖွယ်အားလုံးကို တရား၌ ဓမ္မလျော်ခြင်းက အောင်နိုင်၏။
ဒုက္ခအားလုံးကို တဏှာကုန်ခြင်းက အောင်နိုင်၏။

စိရံ တိဋ္ဌတု သဒ္ဓမ္မော၊ ဓမ္မေ ဟောန္တု သဂါရဝါ။

ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမ သာသနာတော်သည်
အခွန်ရှည်စွာ တည်ပါစေသတည်း။
သဒ္ဓမ္မသုံးဖြာ၌ ရိုသေလေးစားခြင်း ရှိကြပါစေကုန်သတည်း။

“ဓမ္မဒါန”

ဤကျမ်းစာကို မည်သူမဆို ကူးယူခွင့် ပုံနှိပ်ခွင့် ရှိသည်။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ
နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် - ပဉ္စမတွဲ

မာတိကာ

	စာမျက်နှာ		စာမျက်နှာ
နိဒါနကဏ္ဍာ	က	ယောက်ျားမြတ်တို့၏ အကြံ	က

ဝိပဿနာပိုင်း

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

ကလာပသမ္မသန ခေါ် နယဝိပဿနာ	၁	ဩဠာရိက ဝေဒနာ - သုခုမ ဝေဒနာ	၃၄
ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာက စပါ	၆	ဇာတိ = ဇာတ်၏ အစွမ်းဖြင့်	
သတိပြု၍ မှတ်သားပါ	၇	ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၄
အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ်	၇	သဘာဝ၏ အစွမ်းဖြင့်	
ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းအားဖြင့် ရှုနည်း	၉	ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၇
လက္ခဏာရေး သုံးတန်	၉	လှုပ်ရှားမှု - ချောက်ချားမှု	၃၈
အနိစ္စလက္ခဏာက စ၍ ရှုပုံ	၁၃	ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်	
သတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်	၁၄	ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၈
ဒုက္ခလက္ခဏာ	၁၅	လောကီ လောကုတ္တရာ၏ အစွမ်းဖြင့်	
အနတ္တလက္ခဏာ	၁၅	ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၉
နာမ်တရားများကို ဝိပဿနာ ရှုပုံ	၁၇	ရှောင်ရှားသင့်သော အချက်	၃၉
ရံခါ အဇ္ဈတ္တ, ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ	၁၈	အချင်းချင်း ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍	
ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ, ရံခါ ရုပ်တရား		ဩဠာရိက သုခုမ ယူပုံ	၄၀
ရံခါ နာမ်တရား	၁၉	တစ်နည်း ဩဠာရိက သုခုမ ခွဲပုံ	၄၁
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသို့ ဝင်သွားပုံ	၂၁	ဟိန - ပဏီတ = အယုတ် - အမြတ်	၄၃
အထူးသတိပြုရန်အချက်	၂၂	ဒူရ - သန္တိက = အဝေး - အနီး	၄၃
ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၂၂	သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	၄၃
အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၌		အကျိုးဝင်နိုင်ပုံ	၄၄
ဝိပဿနာရှုပုံ	၂၂	နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး	၄၅
ခန္ဓာ (၅)ပါး ရှုနည်း	၂၅	ရူပက္ခန္ဓာ၌ ခွဲ၍ ရှုပုံ	၄၅
ဩဠာရိကရုပ် - သုခုမရုပ်	၂၉	လက္ခဏာဝဝတ္ထာန ဝါရ = အနိစ္စသမ္မသန,	
ဟိနရုပ် - ပဏီတရုပ်	၃၀	ဒုက္ခသမ္မသန, အနတ္တသမ္မသန	၄၇
ဒူရရုပ် - သန္တိကရုပ်	၃၁	သီဟောပမသုတ္တန်	၄၇

သင်္ခါရဒုက္ခသည်သာ လိုရင်းဖြစ်သည်	၅၀	နာမ်တရားတို့၏ အသုဘသဘော	၇၂
သမ္မသနအပြား	၅၀	အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ သတ်မှတ်ချက်	၇၃
အနိစ္စာနုပဿနာ ပရိယာယ်	၅၁	ရုပ်-နာမ် တွဲ၍လည်း ရှုပါ	၇၄
ရှုပုံစနစ်	၅၂	ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ	၇၅
အာယတန (၁၂)ပါးနည်း၊		တော (၄၀) ရှုကွက်	၇၆
ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်း	၅၂	အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀) ချက်	၇၆
သဠာယတနဝဂ္ဂသယုတ်ပါဠိတော်ရှုကွက်များ	၅၃	၁။ အနိစ္စတော	၇၇
သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်ထုံး ဥပဒေသများ	၅၄	၂။ ပလောကတော	၇၇
ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၅၅	၃။ စလတော	၇၈
လွယ်ကူသော စနစ်တစ်ခု	၅၆	၄။ ပဘင်္ဂတော	၇၈
စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၅၇	၅။ အဒ္ဓါဝတော	၇၈
ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၅၇	၆။ ဝိပရိဏာမဓမ္မတော	၇၉
အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်	၅၈	၇။ အသာရကတော	၇၉
အသုဘ ဘာဝနာ	၅၈	၈။ ဝိဘဝတော	၇၉
သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာ		၉။ မရဏဓမ္မတော = မစ္စု	၈၀
အဖွင့်	၅၈	၁၀။ သင်္ခိတတော	၈၀
အနုပါဒိန္နက ပက္ခ	၅၉	ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅) ချက်	၈၁
စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ မဟာတိဿထေရ်	၆၀	၁။ ဒုက္ခတော	၈၂
အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူပုံ	၆၁	ဝိပဿနာ မဟုတ်သေးသည်ကို သတိပြုပါ	၈၃
သဝိညာဏကအသုဘ - အဝိညာဏက		၂။ ရောဂတော	၈၄
အသုဘ	၆၂	၃။ အယတော	၈၅
သမထနှင့် ဝိပဿနာ	၆၂	၄။ ဂဏ္ဍတော	၈၅
ဟတ္ထေဂဟိတပဉ္စဝတ္ထု = လက်ကိုကိုင်၍		၅။ သလ္လတော	၈၆
ပြောပြသော ဝတ္ထု	၆၂	၆။ အာဗာဓတော	၈၇
သဘာဂ - ဝိသဘာဂ	၆၂	၇။ ဥပဒ္ဒဝတော	၈၇
ဝိပဿနာပိုင်း အဝိညာဏကအသုဘ =		၈။ ဘယတော	၈၈
သေအသုဘ ရှုကွက်	၆၄	၉။ ဤတိတော	၈၈
သူသေကောင် (၉)မျိုး	၆၆	၁၀။ ဥပသဂ္ဂတော	၈၉
လက္ခဏာယာဉ် တင်ပါ	၆၇	၁၁။ အတာဏတော	၉၀
ခြွင်းချက် အနည်းငယ်	၆၇	၁၂။ အလေဏတော	၉၁
အခက်အခဲတစ်ရပ်	၆၈	၁၃။ အသရဏတော	၉၁
ရာဂကိုတိုက်ဖျက်ရေး	၆၈	၁၄။ ဝကေတော	၉၁
သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘရှုကွက်	၆၉	၁၅။ အယမူလတော	၉၂
ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်း အသုဘရှုပုံ	၇၀	၁၆။ အာဒီနဝတော	၉၂
အာဒီနဝနုပဿနာ	၇၁	၁၇။ သာသဝတော	၉၃
သမထနှင့် ဝိပဿနာ	၇၁		

၁၈။ မာရာမိသတော	၉၃	၂။ ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထိမအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၃၅
၁၉။ ဇာတိဓမ္မတော၊ ၂၀။ ဇရာဓမ္မတော၊		“ကြွ - ဆောင် - လွှဲ - လွှတ် - ချ - ဖိ”	၁၃၇
၂၁။ ဗျာဓိဓမ္မတော	၉၄	ဓာတ်လွန် - ဓာတ်ယုတ်	၁၃၈
၂၂။ သောကဓမ္မတော၊ ၂၃။ ပရိဒေဝဓမ္မတော၊		၃။ အာဟာရမယရုပ် - ရှုနည်း	၁၃၉
၂၄။ ဥပါယာသဓမ္မတော၊	၉၅	၄။ ဥတုမယရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မတော	၉၅	၅။ ကမ္မဇရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
အနတ္တလက္ခဏာ (၅) ချက်	၉၆	၆။ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
၁။ အနတ္တတော	၉၇	၇။ ဓမ္မတာရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၃
၂။ ပရတော	၉၇	အရူပသတ္တက ဝိပဿနာ ရှုနည်း	၁၄၄
၃။ ရိတ္တတော	၉၈	၁။ ကလာပအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၄
၄။ တုတ္တတော	၉၈	ရွှေစိတ် - နောက်စိတ်	၁၄၅
၅။ သုညတော	၉၉	၂။ ယမက = အစုံအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၉
ကိုယ့်တွက်ကိုယ်တာ ကျင့်ကြံပါ	၁၀၀	၃။ ခဏိကအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၉
ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား (၉) ပါး	၁၀၁	၄။ ပဋိပါဋိ = အစဉ်အားဖြင့် ရှုနည်း	၁၅၀
ရှုလိုရနိုင်ပါသလား	၁၀၅	၅။ ဒိဋ္ဌိဥဿါဒန = ဒိဋ္ဌိကို ခွာသောအားဖြင့်	
အရူပနိဗ္ဗတ္တိပဿနာကာရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၂။)	၁၀၆	ရှုနည်း	၁၅၁
ဉာဏ်၏ အာနုဘော် ကြီးမားပုံ	၁၀၈	၆။ မာနဥဿါဒန = မာနကို ခွာသောအားဖြင့်	
ပညာဘာဝနာ ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်	၁၁၀	ရှုနည်း	၁၅၁
ရှေးဟောင်းလမ်းရိုးကြီးသာ ဖြစ်သည်	၁၁၀	၇။ နိကန္တိပရိယာဒါန = တဏှာ (= နိကန္တိ)	
အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်	၁၁၂	ကုန်အောင် မဖြစ်အောင် ရှုနည်း	၁၅၂
အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်		ဒိဋ္ဌိဥဿါဒန - မာနဥဿါဒန -	
မြန်မာပြန်	၁၁၄	နိကန္တိပရိယာဒါန (၅ - ၆ - ၇။)	၁၅၂
အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်မြတ်ကြီး	၁၁၉	အဝသဝတ္ထနဋ္ဌေန အနတ္တာ	၁၅၃
အရှင်သာရိပုတ္တကိုယ်တော်မြတ်ကြီး	၁၂၀	ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ	၁၅၄
အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး	၁၂၁	ဥပ္ပါဒဝယပဋိပိဋနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ	၁၅၅
အာနန္ဒသုတ္တန် ဒေသနာတော်	၁၂၁	လိုရင်းအကျဉ်းချုပ်မှတ်သားရန်	၁၅၆
အာနန္ဒသုတ္တန် မြန်မာပြန်	၁၂၁	ပဂုဏ ဖြစ်လေပြီ	၁၅၈
အသိဉာဏ်၌ မထင်လာသောတရားများ	၁၂၇	မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုး	၁၅၈
အနိစ္စသုတ္တန်	၁၂၉	အနိမိတ္တာနုပဿနာ အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာ	
အနုလောမိကာခန္တိ	၁၃၀	သုညတာနုပဿနာ	၁၆၁
ရူပသတ္တကရှုနည်း	၁၃၁	အနိမိတ္တာနုပဿနာ	၁၆၁
၁။ အာဒါနနိက္ခေပနအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၃၁	အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာ	၁၆၄
အနိစ္စအခြင်းအရာ	၁၃၁	သုညတာနုပဿနာ	၁၆၅
ဒုက္ခအခြင်းအရာ	၁၃၃	အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ	၁၆၅
အနတ္တ အခြင်းအရာ	၁၃၄	ယထာဘူတဉာဏဒဿန	၁၆၅
အနှစ်တစ်ရာဟူသည်	၁၃၅		

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (၂)မျိုး	၁၆၇	ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌		ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၁၉၉
ဟောကြားထားတော်မူပုံ	၁၆၇	ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည်မှာ	၁၆၈	ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၁၉၉
စဉ်းစားရန် အချက်များ	၁၇၂	ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၀
ဤ၌ ဆိုလိုသော သဘောတရား	၁၇၃	ဘဝင် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၀
အဓိပ္ပါယ်ယူဆပုံ	၁၇၅	ဘဝင် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၁
ဘဝကို အဆုံးထား၍ ဟောကြားတော်		ဘဝင် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၂
မူရခြင်း	၁၇၇	ဘဝင် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ရှုပုံစနစ်	၁၇၉	ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၂၀၂
လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ	၁၈၀	ဘဝင် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
တူညီပုံကို ဤသို့ သဘောပေါက်ပါ	၁၈၅	ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၀၂
မြတ်သောအသက်ရှင်ခြင်း	၁၈၆	ဘဝင် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်း -	၁၈၇	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇	ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌	
ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇	ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၄
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၂၀၄
သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၀၄
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၅
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၉	စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၅
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၉	စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၅
နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ	၁၉၂	စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓာ	၁၉၃	ဥဒယရှုပုံ - (ပထမနည်း)	၂၀၆
အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိမည့် အချိန်	၁၉၃	စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဥပ္ပါဒနိရောဓ - အနုပ္ပါဒနိရောဓ	၁၉၆	ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၀၆
နိရောဓ (၅)မျိုး	၁၉၆	စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၆
သမုဒယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း - ဥဒယဒဿန =		သမ္ပဋိစ္ဆိင်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၇
အဖြစ်သက်သက် ရှုနည်း		သမ္ပဋိစ္ဆိင်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၇
		သမ္ပဋိစ္ဆိင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ	၁၉၇	ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၂၀၇
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၁၉၈	သမ္ပဋိစ္ဆိင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၁၉၉	ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၀၈

သမ္ပုဋ္ဌိစွိုင်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၈
စက္ခုဒွါရဝီထိ - မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဇော	
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၂၀၉
ရူပါရုံလိုင်း - မနောဒွါရဝီထိ - မဟာကုသိုလ်	
ဒုတိယဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၂၀၉
ဝယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း	
ဝယဓမ္မာနုပဿီဟူသည်	၂၁၀
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၁
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၂
ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၂
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဝယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၂၁၂
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၁၃
ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၃
စက္ခုဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၄
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၄
စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၅
စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဝယရှုပုံ (ပထမနည်း)	၂၁၅
စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၁၅
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၆
ယေဘုယျ အကြံပေးချက်	၂၁၆
သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၇
သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၇
သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၈
သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၈
သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၈
သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၉
သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း	
သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီဟူသည်	၂၂၁
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပုံ	၂၂၂
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပုံ	၂၂၃
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌	
ဥဒယ-ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)	၂၂၄

ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပုံ	၂၂၅
ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ စသည့် ရူပက္ခန္ဓာ၌	
ဥဒယ-ဝယရှုပုံ	၂၂၆
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ အဆို	၂၂၈
မဟာဋီကာ၏ ပြန်လည်ချေပချက်	၂၂၉
ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်	၂၃၁
အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် နှိုင်းနှိုင်းမိပါသည်	၂၃၄
သစ္စ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - နယ - လက္ခဏာတို့	
ထင်ရှားပြီ - သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ	၂၃၆
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား ထင်ရှားလာပုံ	၂၃၉
နည်းလေးပါး ထင်ရှားလာပုံ	၂၄၀
လက္ခဏာ ငါးပါး ထင်ရှားလာပုံ	၂၄၂
တရုဏ ဝိပဿနာဉာဏ်	၂၄၅
သစ္စကအမေး - ဘုရားရှင်အဖြေ	၂၄၅
သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် - တတိယဆင့်	၂၄၈
ဝိပဿနပုတ္တိလေသ (၁၀) ပါး	၂၄၉
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြား	
ထားတော်မူပုံ	၂၅၀
၁။ သြဘာသ = အရောင်အလင်း	၂၅၁
မဟာနာဂမထေရ်	၂၅၄
၂။ ဉာဏ = ဝိပဿနာဉာဏ်	၂၅၆
၃။ ပီတိ = ဝိပဿနာပီတိ	၂၅၆
၄။ ပဿဒ္ဓိ = ဝိပဿနာပဿဒ္ဓိ	၂၅၆
၅။ သုခ = ဝိပဿနာသုခ	၂၅၈
၆။ အဓိမောက္ခ = သဒ္ဓါဓိမောက္ခ	၂၅၉
၇။ ပဂ္ဂဟ = ဝိပဿနာဝီရိယ	၂၅၉
၈။ ဥပဋ္ဌာန = ဝိပဿနာသတိ	၂၅၉
၉။ ဥပေက္ခာ = ဝိပဿနုပေက္ခာ +	
အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ	၂၆၀
အာဝဇ္ဇန်း၏ ထက်မြက်မှု	၂၆၁
၁၀။ နိကန္တိ = ဝိပဿနာနိကန္တိ	၂၆၁
ဥပက္ခိလေသနှင့် ဥပက္ခိလေသဝတ္ထု	၂၆၂
အရိယမဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို	
ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း	၂၆၃
အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်	၂၆၆

ပဋိပဒါဉာဏဇယနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ဥပက္ခိလေသမှ လွတ်မြောက်သွားသော		တဇ္ဇာပညတ်	၂၇၃
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်	၂၆၇	လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ	၂၇၅
လက္ခဏာရေး သုံးတန် မထင်မှု ထင်မှု	၂၆၉	ဣရိယာပထ - သမ္ပဇည ရှုကွက်	၂၇၆

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဟူသည်	၂၇၈	(၁) ပထမ စတုတ္ထ	၃၀၉
ဥပ္ပါဒ - ဌိတိ - ပဝတ္ထ	၂၇၉	(၂) ဒုတိယ စတုတ္ထ	၃၁၀
နိမိတ္တ	၂၈၁	(က) ပီတိ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၁
ချုပ်မှုဟူသည်	၂၈၃	(ခ) သုခ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၁
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ		(ဂ) စိတ္တသင်္ခါရ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၃
ပရမတ်တရားများ	၂၈၄	(ဃ) ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ	၃၁၃
အချုပ်မှတ်သားရန်	၂၈၅	ဝေဒနာနုပဿနာ	၃၁၄
လက္ခဏာရေး သုံးတန်	၂၈၆	ဝေဒနာ တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?	၃၁၄
ရှုစိတ်ဟူသည်	၂၈၇	(၃) တတိယ စတုတ္ထ	၃၁၄
ရှုကွက်ပုံစံများ	၂၈၇	(က) စိတ္တ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၅
ဘင်္ဂါဉာဏ်၏ မှတ်ကျောက် တစ်ခု	၂၈၈	(ခ) အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ	၃၁၆
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါး = အနုပဿနာလေးပါး	၂၉၁	(ဂ) သမာဒဟံ စိတ္တံ	၃၁၇
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ	၂၉၃	(ဃ) ဝိမောစယံ စိတ္တံ	၃၁၈
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ်	၂၉၃	ဒိဋ္ဌိ - အဒိဋ္ဌ တရား	၃၂၀
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ	၂၉၃	စိတ်တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?	၃၂၁
ဝိပဿနာရှုသည့် ဉာဏ်	၂၉၄	(၄) စတုတ္ထ စတုတ္ထ	၃၂၁
အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်	၂၉၅	(က) အနိစ္စာနုပဿီ	၃၂၂
လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ	၂၉၆	(ခ) ဝိရာဂါနုပဿီ	၃၂၄
ဝိပဿနာ အခိုက် သမုဒယ ချုပ်ပုံ	၂၉၇	(ဂ) နိရောဓာနုပဿီ	၃၂၅
အနွယ်ဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆရှုပုံ	၂၉၇	(ဃ) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ	၃၂၅
ခွာနိုင် ပယ်နိုင်သည်	၃၀၀	သုဒ္ဓဝိပဿနာနှင့် သမထဝိပဿနာ	၃၂၆
အကျိုးအာနိသင် (၈)ပါးဖြင့် ခြံရံအပ်သော		သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် စတုတ္ထဆင့်သို့ ဆိုက်ပြီ	၃၂၇
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်	၃၀၈	ဣရိယာပထ - သမ္ပဇည ရှုကွက်	၃၂၈
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသို့ သက်ဝင်ပုံ	၃၀၉	သေသူ - ရှင်သူ = လူသေ နှင့် လူရှင်	၃၂၉

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ခန်း

ဘယဉာဏ်ဟူသည်	၃၃၀	ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအားဖြင့်	
ဘယဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်ပါသလော?	၃၃၀	ထင်ပုံ	၃၃၂
ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည်	၃၃၁	ဘယဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရား	၃၃၃
လောကဥပမာများ	၃၃၁		

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်	၃၃၄	ဒုက္ခ - သာမိသ - သင်္ခါရ	၃၃၇
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြား		ဉာဏ် (၁၀)ပါး	၃၃၉
ထားတော်မူပုံ	၃၃၅		

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် = နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်	၃၄၀	တရားကိုယ် အနက်သဘောတူသော ဉာဏ်	
		သုံးပါး	၃၄၁

မုဗ္ဗိတုကမ္မတာဉာဏ်ခန်း

သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသော ဉာဏ်	၃၄၂
---	-----

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်	၃၄၃	အနတ္တဟု ရှုပုံ	၃၄၆
အနိစ္စဟု ရှုပုံ	၃၄၄	လောကဥပမာ တစ်ရပ်	၃၄၇
ဒုက္ခဟု ရှုပုံ	၃၄၄	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၏	
အသုဘဟု ရှုပုံ	၃၄၆	ဟောကြားတော်မူချက်	၃၄၇

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ခန်း

ဒွိကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ	၃၄၉	ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ	၃၅၉
စတုကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ	၃၅၀	ဘယနှင့် နန္ဒီ	၃၅၉
၁။ နာဟံ ကွစနိ	၃၅၁	ငြိမ်နေတတ်ပုံ	၃၆၁
၂။ ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိံ	၃၅၁	အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်တစ်ချိန်	၃၆၂
အတ္တ အတ္တနိယ သုညတ	၃၅၂	ဣရိယာပထ - သမ္ပဇည ရှုကွက် အမြွက်	၃၆၃
၃။ န စ (မမ) ကွစနိ	၃၅၂	မျက်စိဖွင့်၍ ရှုကြည့်ပါ	၃၆၃
၄။ မမ ကိသ္မိန္တိ ကိဉ္စနတတ္ထိ	၃၅၂	ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ သင်္ခါရအာရုံ၌	
ဆကောဋိက - ဆဟာကာရ-		ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော်	၃၆၄
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၃	ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ	၃၆၄
အဋ္ဌ အာကာရ = အဋ္ဌကောဋိက-		ယုဂနန္ဒသုတ္တန် (အံ၊ ၁၄၇၅။)	၃၆၆
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၄	ဘာသာပြန်နှင့် အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်းချက်	၃၆၇
ဒသဟာကာရ = ဒသကောဋိက		ဒိသာကာက - ကျီး	၃၇၂
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၄	ဝိမောက္ခမုခ (၃)မျိုး	၃၇၄
ဒွါဒသဟာကာရ သုညတာနုပဿနာ	၃၅၅	အနိစ္စာနုပဿနာ = အနိမိတ္တဝိမောက္ခ	၃၇၄
ဒွါစတ္တာလိသာ အာကာရ-		သဒ္ဓိန္ဒြေ အဖြစ်များပုံ	၃၇၅
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၆	ဒုက္ခာနုပဿနာ = အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ	၃၇၆
(၄၂)ပါးသော အခြင်းအရာ	၃၅၈	အနတ္တာနုပဿနာ = သုညတဝိမောက္ခ	၃၇၇

မုချနှင့် ပရိယာယ်	၃၇၈	ဗောဇ္ဈင် - မဂ္ဂင် - ဈာနင် - ပဋိပဒါ -	
သုညတ အမည်ရပုံ	၃၇၉	ဝိမောက္ခ - ထူးခြားမှု	၄၀၄
အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရပုံ	၃၈၁	၁။ ပထမထွေရဝါဒ - ပါဒကဏ္ဍာနဝါဒ	၄၀၅
လက္ခဏာရေး သုံးတန်	၃၈၂	၂။ ဒုတိယထွေရဝါဒ = သမ္မသိတဈာနဝါဒ	၄၀၈
အရိယပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုး - ဝေဖန်ပုံ	၃၈၄	၃။ တတိယထွေရဝါဒ =	
မေးမြန်းဖွယ် အချက်	၃၈၄	ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ ဈာနဝါဒ	၄၀၉
မုချအားဖြင့် ယူပုံ	၃၈၅	တိပိဋကစူဠာနာဂမထေရ်၏ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်	၄၁၀
နိပ္ပရိယာယ = မုချအားဖြင့် ယူပုံ -		မောရဝါပီဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်၏ ဝါဒ၌	
ပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုး	၃၈၆	စိစစ်ချက်	၄၁၂
သုံးမည်ရ ဉာဏ်	၃၈၇	တိပိဋကစူဠာဘယမထေရ်၏ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်	၄၁၃
ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ	၃၈၈	ပဋိပဒါ (၄)မျိုး	၄၁၅
မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ	၃၈၉	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၏ သုံးသပ်ချက်	၄၁၅
တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ	၃၈၉	အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့ နှစ်သက်သည့်ဝါရ	၄၁၆
ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ အာရုံ	၃၉၀	၁။ ပထမ - ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ	၄၁၆
အဘိနိဝေသနှင့် ဝုဠာန အမျိုးအစား	၃၉၁	၂။ ဒုတိယ - နာမရူပဝေတ္ထာပန ဝါရ	၄၁၇
တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီး	၃၉၅	၃။ တတိယ - ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဝါရ	၄၁၈
ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစား	၃၉၆	၄။ စတုတ္ထ - လက္ခဏပဋိဝေဓ ဝါရ	၄၁၈
ဥပမာ (၁၂)ရပ်	၃၉၇	၅။ ပဉ္စမ - နိကန္တိပရိယာဒါနဝါရ	၄၁၈
၁။ ဝဂ္ဂုလိ = လင်းနို့	၃၉၇	အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့	
၂။ ကဏ္ဍသပ္ပ = မြွေဟောက်	၃၉၈	နှစ်သက်တော်မူသော ဝါရ	၄၁၉
၃။ ယရံ = အိမ်	၃၉၉	မဟာဋီကာဆရာတော်၏ သုံးသပ်ချက်	၄၁၉
၄။ ဂေါ = နွား	၄၀၀	ပဋိပဒါ ကွဲပြားမှု တူညီမှု	၄၂၀
၅။ ယက္ခိ = ဘီလူးမ	၄၀၀	တစ်နည်းအရိယမဂ်ဉာဏ်၏အမည်များ ရရှိပုံ	၄၂၂
၆။ ဒါရက = သူငယ်	၄၀၁	ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည့်	
ကြွင်းဥပမာ (၆)ရပ်	၄၀၁	သင်္ခါရပေက္ခာမျိုး	၄၂၄
အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ	၄၀၂	အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်	၄၂၆
တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသူ	၄၀၄	သောတာနုဂတသုတ္တန်	၄၂၆

အနုလောမဉာဏ်ခန်း

သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်	၄၃၃	၆။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် + ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ-	
ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ အမည်များ	၄၃၇	ဉာဏ် + သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်	၄၄၁
၁။ အတမ္မယတာ	၄၃၇	၇။ အနုလုံ ဂေါတြဘု ဝေါဒါနံ	၄၄၂
၂။ နိဗ္ဗိဒါ	၄၃၉	၈။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ	၄၄၂
၃။ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်	၄၃၉	နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမ္ပ ထပ် ဖြတ်ထုံး	၄၄၃
၄။ သညဂ္ဂ	၄၄၁	၁။ မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄
၅။ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ	၄၄၁	၂။ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄

၃။ မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄	သတ်မှတ်ပေးသောတရား	၄၅၀
အနုပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = အနုပါဒိန္နက		ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်များ	၄၅၁
ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ	၄၄၈	သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာ၏	
ဥပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = ဥပါဒိန္နက		ဖွင့်ဆိုချက်	၄၅၂
ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ	၄၄၉	အထက်မဂ် သုံးပါးတို့ ပဝတ္တမှ ထပုံ	၄၅၃
(၇)ဘဝ အယူအဆ	၄၄၉	အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာ	၄၅၇
သောတာပန် သုံးမျိုး	၄၅၀	အဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိဇ္ဇာ	၄၆၀

ဉာဏသေနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ

ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်	၄၆၃	ဥပမာ ဥပမေယျ နှိုးနှောချက်	၅၀၀
သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်	၄၆၆	သစ္စာအနက် (၁၆)ချက်	၅၀၁
ဒုတိယမဂ်ဉာဏ်ပိုင်း	၄၆၉	ဒုက္ခသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၁
ကိလေသာ ခေါင်းပါးမှု	၄၆၉	မှတ်သားထားရန် ထူးခြားချက်	၅၀၄
တစ်ကြိမ်သာပြန်လာသူ	၄၇၀	သမုဒယသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၄
တတိယမဂ်ဉာဏ်ပိုင်း	၄၇၁	နိရောဓသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၅
စတုတ္ထမဂ်ဖိုလ် = အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်	၄၇၂	မဂ္ဂသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၇
သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး ပြည့်စုံပြီ	၄၇၃	စောဒနာဖွယ် အချက်များ	၅၁၀
ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါး	၄၇၄	ပရိညာဘိသမယ	၅၁၃
အရိယမဂ်ခဏ၌ ဗောဓိပက္ခိယတရား		ပဟာနာဘိသမယ	၅၁၅
(၃၇)ပါး ဖြစ်ပုံ	၄၇၉	မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုး	၅၁၆
တရားကိုယ် ကောက်ယူပုံ	၄၈၁	သန္တိကိရိယာဘိသမယ	၅၁၈
နိမိတ္တ-ပဝတ္တမှ ထပုံ ဝုဋ္ဌာနပိုင်း	၄၈၃	ဘာဝနာဘိသမယ	၅၂၀
ဂေါတြဘူဉာဏ်	၄၈၄	ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်	၅၂၂
ဥဘတောဝုဋ္ဌာန - မဂ်ဉာဏ်	၄၈၅	ဖလသမာပတ္တိကထာ	၅၂၂
သမထဗလ ဝိပဿနာဗလ = သမထစွမ်းအား		အသိစိတ် မချုပ်ပါ	၅၂၈
ဝိပဿနာစွမ်းအား	၄၈၉	အရှည်တည်တံ့ရန် အကြောင်း သုံးမျိုး	၅၃၁
ပဋိသန္ဓိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားပုံ	၄၈၉	ဖလသမာပတ်မှ ထနိုင်ခြင်း၏	
အရိယမဂ်တရားက ပယ်ရှားသည့်ကိလေသာ	၄၉၀	အကြောင်း နှစ်မျိုး	၅၃၂
ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္န ကိလေသာ	၄၉၂	ဝိပဿနာ သုံးမျိုး	၅၃၅
ဘူမိအမည် မရနိုင်သည့် ခန္ဓာ	၄၉၅	ဘုရားရှင်၏ တိုက်တွန်းချက် ဥယျောဇဉ်	၅၃၆
မည်သည့် ခန္ဓာ၌ ကိန်းသနည်း?	၄၉၅	အာနာပါနဿတိ၏ အကျိုးဂုဏ်အင်	
သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ	၄၉၇	အာနိသင်	၅၃၇
ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်	၄၉၉	မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း	၅၄၁

မာတိကာ ပြီး၏။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ - ပဉ္စမတွဲ

နိဒါနကထာ

အကြောင်းပြစာတမ်းလွှာ

ယောက်ျားမြတ်တို့၏ အကြံ

မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် တစ်ဝါ ရတော်မူပြီးနောက် ပထမအကြိမ် ကပိလဝတ်နေပြည်တော်သို့ ကြွရောက်တော်မူပြီးလျှင် ထိုမှ ရာဇဂြိုဟ်မြို့ ဝေဠုဝန်ကျောင်းတိုက်တော်သို့ ပြန်လည် ကြွချီတော်မူလာရာ လမ်းခုလတ် တစ်နေရာ၌ တည်ရှိသော အနုပိယသရက်ဥယျာဉ် တောအုပ်ကြီးအတွင်း၌ ခေတ္တသီတင်းသုံးနေတော်မူစဉ် အနုရုဒ္ဓမင်းသား၊ ဘဒ္ဒိယမင်းသား၊ အာနန္ဒမင်းသား၊ ဘဂုမင်းသား၊ ကိမ္ဗိလမင်းသား၊ ဒေဝဒတ္တမင်းသား - ဤမင်းညီမင်းသား ခြောက်ဦးတို့သည် ဥပါလိဆေတ္တာသည်နှင့် အတူတကွ မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်မှောက်သို့ လာရောက်၍ ရှင်ရဟန်း ပြုကြလေသည်။

ထိုခုနစ်ပါးတို့အနက် အရှင်ဘဒ္ဒိယမထေရ်သည် ထိုဝါတွင်းမှာပင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလေသည်။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်သည် လောကီဈာန်သမာပတ် ရှစ်ပါးနှင့်တကွ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို ဖြစ်စေတော်မူလေသည်။ အရှင်ဒေဝဒတ်မထေရ်သည် လောကီဈာန်သမာပတ် ရှစ်ပါးတို့နှင့်အတူတကွ လောကီ အဘိညာဏ်တို့ကို ရရှိတော်မူလေသည်။ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်တော်မူလေသည်။ အရှင်ဘဂုမထေရ်၊ အရှင်ကိမ္ဗိလမထေရ်တို့ကား နောက်အခါမှာမှ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူကြလေသည်။

အထူးသဖြင့် အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် ရဟန်းပြုတော်မူပြီးနောက် ထိုပထမဝါတွင်းမှာပင် လောကီဈာန်သမာပတ် ရှစ်ပါးတို့ကို ရရှိတော်မူကာ လောကဓာတ် စကြဝဠာတိုက်ပေါင်း တစ်ထောင်ကို ရှုမြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ် အသိဉာဏ်ကို ရရှိတော်မူခဲ့လေသည်။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းတော်မူရာ ထိုဝါတွင်း၌ အောင်မြင်မှု မရ ဖြစ်နေ၏။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် တစ်နေ့သ၌ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်မြတ်ထံသို့ သွားရောက်ပြီးလျှင် ဤသို့ လျှောက်ထားတော်မူ၏။ -

၁။ အရှင်ဘုရား သာရိပုတ္တရာ . . . တပည့်တော်သည် အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော၊ လူတို့၏ မျက်စိအမြင်ကို လွန်သော နတ်မျက်စိနှင့်တူသော ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်မျက်စိဖြင့် တစ်ထောင်သော လောကဓာတ်ကို မြင်နိုင်စွမ်းရှိပါ၏။

၂။ တပည့်တော်သည် တွန့်ဆုတ်မှုမရှိဘဲ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့၌ အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လ ဝီရိယကို အားထုတ်အပ်ပါ၏။ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိသည် မေ့ပျောက်ခြင်း မရှိမူ၍ ထင်နေပါ၏။ ကိုယ်စိတ်သည် ပူပန်ခြင်းမရှိ ငြိမ်းအေးပါ၏။ စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ တည်ကြည်ပါ၏။

၃။ ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက်လည်း တပည့်တော်၏ စိတ်သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၌ တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် “ငါ-ငါဟာ” ဟု မစွဲလမ်းမူ၍ အာသဝေါတရားတို့မှ မလွတ်ကင်းသေးပါ ဘုရား - ဟူ၍ -

ဤသို့ လျှောက်ထားလေ၏။ ထိုအခါ အရှင်သာရိပုတ္တရာမထေရ်မြတ်ကြီးက အရှင်အနုရုဒ္ဓါကိုယ်တော်-
မြတ်ကို ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ -

၁။ ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ . . . “ငါသည် အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော လူတို့၏ မျက်စိအမြင်ကို လွန်သော နတ်
မျက်စိနှင့် တူသော ဒိဗ္ဗစက္ခု အဘိညာဏ် မျက်စိဖြင့် တစ်ထောင်သော လောကဓာတ်ကို မြင်နိုင်စွမ်း
ရှိပါ၏”ဟု ဤသို့ အကြံဖြစ်ခြင်းသည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် မာနဖြစ်၍ နေ၏။

၂။ ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ . . . “ငါသည် တွန့်ဆုတ်မှုမရှိဘဲ သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့၌ အပြင်းအထန် ကြိုးစား
အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဝီရိယကို အားထုတ်အပ်ပါ၏။ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အမည်ရသော အကြောင်း-
တရားနှင့်တကွသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို သိမ်းဆည်း-
တတ်သောသတိသည် မေ့ပျောက်ခြင်းမရှိမူ၍ ထင်နေပါ၏။ ကိုယ်စိတ်သည် ပူပန်ခြင်းမရှိ ငြိမ်းအေးပါ၏။
စိတ်သည် တစ်ခုတည်းသော အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ ကောင်းစွာ တည်ကြည်ပါ၏” ဟု ဤသို့ အကြံ ဖြစ်ခြင်း
သည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း = ဥဒ္ဓစ္စ ဖြစ်၍ နေ၏။

၃။ ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ . . . “ထိုသို့ ဖြစ်ပါလျက်လည်း ငါ၏ စိတ်သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၌
တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ‘ငါ-ငါဟာ’ဟု မစွဲလမ်းမူ၍ အာသဝေါတရားတို့မှ မလွတ်ကင်းသေးပါ”ဟု ဤသို့
အကြံဖြစ်ခြင်းသည်ပင် သင့်သန္တာန်ဝယ် တွေးတော ပူပန်မှု သံသယကုက္ကုစ္စ ဖြစ်၍ နေ၏။

ငါ့ရှင် အနုရုဒ္ဓါ . . . တပည့်တော် တိုက်တွန်းတောင်းပန်စကား ပြောကြားလိုသည်မှာ အရှင်အနုရုဒ္ဓါသည်
မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားနေသော ဤ မာန၊ ဥဒ္ဓစ္စ၊ ကုက္ကုစ္စ တရားသုံးမျိုးတို့ကို ပယ်စွန့်၍ ဤတရားသုံးမျိုးတို့ကို
နှလုံးမသွင်းဘဲ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဓာတ်သို့ = မသေရာအမြိုက် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် သမထ
အာရုံ ဝိပဿနာအာရုံသို့ မိမိ၏ စိတ်ကို ပို့ဆောင်စေချင်ပါသည် ဘုရား - ဟူ၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ပြင်ပေး-
တော်မူလေသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၅။)

အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သင်ယူပြီးနောက် မြတ်စွာဘုရားရှင်ကို ပန်ကြား လျှောက်-
ထားပြီးလျှင် စေတီတိုင်းသို့ သွားရောက်ကာ ထိုစေတီတိုင်းဝယ် အရှေ့ဝါးတောအရပ်၌ နေထိုင်သီတင်းသုံးတော်
မူ၍ ရဟန်းတရားကို ပွားများအားထုတ်တော်မူလေသည်။ ထိုအချိန်တွင် ဘုရားရှင်သည် ဘဂ္ဂတိုင်း သုဿမာရ-
ဂိရိမြို့ကို ဆွမ်းခံရွာအဖြစ် အမှီပြု၍ သားတို့ကို ဘေးမဲ့ပေးရာ ဘေသကဠာဝန အမည်ရသော တောအုပ်ကြီး
အတွင်း ဘေသကဠာဝနကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ဘုရားရှင် သီတင်းသုံးတော်မူရာ ဘဂ္ဂတိုင်း
ဘေသကဠာဝန တောအုပ်မှာ အနောက်ဘက်တွင် တည်ရှိ၍ အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ် သီတင်းသုံးတော်မူရာ
စေတီတိုင်း ဝါးတော အရပ်မှာ အရှေ့ဘက်တွင် တည်ရှိနေပေသည်။

အရှင်အနုရုဒ္ဓါကိုယ်တော်မြတ်သည် တစ်ဆယ့်ငါးရက် = လဝက်ပတ်လုံး မအိပ်မနေ စင်္ကြံသွား၍ သမထ
ဝိပဿနာဘာဝနာတရားတို့ကို အပြင်းအထန်ကြိုးစားအားထုတ်တော်မူလေသည်။ မထေရ်မြတ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်း
အလုပ် အားထုတ်မှု ဒဏ်ချက် ပြင်းထန်စွာ နှိပ်စက်အပ်ရကား ပင်ပန်း နွမ်းနယ်သော ကိုယ်ရှိသည် ဖြစ်၍
ဝါးရုံတစ်ခု၏ အောက်ဝယ် မြက်သစ်ရွက်တို့ကို စုရုံးလျက် အခင်းပြုကာ အပေါ်မှ အခင်းတစ်ခု ထပ်ခင်းလျက်
ထိုအခင်းထက်၌ ခေတ္တ အပန်းဖြေ ထိုင်နေတော်မူလေသည်။ ထိုအခါ အရှင်အနုရုဒ္ဓါ မထေရ်မြတ်၏ စိတ်အစဉ်-
ဝယ် **မဟာပုရိသဝိတက္က** အမည်ရသော ယောက်ျားမြတ်တို့၏ အကြံများသည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပွားလာလေသည်။
အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် မဟာပုရိသဝိတက်ကြီး ခုနစ်မျိုးတို့ကို ကြံစည်စဉ်းစားဆင်ခြင်ပြီးနောက် ရွှေသို့

တစ်ဆင့်တက်၍ ရှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော မဟာပုရိသဝိတက်ကြီးကို ဆက်လက်၍ ကြံစည်ဆင်ခြင်ရန် ပင်ပန်းလျက် ရှိလေ၏။ မှန်ပေသည် — သာဝကတို့အဖို့ရာ ပညာတိုင်အောင်သော ခုနစ်မျိုးသော မဟာပုရိသဝိတက်တို့ကို စဉ်းစားဆင်ခြင် ပြီးသောအခါ ထို့ထက် အထက်သို့ တက်၍ တရားတစ်မျိုးကို စဉ်းစားဆင်ခြင်ရန် ဝန်လေးမြဲ ပင်ပန်းမြဲ ဓမ္မတာဖြစ်လေသည်။ သာဝကတို့အဖို့ရာ ပညာတွင်ရွှေသာ တရားဆုံး၍နေမြဲ ဓမ္မတာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် အရှင်အနုရုဒ္ဓါမထေရ်မြတ်သည် ခုနစ်ခုမြောက် ပညာနှင့်စပ်သော မဟာပုရိသဝိတက်ကြီးကို ကြံစည်စဉ်းစား ဆင်ခြင်ပြီးနောက် ရှစ်ခုမြောက်ဖြစ်သော မဟာပုရိသဝိတက်ကြီးကို ဆက်လက်၍ ကြံစည် ဆင်ခြင်ရန် ပင်ပန်းလျက် ရှိလေသည်။

ထိုအခါ ဘုရားရှင်သည် ထိုသို့ ပင်ပန်းနေကြောင်းကို သိရှိတော်မူသဖြင့် တန်ခိုးအဘိညာဏ်ဖြင့် တစ်ခဏချင်းမှာပင် ကြွလာတော်မူကာ ရှစ်ခုမြောက် မဟာပုရိသဝိတက်ကိုပါ ဖြည့်စွက်တော်မူလျက် မဟာပုရိသဝိတက်ကြီး (၈)မျိုးကို ဟောကြားပြသပေးတော်မူ၏။

ထိုနောင် ၏ မဟာပုရိသဝိတက်ကြီး ရှစ်မျိုးကို ကြံစည်စိတ်ကူးနေလျှင် လောကီ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို အလွယ်တကူ ရယူဝင်စားနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ၏ မဟာပုရိသဝိတက်ကြီး ရှစ်မျိုးကို ကြံစည်ကာ လောကီဈာန်လေးပါးတို့ကို အလွယ်တကူ ရယူဝင်စားနေလျှင် —

- ၁။ ရရသမျှသော ပံသုကူသင်္ကန်းဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း စီဝရသန္တောသ၊
- ၂။ ဆွမ်းခံဝတ်ဖြင့် ရရသမျှသော ဆွမ်းဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း ပိဏ္ဍပါတသန္တောသ၊
- ၃။ ရရသမျှသော သစ်ပင်ရင်းတည်းဟူသော ကျောင်းဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း သေနာသနသန္တောသ၊
- ၄။ ရရသမျှသော မြက်သစ်ရွက်အခင်းဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း သယနာသနသန္တောသ၊
- ၅။ ရရသမျှသော နွားကျင်ငယ်ပုပ်ဖြင့် စိမ်ထုံထားအပ်သော ဇီးဖြူသီး ဖန်ခါးသီးစသော ဆေးဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း ဘေသဇ္ဇသန္တောသ —

၏ သန္တောသတရား ငါးပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံလာနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ၏ မဟာပုရိသဝိတက်ကြီး ရှစ်မျိုးကို ကြံစည်စိတ်ကူးနေလျှင်၊ ရူပါဝစရဈာန်လေးပါးတို့ကို မငြိုမငြင် မပင်မပန်း လွယ်လွယ်ကူကူ ရယူဝင်စားနိုင်လျှင်၊ ၏သန္တောသတရားငါးမျိုးနှင့် ပြည့်စုံညီညွတ်နေလျှင် သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက်နှစ်ခြိုက်ခြင်း ဘာဝနာရာမတာ အရိယဝံသပဋိပဒါကိုလည်းကောင်း၊ ကိလေသာဟူ အပူခပ်သိမ်းမှ အငြိမ်းကြီး ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်းကောင်း အလွယ်တကူ ရယူနိုင်ကြောင်းတို့ကို အကျယ်တဝင့် ဟောကြားပေးတော်မူ၏။ ထိုနောင် ဘုရားရှင်သည် အရှင်အနုရုဒ္ဓါအား ပါစိနဝံသဒါယ အမည်ရသော ၏ အရှေ့ဝါးတောအရပ်၌ပင် နောက်နှစ် ဝါ၌ ဝါဆို ဝါကပ်လျက် ရဟန်းတရားများကို ပွားများအားထုတ်ရန် မိန့်မှာတော်မူပြီးနောက် ဘေသကဠာဝန ကျောင်းတိုက်သို့ ပြန်ကြွတော်မူ၏။ ဘုရားရှင်သည် ဘေသကဠာဝနကျောင်းတိုက်သို့ ပြန်လည်ဆိုက်ရောက်တော်မူလာသောအခါ ရဟန်းသံဃာတော်အပေါင်းအား **မဟာပုရိသဝိတက္က** အမည်ရသည့် **ယောက်ျားမြတ်တို့၏ အကြံ** (၈)မျိုးကို အကျဉ်း အကျယ် နှစ်သွယ် ပိုင်းခြားလျက် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူလေသည်။ ၏၌ ယင်းအကြံ ရှစ်မျိုး၏ ဆိုလိုရင်းအချက်ကို ကောက်နုတ်၍ တင်ပြပေအံ့။ —

- ၁။ အပိစ္ဆဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော မဟိစ္ဆဿ။
- ၂။ သန္တုဋ္ဌဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော အသန္တုဋ္ဌဿ။
- ၃။ ပဝိဝိတ္တဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော သင်္ဂဏိကာရာမဿ။

- ၄။ အာရဒ္ဓဝီရိယဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော ကုသိတဿ။
၅။ ဥပဋ္ဌိတဿတိဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော မုဋ္ဌဿတိဿ။
၆။ သမာဟိတဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော အသမာဟိတဿ။
၇။ ပညဝတော အယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော ဒုပ္ပညဿ။
၈။ နိပ္ပပဉ္စာရာမဿာယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော နိပ္ပပဉ္စရတိနော၊ နာယံ ဓမ္မော ပပဉ္စာရာမဿ ပပဉ္စရတိနော။
(အံ၊၃၊၆၅။)

၁။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် အလိုနည်းပါးသော = လိုချင်မှု ကုသိုလ် တဏှာမရှိသော အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် အလိုရမ္မက်ကြီး-မားလှသော မဟိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

ပစ္စည်းလေးပါးကို များများ လှူလျှင် နည်းနည်းသာ အလှူခံ၍၊ နည်းနည်း လှူလျှင်လည်း လှူသည့် အောက် ယုတ်လျော့၍ နည်းနည်းကိုသာ အလှူခံပြီးလျှင် အကုန်လုံးကို အလှူမခံသော ပစ္စည်းလေးပါး၌ အလိုနည်းသော ပစ္စယ အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ မဂ်ဖိုလ်တရားထူး တရားမြတ်ရသည်ကို သူတစ်ပါးတို့အား အသိမပေးလိုဘဲ လျှို့ဝှက်ထားသော အဓိဂမ အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိ ပရိယတ် ဗဟုသုတ ပေါများတတ်ကျွမ်းသည်ကို သူတစ်ပါးတို့အား အသိမပေးလိုဘဲ လျှို့ဝှက်ထားသော ပရိယတ္တိ အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၊ မိမိစုတင်ဆောက်တည်ထား-သည်ကို သူတစ်ပါးတို့အား အသိမပေးလိုဘဲ လျှို့ဝှက်ထားသော စုတင် အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်ဟု အလိုနည်းပါးသော အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ် လေးမျိုး ရှိ၏။

ထို အလိုနည်းပါးသော အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်သည် အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သော်လည်း အလိုနည်းပါးသော အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ် ဟု သူတစ်ပါးတို့သိမှာကို အလိုမရှိ။ ရရသမျှသော ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်သူဖြစ်လျက် ရောင့်ရဲလွယ်သူ ဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ဝိဝေကတရား သုံးပါး၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သူ ဖြစ်လျက် ဝိဝေကတရားသုံးပါး၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ထက်သန်သော လုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျက် ထက်သန်သော လုံ့လဝီရိယရှိသူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ထင်လင်းသော သတိရှိသူဖြစ်လျက် ထင်လင်းသော သတိရှိသူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ဥပစာရ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိရှိသူ ဖြစ်လျက် သမာဓိရှိသူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်လျက် ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံသူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ သံသရာကိုချဲ့ထွင်တတ်သည့် တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော ပပဉ္စတရားကင်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သူ ဖြစ်လျက် ပပဉ္စတရား ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သူဟု သူတစ်ပါးတို့က သိမှာကို အလိုမရှိ။ ထိုမျှ အလိုနည်းပါးသူ ဖြစ်၏။ (အံ၊၃၊၆၆။)

၂။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ရရသမျှသော၊ မျှတရုံသာဖြစ်သော၊ ကြည်ညိုဖွယ်-ရုံမျှသာဖြစ်သော ဆွမ်း သင်္ကန်း ကျောင်း ဆေး ပစ္စည်းလေးပါးဖြင့် ရောင့်ရဲလွယ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် မရောင့်ရဲနိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

၃။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ဝိဝေကသုံးဖြာ၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါအပေါင်းအဖော် ကိလေသာအပေါင်းအဖော်၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

ကာယဝိဝေက စိတ္တဝိဝေက ဥပဓိဝိဝေကဟု ဝိဝေကသုံးပါးရှိ၏။ ဂိုဏ်းအပေါင်းအဖော်ကို စွန့်လွှတ်၍ တစ်ယောက်ထီးတည်း သွားခြင်း ရပ်ခြင်း ထိုင်ခြင်း အိပ်ခြင်း စားခြင်းစသည်ဖြင့် တစ်ယောက်ထီးတည်း နေလေ့ ရှိခြင်းသည် ကာယဝိဝေကမည်၏။ ကာယဝိဝေကမျှနှင့်ကား လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် မပြီးစီး မပြည့်စုံ နိုင်ရကား ကသိုဏ်းပရိကံများကို ပြု၍ သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏။ ဤသမာပတ်ရှစ်ပါးသည် စိတ္တဝိဝေက မည်၏။ သမာပတ်ရှစ်ပါးမျှဖြင့်လည်း လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် မပြီးစီး မပြည့်စုံနိုင်ရကား ယင်းဈာန် သမာပတ်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လေသော် ပဋိသမ္ဘိဒါဏ်လေးပါးတို့နှင့် အတူတကွ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ ဤအရဟတ္တဖိုလ် နိဗ္ဗာန်သည်ကား ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဥပဓိဝိဝေကမည်၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် ကာမဂုဏ်တို့မှလည်း ကင်းဆိတ်၏။ ကိလေသာတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်၏။ ဘဝသစ်ကို ပြုပြင်တတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းနိဗ္ဗာန်သည် ဥပဓိဝိဝေက မည်၏။ ဤသို့ ဝိဝေကသုံးပါး၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုက်ရောက်လာသော ပရိသတ်အား ဝိဝေကသုံးဖြာ၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော စိတ်ထားရှိရန် ဝိဝေကသုံးဖြာသို့ ညွှတ်ကိုင်းရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိရန် ညွှန်ကြားလျက် ပြန်လွှတ်ကာ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကိုသာ အားထုတ်လေသည်။

(အံ၊၃၊၆၆။ အံ၊၄၊၃၊၂၂၆။)

၄။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်နိုင်ရန် ကုသိုလ်တရားတို့ကို ပြည့်စုံစေရန် သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်သော စွမ်းအားနှင့် ပြည့်စုံသော ထက်သန်မြဲမြံသော ဇွဲလုံ့လဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

၅။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အမည်ရသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၌ သိမ်းဆည်းတတ်သော ထင်လင်းသော သတိ၊ ယင်း ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အမည်ရသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့၌ သိမ်းဆည်းတတ်သော ထင်လင်းသော သတိ၊ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်းရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့၌ သိမ်းဆည်းတတ်သော ထင်လင်းသော သတိ — ဤကဲ့သို့သော ထင်လင်းသော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ သတိ လွတ်ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅-၆၇။)

၆။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ဥပစာရ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသောသမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဥပစာရ အပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

ဤ၌ သမာဓိအရ ပထမဈာန်သမာဓိ ဒုတိယဈာန်သမာဓိ တတိယဈာန်သမာဓိ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတို့ကို ဆိုလိုကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ထို အနုရုဒ္ဓမဟာဝိတက္ကသုတ္တန် (အံ၊၃၊၆၇။) တွင် ရှင်းလင်းဟောကြားထားတော်မူ၏။ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ဥပစာရသမာဓိဟူသော ကာမာဝစရသမာဓိ၊ ရူပါဝစရသမာဓိ၊ အရူပါဝစရသမာဓိဟု သမာဓိသုံးမျိုးရှိရာ အလယ်၌တည်ရှိသော ရူပါဝစရသမာဓိကို ယူသဖြင့် အစဖြစ်သော ကာမာဝစရသမာဓိ၊ အဆုံးဖြစ်သော အရူပါဝစရသမာဓိတို့ကိုလည်း သိမ်းကျုံးယူရသော မဇ္ဈေဒိပကနည်းအားဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ဥပစာရသမာဓိနှင့် တကွ သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့သည် **စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ** မည်၏ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၂၂၂။) အဆိုကို ထောက်ရှုပါ။

၇။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာ အရိယမဂ်ပညာ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာမဲ့သော အရိယမဂ်ပညာမဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။

၈။ ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် သံသရာကို ချဲ့ထွင်တတ်သည့် တဏှာ မာန ဒိဋ္ဌိ-တည်းဟူသော ပပဉ္စတရားမှ ကင်းလွတ်ရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ပပဉ္စတရား၌ = ငါ-ငါဟာ-ငါ၏အတ္တ - ဟု စွဲလမ်းနေမှု၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ (အံ၊၃၊၆၅။)

ဤ (၈)ချက်တို့ကား လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကို လိုလားတောင့်တလျက်ရှိသော သူတော်ကောင်းတိုင်း သူတော်ကောင်းတိုင်း လိုက်နာပြုကျင့်ရမည့် အင်္ဂါရပ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဤ (၈)ပါးတို့တွင် အမှတ် (၅-၆-၇) ဖြစ်သည့် သတိ သမာဓိ ပညာတို့၏ အကြောင်းအရာကို အနည်းငယ်ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြပါရစေ။

သတိ — အယံ ပန ယသ္မာ သတိယာ အာရမ္မဏံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပညာယ အနုပဿတိ၊ န ဟိ သတိ-ဝိရဟိတဿ အနုပဿနာ နာမ အတ္ထိ။ (မဋ္ဌ၊၁၊၂၄၈။)

ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် သတိ၏တည်ရာ အာရုံတို့ကို ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ ဟု လေးမျိုးခွဲခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုတွင် ကာယအရ၌ အာနာပါနဿတိသမာဓိစသည် သမထ ရှုကွက်များလည်း ပါဝင်၏။ အာနာပါနဿတိသမာဓိကဲ့သို့သော သမာဓိတစ်ခုခုကို အောင်အောင်မြင်မြင် ထူထောင်ပြီးနောက် ရှေ့ဦးစွာ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အမည်ရသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုနောင် သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရားများ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ ချုပ်ငြိမ်းပုံဖြစ်သည့် ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်မှုပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယ-ဝယကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုနောင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အပျက် သက်သက်ကို သိမ်းဆည်းရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုသည့်အပိုင်းနှင့် အပျက်သက်သက်ကို ရှုသည့်အပိုင်းတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသည့်အပိုင်းလည်း ပါဝင်ပေသည်။

ထိုသို့ သိမ်းဆည်း ရှုပွားရာ၌ သတိက ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို သိမ်းဆည်း၏။ ပညာက ယင်း ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ထိုးထွင်းသိ၏။ သတိက အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို သိမ်းဆည်း၏။ ပညာက အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပုံကို ထိုးထွင်း သိ၏။ သတိက အကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို သိမ်းဆည်း၏။ ပညာက အကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုး ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ထိုးထွင်းသိ၏။ သတိက အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်း၏။ ပညာက အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်း ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စအချက်

ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်ကိုလည်းကောင်း ထိုးထွင်းသိ၏။ သတိက အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်ကိုလည်း- ကောင်း သိမ်းဆည်း၏။ ပညာက ယင်းအကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အပျက် သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်ကိုလည်းကောင်း ထိုးထွင်းသိ၏။

ဤသို့လျှင် သတိက သမထအာရုံ ဝိပဿနာအာရုံကို သိမ်းဆည်းတတ်၍ ပညာက ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုတတ်၏။ သတိကင်းသော အနုပဿနာ မည်သည် မရှိစကောင်းပေ။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့၌ ထင်လင်းသော သတိရှိသည့် ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် ပြည့်စုံနိုင်၏။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့၌ ထင်လင်းသော သတိမရှိသည့် သတိလွတ်ကင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် မပြည့်စုံနိုင်။ အကြောင်းမူ အမှတ် (၇) အဖြစ် ဟောကြားထားတော်မူသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တစ်နည်း ကာယာနုပဿနာ ဝေဒနာနုပဿနာ စိတ္တာနုပဿနာ ဓမ္မာနုပဿနာသည် သတိနှင့်ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်သော- ကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။

သမာဓိ — သမာဓိံ ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။
(သံ၊ ၂၊ ၁၂။ သံ၊ ၃၊ ၃၆၃။)

ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိကို ပွားများကြပါ ထူထောင်ကြပါ။ ရဟန်းတို့ . . . သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၂။ သံ၊ ၃၊ ၃၆၃။)

သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် ဤကား ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်တည်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ဤကား ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရားနှင့် ဖြစ်ခြင်း သဘောတရားဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ဤကား ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောတရားနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတရားဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြားသိ၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၂။)

သမာဓိရှိသော ရဟန်းသည် ဤကား ဒုက္ခအရိယသစ္စာတည်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ဤကား ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း သမုဒယအရိယသစ္စာတည်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ဤကား ဒုက္ခ ချုပ်ရာ နိရောဓအရိယသစ္စာတည်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ ဤကား ဒုက္ခချုပ်ရာ နိရောဓ = နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းကျင့်စဉ် = မဂ္ဂအရိယသစ္စာတည်းဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ (သံ၊ ၃၊ ၃၆၃။)

ဤပဋိတော်များ၌ ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားထားတော်မူသည်နှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသည့် ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ဟူသော ဥပါဒါန- ကွန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးအတွက်၊ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာငါးပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးအတွက်၊ လောကီနိရောဓသစ္စာ အမည်ရသည့် အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ခန္ဓာငါးပါး ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးအတွက်၊ လောကီမဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသည့် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ဥပါဒါန- ကွန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိသည့် ဝိပဿနာဉာဏ် ရရှိရေးအတွက်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ် အရိယဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် လောကုတ္တရာ နိရောဓသစ္စာ လောကုတ္တရာ မဂ္ဂသစ္စာ အဝင်အပါဖြစ်သည့် အရိယသစ္စာလေးပါးလုံးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရေးအတွက် ပထမဈာန်သမာဓိ ဒုတိယ-

ဈာန်သမာဓိ တတိယဈာန်သမာဓိ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိတို့ကို ထူထောင်ရတော့မည် ဖြစ်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော နှစ်မျိုးသော သမာဓိတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိကို မလွဲမရှောင်သာ ထူထောင်ရတော့မည် ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းမူ သမာဓိရှိပါမှ သိနိုင်သောတရားများ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါအမည်ရှိသော ဤကျမ်း၌လည်း အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် အာနာပါန ကျင့်စဉ်မှ စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်ပုံအပိုင်းကိုလည်းကောင်း၊ သမထကမ္မဋ္ဌာန်း-ပိုင်းတွင် ကသိုဏ်းဆယ်ပါး သမာပတ်ရှစ်ပါးစသည့် သမာဓိထူထောင်ပုံ အပိုင်းများကိုလည်းကောင်း ရေးသား တင်ပြထားပေသည်။

ဒုက္ခခပ်သိမ်းမှ ပူပန်ခပ်သိမ်းမှ အငြိမ်းကြီး ငြိမ်းရာ အအေးကြီး အေးရာ ဖြစ်သည့် မဟာအသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အရိယမဂ်ဉာဏ် အရိယဖိုလ်ဉာဏ်တို့ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုလိုသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် — “ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် သမာဓိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် သမာဓိမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်” ဟူသော ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမတော်ကို ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်သင့်လှပေသည်။

ပညာ — “ပညဝတော အယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော ဒုပ္ပညဿာ”တိ ဣတိ ခေါ ပနေတံ ဝုတ္တံ၊ ကိဉ္ဇေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပညဝါ ဟောတိ ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ ပညာယ သမန္နာဂတော အရိယာယ နိဗ္ဗေဓိကာယ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ။ “ပညဝတော အယံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မော၊ နာယံ ဓမ္မော ဒုပ္ပညဿာ”တိ ဣတိ ယံ တံ ဝုတ္တံ၊ ဣဒမေတံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ။ (အံ၊၃၊၆၇။)

“ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာဟူသော) ပညာရှိ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်-ပညာဟူသော) ပညာမဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်” ဟု ဟောကြားအပ်သော ထိုစကားကို အဘယ်ကို အစွဲပြု၍ ဟောကြားအပ်ပါသနည်းဟူမူ — ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရရဟန်းသည် (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာဟူသော) ပညာ ရှိ၏။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖောက်ခွဲ၍ သိမြင်နိုင်သော လောဘထုအစိုင်အခဲ ဒေါသထုအစိုင်အခဲ မောဟထု အစိုင်အခဲတို့ကို ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးနိုင်သော ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ကောင်းစွာ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို သိစွမ်းနိုင်သော ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်-ပညာဟူသော) ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၏။ “ရဟန်းတို့ . . . ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာဟူသော) ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် (ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာဟူသော) ပညာမဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်” — ဟု ဟောအပ်သော ထိုစကားကို ဤသည်ကိုပင် အစွဲပြု၍ ဟောကြားတော်မူအပ်၏။ (အံ၊၃၊၆၇။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဘာသာပြန်ကို အောက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို မှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထား-ပါသည်။

ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာတိ ပဉ္စန္ဒ ခန္ဓာနံ ဥဒယဝယဂါမိနိယာ ဥဒယဉ္စ ဝယဉ္စ ပဋိဝိဇ္ဇိတုံ သမတ္တာယ။ **အရိယာယာ**တိ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန စ သမုစ္ဆေဒဝသေန စ ကိလေသေဟိ အာရကာ ဌိတာယ ပရိသုဒ္ဓါယ။ **ပညာယ သမန္နာဂတော**တိ ဝိပဿနာပညာယ စေဝ မဂ္ဂပညာယ စ သမင်္ဂီဘူတော။ **နိဗ္ဗေဓိကာယာ**တိ သာယေဝ နိဗ္ဗိဇ္ဈနတော နိဗ္ဗေဓိကာတိ ဝုစ္စတိ၊ တာယ သမန္နာဂတောတိ အတ္ထော။ တတ္ထ မဂ္ဂပညာယ သမုစ္ဆေဒဝသေန

အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပဒါလိတပုဗ္ဗံ လောဘက္ခန္ဓံ ဒေါသက္ခန္ဓံ မောဟက္ခန္ဓံ နိဗ္ဗိဇ္ဈတိ ပဒါလေတိတိ နိဗ္ဗေမိကာ။
ဝိပဿနာပညာယ တဒဂ်ဝသေန နိဗ္ဗေမိကာယ မဂ္ဂပညာယ ပဋိလာဘသံဝတ္တနတော စာတိ ဝိပဿနာ
“နိဗ္ဗေမိကာ”တိ ဝတ္တံ၊ ဝဋ္ဋတိ။ **သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ**တိ ဣဓာပိ မဂ္ဂပညာ သမ္မာဟေတုနာ နယေန ဝဋ္ဋဒုက္ခံ
ခေပယမာနာ ဂစ္ဆတိတိ သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ နာမ။ ဝိပဿနာ တဒဂ်ဝသေန ဝဋ္ဋဒုက္ခံ ကိလေသဒုက္ခံ
ခေပယမာနာ ဂစ္ဆတိတိ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ။ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ ဝါ မဂ္ဂပညာယ ပဋိလာဘသံဝတ္တနတော ဧသာ
ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (မဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၂။ အံဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂။)

ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ — ဟူသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဖျက်ခြင်း ဥဒယ ဝယ သဘောကို
ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သောဟု ဆိုလို၏။ **အရိယာယ = ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော** — ဟူသည် သမထပိုင်း၌
ကိလေသာတို့ကို တစ်နာရီ နှစ်နာရီစသည်ဖြင့် ခပ်ကြာကြာ ခွာထားနိုင်သော ဝိက္ခမ္ဘနပဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့်၊
အရိယမဂ်အစိုက်၌ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်တောက်တတ်သော သမုစ္ဆေဒပဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေ-
သာတို့မှ ဝေးကွာသောအရပ်၌ တည်နေသဖြင့် ဖြူစင်မြင့်မြတ်သောဟု ဆိုလို၏။ **ပညာယ သမန္နာဂတော =**
ပညာနှင့် ပြည့်စုံ၏ — ဟူသည် ဝိပဿနာပညာနှင့်လည်းကောင်း အရိယမဂ်ပညာနှင့်လည်းကောင်း ပြည့်စုံ၏
ဟု ဆိုလို၏။ **နိဗ္ဗေမိကာယ = ဖောက်ခွဲနိုင်သော ပညာ**ဟူသည် ထို ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာကိုပင်လျှင်
ကိလေသာထုအစိုက်အစဲကို ဖောက်ခွဲနိုင်သောကြောင့် နိဗ္ဗေမိကာပညာဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ထိုနိဗ္ဗေမိကာပညာနှင့်
ပြည့်စုံ၏ဟု ဆိုလို၏။ ထိုနိဗ္ဗေမိကာပညာအမည်ရသော ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာတို့တွင် အရိယမဂ်-
ပညာသည် အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်း သမုစ္ဆေဒပဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် မထိုးဖောက်ဖူးသေးသော မဖောက်ခွဲဖူး-
သေးသော လောဘထုအစိုက်အစဲ ဒေါသထုအစိုက်အစဲ မောဟထုအစိုက်အစဲကို ထိုးဖောက်တတ်၏၊ ဖောက်ခွဲ-
တတ်၏။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗေမိကာပညာ မည်၏။ ဝိပဿနာပညာသည် တဒဂ် = ခဏခေတ္တပယ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်
လောဘထုအစိုက်အစဲ ဒေါသထုအစိုက်အစဲ မောဟထုအစိုက်အစဲကို ထိုးဖောက်တတ်၏၊ ဖောက်ခွဲတတ်၏။
ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗေမိကာပညာမည်၏။ တစ်ဖန် နိဗ္ဗေမိကာ အမည်ရသော အရိယမဂ်ပညာကို ရခြင်းကို ဖြစ်စေ-
တတ်သောကြောင့်လည်း ဝိပဿနာပညာကို နိဗ္ဗေမိကာဟူ၍ ဆိုခြင်းငှာ သင့်ပေ၏။ **သမ္မာ ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိယာ**
= ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သံသာရဝဋ်ဒုက္ခ ကိလေသဝဋ်ဒုက္ခ၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သောပညာ
ဟူသည် — ဤ၌လည်း အရိယမဂ်ပညာသည် ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော အကြောင်းတရားဖြင့် နည်းလမ်းဖြင့်
သံသာရဝဋ်ဒုက္ခ ကိလေသဝဋ်ဒုက္ခကို ကုန်စေလျက် နိဗ္ဗာန်သို့ သွားတတ်သောကြောင့် သမ္မာဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ
ပညာ မည်၏ = ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သံသာရဝဋ်ဒုက္ခ ကိလေသ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေ-
တတ်သော ပညာ မည်၏။ ဝိပဿနာပညာသည် တဒဂ်၏ အစွမ်းဖြင့် သံသာရဝဋ်ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း ကိလေ-
သဝဋ်ဒုက္ခကိုလည်းကောင်း ကုန်စေလျက် နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းသောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ သွားတတ်-
သောကြောင့် ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ ပညာ = ဒုက္ခကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ပညာ မည်၏။ တစ်နည်း
သံသာရဝဋ်ဒုက္ခ ကိလေသဝဋ်ဒုက္ခကို ကုန်စေတတ်သော အရိယမဂ်ပညာကို ရရှိခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော-
ကြောင့် ဤဝိပဿနာပညာသည် ဒုက္ခက္ခယဂါမိနိ ပညာ = ဒုက္ခကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော ပညာ
မည်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (မဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၂။ အံဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂။)

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရှိသော ဤကျမ်းစာ၌လည်း သံသာရဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ကိလေသာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခကို
ကုန်ခန်းစေတတ်သော ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာ ရရှိရေးအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ —

- ၁။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့တွင် အကျုံးဝင်သော ရူပက္ခန္ဓာ အမည်ရသော ရုပ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်-
အောင် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရှိရန် ရူပားပုံစနစ်များကို **ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။

- ၂။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အကျိုးဝင်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ ဟူသော နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး = နာမ်တရားတို့ကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရှိရန် ရှုပွားပုံစနစ်များကို **နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။
- ၃။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိရှိရန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ်ရန် သိမ်းဆည်းတတ်ရန် ရှုပွားပုံ သိမ်းဆည်းပုံစနစ် များကို **ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း**တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဟူသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှား ဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ငြိမ်းပုံ၊ အကြောင်းအကျိုး နှစ်ရပ်လုံး-တို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ရှုမြင်တတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် သို့မဟုတ် ဝိပဿနာဉာဏ် ရရှိရေးအတွက် လည်းကောင်း အထူးရည်ညွှန်း၍ ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။
- ၄။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ထိုဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ အသိဉာဏ် သန့်ရှင်းသထက် သန့်ရှင်းရန် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ အဋ္ဌကထာကြီးများ၌ ညွှန်ကြားပြသထားသည့်အတိုင်း လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် နည်းအားဖြင့် ယင်း ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံ စနစ်များကို **လက္ခဏာဒီဇတုက္ကပိုင်း**တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။
- ၅။ ယခုတစ်ဖန် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ထို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်ခမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍လည်းကောင်း၊ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍လည်းကောင်း အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားပုံစနစ်များကို ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာ နှင့် ပြည့်စုံလာရေးအတွက် ရည်ရွယ်တောင့်တ၍ ဤ **ဝိပဿနာပိုင်း**တွင် ရေးသားတင်ပြထားပါသည်။

တထာဂတ အမည်ရတော်မူခြင်း

သုံးလောကထွဋ်ထား သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်ကို တထာဂတဟူ၍ ခေါ်ဆိုခြင်း၌ အကြောင်း-တရားများ များစွာ ရှိနေ၏။ ထိုအကြောင်းတရား များစွာတို့အနက် အကြောင်းတရား တစ်မျိုးမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ယဉ္စ ဘိက္ခဝေ ရတ္တိံ တထာဂတော အနုတ္တရံ သမ္မာသမ္ဗောဓိံ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓတိ၊ ယဉ္စ ရတ္တိံ အနုပါဒိသေ-သာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယတိ၊ ယံ ဧတသ္မိံ အန္တရေ ဘာသတိ လပတိ နိဒ္ဒိသတိ၊ သဗ္ဗံ တံ တထေဝ ဟောတိ နော အညထာ။ တသ္မာ “တထာဂတော”တိ ဝုစ္စတိ။ (ဒီ၊ ၃၊ ၁၁၁။ အံ၊ ၁၊ ၃၃။)

ရဟန်းတို့ . . . တထာဂတ အမည်ရတော်မူသော သင်တို့ဆရာ ငါဘုရားသည် အကြင်ညဉ့်၌လည်း အတုမရှိ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သည့် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်တော်မူ၏။ (မဟာသက္ကရာဇ် - ၁၀၃-ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ည ဖြစ်၏။) အကြင်ညဉ့်၌လည်း ဝိပါကမ္မဇရုပ် အကြွင်း မရှိသော အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူ၏။ (မဟာသက္ကရာဇ် - ၁၄၈-ခုနှစ် ကဆုန်လပြည့်နေ့ ည ဖြစ်၏။) ထိုညဉ့် နှစ်ညဉ့်တို့၏ အတွင်း၌ လေးဆယ့်ငါးဝါ ကာလပတ်လုံး အကြင်တရားတော်ကို ဟောကြား-တော်မူ၏၊ မြွက်ဟတော်မူ၏၊ ညွှန်ပြတော်မူ၏။ ထိုဟောပြောမြွက်ဟညွှန်ပြတော်မူအပ်သော တရားအလုံးစုံသည် ဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း မြွက်ဟတော်မူသည့်အတိုင်း ညွှန်ပြတော်မူသည့်အတိုင်း မှန်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ မမှန်ဟူသော အခြားတစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ပေ။ ထို့ကြောင့် သင်တို့ဆရာ ငါဘုရားကို **တထာဂတ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဒီ၊ ၃၊ ၁၁၁။ အံ၊ ၁၊ ၃၃။)

ဘုရားရှင်သည် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးကို ရရှိတော်မူသည့်နေ့မှ စ၍ ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူသည့် နေ့အထိ လေးဆယ့်ငါးဝါ ကာလပတ်လုံး ဟောကြားညွှန်ပြ ဆိုဆုံးမထားတော်မူအပ်သော တရားတော် မှန် သမျှသည် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသည့်အတိုင်း မှန်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ မမှန်ဟူသော အခြား တစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ပေ။ ထို့ကြောင့် -

“ဤလောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးသည် - အလိုနည်းပါးသော အပ္ပိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံ နိုင်၏။ အလိုရမ္မက်ကြီးမားသော မဟိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ ရောင့်ရဲလွယ်သော သန္တုဋ္ဌိတရား ထင်ရှားရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ရောင့်ရဲလွယ်သော သန္တုဋ္ဌိတရား ထင်ရှားမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ ဝိဝေကတရားသုံးပါး၌ ဓမ္မလျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ လူသူအပေါင်းအဖော် ကိလေသာအပေါင်းအဖော်၌ ဓမ္မလျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို အပြင်းအထန်ကြိုးစားအားထုတ်သော လုံ့လ ဝီရိယရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ပျင်းရိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ အကြောင်း တရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့၌ ထင်လင်း- သော သတိရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ မေ့လျော့တတ်သော ပျောက်ပျက်သော သတိ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ သမာဓိမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ ဝိပဿနာ ပညာ အရိယမဂ်ပညာ ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာ မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။ ပပဉ္စတရားသုံးပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ ဓမ္မလျော် ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ပြည့်စုံနိုင်၏။ ပပဉ္စတရားသုံးပါး၌ ဓမ္မ- လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော စိတ်ဓာတ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မပြည့်စုံနိုင်။” -

ဤသို့ ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသည့် - **မဟာပုရိသဝိတက္က = ယောကျ်ားမြတ်တို့၏ အကြံ** အမည်ရသော ဤတရားဒေသနာတော်သည်လည်း ဟောကြား မြွက်ဟ ညွှန်ပြတော်မူသည့်အတိုင်း မှန်သည်သာ လျှင် ဖြစ်၏။ မမှန် - ဟူသော အခြားတစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ရိုး ဓမ္မတာ မရှိပေ။

ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း လောကုတ္တရာတရား ကိုးပါးကို အလိုရှိခဲ့ပါမူ -

- ၁။ အလိုနည်းပါးခြင်း အပ္ပိစ္ဆတရားနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၂။ ရောင့်ရဲလွယ်ခြင်း သန္တုဋ္ဌိတရားနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၃။ ဝိဝေကတရား သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၄။ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့၌ အပြင်းအထန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်း လုံ့လဝီရိယနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၅။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌ ထင်လင်းသော သတိနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၆။ ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော တစ်မျိုးမျိုးသော သမာဓိနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၇။ ဝိပဿနာပညာ အရိယမဂ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံအောင်၊
- ၈။ ပပဉ္စတရား သုံးပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ ဓမ္မလျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော စိတ်ထား နှင့် ပြည့်စုံအောင် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လေရာသတည်း။

ဖားအောက်တောရဆရာတော်
ဖားအောက်တောရ - စိတ္တလတောင်ကျောင်း
၁၃၅၆ - ၃၊ ပြာသိုလဆန်း (၉) ရက်၊ တနင်္လာနေ့။

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။

ဝိပဿနာပိုင်း

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

ကလာပသမ္မသန ခေါ် နယဝိပဿနာ

တံ သမ္မာဒေတုကာမေန ကလာပသမ္မသနသင်္ခါတာယ နယဝိပဿနာယ တာဝ ယောဂေါ ကရဏီယော။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသ တရားများမှ လွတ်မြောက်သွားသော ဝိပဿနာလမ်းမှန် လမ်းရိုးအတိုင်း သွားနေသော ဝိပဿနာပညာသည် အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော လမ်းမှန်လမ်းရိုး ပုဗ္ဗဘာဂ-မဂ်တည်း။ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းစသော ဥပက္ကိလေသတရားများသည်ကား အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော လမ်းမှန် လမ်းရိုး ပုဗ္ဗဘာဂမဂ် မဟုတ်။ ဤသို့လျှင် အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော လမ်းမှန် လမ်းရိုး ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်ကိုလည်းကောင်း၊ လမ်းမှန် လမ်းရိုး မဟုတ်သော ပုဗ္ဗဘာဂမဂ်ကိုလည်းကောင်း မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း နားလည် ပိုင်းခြား ကောင်းစွာ မှတ်သား၍ တည်သော ဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = ဤကား လမ်းမှန် ဤကား လမ်းမှားဟု သိမြင်သည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာအညစ်-အကြေးမှ ခင်ကြယ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

ထို မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဉာဏ်အမြင်ကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကလာပ သမ္မသန ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နယဝိပဿနာ၌ ရှေးဦးစွာ အစဉ်သဖြင့် အားထုတ်ခြင်းကို ပြုသင့်ပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၁။)

အတိတာဒိဝသေန အနေကဘေဒဘိန္ဒေ ဓမ္မေ ကလာပတော သင်္ခိပိတ္တာ သမ္မသနံ ကလာပသမ္မသနံ၊ အယံ ကိရ ဇမ္ဗုဒီပဝါသီနံ အဘိလာပေါ။ “ယံ ကိစ္ဆိ ဂ္ဂပ”န္တိအာဒိနာ နယေန ဟိ ဓမ္မာနံ ဝိပဿနာ နယဝိပဿနာ၊ အယံ ကိရ တမ္ပပဏ္ဍိတိပဝါသီနံ အဘိလာပေါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၆။)

ဣဓ အဂ္ဂိဝေဿန မမ သာဝကော ယံ ကိစ္ဆိ ဂ္ဂပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ဂ္ဂပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ပဿတိ။ (မ၊ ၁၊ ၂၉၇။)

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာတိ သမနုပဿာမီတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ သမနုပဿာမိ။ (မ၊ ၁၊ ၄၊ ၂၃၂။ ဆန္ဒောဝါဒသုတ္တန်။)

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဩဠာရိက သုခမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိက ဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ကွဲပြားကုန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ကလာပ = အပေါင်းအစု အားဖြင့် ခြုံငုံ၍ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းသည် ကလာပ သမ္မသနမည်၏။ ဤ ကလာပသမ္မသနဟူသော ဝေါဟာရကား ဇမ္ဗုဒီပကျွန်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ အသုံးပြုသော ဝေါဟာရ ဖြစ်သည်။

ယင်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်ရှိကြကုန်သော အလုံးစုံသော ရုပ် (ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်) တရားကို -

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ - ဟု
= ငါဟာ မဟုတ် ၊ ငါ မဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ် - ဟု
= အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု

ဤသို့ ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် နယဝိပဿနာ မည်၏။ ဤ နယဝိပဿနာဟူသော အမည်သည် သီဟိုဠ်-
ကျွန်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ အသုံးပြုသော ဝေါဟာရဖြစ်သည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၆။)

ဤ ကလာပသမ္မသနဉာဏ်မည်သည် တစ်ခုခုသော ဝိသုဒ္ဓိကျင့်စဉ်၌သော်လည်း အကျုံးမဝင်ပေ။ အချို့-
သော ဆရာတို့သည်လည်း ထိုကလာပသမ္မသနကို မသုံးသပ်မူ၍သာလျှင် ဝိပဿနာစာရ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏
ကျက်စားမှုကို ဖွင့်ဆိုကုန်၏။ သို့သော်လည်း ထိုကလာပသမ္မသနကို ထိုထို သုတ္တန်တို့၌ (အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်
ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်စသော ထိုထို သုတ္တန်တို့၌) တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြွင်းမဲ့
အားဖြင့်လည်းကောင်း ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်
(စာမျက်နှာ ၅၁-စသည်) ၌လည်း ဝိပဿနာကို အားသစ်စ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့ ကလာပသမ္မသန ရှုပွားနည်းမှာ
နှလုံးသွင်းရ လွယ်ကူသည့်အတွက် ဝိပဿနာ၏ အစအဖြစ်ဖြင့် တည်ထားတော်မူအပ်၏။ ဝိပဿနာရှုနေသော
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်း ဩဘာသဟူသော ထူးကဲသော အရောင်အလင်းစသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်-
လာလတ်ကုန်သော် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ်= လောကုတ္တရာမဂ်ဉာဏ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော လမ်းမှန်လမ်းမှားကို ပိုင်းခြား
သိမြင်သည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာအညစ်အကြေးတို့မှ စင်ကြယ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်= ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်
ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ဤသုံးမျိုးသော အကြောင်းကြောင့် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိကို ပြည့်စုံစေလိုသော
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ ကလာပသမ္မသနဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နယဝိပဿနာကို ကြိုးစားအား-
ထုတ်သင့်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က စိစစ် တင်ပြနေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ယေဝိ စ သမ္မသနပဂါ၊ တေသု ယေ ယဿ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ သုဓေန ပရိဂ္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ၊ တေသု တေန
သမ္မသနံ အာရဘိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၄။)

ယေ ရူပါရူပဓမ္မာ။ ယဿာတိ ယောဂိနော။ တေသု တေန သမ္မသနံ အာရဘိတဗ္ဗံ ယထာပါကဋ္ဌံ
ဝိပဿနာဘိနိဝေသောတိ ကတွာ။ ပစ္ဆာ ပန အနုပဋ္ဌဟန္တေပိ ဥပါယေန ဥပဋ္ဌဟာပေတွာ အနဝသေသတောဝ
သမ္မသိတဗ္ဗာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၁။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော် (၅၁၊ ၅၂၊ ၅၅၊ ၆-၉။) သံယုတ်ပါဠိတော်
အဘိညေယျသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၂၅၈။) စသည်တို့ကို ကိုးကား၍ သမ္မသနဉာဏ်စသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ဖြင့် ရှုပွား
သုံးသပ်ရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း
ရေးသားဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ -

- ၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဩဠာရိက သုခမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိကတည်းဟူသော
(၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး၊
- ၂။ ဒွါရ အာရုံတို့နှင့် တကွ ဒွါရ၌ ဖြစ်ကုန်သော ပရမတ္ထဓမ္မများ၊
- ၃။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး၊
- ၄။ ဒွါရ (၆)ပါး၊

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

- ၅။ အာရုံ (၆)ပါး၊
- ၆။ ဝိညာဏ် (၆)ပါး၊
- ၇။ ဖဿ (၆)ပါး၊
- ၈။ ဝေဒနာ (၆)ပါး၊
- ၉။ သညာ (၆)ပါး၊
- ၁၀။ စေတနာ (၆)ပါး၊
- ၁၁။ တဏှာ (၆)ပါး၊
- ၁၂။ ဝိတက် (၆)ပါး၊
- ၁၃။ ဝိစာရ (၆)ပါး၊
- ၁၄။ ဓာတ် (၆)ပါး (ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် အာကာသဓာတ် ဝိညာဏဓာတ်)
- ၁၅။ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး၊
- ၁၆။ (၃၂) ကောဋ္ဌာသ၊
- ၁၇။ အာယတန (၁၂)ပါး၊
- ၁၈။ ဓာတ် (၁၈)ပါး၊
- ၁၉။ ဣန္ဒြေ (၂၂)ပါး၊
- ၂၀။ ဓာတ်သုံးပါး (ကာမဓာတ် ရူပဓာတ် အရူပဓာတ်)
- ၂၁။ ဘဝကြီး (၉)ပါး (ကာမဘဝ ရူပဘဝ အရူပဘဝ ဧကဝေါကာရဘဝ စတုဝေါကာရဘဝ ပဉ္စဝေါကာရဘဝ သညီဘဝ အသညီဘဝ နေဝသညီနာသညီဘဝ)
- ၂၂။ ဈာန်လေးပါး (ရူပါဝစရဈာန် လေးပါး)
- ၂၃။ အပ္ပမညာတရား (၄)ပါး (မေတ္တာဈာန် ကရုဏာဈာန် မုဒိတာဈာန် ဥပေက္ခာဈာန်)
- ၂၄။ သမာပတ်လေးပါး (အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန် ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန် အာကိဉ္စညာယတနဈာန် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန် ဟူသော အရူပဈာန်သမာပတ် လေးပါး)
- ၂၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ပါး -

ဤသို့ ရေတွက်ပြထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၂-၂၄၃-၂၄၄။)

ပရိဂ္ဂဟ (၅)မျိုးလုံး၌ တစ်ဘက်ကမ်းခပ်အောင် ပေါက်ရောက်ပြီးသော လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် နည်းအားဖြင့် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းထားပြီးသော အသင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အဖို့ အထက်ပါ တရားတို့မှာ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော စိတ်+စေတသိက်+ရုပ် ပရမတ္ထတရားတို့သည်သာဖြစ်ကြကုန်၏ ဟူသောအချက်ကို သဘောပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။ ယင်းတရားတို့မှာ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါး၊ ခန္ဓာငါးပါး၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့သာ ဖြစ်ကြသည်ကိုလည်း သဘောပေါက်ပြီး ဖြစ်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ သို့သော် မည်သို့သော အကြောင်းကြောင့် ဤသို့ (၂၅)မျိုး ခွဲ၍ ဖွင့်ဆိုထားရသည်ဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဋီကာ (၂၊ ၃၈၉။)တွင် ဤသို့ ရှင်းလင်း တင်ပြထား၏။ —

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပုံကို ဤ ဆိုလတ္တံ့သော နည်းဖြင့် သိရှိပါလေ။ -

ဤပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်ကြီး၌ ဝိပဿနာကို အားသစ်စဖြစ်ကုန်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းခြင်း၌ ချမ်းသာလွယ်ကူပါစေခြင်း အကျိုးငှာ ရည်သန်တောင့်တတော်မူ၍ ရှေးဦးစွာ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသည်ဖြင့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကို အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် စသည်ကို ဝေဖန်ခြင်းကို ပဓာနပြုသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံအဖြစ် ယူထားအပ်ပေသည်။

ထိုခန္ဓာတို့သည်ကား ဒွါရအာရုံတို့နှင့် အတူတကွ ဒွါရ၌ဖြစ်သော တရားတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဝေဖန်ခြင်းကို ရအပ်ကုန်၏။ (ရုပ်တရားတို့ကား ဒွါရတရား အာရုံတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ နာမ်တရားတို့ကား မနောဒွါရတရား၊ ဒွါရခြောက်ပါး၌ ဖြစ်သောတရား အာရုံတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။) ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၏ အခြားမဲ့၌ ဒွါရဆက္က စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဆယ်ပါးသော ဆက္ကတို့ကို = (ဒွါရ ၆-ပါးမှသည် ဝိစာရ ၆-ပါးသို့ တိုင်အောင် ဆက္က-၁၀-ပါးတို့ကို) ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ပြတော်မူအပ်ကုန်၏။

တစ်ဖန် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အနတ္တလက္ခဏာကား ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ခွဲခြားဝေဖန်၍ သိရသော သိနိုင်ခဲသော လက္ခဏာတစ်ခု ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအနတ္တလက္ခဏာကို ထင်စွာပြခြင်းငှာ ပထဝီဓာတ် အာပေါ-ဓာတ် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် အာကာသဓာတ် ဝိညာဏဓာတ်ဟူသော ဓာတ်ခြောက်ပါးတို့ကို ဝိပဿနာ-ဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဟောကြားတော်မူအပ်၏။

ထို့နောင်မှ အကြင်ကသိုဏ်းတို့၌ ဤသာသနာတော်မှ အပြင်အပ၌ ဖြစ်ကြကုန်သော သာသနာတော်၏ ပြင်ပအယူအဆ ရှိကြကုန်သော တိတ္ထိတို့သည် အတ္တဟု နှလုံးသွင်းကြကုန်၏။ ယင်းတိတ္ထိတို့ သန္တာန်၌ ယင်း ကသိုဏ်းတို့ကို အတ္တဟု နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ဖြစ်နေ၏။ ထို ကသိုဏ်းတို့သည်ကား ဤဈာန်တို့၏ (ဤ ရူပါဝစရ-ဈာန် အရူပါဝစရဈာန်တို့၏) အာရုံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထင်သောအခြင်းအရာမျှတို့သည်သာတည်း။ ဤသို့ ထင်ရှား ပြတော်မူခြင်း အကျိုးငှာ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံစာရင်းတွင် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုတော် မူခြင်းဖြစ်၏။ (ကသိုဏ်းပညတ်တို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့ကား မဟုတ်ကြကုန်၊ ကသိုဏ်းပညတ်-တို့ကိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ဈာန်သမာပတ်တရားတို့သည်သာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် သာသနာပ အယူအဆရှိသူ တိတ္ထိတို့က ယင်း ကသိုဏ်းတို့ကို အတ္တဟု နှလုံးသွင်း နေကြ၏။ ထိုအယူအဆကို တိုက်ဖျက်ရန် ကသိုဏ်းပညတ်တို့ကို ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟူလို။)

ထို့နောင် ဒုက္ခာနုပဿနာ၏ အခြံအရံ၏ အဖြစ်ဖြင့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလမနသိကာရ၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွားနိုင်ရန် ရည်သန် တောင့်တတော်မူ၍ (၃၂)ပါးသော ကောဋ္ဌာသတို့ကို ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ [ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တန် (အံ၊ ၃၊ ၃၄၃။) ၌ ၃၂-ကောဋ္ဌာသတို့ကို အသုဘသညာအနေဖြင့် ပွားများရန် ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အသုဘာ ဘာဝေတဗ္ဗာ ရာဂဿ ပဟာနာယ။ (ဥဒါန်းပါဠိတော်၊ ၁၂၀။) မေယိယသုတ္တန်၌ ရာဂကိုတိုက်ဖျက်ရန်အတွက် ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း အသုဘဘာဝနာကို ပွားများရန် ညွှန်ကြားတော်မူခဲ့၏။ သဝိညာဏကအသုဘ၊ အဝိညာဏကအသုဘဟူသော အသုဘနှစ်မျိုးတို့တွင် သဝိညာဏကအသုဘတည်း။ ယင်း အသုဘသညာကို သမထပိုင်းတွင် ပဋိကူလမနသိကာရဟု ခေါ်ဆို၍ ဝိပဿနာပိုင်းတွင် ဒုက္ခာနုပဿနာ၏ အခြံအရံ အသုဘသညာဟု ခေါ်ဆိုသည်။ သမထပိုင်း၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလ သဘောကို အာရုံယူ၍ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် နှလုံးသွင်းရ၏။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ကား ခန္ဓာအိမ်၏

အပြစ်အာဒိနဝကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် အာဒိနဝါနုပဿနာအနေဖြင့် ဒုက္ခာနုပဿနာ၏ အခြံအရံအဖြစ် ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း ဖြစ်၏။]

ရှေး၌ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် အကျဉ်းအားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားအပ်ကုန်သော ပရမတ္ထတရားတို့ကိုပင် မကျယ်လွန်း မကျဉ်းလွန်းသော နည်းဖြင့်လည်းကောင်း အကျယ်-နည်းဖြင့်လည်းကောင်း ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုအပ်ကုန်၏ဟု ညွှန်ပြခြင်း အကျိုးငှာ အာယတန (၁၂) ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်၏။

ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် တရားတို့တွင် ဤ ဆိုလတ္တံ့သော ဣန္ဒြေထိုက်သော တရားတို့သည် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏အဖြစ်၊ အားထုတ်ခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်၊ ကြောင့်ကြဗျာပါရ ကင်းသည်၏အဖြစ်သည် ထင်ရှားရှိငြားသော်လည်း ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝအားဖြင့် သဟဇာတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း အမှီခံတရားတို့ကိုလည်းကောင်း အစိုးရသည်၏ အဖြစ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကြကုန်၏ဟု အနတ္တလက္ခဏာကို ထင်ရှားစွာ ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဣန္ဒြေတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်၏။ (ဝိပဿနာရှုကောင်းသော ဣန္ဒြေထိုက်သော တရားတို့ကို အထူးရည်ညွှန်းထားပါသည်။)

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့မှာ နည်းအမျိုးမျိုး ကွဲပြားကုန်သော်လည်း ဤတရားတို့သည် ဘုံသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျိုးဝင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဘုံသုံးပါးအပေါင်း၌သာ အကျိုးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သုံးပါးသာလျှင် အပြားရှိကုန်၏ဟု ညွှန်ပြခြင်း အကျိုးငှာ ကာမဓာတ် ရူပဓာတ် အရူပဓာတ် ဟူသော ဓာတ်သုံးပါးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ အဖြစ်ဖြင့် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်မူပြန်သည်။

ဤမျှဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သည့် သင်္ခါရနိမိတ်ကို ညွှန်ပြပြီး၍ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသောအကြောင်းတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ ဟူသော အကျိုးတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ ဟူသော ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကို ညွှန်ပြခြင်း အကျိုးငှာ = အကြောင်း-တရားများ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ရုပ်တရား + အကျိုး နာမ်တရား + အကျိုး ရုပ်နာမ်တရားတို့တည်းဟူသော ဘဝများ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ညွှန်ပြတော်မူခြင်းငှာ ကာမဘဝစသော ဘဝကြီး (၉) ဘဝတို့ကို ယူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ အဖြစ်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ်ပြန်ပေသည်။

ဤမျှသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိထိုက်သော အထက်ပါ ပရမတ္ထဓမ္မတည်းဟူသော အဘိညေဃုတရားထူး၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိပဿနာဘာဝနာ နှလုံးသွင်းမှု၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာမှုရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သိမ်မွေ့နူးညံ့ကုန်သော ဖြစ်စေအပ်ပြီးသော မိမိရရှိထားပြီးသော မဟဂ္ဂုတ် ဈာန်တရားတို့၌ ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းခြင်းကို ဖြစ်စေအပ်၏ဟု ညွှန်ပြတော်မူခြင်းငှာ - (၁) ရူပါဝစရဈာန် လေးပါး၊ (၂) ဗြဟ္မစိုရ်တရား = ဗြဟ္မဝိဟာရဈာန် လေးပါး၊ (၃) အရူပါဝစရဈာန် လေးပါးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ်ပြန်ပေသည်။

[မှတ်ချက်] - ရှေးယခင်က များသောအားဖြင့် သမာပတ်ရှစ်ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ စတုရာရက္ခဟူသော အစောင့်ကမ္မဌာန်းလေးမျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း ပွားများပြီးမှ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဝိပဿနာသို့ ကူးလေ့ရှိကြ၏။ ထိုတွင် မေတ္တာဈာန်ကို အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်လျက် ပွားများနိုင်သော ဈာန်ဝင်စားနိုင်သော သူတော်ကောင်းတို့သည် ကရုဏာဈာန် မုဒိတာဈာန် ဥပေက္ခာဈာန်တို့ကိုလည်း

လွယ်လွယ်ကူကူပင် ဝင်စားတော်မူနိုင်ကြသဖြင့် ဗြဟ္မစိုရ်တရား လေးပါး = အပ္ပမညာတရား လေးပါးလုံးကိုပင် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံအဖြစ် ယူ၍ ဖွင့်ဆိုသွားခြင်း ဖြစ်ပေရာသည်။ သို့သော် — လာဘီနော ၈၀ ပန မဟဂ္ဂတစိတ္တာနိ သုပါကဋ္ဌာနိ ဟောန္တိ = မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်တို့ကို ရရှိတော်မူကြသည့် သူတော်ကောင်းတို့၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၌သာလျှင် မဟဂ္ဂုတ်ဈာန်တရားတို့သည် ကောင်းကောင်းကြီးထင်ရှားကြကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၅၃။) ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသောကြောင့် ဤဈာန်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ယင်းဈာန်တို့ကို ရရှိတော်မူကြသည့် ဈာန်လာဘီ သမထယာနိက သူတော်ကောင်းတို့အတွက်သာဟု မှတ်ပါ။]

အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးတို့ကို အထက်တွင် ရေးသားဖွင့်ဆိုထားတော်မူပြီး ဖြစ်သဖြင့် ကသိုဏ်းဈာန်တို့ကိုလည်း ဖွင့်ဆိုပြီးပင် ဖြစ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ယခုအကြိမ် ထပ်မံ၍ ဖွင့်ဆိုထားသော — စတ္တာရိ ဈာနာနိ၊ စတဿော အပ္ပမညာ၊ စတဿော သမာပတ္တိယော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၄၃။) ၌ စတ္တာရိ ဈာနာနိ - အရအထက်တွင် ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီးသော ကသိုဏ်းစသည်လျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်တို့မှ ကြွင်းသော အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်စသော သမထနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ရူပါဝစရဈာန်တို့ပေတည်း။

အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဖန်သောအားဖြင့် ဤအထက်ပါ ပရမတ္ထတရား မှန်သမျှတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းအပ်ကုန်၏ဟု ဤသို့ ညွှန်ပြတော်မူခြင်းငှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကိုယူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ် ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — ပစ္စယကာရအမည်ရသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌ အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းခြင်းသည် လက္ခဏာရေး သုံးပါးအပေါင်းကို ချမ်းချမ်းသာသာ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့်လည်းကောင်း အလွန်အလွန် ကောင်းမွန်စွာလည်းကောင်း ထင်ရှားစေ၏။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံး၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံအဖြစ်ဖြင့် ယူအပ်ကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၉။)

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး သမာပတ် (၈)ပါး ဗြဟ္မစိုရ်တရား (၄)ပါးတို့ကိုပါ ပွားများထားပြီးသူ ယင်း ဈာန်သမာပတ်တို့ကိုပါ ရရှိထားပြီးသူ ဖြစ်ပါက အထက်ပါ (၂၅)မျိုးသော ရှုကွက်တို့မှာ ပရိဂ္ဂဟ (၅)မျိုးတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားနိုင်ပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ အခက်အခဲ မရှိနိုင်တော့ပြီ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း ဗြဟ္မစိုရ်တရား (၄)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း မလေ့လာရသေးပါက အာနာပါနကျင့်စဉ်လမ်းမှ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကိုသာ ဝိပဿနာရှုရန် ဖြစ်ပါသည်။ အကယ်၍ စတုရက္ခကမ္မဋ္ဌာန်းများကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပွားများထားပြီးဖြစ်ပါက ယင်း ဈာန်တရားများကိုလည်း ထည့်သွင်း၍ ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ — ဤတရားတို့မှာ ဝိပဿနာရှုရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ထိုမျှ များပြားလှသော တရားတို့တွင် မည်သည့်တရားက စ၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည်နည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာက စပါ

ထိုသို့ ကလာပသမ္မုသနဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နယဝိပဿနာကို စတင်၍ အားသစ်လိုသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အထက်၌ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ညွှန်ကြားပြသ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည့်အတိုင်း အကြင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည်လည်း အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း အနတ္တဟုလည်း-

ကောင်း လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်၏။ ထိုရုပ်တရား နာမ်တရားတို့တွင် အကြင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် အကြင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားကုန်၏။ ချမ်းချမ်းသာသာ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခြင်း သိမ်းဆည်းနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ ထိုသို့ ထင်ရှားရာ ချမ်းချမ်းသာသာ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ရနိုင်ရာ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း သမ္မသနအမှုကို ကြိုးစားအားထုတ်ထိုက်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၄။)

ဝိပဿနာကို စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ထင်ရှားရာက စ၍ နှလုံးသွင်း ရှုပွားသင့်၏ဟု နှလုံးပိုက်တော်မူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ထိုရုပ်နာမ်တို့တွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားရာ ချမ်းချမ်းသာသာ လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ရနိုင်ရာ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၌ ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း သမ္မသနအမှုကို ကြိုးစားအား- ထုတ်ထိုက်၏ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ သို့သော် ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာ ရုပ်နာမ်တို့၌ ဝိပဿနာရှုပြီးရာ နောက်ပိုင်းကာလ၌ကား အသိဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာသေးသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့် အသိဉာဏ်၌ ထင်လာမြင်လာစေ၍ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင်သာလျှင် လက္ခဏာရေး သုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ထိုက်ကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၁။)

သတိပြု၍ မှတ်သားပါ

အထက်ပါအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် ဋီကာအဖွင့် စကားရပ်တို့ကို အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားပါ။ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာရုပ်နာမ်ကသာ စ၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားခြင်း ဖြစ်၏။ အသိဉာဏ်၌ မထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာ မရှုရဟု ဆိုလိုနေသည်ကား မဟုတ်။ တစ်ဖန် ပရိဂ္ဂဟငါးမျိုး ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ပေါက်- ရောက်ပြီးသူ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ် နှစ်ပါးကို ရရှိပြီးသူ သူတော်ကောင်းတို့ကိုသာ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာ ရုပ်နာမ်ကစ၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူနေခြင်းဖြစ်၏။ ရုပ်- ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရုပ်တရားကို ပရမတ္ထသို့ဆိုက်အောင် မသိသေးသော၊ နာမ်- ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နာမ်တရားကိုလည်း ပရမတ္ထသို့ဆိုက်အောင် မသိမ်းဆည်း မရှုပွားတတ်သေးသော၊ အတိတ်အကြောင်းတရားကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကိုလည်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိမမြင်သေးသော — ဤသို့လျှင် မသိမှုတွေ တစ်ပုံကြီး ထမ်းလျက် ယခုမှ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း အတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးကို ပညတ် ပရမတ် မခွဲဘဲ ပညတ် ပရမတ် မကွဲဘဲ များသော အားဖြင့် ပညတ် အတုံးအခဲများကို အာရုံယူ၍ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလွယ်ကူရာ ပေါ်ရာကို ဝိပဿနာ ရှုရန် ညွှန်ကြားနေခြင်း မဟုတ်သည်ကိုကား အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားလေရာသည်။

အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ်

ဝိပဿနာကို စ၍ အားသစ်စ အားထုတ်စ ရှေ့ပိုင်း၌သာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာက စ၍ ဝိပဿနာရှုရန်သာ ညွှန်ကြားခြင်းဖြစ်၏။ နောက်ပိုင်း၌ကား အသိဉာဏ်၌ မထင်ရှားသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလည်း အကြောင်းဥပါယ်တံမျဉ်ဖြင့် ထင်ရှားအောင်ပြုလုပ်၍ အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင်

ဝိပဿနာရှုရန် (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၁။)၌ ထပ်ဆင့်ညွှန်ကြားထားတော်မူသဖြင့် ယင်း အကြောင်းဥပါယ်တံမျဉ်များကို ဆက်လက်၍ ဆွေးနွေးတင်ပြအပ်ပါသည်။

သမာဓိ* ဘိက္ခဝေ ဘာဝေထ၊ သမာဟိတော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။

(သံ၊ ၂၊ ၁၂။ သံ၊ ၃၊ ၃၆၃။)

၁။ ဤအထက်ပါ သမာဓိသုတ္တန်များ၌ ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူချက်နှင့် အညီ —

(က) ခန္ဓာငါးပါးကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ပရမတ္ထသို့ ဆိုက်အောင် သိရှိရေး၊

(ခ) အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ စသော အကြောင်းတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ခန္ဓာ (၅)ပါး ထင်ရှားဖြစ်ပုံ၊

(ဂ) အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ စသော အကြောင်းတရားများ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးခန္ဓာ (၅)ပါး ချုပ်ငြိမ်းပုံတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ရေး၊

(ဃ) သစ္စာလေးပါးတို့ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ရေး —

ဤသို့ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိမြင်ရေးတို့အတွက် သမာဓိကို ထူထောင်ရန် အထူးလိုအပ်ပါသည်။ ဤကား အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ် တစ်မျိုးတည်း။

ဣမေ စတ္တာရော မဟာဘူတေ ပရိဂ္ဂဏန္တဿ ဥပါဒါရူပံ ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၁။)

၂။ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း (၆)ဒွါရ၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်-တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဥပါဒါရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းဖို့ရန် အခက်အခဲ ကြုံခဲ့သော် ယင်း (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော မိမိသိမ်းဆည်းလိုသော ဥပါဒါရုပ်တို့၏ မှီရာ ကလာပ်တူ မဟာဘူတလေးပါးတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ သိမ်းဆည်းပါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပါ။ ဥပါဒါရုပ်များသည် တစ်စတစ်စ ထင်ရှားလာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသည်မှာလည်း အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ် တစ်မျိုးပင်တည်း။

သစေ ပနဿ တေန တေန မုခေန ရူပံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အရူပံ ပရိဂ္ဂဏတော သုခမတ္တာ အရူပံ န ဥပဋ္ဌာတိ။ တေန ဓုရနိက္ခေပံ အကတွာ ရူပမေဝ ပုနပ္ပုနံ သမ္ပသိတဗ္ဗံ မနသိကာတဗ္ဗံ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ ဝဝတ္ထု-ပေတဗ္ဗံ။ ယထာ ယထာ ဟိဿ ရူပံ သုဝိက္ခာလိတံ ဟောတိ နိဇ္ဇဋ္ဌံ သုပရိသုဒ္ဓံ၊ တထာ တထာ တဒါရမ္မဏာ အရူပဓမ္မာ သယမေဝ ပါကဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၅။)

၃။ ထိုထို ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းကြောင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူကြောင်း နည်းအမျိုးမျိုး (ခန္ဓာ ငါးပါးနည်း အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း စသော နည်းအမျိုးမျိုး)တို့ကို အဦးမူသဖြင့် ရုပ်တရားကို သိမ်းဆည်းပြီး၍ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းသော ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် နာမ်တရားသည် အသိဉာဏ်၌ အကယ်၍ မထင်လာ မမြင်လာသည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ထို ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကမ္မဋ္ဌာန်းတာဝန် ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကို လုံ့လဝီရိယ လျှော့ချခြင်းကို လက်လွှတ်လိုက် စွန့်ပစ်လိုက်-ခြင်းကို မပြုမူ၍ ရုပ်တရားကိုပင်လျှင် အဖန်တလဲလဲ လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် အားဖြင့် ကောင်းစွာ စူးစမ်းဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်၏။ နှလုံးသွင်းအပ်၏။ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူအပ်၏။ အချင်းချင်း မရောယှက်သော အားဖြင့် ရုပ်တရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝ လက္ခဏာ စသည်တို့ ကွဲပြားအောင် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်၏။ အကျိုးထူးကား — အထက်ပါအတိုင်း ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဖြင့် ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ရုပ်တရားသည် ကောင်းစွာ သုတ်သင်အပ်သည်၊ မရောယှက်သောအားဖြင့် ထင်ခြင်းကြောင့် အချင်းချင်း ရော-

ယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်း ကင်းသည်၊ အလွန် ထက်ဝန်းကျင်မှ စင်ကြယ်သည် ဖြစ်၏။ ထိုထို အခြင်းအရာအားဖြင့် ထိုရုပ်တရားသာလျှင် အာရုံရှိကုန်သော နာမ်တရားတို့သည် မိမိပင်ကိုသဘာဝလက္ခဏာအတိုင်း အလိုလိုပင်လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၅။)

ရူပပရိဂ္ဂဟော အရူပပရိဂ္ဂဟဿ ဥပါယော၊ ဥပတ္တမ္ဘော စ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၅၅။)

ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်းသည် နာမ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယ်တံမျှင် တစ်မျိုးဖြစ်၏။ အထောက်အပံ့ တစ်မျိုးဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၅၅။)

ဤသို့စသည့် အကြောင်းဥပါယ်တံမျှင်တို့ကို လိုက်နာပြုကျင့်လျက် အသိဉာဏ်၌ မထင်လာ မမြင်လာသေးသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလည်း အသိဉာဏ်၌ ထင်လာမြင်လာအောင် ပြုလုပ်၍ ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထ ဓာတ်သားတို့ကို အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်ဟူသာ မုချပုံသေ မှတ်သား နာယူလေရာသည် နိဗ္ဗာန်ကို အလိုရှိကြကုန်သော သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့ . . . ။

ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းအားဖြင့် ရှုနည်း

ဤအထက်ပါ စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များအရ ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့မှာ အသင်ယောဂီ သူတော်ကောင်း၏ ဉာဏ်တွင် ပို၍ ထင်လွယ် မြင်လွယ် သိမ်းဆည်းလွယ်မည် ဖြစ်သဖြင့် ယင်း ပစ္စုပ္ပန် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ရုပ်တစ်စု နာမ်တစ်စုထား၍ ဝိပဿနာရှုပွားပုံစနစ်ကို စတင်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တက စ၍လည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓက စ၍လည်းကောင်း မိမိနှစ်သက်ရာက စ၍ ရှုနိုင်ပါသည်။ ဤကျမ်းတွင်ကား ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က အဇ္ဈတ္တရုပ်တရားက စ၍ သိမ်းဆည်းရှုပွားပုံကို ရေးသားတင်ပြခဲ့သဖြင့် ဤဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း အဇ္ဈတ္တရုပ်တရားကပင် စတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပုံ အစီအရင်ကို ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

ဤအချိန်မှစ၍ ရုပ်အတုများသာဖြစ်ကြသည့် အနိပ္ပန္နရုပ် (၁၀)မျိုးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ စာရင်းမှ ထုတ်ပယ်ချန်လှပ်ထားပါ။ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာ မရှုကောင်းသော ရုပ်တရားများ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်အစစ်များကိုသာ ပဓာနထား၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်အစစ် အားလုံးတို့ကို ခြုံငုံ၍လည်း ဝိပဿနာရှုလိုက ရှုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဉာဏ်နုသူ ဖြစ်ခဲ့ပါမူ (၆)ဒွါရတို့တွင် ဒွါရတစ်ခုစီခွဲ၍လည်းကောင်း၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင်လည်း ကောဋ္ဌာသ တစ်ခုစီခွဲ၍လည်းကောင်း ရုပ်တရားများကို ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာ ရှုလိုကလည်း ရှုနိုင်ပါသည်။

ဥပမာ — စက္ခုဒွါရ = စက္ခုဋ္ဌာန၌ ရှိကြသော (၅၄) မျိုးကုန်သော ရုပ်တို့ကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်း ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

လက္ခဏာရေး သုံးတန်

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၃၀၁) တွင် - သင်္ခါရတရားတို့ကို —

၁။ အနိစ္စလက္ခဏာ သက်သက်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊

- ၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာ သက်သက်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊
- ၃။ အနတ္တလက္ခဏာ သက်သက်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်လည်း အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်၊
- ၄။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၁။)

အချို့ ဆရာမြတ်တို့ကား ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၌ လာရှိသော **သဟေတုအနိစ္စသုတ္တန် သဟေတုဒုက္ခသုတ္တန် သဟေတုအနတ္တသုတ္တန်** (သံ၊ ၂၊ ၂၀။) သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၌ လာရှိသော **အဇ္ဈတ္တာနိစ္စသုတ္တန် အဇ္ဈတ္တဒုက္ခသုတ္တန် အဇ္ဈတ္တာနတ္တသုတ္တန် ဗာဟိရာနိစ္စသုတ္တန် ဗာဟိရဒုက္ခသုတ္တန် ဗာဟိရာနတ္တသုတ္တန်** (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။) - ဤသို့စသည့် သုတ္တန်အရပ်ရပ်တို့ကို ကိုးကား၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံး ရှုဖို့ မလိုကြောင်း၊ လက္ခဏာတစ်ပါး ရှုရုံမျှဖြင့် ကိစ္စပြီးနိုင်သည် အရိယမဂ်သို့ဆိုက်နိုင်သည်ဟု အယူရှိတော်မူကြ၏။ ဤပြဿနာရပ် ပြေလည်ရန်အတွက် အောက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်များနှင့် နှီးနှောကြည့်သင့်ပေသည်။

ဣတိ ဣဒံ သုတ္တံ ဆသု အဇ္ဈတ္တိကာယတနေသု တိဏိ လက္ခဏာနိ ဒဿေတွာ ကထိတေ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂။)

ဒုတိယံ ဒွေ လက္ခဏာနိ၊ တတိယံ ဧကလက္ခဏံ ဒဿေတွာ ကထိတေ ဗုဇ္ဈနကာနံ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ သေသာနိ ပန တေဟိ သလ္လက္ခိတာနိ ဝါ ဧတ္တကေန ဝါ သလ္လက္ခေဿန္တိတိ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂။)

ဣဒမ္ပိ ဗာဟိရေသု ဆသု အာယတနေသု တိလက္ခဏံ ဒဿေတွာ ကထိတေ ဗုဇ္ဈနကာနံ ဝသေန ဝုတ္တံ။ ပဉ္စမေ ဆဋ္ဌေ စ ဒုတိယတတိယေသု ဝုတ္တသဒိသောဝ နယော။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၂။)

သတ္တမာဒီနိ အတိတာနာဂတေသု စက္ကာဒီသု အနိစ္စလက္ခဏာဒီနိ သလ္လက္ခေတွာ ပစ္စုပ္ပန္နေသု ဗလဝဂါဟေန ကိလမန္တာနံ ဝသေန ဝုတ္တာနိ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၃။)

သလ္လက္ခိတာနိတိ သမ္ပဒေဝ ဥပဓာရိတာနိ။ ဧတ္တကေနာတိ ဒွိန္ဒ ဧကဿေဝ ဝါ လက္ခဏဿ ကထနေန။
(သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၈၃။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်များ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် — **အဇ္ဈတ္တာနိစ္စသုတ္တန်**တွင် လက္ခဏာရေးသုံးတန်၊ **အဇ္ဈတ္တဒုက္ခသုတ္တန်**တွင် ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာဟူသော လက္ခဏာရေး နှစ်တန်၊ **အဇ္ဈတ္တာနတ္တသုတ္တန်**တွင် အနတ္တလက္ခဏာတစ်ခုကို၊ **ဗာဟိရာနိစ္စသုတ္တန်**၊ **ဗာဟိရဒုက္ခသုတ္တန်**၊ **ဗာဟိရာနတ္တသုတ္တန်** တို့တွင်လည်း အလားတူပင် လက္ခဏာရေး သုံးတန်၊ လက္ခဏာရေး နှစ်တန်၊ လက္ခဏာရေး တစ်တန်တို့ကို အသီးအသီး အစဉ်အတိုင်း ဟောကြားတော်မူ၏။

ထိုသို့ လက္ခဏာရေး သုံးတန်၊ နှစ်တန်၊ တစ်တန်တို့ကို ညွှန်ပြ၍ ဟောကြားတော်မူရာ၌ သစ္စာလေးပါးကို အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ထိုက်ကုန်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်ညီစွာ ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့ကို (အဇ္ဈတ္တ၌ဖြစ်စေ ဗဟိဒ္ဓ၌ဖြစ်စေ) လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံး တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ဖို့ရန် လိုနေသေးသော ရဟန်းတော်တို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန်လုံးတင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားတော်မူ၏။ (အဇ္ဈတ္တာနိစ္စသုတ္တန် ဗာဟိရာနိစ္စသုတ္တန် — သံ၊ ၂၊ ၂၃၆-၂၃၇။)

၂။ ထိုရဟန်းတော်တို့တွင် အချို့ရဟန်းတို့သည် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အနိစ္စလက္ခဏာကို ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး ဖြစ်နေကြ၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်မှာ အားကောင်းနေကြ၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့ကား အားပျော့နေကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုလိုအပ်နေသော လက္ခဏာနှစ်ပါးတို့ကို ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဟောကြားပေးတော်မူလိုက်သည်ရှိသော် သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ကြပေလိမ့်မည်ဟု ဘုရားရှင်သည် ထိုဝေနေယျတို့၏ အဇ္ဈာသယဓာတ်ကို သိတော်မူပြီး ဖြစ်နေ၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့ကို ရင့်သန်အောင် ကြိုးပမ်းလိုက်ပါက အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်လည်း ရင့်သန်လာကာ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိလိမ့်မည်ဟု ဘုရားရှင်သည် သိတော်မူပြီး ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာနှင့် အနတ္တာနုပဿနာနှစ်မျိုးကို ရှုရန် ဘုရားရှင်က (ဒုတိယအဇ္ဈတ္တဒုက္ခသုတ်၌) ညွှန်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ (ဗာဟိရဒုက္ခသုတ်၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။)

၃။ တစ်ဖန် အဇ္ဈတ္တနတ္တသုတ် (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)၊ ဗာဟိရနတ္တသုတ် (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။) တို့၌ အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုရဟန်းတို့ကား အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်တို့ ရင့်ကျက်နေသူတို့ ဖြစ်ပြီးလျှင် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က အားပျော့နေ၏။ အားပျော့နေသော အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ဦးစားပေး၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်လိုက်ပါက ထို ရဟန်းတော်တို့သည် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ကုန်လတ္တံ့ဟု ဘုရားရှင်က သိမြင်တော်မူနေ၏။ တစ်နည်းဆိုသော် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ဦးစားပေး၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်တို့ကိုလည်း ကောင်းစွာ မှတ်သားနိုင်ကြကုန်၍ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ကုန်နိုင်လတ္တံ့ဟု ဘုရားရှင်သည် သိမြင်တော်မူပြီး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ဦးစားပေးရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။

ဤကား အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာ အဖွင့်တို့၏ ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောတည်း။ အကယ်၍ ထိုအဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့်တို့သည် ပါဠိတော်နှင့် မညီညွတ်ပါဟု အသင်သူတော်ကောင်းဘက်က အယူအဆ ရှိနေပါသေးလျှင် ယင်း မူရင်းပါဠိတော်များကိုပင် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

၁။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ၊ ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၆။)

ရူပါ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စာ။ ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

ရဟန်းတို့ . . . စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် အနိစ္စတည်း။ အနိစ္စဖြစ်သော ထို စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ဒုက္ခတည်း။ ဒုက္ခဖြစ်သော ထို စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် အနတ္တတည်း။ အနတ္တဖြစ်သော ထို စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” — ဟု ဤသို့လျှင် ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရှုပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၆။)

ရဟန်းတို့ . . . ရူပါရုံတို့သည် အနိစ္စတို့သာတည်း။ အနိစ္စဖြစ်သော ထို ရူပါရုံသည် ဒုက္ခတည်း။ ဒုက္ခဖြစ်သော ထိုရူပါရုံသည် အနတ္တတည်း။ အနတ္တဖြစ်သော ထိုရူပါရုံကို — “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤရူပါရုံသည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်”-

ဟု ဤသို့လျှင် ဤ ရူပါရုံကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲ ဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရူပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။) ကြွင်းကျန်သော အတွင်းအာယတန အပြင်အာယတန တို့၌လည်း ပုံစံတူပင် ဟောကြားထားတော်မူပါသည်။

၂။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

ရူပါ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။)

ရဟန်းတို့ . . . စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ဒုက္ခတည်း၊ ဒုက္ခဖြစ်သော စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် အနတ္တတည်း။ အနတ္တဖြစ်သော ထိုစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” — ဟု ဤသို့လျှင် ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရူပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

ရဟန်းတို့ . . . ရူပါရုံတို့သည် ဒုက္ခတို့တည်း၊ ဒုက္ခဖြစ်သော ထိုရူပါရုံသည် အနတ္တတည်း၊ အနတ္တဖြစ်သော ထိုရူပါရုံကို — “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤရူပါရုံသည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” — ဟု ဤသို့လျှင် ဤရူပါရုံကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲ ဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရူပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။) - ကြွင်းကျန်သော အာယတနအားလုံးတို့၌လည်း ပုံစံတူပင် ဆက်လက် ဟောကြားထားတော်မူပါသည်။

၃။ စက္ခု ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

ရူပါ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။)

ရဟန်းတို့ . . . စက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် အနတ္တတည်း၊ အနတ္တဖြစ်သော ထိုစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို — “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ မဟုတ်၊ ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်သည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” — ဟု ဤသို့လျှင် ဤစက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲ ဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရူပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

ရဟန်းတို့ . . . ရူပါရုံတို့သည် အနတ္တတို့တည်း၊ အနတ္တဖြစ်သော ထိုရူပါရုံကို — “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤရူပါရုံသည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရူပါရုံသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” — ဟု ဤသို့လျှင် ဤရူပါရုံကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ်ဖြင့် ရူပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃၈။) ကြွင်းကျန်သော အာယတနအားလုံးတို့၌ ပုံစံတူပင် ဆက်လက်၍ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။

ဤအထက်ပါ သုတ္တန်များ၌ အဇ္ဈတ္တနိစ္စသုတ္တန် ဗာဟိရာနိစ္စသုတ္တန်တို့တွင် အတွင်းအာယတန (၆)ပါး၊ အပြင်အာယတန (၆)ပါးတည်းဟူသော အာယတန (၁၂)ပါး သင်္ခါတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဖြစ်ကြောင်း

ဟောကြားတော်မူပြီးနောက် ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို — “**နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ**” ဟု ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူ၏။

တစ်ဖန် အဇ္ဈတ္တဒုက္ခသုတ္တန် ဗာဟိရဒုက္ခသုတ္တန်တို့တွင် အတွင်းအာယတန (၆)ပါး အပြင်အာယတန (၆)ပါးတည်းဟူသော အာယတန (၁၂)ပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခ အနတ္တတရားတို့ ဖြစ်ကြောင်းကို ဟောကြား-တော်မူပြီးနောက် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို — “**နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ**” — ဟု ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူပြန်၏။

တစ်ဖန် အဇ္ဈတ္တာနတ္တသုတ္တန် ဗာဟိရာနတ္တသုတ္တန်တို့တွင် အတွင်းအာယတန (၆)ပါး အပြင်အာယ-တန (၆)ပါး တည်းဟူသော အာယတန (၁၂)ပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တတရားတို့ ဖြစ်ကြောင်း ဟောကြား-ပြသတော်မူပြီးနောက် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို — “**နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ**” ဟု ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူပြန်၏။

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာတိ သမနုပဿာမိတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ သမနုပဿာမိ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၃၂။)

ဤအထက်ပါ ဆန္ဒောဝါဒသုတ္တန် အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ — **နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ** — ဟု ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို **အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း** ရှုပါဟု ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ထို့ကြောင့် အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာ အဖွင့်များသည် ပါဠိတော်၌ ဘုရားရှင်၏ ဟောကြားတော်မူချက်နှင့် ဂင်္ဂါရေနှင့် ယမုနာရေ ရောသကဲ့သို့ တစ်သားတည်း ညီညွတ်လျက် ရှိသည်ဟု မှတ်ပါ။ အလားတူပင် ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်၌ လာရှိသော အနိစ္စသုတ္တန် ဒုက္ခသုတ္တန် အနတ္တသုတ္တန် ယဒနိစ္စသုတ္တန် ယဒုက္ခသုတ္တန် ယဒနတ္တသုတ္တန် သဟေတုအနိစ္စသုတ္တန် သဟေတုဒုက္ခသုတ္တန် သဟေတုအနတ္တသုတ္တန် တို့၌လည်း ထိုထိုကျွတ်ထိုက်သည့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိထိုက်သည့်တို့၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်ညီစွာ တရား-တော်ကို ဟောကြားတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်ပေသည်။ လက္ခဏာရေး သုံးတန်လုံးကိုကား ရှုရမည်သာဟု မှတ်ပါ။

အနိစ္စဝဂ္ဂေ ပရိယောသာနသုတ္တံ ပုစ္ဆာဝသိကံ၊ သေသာနိ တထာ တထာ ဗုဇ္ဈနကာနဉ္စ ဝသေန ဒေသိတာနိတိ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၂။)

အကျယ်ကို အရူပသတ္တက ရှုနည်းအပိုင်းတွင် ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြပါဦးမည်။ ဤအပိုင်းတွင် လက္ခဏာ-ရေး သုံးတန်လုံးကို တစ်လှည့်စီ လှည့်၍ ဝိပဿနာရှုရမည်ဟူသော မှတ်သားထားနှင့်ပါဦး။

အနိစ္စလက္ခဏာက စ၍ ရှုပုံ

လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင် မိမိ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် ကြိုက်နှစ်သက်ရာ လက္ခဏာက စ၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်-သည်သာ ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၀၁ - ကို ကြည့်ပါ။) ဤကျမ်းတွင်ကား အနိစ္စလက္ခဏာက စ၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားပုံကို ဦးစားပေး၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

ရှေးဦးစွာ စက္ခုဒွါရ၌ ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ပရမတ်တရား (= ရုပ်အစစ်) တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်း ပရမတ်ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပြီး ပျက်သွားသော သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ကုန်ကုန်သွားသော သဘော ပျောက်ပျောက်သွားသော သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်း ရုပ်တရားတို့၏

ဖြစ်ပျက်သဘောကား မြန်နေမည် ဖြစ်သည်။ မြန်သော်လည်း အနိစ္စဟူ၍မူမှာ ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ ရှုပါ။ ဖြစ်ပျက် မြန်သလောက် အနိစ္စဟူ၍ မြန်နေသော် မလိုက်နိုင်ဘဲ မောလာတတ်သည်။ ဖြစ်ပျက်မှု အကြိမ်မှာ အလွန် အရေအတွက်များသော် အနိစ္စဟူ၍ မြန်နေသော်လည်း အပြစ်မဖြစ်ပါ။ အကယ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ယင်း ရုပ်ပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်သဘောကို ခပ်နွေးနွေး ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေလျှင်လည်း ဖြစ်ပျက်သဘောတရားတို့ကို မြန်မြန်မြင်အောင် စူးစူးစိုက်စိုက် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ၌ အောင်မြင်မှု ရရှိသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံလျက် စက္ခုဒွါရ၌ ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်အစစ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟူ၍ ရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၌ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ၌ သွက်အောင် ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ ရှေးဦးစွာ အနီးက စ၍ သာမန် ခြုံငုံရပါ။ နောက်ပိုင်း သွက်လာသောအခါ၌ တစ်စတစ်စ တိုးချဲ့၍ ရှုသွားပါ။ (၃၁)ဘုံအတွင်း၌တည်ရှိသော ရုပ်လောကအားလုံးကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်သည်အထိ ကြိုးပမ်းပါ။ အောင်မြင်မှု ကျေနပ်မှု ရရှိသောအခါ သောတဒွါရစသည်တို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ရှုပါ။ ဥပမာ — သောတဒွါရ၌ (၅၄)မျိုးသောရုပ် ကာယဒွါရ၌ (၄၄)မျိုးသောရုပ် ဆံပင်၌ (၄၄)မျိုးသောရုပ် — ဤသို့စသည်ဖြင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဒွါရတစ်ခုစီ တစ်ခုစီ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ကောဋ္ဌာသတစ်ခုစီ တစ်ခုစီ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ခြုံငုံ၍ ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟူသော အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် တွင်တွင်ရှုနေပါ။

သတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်

ထိုသို့ ရှုရာ၌ သတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်မှာ ရုပ်ကလာပ်များ၏ ပြိုပြိုပျက်ပျက်နေမှု သဘောကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟူ၍ ရှုခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟူသော မရှုပါနှင့်။ ရုပ်-ကလာပ် ဟူသည် ရုပ်လောကဝယ် သမူဟယနစသည့် ရုပ်အတုံးအခဲများ မပြိုသေးသည့် အသေးဆုံး ရုပ်အဖွဲ့ အစည်း တစ်ခုမျှသာဖြစ်၏။ သမူဟပညတ် မကွာသေးသည့် ပညတ်အတုံးအခဲကလေးမျှသာ ဖြစ်၏။ ပညတ်ကို-ကား လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်တင်၍ ဝိပဿနာ မရှုကောင်း၊ ယင်းရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိ-ကြသော (၈)မျိုး (၉)မျိုး (၁၀)မျိုး စသော ရုပ်ပရမတ်အစစ်တို့ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်းသည်။ သတိရှိစေ။

ထိုသို့ ပညတ်မှာ သောင်တင်၍ နေမည်စိုးသည်က တစ်ကြောင်း၊ ဝိပဿနာကို အားသစ်စတွင် ဉာဏ်က အလွန်ကြီးမထက်မြက် မစူးရှသေးသဖြင့် ရုပ်တရား အားလုံးကို အသိဉာဏ် သန့်သန့်ရှင်းရှင်းဖြင့် မမြဲနိုင် မငံနိုင် ဖြစ်တတ်သေးသည်က တစ်ကြောင်း ဤအကြောင်းနှစ်ချက်ကြောင့် (၆)ဒွါရတို့၌လည်း ဒွါရတစ်ခုစီ တစ်ခုစီ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌လည်း ကောဋ္ဌာသ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား တို့ကို ရှေးဦးစွာ ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာ ရှုခိုင်းခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ထိုကဲ့သို့ ဒွါရတစ်ခုစီ၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား၊ ကောဋ္ဌာသ တစ်ခုစီ၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား တို့ကို ဒွါရတစ်ခုစီ ကောဋ္ဌာသတစ်ခုစီ ခွဲ၍ ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ပင် အားရ ကျေနပ်မှုရှိလာသောအခါ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားအားလုံးကို ခြုံငုံ၍ ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ခြုံငုံ၍လည်း ရှုပါ။ တစ်စ တစ်စ (၃၁)ဘုံကို ခြုံငုံ၍ သို့မဟုတ် စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်သည်အထိ တိုးချဲ့၍ ရှုပါ။

သတိပြုရန် — ဤ၌ သတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်မှာ —

၁။ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် ဒွါရ (၁)ခုစီ၌ ကောဋ္ဌာသ (၁)ခုစီ၌ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ရှုနည်း၊

၂။ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားအားလုံးကို ခြုံငုံ၍ရှုနည်းဟု ခြုံငုံ၍ရှုသော ကလာပသမ္မသနဟု ခေါ်သော နယဝိပဿနာ နှစ်မျိုးကို သတိပြု၍ မှတ်သားထားပါ။

သက်ရှိလောက၌ ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုနိုင်သော် ဗဟိဒ္ဓ သက်မဲ့လောက၌ ရှိသော ဥတုဇ ဩဇဋ္ဌမကရုပ် ဥတုဇ သဒ္ဓနဝကကလာပရုပ်တို့ကိုလည်း အနီးမှ စ၍ တဖြည်းဖြည်း စကြဝဠာ တစ်ခုလုံး ခြုံငုံမိအောင် တိုးချဲ့၍ အနိစ္စဟုရှုပါ။ ဤသက်မဲ့လောက၌လည်း ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ယင်း ပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုပါ။ ရုပ်ကလာပအမှုန်များ၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ မရှုပါနှင့်။

ထိုသို့ ရုပ်လောက၌ အနီးမှသည် အဝေးသို့တိုင်အောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံးတို့၌ စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကို ခြုံငုံ၍ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် တွင်တွင်ကြီး ရှုနိုင်သောအခါ မိမိဉာဏ်စွမ်းရှိသမျှ အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် တွင်တွင်ကြီး ရှုနေပါ။

ဒုက္ခလက္ခဏာ

အနိစ္စလက္ခဏာကို အထက်ပါအတိုင်း တွင်တွင်ကြီး ရှုနိုင်၍ အားရကျေနပ်မှု ရရှိလာသောအခါ အလားတူပင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် ဒွါရ (၁)ခုစီ ကောဋ္ဌာသ (၁)ခုစီ၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍လည်းကောင်း၊ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား အားလုံးကို ခြုံငုံ၍လည်းကောင်း ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍လည်းကောင်း၊ ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက် ခံရသည့်အတွက်ကြောင့် ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်းသော အနက်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လည်းကောင်း **ဒုက္ခ ဒုက္ခ**ဟု ရှုပါ။ သက်ရှိလောက၌ အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှု၍ ကျေနပ်မှု ရရှိသောအခါ သက်မဲ့လောက၌လည်း နည်းတူပင် အနိစ္စလက္ခဏာ ရှုကွက်၌ တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နည်းမှီး၍ ရှုပါ။ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ နှစ်ပါး၌ အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ရှုလာရာ၌ အားရကျေနပ်မှု ရသောအခါ အနတ္တလက္ခဏာသို့ ပြောင်း၍ ရှုနိုင်ပေပြီ။

အနတ္တလက္ခဏာ

(၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘောများသည် ဉာဏ်၌ ပေါ်လောကြီး ပေါ်လာသောအခါ ယင်း ဖြစ်ပျက် နေသော ရုပ်တရား၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက် ခံနေရသော ရုပ်တရား ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခံနေရသည့် အတွက်ကြောင့် ကြောက်လန့်ဖွယ် ကြောက်မက်ဖွယ် ရုပ်သဘောတရားတို့၌ —

၁။ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် ခန္ဓာအိမ်အသစ်လဲသော်လည်း မပျက်စီးဘဲ တစ်ဘဝပြီးတစ်ဘဝ အမြဲတည်နေသော နိဝါသီအတ္တ၊

၂။ ပြုလုပ်ဖွယ် မှန်သမျှကို ပြုလုပ်တတ်သော ကာရကအတ္တ၊

၃။ ခံစားဖွယ် မှန်သမျှကို ခံစားတတ်သော ဝေဒကအတ္တ၊

- ၄။ မိမိအတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်စေနိုင်သော သယံဝသီအတ္တ၊
- ၅။ ခန္ဓာအိမ်ကို ပိုင်ဆိုင်သော သာမိအတ္တ၊
- ၆။ ပြုလုပ်ဖွယ်မှန်သမျှကို စီမံခန့်ခွဲတတ်သော အဓိဋ္ဌာယကအတ္တ —

ဤသို့စသည့် သာသနာပအယူအဆရှိသူ အတ္တဝါဒသမားတို့ ပြောဆိုလေ့ စွဲယူလေ့ရှိသော အတ္တ၏ မရှိမှု သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ — **အနတ္တ အနတ္တ** ဟု တွင်တွင် ရှုပါ။ အနိစ္စလက္ခဏာ၌ ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌လည်းကောင်း၊ သက်ရှိလောက သက်မဲ့လောက နှစ်မျိုးလုံး၌လည်းကောင်း အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်၍ ရှိပါ။

ရုပ်လောကဝယ် အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ရုပ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူကြည့်ရာဝယ် ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်နေသည့် သဘောကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်တွေ့နေသော အခါ ယင်းရုပ်လောက၌ ဖြစ်ပြီးနောက် မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှာမတွေ့ဖြစ်နေ၏။ (နာမ်လောက၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။) ဤသို့လျှင် အနိစ္စသညာ ကောင်းစွာ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ သန္တာန်၌ အနတ္တသညာလည်း တည်လာနိုင်သဖြင့် —

အနိစ္စသညိနော ဟိ မေဃိယ အနတ္တသညာ သဏ္ဌာတိ။ (ဥဒါန်းပါဠိတော်၊ ၁၂၀။)

ချစ်သား မေဃိယ . . . အနိစ္စသညာရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနတ္တသညာသည် ကောင်းစွာ တည်လာ၏။ (ဥဒါန်း၊ ၁၂၀။)

ဤသို့ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ —

အနိစ္စလက္ခဏေ ဟိ ဒိဋ္ဌေ အနတ္တလက္ခဏံ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ တီသု ဟိ လက္ခဏေသု ဧကသ္မိံ ဒိဋ္ဌေ ဣတရဒ္ဒယံ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ (ဥဒါန်း၊ ၁၂၁။)

အနိစ္စလက္ခဏာကို ကောင်းစွာ မြင်သော် အနတ္တလက္ခဏာကိုလည်း ကောင်းစွာ မြင်နိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် — လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် လက္ခဏာတစ်ပါးကို မြင်က ကျန်လက္ခဏာ နှစ်ပါးကို မြင်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ (ဥဒါန်း၊ ၁၂၁။)

ဤအရာ၌ အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့တွင် တစ်ခုရှုလျှင်လည်း လိုရင်းကိစ္စ ပြီးသည်၊ မဂ်ဉာဏ်ကို ရနိုင်သည်ဟု ဆိုလိုရင်း မဟုတ်သည်ကိုကား သတိပြုစေလိုသည်။

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုရာ၌လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေရမည်ဖြစ်၏။
- ၂။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဒုက္ခဟု ရှုရာ၌လည်း ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံနေရသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေရမည် ဖြစ်၏။
- ၃။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အနတ္တဟု ရှုရာ၌လည်း ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်နေသည့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တ မရှိသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေရမည် ဖြစ်၏။

သို့အတွက် လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့တွင် မည်သည့်လက္ခဏာကိုပင် ဖြစ်စေ တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုရာ၌ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု = ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် ပျက်သွားမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာတစ်ပါးကို မြင်က ကျန်လက္ခဏာ နှစ်ပါးကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ရခြင်း တွေ့မြင်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုသာ ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။

နာမ်တရားများကို ဝိပဿနာ ရှုပုံ

နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က ယင်း နာမ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းထားနိုင်သဖြင့် နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌လည်း အာယတနဒွါရအလိုက် ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုရန် အားသစ်စယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် စတင်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

ရုပ်တရားများ၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အနတ္တသဘောတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ကျေနပ်မှု ရအောင် ရှုပြီးသောအခါ သို့မဟုတ် သွက်သွက်လက်လက် ရှုနိုင်သောအခါ နာမ်တရားများကို ပြောင်း၍ တစ်လှည့် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပါသည်။ ရှေးဦးစွာ နာမ်တရားများကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများအတိုင်း -

- ၁။ အသိစိတ် = ဝိညာဏ်က စ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၂။ ဖဿက စ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ဝေဒနာက စ၍ ဖြစ်စေ -

မိမိနှစ်သက်ရာကစ၍ အာယတနဒွါရအလိုက် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများအတိုင်း သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သို့ တိုင်အောင်သော ဈာန်တရားများကို ရရှိထားပြီးသူဖြစ်သဖြင့် သို့မဟုတ် ဖြစ်နေပါက ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကစ၍ သိမ်းဆည်းနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ သိမ်းဆည်းရာ၌ ဈာနသမာပတ္တိဝီရိယ ဇယားများအတိုင်း နာမ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းသို့ သိမ်းဆည်းပြီးနောက် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီးနောက် ယင်း ဈာန်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားမှု သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စ အနိစ္စ ဟု ရှုပါ။ ယင်းသို့ ရှုခြင်းကိုပင် အနိစ္စလက္ခဏာရေး တင်သည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ဖြစ်ပျက်ကား မြန်နိုင်သမျှ မြန်ပါစေ၊ အနိစ္စဟု ရှုမှုကား ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ ရှုပါ။ ပထမဈာနသမာပတ္တိဝီရိယ ဒုတိယဈာနသမာပတ္တိဝီရိယ တတိယဈာနသမာပတ္တိဝီရိယ စတုတ္ထဈာနသမာပတ္တိဝီရိယ နာမ်တရားတို့ကို တစ်ဝီရိယပြီး တစ်ဝီရိယ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကိုလည်းကောင်း စတုရာရက္ခကဲ့သို့သော အခြားအခြားသော ဈာန်တရားများကိုလည်းကောင်း ရရှိထားပြီးသူ ဖြစ်ပါက ယင်း ဈာန်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ အားရကျေနပ်မှုရရှိသောအခါ ကြွင်းကျန်သော နာမ်တရားများကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းခဲ့သဖြင့် ယခု ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း အာယတနဒွါရအလိုက် ရှုခြင်းကပင် များသောအားဖြင့် ပို၍ အသိဉာဏ် သန့်ရှင်းတတ်ပေသည်။ ရှုပြီးသည့် နာမ်တရား၊ မရှုရသေးသည့် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အလွယ်တကူ သိနိုင်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြထားသည့်အတိုင်း တစ်တန်းပြီး တစ်တန်း တစ်တန်းစီ တစ်တန်းစီ ရှုပါလေ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရှေးက စက္ခုဒွါရစသောပစ္စုဒ္ဓါရီထိ တစ်ကြိမ်ဖြစ်က နောက်က ယင်းရူပါရုံ စသည့် ပဇ္ဇာရုံကိုပင် ထိုက်သလို အာရုံပြုသည့် မနောဒွါရီထိများသည် ဝီရိယတစ်ခုနှင့် တစ်ခု အကြားတွင်

ဘဝင်များ ခြားလျက် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နိုင်သည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဝီထိပေါင်းများစွာကို ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာတစ်ချက်ပင် တင်ပါက လုံလောက်ပါသည်။ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း စသည်တို့၌လည်း နည်းတူသဘောပေါက်ပါ။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။

ရူပါရုံလိုင်း သဒ္ဓါရုံလိုင်း ဂန္ဓာရုံလိုင်း ရသာရုံလိုင်း ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံလိုင်း ဓမ္မာရုံလိုင်း ဟူသော (၆)လိုင်းလုံး၌ နာမ်တရားတို့ကို ကျွမ်းကျွမ်းကျင်ကျင် သိမ်းဆည်းနိုင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယခုကဲ့သို့ ဈာနသမာပတ္တိဝီထိများ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကို ကျေနပ်အောင် အားရအောင် အနိစ္စလက္ခဏာတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်သောအခါ ရူပါရုံလိုင်း နာမ်တရားတို့ကစ၍ (၆)လိုင်းလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့ကို တစ်လိုင်း တစ်လိုင်း၌ အကောင်းအုပ်စု မကောင်းအုပ်စုများကို ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်း၍ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စအနိစ္စဟု တွင်တွင်ကြီး ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ တဖြည်းဖြည်း ဗဟိဒ္ဓ၌ (၃၁)ဘုံကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်သည့်တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ကြိုးစားအားထုတ်ပြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများအတိုင်း အတန်းလိုက် ရှုပါ။

ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းထားပြီးသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ အဇ္ဈတ္တမှသာစ၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သည် မဟုတ်ပါ။ ဗဟိဒ္ဓကစ၍ ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းလိုကလည်း နှလုံးသွင်းနိုင် ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ အကယ်၍ အထက်ပါအတိုင်း အဇ္ဈတ္တကစ၍ ဝိပဿနာရှုပါက အဇ္ဈတ္တ၌ (၆)လိုင်းလုံးကို တစ်လိုင်းပြီး တစ်လိုင်း အနိစ္စလက္ခဏာတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ သွက်လာသောအခါ တစ်လိုင်း တစ်လိုင်းမှာပင် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် သွက်အောင် ရှုပါ။

ထိုသို့ရှုရာ၌ ရှေ့က စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ပဉ္စဒွါရဝီထိများ တစ်ကြိမ်ဖြစ်လျှင် ယင်းရူပါရုံစသည့် ပဉ္စာရုံကိုပင် ထိုက်သလိုအာရုံယူကြသည့် နောက်လိုက် မနောဒွါရဝီထိစသော မနောဒွါရဝီထိများသည် တစ်ဝီထိနှင့် တစ်ဝီထိ အကြား၌ ဘဝင်များခြားလျက် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်နိုင်ကြသည်ကို သို့မဟုတ် ဖြစ်နေကြသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုနေပါ။ ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ရှုရာတို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။

ရူပါရုံလိုင်း နာမ်တရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် အနိစ္စ အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှုရာ၌ သွက်လက်လာသောအခါ အလားတူပင် သဒ္ဓါရုံလိုင်း = အသံလိုင်းမှသည် ဓမ္မာရုံလိုင်းသို့တိုင်အောင် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ တစ်လှည့်စီ အနိစ္စဟု ရှုနေပါ။ တစ်စတစ်စ တိုးချဲ့၍ စကြဝဠာတစ်ခုလုံးကိုလည်းကောင်း အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ယင်း နာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုပေးပါ။

ယောဂီအများစု၌ကား ဗဟိဒ္ဓဝယ် အနီးမှ စ၍ ရှုပါမှ အနိစ္စာနုပဿနာ စသော အနုပဿနာဉာဏ်များ အရှိန်အဝါ အားကောင်းတတ်သည်ကို တွေ့ရ၏။ အဝေးမှစ၍ ဗဟိဒ္ဓနာမ်တရားတို့ကို ရှုပါက ဉာဏ်မှာ မငုံမရှိတတ်၏။ မထင်မရှားသော်လည်း ရှိတတ်၏။

တသ္မာ သသန္တာနဂတေ သဗ္ဗဓမ္မေ၊ ပရသန္တာနဂတေ စ တေသံ သန္တာနဝိဘာဂံ အကတွာ ဗဟိဒ္ဓိဘာဝသာမညတော သမ္ပသနံ၊ အယံ သာဝကာနံ သမ္ပသနစာရေ။ (မဇ္ဈိမနိကာယ၊ ပါရဝါ၊ ၂၇၄-၂၇၅။)

မိမိသန္တာန်၌ ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားအားလုံးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ထို ရုပ်နာမ်တို့ကို ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မည်သူမည်ဝါ စသည်ဖြင့် သန္တာန် ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို မပြုမူ၍ ဗဟိဒ္ဓာချင်း တူညီ၍ သာမညအားဖြင့် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍လည်းကောင်း လက္ခဏာ- ရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းသည်ကား သာဝကတို့၏ သမ္မသနစာရဓေတပင် ဖြစ်ပေသည်။
(မ၊ဋီ၊၃၊၂၇၄-၂၇၅။)

ဤအထက်ပါ အနုပဒသုတ္တန်ဋီကာ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ ဗဟိဒ္ဓာကို ရှုရာ၌ ယောက်ျားမိန်းမ မည်သူမည်ဝါ စသည်ဖြင့် သန္တာန်ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို မပြုဘဲ ဗဟိဒ္ဓာချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍ ရှုခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ အနိစ္စလက္ခဏာကို တဖြည်းဖြည်း အနီးမှသည် အဝေးသို့ တိုးချဲ့၍ ရှုလာရာ၌ အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ခြုံငုံ၍ ဉာဏ်ကို ဖြန့်ကြက်၍ ရှုနိုင်သောအခါ ဒုက္ခလက္ခဏာသို့ ပြောင်း၍ ရှုပါ။

ဒုက္ခလက္ခဏာ — အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓာ နှစ်မျိုးလုံး၌ နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စသဘောကို ကျေကျေနပ်နပ် ရှုပြီး- သောအခါ ယင်း နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှုသဘော၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်ပန်းနှိပ်စက်ခံနေရသည့်အတွက် ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်း- သောသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဒုက္ခ ဒုက္ခ** ဟု ရှုပါ။ အနိစ္စနည်းတူ - (၆)လိုင်းလုံး၌ အကောင်း အုပ်စု မကောင်းအုပ်စု ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓာတစ်လှည့် ရှုပါ။ (၃၁)ဘုံပေါင်း များစွာ = စကြဝဠာပေါင်းများစွာကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်သည့်တိုင်အောင် တစ်စတစ်စ တိုးချဲ့၍ ရှုသွားပါ။

အနတ္တလက္ခဏာ — ဒုက္ခလက္ခဏာသဘော ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းလာသောအခါ အနတ္တသဘောကို ဆက်လက်၍ ရှုပါ။ ထိုနာမ်တရားတို့၌ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း (သာမီ နိဝါသီ ကာရက ဝေဒက အဓိဋ္ဌာယက) ဟူသော မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမရှိမှု သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ — **အနတ္တ အနတ္တ** — ဟုရှုပါ။ (၆)လိုင်းလုံး၌ ကုသိုလ်ဇောဝီထိ = အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရား၊ အကုသိုလ်ဇောဝီထိ = မကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓာ, ရံခါ ရုပ်တရား ရံခါ နာမ်တရား

သော ကာလေန အဇ္ဈတ္တံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန ဗဟိဒ္ဓါ။ ပ ။ သော ကာလေန ရူပံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန အရူပံ။ (အဘိဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀-၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၀၀။)

ထိုသို့ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ညွှန်ကြားသတ်မှတ်ပေးတော်မူသည့်အတိုင်း —

- ၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရတရားကို၊
- ၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓာသင်္ခါရတရားကို — ထိုတွင်လည်း —
- ၃။ ရံခါ ရုပ်တရားကို၊
- ၄။ ရံခါ နာမ်တရားကို —
- ၅။ ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာတင်၍၊
- ၆။ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာတင်၍၊
- ၇။ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာတင်၍ —

ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က

လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်ကလည်းကောင်း အာယတနဒွါရအလိုက် သိမ်းဆည်းခဲ့သဖြင့် ယခု ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း အာယတနဒွါရအလိုက် ရှုခြင်းကပင် ပို၍ အသိဉာဏ် သန့်ရှင်းပေသည်။ ရှုပြီးသည် မပြီးသည်ကိုလည်း အလွယ်တကူ သိနိုင်ပေသည်။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်ကလည်းကောင်း ရုပ်နာမ် ကို ပူးတွဲ သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်ကလည်းကောင်း ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဓမ္မာရုံ တို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော နာမ်တရားတို့ကို ရူပါရုံလိုင်းစသည့် (၆)လိုင်းလုံး၌ တစ်လိုင်းတစ်လိုင်းတွင် အကောင်းအုပ်စု ဟု ခေါ်ဆိုသော ကုသိုလ်ဇောများ ပါဝင်သည့်ဇောဝီထိ၊ မကောင်းအုပ်စုဟု ခေါ်ဆိုသော အကုသိုလ်ဇောများ ပါဝင်သည့် ဇောဝီထိများကို ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းထားသကဲ့သို့ ဤဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း ထိုသို့ သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် ပုံစံအတိုင်း ရူပါရုံလိုင်းမှ စ၍ ဖြစ်စေ , သို့မဟုတ် ဓမ္မာရုံလိုင်းမှ စ၍ ဖြစ်စေ တစ်လိုင်း တစ်လိုင်းတွင် အကောင်းအုပ်စု မကောင်းအုပ်စုများကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ ဖြစ်မှုပျက်မှု သဘောတရားတို့ကို အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် မြင်အောင် ရှုပါ။ လက္ခဏာ တင်မှုကိုကား ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ တင်ပါ။ ဝီထိ စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိကြသော စိတ် စေတသိက်တို့ကို လုံးထွေးမနေပါစေနှင့်၊ တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်၌ ကွဲပြားနေပါစေ။ ယနမပြုပါက သမူဟပညတ်စသည့် ပညတ်တွင် သောင်တင်နေမည် ဖြစ်သည်။ ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ် ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။ ဝီထိစိတ်များ အကြားအကြား၌ရှိသော ဘဝင်စိတ်စေတသိက် နာမ်တရားစု တို့ကိုလည်း အလားတူပင် ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ယင်းဘဝင် နာမ်ပရမတ် တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝီထိ နာမ်တရားစုတို့နှင့်အတူ ရောနှော၍သာ ရှုပါ။

ထိုသို့ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တက စ၍လည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓက စ၍လည်းကောင်း မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ လွယ်ကူရာက စ၍ ရှုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် —

- ၁။ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုနေရုံမျှဖြင့်၊
- ၂။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုနေရုံမျှဖြင့်၊
- ၃။ ရုပ်တရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုနေရုံမျှဖြင့်၊
- ၄။ နာမ်တရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုနေရုံမျှဖြင့် —

အရိယမဂ်သို့ မဆိုက်နိုင်ရကား —

- ၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရတရားကို၊
- ၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားကို — ထိုတွင်လည်း —
- ၃။ ရံခါ ရုပ်တရားကို၊
- ၄။ ရံခါ နာမ်တရားကို —
- ၅။ ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာ တင်၍၊
- ၆။ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာတင်၍၊
- ၇။ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာတင်၍ —

တစ်လှည့်စီ လှည့်၍ ကား ဝိပဿနာ ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၀-၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀။)

ဤစည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက်တို့ကား ဝိပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းကို စတင်၍ အားသစ်နေသော အသင် သူတော်ကောင်းအဖို့ ကျောက်ထီးတန္တုကဲ့သို့ အလွန်အလွန် အလေးဂရုပြုရမည့် ရိုသေစွာ လိုက်နာရမည့် စည်းကမ်းသတ်မှတ်ချက်များပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယနများကို ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ် ရုပ်နာမ်တို့ကိုသာ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ရန် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။

သွက်သွက်လက်လက် ရှုနိုင်သောအခါ ရူပါရုံလိုင်းတစ်ခုကိုပင် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် အနိစ္စ တစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်လှည့် ရုပ်တစ်လှည့် (မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်) နာမ်တစ်လှည့် ဤသို့ လှည့်၍ ရှုနေပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရုပ်တရားအရ မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄) (၄၄) စသည်ဖြင့် တင်ပြခဲ့သည့် ရုပ်တရားများနှင့် ဆိုင်ရာ အာရုံရုပ်တရားတို့ကို ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများအတိုင်း တစ်တန်းပြီးတစ်တန်း အတန်းလိုက် ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် လှည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ဝီထိများ၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြသော ဘဝင်နာမ်တရားများနှင့် ဘဝင်၏မှီရာဗဒယဝတ္ထုနှင့်တကွ (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်း ရုပ်ယန နာမ်ယန ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲလျက် ရောနှော၍သာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အထူးသဖြင့် အာရုံ ရုပ်တရား- များကိုလည်း ရှုရာ၌ ယနပြုပါစေ၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ပါစေ။

သဒ္ဓနဝကကလာပ် = အသံလျှင် (၉)ခုမြောက်ရှိသော ရုပ်ကလာပ် — အသံသည် အာရုံ (၆)ပါးတွင် တစ်ပါး အပါအဝင်ဖြစ်၏။ အသက်ရှူသံစသည့် အဇ္ဈတ္တအသံကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓ အသံတစ်ခုခုကို သော်လည်းကောင်း အာရုံယူ၍ ရှုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် အသံသည် ရုပ်တရားတို့၏ ဓမ္မတာအတိုင်း ရုပ်ကလာပ် အနေဖြင့်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ ဤဝိပဿနာပိုင်းတွင်ကား ရုပ်အစစ်တို့ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်သဖြင့် သဒ္ဓနဝကကလာပ်ရုပ်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။ အလားတူပင် ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံကို ရှုရာ၌လည်း မိမိ ဝိပဿနာရှုလိုက်သော ရူပါရုံသည် အဋ္ဌကလာပ်၌ ပါဝင်သော ရူပါရုံဖြစ်လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၈)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို၊ ဇီဝိတနဝကကလာပ်ကဲ့သို့သော နဝကကလာပ်၌ ပါဝင်သော ရူပါရုံဖြစ်လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၉)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို၊ ကာယဒသကကလာပ် စသည်တို့ကဲ့သို့သော ဒသကကလာပ်၌ ပါဝင်သော ရူပါရုံ ဖြစ်ခဲ့လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို ယနပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုရန် သတိပြုပါ။ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘော ပေါက်ပါ။

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသို့ ဝင်သွားပုံ

ထိုသို့ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ —

- ၁။ ရုပ်တရားကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် **ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။
- ၂။ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် **ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။
- ၃။ အသိစိတ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်ခဲ့သော် **မိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။

၄။ ဖဿကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် **ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။

အထူးသတိပြုရန်အချက်

ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံ ရုပ်တည်းဟူသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုရာ၌ မိမိရှုပွားနေသော နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော သုခဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် သောမနဿဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကို အလေးဂရုပြု၍ ရှုပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်ကြည့်ပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း (၆)လိုင်းလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သုခဝေဒနာ၊ သောမနဿဝေဒနာ၊ ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဒေါမနဿဝေဒနာ၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို ကုန်စင်အောင်သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုနိုင်လျှင် —

၁။ ကာမဂုဏ်နှင့် စပ်သော သာမိသ သုခ ဒုက္ခ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊

၂။ ကာမဂုဏ်နှင့် မစပ်သော နိရာမိသ သုခ ဒုက္ခ ဥပေက္ခာဝေဒနာ —

ဤ ဝေဒနာရှုကွက်တို့သည်လည်း အကျုံးဝင်သွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခ ဒုက္ခ အမည်ရသော ကာယိက ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခ အမည်ရသော သုခဝေဒနာတို့သည်လည်း ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲ မပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသောကြောင့် သင်္ခါရဒုက္ခအတွင်းသို့ပင် အကျုံးဝင်သွားသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

တစ်နည်းအားဖြင့်ဆိုသော် ယင်း ရုပ်တရား နာမ်တရား ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို —

၁။ (၅) ပုံ ပုံ၍ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းအားဖြင့်၊

၂။ (၁၂) ပုံ ပုံ၍ အာယတန (၁၂)ပါးနည်းအားဖြင့်၊

၃။ (၁၈) ပုံ ပုံ၍ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းအားဖြင့်၊

၄။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အနေဖြင့် (၂) ပုံ ပုံ၍ သစ္စာဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် အသီးအသီး ဝိပဿနာ ရှုခဲ့လျှင်လည်း **ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ပင် သက်ဝင်ပေသည်။

ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်း ရှုကွက် စသည်ကို နောက်တွင် ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြပါမည်။ ယခုတစ်ဖန် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပုံကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၌ ဝိပဿနာရှုပုံ

ပစ္စုပ္ပန်၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် အနိစ္စ တစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်လှည့် လှည့်လည်၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခြင်း လုပ်ငန်း- ရုပ်ဝယ် အတော်အသင့် အားရကျေနပ်မှု ရရှိလာသောအခါ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် ဟူသော ကာလသုံးပါး၏ အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း နည်းတူ ရှုနိုင်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်းတုန်းက မိမိသိမ်းဆည်းနိုင်သမျှသော အတိတ်ဘဝမှစ၍ အတိတ်ဘဝအဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဘဝဆုံးသည်တိုင်အောင် အနာဂတ်အဆက်ဆက်သို့ —

- ၁။ အဇ္ဈတ္တ၌လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်းကောင်း - ထိုတွင်လည်း —
- ၃။ ရုပ်တရားသက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၄။ နာမ်တရားသက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၅။ ရုပ်နာမ်ကိုလည်းကောင်း —

သိမ်းဆည်းခဲ့ပုံကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် ပုံစံအတိုင်း ယခုအခါ ဝိပဿနာ ရှုရန် ဖြစ်ပါသည်။

မိမိသိမ်းဆည်းနိုင်သမျှ (၁၀-ခုမြောက် အတိတ်ဘဝ သို့မဟုတ် ၉-ခုမြောက် အတိတ်ဘဝစသည့်) ထိုထို အတိတ်ဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေမှစ၍ စုတိတိုင်အောင် ဘဝတစ်ခု တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် သဘောကို တစ်နည်းဆိုရသော် ဖြစ်မှုပျက်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နိုင်သမျှ မြင်အောင်ကြည့်၍ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည် တိုင်အောင် အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် တိုးလျှိုပေါက် ရုပ်တရားသက်သက်ကို အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ- ရုပ်တရား၌ ကာလသုံးပါးလုံး တိုးလျှိုပေါက် အနိစ္စဟု ရှုပြီးသောအခါ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အခေါက်ပေါင်းများစွာ ရှုပြီးသောအခါ ဗဟိဒ္ဓရုပ်တရားကိုလည်း ကာလသုံးပါးလုံး၌ တိုးလျှိုပေါက် အနိစ္စဟု နည်းတူ ရှုပါ။ အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် အခေါက်ပေါင်းများစွာ ရှုပါ။ ခပ်စိပ်စိပ် ရှုပါ။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ရှိသော ရှုလိုက်မိသော ရုပ်တရားတိုင်း၌ ယနအသီးအသီး ပြိုနေပါစေ။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်နေပါစေ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် ရှုရာ၌ အနိစ္စာနုပဿနာ ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းလာသောအခါ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်များ ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်း- အောင် ဆက်လက်၍ နည်းတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။

ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကို တစ်စ တစ်စ တဖြည်းဖြည်း တိုးချဲ့၍ (၃၁)ဘုံသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း၊ အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင်လည်းကောင်း ဖြန့်- ကြက်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းအမှု၌ အတော်အသင့် အားရ ကျေနပ်မှုကို ရရှိလာသောအခါ နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ ပုံစံတူပင် လက္ခဏာရေးသုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ ကာလသုံးပါးလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က ပုံစံအတိုင်း၊ ဝိပဿနာရှုရာ၌လည်း မိမိရှုနိုင်သမျှ အတိတ်ဘဝမှ စ၍ = (၁၀-ခုမြောက်ဘဝ၊ ၉-ခုမြောက်ဘဝ စသည့် မိမိ ရှုနိုင်သမျှ အတိတ်ဘဝမှစ၍) ထိုထိုဘဝ၏ ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်သော ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ခဲ့သမျှ ဖြစ်နေသမျှ ဖြစ်လတ္တံ့ မှန်သမျှ နာမ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ခပ်စိပ်စိပ် ရှုပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌ကား အဇ္ဈတ္တ၌ ရှုသည့်ပုံစံအတိုင်း ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍သာ တစ်စ တစ်စ တိုးချဲ့၍ (၃၁)ဘုံကို ခြုံငုံ၍ ရှုပါ။ စွမ်းနိုင်ပါက အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်၍ ရှုပါ။

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ခဲ့သည့် ရုပ်နာမ်မှန်သမျှ၊ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်နာမ်မှန်သမျှ၊ ဖြစ်လတ္တံ့ ရုပ်နာမ်မှန်သမျှကို ကုန်စင်အောင်ကား သာဝကတစ်ဦးသည် မရှုနိုင်၊ ယုတ်စွာအဆုံး တစ်နာရီအတွင်း၌ ဖြစ်ခဲ့သမျှ ရုပ်နာမ်မှန်သမျှကိုပင် ကုန်စင်အောင် ဝိပဿနာရှုဖို့ရန်မှာ အလွန်ဖြစ်နိုင်ခဲ့သော အရာဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ရှုနိုင်သမျှ ခပ်စိပ်စိပ် ခြုံငုံ၍သာ ဝိပဿနာရှုရန် ဖြစ်ပါသည်။ **ကေဒေသ = တန်ခိတ်တန်ဒေသ** အယူ အဆပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ မိမိ၏ အတိတ်ဘဝထိုထိုက ဆည်းပူးခဲ့ဖူးသော ပါရမီအပေါင်း- ကြောင့် ကောင်းစွာစုပေါင်း၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်၏ အာနုဘော်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်ထားသော သမာဓိ၏ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်တို့အပေါ်၌ အခြေစိုက်၍ ခပ်များများ တစ်စိတ်တစ်ဒေသနှင့် ခပ်နည်းနည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ဗဟိဒ္ဓကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ကား —

ယဒ္ဓိကောဋိယာ ဥပ္ပိဇ္ဇန္တော ဝိယ ကေဒေသမေဝ သမ္မသန္တော . . . (မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၅၈။)

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးတို့ကဲ့သို့သော သာဝကတို့သည် မြေကြီးကို တောင်ငွေ့စွန်းဖြင့် ထောက်သွားသကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓတရားကို ရှုရာ၌ ရှုလိုက်နိုင်သော ဗဟိဒ္ဓတရားကား တောင်ငွေ့စွန်းထိပ်ဖြင့် ထိလိုက်- မိသော မြေကြီး ပမာဏလောက်သာရှိ၍ မရှုလိုက်မိသော မရှုလိုက်နိုင်သော ဗဟိဒ္ဓတရားတို့ကား တောင်ငွေ့- စွန်းထိပ်ဖြင့် မထိလိုက်မိသော မြေကြီးထုပမာဏလောက် များပြားပေသည်။ အဇ္ဈတ္တ၌လည်း နည်းတူပင်မှတ်ပါ။ သို့သော် အမျိုးအစားကိုကား ကုန်စင်အောင် ဝိပဿနာ ရှုရပေမည်။

အထူးသဖြင့် သာဝက ပါရမီဉာဏ်အရာ၌ ဗဟိဒ္ဓကို ဝိပဿနာရှုရာဝယ် ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ မည်သူမည်ဝါစသည်ဖြင့် သန္တာန်ခွဲခြား ဝေဖန်မှုမပြုဘဲ သာမန်ပေါင်းစုခြုံငုံ၍သာ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်း လျက် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်လျှင်လည်း မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

(မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၄-၂၇၅ - အနုပဒသုတ္တန်အဖွင့်တွင် ကြည့်ပါ။)

သို့သော် —

ထေရော ပန ဗဟိဒ္ဓါဓမ္မေပိ သန္တာနဝိဘာဂေန ကေစိ ကေစိ ဥဒ္ဓရိတွာ သမ္မသိ၊ တဉ္စ ခေါ ဉာဏေန ဖုဋ္ဌမတ္တံ ကတွာ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၅။)

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်ကား ဗဟိဒ္ဓတရားတို့ကိုလည်း သန္တာန်ခွဲခြမ်း ဝေဖန်- ခြင်းဖြင့် အချို့အချို့သော ဗဟိဒ္ဓတရားကို သီးသန့်ထုတ်ဆောင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူ၏။ ထို သီးသန့်ထုတ်ဆောင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ဗဟိဒ္ဓတရားတို့လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်တော်မြတ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကာမျှကိုသာ ပြု၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူလေသည်။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၅။)

ဤအထက်ပါ ကျမ်းဂန်များ၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်အရ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဗဟိဒ္ဓတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်ရောင်ဖြင့် တွေ့ထိမိရာ သတ္တဝါတို့ကို ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍လည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိမိရာ အချို့အချို့သော သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ်တို့ကို သီးသန့်ထုတ်နုတ်၍ မိမိ၏ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကာမျှ ပြု၍လည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် အချို့အချို့သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သီးသန့်ထုတ်ဆောင်၍ ဝိပဿနာ ရှုခြင်းမှာ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးတို့ကဲ့သို့ အဘိညာဏ်ရသူ သူတော်ကောင်းကြီးများ အတွက်သာ ပို၍ လွယ်ကူဖွယ်ရာရှိပေသည်။

တသ္မာ သသန္တာနဂတေ သဗ္ဗဓမ္မေ၊ ပရသန္တာနဂတေ စ တေသံ သန္တာနဝိဘာဂံ အကတွာ ဗဟိဒ္ဓါ- ဘာဝသာမညတော သမ္မသနံ၊ အယံ သာဝကာနံ သမ္မသနစာရော။ (မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၄-၂၇၅။)

မိမိ၏သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်အမျိုးအစား အားလုံးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကိုလည်း ထို သူတစ်ပါးသန္တာန်၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို ယောက်ျား မိန်းမ မည်သူ မည်ဝါ စသည်ဖြင့် သန္တာန်ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းကို မပြုမူ၍ ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီသဖြင့် ဗဟိဒ္ဓအဖြစ် သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍လည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းသည် သာဝကတို့၏ သမ္မသနစာရဓေတပင် ဖြစ်ပေသည်။
(မ၊ဋီ၊၃၊၂၇၄-၂၇၅။)

ဤအထက်ပါ အနုပဒသုတ္တန်ဋီကာအဖွင့်နှင့် အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်နာမ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ ယောက်ျားမိန်းမ မည်သူမည်ဝါစသည်ဖြင့် သန္တာန်ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်း မပြုမူ၍ ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ သဖြင့် ဗဟိဒ္ဓအဖြစ် သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍ဝိပဿနာရှုလျှင်လည်း အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် လုံလောက်- သည်သာဖြစ်ပါသည်။ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သည့် စိတ် + စေတသိက် + ရုပ်တည်းဟူသော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို ရုပ်တစ်ပုံ နာမ်တစ်ပုံ နှစ်ပုံခွဲ၍ ရုပ်+နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် ဝိပဿနာရှု၍ အားရကျေနပ်မှု အတော်အသင့် ရသောအခါ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တွင် သုံးတန်လုံးကိုလည်း အကွက်စေ့အောင် ရှုပြီးသောအခါ ယင်း လက္ခ- ဏာရေးသုံးတန်မှ မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ လက္ခဏာတစ်ခုကို ဦးစားပေး၍လည်း ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနိုင်ပါသည်။ ယင်းသို့ ရှုနိုင်ခဲ့သော် — အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ —

- ၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ (ရုပ်-နာမ်)،
- ၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ (ရုပ်-နာမ်) - ထိုတွင်လည်း —
- ၃။ ရံခါ ရုပ်တရားတို့၏၊
- ၄။ ရံခါ နာမ်တရားတို့၏ —
- ၅။ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊
- ၆။ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊
- ၇။ ရံခါ အနတ္တသဘောတို့ကို —

ဝိပဿနာ ရှုပွားပြီး ဖြစ်သွားပေသည်။ ထိုသို့ ရှုပွားနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ — “ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ထိုထိုခဏ ထိုထိုဘဝ၌သာ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားကြ၏။ ခဏတစ်ခုမှ ခဏတစ်ခုသို့ ဘဝတစ်ခုမှ ဘဝတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့၍ မဖြစ်နိုင်” — ဟူသော ဉာဏ်အမြင်သည် သန့်ရှင်းလျက်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောတရားများကို သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နေမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဝိပဿနာကို အားသစ်စဖြစ်သော ဤကဲ့သို့သော သမ္မသနဉာဏ် အစပိုင်းတွင် ရုပ်နာမ် ပရမတ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်မှုမှာ အချို့အဝက်မျှသာ ရှိနေဦးမည် ဖြစ်သည်။ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မရှုလိုက်နိုင်သေးသော ပရမတ်ရုပ်နာမ်အချို့တို့သည်လည်း ရှိနေကြဦးမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ခန္ဓာ (၅) ပါး ရှုနည်း

ယခုတစ်ဖန် ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်တွင် အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာ(၅)ပါးရှုနည်းကို ဆက်လက်၍ ရေးသား တင်ပြအပ်ပါသည်။ အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သော စိတ် + စေတသိက် + ရုပ် ပရမတ်တရားတို့ကို ရုပ်တစ်စု နာမ်တစ်စုပြု၍ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပြီးသော အခါ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းသို့ ပြောင်း၍ ရှုလိုက ရှုနိုင်ပါသည်။

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ —

- ၁။ ယင်းစိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစု၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်များကို တစ်ပုံ၊
- ၂။ စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော ဝေဒနာကို တစ်ပုံ၊
- ၃။ စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော သညာကို တစ်ပုံ၊
- ၄။ စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော ဝေဒနာ သညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက် သင်္ခါရတရားစုတို့ကို တစ်ပုံ၊
- ၅။ စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို တစ်ပုံ —

ဤသို့လျှင် စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ရုပ်တရားကို တစ်ပုံ နာမ်တရားကို (၄)ပုံ ပုံ၍ ဝိပဿနာရှုသော နည်းစနစ် ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်သူ တိက္ခပညဝါ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိပဿနာရှုရမည့် ရှုကွက်လည်း ဖြစ်သည်။ ရုပ်တရား၌ အသိဉာဏ် သန့်ရှင်း၍ နာမ်တရား၌ အသိဉာဏ် မသန့်ရှင်းသူ တွေဝေသူ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိပဿနာ ရှုကွက်လည်း ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာအရာဝယ် အကျဉ်းနည်းကိုသာ နှစ်ခြိုက်ကြသည့် = သံခိတ္တရူပိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက် ဝိပဿနာရှုကွက်လည်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၈၅။)

ထိုသို့ရှုရာ၌ ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အတန်းလိုက် တစ်တန်းပြီး တစ်တန်း ရှုခြင်းက ပိုကောင်းပါသည်။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများကို ပြန်ကြည့်ပါ။ ရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ပီတိ နှစ်မျိုးလုံး ယှဉ်သည့် စက္ခုဒွါရဝီထိ မနောဒွါရဝီထိဖြစ်သည့် ဇယားပထမတန်းကို ပြန်အာရုံယူကြည့်ပါ။ ရှေးက စက္ခုဒွါရဝီထိ တစ်ဝီထိဖြစ်က နောက်က မနောဒွါရဝီထိပေါင်းများစွာ ဘဝင်ခြားလျက် ဖြစ်နိုင်သည်ကို သဘောပေါက်အောင် သိမ်းဆည်းရှုပွားပါ။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းရှုပွားပါ။ ထိုသို့ တစ်တန်းတစ်တန်း၌ ရုပ်နှင့်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားနိုင်သော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ခန္ဓာငါးပါးနည်း ရှုကွက်ကို ရှုနိုင်ပေပြီ။ —

- ၁။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်များကို အာရုံပြု၍ တစ်တန်းလုံး တိုးလျှိုပေါက် ဝိပဿနာရှုပါ။ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်ဖြစ်သည်။
- ၂။ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော ဝေဒနာကိုအာရုံပြု၍ တစ်တန်းလုံး တိုးလျှိုပေါက် ဝိပဿနာရှုပါ။
- ၃။ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော သညာကိုအာရုံပြု၍ တစ်တန်းလုံး တိုးလျှိုပေါက် ဝိပဿနာရှုပါ။
- ၄။ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရကို အာရုံပြု၍ တစ်တန်းလုံး တိုးလျှိုပေါက် ဝိပဿနာရှုပါ။
- ၅။ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ တည်ရှိသော ဝိညာဏ်ကိုအာရုံပြု၍ တစ်တန်းလုံး တိုးလျှိုပေါက် ဝိပဿနာရှုပါ။

ပထမအတန်း၌ ကျေနပ်မှုရအောင် ဝိပဿနာ ရှုပြီးသောအခါ ဒုတိယအတန်း၌လည်း ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ တတိယအတန်းစသည်တို့၌လည်း သဘောပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။ (၆)လိုင်းလုံး ကုန်အောင် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန် နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ရှေးက စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ပဉ္စဒွါရဝီထိ တစ်ကြိမ်ဖြစ်က နောက်က မနောဒွါရဝီထိများ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဘဝင်များခြားလျက် ဖြစ်နိုင်သည်ကို သဘောပေါက်အောင် ရှုပါ။ ဝီထိပေါင်း မည်မျှပင်များစေကာမူ ယင်း ဝီထိပေါင်းများစွာကို ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာယာဉ်တစ်ချက်မျှလောက် တင်မိလျှင်လည်း လုံလောက်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က — နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် တင်ပြ- ခဲ့သည့်အတိုင်း ဇယား တစ်တန်းစီ တစ်တန်းစီ၌ —

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

- ၁။ ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်း၊
- ၂။ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်း၊
- ၃။ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊
- ၄။ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း —

ဤသို့စသော နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းခဲ့၏။ ထိုသို့ သိမ်းဆည်းခဲ့သည့်အတိုင်း ဤဝိပဿနာပိုင်း-
၌လည်း လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ်စသည့်
အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ရှုကွက်တို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ ပစ္စုပ္ပန်တွင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း ခန္ဓာငါးပါးနည်း စသည်-
တို့ဖြင့် ဝိပဿနာရှု၍ ကျေနပ်မှု အထိုက်အလျောက် ရရှိသောအခါ အတိတ်ပစ္စုပ္ပန်အနာဂတ် ဟူသည့် ကာလ
သုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း ခန္ဓာငါးပါးနည်း စသည်တို့ဖြင့်
ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်၏။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ကား — အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည်
အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် —

- ၁။ ရုပ်သက်သက်ကို တိုးလျှိုပေါက်၊
- ၂။ ဝေဒနာသက်သက်ကို တိုးလျှိုပေါက်၊
- ၃။ သညာသက်သက်ကို တိုးလျှိုပေါက်၊
- ၄။ သင်္ခါရသက်သက်ကို တိုးလျှိုပေါက်၊
- ၅။ ဝိညာဏ်သက်သက်ကို တိုးလျှိုပေါက် —

ခြုံငုံ၍သာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရန် အောက်ပါဒေသနာတော်များက
ညွှန်ကြားလျက် ရှိ၏။ —

ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ
ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ အနိစ္စတော ဝဝတ္ထပေတိ၊ ဧကံ သမ္မသနံ။ ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝဝတ္ထပေတိ၊
ဧကံ သမ္မသနန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၄။)

ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ **အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။** (ပဋိသံ၊ ၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

တသ္မာ ဧသ ယံ **အတိတံ** ရူပံ၊ တံ ယသ္မာ အတိတေယေဝ ခီဏံ၊ နယိမံ ဘဝံ သမ္ပတ္တန္တိ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။
ယံ **အနာဂတံ** အနန္တရဘေဝ နိဗ္ဗတ္တိဿတိ၊ တမ္ပိ တတ္ထေဝ ခီယိဿတိ၊ န တတော ပရံ ဘဝံ ဂမိဿတိတိ အနိစ္စံ
ခယဋ္ဌေန။

ယံ **ပစ္စုပ္ပန္နံ** ရူပံ၊ တမ္ပိ ဣဓေဝ ခီယတိ၊ န ဣတော ဂစ္ဆတိတိ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။

ယံ **အဇ္ဈတ္တံ**၊ တမ္ပိ အဇ္ဈတ္တမေဝ ခီယတိ၊ န ဗဟိဒ္ဓါဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။

ယံ **ဗဟိဒ္ဓါ**၊ တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါယေဝ ခီယတိ၊ န အဇ္ဈတ္တဘာဝံ ဂစ္ဆတိတိ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်ကြီး ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာကြီးတို့၏ ညွှန်ကြားသတ်မှတ်ချက်အရ
အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို
(၅)ပုံ ပုံ၍ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းဖြင့်လည်း ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပါသည်။ ရှေးဦးစွာ အဇ္ဈတ္တကစ၍ ရှုပုံကို ရေးသား
တင်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ **ရူပက္ခန္ဓာ** — အသင်သူတော်ကောင်းသည် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း ရှုကွက်တွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း အသင်သူတော်ကောင်း၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တွင် အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင်ရှု၍ ရနိုင်သမျှ-သော အတိတ်ဘဝအဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် တိုးလျှိုးပေါက် ရုပ်တရား အားလုံးကို ခြုံငုံ၍ အနိစ္စ အနိစ္စ ဟူ၏။ ခပ်စိပ်စိပ် ရှုပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူ ဆက်ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူရှုပါ။

၂။ **ဝေဒနာက္ခန္ဓာ** — အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အကျိုးဝင်သော ကာလ သုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော မိမိ သိမ်းဆည်းနိုင်သမျှ အဆုံးစွန်သော အတိတ်ဘဝမှစ၍ အနာဂတ်ဆုံးသည် တိုင်အောင် ထိုထို ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့ဖြစ်သော ထိုထို စိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၏ နာမ်တရားစုမှ ဝေဒနာကို ရွေးထုတ်၍ ထိုဝေဒနာကို အနိစ္စဟု တွင်တွင်ရှုပါ။ မိမိ သိမ်းဆည်းနိုင်သမျှ အတိတ်မှ သည် အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် တိုးလျှိုးပေါက် ရှုပါ။ ခပ်စိပ်စိပ် ရှုပါ။ ထိုထို ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ဖြစ်သမျှ စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဝေဒနာတိုင်းကို ကုန်စင်အောင် မရှုနိုင်စေကာမူ ရှုနိုင်သမျှ ဝေဒနာတို့ကို မိမိဉာဏ်စွမ်းအား ရှိသလောက် ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ထိုထိုဘဝ ထိုထိုစိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော သုခဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခဝေဒနာ သို့မဟုတ် သောမနဿဝေဒနာ သို့မဟုတ် ဒေါမနဿဝေဒနာ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့ကို အသီးအသီး ကွဲပြားအောင် ရှုပါ။ (မည်သည့် စိတ္တက္ခန္ဓာ၌ မည်သည့်ဝေဒနာ ယှဉ်သည်ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း သိပါလေ။)

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှု၍ အတော်အသင့် အားရကျေနပ်မှု ရသော အခါ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်များကို ရရှိအောင်လည်း နည်းတူပင် ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းပါ။ အဇ္ဈတ္တ၌ အောင်မြင်မှု ရရှိသောအခါ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ လှည့်၍ ရှုပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။

၃။ **သညာက္ခန္ဓာ** — သညာက္ခန္ဓာကို ဝိပဿနာ ရှုရာ၌လည်း ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုထိုဘဝ ထိုထိုစိတ္တက္ခန္ဓာ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစုမှ သညာကို ရွေးထုတ်၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ကြိမ်ဖန်များစွာရှုပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူပင်ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် နှစ်မျိုးလုံး၌ တစ်လှည့်စီ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရူပသညာ သဒ္ဓသညာ ဂန္ဓသညာ ရသသညာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသညာ ဓမ္မသညာဟူသော သညာ (၆)မျိုးကို ကွဲကွဲပြားပြား သိအောင် ရှုပါ။ ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း ထိုက်သည့် အားလျော်စွာဖြစ်ပေါ်သွားသော စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ဝီထိ (၆)မျိုးနှင့် ပဋိသန္ဓေ ဘဝင် စုတိဟူသော ဝီထိမုတ်စိတ် တို့ကို ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်ဆဲအတိုင်း ဖြစ်လတ္တံ့အတိုင်း ဝီထိအမျိုးအစားများကို ကုန်စင်အောင် သိမ်း-ဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုနိုင်ပါက သညာ (၆)မျိုးတို့လည်း စုံလင်စွာ ပါဝင်သွားမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သညာနှင့် ယှဉ်တွဲလျက်စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုအတွင်းဝယ် အတူဖြစ် သွားကြသော ဝေဒနာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နာမ်တရားစုတို့-သည်လည်း စုံလင်သွားကြမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၄။ **သင်္ခါရက္ခန္ဓာ** — ဝေဒနာက္ခန္ဓာတွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုထိုဘဝ ထိုထိုစိတ္တက္ခန္ဓာ အသီး-အသီး၏ နာမ်တရားစုမှ ဝေဒနာသညာကို နှုတ်၍ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်တို့ကို တစ်စုတစ်ပုံထား၍ စေတနာ-ကို ပဓာနဦးတည်လျက် ဝိပဿနာရှုရမည့်အပိုင်း ဖြစ်သည်။ မိမိသိမ်းဆည်းနိုင်သမျှ အတိတ်ဘဝမှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် စိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၌ ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ စေတ-သိက်တရားစုတို့ကို ယင်းတရားတို့၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍

အနိစ္စ အနိစ္စဟု တွင်တွင်သာ ရှုနေပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် ရှုနေပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေပါ။ ဝေဒနာ သညာတို့ နည်းတူ — အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် နှစ်ပါး လုံး၌ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် ကာလသုံးပါးလုံးဝယ် တိုးလျှိုပေါက်အောင် ခပ်စိပ်စိပ် ဝိပဿနာရှုပါ။ ရူပသဉ္စေတနာ သဒ္ဓသဉ္စေတနာ ဂန္ဓသဉ္စေတနာ ရသသဉ္စေတနာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗသဉ္စေတနာ ဓမ္မသဉ္စေတနာဟူသော စေတနာ (၆)မျိုး ဦးဆောင်သည့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တရားစုတို့ကို ကွဲကွဲပြားပြား သိအောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပါ။

၅။ **ဝိညာဏက္ခန္ဓာ** — အထက်ပါ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရအမည်ရသော စေတသိက်တရားစုတို့နှင့် စိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၌ အတူယှဉ်တွဲဖြစ်သည့် ကာလသုံးပါးလုံးအတွင်း၌ တည်ရှိသော စိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၌ ပါဝင် တည်ရှိသော အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို ရွေးထုတ်၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ် ကာလသုံးပါး ဝယ် တိုးလျှိုပေါက် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူ ရှုပါ။

ဤသို့လျှင် ကာလသုံးပါးလုံး တိုးလျှိုပေါက်အောင် ခန္ဓာငါးပါးလုံးကို တစ်ခုစီခွဲ၍ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့် အနိစ္စတစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်လှည့် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ အနိစ္စာ- နုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်အမြင်များ သန့်ရှင်း- အောင် ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းပါလေ။

ဤ ရေးသားတင်ပြထားသည့် အတိုင်း ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စနစ်တကျ အဝါးဝစွာ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သောအခါ ယင်းသို့ ဖော်ပြထားသော —

- ၁။ အတိတ်ခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၂။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၃။ အနာဂတ်ခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၄။ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၅။ ဗဟိဒ္ဓခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ —
- ၆။ ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၇။ သုခုမ = သိမ်မွေ့နူးညံ့သော ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၈။ ဟိန် = ယုတ်ညံ့သော ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၉။ ပဏီတ = မွန်မြတ်သော ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၁၀။ ဒူရ = ဝေးသော ခန္ဓာငါးပါး၊
- ၁၁။ သန္တိက = နီးသော ခန္ဓာငါးပါး —

ဤ (၁၁)မျိုးသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း အကျုံးဝင်သွားပေသည်။

ဩဠာရိကရုပ် - သုခုမရုပ်

(၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ယင်းရုပ်တရား တို့တွင် — စက္ခုအကြည် သောတအကြည် ဃာနအကြည် ဇိဝှိအကြည် ကာယအကြည်ဟူသော အကြည်ရုပ် = ပဿာဒရုပ် (၅)ပါး၊ ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ (ပထဝီ တေဇော ဝါယော) ဟူသော အာရုံရုပ် = ဂေါစရရုပ် (၇)ပါး၊ နှစ်ရုပ်ပေါင်း (၁၂)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့သည် ဝိသယီ ဝိသယဖြစ်၍ ထိခိုက်သည်၏

အစွမ်းဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ရုပ်မည်၏။ (ပဿာဒရုပ်ငါးခုတို့ကား ဝိသယီရုပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ အာရုံရုပ် ခုနစ်မျိုးတို့ကား ဝိသယရုပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ စက္ခုပဿာဒစသော ဆိုင်ရာ ဝိသယီရုပ်သို့ ရူပါရုံစသော ဆိုင်ရာဝိသယရုပ်က ရှေးရှု ထိခတ်သောအခါ ထိုသို့ ရှေးရှုထိခတ်သောအချိန်၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် “ဤကား စက္ခုပဿာဒ၊ ဤကား ရူပါရုံ” ဤသို့စသည်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူနိုင်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏အသိဉာဏ်၌ ထင်လွယ် မြင်လွယ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းရုပ် ၁၂-မျိုးတို့သည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကရုပ် မည်ကုန်၏။)

အာပေါဓာတ်, ဘာဝရုပ် (= ကုတ္တိဘာဝရုပ် ပုရိသဘာဝရုပ်), ဇီဝိတ, ဟဒယဝတ္ထု, ဩဇာ ဟူသော ဤ ရုပ်အစစ်တို့ကား ဝိသယီ ဝိသယဖြစ်၍ ထိခိုက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူရသော ရုပ်တရားများကား မဟုတ်ကြပေ။ မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်- ဖြင့်သာ သို့မဟုတ် ယင်း ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တွင် အကျိုးဝင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်သာ ပိုင်းခြား၍ ယူရသော ယူနိုင်သော ရုပ်တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်း ရုပ်တရားတို့သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ သိမိမေ့သော သုခုမရုပ်တို့မည်၏။ (အနိပ္ပန္နရုပ် ဆယ်မျိုးတို့သည်လည်း သုခုမရုပ်တို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ဝိပဿနာ မရှုကောင်းသော ရုပ်တရားများသာ ရုပ်အတူတို့သာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ချန်လှပ်ထားပါသည်။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၈၁။)

ဟိနရုပ် - ပဏီတရုပ်

ဟိနရုပ် ပဏီတရုပ် အမျိုးအစားသည် —

- ၁။ ပရိယာယ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ မုချအားဖြင့်လည်းကောင်း —

နှစ်မျိုးနှစ်စား ရှိကြောင်းကို သိသင့်ပေ၏။ ထိုတွင် အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်အောက် သုဒဿီဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ ထို သုဒဿီဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်သည်ပင်လျှင် သုဒဿာဗြဟ္မာတို့၏ ရုပ်ထက် မွန်မြတ်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ငရဲသားသတ္တဝါတို့၏ ရုပ်သို့တိုင်အောင် ပရိယာယ်အားဖြင့် အဆင့်ဆင့် ယုတ်ညံ့ပုံကို လည်းကောင်း အဆင့်ဆင့် မွန်မြတ်ပုံကိုလည်းကောင်း သိရှိပါလေ။

မုချအားဖြင့်ကား အကြင်ရုပ်တရား၌ အကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်သည် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် ယုတ်ညံ့၏။ အကြင် ရုပ်တရား၌ ကုသိုလ်ကံ၏ အကျိုးဖြစ်သော ကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်သည် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ကုသလ- ဝိပါက်ဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်သည် မွန်မြတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၃။)

ဤအပိုင်း၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ဝီထိစဉ်များကို ပြန်လည်၍ သတိပြုထားပါ။ ထိုဝီထိ (၆)မျိုးတို့တွင် ပဉ္စဝိညာဏ်, သမ္ပဋိစ္စိုင်း, သန္တီရဏ, တဒါရုံ ဟူသော ဝိပါက်ဝိညာဏ်များ ပါဝင်ကြ၏။ အကြင်ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ယင်း ဝိပါက်ဝိညာဏ်များသည် အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်များ ဖြစ်ကြငြားအံ့။ ထို အကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုရုပ်သည် အနိဋ္ဌစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့် **ဟိနရုပ်** မည်၏။

အကြင်ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ပဉ္စဝိညာဏ် သမ္ပဋိစ္စိုင်း သန္တီရဏ တဒါရုံဟူသော ဝိပါက်ဝိညာဏ်များ- သည် ကုသလဝိပါက်ဝိညာဏ်များ ဖြစ်ကြငြားအံ့။ ထိုရုပ်တရားသည် ကုသိုလ်ကံ၏ အစွမ်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ- သော စင်စစ်အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌရုပ်ဖြစ်သောကြောင့် **ပဏီတ** = **မွန်မြတ်သောရုပ်** မည်၏။

ယထာ ဟိ အကုသလဝိပါကော သယံ အနိဋ္ဌာ အနိဋ္ဌေ ဧဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န ဣဋ္ဌေ၊ ဧဝံ ကုသလဝိပါကောပိ သယံ ဣဋ္ဌာ ဣဋ္ဌေ ဧဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အနိဋ္ဌေ။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ **အဋ္ဌကထာယံ** —

“အကုသလကမ္မဇဝသေန အနိဋ္ဌာ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ဝိဘတ္တာ၊ ကုသလကမ္မဇံ ပန အနိဋ္ဌံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗ ဣဋ္ဌမေဝ။ ကုသလကမ္မဇဝသေန ဣဋ္ဌာ ပဉ္စ ကာမဂုဏာ ဝိဘတ္တာ။ ကုသလကမ္မဇံ အနိဋ္ဌံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗ ဣဋ္ဌမေဝ”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၆-၁၅၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈။)

ထင်ရှားအောင် ဆိုရသော် ဤသို့ ဖြစ်၏။ — အကုသလဝိပါကံဝိညာဏ်သည် မိမိကိုယ်တိုင်က အလိုမရှိ-အပ်သော အနိဋ္ဌတရားဖြစ်၍ အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌအာရုံ၌သာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့ အလိုရှိအပ် ကောင်း-မြတ်သော ဣဋ္ဌအာရုံ၌ မဖြစ်သကဲ့သို့ ဤအတူ ကုသလဝိပါကံဝိညာဏ်သည်လည်း မိမိကိုယ်တိုင်က အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌတရားဖြစ်၍ အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌအာရုံ၌သာလျှင် ဖြစ်၏။ အလိုမရှိ အပ်သော အနိဋ္ဌအာရုံ၌ မဖြစ်ပေ။ မှန်ပေသည် — **သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ**၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ —

“အကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အလိုမရှိအပ်ကုန်သော အနိဋ္ဌဖြစ်ကုန်သော အာရုံ (၅)ပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဖန်၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်-ကုန်၏။ ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်သည်ကား အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌာရုံမည်သည် မရှိ။ ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်အားလုံးသည် အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌအာရုံရုပ်ချည်း သာတည်းဟူလည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်ကုန်သော ဣဋ္ဌဖြစ်ကုန်သော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရားတို့ကို ခွဲခြားဝေဖန်၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် — ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်သည် အလို မရှိအပ် မနှစ်သက်အပ်သော အနိဋ္ဌဖြစ်သော ရုပ်တရားမည်သည် မရှိစကောင်းပေ။ ကုသိုလ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကုသိုလ်ကမ္မဇရုပ်အားလုံးသည် အလိုရှိအပ် ကောင်းမြတ်သော ဣဋ္ဌအာရုံရုပ်တရားချည်းသာတည်းဟူလည်း-ကောင်း” — ဤသို့လျှင် သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာကြီး၌ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူပေသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၆-၁၅၇။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈-၉။)

ဇူရရုပ် - သန္တိကရုပ်

အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်သည်ပင်လျှင် သိမ်မွေ့သည်ဖြစ်၍ ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်-ခဲသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှုနေသောအသိဉာဏ်နှင့် ဝေးရကား ဇူရရုပ် = ဇူရရုပ် မည်၏။ ရန်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကရုပ်သည် ရန်ရင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိလွယ်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှုနေသောအသိဉာဏ်နှင့် နီးကပ်ရကား သန္တိကရုပ် = သန္တိကရုပ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၈၁။)

တစ်နည်း — အရပ်ဩကာသအားဖြင့်လည်း ဤ ဇူရဒုက်၌ အဆင့်ဆင့် ထောက်၍ထောက်၍ ဇူရ သန္တိက အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၄။)

ထိုစကားရပ်၌ အဘယ်မျှသော အရပ်မှစ၍ ရုပ်တရားသည် တည်ရာအရပ် ဩကာသ၏ အစွမ်းဖြင့် သန္တိကရုပ် = ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှုနေသောဉာဏ်နှင့် နီးသည် မည်သနည်း၊ တစ်ဖန် အဘယ်မျှသော အရပ်မှ စ၍ ရုပ်တရားသည် တည်ရာအရပ်ဩကာသ၏ အစွမ်းဖြင့် ဇူရရုပ် = ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရှုနေသောဉာဏ်နှင့် ဝေးသည် မည်သနည်း —

ပကတိသော စကားဖြင့် ပြောဆိုသောသူတို့၏ (၁၂)တောင်တို့သည် သဝနူပစာရမည်၏။ ထို သဝနူပ-
စာရ၏ အတွင်းဘက်၌ တည်ရှိသောရုပ်သည် သန္တိကေရုပ်၊ အပြင်ဘက်၌ တည်ရှိသောရုပ်သည် ဒူရေရုပ် မည်၏။

ထိုဒူရသန္တိက အရပ်နှစ်မျိုးတို့တွင် သုခုမရုပ်သည် သဝနူပစာရ (၁၂)တောင်အရပ်မှ ပြင်ဘက် ဝေးသော
အရပ်၌ ဖြစ်လတ်သော် လက္ခဏာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဩကာသ = တည်ရာအရပ်အားဖြင့်လည်းကောင်း
ဒူရရုပ်မည်သည် ဖြစ်၏။ ဝေးသောရုပ် မည်၏။ သဝနူပစာရဟူသော (၁၂)တောင် အတွင်း နီးသောအရပ်၌
ဖြစ်လတ်သော်ကား တည်ရာအရပ် ဩကာသအားဖြင့်သာလျှင် သန္တိကေရုပ် = နီးသော ရုပ်မည်၏။ လက္ခဏာ
အားဖြင့်ကား သန္တိကေရုပ် = နီးသောရုပ် မမည်။

ဩဠာရိကရုပ် = ရုန့်ရင်းသောရုပ်သည်ကား သဝနူပစာရဟူသော (၁၂)တောင်အတွင်း နီးသောအရပ်၌
ဖြစ်လတ်သော် လက္ခဏာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ တည်ရာအရပ် ဩကာသအားဖြင့်လည်းကောင်း သန္တိကေရုပ်
= နီးသောရုပ် မည်၏။ (၁၂)တောင်ဟူသော သဝနူပစာရအရပ်၏ ပြင်ဘက် ဝေးသောအရပ်၌ ဖြစ်လတ်သော်
တည်ရာအရပ် ဩကာသအားဖြင့်သာလျှင် ဒူရေရုပ် = ဝေးသောရုပ် မည်၏။ လက္ခဏာအားဖြင့်ကား ဒူရေရုပ် =
ဝေးသောရုပ် မမည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၈။)

တစ်ဖန် — ဥပါဒါယုပါဒါယ = ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ တည်ရာအရပ် ဩကာသအားဖြင့် ရုပ်တရား
၏ ဒူရသန္တိကဖြစ်ပုံကို သိရှိရန် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူသောကြောင့် မိမိ၏ ရုပ်သည်
သန္တိကေရုပ် = နီးသောရုပ် မည်၏။ မိမိ၏ဝမ်းတွင်း၌ (ကိုယ်ဝန်သားငယ် သို့မဟုတ် ပိုးလောက်သတ္တဝါ စသည်
အဖြစ်ဖြင့်) တည်ရှိငြားသော်လည်း သူတစ်ပါး၏ ရုပ်သည် ဒူရေရုပ် = ဝေးသောရုပ် မည်၏။

မိမိ၏ ဝမ်းတွင်း၌ တည်သော (ကိုယ်ဝန်သားငယ် သို့မဟုတ် ပိုးလောက်သတ္တဝါ စသော) သတ္တဝါ၏
ရုပ်သည် သန္တိကေရုပ် = နီးသောရုပ် မည်၏။ မိမိခန္ဓာအိမ်၏ ပြင်ပ၌ တည်ရှိသောရုပ်သည် ဒူရေရုပ် မည်၏။
ဝေးသောရုပ်မည်၏။ ဤသို့စသော နည်းဖြင့် —

- ၁။ တိုက်ခန်းအတွင်းအရပ်၊
- ၂။ ကျောင်းဦးမျက်နှာစာအရပ်၊
- ၃။ ပရိဝုဏ်အရပ် = ကျောင်းဆောင် တစ်ဆောင်၏ ပတ်ဝန်းကျင်အရပ်၊
- ၄။ သံဃာ့အာရာမခေါ်သော ကျောင်းတိုက် တစ်တိုက်လုံး = ဥပစာရသိမ်အရပ်၊
- ၅။ ရွာတစ်ရွာ၊
- ၆။ ဇနပုဒ်တစ်ခု (တိုင်းနှင့် ပြည်နယ်)،
- ၇။ တိုင်းပြည် တစ်ပြည် = နိုင်ငံ တစ်နိုင်ငံ၊
- ၈။ သမုဒ္ဒရာ၊
- ၉။ စကြဝဠာတို့တွင် —

ထိုထိုသော အရပ်၏ အတွင်း၌ တည်သောရုပ်၊ အပ၌ တည်သောရုပ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဒူရရုပ် = ဝေးသော
ရုပ်၊ သန္တိကရုပ် = နီးသောရုပ် အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၈။)

အတိတ် အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်၊ အဇ္ဈတ္တရုပ်၊ ဗဟိဒ္ဓရုပ်များ၏ ခွဲခြားသတ်မှတ်ပုံ အခြင်းအရာကို အထက်တွင်
ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ ဤအထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များကို သဘောပေါက်ပြီးသော ဖတ်ရှုပြီးသော
အသင်သူတော်ကောင်းသည် အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန်စသော ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းဖြင့် သင်္ခါရ

တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင်၏ညွှန်ကြားတော်မူချက်များကို သဘောပေါက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။ ပုံစံတစ်ခုကို အောက်တွင် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ယံ ကိစ္ဆိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟိန် ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၊ ၅၆-အနတ္တလက္ခဏသုတ်။)

ရဟန်းတို့ . . . ထိုသို့ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် အနိစ္စ၊ ဒုက္ခ၊ အနတ္တ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်ချစ်သားတို့သည် ဤ သာသနာတော်မြတ်အတွင်း၌ —

- ၁။ အတိတ်ရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အနာဂတ်ရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အဇ္ဈတ္တရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၅။ ဗဟိဒ္ဓရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၆။ ရုန့်ရင်းသော ဩဠာရိကရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၇။ သိမ်မွေ့သော သုခုမရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၈။ ယုတ်ညံ့သော ဟိန်ရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၉။ မွန်မြတ်သော ပဏီတရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၁၀။ ဝေးသော ဒူရေရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း၊
- ၁၁။ နီးသော သန္တိကေရုပ်တရား အားလုံးသည်လည်းကောင်း ရှိ၏။

ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဤအလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို —

နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ။

= ဤရုပ်တရားသည် ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်ဟု

= အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု —

မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဖြင့် ရှုပါ။ (သံ၊ ၂၊ ၅၆။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၂၄၅)တွင် ဩဠာရိကရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ ဟိန်ရုပ်၊ ပဏီတရုပ်၊ ဒူရေရုပ်၊ သန္တိကေရုပ်တို့ကိုလည်း သီးသန့်ခွဲခြား၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားပေသည်။ ထို ညွှန်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း အသင်သူတော်ကောင်းသည် ခွဲရှုလိုကလည်း ရှုပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားအားလုံးကို သိမ်းကျုံး၍ ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ပါက ယင်း ရုပ်တရားတို့တွင် ဩဠာရိကရုပ်၊ သုခုမရုပ်၊ ဟိန်ရုပ်၊ ပဏီတရုပ်၊ ဒူရေရုပ်၊ သန္တိကေရုပ် အားလုံးတို့သည်လည်း အကျုံးဝင်သွားကြပြီးပင် ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်း ရုပ်တရားတို့ကို သီးသန့်ခွဲခြား ရှုလိုကလည်း ရှုပါ။ ခြုံရှုလိုကလည်း ရှုပါ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသော နာမ်ခန္ဓာတို့၌လည်း ထိုနည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

(ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁၂၃ - ကြည့်ပါ။)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသော နာမ်ခန္ဓာတို့၌ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်, အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ခွဲခြားသတ်မှတ်ပုံကို ရှေးပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ယခုအခါတွင် ဩဠာရိက သုခုမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိက ခွဲခြား သတ်မှတ်ပုံကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ဩဠာရိက ဝေဒနာ - သုခုမ ဝေဒနာ

အကုသလာ ဝေဒနာ ဩဠာရိကာ၊ ကုသလာဗျာကတာ ဝေဒနာ သုခုမာ။ (အဘိ၊ ၂၊ ၄။)

= အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက မည်၏။ ကုသိုလ် အဗျာကတဝေဒနာသည် သုခုမ မည်၏။ ဤသို့ စသော နည်းဖြင့် ဝိဘင်းပါဠိတော် (အဘိ၊ ၂၊ ၄။)၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော —

- ၁။ ဇာတိ = ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သဘာဝ = သဘာဝ၏အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပုဂ္ဂလ = ပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၄။ လောကီ လောကုတ္တရာတို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း —

ဩဠာရိက, သုခုမဖြစ်ပုံကို သိသင့်ပေ၏။

၁။ ဇာတိ = ဇာတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ

အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ပါဏာတိပါတ = သူ့အသက်ကို သတ်ခြင်းစသော ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကို ပြုခြင်း၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း (ကြက်သား, ဝက်သားစသည်တို့၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခံစားဖူးသော ယင်းအရသာ၌ တွယ်တာတပ်မက်တတ်သော ရသတဏှာနှင့် ယှဉ်တွဲနေသော အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် လှုံ့ဆော်အပ်သဖြင့် နောက်ထပ်စားလိုသောအခါ ယင်း ကြက် ဝက်တို့ကို ထပ်မံ၍ သတ်ခဲ့သော် ယင်း အကုသိုလ်ဝေဒနာမျိုးကို ဩဠာရိကဝေဒနာဟု ဆိုလိုသည်။), ကိလေသာတည်းဟူသော မီးဖြင့် ပူလောင်ခြင်းရှိသည် အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အပူမငြိမ်းသော ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ကိလေသာမီးဖြင့် မပူပန်ခြင်း ကိလေသာမီး၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ်ဝေဒနာအောက် ရုန့်ရင်း၏။

အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကျိုးကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သဖြင့် ကြောင့်ကြဗျာပါရနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ကမ္မသတ္တိထူးနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, ဂတိဝိပတ္တိ ဥပဓိဝိပတ္တိ ကာလဝိပတ္တိ ပယောဂဝိပတ္တိတည်းဟူသော အခြားအကြောင်းတရားတို့နှင့် ပေါင်းဆုံမိလတ်သော် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, တစ်နည်းဆိုရသော် — ကာယကံစသော ဗျာပါရ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, ဇောတည်းဟူသော ဥဿာဟ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း ဥဿာဟ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌လည်း စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, ကိလေသာတည်းဟူသော မီးဖြင့် ပူလောင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း, ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော ရာဂ ဒေါသ မောဟ စသော အပြစ်နှင့်တကွဖြစ်သော ဓမ္မ၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဝိပါက် အဗျာကတ ဝေဒနာအောက် ရုန့်ရင်း၏။

အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌လည်း စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာတည်းဟူသော မီးဖြင့် ပူလောင်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသဒုက္ခရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကဲ့ရဲ့ထိုက်သော ရာဂ ဒေါသ မောဟစသော အပြစ်နှင့်တကွ ဖြစ်သော ဓမ္မ၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ကိရိယာ အဗျာကတဝေဒနာအောက် ရုန့်ရင်း၏။ (ဩဠာရိကဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၄။))

ကုသိုလ်ဝေဒနာ အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် အပြစ်ကင်းသော အပြုအမူ၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကိလေသာဟူသော ဆင်းရဲ၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ငြိမ်းအေးသော ဖြစ်ခြင်း ရှိ၏။ ဤသို့ အကုသိုလ်ဝေဒနာ၌ ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် အကုသိုလ်ဝေဒနာထက် သိမ်မွေ့ပုံ = သုခုမဖြစ်ပုံကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၄။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၉။)

ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာ နှစ်မျိုးလုံးတို့သည်လည်း ကာယကံစသော ဗျာပါရ ထင်ရှားရှိသည့် အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇောတည်းဟူသော အားထုတ်ခြင်း ဥဿာဟ၏အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လ ဥဿာဟ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌လည်း စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ယှဉ်သင့်သည့်အားလျော်စွာ ဝိပါက်အဗျာကတဝေဒနာ ကြိယာအဗျာကတဝေဒနာ ဟူသော အဗျာကတဝေဒနာနှစ်မျိုးအောက် ရုန့်ရင်းကုန်၏ = (ဩဠာရိက ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၄။))

ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် ဝိပါက်အဗျာကတဝေဒနာအောက် အထက်ပါ အကြောင်း-တရား သုံးမျိုးလုံးတို့ကြောင့်ပင် (ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းကုန်၏။ ကြိယာအဗျာကတဝေဒနာအောက်မူကား အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိရှိသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းကုန်၏။ တစ်နည်း အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိရှိသော သဝိပါကတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြိယာအဗျာကတဝေဒနာထက် ထူးကဲသော ကြောင့်ကြဗျာပါရ၊ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းကုန်၏။ ဤသို့ သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၅၉။))

ဝိပါက်အဗျာကတဝေဒနာသည် ကာယကံစသော ဗျာပါရ၏ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဇောဟူသော အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိမရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိ၏ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့ထက် သိမ်မွေ့၏။ သုခုမ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၆၀။)

ကိရိယာအဗျာကတဝေဒနာသည်ကား အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သည်၏အဖြစ်တည်းဟူသော သတ္တိမရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိ၏ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ တစ်နည်း — အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်စေတတ်သည့် စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိ မရှိသော အဝိပါကတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ထူးခြားသော ကာယကံစသော ဗျာပါရ၊ ဇောဟူသော အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ၏ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ၏ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာထက် သိမ်မွေ့၏။ ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာ၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းမှ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ဝိပါက်အဗျာကတဝေဒနာ ကြိယာအဗျာကတဝေဒနာတို့သည် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့ထက် သုခုမဖြစ်ပုံ = သိမ်မွေ့ပုံကို

သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် — ကံ၏အဟုန်သည် ပစ်ချအပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကံ၏ ပုံတူသဘော ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ကာယကံမှုစသည်တို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရ ကင်းခြင်းကြောင့် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လ ဥဿာဟမရှိသော ဝိပါက်ဝေဒနာသည်လည်းကောင်း အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟရှိသော ကြိယာဝေဒနာ- သည်လည်းကောင်း အကျိုးပေးခြင်းသဘော မရှိသောကြောင့် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့ထက် သိမ်မွေ့၏။

[ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည်လည်း သီလစောင့်ထိန်းမှုတည်းဟူသော ကာယကံမှု ဝစီကံမှု၊ တရားဟောမှု စသော ဝစီကံမှု၊ သမထဝိပဿနာ ပွားများအားထုတ်မှုဟူသော မနောကံမှုများကို ပြုတော်မူကြ၏။ ထိုအမှုတို့ကို ပြုစဉ် ဇောများ စောကြသည်သာဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ရဟန္တာအရှင်မြတ်ကြီးတို့သည်ကား ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ပယ်စွန့်ထားပြီး ဖြစ်တော်မူကြရကား ထိုဇောတို့မှာ ကြိယာဇောတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ကြိယာဇောတို့၌လည်း အကျိုးဝိပါက် တစ်စုံတစ်ရာကို ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်သော ကမ္မသတ္တိကား မရှိပေ။ အထက်ပါ စကားရပ်များက ဤ သဘောတရားများကို ရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

မှန်ပေသည် — အကျိုးပေးခြင်းသဘောရှိသော ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် အကျိုးတည်း ဟူသော ကိုယ်ဝန်ကို ဆောင်ကုန်ဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍ ဩဠာရိက = ရုန့်ရင်းကုန်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၆၀။)

အကုသလာ ဝေဒနာ ဩဠာရိကာ၊ ကုသလာဗျာကတာ ဝေဒနာ သုခုမာ။ ကုသလာကုသလာ ဝေဒနာ ဩဠာရိကာ၊ အဗျာကတာ ဝေဒနာ သုခုမာ။ (အဘိ၊ ၂၊ ၄။)

အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် ကိလေသာဟူသော အပူနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်း- ကောင်း၊ မကောင်းသော အနိဋ္ဌ အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဩဠာရိကာ = ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းကုန်၏။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃။)

ကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် ကိလေသာဟူသော အပူမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ကောင်း- မြတ်သော ဣဋ္ဌ အကျိုးရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခုမာ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။
(အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃။)

အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ (= အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အား- ထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ) မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် = အကျိုးဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခုမာ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (နိရုဿာဟဋ္ဌေန = အကျိုးတရားဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ဝိပါက်အဗျာကတဝေဒနာကို ပြ၏။ အဝိပါကဋ္ဌေန = အကျိုးဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် — ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ကြိယာအဗျာကတဝေဒနာကို ပြသည်။) (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃။)

ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့သည် အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ဇောတည်းဟူသော အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စွမ်းအင် ကမ္မသတ္တိနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဩဠာ- ရိကာ = ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်၏။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃။)

အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း လုံ့လဥဿာဟ မရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးဝိပါက်တရားကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော စွမ်းအင်ကမ္မသတ္တိ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခုမာ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃။)

ဤသို့လျှင် ကုသိုလ်ဇာတ်, အကုသိုလ်ဇာတ် , ဝိပါက် + ကြိယာဟူသော အဗျာကတဇာတ် — ဟူသော ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် ရှေးဦးစွာ ဩဠာရိက-သုခုမ ဖြစ်ပုံကို သိရှိပါလေ။

၂။ သဘာဝ၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ

ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဩဠာရိကာ၊ သုခါ စ အဒုက္ခမသုခါ စ ဝေဒနာ သုခုမာ။ သုခဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဩဠာရိကာ၊ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ သုခုမာ။ (အဘိ၊ ၂၊ ၄။)

သဘာဝလက္ခဏာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဒုက္ခဝေဒနာသည် သာယာအပ်သော သဘောမရှိခြင်းကြောင့်လည်း- ကောင်း = သာယာအပ်သော သုခကိုပယ်ခြင်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း = မငြိမ်သက်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ချောက်ချားခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ ထိတ်လန့်ဖွယ် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ နှိပ်စက်လွှမ်းမိုးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း သုခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့အောက် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်း၏ ဩဠာရိကဖြစ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။)

သုခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည် သာယာအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မွန်မြတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ စိတ်နှလုံးကို ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ လျစ်လျူရှုတတ် အလယ်အလတ်၌တည်သောသဘော ရှိတတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း ယှဉ်သင့်သည်အားလျော်စွာ ဒုက္ခဝေဒနာထက် သိမ်မွေ့ကုန်၏ = သုခုမ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ- ၂- ၁၀၅။) အာရုံကိုလျစ်လျူရှုတတ် အလယ်အလတ်ခံစားတတ်သော မဇ္ဈတ္တတာသဘောသည် သုခဝေဒနာ၌ မရှိ၊ သာယာအပ်သော သာတသဘောသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာ၌ မရှိ၊ ငြိမ်သက်မှုသဘော သန္တတာစသည်တို့ကား သုခ ဥပေက္ခာ နှစ်မျိုးလုံးတို့၌ ရအပ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ယထာယောဂံ = ယှဉ်သင့်သည့် အားလျော်စွာဟု ဆိုသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၆၀။)

တစ်ဖန် သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာနှစ်မျိုးလုံးတို့သည် တုန်လှုပ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း = မငြိမ်သက်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ချောက်ချားခြင်းကို ပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အဒုက္ခမသုခအမည်ရသော ဥပေက္ခာဝေဒနာအောက် ရုန့်ရင်း ကုန်၏ = ဩဠာရိကဖြစ်ကုန်၏။ ထိုအဒုက္ခမသုခ = ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် ဆိုအပ်ပြီးသည်မှ ပြောင်းပြန်သော အားဖြင့် ထိုသုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာနှစ်မျိုးထက် သိမ်မွေ့၏ = သုခုမ ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် သဘာဝလက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။)

ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် မသာယာအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခဲယဉ်းသဖြင့် ခံစားအပ်ကုန်- သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း = အခံခက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မခံနိုင်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဩဠာရိကာ = ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်၏။ ။ သုခဝေဒနာတို့သည် သာယာအပ်ကုန်- သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ လွယ်ကူသဖြင့် ခံစားအပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခုမာ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။ ။ အဒုက္ခမသုခ = ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည် ငြိမ်သက်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မွန်မြတ်ကုန်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခုမဖြစ်ကုန်၏ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃။)

သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာတို့သည် လှုပ်ရှားစေတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း = ချောက်-
ချားစေတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖြန့်တတ် = ပျံ့နှံ့စေတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
လည်းကောင်း၊ ဩဠာရိက ဖြစ်ကုန်၏ = ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းကုန်၏။ မှန်ပေသည် သုခဝေဒနာသည်လည်း လှုပ်ရှား
စေတတ်၏ = ချောက်ချားစေတတ်၏။ ဖြန့်တတ်၏ = ပျံ့နှံ့စေတတ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည်လည်း ထို့အတူပင်တည်း။
အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း။ -

သုခဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် တစ်ကိုယ်လုံးကို လှုပ်ရှားစေလျက် ချောက်ချားစေလျက်
လည်းကောင်း၊ မွေ့နှောက်လျက်လည်းကောင်း၊ စိုစွတ်စေလျက်လည်းကောင်း၊ မိမိကိန်းရာ သတ္တဝါ၏ ဇိမ်ယစ်မှုကို
ပြုလျက်လည်းကောင်း၊ နှစ်သက်စေလျက် လွမ်းမိုးလျက်လည်းကောင်း၊ အေးမြသော ရေအိုးဖြင့် လောင်းလိုက်
သကဲ့သို့ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် အလွန်ပူသော ထယ်သွားကို ခန္ဓာကိုယ်၏
အတွင်းသို့ သွင်းလိုက်ဘိသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မြက်မီးရှူးဖြင့် ခန္ဓာကိုယ်၏ ပြင်ဘက်က လောင်မြိုက်ပေးလိုက်
သကဲ့သို့လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ။ အဒုက္ခမသုခ = ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း
ငြိမ်သက်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မွန်မြတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သုခမ
ဖြစ်ကုန်၏ = သိမ်မွေ့ကုန်၏။

လှုပ်ရှားမှု - ချောက်ချားမှု

အဟိတ်ကုသလဝိပါက် သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ကာယိက သုခဝေဒနာသည် တစ်နည်း
ဆိုရသော် သုခဝေဒနာနှင့် တကွသော ယင်း သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ် စိတ်စေတသိက် တရားစုသည်
စိတ္တဇရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်ပေ။ သို့သော် -

ဥပပြုဟိတာနံ ဓာတူနံ ပစ္စယဘာဝေန သုခါ ခေါဘေတိ ဝိဗာဓိတာနံ ပစ္စယဘာဝေန ဒုက္ခာ စ။
(မူလဋီ၊ ၂၊ ၁၃။)

ကာယိကသုခဖြစ်သောအခါ နောက်နောက်စိတ်များက ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို တိုးပွားစေနိုင်၏ = များစွာ
ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သုခဝေဒနာသည် ဓာတ်ကြီးလေးပါး တိုးပွားခြင်း၏ အရင်းခံဖြစ်သည်။ ထိုသုခကို
အကြောင်းပြု၍ စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်သော ဓာတ်ကြီးလေးပါး တိုးပွားလာသောအခါ ခန္ဓာကိုယ်ရှိ ရုပ်များသည် နဂိုအတိုင်း
မငြိမ်သက်ဘဲ လှုပ်ရှားလာရသည်။ ဥပမာ - ပရိသတ်အတွင်း၌ လူတိုးလာသောအခါ ပရိသတ် မငြိမ်သက်သ-
ကဲ့သို့တည်း။ ကာယိကဒုက္ခကို အကြောင်းပြု၍ နာကျင်သောအခါ၌လည်း စိတ္တဇရုပ်ဓာတ်များသည် နည်းတူပင်
မငြိမ်မသက် လှုပ်လှက်သည်ပင်တည်း။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၁၃။)

၃။ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက သုခမ ဖြစ်ပုံ

တစ်ဖန် ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် အာရုံအမျိုးမျိုး၌ ပျံ့လွင့်-
သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာအောက် ဩဠာရိကဖြစ်၏ = ရုန့်ရင်း၏။
ပြောင်းပြန်အားဖြင့် သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာ-
ထက် သုခမဖြစ်၏ = သိမ်မွေ့၏။ ဤသို့လျှင် ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက သုခမဖြစ်ပုံကို သိရှိပါလေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃-၁၄။)

သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် လောကီဈာန်သမာပတ်ဖြစ်လျှင်လည်း မိမိ အာရုံပြုသည့်
အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ သို့မဟုတ် ကသိုဏ်းပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံစသည့် အာရုံတစ်ခုတည်း၌သာ
လှည့်လည်ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ လောကုတ္တရာသမာပတ်ဖြစ်လျှင်လည်း အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တည်း

ဟူသော အာရုံတစ်ခုတည်း၌သာ လှည့်လည်ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထို့ကြောင့်သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာထက် သုခုမဖြစ်၏ = သိမ်မွေ့၏။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၄။)

၄။ လောကီ လောကုတ္တရာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇ္ဇာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ

တစ်ဖန် လောကီ လောကုတ္တရာ၏အစွမ်းဖြင့် အာသဝေါတရားလေးပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ဝေဒနာသည် လောကီယမည်၏။ ထိုလောကီဝေဒနာသည် အာသဝေါတရား (လောဘ ဒိဋ္ဌိ မောဟ) ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဩယလေးပါးတို့သည် အာရုံပြု၍ လွှမ်းမိုးအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယောဂလေးပါးတို့သည် အာရုံပြု၍ လွှမ်းမိုးအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံ၏အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်တတ်သည်ဖြစ်၍ အာရုံနှင့်စိတ်ကို ထုံးဖွဲ့ထားတတ်ကုန်သော (လောဘ ဒိဋ္ဌိ ဒေါသ) ဂစ္ဆတရားတို့၏အစီးအပွား ဖြစ်သောကြောင့် လည်းကောင်း၊ နီဝရဏတရားတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် မြွေးယှက် ပိတ်ဖုံးအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း = နီဝရဏတရားတို့၏ အစီးအပွား ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါဒါန်တရားတို့၏ အစီးအပွားဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပူပန်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော ကိလေသာကို ရခြင်းငှာ ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဆက်ဆံသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အနာသဝ ဝေဒနာအောက် ဩဇ္ဇာရိက ဖြစ်၏ = ရုန့်ရင်း၏။ အနာသဝဝေဒနာဟူသည် လောကုတ္တရာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာတည်း။ ထိုအနာသဝဝေဒနာသည် ပြောင်းပြန်အားဖြင့် အာသဝဝေဒနာထက် သုခုမဖြစ်၏ = သိမ်မွေ့၏။ ဤသို့လျှင် လောကီ လောကုတ္တရာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇ္ဇာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၁၀၅။)

ရှောင်ရှားသင့်သော အချက်

ထိုဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဩဇ္ဇာရိက သုခုမအဖြစ်၌ ဇာတ်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရောယှက်ရှုပ်ထွေးမှုကို ရှောင်ရှားသင့်ပေသည်။ ထင်ရှားစေအံ့ -

အကုသလဝိပါက် ကာယဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဝိပါက်အဗျာကတတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် သုခုမဖြစ်သော်လည်း သဘာဝ ပုဂ္ဂလ လောကီယတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇ္ဇာရိက ဖြစ်ပြန်၏။ မှန်ပေသည် -

အဗျာကတာ ဝေဒနာ သုခုမ၊ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ ဩဇ္ဇာရိကာ၊ သမာပန္နဿ ဝေဒနာ သုခုမ။ အသမာပန္နဿ ဝေဒနာ ဩဇ္ဇာရိကာ။ သာသဝါ ဝေဒနာ ဩဇ္ဇာရိကာ။ အနာသဝါ ဝေဒနာ သုခုမ။ (အဘိ၊၂၊၄။)

အဗျာကတဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဩဇ္ဇာရိက ဖြစ်၏။ သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာသည် ဩဇ္ဇာရိက ဖြစ်၏။ အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံ ဖြစ်သော သာသဝဝေဒနာ = လောကီဝေဒနာသည် ဩဇ္ဇာရိက ဖြစ်၏။ အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော အနာသဝဝေဒနာ = လောကုတ္တရာဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ (အဘိ၊၂၊၄။)

ဤသို့လျှင် ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ခဲ့လေပြီ။

တစ်ဖန် ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဇာတိ = ဇာတ်အားဖြင့် ဝိပါက်အဗျာကတဇာတ်ဖြစ်၍ သုခုမ ဖြစ်ငြားသော်လည်း သဘာဝစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇ္ဇာရိကဖြစ်သကဲ့သို့၊ ဤအတူ အကုသိုလ် သုခဝေဒနာ = သောမနဿဝေဒနာသည် အကုသိုလ်ဇာတ်ဖြစ်၍ ဇာတိ = ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဩဇ္ဇာရိကဖြစ်၏။ သဘာဝ၏ အစွမ်းဖြင့်ကား သုခုမဖြစ်၏။ ကုသိုလ်ဈာန်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော သုခဝေဒနာ = သောမနဿဝေဒနာသည်

ကုသိုလ်ဇာတ်ဖြစ်၍ ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိကဖြစ်၏။ ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဈာန်သမာပတ်နှင့် ယှဉ်သောသုခ = သောမနဿဝေဒနာတို့ကား ပုဂ္ဂိုလ်၏အစွမ်းဖြင့် သုခမဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် သုခ = သောမနဿစသော ဝေဒနာတို့သည်လည်း ဇာတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဠာရိက ဖြစ်ကုန်သော်လည်း သဘာဝ ပုဂ္ဂလစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သုခမဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၆၀။)

ထို့ကြောင့် အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဇာတ်စသည်တို့၏အစွမ်းဖြင့် ရောယှက်ရှုပ်ထွေးခြင်းသည် မဖြစ်၊ ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် ဝေဒနာတို့၏ ဩဠာရိက သုခမဖြစ်ကို သိရှိအပ်ပေ၏။ ဤ ရောယှက် ရှုပ်ထွေးခြင်း မဖြစ်သော အခြင်းအရာသည် အဘယ်နည်း။ —

အဗျာကတဝေဒနာသည် ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့ထက် သုခမဖြစ်၏။ ထိုအဗျာကတဝေဒနာသည် ဇာတ်၏အစွမ်းဖြင့် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာတို့ထက် သုခမဖြစ်၏ဟူသော စကားရပ်၌ —

- ၁။ အဘယ်အဗျာကတဝေဒနာနည်း၊
- ၂။ ဒုက္ခဝေဒနာလော၊
- ၃။ သုခဝေဒနာလော၊
- ၄။ သမာပတ်ဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာလော၊
- ၅။ သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာလော၊
- ၆။ သာသဝ ဝေဒနာလော၊
- ၇။ အနာသဝ ဝေဒနာလော —

ဤသို့လျှင် ယင်း အဗျာကတဝေဒနာ၏ သဘာဝ ပုဂ္ဂလစသော အပြားကို = အမျိုးအစားကို မသုံးသပ်သင့်ပေ = မဆန်းစစ်သင့်ပေ။

- ၁။ ဇာတိ၊
- ၂။ သဘာဝ၊
- ၃။ ပုဂ္ဂလ၊
- ၄။ သာသဝ-အနာသဝ = လောကီယ-လောကုတ္တရာ —

ဤလေးမျိုးသောကောဋ္ဌာသတို့ကို အချင်းချင်း မရောနှော မရောယှက်သည်တို့ကိုသာလျှင် ပြု၍ ယူအပ်ကုန်၏။ ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရောယှက်ခြင်းကို ရှောင်လွှဲခြင်းသည် ဖြစ်၏။ အခြားတစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရှောင်လွှဲခြင်းသည် မဖြစ်။ ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ညွှန်ပြ၏။ အဗျာကတဝေဒနာကို အရင်းခံပြုသဖြင့် ညွှန်ပြထားသကဲ့သို့ အလားတူပင် ကုသိုလ်ဝေဒနာ အကုသိုလ်ဝေဒနာကို အဦးမူသဖြင့်လည်း ညွှန်ပြအပ်ပေ၏။ သည်မျှသာမကသေး ဇာတ်ကို အရင်းခံပြုသဖြင့် ညွှန်ပြအပ်သကဲ့သို့ သဘာဝ ပုဂ္ဂလစသည်တို့ကို အရင်းခံပြုသဖြင့်လည်း ညွှန်ပြသင့်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၅-၁၀၆။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၁၆၀-၁၆၁။)

အချင်းချင်း ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ ဩဠာရိက သုခမ ယူပုံ

တစ်နည်းလည်း ထိုထိုဝေဒနာကို ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍ ဝေဒနာကို ဩဠာရိကဖြစ်သည် သို့မဟုတ် သုခမဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားပါ။ ဤသို့ ဟောကြားတော်မူသောကြောင့် အကုသလဝေဒနာစသည်တို့တွင်လည်း လောဘနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော လောဘသဟဂုတ်ဝေဒနာအောက် ဒေါသနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော ဒေါသ

သဟဂုတ်ဝေဒနာသည် မီးကဲ့သို့ မိမိ၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုကို လောင်တတ်သောကြောင့် တစ်နည်းဆိုသော် မိမိ၏ မှီရာခန္ဓာကို လောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဩဠာရိက မည်၏။ လောဘသဟဂုတ် ဝေဒနာသည် ဒေါသ သဟဂုတ်ဝေဒနာထက် သိမ်မွေ့၏ သုခုမ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

ဒေါသနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာသည်လည်း အမိကိုသတ်ခြင်း၊ အဖကိုသတ်ခြင်း၊ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား သတ်ခြင်း၊ ဘုရားရှင်အား သွေးစိမ်းတည်စေခြင်း၊ သံဃာသင်းခွဲခြင်းတည်းဟူသော သေသည်၏ အခြားမဲ့၌ အပါယ်လေးဘုံ၌ အကျိုးပေးမြဲသော အလွန်လေးလံသော အာနန္တရိယကံအဖြစ်သို့ ရောက်သော မိစ္ဆတ္တနိယတဝေဒနာသည် ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ အနိယတဖြစ်သောအကျိုးပေး ကိန်းသေမမြဲသော ဒေါသသဟဂုတ် ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ အာနန္တရိယအဖြစ်သို့ ရောက်သော မိစ္ဆတ္တနိယတ ဒေါသသဟဂုတ် ဝေဒနာသည်လည်း ကမ္ဘာပတ်လုံး ငရဲ၌ တည်ကောင်းသော ဝိပါက်အကျိုးရှိသော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ ကမ္ဘာပတ်လုံး ငရဲ၌ တည်ကောင်းသော ဝိပါက်အကျိုးမရှိသော = ကပ္ပဋ္ဌိတိက မဟုတ်သော အာနန္တရိယကံအဖြစ်သို့ ရောက်သော မိစ္ဆတ္တနိယတ ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ (အရှင်ဒေဝဒတ်၏ အာနန္တရိယကံကား ကပ္ပဋ္ဌိတိက ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာနှင့်ယှဉ်၏။ အဇာတသတ်၏ အာနန္တရိယကံကား ကပ္ပဋ္ဌိတိကမဟုတ်သော ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်၏ — ဤသို့ စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

ကပ္ပဋ္ဌိတိက ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာတို့တွင်လည်း အသင်္ခါရိက ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ သသင်္ခါရိက ဒေါသသဟဂုတ်ဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

တစ်ဖန် လောဘသဟဂုတ်ဝေဒနာသည် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဖြစ်မှု ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် ဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ ထို ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဝေဒနာသည်လည်း နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်အံ့၊ ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မဖြစ်အံ့ (= နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့်မယှဉ်သော လောဘသဟဂုတ်ဝေဒနာ ဖြစ်အံ့) သုခုမ ဖြစ်၏။ နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် ယှဉ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဝေဒနာသည်လည်း ကပ္ပဋ္ဌိတိကဝေဒနာသည် ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ ကပ္ပဋ္ဌိတိက မဟုတ်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်ဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ ကပ္ပဋ္ဌိတိကဝေဒနာတို့တွင်လည်း အသင်္ခါရိကဝေဒနာသည် ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ သသင်္ခါရိကဝေဒနာသည် သုခုမ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

လောဘသဟဂုတ် ဒေါသသဟဂုတ်ဟု မခွဲဘဲ သာမန်အားဖြင့်ကား အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် များသော အကျိုးရှိမှု ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ အကျိုးနည်းမှု သုခုမ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် အကျိုးနည်းမှု ဩဠာရိက ဖြစ်၏။ အကျိုးများမှု သုခုမ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

တစ်နည်း ဩဠာရိက သုခုမ ခွဲပုံ

တစ်နည်းလည်း ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိကဖြစ်၏။ ရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ ထို ရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာထက် အရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ ထိုအရူပါဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာထက် လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။

ဆက်၍ဆိုဦးအံ့၊ — ဒါနဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိကဖြစ်၏။ သီလဖြစ်သော ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ ထိုသီလဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် ဝေဒနာထက် ဘာဝနာ ဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ ဘာဝနာဖြစ်သော ကာမာဝစရကုသိုလ် ဝေဒနာသည်လည်း ဒွိဟိတ်ဖြစ်မှု ဩဠာရိကဖြစ်၏။ တိဟိတ်ဖြစ်မှု သုခုမဖြစ်၏။ ဘာဝနာဖြစ်သော တိဟိတ် ကာမာဝစရ ကုသိုလ်ဝေဒနာသည်လည်း သသင်္ခါရိကဖြစ်မှု ဩဠာရိကဖြစ်၏။ အသင်္ခါရိကဖြစ်မှု သုခုမဖြစ်၏။

တစ်ဖန် —

- ၁။ ပထမဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
ဒုတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၂။ ဒုတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
တတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၃။ တတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
စတုတ္ထဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၄။ စတုတ္ထဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
ပဉ္စမဈာန်၌ ယှဉ်သော ရူပါဝစရကုသိုလ်ဝေဒနာသည် သုခုမတည်း။

တစ်ဖန် အရူပါဝစရဖြစ်သော —

- ၁။ အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၂။ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
အာကိဉ္စညာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၃။ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမတည်း။

တစ်ဖန် လောကုတ္တရာဖြစ်သော —

- ၁။ သောတပတ္တိမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
သကဒါဂါမိမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၂။ သကဒါဂါမိမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
အနာဂါမိမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမ၊
- ၃။ အနာဂါမိမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိက၊
အရဟတ္တမဂ်၌ ယှဉ်သော ဝေဒနာသည် သုခုမတည်း။

ထိုထိုဘုံ၌ဖြစ်သော ဝိပါက်ဝေဒနာ ကြိယာဝေဒနာတို့၌လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခစသည်၊ အသမာပန္နစသည် (= သမာပတ်မဝင်စားသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝေဒနာစသည်၊) သာသဝစသည်တို့၏ ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဝေဒနာတို့၌ လည်းကောင်း ဤနည်းကို မှတ်သားပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

ဩကာသ၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း ငရဲ၌ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသည် ဩဠာရိကဖြစ်၏။ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသည် သုခုမဖြစ်၏။ ပ ။ ပရနိမ္မိတဝသဝတ္ထိ နတ်ဘုံတို့၌ ဖြစ်သော ဒုက္ခဝေဒနာသည် သုခုမသာတည်း။ ။ ဒုက္ခဝေဒနာကို ယှဉ်အပ်သကဲ့သို့လည်း အလားတူပင် သုခဝေဒနာကိုလည်း အလုံးစုံသော ဘုံတို့၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ယှဉ်စေထိုက်၏။ ။ ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ရာတည်ရာ အာရုံဖြစ်သော ဝတ္ထုအားဖြင့်လည်း ယုတ်သောဝတ္ထုကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော အမှတ်မရှိသော ဝေဒနာသည် ဩဠာရိကမည်၏။ မွန်မြတ်သော ဝတ္ထုကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော အမှတ်မရှိသော ဝေဒနာသည် သုခုမ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

ဟိန - ပဏီတ = အယုတ် - အမြတ်

ဟိန-ပဏီတ = အယုတ် အမြတ် ကွဲပြားမှု၌ အကြင် ဝေဒနာသည် သြဠာရိကဖြစ်၏။ ထို ဝေဒနာသည် ဟိနဖြစ်၏။ အကြင် ဝေဒနာသည်ကား သုခုမဖြစ်၏။ ထို ဝေဒနာသည်ကား ပဏီတဖြစ်၏။ မွန်မြတ်၏။ ဤသို့လျှင် ဟိန = အယုတ်, ပဏီတ = အမြတ် ဖြစ်ပုံကို မှတ်သားပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၆။)

ဇုရ - သန္တိက = အဝေး - အနီး

အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဇာတ်စသောအားဖြင့် မတူသော ကောဋ္ဌာသ = အဖို့အစုရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲသော အကျိုးတရားကိုဖြစ်စေခြင်း စသောအားဖြင့် မတူသောကိစ္စရှိသည်၏အဖြစ်ဟူသော မနီးနှောသောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ မတူသောသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ကုသလဝေဒနာ၊ အဗျာကတဝေဒနာတို့မှ ဝေး၏။ ထို့အတူ ကုသိုလ်ဝေဒနာ အဗျာကတဝေဒနာတို့သည် အကုသိုလ်ဝေဒနာမှ ဝေးကုန်၏။ သြဠာရိက သုခုမကွဲပြားမှု၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းကိုမှီးသဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်ကုန်သော ခပ်သိမ်း-သော ဝါရတို့၌ ကြွင်းသောနည်းကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၇။)

တစ်ဖန် — အကုသိုလ်ဝေဒနာသည် ဇာတ်စသောအားဖြင့် တူသော ကောဋ္ဌာသ = အဖို့အစုရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဆင်းရဲသော အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေခြင်း စသောအားဖြင့် တူသောသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အကုသိုလ်ဝေဒနာနှင့် သန္တိက = နီး၏။ ဤကား ဝေဒနာကွဲပြား၌ အတိတ် စသည်၏အဖြစ်ကို ဝေဖန်ရာ၌ အကျယ်စကားအမြွက်တည်း။

ထိုထို ဝေဒနာကွဲပြား၌ ယှဉ်ကုန်သော — သညာကွဲပြား၊ သင်္ခါရကွဲပြား၊ ဝိညာဏကွဲပြားတို့၏ အတိတ် စသည်ကို ခွဲခြားဝေဖန်ရာ၌ ဤဝေဒနာကွဲပြား၌ ဆိုခဲ့သော အကျယ်စကားအမြွက်အတိုင်းသာလျှင် သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၇။)

သင်္ခါရကွဲပြား

စေတနာတိ ဟေဋ္ဌိမကောဋီယာ ပဓာနသင်္ခါရဝသေန ဝုတ္တံ။ ဟေဋ္ဌိမကောဋီယာ ဟိ အန္တမသော စက္ခု-ဝိညာဏေန သဒ္ဓိံ ပါဠိယံ အာဂတာ စတ္တာရော သင်္ခါရာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ တေသု စေတနာ ပဓာနာ၊ အာယူဟနဋ္ဌေန ပါကဋ္ဌတ္တာ။ တသ္မာ အယမေဝ ဂဟိတာ။ တံသမ္ပယုတ္တသင်္ခါရာ ပန တာယ ဂဟိတာယ ဂဟိတာဝ ဟောန္တိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၉။)

ဘုရားရှင်သည် ဝိဘင်းပါဠိတော်ဝယ် သင်္ခါရကွဲပြားကို ဝေဖန်ဟောကြားတော်မူရာ၌ စေတနာတစ်ခုကိုသာ ဝေဖန်ဟောကြားသွားတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဟောကြားတော်မူရာ၌ စေတနာဟူသော ပုဒ်ကို အောက်ထစ်ပိုင်းခြား အယုတ်ဆုံး စိတ္တုပ္ပါဒ် အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ပဓာနဖြစ်သော သင်္ခါရတရားကို ပြတော်မူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်၏။ အောက်ထစ်ဆုံး စိတ္တုပ္ပါဒ် အပိုင်းအခြားအားဖြင့် အောက်ထစ်ပိုင်းခြား အယုတ်ဆုံးအားဖြင့် စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် အတူအကွ မဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်လာကုန်သော ဖဿ စေတနာ ဧကဂ္ဂတာ ဇီဝိတိန္ဒြေဟူသော လေးမျိုးကုန်သော သင်္ခါရကွဲပြားတရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ (မနသိကာရသည် မဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ တိုက်ရိုက်မလာ၊ ယေဝါပနက တရားအဖြစ်ဖြင့်သာလာသည်။ ဝေဒနာ သညာကား သီးခြား ခန္ဓာအဖြစ်ဖြင့် နှုတ်ပြီးတည်း။) ထိုသင်္ခါရကွဲပြားတရားစုတွင် စေတနာကား ပြဓာန်း၏ = ပဓာနဖြစ်၏။ အဘယ်-

ကြောင့်နည်း? — စေတနာ၏ အာယူဟနဌ = အားထုတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့် ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် ဤစေတနာကိုသာလျှင် စက္ခုသမ္မဿဇာ စေတနာစသည်ဖြင့် စေတနာကိုသာ ခေါင်းတပ်၍ သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရာ၌ ယူတော်မူသည်။ ထိုသို့ပင် စေတနာကိုသာ ခေါင်းတပ်၍ ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသော်လည်း ထိုစေတနာနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော သင်္ခါရက္ခန္ဓာ စေတသိက် တရားစုတို့ကို ထိုစေတနာကို ယူအပ်ပြီးသော် ယူအပ်ပြီးသာ ဖြစ်ကုန်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၉။)

အကျုံးဝင်နိုင်ပုံ

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်တို့ကို အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့် တိုင်အောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမူ အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များအရ ဩဠာရိက-သုခုမ-ဟီန-ပဏီတ-ဒူရ-သန္တိက ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း အကျုံးဝင်သွားပြီဖြစ်သည်ကို လက်ခံနိုင်ဖွယ်ရာရှိပေသည်။ ဩဠာရိက-သုခုမ-ဟီန-ပဏီတ-ဒူရ-သန္တိက ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ အလွတ်ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကား မရှိစကောင်းသည်သာတည်း။ ဤအကျုံးဝင်မှုကို လက်ခံနိုင်ပါလျှင် ယံ ကိစ္ဆိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူသော တေပရိဝဋ္ဋဓမ္မ ဒေသနာတော်များ၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အောက်ပါအတိုင်းလည်း ယူဆနိုင်ပေသည်။ —

ရုပ်-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်ဟူသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါးသည် —

- ၁။ အတိတ်ပင် ဖြစ်စေ၊
- ၂။ အနာဂတ်ပင် ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ပစ္စုပ္ပန်ပင် ဖြစ်စေ၊
- ၄။ အဇ္ဈတ္တပင် ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ဗဟိဒ္ဓပင် ဖြစ်စေ၊
- ၆။ ဩဠာရိကပင် ဖြစ်စေ၊
- ၇။ သုခုမပင် ဖြစ်စေ၊
- ၈။ ဟီနပင် ဖြစ်စေ၊
- ၉။ ပဏီတပင် ဖြစ်စေ၊
- ၁၀။ ဒူရပင် ဖြစ်စေ၊
- ၁၁။ သန္တိကပင် ဖြစ်စေ —

ယင်းအလုံးစုံသော ရုပ်၊ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးအားလုံးကို —

- ဧနတံ မမ၊ ဧနသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ ဟု —
- = ငါဟာ မဟုတ်၊ ငါ မဟုတ်၊ ငါ၏အတ္တ မဟုတ် ဟု —
- = အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တ ဟု —

မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဖြင့် ရူပါ။ ဤသို့ ဆိုလိုရင်းဖြစ်သည်ကို သဘောကျလေရာသည်။

နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး

တစ်ဖန် အထက်ပါ ဩဠာရိက သုခုမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိက ခွဲခြားသတ်မှတ်ပုံများကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ နာမ်ခန္ဓာလေးပါးကို ခွဲခြားသတ်မှတ်ရာ၌ ကိရိယာအဗျာကတဇောများနှင့် လောကုတ္တရာဇောများလည်း ပါဝင်နေ၏။ ပုထုဇန် ယောဂီအဆင့်တွင်သာ ရှိနေသေးသော အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်၌ ကြိယာအဗျာကတဇောများမှာ ဖြစ်နိုင်ခွင့်မရှိသေး၍ ချန်လှပ်ထားပါ။ လောကုတ္တရာဇောများမှာလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ မဟုတ်၍ ချန်လှပ်ထားပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကုသိုလ်ဇောများ စောသည့် ဇောဝီထိများ၊ အကုသိုလ်ဇောများ စောသည့် ဇောဝီထိများကို (၆)လိုင်းလုံးဝယ် ကုန်စင်အောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါက ဩဠာရိက-သုခုမ၊ ဟိန-ပဏီတ၊ ဒူရ-သန္တိက နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့လည်း အကျုံးဝင်သွားပြီး ဝိပဿနာရှုပွားပြီး ဖြစ်သည်ကိုလည်း သဘောကျလေရာသည်။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်လတ္တံ့ ရုပ်နာမ် မှန်သမျှကို ခြုံငုံ၍ (အမျိုးအစား ကုန်စင်အောင်) ခပ်စိပ်စိပ် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်နိုင်လျှင်လည်း ဩဠာရိက-သုခုမ၊ ဟိန-ပဏီတ၊ ဒူရ-သန္တိက ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားအားလုံး အကျုံးဝင်သွားပြီး ဖြစ်သည်ကိုလည်း သဘောကျလေရာသည်။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ခွဲ၍ ရှုပုံ

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အဘိဓမ္မာအခြေခံပညာ၌ အတော်အသင့် ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသူ ဆည်းပူးလေ့လာထားပြီးသူ ယောဂီသူတော်ကောင်း ဖြစ်၍ ဩဠာရိက-သုခုမ၊ ဟိန-ပဏီတ၊ ဒူရ-သန္တိက ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၂၂၄၄-၂၄၅၂)စသော အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ သတ်မှတ်ချက်အတိုင်း ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါးစီ၌ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားလိုခဲ့သော် ရှုနိုင်ပါသည်။

၁။ အတိတ် —

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သိမ်းဆည်း၍ရနိုင်သမျှ အတိတ်ဘဝများစွာတို့တွင် အစွန်ဆုံးအတိတ် ဘဝမှစ၍ (ဥပမာ ၉-ခုမြောက်အတိတ်ဘဝ သို့မဟုတ် ၅-ခုမြောက်အတိတ်ဘဝမှစ၍) ရုပ်တရားများ၏ ထိုထို ခဏ ထိုထိုအတိတ်ဘဝမှာပင် ဖြစ်ပြီးနောက် ကုန်ကုန်ပျောက်ပျောက်သွားသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ထိုထိုရုပ်တရား၏ ထိုထိုခဏ ထိုထိုဘဝမှာပင် ဖြစ်ပြီးနောက် ကုန်ကုန် ပျောက်ပျောက်သွားမှု၊ ခဏတစ်ခုမှ ခဏတစ်ခုသို့ ဘဝတစ်ခုမှ ဘဝတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ဖြစ်ရိုး မရှိမှု သဘောကိုကား အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်တွင် ထင်ထင်လင်းလင်းကြီး မြင်နေအောင် ကြိုးစား၍ ရှုပါ။ ဤအပိုင်းတွင်ကား ဘဝတစ်ခုမှ ရုပ်တရားများ ဘဝတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့မှု မရှိပုံကို ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။

၂။ ပစ္စုပ္ပန် —

၃။ အနာဂတ်ရုပ်တို့၌ အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် နည်းတူရှုပါ။

၄။ အဇ္ဈတ္တရုပ် —

၅။ ဗဟိဒ္ဓရုပ်တရားတို့ကိုလည်း ထိုထိုခဏ ထိုထိုသန္တာန်၌သာ ဖြစ်ပြီးနောက် ကုန်ကုန်ပျောက်ပျောက် သွားသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍၊ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်မှ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်သို့ ဗဟိဒ္ဓသန္တာန်မှ အဇ္ဈတ္တ သန္တာန်သို့ ပြောင်းရွှေ့မဖြစ်သည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓရှုရာ၌ အနီးမှသည် အဝေးသို့ တစ်စတစ်စ တိုးခဲ့၍ (၃၁)ဘုံကို စွမ်းနိုင်ပါက အနန္တစကြဝဠာကို ခြုံငုံ၍ ရှုနိုင်သည့်တိုင်အောင် လေ့ကျင့်ပါ။

- ၆။ ဩဠာရိကရုပ်
- ၇။ သုခုမရုပ်
- ၈။ ဟီနရုပ်
- ၉။ ပဏီတရုပ်
- ၁၀။ ဒူရရုပ်
- ၁၁။ သန္တိကရုပ်တို့ကိုလည်း —

ကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ခွဲခြားသတ်မှတ်ပုံအတိုင်း ဩဠာရိကရုပ်ကို တစ်ပုံ၊ သုခုမရုပ်ကို တစ်ပုံ ဤသို့စသည်ဖြင့် တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ပုံ၍ ထိုထို ရုပ်တရားတို့၏ ထိုထို ခဏ၌ ဖြစ်ပြီးနောက် ကုန်ကုန် ပျောက်ပျောက် သွားမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုနေပါ။ အနိစ္စလက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ရှုသည့်ပုံစံအတိုင်း ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်တင်၍လည်း ရှုပါ။ အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်တင်၍လည်း ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ အတိတ်ပစ္စုပ္ပန်အနာဂတ် ကာလသုံးပါးကို မူလထား၍ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ၊ ဩဠာရိက၊ သုခုမ၊ ဟီန၊ ပဏီတ၊ ဒူရ၊ သန္တိကတို့ကို မူလီသွတ်၍ ရှုရန်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ —

အတိတ်ရုပ် = အတိတ်ရူပက္ခန္ဓာ၌လည်း —

- ၁။ အဇ္ဈတ္တရုပ်
- ၂။ ဗဟိဒ္ဓရုပ်
- ၃။ ဩဠာရိကရုပ်
- ၄။ သုခုမရုပ်
- ၅။ ဟီနရုပ်
- ၆။ ပဏီတရုပ်
- ၇။ ဒူရရုပ်
- ၈။ သန္တိကရုပ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် အတိတ် အဇ္ဈတ္တရုပ်၌လည်း —

- ၁။ ဩဠာရိကရုပ်
- ၂။ သုခုမရုပ်
- ၃။ ဟီနရုပ်
- ၄။ ပဏီတရုပ်
- ၅။ ဒူရရုပ်
- ၆။ သန္တိကရုပ် ဟု (၆)မျိုး ခွဲ၍ ရှုပါ။

အလားတူပင် အတိတ်ဗဟိဒ္ဓရုပ်၌လည်း (၆)မျိုးပင်ခွဲ၍ ရှုပါ။ အတိတ်အဇ္ဈတ္တရုပ် အတိတ်ဗဟိဒ္ဓရုပ်၌ (၆)မျိုးစီ ခွဲရှုသကဲ့သို့ အလားတူပင် ပစ္စုပ္ပန်အဇ္ဈတ္တရုပ် ပစ္စုပ္ပန်ဗဟိဒ္ဓရုပ်၊ အနာဂတ်အဇ္ဈတ္တရုပ် အနာဂတ်ဗဟိဒ္ဓရုပ်တို့၌လည်း (၆)မျိုးစီပင် ခွဲ၍ ရှုပါ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည့် နာမ်ခန္ဓာတို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ပုံစံတူပင်ရှုပါ။

အတိတ်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အနာဂတ်ပဲဖြစ်ဖြစ်၊ အဇ္ဈတ္တပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဗဟိဒ္ဓပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဩဠာရိကပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သုခုမပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဟီနပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ပဏီတပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဒူရပဲဖြစ်ဖြစ်၊ သန္တိကပဲဖြစ်ဖြစ်၊ ဤ (၁၁)မျိုးသော

အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ခန္ဓာတစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ ခြုံငုံ၍ အတိတ်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် တိုးလျှိုပေါက် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ပါကလည်း သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ လုံလောက်သည်ပင် ဖြစ်သည်ဟု ဤကျမ်းက လက်ခံလျက်ပင် ရှိပါသည်။ ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ = ဖြစ်သောတရား မှန်သမျှ အားလုံး ပျက်၏ဟု တေဘူမက သင်္ခါရတရားအားလုံးကို ခြုံရှုသော ရှုကွက်ကို ထောက်ပါ။ (သံ၊ ၃၊ ၃၉၇။) (ကိသုကောပမ သုတ္တန်။) တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီး၏ ရှုကွက် ဖြစ်သည်။

လက္ခဏဝတ္ထာန ဝါရ = အနိစ္စသမ္မသန၊ ဒုက္ခသမ္မသန၊ အနတ္တသမ္မသန

ဤသို့လျှင် အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်၊ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ၊ ဩဠာရိက၊ သုခမ၊ ဟိန၊ ပဏီတ၊ ဒူရ၊ သန္တိကဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်ပြားသော ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်ရှုပွားခြင်းကြောင့် (၁၁)မျိုးအပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ဤအလုံးစုံသော သမ္မသနသည် **အနိစ္စ ဓယဋ္ဌေန** = ယင်း ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပြီးနောက် ကုန်ကုန်ပျောက်ပျောက်သွားခြင်းကြောင့် **အနိစ္စ**ဟူသော တစ်ခုသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဖြစ်သော ဤသမ္မသန၏အစွမ်းဖြင့် အနိစ္စဟူသော တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ခုသော သမ္မသန မည်၏။ အနိစ္စဟု တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ခုသော သမ္မသန မည်သော်လည်း အတိတ်စသော တည်ရာ ဩကာသ အပြားအားဖြင့် (၁၁)မျိုး အပြားရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

တစ်ဖန် အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်သော ထို (၁၁)မျိုး အပြားရှိသည်လည်း ဖြစ်သော ရုပ်သည် **ဘယဋ္ဌ** = ကြောက်အပ်သောသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခမည်၏ဟု သုံးသပ်ရှုပွား၏ = ဒုက္ခ ဒုက္ခဟု ရှု၏။ **ဘယဋ္ဌ** -ဟူသည်ကား ကြောက်အပ်သော အနက်သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ဟု ဆိုလို၏။ မှန်ပေသည် - အကြင်ရုပ်သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်တတ်သည့် မမြဲသော အနိစ္စသဘော ရှိ၏။ ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်သည် ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးကို ဆောင်တတ်၏။ အဘယ်သူတို့အား ကြောက်မက်ခြင်းကို ဖြစ်စေသကဲ့သို့နည်းဟူမူကား **သီဟောပမသုတ္တန်**ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်သည်ရှိသော် အသက်ရှည်ကြသော နတ်ဗြဟ္မာတို့အား ကြောက်ရွံ့ထိတ်လန့်ခြင်းသည် ဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။ —

သီဟောပမသုတ္တန်

ရဟန်းတို့ . . . သားတို့သနင်း ကေသရာဇာခြင်္သေ့မင်းသည် ညချမ်းအခါ နေရာမှထွက်၍ စမ္ပယ်ပြီးလျှင် ထက်ဝန်းကျင် အရပ်လေးမျက်နှာတို့ကို ကြည့်၍ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ခြင်္သေ့သံကို ဟောက်လျက် ကျက်စားရာ အရပ်သို့ သွား၏။ ရဟန်းတို့ သားတို့သနင်း ခြင်္သေ့မင်း၏ ဟောက်သံကို ကြားရသော တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါ အားလုံးတို့သည် များသောအားဖြင့် ထိတ်ခြင်း လန့်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ တွင်းနေသတ္တဝါတို့သည် တွင်းသို့ ဝင်ကုန်၏။ ရေနေသတ္တဝါတို့သည် ရေသို့ ဝင်ကုန်၏။ တောနေသတ္တဝါတို့သည် တောသို့ ဝင်ကုန်၏။ ငှက်တို့သည် ကောင်းကင်သို့ ပျံကုန်၏။ ရဟန်းတို့ ရွာနိဂုံးမင်းနေပြည်တို့၌ ခိုင်ခံ့သော ကြိုးတို့ဖြင့် ချည်ထားအပ်ကုန်သော မင်းတို့၏ ဆင်တို့သော်မှလည်း ထိုကြိုးတို့ကို ဖြတ်ကုန်လျက် ချိုးဖဲ့ပြီးလျှင် ကြောက်သဖြင့် ကျင်ငယ်ကျင်ကြီးတို့ကို စွန့်ကြကာ ထိုမှ ဤမှ ပြေးသွားကုန်၏။ ရဟန်းတို့ သားတို့သနင်း ခြင်္သေ့မင်းသည် တိရစ္ဆာန်သတ္တဝါတို့တွင် ဤသို့ တန်ခိုးကြီး၏။ ဤသို့ အစိုးရ၏။ ဤသို့ အာနုဘော်ကြီး၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင် အကြင်အခါ၌ လူနတ်ဗြဟ္မာသတ္တဝါတို့၏ မြတ်သောအလှူ ပူဇော်အထူးကို ခံယူတော်မူထိုက်သော အရဟံဂုဏ်တော်၊ အလုံးစုံသော တရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မှန်စွာ သိတော်မူသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်၊ အသိဉာဏ် = ဝိဇ္ဇာ၊ အကျင့် = စရဏနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နဂုဏ်တော်၊ ကောင်းသောစကားကို ဆိုတော်မူတတ်သော သုဂတဂုဏ်တော်၊ လောကကိုသိတော်မူသော လောကဝိဒ္ဓဂုဏ်တော်၊ ဆုံးမထိုက်သူကို ဆုံးမတတ်သည့် အတုမဲ့ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်တော်မူသော အနုတ္တရောပုရိသဒမ္မသာရထိဂုဏ်တော်၊ နတ်လူတို့၏ ဆရာဖြစ်တော်မူသော သတ္တာဒေဝမနုဿာနဂုဏ်တော်၊ ကျွတ်ထိုက်သည့် ဝေနေယျတို့အား သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို သိစေတော်မူတတ်သော ဗုဒ္ဓဂုဏ်တော်၊ ဘုန်းတန်ခိုး ကြီးမြတ်တော်မူသော ဘဂဝါဂုဏ်တော် — ဤသို့ ဂုဏ်တော် (၉)ပါးနှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် လောက၌ ပွင့်ထွန်းပေါ်ပေါက်တော်မူလာ၏။ ထိုမြတ်စွာဘုရားသည် —

- ၁။ ဤကား ရုပ်တရားတည်း၊
- ၂။ ဤကား ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောတည်း၊
- ၃။ ဤကား ရုပ်တရား၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတည်း။
- ၁။ ဤကား ဝေဒနာတည်း၊
- ၂။ ဤကား ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောတည်း၊
- ၃။ ဤကား ဝေဒနာ၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတည်း။
- ၁။ ဤကား သညာတည်း၊
- ၂။ ဤကား သညာ၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောတည်း၊
- ၃။ ဤကား သညာ၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတည်း။
- ၁။ ဤသည်တို့ကား သင်္ခါရတို့တည်း၊
- ၂။ ဤကား သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောတည်း၊
- ၃။ ဤကား သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတည်း။
- ၁။ ဤကား ဝိညာဏ်တည်း၊
- ၂။ ဤကား ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောတည်း၊
- ၃။ ဤကား ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတည်း။

ဤသို့လျှင် တရားတော်ကို ဟောကြားတော်မူ၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုအခါ အသက်ရှည်ကုန်သော အဆင်းလှကုန်သော ချမ်းသာများကုန်သော မြင့်သောဗိမာန်တို့၌ ကြာမြင့်စွာတည်ကုန်သော နတ်တို့သော်မှလည်း မြတ်စွာဘုရား၏ တရားသံကို ကြားနာရ၍ —

အချင်းတို့ . . . ငါတို့သည် မမြဲသူတို့သာ ဖြစ်ကုန်လျက် မြဲကြကုန်၏ဟု ထင်မိခဲ့ကုန်၏။ အချင်းတို့ ငါတို့သည် မခိုင်ခံ့သူတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်လျက် ခိုင်ခံ့ကုန်၏ဟု ထင်မိခဲ့ကုန်၏။ အချင်းတို့ ငါတို့သည် မတည်တံ့သူတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်လျက် တည်တံ့ကုန်၏ဟု ထင်မိခဲ့ကုန်၏။ အချင်းတို့ ငါတို့သည်လည်း မမြဲကြဘူးတဲ့ မခိုင်ခံ့ကြဘူးတဲ့ မတည်တံ့ကြဘူးတဲ့ သက္ကာယ၌ အကျိုးဝင်ကုန်သတဲ့ (= ထင်ရှားရှိသော ခန္ဓာငါးပါး၌ အကျိုးဝင်ကုန်သတဲ့)ဟု အများအားဖြင့် ကြောက်ခြင်း ထိတ်ခြင်း လန့်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . မြတ်စွာဘုရားသည် နတ်နှင့် တကွသော လောက၌ ဤသို့ တန်ခိုးကြီးတော်မူ၏။ ဤသို့ အစိုးရတော်မူ၏။ ဤသို့ အာနုဘော်ကြီးမြတ်တော်မူ၏။

(သံ၊ ၂၊ ၇၀။)

ဤသို့လျှင် အတိတ်စသောအားဖြင့် ပြားသောရုပ်ကို ဒုက္ခ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် (၁၁)မျိုး အပြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဤအလုံးစုံသော သမ္မသနသည်လည်း — **ဒုက္ခံ ဘယဇ္ဇေန** = ကြောက်လန့်ဖွယ် အနက် သဘောကြောင့် ဒုက္ခဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်သော ဤသမ္မသန၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ခုသော သမ္မသန မည်၏။ ထိုသို့ပင် မည်ပါသော်လည်း အတိတ်စသော တည်ရာ ဩကာသအားဖြင့် (၁၁)မျိုး ပြား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

အလုံးစုံသောရုပ်သည် ဒုက္ခချည်းသာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤအတူ အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော ထိုရုပ်သည် **အနတ္တာ အသာရကဇ္ဇေန** = အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနတ္တမည်၏ = အနတ္တဟု သုံးသပ်၏။ **အသာရကဇ္ဇေန**-ဟူသည်ကား ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကိုသော်လည်းကောင်း၊ ထိုခန္ဓာငါးပါး၏ တစ်စိတ် တစ်ဒေသကိုသော်လည်းကောင်း၊ အတ္တဝါဒသမားတို့က အတ္တကောင်ဟု ကြံဆအပ်၏။ ထို အတ္တကောင်ဟု ကြံဆ- အပ်သော ထိုခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းသည်လည်း အနိစ္စသာ မှန်၏။ ဒုက္ခသာ မှန်၏။ သို့သော် အတ္တဝါဒသမားတို့က ယင်းခန္ဓာငါးပါး၏ အပေါင်းကို သို့မဟုတ် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို —

- ၁။ အတ္တ = မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အမြဲတည်နေသည့် အတ္တကောင်ဟု၊
- ၂။ နိဝါသီ = ခန္ဓာအိမ်ထဲ၌ အမြဲနေလေ့ရှိသည့် နိဝါသီ အတ္တဟု၊
- ၃။ ကာရက = ပြုလုပ်ဖွယ် မှန်သမျှကို ပြုလုပ်တတ်သော အတ္တဟု၊
- ၄။ ဝေဒက = ခံစားဖွယ် သုဒုက္ခမှန်သမျှကို ခံစားတတ်သော အတ္တဟု၊
- ၅။ သယံဝသီ = ခန္ဓာအိမ်ကို မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေတတ်သော အတ္တဟု —

ကြံဆတတ်၏။ ဤသို့ အတ္တဝါဒသမားတို့က ကြံဆအပ်သော အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခဖြစ်သော ခန္ဓာအပေါင်းသည် အနတ္တမည်၏။ မှန်ပေသည် — အကြင် ရုပ်တရားသည် အနိစ္စဖြစ်၏။ ထိုရုပ်တရားသည် ဒုက္ခသာတည်း။ ထို အနိစ္စ ဒုက္ခဖြစ်သော ရုပ်သည် မိမိရုပ်တရား၏သော်လည်း အနိစ္စ၏အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဒုက္ခ၏အဖြစ်ကို လည်းကောင်း တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင် ဖြစ်ရတုံသေး၏။ ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်တရား၏ ပြုစီရင်တတ်သူ ကာရကအစရှိသော အဖြစ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် ဤသို့ ဟောကြား ထားတော်မူ၏။ —

ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္ထေယျ။

(သံ၊ ၂၊ ၅၅ — အနတ္တလက္ခဏသုတ်။)

ရဟန်းတို့ . . . ဤရုပ်တရားသည်ကား အကယ်၍ အတ္တသာ (နိဝါသီ ကာရက ဝေဒက သယံဝသီ အတ္တသာ) ဖြစ်ဘိပါမူကား ဤရုပ်တရားသည် ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ။ (သံ-၂-၅၅။)

ဤသို့လျှင် အတိတ်စသောအားဖြင့် ပြားသောရုပ်တရားကို အနတ္တဟု သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် (၁၁)ပါး အပြား ရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဤသမ္မသနသည်လည်း — **အနတ္တာ အသာရကဇ္ဇေန** = အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ မရှိခြင်းကြောင့် အနတ္တဟု တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်သော ဤသမ္မသန၏ အစွမ်းဖြင့် အနတ္တဟု တစ်ခုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ တစ်ခုသော သမ္မသန မည်၏။ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း အတိတ်စသော တည်ရာ ဩကာသ အပြားအားဖြင့် (၁၁)မျိုး ပြား၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသော နာမက္ခန္ဓာလေးပါးတို့၌ ဤရူပက္ခန္ဓာ၌ ဆိုအပ်သောနည်းကို ဆောင်အပ်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၆။)

သင်္ခါရဒုက္ခသည်သာ လိုရင်းဖြစ်သည်

- ၁။ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်သော ကာယိက ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဒေါသနှင့်ယှဉ်သော ဒေါမနဿ = စေတသိကဝေဒနာသည် သဘာဝအားဖြင့်လည်းကောင်း အမည်နာမအားဖြင့်လည်းကောင်း ဒုက္ခအစစ် ဖြစ်သောကြောင့် **ဒုက္ခဒုက္ခ** မည်၏။
- ၂။ သုခဝေဒနာသည် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခ** မည်၏။
- ၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာသည်လည်းကောင်း၊ ဝေဒနာသုံးမျိုးမှ ကြွင်းကုန်သော တေဘူမက = ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ ရှိသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခံရတတ်သည့် အတွက်ကြောင့် **သင်္ခါရဒုက္ခ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၃၀။)

တီသု ဒုက္ခတာသု သင်္ခါရဒုက္ခတာဝ ဗျာပိနီ၊ “ယဒနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခ”န္တိ စ အဓိပ္ပေတာတိ ဝုတ္တံ “**အနိစ္စတံ ဝါ ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋ္ဌနံ ဝါ**”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၂။)

ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ယင်းဒုက္ခတာသုံးမျိုးတွင် သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော သင်္ခါရ ဒုက္ခလက္ခဏာသည်သာလျှင် ဒုက္ခသုံးမျိုးလုံးသို့ ပျံ့နှံ့၍တည်၏။ (ဆိုလိုသည်မှာ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ တို့သည်လည်း ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည်သာ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်း ဒုက္ခနှစ်မျိုးတို့သည်လည်း သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော် ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမ ဒုက္ခဟူသော အမည်ထူးကို ရရှိထားသောကြောင့်သာ သင်္ခါရဒုက္ခဟု မဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ သင်္ခါရဒုက္ခ မဟုတ်၍ သင်္ခါရဒုက္ခဟု မဆိုသည်ကား မဟုတ်၊ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော သင်္ခါရဒုက္ခလက္ခဏာသည်သာလျှင် ဒုက္ခသုံးမျိုးလုံးသို့ ပျံ့နှံ့၍ တည်ပေ၏ ဟူလိုသည်။) ယဒနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခံ = အကြင်တရားသည် အနိစ္စတည်း၊ ထိုတရားသည် ဒုက္ခတည်း - ဤသို့လည်း အလိုရှိအပ်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် -

အနိစ္စတံ ဝါ ဥဒယဗ္ဗယပိဋ္ဌနံ ဝါ ဝါရေတုံ န သက္ကောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။)

အကြင်ရုပ်တရားသည် အနိစ္စဖြစ်၏။ ထိုရုပ်တရားသည် ဒုက္ခသာတည်း၊ ထိုအနိစ္စဒုက္ခဖြစ်သော ရုပ်သည် မိမိရုပ်တရား၏သော်လည်း အနိစ္စ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဒုက္ခ၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း တားမြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဖြစ်တုံသေး၏။ ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်တရား၏ ပြုစီရင်တတ်သူ ကာရကအစရှိသော အဖြစ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ရှိနိုင်ပါအံ့နည်း - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၂။)

သမ္ပသနအပြား

ရူပက္ခန္ဓာ၌ အတိတ်အနာဂတ် စသည်ဖြင့် ခွဲခြားကွဲပြားမှုကို မပြုဘဲ အနိစ္စဟု သုံးသပ်မှု၊ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်မှု၊ အနတ္တဟု သုံးသပ်မှုကိုသာ ယူခဲ့သော် အဘေဒအားဖြင့် သမ္ပသနသုံးမျိုး ပြား၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်စသော အနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ တည်ရာဩကာသ အပြားအားဖြင့်ကား အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၌ (၁၁)မျိုး၊ ဒုက္ခာ-နုပဿနာဉာဏ်၌ (၁၁)မျိုး၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၌ (၁၁)မျိုးစီ ပြားရကား ရူပက္ခန္ဓာ၌ အတိတ်အနာဂတ် စသော အပြားအားဖြင့် = ဘေဒအားဖြင့် (၃၃)မျိုး ပြား၏။

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာ၌ အဘေဒအားဖြင့် (၃) မျိုး၊ ဘေဒအားဖြင့် (၃၃) မျိုး ပြားသကဲ့သို့ အလားတူပင် -

- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ အဘေဒအားဖြင့် (၃) မျိုး၊ ဘေဒအားဖြင့် (၃၃) မျိုး၊
- ၃။ သညာက္ခန္ဓာ၌ အဘေဒအားဖြင့် (၃) မျိုး၊ ဘေဒအားဖြင့် (၃၃) မျိုး၊
- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ အဘေဒအားဖြင့် (၃) မျိုး၊ ဘေဒအားဖြင့် (၃၃) မျိုး၊
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ အဘေဒအားဖြင့် (၃) မျိုး၊ ဘေဒအားဖြင့် (၃၃) မျိုး -

ဤသို့ အသီးအသီး ပြားသည်ဟု မှတ်ပါ။ အားလုံးပေါင်းသော် သမ္မသနဝါရပေါင်း (၁၆၅)ဝါရတို့ကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ညွှန်ပြအပ်ကုန်၏။ ဒွါရ-ဆက္က စသည်တို့၌လည်း နည်းမှီး၍ သိလေ။

(မဟာဋီပါပုဇ္ဈိ ၂-၃၉၄။)

အနိစ္စာနုပဿနာ ပရိယာယ်

တစ်ဖန် အကြင်ရုပ်တရားသည် အနိစ္စတည်း။ ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်သည် ကိန်းသေဧကန်မြဲသော နိယမသဘောအားဖြင့် သင်္ခတအဖြစ်စသော ထူးခြားမှု ဝိသေသ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအနိစ္စ၏ ပရိယာယ်ကို ပြခြင်းငှာ လည်းကောင်း၊ အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အနိစ္စအဖြစ် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ကို တိုးပွားစေသော နှလုံးသွင်းမှု၏ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာကို ညွှန်ပြခြင်းငှာလည်းကောင်း -

ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စံ သင်္ခတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန် ခယဓမ္မံ ဝယဓမ္မံ ဝိရာဂဓမ္မံ နိရောဓဓမ္မံ။

ဤသို့ စသော ပါဠိတော်ကို တစ်ဖန်ဟောတော်မူအပ်၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၌လည်း ဤနည်းကို ဆောင်ထိုက်ပေ၏။

- ၁။ အနိစ္စံ = ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်ခြင်းသဘော = မရှိခြင်းသဘော၊
 - ၂။ သင်္ခတံ = အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ ပြုပြင်မှ ဖြစ်ပေါ်လာရသောသဘော၊
 - ၃။ ပဋိစ္စသမုပ္ပန် = အကြောင်းတရားတို့ကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသောသဘော၊
 - ၄။ ခယဓမ္မံ = ကုန်တတ်သောသဘော၊
 - ၅။ ဝယဓမ္မံ = ပျက်တတ်သောသဘော၊
 - ၆။ ဝိရာဂဓမ္မံ = သင်္ခါရတို့၏ ခဏအားဖြင့် ပျက်ခြင်းသဘော၊
- (ခယဝိရာဂေါတိ သင်္ခါရာနံ ဘင်္ဂေါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)
- ၇။ နိရောဓဓမ္မံ = သင်္ခါရတို့၏ ခဏအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းသဘော -

ယင်း (၇)ပုဒ်တို့တွင် - ခယဓမ္မ၊ ဝယဓမ္မ၊ ဝိရာဂဓမ္မ၊ နိရောဓဓမ္မ ဟူသော (၄)ပုဒ်တို့ကား အနိစ္စ၏ ပရိယာယ်တို့တည်း။ အမှတ် (၁) ဖြစ်သော အနိစ္စကား အနိစ္စ၏ ပရိယာယ်မဟုတ်၊ အနိစ္စသည်ပင် အနိစ္စ၏ ပရိယာယ်မဟုတ်သောကြောင့်တည်း။ အမှတ် (၂) သင်္ခတပုဒ်၊ အမှတ် (၃) ပဋိစ္စသမုပ္ပန်ပုဒ်တို့လည်း အနိစ္စ၏ ပရိယာယ်ပုဒ်တို့ မဟုတ်ကုန်။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ အနိစ္စပုဒ်က ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း အနက်သဘောကို ပြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သင်္ခတပုဒ် ပဋိစ္စသမုပ္ပန်ပုဒ်တို့က အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် မပြု-အပ်သေးမီ၊ အကြောင်းမညီညွတ်သေးမီ ရှေးမဆွက မရှိသေးခြင်း အနက်သဘောကိုသာ ပြခြင်းကြောင့်တည်း။ စင်စစ်မှာမူ ရှေးမဆွက မရှိသေးခြင်းကို ပြသဖြင့် အနိစ္စအဖြစ်ကို ပြီးစေသောအဖို့၌ကား တည်ကုန်၏။ မှန်ပေ-သည် ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ခပ်သိမ်းကုန်သော (၇)ပုဒ်လုံးတို့၏ အနိစ္စ၏ ပရိယာယ်အဖြစ်၏ မဟုတ်ခြင်း မရှိခြင်း ကြောင့် နာနာကာရေဟိ ဝါတိ = အထူးထူးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် အနိစ္စအဖြစ် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ကို တိုးပွားစေသော နှလုံးသွင်းမှု၏ ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာကို ညွှန်ပြခြင်းငှာလည်းကောင်း ဟု ရည်ရွယ်ချက်တစ်မျိုးကို ထပ်မံ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီပါပုဇ္ဈိ ၂-၃၉၃။)

ရှုပုံခန့်

- ၁။ (၆)ဒွါရ၊ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်အစစ်အားလုံးတို့၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စ-အနိစ္စဟု ရှုပါ။ (နာမ်ခန္ဓာတို့၌လည်း နည်းတူ ရှုပါ။)
- ၂။ (က) ကံကြောင့်ဖြစ်သော ကမ္မဇရုပ်တို့ကို ကံနှင့် အကြောင်း အကျိုးစပ်လျက် သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ = ကံကြောင့် ကမ္မဇရုပ်ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ။
 - (ခ) စိတ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ။
 - (ဂ) ဥတုကြောင့် ဥတုဇရုပ်ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ။
 - (ဃ) အာဟာရကြောင့် အာဟာရဇရုပ်ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ။

[ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသော နာမ်ခန္ဓာတို့၌လည်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတို့က ပြုပြင်ပေးပါမှ ယင်း အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာရပုံကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သင်္ခတ-သင်္ခတ ဟု ရှုပါ။]

- ၃။ အလားတူပင် ယင်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့ကို အစွဲပြု၍ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာရပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န-ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န ဟု ရှုပါ။
- ၄။ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၏) ဘင်ကာလ၌ ကုန်ကုန်သွားမှု သဘောကို ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဓယဓမ္မ-ဓယဓမ္မ ဟု ရှုပါ။
- ၅။ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၏) ဘင်ကာလ၌ ပြိုပြိုပျက်ပျက်သွားမှု သဘောကို ဝိပဿ-နာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဝယဓမ္မ-ဝယဓမ္မ ဟု ရှုပါ။
- ၆။ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၏) ဘင်ကာလ၌ ကင်းပျောက်သွားမှုသဘောကို ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင်ကြည့်၍ ဝိရောဂဓမ္မ-ဝိရောဂဓမ္မ ဟု ရှုပါ။
- ၇။ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ (ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည်တို့၏) ဘင်ကာလတိုင်း၌ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ဆုံးသွား မှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ နိရောဓဓမ္မ-နိရောဓဓမ္မ ဟု ရှုပါ။

ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ခန္ဓာတစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီခွဲ၍ ပုံစံတူ ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်းကောင်း အတိတ်အနာဂတ်၌လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ပုံစံတူပင် ရှုပါ။

အာယတန (၁၂) ပါးနည်း, ဓာတ် (၁၈) ပါးနည်း

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အာယတန (၄)ပါးစီ ဓာတ် (၄)ပါးစီခွဲ၍ အာယတန (၁၂)ပါးနည်း, ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းတို့ဖြင့်လည်း ဝိပဿနာရှုလိုက် ဆက်လက်ရှုနိုင်ပါသည်။

ရှုကွက်ပုံစံတစ်ခုကို ထုတ်ဆိုရသော် (မ၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။)စသော အဋ္ဌကထာတို့၌ ဤသို့ ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။

စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခဏ အနိုက်၌ -

- ၁။ စက္ခုပသာဒ = စက္ခုအကြည်သည် = စက္ခာယတန = စက္ခုဓာတ်,
- ၂။ ရူပါရုံသည် = ရူပါယတန = ရူပဓာတ်,

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

၃။ စက္ခုဝိညာဏ်သည် = မနာယတန = စက္ခုဝိညာဏဓာတ်၊

၄။ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဖက်စေတသိက် (၇)လုံးတို့သည် = ဓမ္မာယတန = ဓမ္မဓာတ် —

ဤသို့လျှင် အာယတန (၄)ပါး၊ ဓာတ် (၄)ပါး ရှိကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည့်အတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ အာယတန ဓာတ်တို့ကို ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖွဲ့၍ ယင်း အာယတန ဓာတ် ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။

သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ရှုကွက်များ

ဘုရားရှင်သည် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်တွင် အာယတနဒေသနာနည်းရှုကွက်၊ ဓာတုဒေသနာနည်းရှုကွက်များကို များစွာ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ဤတွင် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် အာဒိတ္ထ-ပရိယာယသုတ္တန်၌လာသော ရှုကွက်တစ်မျိုးကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ ယင်း ရှုကွက်မှာ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၌လာရှိသော ရှုကွက်အားလုံးကို ခြုံမိ ငုံမိသော ရှုကွက်လည်း ဖြစ်ပေသည်။

ဣတိ စက္ခု အနိစ္စံ၊ ရူပါ အနိစ္စံ၊ စက္ခုဝိညာဏံ အနိစ္စံ၊ စက္ခုသမ္ပဿော အနိစ္စော၊ ယမ္ပိဒံ စက္ခုသမ္ပဿ-ပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ၊ တမ္ပိ အနိစ္စံ။ (သံ၊ ၂၊ ၃၇၈။)

အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း ရှုကွက်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

၁။ စက္ခုပသာဒ = စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၂။ ရူပါရုံကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၃။ စက္ခုဝိညာဏ်ကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၄။ စက္ခုသမ္ပဿကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၅။ စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သုခဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခဝေဒနာ၊ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

ဤကား အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းတည်း။ ဤအရာတွင် အမှတ် (၅) ဖြစ်သည့် စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် သုခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဝေဒနာကိုလည်းကောင်း၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာကိုလည်းကောင်း ဤသုံးမျိုးသော ဝေဒနာတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန် ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်မှာ ဝေဒနာတစ်ခုတည်းကိုသာ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသည်ကား မဟုတ်၊ အောက်တွင် ဖော်ပြထားသော စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်နှင့်အညီ စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ဝေဒနာကွဉ္စာ သညာကွဉ္စာ သင်္ခါရကွဉ္စာ ဝိညာဏကွဉ္စာဟူသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားအားလုံးကိုပင် ဝိပဿနာရှုရမည်ဟု မှတ်သားပါ။

ယမ္ပိဒံ စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒနာဂတံ သညာဂတံ သင်္ခါရဂတံ ဝိညာဏဂတံ . . .

(မ၊ ၃၊ ၃၅။ သံ၊ ၂၊ ၃၄။) (စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်)

ဤ စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင်သည် စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ် ဟူသော နာမ်ခန္ဓာလေးပါးကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ စက္ခုသမ္ပဿကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်ခန္ဓာတို့မှာ —

၁။ ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊

၂။ စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊

- ၃။ သမ္ပုဋိစ္ဆိဂ်း နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊
- ၄။ သန္တိရဏ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊
- ၅။ ဝုဠော နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊
- ၆။ ဇော အသီးအသီး၌ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးစီ၊
- ၇။ တဒါရုံ အသီးအသီး၌ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးစီ၊

* (ဘဝင်နာမ်ခန္ဓာများ)

- ၈။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါး၊
- ၉။ ဇော အသီးအသီး၌ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးစီ၊
- ၁၀။ တဒါရုံ အသီးအသီး၌ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးစီ —

ဤသို့စသည့် နာမ်ခန္ဓာ အသီးအသီးတို့ ဖြစ်၏။ စက္ခုဒွါရဝီထိ နာမ်တရားများနှင့် မနောဒွါရဝီထိ နာမ်တရားများ၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြသော ဘဝင်နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့မှာ စက္ခုသမ္ပဿကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသည့် နာမ်ခန္ဓာတို့ မဟုတ်ကြသော်လည်း ဝိပဿနာရှုရာ၌ ရောနှော၍ကား ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ ရှုကောင်းသည်သာ ဖြစ်၏။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်ခန္ဓာလေးပါးတို့ကိုလည်း မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအရ ဝိပဿနာရှုခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်ထုံး ဥပဒေသများ

ထိုသို့ နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ စိတ္တက္ခဏတိုင်းဝယ် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးလုံးကို ကုန်စင်အောင် ဝိပဿနာရှုစေလိုလျှင် အဘယ်ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် —

- ၁။ စက္ခုဝိညာဏ်စသည့် ဝိညာဏ်၊
- ၂။ စက္ခုသမ္ပဿစသည့် ဖဿ၊
- ၃။ စက္ခုသမ္ပဿပစ္စယာ ဝေဒနာစသည့် ဝေဒနာ —

ဤ ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသုံးမျိုးတို့ကိုသာ ရွေးထုတ်၍ ဟောတော်မူရပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားရာ၌ —

- ၁။ ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုနည်း၊
- ၂။ ဖဿကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုနည်း၊
- ၃။ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုနည်း —

ဤသို့လျှင် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားပုံ နည်းဥပဒေသ သုံးမျိုး ရှိကြောင်းကို ညွှန်ကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူလိုသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်သည် နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားပြသတော်မူရာ၌ ဝိညာဏ်၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသုံးမျိုးတို့ကို နာမ်တရားအပေါင်းမှ ရွေးထုတ်၍ ညွှန်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤညွှန်ကြားချက်များကို ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်လျက် အဋ္ဌကထာကြီးများကလည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၌ သိမ်းဆည်းပုံ ရှုပွားပုံ သုံးနည်းရှိကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုရေးသားတော်မူခြင်း ဖြစ်ကြသည်။ (အကျယ်ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ပြန်ကြည့်ပါ။)

ထိုသို့ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားရာ၌ ရှေးဦးစွာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အထူးသဖြင့် ကာမာဝစရ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားလိုခဲ့သော် ပရိဂ္ဂဟိတေ ရူပကမ္မ-

ဌာနေ (မ၊ဌ၊၁၊၂၈၀။) စသည့် အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ညွှန်ကြားချက်များအတိုင်း ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို (= ရုပ်တရားတို့ကို) သိမ်းဆည်းထားပြီး သိမ်းဆည်းနိုင်ပြီး ဖြစ်ရပေမည်။ ထိုရုပ်တရားများကို သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် ရှုကွက်အရ သို့မဟုတ် သဠာယတန ရှုကွက်အရ —

၁။ ဝတ္ထုရုပ် = မှီရာဝတ္ထုရုပ်၊

၂။ အာရုံရုပ် = ရူပါရုံစသည့် အာရုံရုပ်ဟု

ရုပ်တရားတို့ကို နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ —

၁။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။

၂။ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။

၃။ ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။

၄။ ဖဿကိုအဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။

သို့အတွက် ဤ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၌ လာရုံသော ဒေသနာတော်များနှင့် အညီ ဝေဒနာ-နုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်စသည့် သတိပဋ္ဌာန်တရားတို့ကို ရှုပွားလိုသော် အောက်ပါအတိုင်း ဝိပဿနာရှုပါ။ —

ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

၁။ ဝတ္ထု . . . အနိစ္စ၊

၂။ အာရုံ . . . အနိစ္စ၊

၃။ ဝေဒနာ . . . အနိစ္စ၊

ရှင်းလင်းချက်များ

၁။ ဝတ္ထု — ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းမှစ၍ ဝိထိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ဤသုံးချက်ရှိနိုင်သည်။ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် တစ်နည်း ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရားစုသည် ဟဒယ-ဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ ဖြစ်သဖြင့် ဝတ္ထုအရ ယင်းနာမ်တရားစု၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းဟဒယ-ဝတ္ထုရုပ်၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ သို့သော် ယန အသီးအသီး ပြုရေး ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုင်ရရေးအတွက် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုဦးတည်၍ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့်တကွ နှလုံး၌ တည်-ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများကိုပင် ခြုံငုံ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၂။ အာရုံ — အာရုံအရ ရူပါရုံလိုင်းဖြစ်လျှင် ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံလိုင်းဖြစ်လျှင် သဒ္ဓါရုံ ဤသို့စသည့် အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သလို ကောက်ယူပါ။ အကယ်၍ အာရုံမှာ ရူပါရုံဖြစ်လျှင် ယင်းရူပါရုံမှာလည်း ရုပ်ကလာပ်အနေဖြင့်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာရှိသဖြင့် မိမိဝိပဿနာရှုသည့် ရူပါရုံသည် သို့မဟုတ် ဝိပဿနာရှုမည့် ရူပါရုံသည် အဋ္ဌကကလာပ်ရုပ်တို့၌ အကျုံးဝင်သော ရူပါရုံဖြစ်လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၈)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို၊ နဝကကလာပ်၌ အကျုံး

ဝင်သော ရူပါရုံဖြစ်လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၉)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို၊ ဒသကကလာပ်၌ အကျုံးဝင်သော ရူပါရုံ ဖြစ်လျှင် ရူပါရုံနှင့်တကွ (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်လျက် အနိစ္စဟု ရူပါ။ ရူပါရုံအများစုကို ခြုံငုံ၍ ရှုရာ၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါလေ။ ထိုသို့ ရှုနိုင်ပါမှသာလျှင် ယနုပ္ပါမည်၊ ယနုပ္ပါမှသာလျှင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်မည်။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်မှသာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ် အစစ်အမှန် ဖြစ်နိုင်မည်။ စစ်မှန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်- ကသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်အား အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်မည်ဖြစ်- ပေသည်။ သဒ္ဓါရုံစသည့် အာရုံတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ သဒ္ဓါရုံမှာ သဒ္ဓနဝကကလာပ်အနေဖြင့် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိရကား ဝိပဿနာအရာဝယ် ယင်း (၉)မျိုးသော ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရူပါ။

၃။ ဝေဒနာ — ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာယှဉ်သဖြင့် ယင်းဥပေက္ခာဝေဒနာကို အဦးမူလျက် ဥပေ- က္ခာဝေဒနာနှင့် တကွ (၁၁)လုံးသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် နာမ်တရားစုအားလုံးကို ဉာဏ်ဖြင့် သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားစု၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု တွင်တွင်ရှုပါ။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝေဒနာဟု (၃)ချက်ခွဲ၍ ဝိပဿနာရှုသကဲ့သို့ အလားတူပင် စက္ခုဝိညာဏ် စသော စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်း (၃)ချက်ခွဲ၍ပင် အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုနိုင်ပါသည်။ အသင်ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။

ထို စက္ခုဒွါရဝိတိနာမ်တရားစုနှင့် ရူပါရုံကိုပင် ဆက်လက်၍ အာရုံယူသည့် မနောဒွါရဝိတိနာမ်တရားစု တို့တွင် စက္ခုဝိညာဏ် နာမ်တရားစုမှလွဲ၍ ကြွင်းကျန်သော ဝိတိစိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော နာမ်- တရားစုဟူသမျှသည် ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုသာ မှီ၍ဖြစ်ကြ၏။ စက္ခုဝိညာဏ်နှင့်တကွသော နာမ်တရားစုတို့ကား စက္ခုဝတ္ထုရုပ်ကို မှီ၍ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုတွင် စက္ခုဝတ္ထုအရ စက္ခုဝတ္ထုရုပ်နှင့်တကွ စက္ခု = မျက်စိ၌ တည်ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကိုပင် သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ဤနည်းအတိုင်း အာရုံ (၆)မျိုးကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော ဝိတိတို့၏ စိတ္တက္ခဏ- တိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ (၁) ဝတ္ထု၊ (၂) အာရုံ၊ (၃) ဝေဒနာဟု သုံးမျိုးစီ ခွဲ၍ ခွဲ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။ (၆)လိုင်းလုံး၌ တစ်လိုင်းတစ်လိုင်းဝယ် အကောင်းအုပ်စု၊ မကောင်းအုပ်စု ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ အလားတူပင် ဝိတိစိတ်တို့၏ အကြားအကြား၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော ဘဝင် စိတ္တက္ခဏတို့၌လည်း (၁) ဝတ္ထု၊ (၂) ဆိုင်ရာအာရုံ = ဘဝင်၏ အာရုံ၊ (၃) ဝေဒနာဟု (၃)မျိုးစီ ခွဲ၍ ယင်းဘဝင် အခိုက် နာမ်ရုပ်တို့ကိုလည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

လွယ်ကူသော စနစ်တစ်ခု

ထိုသို့ဝိပဿနာရှုရာ၌ ပို၍လွယ်ကူသော စနစ်တစ်ခုမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

၁။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ စက္ခုဒွါရဝိတိ နာမ်တရားစုနှင့် ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံယူကြသည့် မနောဒွါရဝိတိ နာမ်တရားစုတို့တွင် စက္ခုဝိညာဏ်သည် စက္ခုဝတ္ထုရုပ်ကိုမှီ၍ ကြွင်းကျန်သော ဝိတိစိတ်အားလုံးတို့မှာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုချည်း မှီ၍ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်မှ စ၍ ဝိတိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိတိ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြသော ဘဝင်၏မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်မှသည် တဒနုဝတ္ထက မနောဒွါရဝိတိစသော ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံယူကြသော

မနောဒွါရဝိထိတို့၏ ဒုတိယတဒါရုံ၏မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်သို့ တိုင်အောင်သော ရုပ်တရားတို့ကို (= ၅၄-၅၄ စသော ရုပ်တရားတို့ကို) ခြုံငုံ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၂။ ယင်းစက္ခုဒွါရဝိထိ၏ အာရုံနှင့် ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံယူကြသည့် မနောဒွါရဝိထိတို့၏ အာရုံမှာ ရူပါရုံ-ပင်ဖြစ်၏။ ဝိထိ အကြားအကြား၌ တည်ရှိသော ဘဝင်၏အာရုံမှာ ကံ ကမ္မနိမိတ် ဂတိနိမိတ် အာရုံ (၃)မျိုးတို့တွင် ထိုက်သလို တစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်၏။ ယင်း ရူပါရုံကို ယနပြုအောင်၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်း-လျက်၊ ဘဝင်၏အာရုံမှာ ပရမတ်ဖြစ်လျှင်လည်း ယင်းပရမတ်တရားတို့ကိုပါ သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းစက္ခုဒွါရဝိထိ၊ မနောဒွါရဝိထိ နာမ်တရားစုတို့၏ အာရုံဖြစ်သည့် ရူပါရုံနှင့် ဘဝင်၏ အာရုံဖြစ်သည့် ပရမတ်အာရုံတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၃။ ဝိထိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ဘဝင်စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်-တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယနပြုပါစေ။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ပါစေ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်၊ လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟူသော အချိန်ကာလအတွင်းဝယ် အကြိမ်ကုဋေတစ်သိန်းခန့် ဖြစ်ပျက်သွားကြသော နာမ်တရားစုတို့တွင် ဝိပဿနာ ရှုလိုက်နိုင်သော ရှုလိုက်မိသော နာမ်တရားစုတို့လည်း ရှိလေရာ၏။ ဝိပဿနာ မရှုလိုက်နိုင်သော မရှုလိုက်မိသော နာမ်တရားအချို့တို့လည်း ရှိလေရာ၏။ ဝိပဿနာရှုလိုက်နိုင်သော ဝိထိနာမ်တရားစု ဘဝင်နာမ်တရားစုတို့၌ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယနဟူသော ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် တင်ပြထားသည့် အတန်းတိုင်း အတန်းတိုင်း-တွင် ဝတ္ထု၊ အာရုံ၊ ဝေဒနာ ဟု သုံးချက်စီ သုံးချက်စီ ဝိပဿနာရှုပါ။ ကုသိုလ်ဇောဝိထိများ၊ အကုသိုလ်ဇော ဝိထိများကို ကုန်စင်အောင်ရှုပါ။ ဒုက္ခနှင့် အနတ္တတို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

- ၁။ ဝတ္ထု . . . အနိစ္စ၊
- ၂။ အာရုံ . . . အနိစ္စ၊
- ၃။ ဝိညာဏ် . . . အနိစ္စ၊

ဤရှုကွက်၌ ဝတ္ထုနှင့်အာရုံရှုကွက်မှာ အထက်ပါအတိုင်း နည်းတူပင်ဖြစ်သည်။ ဝိညာဏ်အရ ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ ဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဖက် နာမ်တရားစုအားလုံးကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်တွင် ရေးသားခဲ့သည်အတိုင်း ရှုပါ။ ဒုက္ခ၊ အနတ္တတို့ကိုလည်း ရှုပါ။

ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်

- ၁။ ဝတ္ထု . . . အနိစ္စ၊
- ၂။ အာရုံ . . . အနိစ္စ၊
- ၃။ ဖဿ . . . အနိစ္စ၊

ဝတ္ထုနှင့် အာရုံတို့မှာ အထက်ပါအတိုင်း နည်းတူမှတ်ပါ။ ဖဿအရ ဖဿကို အဦးမူ၍ ဖဿနှင့်တကွ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရား အားလုံးကို ဝိထိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ဝိထိများ အကြား၌ တည်ရှိသော ဘဝင်စိတ္တက္ခဏတို့၌လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၌ ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ (၆)လိုင်းလုံး၌ ကုသိုလ်ဇောဝီထိ၊ အကုသိုလ်ဇောဝီထိများကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ — အဇ္ဈတ္တ၌ ဝိပဿနာရှုသည့် ပုံစံအတိုင်း ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း ပုံစံတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း ရံခါ အနိစ္စ၊ ရံခါ ဒုက္ခ၊ ရံခါ အနတ္တ — ဤသို့ လှည့်၍ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။

အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်

ပစ္စုပ္ပန်၌ ရှုကွက်အသားကျ၍ အားရမှု ကျေနပ်မှု အသင့်အတင့် ရရှိသောအခါ အတိတ်အဆက်ဆက်မှ-
သည် ပစ္စုပ္ပန်, ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် တိုးလျှိုပေါက် နည်းတူပင် ဝိပဿနာ
ရှုပါလေ။ ဤသို့ ရှုရာ၌လည်း အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့်, အနိစ္စတစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်-
လှည့် လှည့်၍ ဝိပဿနာရှုပါလေ။

အသုဘ ဘာဝနာ

အသုဘ ဘာဝေတဗ္ဗာ ရာဂဿ ပဟာနာယ။ (ဥဒါန၊ ၁၂၀။)

= ရာဂကို ပယ်ရှားရန်အတွက် အသုဘဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ပါဟု ဘုရားရှင်သည် မေဃိယသုတ္တန်
(ဥဒါန၊ ၁၂၀။) ၌ တိုက်တွန်းထားတော်မူ၏။

သမထပိုင်း အသုဘဘာဝနာ, ဝိပဿနာပိုင်း အသုဘဘာဝနာဟု အသုဘဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်ပုံ
နှစ်မျိုးရှိ၏။ သမထပိုင်း အသုဘဘာဝနာ၌လည်း —

၁။ ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကို အာရုံယူ၍ အသုဘဘာဝနာ ရှုနည်း၊

၂။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို အာရုံယူ၍ အသုဘဘာဝနာ ရှုနည်း —

ဤသို့ ရှုနည်း နှစ်မျိုးလာရှိ၏။ သမထပိုင်း၌ ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကို အာရုံယူ၍ အသုဘဘာဝနာကို ပွားများ-
ခဲ့သော် ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်၏။ ရှုပွားပုံကို သမထကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။

တစ်ဖန် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ပဋိကူလမနသိကာရအဖြစ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းရန် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင်
(မ၊ ၁၇၂။) ဘုရားရှင်သည် ညွှန်ကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းညွှန်ကြားထားတော်မူချက်မှာ (၃၂)ကောဋ္ဌာသ-
တို့ကို အပ္ပနာဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် ရှုပွားရန် အပ္ပနာကမ္မဋ္ဌာန်းအဖြစ် ဟောကြားထားတော်မူကြောင်းကို
မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်အဋ္ဌကထာ (မ၊ ၄၁၁၊ ၃၀၅။)တွင် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

သမ္မောဟဝိနောဒနိ အဋ္ဌကထာနှင့် မူလဋီကာ အပွင့်

ဧတ္ထ ပန အတ္တနော ဇီဝမာနကသရီရေ ပဋိကူလန္တိ ပရိကမ္ပံ ကရောန္တဿ အပ္ပနာပိ ဥပစာရမ္ပိ ဇာယတိ။
ပရဿ ဇီဝမာနကသရီရေ ပဋိကူလန္တိ မနသိကရောန္တဿ နေဝ အပ္ပနာ ဇာယတိ၊ န ဥပစာရံ။ နနု စ ဒသသု
အသုဘေသု ဥဘယမ္ပေတံ ဇာယတိတိ။ အာမ ဇာယတိ။ တာနိ ဟိ အနုပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတာနိ၊ တသ္မာ တတ္ထ
အပ္ပနာပိ ဥပစာရမ္ပိ ဇာယတိ။ ဣဒံ ပန ဥပါဒိန္နကပက္ခေ ဌိတံ၊ တေနေဝေတ္ထ ဥဘယမ္ပေတံ န ဇာယတိ။
အသုဘာနုပဿနာသင်္ခါတာ ပန ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟောတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဣမသ္မိံ ပဗ္ဗေ ကိံ ကထိတန္တိ၊
သမထဝိပဿနာ ကထိတာ။ (အဘိ၊ ၄၂၊ ၂၄၈။)

အနုပါဒိန္ဒကပက္ခေ ဌိတာနီတိ ဧတေန စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ မဟာတိဿတ္ထေရော ဝိယ၊ သံဃရက္ခိတ-
တ္ထေရုပဋ္ဌာကသာမဏေရော ဝိယ စ အနုပါဒိန္ဒကပက္ခေ ဌပေတွာ ဂဟေတုံ သက္ကောန္တဿ ဒသဝိဓသုဘာဝသေန
ဇီဝမာနကသရီရေပိ ဥပဋ္ဌိတေ ဥပစာရပုတ္တိံ ဒဿိတာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ “အတ္ထိဿ ကာယေ”တိ ပန
သတ္တဝသေန ကေသာဒီသု ဂယုမာနေသု ယထာ “ဣမသ္မိံ ကာယေ”တိ သတ္တ-ဂဟဏရဟိတေ အဟံကာရဝတ္ထုမှိ
ဝိဒ္ဓတ္တာဟံကာရေ သဒါ သန္နိဟိတေ ပါကဋေ စ အတ္တနော ကာယေ ဥပဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ န တထာ တတ္ထာတိ
အပ္ပနံ အပ္ပတ္တာ အာဒိနဝါနုပဿနာဝ တတ္ထ ဟောတီတိ အဓိပ္ပါယေနာဟ “**အသုဘဘာဝနာသင်္ခါတာ ပန
ဝိပဿနာဘာဝနာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ**”တိ။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၁၅၆။)

သတ္တဂဟဏရဟိတေတိ သတ္တပညတ္တိမှိ အနာမသိတွာ ဒေသိတတ္တာ ဝုတ္တံ။ သသန္တာနတာယ အဟံ-
ကာရဝတ္ထုမှိ အပ္ပဟိနမာနဿ ပဟိနာကာရံ သန္ဓာယာဟ “**ဝိဒ္ဓတ္တာဟံကာရေ**”တိ။ (အနုဋီ၊ ၂၊ ၁၅၇။)

ဤ မိမိ၏ကိုယ် သူတစ်ပါး၏ ကိုယ်တို့တွင် မိမိ၏ အသက်ရှင်ဆဲဖြစ်သော ကိုယ်၌ “**ပဋိကူလ = ချွှော-
ခက်ဆုပ်ပွယ်**”— ဟူ၍ စီးဖြန်းခြင်း ပရိကမ်ကို ပြသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အပ္ပနာဈာန်သည်လည်းကောင်း၊
ဥပစာရဈာန်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်၏။ သူတစ်ပါး၏ အသက်ရှင်ဆဲဖြစ်သော ကိုယ်၌ “**ပဋိကူလ = ချွှော-
ခက်ဆုပ်ပွယ်**” ဟူ၍ စီးဖြန်းခြင်း ပရိကမ်ကို ပြသော ထိုသို့ နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌
အပ္ပနာဈာန်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်၊ ဥပစာရဈာန်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်။ ယင်းသို့ ဖြစ်သော် အသုဘ (= ဗဟိဒ္ဓ
အသုဘ)ဆယ်မျိုးတို့၌ ဤ အပ္ပနာဈာန်၊ ဥပစာရဈာန် နှစ်မျိုးလုံးသည်လည်း ဖြစ်နိုင်သည် မဟုတ်ပါလောဟု
မေးရန်ရှိ၏။ ဖြစ်နိုင်သည်ကား မှန်၏။ သို့သော် ထိုအသုဘ (၁၀)မျိုးတို့သည် တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်-
အပ်သောကံသည် “ငါ၏ အကျိုး”ဟု အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သော သက်မဲ့လောကအဖို့အစ၌ တည်-
ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအသုဘ (၁၀)ပါးတို့၌ အပ္ပနာဈာန်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်သည်လည်းကောင်း
ဖြစ်နိုင်၏။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် ရှုသည့် ဤအပိုင်း၌ကား ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ဤ
သူတစ်ပါး၏ (၃၂)ကောဋ္ဌာသသည် “ငါ-ငါ့ဥစ္စာ”ဟု တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် စွဲလမ်းအပ်သော သက်ရှိ ဥပါဒိန္ဒက အဖို့
အစ၌ တည်နေ၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ဤ သူတစ်ပါးကိုယ်၌ အကျိုးဝင်သော (၃၂)ကောဋ္ဌာသ၌ အပ္ပနာဈာန်
ဥပစာရဈာန် နှစ်မျိုးလုံးသည်လည်း မဖြစ်နိုင်။ သို့သော် **အသုဘဘာဝနာ**ဟု ဆိုအပ်သော **ဝိပဿနာဘာဝနာ**
ကား ဖြစ်နိုင်၏ဟု သိရှိပါလေ။ ဤကာယာနုပဿနာအပိုင်းအခန်း၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့နှင့် ပတ်သက်၍
မည်ကဲ့သို့သော ရှုပုံစနစ်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်ပါသနည်းဟူမူ သမထရှုနည်း ဝိပဿနာ
ရှုနည်း နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ဟောတော်မူအပ်၏ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

အနုပါဒိန္ဒက ပက္ခေ

အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အသုဘ (၁၀)မျိုးတို့၌ အပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန် နှစ်မျိုးလုံး
ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူ၏။ ထိုအသုဘ (၁၀)မျိုးတို့သည် အနုပါဒိန္ဒကပက္ခေ = တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည်
ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် “ငါ၏ အကျိုး”ဟု အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် မစွဲယူအပ်သော သက်မဲ့လောကအဖို့
အစ၌ တည်သောကြောင့် အပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန် နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်နိုင်ကြောင်းကိုလည်း ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူ၏။
ထိုအသုဘ (၁၀)မျိုးတို့တွင် အဋ္ဌိက = အရိုးစုလည်း ပါဝင်လျက် ရှိ၏။

တသွာ အဋ္ဌိကန္တိ ပဋိက္ကုလဝသေနဝ ဩလောကေတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၈၆။)

“အဋ္ဌိကပဋိက္ကုလံ အဋ္ဌိကပဋိက္ကုလံ”န္တိ မနသိကာရော ပဝတ္တေတဗ္ဗော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၁၈၆-၁၈၇။)

ယင်း အရိုးစုအသုဘ၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောကိုပင် အာရုံယူ၍ “အဋ္ဌက-ပဋိက္ကလ = အရိုးစု-ရွံစရာ” ဟု ရှုခဲ့သော်အပ္ပနာဈာန်၊ ဥပစာရဈာန်များကို ရနိုင်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။

ဗဟိဒ္ဓသက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ (၃၂)ကောဋ္ဌာသ အစုအဝေး၌လည်း အရိုးကောဋ္ဌာသ = အရိုးအစုအပုံ ပါဝင်လျက် ရှိ၏။ ယင်းအရိုးစုကား ဥပါဒိန္နကပက္ခ = တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သောကံသည် “ငါ၏ အကျိုး”ဟု အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော သက်ရှိအဖို့အစဉ် တည်နေ၏။ ကြွင်းကောဋ္ဌာသတို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။

အထက်ပါ အနုပါဒိန္နကပက္ခ = သက်မဲ့အဖို့အစဉ်တည်နေသော အရိုးတို့၌ အပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန်များ ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုထားသော ထိုစကားရပ်ဖြင့် စေတိယတောင်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော **မဟာတိဿ မထေရ်မြတ်ကြီး**ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သံဃရက္ခိတမထေရ်မြတ်ကြီး၏ အလုပ်အကျွေးဖြစ်သော သာမဏေကဲ့သို့ လည်းကောင်း ဥပါဒိန္နကပက္ခအဖို့အစဉ် တည်နေသော သက်ရှိအရိုးစုကို အနုပါဒိန္နကပက္ခ သက်မဲ့အရိုးစု အဖို့အစဉ် ထား၍ = သက်မဲ့အရိုးစုအရာထား၍ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ (၁၀)မျိုးအပြားရှိသော အသုဘ၏အဖြစ်ဖြင့် အသက်ရှင်ဆဲဖြစ်သော ကိုယ်၌လည်း ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိက္ကလ သဘော = အသုဘသဘောသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာလတ်သော် ဥပစာရဈာန်သို့ ရောက်ခြင်း-ကို ညွှန်ပြအပ်၏ဟု သိထိုက်ပေ၏။ တစ်ဖန် —

“အတ္ထိဿ ကာယေ”ဟူ၍ သတ္တဝါ၏အဖြစ်ဖြင့် ဆံပင်အစရှိသည်တို့ကို ယူအပ်ကုန်လတ်သော် “ဣမသ္မိ” ကာယေ = ဤကိုယ်”ဟူ၍ သတ္တဝါဟု စွဲယူခြင်းမှကင်းသော၊ ငါဟု ပြုအပ်သော ကိုယ်၌ ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ငါဟု နှလုံးသွင်းခြင်းရှိသော (= ငါ၏ကိုယ်ဟု မဆိုသောကြောင့် ဖျက်ဆီးအပ်ပြီးသော ငါဟု ပြုခြင်းကင်းသော = ငါဟု နှလုံးသွင်းခြင်း ကင်းသော)၊ အခါခပ်သိမ်း မိမိယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၏အနီး၌ ကောင်းစွာ စုဝေး တည်နေသော ထင်ရှားသည်လည်းဖြစ်သော မိမိကာယ၌ ထင်လာခြင်းကဲ့သို့ ထို့အတူ ထိုသူတစ်ပါး၏ ကိုယ်-ကာယ၌ ထင်လာခြင်းသည် မဖြစ်ရကား အပ္ပနာဈာန်သို့ မရောက်သော **အာဒိနဝါနုပဿနာ** = ခန္ဓာအိမ်၏ အပြစ်အာဒိနဝကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်သည်သာလျှင် ထိုသူတစ်ပါး၏ ကိုယ်ကာယ၌ ဖြစ်နိုင်၏။ — ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်သဘောအားဖြင့် “အသုဘာနုပဿနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဝိပဿနာ ဘာဝနာသည်ကား ဖြစ်နိုင်၏ဟု သိရှိပါလေ”ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။
(မူလဋီ၊ ၂၁၅၅-၁၅၆။)

စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ မဟာတိဿထေရ်

မဟာတိဿ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် မိမိ သီတင်းသုံးတော်မူရာ စေတိယတောင်ကျောင်းမှ အနုရာဓမြို့တွင်းသို့ ဆွမ်းခံကြွဝင်တော်မူလာ၏။ မထင်ရှားသော အမျိုးသမီးတစ်ဦးသည် အိမ်ရှင်ယောက်ျားနှင့်အတူ စကား များပြီး-နောက် နတ်သမီးကဲ့သို့ ကောင်းစွာ ဖီးလိမ်းပြုပြင် တန်ဆာဆင်ယင်ကာ ခပ်စောစောပင်လျှင် အနုရာဓမြို့မှ ထွက်ခဲ့၍ မိမိ၏ အမျိုးအိမ် = မိဘအိမ်သို့ ပြန်လာခဲ့၏။ လမ်းခုလတ်တစ်နေရာ၌ စေတိယတောင်ကျောင်းမှ အနုရာဓမြို့သို့ ဆွမ်းအလို့ငှာ ကြွလာတော်မူသော မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးကို တွေ့မြင်လေသော် မထေရ်-မြတ်ကြီး၏ အပေါ်၌ ရာဂဖြင့် ဖောက်ပြန်သော စိတ်ထားရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုအမျိုးသမီးက အသံထွက်အောင် ရယ်မောလိုက်၏။ ထိုအချိန်တွင် မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးကား ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းလျက် ကြွလာတော် မူခိုက်ဖြစ်၏။ ပထမဈာန်၏ ရှေးအဖို့၌ဖြစ်သော ပထမဈာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်း ပုဗ္ဗဘာဂမနသိကာရကား အသံနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်၏။ အသံသည် ဆူးငြောင့်ခလုတ် ဖြစ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

ထို့ကြောင့် အသံသို့ အစဉ်လိုက်ခါ ဤတခါခါရယ်မောသော အသံကား အဘယ်အသံနည်းဟု ကြည့်လတ်သော် အသံထွက်အောင် ပြုံးရယ်နေသော ထိုအမျိုးသမီး၏ သွားရိုး၌ အဋ္ဌကကမ္မဋ္ဌာန်းကို ရရှိတော်မူ၏။

အဋ္ဌကကမ္မဋ္ဌာန် ဟိ ထေရော တဒါ ပရိဟရတိ။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၄၈။)

ထိုအချိန်အခါ၌ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် အဋ္ဌကကမ္မဋ္ဌာန်း = အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆောင်လျက် ဆွမ်းခံကြွလာတော်မူခဲ့ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၄၈။)

မထေရ်မြတ်ကြီးသည် အဋ္ဌက အသုဘသညာကို ရရှိသည်ဖြစ်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြ၏။

တဿာ ဒန္တဌိကံ ဒိသွာ၊ ပုဗ္ဗသညံ အနုဿရိ။

တတ္ထေဝ သော ဌိတော ထေရော၊ အရဟတ္တံ အပါပုဏိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၀။)

မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးသည် ထိုအမျိုးသမီး၏ သွားရိုးကို မြင်တော်မူသည်ဖြစ်၍ ရှေး၌ရအပ်ဖူးသော အဋ္ဌကသညာကို နှလုံးသွင်းတော်မူ၏။ ထိုနေရာ၌ပင်လျှင် ရပ်တော်မူလျက် ထိုမထေရ်ကြီးသည် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့ပြီ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၀။)

အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူပုံ

အရဟတ္တံ ပါပုဏိတိ ထေရော ကိရ တဿာ ဟသန္တိယာ ဒန္တဌိဒဿနေနေဝ ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာယ သုဘာဝိတတ္တာ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ၊ သာတိသယဉ္စ ဥပစာရဇ္ဈာနံ လဘိတွာ ယထာဌိတောဝ တတ္ထ ပထမဇ္ဈာနံ အဓိဂန္ဓာ တံ ပါဒကံ ကတွာ ဝိပဿနံ ဝဇေတွာ မဂ္ဂပရမ္မရာယ အာသဝက္ခယံ ပါပုဏိ၊ ပုဗ္ဗသညံ အနုဿရိတိ ပုဗ္ဗကံ ယထာရန္တံ ကာလေန ကာလံ အနုယုဉ္ဇိယမာနံ အဋ္ဌကကမ္မဋ္ဌာန် အနုဿရိ သမန္နာဟရိ။

(မဟာဋီ၊ ၁၁၄၈-၄၉။)

မဟာတိဿမထေရ်မြတ်ကြီးကား အဋ္ဌကသညာ အသုဘဘာဝနာကို ပွားများ အားထုတ်နေကျ ဖြစ်၏။ ထို အဋ္ဌကသညာ = အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ပထမဈာန်သမာဓိသို့ ဆိုက်အောင် သမာဓိကို ထူထောင်တော်မူလျက် ထို ပထမဈာန်သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးနေကျလည်း ဖြစ်တော်မူ၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် ယခုအကြိမ်တွင်လည်း ပြုံးရယ်လိုက်သော ထိုအမျိုးသမီး၏ သွားရိုးကို မြင်တွေ့လိုက်ရသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာပင်လျှင် အရိုးစုကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ဆွမ်းခံလမ်းတစ်လျှောက်လုံး၌လည်းကောင်း၊ ရှေးယခင်က လည်းကောင်း၊ ပထမဈာန်၏ ရှေးအဖို့ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဘာဝနာကို ကောင်းစွာ ပွားများထားအပ်ပြီးသည့် အတွက်ကြောင့် ပဋိဘာဂနိမိတ်ကိုလည်းကောင်း၊ အလွန်အကဲနှင့်တကွ ဥပစာရဈာန်ကိုလည်းကောင်း ရရှိတော်မူခဲ့၏။ အမျိုးသမီး၏ သွားရိုးကို မြင်လိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက်တည်းမှာပင်လျှင် မထေရ်မြတ်ကြီး၏ ဘာဝနာဉာဏ်၌ ထိုအမျိုးသမီး၏ တစ်ကိုယ်လုံးသည် အရိုးစုတို့၏ အပေါင်းအစုအဖြစ်ဖြင့် ထင်လာ၏။ ထိုအခါ ထိုအရိုးစု၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိက္ခလသဘောကို ဆက်လက်၍ အားထုတ်တော်မူရာ ပဋိဘာဂနိမိတ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ ဥပစာရဈာန် ဥပစာရသမာဓိသို့လည်း ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ တစ်ဖန် အဇ္ဈတ္တအရိုးစုသို့ ပြောင်း၍ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိက္ခလသဘောကို နှလုံးသွင်းတော်မူရာ ပထမဈာန်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ ထိုပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာဉာဏ်များကို တိုးပွားအောင် ပြုတော်မူရာ မဂ်ဉာဏ် အစဉ်အတိုင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၁၄၈-၄၉။)

အိမ်ရှင်ယောက်ျားကလည်း ခရီးစဉ်အတိုင်း နောက်ကလိုက်လာခဲ့သော် မထေရ်မြတ်ကြီးကို မြင်၍

“အရှင်ဘုရား . . . အမျိုးသမီးတစ်ဦးကို တွေ့မြင်လိုက်ပါသလား”ဟု လျှောက်ထား၏။ မထေရ်မြတ်ကြီးက ဤသို့ မိန့်တော်မူလိုက်၏။

နာဘိဇာနာမိ ဣတ္ထိ ဝါ၊ ပုရိသော ဝါ ဣတော ဂတော။

အဝိစ အဋ္ဌိသယံာဋ္ဌော၊ ဂစ္ဆတေသ မဟာပထေ။

သူတော်ကောင်း . . . ဤမှသွားသသူသည် အမျိုးသမီးဟူ၍လည်းကောင်း၊ အမျိုးသားဟူ၍လည်းကောင်း ငါ မသိပေ၊ စင်စစ်မူကား ဤအရိုးစုသည် ခရီးလမ်းမကြီးပေါ်၌ သွားနေပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၀-၂၁။)

အသုဘသညာ — အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် ဒသကနိပါတ် ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တန်တွင် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ရွံရှာ စက်ဆုပ်ဖွယ် = ပဋိက္ကုလ အနေဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်းကို အသုဘသညာဟု ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။
(အံ၊ ၃၊ ၃၄၃။)

သဝိညာဏကအသုဘ - အဝိညာဏကအသုဘ

သုတ္တနိပါတ်ပါဠိတော် (၃၀၇-၃၀၈) ဝိဇယသုတ္တန်တွင် သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘ၊ အဝိညာဏက အသုဘ = သေအသုဘဟု အသုဘဘာဝနာ (၂)မျိုးခွဲခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘဟူသည်မှာ သက်ရှိ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုခြင်းတည်း။ အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘဟူသည်မှာ အလောင်းကောင်၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘ သဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုခြင်းတည်း။

သမထနှင့် ဝိပဿနာ

သမထပိုင်းတွင် သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘကို ရှုရာ၌ အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အပ္ပနာဈာန်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်ကိုလည်းကောင်း အလိုရှိခဲ့သော် မိမိ၏ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ရွံရှာ စက်ဆုပ်ဖွယ် = ပဋိက္ကုလသဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ (၃၂)ကောဋ္ဌာသလုံးကို ခြုံ၍ ဖြစ်စေ၊ ကောဋ္ဌာသတစ်ခုခုကို အာရုံယူ၍ဖြစ်စေ ရှုနိုင်၏။

ဟတ္ထေဂဟိတပဉ္စဝတ္ထု = လက်ကိုကိုင်၍ ပြောပြသော ဝတ္ထု

မလ္လကမထေရ်သည် သက်တော်ရှည် ဒီဃနိကာယ်ဆောင် ဒီဃဘာဏက အဘယမထေရ်ကို လက်၌ ဆွဲကိုင်၍ “ငါ့ရှင် အဘယ . . . ရှေးဦးစွာ ဤပြဿနာကို သင်ယူပါ”ဟု ဆို၍ ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏ — “မလ္လကမထေရ်သည် (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ (၃၂)မျိုးသော ပထမဈာန်ကို ရလေ့ရှိ၏။ ညဉ့်၌ တစ်ခုသောဈာန်ကို နေ့၌ တစ်ခုသောဈာန်ကို အကယ်၍ ဝင်စားငြားအံ့၊ လခွဲကို လွန်သဖြင့် တစ်ဖန် စပ်မိ၏။ သို့မဟုတ် နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း ဈာန်တစ်ခုတစ်ခုကို အကယ်၍ ဝင်စားငြားအံ့၊ တစ်လကိုလွန်သဖြင့် တစ်ဖန် စပ်မိ၏။” ဤသို့ မိန့်ဆိုဖူးလေသတတ်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၅၇။) ဤသို့ ရှုခြင်းကို ပဋိကုလမနသိကာရ = (ပဋိက္ကုလမနသိကာရ) ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

သဘာဂ - ဝိသဘာဂ

တစ်ဖန် ဗဟိဒ္ဓ (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ပဋိကုလသဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုရာ၌ကား အထက်တွင် ရှင်းပြ- ခဲ့သည့်အတိုင်း ဥပစာရဈာန် = ဥပစာရသမာဓိသို့ကား ဆိုက်နိုင်၏။

တစ်ဖန် အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘအလောင်းကို အာရုံယူ၍ ပထမဈာန်သမာဓိကို အလိုရှိ၍ ရှုလိုခဲ့သော် အမျိုးသားယောဂီသည် အမျိုးသားအလောင်းကောင်ကို၊ အမျိုးသမီးယောဂီသည် အမျိုးသမီးအလောင်းကောင်ကိုသာ ရှုရ၏။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုရန်မလိုပါ။ ဤကား သမထပိုင်းအတွက်-တည်း။

ဝိပဿနာပိုင်း၌ကား သဝိညာဏကအသုဘ၊ အဝိညာဏကအသုဘ နှစ်မျိုးလုံး၌ သဘာဂ ဝိသဘာဂ = လိင်တူ လိင်မတူ ခွဲရန် မလိုပေ။ ဝိဇယသုတ္တန်တွင် သိရိမာ၏ အလောင်းကောင်တစ်ခုကိုပင် —

- ၁။ ရဟန်းယောက်ျား ပရိသတ်၊
- ၂။ ရဟန်းမိန်းမ ပရိသတ်၊
- ၃။ လူယောက်ျား ပရိသတ်၊
- ၄။ လူမိန်းမ ပရိသတ် ဟူသော —

ပရိသတ် (၄)မျိုးတို့အား ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အာဒိနဝါနုပဿနာ = မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားတို့၏ ခန္ဓာအိမ်အပြစ်ကို မြင်အောင်ရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူသော အနုပဿနာ ဖြစ်၏။ သဝိညာဏက အသုဘ = ရှင်အသုဘ၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။ သမထပိုင်း၌ ဈာန်ကို ရရှိရန် ဦးတည်ချက်ရှိ၏။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ အပြစ်အာဒိနဝါနုကို ရှုမြင်ရန် ဦးတည်ချက်ရှိ၏။ သမထပိုင်း၌ကား အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုရန်မလို။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ သဝိညာဏကအသုဘ၊ အဝိညာဏကအသုဘ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့်ရှုရန် ဘုရားရှင်သည် ဝိဇယသုတ္တန်တွင် ဤသို့ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ —

ယထာ ဣဒံ တထာ ဧတံ၊ ယထာ ဧတံ တထာ ဣဒံ။
အဇ္ဈတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊ ကာယေ ဆန္တံ ဝိရာဇယေ။

ဤ သက်ရှိ သဝိညာဏက အသုဘကောင်သည် —

- ၁။ အာယု = အသက်ဟူသော ရုပ်ဇီဝိတ၊
- ၂။ ဥသ္မာ = ကိုယ်ငွေ့ဟူသော ကမ္မဇေတဇောဓာတ်၊
- ၃။ ဝိညာဏ်ဟူသော အသိစိတ် —

ဤသုံးပါးကုန်သော တရားတို့၏ မကင်းမကွာသေး မချုပ်ငြိမ်းသေးခြင်းကြောင့် သွား၊ရပ်၊ထိုင်၊လျောင်း သကဲ့သို့၊ ထို့အတူ ယခု သုသာန်၌ လျောင်းစက်နေသည့် သက်မဲ့ အဝိညာဏက အသုဘအလောင်းကောင်-သည်လည်း မသေမီ ရှေးအခါက အာယု-ဥသ္မာ-ဝိညာဏ်ဟူသော ထိုတရားသုံးမျိုးတို့၏ မကင်းကွာသေး မချုပ်-ငြိမ်းသေးခြင်းကြောင့် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်း သဘောရှိသည် ဖြစ်ခဲ့လေပြီ။

ယခုသေနေသော ထို အဝိညာဏက အသုဘအလောင်းကောင်သည် အာယု၊ ဥသ္မာ၊ ဝိညာဏ်ဟူသော ထိုတရားသုံးမျိုးတို့၏ ချုပ်စဲပြတ်ကင်းခြင်းကြောင့် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်းသဘော မရှိသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဤသဝိညာဏက အသုဘကောင်သည်လည်း အာယု-ဥသ္မာ-ဝိညာဏ်ဟူသော ထိုတရားသုံးမျိုးတို့၏ ချုပ်စဲ-ပြတ်ကင်းခြင်းကြောင့် သွား၊ ရပ်၊ ထိုင်၊ လျောင်းခြင်း သဘော မရှိသည် ဖြစ်ပေလတ္တံ့။

ဤသို့ ကျင့်ကြံ ကြိုးကုတ် ပွားများ အားထုတ်လျက်ရှိသော သံသရာဘေး ခန္ဓာရေးကို ထောက်တွေး မြော်မြင် ပညာရှင်သည် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တ ကိုယ်ကာယ၌လည်းကောင်း၊ အပြင်ဗဟိဒ္ဓ သူတစ်ပါး၏ ကိုယ်-ကာယ၌လည်းကောင်း တွယ်တာငြိကပ် တက်မက်ခြင်း ဆန္ဒရာဂဓာတ်ကို လေးပါးမဂ်ဉာဏ် သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် ကင်းကွာစေနိုင်ရ၏။ (သုတ္တနိပါတ်၊ ၃၀၈။)

အာယု ဥသွာ ၁ ဝိညာဏန္တိ ရူပဇီဝိတိန္ဒြိယံ၊ ကမ္မဇေတဇောဓာတု၊ စိတ္တံ . . . (မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၅၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ အာယုအရ ရူပဇီဝိတိန္ဒြေကို = ရုပ်ဇီဝိတကို ကောက်ယူပါ။ နာမ်ဇီဝိတကား ဝိညာဏံ၌ ပူးတွဲ ပါဝင်သွားပေသည်။

ဤဂါထာ၌ ဆိုလိုရင်းသဘောကို ဤသို့ မှတ်သားပါ။ —

ယထာ ဣဒံ တထာ ဇေတံ = ဤသက်ရှိ သဝိညာဏက ငါ၏ကိုယ်ကဲ့သို့ပင် ထိုသက်မဲ့အဝိညာဏက အသုဘကောင်သည်လည်း ရှေးကဖြစ်ခဲ့ဖူးလေပြီဟု မိမိနှင့် သေသော သူကောင်ကို ထပ်မျှပြုကာ ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် ရှုကြည့်ခြင်းဖြင့် အပြင်ဗဟိဒ္ဓ ကိုယ်ကာယ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဒေါသကိလေသာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

ယထာ ဇေတံ တထာ ဣဒံ = ထို သေသော အဝိညာဏက သူသေကောင်ကဲ့သို့ပင် ဤ ငါ၏ သက်ရှိ သဝိညာဏက ကိုယ်ကောင်သည်လည်း နောင်တစ်ချိန်၌ ဖြစ်လိမ့်မည်ဟု သေသော အဝိညာဏက သူသေ-ကောင်နှင့် မိမိကို ထပ်မျှပြုကာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုကြည့်ခြင်းဖြင့် မိမိ၏ အတွင်းအဇ္ဈတ္တ ကိုယ်ကာယအပေါ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ရာဂကိလေသာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ကိုယ်ကာယနှစ်မျိုးလုံးကို တစ်နည်း သက်ရှိသက်မဲ့ ကိုယ်ကာယနှစ်မျိုးလုံးကို ထပ်မျှ ပြုကာ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ကြည့်ရှုနိုင်၏။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိသက်မဲ့ ကိုယ်ကာယနှစ်မျိုးလုံး၏ အသုဘ အခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြားသိခဲ့သော် ထိုကိုယ်ကာယနှစ်မျိုးလုံး၌ အသုဘအခြင်းအရာ သဘောသွားမှန်ကို မသိခြင်း = မောဟကိလေသာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။

ဤသို့လျှင် ရှေ့ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အခိုက်၌ပင် အမှန်အတိုင်း သိမြင်သဖြင့် လောဘ ဒေါသ မောဟ တည်းဟူသော အကုသလ မူလတရားသုံးပါးကို တဒင်္ဂပဟာန်ဖြင့် ပယ်ရှားနိုင်ပြီးလျှင် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်မှ အထက်၌ မဂ်လေးပါးအစဉ်ဖြင့် အလုံးစုံသော ဆန္ဒရာဂကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်အနေအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်စွန့်-နိုင်လေသည်ဟု ဆိုလိုရင်းအဓိပ္ပါယ်ကို သိမှတ်လေရာ၏။ (သုတ္တနိပါတ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။)

ဤအထက်ပါ အရပ်ရပ်သော ညွှန်ကြားတော်မူချက်များနှင့်အညီ ယခုအခါ၌ ဝိပဿနာပိုင်း အဝိညာဏက အသုဘ၊ သဝိညာဏက အသုဘ ရှုကွက်များကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ သမထပိုင်း၌ကား အပ္ပနာဈာန် ဥပစာရဈာန်ကိုရအောင် ရှုပွားရသဖြင့် အသုဘအခြင်းအရာကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုရန်မလို။ ဝိပဿ-နာပိုင်း၌ကား မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံးတို့၏ ခန္ဓာအိမ်၏ အပြစ်ကို မြင်အောင် ရှုရသော အာဒိနဝါနုပဿနာ-ပိုင်း ဖြစ်သဖြင့် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့်စီ ရှုရ၏။ ဤ လိုရင်းအချက်ကို ကြိုတင်၍ မှတ်သားထားပါ။

ဝိပဿနာပိုင်း အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘ ရှုကွက်

ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သေယျထာပိ ပဿေယျ သရိရံ သိဝထိကာယ ဆဒ္ဓိတံ ဧကာဟမတံ ဝါ ဒ္ဓိဟမတံ ဝါ တိဟမတံ ဝါ ဥဒ္ဓါမာတကံ ဝိနီလကံ ဝိပုဗ္ဗကဇာတံ။ သော ဣမမေဝ ကာယံ ဥပသံဟရတိ “အယမ္ပိ ခေါ ကာယော ဧဝံ ဓမ္မော ဧဝံ ဘာဝီ ဧဝံ အနတိတော”တိ။ (မ၊ဝ၊၇၃။)

ရဟန်းတို့ . . . တစ်ဖန် ထို့ပြင်လည်း ရဟန်းသည် —

- ၁။ သေပြီး၍ တစ်ရက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- ၂။ သေပြီး၍ နှစ်ရက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- ၃။ သေပြီး၍ သုံးရက်ရှိသော သူသေကောင်၊

၄။ ဖူးဖူးရောင်ကြွ ပုပ်ပွလျက်ရှိသော သူသေကောင်၊

၅။ ရုပ်ဆင်းပျက်လျက် ညိုမည်းနေသော သူသေကောင်၊

၆။ ပြည်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်ဖွယ် အပုပ်ရည်ယိုစီးသော သင်းချိုင်း၌ စွန့်ပစ်ထားအပ်သော သူသေကောင် —

ဤ သူသေကောင်ကို တွေ့မြင်ရာသကဲ့သို့ = တွေ့မြင်ရာ၏။ ထိုသို့ တွေ့မြင်သော ရဟန်းသည် “ဤငါ၏ ရုပ်အပေါင်းဖြစ်သော ရူပကာယ = ကိုယ်သည်လည်း ဤသို့သော သဘောရှိ၏။ ဤသို့ မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေလတ္တံ့၊ ဤသို့သော သဘောကို မလွန်ဆန်နိုင်”ဟု ဤ မိမိ၏ ရူပကာယ = ကိုယ်ကိုပင် ဉာဏ်ဖြင့် (= ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်) ကပ်ဆောင်၍ ရှု၏။ (မ၊၁၊၇၃။)

ဒီဃဘာဏကမဟာသီဝတ္ထေရာ ပန “နဝသီဝထိကာ အာဒိနဝါနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တာ”တိ အာဟ။

(မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၀၅။)

ဒီဃဘာဏက မဟာသီဝမထေရ်မြတ်ကြီး၏ အယူအဆအားဖြင့် အထက်ပါ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်၌ လာရှိသော အသုဘဘာဝနာရှုကွက်မှာ အာဒိနဝါနုပဿနာဟူသော မိမိ သူတစ်ပါး နှစ်ဦးသားလုံးတို့၏ ရူပကာယ = ကိုယ်၏ အပြစ်အာဒိနဝကို မြင်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုရန် ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ယင်း ညွှန်ကြားတော်မူချက်များအတိုင်း အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘကို ဝိပဿနာပိုင်း၌ ရှုပွားလိုခဲ့သော် အောက်ပါအတိုင်း ရှုပါ။ —

ဤအပိုင်းတွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနိုင်သော အဆင့်သို့ ရောက်ရှိနေပြီး ဖြစ်၏။ ဤအချိန်တွင် အသုဘဘာဝနာကို အာဒိနဝါနုပဿနာအနေဖြင့် ထပ်ဆင့်၍ ပွားတော့မည့် အချိန် ဖြစ်ပေသည်။ သို့အတွက် အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိရရှိထားပြီးသည့် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့ တိုင်အောင်၊ သို့မဟုတ် ဩဒါတကသိုဏ်း စတုတ္ထဈာန်သမာဓိသို့တိုင်အောင်သမာဓိကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ထူထောင်ပါ။ ထိုစတုတ္ထဈာန်သမာဓိနှင့်ယှဉ်သော ဉာဏ်ကြောင့် လင်းရောင်ခြည်များသည် ပြိုးပြိုးပြက် တလက်လက် တောက်-ပလာသောအခါ ထိုလင်းရောင်ခြည် အကူအညီဖြင့် မိမိမြင်ဖူးသည့် ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အကောင်းဆုံး အသုဘ အလောင်းကောင်တစ်ခုကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ ထိုအလောင်းကောင်မှာ လိင်တူအလောင်းကောင် သော်လည်းကောင်း၊ လိင်မတူ အလောင်းကောင်သော်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးလုံး ရနိုင်၏။

ထိုအလောင်းကောင်၏ ရွံ့ရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အကောင်းဆုံးအနေအထား၌ မိမိ၏ ဘာဝနာစိတ်ကို ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်ထား၍ အသုဘ-အသုဘဟု ရှုနေပါ။ အသုဘအခြင်းအရာသည် ဉာဏ်၌ ပေါလောပေါ်လာသောအခါ မိမိ၏ ရူပကာယ = ကိုယ်ကောင်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို ရှေးရှုကပ်ဆောင်၍ “ငါ၏ကိုယ်သည်လည်း ဤသို့ သဘော ရှိ၏။ ဤသို့ မချွတ်ဧကန် ဖြစ်ပေလတ္တံ့၊ ဤသို့သော သဘောကို မလွန်ဆန်နိုင်”ဟု ရှုကြည့်ပါ။ မိမိသေ၍ ပုပ်ပွနေသော မိမိ၏ အလောင်းကောင်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကပ်ဆောင်၍ ကြည့်ပါ။ တွေ့မြင်လျှင်ကား ကောင်း၏။ အကယ်၍ မတွေ့မြင်သေးပါက ဗဟိဒ္ဓ အဝိညာဏကအလောင်းကောင်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။ ထို့နောင် မိမိ၏ အလောင်းကောင်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ရှုပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ လေ့ကျင့်ပါက မိမိ၏ အလောင်းကောင်ကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ တွေ့မြင်ပါက ပုပ်ပွနေသော မိမိ၏ အလောင်းကောင်-ကိုလည်း အသုဘ-အသုဘဟု ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တအလောင်းကောင်ကို တစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကောင်ကို တစ်လှည့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် ရွေးချယ်၍ အသုဘဘာဝနာ ရှုပွားနေသော ဗဟိဒ္ဓ အလောင်းကောင်မှာ လွန်ခဲ့သော နှစ်အနည်းငယ်ခန့်က အလောင်းကောင်ဖြစ်ခဲ့သော် ထိုအလောင်းကောင်မှာ

ယခုကဲ့သို့ အသုဘ ဘာဝနာရှုနေသောအချိန်၌ အရိုးများ မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေနေသော အဆင့်သို့လည်း ရောက်ကောင်းရောက်နေနိုင်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ခဲ့သော် ထိုအလောင်းကောင်၏ မိမိမြင်ခဲ့ဖူးသော ပုပ်ပွနေသော အခြေအနေမှသည် အရိုးများ မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေနေသော အချိန်သို့တိုင်အောင် ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ထို အလောင်းကောင်ကို တစ်စတစ်စ ရှုကြည့်လာပါက အလောင်းကောင်၏ အနေအထားမှာ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲ လာ၍ နောက်ဆုံး အရိုးစု၏ မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေနေသည့် အဆင့်သို့ တိုင်အောင် ဉာဏ်ဆိုက်ရောက်သွား- နိုင်၏။ ဤသို့ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲသွားရာ၌လည်း အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှိပါ။

အကယ်၍ မိမိမြင်ဖူးသော အလောင်းကောင်မှာ သို့မဟုတ် မိမိ အသုဘဘာဝနာရှုရန် ရွေးချယ်ထားသော အလောင်းကောင်မှာ မကြာမီ ရက်ပိုင်းအတွင်းက အလောင်းကောင်ဖြစ်ခဲ့သော်လည်းကောင်း၊ အသုဘဘာဝနာ ရှုမည့်နေ့မှ လောလောလတ်လတ် တွေ့မြင်ရသော အလောင်းကောင်ဖြစ်သော်လည်းကောင်း၊ ထိုအလောင်း- ကောင်မှာ လောလောဆယ် မှန်မှန်ညက်ညက် ကြေနေသည့် အရိုးမှန်အဆင့်သို့ကား မရောက်နိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ မရောက်နိုင်သေးသော်လည်း (အနာဂတ် ရုပ်နာမ်တို့ကိုပင် ဝိပဿနာရှုနိုင်ပြီး ဖြစ်နေသော အသင်သူ- တော်ကောင်းအဖို့) ထိုအလောင်းကောင်၏ အနာဂတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ တစ်စတစ်စ တိုး၍ တိုး၍ ရှုလိုက်ပါက ထိုအလောင်းကောင်၏ အနေအထားမှာ အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲသွားကာ နောက်ဆုံး မှန်မှန်ညက်- ညက် ကြေနေသည့် အရိုးအမှန် အစုအပုံအဆင့်သို့ တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်သွားနိုင်ပါသည်။ ဤအဆင့်များ- တွင်လည်း အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် တစ်လှည့်စီ အသုဘဘာဝနာကို ပွားများပါလေ။

သူသေကောင် (၉) မျိုး

ဤတွင် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် လာရှိသော အာဒိနဝါနုပဿနာ = ခန္ဓာကိုယ်၏ အပြစ်အာဒိနဝကို မြင်အောင် ရှုပွားရမည့် ဝိပဿနာပိုင်းဆိုင်ရာ အရှုခံအာရုံဖြစ်သည့် သူသေကောင် (၉)မျိုးကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ -

- ၁။ (က) သေပြီး၍ တစ်ရက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- (ခ) သေပြီး၍ နှစ်ရက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- (ဂ) သေပြီး၍ သုံးရက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- (ဃ) ဖူးဖူးရောင်ကြွ ပုပ်ပွလျက်ရှိသော သူသေကောင်၊
- (င) ရုပ်ဆင်းပျက်လျက် ညိုမည်းနေသော သူသေကောင်၊
- (စ) ပြည်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်ဖွယ် အပုပ်ရည်ယိုစီးသော သူသေကောင်၊
- ၂။ (က) ကျီးတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ခ) စွန်ရဲတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ဂ) လင်းတတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ဃ) ဘုံမတီးငှက်တို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (င) ခွေးတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (စ) ကျားတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ဆ) သစ်တို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ဇ) မြေခွေးတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊
- (ဈ) ပိုးအမျိုးမျိုးတို့မူလည်း ခဲစားအပ်သော သူသေကောင်၊

- ၃။ အသားအသွေးရှိသေးသော အကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားသော အရိုးဆက်လျက်ရှိသေးသော သူသေကောင်၊
၄။ အသားကင်း၍ (= အသားမရှိတော့ဘဲ) သွေးတို့ဖြင့် ပေကျံလျက် အကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်လျက်ရှိသော အရိုးဆက်လျက်ရှိသေးသော သူသေကောင်၊
၅။ အသားအသွေးကင်းလျက် အကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့စပ်ထားသော သူသေကောင်၊
၆။ တစ်နေရာ၌ လက်ရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ခြေရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ခြေဖျက်ရိုး၊ တစ်နေရာ၌ မြင်းခေါင်းရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ပေါင်ရိုး တစ်နေရာ၌ ခါးရိုး၊ တစ်နေရာ၌ နံရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ကျောက်ကုန်းရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ပခုံးရိုး၊ တစ်နေရာ၌ လည်ပင်းရိုး၊ တစ်နေရာ၌ မေးရိုး၊ တစ်နေရာ၌ သွားရိုး၊ တစ်နေရာ၌ ဦးခေါင်းခွံ အားဖြင့် ဖွဲ့ခြင်းကင်းကုန်လျက် ထိုထိုအရပ်တို့၌ ပြန့်ကြဲနေကုန်သော အရိုးစုသူသေကောင်၊
၇။ ခရုသင်းအဆင်းနှင့်အတူ ဖွေးဖွေးဖြူကုန်သော အရိုးစုသူသေကောင်၊
၈။ နှစ်လွန်လျက် စုပ်နေသော အရိုးစုသူသေကောင်၊
၉။ ဆွေးမြည့်လျက် အမှုန့်ဖြစ်ကုန်သော အရိုးစုသူသေကောင် —

ဤသူသေကောင် (၉)မျိုးတို့ကား အသုဘဘာဝနာရှုပွားရန် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသော သူသေကောင် (၉)မျိုးတို့ ဖြစ်ကြသည်။ သုသာန်သင်းချိုင်း၌ စွန့်ပစ်ထားအပ် ကုန်သော သူသေကောင်တို့ချည်းသာတည်း။ (မ၊၁၊၇၃-၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၈။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထက်ပါ သူသေကောင် (၉)မျိုးလုံးကိုပင် ဖြစ်စေ၊ အချို့ကို ဖြစ်စေ အာဒိနဝါနုပဿနာအနေဖြင့် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။

လက္ခဏာယာဉ် တင်ပါ

ကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးပါမှ အသုဘဘာဝနာကို ဆက်လက် ကြိုးပမ်းလာသော အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ ထိုသို့အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓနှစ်ဌာနတို့၌ အသုဘသဘောကို အပြန်ပြန် အလှန်လှန် ရှုနေရင်းဖြင့် ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်လာတတ်၏။ အကယ်၍ အားရ ကျေနပ်မှု ရရှိသည့်တိုင်အောင် အသုဘသဘောကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုနေသော်လည်း ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များကို မတွေ့ပါက ယင်း အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကောင်တို့၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ယင်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို ယနုပ္ပါယ်အောင်၊ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလျက် သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်း အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘ၌ ဥတုဇဩဇဋ္ဌမက- ရုပ်တို့ကိုသာ (ယေဘုယျအားဖြင့်) တွေ့ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ယင်းဥတုဇ ရုပ်ကလာပ်တို့ကား မကြည်ပေ။ ဓာတ်ခွဲ- လိုက်သော် ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၌ ပရမတ်ရုပ်သဘောတရား (၈)မျိုးစီ ရှိ၏။

ခြွင်းချက် အနည်းငယ်

အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ယင်း သေအသုဘအလောင်းကောင်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ ရှုလိုက်သောအခါဝယ် ကြည်သော ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုလည်း မကြည်သော ရုပ်ကလာပ်တို့နှင့် ရောနှော၍ တွေ့နေတတ်၏။ ထိုသို့ တွေ့ရှိရခြင်း၏ အကြောင်းမှာ ထိုအလောင်းကောင်၌

ထိုအချိန်တွင် အသက်ရှင်နေဆဲ ပိုးလောက်များ ထကြွသောင်းကျန်းနေပါက ထိုပိုးလောက်တို့၌ ကာယအကြည်-ဓာတ်စသော အကြည်ဓာတ်များ ထိုက်သလိုပါရှိသော ရုပ်ကလာပ်တို့ကိုပါ ရောထွေး၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်လိုက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ အမှန်မှာမူ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သေအသုဘအလောင်း-ကောင် နှစ်မျိုးလုံး၌ကား ဥတုဩဇဋ္ဌမကရုပ် = ဥတုကြောင့်ဖြစ်သော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ရုပ်တရားများသာ ရှိပေသည်။

အခက်အခဲတစ်ရပ်

ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကောင်၏ အသုဘသဘောကို ရှုပြီးသောအခါ အဇ္ဈတ္တဝယ် သေအသုဘသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့်ရှေးရှု ကပ်ဆောင်၍ ရှုရာ၌ အချို့ယောဂီများ၌ မိမိ၏ သေအသုဘသဘောကို လွယ်လွယ်ကူကူဖြင့် မတွေ့နိုင်ဖြစ်နေတတ်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ခဲ့သော် မိမိ၏ ဤဘဝ အနာဂတ်စုတိဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ယခု အချိန်မှစ၍ ဤဘဝစုတိသို့တိုင်အောင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို တစ်စတစ်စ သိမ်းဆည်းသွားပါ။ နောက်ဆုံး စုတိအခိုက်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားသောအခါ မိမိ၏ သေအသုဘသဘောကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မျက်ဝါးထင်ထင် တွေ့မြင်နိုင်ပါသည်။ ထိုအခါတွင် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဗဟိဒ္ဓအလောင်းကောင်၏ အနာဂတ်ဘက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ရှုလိုက်မိသဖြင့် ထိုဗဟိဒ္ဓအသုဘအလောင်းကောင်၏ ပုပ်ရာမှ ပွလာပြီးလျှင် အပုပ်ရည်များ ယိုစီးကျလာပုံ၊ ညိုမည်းကွဲအက်လာပုံ၊ ပိုးလောက်များ ထကြွလာပုံ၊ အရိုးစုဖြစ်သွားပုံ၊ အရိုးစုမှ အမှုန့်ဖြစ်သွားပုံ စသည့်ပြောင်းလဲမှု အဆင့်ဆင့်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်ပါက ထိုသို့ တွေ့မြင်တိုင်း တွေ့မြင်တိုင်း အဇ္ဈတ္တအလောင်းကောင်သို့လည်း ဉာဏ်ကို ရှေ့ရှုဆောင်ယူ၍ အသုဘသဘောကို မြင်အောင်ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။

ရာဂကို တိုက်ဖျက်ရေး

ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တနှင့် ဗဟိဒ္ဓကို တစ်လှည့်စီလှည့်၍ သေအသုဘသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုခြင်းသည် ရာဂကိုတိုက်ဖျက်ရာ၌ လက်နက်ကောင်းတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤမျှဖြင့် ရပ်နားမနေသေးဘဲ ဗဟိဒ္ဓသို့ တဖြည်းဖြည်း ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ တိုးချဲ့ရှုပါ။ ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အလင်းရောင်နှင့် တွေ့ထိမိရာအရပ်၌ တွေ့သမျှသတ္တဝါတို့၏ သေအသုဘသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဆက်လက်ရှုပါ။ ဉာဏ်ရောင်ဖြင့် တွေ့ထိမိရာ သတ္တဝါတိုင်း၏ အသုဘသဘောကို မြင်တွေ့သောအခါ အဇ္ဈတ္တ၏ အသုဘသဘောကိုလည်း ရံခါ ပြန်၍ ရှုပေးပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သော် ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်-ပရမတ်တရားများကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ပြန်၍ရှုပါ။ အကယ်၍ ထိုသို့ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတို့၌ အသုဘသဘောကို အားရကျေနပ်သည့် တိုင်အောင် ရှုပြီးသော်လည်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို လွယ်လွယ်ကူကူ မတွေ့မြင်ပါက ယင်းအသုဘအလောင်းကောင်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ရှုပါ။ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့သောအခါ ရုပ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ်တရားများကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ဆက်ရှုပါ။ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ မကောင်းသော အဆင်း အနံ့ စသည်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းနေသည့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောကို အာရုံယူ၍ အသုဘဟုလည်း ရှုပါ။ အထူးသဖြင့် မိမိ ရာဂဖြစ်တတ်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါများကို ခပ်များများ ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။

သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘ ရှုကွက်

ဤ သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘပိုင်း၌ —

၁။ (၃၂)ကောဠာသတို့၏ အသုဘသဘော၊

၂။ ပိုးလောက်တို့နှင့် ပြည့်နေသော ခန္ဓာအိမ်၏ အသုဘသဘော၊

၃။ ရုပ်ပရမတ်တို့၏ အသုဘသဘော —

ဤသို့လျှင် အသုဘသဘောကို သုံးမျိုးခွဲ၍ ရှုပါ။

၁။ (၃၂)ကောဠာသတို့၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အသုဘ၊ အသုဘဟု ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓတွင်လည်း တိုးချဲ့၍ တစ်စတစ်စ ရှုပါ။ ရာဂဖြစ်-နေကျ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါများကို ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။ သက်ရှိလောကတစ်ခုလုံးကို ငုံ့နိုင်သမျှ ငုံ့မိအောင် တိုးချဲ့၍ ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤအဆင့်တွင် အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ (၃၂) ကောဠာသ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်သို့ တင်၍ တွင်တွင်ကြီး အဝါးဝစွာ ဝိပဿနာ ရှုထားပြီးဖြစ်သောကြောင့် ယင်း (၃၂) ကောဠာသတို့မှာ “အသုဘ၊ အသုဘ”ဟု ရှုရင်း ရှုရင်းဖြင့် တဖြည်းဖြည်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များ ဖြစ်သွားတတ်ပေသည်။ အကယ်၍ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များ ဖြစ်မလာခဲ့သော် ယင်း (၃၂) ကောဠာသတို့၏ အသုဘအခြင်းအရာကို ရှု၍ အားရကျေနပ်မှု ရရှိလာသောအခါ ယင်းကောဠာသတို့ကို ခြုံ၍ ဖြစ်စေ၊ ကောဠာသတစ်ခုစီ ခွဲ၍ ဖြစ်စေ၊ ယင်းကောဠာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို စိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို လွယ်လွယ်ကူကူပင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဓာတ်ခွဲလျက် ယင်းရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာဆက်ရှုပါ။

၂။ ဤရူပကာယခန္ဓာအိမ်ကြီး၌ အမျိုးအစားအားဖြင့် ပိုးအမျိုးပေါင်း (၈၀)တို့ မှီတင်းနေထိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာအိမ်ကြီးသည် ထိုပိုးအမျိုးမျိုးတို့၏အိမ်ထောင်ရာ၊ သားမွေးရာ အိမ်လည်းဖြစ်၏။ ကျင်ကြီးစွန့်ရာ၊ ကျင်ငယ် စွန့်ရာ အိမ်လည်းဖြစ်၏။ ဖျားနာရာ ဖျားနာဆောင်လည်းဖြစ်၏။ သေလျှင် အသုဘချရာ သုသာန်သင်းချိုင်းလည်း ဖြစ်၏။ ထိုပိုးလောက်တို့သည် ဤခန္ဓာအိမ်မှ ပြင်ပတစ်နေရာ၌ သွား၍ သားမွေးခြင်း၊ ကျင်ကြီးစွန့်ခြင်း၊ ကျင်ငယ် စွန့်ခြင်း၊ ဆေးကုခြင်း၊ အသုဘချခြင်းစသည်တို့ကို ပြုလုပ်ကြသည်ကား မဟုတ်ကုန်။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၄။) ထို့ကြောင့် ထိုပိုးလောက်အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေသော ဤခန္ဓာအိမ်ကြီးသည် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောသာ ဧကန်ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အသုဘ-အသုဘ ဟု ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ပိုးလောက်တို့ကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့်မြင်တွေ့ပါစေ၊ ပိုးလောက်တို့နှင့် ပြည့်နှက်နေသည့်ခန္ဓာအိမ်၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်တွေ့နေပါစေ။ ဤအပိုင်းတွင်လည်း အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုဖန်များလာသောအခါ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို မကြာမီ တွေ့ရှိတတ်ပါသည်။ မတွေ့ပါကလည်း ပိုးလောက်တို့နှင့် ပြည့်နှက်နေသော ခန္ဓာအိမ်၌ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်ရှုလိုက်ပါက (ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း) ရုပ်ကလာပ်များကို တဖြည်းဖြည်း တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဓာတ်ခွဲလျက် ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ဆက်ရှုပါ။

၃။ ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်း အသုဘရှုပုံ

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ၊ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၃-၇၄။ နဝသိဝထိကပဗ္ဗ။)

ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ ဥဒ္ဓါမာတာဒိပရိဂ္ဂဟဏေန အတ္တနော ဝါ ကာယေ၊ ပရဿ ဝါ ကာယေ၊ ကာလေန ဝါ အတ္တနော၊ ကာလေန ဝါ ပရဿ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၄၊၁၊၂၇၇။)

သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ သမုဒယဝယ-ဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၃-၇၄။ နဝသိဝထိကပဗ္ဗ။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထက်တွင် ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘကိုလည်းကောင်း၊ သဝိညာဏက အသုဘ = ရှင်အသုဘကိုလည်းကောင်း ရှုပြီးသောအခါ —

- ၁။ အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘ၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ (၃၂)ကောဋ္ဌာသဟူသော သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ပိုးလောက်တို့ဖြင့် ပြည့်နှက်နေသော ခန္ဓာအိမ်၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၄။ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း —

ဤ ရူပကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်း၊ နာမကာယ = နာမ်တရားအပေါင်းတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ သိမ်းဆည်း၍၊ ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွ ယင်းရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ဘုရားရှင်သည် မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် နဝသိဝထိကပဗ္ဗ = သူသေကောင် (၉)မျိုးကို ရှုသည့်အပိုင်းတွင် ဆက်လက်ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ထို ရုပ်နာမ် = သင်္ခါရတရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့်အတွက် အထက်တွင် အဝိညာဏကအသုဘ = သေအသုဘအလောင်းကောင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား၊ သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘ = (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ရေးသားတင်ပြခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

(၃၂)ကောဋ္ဌာသဟူသော ကောဋ္ဌာသပညတ်နှင့် အသုဘအလောင်းကောင်ဟူသော အသုဘပညတ်တို့ကို အာရုံယူ၍ ရှင်အသုဘ၊ သေအသုဘရှုကွက်ကို ရှုရသကဲ့သို့ အလားတူပင် ရုပ်ပရမတ်တရားတို့၏ အသုဘသဘောကိုလည်း အာရုံယူ၍ ရုပ်ပရမတ်အစစ်တို့ကိုလည်း အသုဘဟု ရှုရန် ဖေဏပိဏ္ဍာပမသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၁၀၄။)၊ အာသီဝိသောပမသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၃၈၁။)စသော ထိုထိုသုတ္တန် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ အောက်ပါအတိုင်း လာရှိပေသည်။ —

ဧဝံ ရူပမ္ပိ နိစ္စန္တိ ဝါ ဓုဝန္တိ ဝါ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ ဂဟေတုံ န သက္ကာ၊ ဂဟိတမ္ပိ န တထာ တိဋ္ဌတိ၊ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ အသုဘညေဝ ဟောတီတိ ဧဝံ ဖေဏပိဏ္ဍာသဒိသမေဝ ဟောတိ။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၄။)

ဒုက္ခန္တံ အသုစိံ ဗျာဓိံ၊ ဇရံ မရဏပဉ္စမံ။
အနတ္တာ ဟောန္တိ ပဉ္စေတေ၊ မိဠလိတ္တေဝ ပန္နဂေ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၅၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာတို့၌ ညွှန်ကြားသတ်မှတ်ထားသည်နှင့်အညီ ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်း အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုနိုင်ရုံသာမက အသုဘဟုလည်း ရှုနိုင်ပေသည်။ မည်သို့သော အသုဘနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ ယင်း ရုပ်တရားတို့၌ -

- ၁။ ဒုဂ္ဂန္ဓ = မကောင်းသော အနံ့ရှိခြင်း၊
- ၂။ အသုစိ = မစင်မကြယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောရှိခြင်း၊
- ၃။ ဗျာဓိ = နာမှုသဘောရှိခြင်း၊
- ၄။ ဇရာ = အိုမှုသဘော = ငြိသဘောရှိခြင်း၊
- ၅။ မရဏ = သေမှုသဘော = ပျက်မှုသဘော = ဘင်သဘောရှိခြင်း -

ဤသဘောတရားတို့ကား ရုပ်တရားတို့၏ အသုဘအခြင်းအရာသဘောများပင် ဖြစ်ကြသည်။ ရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးတို့သည် ယင်း ဒုဂ္ဂန္ဓ အသုစိ ဗျာဓိ ဇရာ မရဏဟူသော အကျိုးမဲ့ တရား (၅)မျိုးကို ယူဆောင်လျက်သာ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ရုပ်တရားတို့၌ တည်ရှိသော ယင်းသဘောတရားများကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဉာဏ်ဖြင့် အာရုံယူ၍ ယင်းရုပ်ပရမတ်တို့ကို အသုဘ-အသုဘ ဟူ၍လည်း ရှုနိုင်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ရုပ်တရား၌ သို့မဟုတ် ကာယာနုပဿနာပိုင်း၌ ပညတ်ကို အသုဘရှုနည်း ရုပ်ပရမတ်ကို အသုဘရှုနည်းဟု နှစ်မျိုးရှိသည်ကို မှတ်သားပါလေ။

အာဒိနဝါနုပဿနာ

ယံ ရူပံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ အယံ ရူပဿ အာဒိနဝေါ။ (သံ၊ ၂၊ ၅၁။ သတ္တဋ္ဌာနသုတ်။)

အကြင်ရုပ်တရားသည် အနိစ္စလည်း ဖြစ်၏၊ ဒုက္ခလည်း ဖြစ်၏၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော ဝိပရိဏာမဓမ္မလည်း ဖြစ်၏။ ဤ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မသဘောသည် ရုပ်တရား၏ အပြစ်အာဒိနဝပင်တည်း။ ယင်း အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုခြင်းသည် အာဒိနဝါနုပဿနာပင်တည်း။ ယင်းအာဒိနဝါနုပဿနာကိုပင် အထက်၌ ဖော်ပြထားသော သံယုတ်အဋ္ဌကထာ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၅၉)က အသုဘဘာဝနာအဖြစ် ဖွင့်ဆိုခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ဝေဒနာ စသည့် နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့၌လည်း နည်းတူပင် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (သံ၊ ၂၊ ၅၁ - ကြည့်။)

သမထနှင့် ဝိပဿနာ

(၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့၏ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောကို အာရုံယူ၍ အဇ္ဈတ္တ၊ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဝိဇယသုတ္တန်တွင် သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘဟု လည်းကောင်း၊ ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တန်တွင် အသုဘသညာဟုလည်းကောင်း ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ အပြစ် အာဒိနဝကို မြင်အောင်ရှုသော အာဒိနဝါနုပဿနာ တစ်မျိုးပင်ဖြစ်သည်။ ယင်း (၃၂)ကောဋ္ဌာသတို့ကို ရှုရာ၌ လမ်းသုံးသွယ် ရှိပေသည်။ -

အာကင်္ခမာနဿ ဝဏ္ဏတော၊ အာကင်္ခမာနဿ ပဋိကူလတော၊ အာကင်္ခမာနဿ သုညတော ကမ္မဋ္ဌာနံ ဥပဋ္ဌဟိဿတိယေဝ။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၃။)

- ၁။ အလိုရှိသသူအား ဝဏ္ဏကသိုဏ်း = အရောင်ကသိုဏ်းအားဖြင့်၊
- ၂။ အလိုရှိသသူအား ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့်၊
- ၃။ အလိုရှိသသူအား သုညတ = ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသဘောအားဖြင့် -

ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ထင်ရှားလာလိမ့်မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၄၃။)

(၃၂)ကောဠာသတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ နိုင်နိုင်နင်းနင်း အဝါးဝစွာ လေ့လာထားနိုင်သော သူ-
တော်ကောင်းသည် ယင်း (၃၂)ကောဠာသတို့၌ ဝဏ္ဏကသိုဏ်းလမ်း၊ ပဋိကူလမနသိကာရလမ်း၊ သုညတဓာတ်က
မ္မဋ္ဌာန်းလမ်းဟူသော လမ်းသုံးသွယ်တို့တွင် ကြိုက်နှစ်သက်ရာလမ်းသို့ လိုက်၍ ရွေးချယ်၍ ရှုနိုင်သည်သာဖြစ်သည်။

ဣဒဉ္စိ မဟာသတိပဋ္ဌာနေ ပဋိကူလဝသေနော ကထိတံ၊ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမ-မဟာရာဟုလောဝါဒ-
ဓာတုဝိဘင်္ဂေသု ဓာတုဝသေန ကထိတံ။ ကာယဂတာသတိသုတ္တေ ပန ယဿ ဝဏ္ဏတော ဥပဋ္ဌာတိ၊ တံ သန္ဓာယ
စတ္တာရိ ဈာနာနိ ဝိဘတ္တာနိ။ တတ္ထ ဓာတုဝသေန ကထိတံ ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ ပဋိကူလဝသေန
ကထိတံ သမထကမ္မဋ္ဌာနံ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၃၅။)

ဤ (၃၂)ကောဠာသကို မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၃။) ၌ ပဋိကူလမနသိကာရ၏ အစွမ်းဖြင့်
ဟောကြားထားတော်မူ၏။ မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တန် (မ၊ ၁၊ ၂၄၂။)၊ မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန် (မ၊ ၂၊ ၈၄။)၊
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန် (မ၊ ၃၊ ၂၈၃။)တို့၌ ဓာတုမနသိကာရ၏အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ကာယဂတာ-
သတိသုတ္တန် (မ၊ ၃၊ ၁၃၂။)၌ကား အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အရောင်အဆင်း = ဝဏ္ဏအားဖြင့်
ထင်လာ၏။ ထိုဝဏ္ဏကို = ဝဏ္ဏကသိုဏ်းကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဈာန်လေးပါးတို့ကို ဝေဖန်ဟောကြားထားတော်
မူ၏။ ထိုတွင် ဓာတုမနသိကာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် ဝိပဿနာ
ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်သည်။ ပဋိကူလမနသိကာရ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းသည် သမထ
ကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၃၅။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၌ (၃၂)ကောဠာသတို့၌ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောအားဖြင့် နှလုံး-
သွင်းခြင်းကို သမထကမ္မဋ္ဌာန်းဖြစ်ကြောင်း ဖွင့်ဆိုချက်မှာ အပ္ပနာဈာန်၊ ဥပစာရဈာန်တို့ကို အလိုရှိသော သူတော်-
ကောင်းတို့အဖို့ အပ္ပနာဈာန်၊ ဥပစာရဈာန်တို့ကိုရအောင် အားထုတ်ပုံစနစ်ကို ရည်ညွှန်းထားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။
ဝိဇယသုတ္တန်၊ ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တန် စသည်တို့၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း ယင်း (၃၂)ကောဠာသတို့ကို
အာဒိနဝါနုပဿနာအနေဖြင့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့်
ရှုပါကလည်း ယင်း အာဒိနဝါနုပဿနာမှာ ဝိပဿနာပိုင်းသို့ သက်ဝင်သည်သာဟု မှတ်ပါ။ ဒုက္ခာနုပဿနာ၏
အခြံအရံတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၈၉။)

နာမ်တရားတို့၏ အသုဘသဘော

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သော သတ္တဋ္ဌာနကုသလသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၅၁။)၌ ဟောကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း
နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့၌လည်း အနိစ္စဖြစ်ချက်ကြီး၊ ဒုက္ခဖြစ်ချက်ကြီး၊ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော ဝိပရိဏာမဓမ္မ
ဖြစ်ချက်ကြီးများ ရှိကြသည်သာ ဖြစ်၏။ ယင်း ဖြစ်ချက်ကြီးတို့ကား နာမ်တရားတို့၏ နာမူ အိုမှု သေမှုများပင်
ဖြစ်ကြ၏။ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသဘောကို အာရုံယူ နှလုံးသွင်း၍ နာမ်ခန္ဓာ
(၄)ပါးတို့ကိုလည်း အသုဘ-အသုဘဟု ရှုပါ။

ကိလေသာသုစိပဉ္စရဏတာယ စ။ ပ ။ အသုဘာကာရာနုပဿီ။ (မဇ္ဈိ၊ ၁၊ ၃၄၆။)

အကုသိုလ်ဇောနာမ်တရားစုတို့ကား မိမိအကုသိုလ်နာမ်တရားစုမှ မစင်မကြယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ကိလေ-
သာအပုပ်ရည်များ တစီစီ စီးကျ ယိုစီး စိမ့်ထွက်နေသဖြင့် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောတရားတို့သာ
ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအကုသိုလ်ဇောများ စောကြသည့် မကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ကိလေ
သာ အပုပ်ရည်များ ယိုစီးစိမ့်ထွက်လာမှုကို အာရုံယူ၍ အသုဘ-အသုဘဟု ရှုပါ။

တစ်ဖန် အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ကုသိုလ်ဇောများစောသည့် စက္ခုဒွါရဝီထိစသော ဝီထိ (၆)မျိုးတို့ ထိုက်သလို ဖြစ်ပေါ်လာကြရာ ယင်းကုသိုလ်ဇောနာမ်တရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ လောဘ-ဒေါသ-မောဟ-မာန်မာန-ဣဿာ-မစ္ဆရိယစသော ကိလေသာ အပုပ်ရည်များ စီးကျလာသည်ဖြစ်အံ့။ ဤကဲ့သို့သော သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့အပေါ်၌ သာယာမှု နိကန္တိ ဖြစ်နေခြင်းအံ့။ သို့မဟုတ် သမထဝိပဿနာကုသိုလ်တို့ အပေါ်၌ စိတ်တိုင်းမကျသဖြင့် ဒေါသဖြစ်နေအံ့။ ငါမို့ ဤသို့ရှုရတာ။ သင်းတို့ ဘယ်ရှုလို့ရနိုင်မတုန်း စသည်ဖြင့် တစ်ဖက်သားအပေါ်၌ အသာယူလိုသည့် ထောင်လွှားမှု မာန်မာနတရားတွေ ဖြစ်လာခြင်းအံ့။ ကိုယ့်ထက်သာ မနာလိုသည့် ဣဿာတရား၊ မိမိတရားကို အထိမခံနိုင်သည့် မစ္ဆရိယတရားတို့ ဖြစ်လာခြင်းအံ့။ ဤသမထဝိပဿနာ ဘာဝနာကုသိုလ် အဟုန်ကြောင့် လူတော်လူကောင်း၊ နတ်ကောင်းနတ်မြတ်၊ နတ်ထက်နတ်၊ ဗြဟ္မာထက်ဗြဟ္မာ ဖြစ်ရပါလို၏ဟူသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသည် ဖြစ်ခြင်းအံ့။ ယင်းသို့ဖြစ်သော် ကုသိုလ်ဇော အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားစုမှ ကိလေသာအပုပ်ရည်များ ယိုစီးစိမ့်ထွက်လာခြင်းပင်ဖြစ်၏။ ယင်း သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားများကိုလည်း အာယတနဒွါရအလိုက် အသုဘ-အသုဘဟု ရှုပါ။ (ကိလေသာသုစိပဋ္ဌရဏတာယ ၈ ။ ပ ။ အသုဘာကာရာနုပဿီ။ မ၊ဋီ၊၁၊၃၄၆။) အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ နည်းတူ ရှုပါ။ ဤသို့ ရှုနိုင်ခဲ့သော် အောက်ပါအဋ္ဌကထာကြီးများ၏ သတ်မှတ်ချက် ဘောင်အတွင်းသို့ ဝင်သွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။

အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ သတ်မှတ်ချက်

သော ကာလေန အဇ္ဈတ္တံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန ဗဟိဒ္ဓါ။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၀၀။)

သော ကာလေန ရူပံ သမ္မသတိ၊ ကာလေန အရူပံ။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၃၀၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတို့က ရံခါ အဇ္ဈတ္တခန္ဓာငါးပါး၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါး၊ ထိုတွင်လည်း ရံခါ ရုပ်တရား၊ ရံခါ နာမ်တရားတို့ကို ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာ၊ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာ၊ ရံခါ အသုဘလက္ခဏာတို့ကို တင်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုညွှန်ကြား-တော်မူချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် —

- ၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တရုပ်တရားတို့၏ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊ ရံခါ အနတ္တသဘော၊ ရံခါ အသုဘသဘောတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓရုပ်တရားတို့၏ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊ ရံခါ အနတ္တသဘော၊ ရံခါ အသုဘသဘောတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တနာမ်တရားတို့၏ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊ ရံခါ အနတ္တသဘော၊ ရံခါ အသုဘသဘောတို့ကိုလည်းကောင်း၊
- ၄။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓနာမ်တရားတို့၏ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊ ရံခါ အနတ္တသဘော၊ ရံခါ အသုဘသဘောတို့ကို လည်းကောင်း —

ဤသဘောတို့ကို တစ်လှည့်စီ လှည့်၍ ရှုပါ။ အတိတ်၌လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း၊ အနာဂတ်၌လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း ရှုပါ။ ဝိပဿနာအရာ၌ ဤသို့ရှုရသော ရှုကွက်မှာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို ရှင်းလင်းတင်ပြ ဖွင့်ဆိုထားကြသော၊ သာသနာ့ဝန်ထမ်း ရှင်ရဟန်းတို့သည် ကျောက်ထီးတန္တူ အလွန်အလေးဂရု ပြုထိုက်သော အထိကရ သာသနာ့မှတ်တိုင်ကြီးများ ဖြစ်ကြသော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ စာမျက်နှာ-၂၇၀-၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ-၃၀၀-၃၀၁ တို့၌လာရှိသော ညွှန်ကြားချက်များပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဤညွှန်ကြားချက်များကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် လက်ခံနိုင်ပါလျှင် ဝိပဿနာဟူသည် ပညတ် ပရမတ် မခွဲဘဲ ရှုချင်ရာကို စည်းမရှိ ကမ်းမရှိ ရှုချင်တိုင်း ရှုရသော စနစ် မဟုတ်ကြောင်းကို သဘောပေါက်သင့်ပေပြီ။

ရုပ်-နာမ် တွဲ၍လည်း ရှုပါ

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် အသုဘအချက်တို့ကို သွက်သွက်လက်လက် ကျေကျေနပ်နပ်ရှုပြီး၍ ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းလာသောအခါ ရုပ်နှင့်နာမ် အတွဲလိုက် အတွဲလိုက် - ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမရှိမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့်မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊ ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အသုဘသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အသုဘဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။

ဤသို့ရှုရာ၌ ရှေး ရုပ်နာမ်ကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းခဲ့သည့် နာမရူပပရိဂ္ဂဟပိုင်းတွင် ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပုံ ရုပ်နာမ်ခွဲပုံ၌ ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သလိုအာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော (၆)လိုင်းလုံး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ဝီထိတို့၏ အကြား အကြား၌တည်ရှိကြသော ဘဝင်နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း (၅၄-၄၄)စသော မှီရာဝတ္ထုရုပ်၊ ရူပါရုံစသော အာရုံရုပ်များနှင့်တကွ အတွဲလိုက် အတွဲလိုက် ပြုပြုပျက်ပျက်နေသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီရှုပါ။ ပစ္စုပ္ပန်ဝယ် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ အားရကျေနပ်မှု ရရှိသောအခါ အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် ရှု၍ရနိုင်သမျှသော အတိတ် အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည် အထိ - (၁) ရုပ်သက်သက်ကို လည်းကောင်း၊ (၂) နာမ်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊ (၃) ရုပ်နှင့်နာမ် တွဲ၍လည်းကောင်း၊ ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စအချက်၊ ဒုက္ခအချက်၊ အနတ္တအချက်၊ အသုဘအချက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟု လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊ အသုဘဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး တစ်လှည့်စီ တစ်လှည့်စီ ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ထိုထိုရုပ်တရား ထိုထိုနာမ်တရားတို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ဆိုက်အောင် အထူးအလေးဂရုပြု၍ ရှုပါ။ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ကို မြင်နိုင်သမျှ မြင်အောင် ဉာဏ်စိုက်၍ ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ယင်းသို့ရှုနိုင်ခဲ့သော် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ကာလသုံးပါး၌ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ၊ ရံခါ ရုပ်တရား၊ ရံခါ နာမ်တရားတို့၏ ရံခါ အနိစ္စသဘော၊ ရံခါ ဒုက္ခသဘော၊ ရံခါ အနတ္တသဘော၊ ရံခါ အသုဘသဘောတို့ကို ရှုပွားပြီး ဖြစ်သွားပေသည်။ (မှတ်ချက် - ရုပ်နာမ်ကို ပူးတွဲ၍ ရှုခြင်းမှာ ရုပ်နာမ်တို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်း- သွားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်သို့ တက်လှမ်းသွားသော ယောဂီတို့ကိုသာ ရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။)

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုပွားနိုင်သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ “ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ထိုထို ခဏ ထိုထိုဘဝ၌သာ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားကြ၏။ ခဏတစ်ခုမှ ခဏတစ်ခုသို့၊ ဘဝတစ်ခုမှ ဘဝတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့၍ မဖြစ်နိုင်” ဟူသော ဉာဏ်အမြင်သည် သန့်ရှင်းလျက် ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နေမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဤသမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာ

ရှုလိုက်နိုင်သော ပရမတ္ထဓာတ်သား ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့မှာ အချို့အဝက်မျှသာ ရှိကြပေမည်။ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် = ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်သို့ ဆိုက်အောင် မရှုလိုက်နိုင်သေးသော ရုပ်နာမ်ပရမတ္ထဓာတ်သား အချို့တို့လည်း ရှိနေကြဦးမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်တွင် အကျိုးဝင်သော ခန္ဓာ ငါးပါးနည်း အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်းတို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ အားရကျေနပ်မှု အတော်အသင့် ရရှိသောအခါ အထူးသဖြင့် ဤပစ္စုပ္ပန်၌ မိမိရရှိထားသည့် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုပါလေ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်များ

ဤအပိုင်း၌ကား ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပထမနည်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှုသဘောကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရစသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၏ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်-လျက် ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားရမည့် အပိုင်း ဖြစ်ပေသည်။ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်ရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံစာရင်းတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များလည်း ပါဝင်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် —

အဝိဇ္ဇာ အဘိညေယျာ။ ပ ။ ဇရာမရဏံ အဘိညေယျံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၄။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် (သံ၊ ၂၊ ၂၅၈။ ပဋိသံ၊ ၆-၉။) စသည့် သံယုတ်ပါဠိတော် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်တို့ကို ကိုးကား ၍ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ထိုဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ရှေးဦးစွာ အတိတ်က သို့မဟုတ် ပထမအတိတ်က အဝိဇ္ဇာကြောင့် ယင်းပထမအတိတ်၌ သင်္ခါရဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ —

အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ၊ သင်္ခါရ (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် အတိုင်း အဝိဇ္ဇာသည်လည်း အဝိဇ္ဇာတစ်လုံးတည်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအားမရှိ၊ နာမ်တရားတို့၏ ဓမ္မတာအတိုင်း အုပ်စုအလိုက် = နာမ်ကလာပ်အလိုက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ အလားတူပင် သင်္ခါရသည်လည်း သင်္ခါရတစ်ခု-တည်း = စေတနာတစ်ခုတည်း ဖြစ်နိုင်သည့် စွမ်းအား မရှိ၊ နာမ်တရားတို့၏ ဓမ္မတာအတိုင်း အုပ်စုအလိုက် = နာမ်ကလာပ်အလိုက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ တစ်ဖန် ယင်းအဝိဇ္ဇာနာမ်တရားအုပ်စု၊ သင်္ခါရနာမ်တရားအုပ်စု-တို့မှာလည်း ဝီထိခေါ်သည့် စိတ္တနိယာမလမ်းကြောင်းအတိုင်းသာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး စသည့် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် စွမ်းအားရှိသော ဝီထိမှာလည်း မနောဒွါရဝီထိပင် ဖြစ်၏။ ယင်း မနောဒွါရဝီထိ၌ တဒါရုံမှာ ကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ မကျသော်လည်း ရှိရာ၏။ ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အဝိဇ္ဇာပါဝင်သည့် မနောဒွါရဝီထိကြောင့် သင်္ခါရပါဝင်သည့် မနောဒွါရဝီထိဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ —

အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ၊ သင်္ခါရ (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ။

ဤသို့ ရှုပါ။ တစ်ဖန် သင်္ခါရဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ်ဖြစ်ပုံကို ရှုသည့်အပိုင်း၌လည်း သင်္ခါရပါဝင်သော

မနောဒွါရဝိထိကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်စသည့် ဝိပါက်ဝိညာဏ်များဖြစ်ပုံကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍—

သင်္ခါရဖြစ်ခြင်းကြောင့် ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် (နာမ်တရားစု) ဖြစ်၏။

သင်္ခါရ (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ၊ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ် (ဖြစ်-ပျက်) အနိစ္စ။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း ပထမနည်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကြောင်း အကျိုး စပ်ကာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုပါ။ ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်-အောင် ရှုပါ။ မည်သည့်ဘဝ၌ မည်သို့သော အဝိဇ္ဇာ၊ မည်သို့သော သင်္ခါရ၊ မည်သို့သော ဝိညာဏ်ဖြစ်ခဲ့သည်ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းတွင် အကြောင်း အကျိုး သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က ပုံစံအတိုင်း ရှုပါ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ် အားလုံးတို့၌ နည်းတူသဘောပေါက်ပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ သုံးဘဝ သုံးဘဝတို့ကို ကြောင်း-ကျိုးဆက်စပ်လျက် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ၌ ရှုသကဲ့သို့ ဗဟိဒ္ဓ၌ လည်း ဗဟိဒ္ဓချင်းတူညီ၍ ပေါင်းစုခြင်းလျက် ရှုပါလေ။ ယောက်ျားမိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ မည်သူမည်ဝါ စသည်ဖြင့် သန္တာန်ခွဲခြားဝေဖန်၍ မရှုပါနှင့်။ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က ဗဟိဒ္ဓချင်းတူညီ၍ သာမညအားဖြင့် ပေါင်းစု ခြင်း၍ သိမ်းဆည်းရသကဲ့သို့ ဤဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း အလားတူပင် ဗဟိဒ္ဓချင်းတူညီ၍ သာမညအားဖြင့် ပေါင်းစုခြင်း၍သာ ဝိပဿနာရှုပါ။

တော (၄၀) ရှုကွက်

ပဉ္စကုဋ္ဌေ အနိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော၊ ရောဂတော၊ ဂဏ္ဍတော၊ သလ္လတော၊ အယတော၊ အာဗာဓတော၊ ပရတော၊ ပလောကတော၊ ဤတိတော၊ ဥပဒ္ဒဝတော၊ ဘယတော၊ ဥပသဂ္ဂတော၊ စလတော၊ ပဘင်္ဂတော၊ အဗ္ဗုဝတော၊ အတာဏတော၊ အလေဏတော၊ အသရဏတော၊ ရိတ္တတော၊ တုစ္ဆတော၊ သုညတော၊ အနတ္တတော၊ အာဒိနဝတော၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မတော၊ အသာရကတော၊ အယမူလတော၊ ဝဓကတော၊ ဝိဘဝတော၊ သာသဝတော၊ သင်္ခတတော၊ မာရာမိသတော၊ ဇာတိဓမ္မတော၊ ဇရာဓမ္မတော၊ ဗျာဓိဓမ္မတော၊ မရဏဓမ္မတော၊ သောကဓမ္မတော၊ ပရိဒေဝဓမ္မတော၊ ဥပါယာသဓမ္မတော၊ သံကိလေသိကဓမ္မတော။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၁။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၆။)

ပဉ္စကုဋ္ဌေ အနိစ္စတော ပဿန္တော အနုလောမိကံ ခန္တိံ ပဋိလဘတိ။ ပဉ္စန္ဒ ခန္ဓာနံ နိရောဓော နိစ္စံ နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ . . . (ပဋိသံ၊ ၄၁၁။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၆။)

ဤလက္ခဏာသမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်ကြီးကို ကိုးကား၍ တော (၄၀) ရှုကွက်များကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဤ တော (၄၀) ရှုကွက်များကို မှတ်သားလွယ်ကူ စေရန်အတွက် မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမဆရာတော်ဘုရားကြီးက မိမိ၏ **ပရမတ္ထသရူပဘေဒနိကျမ်း** ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၅၂၉) စသည်၌ ဂါထာများဖြင့် ရေးသားသီကုံးထားတော်မူ၏။ ထိုဂါထာများ၌ လာသည့်အတိုင်း အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀)ချက်ကို တစ်စု၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅)ချက်ကို တစ်စု၊ အနတ္တလက္ခဏာ (၅)ချက်ကို တစ်စု ဤသို့ (၃)စုခွဲ၍ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။ —

အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀) ချက်

ရူပံ အနိစ္စံ ပလောကံ၊ စလံ ပဘင်္ဂံ အဗ္ဗုဝံ။

ဝိပရိဏာမာသာရကံ၊ ဝိဘဝံ မစ္စုသင်္ခတံ။

ရူပံ = ရုပ်တရားသည် —

၁။ အနိစ္စံ = မြဲခြင်း သဘောမရှိ = မမြဲ။

- ၂။ ပလောကံ = ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိ၏။
- ၃။ စလံ = မတည်ကြည် မတုံစား ရွေ့ရှားတုန်လှုပ်တတ်၏။
- ၄။ ပဘင်္ဂံ = ဖရိုဖရဲပြိုကွဲခြင်း သဘောရှိ၏။
- ၅။ အဒ္ဓါဝံ = ခိုင်မာခြင်းသဘော မရှိ။
- ၆။ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ = ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ရှိ၏။
- ၇။ အသာရကံ = ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ မရှိ။
- ၈။ ဝိဘဝံ = ဆုံးရှုံးခြင်းသဘော ရှိ၏။
- ၉။ မစ္စု = သေဆုံးခြင်းသဘော ရှိ၏။
- ၁၀။ သင်္ခတံ = အကြောင်းတရားတို့သည် အဖန်ဖန် ပြုပြင်အပ်၏။

၁။ အနိစ္စတော

အနစ္စန္တိကတာယ၊ အာဒိအန္တဝန္တတာယ စ **အနိစ္စတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် ခန္ဓာတစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီကို ခွဲ၍ ဤ တော (၄၀) ရှုကွက်ကို ရှုပါ။ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် ရုပ်တစ်ပုံ နာမ်တစ်ပုံ ပုံ၍လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။

ရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ခြင်း = ဥပါဒ်ဟူသော ရှေ့အစွန်း၊ ပျက်ခြင်း = ဘင်ဟူသော နောက်အစွန်း ရှိသောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ပျက်ခြင်း = ဘင်ဟူသော နောက်အစွန်းကို ကျော်လွန်၍ တည်တံ့နိုင်သော သဘော မရှိကြကုန်။ ဘင်ကာလသို့ရောက်လျှင် ချုပ်ပျောက်သွားရိုး ဓမ္မတာရှိကြ၏။ မရှိခြင်းသဘောသို့ ရောက်ရှိသွားကြ၏။ ထိုသို့ ဘင်ကာလဟူသော နောက်အစွန်းကို ကျော်လွန်နိုင်သော မြဲသော သဿတ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘင်ကာလဟူသော နောက်အစွန်းကို မကျော်လွန်နိုင် ကျော်လွန်၍ မဖြစ်နိုင် မတည်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်း = ဥပါဒ်ဟူသော ရှေ့အစွန်း၊ ပျက်ခြင်း = ဘင်ဟူသော နောက်အစွန်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မြဲခြင်းသဘော မရှိသော မမြဲသော အနိစ္စတရားများ ဖြစ်ကြ၏။ (ဥပါဒ်-စွန်းကို မလွန်နိုင်ဟူသည် ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ကာလသို့ မရောက်မီ ကာလကာလည်း မရှိကြသေး၊ ဖြစ်ရန် အသင့်ကြိုတင် စောင့်ဆိုင်းနေမှုသဘောမျိုး မရှိကြသေးဟု ဆိုလို၏။ ပျက်ခြင်း = ဘင် အစွန်းကို မလွန်နိုင်ဟူသည် ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့သည် ပျက်ခြင်း = ဘင်ကာလ၏ နောက်၌လည်း တစ်နေရာ၌ သွားရောက်၍၊ အလောင်းကောင်များ စုပုံထပ်နေသကဲ့သို့ စုပုံထပ်နေမှုမျိုးလည်း မရှိဟု ဆိုလို၏။ မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ပျက်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော “မရှိခြင်း” နှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်အကြား၌သာလျှင် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် အနေအထားအားဖြင့် အခိုက်အတန့် တစ်ခဏမျှသာ တည်ခြင်းသဘောရှိ၏။) ရုပ်နာမ်တို့သည် ထိုသို့ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကိုလွန်၍ တည်နေခြင်းသဘော မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်း ဟူသော အစနှင့်အဆုံး ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်တို့သည် အနိစ္စဟူသော အမည်ကို ရကြသည်။ ယင်း အနိစ္စသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **အနိစ္စ အနိစ္စ** ဟု ရှုပါ။

၂။ ပလောကတော

ဗျာဓိဇရာမရဏေဟိ ပလုဇ္ဇနတာယ **ပလောကတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဗျာဓိဇရာမရဏ = နာမှု အိုမှု သေမှုတို့ဖြင့် ပြိုကွဲတတ် ပေါက်ပြဲတတ် ပျက်စီးတတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဗျာဓိဇရာမရဏတို့ကြောင့် လွန်စွာပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်

ပလောက = ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏။ သမ္မုတိသစ္စာနယ်မှ ဆိုရမူ ဘဝတစ်ခုအတွင်း၌ နာမှု အိုမှု သေမှုသည် ဗျာဓိဇရာမရဏတည်း။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့်မူကား ဖြစ်လာသော ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့၏ ခဏဌိတိဟူသော ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင် ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ အကျိုးဝင်သော အခိုက်အတန့်တည်မှု = ဌိကာလသည် ဇရာ၊ ပျက်မှု = ဘင်ကာလသည် မရဏတည်း။ ဖြစ်ပေါ်နေသော ခန္ဓာတို့၏ ဓာတ်သဘာဝတစ်ခုခုလွန်ကဲမှုသည် ဗျာဓိသဘော တရားတည်း။ ဓာတ်သဘာဝတစ်ခုခု လွန်ကဲလာသောအခါ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးလာသောအခါ ဖျားနာသည်ဟု ဆိုရ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ယင်း ဗျာဓိ ဇရာ မရဏသဘော = ဓာတ်သဘာဝ တစ်ခုခု လွန်ကဲမှုသဘော၊ ဌိသဘော၊ ဘင်သဘောတို့ကြောင့် လွန်စွာပျက်စီးတတ်သည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ပလောက ပလောက** ဟု ရှုပါ။

၃။ ခလတော

ဗျာဓိဇရာမရဏဟိ စေဝ လာဘာလာဘာဒီဟိ စ လောကဓမ္မေဟိ ပစလိတတာယ **ခလတော**။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

လောကဓမ္မာ လာဘာဒီဟေတုကာ အနုနယပဋိယာ၊ တေဟိ၊ ဗျာဓိအာဒီဟိ စ အနဝဋ္ဌိတတာ၊ **ပခလိ-တတာ**။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဗျာဓိဇရာမရဏတို့ကြောင့်လည်း မတည်ကြည် မတုံစား အပြားအားဖြင့် တုန်လှုပ်တတ်၏။ လာဘ = လာဘ်ရခြင်း၊ ယသ = အခြံအရံများခြင်း၊ ဂုဏ်သတင်း အကျော်အစော ကြီးမားခြင်း၊ ပသံသ = အချိုးမွမ်းခံရခြင်း၊ သုခ = ချမ်းသာသုခကို ခံစားရခြင်း — ဤအလိုရှိအပ်သော ဣဋ္ဌလောကဓံ (၄)မျိုးကြောင့် ချစ်မြတ်နိုးတတ် တွယ်တာမက်မောတတ်သော အနုနယ ခေါ် ရာဂဖြစ်ခြင်း၊ အလာဘ = လာဘ် မရခြင်း၊ အယသ = အခြွေအရံ မရှိခြင်း၊ ဂုဏ်သတင်းအကျော်အစောမဲ့ခြင်း၊ နိန္ဒ = အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း၊ ဒုက္ခ = ဆင်းရဲသည့်ဒုက္ခဝေဒနာကို ခံစားရခြင်း - ဤအလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌလောကဓံ (၄)မျိုးကြောင့် စိတ်ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းခြင်း မကျေနပ်ခြင်းပဋိယ ခေါ် ဒေါသတရားဖြစ်ခြင်း - ဤလာဘ်ရခြင်း လာဘ်မရခြင်း စသည်တို့ကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော အနုနယခေါ်သော ရာဂ၊ ပဋိယခေါ်သော ဒေါသတို့ကား လောကဓမ္မ = လောကဓံတို့ပင်တည်း။ ယင်းလောကဓံတရားတို့ကြောင့်လည်း ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မတည်ကြည် မတုံစား ရွေ့ရှားတုန်လှုပ်တတ်၏။ ယင်းသို့သော မတည်ကြည် မတုံစား အပြားအားဖြင့် ရွေ့ရှားတုန်လှုပ်-တတ်သော သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ခလ ခလ** ဟု ရှုပါ။

၄။ ပဘင်္ဂတော

ဥပက္ကမေန စေဝ သရသေန စ ပဘင်္ဂပဂမနသီလတာယ **ပဘင်္ဂတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မိမိ၏ လုံ့လပယောဂဖြင့်လည်းကောင်း၊ သူတစ်ပါး၏ လုံ့လပယောဂဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိ၏ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖရိဖရဲပြိုကွဲပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်လေ့ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဘင်္ဂ = ဖရိဖရဲ ပြိုကွဲပျက်စီးခြင်း သဘောရှိ၏။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ပဘင်္ဂ ပဘင်္ဂ** ဟု ရှုပါ။

၅။ အဒ္ဓုလတော

သဗ္ဗာဏတ္ထနိပါတိတာယ၊ ထိရဘာဝဿ စ အဘာဝတာယ **အဒ္ဓုလတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

သဗ္ဗာဓတ္ထနိပါတိတာယာတိ ရုက္ခဖလံ ဝိယ အတိတရုဏကာလတော ပဋ္ဌာယ သဗ္ဗာသု အဝတ္ထာသု နိပ-
တနသီလတာယ။ အနိပတဿပိ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အသာရတာယ **ထိရဘာဝဿ အဘာဝတာယ။**

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

အလွန်နုသော ကာလမှ စ၍ တခြေခြေ ကြွေ၍ ကျသော သစ်သီးကဲ့သို့ ငယ်ရွယ်နုနယ်သော အရွယ်၊
ပျော်ရွှင် မြူးတူးကစားသော အရွယ် - ဤသို့ စသော အလုံးစုံသော အသက်အရွယ် အခိုက်အတန့်အမျိုးမျိုးတို့၌
ကြွေကျခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မကြွေကျသော်လည်း ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာ-
အားဖြင့် အနှစ်မဲ့သည်ဖြစ်၍ မြဲမြံခိုင်ခံ့သောအဖြစ်၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သင်္ခါရတရား-
တို့သည် မခိုင်ခံ့သည့် အဇ္ဈဝတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍
အဒ္ဓါဝ အဒ္ဓါဝ ဟု ရှုပါ။

၆။ ဝိပရိဏာမဓမ္မတော

ဇရာယ စေဝ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ပရိဏာမပကတိတာယ **ဝိပရိဏာမဓမ္မတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဇရာဟုခေါ်ဆိုအပ်သော ဌီကာလဖြင့်လည်းကောင်း၊ မရဏဟု ခေါ်-
ဆိုအပ်သော ဘင်ကာလဖြင့်လည်းကောင်း - ဤသို့လျှင် နှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်း
ပြောင်းလဲခြင်း ဝိပရိဏာမသဘော ရှိ၏။ ဇာတိတည်းဟူသော ဥပါဒ်သဘောမှ ဇရာတည်းဟူသော ဌီသဘောသို့
လည်းကောင်း၊ ဇရာတည်းဟူသော ဌီကာလမှ မရဏတည်းဟူသော ဘင်သဘောသို့လည်းကောင်း ခဏတိုင်း
ခဏတိုင်း ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲနေကြ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ ယင်းသို့သော ဝိပရိဏာမသဘောရှိသောကြောင့်
ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဝိပရိဏာမဓမ္မ ဝိပရိဏာမဓမ္မ** ဟု ရှုပါ။

၇။ အသာရကတော

ဒုဗ္ဗလတာယ၊ ဖေဂ္ဂါ ဝိယ သုခဘူနိယတာယ စ **အသာရကတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် မိမိသဘောအားဖြင့် အလိုလိုပင် ပျက်စီး-
တတ်၍ အလွန်အားနည်းကြ၏။ အချို့ အားနည်းသော အားနွဲ့ပျော့ပျောင်းသော အရာဝတ္ထုသည် နူးညံ့ပျော့-
ပျောင်းသည့်အတွက် အမှု၌ ခံညားနေသည့်အတွက် ဖျက်ဆီး၍ ရနိုင်ခဲ့၏။ ဤ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့-
သည်ကား ထိုကဲ့သို့ မဟုတ်၊ အကာကဲ့သို့ ပျက်စီးလွယ်ကြ၏။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် မိမိသဘောအားဖြင့်
အလိုလိုပင် ပျက်စီးတတ်၍ အားနည်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကာကဲ့သို့ ပျက်စီးလွယ်သော-
ကြောင့်လည်းကောင်း အသာရက = ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ မရှိပေ။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်
ကြည့်၍ **အသာရက အသာရက** ဟု ရှုပါ။

၈။ ဝိဘဝတော

ဝိဂတဘဝတာယ၊ ဝိဘဝသမ္ဘူတတာယ စ **ဝိဘဝတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဘင်ကာလသို့ရောက်လျှင် ချုပ်ပျောက်သွား-
ရကား ဘင်ကာလ၏ နောက်၌ ဆက်လက်ကြီးပွားခြင်း စည်ပင်ခြင်း မရှိကြပေ။ ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်းသဘောမှ
ကင်းကုန်၏။ တစ်ဖန်ရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရားတို့သည် အထူးသဖြင့် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ
သင်္ခါရတရားတို့သည် ဝိဘဝတဏှာ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ = ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိမှ ပေါက်ပွားလာရ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ (ဝိဘဝတဏှာ
ဝိဘဝဒိဋ္ဌိဟု သတ်မှတ်ပြခြင်းမှာ ဥပလက္ခဏာနည်း၊ နိဒ္ဒဿနနည်းဟုမှတ်ပါ။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ

ကံဟူသောအကြောင်းတရား ငါးပါးတွင် အကျုံးဝင်သော တဏှာဟူသမျှ တဏှာနှင့်ယှဉ်သည့် ဒိဋ္ဌိဟူသမျှကို ရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။) တစ်နည်း — မိမိကိုဖြစ်စေတတ်သော အဖနှင့်တူသော သဘောတူ သဘာဝ-ဖြစ်သော (အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော) အကြောင်းတရားစု၏ ဥပါဒိ-ဌီ-ဘင် သက်တမ်းစေ့၍ ချုပ်ပျက်ပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ (ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်ကုန်သော) ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်း သဘောမျိုး ရှိကြကုန်၏။ ဖခင် သေဆုံးပြီးမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော တရားမျိုးတို့ ဟုလိုသည်။ ယင်းသို့လျှင် သင်္ခါရ တရားတို့သည် ကြီးပွားစည်ပင်ခြင်း သဘောကင်းသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိဘဝတဏှာ၊ ဝိဘဝဒိဋ္ဌိမှ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း၊ တစ်နည်း — ဖခင် ဆုံးရှုံးပျက်စီးပြီးသည်မှ နောက်ကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်လာရသည့် အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဝိဘဝ = ဆုံးရှုံးခြင်းသဘောရှိ၏။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဝိဘဝ ဝိဘဝ ဟု ရှုပါ။

၉။ မရဏဓမ္မဘော = မစ္စု

မရဏပကတိတာယ မရဏဓမ္မဘော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် သေခြင်း = ပျက်ခြင်း = ဘင်ဟူသော မရဏသဘောရှိခြင်းကြောင့် မရဏဓမ္မ = မစ္စု = သေခြင်းသဘော ရှိကြ၏။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ မရဏဓမ္မ မရဏဓမ္မ (= မစ္စု မစ္စု) ဟု ရှုပါ။

၁၀။ သင်္ခိတဘော

ဟေတုပစ္စယေဟိ အဘိသင်္ခိတတာယ သင်္ခိတဘော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် —

၁။ တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော ဟေတုအကြောင်း = ဇနကအကြောင်း၊

၂။ အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း = ပစ္စယအကြောင်း၊

ဤအကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ ပြုပြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခိတံ = အကြောင်းတရား-တို့သည် အဖန်ဖန် ပြုပြင်အပ်သောသဘော ရှိ၏။

ဘဝတစ်ခုကို ရှေးဦးစွာစတင်၍ ပြည်တည်ပေးသော ရုပ်တရားတို့မှာ ကမ္မဇရုပ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းကမ္မဇ-ရုပ်တရားများကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားကား ကံပင်ဖြစ်၏။ ဇနကအကြောင်း ဟေတု အကြောင်းတည်း။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်ဟူသော ကိလေသဝဋ် အကြောင်းတရားတို့ကား ထိုအတိတ်ကံကို အားပေးထောက်ပံ့တတ်ကုန်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရားတို့တည်း။ သို့သော် ထိုကိလေသဝဋ်တို့သည် ကုသိုလ်ကံအား ဥပနိဿယစသော သတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ အကုသိုလ်ကံအားမူကား ဥပနိဿယစသော သတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ သဟဇာတ အညမည နိဿယစသော သတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပေး၏။ တစ်ဖန် စိတ် ဥတု အာဟာရတို့သည်လည်း အချို့သော စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့အား တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေတတ်၍ အချို့ရုပ်တို့အား အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော်လည်း ကမ္မသတ္တိက ကမ္မဇရုပ်တို့အားဖြစ်စေပုံနှင့် မတူဘဲ ရှိကြ၏။ စိတ်က စိတ္တဇရုပ်တို့အား သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၊ ဥတုက ဥတုဇရုပ်တို့အား ဥပနိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်၊ အာဟာရက အာဟာရဇရုပ်တို့အား အာဟာရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္မသတ္တိ မဟုတ်သဖြင့် ဇနကအကြောင်းဟု မဆိုဘဲ ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းဟု ဆိုသည် မှတ်ပါ။

ဘဝတစ်ခုဝယ် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ကြသော နာမ်တရားတို့မှာ ပဋိသန္ဓေ ဝိပါကနာမ်တရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။
ယင်းဝိပါကနာမ်တရားစုတို့၏ ဟေတုအကြောင်း ဇနကအကြောင်းမှာ ကံဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်ဟူသော
ကိလေသဝဋ်တို့မှာ ရုပ်၌ ဆိုခဲ့သည့်နည်းတူ မှတ်ပါ။ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ဖြစ်ကုန်သော
ဝတ္ထု အာရုံ ဖဿစသောတရားတို့သည်ကား ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရားတို့ပင်တည်း။

ဤအထက်ပါ သဘောတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ မိမိရှုပွားမည့် ရှုပွားနေသည့် ရုပ်
(ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရ၊ ဝိညာဏ်) တရားကို **သင်္ခတ သင်္ခတ** ဟု ရှုပါ။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ရှုသည့်နည်းတူ နာမ်ခန္ဓာ (၄)ပါးတို့၌လည်း အသီးအသီး ခန္ဓာတစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ ခွဲ၍ရှုပါ။
ခန္ဓာ တစ်ပါး တစ်ပါး၌ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် (၁၀)ပါး ဖြစ်သဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်
(၅၀) ဖြစ်ပေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌လည်း ဤအနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀)ချက်ကို ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင်
အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀)ချက် ပြီး၏။

ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅) ချက်

ဒုက္ခဉ္စ ရောဂါ-ယံ ဂဏ္ဍံ၊ သလ္လာ-ဗာဓံ ဥပဒ္ဒဝံ။
ဘယီ-တျူ-ပသဂ္ဂါ-တာဏံ၊ အလေဏာ-သရဏံ ဝဓံ။
အယမူလံ အာဒိနဝံ၊ သာသဝံ မာရအာမိသံ။
ဇာတိ-ဇူရံ ဗျာဓိသောကံ၊ ပရိဒေဝ-မုပါယာသံ။
သံကိလေသသဘာဝကံ။

- ၁။ ဒုက္ခံ = ယုတ်မာညစ်ဆိုး ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခမျိုးသာတည်း။
- ၂။ ရောဂံ = ကျင်နာ ညစ်ဆိုး ရောဂါမျိုးသာတည်း။
- ၃။ အယံ = အကျိုးယုတ် အကျိုးမဲ့မျိုးသာတည်း။
- ၄။ ဂဏ္ဍံ = မဖွယ်ရုပ်ဆင်း ထွတ်မြင်းအနာမျိုးသာတည်း။
- ၅။ သလ္လံ = စူးဝင်ညစ်ဆိုး မြားငြောင့်မျိုးသာတည်း။
- ၆။ အာဗာဓံ = နှိပ်စက်လွှမ်းမိုး အနာမျိုးသာတည်း။
- ၇။ ဥပဒ္ဒဝံ = လွန်စွာ ကပ်ရပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပဒ်မျိုးသာတည်း။
- ၈။ ဘယံ = ချမ်းသာစသည်နှင့် မရော ပြန့်ပြောများပြား ကြီးမားသော ဘေးမျိုးသာတည်း။ ဝါ ၊
ကြောက်ဖွယ် ညစ်ဆိုး ဘေးရန်မျိုးသာတည်း။
- ၉။ ဤတိ = ထိတ်လန့်စဖွယ် အန္တရာယ်မျိုးသာတည်း။
- ၁၀။ ဥပသဂ္ဂံ = တွယ်တာ စွဲကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပဒ်မျိုးသာတည်း။
- ၁၁။ အတာဏံ = စောင့်ရှောက်မဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။
- ၁၂။ အလေဏံ = ကွယ်ကာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။
- ၁၃။ အသရဏံ = ကိုးရာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။
- ၁၄။ ဝဓကံ = (သမ္မုတိသစ္စာ လျော်စွာ ပညတ် ခေါ်ဝေါ်အပ်သည့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါကို သုံးဖြာခဏ
ဘင်သို့ကျအောင် ကာလမရှည် သန္တာန်စည်၍ နာရီမလပ် အတွင်သတ်သည့်) သူသတ်
မျိုးရိုးသာတည်း။

- ၁၅။ အယမူလံ = ကျိုးမဲ့ခပင်း ဆင်းရဲခြင်း၏ အရင်းအမြစ်သာတည်း။
 ၁၆။ အာဒီနဝံ = ဆိုးဝါးညစ်ကျူ အပြစ်စုသာတည်း။ဝါ။ ခိုကိုးရာမဲ့ အထီးကျန် သူဆင်းရဲသာတည်း။
 ၁၇။ သာသဝံ = အာသဝေါတရားလေးပါးတို့၏ အစီးအပွားသာတည်း။ အာသဝေါတရားတို့၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်သာတည်း။
 ၁၈။ မာရအာမိသံ = ကိလေသမာရ်၊ မစ္စုမာရ်တို့၏ စားဖတ် ဝါးဖတ် သုံးသပ်နင်းနယ်ရာသာတည်း။
 ၁၉။ ဇာတိ = သတ္တဝါကို မညှာမငဲ့ အရွံ့အစောင်း မကောင်းဆိုးညစ် ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်တတ်သော သဘောရှိ၏။
 ၂၀။ ဇရံ = ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါးခြင်း သဘောရှိ၏။
 ၂၁။ ဗျာဓိ = ဖျားနာခြင်း သဘောရှိ၏။
 ၂၂။ သောကံ = စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း သဘောရှိ၏။
 ၂၃။ ပရိဒေဝံ = ငိုကြွေးမြည်တမ်းရခြင်း သဘောရှိ၏။
 ၂၄။ ဥပါယာသံ = သက်ကြီးရွှက်ငင် ပြင်းစွာ ပူပန်ရခြင်းသဘောရှိ၏။
 ၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မံ = သံကိလေသသဘာဝကံ = တဏှာ ဒိဋ္ဌိ ဒုစ္စရိတတည်းဟူသော ညစ်နွမ်းခြင်း သုံးပါးကို ပွားစီးစေတတ်သော သဘောရှိ၏။

၁။ ဒုက္ခတော

ဥပ္ပါဒဝယပဋိပိဋနတာယ၊ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယ စ ဒုက္ခတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဥပ္ပါဒဝယပဋိပိဋနတာယာတိ ဥပ္ပါဒေန၊ ဝယေန စ ပတိ ပတိ ခဏေ ခဏေ တံသမင်္ဂီနော ဝိဗာဓန-
 သဘာဝတ္တာ၊ တေဟိ ဝါ သယမေဝ ဝိဗာဓေတဗ္ဗတ္တာ။ ဥဒယဗ္ဗယဝန္တော ဟိ ဓမ္မာ အဘိဏှံ တေဟိ ပဋိပိဋိတာ
 ဧဝ ဟောန္တိ၊ ယာ ပိဋနာ “သင်္ခါရဒုက္ခတာ”တိ ဝုစ္စတိ။ ဒုက္ခဝတ္ထုတာယာတိ တိဝိဓဿာပိ ဒုက္ခဿ၊ သံသာရ-
 ဒုက္ခဿ စ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်း = ဥပါဒ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပျက်ခြင်း = ဘင်ဖြင့်လည်းကောင်း
 ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာနှင့် ပြည့်စုံသောသတ္တဝါကို ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း သဘောရှိ၏။ တစ်နည်း
 ဆိုရသော် — ထို ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ရှိသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် မိမိတို့ အလိုလို မိမိတို့သဘာဝ အတိုင်းပင်
 ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော သဘောရှိ၏။ တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရား
 နာမ်တရားတို့သည် —

၁။ အနိဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာယဒွါရဝီထိ၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဒုက္ခ-
 သဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ် = ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာနှင့် အနိဋ္ဌာရုံကို အာရုံပြု၍
 ဖြစ်ပေါ်လာသော ဒေါသမူဒွေး၌ ယှဉ်သော စေတသိကဒေါသနဿဝေဒနာ = စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာ
 ဟူသော ဒုက္ခဒုက္ခ၊

၂။ ဣဋ္ဌဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကာယဒွါရဝီထိ၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော သုခ-
 သဟဂုတ်ကာယဝိညာဏ် = ထိသိစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ကာယိကသုခဝေဒနာနှင့် ဣဋ္ဌာရုံကို အာရုံပြု၍
 ဖြစ်ပေါ်လာသော စေတသိကသောမနဿဝေဒနာ = စေတသိကသုခဝေဒနာဟူသော ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊

၃။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်တကွ ကြွင်းကျန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတည်းဟူသော သင်္ခါရဒုက္ခ —

ဤ ဒုက္ခသုံးမျိုးတို့၏ တည်ရာဝတ္ထုလည်း ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည်ချည်း ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသို့ အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်းသဘောကိုပင် သင်္ခါရဒုက္ခဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ ဖြစ်ခြင်း = ဥဒယသဘော၊ ပျက်ခြင်း = ဝယ-သဘောရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဓမ္မတာပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခ အမည် ရသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့သည် သင်္ခါရဒုက္ခအမည်ရကြသည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ တစ်နည်း — ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့သည် ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးမျိုးတို့၏ တည်ရာဝတ္ထုလည်း ဖြစ်ကြ၏။ ဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ မရဏ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿ ဥပါယာသတည်းဟူသော သံသာရ-ဝဋ်ဒုက္ခ၏ တည်ရာဝတ္ထုလည်း ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့်သဘောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသုံးမျိုးတို့၏ တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်-ခြင်းသဘောကြောင့်လည်းကောင်း၊ သံသာရဝဋ်ဒုက္ခ၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ခြင်းသဘောကြောင့်လည်းကောင်း ဒုက္ခ = ယုတ်မာညစ်ဆိုး ဆင်းရဲသည့် ဒုက္ခမျိုးသာ ဖြစ်၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဒုက္ခ ဒုက္ခ** ဟု ရှုပါ။ ဤသို့ ရှုမှုမျိုးကိုပင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုသည်ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

ဝိပဿနာ မဟုတ်သေးသည်ကို သတိပြုပါ

ဤဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုရသည့် တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာရှုကွက်ကို အသင်သူတော်-ကောင်းသည် သတိပြု၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ ဒုက္ခလက္ခဏာကို ရှုပွားလိုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် —

- ၁။ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလတည်းဟူသော အခြေခံသီလ စင်ကြယ်ပြီးဖြစ်သဖြင့် သီလဝိသုဒ္ဓိဖြစ်ခြင်း၊
- ၂။ အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်သမာဓိကဲ့သို့သော အပ္ပနာဈာန်သမာဓိ သို့မဟုတ် ဥပစာရသမာဓိတည်းဟူသော သမာဓိတစ်ခုခုကို အောင်အောင်မြင်မြင် ထူထောင်နိုင်သဖြင့် စိတ္တဝိသုဒ္ဓိနှင့် ပြည့်စုံခြင်း၊
- ၃။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ဓာတ်ခွဲနိုင်၍ ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်၍ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ကို ရရှိထားပြီးဖြစ်သဖြင့် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်း၊
- ၄။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ အကြောင်းတရားအဆက်ဆက် အကျိုးတရားအဆက်ဆက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်း-နိုင်သဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ကို ရရှိထားပြီး ဖြစ်သဖြင့် ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသူ ဖြစ်ခြင်း၊
- ၅။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်-နိုင်သဖြင့် သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းသို့ ဆိုက်ရောက်နေခြင်း —

ဤအထက်ပါ အင်္ဂါရပ် အသီးအသီးနှင့် ပြည့်စုံသူ သူတော်ကောင်း ဖြစ်ရပေမည်။ ဤအင်္ဂါရပ် အသီးအသီးနှင့် မပြည့်စုံသဖြင့် —

- ၁။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မမြင်သေးဘဲ၊ မြင်သော်လည်း ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကို ဓာတ်မခွဲနိုင်သေးသဖြင့် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးဘဲ ရုပ်နာမ်ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ကို မသိသေးဘဲ၊

၂။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဒေသနာတော် နည်းများအရ အကြောင်းတရားအဆက်ဆက် အကျိုးတရားအဆက်ဆက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မယူ- တတ်သေးဘဲ၊ မသိမ်းဆည်းတတ်သေးဘဲ၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိသေးဘဲ၊

၃။ ရုပ်နာမ်ပရမတ်အစစ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးသဖြင့် ရုပ်နာမ်ပရမတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်- ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံနေရမှုသဘောကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်မသိသေးဘဲ —

ဤသို့ မသိမှုတွေကို တစ်ပုံကြီး ထမ်းလျက် ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်းအတွင်းသို့ ဝင်ရောက်လာသော ယောဂါ- ဝစရုပ္ပိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုင်လိုက်သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ချက်ချင်း ဝိပဿနာ မဖြစ်နိုင်သေးသည်ကိုကား သဘောပေါက်ပါလေ။ အောက်ပါ ကျမ်းဂန်အဆိုအမိန့်ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

အနိစ္စာဒိဝသေန ဝိဝိဓေဟိ အာကာရေဟိ ဓမ္မေ ပဿတိတိ ဝိပဿနာ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၇၅။)

အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသော အထူးထူးသော အခြင်း- အရာတို့ဖြင့် သိအောင် မြင်အောင် ရှုတတ်သောကြောင့် ဝိပဿနာ မည်၏။ ဤဝိပဿနာဟူသည် ပရမတ္ထ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာတည်း။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၇၅။)

၂။ ရောဂတော

ပစ္စယယာပနိယတာယ၊ ရောဂမူလတာယ စ ရောဂတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အကြောင်းတရားတို့ဖြင့် မျှတစေအပ်သော တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ကမ္မဇရုပ်တို့ကို ကံတရားတို့က မျှတအောင် ပြုပြင်ပေးကြရ၏။ စိတ္တဇရုပ်တို့ကို စိတ်က၊ ဥတုဇရုပ်တို့ကို ဥတုက၊ အာဟာရဇရုပ်တို့ကို အာဟာရတို့က မျှတအောင် ပြုပြင်ပေးကြရ၏။ နာမ်တရား- တို့ကိုလည်း ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က မျှတအောင် ပြုပြင်ပေးကြရ၏။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းကို ပြန်ကြည့်ပါ။) မျှတမှုသည် ဥပါဒ်မှသည် ဘင်တိုင်အောင် တည်တံ့စေမှု ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ဥပါဒ်မှသည် ဘင်သို့တိုင်အောင် အသက်ရှည်မှု တည်တံ့မှုသည် ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်ပေ။ တစ်ဖန် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါနေသော နာတာရှည်ရောဂါ၏ အကြောင်း- ရင်းဖြစ်သော မူလအခြေခံ ယာယုအနာရောဂါ တစ်ခုနှင့်လည်း တူကြ၏။

၁။ သာဓုရောဂါ = ဆေးကုသည်ဖြစ်စေ၊ မကုသည်ဖြစ်စေ ပျောက်ကင်းနိုင်သောရောဂါ၊

၂။ အသာဓုရောဂါ = မပျောက်ကင်းနိုင်သောရောဂါ၊

၃။ ကိစ္ဆသာဓုရောဂါ = ဆေးကုမှ ပျောက်ကင်းသောရောဂါ၊

၄။ ယာယုရောဂါ = ဆေးကုလျှင် ရောဂါသက်သာရုံသာဖြစ်၍ မပျောက်ကင်းနိုင်သောရောဂါ = မတ်တတ်နာ

ဤသို့ အနာရောဂါ (၄)မျိုးရှိရာ ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အစဉ်တစိုက် လိုက်- ပါနေသော နာတာရှည်ရောဂါတို့၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော မူလအခြေခံ ယာယုအနာရောဂါတစ်ခုနှင့်လည်း တူကြ၏။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးသည် မြွေကြီး (၄)ကောင်နှင့် တူ၏။ ခန္ဓာ (၅)ပါးသည် လူသတ်သမားကြီး (၅)ဦး နှင့်တူ၏။ — ဤသို့စသည်ဖြင့် အာသီဝိသောပမသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၃၈၁။)၌ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော် မူ၏။ ခန္ဓာကိုယ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဒုက္ခမှန်သမျှသည် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာမှ ပေါက်ဖွားလာခြင်းသာ ဖြစ်၏။ ရုပ်နာမ်

ခန္ဓာ မရှိသော် ဒုက္ခဟူသမျှလည်း မရှိတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ယင်းသို့လျှင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ထိုက်သည့် အားလျော်စွာ အကြောင်းတရားတို့ဖြင့် မျှစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်ဝယ် အစဉ် တစိုက် လိုက်ပါနေသော နာတာရှည်ရောဂါတို့၏ အကြောင်းရင်း မူလဖြစ်သော ယာယုအနာရောဂါနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရောဂံ = ကျင်နာညစ်ဆိုး ရောဂါမျိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်-အောင်ကြည့်၍ **ရောဂ ဓရောဂ** ဟု ရှုပါ။

ယာယုဗျာဓိ ဟိ ရောဂေါ။ ဣတရော အာဗာဓောတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာဆရာတော်က ယာယုအနာကို ရောဂ၊ ကြွင်းသောအနာကို အာဗာဓော ဟု ဖွင့်ဆိုတော် မူ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။) ရုပ်နာမ်တို့သည် ခပ်သိမ်းသော ကာယိက စေတသိက ရောဂါအမျိုးမျိုးတို့၏ တည်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် ယာယုအနာရောဂါနှင့်တူသည် ဟုလိုသည်။

၃။ အယတော

ဝိဂရဟဏီယတာယ၊ အဝဓိအာဝဟနတာယ၊ အယဝတ္ထုတာယ စ **အယတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

အယန္တိ ပါပံ ဝိယ အရိယဇနေဟိ ဝိဂရဟိတဗ္ဗံ။ သတ္တာနံ အနတ္ထဇနနတော အဝဓိအာဝဟံ၊ ပါပဿ စ ဝတ္ထုဘူတံ ခန္ဓပဉ္စကန္တိ အာဟ **ဝိဂရဟ**။ ပ ။ **အယတော**တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို အကုသိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ ဘုရားအစရှိသော အရိယာသူတော်ကောင်း-တို့သည် ကဲ့ရဲ့တော်မူကုန်၏။ မစင်ဟူသမျှသည် အနည်းငယ်ပင်ဖြစ်သော်လည်း ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောသာ ဧကန်ရှိသကဲ့သို့ ဘဝဟူသမျှသည် အနည်းငယ်ပင် ဖြစ်သော်လည်း ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်သဘောသာ ဧကန်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် မည်သည့်ဘဝကိုမျှ ချီးမွမ်းတော် မမူပေ။ မစင်ကို စက်ဆုပ်ရွံရှာတော်မူသကဲ့သို့ ဘဝဟူသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာကို စက်ဆုပ်ရွံရှာတော်မူ၏။ (အံ၊ ၁၊ ၃၆။) ယင်းသို့လျှင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် အကုသိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ရှိသူ-တို့သည်သာလျှင် ပဋိသန္ဓေဘေးဆိုးကြီး အိုဘေးဆိုးကြီး နာဘေးဆိုးကြီး သေဘေးဆိုးကြီး အပါယ်ဘေးဆိုးကြီး စသည့်ဘေးဆိုးကြီး အမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ရ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာမရှိသူတို့ကား ထိုဘေးဆိုးကြီးတို့နှင့် တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှ မတွေ့ရတော့ပေ။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့က ထိုဘေးဆိုးကြီးများကို သယ်ဆောင်ပေးနေတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် ဆိုရမူကား သင်္ခတပရမတ္ထတရားတို့၌ ဖြစ်တည်ပျက် = ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် သဘောတရားများ ထင်ရှားရှိကြသည်ချည်းသာတည်း။ ယင်းသင်္ခတပရမတ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု တည်မှု ပျက်မှုတို့ကား ဘေးဆိုးကြီးများ ပင်တည်း။ ထိုဖြစ်တည်ပျက် ဘေးဆိုးကြီးများကို ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် မိမိတို့နှင့် တစ်ပါတည်း သယ်ဆောင် လာကြ၏။ ယင်းသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် သတ္တဝါအများတို့၏ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို လွန်စွာ ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ — အယဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အကုသိုလ်ထိုထိုသည်လည်း ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အစွဲပြု၍သာ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ မရှိက မဖြစ်နိုင်။ ယင်းသို့လျှင် အယဟုခေါ်ဆိုအပ်သော အကုသိုလ် ထိုထို၏ တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း — ဤအကြောင်းတရားများကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ ဟူသမျှသည် အယံ = အကျိုးယုတ် အကျိုးမဲ့မျိုးသာဖြစ်၏။ ယင်းသဘောတရားများကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **အယ အယ** ဟု ရှုပါ။

၄။ ဂဏ္ဍတော

ဒုက္ခတာသူလယောဂိတာယ၊ ကိလေသာသုစိပဉ္စရဏတာယ၊ ဥပ္ပါဒဇရာဘင်္ဂေဟိ ဥဒ္ဓါမာတ-ပရိပတ္တ-ပဘိန္နတာယ စ **ဂဏ္ဍတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ပကတိသော ထွတ်မြင်းအနာ အိုင်းအမာနာတို့သည် နာကျင်ကိုက်ခဲခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် ထိုးဆွခံရသကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာဟူသော ဒုက္ခဒုက္ခ၊ တည်နေတုန်း-အခိုက်အတန့် ဖြစ်တုန်းအခိုက်အတန့် ဥပါဒ်တုန်းအခိုက်အတန့်၌သာ သုခဖြစ်၍ ဘင်ကာလသို့ ရောက်က ဖောက်ပြန် ပျက်စီးတတ်သော ကာယိကသုခဝေဒနာ စေတသိကသုခဝေဒနာ ဟူသော ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော သင်္ခါရဒုက္ခ — ဤသုံးမျိုးသော နာကျင် ကိုက်ခဲခြင်း “ဒုက္ခတာ”ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အထိုးအဆွ ခံနေရ၏။ ယင်းသို့လျှင် သုံးမျိုးသော “ဒုက္ခတာ” ဟု ဆိုအပ်သော ထိုးကျင့်ကိုက်ခဲခြင်းနှင့် ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

ပကတိသော အိုင်းအမာနာမှ အပုပ်ရည်များသည် တစစ်စစ် တစီစီ ယိုစီးကျကုန်သကဲ့သို့ ယင်းရုပ်နာမ် ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ ရာဂစသော ကိလေသာအပုပ်ရည်များသည်လည်း တစစ်စစ် တစီစီ ယိုစီးကျတတ်ကုန်၏။ ယင်းရာဂစသော ကိလေသာအပုပ်ရည်တို့သည် ရံခါအချို့သော အကုသိုလ်နာမ်တရားတို့နှင့် ယှဉ်တွဲ၍လည်း အတူဖြစ်တတ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် အာရုံအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သမ္ပယုတ်အားဖြင့်-လည်းကောင်း ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ရာဂစသည့် ကိလေသာအပုပ်ရည်ဟူသော မစင်မကြယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အညစ်အကြေးကို တစစ်စစ် တစီစီ ယိုတတ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

ပကတိသော အိုင်းအမာနာသည် ဖူးဖူးရောင်တက်ခြင်း၊ မှည့်ကျက်ခြင်း၊ ဖရိုဖရဲပေါက်ကွဲခြင်း ရှိသကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း —

- (က) ရှေးကမရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်းဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ယင်း ဖြစ်ခြင်း = ဥပါဒ်သဘောဖြင့် ဖူးဖူးရောင်-တက်ခြင်း၊
- (ခ) ဦးသဘော = ဇရာသဘောဖြင့် မှည့်ကျက်ခြင်း၊
- (ဂ) ဘင်သဘော = မရဏသဘောဖြင့် ဖရိုဖရဲ ပေါက်ပြဲ ကွဲအက် ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိသောကြောင့်-လည်းကောင်း —

ဤအကြောင်းများကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှသည် ဂဏ္ဍံ = မဖွယ်ရုပ်ဆင်း ထွတ်မြင်းအိုင်းအမာနာ-မျိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဂဏ္ဌ ဂဏ္ဌ ဟု ရူပါ။

၅။ သလ္လတော

ဝိဇ္ဇာဇနကတာယ၊ အန္တောတုဒနတာယ၊ ဒုန္နိဟရဏီယတာယ စ သလ္လတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် ရုပ်နာမ်ကိန်းဝပ်ရာ သတ္တဝါကို ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

ဒုက္ခဝေဒနာစသော ဝေဒနာအမျိုးမျိုးတို့သည် ကိုယ်တွင်း၌ ထိုးဆွတတ် ထိုးကျင့်တတ်သကဲ့သို့ ဤရုပ်နာမ် ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ခန္ဓာကိုယ်အတ္တဘော၏ အတွင်း၌ တည်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၍ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုးဆွတတ် နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ “ငါ-ငါဟာ”ဟု တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် နှလုံးသွင်းမှုသည် မြဲမြံခိုင်ခံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းတဏှာစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲတို့ကို အရိယမဂ်တည်းဟူသော မွေးညှပ်နှင့် ကင်း၍ နုတ်ပယ်ခြင်းငှာ တတ်နိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း —

ဤအကြောင်းတရားများကြောင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် သလ္လံ = စူးဝင်ညစ်ဆိုး မြားငြောင့် မျိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ သလ္လ သလ္လ ဟု ရူပါ။

၆။ အာဗာဓတော

အသေရိဘာဝဇနကတာယ၊ အာဗာဓပဒဋ္ဌာနတာယ စ **အာဗာဓတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

မကျန်းမမာသည့် အိပ်ရာတွင် လဲနေသော လူနာသည် ဣရိယာပုထ်လေးပါး၌ ကိုယ့်စွမ်းအားဖြင့် မတတ်နိုင်၊ သူတစ်ပါးတို့က လုပ်ကျွေးပြုစုပေးရခြင်း၊ အိပ်ရာ၌ လှဲသိပ်ပေးရခြင်း၊ အိပ်ရာမှ ထူမပေးရခြင်း စသည်ဖြင့် သူတစ်ပါးနှင့်စပ်သော ကိုယ်၏ ဖြစ်ခြင်းရှိသည်ဖြစ်၍ အသေရိမည်သကဲ့သို့ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဣရိယာပုထ်လေးပါး၌ ကိုယ့်စွမ်းအားဖြင့် မတတ်နိုင်၊ မိမိနှင့်စပ်ခြင်းမရှိ၊ အကြောင်းတရားဟူသော သူတစ်ပါးနှင့်သာ စပ်ခြင်းရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အသေရိဘာဝမည်၏။

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာရှိမှ အနာရောဂါရှိ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာမရှိသော် အနာရောဂါမရှိ၊ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့သည် အသည်းအသန် လွန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော အနာရောဂါ၏ အနီးကပ်ဆုံး အကြောင်းရင်း ပဒဋ္ဌာန် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသမျှသည် အကြောင်းတရားဟူသော သူတစ်ပါးနှင့်စပ်ခြင်း = စပ်၍ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အသည်းအသန် လွန်စွာ နှိပ်စက်တတ်သော အနာရောဂါ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း အာဗာဓံ = နှိပ်စက်လွှမ်းမိုး အနာမျိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **အာဗာဓ အာဗာဓ** ဟု ရှုပါ။

၇။ ဥပဒ္ဒဝတော

အဝိဒိတာနံယေဝ ဝိပုလာနံ အနတ္တာနံ အာဝဟနတော၊ သဗ္ဗုပဒ္ဒဝဝတ္ထုတာယ စ **ဥပဒ္ဒဝတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ပကတိသော မင်းဘေး မင်းဒဏ်စသော ဘေးရန် ဥပဒ္ဒဝေါတို့သည် မင်းပြစ် မင်းဒဏ်သင့်သူ သတ္တဝါကို အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေလျက် လွှမ်းမိုးဖိစီး နှိပ်စက်တတ်၏။ ဤအတူ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း “ဥထဲကြက်ငယ် ပေါက်ဝယ်ကျေးသို့” တွေးဆ၍ သိခြင်းငှာ မတတ်အားသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော အိုဘေး နာဘေး သေဘေး မင်းဘေး မင်းဒဏ်စသော ပြန့်ပြောပေါများကုန်သော အကျိုးမဲ့အမျိုးမျိုးတို့ကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်၏။

ကပ်၍နှိပ်စက်တတ်သော အလုံးစုံသော ဘေးဥပဒ္ဒဝေါ အမျိုးမျိုး၏ တည်ရာဝတ္ထုယာခင်းလည်း ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် တွေးဆ၍ သိနိုင်ခဲ့သည့် အကျိုးမဲ့အမျိုးမျိုးကို သယ်ဆောင်တတ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ လွန်စွာကပ်ရပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးဥပဒ္ဒဝေါ အမျိုးမျိုး၏ တည်ရာ ဝတ္ထုယာခင်း ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဥပဒ္ဒဝံ = လွန်စွာကပ်ရပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဘေးဥပါဒ်မျိုးသာတည်း။ (ယင်း ဘေးရန်ဥပဒ္ဒဝေါတို့တွင် သိနိုင်ခဲ့ မြင်နိုင်ခဲ့သော ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဘေးဒဏ်ဟူသော ဘေးဥပဒ္ဒဝေါလည်း ပါဝင်၏။) ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဥပဒ္ဒဝ ဥပဒ္ဒဝ** ဟု ရှုပါ။

ဥပဒ္ဒဝတီတိ ဥပဒ္ဒဝေါ၊ အနတ္တံ ဇနေန္တော အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော၊ ရာဇဒဏ္ဍာဒီနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ခန္ဓာ စ ဧဒိသာတိ ဝုတ္တံ “**အဝိဒိတာနံ ပ ၂ ဥပဒ္ဒဝတော**”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ကပ်၍နှိပ်စက်တတ်သောကြောင့် ဥပဒ္ဒဝံ = ဥပဒ္ဒဝေါ မည်၏။ အကျိုးမဲ့အမျိုးမျိုးကို ဖြစ်စေလျက် လွှမ်းမိုးဖိစီး နှိပ်စက်တတ်၏ဟု ဆိုလို၏။ ဤဥပဒ္ဒဝံ = ဥပဒ္ဒဝေါဟူသော အမည်သည် မင်းဘေး မင်းဒဏ် စသည်တို့၏ အမည်တည်း။ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဤသို့သဘောရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က “ပကတိသော မင်းဘေး မင်းဒဏ်စသော ဘေးရန်ဥပဒ္ဒဝေါတို့သည် မင်းပြစ် မင်းဒဏ်သင့်သူ သတ္တဝါကို

အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေလျက် လွှမ်းမိုး ဖိစီး နှိပ်စက်တတ်၏။ ဤအတူ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ‘ဥထဲကြက်ငယ် ပေါက်ဝယ်ကျေးသို့’ တွေးဆ၍ သိခြင်းငှာ မတတ်အားသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော အိုဘေး နာဘေး သေဘေး မင်းဘေး မင်းဒဏ်စသော ပြန့်ပြောပေါများကုန်သော အကျိုးမဲ့ အမျိုးမျိုးတို့ကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်၏” ဟု ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

၈။ ဘယတော

သဗ္ဗဘယာနံ အာကရတာယ၊ ဒုက္ခဝူပသမသင်္ခါတဿ ပရမဿာသဿ ပဋိပက္ခဘူတတာယ စ ဘယတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကဘယာဝဟတော၊ အဘယပဋိပက္ခတော စ ခန္ဓာ ဘယန္တိ အာဟ “သဗ္ဗဘယာနံ ။ ပ ။ ဘယတော”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မျက်မြင်လောက ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ ကျရောက်သော ဘေးအမျိုးမျိုး တမလွန်လောက၌ ကျရောက်သော ဘေးအမျိုးမျိုးဟု ဆိုအပ်ကုန်သော အလုံးစုံသော ဘေးအမျိုးမျိုးတို့၏တည်ရာ ဘေးတွင်းကြီးသဖွယ် ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာရှိမှ ယင်းဘေးဆိုးကြီးများ ဖြစ်နိုင်ကြ၏ တည်ရှိနိုင်ကြ၏။ ရုပ်နာမ် = ခန္ဓာတို့က ယင်းဘေးအမျိုးမျိုးတို့ကို သယ်ဆောင်ပေးတတ်ကုန်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းဘေးအမျိုးမျိုး တို့တွင် ပဋိသန္ဓေဘေးဆိုးကြီး၊ အိုဘေးဆိုးကြီး၊ နာဘေးဆိုးကြီး၊ သေဘေးဆိုးကြီး၊ (ရာဂမကင်းသေးသူတို့အတွက်) သောက-ပရိဒေဝ-ဒုက္ခ-ဒေါမနဿ-ဥပါယာသဟူသော ဘေးဆိုးကြီး၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့် သင်္ခါရဒုက္ခဘေးဆိုးကြီးစသည့် ဘေးဆိုးကြီး အမျိုးမျိုးတို့လည်း ပါဝင်ကြ၏။

တစ်ဖန် ယင်းခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဆင်းရဲဒုက္ခခပ်သိမ်း၏ အငြိမ်းကြီးငြိမ်းရာ အအေးကြီး အေးရာ အချမ်းသာကြီး ချမ်းသာရာ အသက်သာကြီး သက်သာရာဟု ဆိုအပ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၏- လည်း ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကြ၏။

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားမှန်သမျှသည် မျက်မှောက် တမလွန် နှစ်တန်သော ဘေးဒုက္ခ အမျိုးမျိုးတို့၏တည်ရာ ဘေးတွင်းကြီးသဖွယ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဘေးအမျိုးမျိုးတို့၏ ငြိမ်းအေးရာ သက်သာရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဘယံ = ချမ်းသာ စသည်နှင့် မရော ပြန့်ပြောများပြား ကြီးမားသော ဘေးမျိုးသာ ဖြစ်၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဘယ ဘယ ဟု ရှုပါ။

၉။ ဤတိတော

အနေကဗျသနာဝဟနတာယ ဤတိတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဗျာဓိအာဒိဟိ စ ခန္ဓာနံ ဗျသနန္တိ။ ဗျသနာဝဟဘာဝေန ဧတိတိ ဤတိ။ အာဂန္တုကာနံ အကုသလ- ပက္ခိယာနံ ဗျသနဟေတူနံ ဧတံ အဓိဝစနံ။ ခန္ဓာ စ ဧဒိသာတိ အာဟ “အနေကဗျသနာဝဟတာယ ဤတိတော”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ဗျာဓိ ဇရာ မရဏစသည်တို့ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး=ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ဗျသနတည်း။ ဤကား သမုတိသစ္စာတည်း။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်တို့ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ဗျသနတည်း။ ဤကား ပရမတ္ထသစ္စာတည်း။ တစ်နည်းဆိုရသော် သင်္ခတတရား မှန်သမျှ၌—

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

၁။ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်မှုသဘော၊

၂။ ဝယ = ပျက်မှုသဘော၊

၃။ ဌိတဿ အညထတ္တ = တည်သည့် ဌိကာလဟူသော ဖြစ်ပြီးနောက် ပျက်မည့် ဘင်ကာလဘက်သို့ ယိုင်လဲ-
နေမှုသဘော —

ဤအထက်ပါ သင်္ခတလက္ခဏာသုံးပါးသည် ရှိမြဲဓမ္မတာ ဖြစ်၏။ သင်္ခတတရားမှန်သမျှသည် = သင်္ခါရ
တရားမှန်သမျှသည် ယင်းဖြစ်မှု-တည်မှု-ပျက်မှုဟူသော သင်္ခတဒဏ်ချက် သုံးမျိုးဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း
အနှိပ်စက်ခံနေရ၏။ သင်္ခတ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ဗျသနပင်တည်း။ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရား-
တို့သည် ဤပျက်စီးခြင်း ဗျသနတရားကို မိမိတို့နှင့်အတူတကွ တစ်ပါတည်း သယ်ဆောင်၍ လာတတ်သော-
ကြောင့် **ဤတိ**မည်၏။ ဤ **ဤတိ**-ဟူသောအမည်သည် ဥပစာရအားဖြင့် ဧည့်သည်အာဂန္တုသဖွယ်ဖြစ်ကုန်သော
အကုသိုလ်တရားတို့၏ အသင်းအပင်း ဘက်တော်သားဖြစ်ကုန်သော ပျက်စီးခြင်း ဗျသနတရား၏ အကြောင်း-
ရင်းစစ် ဖြစ်ကြကုန်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန် ဦးဆောင်သည့် ကိလေသဝဋ် တရားစုတို့၏ အမည် ဖြစ်-
ပေသည်။

ကိလေသဝဋ်တည်းဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ် ရှိမှသာလျှင် ကမ္မဝဋ်အမည်ရသော ကုသိုလ်ကံ
အကုသိုလ်ကံတို့သည် ဝိပါကဝဋ် အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ် အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်ကြကုန်၏။
ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ထင်ရှားတည်ရှိနေပါမှသာလျှင် ပျက်စီးခြင်း = ဗျသနတရားသည်လည်း
ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် ကိလေသဝဋ်တရားစုတို့သည် ဗျသနတရား၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်ကြ၍
ဤတိ မည်ကြ၏။ ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည်လည်း ဤနည်းအတူ ပျက်စီးခြင်း ဗျသနတရား အမျိုး-
မျိုးကို ဆောင်တတ်သောကြောင့်- **ဤတိ** = ထိတ်လန့်စဖွယ် အန္တရာယ်မျိုးတို့သာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို
ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဤတိ ဤတိ** ဟု ရူပါ။

၁၀။ ဥပသက္ခတော

အနေကေဟိ အနတ္ထေဟိ အနုဗဒ္ဓတာယ၊ ဒေါသူပသဋ္ဌတာယ၊ ဥပသဂ္ဂေါ ဝိယ အနဓိဝါသနာရဟတာယ
၈ ဥပသက္ခတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဗဟိဒ္ဓါ ဉာတိဗျသနာဒီဟိ၊ အဇ္ဈတ္တံ ရာဂါဒီဟိ အနတ္ထေဟိ ဥပသဇ္ဇနဋ္ဌေန၊ ဥပသက္ခသဒိသတာယ ၈ ဥပသဂ္ဂေါ။
ဥပသဂ္ဂေါတိ ၈ ဒေဝတူပသံဟာရဝသေန ပဝတ္ထော ဗျာဓိအာဒိ အနတ္ထော။ သော အတ္တကာမေန မုဟုတ္တမ္ပိ န
အဇ္ဈပေက္ခိတဗ္ဗော ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “**အနေကေဟိ။ ပ ၈ ဥပသက္ခတော**”တိ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅-၃၉၆။)

ဆွေမျိုးတို့၏ ပျက်စီးခြင်း = ဉာတိဗျသနဘေး၊ စီးပွားဥစ္စာတို့၏ ပျက်စီးခြင်း ဘောဂဗျသနဘေးစသော
ဗဟိဒ္ဓဘေးဆိုး အမျိုးမျိုးတို့သည်လည်းကောင်း၊ အကျိုးမဲ့ဟူသမျှကို အစွမ်းကုန် ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သည့် ရာဂ
ဒေါသ မောဟ မာန်မာနစသည့် အဇ္ဈတ္တဘေးဆိုး အမျိုးမျိုးတို့သည်လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့၏
နောက်သို့ အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ ဖွဲ့စပ်နေ၏။ ကပ်ငြိနေ၏။ ယင်းသို့လျှင် ရုပ်နာမ်တို့သည် အကျိုးမဲ့ကို အစွမ်းကုန်
ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သည့် ဆွေမျိုးတို့၏ပျက်စီးခြင်း စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့၏ပျက်စီးခြင်း စသော ဗဟိဒ္ဓ ဘေးဆိုး
အမျိုးမျိုး၊ ရာဂ ဒေါသ မောဟ မာန်မာနစသော အဇ္ဈတ္တဘေးဆိုးအမျိုးမျိုးတို့က အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ ဖွဲ့စပ်အပ်
ကပ်ငြိအပ်သောကြောင့် ဥပသက္ခ မည်၏။

တစ်ဖန် ရုပ်နာမ်တို့သည် ဥပသဂ္ဂနှင့်တူသောကြောင့်လည်း ဥပသဂ္ဂမည်၏။ တူညီပုံကား ဤသို့တည်း။ နတ်တို့၏ ကပ်၍ဆောင်ခြင်း၊ ဆောင်ပေးခြင်း၊ ပြုစားခြင်း၊ လှည့်စားခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဖျားနာခြင်း ဗျာဓိစသော အကျိုးမဲ့သည့် ဥပသဂ္ဂတည်း။ ထိုအကျိုးမဲ့ ဥပသဂ္ဂကို အကျိုးစီးပွားကို လိုလားတောင့်-တလျက်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်မှန်သမျှသည် တစ်မဟုတ်မျှသော်လည်း လျစ်လျူမရှုအပ် မရှုထိုက်ဖြစ်၏။ အလားတူပင် ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဗျာဓိစသော အကျိုးမဲ့တို့ကို ကပ်၍ဆောင်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့် ဥပသဂ္ဂ-နှင့်တူ၏။ ယင်းဗျာဓိစသော အကျိုးမဲ့၊ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းဟူသော အကျိုးမဲ့တို့ကို သယ်ပိုးရွက်ဆောင် လာတတ်-ကုန်သော ဥပသဂ္ဂအမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တည်းဟူသော အကျိုးစီးပွား ချမ်းသာထူး ချမ်းသာမြတ်ကြီးကို လိုလားတောင့်တသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး မှန်ပါက တစ်မဟုတ် တစ်ခဏကလေးမျှသော်လည်း သည်းခံထားခြင်း လျစ်လျူရှုထားခြင်းငှာ မထိုက်တန်ပေ။

တစ်ဖန် ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားမှန်သမျှတို့သည် အာရုံအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္ပယုတ်အားဖြင့် လည်းကောင်း ရာဂစသော အပြစ်ဒေါသတို့နှင့် ကပ်ငြိယှက်တွယ်၍ နေကြ၏။ (အထက်၌ ရှင်းပြခဲ့ပြီ။)

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော များပြားလှစွာသော အကျိုးမဲ့-တို့က အစဉ်တစိုက်လိုက်၍ ဖွဲ့စပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရာဂစသော အပြစ်ဒေါသတို့နှင့် ကပ်ငြိယှက်တွယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သော ဥပသဂ္ဂကဲ့သို့ တစ်ခဏမျှ သော်လည်း သည်းမခံထိုက် လက်မခံထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း — ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဥပသဂ္ဂ = တွယ်တာစွဲကပ် နှိပ်စက်တတ်သော ဥပါဒ်မျိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဥပသဂ္ဂ ဥပသဂ္ဂ ဟု ရှုပါ။

၁၁။ အတာဏတော

အတာယနတာယ စေဝ, အလဗ္ဘနေယျခေမတာယ စ **အတာဏတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၄၇။)

တာယိတုံ ရက္ခိတုံ အသမတ္ထတာယ န တာယနောတိ အတာယနော၊ တဗ္ဘာဝေါ **အတာယနတာ**။ တာဏာသီသာယ ဥပဂတဿ **အလဗ္ဘနေယျခေမတာ**။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၉။)

ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြီးက မပျက်အောင် စောင့်ရှောက်ဖို့ရန် အလွန်ခဲယဉ်းသော တရားမျိုးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသို့ စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

စောင့်ရှောက်စေလိုသော အာသာဆန္ဒဖြင့် ဆည်းကပ်ပါသော်လည်း မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မပျက်အောင် ပျက်ခြင်းဘေးကင်းအောင် မစောင့်ရှောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် အတာဏံ = စောင့်ရှောက်မဲ့လျှင်း ဘေး၏အသင်းအပင်းသာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **အတာဏ အတာဏ** ဟု ရှုပါ။

သင်္ခါရတရားတို့ကား ဖြစ်ပေါ်လာပြီးနောက် မပျက်အောင် ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ဖို့ရန်လည်း ခက်ခဲ၏။ စောင့်ရှောက်စေလိုသော အာသာဆန္ဒဖြင့် ဆည်းကပ်ပါသော်လည်း ပျက်ခြင်းတည်းဟူသော ဘေးကင်းမှုကို မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မရအပ်၊ မရနိုင်ပေ။ ကြောက်လန့်ဖွယ်ကောင်းသည့် ဘယဌ ဘေးဒုက္ခ အနက်သဘောပင် ဖြစ်၏။

၁၂။ အလေဏတော

အလ္လိယိတုံ အနရဟတာယ၊ အလ္လိနာနမ္ပိ စ လေဏကိစ္စကာရိတာယ **အလေဏတော။**

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဒုက္ခဘိတိယာ ဥပလီယနာဓိပ္ပါယေန **အလ္လိယိတုံ။** ဒုက္ခနိဝတ္တနံ **လေဏကိစ္စံ။** (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကြောက်သည်ဖြစ်၍ (အထူးသဖြင့် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံနေရသည့် ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကြောက်သည်ဖြစ်၍) ခိုမှီကပ်ရပ်လိုသော အာသာဖြင့် ကပ်ရပ်ခိုမှီးခြင်းငှာ မထိုက်တန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ကြောက်သည်ဖြစ်၍ ခိုမှီကပ်ရပ်လိုသော အာသာဖြင့် ကပ်ရပ်ခိုမှီကြကုန်သော သူတို့၏လည်း ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပျောက်ကွယ် နှစ်မြုပ်စေခြင်းဟူသော ပုန်းအောင်းရာကိစ္စကို မပြုလုပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း အလေဏံ = ကွယ်ကာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။ ဤသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **အလေဏ အလေဏ** ဟု ရှုပါ။

၁၃။ အသရဏတော

နိဿိတာနံ ဘယသာရကတ္တာဘာဝေန **အသရဏတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဇာတိအာဒိဘယာနံ ဟိံသနံ ဝိဓမ္မနံ **ဘယသာရကတ္တံ။** (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် မိမိတို့ကိုယ်တိုင်က ဇာတိ-ဇရာ-ဗျာဓိ-မရဏစသော သဘောတရား ထင်ရှားရှိနေကြသဖြင့် ဇာတိ-ဇရာ-ဗျာဓိ-မရဏစသော ဘေးဒုက္ခကို ကြောက်၍ ခိုမှီကပ်ရပ်ကုန်သော သူတို့၏ ဇာတိ-ဇရာ-ဗျာဓိ-မရဏစသော ဘေးဒုက္ခကို ညှဉ်းဆဲတတ် ပယ်ဖျောက်တတ်သောသဘော၏ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် အသရဏံ = ကိုးရာမဲ့လျှင်း ဘေး၏ အသင်းအပင်းသာတည်း။ ဤသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြင်အောင်ကြည့်ရှု၍ **အသရဏ အသရဏ** ဟု ရှုပါ။

၁၄။ ဝဏေတော

မိတ္တမုခသပတ္တော ဝိယ ဝိဿာသဃာတိတာယ **ဝဏေတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ဣမေ ရူပါဒယော သုခဟေတု၊ န ဒုက္ခဟေတုတိ ဇနိတဝိဿာသာနံ ဟနနသီလတာယ၊ ခန္ဓေသု ဟိ “ဧတံ မမာ”တိ ဂါဟဝသေန သတ္တာ ဗျသနံ ပါပုဏန္တိ၊ ဝိဿာသံ ဝါ ဟနန္တိတိ **ဝိဿာသဃာတိနော၊** တဗ္ဘာဝတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့သည် သူသတ်သမားကြီး (၅)ဦးတို့ ဖြစ်ကြောင်းကို **အာသိဝိသောပမသုတ္တန်** (သံ၊ ၂၊ ၃၈၁-၃၈၃။)တွင် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ခန္ဓာတစ်ပါးပါးသည် ဖောက်ပြန်လွန်ကဲလာပါက ခန္ဓာရှင်သတ္တဝါသည် အချိန်မရွေး သေကျေပျက်စီးနိုင်၏။ သို့အတွက် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့သည် မိတ်ဆွေ၏ မျက်နှာနှင့်တူသော ပြုံးချိုသော မျက်နှာရှိသော ရန်သူကဲ့သို့ အကျွမ်းဝင်သော သူကို သတ်တတ်သောကြောင့် ဝဏေ = သူသတ်မျိုးရိုးတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် ပရမတ်တရားတိုင်း၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်းဝယ် ဘင်ကာလတိုင်း ဘင်ကာလတိုင်း၌ အတွင်သတ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာတိုင်း ခန္ဓာတိုင်းသည် သမ္ပတိသစ္စာ လျော်စွာပညတ် ခေါ်ဝေါ်အပ်သည့် လူနတ်ဗြဟ္မာ သတ္တဝါကို သုံးဖြာခဏ ဘင်သို့ကျအောင် ကာလမရှည် သန္တာန်စည်၍ နာရီမလပ် အတွင်သတ်သည့် လူသတ်မျိုးရိုးသာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **ဝဏေ ဝဏေ** ဟု ရှုပါ။

၁၅။ အယမူလတော

အယဟေတုတာယ အယမူလတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

အယဿ ပါပဿ ဟေတုတာ အယဟေတုတာ။ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓမေဝ ဟိ သဗ္ဗံ ကိပ္ပိသန္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

မကောင်းမှုမှန်သမျှတို့သည် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့နှင့် အမြဲတမ်း ဆက်စပ်လျက်ရှိကြ၏။ ခန္ဓာမရှိက မကောင်းမှုလည်း မရှိနိုင်တော့ပြီ။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ကြမ်းကြုတ် ရုန့်ရင်းသော မကောင်းမှုအကုသိုလ်၏ အကြောင်းရင်းစစ် အဖြစ်ကြီးဖြစ်သောကြောင့် အယမူလံ = ကျိုးမဲ့ ခပင်း ဆင်းရဲခြင်း၏ အရင်းအမြစ်သာတည်း။

ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်စေ မှီ၍ဖြစ်စေ၊ နာမ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်စေ နာမ်တရားတို့နှင့် ယှဉ်တွဲ၍ဖြစ်စေ မကောင်းမှုအကုသိုလ် ထိုထိုတရားစုတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အယမူလ အယမူလ ဟု ရှုပါ။

၁၆။ အာဒိနဝတော

ပဝတ္တိဒုက္ခတာယ၊ ဒုက္ခဿ စ အာဒိနဝတာယ အာဒိနဝတော၊ အထ ဝါ အာဒိနံ ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတိတိ အာဒိနဝေါ၊ ကပဏမနုဿဿေတံ အဓိဝစနံ၊ ခန္ဓာပိ စ ကပဏာယေဝါတိ အာဒိနဝသဒိသတာယ အာဒိနဝတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ပဝတ္တိဒုက္ခတာယာတိ ဘဝပဝတ္တိဒုက္ခဘာဝတော။ ဘဝပဝတ္တိ စ ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ အနိစ္စာဒိအာကာရေန ပဝတ္တနမေဝ၊ သော စ အာဒိနဝေါ။ ယထာဟ “ယံ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ အယံ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု အာဒိနဝေါ”တိ။ တေနာဟ “ဒုက္ခဿ စ အာဒိနဝတာယာ”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကား ပဝတ္တိတည်း။ ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်ခြင်း နစ်ခြင်းကား နိဝတ္တိတည်း။ ပဝတ္တိကား ဝဋ်-ဖြစ်၍ ဒုက္ခတည်း။ နိဝတ္တိကား — ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော သုခံ နိဗ္ဗာနံ - ဟူသည်နှင့်အညီ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ချုပ်ခြင်းသည် နိရောဓနိဗ္ဗာနဖြစ်၍ သုခတည်း။

ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည်ကား ဘဝပဝတ္တိ = ဘဝဖြစ်ခြင်း ဝဋ်-ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း သဘောတရားပင်တည်း။ ယင်းသို့ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အပြစ် = အာဒိနဝပင်တည်း။

“ရဟန်းတို့ . . . ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် အကြင်အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်တတ်သည့် အနိစ္စတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့် ဒုက္ခတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဇရာ-မရဏတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန် ပျက်စီးတတ်သော ဝိပရိဏာမဓမ္မတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-ဝိပရိဏာမဓမ္မသဘောတရားသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ အပြစ်အာဒိနဝတည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃-၅၁ . . .) — ဤသို့ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူပေ၏။

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ဘဝပဝတ္တိဒုက္ခ၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ် = အာဒိနဝရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် အာဒိနဝ = အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ်ရှိသော တရားစုသာဖြစ်၏။

ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ၊ ယောပိ ဟေတု ယောပိ ပစ္စယော ရူပဿ ဥပ္ပါဒါယ၊ သောပိ အနိစ္စော၊ အနိစ္စသမ္ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ ကုတော နိစ္စံ ဘဝိဿတိ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၀။)

ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်တရားသည် အနိစ္စတည်း၊ ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် တိုက်ရိုက်ဖြစ်ပေါ်စေ-
တတ်သော အကြင် ဟေတုအကြောင်းတရား = ဇနကအကြောင်းတရားသည်လည်းကောင်း၊ အားပေးထောက်ပံ့
တတ်သော အကြင် ပစ္စယအကြောင်းတရား = ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်းတရားသည်လည်းကောင်း ရှိ၏။ ထို
အကြောင်းတရားသည်လည်း အနိစ္စသာတည်း။ ရဟန်းတို့ . . . အနိစ္စတရားကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော ရုပ်တရား
သည် အဘယ်မှာလျှင် နိစ္စ ဖြစ်နိုင်ပါအံ့နည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၂၀။)

ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ပုံစံတူပင် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ ဒုက္ခ အနတ္တ ဖြစ်ပုံကိုလည်း ပုံစံတူပင် ဟော-
ကြားထားတော်မူပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်ပေါ်စေတတ်ကုန်သော အဝိဇ္ဇာ-
-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ-ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿစသော ဟေတုအကြောင်းတရား
ပစ္စယအကြောင်းတရားတို့ ကိုယ်တိုင်က အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ် = အာဒိနဝ ရှိနေသည့်
အတွက်ကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ် = အာဒိနဝ ရှိကြရပေသည်။

တစ်နည်း — လောက၌ အထီးကျန်သူဆင်းရဲကို အာဒိနဝဟု ခေါ်ဆိုကြ၏။ အလွန်အထီးကျန်သည်ဖြစ်၍
ဆင်းရဲရိက္ခာ ပင်ပန်းလှစွာဖြစ်မှုကို အာဒိနဝဟုဆိုသည်။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်လည်း ခိုကိုးရာမဲ့သော အထီးကျန်
သူဆင်းရဲနှင့် တူကုန်၏။ အထီးကျန်သူဆင်းရဲသည် ခိုကိုးရာမဲ့သကဲ့သို့ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ဖြစ်ပြီးက မပျက်-
အောင်၊ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မသဘောသို့ မရောက်အောင် ပုန်းအောင်းလည်းလျောင်းရာ ခိုကိုးရာ မရှိကြကုန်။
ဤသို့လျှင် ခန္ဓာတို့သည် ခိုကိုးရာမဲ့ အထီးကျန် သူဆင်းရဲနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အာဒိနဝ = ခိုကိုးရာမဲ့
အထီးကျန်သူဆင်းရဲတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍
အာဒိနဝ အာဒိနဝ ဟု ရူပါ။

၁၇။ သာသဝတော

အာသဝပဒဋ္ဌာနတာယ သာသဝတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

အာသဝါနံ အာရမ္မဏာဒိနာ ပစ္စယဘာဝေါ အာသဝပဒဋ္ဌာနတာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အကြောင်းရင်းစစ် သမုဒယသစ္စာ ဖြစ်ကြကုန်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ကား
အာသဝေါတရားများပင် ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် အာသဝေါတရားလျှင် အကြောင်းရင်းစစ် ရှိကြ၏။
အာသဝေါတရားတို့၏ အစီးအပွားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ဖန် အာသဝေါတရားတို့သည်လည်း ရုပ်နာမ်တို့ကိုသာ
အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြရကုန်၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိစသည်တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး-
တတ်ကြသောကြောင့် အာသဝေါတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရကုန်၏။ ယင်းသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်
အာသဝေါတရားတို့၏ အနီးကပ်ဆုံးသော အကြောင်းပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သောကြောင့် သာသဝ = အာသဝေါတရားတို့၏
အစီးအပွား အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်ကြကုန်၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်
ကြည့်၍ **သာသဝ သာသဝ** ဟု ရူပါ။

၁၈။ မာရာမိသတော

မစ္စုမာရကိလေသမာရာနံ အာမိသဘူတတာယ မာရာမိသတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

မစ္ဆုမာရဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝေန၊ **ကိလေသမာရဿ** ပစ္စယဘာဝေန သံဝဇနတော **အာမိသဘူတတာ၊** ခန္ဓာပိ ခန္ဓာနံ အာမိသဘူတာ ပစ္စယဘာဝေန သံဝဇနတော၊ တဒန္တောဂဓာ **အဘိသင်္ခါရာ။ ဒေဝပုတ္တမာရဿ** ပန “မမေတ”န္တိ အဓိမာနဝသေန အာမိသဘာဝေါတိ ခန္ဓာဒိမာရာနမ္ပိ ဣမေသံ ယထာရဟံ အာမိသဘူတတာ ဝတ္တဗ္ဗာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

ဒေဝပုတ္တမာရ်၊ ကိလေသမာရ်၊ ခန္ဓမာရ်၊ မစ္ဆုမာရ်၊ အဘိသင်္ခါရမာရ်ဟု မာရ်ငါးပါး ရှိ၏။ မိုးနတ်သား မာရ်နတ်မင်းနှင့် မာရ်နတ်၏ အသင်းအပင်းတို့ကို ဒေဝပုတ္တမာရ်ဟုခေါ်၏။ ကိလေသမာရ်စစ်သည်တို့ကို ကိလေသမာရ်ဟုခေါ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ခန္ဓမာရ်ဟုခေါ်၏။ သေခြင်းမရဏတရားကို မစ္ဆုမာရ်ဟုခေါ်၏။ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်စီမံတတ်သော ကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့ကို အဘိသင်္ခါရမာရ်ဟုခေါ်၏။

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် သေခြင်း = မရဏဟူသော မစ္ဆုမာရ်၏ တည်ရာလည်း ဖြစ်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်စသော ကိလေသမာရ်စစ်သည်တို့၏ စွဲမှီ၍ဖြစ်ရာ အကြောင်းတရား၊ ကြီးပွားတိုးတက်ရန် အကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့သည် မစ္ဆုမာရ် ကိလေသမာရ်တို့၏ စားဖတ်ဝါးဖတ် သုံးသပ် နှင်းနယ်ရာ မာရာမိသ = မာရ + အာမိသတို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဝိပါကဝဋ်အမည်ရသော ခန္ဓာတို့ကို တစ်နည်းဆိုသော် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အချိန်မီ ဝိပဿနာမဂ္ဂနိုင်ကြသော သတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ယင်းခန္ဓာတို့အပေါ်၌ အယောနိသောမနသိကာရကို အကြောင်းခံ၍ ကိလေသဝဋ်များ ထပ်ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းကိလေသဝဋ်ကို အစွဲပြု၍ ကမ္မဝဋ်တို့လည်း ထပ်ဖြစ်ကြပြန်ကုန်၏။ ယင်းကမ္မဝဋ်ကြောင့် ဝိပါကဝဋ်အမည်ရသော ခန္ဓာတို့လည်း ထပ်မံ၍ ဖြစ်ကြရပြန်ကုန်၏။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းကို ပြန်ကြည့်ပါ။) ထို့ကြောင့် ခန္ဓာတို့သည်လည်း အခြားအခြားသော အသစ်အသစ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ခန္ဓာအသစ်အသစ်ကို တိုးပွားစေတတ်သောကြောင့် အာမိသဖြစ်ကြကုန်၏။ ဘဝသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်ကုန်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ထိုခန္ဓာတို့၌ပင် အကျုံးဝင်ကြ၏။ ခန္ဓမာရ် အဘိသင်္ခါရမာရ်တို့တည်း၊ မာရာမိသတို့ပင်တည်း။

ဒေဝပုတ္တမာရ်၏မူကား — “ဤတရားအပေါင်းသည် ငါ၏ ဥစ္စာတည်း” ဟု ဤသို့ မှတ်ထင်သော အဓိမာန၏ အစွမ်းဖြင့် အာမိသ၏အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ ထို့ကြောင့် ခန္ဓမာရ် အဘိသင်္ခါရမာရ် ဒေဝပုတ္တမာရ် တို့ကိုလည်း ဤခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အာမိသဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဆိုသင့် ဆိုထိုက်ပေ၏။

ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် မစ္ဆုမာရ် ကိလေသမာရ်တို့၏ တစ်နည်းဆိုရသော် မာရ်ငါးပါးတို့၏ စားဖတ်ဝါးဖတ် သုံးသပ်နှင်းနယ်ရာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မာရာမိသ = မာရ + အာမိသ = ကိလေသမာရ် မစ္ဆုမာရ် တို့၏ တစ်နည်း မာရ်ငါးပါးတို့၏ စားဖတ်ဝါးဖတ် သုံးသပ်နှင်းနယ်ရာသာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **မာရာမိသ မာရာမိသ** ဟု ရှုပါ။

၁၉။ ဇာတိဓမ္မတော၊ ၂၀။ ဇရာဓမ္မတော၊ ၂၁။ ဗျာဓိဓမ္မတော

ဇာတိ-ဇရာ-ဗျာဓိ (မရဏ) ပကတိတာယ **ဇာတိ-ဇရာ-ဗျာဓိ (မရဏ) ဓမ္မတော။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ဓမ္မသဒ္ဓေါ “ဇာတိဓမ္မာန”န္တိအာဒိသု ဝိယ ပကတိအတ္ထော၊ “ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ”တိအာဒိသု ဝိယ ဟေတုအတ္ထော စာတိ အာဟာ “**ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏပကတိတာယ၊ သောကပရိဒေဝဥပါယာသဟေတုတာယာ**”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဉာဏ်ခန်း

(မရဏဓမ္မကား အနိစ္စလက္ခဏာ၌ ပါဝင်ပြီးဖြစ်၏။) ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ဇာတိသဘော၊ ဇရာသဘော၊ ဗျာဓိသဘော၊ (မရဏသဘော) ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် -

၁၉။ ဇာတိ = ဖြစ်ချင်တိုင်း ဖြစ်တတ်သော သဘောရှိ၏။

၂၀။ ဇရာ = ဆုတ်ယုတ်လျော့ပါးခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၁။ ဗျာဓိ = ဖျားနာခြင်း သဘောရှိ၏။

သမုတိသစ္စာနယ် = (သမ္မုတိသစ္စာနယ်) ပရမတ္ထသစ္စာနယ် နှစ်မျိုးလုံး၌ ယင်းဇာတိ ဇရာ ဗျာဓိ သဘော-များကို ရှုနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ပရမတ္ထသစ္စာသာ လိုရင်းဖြစ်သည်။ ယင်း ဇာတိသဘော၊ ဇရာသဘော၊ ဗျာဓိသဘော အသီးအသီးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

၁၉။ ဇာတိဓမ္မ ဇာတိဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း၊

၂၀။ ဇရာဓမ္မ ဇရာဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း၊

၂၁။ ဗျာဓိဓမ္မ ဗျာဓိဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း -

အသီးအသီး ရှုပါ။

၂၂။ သောကဓမ္မတော၊ ၂၃။ ပရိဒေဝဓမ္မတော၊ ၂၄။ ဥပါယာသဓမ္မတော၊

သောက-ပရိဒေဝ-ဥပါယာသဟေတုတာယ သောက-ပရိဒေဝ-ဥပါယာသဓမ္မတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ရုပ်နာမ် = ခန္ဓာတို့ကို အကြောင်းပြု၍ အစွဲပြု၍ -

၁။ စိုးရိမ် ပူဆွေးရခြင်း သောကတရား၊

၂။ ငိုကြွေး မြည်တမ်းရခြင်း ပရိဒေဝတရား၊

၃။ ပြင်းစွာ ပူပန်ရခြင်း ပင်ပန်းရခြင်း ဥပါယာသတရားတို့ အသီးအသီး ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။

ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ် = ခန္ဓာတို့သည် သောက - ပရိဒေဝ - ဥပါယာသတို့၏ အကြောင်းရင်းတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားမှန်သမျှသည် -

၂၂။ သောက = စိုးရိမ် ပူပန်ရခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၃။ ပရိဒေဝ = ငိုကြွေး မြည်တမ်းရခြင်း သဘောရှိ၏။

၂၄။ ဥပါယာသ = သက်ကြီးရှိုက်ငင် ပြင်းစွာပူပန်ရခြင်း သဘောရှိ၏။

ယင်းသဘောတရား အသီးအသီးကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

၂၂။ သောကဓမ္မ သောကဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း၊

၂၃။ ပရိဒေဝဓမ္မ ပရိဒေဝဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း၊

၂၄။ ဥပါယာသဓမ္မ ဥပါယာသဓမ္မ ဟုလည်းကောင်း -

ဤသို့ အသီးအသီး ခွဲ၍ ရှုပါ။

၂၅။ သံကိလေသိကဓမ္မတော

တဏှာ-ဒိဋ္ဌိ-ဒုစ္စရိတသံကိလေသာနံ ဝိသယဓမ္မတာယ သံကိလေသိကဓမ္မတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

သံကိလေသတ္တယဂ္ဂဟဏောန တဒေကဋ္ဌာနံ ဒသန္တံ ကိလေသဝတ္ထုနမ္ပိ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ တဒါ-
ရမ္မဏာပိ ဟိ ဓမ္မာ တဒနတိဝတ္ထနတော သံကိလေသိကာ ဧဝ။ တထာ ခုဒ္ဒါ၊ တဏှာ၊ ဇဿဒီသု သရီရဿ၊
သံကိလေသဿ စ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။) (ခုဒါတဏှာဇရာဒီသု ပရိဿမသံကိလေသဿ
စ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သီ - မူ။)

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အာရုံယူ၍ အာရုံပြု၍သာလျှင် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိ-ဒုစ္စရိတ = ဒုစရိုက်ဟူသော စိတ်အစဉ်ကို
ညစ်နွမ်းစေတတ်သော မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လည်း ညစ်နွမ်းတတ်သော အကုသိုလ် တရားဆိုးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာ-
ကြရ၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် တဏှာသံကိလေသ၊ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ၊ ဒုစ္စရိတသံကိလေသတည်း
ဟူသော စိတ်အစဉ်ကို ညစ်နွမ်းစေတတ်သော မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ညစ်နွမ်းတတ်သော သံကိလေသတရားသုံးပါးတို့၏
အာရုံဓမ္မဖြစ်သောကြောင့် သံကိလေသိကဓမ္မ = သံကိလေသသဘာဝက = တဏှာ-ဒိဋ္ဌိ-ဒုစ္စရိတဟူသော
ညစ်နွမ်းခြင်းသုံးပါးကို ပွားစီးစေတတ်သော သဘောရှိကြ၏။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍
သံကိလေသိကဓမ္မ သံကိလေသိကဓမ္မ ဟု ရှုပါ။

သို့သော် မဟာဋီကာဆရာတော်က ဤသို့လည်း ဆက်လက်၍ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူပေသည်။ —

တဏှာသံကိလေသ၊ ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ၊ ဒုစ္စရိတသံကိလေသဟူသော သံကိလေသသုံးပါးအပေါင်းကို
သံကိလေသိကဓမ္မအရ ယူခြင်းဖြင့် ထိုသံကိလေသတရား သုံးပါးနှင့် တူသောတည်ရာ ရှိကြကုန်သော ကိလေသ-
ဝတ္ထု (၁၀)ပါးတို့ကိုလည်း သံကိလေသိကဓမ္မအဖြစ်သိမ်းကျုံးရေတွက်ယူပါ။ မှတ်သားပါ။ မှန်ပေသည် - ထို
သံကိလေသဝတ္ထု (၁၀)ပါးတို့၏ အာရုံဖြစ်ကုန်သော တရားတို့သည်လည်း ထိုသံကိလေသဝတ္ထုတို့၏ အာရုံ-
အဖြစ်ကို မလွန်ခြင်းကြောင့် သံကိလေသိက မည်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။ အလားတူပင် ဆာလောင်ခြင်း
မွတ်သိပ်ခြင်း အိုမင်းခြင်း သို့မဟုတ် စိတ်ရှုပ်ထွေးခြင်းစသည်တို့ကြောင့် စိတ်ပင်ပန်းခြင်းဟူသော သံကိလေသ-
ကိုလည်း သံကိလေသိကဓမ္မဟူသောပုဒ်၌ သိမ်းကျုံးရေတွက်ယူအပ်၏ဟု မှတ်သားပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၇။)

ခန္ဓာ တစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅) ပါး ဖြစ်သဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ဒုက္ခလက္ခဏာပေါင်း —
၂၅ × ၅ = ၁၂၅ (ပါး) ဖြစ်သည်။

အနတ္တလက္ခဏာ (၅) ချက်

အနတ္တာ စ ပရံ ရိတ္တံ၊ တုစ္ဆံ သုညန္တိ တာလီသံ။
ဝေဒနာဒယော ခန္ဓာပိ၊ တထေဝ ပဉ္စကာပိ ဝါ။
(ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီ၊ ၂၊ ၅၂၉။)

- ၁။ အနတ္တာ = အတ္တ မဟုတ်ကုန်။
- ၂။ ပရံ = အကျွမ်းဝင်ခြင်း အမြဲကင်းသော သူစိမ်းပြင်ပသာတည်း။
- ၃။ ရိတ္တံ = နိစ္စ သုခ သုဘ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရဟူသမျှနှင့် မြူမျှမယှဉ် အစဉ်ကင်းဆိတ်သော
သဘောတရားသာတည်း။
- ၄။ တုစ္ဆံ = နိစ္စ သုခ သုဘ အတ္တ အနှစ်မမှီး အချည်းနှီးသာတည်း။ (ဝါ) သေးငယ်ယုတ်ညံ့ အချည်း-
နှီးသော တရားသာတည်း။
- ၅။ သုညံ = သာမိ နိဝါသိ ကာရက ဝေဒက အဓိဋ္ဌာယကဟူသော အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏။

၁။ အနတ္တတော

သယဉ္စ အဿာမိကဘာဝါဒိတာယ အနတ္တတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ယထာ ဂေနစိ သာမိအာဒိလက္ခဏေန အတ္တနာ သုညာ ဧတေ၊ ဧဝံ သယဉ္စ အတံသဘာဝေါတိ အာဟ
“သယဉ္စ။ပ။ အနတ္တတော”တိ။ န အတ္တာတိ ဟိ အနတ္တာတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

သာသနာပ အယူအဆရှိသူ အချို့အချို့သော အတ္တဝါဒသမားတို့က —

၁။ ခန္ဓာအိမ်ကို ပိုင်ဆိုင်သော သာမိအတ္တ ရှိ၏။

၂။ ခန္ဓာအိမ်အသစ်လဲသော်လည်း ပြောင်းလဲခြင်းမရှိ၊ ခန္ဓာအိမ် အသစ် အသစ်၌ ဘဝတိုင်း အမြဲလိုက်ပါ၍
နေထိုင်သော နိဝါသိအတ္တ ရှိ၏။

၃။ ပြုလုပ်ဖွယ် လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် ဟူသမျှကို ပြုလုပ်တတ်သော ကာရကအတ္တ ရှိ၏။

၄။ ခံစားဖွယ် အာရုံဟူသမျှကို ခံစားတတ်သော ဝေဒကအတ္တ ရှိ၏။

၅။ ကိစ္စအဝဝ လုပ်ငန်းရပ် ဟူသမျှကို စီရင်ဆုံးဖြတ်တတ်သော အဓိဋ္ဌာယကအတ္တရှိ၏။ —

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အတ္တရှိကြောင်းကို ပြောဆိုကြ၏။

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကား ယင်းကဲ့သို့သော သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊ ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊
အဓိဋ္ဌာယကအတ္တတို့မှ ဆိတ်သုဉ်းရကား မိမိရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ ကိုယ်တိုင်ကလည်း သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊
ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊ အဓိဋ္ဌာယကအတ္တ သဘောမရှိခြင်းကြောင့် အနတ္တာ = အတ္တ မဟုတ်ကြကုန်။
ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တ အနတ္တ ဟု ရှုပါ။

၂။ ပရတော

အဝသတာယ၊ အဝိဇ္ဇေယျတာယ စ ပရတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

အဝသတာယာတိ အဝသဝတ္တနတော။ ယထာ ပရောသတန္တော ပုရိသော ပရဿ ဝသံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဧဝံ
သုဘသုခါဒိဘာဝေန ဝသေ ဝတ္ထေတုံ အသက္ကုဏေယျတော။ အဝိဇ္ဇေယျတာယာတိ “မာ ဇီရထ၊ မာ
မီယထာ”တိအာဒိနာ ဝိဓာတုံ အသက္ကုဏေယျတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၅။)

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်း တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကြောင်းတရားနှင့်
လျော်ညီစွာသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာကြရ၏။ မိမိ၏အလိုအတိုင်းကား ဖြစ်နိုင်သည့်သဘော မရှိပေ။ မိမိကိုယ်ကို
မိမိလျှင် ပြဇာန်းခြင်းရှိသော ယောက်ျားသည် သူတစ်ပါး၏ အလိုသို့ မလိုက်ရသကဲ့သို့ အလားတူပင် ရုပ်နာမ်
ခန္ဓာတို့သည် “ဤသို့ လှပတင့်တယ်ပါစေ၊ ဤသို့ ချမ်းသာသုခရှိပါစေ။” — ဤသို့စသော သုဘ သုခ စသည်၏
အဖြစ်ဖြင့် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒရှိတိုင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သောကြောင့် အလိုသို့ မလိုက်ပါ-
တတ်သော သဘောတရားများ ဖြစ်ကြ၏။

“မအိုစေလင့်၊ မနာစေလင့်၊ မသေစေလင့်၊ ဤသို့ ဖြစ်ပြီးပါက ဤသို့ မပျက်ပါစေလင့်” — ဤသို့
စသည်ဖြင့် စီရင်ခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသော သဘောတရားများလည်း ဖြစ်ကြ၏။

ဤသို့ အလိုသို့ မလိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အလိုရှိတိုင်း စီရင်ခြင်းငှာ မတတ်-
ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ပရ = အကျွမ်းဝင်ခြင်း အမြဲကင်းသော
သူစိမ်းပြင်ပတို့သာဖြစ်ကြ၏။ ဤသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပရ ပရ ဟု ရှုပါ။

၃။ ရိတ္တတော

ယထာပရိကပ္ပိတေဟိ ဓုဝသုဘသုခတ္တဘာဝေဟိ ရိတ္တတာယ ရိတ္တတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ယထာပရိကပ္ပိတေဟိတိ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနေဟိ ဗာလေဟိ ပရိကပ္ပိတပ္ပကာရေဟိ။ ရိတ္တတာ-
ယာတိ ဝိဝိတ္တတာယ၊ ဝိရဟိတတာယာတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ပရမတ္ထဉာဏ်ပညာမျက်စိ မရှိသူ လူပြိန်းအန္ဓ လူဗာလတို့သည်ကား ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို —

၁။ ဓုဝ = ခိုင်ခံ့ကုန်၏ဟုလည်းကောင်း၊

၂။ သုဘ = လှပတင့်တယ်ကုန်၏ဟုလည်းကောင်း၊

၃။ သုခ = ချမ်းသာသုခ ဖြစ်ကုန်၏ဟုလည်းကောင်း၊

၄။ အတ္တ = အသက်ကောင်၊ လိပ်ပြာကောင်၊ ဝိညာဏ်ကောင်၊ အတ္တကောင် ဖြစ်ကုန်၏ဟုလည်းကောင်း -

ဤသို့ ကြံဆထားအပ်ကုန်၏။ သို့သော် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်ကား ထိုပရမတ်ဉာဏ်ပညာစက္ခုမရှိသူ လူပြိန်း
လူအ လူန လူဗာလတို့ တွေးတော ကြံဆထားအပ်သည့် ဓုဝ သုဘ သုခ အတ္တသဘောတို့မှ အမြဲတမ်း ကင်းဆိတ်-
ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ရိတ္တ = ဓုဝ သုဘ သုခ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရဟူသမျှနှင့် မြူမှု
မယှဉ် အစဉ်ကင်းဆိတ်သော သဘောတရားတို့သာတည်း။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့်
အသီးအသီး မြင်အောင်ကြည့်၍ ရိတ္တ ရိတ္တ ဟု ရှုပါ။

၄။ တုစ္ဆတော

ရိတ္တတာယေဝ တုစ္ဆတော အပ္ပကတ္တာ ဝါ။ အပ္ပကမ္ပိ ဟိ လောကေ တုစ္ဆန္တိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

အန္တောသာရာဘာဝေါ ရိတ္တတာ။ သာ ဧဝ စ တုစ္ဆတာတိ အာဟ “ရိတ္တတာယေဝ တုစ္ဆတော”တိ။
အပ္ပကတ္တာတိ ပရိတ္တတ္တာ၊ လာမကတ္တာ ဝါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ အတွင်းသား၌ —

၁။ နိစ္စဟူသော အနှစ်သာရ၊

၂။ သုခဟူသော အနှစ်သာရ၊

၃။ သုဘဟူသော အနှစ်သာရ၊

၄။ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ —

ဤကဲ့သို့သော အနှစ်သာရတို့မှ အစဉ်ထာဝရ ကင်းဆိတ်နေသည့်အတွက်ကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည်
တုစ္ဆ = ဓုဝ (= နိစ္စ)၊ သုခ၊ သုဘ၊ အတ္တဟူသော အနှစ်မမှီး အချဉ်းနီးသော တရားတို့သာတည်း။ ယင်းသဘောကို
ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ တုစ္ဆ တုစ္ဆ ဟု ရှုပါ။

တစ်နည်း — ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် ဓုဝ သုဘ သုခ အတ္တ သဘောတို့မှ ဆိတ်သုဉ်းကြသော်လည်း
ပရမတ္ထသဘောအားဖြင့် တကယ်ထင်ရှား မရှိကြသည်ကား မဟုတ်၊ တကယ်ထင်ရှား ရှိကြသည်သာတည်း။
သို့သော် ယင်းသို့ထင်ရှားရှိမှုကား ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် အနေအားဖြင့် တကယ်ထင်ရှားရှိခြင်းသာ-
တည်း။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရကုန်သော ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထတရားတို့၏ သက်တမ်းကား
အလွန်အလွန် တိုတောင်းလှ၏။ နာမ်တရားတို့သည် မျက်စိတစ်မှိတ်၊ လျှပ်တစ်ပြက်၊ လက်ဖျစ်တစ်တွက်၊
တစ်စက္ကန့်ဟူသော အချိန်ကာလကို အကြိမ်ကုဋေ တစ်သိန်းခန့်ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်သာ သက်တမ်း ရှိကြ၏။

ရုပ်တရားတို့ကား ယင်းမျက်စိတစ်မှိတ်၊ လျှပ်တစ်ပြက်၊ လက်ဖျစ်တစ်တွက်၊ တစ်စက္ကန့်ဟူသော အချိန်ကာလကို အကြိမ်ကုဋေ ငါးထောင်ခန့်ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်လောက်သာ သက်တမ်းရှိကြ၏။ ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ပရမတ် တရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျောက်သွားကြရသည့် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော အလွန်အလွန် တိုတောင်းသော အနည်းငယ်သောအချိန်ကာလ သက်တမ်းအတွင်း၌သာ တည်ရှိနိုင်သော တရားမျိုးတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အချိန်ကာလ အနည်းငယ်ကလေးမျှသာ ဖြစ်ခွင့်ရသောကြောင့် ယင်းရုပ်နာမ် = ခန္ဓာတို့ကို တုစ္ဆ = အချည်းနှီးဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ မှန်ပေသည် — လောက၌ အနည်းငယ်ကိုသော်လည်း တုစ္ဆ = အချည်းနှီးဟူ၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲရိုး ရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ် = ခန္ဓာတို့သည် တုစ္ဆ = သေးငယ်ယုတ်ညံ့ အချည်းနှီးသော တရားမျိုးတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ **တုစ္ဆ တုစ္ဆ** ဟူ၍လည်း ရှုပါ။

၅။ သုညတော

သာမိ-နိဝါသိ-ကာရက-ဝေဒကမိဋ္ဌာယကဝိရဟိတတာယ **သုညတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဓုဝသာရာဘာဝါဒီဟိ သဒ္ဓိံ အတ္တသာရာဘာဝံ ရိတ္တပဒေန ဝတ္တာ နိဗ္ဗတ္တိတမတ္တသာရာဘာဝမေဝ သုည-ပဒေန ဒဿေတုံ “သာမိံ ပ ။ သုညတော”တိ ဝုတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၆။)

အတ္တဝါဒီသမားတို့ကား သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊ ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊ အမိဋ္ဌာယကအတ္တ ရှိ၏ဟု စွဲယူကြ၏။ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၌ ယင်းကဲ့သို့သော ပရမတ္ထဉာဏ်ပညာမျက်စိ ကင်းသူတို့ ကြံဆ-ထားအပ်သော သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊ ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊ အမိဋ္ဌာယကအတ္တတို့ကား မရှိဧကန် ဖြစ်ခဲ့ကုန်၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၌ ယင်းအတ္တအမျိုးမျိုးတို့သည် အတ္တဝါဒီသမားတို့က ဖြစ်စေအပ်ရုံမျှသော အနှစ် သာရ အဖြစ်မျှသာ ရှိ၏။ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၌ ယင်းကဲ့သို့သော အတ္တအမျိုးမျိုးမှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့သည် သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊ ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊ အမိဋ္ဌာယကအတ္တမှ ဆိတ် သုဉ်းကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ရုပ်-နာမ် = ခန္ဓာတို့သည် သုည = သာမိအတ္တ၊ နိဝါသိအတ္တ၊ ကာရကအတ္တ၊ ဝေဒကအတ္တ၊ အမိဋ္ဌာယကအတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းကြ၏။ ယင်းသဘောတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ **သုည သုည** ဟု ရှုပါ။

ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါး၌ အနတ္တလက္ခဏာ (၅)ချက်စီ ရှိသဖြင့် ခန္ဓာ (၅)ပါးလုံး၌ အနတ္တ လက္ခဏာ (၂၅)ချက် ဖြစ်သည်။ ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ —

၁။ အနိစ္စလက္ခဏာ	—	၅၀ ၊
၂။ ဒုက္ခလက္ခဏာ	—	၁၂၅ ၊
၃။ အနတ္တလက္ခဏာ	—	၂၅ ၊

အားလုံးပေါင်းသော် ဘာဝနာပေါင်း (၂၀၀) ဖြစ်သည်။ တစ်နည်းဆိုသော် ခန္ဓာတစ်ပါးတစ်ပါးစီ၌ ဘာဝနာ (၄၀) ဖြစ်သဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ ဘာဝနာ (၂၀၀) ဖြစ်သည်။

ဤသို့လျှင် ဤ (၂၀၀)သော ဘာဝနာဉာဏ်ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ထိုနယဝိပဿနာ ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်မှု သမ္မသနလုပ်ငန်းရပ် = **သမ္မသနဉာဏ်** သည် မြဲမြံခိုင်ခံ့ခြင်း ဖြစ်လာ၏။ ဤကား ပါဠိတော်နည်းကို အစဉ်မှီးသဖြင့် **သမ္မသနဉာဏ်** အားထုတ်ပုံ အစီ-အရင် ဖြစ်သည်။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၆-၂၄၈။)

အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါး၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၌ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် အထက်ပါ တော (၄၀) ရှုကွက်ကို ကုန်စင်အောင်ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ရှုရမည်ဖြစ်ပေသည်။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနိုင်ပါက တိုင်းထက်အလွန် တံခွန်နှင့်ဘုရား ဖြစ်ချေသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့ကိုပါ ဤ တော (၄၀) ရှုကွက်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်နိုင်ပါက သာ၍သာ၍ပင် ကောင်းသည်ထက် ကောင်းလှပေသည်။ ဤတွင် အလင်္ကာဂုဏ်မြောက်စွာ အနှစ်သာရ ပြည့်ဝစွာဖြင့် ဖွဲ့ဆိုသီကုံး ရေးသားထားတော်မူသော လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ ဆုံးမလွှာ တစ်ပုဒ်ကို ထည့်သွင်း၍ လက်ဆောင်ပါးလိုက်ပါသည်။ —

ကိုယ့်တွက်ကိုယ်တာ ကျင့်ကြံပါ

ဆိုပိန့်ဟုတ်ရာ၊ စဉ်းစားပါလော့ . . . ၊ ခန္ဓာဘာရ၊ ပဉ္စကကား (= ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဝန်ထုပ် ဝန်ပိုးကြီးကား) ယုယခင်မင်၊ စိန်ရွှေဆင်၍၊ ပြုပြင်ပိုက်ထွေး၊ နင်ကျွေးမွေးလည်း၊ အရေးမရောက်၊ သဲရေမှောက်သို့၊ နင့်နောက်မပါ၊ နင်လိုရာကို၊ ဘယ်ခါမလိုက်၊ နင့်အကြိုက်နှင့်၊ တိုက်ရိုက်ဖီလာ၊ ဆန့်ကျင်ပါခဲ့။

ရုပ်ဝါနုနယ်၊ ရှုစဖွယ်နှင့်၊ တင့်တယ်ရွှန်းစို၊ နင်လှလိုလည်း၊ အအိုစာရင်း၊ သူကသွင်း၏။

ဘေးကင်းရန်ကွာ၊ လွန်ချမ်းသာ၍၊ မနာရလို၊ တောင်းဆုဆိုလည်း၊ နင့်ကိုမညှာ၊ ဘေးရောဂါနှင့်၊ ခါခါမင့်၊ မိတ်ဆွေဖွဲ့၏။

နင်နဲ့တူညီ၊ ချစ်ကြိုးသီသား၊ ပလီပလာ၊ အပြစ်ကွာသည့်၊ ချစ်စွာမယား၊ သမီးသားနှင့်၊ စီးပွားဥစ္စာ၊ ဉာဏ်ကာကို၊ ဘယ်ခါမကွဲ၊ အတူတွဲ၍၊ အမြဲပြီးချို၊ နေရလိုလည်း၊ နင့်ကိုမထောက်၊ နင့်နောက်မလိုက်၊ အပူ တိုက်၍၊ နင်ဟိုက်နှင့်ခွေ၊ နင့်ကိုသေအောင်၊ ကျားမြွေခံတွင်း၊ အစာသွင်းသို့၊ သေမင်းသူလက်၊ ပဏ္ဏာဆက်၏။

လ-ရက်-နှစ်တွေ၊ အသင်ချီနှင့်၊ လွန်လေဘဝ၊ အနန္တက၊ ဆုံးစမပိုင်၊ ယခုတိုင်အောင်၊ နိုင်နိုင်နင်းနင်း၊ ဉာဏ်မသွင်း၍၊ သေမင်းသူလျှို၊ ခန္ဓာကိုယ်ကို၊ မငြိုငြင်ရက်၊ စွဲလမ်းချက်ဖြင့်၊ မြိုင်နက်စွန်ဖျား၊ တောသစ်ကျားကို၊ မယ်ဘွားမိခင်၊ နွားငယ်ထင်သို့၊ အမြင်မဖြောင့်၊ ဝိပလ်မှောင့်၍၊ တကြောင့်ကြက၊ ပြုခဲ့လှပြီ။

ဘုရားသာသနာ၊ ခုအခါ၌၊ ပညာစက္ခု၊ ဖန်ဖန်ရှုလော့၊

ဥတုဂိမ္မန်၊ အချိန်တန်သော်၊ သူရကန်ဝေ့၊ အပူငွေ့ကြောင့်၊ ရေသွေ့ခန်းငြား၊ အိုင်ပက္ကားဝယ်၊ ကျက်စား- နေကြ၊ ငါးမစ္ဆတို့၊ ရေကလည်းနဲ၊ သိန်းစွန်ဝဲ၍၊ ပျော်ပွဲမြူမျှ၊ ရှာမရဘဲ၊ သေကြဖို့သာ၊ နီးကပ်လာသို့။

သူငါကစ၊ ရှိသမျှလည်း၊ နေ့ညဉ့်မလပ်၊ အစဉ်စပ်လျက်၊ ဥပါဒ်-ဦ-ဘင်၊ မပြတ်နှင့်လျက်၊ ပျော်ရွှင်စရာ၊ မရှိပါဘဲ၊ ဖျားနာကိုက်ခဲ၊ ရောဂါစွဲ၍၊ သေပွဲသေတမ်း၊ သေစခန်းနှင့်၊ သေလမ်းသို့သာ၊ နီးကပ်လာ၏။

ငါငါတက်ကြွ၊ မာန်မာနနှင့်၊ လောဘဒေါသာ၊ အစဖြာသား၊ ယုတ်မာစွာလှ၊ အဓမ္မကို၊ ဝေးကမလာ၊ ကင်းရှင်းကွာအောင်၊ ခါခါမပွား၊ အပျင်းများမူ၊ လေးပါးပါယ်ရွာ၊ နင့်အိမ်သာဟု၊ စိတ်မှာစွဲကပ်၊ သတိချပ်လော့။

လူ့ရုပ်နတ်ရွာ၊ ထက်ပြဟွာနှင့်၊ မဟာသုခ၊ နိဗ္ဗာနသို့၊ ရှစ်ဝမဝင်၊ သင်္ဘောယာဉ်ဖြင့်၊ ဆောလျင်ကပ်ခို၊ ရောက်ရလိုမူ၊ ထိုထိုပုည၊ ကုသလကို၊ နေ့ညမစဲ၊ လုံ့လသဲလော့။

ကြံ့ခဲလှစွာ၊ သာသနာနှင့်၊ နင့်မှာမရွေ့၊ ယခုတွေ့ပြီ၊ မေ့မေ့မူးမူး၊ နင်မရှုနှင့်၊ ဆီဦးထောပတ်၊ ရသဓာတ်ကို၊ အမြတ်တစ်ခု၊ မှတ်မရှုဘဲ၊ ရွာသူ့ဝက်မိုက်၊ မစင်ကြိုက်သို့၊ အမြိုက်တရား၊ နင်ရှောင်ရှား၍၊ ငါးပါးအာရုံ၊ မစင်ပုံကို၊ စုံစုံမက်မက်၊ မနှစ်သက်နှင့်၊ ထက်မြက်အဖျား၊ သင်တုန်းသွားဝယ်၊ ပျားသဖွယ်ဟု၊ ဉာဏ်ကျယ်သလောက်၊

အပြစ်ကောက်၍၊ တောင်ချောက်မြိုင်ကြား၊ သမင်များကို၊ သစ်ကျားပုန်းအောင်း၊ အရချောင်းသို့၊ တောင်ခေါင်းရိပ်မြှောင်၊ သင်္ခမ်းချောင်ဝယ်၊ တိမ်းရှောင်တစ်ကိုယ်၊ **တော-တော**ဆို၍၊ မဂ်ဖိုလ်မနှောင်း၊ အရချောင်းမှ၊ အပေါင်းဒုက္ခ၊ ကင်းလွတ်ရဟု၊ ဗုဒ္ဓရွှေနှုတ်၊ ကြာကမုခ်မှ၊ လှစ်ထုတ်မြွက်ကြား၊ မိန့်တော်ထားသည်၊ နင်ကားနှင့်တွက်ကျင့်တော့တည်း။

ဣန္ဒြေ ထက်မြက်ကြောင်းတရား (၉) ပါး

သဒ္ဓါ-ဝီရိယ-သတိ-သမာဓိ-ပညာ-ဟူသော ဣန္ဒြေထက်မြက်၍ ဉာဏ်ပညာကြီးမားသော အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **ကလာပသမ္မသန**ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဤ **နယဝိပဿနာ**ဖြင့်ပင်လျှင် ဥဒယဗ္ဗယ-ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ဣန္ဒြေနှံ့နှေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်သေးပေ။ မှန်ပေသည် ဤဝိပဿနာအရာ၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ကလာပသမ္မသနဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နယဝိပဿနာဖြင့်သာလျှင် ပြီးစီးပြည့်စုံနိုင်၏ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏ဟု အလိုရှိအပ်ပေသည်။ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်မှသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ဆိုက်အောင် ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်၍လာရာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အမြင်သို့ သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ကျေကျေနပ်နပ် အားရပါးရ မဆိုက်သေး ဖြစ်နေပါက ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်း တရား (၉)ပါးတို့ကို ပြုကျင့်၍၊ (၇)ပါးကုန်သော အသပ္ပိယတို့ကို ရှောင်ကြဉ်၍ (၇)ပါးကုန်သော သပ္ပိယတို့ကိုမှီဝဲလျက် နယဝိပဿနာနည်းဖြင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွားသုံးသပ်အပ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

“နဝဟာကာရေဟိ ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ ဘဝန္တိ — ဥပ္ပန္နုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနံ ခယမေဝ ပဿတိ၊ တတ္ထ စ သက္ကစ္စကိရိယာယ သမ္မာဒေတိ၊ သာတစ္စကိရိယာယ သမ္မာဒေတိ၊ သပ္ပိယကိရိယာယ သမ္မာဒေတိ၊ သမာဓိဿ စ နိမိတ္တဂ္ဂါဟေန၊ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနဉ္စ အနုပဝတ္တနတာယ၊ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနုပေက္ခတံ ဥပဋ္ဌာပေတိ၊ တတ္ထ စ အဘိဘုယျ နေက္ခမ္ပေန၊ အန္တရာ စ အပျောသာနေနာ”တိ ဧဝံ ဝုတ္တာနံ နဝန္တံ အာကာရာနံ ဝသေန ဣန္ဒြိယာနိ တိက္ခာနိ ကတွာ **ပထဝီကသိဏနိဒ္ဒေသေ** ဝုတ္တနယေန သတ္တ အသပ္ပိယာနိ ဝဇ္ဇေတွာ သတ္တ သပ္ပိယာနိ သေဝမာနေန ကာလေန ရူပံ သမ္မသိတဗ္ဗံ၊ ကာလေန အရူပံ။ ရူပံ သမ္မသန္တေန ရူပဿ နိဗ္ဗတ္တိ ပဿိတဗ္ဗာ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။)

ရူပါရူပဓမ္မာနံ အစ္စန္တဝိဓုရတာယ ဧကန္တံ အသမ္မသိတဗ္ဗတ္တာ၊ တထာ သမ္မသနဿ စ ဣဓ အနုဓိပ္ပေတတ္တာ “**ကာလေန ရူပံ သမ္မသိတဗ္ဗံ၊ ကာလေန အရူပံ**”န္တိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထာပိ စ ရူပဿ ဩဋ္ဌာရိကတာယ သုဝိညေယျတ္တာ ပဌမံ သမ္မသိတဗ္ဗတာ ဝုတ္တာ။ **နိဗ္ဗတ္တိ ပဿိတဗ္ဗာ**တိ ပဌမံ တာဝ အာဂမာနုသာရတော အနုမာနဝသေန ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ တတော ပရံ အနုက္ကမေန ဗလပ္ပတ္တေ ဘာဝနာဉာဏေ ပစ္စက္ခတောပိ ဒိဿတိတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

၁။ သင်္ခတပရမတ်တရား မှန်သမျှသည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် အကြောင်းမကုန်သေးသမျှ အမြဲတမ်း ဖြစ်ပေါ်နေကြ၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော အကြောင်းတရားနှင့် တကွဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုသဘောကို ရှေးဦးစွာ မြင်အောင်ရှု၍ ယင်းဖြစ်မှု ဥပါဒ်ကို လွှတ်လိုက်၍ ကုန်ကုန်ပျက်ပျက် ပြိုပြိုပျောက်ပျောက်သွားသော ဘင်သဘောကိုသာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုပေးပါ။

ခယမေဝတိ ပဌမံ ဥပါဒ် ဒိသွာ တံ မုဉ္ဇိတွာ ခယမေဝ ဘင်မေဝ ပဿတိ။ တဿ တထာ ခယ-ဒဿနပသုတဿ ဝိပဿနာပညာ တိက္ခာ သူရာ ဝဟတိ၊ ဣတရာနိ စ ဣန္ဒြိယာနိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

ယင်းသို့ ကုန်ကုန်ပျက်ပျက် ပြုပြု ပျောက်ပျောက်သွားခြင်း ခယသဘော = ဘင်သဘောကို ရှုခြင်း၌ လေ့ကျင့်သားရလာသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဝိပဿနာပညာ၏ ထက်မြက်စူးရှခြင်း ရဲရင့်ခြင်းကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်၏။ ဝိပဿနာပညာသည် ထက်မြက် စူးရှ ရဲရင့်ခဲ့သော် အခြားသော သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ တည်းဟူသော ဣန္ဒြေတို့သည်လည်း ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်လာကုန်သည်သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၂။ ထိုသို့သင်္ခါရတရားတို့၏ ခယသဘော = ဘင်ကို ရှုခြင်း၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ခယသဘောကို ရှုသော ခယဒဿနဝိပဿနာဉာဏ်လျှင် အမြတ်ဆုံး အတိုင်းအရှည်ရှိအောင် ရိရိသေသေ လေးလေးစားစား ပြုခြင်းဖြင့် ခယဒဿနဝိပဿနာဘာဝနာကို = အပျက်ကိုသာ ရှုမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၃။ သာတန္တကီရိယာယာတိ အဝိစ္စဒကီရိယာယ၊ ယထာ ဝိပဿနာဉာဏံ ခယဒဿနဝေနေ နိရုတ္တရမေဝ ပဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ယုတ္တပ္ပယုတ္တာ နံ သမ္မာဒေတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၃။ ရှေးရှေး ဘာဝနာဉာဏ်နှင့် နောက်နောက် ဘာဝနာဉာဏ်တို့ကို ဆက်စပ်သွားအောင် အပြတ်အလပ် မရှိအောင် မပြတ်မလပ် အပတ်တကုတ် ပြုခြင်းဖြင့် ခယဒဿနဝိပဿနာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏။ ပြည့်စုံအောင်ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ သင်္ခါရတရားတို့၏အပျက်ကို အဆက်မပြတ် ဆက်တိုက် မြင်သိနေသော ခယဒဿန ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရှေးဉာဏ်နှင့် နောက်ဉာဏ် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေအောင် ကြိုးပမ်းပါ။

၄။ ရှေး အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် ရှင်းလင်း တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အာဝါသသပ္ပါယစသော (၇)ပါးသော သပ္ပါယကို မှီဝဲခြင်းကို ပြုကျင့်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုမြင်တတ်သော ခယဒဿနဝိပဿနာ ဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၅။ နိမိတ္တဂ္ဂါဟေနာတိ ယထာ မနသိကရောန္တဿ ဝိပဿနာသမာဓိ ဥပ္ပန္နော၊ တဿ အာကာရဿ သလ္လ- ကွဏဝေနေ သမထနိမိတ္တဂ္ဂဟဏေန သမ္မာဒေတိတိ သမ္ပန္နော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၅။ အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏အပျက်ကို ရှုမြင်တတ်သော ခယဒဿနဝိပဿနာ ဘာဝနာကို နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာသမာဓိသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဝိပဿနာ သမာဓိ၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော နိမိတ်အခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ဉာဏ်ဖြင့် ယူခြင်းဖြင့် ခယဒဿန ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၆။ အနုပဝတ္တနတာယာတိ အနုရူပတော ပဝတ္တနေန ဘာဝနာစိတ္တဿ လီနဘာဝေ ပီတိဝီရိယဓမ္မဝိစယ- သမ္မောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဥဒ္ဓတဘာဝေ ပဿဒ္ဓိသမာဓိဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်္ဂါနံ ဗြူဟနေနာတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၆။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်ပုံအပိုင်းကို ပြန်လည်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။ သမထပိုင်း၌ ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ဖြည့်ကျင့်ရသကဲ့သို့ ဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာလုပ်ငန်းခွင်၌ တွန့်ဆုတ်နစ်မှု ဖြစ်သောအခါ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင် ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေသဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသင် သူတော်ကောင်း၏ စိတ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သည့် သင်္ခါရ နိမိတ်အာရုံမှ ပျံ့လွင့်သွားသော အခါ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင် သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင် ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တို့ကို ပွားစေသဖြင့်လည်းကောင်း ခယဒဿန

ဝိပဿနာ ဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈။)

၇။ ကာယေ ခ ဇီဝိတေ ခ အနုပေက္ခတန္တိ အတ္တနော ကာယေ အသုစိဘာဝေန ဗာဟိရကအဝိညာဏက-
ကုဏပေ ဝိယ ဇီဝိတေ အဟိတာဝဟပစ္စတ္တိကေ ဝိယ နိရုပေက္ခစိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈-၃၉၉။)

၇။ မိမိ၏ ရူပကာယကိုယ်ကောင်၌ အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အဝိညာဏက = သက်မဲ့ သူသေကောင်
ပုပ်ကဲ့သို့ မစင်မကြယ်ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ဖြင့် ငဲ့ကွက်မှုမရှိသော စိတ်ဓာတ်ကို ရှေးရှုဖြစ်စေအပ်၏။
ဇီဝိတဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အသက်၌လည်း အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သော ရန်သူတို့ကဲ့သို့ ငဲ့ကွက်မှု
မရှိသော စိတ်ဓာတ်ကို ရှေးရှုဖြစ်စေအပ်၏ = ထိုကဲ့သို့သော စိတ်ဓာတ်မျိုး ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးစားအား-
ထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၈-၃၉၉။)

ဤအထက်ပါ ညွှန်ကြားချက်အရ ဤအပိုင်းတွင် ဝိပဿနာဉာဏ်များ၏ ထက်မြက်စူးရှရေးအတွက်
အဝိညာဏက အသုဘ = သေအသုဘ ဘာဝနာကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတို့၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ
ပွားများပါ။ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ အကျိုးစီးပွားမဲ့ကို ရွက်ဆောင်ပေးတတ်သော ရန်သူတို့ကဲ့သို့ သဘောထား-
နိုင်ရန် အနတ္တနုပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း အထူးဦးစားပေး၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

၈။ တတ္ထ ခ အဘိဘုယျ နေက္ခမေဓနာတိ တသ္မိံ ကာယစိတ္တေ အနုပေက္ခဘာဝေန ဣန္ဒြိယာနံ တိက္ခဘာဝါ-
ပါဒနေန ဥပ္ပန္နံ ဥပ္ပန္နံ ဒုက္ခံ ဝီရိယေန အဘိဘဝိတွာ ဘာဝနံ သမ္မာဒေတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

၈။ ထိုသို့ ကိုယ်နှင့်စိတ်၌ မငဲ့ကွက်မှု၍ ဣန္ဒြေတို့ကို ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်-
လာတိုင်း ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်းသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပျင်းရိခြင်းမှ ထွတ်မြောက်တတ်သော နိတ္တမဓာတ် လုံ့လဝီရိယဖြင့်
လွှမ်းမိုးဖိစီး၍ ခယဒဿနဝိပဿနာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

၉။ အန္တရာတိ ယထာဓိပ္ပေတာယ ဘာဝနာသိဒ္ဓိယာ အန္တရာဝ။ အဗ္ဗောဿာနေနာတိ အသင်္ကောစနေန။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

၉။ အကြင်အကြင် မိမိအလိုရှိအပ်သော မိမိမျှော်မှန်းထားသော ဘာဝနာဉာဏ်၏ ပြည့်စုံပြီးပြေခြင်း၏
အကြား၌လည်း = ဘာဝနာဉာဏ်မပြည့်စုံမီ အကြားကာလ၌ မတွန့်မဆုတ် မရပ်မတန့်သဖြင့် ခယဒဿန
ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေ၏ = ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

ဤ (၉)ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများ အားထုတ်ခဲ့သော်
ဣန္ဒြေတို့သည် စူးရှထက်မြက်လာကြကုန်၏။

ဤအရာ၌ သိသင့်သိထိုက်သော ဥပမာကား ဤသို့တည်း။ နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်သော ပုလဲသန္တာ စသည်-
တို့ကို ထွင်းဖောက်ရာ၌ ထွင်းဖောက်အပ်သော ပုလဲသန္တာစသည်တို့ထက် သာလွန်၍ သိမ်မွေ့နူးညံ့သော စူးသည်
ဖြစ်သင့်၏သို့ - အလားတူပင်လျှင် နူးညံ့သိမ်မွေ့ကုန်သော ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုရုပ်တရား
နာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ သိမ်းဆည်းရာ ဖြစ်သော နာမရူပ
ပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း၌ ထက်မြက်စူးရှသော ဉာဏ်သည် ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်လှ၏။ တစ်ဖန်
အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ထိုရုပ်တရားနာမ်တရားတို့၏ ကုန်ခြင်းပျက်ခြင်း ခယဝယသဘောကို အာရုံယူ၍
လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုရာဖြစ်သော ခယဝယဒဿန ဝိပဿနာဉာဏ်အရာ၌ကား အကြောင်း-
တရားနှင့် တကွသော ထိုရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိ-
ဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ထက် သာလွန်၍ ထက်မြက်စူးရှသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ပို၍ပင် ဖြစ်သင့်ဖြစ်ထိုက်လှပေသည်။

တစ်ဖန် ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယဝယသဘောကို အာရုံယူ၍ ရှုနေသော ထို ခယဝယဒဿနဝိပဿနာဉာဏ်၏ သာ၍ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြီးစေလိုမှု ကုန္တတို့ကို ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်၏။ ပုဆိန်သွေးရာ ကျောက်ပြင်တစ်ခုထက်၌ ပုဆိန်ကို သွေးလေရာ၏။ ကျောက်မျက်နှာပြင်ကို နူးညံ့ ချောညက်အောင် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပုဆိန်သွေးကို သွေးရာ၏။ ကျောက်မျက်နှာပြင်- သည် နူးညံ့ချောညက်သကဲ့သို့ သွေးနေသော ပုဆိန်သွေးသည်လည်း နူးညံ့ချောညက်စွာ ထက်မြက်လာ၏။ ပုဆိန်ကို သွေးရာ ကျောက်မျက်နှာပြင်၌ နူးညံ့ချောညက်လာအောင် ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပုဆိန်သွေးကို သွေးခဲ့သော် ပုဆိန်သွေး၏ ထက်မြက်ခြင်းကိစ္စသည်လည်း ပြီးပြီးသား ဖြစ်သကဲ့သို့ — အလားတူပင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယဝယသဘောကို ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ သာ၍ထက်မြက်စူးရှသည်၏ အဖြစ်ကို အလိုရှိပါမူ ကုန္တတို့ကို ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေအပ်ပေသည်။ ကုန္တတို့သည် ထက်မြက်လာကြပါက ဝိပဿနာဉာဏ်များသည်လည်း ထက်မြက်စူးရှလာကြမည်သာ ဟုလိုသည်။ ကုန္တ ထက်မြက်အောင် ပြုခြင်းဟူသည်မှာလည်း (၉)ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယဝယသဘောကို ရှုနေခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ —

၁။ ရံခါ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ် (၃)ချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

၂။ ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ် (၃)ချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

ရုပ်တရားနှင့် နာမ်တရားတို့သည်ကား စင်စစ် အချင်းချင်း ဝေးကွာသော သဘောရှိသည် ဖြစ်ကြရကား တပေါင်းတစည်းတည်း တစ်ပြိုင်နက် လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ မသုံးသပ်ထိုက်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ထိုသို့- သော သုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ်၌လည်း ဤသမ္ပသနဉာဏ်အရာ၌ အလိုမရှိအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း ရံခါ ရုပ်တရားကို ရံခါ နာမ်တရားကို တစ်လှည့်စီ လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာများက ဖွင့်ဆိုထားတော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထို ရုပ်တရားနာမ်တရား နှစ်မျိုးတို့တွင်လည်း ရုပ်တရားကား နာမ်တရားထက် သာလွန်၍ ကြမ်းတမ်း ထင်ရှားသဖြင့် သိလွယ်သော သဘောရှိရကား နာမ်တရား၏ ရှေ့ဦးစွာ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုထားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်ရာ၌ ရုပ်တရား နာမ်တရား သင်္ခတပရမတ်တရား- တို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်-ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းဖြစ်သည့် ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်မှု = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ပထမရှေ့ဦးစွာ ဘုရားဟောဒေသနာတော်ကို ဉာဏ်ဖြင့် အစဉ်လျှောက်သဖြင့် ဘုရားဟော ဒေသနာကျမ်းဂန်များ အပေါ်၌ ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝဖြင့် = သင်္ခတပရမတ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သာဝကတို့၏ ဝိပဿနာဉာဏ်- ဖြင့်လည်း ရှု၍ ရနိုင်သည် ရှု၍ သိနိုင်သည် ရှု၍ မြင်နိုင်သည်ဟူသော ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝဖြင့် မှန်းဆခြင်း = အနုမာန၏အစွမ်းဖြင့် မျက်ရမ်းမှန်းဆ၍သာ ရှုနှင့်ပါဦး။ ထိုမှနောက်၌ အစဉ်အတိုင်း တဖြည်းဖြည်း ရှုလာရာ ဝိပဿနာ ဘာဝနာဉာဏ်သည် ခွန်အားရှိသည်၏ အဖြစ် စွမ်းအားကြီးသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ- လာလတ်သော် မျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်အားဖြင့်လည်း သင်္ခတတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒ်သဘော = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်လာပေသည်။ သိမြင်လာပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ သင်္ခတ ပရမတ်တရား သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ အသစ်အသစ်ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိသည်တိုင်အောင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၉။)

ရုပ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာဝယ် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းလင်း တင်ပြထားသည့်အတိုင်း —

- ၁။ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ကမ္မဇရုပ်၊
- ၂။ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ္တဇရုပ်၊
- ၃။ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဥတုဇရုပ်၊
- ၄။ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော အာဟာရဇရုပ် -

ဤ (၄)မျိုးကုန်သော ရုပ်တရားတို့ကို အသီးအသီး ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်အောင်ရှုပါ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၂။ မဟာဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၃၉၉-၄၀၄။)

နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌လည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော ဝီထိစိတ်နှင့် ဝီထိမုအလွတ်ဖြစ်သော ဝီထိမုတ်စိတ်ဟူသော (၈၁)မျိုးသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ် = လောကီစိတ်စေတသိက်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် နာမ်တရားတို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ အသစ်အသစ် ဖြစ်ပေါ်မှု = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် သိသည့်တိုင်အောင် မြင်သည့်တိုင်အောင် ဝိပဿနာရှုပါ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။ မဟာဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၄၀၄-၄၀၅။)

သတိပြုရန် — ဤ၌ လောကီစိတ် (၈၁)မျိုးလုံးကို ဝိပဿနာရှုရန် အဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၂။)က ဖွင့်ဆိုထားတော်မူခြင်းမှာ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတို့အတွက် သိမ်းကျုံး၍ ဖွင့်ဆိုသော သဗ္ဗသင်္ဂါဟိကဝစန စကားတော်ဟု မှတ်သားပါ။ လူသားတစ်ဦးသာ ဖြစ်နေသေးသော အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ယခုအခါ၌ ဗြဟ္မာပြည်ဝယ် တည်ရှိနေသည် မဟုတ်သေးသဖြင့် မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်နာမ်တရားများသည် အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် မဖြစ်နိုင်သေးပေ။ သို့သော် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် ဈာန်တရားများကို ရရှိ၍ နောင်အနာဂတ်တွင် ထိုဈာန်ကြောင့် ရရှိနိုင်သည့် ဗြဟ္မာ့ချမ်းသာကို ရည်ရွယ်တောင့်တခဲ့သည်ဖြစ်အံ့၊ ထိုဈာန်ကြောင့် နောင်အနာဂတ်တွင် ရရှိနိုင်သည့် ဆိုင်ရာ ဗြဟ္မာ့ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကိုကား အနာဂတ်ရှုကွက်ဖြစ်သည့် ကြောင်းကျိုးဆက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်းကောင်း ထည့်သွင်း၍ ရှုလိုက ရှုနိုင်ပေသည်။ ဈာန်တရားတို့တွင်လည်း မိမိရရှိသည့်ဈာန်ကိုသာ ဝိပဿနာရှုပွား သုံးသပ်နိုင်ပေသည်။ ဤဘဝတွင် မိမိမရဖူးသေးသော ဈာန်တရားများကို (မရရှိသေးသည့် အတွက်ကြောင့်) မိမိ၏ ဝိပဿနာရှုကွက်မှ ချန်လှပ်ထားနိုင်သည်။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ် သက်သက်သာဖြစ်၍ ဈာန်လုံးဝမရရှိက ဈာန်တရားများကို လုံးဝ ဝိပဿနာမရှုဘဲ ထားနိုင်ပါသည်။ တစ်ဖန် ယခုအခါ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ရဟန္တာ မဖြစ်သေးလျှင် ကြိယာဇောစိတ်များသည် အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် မဖြစ်နိုင်သေးသဖြင့် ချန်လှပ်ထားနိုင်ပါသည်။ ကြိယာဇောစိတ်တို့ကား ရဟန္တာ အရှင်မြတ်ကြီးတို့၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၏သာလျှင် အရှုခံအာရုံတို့ ဖြစ်ကြသည်။

ရှုလိုရနိုင်ပါသလား

ဧကစ္ဆရက္ခဏေ ကောဋိသတသဟဿသင်္ခါ ဥပ္ပဇ္ဈိတွာ နိရုဇ္ဈတိ။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၅။)

မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက် တစ်စက္ကန့်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌ ကုဋေတစ်သိန်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နာမ်တရားတို့သည် = စိတ္တက္ခဏတို့သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ချုပ်ပျက်သွားကြ၏။
(သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၂၉၅။)

ဤကဲ့သို့သော ဖေဏပိဏ္ဍုပမသုတ္တန်အဋ္ဌကထာအဖွင့်စသော ထိုထိုကျမ်းဂန်များ၌ လာရှိသော အဆိုအမိန့်များနှင့်အညီ ထိုမျှ အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်ပျက်နေသော ဘဝင်စိတ် ဝီထိစိတ်များကို ယှဉ်ဖက်

သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ရှုလို့မြင်နိုင်ပါမလား၊ ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်သည် မဟုတ်ပါလား စသည်ဖြင့် အချို့အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့က မေးမြန်းကြပြန်၏။ သံသယလည်း ရှိကြ၏။

ဤအရာဝယ် နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းသည် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာဖြစ်သည်၊ သာဝကတို့၏ အရာမဟုတ်ဟူသော အယူအဆများမှာ ပိဋကပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ မလာရှိသော ကျမ်းဂန်အထောက်အထားကင်းမဲ့နေသော အဆိုအမိန့်စကားများသာ ဖြစ်ကြပေသည်။

အပရိဇာနနသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀။) စသော ထိုထိုဒေသနာတော်များ၌ ခန္ဓာငါးပါးဟူသော အလုံးစုံ-သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဉာတပရိညာ၊ တိရဏပရိညာ၊ ပဟာနပရိညာဟူသော ပရိညာသုံးမျိုးတို့ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် မသိမမြင်ပါက သံသရာဝဋ် ဆင်းရဲဒုက္ခ ကုန်ခြင်းငှာ မထိုက်တန်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုဒေသနာတော်များနှင့်အညီ နာမ်တရားများကို သာဝက-တို့လည်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရန် ဝိပဿနာရှုရန် ဖွင့်ဆိုထားသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အဖွင့်များကိုလည်း **နာမ်-ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်ပေသည်။

ဤတွင် — သာဝကများသည်လည်း ယင်းနာမ်တရားများကို ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်နိုင်ပါမှ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နိုင်ပါမှ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာကို မြင်၍ ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သည် မည်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်ကို **ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**တွင် တင်ပြပြီး ဖြစ်သော် လည်း ဤအပိုင်းတွင် အဓိပ္ပါယ်ဆိုလိုရင်းကို လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်နိုင်ရန် ရည်သန်တောင့်တ၍ ထပ်မံပြီး ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

အရူပနိဗ္ဗတ္တိပဿနာကာရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၂။)

တစ်ဖန်ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း = နိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာကို ရှုအပ်သကဲ့သို့ အလားတူပင် နာမ်တရားကိုလည်း လက္ခဏာ-ယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိ လက္ခဏာကိုလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုနာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်း (လောကုတ္တရာတရားများ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံမဟုတ်ကြသဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားရမည့် အရာမဟုတ်သောကြောင့်) (၈၁)မျိုးသော လောကီစိတ္တုပ္ပါဒ် = လောကီစိတ်စေတသိက်၏ အစွမ်းဖြင့် သာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်ပေသည်။

ဤလောကီစိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အစွမ်းဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်ရသော ဝိပဿနာဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူကား အကျယ်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ —

ဤ နာမ်တရားမည်သည်ကား ရှေးဘဝ၌ အားထုတ်အပ်သော ကံ၏အစွမ်းဖြင့် ပဋိသန္ဓေအခါ၌ **ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်ပိုင်း**တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြထားခဲ့သည့်အတိုင်း (၁၉)မျိုးသော ပဋိသန္ဓေစိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော စိတ်သည် ဘဝတစ်ခုဝယ် ပဋိသန္ဓေစိတ်အဖြစ်ဖြင့် စတင်၍ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖြစ်ပေါ်လာပုံအခြင်းအရာကို ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည်ပင်လျှင် ယင်းပဋိသန္ဓေ စိတ္တက္ခဏ၏ အခြားမဲ့ဖြစ်သော စိတ်မှစ၍ ဘဝင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အသက်၏ အဆုံး၌ စုတိ၏

အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဘဝတစ်ခုဝယ် ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိ စိတ်သုံးမျိုးတို့ကား တူမြဲဓမ္မတာပင်တည်း။) အကယ်၍ ထိုပဋိသန္ဓေစိတ်သည် ကာမာဝစရစိတ်ဖြစ်အံ့၊ ထိုကာမာဝစရပဋိသန္ဓေစိတ် (၁၀)မျိုးသည် ဒွါရ(၆)ပါး-တို့၌ အားရှိသောအာရုံ၌ တဒါရုံ၏အစွမ်းဖြင့် = ဇောယူသည့် အာရုံကိုပင် ဆက်လက်ယူသည့် တဒါရုံ၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

တစ်ဖန် ပဝတ္တိအခါဝယ် စက္ခုပသာဒ မပျက်စီးသေးသည့် သတ္တဝါတို့၏သန္တာန်ဝယ် စက္ခုပသာဒ၏ မပျက်-စီးသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စက္ခုပသာဒ, ရူပါရုံ, အာလောက, မနသိကာရစသော အကြောင်းတရားများကို အစွဲပြု၍ ဌီကာလသို့ရောက်နေသော ရူပါရုံက ဌီကာလသို့ရောက်ရှိနေသော စက္ခုပသာဒနှင့် အိမ်ရှင်ဘဝင်မနော အကြည်ဓာတ်တို့ကို ပြိုင်တူရိုက်ခတ်သောအခါ အလင်းရောင် = အာလောကကိုမှီသော, မနသိကာရ = ပဉ္စဒွါရာ-ဝဇ္ဇန်းစိတ္တပြုဒ်လျှင်အကြောင်းရင်းရှိသော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ = ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်၍လာ၏။

ချဲ့၍ဆိုဦးအံ့ — စက္ခုပသာဒ၏ ဌီခဏ၌ ဌီခဏသို့ရောက်သည်သာလျှင်ဖြစ်သော ရူပါရုံသည် စက္ခုပသာဒကို = စက္ခုအကြည်ဓာတ်နှင့် ဘဝင်မနောအကြည်ဓာတ်ကို ထိခိုက်မိ၏။ ထိုရူပါရုံသည် စက္ခုဒွါရ, မနောဒွါရ၌ ထိခိုက်သည်ရှိသော် ဘဝင်နှစ်ကြိမ် ဖြစ်၍ချုပ်၏။ ထိုဘဝင်ချုပ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံ၌ ပင်လျှင် = ထိုရူပါရုံကို အာရုံပြု၍ပင်လျှင် ကိရိယာမနောဓာတ်အမည်ရသော ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည် ရူပါရုံကို ဆင်ခြင်ခြင်း ကိစ္စကို ပြီးစေလျက် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် မြင်တတ်သော (ယင်းရူပါရုံသည် ဣဋ္ဌာရုံဖြစ်သော်) ကုသလဝိပါက်မူလည်းဖြစ်သော (ယင်းရူပါရုံသည် အနိဋ္ဌာရုံဖြစ်သော်) အကုသလဝိပါက်မူလည်း ဖြစ်သော စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသို့ စက္ခုဝိညာဏ်စိတ်ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် ခံလင့်-သကဲ့သို့သော ဝိပါက်မနောဓာတ်အမည်ရသော (ကုသလဝိပါက် သို့မဟုတ် အကုသလဝိပါက်) သမ္ပဋိစ္ဆိင်း-စိတ်သည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသမ္ပဋိစ္ဆိင်းစိတ်ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် စုံစမ်းလင့်သကဲ့သို့သော (ကုသလဝိပါက် သို့မဟုတ် အကုသလဝိပါက်ဖြစ်သော) ဝိပါက် အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်အမည်ရသော သန္တီရဏစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို သန္တီရဏစိတ်ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ထိုရူပါရုံကိုပင်လျှင် ဣဋ္ဌ သို့မဟုတ် အနိဋ္ဌစသည်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သား ဆုံးဖြတ်လင့်သကဲ့သို့သော ကြိယာအဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်အမည်ရသော ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ဝုဋ္ဌောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဝုဋ္ဌောစိတ်ဖြစ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ကာမာဝစရကုသိုလ် အကုသိုလ် ကြိယာစိတ်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော စိတ်သည် (ယောနိသောမနသိကာရ, အယောနိသောမနသိကာရ အားလျော်စွာ) (၅)ကြိမ်သော်လည်းကောင်း, (၇)ကြိမ်သော်လည်းကောင်း ဇောကိစ္စကို ရွက်ဆောင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်ကြိမ်သော မနော-ဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်သည်သော်မူလည်း ဇောအရာ၌ ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ (ဇောမစောတော့ဘဲ ဝုဋ္ဌောစိတ် = မနော-ဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ်နှစ်ကြိမ်ဖြစ်မှုကို ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။) ထိုဇောစိတ်ချုပ်သည်မှ နောက်ကာလ၌ ကာမာဝစရသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်ဝယ် (၁၁)မျိုးကုန်သော တဒါရုံစိတ်တို့တွင် ဇောအားလည်းကောင်း, အာရုံအားလည်းကောင်း လျော်စွာ အမှတ်မရှိ တစ်မျိုးမျိုးသော တဒါရုံစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်အစဉ်များကို သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရူပါ။ စက္ခုဒွါရမှ ကြွင်း-ကုန်သော သောတဒွါရစသော ပဉ္စဒွါရတို့၌လည်း ဤနည်းကို သိရှိပါလေ။ မနောဒွါရ၌ကား ဇောအရာဝယ် ကာမဇောတို့တွင်သာမက မဟဂ္ဂုတ်ဇောတို့သည်လည်း ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် ဒွါရ (၆)ပါးတို့၌ နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရူပါ။ အကျိုးကို ဆိုရသော် ဤသို့ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် နာမ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်

မြင်အောင်ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သည် မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၂-၂၅၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၄-၄၀၅။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့် အဆိုအမိန့်များနှင့်အညီ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ဘဝတစ်ခု၏ အစဝယ် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွသော ပဋိသန္ဓေစိတ်၏ ဖြစ်မှုသဘော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေနှောင် ပထမဘဝင်မှစ၍ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် ဝီထိစိတ်များ မဖြစ်သည့်အချိန်၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွသော ဘဝင်စိတ်၏ ခဏတိုင်းခဏတိုင်း၌ ဖြစ်မှုသဘော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊ ဘဝတစ်ခု၏ အဆုံး၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွသော စုတိစိတ်၏ ဖြစ်မှုသဘော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တိအခါ အာယတနဒွါရအလိုက် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်နေကြကုန်သော ဒွါရ (၆)ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားနှင့်တကွသော ထိုထိုဝီထိစိတ်တို့၏ ထိုထိုခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်မှုသဘော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုနိုင်ပါမှ လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါမှ **အရူပဿ နိဗ္ဗတ္တိ** = နာမ်တရား၏ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိသဘောလက္ခဏာကို ရှုမြင်သည် မည်ပေသည်။ ဤအဋ္ဌကထာများနှင့်အညီ - **နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ** အမည်ရသော ဤကျမ်းတွင်လည်း နာမ်တရားများကို ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားယူရာ သိမ်းဆည်းရာဖြစ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း နာမ်တရားများကို အာယတနဒွါရအလိုက် ဒွါရတစ်ခုပြီး တစ်ခု သိမ်းဆည်းရန်ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာပိုင်းတွင်လည်း အာယတနဒွါရအလိုက် တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဝိပဿနာရှုရန်ကိုလည်းကောင်း ရေးသားတင်ပြထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဧက - ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဇောအရတွင် အကုသိုလ်ဇောများကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရန် အဋ္ဌကထာက ထည့်သွင်း၍ဖော်ပြထား၏။ ယင်းကဲ့သို့သော ဖွင့်ဆိုထားတော်မူချက်မှာ သရာဂံ ဝါ စိတ္တံ သရာဂစိတ္တန္တိ ပဇာနာတိ စသော သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်များနှင့်အညီ အကုသိုလ်တရားများကိုလည်း ဝိပဿနာရှုပွားရန် အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်က ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားပါလေ။

ဉာဏ်၏ အာနုဘော် ကြီးမားပုံ

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်များက ဝီထိမုတ်စိတ် အမည်ရသော ပဋိသန္ဓေစိတ် ဘဝင်စိတ် စုတိစိတ်တို့နှင့် ဒွါရ (၆)ပါး၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ အာယတနဒွါရအလိုက် ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ဝီထိစိတ် အသီးအသီးတို့ကို စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားများနှင့်အတူတကွ ဖြစ်မှုသဘော ပျက်မှုသဘောတို့ကို မြင်အောင် ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသဖြင့် ဖြစ်မှဖြစ်နိုင်ပါ့မလားဟု ရင်တမမနှင့် မေးမြန်းကြ၏၊ စိစစ်ကြ၏၊ ဆွေးနွေးကြ၏။

ဤအရာ၌ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ဆင်းရဲခပ်သိမ်းမှ အငြိမ်းကြီးငြိမ်းရာ အအေးကြီးအေးရာဖြစ်သည့် မဟာအသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လိုလားတောင့်တခဲ့ပါမူ သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ သမ္မာသမ္ဗောဓိဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်၊ ဒေသနာဉာဏ်တော် စသည်တို့ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိကတရားကောင်း အစစ် အဖြစ်ကြီး ဖြစ်တော်မူသော မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး အကျင့်မြတ်တရားတော်ကြီးကိုလည်းကောင်း၊ ယုံကြည်မှုသဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝရှိရန်ကား လိုအပ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဘုရားရှင်သည် သာဝကတို့ မသိနိုင် မမြင်နိုင် ဉာဏ်မမီနိုင်သည့် သစ္စာလေးပါးတရားတို့ကို သာဝကတို့သည် သိအောင် ပွားများအားထုတ်ရမည်ဟု မတိုက်တွန်းတန်လေရာဟူကား အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်၌

ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရားကို ခိုင်မြဲစွာ ဆုပ်ကိုင်ထားရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကား ဒုက္ခသစ္စာတရားစုများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ယင်းဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်ကြသည့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိလိုပါက ဥပစာရအပ္ပနာ နှစ်ဖြာသော သမာဓိတို့တွင် တစ်မျိုး မျိုးသော သမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် သမာဓိထူထောင်၍ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်း ဟူသော ရုပ်ဃန နာမ်ဃနတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုနိုင်ဖို့ လိုပေသည်။ အကြောင်းမူ — သစ္စာလေးပါးတရားတို့သည် ပရမတ္ထသစ္စာတရားများ ဖြစ်ကြသောကြောင့်တည်း။

ယင်းပရမတ္ထဒုက္ခသစ္စာတရားတို့တွင် နာမ်တရားတို့မှာ ပြောင်းလဲမှုမရှိသည့် ကိန်းသေမြဲသော စိတ္တနိယာမ သဘောတရား လမ်းရိုးလမ်းဟောင်း လမ်းကြီးအတိုင်းသာ ပဋိသန္ဓေ ဘဝင်စုတိဟူသော ဝီထိမှအလွတ်ဖြစ်သော ဝီထိမုတ်စိတ်အနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ ဝီထိစိတ်အစဉ်အားဖြင့်သော်လည်းကောင်း၊ စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခုပြီးမှ တစ်ခု အစီအစဉ်အတိုင်း အမြဲတမ်း ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ယင်းစိတ္တနိယာမသဘောတရားကို ဆန့်ကျင်၍ ပုံစံပြောင်းကာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိပေ။ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလိုသော သိမ်းဆည်းလိုသော ဝိပဿနာရှုလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ယင်းကဲ့သို့ စိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာလမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီး အတိုင်း သမရိုးကျ ဖြစ်နေကျ လမ်းရိုးကြီးအတိုင်း ဖြစ်နေကြသည့်အတိုင်းသာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရမည်သာဖြစ်သည်။ အကယ်၍ နာမ်တရားတို့သည် ယင်းစိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ လည်းဖြစ်နိုင်ကြသည်ဟူသော သဘောတစ်မျိုးသည်လည်း ရှိနိုင်သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ယင်းသို့ ဖြစ်နိုင်သေးခဲ့သော် အသင်သူတော်ကောင်း နှစ်ခြိုက်မှုရှိသည့်အတိုင်း ရှုနိုင်ပေသည်။ သို့သော် ယင်းကဲ့သို့သော စိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာ လမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာရှိကြောင်း ပါဠိတော်အဋ္ဌကထာဋီကာ အဆိုအမိန့်များသည် မရှိ ဧကန်သာ ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလိုခဲ့သော် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလိုခဲ့သော် ဝိပဿနာရှုပွားလိုခဲ့သော် ယင်းစိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာလမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီးအတိုင်းသာ သိမ်းဆည်းရမည် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရမည် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည် ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းမူ — ယင်းကဲ့သို့သော စိတ္တနိယာမ ဓမ္မတာလမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီးအတိုင်း ဖြစ်ပေါ်နေကြသော ဝီထိမုတ်စိတ် ဝီထိ- စိတ်တို့ကို စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ နာမ်ဃန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့်ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရှုနိုင်ပါမှ မြင်နိုင်ပါမှ ပရမတ်သို့ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ကာ ပရမတ္ထဒုက္ခ- သစ္စာ တရားအစစ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိသည် မည်သောကြောင့်ပင်တည်း။ သမာဓိတည်းဟူသော မြတ်သောကျောက်ဖျာထက်၌ မြမြထက်အောင် သွေးထားအပ်သော ဉာဏ်တည်းဟူသော သန်လျက်၏ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်ကား ကြီးမားလှသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

သို့သော် သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက် အချိန်ကာလ အတွင်း၌ စိတ္တက္ခန္ဓာပေါင်း အကြိမ်ကုဋေတစ်သိန်းခန့်မျှ ဖြစ်ပျက်သွားကြသော နာမ်တရားစုတို့တွင် သာဝက- တို့သည် ဝိပဿနာရှုလိုက်နိုင်သော နာမ်တရားတို့ကား အချို့အဝက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသမျှသာ ရှိကြောင်းကို **ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း**တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။ အတိတ်ဘဝ ထိုထိုက ဆည်းပူးစုဆောင်းခဲ့- သော ပါရမီတော်မြတ်တရားအပေါင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်နေသော ပါရမီတရားအပေါင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်ထားသော သမာဓိ၏ စွမ်းအင်အပေါ်တွင် အခြေစိုက်လျက် ဉာဏ်အာနုဘော်၏ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်မှာလည်း ကြီးထွားလာရသည်ဖြစ်ရကား ဉာဏ်အာနုဘော် ကြီးလျှင်ကြီးသလောက် ခပ်များများ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်၍ ဉာဏ်အာနုဘော် သေးလျှင်လည်း သေးသလောက် ခပ်- နည်းနည်း တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိ၏ အနီးရင်ဆိုင်တွင် တည်ရှိနေသော သူတော်ကောင်းတစ်ဦး၏ ဆံပင်ကို လှမ်း၍ကြည့်စမ်းကြည့်ပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်း၏ စက္ခုပသာဒများမှာ အလွန်အားကောင်းနေပါက မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌ ထိုမိမိ၏ ရှေးရှုရင်ဆိုင်၌ တည်နေသော သူတော်ကောင်း၏ ဆံပင်များကို မရေမတွက်နိုင်အောင် အလွန်အလွန် များပြားစွာ တွေ့မြင်နိုင်မည်ဖြစ်ပေသည်။ ဤသည်မှာ ရိုးရိုးပကတိမျက်စိအမြင်ဟုခေါ်ဆိုအပ်သော စက္ခုဒွါရဝိသိနှင့် ဆံပင်ကို အာရုံပြုနေကြသော မနောဒွါရဝိသိတို့၏ စွမ်းအင်မျှသာဖြစ်သည်။ ပကတိသော မျက်စိအမြင်သည်ပင် ထိုမျှလောက် အာနုဘော်ကြီးမားလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်မျက်စိကား ထိုထက်ပင် အဆအရာအထောင်မက စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်ကြီးမားလှသည်ကိုကား အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် လက်ခံနိုင်ရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘုရားရှင်၏ သာသနာတော်မြတ်ကြီးနှင့် အလွဲကြီး မလွဲမိအောင် အထူးသတိပြုသင့်လှပေသည်။

ပညာဘာဝနာ ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်

ဧဝံ ကာလေန ရူပံ ကာလေန အရူပံ သမ္ပသိတွာပိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ အနုက္ကမေန ပဋိပဇ္ဇမာနော ဧကော ပညာဘာဝနံ သမ္မာဒေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။)

အနုက္ကမေနာတိ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏာဓိဂမာနုက္ကမေန ပညာဘာဝနံ သမ္မာဒေတိ အရဟတ္တံ အဓိဂစ္ဆတိ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၅။)

ဤသို့လျှင် ရံခါ ရုပ်တရားကို ရံခါ နာမ်တရားကို သုံးသပ်၍လည်း လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ရှုပွားခဲ့သည်ရှိသော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရရှိခြင်းစသော အစီအစဉ်ဖြင့် အစဉ်အတိုင်း ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ပညာဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေနိုင်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရရှိနိုင်ပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၅။)

ရှေးဟောင်းလမ်းရိုးကြီးသာ ဖြစ်သည်

ဝိပဿနာအရာ၌ ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သော အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာရှုပွားနည်းနှင့် ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတနတစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊ ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း စသည်ဖြင့် အုပ်စုအလိုက် ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သော ကလာပသမ္မသန ဟုခေါ်ဆိုအပ်သော နယဝိပဿနာရှုပွားနည်းဟု နှစ်နည်းရှိကြောင်းကို အထက်တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာကို စတင်အားသစ်စဖြစ်သော အာဒိကမ္ပိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာရှုနည်းဖြင့် စတင်၍ အားမထုတ်သေးဘဲ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် စတင်၍ အားသစ်သင့်ကြောင်းကိုလည်း ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်၏။ ဤဝိပဿနာပိုင်းတွင် ယခုတိုင်အောင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ဝိပဿနာဘာဝနာမှာလည်း ကလာပသမ္မသနနည်းမျှသာ ရှိပေသေးသည်။ ဤကလာပသမ္မသနနည်း သက်သက်ဖြင့်လည်း ပညာဘာဝနာ ပြည့်စုံနိုင်ကြောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ကြောင်းကို အထက်တွင် ရေးသား တင်ပြထားသည့်အတိုင်း ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာကလည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူကြသော ရှေးဟောင်းထုံးများသည်လည်း သင်္ဂါယနာသုံးတန် တင်ထားအပ်သော သို့မဟုတ် သင်္ဂါယနာ (၆)ကြိမ်တိုင်တိုင် တင်ထားအပ်သော ပိဋကပါဠိတော်များတွင် အထင်အရှားရှိကြသည်သာဖြစ်ပေသည်။ ထိုပိဋကပါဠိတော်များမှ ထင်ရှားရာ ပုံစံအချို့ကို ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဘုရားရှင်သည် ပဉ္စဝဂ္ဂီအမည်ရှိတော်မူကြသော မထေရ်မြတ်တို့အား ဓမ္မစက္ခုပဝတ္တနသုတ္တန် (သံ၊ ၃၊ ၃၆၈) ဟု ခေါ်ဆိုသော ဓမ္မစကြာတရားဒေသနာတော်ဖြင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်စေတော်မူခဲ့၏။ ဓမ္မစကြာတရား ဒေသနာတော်မှာ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် သန္တသံယုတ် (သံ၊ ၃၊ ၃၆၈)၌ ထည့်သွင်း၍ သင်္ဂါယနာ တင်ထား- တော်မူသော သစ္စဒေသနာတော်နည်းဖြစ်၏။ သစ္စဒေသနာတော်နည်းအရ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်လိုသော ပွားများအားထုတ်လိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝဋ္ဋသစ္စာဖြစ်ကြသော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ တရားတို့၌ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာများကလည်း အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူကြ၏။ —

တတ္ထ ပုရိမာနိ ဒွေ သစ္စာနိ ဝဋ္ဋံ၊ ပစ္စိမာနိ ဝိဝဋ္ဋံ။ တေသု ဘိက္ခုနော ဝဋ္ဋေ ကမ္မဋ္ဌာနာဘိနိဝေသော ဟောတိ၊ ဝိဝဋ္ဋေ နတ္ထိ အဘိနိဝေသော။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၉၁။)

= ထို သစ္စာ (၄)ပါးတို့တွင် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသော ရှေးသစ္စာ (၂)ပါးတို့ကား ဝဋ္ဋသစ္စာတည်း။ နိရောဓသစ္စာ မဂ္ဂသစ္စာဟူသော နောက်သစ္စာ (၂)မျိုးတို့ကား ဝိဝဋ္ဋသစ္စာတည်း။ ထိုဝဋ္ဋသစ္စာ ဝိဝဋ္ဋသစ္စာ နှစ်မျိုး-တို့တွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝဋ္ဋသစ္စာ ဖြစ်ကြသော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ နှစ်မျိုး၌သာလျှင် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ဖြစ်၏။ (အဘိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၀၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၂၊ ၃၉၁။)

ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းရပွားရမည့် ဝဋ္ဋသစ္စာနှစ်မျိုးတို့တွင် - ဒုက္ခသစ္စာဟူသည် သံခိတ္တေန ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓာ ဒုက္ခာ။ (သံ၊ ၃၊ ၃၆၉)ဟူသော ဓမ္မစကြာဒေသနာတော်နှင့်အညီ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ရူပပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝေဒနပါဒါနက္ခန္ဓာ သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ သင်္ခါရပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာတို့- ပင်တည်း။

၁။ အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟု စွဲယူအပ်သော အတိတ်-အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်-အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ-ဩဠာရိက-သုခမ-ဟိန-ပဏီတ-ဒုရ-သန္တိက ဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်တရားအစုအပုံသည် ရူပပါဒါနက္ခန္ဓာ မည်၏။

၂။ ။ ပ။ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဝေဒနာအစုအပုံသည် ဝေဒနပါဒါနက္ခန္ဓာမည်၏။

၃။ ။ ပ။ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော သညာအစုအပုံသည် သညုပါဒါနက္ခန္ဓာမည်၏။

၄။ ။ ပ။ (၁၁)မျိုးသောအခြင်းအရာအားဖြင့်တည်နေသော သင်္ခါရတရားအစုအပုံသည် သင်္ခါရပါဒါနက္ခန္ဓာ မည်၏။

၅။ ။ ပ။ (၁၁)မျိုးသောအခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဝိညာဏ်တရားအစုအပုံသည် ဝိညာဏုပါဒါန- က္ခန္ဓာ မည်၏။ (သံ၊ ၂၊ ၃၉။ ခန္ဓသုတ္တန်။)

ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံထားအပ်သော သင်္ခါရ-ကံတို့သည် သမုဒယသစ္စာမည်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့၏ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု သဘောတရားသည်ကား သမုဒယသစ္စာ မည်၏။

(အံ၊ ၁၊ ၁၇၈။ တိတ္ထာယတနသုတ္တန်။)

သစ္စာဒေသနာတော်နည်းအရ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်လိုသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ယင်း (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး = ဒုက္ခသစ္စာ တရားနှင့် အထက်ပါ သမုဒယသစ္စာတရား နှစ်ပါးတို့၌ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်ရ၏။ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့သည်လည်း ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်တော်

မူကြသဖြင့် သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ အသီးအသီး ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူကြ၏။

တစ်ဖန် ဘုရားရှင်သည် သောတာပန်တည်တော်မူပြီးကြသော ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့အား **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်** ဒေသနာတော်ဖြင့် တစ်ဆင့်တက်၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ တည်စေတော်မူခဲ့၏။ ယင်းအနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်ကား ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စဖြစ်ပုံ ဒုက္ခဖြစ်ပုံ အနတ္တဖြစ်ပုံတို့ကို အနိစ္စတစ်ကျော့ ဒုက္ခတစ်ကျော့ အနတ္တတစ်ကျော့ တစ်ကျော့စီ တစ်ကျော့စီ အပြန်အလှန် အမေးအဖြေ ပြုလုပ်ပြီးမှ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့က ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စဖြစ်ကြောင်း ဒုက္ခဖြစ်ကြောင်း အနတ္တဖြစ်ကြောင်းကို ဝန်ခံစကား လျှောက်ကြားလာတော်မူကြသောအခါ ဘုရားရှင်က အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်း-အရာအားဖြင့် တည်နေသည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားပြသပေးတော်မူသော **ဇောပရိ-ဝဋ္ဋဓမ္မဒေသနာတော်**ပင် ဖြစ်၏။ ဤတွင် အသင်သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့သည် ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့ အရဟတ္တဖိုလ်ပေါက် ရှုပွားသုံးသပ်သွားတော်မူသော ဝိပဿနာဟူသည် မည်ကဲ့သို့သော ဝိပဿနာမျိုးဖြစ်သည်ကို ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝဖြင့် မှတ်သားနာယူနိုင်ရန် အလို့ငှာ **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်**ကို ဆက်လက်၍ ရေးသား တင်ပြအပ်ပါသည်။

အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်

၁။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ဗာရာဏသီယံ ဝိဟရတိ ဣသိပတနေ မိဂဒါယေ။ တတြ ခေါ ဘဂဝါ ပဉ္စဝဂ္ဂီယေ ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “ဘိက္ခဝေါ”တိ။ “ဘဒန္တေ”တိ တေ ဘိက္ခု ဘဂဝတော ပစ္စယောသုံ။ ဘဂဝါ ဧတဒဝေါစ -

၂။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ၊ ရူပဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ ရူပေ “ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ ရူပေ “ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ”တိ။

၃။ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ ဝေဒနာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ ဝေဒနာယ “ဧဝံ မေ ဝေဒနာ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ဝေဒနာ မာ အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ ဝေဒနာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ ဝေဒနာယ “ဧဝံ မေ ဝေဒနာ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ဝေဒနာ မာ အဟောသီ”တိ။

၄။ သညာ အနတ္တာ၊ သညာ စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ သညာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ သညာယ “ဧဝံ မေ သညာ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ သညာ မာ အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သညာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ သညာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ သညာယ “ဧဝံ မေ သညာ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ သညာ မာ အဟောသီ”တိ။

၅။ သင်္ခါရာ အနတ္တာ၊ သင်္ခါရာ စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ သင်္ခါရာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ သင်္ခါရေသု “ဧဝံ မေ သင်္ခါရာ ဟောန္တု၊ ဧဝံ မေ သင်္ခါရာ မာ အဟောသု”န္တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ အနတ္တာ၊ တသ္မာ သင်္ခါရာ အာဗာဓာယ သံဝတ္တန္တိ၊ န စ လဗ္ဘတိ သင်္ခါရေသု “ဧဝံ မေ သင်္ခါရာ ဟောန္တု၊ ဧဝံ မေ သင်္ခါရာ မာ အဟောသု”န္တိ။

၆။ ဝိညာဏ် အနတ္တာ၊ ဝိညာဏဉ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ နယိဒံ ဝိညာဏ် အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ။ လဗ္ဘေယ စ ဝိညာဏေ “ဧဝံ မေ ဝိညာဏ် ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ဝိညာဏ် မာ အဟောသီ”တိ။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိညာဏ် အနတ္တာ၊ တသ္မာ ဝိညာဏ် အာဗာဓာယ သံဝတ္တတိ၊ န စ လဗ္ဘတိ ဝိညာဏေ “ဧဝံ မေ ဝိညာဏ် ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ဝိညာဏ် မာ အဟောသီ”တိ။

၇။ တံ ကိံ မညေယ ဘိက္ခဝေ၊ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ။ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ ဝါ တံ သုခံ ဝါတိ။ ဒုက္ခံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ ကလ္လံ န တံ သမနုပဿိတုံ “ဧတံ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာ”တိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဝေဒနာ။ သညာ။ သင်္ခါရာ။ ဝိညာဏ် နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ။ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ၊ ဒုက္ခံ ဝါ တံ သုခံ ဝါတိ။ ဒုက္ခံ ဘန္တေ။ ယံ ပနာနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ ကလ္လံ န တံ သမနုပဿိတုံ “ဧတံ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာ”တိ။ နော ဟေတံ ဘန္တေ။

၈။ တသ္မာ တိဟ ဘိက္ခဝေ ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၉။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကာ ဝါ သုခမာ ဝါ ဟိနာ ဝါ ပဏီတာ ဝါ ယာ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗာ ဝေဒနာ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၁၀။ ယာ ကာစိ သညာ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကာ ဝါ သုခမာ ဝါ ဟိနာ ဝါ ပဏီတာ ဝါ ယာ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗာ သညာ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၁၁။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကာ ဝါ သုခမာ ဝါ ဟိနာ ဝါ ပဏီတာ ဝါ ယာ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၁၂။ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏ် အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ၊ သဗ္ဗံ ဝိညာဏ် “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၁၃။ ဧဝံ ပဿံ ဘိက္ခဝေ သုတဝါ အရိယသာဝကော ရူပသ္မိမ္မိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ ဝေဒနာယပိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ သညာယပိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ သင်္ခါရေသုပိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ ဝိညာဏသ္မိမ္မိ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နိဗ္ဗိန္ဒံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ၊ ဝိမုတ္တသ္မိ “ဝိမုတ္တ”မိတိ ဉာဏ် ဟောတိ။ “ဒိဏာ ဇာတိ ဝုသိတံ ဗြဟ္မစရိယံ၊ ကတံ ကရဏီယံ၊ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာ”တိ ပဇာနာတိတိ။

ဣဒမဝေါစ ဘဂဝါ၊ အတ္တမနာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္တုံ။

ဣမသ္မိံ စ ပန ဝေယျာကရဏသ္မိံ ဘညမာနေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာနံ ဘိက္ခူနံ အနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တာနိ ဝိမုစ္စိံသုတိ။ (သံ၊ ၂၊ ၅၅-၅၆။)

ယခုအခါ ယင်းအနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်မြတ်၏ မြန်မာပြန်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြ- အပ်ပါသည်။

အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်ဒေသနာတော် မြန်မာပြန်

၁။ အခါတစ်ပါး၌ ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဗာရာဏသီပြည်၏အနီး ဘုရားပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အရှင်မြတ်တို့၏ ဈာန်အဘိညာဏ်ဖြင့် ကောင်းကင်မှ သက်ဆင်းရာ ကောင်းကင်သို့ တက်ရာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကူသိပတန အမည်ရသော သားပေါင်းစုံသည့် မိဂဒါဝုန် တောရပ်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ မြတ်စွာဘုရားသည် ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့ကို “ရဟန်းတို့ . . .” ဟု မိန့်ခေါ်တော်မူ၏။ “အရှင်ဘုရား . . .” ဟု ထိုရဟန်းတို့သည် မြတ်စွာဘုရားအား ပြန်ကြားလျှောက်ထားကုန်၏။ မြတ်စွာဘုရားသည် ဤအနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် တရားဒေသနာတော်မြတ်ကို ဤသို့ ဟောကြားတော်မူ၏။ —

၂။ ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်တရားသည် အတ္တမဟုတ်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤရုပ်တရားသည်လည်း အတ္တဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ ဤရုပ်တရားသည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ။ “ငါ၏ ရုပ်တရားသည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ ရုပ်တရားသည် ဤသို့ မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု ရုပ်တရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းရလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ ရုပ်တရားသည် အတ္တမဟုတ်သောကြောင့် နာကျင်ခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ “ငါ၏ ရုပ်တရားသည် ဤသို့ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ ရုပ်တရားသည် ဤသို့ မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု ရုပ်တရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်း မရအပ်ပေ။ (ရုပ်တရားသည် အတ္တ မဟုတ်သည့်အတွက် နာကျင်ခြင်းသာ ဖြစ်ရုံသာမက မနာပါလင့်ဟူ၍ တောင့်တတိုင်းလည်း မရအပ် မရနိုင် ဟူလိုသည်။)

၃။ ရဟန်းတို့ . . . ဝေဒနာသည် အတ္တမဟုတ်၊ ရဟန်းတို့ . . . ဤဝေဒနာသည်လည်း အတ္တဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ ဤဝေဒနာသည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ။ “ငါ၏ ဝေဒနာသည် ဤသို့ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ ဝေဒနာသည် ဤသို့မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု ဝေဒနာတရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းရလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ ဝေဒနာသည် အတ္တမဟုတ်သောကြောင့် နာကျင်ခြင်းငှာဖြစ်၏။ “ငါ၏ဝေဒနာသည် ဤသို့ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ ဝေဒနာသည် ဤသို့ မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု ဝေဒနာတရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းမရအပ်ပေ။

၄။ ရဟန်းတို့ . . . သညာသည် အတ္တမဟုတ်၊ ရဟန်းတို့ . . . ဤသညာသည်လည်း အတ္တဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ ဤသညာသည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ။ “ငါ၏ သညာသည် ဤသို့ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ သညာသည် ဤသို့မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု သညာတရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းရလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ သညာသည် အတ္တမဟုတ်သောကြောင့် နာကျင်ခြင်းငှာဖြစ်၏။ “ငါ၏ သညာသည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေသတည်း၊ ငါ၏ သညာသည် ဤသို့ မဖြစ်ပါစေလင့်” ဟု သညာတရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းမရအပ်ပေ။

၅။ ရဟန်းတို့ . . . (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမဟုတ်ကုန်။ ရဟန်းတို့ . . . ဤ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း အတ္တဖြစ်ခဲ့ကုန်ငြားအံ့၊ ဤ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်ကြလေကုန်ရာ။ “ငါ၏ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း၊ ငါ၏ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤသို့ မဖြစ်ကြပါစေကုန်လင့်” ဟု (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းရလေကုန်ရာ၏။ ရဟန်းတို့ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမဟုတ်ကြကုန်သောကြောင့် နာကျင်ခြင်းငှာ ဖြစ်ကုန်၏။ “ငါ၏ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေကုန်သတည်း၊ ငါ၏ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤသို့ မဖြစ်ကြပါစေကုန်လင့်” ဟု (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းမရအပ်လေကုန်။

၆။ ရဟန်းတို့ . . . (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် အတ္တမဟုတ်၊ ရဟန်းတို့ . . . (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် အတ္တဖြစ်ခဲ့ငြားအံ့၊ ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် နာကျင်ခြင်းငှာ မဖြစ်လေရာ။ “ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည်

ဤသို့ဖြစ်ပါစေသတည်း။ ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် ဤသို့မဖြစ်ပါစေလင့်”ဟု (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းရလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် အတ္တမဟုတ်သောကြောင့် နာကျင်ခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ “ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေသတည်း။ ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် ဤသို့ မဖြစ်ပါစေလင့်”ဟု (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရား၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလည်းမရအပ်ပေ။

၇။ ရဟန်းတို့ . . . ထိုငါဘုရား မေးမည့်အရာကို သင်ချစ်သားတို့သည် အဘယ်သို့ မှတ်ထင်ယူဆကြကုန်သနည်း။ ရဟန်းတို့ . . . ရုပ်တရားသည် နိစ္စလေလော၊ အနိစ္စလေလော။

အနိစ္စပါ အရှင်ဘုရား။

အနိစ္စဖြစ်သော ရုပ်တရားသည် ဒုက္ခလေလော၊ သုခလေလော။

ဒုက္ခပါ အရှင်ဘုရား။

အနိစ္စဖြစ်သော ဒုက္ခဖြစ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သည့် ဝိပရိကာမဓမ္မဖြစ်သော ထိုရုပ်တရားကို “ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏ ရုပ်တရားတည်း။ ဤရုပ်တရားသည် ငါဖြစ်၏။ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တတည်း” ဟု စွဲလမ်းထင်မြင် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းငှာ သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပါမည်လော။

မသင့်လျော်ပါ အရှင်ဘုရား။

ဝေဒနာသည်။ ပ ။

သညာသည်။ ပ ။

(စေတသိက်) သင်္ခါရတရားစုတို့သည်။ ပ ။

(အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် နိစ္စလေလော၊ အနိစ္စလေလော။

အနိစ္စပါ အရှင်ဘုရား။

အနိစ္စဖြစ်သော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်သည် ဒုက္ခလေလော၊ သုခလောလော။

ဒုက္ခပါ အရှင်ဘုရား။

အနိစ္စဖြစ်သော ဒုက္ခဖြစ်သော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သည့် ဝိပရိကာမဓမ္မဖြစ်သော ထို (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားကို “ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားတည်း။ ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါဖြစ်၏။ ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏အတ္တတည်း”ဟု စွဲလမ်းထင်မြင် ရှုဆင်ခြင်ခြင်းငှာ သင့်တင့်လျောက်ပတ်ပါမည်လော။

မသင့်လျော်ပါ အရှင်ဘုရား။

၈။ ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့သည် ထိုသို့ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဖြစ်သောကြောင့် (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၅၆။) —

အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်းဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကမူလည်း ဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုည့်သော သုခုမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြိတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ (ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အသိဉာဏ်နှင့်) ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို —

က။ နေတံ မမ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏ ရုပ်တရား မဟုတ်။

ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ မဟုတ်။

ဂ။ န မေသော အတ္တာ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့လျှင် ဤအလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။

[နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာတိ သမနုပဿာမီတိ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာတိ သမနုပဿာမိ။ (မဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၃၂။)] ဤအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ ဟု ရှုပါဟူသည် အနိစ္စဟု ရှုပါ၊ ဒုက္ခဟု ရှုပါ၊ အနတ္တဟု ရှုပါ ဟူသည်နှင့် အတူတူပင်ဟု မှတ်သားပါ။]

၉။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သောအလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်း ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်း ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သြဋ္ဌာရိကမူလည်းဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုည့်သော သုခမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသောသန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားကို —

က။ နေတံ မမ = ဤဝေဒနာတရားသည် ငါ၏ ဝေဒနာတရား မဟုတ်။

ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤဝေဒနာတရားသည် ငါ မဟုတ်။

ဂ။ န မေသော အတ္တာ = ဤဝေဒနာတရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့လျှင်အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ ။

၁၀။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာတရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်း ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သြဋ္ဌာရိကမူလည်းဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုည့်သော သုခမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာတရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာတရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော သညာတရားကို —

က။ နေတံ မမ = ဤသညာတရားသည် ငါ၏ သညာတရား မဟုတ်။

ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤသညာတရားသည် ငါ မဟုတ်။

ဂ။ န မေသော အတ္တာ = ဤသညာတရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော သညာတရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံး နာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။

၁၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်းဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊

ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သြဠာရိကမူလည်းဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုည့်သော သုခုမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်း ဖြစ်သော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်းကောင်း ရှိကြချေ၏။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေကြသော အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့ကို-

- က။ နေတံ မမ = ဤ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားသည် ငါ၏ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရား မဟုတ်။
- ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားသည် ငါ မဟုတ်။
- ဂ။ န မေသော အတ္တာ = ဤ (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော (စေတသိက်) သင်္ခါရတရားတို့ကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။

၁၂။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်းဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သြဠာရိကမူလည်းဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုည့်သော သုခုမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ် တရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားကို —

- က။ နေတံ မမ = ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရား မဟုတ်။
- ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ မဟုတ်။
- ဂ။ န မေသော အတ္တာ = ဤ (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော (အသိစိတ်) ဝိညာဏ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။

၁၃။ ဤသို့ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် ရှုမြင်သော အာဂမသုတဟူသော သင်သိ၊ အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ - ဤအသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသော အရိယာတပည့်သာဝကသည် တစ်နည်း — အရိယာဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် ရုပ်တရား၌လည်း ငြီးငွေ့တော့၏။ ဝေဒနာတရား၌လည်း ငြီးငွေ့တော့၏။ သညာတရား၌လည်း ငြီးငွေ့တော့၏။ စေတသိက်သင်္ခါရတရား၌လည်း ငြီးငွေ့တော့၏။ အသိစိတ်ဝိညာဏ်တရား၌လည်း ငြီးငွေ့တော့၏။ ငြီးငွေ့ခဲ့သော် (= နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်နှင့်တကွ သော ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ဝိပဿနာ၏အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်အောင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်) ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့အပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက်ခြင်း ရာဂတရားသည် ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းတော့၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့အပေါ်၌ တွယ်တာတပ်မက်မှု ရာဂတရား၏ ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်တော့၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်လတ်သော် “ငါသည် ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ရပေပြီ”ဟု အသိဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ပဋိသန္ဓေတည်နေရမှုသည် ကုန်ဆုံးပျက်ပြုန်းခဲ့လေပြီ။ သီလ-သမာဓိ-ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသန

ဗြဟ္မစရိယ၊ အရိယမဂ္ဂဏ်တည်းဟူသော မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယ - ဤဗြဟ္မစရိယနှစ်ပါးကို တစ်နည်း မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီးပြီ၊ သာသနာတော်၌ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော အရိယမဂ္ဂကို ပြုပြီးပြီ။ ဤမဂ္ဂအလိုငှာ တစ်ပါးသော ပြုဖွယ်ကိစ္စသည် မရှိတော့ပြီဟု သိ၏ - ဟု ဟောကြားတော်မူ၏။

ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရားသည် ဤအနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်မြတ်ကို ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့အား ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူ၏။ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူအပ်သော တရားဒေသနာတော်ကို နှစ်လိုအားရမ်း ရွှင်လန်းဝမ်းမြောက်သော စိတ်ထား ရှိကြကုန်သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူအပ်သော တရားဒေသနာတော် ကို အလွန် နှစ်သက်တော်မူကြလေကုန်ပြီ။

ဤဂါထာမဖက် သက်သက်သော အမေးအဖြေဖြစ်သော ဝေယျာကရဏအမည်ရသော အနတ္တလက္ခဏ သုတ္တန် တရားဒေသနာတော်မြတ်ကို ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမတော်မူအပ်သည်ရှိသော် ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့၏ စိတ်တို့သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့အပေါ်၌ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲလမ်းမူ၍ အာသဝေါတရားတို့မှ လွတ်မြောက်- တော်မူကြလေကုန်၏။ (သံ၊ ၂၅၅-၅၆။)

ဤဒေသနာတော်ကား နောင်တော်နောင်တော်များ ဖြစ်တော်မူကြသည့် ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာ ရှေးဟောင်းလမ်းရိုးကြီးသာ ဖြစ်ပေသည်။ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့သည် သောတာပတ္တိဖိုလ်၌ တည်တော်မူကြပြီးနောက် အတိတ်အနာဂတ်ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်တော်မူကြသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့ကြ၏။ ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် ဓမ္မစကြာဒေသနာတော်နှင့် ဤအနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ရှုကွက်သည် တူညီမှုရှိမှ ရှိပါမလားဟု အသင်သူတော်ကောင်းအနေဖြင့် သံသယဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ ထိုသို့ကား သံသယမဖြစ်သင့်ပေ။ အထက်တွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သစ္စာဒေသနာတော်နည်းအရ ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် စတုသစ္စဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလိုခဲ့သော် ဝဋူသစ္စာဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယ- သစ္စာတရားတို့၌ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းရှုပွား သုံးသပ်အပ်ပေသည်။ ထိုတွင် ဒုက္ခသစ္စာ တရားဟူသည်မှာလည်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုပင် တစ်ဖန် အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် အထူးသဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဘုရားရှင်က ထပ်မံ၍ ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မစကြာ ဒေသနာတော်ရှုကွက်နှင့် အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်ဒေသနာတော် ရှုကွက်တို့မှာ ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် တူညီလျက်ပင်ရှိသည်ဟု မှတ်သားပါ။

ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်ဒေသနာတော်၌ သမုဒယသစ္စာကို ဝိပဿနာရှုသည့် ရှုကွက် မရှိတော့ပြီလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ -

သမုဒယသစ္စာကား အကြောင်းတရား၊ ဒုက္ခသစ္စာကား အကျိုးတရားတည်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အတိတ်အကြောင်းတရားငါးပါးဟူသည် အတိတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ် အပိုင်း တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏။ အတိတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတွင် အကျိုးဝင်လျက်ရှိ၏။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားငါးပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားငါးပါးတို့ဟူသည်မှာလည်း ပစ္စုပ္ပန်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အစိတ်အပိုင်း တစ်ခုမျှသာ ဖြစ်၏။ ပစ္စုပ္ပန် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အကျိုးဝင်လျက်ပင် ရှိကြ၏။ အနာဂတ်အကျိုးတရားငါးပါးတို့ ဟူသည်မှာလည်း အနာဂတ်ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ပင် အကျိုးဝင်လျက် ရှိကြ၏။

တစ်ဖန် ပဉ္စဝဂ္ဂီအမည်ရှိတော်မူကြသော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့သည် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတရားတို့၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းတော်မူကြပြီးသော သူတော်ကောင်းကြီးများ ဖြစ်တော်မူကြ၏။

ယဿ ပန ဧကဝါရံ ဉာဏေန ဖဿိတံ၊ ပုန တံ ဖဿိတဗ္ဗမေဝ၊ တာဒိသဿ ဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ရုပ်နာမ် -ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှသော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိဖူး၏။ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှသော်လည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ဖူး၏။ ထို တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှသော်လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားသည် တွေ့ထိအပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ နောက်ထပ်တစ်ဖန် ထိုသင်္ခါရတရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့ထိသော်လည်း ထိချက်နာပါက ကိစ္စပြီးစီးနိုင်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထပ်မံ၍ တွေ့ထိရန် မလိုတော့သည်သာတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။) (အကျယ်ကို သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။)

ထက်မြက်သော ဉာဏ်ပညာရှိသော သူတော်ကောင်းတို့ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ အထက်ပါ စကားရပ်ကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ပဉ္စဝဂ္ဂီအမည်တော်ရှိပေသော ရဟန်းတော်တို့ကား ထက်မြက်လျင်မြန်သော ဉာဏ်ပညာရှိတော်မူကြသည့် သူတော်ကောင်းကြီးတို့ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ ဝါဆိုလပြည့်နေ့မှစ၍ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ငါးရက်နေ့သို့တိုင်အောင် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ထပ်ကာထပ်ကာ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက် နေတော်မူကြသော ရဟန်းတော်တို့ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ ဝါဆိုလပြည့်ကျော် ငါးရက်နေ့သို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူနိုင်လောက်သော ရင့်ကျက်သော ဣန္ဒြေများကို ရရှိတော်မူလာကြ၏။ ထိုအခါတွင် ဘုရားရှင်သည် အထက်ပါ **အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်ဒေသနာတော်မြတ်**ကို ဟောကြားပြသပေးတော်မူပေသည်။ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့ကလည်း ဒေသနာတော်နောက်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူနိုင်ကြသဖြင့် ဒေသနာတော်နိဂုံး ပြီးဆုံးလတ်သောအခါ အရဟတ္တဖိုလ်၌ တည်သွားတော်မူကြလေသည်။ ထိုပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်တို့သည် သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို ဝိပဿနာ မရှုကြသည်ကား မဟုတ်၊ ဝိပဿနာ ရှုပွားတော်မူကြသည်သာ ဖြစ်ကြသည်ဟု မှတ်သားပါလေ။ တစ်ဖန် ရှေးဟောင်းထုံးတမ်းရပ်ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်မြတ်ကြီး

မဟာမောဂ္ဂလ္လာန်ထွေရာ ဟိ သာဝကာနံ သမ္မသနစာရံ ယဋ္ဌိကောဋိယာ ဥပ္ပိဋ္ဌေန္တော ဝိယ ဧကဒေသမေဝ သမ္မသန္တော သတ္တဒိဝသေ ဝါယမိတွာ အရဟတ္တံ ပတ္တော။ (မဋ္ဌ၊ ၄၊ ၅၈။ အနုပဒသုတ္တအဋ္ဌကထာ။)

အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာယ အဘာဝတော “**ဧကဒေသမေဝ သမ္မသန္တော**”တိ ဝုတ္တံ။ (မဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၇၄။)

အထာယသ္မာ မဟာမောဂ္ဂလ္လာနော ပဗ္ဗဇိတဒိဝသတော သတ္တမေဒိဝသေ မဂဓရဋ္ဌေ ကလ္လဝါဠုဂါမကံ ဥပနိဿာယ သမဏဓမ္မံ ကရောန္တော ထိနမိဒ္ဓံ ဩက္ကမန္တော သတ္တာရာ သံဝေဇိတော ထိနမိဒ္ဓံ ဝိနောဒေတွာ တထာဂတေန ဒိန္နံ **ဓာတုကမ္မဋ္ဌာနံ** သုဏန္တောဝ ဥပရိမဂ္ဂတ္တယကိစ္စံ နိဋ္ဌာပေတွာ သာဝကပါရမီဉာဏဿ မတ္ထကံ ပတ္တော။ (သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ၊ ၃၊ ၂၂၈။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့က ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည့်အတိုင်း အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်လည်း ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွား

သုံးသပ်သည့် အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာနည်းကို မရှုပွားမသုံးသပ်ဘဲ ပရမတ္ထဓာတ်သား သင်္ခါရတရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းဟူသော ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့်သာ ဝိပဿနာတရားကို ပွားများအားထုတ်တော်မူသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့လေသည်။

အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် ရှေးဦးစွာ ပရိဗိုဇ်ဘဝတွင် တည်ရှိစဉ်က အရှင်သာရိ- ပုတ္တရာ အလောင်းအလျာ ဖြစ်တော်မူသည့် ဥပတိဿပရိဗိုဇ်ထံမှ အရှင်အဿဇိမထေရ် ဟောကြားတော်မူ လိုက်သော ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ - စသော ဂါထာတရားဒေသနာတော်ကို ကြားနာရ၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့၏။ ယင်းဒေသနာတော်မှာ သစ္စဒေသနာတော်ပင်ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် မဂဓတိုင်း ကလ္လဝါဠ ရွာငယ်ကို အမှီဂေါစရဂါမ်ပြု၍ ရဟန်းတရားများကို ပွားများအားထုတ်တော်မူရာ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့်သာ ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ်တော်မူ၏။ ခုနစ်ရက်မြောက်သောနေ့၌ ဘုရားရှင်ထံမှ (အံ၊ ၂၂၄၆၁- ၄၆၄) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် သတ္တကနိပါတ်၌ လာရှိသော **ပဓလာယမာနသုတ္တန်**တရားတော်မြတ်ကို နာကြားခွင့် ရရှိတော်မူ၏။ ယင်းသုတ္တန်၏ ရှေ့ပိုင်းတွင် ထိနမိဒ္ဓပယ်ဖျောက်ကြောင်း တရား (၇)မျိုးတို့ လာရှိ၏။ နောက်ပိုင်း ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာပိုင်းတွင် —

သော သဗ္ဗံ ဓမ္မံ အဘိဇာနာတိ၊ သဗ္ဗံ ဓမ္မံ အဘိညာယ သဗ္ဗံ ဓမ္မံ ပရိဇာနာတိ။ (အံ၊ ၂၂၄၆၄။)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတရားငါးပါးတို့ကို ပရိညာသုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအောင် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတရားငါးပါးတို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ယင်းညွှန်ကြားတော်မူချက်မှာ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ဥပါဒါန- က္ခန္ဓာတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကို အထက်ပါ သာရတ္ထ- ဒီပနီဋီကာက ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်လည်း ကလာပ သမ္မသနနည်းဖြင့်ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူကြောင်းကို သိရှိရပေသည်။

အရှင်သာရိပုတ္တကုယ်တော်မြတ်ကြီး

အညေသူ ဟိ ခန္ဓေသူ အကတာဘိနိဝေသော ဘိက္ခု နေဝသညာနာသညာယတနက္ခန္ဓေ သမ္ပသိတွာ နိဗ္ဗိဒ္ဓံ ပတ္တံ၊ သမထော နာမ နတ္ထိ အပိစ **အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော**။ ပကတိဝိပဿကော ပန မဟာပညော သာရိပုတ္တသဒိသောဝ သက္ကုဏေယျ၊ သောပိ “ဧဝံ ကိရိမေ ဓမ္မာ အဟုတွာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတွာ ပဋိဝေန္တိ” တိ ဧဝံ ကလာပသမ္မသနဝသေနေဝ၊ နော အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာဝသေန။ ဧဝံ သုဗုဒ္ဓတ္ထံ ဂတာ ဧသာ သမာပတ္တိ။

(အဘိ၊ဌ၊၁၊၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၃၁။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာများ၏ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူချက်များနှင့်အညီ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်- မြတ်ကြီးသည်လည်း သမာပတ် (၈)ပါးတို့တွင် ပထမဈာန်သမာပတ်မှသည် အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သမာပတ်သို့ တိုင်အောင်သော အောက်ဈာန်သမာပတ် (၇)ပါးတို့၏အတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရား အသီးအသီးတို့ကို တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းတည်းဟူသော အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ နည်းလမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူ၍၊ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်၌ကား ယင်းသမာပတ်အတွင်း၌ တည်ရှိ- ကြသော နာမ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရသော ကလာပသမ္မသနဟု ခေါ်ဆိုသော နယဝိပဿနာနည်းဖြင့်သာလျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူပေသည်။

(အဘိ၊ဌ၊၁၊၂၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၃၁။)

အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး

အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီးသည်လည်း မန္တာဏိပုဏ္ဏေးမ၏ သားဖြစ်တော်မူသော အရှင်ပုဏ္ဏမထေရ်၏ ထံတော်မှ ခန္ဓာငါးပါးနှင့်စပ်သည့် တေပရိဝဋ္ဌဓမ္မဒေသနာတော်ကို ကြားနာရ၍ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့၏။ ရှေးသူဟောင်းတို့၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာ လမ်းရိုးလမ်းဟောင်းကြီးကို ကြည်ညိုသဒ္ဓါတရား ပွားသထက်ပွားနိုင်ရန်အလို့ငှာ အရှင်အာနန္ဒာကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ သောတာပတ္တိဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသည့် ရှေးဟောင်းထုံးတမ်းစရပ်ကိုလည်း ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

အာနန္ဒသုတ္တန် ဒေသနာတော်

၁။ သာဝတ္ထိနိဒါနံ။ တဤ ခေါ် အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “အာဝုသော ဘိက္ခဝေ”တိ။ “အာဝုသော”တိ ခေါ် တေ ဘိက္ခု အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ပစ္စယောသုံ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဧတဒဝေါစ-

၂။ ပုဏ္ဏော နာမ အာဝုသော အာယသ္မာ မန္တာဏိပုတ္တော အမှာကံ နဝကာနံ သတံ ဗဟူပကာရော ဟောတိ။ သော အမေ ဣမိနာ ဩဝါဒေန ဩဝဒတိ “ဥပါဒါယ အာဝုသော အာနန္ဒ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။ ကိစ္ဆ ဥပါဒါယ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။ ရူပံ ဥပါဒါယ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။ ဝေဒနံ။ သညံ။ သင်္ခါရေ။ ဝိညာဏံ ဥပါဒါယ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။

၃။ သေယျထာပိ အာဝုသော အာနန္ဒ ဣတ္ထိ ဝါ ပုရိသော ဝါ ဒဟရော ယုဝါ မဏ္ဍနကဇာတိကော အာဒါသေ ဝါ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အစ္ဆေ ဝါ ဥဒကပတ္တေ သကံ မုခနိမိတ္တံ ပစ္စဝေက္ခမာနော ဥပါဒါယ ပသေယျ နော အနုပါဒါယ။ ဧဝမေဝ ခေါ် အာဝုသော အာနန္ဒ ရူပံ ဥပါဒါယ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။ ဝေဒနံ။ သညံ။ သင်္ခါရေ။ ဝိညာဏံ ဥပါဒါယ ‘အသ္မိ’တိ ဟောတိ နော အနုပါဒါယ။

၄။ တံ ကိံ မညသိ အာဝုသော အာနန္ဒ ရူပံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ။ အနိစ္စံ အာဝုသော။ ဝေဒနာ။ သညာ။ သင်္ခါရ။ ဝိညာဏံ နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ။ အနိစ္စံ အာဝုသော။ တသ္မာ တိဟ။ ပ ။ ဧဝံ ပသံ။ ပ ။ နာပရံ ဣတ္ထတ္တာယာတိ ပဇာနာတိ”တိ။ ပုဏ္ဏော နာမ အာဝုသော အာယသ္မာ မန္တာဏိပုတ္တော အမှာကံ နဝကာနံ သတံ ဗဟူပကာရော ဟောတိ။ သော အမေ ဣမိနာ ဩဝါဒေန ဩဝဒတိ။ ဣဒဉ္စ ပန မေ အာယသ္မတော ပုဏ္ဏဿ မန္တာဏိပုတ္တဿ ဓမ္မဒေသနံ သုတွာ ဓမ္မော အဘိသမိတောတိ။ (သံ၊ ၂၊ ၈၆-၈၇။)

အာနန္ဒသုတ္တန် မြန်မာပြန်

၁။ သာဝတ္ထိနိဒါနိ။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည် “ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့” ဟု ရဟန်းတို့ကို ခေါ်တော်မူ၏။ “အရှင်ဘုရား” ဟု ထိုရဟန်းတော်တို့သည် အရှင်အာနန္ဒာအား ပြန်ကြားလျှောက်ထားကြကုန်၏။ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်သည် ဤတရားစကားကို မိန့်ကြားတော်မူ၏။ —

၂။ ငါ့ရှင်တို့ . . . မန္တာဏိပုဏ္ဏေးမ၏ သားဖြစ်တော်မူသော အရှင်ပုဏ္ဏ အမည်ရှိသော အရှင်မြတ်သည် သီတင်းငယ်ဖြစ်ကြကုန်သော တပည့်တော်တို့အား အလွန်ကျေးဇူးများလှ၏။ ထိုအရှင်မြတ်သည် တပည့်တော်တို့ကို ဤတရားဒေသနာတော် အဆုံးအမဖြင့် ဆိုဆုံးမတော်မူ၏။ —

“ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ . . . အစွဲပြု၍သာလျှင် ငါဖြစ်၏ဟူသော တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိ = ပပဉ္စတရား = သံသရာကို ချဲ့ထွင်တတ်သော တရားသုံးပါးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အစွဲမပြုမူ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကား မဟုတ်။

အဘယ်ကို အစွဲပြု၍ = အမှီပြု၍ ငါဖြစ်၏ဟူသော တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိ = ပပဉ္စတရား = သံသရာကို ချဲ့ထွင်-တတ်သော တရား သုံးပါးသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း။ အစွဲမပြုမူ၍ မမှီမူ၍ မဖြစ်ပေါ်လာလေသနည်း။ ရုပ်ကို ။ ပ။ ဝေဒနာကို။ သညာကို။ သင်္ခါရတရားတို့ကို။ ဝိညာဏ်ကို အစွဲပြု၍သာလျှင် “ငါဖြစ်၏”ဟူသော တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိ = ပပဉ္စတရား = သံသရာကို ချဲ့ထွင်တတ်သော တရား သုံးပါးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အစွဲမပြုမူ၍ သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကား မဟုတ်။

ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ . . . ဥပမာသော်ကား ငယ်ရွယ်နုပျိုသော တန်ဆာဆင်ခြင်းသဘောရှိသော အမျိုးသမီးသည် သော်လည်းကောင်း၊ အမျိုးသားသည်သော်လည်းကောင်း ကြည်လင်တောက်ပသော မှန်၌ဖြစ်စေ၊ ကြည်လင်သော ရေခွက်၌ဖြစ်စေ မိမိ၏ မျက်နှာရိပ်ကို ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လတ်သော် အစွဲပြု၍သာလျှင် မြင်ရာ၏။ အစွဲမပြုမူ၍ကား မမြင်လေရာ။

ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် —

- က။ ရုပ်တရားကို အစွဲပြု၍သာလျှင် ငါဖြစ်၏ဟူသော ပပဉ္စတရား သုံးပါးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ခ။ ဝေဒနာကို။
- ဂ။ သညာကို။
- ဃ။ စေတသိက်သင်္ခါရတို့ကို။
- င။ အသိစိတ်ဝိညာဏ်ကို အစွဲပြု၍သာလျှင် ငါဖြစ်၏ဟူသော ပပဉ္စတရား သုံးပါးသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အစွဲမပြုမူ၍ကား မဖြစ်ပေါ်လာပေ။

[မှတ်ချက်] — သုတ္တန်ဒေသနာတော်ကား မဆုံးသေးပါ။ ဤအရာတွင် မှတ်သားဖွယ်ရာ အချို့ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

- က။ ပုထုဇန်သည် တန်ဆာဆင်ထားသော အမျိုးသား သို့မဟုတ် အမျိုးသမီးနှင့် တူ၏။
- ခ။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးသည် မှန်အပြင်နှင့် တူ၏။
- ဂ။ တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်ခြင်းသည် မျက်နှာရိပ်နှင့် တူ၏။
- ဃ။ တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိ ဖြစ်သော် ငါပဲ သူပဲ ယောက်ျားပဲ မိန်းမပဲ စသည်ဖြင့် စွဲလမ်းခြင်း အထူးသည် မျက်နှာရိပ်ကို မှီ၍ ထင်လာသော အဆင်းစသည်နှင့် တူ၏။ ဤသို့လျှင် ဤသုတ္တန်ဒေသနာတော်၌ ဥပမာနှင့် ဥပမေယျကို နှိုးနှောစပ်ဟပ်၍ ယူလေရာ၏။ (သံဠီ၊ ၂၊ ၂၄၄။)

မှန်ထဲတွင်ထင်လာသော ထိုမျက်နှာရိပ်သည် စင်ကြယ်သန့်ရှင်းလျက် ကြည်လင်တောက်ပနေသော ကြေးမုံမှန်အပြင်ကို အစွဲပြု၍ ထင်ရှားလာ၏။ ထိုကြေးမုံမှန်အပြင်ကို ကြည့်ရှုသော် ကြေးမုံမှန်ထဲ၌ မိမိ၏ မျက်နှာရိပ်သည်ပင် ထင်လာလေသလော၊ သူတစ်ပါး၏ မျက်နှာရိပ်သည်ပင် ထင်လာလေသလော၊ တစ်နည်းဆိုရသော် ထိုကြေးမုံပြင်မှန်ထဲ၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မိမိလေလော သူတစ်ပါးလေလော၊ ဤသို့ မေးရန် ရှိ၏။

အဖြေ — အကယ်၍ ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာသည် မိမိဖြစ်ငြားအံ့၊ ကြေးမုံမှန်ကို ကြည့်နေသူ မိမိဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ တည်နေသော မျက်နှာရိပ်သည် မဖြစ်တန်ရာ = အကယ်၍ ကြေးမုံမှန်ကို ကြည့်သူ မိမိသည် အရှေ့ဘက်သို့ မျက်နှာမူ၍ မှန်၏ရှေ့တွင် ရပ်တည်နေငြားအံ့၊ ကြေးမုံမှန်အပြင်တွင် ထင်နေသော မျက်နှာရိပ်သည်လည်း မိမိသာ ဖြစ်ရိုးမှန်ပါက မိမိဘက်သို့ မျက်နှာမမူဘဲ အရှေ့ဘက်သို့သာ မျက်နှာမူ၍ တည်နေလေရာ၏။ ယခုမူကား မှန်ကိုကြည့်သူ မိမိဘက်သို့သာ မျက်နှာမူ၍ မျက်နှာရိပ်သည် ထင်လာပေသည်။

အကယ်၍ ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် ကြေးမုံမှန်ကို ကြည့်နေသူ၏ မိမိ၏ မျက်နှာရိပ် မဟုတ်ဘဲ သူတစ်ပါး၏ မျက်နှာရိပ်သည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ထိုမျက်နှာရိပ်သည် မိမိနှင့် ရုပ်အဆင်း ပုံသဏ္ဌာန် စသည်တို့ဖြင့် တူညီမှု မရှိသည်ဖြစ်၍ ထင်ရှားလာလေရာ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိုကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မိမိနှင့်တူသော အခြားသူတစ်ဦး၏ မျက်နှာရိပ်သည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့။ ထိုသို့ဖြစ်သော်ကား တစ်စုံတစ်ခုသော မတူညီမှုသည် ဖြစ်သင့်လေရာ၏ = ချွတ်စွပ်ထားသကဲ့သို့ကား မတူညီနိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။

ထို့ကြောင့် ထိုကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်မြင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် ကြေးမုံမှန်ကို ကြည့်နေသူ မိမိ၏ မျက်နှာလည်း မဟုတ်၊ သူတစ်ပါး၏ မျက်နှာလည်း မဟုတ်၊ သို့သော် ကြေးမုံမှန်ကို အစွဲပြု၍ အမှီပြု၍ နိဘာသ ရူပ အမည်ရသော ထိုပုံတူ မျက်နှာရိပ်သည် ထင်ရှားလာ၏ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်လျှင် ကြည်လင်သောရေ၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် အဘယ်အကြောင်းကြောင့် ထင်လာပါသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ သမုတိသစ္စာနယ်မှ ရေဟု ခေါ်ဝေါ်သမုတ်ထားသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အထူးသဖြင့် သန့်ရှင်း စင်ကြယ်သောကြောင့်ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၈၃။ သံ၊ဋီ၊၂၊၂၄၃-၂၄၄။)

အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် စဉ်းစားနှိုင်းချိန်နိုင်ရန် ဥပမာတစ်ရပ်ကို ထပ်မံ၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ အကယ်၍ ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မိမိဖြစ်ငြားအံ့ ၊ ထိုကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်ကို သေလောက်သော လက်နက်တစ်ခုခုဖြင့် ပစ်ခတ်ကြည့်ပါ။ ကြေးမုံမှန်သာ အစိတ်စိတ် အမြွှာမြွှာ ကွဲသွားလေရာသည်။ ကြေးမုံမှန်ကို ကြည့်နေသူ မိမိကား မသေနိုင်လေရာ။ ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မိမိဖြစ်ရိုးမှန်ပါက မိမိလည်း သေလေရာ၏။ သို့သော် သေကား မသေ ဖြစ်ခဲ့၏။ အကယ်၍ မိမိနှင့်တူသူ အခြားတစ်စုံတစ်ယောက်၏ မျက်နှာဖြစ်ငြားအံ့ ၊ ထိုသို့ သေလောက်သော လက်နက်တစ်ခုခုဖြင့် ထိုကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်နေသော မျက်နှာရိပ်ကို ပစ်ခတ်လိုက်သောအခါ ထိုအခြားသူလည်း သေလေရာ၏။ သို့သော် သေကား မသေ ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်သည် မိမိ၏ မျက်နှာလည်း မဟုတ်၊ သူတစ်ပါး၏ မျက်နှာလည်း မဟုတ်။ ကြေးမုံမှန်အပြင်ကို အမှီပြု၍ ထင်လာသော ပုံတူ မျက်နှာရိပ်တစ်မျိုးမျှသာ ဖြစ်သည်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာမြတ်တို့က မိန့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အလားတူပင် ပရမတ္ထဉာဏ်ပညာမျက်စိမရှိသော ပုထုဇနသည် ကြေးမုံမှန်အပြင်နှင့် တူသော ဥပါဒါန- ကွန္ဓာငါးပါးကို ကြေးမုံမှန်အပြင်၌ ထင်လာသော မျက်နှာရိပ်နှင့်တူသော တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် ငါပဲ သူပဲ ယောက်ျားပဲ မိန်းမပဲ စသည်ဖြင့် အမှားမှားအယွင်းယွင်း စွဲယူမိလေသည်။ ဥပါဒါနကွန္ဓာငါးပါးတို့ အပေါ်၌ တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိတို့ ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ သုတ္တန်ကို ဆက်ဖတ်ပါ။]

ငါ့ရှင် အာနန္ဒာ . . . ထို ငါမေးမည့် အကြောင်းအရာကို ငါ့ရှင်သည် အဘယ်သို့ အောက်မေ့မှတ်ထင် ယူဆလေသနည်း။

၁။ ရုပ်တရားသည် နိစ္စလေလော၊ အနိစ္စလေလော၊ အနိစ္စပါ အရှင်ဘုရား။

၂။ ငါ့ရှင် . . . ဝေဒနာသည်။

၃။ သညာသည်။

၄။ စေတသိက် သင်္ခါရတရားတို့သည်။

၅။ အသိစိတ် = ဝိညာဏ်သည် နိစ္စလေလော၊ အနိစ္စလေလော။ အနိစ္စပါ အရှင်ဘုရား။

ငါ့ရှင် . . . ဥပါဒါနကွန္ဓာငါးပါးတို့သည် ထိုသို့ အနိစ္စ (ဒုက္ခ-အနတ္တ) ဖြစ်သောကြောင့် ငါ့ရှင်သည် —

၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်းဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကမူလည်း

ဖြစ်သော သိမ်မွေ့နုညှိသော သုခမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ ဤ (၁၁) မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်တည်နေသော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို —

- က။ နေတံ မမ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏ရုပ်တရားမဟုတ်။
- ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤရုပ်တရားသည် ငါမဟုတ်။
- ဂ။ နမေသော အတ္တာ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တမဟုတ်။

ဤသို့လျှင် ဤအလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။ ပ ။

- ၂။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော ဝေဒနာတရားကို။ ပ ။
- ၃။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော သညာ တရားကို ။ ပ ။
- ၄။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော စေတသိက်သင်္ခါရတရားတို့ကို။ ပ။
- ၅။ ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်တည်နေသော အလုံးစုံသော အသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားကို -

- က။ နေတံ မမ = ဤအသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏အသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားမဟုတ်။
- ခ။ နေသောဟမသ္မိ = ဤအသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားသည် ငါမဟုတ်။
- ဂ။ နမေသော အတ္တာ = ဤအသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏အတ္တမဟုတ်။

ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော အသိစိတ် = ဝိညာဏ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဓာတ် = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုပါ။

ဤသို့ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် ရှုမြင်သော။ ပ ။ ဤမဂ်ကိစ္စအလို့ငှာ တစ်ပါးသော ပြုဖွယ်ကိစ္စသည် မရှိပြီဟု သိ၏ဟု ဆုံးမ၏။

ငါ့ရှင်တို့ . . . မန္တာဏီပုဏ္ဏေးမ၏ သားဖြစ်တော်မူသော ပုဏ္ဏအမည်ရှိတော်မူသော အရှင်မြတ်သည် သီတင်းငယ်ဖြစ်ကြကုန်သော တပည့်တော်တို့အား အလွန်ကျေးဇူးများလှ၏။ ထိုအရှင်မြတ်သည် တပည့်တော်တို့ကို ဤအဆုံးအမ ဒေသနာတော်ဖြင့် ဆိုဆုံးမတော်မူ၏။ မန္တာဏီပုဏ္ဏေးမ၏ သားဖြစ်တော်မူသော အရှင်ပုဏ္ဏမထေရ်မြတ်၏ ဤတရားဒေသနာတော်ကို ကြားနာရ၍ တပည့်တော်သည် သစ္စာလေးရပ်တရားမြတ်ကို သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်တော်မူပါပေ၏။ (သံ၊ ၂၊ ၈၆-၈၇။)

ဤဒေသနာတော်မှာလည်း **တေပရိဝဋ္ဋဓမ္မဒေသနာတော်**ပင် ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာပိုင်း ဝိပဿနာရှုကွက်တွင် အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန် ဒေသနာတော်မြတ်နှင့် ပုံစံတူပင် ဖြစ်ပေသည်။ အလားတူပင် ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော် တစ်လျှောက်၌ ဤကဲ့သို့သော ကလာပသမ္ပသနဝိပဿနာရှုနည်း တေပရိဝဋ္ဋဓမ္မဒေသနာတော်နည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူကြသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူကြသော ရှေးထုံးဟောင်းများသည် များစွာပင် လာရှိပေသည်။ အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အရှင်သာရိပုတ္တရာ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် အရှင်ပုဏ္ဏ အရှင်အာနန္ဒာ ပဉ္စဝဂ္ဂီရဟန်းတော်များ စသည့် သာသနာတော်၌ နေလအသွင် အလွန်ထင်ရှားတော်မူကြသော မထေရ်ကြီး မထေရ်ကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မော်တို့ကား ပဋိသမ္ဘိဒါလေးပါးသို့ ရောက်ရှိတော်မူကြသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ရရှိတော်မူကြသည့် အရှင်မြတ်ကြီးတို့ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ရရှိ

တော်မူကြသည့် ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီးတို့၏ ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်များ၏ သန့်ရှင်းစင်ကြယ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ငါးရပ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ ဒုတိယတွဲ စာမျက်နှာ (၇၂) ၌ ရှင်းလင်း တင်ပြထားတော်မူ၏။ ထိုတွင် အမှတ် (၅) အင်္ဂါရပ်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ —

ပုဗ္ဗယောဂေါ နာမ ပုဗ္ဗဗုဒ္ဓါနံ သာသနေ ဂတပစ္စာဂတိကဘာဝေန ယာဝ အနုလောမံ ဂေါတြဘုသမိဝံ၊ တာဝ ဝိပဿနာနုယောဂေါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၇၂။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်နှင့်အညီ ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ = ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိတော်မူကြသော ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကား ရှေးရှေးဘုရားရှင်တို့၏ သာသနာတော်မြတ်အတွင်း၌ ဆွမ်းခံသွားရာ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကိုဆောင်ခြင်း၊ ဆွမ်းခံရွာမှ ပြန်ကြွလာရာ၌ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဆောင်ခြင်းတည်းဟူသော ဂတပစ္စာဂတိကဝတ်ကို ဖြည့်ကျင့်တော်မူလျက် ဂေါတြဘုဉာဏ်၏အနီးဖြစ်သော အနုလောမအမည်ရသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသူ ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီးတို့ ဖြစ်တော်မူကြ၏။ ဤအချက်ကိုကား အသင်သူတော်ကောင်းသည် အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားထားသင့်ပေသည်။ တစ်ဖန် ပုဗ္ဗယောဂရှိပြီးသူ သူတော်ကောင်းကြီးတို့နှင့် ပုဗ္ဗယောဂ မရှိသူ သူတော်ကောင်းတို့ကို ဝိပဿနာနယ်ပယ်၌ တန်းတူထား၍ မဝေဖန် မသုံးသပ်ထိုက်သည်ကိုလည်း အထူးသတိပြု၍ မှတ်သားထားသင့်ပေသည်။

တစ်ဖန် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်တစ်လျှောက်၌လည်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကို ကလာပသမ္မသနနည်းအရ ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပုံ နည်းစနစ်များကို ဘုရားရှင်သည် ကြိမ်ဖန်များစွာ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ဘုရားရှင်၏ မဟာဝဇီရဝိပဿနာဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးသည်လည်း စကြဝဠာကုဋေတစ်သိန်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော နယ်မြေအတွင်း၌ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကို ကလာပသမ္မသနနည်းအားဖြင့် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသော ဉာဏ်တော်မြတ်ကြီးပင် ဖြစ်တော်မူပေသည်။ (မဇ္ဈိမ၊ ၂၊ ၇၅-ကြည့်ပါ။)

ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်ဟူသည်မှာလည်း အဘိဓမ္မာဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ကြည့်ခဲ့သော် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားနာမ်တရား အစုအပုံမျှသာ ဖြစ်ပေသည်။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။

အလားတူပင် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်တစ်လျှောက်၌လည်း ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသည့် ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို အာယတန (၁၂)ပါးနည်းအားဖြင့် (၁၂)ပုံ ပုံ၍၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းအားဖြင့် (၁၈)ပုံ ပုံ၍ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသဖြင့် အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသွားကြသော ရှေးဟောင်းထုံးများလည်း များစွာပင် လာရှိပေသည်။ ထိုကြောင့် —

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဩဠာရိက သုခုမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိက ဟူသော (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော —

- ၁။ ရူပက္ခန္ဓာကို၊
- ၂။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာကို၊
- ၃။ သညာက္ခန္ဓာကို၊
- ၄။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာကို၊
- ၅။ ဝိညာဏက္ခန္ဓာကို —

အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရသော ခန္ဓာငါးပါးနည်း အားဖြင့် ဝိပဿနာရှုနည်း၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော

- ၁။ ရုပ်တရားကို၊
- ၂။ နာမ်တရားကို —

အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရသော ရုပ်နာမ် (၂)ပါး-နည်းအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုနည်း၊ အာယတန (၁၂)ပါးနည်းအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုနည်းစသော ထိုထိုကလာပသမ္ပသနဝိပဿနာရှုနည်းများသည် ရွှေပြည်နိဗ္ဗာန်သို့ ဝင်စံခိုလှုံသွားတော်မူကြကုန်သော ရှေးရှေး အရိယာသူတော်ကောင်းကြီးတို့၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာ လမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီးသာ ဖြစ်ပေသည်ဟု ယုံကြည်လေးနက် ထက်မြက်စူးရှသော သဒ္ဓါတရား၊ ခိုင်မြဲသော သတိတရားဖြင့် ရှိသေစွာ မှတ်သားနာယူလေရာသည်။

ထိုလမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီး၌ —

၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ —

“ရုပ် ရုပ်” ဟု ဖြစ်စေ၊
“ရုပ်တရား ရုပ်တရား” ဟု ဖြစ်စေ ရှုရ၏။

၂။ ယင်းကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတို့ကို အာယတနဒွါရအလိုက် ခြုံငုံ၍ သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ —

“နာမ် နာမ်” ဟု ဖြစ်စေ၊
“နာမ်တရား နာမ်တရား” ဟု ဖြစ်စေ ရှုရ၏။

၃။ တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရားနာမ်တရားတို့ကို နှစ်ဖို့နှစ်စုပြု၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းသောအခါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသောအခါ —

“ရုပ်တရား နာမ်တရား” ဟု ရှုရ၏။

၄။ တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၌ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူနတ်ဗြဟ္မာ အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် အတ္တကောင် မရှိမှုသဘော ရုပ်နာမ်မှ အလွတ်ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ လူနတ်ဗြဟ္မာ အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် အတ္တကောင် မရှိမှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားရာ နာမရူပဝဝတ္ထာနုဉာဏ်ပိုင်း၌ —

“ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူနတ် ဗြဟ္မာ ဒီဝ အတ္တ မရှိ၊ ရုပ်နာမ် မျှသာ ရှိ၏” ဟု ရှုရ၏။

၅။ ယင်းကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌တည်ရှိသော ရုပ်တရားနာမ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းနိုင်သောအခါ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သောအခါ —

“အကြောင်းတရား အကျိုးတရား” ဟု ရှုရ၏။

၆။ လက္ခဏ-ရသ-ပစ္စုပ္ပန်-ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းရာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ အပိုင်း၌ကား လက္ခဏာဒီဝတုက္ကပိုင်းတွင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရန် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သိမ်းဆည်းရှုပွားရ၏။

၇။ ဝိပဿနာပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော အခါ၌မူကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်ကြကုန်သော ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသည့် ယင်းပရမတ္ထဓာတ်သား သင်္ခါရတရားတို့ကို —

- (က) ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်းဖြင့် နှစ်ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- (ခ) ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့် ငါးပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- (ဂ) အာယတန (၁၂)ပါးနည်းဖြင့် (၁၂)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- (ဃ) ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းဖြင့် (၁၈)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- (င) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို (၁၂)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ —

ဤသို့စသော နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဝိပဿနာရှုသောအခါ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့တွင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်တရား၏ —

- (က) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းရုပ်တရားကို ရံခါ **အနိစ္စ**ဟု လည်းကောင်း၊
- (ခ) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်ပန်းနှိပ်စက်ခံရမှု သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းရုပ်တရားကို ရံခါ **ဒုက္ခ**ဟု လည်းကောင်း၊
- (ဂ) မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့်သဘောကို အတ္တမရှိမှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ရံခါ **အနတ္တ**ဟု လည်းကောင်း —

ဤသို့ အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုရ၏။

အလားတူပင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော နာမ်တရားကိုလည်း —

- (က) ရံခါ **အနိစ္စ** ဟုလည်းကောင်း၊
- (ခ) ရံခါ **ဒုက္ခ** ဟုလည်းကောင်း၊
- (ဂ) ရံခါ **အနတ္တ** ဟုလည်းကောင်း —

ဤသို့ အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုရ၏။ ခန္ဓာငါးပါးနည်း စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။ ဤရှုကွက်ကို တစ်နည်းတစ်ဖုံအားဖြင့် သဘောပေါက်အောင် ထပ်မံ၍ ဆိုရသော် ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

- (က) ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပါ။
- (ခ) ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပါ။
- (ဂ) ရံခါ အဇ္ဈတ္တ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပါ။
- (ဃ) ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ရှုပါ။

ပစ္စုပ္ပန်၌ ဝိပဿနာရှုသကဲ့သို့ အတိတ်၌လည်းကောင်း၊ အနာဂတ်၌လည်းကောင်း နည်းတူပင် ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ဤကား ဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော်မှ မူမပျက် ဆင်းသက်လာသော ဝိပဿနာ လမ်းရိုးလမ်းဟောင်း ကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။

အသိဉာဏ်၌ မထင်လာသောတရားများ

ဤအရာဝယ် အချို့အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်တို့က “အသိဉာဏ်၌ ထင်မှသာ ရှုလို့ရ၏။ မထင်လျှင် ဘယ်လိုလုပ် ရှုမလဲ” စသည်ဖြင့် မေးမြန်းတတ်ကြပြန်၏။ အကြောင်းပြတတ်ကြပြန်၏။

ဘုရားရှင်သည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ဟောကြားတော်မူရာဝယ် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်းနည်း၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်နည်းဟု နှစ်နည်းသာ ဟောကြားထားတော်မူသဖြင့် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျဉ်းနည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်နည်းဖြင့်ဖြစ်စေ၊ နှစ်နည်းလုံးဖြင့်ဖြစ်စေ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရှုပွားသိမ်းဆည်းတတ်ပြီး = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူထားတတ်ပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အဖို့ ဤအဆင့်သို့ ဆိုက်ရောက်လာပါက ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ပြည်တည်၍ သိမ်းဆည်း ရှုပွားပါက မိမိဝိပဿနာရှုပွားလိုသော ရုပ်တရားတို့ကို အလွယ်တကူ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်မည်သာ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝတ္ထု = ဒွါရနှင့် အာရုံတို့ကို ပူးတွဲကာ သိမ်းဆည်းနိုင်သော = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အဖို့ မည်သည့် နာမ်တရားကိုမဆို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လိုသော အချိန်တွင် အချိန်မရွေး ဝိပဿနာရှုနိုင်မည်သာ ဖြစ်၏။ ဝတ္ထု = ဒွါရ၊ အာရုံ၊ အာလောက၊ မနသိကာရစသော ထိုထို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများ စုံညီပါက ထိုထို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ နာမ်တရားတို့သည် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာပင် ရှိကြ၏။ ထိုတွင် ယောနိသောမနသိကာရနှင့် အယောနိသောမနသိကာရ အားလျော်စွာ ကုသိုလ်ဇော သို့မဟုတ် အကုသိုလ်ဇောဟူသော ဇောတို့သည် ထိုက်သလို စောကြမည် ဖြစ်သည်။ ဤသည့်သဘောတရားကိုပင် ရည်ရွယ် တော်မူ၍ မဟာဋီကာဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုရေးသားသွားတော်မူပေသည်။

ပစ္ဆာ ပန အနုပဋ္ဌဟန္တေပိ ဥပါယေန ဥပဋ္ဌဟာပေတွာ အနဝသေသတောဝ သမ္ပသိတဗ္ဗာ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၁။)

= ဝိပဿနာပိုင်းသို့ ရောက်သစ်စဖြစ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာအစပိုင်းတွင် ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာ ရုပ်နာမ်ကစ၍ ဝိပဿနာရှုရသော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင်ကား အသိဉာဏ်၌ မထင်လာမမြင်လာသေးသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အကြောင်း ဥပါယ်တံမျှ၌ဖြင့် အသိဉာဏ်၌ ထင်လာမြင်လာအောင် ပြု၍ အကြွင်းအကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင်သာလျှင် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၃၉၁။)

ဤဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ပတ်သက်သည့် အကျယ်ရှင်းလင်းချက်ကို ရှေးတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်၏။ ဤ ဖွင့်ဆိုချက်မှာ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်နှစ်ပါးတို့ကို ရရှိထားပြီးသော သမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်းသို့ ကူးတက်လာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အတွက်သာ ဖွင့်ဆိုရေးသားထားတော်မူသော အဆိုအမိန့် တစ်ရပ်သာ ဖြစ်သည်ကိုကား အသင်သူတော်ကောင်းသည် မမေ့သင့်ပေ။ ထိုသို့ —

- ၁။ ရုပ်တရားဟု ရှုသင့်သော အချိန်၌ ရုပ်တရားဟု မရှုဘဲ၊
- ၂။ နာမ်တရားဟု ရှုသင့်သော အချိန်၌ နာမ်တရားဟု မရှုဘဲ၊
- ၃။ ရုပ်တရား နာမ်တရားဟု ရှုသင့်သော အချိန်၌ ရုပ်တရား နာမ်တရားဟု မရှုဘဲ၊
- ၄။ ရုပ်နာမ်တို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားရမည့် နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်ပိုင်း၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို မပိုင်းခြား မမှတ်သားဘဲ၊
- ၅။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ရှုသင့်သည့်အချိန်၌ အကြောင်းတရားအကျိုးတရားဟု မရှုဘဲ၊ တစ်နည်းဆိုသော် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ယနအသီးအသီး ပြုအောင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ဓာတ်မခွဲနိုင်သဖြင့် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ရုပ်နာမ်ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရ တရားတို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်ဘဲ၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို —
- ၆။ အနိစ္စဟု ရှုသင့်သည့် အချိန်၌ အနိစ္စဟု မရှုဘဲ၊
- ၇။ ဒုက္ခဟု ရှုသင့်သည့် အချိန်၌ ဒုက္ခဟု မရှုဘဲ၊

၈။ အနတ္တဟု ရှုသင့်သည့် အချိန်၌ အနတ္တဟု မရှုဘဲနေခဲ့သော် —

မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်၏ မဆိုက်ရောက်နိုင်၏ဟူသော အမေးပြဿနာနှင့် ပတ်သက်၍ အဖြေကို သိရှိလိုပါက အသင်သူတော်ကောင်းသည် အောက်ပါ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ဆက္ကနိပါတ်၌လာရှိသော **အနိစ္စသုတ္တန်** ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

အနိစ္စသုတ္တန်

သော ဝတ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကပ္ပိ သင်္ခါရံ နိစ္စတော သမနုပဿန္တော အနုလောမိကာယ ခန္တိယာ သမန္နာဂတော ဘဝိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ အနုလောမိကာယ ခန္တိယာ အသမန္နာဂတော သမ္ပတ္တနိယာမံ ဩက္ကမိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ၊ သမ္ပတ္တနိယာမံ အနောက္ကမမာနော သောတာပတ္တိဖလံ ဝါ သကဒါဂါမိဖလံ ဝါ အနာဂါမိဖလံ ဝါ အရဟတ္တဖလံ ဝါ သစ္စိကရိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။

သော ဝတ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု သဗ္ဗသင်္ခါရေ အနိစ္စတော သမနုပဿန္တော အနုလောမိကာယ ခန္တိယာ သမန္နာဂတော ဘဝိဿတီတိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ အနုလောမိကာယ ခန္တိယာ သမန္နာဂတော သမ္ပတ္တနိယာမံ ဩက္ကမိဿတီတိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ၊ သမ္ပတ္တနိယာမံ ဩက္ကမမာနော သောတာပတ္တိဖလံ ဝါ သကဒါဂါမိဖလံ ဝါ အနာဂါမိဖလံ ဝါ အရဟတ္တံ ဝါ (အရဟတ္တဖလံ ဝါ) သစ္စိကရိဿတီတိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ။

(အံ၊ ၂၊ ၃၈၄-၃၈၅။)

= ရဟန်းတို့ . . . တစ်စုံတစ်ခုသော သင်္ခါရတရားကို မြဲသောနိစ္စသဘောအားဖြင့် (သုခသဘောအားဖြင့်၊ အတ္တသဘောအားဖြင့်) ရှုသော ထိုရဟန်းသည် စင်စစ်အားဖြင့် အနုလောမိကာခန္တိ ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာတရားအားလျော်သော ဝိပဿနာပညာနှင့် ပြည့်စုံလိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် မရှိနိုင်။ အနုလောမိကာခန္တိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာတရားအားလျော်သော ဝိပဿနာပညာနှင့် မပြည့်စုံသည် ရှိသော် မဖောက်မပြန် ကိန်းသေမြဲသောသဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္ပတ္တနိယာမ အမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ သက်ဝင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည်မရှိနိုင်။ မဖောက်မပြန် ကိန်းသေမြဲသော သဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္ပတ္တနိယာမအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ မသက်ဝင်သည်ရှိသော် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို လည်းကောင်း၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း မျက်မှောက်ပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် မရှိနိုင်။

ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် (ဒုက္ခအားဖြင့် အနတ္တအားဖြင့်) ရှုသော ထိုရဟန်းသည် စင်စစ်အားဖြင့် အနုလောမိကာခန္တိခေါ်သော လောကုတ္တရာတရားအားလျော်သော ဝိပဿနာပညာနှင့် ပြည့်စုံလိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် ရှိနိုင်၏။ အနုလောမိကာခန္တိဟုခေါ်သော လောကုတ္တရာတရားအားလျော်သော ဝိပဿနာပညာနှင့် ပြည့်စုံသည်ရှိသော် မဖောက်မပြန် ကိန်းသေမြဲသော သဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္ပတ္တနိယာမအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ သက်ဝင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် ရှိနိုင်၏။ မဖောက်မပြန် ကိန်းသေမြဲသောသဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္ပတ္တနိယာမ အမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ သက်ဝင်သည် ရှိသော် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း မျက်မှောက်ပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် ရှိနိုင်၏။ (အံ၊ ၂၊ ၃၈၄-၃၈၅။)

အနုလောမိကာခန္တိ

အနုလောမိကာယ ခန္တိယာတိ ဧတ္ထ ဝိပဿနာဉာဏမေဝ လောကုတ္တရာမဂ္ဂံ အနုလောမေတီတိ အနု-
လောမိကံ။ တဒေဝ ခန္တိမပေက္ခိတွာ အနုလောမိကာ။ သဗ္ဗသင်္ခါရာ တဿ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော
ခမန္တိ ရုစ္စန္တိတိ ခန္တိ။ သာ မုဒုကာ မဇ္ဈိမာ တိက္ခာတိ တိဝိဓာ။ ကလာပသမ္ပသနာဒိကာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ-
ပရိယောသာနာ မုဒုကာနုလောမိကာ ခန္တိ။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဒိကာ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏပရိယောသာနာ မဇ္ဈိမာ-
နုလောမိကာ ခန္တိ။ အနုလောမဉာဏံ တိက္ခာနုလောမိကာ ခန္တိ။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့်အညီ - အနုလောမိကာခန္တိဉာဏ်ဟူသည် လောကုတ္တ-
ရာအရိယမဂ်တရားအားလျော်သော ဝိပဿနာဉာဏ်အားလုံးပင် ဖြစ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်သည်
ဝိပဿနာအခိုက်၌ သင်္ခါရတရားအားလုံးကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု၊ ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တအားဖြင့်
= အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုမှု၌ နှစ်သက်နေ၏။ ထိုသို့ လောကုတ္တရာအရိယမဂ်တရားလျော်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို
အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုမှု၌ နှစ်သက်သော ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကို
အနုလောမိကာခန္တိ ဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအနုလောမိကာခန္တိဉာဏ်သည် အနံ့စား၊ အလတ်စား၊
အမြတ်စားအားဖြင့် သုံးမျိုးသုံးစား ရှိ၏။

- ၁။ ကလာပသမ္ပသနဉာဏ်အစ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အနံ့စား = အညံ့စား
အနုလောမိကာခန္တိဉာဏ်တည်း။
- ၂။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်အစ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလတ်စား အနု-
လောမိကာခန္တိဉာဏ်တည်း။
- ၃။ အနုလောမဉာဏ်သည် အထက်စား အမြတ်စား အနုလောမိကာခန္တိဉာဏ်တည်း။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

ရုပ်ကလာပ နာမ်ကလာပတို့ကို မမြင်ရသေး၍သော်လည်းကောင်း၊ ရုပ်ကလာပ နာမ်ကလာပတို့ကို
မြင်သော်လည်း ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ဃန နာမ်ဃနတို့ကို ပြိုကွဲအောင် ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲ
နိုင်သေး၍သော်လည်းကောင်း ရုပ်ပရမတ်အစစ် နာမ်ပရမတ်အစစ်သို့ ဉာဏ်အမြင်မဆိုက်သေးသော ရုပ်ပရမတ်
အစစ် နာမ်ပရမတ်အစစ်တို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟုလည်း ဝိပဿနာ မရှုနိုင်သေးသော ယောဂါဝစရ
ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား အနုလောမိကာခန္တိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သည့် လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်တရားအား လျော်သည့် ဝိပ-
ဿနာဉာဏ်ပညာနှင့် မပြည့်စုံသေးဟု အထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့က မိန့်ဆိုတော်မူလျက် ရှိ၏။

အနုလောမိကာခန္တိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်တရားအားလျော်သော ဝိပဿနာ
ပညာနှင့် မပြည့်စုံသည်ရှိသော် မဖောက်မပြန် ကိန်းသေမြဲသော သဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္မတ္တနိယာမ
အမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ သက်ဝင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် မရှိနိုင်။ မဖောက်မပြန်
ကိန်းသေမြဲသော သဘောဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သမ္မတ္တနိယာမ အမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသို့ မသက်ဝင်
နိုင်သည်ရှိသော် သောတာပတ္တိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ သကဒါဂါမိဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို
လည်းကောင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကိုလည်းကောင်း မျက်မှောက်ပြုနိုင်လိမ့်မည်ဟူသော ဤအကြောင်းသည် မရှိနိုင်။
(အံ၊ ၂၊ ၃၈၄-၃၈၅။)

ရူပသတ္တက ရှုနည်း

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အထက်ပါ ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပါသော်လည်း အားရတင်းတိမ်မှုကို မရရှိသေးပါက ရူပသတ္တကရှုနည်း အရူပသတ္တကရှုနည်းများကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားလိုပါက ဝိပဿနာ ရှုပွားနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤ ရှုပွားပုံ နည်းစနစ်များကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဋီကာတို့မှ လိုရင်းကို ထုတ်နုတ်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

အာဒါနနိက္ခေပနတော၊ ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထဂါမိတော။

အာဟာရတော စ ဥတုတော၊ ကမ္မတော စာပိ စိတ္တတော။

ဓမ္မတာရူပတော သတ္တ၊ ဝိတ္တာရေန ဝိပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။)

၁။ အာဒါနနိက္ခေပနအားဖြင့် ရှုနည်း

အာဒါနဟူသည် ဘဝသစ်ကို ယူခြင်း = ပဋိသန္ဓေ = ဇာတိတည်း။ နိက္ခေပနဟူသည် ဘဝဟောင်းကို စွန့်ပစ်ခြင်း = မရဏ = စုတိတည်း။ ထို့ကြောင့် အာဒါနနိက္ခေပနရှုနည်း ဟူသည် ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီးလျှင် ယေဘုယျစည်းကမ်းသို့ လိုက်၍ နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) ဟု သတ်မှတ်ထားအပ်သော ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်း၌ ဖြစ်ပွား တည်ရှိနေကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ် ရသော ဝိပဿနာလုပ်ငန်းခွင်တစ်မျိုးပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အသက် (၁၀၀) ရှည်သော်လည်း ရှည်လေရာ၏၊ မရှည်သော်လည်း ရှိလေရာ၏၊ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ မိမိ၏ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိ ကာလသို့တိုင်အောင်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌ ဖြစ်ပွားတည်ရှိနေသော ပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ယင်း ရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိအကြား၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ခပ်ကျဲကျဲ မရှုဘဲ ခပ်စိပ်စိပ်သာ ရှုပါ။ ဘဝတစ်လျှောက်အတွင်းဝယ် မည်သည့် အခိုက်အတန့်၌မဆို တည်ရှိနေသည့် ရုပ်တရားမှန်သမျှ အားလုံးသည် အနိစ္စချည်း၊ ဒုက္ခချည်း၊ အနတ္တချည်းသာ ဖြစ်ကြောင်းကို ဉာဏ်အမြင်သန့်ရှင်းအောင် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင် တစ်ပါး တစ်ပါး၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ရှုပါ။

အနိစ္စအခြင်းအရာ

ဥပ္ပါဒေဝယဝတ္တိတော၊ ဝိပရိဏာမတော၊ တာဝကာလိကတော၊ နိစ္စပဋိက္ခေပတော စ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။)

တတ္ထ ဥပ္ပါဒေဝယဝတ္တိတောတိ ဥပ္ပဇ္ဇနဝသေန၊ နိရုဇ္ဈနဝသေန စ ပဝတ္တနတော၊ အဟုတွာ သမ္ဘဝတော ဟုတွာ ဝယူပဂမနတောတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၁။ ဥပ္ပါဒေဝယဝတ္တိတော — ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်တတ်သောကြောင့် = ရှေးကမရှိသေးမူ မဖြစ်သေးမူ၍ ယခု ဥပါဒိ ကာလသို့ရောက်မှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့်၊ ယခုဖြစ်ပြီး၍ ပျက်ခြင်းသို့ ကပ်ရောက်သွားတတ်သောကြောင့် အနိစ္စမည်ကုန်၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည် မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့က မရှိခြင်း ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော

မရှိခြင်းနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာလျှင် ယာယီအခိုက်အတန့်အားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ဓမ္မသဘာဝတရား-
တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဖြစ်ပြီးသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် မရှိခြင်းသဘောသို့သာ ကပ်ရောက်သွားကြ၏။ ယင်းသဘော
တရားကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို (= သင်္ခါရတရားတို့ကို) အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၂။ **ဝိပရိဏာမတော**တိ သန္တာနဿ ပုရိမုတ္တရဝိသဒိသဘာဝတောတိ ဝဒန္တိ။ တံ ဝဿသတပရိစ္ဆိန္နေ ရူပေ
က္ကဒံ သမ္မသနန္တိ အဓိပ္ပါယေနေဝ ဝုတ္တံ သိယာ၊ ဇရာမရဏေန ဝိပရိဏာမေတဗ္ဗတောတိ အတ္ထော။ အသတိပိ
ဓမ္မဘေဒေ အဝတ္ထာဘေဒေါ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ န ဟိ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာ ဧဝ ဘင်္ဂါဝတ္ထာတိ ယုတ္တာ။ တထာ ဟိ ဝုတ္တံ
“ဇရာယ စေဝ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ပရိဏာမပကတိတာယာ”တိ။ သဘာဝဝိဂမော ဧဝ ဝါ ဧတ္ထ ဝိပရိဏာမော။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၂။ **ဝိပရိဏာမ**ဟူသည် ရုပ်သန္တတိအစဉ်၏ ရှေးရှေးဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်သန္တတိအစဉ်နှင့် နောက်နောက်
ဖြစ်ပေါ်သွားသော ရုပ်သန္တတိအစဉ်တို့၏ မတူသောဖြစ်ခြင်း ရှိမှုကို ဆိုလိုကြောင်းကို ဆရာမြတ်တို့က မိန့်ဆို-
တော်မူကြကုန်၏။ ထိုဆရာမြတ်တို့၏စကားသည် - ဤအာဒါနနိက္ခေပနနည်းအားဖြင့် ရုပ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း = သမ္မသနသည် နှစ်ပေါင်း (၁၀၀)ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ရုပ်တရား၌ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း
သမ္မသနသာတည်း - ဤသို့သော အဓိပ္ပါယ်အလိုသဘောဖြင့်သာလျှင် ပြောဆိုအပ်သည် ဖြစ်တန်လေရာ၏။
ရုပ်ပရမတ်တရားတို့သည် အိုခြင်း ဇရာ၊ သေခြင်း မရဏတရားဖြင့် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲစေအပ်သောကြောင့်
ဝိပရိဏာမဓမ္မ မည်၏။ ဤကား ထိုဆရာမြတ်တို့၏ ဆိုလိုသော အနက်သဘောတရားတည်း။ ပရမတ္ထဓမ္မ
သဘောတရား = ပရမတ္ထဓာတ်သားတရားလုံး အမျိုးအစား၏ ထူးထွေကွဲပြားခြင်းသည် မရှိငြားသော်လည်း
ယင်းပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု အခိုက်အတန့်၏ ကွဲပြားမှုကိုကား အလိုရှိအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် -
ဥပါဒ်အခိုက်အတန့်သည်ပင်လျှင် ဘင်္ဂါအခိုက်အတန့်တည်း ဟူသော ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် မသင့်
သည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် တော (၄၀) ရှုကွက်တွင် -

ဇရာယ စေဝ မရဏေန စာတိ ဒွေဓာ ပရိဏာမပကတိတာယ **ဝိပရိဏာမဓမ္မတော**။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

အိုခြင်း = ဇရာတရားဖြင့်လည်းကောင်း၊ သေခြင်း = မရဏတရားဖြင့်လည်းကောင်း ဤသို့ နှစ်ဖို့နှစ်စုအားဖြင့်
ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဇရာမရဏဟူသော နှစ်ဖို့နှစ်စုအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော
ရှိသည့် ဝိပရိဏာမဓမ္မဟု ရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၇။)

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုရေးသားထားတော်မူခဲ့၏။ တစ်နည်း - ဤအရာ၌ ပရမတ်တရားတို့၏ မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာ
ပင်ကိုရင်း သဘာဝသတ္တိ၏ ကင်းခြင်း ချုပ်ပျက်သွားခြင်းသည်ပင်လျှင် **ဝိပရိဏာမ** မည်ပေသည်။ ယင်းဝိပရိဏာမ
သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၃။ ခဏိကတာ **တာဝကာလိကတာ**။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၃။ **တာဝကာလိကတာ** - သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်္ဂ = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော တစ်ခဏမျှသာ
ရှည်ကြာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စမည်ကုန်၏။ မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော
မရှိခြင်းနှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာလျှင် ယာယီအခိုက်အတန့်ကလေးမျှသာ ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော ဓမ္မသဘာဝ-
တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟူသော အချိန်ကာလကို ကုဋေ (၅၀၀၀)
ကျော်ခန့် ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်လောက်သာ သက်တမ်းရှိသော ယာယီဖြစ်၏။ (ရုပ်သင်္ခါရတရားတို့ကိုသာ ဆိုလိုသည်။
နာမ်သင်္ခါရတရားတို့ကား မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟူသော အချိန်ကာလကို ကုဋေ
တစ်သိန်းခန့် ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်သာ သက်တမ်းရှိကြ၏။) ထိုမျှ တိုတောင်းလှသော အခိုက်အတန့် သက်တမ်းရှိမှု
သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၄။ နိစ္စသဘာဝါဘာဝေါ ဧဝ နိစ္စပဋိက္ခေပေါ။ အနိစ္စဓမ္မာ ဟိ တေနော အတ္တနော သဘာဝေန ဇာနန္တနံ နိစ္စတံ ပဋိက္ခိပန္တိ နာမ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၄။ နိစ္စပဋိက္ခေပတော - နိစ္စသဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့် အနိစ္စမည်ကုန်၏။ နိစ္စသဘော၏ မရှိခြင်းသည် ပင်လျှင် နိစ္စသဘောကို ပယ်သည်မည်၏။ မှန်ပေသည် အနိစ္စဓမ္မဖြစ်ကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ထိုမမြဲသော အနိစ္စသဘောဖြင့်ပင်လျှင် ယင်း သင်္ခါရဓမ္မ = အနိစ္စဓမ္မတို့ကို သိကုန်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ယင်းသင်္ခါရဓမ္မတို့၏ မြဲခြင်း နိစ္စအဖြစ်ကို ငြင်းပယ်သည် မည်ကုန်၏။ ယင်းအကြောင်းကြောင့်ပင်လျှင် နိစ္စ မဟုတ်၍ အနိစ္စ ဟူလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

ဒုက္ခအခြင်းအရာ

ယသ္မာ ပန ဥပ္ပန္နာ သင်္ခါရာ ဌိတိံ ပါပုဏန္တိ ဌိတိယံ ဇရာယ ကိလမန္တိ၊ ဇရံ ပတွာ အဝဿံ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ တသ္မာ အဘိဏ္ဍသမ္ပဋိပိဋနတော၊ ဒုက္ခမတော၊ ဒုက္ခဝတ္ထုတော၊ သုခပဋိက္ခေပတော စ ဒုက္ခာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။)

ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် မြဲသည့် နိစ္စတရားများ မဟုတ်ခြင်းကြောင့် မမြဲသည့် အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ယင်းအနိစ္စဖြစ်ကြသည့် သင်္ခါရတရားတိုင်း၌ -

- ၁။ ဖြစ်ခြင်း = ဥပါဒ်ခဏ အခိုက်အတန့်၊
- ၂။ တည်ခြင်း = ဌိခဏ အခိုက်အတန့်၊
- ၃။ ပျက်ခြင်း = ဘင်ခဏ အခိုက်အတန့် -

ဤအခိုက်အတန့် သုံးမျိုးစီ အသီးအသီး ရှိ၏။ တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့သည် -

- ၁။ ဥပါဒ်အခိုက်အတန့်၌ ဥပါဒ်အခိုက်အတန့်သာ ရှိ၏။ ဌိအခိုက်အတန့် ဘင်အခိုက်အတန့်တို့ မရှိကုန်။
- ၂။ ဌိအခိုက်အတန့်၌လည်း ဌိအခိုက်အတန့်သာ ရှိ၏။ ဥပါဒ်အခိုက်အတန့် ဘင်အခိုက်အတန့်တို့ မရှိကုန်။
- ၃။ ဘင်အခိုက်အတန့်၌လည်း ဘင်အခိုက်အတန့်သာ ရှိ၏။ ဥပါဒ်အခိုက်အတန့် ဌိအခိုက်အတန့်တို့ မရှိကုန်။

ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော = ဥပါဒ်ကာလသို့ ရောက်ရှိလာကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ဌိကာလသို့ ရောက်ရှိလာကြကုန်၏။ ဌိကာလ၌ ဇရာသဘောဖြင့် ပင်ပန်းညှိုးနွမ်းကြရကုန်၏။ ဇရာသို့ ရောက်ရှိလာကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် မချွတ်ဧကန် ပျက်စီးကြရကုန်၏ = ဘင်ကာလသို့ ရောက်ရှိကြရကုန်၏။ ထို့ကြောင့် -

- ၁။ ဥပါဒ်၊ ဌိ (= ဇရာ)၊ ဘင်သည် မပြတ်နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ထိုသို့ နှိပ်စက်တတ်သည်ဖြစ်၍ သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ (က) ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ စေတသိကဒုက္ခဝေဒနာဟူသော ဒုက္ခဒုက္ခ၊
(ခ) ကာယိကသုခဝေဒနာ စေတသိကသုခဝေဒနာဟူသော ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊
(ဂ) ကြွင်းသင်္ခါရတရား အားလုံးဟူသော သင်္ခါရဒုက္ခ၊
(ဃ) သံသာရဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ = သံသာရဒုက္ခ -

ဤဒုက္ခအမျိုးမျိုး၏ တည်ရာဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

- ၄။ သုခ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သောကြောင့် သုခကို ပယ်တတ် မြစ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် **ဒုက္ခ** မည်ကုန်၏။ သုခ မဟုတ် ဒုက္ခစစ်စစ်တို့သာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆-၄၀၇။)

အနတ္တ အခြင်းအရာ

ယသ္မာ စ “ဥပ္ပန္နာ သင်္ခါရာ ဌိတိံ မာ ပါပုဏန္တု၊ ဌာနပ္ပတ္တာ မာ ဇီရန္တု၊ ဇရပ္ပတ္တာ မာ ဘိဇ္ဇန္တု”တိ ကုမေသု တီသု ဌာနေသု ကဿစိ ဝသဝတ္တိဘာဝေါ နတ္ထိ၊ သုညာ တေန ဝသဝတ္တနာကာရေန၊ တဿာ သုညတော၊ အဿာမိကတော၊ အဝသဝတ္တိတော၊ အတ္တပဋိက္ခေပတော စ အနတ္တာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၃-၂၅၄။)

- (က) တစ်ဖန် — ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ဥပါဒ်ခဏနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ဌိကာလသို့ မရောက်ကြပါစေကုန်လင့်။ (ဖြစ်ပေါ်လာတိုင်းသော ဥပါဒ်အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ တည်နေကြပါစေကုန်။)
- (ခ) ဌိကာလသို့ ရောက်ရှိလာကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် မရင့်ကျက်ကြပါစေကုန်လင့် = မအိုကြပါစေကုန်လင့်။
- (ဂ) ရင့်ကျက်ခြင်း အိုခြင်းဇရာကာလသို့ ရောက်ရှိလာကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် မပျက်စီးကြပါစေကုန်လင့် = မြဲကြပါစေ။

ဤကဲ့သို့သော ဤသုံးပါးသော အရာဌာနတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူ၏ အလိုဆန္ဒသို့ လိုက်လျောတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် မရှိနိုင်ပေ။ ထိုသုံးပါးကုန်သော အရာဌာနတို့၌ အလိုဆန္ဒသို့ လိုက်လျောတတ်သော အခြင်းအရာမှ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဆိတ်သုဉ်းကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် —

- ၁။ (က) ခန္ဓာအိမ် အသစ်အသစ်လဲသော်လည်း ပြောင်းလဲမှုမရှိဘဲ မပျက်စီးဘဲ အသစ်အသစ်သော ခန္ဓာအိမ်၌ အမြဲလိုက်ပါလျက် ကိန်းဝပ်တည်နေသော အမြဲလိုက်ပါနေထိုင်သော နိဝါသီအတ္တ၊

(ခ) ပြုလုပ်ဖွယ် မှန်သမျှကို ပြုလုပ်တတ်သော ကာရကအတ္တ၊

(ဂ) ခံစားဖွယ်ရာ အာရုံမှန်သမျှကို ခံစားတတ်သော ဝေဒကအတ္တ၊

(ဃ) စီမံခန့်ခွဲမှု မှန်သမျှကို စီမံခန့်ခွဲတတ်သော အဓိဋ္ဌာယကအတ္တ —

ဤအတ္တအသီးအသီးမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊

- ၂။ ခန္ဓာအိမ်ကို ပိုင်ဆိုင်သည့် ပိုင်ရှင်ဖြစ်သူ တစ်စုံတစ်ယောက်သော သာမိအတ္တ၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း (ဤအမှတ် ၁,၂ - စကားရပ်တို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တ၏ဥစ္စာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြ၏။)

- ၃။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင်ဟူသော သုံးပါးသော အရာဌာနတို့၌ တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူ၏ = တစ်စုံတစ်ယောက်သော အတ္တ၏ အလိုဆန္ဒသို့ လိုက်ပါတတ်သော အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊

- ၄။ သာသနာပ အယူရှိကြကုန်သော တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော အတ္တကို ပယ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ဤလေးမျိုးသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် **အနတ္တ** မည်ကုန်၏။ အတ္တ မဟုတ်ကုန်။

ဤအရာဝယ် —

- ၁။ **သုညတော** = အတ္တမှကင်းဆိတ်မှု (သုညတတ္ထု)၊

- ၂။ **အဿာမိကတော** = ခန္ဓာအိမ်ကို ပိုင်ဆိုင်သည့် ပိုင်ရှင် သာမိအတ္တ၏ မရှိမှု (အဿာမိကတ္ထု)၊

- ၃။ **အဝသဝတ္တိတော** = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင် အခိုက်အတန့်တို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း မလိုက်ပါမှု (အဝသဝတ္တနတ္ထု) —

ဤသုံးမျိုးသော အနက်သဘောတို့ဖြင့် သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ သာသနာပ အယူအဆရှိသူ တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်-
သော အတ္တမှ ကင်းခြင်းဆိတ်ခြင်းကို ဆိုအပ်၏။

၄။ **အတ္တပဋိက္ခေပတော** = အတ္တရှိမှုကို ငြင်းပယ်မှုဟူသော ဤအနက်သဘောဖြင့်ကား ယင်းတိတ္ထိတို့သည်
ကြံဆအပ်သော အတ္တသဘောတရား၏ ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အတ္တမဟုတ်**ဟု ပယ်မြစ်ခြင်း
ပဋိက္ခေပကို ဆိုအပ်ပေသည်။

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌
တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ခြုံငုံ၍ ယင်းအထက်ပါ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အနတ္တသဘောတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့်
မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ ခွဲ၍
အခေါက်ပေါင်းများစွာ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင် အနိစ္စကို
သပ်သပ်ရှုပါ။ အလားတူပင် ဒုက္ခကိုလည်း သပ်သပ်ရှုပါ။ အနတ္တကိုလည်း သပ်သပ်ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်
မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည်တိုင်အောင်လည်း နည်းတူပင် ရှုလိုက ရှုနိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ရှုရာ၌
အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုလိုက ရှုပါ။

အနှစ်တစ်ရာဟူသည်

“ယော စိရံ ဇီဝတိ၊ သော ဝဿသတ”န္တိ ဝစနတော တတော ဦနာဓိကဘာဝေါ အပ္ပမာဏန္တိ ဝုတ္တံ **“ဧကံ
ဝဿသတံ ပရိစ္ဆိန္နိတွာ”**တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှည်မြင့်စွာ အသက်ရှင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အနှစ်တစ်ရာ ကာလပတ်လုံး အသက်
ရှည်၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၃။ သံ၊ ၁၊ ၁၀၉-၁၁၀။ အံ၊ ၂၊ ၅၀၃။) ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့်
ထိုအနှစ်တစ်ရာကာလအောက် ယုတ်လျော့သည်၏ အဖြစ်၊ ထိုအနှစ်တစ်ရာကာလထက် ပိုလွန်သည်၏ အဖြစ်-
သည် ပမာဏမဟုတ်၊ ဤသို့နှလုံးပိုက်တော်မူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ပဋိသန္ဓေမှ စုတိသို့တိုင်အောင်သော
အချိန်ကာလကို နှစ်ပေါင်းတစ်ရာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယင်းနှစ်ပေါင်းတစ်ရာ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ်
တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၀၆။)

၂။ ဝယောဝုဗ္ဘတ္တိမအားဖြင့် ရှုနည်း

ဝယောဝုဗ္ဘတ္တိမ မည်သည်ကား အရွယ်၏ အစွမ်းဖြင့် အဆင့်ဆင့် ကြီးရင့်ပြီးသော ရုပ်တရား၏ အဆင့်
ဆင့် ချုပ်ခြင်းတည်း။ ထိုသို့ အရွယ်အားဖြင့် အဆင့်ဆင့် ကြီးရင့်ပြီးသော ရုပ်တရား၏ အဆင့်ဆင့် ချုပ်ခြင်း၏
အစွမ်းဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါဟု ဆိုလို၏။

ယေဘုယျသက်တမ်း သတ်မှတ်ချက်သို့ လိုက်၍ ဘဝတစ်ခု၏ သက်တမ်းကို အနှစ်တစ်ရာပတ်ဝန်းကျင်
ထား၍ ယင်းဘဝတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို (၃)ပုံ၊ (၁၀)ပုံ စသည်ဖြင့် ပုံ၍ တစ်ပုံ တစ်ပုံ
အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုရမည့် အပိုင်း
ကဏ္ဍရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့အတွက် ရှုပုံစနစ်ကို အကျဉ်းချုပ်၍ အောက်ပါအတိုင်း ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

၁။ အနှစ် (၁၀၀) ကို	(၃) ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း	(၃၃-၃၄-၃၃ နှစ်စီ)
၂။ ။	(၁၀) ။	(၁၀ - နှစ်စီ)
၃။ ။	(၂၀) ။	(၅ - နှစ်စီ)
၄။ ။	(၂၅) ။	(၄ - နှစ်စီ)
၅။ ။	(၃၃) ။	(၃ - နှစ်စီ)
၆။ ။	(၅၀) ။	(၂ - နှစ်စီ)
၇။ ။	(၁၀၀) ။	(၁ - နှစ်စီ)
၈။ ။	(၃၀၀) ။	(၁ - ဥတုစီ)
၉။ ။	(၆၀၀) ။	(၂ - လစီ)
၁၀။ ။	(၂၄၀၀) ။	(၁ - ပက္ခ = ၁၅ - ရက်စီ)

ထိုအပုံအသီးအသီးအတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားတို့ကို အထက်ပါအတိုင်း အသီးအသီး တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ခွဲခြားစိတ်ဖြာ ပိုင်းခြား၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ တစ်ပုံပြီးမှ တစ်ပုံ တဖြည်းဖြည်း ရှုပါ။ တစ်ပုံတစ်ပုံ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားများသည် နောက်နောက်သော အပုံသို့ ပြောင်းရွှေ့ မသွားပုံကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှုပါ။

ထိုနောင် တစ်ရက်တစ်ရက်အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို —

- ၁။ နေနှင့် ည ခွဲ၍ (၂)ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း၊
- ၂။ နေ၌ နံနက် နေ့လည် ညနေ ဟု (၃)ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း၊
- ၃။ ည၌ ညဉ့်ဦးယာမ် သန်းခေါင်ယာမ် မိုးသောက်ယာမ်ဟု (၃)ပုံ ပုံ၍လည်းကောင်း —
(အနှစ်တစ်ရာအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရက်တိုင်း ရက်တိုင်း၌ ၆-ပုံစီ ၆-ပုံစီ ပုံ၍ဟု ဆိုလိုသည်။)

ထိုအပုံအသီးအသီး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားများကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

အထက်ပါအတိုင်း ဝိပဿနာရှုပြီးပါက ထိုတစ်နေ့တာ၏ ယင်းဖော်ပြပါ အချိန်ပိုင်း (၆)ပိုင်းအတွင်းဝယ် အချိန်ပိုင်း တစ်ပိုင်းစီ တစ်ပိုင်းစီ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို —

- ၁။ ရွှေသို့တက်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား၊
- ၂။ နောက်သို့ဆုတ်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား၊
- ၃။ တည့်တည့်ကြည့်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား၊
- ၄။ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား၊
- ၅။ ကွေးရာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား၊
- ၆။ ဆန့်ရာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရား —

ဤရုပ်တရား အသီးအသီးကိုလည်း ဣရိယာပထပိုင်း သမ္ပဇဉေပိုင်းတို့၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် ရှုကွက် အတိုင်း ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အသင် သူတော်ကောင်း၏ ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့တိုင်အောင်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရက်တိုင်း ရက်တိုင်း၌ အထက်ပါ ရှုကွက်ကို ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုနောက် ထိုထို တစ်နေ့တာ တစ်နေ့တာအတွင်း၌ ရွှေသို့တက်ခိုက် နောက်သို့ဆုတ်ခိုက်စသည့် ဣရိယာ-ပထပိုင်း သမ္ပညေပိုင်းဆိုင်ရာ ထိုထိုအခိုက်အတန့်တို့၌ တစ်ခုသော ခြေလှမ်းအကြိမ်ကို (၆)ပိုင်း ပိုင်း၍ တစ်ပိုင်း တစ်ပိုင်းအတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ (၆)ပိုင်း ပိုင်းပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

- ၁။ ဥဒ္ဓရဏ = မြေမှ ခြေကို ကြွချီမြှောက်သော အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊
- ၂။ အတိဟရဏ = ကြွချီပြီး ခြေကို ရပ်ထားသော ခြေသို့ တိုင်အောင် ရွှေသို့ ဆောင်ယူခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊
- ၃။ ဝိတိဟရဏ = ရပ်ထားသော ခြေကို ကျော်လွန်သွားအောင် ရွှေဘက်သို့ လှမ်းနေသော ခြေကို ဆောင်ယူ-ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊ တစ်နည်း — ခလုတ် သစ်ငုတ် စသည်ကို မြင်၍ ရှောင်လွှဲခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊
- ၄။ ဝေါဿန္တန = ရပ်ထားသော ခြေကို ကျော်လွန်သွားအောင် ရွှေသို့ ယူဆောင်လာသော ခြေကို အောက်သို့ လွှတ်ချသော အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊
- ၅။ သန္နိက္ခေပန = ထိုခြေကို မြေကြီးပေါ်၌ သို့မဟုတ် ကြမ်းပြင်ပေါ်၌ ချထားခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ၊
- ၆။ သန္နိရုမ္ဘန = တစ်ဖန် ထိုခြေကို နောက်ထပ် ခြေတစ်လှမ်း လှမ်းရန် ယင်းခြေထောက်ကို မြေမှ သို့မဟုတ် ကြမ်းပြင်မှ မကြွခင် မြေကြီးကို သို့မဟုတ် ကြမ်းပြင်ကို ဖိနင်းလိုက်သော အခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားများ။ —

ဤအခိုက်အတန့် (၆)မျိုးအတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားတို့ကို အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ခြေတစ်လှမ်းအတွင်း၌ ဖြစ်ပွားသွားကြသော ရုပ်တရားတို့ကို ယင်းကဲ့သို့ အခိုက်အတန့် (၆)မျိုး ခွဲ၍ ရှုရသည့် ရှုကွက် အတိုချုပ်ကို ဤသို့ မှတ်သားပါ။ —

“ ကြွ - ဆောင် - လွှဲ - လွှတ် - ချ - ဖိ ”

ဤစကားရပ်များကား အရိပ်ပြလျှင် အကောင်ထင်ရမည့် ဥပလက္ခဏာနည်း နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ညွှန်ကြား ပြသသော စကားရပ်များ ဖြစ်ကြသည်။ အနှစ်တစ်ရာဖြင့် သတ်မှတ်ထားအပ်သော အချိန်ကာလ အတွင်းဝယ် ရက်တိုင်းရက်တိုင်း၌ ထိုထို သွား-ရပ်-ထိုင်-လျောင်း ဟူသော ဣရိယာပထအခိုက်အတန့်၊ ရွှေသို့တက်ခြင်း၊ နောက်သို့ဆုတ်ခြင်း၊ တည့်တည့်ကြည့်ခြင်း၊ စောင်းဝဲကြည့်ခြင်း၊ ကွေးခြင်း၊ ဆန့်ခြင်းစသော ထိုထိုသမ္ပညေ အခိုက်အတန့်တို့၌လည်း ထိုထိုရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားနေခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၄-၂၅၈။ ကြည့်ပါ။)

ဣတိ တတ္ထ တတ္ထ ဥပ္ပန္နာ ဣတရံ ဣတရံ ကောဋ္ဌာသံ အပ္ပတွာ တတ္ထ တတ္ထေဝ ပဗ္ဗံ ပဗ္ဗံ သန္နိ သန္နိ ဩမိ ဩမိ ဟုတွာ တတ္ထကပါလေ ပက္ခိတ္တတိလာ ဝိယ တဋ္ဌတဋ္ဌာယန္တာ သင်္ခါရာ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ တဿာ အနိစ္စာ ဒုက္ခာ အနတ္တာ”တိ။ တဿေဝံ ပဗ္ဗပဗ္ဗဂတေ သင်္ခါရေ ဝိပဿတော ရူပသမ္မသနံ သုခမံ ဟောတိ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၇။)

ဤသို့လျှင် “ကြွ-ဆောင်-လွှဲ-လွှတ်-ချ-ဖိ” ဟူသော ထိုထိုကောဋ္ဌာသံ = အဖို့အစု၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြ-ကုန်သော ရုပ်တရားအပေါင်းတို့သည် ဤမှ တစ်ပါးသော ဤမှ တစ်ပါးသော အခြားအခြားသော နောက်နောက်

ကောဠာသ = အဖို့အစုသို့ မရောက်မူ၍ ထိုထိုကောဠာသ၌သာလျှင် အဆစ်အဆစ် အစပ်အစပ် အပိုင်းအပိုင်း ဖြစ်၍ လောလောပူသော အိုးကင်း၌ ထည့်အပ်သော နှမ်းတို့သည် တဖျစ်ဖျစ်မည်သော အသံကို ပြုကုန်လျက် ပျက်ကုန်သကဲ့သို့ ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့သည် ထိုထိုခဏ၌ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြိုပျက်ပျက် နေကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စတို့တည်း၊ ဒုက္ခတို့တည်း၊ အနတ္တတို့တည်း။ ဤသို့ ဆင်ခြင်သုံးသပ်ရှုပွား၍နေ၏။ ဤသို့ အဆစ်အဆစ် အပိုင်းအပိုင်းဖြစ်ကုန်သော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော ထိုယောဂါဝစရဟန်းတော်၏ ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ရူပသမ္မသန ဝိပဿနာ-ဉာဏ်သည် သိမ်မွေ့သော အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသွားပြီ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၇။)

ဓာတ်လွန် - ဓာတ်ယုတ်

ထိုခြေတစ်လှမ်းအတွင်းဝယ် “**ကြွ-ဆောင်-လွှဲ-လွှတ်-ချ-ဖိ**”ဟူသော အခိုက်အတန့် (၆)မျိုးတို့တွင် ခြေကိုကြွချီသော အခိုက်အတန့်၌ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ်ဟူသော ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင် အားဖြင့် ယုတ်ညံ့သော ပမာဏရှိကုန်၏။ နွံကုန်၏။ တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် နှစ်ပါးတို့ကား သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင်အားဖြင့် လွန်ကဲသော ပမာဏ ရှိကုန်၏။ စွမ်းအား ကြီးမားကုန်၏။ သန်မာသော စွမ်းအား ရှိကြကုန်၏။ ထို့အတူပင် အတိဟရဏ = ခြေကို ရှေ့သို့ ဆောင်ယူခိုက်၌လည်းကောင်း၊ ဝီတိဟရဏ = ခြေကို လွှဲခိုက်၌လည်း- ကောင်း၊ တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ် နှစ်ပါးတို့သည် သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင်အားဖြင့် လွန်ကဲသော ပမာဏ ရှိကုန်၏။ သန်မာသော စွမ်းအားရှိကုန်၏။ စွမ်းအား ကြီးမားကုန်၏။ ဝေါဿဇေန = ခြေကို လွှတ်ခြင်း အောက်သို့ ချခြင်း၌ တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်ဟူသော ဓာတ်နှစ်ပါးတို့သည် သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်အားဖြင့် ယုတ်ညံ့သော ပမာဏရှိကုန်၏။ နွံကုန်၏။ ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် နှစ်ပါးတို့သည် သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်အားဖြင့် လွန်ကဲသော ပမာဏရှိကုန်၏။ သန်မာသော စွမ်းအား ရှိကုန်၏။ မြေအပြင်၌ ခြေကိုချထားခြင်း = သန္နိက္ခေပန၊ ချီအပ်သော ခြေကို မြေနှင့်တကွ ကြပ်ကြပ်ဖိနှိပ်ခြင်း = သန္နိရုက္ခနတို့၌ အလားတူပင် ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ် နှစ်ပါးတို့သည် သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်အားဖြင့် လွန်ကဲသော ပမာဏရှိကုန်၏။ သန်မာသော စွမ်းအား ရှိကုန်၏။

ဤသို့လျှင် ဝယောဓုမ္မတ္တင်္ဂမရုပ်တရား၌ **ကြွ-ဆောင်-လွှဲ-လွှတ်-ချ-ဖိ** ဟု နေ့စဉ် နေ့စဉ် ထိုထို သွားခိုက် လာခိုက်တို့၌ (၆)ပုံ ပုံ၍ ထို (၆)ပါးသော ကောဠာသတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်သို့ တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၇။)

ခြေကို ကြွချီသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့တွင် စင်စစ်အားဖြင့် တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်တို့၏ လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အလိုရှိအပ်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထို တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်တို့၏ ပေါ့ပါးသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ ခြေကို ကြွချီခိုက်၌ တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်တို့၏ လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ဤမှတစ်ပါးကုန်သော ပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ်တို့၏ ယုတ်ညံ့သော ပမာဏရှိသည်၏အဖြစ်ကို အလိုရှိအပ် ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူ — ထိုပထဝီဓာတ် အာပေါဓာတ်တို့၏ လေးလံသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ထိုစိတ္တဇရုပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် စိတ္တဇရုပ်မှကြွင်းသော ကမ္မဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာ-ရဇရုပ်ဟူသော တိသမုဋ္ဌာန်ရုပ်သည်လည်း ထိုစိတ္တဇရုပ်၏ အလားရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ကာယဝိညာတ်၏ ဖြစ်ခြင်း၌ ဝါယောဓာတ်၏ လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဝစီဝိညာတ်ဖြစ်ခြင်း၌ ပထဝီဓာတ်၏ လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်း ဥဒါဟရဏ်ဟု မှတ်သားပါလေ။ ခြေကိုကြွချီခြင်း၌ကဲ့သို့ ခြေကို ရှေ့သို့ဆောင်ခြင်း ထိုမှ ဤမှ ဆောင်ခြင်း၌လည်း ပေါ့ပါးသော သလ္လဟုကသဘော

ရှိသော ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ဖြစ်ရကား ထိုနှစ်ပါးကုန်သော တေဇောဓာတ် ဝါယောဓာတ်တို့၏ လွန်ကဲသော ပမာဏရှိသည်၏ အဖြစ်ကို အလိုရှိအပ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိဟရဏ ဝီတိဟရဏတို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၀၉။)

၃။ အာဟာရမယရုပ် - ရှုနည်း

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်း အမျိုးမျိုးသော အစုအပုံတို့ကို ပုံလျက် ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထိမ ရုပ်၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာရှုပြီးနောက် တစ်ဖန် ထိုရုပ်တရားကိုပင်လျှင် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ -

- (က) အာဟာရမယရုပ် = အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊
- (ခ) ဥတုမယရုပ် = ဥတုကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်၊
- (ဂ) ကမ္မဇရုပ် = ကံကြောင့်ဖြစ်သောရုပ်၊
- (ဃ) စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ် = စိတ်ကြောင့်ဖြစ်သောရုပ် -

ဤလေးမျိုးကုန်သော ရုပ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် လေးပါးကုန်သော ကောဋ္ဌာသ = အစုအပုံတို့ကို ပြု၍ တစ်ခုတစ်ခုသော ကောဋ္ဌာသ = အစုအပုံ၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။

ထိုရုပ်လေးမျိုးတို့တွင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အာဟာရကြောင့်ဖြစ်သော အာဟာရမယ-ရုပ်သည် ဆာလောင်မွတ်သိပ်သောအခါ၊ အစာဝ၍ ရောင့်ရဲသောအခါ၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှား၏။ မှန်ပေသည် မွတ်သိပ်ဆာလောင်သောအခါ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ညှိုးနွမ်း၏၊ ပင်ပန်း၏၊ မီးလောင်ငုတ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ မီးသွေးတောင်းထက်၌ နားနေသော ကျီးကဲ့သို့လည်းကောင်း အဆင်းမလှဖြစ်၏၊ မကောင်းသောသဏ္ဌာန် ရှိ၏။ အစာဝ၍ တင်းတိမ်ရောင့်ရဲသောအခါ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည် ရောင့်ရဲ၏၊ အသား၏ စိုစိုပြည်ပြည် ပွားတက်ပြည့်စုံခြင်းဖြင့် ပြည့်ပြည့်ဖြိုးဖြိုး ရှိ၏၊ နူးညံ့၏၊ သိမ်မွေ့၏၊ ကောင်းသော အတွေ့အထိ ရှိ၏။

ထို့ကြောင့် အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အနှစ်တစ်ရာဖြင့် သတ်မှတ်ပိုင်းခြားထားအပ်သော တစ်သက်တာ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် နေ့စဉ်နေ့စဉ် တစ်နေ့တာ တစ်နေ့တာအတွင်း၌ -

- (က) အစာအာဟာရ ဆာလောင် မွတ်သိပ်သောအခါ၌ ဖြစ်သော ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရား လေးမျိုးကြောင့် ဖြစ်သော စတုသန္တတိရုပ်၊
- (ခ) အစာစားပြီး၍ အစာဝသောအခါ၌ ဖြစ်သော ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရ ဟူသော အကြောင်းတရား လေးမျိုးကြောင့် ဖြစ်သော စတုသန္တတိရုပ် -

ယင်းရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

နေ့တိုင်း နေ့တိုင်း၌ ထိုစတုသန္တတိရုပ်ကို သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့်ပိုင်းခြားယူ၍ ဆာလောင်မွတ်သိပ်သောအခါ၌ ဖြစ်သောရုပ်သည် အစာဝ၍ ပြည့်ဖြိုးသော အချိန်ကာလသို့ မရောက်ဘဲ ဆာလောင်မွတ်သိပ်သော အချိန်ကာလ၌ပင် ချုပ်ပျက်သွားပုံကိုလည်းကောင်း၊ အစာစားပြီး၍ ပြည့်ဖြိုးသော အချိန်ကာလ၌ ဖြစ်သော ရုပ်သည်လည်း ဆာလောင်မွတ်သိပ်သောအခါသို့ မရောက်ဘဲ ယင်းပြည့်ဖြိုးသော အချိန်ကာလ၌ပင် ချုပ်ပျက်သွားပုံကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၈-၂၅၉။)

၄။ ဥတုမယရုပ် - ရှုနည်း

အလားတူပင် အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် တစ်နေ့တာ တစ်နေ့တာအတွင်း၌ —

- (က) ပူသောအခါ၌ ဖြစ်သော စတုသန္တတိ ရုပ်တရား၊
- (ခ) အေးသောအခါ၌ ဖြစ်သော စတုသန္တတိ ရုပ်တရား -

ဤ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးတန်-ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၉ - ကြည့်။)

၅။ ကမ္မဇရုပ် - ရှုနည်း

အလားတူပင် အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် တစ်နေ့တာ တစ်နေ့တာအတွင်း၌ —

- ၁။ စက္ခုဒွါရ = မျက်စိ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ၊
- ၂။ သောတဒွါရ = နား၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ၊
- ၃။ ဃာနဒွါရ = နှာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ၊
- ၄။ ဇိဝှိဒွါရ = လျှာ၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ၊
- ၅။ ကာယဒွါရ = ကိုယ်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၄၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ၊
- ၆။ မနောဒွါရ = နှလုံး၌ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများ -

ဤ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဒွါရတစ်ခုမှ ဒွါရတစ်ခုသို့ မပြောင်းမရွှေ့ဘဲ ထိုထို ဒွါရအခိုက်အတန့်၌ပင် ဖြစ်မှု ပျက်မှု ချုပ်ပျက်မှုသဘော စသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ (ရုပ်အရေအတွက်နှင့် ပတ်သက်၍ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများကို ပြန်ကြည့်ပါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၉-ကြည့်။)

၆။ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ် - ရှုနည်း

အနှစ် (၁၀၀)ဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်သော ထိုအချိန်ကာလ၏ တစ်နေ့တာ တစ်နေ့တာ အချိန်ကာလ အတွင်း၌ —

- (က) သောမနဿိတကာလ = ဝမ်းမြောက်မှု ဖြစ်ခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော စတုသန္တတိရုပ်တရားများ၊
- (ခ) ဒေါမနဿိတကာလ = စိတ်မချမ်းသာမှု ဝမ်းနည်းမှု ဖြစ်ရာအခိုက်၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော စတုသန္တတိ ရုပ်တရားများ -

ထိုရုပ်တရားတို့ကို အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၅၉။)

ဤသို့လျှင် စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်ကို သိမ်းဆည်း၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလျက်ရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်၌ ဤဆိုအပ် လတ္တံ့သော သင်္ခါရတရားတို့၏ အလွန်အလွန် တိုတောင်းသော ခဏရှိသည်၏ အဖြစ် အလွန်အလွန် တိုတောင်း-သော သက်တမ်းရှိသည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာပေ၏။ —

- ၁။ ဇီဝိတံ အတ္တဘာဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။ ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ၊ လဟူသော ဝတ္ထုတေ ခဏော။
- ၂။ စုလ္လာသီတိ သဟဿာနိ၊ ကပ္ပံ တိဋ္ဌန္တိ ယေ မဇ္ဈ။ နုတ္တေဝ တေပိ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဒွိဟိ စိတ္တေဟိ သမောဟိတာ။

၃။ ယေ နိရုဒ္ဓါ မရန္တဿ၊ တိဌမာနဿ ဝါ ဣဓ။ သဗ္ဗေဝ သဒိဿာ ခန္ဓာ၊ ဂတာ အပ္ပဋိသန္ဓိကာ။
၄။ အနန္တရာ စ ယေ ဘဂ္ဂါ၊ ယေ စ ဘဂ္ဂါ အနာဂတေ။ တဒန္တရာ နိရုဒ္ဓါနံ၊ ဝေသမံ နတ္ထိ လက္ခဏေ။
၅။ အနိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတော၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇီဝတိ။ စိတ္တဘင်္ဂါ မတော လောကော၊ ပညတ္တိ ပရမတ္ထိယာ။
၆။ အနိဓာနဂတာ ဘဂ္ဂါ၊ ပုဇ္ဇော နတ္ထိ အနာဂတေ။ နိဗ္ဗတ္တာ ယေပိ တိဌန္တိ၊ အာရဂ္ဂေ သာသပူပမာ။
၇။ နိဗ္ဗတ္တာနဉ္စ ဓမ္မာနံ၊ ဘင်္ဂေါ နေသံ ပုရက္ခတော။ ပလောကဓမ္မာ တိဌန္တိ၊ ပုရာဏောဟိ အမိဿိတာ။
၈။ ‘အဒဿနတော အာယန္တိ၊ ဘဂ္ဂါ ဂစ္ဆန္တိ’ဒဿနံ။ ဝိဇ္ဇုပ္ပါဒေါ အာကာသေ၊ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဝယန္တိ စ။
(မဟာနိဒ္ဒေသ၊ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၀။)

၁။ ဇီဝိတဉ္စ = ဇီဝိတိန္ဒြေသည်လည်းကောင်း။ အတ္တဘာဝေါ စ = ဇီဝိတ ဝေဒနာ ဝိညာဏ်ကို ကြဉ်ဖယ်ထား၍ ကြွင်းသော ပရမတ္ထဓမ္မဟု ဆိုအပ်သော အတ္တဘာဝသည်လည်းကောင်း။ သုဒဒုက္ခာ စ = သုဒဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာတို့သည်လည်းကောင်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၁။) ကေဝလာ = အတ္တနှင့်လည်းကောင်း နိစ္စအဖြစ်နှင့် လည်းကောင်း မရောမယှက် သက်သက်ဖြစ်ကုန်၍။ ဧကစိတ္တသမာယုတ္တာ = တစ်ခု တစ်ခုသော စိတ်နှင့် ယှဉ်တွဲ၍ အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ (ဧကစိတ္တက္ခဏိကတာယ = တစ်ခုသောစိတ္တက္ခဏာ ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့်) လဟုသော = အလွန်တိုတောင်းသော သက်တမ်းရှိသည် ဖြစ်၍ လျင်မြန်သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော။ ခဏော = အသက်ရှင်သော ခဏသည်။ ဝတ္တတေ = ဝတ္တတိ = ဖြစ်ပေါ်၍ နေပေ၏။

၂။ ယေ မရူ = အကြင်နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်။ စုလ္လာသီတိသဟဿာနိ ကပ္ပံ = ရှစ်သောင်းလေးထောင် အတိုင်း အတာ ပမာဏရှိသော ကမ္ဘာကြီး ကာလပတ်လုံး။ တိဌန္တိ = တည်နေကြကုန်၏။ တေပိ = ထိုသို့ အသက်ရှည်စွာသော နေဝသညာနာသညာယတန နတ်ဗြဟ္မာတို့သည်လည်း။ ဒွိဟိ စိတ္တေဟိ = စိတ္တက္ခဏာ နှစ်ချက်တို့နှင့်။ သမောဟိတာ = အတူတကွဖြစ်ကုန်၍။ နတ္ထေဝ တိဌန္တိ = မတည်ကုန်သည်သာတည်း။ [ကမ္ဘာပေါင်း (၈၄၀၀၀) အသက်ရှင်လျက် တည်နေနိုင်ကြကုန်သော နေဝသညာနာသညာယတန ဗြဟ္မာကြီးတို့၏ သန္တာန်၌သော်မှလည်း ဇီဝိတ ဝေဒနာ သညာစသော စေတသိက် နာမ်တရားစုတို့သည် နှစ်မျိုးသော စိတ်တို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ် တည်နေကြသည်ကား မဟုတ်ကုန်။ တစ်ခုသော စိတ်နှင့်သာလျှင် အတူတကွ ဖြစ်ကြကုန်၍ ထိုစိတ်နှင့်ပင် အတူတကွ ချုပ်ပျက်၍ သွားခြင်းကြောင့် ဒုတိယစိတ် ဖြစ်သည့်တိုင်အောင် မတည်နိုင်ကုန်ဟု ဆိုလို၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၁။)]

၃။ မရန္တဿ = စုတေက္ခယလွန်သော သတ္တဝါ၏။ နိရုဒ္ဓါ = စုတိစိတ်နှင့် အတူတကွ ချုပ်လေကုန်သော။ ယေ ခန္ဓာ = အကြင်ခန္ဓာတို့သည်လည်းကောင်း။ ဣဓ = ဤ ပဝတ္တိအခါ၌။ တိဌမာနဿ = တည်နေဆဲဖြစ်သော = အသက်ရှင်နေဆဲဖြစ်သော သတ္တဝါ၏။ ယေ ဝါ နိရုဒ္ဓါ = အကြင်ပျက်ခြင်း = ဘင်ကာလသို့ ရောက်ရှိသဖြင့် ချုပ်ပျက်သော ခန္ဓာတို့သည်လည်းကောင်း။ သန္တိ = ရှိကြလေကုန်၏။ တေ သဗ္ဗေပိ ခန္ဓာ = ထိုအလုံးစုံသော ခန္ဓာတို့သည်လည်း။ သဒိဿာ = တစ်ချက်တည်း တူညီကြကုန်၏။ အပ္ပဋိသန္ဓိကာ = တစ်ဖန် ပြန်လာ၍ ဆက်စပ်ခြင်း မရှိကုန်မူ၍။ ဂတာ = ဝိဂတာ = ကင်းပျောက်၍ သွားကြလေကုန်၏။ (စုတိ၏ ဘင်ကာလ၌ စုတိခန္ဓာတို့၏ ချုပ်ပျက်ခြင်း၊ ပဝတ္တိအခါ ပရမတ်ခန္ဓာတို့၏ ဘင်ကာလ၌ချုပ်ပျက်ခြင်း၊ ဤချုပ်ပျက်ခြင်း နှစ်မျိုးကား တူညီလျက်ရှိ၏။ ချုပ်ပျက်သည့်အခါ မရှိခြင်းသဘောသို့သာ ရောက်ရှိသွား၏။ ချုပ်ပျက်ပြီးသော ခန္ဓာသည် အသစ် တစ်ဖန် ပြန်ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ မရှိ၊ မရှိခြင်း သုညသဘောသို့သာ ဆိုက်ရောက်သွား၏။ ယင်းမရှိခြင်း သုညသဘောသို့ ဆိုက်ရောက်သွားပြီးသော ခန္ဓာသည် အသစ်တစ်ဖန်ဖြစ်ပြန်၍ ဖြစ်ဆဲခန္ဓာနှင့် ပြန်လည်ဆက်စပ်ခြင်း သဘောလည်း မရှိ။ စုတိခန္ဓာတို့သည် အသစ်တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ မဖြစ်ကြကုန်သကဲ့သို့ အလားတူပင် ထိုစုတိစိတ်မှ ရှေး၌လည်း ခန္ဓာတို့သည်လည်း ချုပ်ပြီးနောက် အသစ်ပြန်လည်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိကြလေကုန်။ ထို့ကြောင့်

သတ္တဝါတို့၏ အသက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဇီဝိတိန္ဒြေသည် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏာသာလျှင် သက်တမ်းရှိ၏ဟု ဆိုလို၏။)

၄။ ယေ သင်္ခါရာ = အကြင်သင်္ခါရတရားတို့သည်။ အနန္တရာ စ = အနန္တရမေဝ = လွန်လေပြီးသော အခြားမရှိသည့် အခြားမဲ့ကာလ၌သာလျှင်။ ဘဂ္ဂါ = နိရုဒ္ဓါ = ချုပ်ပျက်ခဲ့လေကုန်ပြီ။ ယေ စ သင်္ခါရာ = အကြင် သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း။ အနာဂတေ = အနာဂတ်ကာလ၌။ ဘဂ္ဂါ = ဗျဉ္ဇနသီလာ = ချုပ်ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍။ ဘိဇ္ဇိသန္တိ = ချုပ်ပျက်ကြကုန်လတ္တံ့။ တေသံ = ထိုအတိတ်အနာဂတ် သင်္ခါရတရားတို့၏ လည်းကောင်း။ တဒန္တရာ နိရုဒ္ဓါနံ = ထိုအတိတ်အနာဂတ် သင်္ခါရတရားတို့၏ အလယ်၌ ပစ္စုပ္ပန်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်၍ ချုပ်ပျက်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏လည်းကောင်း။ တေသံ = ထိုအတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု သုံးမျိုးပြားကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏လည်း။ လက္ခဏေ = ပျက်ခြင်း = ဘင်ကာလဟူသော လက္ခဏာကြောင့်။ ဝါ။ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကာလဟူသော အမှတ်လက္ခဏာနိမိတ်၌။ ဝေသမံ = မတူထူးခြားကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သည်။ နတ္ထိ = မရှိသည်သာတည်း။

၅။ အနိဗ္ဗတ္တေန = အနုပ္ပန္နေန = ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းသို့ ရောက်ဆဲ မဟုတ်သော။ စိတ္တေန = စိတ်ဖြင့်။ ဇာတော = ဖြစ်သည် မည်သည်။ နဟောတိ = မဟုတ်။ ပစ္စုပ္ပန္နေန စိတ္တေန = ပစ္စုပ္ပန်စိတ်ဖြင့်။ ဇီဝတိ = အသက်ရှင်သည် မည်၏။ စိတ္တဘင်္ဂါ = စိတ်၏ ချုပ်ပျက်သွားခြင်းကြောင့်။ လောကော = ဤသတ္တလောကသည်။ မတော = သေသည်မည်၏။ ဧဝံ သန္တေပိ = ဤသို့ ဖြစ်ပါသော်လည်း။ ပညတ္တိ = သန္တာနပညတ်သည်။ ပရမတ္ထိယာ ပရမတ္ထဘူတာ = ပရမတ္ထနှင့် စပ်ခြင်းရှိရကား ပရမတ္ထဖြစ်၍ ဖြစ်၏။

[တစ်ဘဝ၌ တစ်ခါသေကျေ ပျက်စီးရခြင်းကား သမုတိသစ္စာ သမုတိမရဏတည်း။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် စုတိစိတ်၏ ဘင်ကာလသို့ရောက်ရှိခြင်း = ချုပ်ပျက်ခြင်းကိုပင် သေသည်ဟု ဆို၏။ စုတိစိတ်၏ ချုပ်ပျက်ခြင်းကဲ့သို့ ပဝတ္တိအခါ အလုံးစုံသော ထိုထိုစိတ်၏လည်း ချုပ်ပျက်ခြင်း ဘင်ကာလသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် ဤလောကသည် ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့် သေသည်မည်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်း။ ချုပ်ပျက်ပြီးသော စိတ်၏ တစ်ဖန်ပြန်လာ၍ မချုပ်ပျက်သေးသော စိတ်နှင့် ဆက်စပ်ခြင်းမည်သည် မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်တည်း။ ယင်းသို့ဖြစ်ပါလျက် အဘယ်သဘောအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေမှ စုတိတိုင်အောင် အသက်ရှင်၏ဟု ဆိုအပ်ပါသနည်းဟူမူ၊ ထိုထိုထင်ရှား ရှိသော မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် တကွသော စိတ်ကို အစွဲပြု၍ “တိဿသည် အသက်ရှင်၏၊ ဖုဿသည် အသက်ရှင်၏” ဤသို့ အခေါ်အဝေါ်စကားဖြစ်ခြင်း၏ အရာဖြစ်၍ ဖြစ်သော အကြင် အဆက်မပြတ် ရှေ့နှင့်နောက် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ်ဖြစ်နေသော ခန္ဓာအစဉ်ဟူသော အကြင်သန္တာနပညတ်သည် ရှိ၏။ ထိုလောကဝေါဟာရစကား ဖြစ်-ခြင်း၏ အရာဖြစ်သော သန္တာနပညတ်သည် “တိဿသည် အသက်ရှင်၏၊ ဖုဿသည်အသက်ရှင်၏”ဟူသော ဤလောကဝေါဟာရစကား ဖြစ်ခြင်း၌ ကိုးကွယ်အားထားရာ ပရမတ္ထပင် ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - နာမဂေါတ္တံ န ဇီရတိ (သံ၊ ၁၊ ၄၀။) = အမည်နာမပညတ် အမျိုးအနွယ်ပညတ်သည် မအို” - ဤသို့ ဟောကြားထားတော် မူကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၂။)]

၆။ ယေ = အကြင် သင်္ခါရတရားတို့သည်။ ဘဂ္ဂါ = ချုပ်ပျက်သွားကြကုန်၏။ တေ = ထိုချုပ်ပျက်သွားကြ-ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည်။ အနိဓာနဂတာ = တစ်စုံတစ်ခုသော အရပ်၌ သို့မှီးသိမ်းဆည်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ မရောက်ရှိကြလေကုန်။ (အထ ခေါ် = တကယ်စင်စစ်အားဖြင့်မူကား။ အဘာဝမေဝ = မရှိခြင်း အဘာဝသဘောသို့သာလျှင်။ ဂတာ = ရောက်ရှိသွားကြလေကုန်၏။) ယတော = အကြင်သင်္ခါရတရား အစုအပုံ မှ။ ဝတ္တမာနဘာဝံ = ဖြစ်ဆဲဝတ္တမာန် = ပစ္စုပ္ပန်အဖြစ်သို့။ အာဂစ္ဆေယျံ = ရောက်ရှိလာကြလေကုန်ရာ၏။ အနာ

မဂ္ဂါမဂ္ဂဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - သမ္မသနဏာဓိခန်း

ဂတေ = နောင်အနာဂတ်အဖို့၌။ တာဒိသော = ထိုကဲ့သို့သော သဘောရှိသော။ ပုဇ္ဈော = သင်္ခါရတရားအစုအပုံသည်။ နတ္ထိ = မရှိသည်သာတည်း။ ယေ = အကြင်ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့သည်။ နိဗ္ဗတ္တာ = မိမိ၊ မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝ လက္ခဏာအသီးအသီးသို့ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်အနေအားဖြင့် ဆိုက်ရောက်လာကုန်သည် ဖြစ်၍ ရအပ်သော အတ္တဘောရှိကုန်၍ = ပရမတ္ထအထည်ကိုယ်ခြင် ထင်ရှားရှိကုန်၍ ဖြစ်ဆဲဖြစ်ကြကုန်၏။ တေပိ = ထိုပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း။ အာရဂ္ဂေ = ပွတ်ဆောက်ဖျား စူးဖျား၌။ သာသပူပမာ = တင်ထားအပ်သော မုန့်ညင်းစေ့လျှင် တူသောဥပမာ ရှိကုန်၍။ တိဌန္တိ = တည်ကြကုန်၏။

[အပ်တစ်ချောင်းသည် ထောင်လျက် တည်နေသည် ဆိုကြစို့။ ထိုသို့ထောင်လျက် စိုက်ထူထားအပ်သော အလွန်အလွန် သေးငယ်သိမ်မွေ့သော အပ်ဖျား၏ ထိပ်ပေါ်၌ ပစ်တင်ထားအပ်သော မုန့်ညင်းစေ့သည် ထိုအပ်၏ အစွန်းထိပ်ဖျားကို ထိကာမျှသည်သာ ဖြစ်၍ လိမ့်ကျသွားကာ ကြာရှည်စွာ မတည်နိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိနေကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပြီး-သည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် ချုပ်ပျက်၍သာ သွားကြကုန်၏။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်း သဘော-သည် မရှိသည်သာတည်း။ ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော ထိုသင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် မဖြစ်မီ မဖြစ်ခင် ရှေ့အဖို့၌လည်း မရှိကြ။ ဖြစ်ပြီးနောက်၌လည်း မရှိကြ။ ထိုမရှိခြင်း နှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာလျှင် ပွတ်ဆောက်ဖျား၌ တင်ထားအပ်သော မုန့်ညင်းစေ့ပမာ အလွန်အလွန် တိုတောင်းသော အချိန်ကာလ အတွင်း-၌သာ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်-ဟူသော ယာယီအခိုက်အတန့်မျှသာ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၂။)]

၇။ နိဗ္ဗတ္တာနံ = ဖြစ်ပေါ်ပြီးကြကုန်သော။ နေသဉ္စ ဓမ္မာနံ = ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏လည်း။ ဘင်္ဂေါ = ပျက်ခြင်း = ဘင် မည်သည်ကို။ ပုရက္ခတော = ရှေ့မှပြုအပ်သည် = ရှေ့သွားပြုအပ်သည်။ ဟောတိ = ဖြစ်ပေ၏။ (စင်စစ် ပျက်လတ္တံ့ ဖြစ်၍ မလွဲမရှောင်နိုင် ဟူလိုသည်။) ပုရာဏောဟိ = ရှေးအတိတ်ဟောင်း ခန္ဓာတို့နှင့်။ အမိသိတာ = မရောမယှက်ကုန်သည် ဖြစ်၍။ ပလောကဓမ္မာ = ပျက်စီးခြင်းသဘော ရှိကုန်သည် ဖြစ်၍။ တိဌန္တိ = တည်နေ-ကြကုန်၏။

၈။ အဒဿနတော = မမြင်အပ်ရာ အရပ်မှ = အာယန္တိ = အာဂစ္ဆန္တိ = လာကုန် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဤစကားရပ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အစုအပုံမှ လာခြင်း မရှိသည်ကိုပင် ဆိုလိုသည်။) ဘဂ္ဂါ = ဘဂ္ဂါပိ = ပျက်ကုန်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း။ အဒဿနံ = မမြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်သို့။ ဂစ္ဆန္တိ = ရောက်ကုန်၏။ (တစ်စုံတစ်ခုသော အစုအပုံသို့ ကပ်ရောက်ခြင်း မရှိသောကြောင့် အချင်းခပ်သိမ်း အဘာဝသို့သာလျှင် ရောက်-ကုန်၏ ဟူလိုသည်။) အာကာသေ = ကောင်းကင်၌။ ဝိဇ္ဇပ္ပါဒေါ = လျှပ်ပြက်သကဲ့သို့။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စ = ဖြစ်လည်း ဖြစ်ကုန်၏။ ဝယန္တိ စ = ပျက်လည်းပျက်ကုန်၏။ ဣတိ အယံ အတ္ထော = ဤသို့သော အနက်သဘောသည်။ ပါကဋ္ဌော = ထင်ရှားသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်၏။ (မဟာနိဒ္ဒေသ၊ ၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၀။)

၇။ ဓမ္မတာရုပ် - ရှုနည်း

စက္ခုန္တေ၊ သောတိန္တေ၊ ယာနိန္တေ၊ ဇိဝှိန္တေ၊ ကာယိန္တေ၊ ဇီဝိတိန္တေ စသော ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ဣန္ဒြေတို့နှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိသော သံ-ကြေး-သလွဲဖြူ-သလွဲမည်း-ရွှေ-ငွေ-ပုလဲ-ပတ္တမြား-ကျောက်မျက်ရွဲ-ခရုသင်း-သန္တာ-ပတ္တမြားနီ-ပတ္တမြားပြောက်-မြေ-ကျောက်တောင်-မြက်-သစ်ပင်-နွယ်-စသည့် သက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓအမည်ရသော ဩဇဉ်မကရုပ် သဒ္ဓနဝကကလာပ်ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။

ရှေးဦးစွာ အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် မိမိ ဝိပဿနာရှုပွားလိုသော သစ်ပင်-ရေ-မြေ-တော-တောင်-ရွှေ-ငွေ-ကျောက်-သံ-ပတ္တမြားစသည့် သက်မဲ့အရာဝတ္ထုတစ်ခုခုကို မိမိ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်အရောင် အလင်းဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ထိုအရာဝတ္ထု၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို စိုက်ရှူပါ။ ယင်းအရာဝတ္ထု၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အစုအပုံကို အတုံးအခဲကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သောအခါ ယင်း ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့၏ အတုံးအခဲ၌ အာကာသဓာတ်ကို တစ်ဖန်မြင်အောင် ဆက်ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များကို လွယ်ကူစွာပင် တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဤအဆင့်သို့ တိုင်အောင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနိုင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့မူကား များသောအားဖြင့် မိမိ ဝိပဿနာရှုပွားလိုသော ရွှေ-ငွေ-စသော ယင်းအရာဝတ္ထု၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့ကို စိုက်၍ ရှုလိုက်ရုံ မျှဖြင့်ပင် ယင်းရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို အလွယ်တကူပင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဓာတ်ခွဲပါ။ ယင်းရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ အသံမပါသော် ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက်ရှိသော ဩဇဋ္ဌမကရုပ်များ ရှိကြ၏။ အသံပါသော် အသံလျှင် (၉)ခုမြောက်ရှိသော သဒ္ဒနဝကကလာပ်ရုပ်များ ရှိကြ၏။ ယင်းပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။

ဤ ရူပသတ္တက ဝိပဿနာရှုနည်း (၇)နည်းတို့တွင် နံပါတ် (၁)မှ နံပါတ် (၆)တိုင်အောင်သော ရုပ်တရား-တို့ကား သက်ရှိလောက၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ပင် ဝိပဿနာရှုနိုင်ပါသည်။ နောက်ဆုံး၌ ရေးသားတင်ပြထားသော နံပါတ်(၇)ခုမြောက် ဖြစ်သော ဓမ္မတာရုပ် တရားများကား အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓဖြစ်သော သက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားများသာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း ဓမ္မတာရုပ်တို့ကို ဗဟိဒ္ဓ သက်မဲ့လောက၌သာ ရှုပါ။

အရူပသတ္တက ဝိပဿနာ ရှုနည်း

အရူပသတ္တက ဝိပဿနာရှုနည်း၌ —

- ၁။ ကလာပအားဖြင့်ရှုနည်း = ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ ရှုနည်း၊
 - ၂။ ယမက = အစုံအားဖြင့် ရှုနည်း၊
 - ၃။ ခဏိကအားဖြင့် ရှုနည်း၊
 - ၄။ ပဋိပါဋိ = အစဉ်အတိုင်းအားဖြင့် ရှုနည်း၊
 - ၅။ ဒိဋ္ဌိဥပ္ပါဋန = ဒိဋ္ဌိကို ခွာသောအားဖြင့် ရှုနည်း၊
 - ၆။ မာနဥပ္ပါဋန = မာနကို ခွာသောအားဖြင့် ရှုနည်း၊
 - ၇။ နိကန္တိပရိယာဒါန = တဏှာ = နိကန္တိကို ကုန်အောင် မဖြစ်အောင် ရှုနည်း —
- ဤသို့အားဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပုံ (၇)နည်း လာရှိပေသည်။

၁။ ကလာပအားဖြင့် ရှုနည်း

အထက်ပါ ရူပသတ္တက ရှုနည်း၌ လာရှိသော (၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားကို ပေါင်းစုခြုံငုံ၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ ဝိပဿနာရှုနေသော စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်ဖန်ပြန်၍ တစ်လှည့် စီ ဝိပဿနာရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၁- ၂၆၂။)

ဤမျှဖြင့် ဝိပဿနာရှုကွက်ကို သဘောမပေါက်သေးသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အတွက် ရှင်းလင်းချက်များကို ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ -

ရူပသတ္တကရှုနည်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သော အာဒါနနိက္ခေပနရုပ်မှသည် ဓမ္မတာရုပ်သို့တိုင်အောင်သော (၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို (၇)ဌာန မခွဲခြားတော့ဘဲ တစ်ပေါင်းတည်းပြု၍ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာဝယ် အနိစ္စဟူသော ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ ထပ်၍ ဝိပဿနာရှုရပြန်၏။

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏ - ယင်း (၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြင်း၌ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသည့်သဘောကို = အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ အနိစ္စဟူသော ယင်းဝိပဿနာစိတ်ကိုပင် = အနိစ္စဟူသော မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကိုပင် တစ်ဖန် ပြန်၍ နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် = နောက်ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဖြင့် ယင်း ရှေ့ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်၏ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားသော အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

အလားတူပင် တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြင်း၌ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စ အခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ အနိစ္စဟူသော ယင်းရှေ့ဝိပဿနာ ဇောစိတ်အစဉ်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် = နောက်ဝိပဿနာဇောစိတ်အစဉ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ယင်းရှေ့ဝိပဿနာစိတ်၏ = ရှေ့ဝိပဿနာဇောစိတ်အစဉ်၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့် သဘောကို = ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟု ရှုပါ။

အလားတူပင် တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြင်း၌ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ အနိစ္စဟူသော ယင်းရှေ့ဝိပဿနာ ဇောစိတ်အစဉ်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ နောက်ဝိပဿနာဇောစိတ်အစဉ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းရှေ့ဝိပဿနာ စိတ်၏ = ရှေ့ဝိပဿနာဇောစိတ်အစဉ်၏ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမဟုတ်သည့် အနတ္တအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ အနတ္တဟု ရှုပါ။

ယင်း(၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှု၍ ဒုက္ခဟု ရှုသော ယင်းရှေ့ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီးခွဲ၍ အလားတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။

အလားတူပင် ယင်း (၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို အနတ္တဟု ရှု၍ အနတ္တဟု ရှုသော ယင်း ရှေ့ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟု လည်းကောင်း ဝိပဿနာရှုပါ။ သဘောပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။

ရှေ့စိတ် - နောက်စိတ်

ဝိပဿနာရှုနေသော စိတ်ဟူသည် ပုထုဇနနှင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်များ၏ သန္တာန်၌ မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်များ ဖြစ်၍ အသေက္ခ = ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့၏ သန္တာန်၌ မဟာကြိယာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များ ဖြစ်ကြ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၈၈။)

ဤအရာ၌ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်းမှာ ယင်း မနော-ဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်အားလုံးကိုပင် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် ရှေ့စိတ် နောက်စိတ်ဟု ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ စိတ္တက္ခဏာတစ်ခု တစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော စိတ်တစ်ခု တစ်ခုကိုသာလျှင် ရည်ညွှန်း၍ ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ဟု ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

အထက် ရူပသတ္တကရှုနည်းတွင် ရေးသားတင်ပြထားသော (၇)ဌာန၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံအလိုက် ခွဲတမ်းချလိုက်သော် ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ၊ ဓမ္မာရုံဟု အာရုံ (၆)မျိုးပြားသည် ကို တွေ့ရှိနိုင်၏။ အနှစ် (၁၀၀)ဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်သော အချိန်ကာလအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားအားလုံးကို ရည်ညွှန်းထားသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်တရားအားလုံးကို လောကီဝိပဿနာစိတ် တစ်ခုတည်းက တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း လောကီဝိပဿနာ ဇောစိတ္တက္ခဏာ တစ်ခုအတွင်း၌ကား မသိနိုင်။

(အညထာ) ဧကေနေဝ လောကီယစိတ္တေန ပဉ္စန္ဒံ ခန္ဓာနံ ပရိဂ္ဂဟပရိဇာနနာဒီနံ အသမ္ဘဝတော။ န ဟိ သနိဒဿနသပ္ပဋိယာဒိံ ဧကန္တံ အာရမ္မဏံ ကာတုံ သက္ကာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၇၀။)

ပုထုဇနအဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေသေးသော အသင်သူတော်ကောင်း၏သန္တာန်၌ ဖြစ်နိုင်သော ဝိပဿနာစိတ်တို့မှာ မဟာကုသိုလ်မနောဒွါရိက ဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ခုတည်းသော လောကီဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် = လောကီဝိပဿနာ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ချက်တည်းဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စအချက်၊ ဒုက္ခအချက်၊ အနတ္တအချက်တို့ကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းစသည်တို့၏ မဖြစ်သင့်သောကြောင့်ပင်တည်း။ မှန်ပေသည် လောကီဝိပဿနာ စိတ္တက္ခဏာ တစ်ချက်တည်းဖြင့် ရူပါရုံ၊ သဒ္ဓါရုံစသည့် အာရုံ (၆)ပါးလုံးကို တစ်ပေါင်းတစ်စည်းတည်း အာရုံပြုခြင်းငှာကား မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် —

တမ္ပိ စိတ္တံ အပရေန စိတ္တေန “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ သမ္မသတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၂။)

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ရှေ့ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းသည် ရှေးရှေးသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကို နောက်နောက်သော ဝိပဿနာမနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ယင်း ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်တစ်ခုလုံးက မိမိရှုပွားသုံးသပ်နေသော သင်္ခါရတရား၏ သို့မဟုတ် သင်္ခါရတရားစု၏ အနိစ္စအချက်၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအချက် သို့မဟုတ် အနတ္တအချက်ကိုသာ အာရုံပြုနေသောကြောင့် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် — တံ စိတ္တံ အပရေန စိတ္တေန = ထိုရှေ့ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပါ — ဤသို့စသည်ဖြင့် စိတ်တစ်ခုတည်းအနေဖြင့် ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤအရာဝယ် အသင်သူတော်ကောင်းသည် သဘာဝယုတ္တိဘက်ကလည်း တစ်ဖန် ဝေဖန်နှိုင်းချိန် စဉ်းစားသင့်လှပေ၏။ နိရောဓသမာပတ်မှ ထစဖြစ်သော အနာဂါမ်အရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ အနာဂါမိဖိုလ်၊ ရဟန္တာအရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ အရဟတ္တဖိုလ်သည် အာဝဇ္ဇန်းမပါဘဲ ဖြစ်နိုင်သည့် ထုံးများရှိသော်လည်း ရိုးရိုး အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သလိုအာရုံပြုနေသည့် ကာမာဝစရစိတ်များ ဖြစ်ရာအခါ၊ ဝိပဿနာအရာစသည်တို့၌ ဝီထိစိတ်တို့သည် အာဝဇ္ဇန်းမပါဘဲ ဖြစ်နိုင်ရိုးဓမ္မတာ မရှိကြပေ။ အာဝဇ္ဇန်းပါမှသာ ဖြစ်နိုင်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ တစ်ခုတည်းသော အာဝဇ္ဇန်းကလည်း အာရုံ (၆)ပါးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ဆင်ခြင်နိုင်သည့် စွမ်းအားကား မရှိပေ။ အာရုံ တစ်မျိုးပြီးမှ တစ်မျိုးကိုသာ ထိုက်သလို ဆင်ခြင်နိုင်၏။ အထက်တွင် တင်ပြထားသော

(၇)ဌာန၌ တည်ရှိသော ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုရမည့် ရုပ်တရားတို့တွင် အာရုံ (၆)ပါးလုံး ထိုက်သလို ပါဝင်နေ၏။ ရူပါရုံကို ဆင်ခြင်သော အာဝဇ္ဇန်း သဒ္ဓါရုံကို ဆင်ခြင်သော အာဝဇ္ဇန်း စသည်ဖြင့် ရှုနေသော ဝိပဿနာဇောဘက်၌လည်း အာဝဇ္ဇန်း အသီးအသီး ထိုက်သလို ရှိနိုင်၏။ အာဝဇ္ဇန်းတစ်မျိုးပါသော ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်တစ်ခုကို တစ်ဝီထိဟု ခေါ်ဆိုရကား အာဝဇ္ဇန်း အမျိုးမျိုး ထိုက်သလို ရှိနိုင်သကဲ့သို့ ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်လည်း အမျိုးမျိုးပင် ရှိနိုင်ပေသည်။

တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာရှုနေသော မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်များကို တစ်ဖန်ပြန်၍ နောက်ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောစိတ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထား၏။ ဤ၌ ရှေ့ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောစိတ်အစဉ်က ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၏။ နောက်ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောစိတ်အစဉ်က ရှေ့ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောစိတ်အစဉ်ဟူသော နာမ်တရားစုကို အာရုံပြု၏။ ဤသို့လျှင် ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်တို့ကား အာရုံချင်းလည်း မတူညီကြပေ။

တစ်နည်းဆိုရသော် — ရှေ့စိတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားအပ်သော ရှေ့ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များကား ယင်း (၇)ဌာနတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်း-အရာ၊ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၏။ နောက်စိတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားအပ်သော ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်များက ရှေ့စိတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားအပ်သော ရှေ့ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဟူသော နာမ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အခြင်းအရာတစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြု၏။ ဤသို့လျှင် ရှေ့စိတ်နှင့် နောက်စိတ်တို့သည် = ရှေ့ဝီထိနှင့် နောက်ဝီထိတို့သည် အာရုံချင်းလည်း မတူကွဲပြား ခြားနားကြကုန်၏။ အာရုံချင်း မတူညီသဖြင့် အာဝဇ္ဇန်းချင်းလည်း မတူကွဲပြား ခြားနားလျက်ပင် ရှိ၏။ ရှေ့စိတ်၏ အာဝဇ္ဇန်းကား ရုပ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးသော အခြင်းအရာကို ဆင်ခြင်တတ်သော အာဝဇ္ဇန်း ဖြစ်၏။ နောက်စိတ်၏ အာဝဇ္ဇန်းကား ရှေ့စိတ်ဟူသော နာမ်တရားစု၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊ အနတ္တအခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာကို သိ၏။ ရှေ့စိတ်၏ အာဝဇ္ဇန်းနှင့် နောက်စိတ်၏ အာဝဇ္ဇန်းသည် မတူညီသဖြင့် ရှေ့စိတ်ကား ဝီထိစဉ် တစ်ခု၊ နောက်စိတ်ကား ဝီထိစဉ် တစ်ခုပင် ဖြစ်ပေသည်။

တဒါရုံ — တစ်ဖန် သမ္မောဟဝိနောဒနိအဋ္ဌကထာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဝိဘင်း ဝိညာဏပုဒ်အဖွင့်၌ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၇။) လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို အာရုံပြုနေသော ဝိပဿနာဇောများ၏ နောင်၌ တဒါရုံကို မရနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ပုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အမည်ရသော အလွန်အားကောင်းသော ဗလဝ ဝိပဿနာဇောများ၏ နောင်၌ တဒါရုံကို မရအပ် မရနိုင်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ယင်းဖွင့်ဆိုချက်မှာ အလွန်အားကောင်းသော ဗလဝဝိပဿနာပိုင်းကို ရည်ရွယ်၍ ဖွင့်ဆိုထားခြင်းပင် ဖြစ်ကြောင်းကို ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်နှင့် ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာတို့ကို ကိုးကား၍ ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ယခုအခါ၌ အသင်သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်၌ ယုံမှားသံသယများ ကင်းရှင်းသွားစေရန် ရည်သန်၍ ယင်းပဋ္ဌာန်းပါဠိတော် မြတ်ကြီးနှင့် ပဋ္ဌာန်းအဋ္ဌကထာတို့ကို ထပ်မံ၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

သေက္ခာ ဝါ ပုထုဇ္ဇနာ ဝါ ကုသလံ အနိစ္စတော ဒုက္ခတော အနတ္တတော ဝိပဿန္တိ၊ ကုသလေ နိရုဒ္ဓေ ဝိပါကော တဒါရမ္မဏတာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၃။)

ကုသလေ နိရုဒ္ဓေတိ ဝိပဿနာဇောဝီထိယာ ပစ္ဆိန္နာယ။ **ဝိပါကောတိ** ကာမာဝစရဝိပါကော။ **တဒါရမ္မဏတာတိ** တဒါရမ္မဏတာယ။ တံ ကုသလဿ ဇောဒဿ အာရမ္မဏဘူတံ ဝိပဿိတကုသလံ အာရမ္မဏံ

ကတ္တာ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ န ကေဝလဉ္စ တဒါရမ္မဏာဝသေနော၊ ပဋိသန္ဓိ-ဘဝင်္ဂ-စုတိဝသေနာပိ။ ဝိပါကော ဟိ ကမ္မံ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ ဂဟိတပဋိသန္ဓိကဿ ကုသလာရမ္မဏော ဟောတိယေဝ၊ သော ပန ဒုဗ္ဗိညေယျတ္တာ ဣဓ န ဒဿိတော။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၄၃၆။ ပဋ္ဌာနအဋ္ဌကထာ။)

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ ပုထုဇနပုဂ္ဂိုလ်တို့သည်လည်းကောင်း ကုသိုလ်တရားကို အနိစ္စ-အားဖြင့် = အနိစ္စဟု၊ ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ကြကုန်၏။ ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာကုသိုလ်ဇောဝီထိသည် = ကုသိုလ်ဇောစိတ်အစဉ်သည် ပြတ်ခဲ့သော် ချုပ်ခဲ့သော် ယင်းဝိပဿနာကုသိုလ်ဇော၏ နောင်၌ ကာမာဝစရဝိပါက်စိတ်သည် ထိုဝိပဿနာကုသိုလ်ဇော၏ အာရုံဖြစ်သော ထိုဝိပဿနာကုသိုလ်ဇော၏ အရှုခံ ကုသိုလ်တရားအာရုံကိုပင် အာရုံပြု၍ တဒါရုံအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၃။)

အဋ္ဌကထာ၌ကား ယင်း ကာမာဝစရဝိပါက်တရားသည် ကုသိုလ်တရားကို အာရုံပြု၍ တဒါရုံ၏ အစွမ်း-ဖြင့်သာ ဖြစ်သည် မဟုတ်သေး၊ ပဋိသန္ဓေကိစ္စ ဘဝင်္ဂကိစ္စ စုတိကိစ္စ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း ဖြစ်နိုင်သေး၏ဟု ဖွင့်ဆိုထား၏။ ထင်ရှားအောင်ဆိုရသော် ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

သံသရာခရီး မဆုံးသေးသော သတ္တဝါမှန်သမျှသည် သေခါနီးမရဏာသန္ဓကာလဝယ် ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော နိမိတ်သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးကို အာရုံပြု၍ ဓမ္မတာ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် အတိတ်ဘဝ သေခါနီးကာလ မရဏာသန္ဓအခါဝယ် ကုသိုလ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်း-အရာကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို အာရုံပြု၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာရှုလျက် မရဏာသန္ဓဇောသည် စောခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိဟူသော ဝိပါက်စိတ်သည် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သော ကုသိုလ်ကံကိုပင် အာရုံပြု၏။ (အခြားကုသိုလ်ကံ အာရုံ တစ်ခုခု ထင်ရာ၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။) ထိုကုသိုလ်ကံအာရုံကို ပဋိသန္ဓေ-ဘဝင်-စုတိဟူသော ဝိပါက်တရားက အာရုံပြုမှုသည် သိနိုင်ခဲ့သော သဘောရှိသောကြောင့် ဤပဋ္ဌာန်းပါဠိတော် ပဉ္စာဝါရ အာရမ္မဏပစ္စည်းအရာ၌ ဘုရားရှင်သည် မညွှန်ပြတော် မူခြင်းဖြစ်သည်။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၄၃၆။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော်နှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဝိပဿနာကုသိုလ်ဇော၏ နောင်၌ တဒါရုံကျမှု လာရှိသော-ကြောင့် ယင်းတဒါရုံကျနိုင်၏ဟူသော အဆိုမှာ တရုဏဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နုနယ်သော ဇော၏ နောင်၌ တဒါရုံကျမှုကို ရည်ရွယ်သည်ဟု ဆရာမြတ်တို့ အယူရှိတော်မူကြသည်။ ဗလဝိပဿနာ အမည်ရသော အလွန်အားကောင်းသော ဝိပဿနာဇော၏ နောင်၌ကား အထက်ပါ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာကြီး၌ ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း တဒါရုံ မကျနိုင်ဟုပင် မှတ်ပါ။ ပညာရှိ သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့သည် စိစစ်စူးစမ်း၍ ယူရန် အချက်တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်အတွက်ကား လက်တွေ့ စမ်းသပ် ရှုပွားကြည့်ရန် အခွင့်ကောင်းကြီး တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း အထက်ပါ အဆိုအမိန့်များနှင့် အညီ ဝိပဿနာရှုသော စိတ်ဟူသည်မှာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်း ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်မှာ တဒါရုံ ကျခဲ့သော် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနစ်ကြိမ်၊ တဒါရုံ နှစ်ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။ တဒါရုံ မကျခဲ့သော် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနစ်ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

ဇော အသီးအသီး၌လည်းကောင်း၊ အကယ်၍ တဒါရုံကျခဲ့သော် တဒါရုံ အသီးအသီး၌လည်းကောင်း -

- ၁။ ဉာဏ်လည်း ယှဉ်၍ ပီတိလည်း ယှဉ်သော် နာမ်တရား — ၃၄ ၊
- ၂။ ဉာဏ်သာ ယှဉ်၍ ပီတိ မယှဉ်သော် နာမ်တရား — ၃၃ ၊
- ၃။ ဉာဏ် မယှဉ်ဘဲ ပီတိသာ ယှဉ်သော် နာမ်တရား — ၃၃ ၊
- ၄။ ဉာဏ်လည်း မယှဉ် ပီတိလည်း မယှဉ်သော် နာမ်တရား — ၃၂ ၊

ဤသို့ အသီးအသီး ဖြစ်ပေသည်။ (ဇိတ္တန္တိ စေတ္တ သဿယုတ္တစိတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ ပဋိသံဌ၊ ၁၊ ၂၃၉။)

ထို့ကြောင့် ရှေ့စိတ်-နောက်စိတ်ဟု စိတ်ကိုသာ မှတ်၍ ဆိုသော်လည်း ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွသော ဝိပဿနာမနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် တစ်ခုလုံးကိုပင် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် ရှေ့စိတ်ဟုလည်း- ကောင်း၊ နောက်စိတ်ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ အလားတူပင် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် စေတသိက်များနှင့် အတူတကွသော ယင်းမနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်တစ်ခုလုံးကိုပင် အနိစ္စဟူသော စိတ်၊ ဒုက္ခဟူသော စိတ်၊ အနတ္တဟူသော စိတ် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပထမစိတ် ဒုတိယစိတ် စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟုလည်း မှတ်သားပါလေ။ ယမကအားဖြင့် ရှုနည်း စသည့် နောက်နောက် ရှုကွက်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

၂။ ယမက = အစုံအားဖြင့် ရှုနည်း

အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို ယင်းရုပ်တရား၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ထိုသို့ရှုသော ဝိပဿနာစိတ်ကို = သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွသော မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် = နောက်မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဖြင့် ယင်းပထမဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တ အခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ရှုပါ။ အလား- တူပင် အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို ဒုက္ခဟူသော ဝိပဿနာစိတ်၊ အနတ္တဟူသော ဝိပဿနာစိတ်တို့ကိုလည်း နည်း- တူပင် လက္ခဏာယာဉ် သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ဝယောဝုဗ္ဗတ္ထင်္ဂမရုပ်၊ အာဟာရမယရုပ်၊ ဥတုမယရုပ်၊ ကမ္မဇရုပ်၊ စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်၊ ဓမ္မတာရုပ် အသီး- အသီးကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တဟု) အသီးအသီး ရှု၍ ယင်း အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တဟု) ရှုသော ဝိပဿနာစိတ်ကို နောက်ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု၊ အနတ္တဟု) အသီးအသီး နည်းတူ ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၂။)

[မှတ်ချက် — ကလာပအားဖြင့် ရှုနည်း၌ (၇)ဌာန၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို ဌာနတစ်ခုစီ မခွဲဘဲ ခြုံ၍ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤယမကရှုနည်း၌ကား ဌာနတစ်ခုစီ ခွဲ၍ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤမျှသာ ထူးထွေကွဲပြားသည်။]

၃။ ဓဏိကအားဖြင့် ရှုနည်း

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို အနိစ္စဟု ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

- ၁။ ယင်းသို့ ရှုသော ပထမ ဝိပဿနာစိတ်ကို ဒုတိယ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်၊
- ၂။ ဒုတိယ ဝိပဿနာစိတ်ကို တတိယ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်၊
- ၃။ တတိယ ဝိပဿနာစိတ်ကို စတုတ္ထ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်၊

၄။ စတုတ္ထ ဝိပဿနာစိတ်ကို ပဉ္စမ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် -

အသီးအသီး အနိစ္စဟု ရှုပါ။ (ဒုက္ခဟု ရှုပါ။ အနတ္တဟု ရှုပါ။)

အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို ဒုက္ခဟု ရှုရာ အနတ္တဟု ရှုရာတို့၌လည်း နည်းတူပင်မှတ်ပါ။ အလားတူပင် ဝယော-
ဝုတ္တဇ္ဇမရုပ်, အာဟာရမယရုပ်, ဥတုမယရုပ်, ကမ္မဇရုပ်, စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်, ဓမ္မတာရုပ် အသီးအသီးကို အနိစ္စဟု
လည်းကောင်း, ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း, အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ဝိပဿနာရှု၍ ယင်းဝိပဿနာ
စိတ်ကို ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်, ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ကို တတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်, တတိယဝိပဿနာစိတ်
ကို စတုတ္ထဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်, စတုတ္ထဝိပဿနာစိတ်ကို ပဉ္စမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ အသီးအသီး
ဝိပဿနာရှုပါ။ ဤသို့လျှင် အာဒါနနိက္ခေပရုပ်စသော ရုပ်တရား အသီးအသီးကို သိမ်းဆည်းသော စိတ်မှ စ၍
လေးဆင့် လေးဆင့်သော စိတ်တို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော်
ခဏိကအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်သည် မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၂။)

ဤ၌လည်း ရူပသတ္တကရှုနည်း၌လာသော (၇)မျိုးသော ရုပ်တို့ကို ခွဲ၍ တစ်ခုစီ ရှုပါ။ ဝယောဝုဇ္ဈတ္တိမ-
ရုပ်၌ အဆင့်ဆင့် ရှုရန် မမေ့ပါနှင့်။ ရှေးဝီထိစိတ်ကို နောက်ဝီထိစိတ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုခြင်း ဖြစ်သည်ကိုလည်း
သဘောပေါက်ပါ။

၄။ ပဋိပါဒ် = အစဉ်အားဖြင့် ရှုနည်း

အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို အနိစ္စဟု ရှုပွားသုံးသပ်၍ ထိုသို့ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော -

- ၁။ ပထမဝိပဿနာစိတ်ကို ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၂။ ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ကို တတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၃။ တတိယဝိပဿနာစိတ်ကို စတုတ္ထဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၄။ စတုတ္ထဝိပဿနာစိတ်ကို ပဉ္စမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၅။ ပဉ္စမဝိပဿနာစိတ်ကို ဆဋ္ဌဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၆။ ဆဋ္ဌဝိပဿနာစိတ်ကို သတ္တမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၇။ သတ္တမဝိပဿနာစိတ်ကို အဋ္ဌမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၈။ အဋ္ဌမဝိပဿနာစိတ်ကို နဝမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၉။ နဝမဝိပဿနာစိတ်ကို ဒသမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ရှုပါ။
- ၁၀။ ဒသမဝိပဿနာစိတ်ကို ဧကဒသမဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် အနိစ္စဟု ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ထို စိတ်ဟူသည် စိတ်ကို
အဦးမူ၍ ညွှန်ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သော စကားတည်း၊ စေတသိက်တို့လည်း ပါဝင်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၄။)

တစ်ဖန် ယင်း အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကိုပင် အနိစ္စဟု ရှုနေသော ဝိပဿနာစိတ်ကို ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်
ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း, အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုပါ။ အထက်တွင် တင်ပြထားသည့်
အတိုင်း (၁၀)ဆင့်တိုင်တိုင် ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် အာဒါနနိက္ခေပရုပ်ကို ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာရှု၍
ယင်းဝိပဿနာစိတ်ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း, ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း, အနတ္တဟုလည်းကောင်း, ယင်းအာဒါန-
နိက္ခေပရုပ်ကို အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှု၍ ယင်းဝိပဿနာစိတ်ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း, ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း,
အနတ္တဟုလည်းကောင်း အထက်ပါအတိုင်း (၁၀)ဆင့်တိုင်တိုင် ဝိပဿနာ ရှုပါ။

ဝယောဂုမ္မတ္တင်္ဂမရုပ်, အာဟာရမယရုပ်, ဥတုမယရုပ်, ကမ္မဇရုပ်, စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်, ဓမ္မတာရုပ် ဤရုပ်တရား အသီးအသီးကိုလည်း အနိစ္စဟုလည်းကောင်း, ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း, အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းဝိပဿနာစိတ်ကို ဒုတိယဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်။ပ။ ဒသမဝိပဿနာစိတ်ကို ဧကာဒသမ ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ (အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နည်းမှီ၍ ရှုပါ။) ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာအစဉ်ဖြင့် အလုံးစုံသော နေ့အဖို့ပတ်လုံးလည်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ ဖြစ်သင့်လေရာ၏။ (= ရှေ့စိတ်ကို နောက်စိတ်ဖြင့် ဆက်လက်၍ ဆယ်ခုမြောက် စိတ်ထက် ပိုလွန်၍ ဝိပဿနာရှုနေခဲ့သော် တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ ဖြစ်သင့် လေရာ၏။) ထိုသို့ပင် ဖြစ်သင့်သော်လည်း ဆယ်ခုမြောက်ဖြစ်သော ဝိပဿနာစိတ်ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သည်တိုင်အောင်သော သမ္မသနလုပ်ငန်းရပ်ဖြင့် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်လည်း- ကောင်း, နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းသည်လည်းကောင်း အဝါးဝစ္စာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာအပ်ပြီး ဖြစ်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဒသမစိတ် = ဆယ်ခုမြောက်သော စိတ်၌သာလျှင် တန့်ရပ်လေရာ၏ဟု အဓိယဓံသကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဤသို့ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ပဋိပါဠိ = အစဉ်အားဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သည် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၂။) ဤ၌လည်း ရှေးဝိထိကို နောက် ဝိထိဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုခြင်းကိုသာ ရည်ညွှန်းထားသည်ကိုလည်း သဘောပေါက်လေရာသည်။

၅။ ဒိဋ္ဌိဥဋ္ဌါဇန = ဒိဋ္ဌိကို ခွာသောအားဖြင့် ရှုနည်း

“အဟံ ဝိပဿာမိ၊ မမ ဝိပဿနာ = ငါသည် ဝိပဿနာရှု၏။ ငါ၏ ဝိပဿနာတည်း”ဟု စွဲယူမိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌါဇန = ဒိဋ္ဌိ၏ ပျောက်ခြင်း ကွာခြင်း မည်သည် မဖြစ်သေး။ အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ “သင်္ခါရာဝ သင်္ခါရေ ဝိပဿန္တိ သမ္မသန္တိ ဝဝတ္ထပေန္တိ ပရိဂ္ဂဟန္တိ ပရိစ္ဆိန္နန္တိ = သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုကုန်၏။ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ သုံးသပ်ကုန်၏။ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားကုန်၏။ သိမ်းဆည်းကုန်၏။ ပိုင်းခြားယူကုန်၏။ ဤသို့ယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဒိဋ္ဌိကို ခွာခြင်း မည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၃။)

ဤ၌ ဝိပဿနာရှုတတ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှာ ပုထုဇန်မျှသာ ဖြစ်နေသေးသော အသင် ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ် အတွက် ကွက်၍ ဆိုရမူ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝိထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့တည်း။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော နာမ်တရားတို့မှာ ယင်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝိထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ အဝင်အပါ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားစုတို့တည်း။

ဤ၌ “ငါ ဝိပဿနာရှု၏။ ငါ၏ ဝိပဿနာတည်း”ဟု စွဲယူတတ်သော “ငါ”မှာ အတ္တကို ရည်ညွှန်းထား- သော စကားဟု မှတ်ပါ။

၆။ မာနဥဋ္ဌါဇန = မာနကို ခွာသောအားဖြင့် ရှုနည်း

“သုဠ၊ ဝိပဿာမိ၊ မနာပံ ဝိပဿာမိ = ကောင်းစွာ ဝိပဿနာရှု၏။ စိတ်နှလုံးကို ပွားစေသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် ဝိပဿနာရှု၏” ဤသို့ လွန်ကဲသော အဓိမာနဖြင့် စွဲယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မာနကို ခွာအပ်- သည် မည်သည် မဖြစ်သေး။ သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုကုန်၏။ လက္ခဏာ- ယာဉ်ကို တင်ကာ သုံးသပ်ကုန်၏။ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားကုန်၏။ သိမ်းဆည်းကုန်၏။

ပိုင်းခြားယူကုန်၏။ ဤသို့ ယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား မာနကို ခွာအပ်သည် မည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၃။)

၇။ နိကန္တိပရိယာဒါနံ = တဏှာ (= နိကန္တိ) ကုန်အောင် မပြစ်အောင် ရှုနည်း

“ဝိပဿိတုံ သက္ကောမိ = ငါသည် ဝိပဿနာရှုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏” ဤသို့ ဝိပဿနာကို သာယာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား နိကန္တိ မည်သော တဏှာ၏ ရေကဲ့သို့ ခန်းခြောက်လျက် ကုန်ပျက်သော သဘော မည်သည် မဖြစ်နိုင်။ အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ - သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုကုန်၏။ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ သုံးသပ်ကုန်၏။ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားကုန်၏။ သိမ်းဆည်းကုန်၏။ ပိုင်းခြားယူကုန်၏။ ဤသို့ ယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား နိကန္တိမည်သော တဏှာ၏ ရေကဲ့သို့ ခန်းခြောက်လျက် ကုန်ပျက်သော သဘောမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၃။)

တစ်ဖန် ဒိဋ္ဌိဥဋ္ဌါဋ္ဌန မာနဥဋ္ဌါဋ္ဌန နိကန္တိပရိယာဒါနံ ဖြစ်အောင် တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲ ပြုအောင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည့် အစီအရင်ကိုလည်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်က အောက်ပါအတိုင်း ဆက်လက်၍ ဖွင့်ဆို သွားတော်မူ၏။ —

ဒိဋ္ဌိဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ - မာနဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ - နိကန္တိပရိယာဒါနံ (၅ - ၆ - ၇။)

၁။ သစေ သင်္ခါရာ အတ္တာ ဘဝေယျံ။ အတ္တာတိ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋေယျံ။ အနတ္တာ စ ပန အတ္တာတိ ဂဟိတာ၊ တသ္မာ တေ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ၊ ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ၊ ဥပ္ပါဒဝယပဋိပဋ္ဌနဋ္ဌေန ဒုက္ခာတိ ပဿတော **ဒိဋ္ဌိဥဋ္ဌါဋ္ဌနံ** နာမ ဟောတိ။

၂။ သစေ သင်္ခါရာ နိစ္စာ ဘဝေယျံ။ နိစ္စာတိ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋေယျံ။ အနိစ္စာ စ ပန နိစ္စာတိ ဂဟိတာ၊ တသ္မာ တေ ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ၊ ဥပ္ပါဒဝယပဋိပဋ္ဌနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ၊ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာတိ ပဿတော **မာနသမုဋ္ဌါဋ္ဌော** နာမ ဟောတိ။

၃။ သစေ သင်္ခါရာ သုခါ ဘဝေယျံ။ သုခါတိ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋေယျံ။ ဒုက္ခာ စ ပန သုခါတိ ဂဟိတာ၊ တသ္မာ တေ ဥပ္ပါဒဝယပဋိပဋ္ဌနဋ္ဌေန ဒုက္ခာ၊ ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ၊ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာတိ ပဿတော **နိကန္တိပရိယာဒါနံ** နာမ ဟောတိ။

၄။ ဧဝံ သင်္ခါရေ အနတ္တတော ပဿန္တဿ **ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌါဋ္ဌနံ** နာမ ဟောတိ။ အနိစ္စတော ပဿန္တဿ **မာနသမုဋ္ဌါဋ္ဌနံ** နာမ ဟောတိ။ ဒုက္ခတော ပဿန္တဿ **နိကန္တိပရိယာဒါနံ** နာမ ဟောတိ။ ဣတိ အယံ ဝိပဿနာ အတ္တနော အတ္တနော ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၃-၂၆၄။)

ယသ္မာ ဒိဋ္ဌိသမုဋ္ဌါဋ္ဌနံ နာမေတ္ထ ဝိသေသတော အနတ္တာနုပဿနာယ ဟောတိ၊ တသ္မာ တံ ဒေသေန္တေန “**သစေ သင်္ခါရာ**”တိအာဒိနာ အနတ္တာနုပဿနာဝိမိံ ဝတ္တာ ယသ္မာ ပန အနတ္တတော အနုပဿန္တေန သင်္ခါရာ အနိစ္စတောပိ ဒုက္ခတောပိ အနုပဿိတဗ္ဗာ ဧဝံ တဒုပဗြူဟနတော၊ တသ္မာ “**ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေနာ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။

ယသ္မာ မာနသမုဋ္ဌါဋ္ဌနံ နာမ အနိစ္စာနုပဿနာယ ဟောတိ။ ခဏေ ခဏေ ဘိဇ္ဇနကေ သင်္ခါရေ ပဿန္တဿ ကုတော မာနဿ အဝသရော။ အနိစ္စသညာ ဘာဝေတဗ္ဗာ အသ္မိမာနသမုဋ္ဌါဋ္ဌာယာတိ ဟိ ဝုတ္တံ။

ယသ္မာ နိကန္တိပရိယာဒါနံ နာမ ဒုက္ခာနုပဿနာယ ဟောတိ။ န ဟိ သဘာဝတော၊ ဒုက္ခဝတ္ထုတော စ ဒုက္ခဘူတေ သင်္ခါရေ ပဿန္တဿ တတ္ထ ဤသကမ္ပိ အဘိရတော ဟောတိ။ အဿာဒါနုပဿိနော ဟိ တတ္ထ တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ သေသံ အနတ္တလက္ခဏေ ဝုတ္တနယမေဝ။ အယံ ပနေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော - ဝုတ္တနယေန ပဋိပါဋိတော သမ္မသနံ ပသုတဿ ယောဂိနော ယဒါ အနတ္တာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ၊ တဒါနေန ဒိဋ္ဌိဥဂ္ဂါဋ္ဌနံ ကတံ ဟောတိ။ အတ္တဒိဋ္ဌိမူလိကာ ဟိ သဗ္ဗာ ဒိဋ္ဌိယော။ အနတ္တာနုပဿနာ စ အတ္တဒိဋ္ဌိယာ ဥဇုပဋိပက္ခာ။

ယဒါ ပန အနိစ္စာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ၊ တဒါနေန မာနသမ္ပုဂ္ဂါဋ္ဌနံ ကတံ ဟောတိ။ သတိ ဟိ နိစ္စဂါဟေ မာနဇပ္ပနာ “ဣဒံ နိစ္စံ၊ ဣဒံ ဓုဝ”န္တိ အာဒိနာ ဗကဗြဟ္မဇနော ဝိယ။ အနိစ္စာနုပဿနာ စ နိစ္စဂါဟဿ ဥဇုပဋိပက္ခာ။

ယဒါ ပန ဒုက္ခာနုပဿနာ တိက္ခာ သူရာ ဝိသဒါ ပဝတ္တတိ၊ ဣတရာ ဒွေပိ တဒနုဂတိကာ၊ တဒါနေန နိကန္တိပရိယာဒါနံ ကတံ ဟောတိ။ သတိ ဟိ သုခသညာယ တဏှာဂါဟောဝ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ စ နိကန္တိယာ ဥဇုပဋိပက္ခာ။

ဧဝံ တိဿန္တံ အနုပဿနာနံ ကိစ္စဝိသေသဝသေန ဒိဋ္ဌိဥဂ္ဂါဋ္ဌနာဒိနိ ဟောန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဣတိ အယံ ဝိပဿနာ အတ္တနော အတ္တနော ဌာနေယေဝ တိဋ္ဌတိ”တိ။ အနုပဿနာနံ ယထာရဟံ သကကိစ္စကရဏဉ္စိ သကဌာနေယေဝ ဌာနံ။ တသ္မာ ဝိသု သမ္မသနယော နတ္ထိတိ န ဝတ္တဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယော။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၆။)

အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ

၁။ သင်္ခါရတရားတို့သည် အကယ်၍ အတ္တဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ အတ္တဟူ၍ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ သင့်လေ-
ကုန်ရ၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည်ကား အနတ္တစင်စစ် ဖြစ်ကုန်၏။ အနတ္တစင်စစ် ဖြစ်ကုန်လျက်လျှင်
အတ္တဟူ၍ စွဲယူကြခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသို့ အနတ္တစင်စစ် ဖြစ်ပါလျက် အတ္တဟူ၍ အတ္တဝါဒသမားတို့က စွဲယူအပ်-
သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် -

- က။ မိမိ အလိုသို့ လိုက်ပါစေတတ်သော အတ္တမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့်
အနတ္တတို့တည်း။
- ခ။ ရှေးအဖို့၌ ထင်ရှားမရှိ ယခုမှ ရုတ်ခြည်းဖြစ်၍ ချက်တစ်ဖြုတ် ပျက်တတ်သည် ဖြစ်၍ မရှိသည်၏
အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် အနိစ္စတို့တည်း။
- ဂ။ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းသည် အဖန်တလဲလဲ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်
အနက်ကြောင့် ဒုက္ခတို့တည်း။

ဤသို့ အနတ္တ အနိစ္စ ဒုက္ခ လက္ခဏာရေးကို တင်ကာ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုသော ယောဂါဝစရ
ပုဂ္ဂိုလ်အား ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်း မည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၃။)

ဤဝိပဿနာအရာ၌ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်းမည်သည် အထူးအားဖြင့် အနတ္တာနုပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်-
လာရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအနတ္တာနုပဿနာ ရှုပွားပုံ အစီအရင်ကို “အကယ်၍ သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တ
ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့”စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုပြီးနောက် တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု ဝိပဿနာ
ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း
လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ထိုက်သည်သာ ဖြစ်၏ဟု ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

အကြောင်းမူ — ထိုအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်တို့က အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို တိုးပွားစေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့က အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်အား ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝလာအောင် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် စွမ်းအင် တိုးပွားလာသော ပြည့်ဝလာသော အနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်လာ၏။ ထက်မြက်စူးရှလာ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ရူပွားသုံးသပ်ပြီးနောက် အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ရူပွားသုံးသပ်ရန် ဆက်လက်၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၅-၄၁၆။)

ဟူ၍ အဘာဝဋ္ဌေရိ အနိစ္စာ

အဋ္ဌကထာက အနိစ္စလက္ခဏာကို ဖော်ပြရာ၌ - ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ = ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း သဘောသို့ ရောက်ရှိသွားသော အနက်သဘောကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုသွားတော် မူ၏။ ထိုတွင် ဟုတ္တာ = ဖြစ်ပြီးနောက် ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်မှ ရှေ့အဖို့၌ ထင်ရှားမရှိ၊ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏အဖြစ် ရှေးရှိ၍ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးတို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော အလယ်၌ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြသည်။ ထို ဟုတ္တာ = ဖြစ်ပြီးနောက်ဟူသော စကားရပ်ကို ဖွင့်ဆိုပြီး၍ အဘာဝကို ထပ်မံဆိုပြန်သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်-ဟူသော ခဏသုံးပါးတို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော အလယ်၌ ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ် ရှေးရှိ၍ ပျက်ခြင်း = ဘင်မှ အထက်ဖြစ်သော နောက်အဖို့၌ ထင်ရှားမရှိ ပျောက်ပျက်သည်၏အဖြစ်ကို ပြသည်။ ဟုတ္တာ အဘာဝ-ဟူသော စကားနှစ်ရပ်ဖြင့်လည်း သင်္ခါရတရားတို့သည် မဖြစ်ခင်က မရှိခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်းဟူသော မရှိခြင်း နှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်၌သာလျှင် ယာယီ အခိုက် အတန့်အားဖြင့်သာ တည်ရှိနိုင်၍ အခါဝပ်သိမ်း မတည်ရှိခြင်းသည် အနိစ္စလက္ခဏာဟု ပြသတည်း။

(ပြည်နိဿယ၊ ၅၊ ၁၄၈-၌လည်း ကြည့်ပါ။)

၂။ သင်္ခါရတရားတို့သည် အကယ်၍ နိစ္စဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ နိစ္စဟူ၍ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ သင့်လေ-
ကုန်ရာ၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည် အနိစ္စစင်စစ် ဖြစ်ကုန်လျက်လျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို နိစ္စဟူ၍
စွဲယူခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရတရားတို့သည် ရှေးအဖို့၌ ထင်ရှားမရှိ ယခုမှ ရုတ်ခြည်းဖြစ်၍ ချက်တစ်ဖြုတ်
ပျက်တတ်သည် ဖြစ်၍ မရှိခြင်းအဘာဝသို့ ရောက်ရှိသွားတတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်-
ကြောင့် အနိစ္စတို့တည်း။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသည် အဖန်တလဲလဲ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်း
ဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် ဒုက္ခတို့တည်း။ မိမိ အလိုသို့ လိုက်ပါစေတတ်သော အတ္တမရှိသည်၏ အဖြစ်တည်း
ဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် အနတ္တတို့တည်း။ ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရ
ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မာနကို ပယ်ခွာခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၃။)

မာနကို ပယ်ခွာခြင်းမည်သည် အထူးသဖြင့် အနိစ္စာနုပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြို ပျက်ပျက်နေသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်လျက်ရှိသော ယောဂီဝစရုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ “ငါ-ငါ” ဟု ထောင်လွှားတက်ကြွတတ်သော မာန်မာနတရား၏ ထောက်ရာတည်ရာ ဖြစ်နိုင်ရာသော အခွင့်အလမ်းသည် အတည်မှာလျှင် ရှိနိုင်ပါတော့အံ့နည်း။ (သုံးဆယ့်တစ်ဘုံအတွင်း၌လည်း သင်္ခါရတရား အစုအပုံတို့သာ ရှိကြ၏။ သင်္ခါရတရားတို့မှ လွဲ၍ ငါ-ဟူသည်၊ သူ-ဟူသည် မရှိဖြစ်ခဲ့၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြို ပျက်ပျက်နေသော သဘာဝဓမ္မတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ “ဤသင်္ခါရတရားက ငါပဲ၊ ဤသင်္ခါရတရားက သူပဲ” စသည်ဖြင့် စွဲယူလောက်သည့်

ပြောပြလောက်သည့် အချိန်ကာလသည်လည်း မရှိ ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် “ငါ-ငါ”စသည်ဖြင့် ထောင်လွှားတက်ကြွ-တတ်သော မာန်မာနတရားသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာမျက်စိဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်နေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထောက်ရာတည်ရာကို မရရှိနိုင်ပေဟူလိုသည်။) ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က မေဃိယသုတ္တန် (ဥဒါန၊ ၁၂၀)တွင် —

အနိစ္စသညာ ဘာဝေတဗ္ဗာ အသ္မိမာနသမ္ပုပ္ပါဒှာယ။

= “ငါ-ငါ”ဟု ထောင်လွှား တက်ကြွတတ်သော မာနတရားကို ပယ်နုတ်ရန် အလို့ငှာ အနိစ္စသညာကို ပွားများ အားထုတ်ပါဟု ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၆။)

ဥပ္ပါဒေယပဋိပဋ္ဌနုဋ္ဌေန ဒုက္ခာ

၃။ သင်္ခါရတရားတို့သည် အကယ်၍ သုခဖြစ်ကုန်ငြားအံ့၊ သုခဟူ၍ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ သင့်လေ-ကုန်ရာ၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့သည် ဒုက္ခစင်စစ် ဖြစ်ကုန်လျက်လျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို သုခဟူ၍ စွဲယူခြင်းဖြစ်၏။ (ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံနေရသည့် ဒုက္ခတရား စင်စစ်ဖြစ်ပါကုန်လျက်လျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို သုခဟူ၍ စွဲယူခြင်း ဖြစ်၏ ဟူလို။) ထို့ကြောင့် ထိုသင်္ခါရ တရားတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရတတ်သော အနက် သဘောကြောင့် ဒုက္ခတို့တည်း။ ရှေးက မရှိ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ချက်တစ်ဖြုတ် ဖြစ်ပေါ်လာ၍ ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း = အဘာဝသဘောသို့သာ ဆိုက်ရောက်သွားတတ်သော အနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စတို့တည်း။ မိမိအလိုသို့ လိုက်ပါစေတတ်သော အတ္တ မရှိသည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သကတ်အနက်ကြောင့် အနတ္တတို့ တည်း။ ဤသို့ ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တဏှာ = နိကန္တိတရား၏ ရေကဲ့သို့ ခန်းလျက် ကုန်ပျက်ခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်၍လာပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၄။)

တဏှာ = နိကန္တိတရား၏ ရေကဲ့သို့ ခန်းလျက် ကုန်ပျက်ခြင်းမည်သည် အထူးသဖြင့် ဒုက္ခာနုပဿနာ-ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ မှန်ပေသည် — ပင်ကိုရင်း သဘာဝအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခ၏တည်ရာ အကြောင်း တရားအားဖြင့်လည်းကောင်း ဒုက္ခစင်စစ် အဖြစ်ကြီး ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံနေရသည့် အခြင်းအရာကို ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ယောဂီဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ အနည်းငယ်မျှသော်လည်း မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်ခြင်း မည်သည် မဖြစ်တော့သည်သာတည်း။ မှန်ပေသည် — သင်္ခါရတရားတို့ကို သာယာဖွယ် အသာဒ သဘော တရားဟု ရှုမြင်နေသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ထိုသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ နှစ်သက်မြတ်နိုးခြင်း၊ တွယ်တာမက်မောခြင်း တဏှာတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာလေရာ၏ = ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နိုင်လေရာ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၆။)

ဤအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်အရာတို့၌လည်း အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်အရာ၌ ဖွင့်ဆိုရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း နည်းတူ မှတ်သားရန် မဟာဋီကာဆရာတော်က (မဟာဋီ၊ ၂၄၁၆)၌ မိန့်မှာ ထားတော်မူပေသည်။ ထိုမိန့်မှာတော်မူချက်နှင့် အညီ ဉာဏ်နုသူများအတွက် ထပ်မံ၍ အနည်းငယ် ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် မာနစွဲကို ပယ်ခွာနိုင်သည်မှာ ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည်မှာ မှန်၏။ သို့သော် ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့က အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ထက်မြက်လာ၏။ စူးရှလာ၏။ ရဲရင့်လာ၏။ တိုးပွားလာ၏။ စွမ်းအင် ပြည့်ဝလာ၏။ ထိုကဲ့သို့ ထက်မြက် စူးရှ ရဲရင့်လာသော၊ တိုးပွားလာသော၊ စွမ်းအင်ပြည့်ဝလာသော၊ ဒုက္ခာ- နုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိထူးကြီးဖြင့် ကျေးဇူး ပြုပေးမှု အရှိန်အဝါထူးကြီးကို ဆက်ခံရသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ကသာလျှင် မာနစွဲကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သော- ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စလက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးသော်လည်း ဒုက္ခလက္ခဏာ နှင့် အနတ္တလက္ခဏာကိုပါ တင်၍ ဆက်လက်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)၌ အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အလားတူပင် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် တဏှာ = နိကန္တိကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သည်ကား မှန်၏။ သို့သော် ယင်းဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်အား အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့က တဏှာ = နိကန္တိကို ကုန်ခန်းစေနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ပြည့်ဝလာအောင် ပင်ကို ပကတိအားဖြင့် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ သတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ယင်းဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် စွမ်းအင်တိုးပွားလာသော ပြည့်ဝလာသော အနုပဿနာဉာဏ်တစ်ခု ဖြစ်လာ၏။ ထက်မြက်စူးရှလာ၏။ ရဲရင့်လာ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးနောက်လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရန် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)၌ ဆက်လက်၍ ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

လိုရင်းအကျဉ်းချုပ် မှတ်သားရန်

ဤအရာ၌ ဤဆိုလတ္တံ့သော စကားကား အကျဉ်းချုပ်ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောတရားတည်း။ အထက်ပါ အရူပသတ္တက ရှုနည်းဝယ် ပဋိပါဒ် = အစဉ်အားဖြင့် ရှုနည်း ဟူသော ဝိပဿနာရှုနည်းကို ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ဤသို့ ရေးသားဖွင့်ဆိုခဲ့သည့်အတိုင်း ပဋိပါဒ်နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း သမ္မသနလုပ်ငန်းရပ်ကို အလေ့အကျက် များပြားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အကြင်အခါဝယ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်လာ၏။ ရဲရင့်လာ၏။ သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါဝယ် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့သည်လည်း ထိုအနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါကြရ၏။ ထိုအခါ၌ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်း လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ မှန်ပေသည် - မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှန်သမျှတို့သည် အတ္တဝါဒ အတ္တဒိဋ္ဌိလျှင် အခြေခံအကြောင်းရင်း ဇာစ်မြစ် ရှိကြကုန်၏။ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည်လည်း အတ္တဒိဋ္ဌိနှင့် ဖြောင့်ဖြောင့်ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် အနုပဿနာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်နှစ်ပါးတို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိထူးကြီးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးလိုက်သည့် အရှိန်အဝါသတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသော စွမ်းအင်သတ္တိ ပြည့်ဝစုံညီလာသော၊ ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာသော အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တဒိဋ္ဌိကို ဖြိုခွဲနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၆။)

အကြင်အခါ၌ကား အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏။ ရဲရင့်လာ၏။ သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ၌ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့သည်လည်း ထိုအနိစ္စာ- နုပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါကြရကုန်၏။ ထိုအခါဝယ် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနကို

ပယ်ခွာခြင်း လုပ်ငန်းရပ်ကို ပြုပြီး ဖြစ်တော့၏။ မှန်ပေသည် - သင်္ခါရတရားတို့ကို နိစ္စဟု စွဲယူခြင်းသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် “ဣဒံ နိစ္စံ ဣဒံ ဓုဝံ = ဤဌာနသည် မြဲသည့် နိစ္စတည်း၊ ခိုင်ခံ့သည့် ဓုဝတည်း” (မ၊၁၊ ၄၀၁။) - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဗကဗြဟ္မာ၏ သန္တာန်၌ကဲ့သို့ မာန်မာနတရား ထောင်လွှားတက်ကြွခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာသည်လည်း သင်္ခါရတရားကို နိစ္စဟု စွဲယူတတ်သော နိစ္စဂါဟ၏ ဖြောင့်-ဖြောင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် အနုပဿနာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်ပါးတို့က အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိထူးကြီးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသော စွမ်းအင်သတ္တိ ပြည့်ဝစုံညီလာသော၊ ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာသော အနိစ္စာနုပဿနာ-ဉာဏ်သည် မာနစွဲကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၆။)

အကြင်အခါ၌ကား ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏၊ ရဲရင့်လာ၏၊ သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအခါ၌ကား အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့သည်လည်း ထို ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၏ နောက်သို့ အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါကြရကုန်၏။ ထိုအခါဝယ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က တဏှာ = နိကန္တိတရားကို ကုန်ခန်းစေခြင်းကို ပြုပြီးဖြစ်တော့၏။ မှန်ပေသည် - သင်္ခါရတရားတို့၏ အပေါ်၌ သုခဟုထင်သော အမှတ်သညာသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို “ငါ့ဟာ”ဟု တဏှာဖြင့် စွဲယူခြင်း တဏှာဂါဟတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာသည်လည်း တဏှာ = နိကန္တိတရား၏ ဖြောင့်ဖြောင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် အနုပဿနာတစ်မျိုးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာ-နုပဿနာဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့က အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိထူးကြီးဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသော၊ စွမ်းအင်သတ္တိ ပြည့်ဝစုံညီလာသော၊ ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာသော ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် တဏှာ = နိကန္တိတရားကို ကုန်ခန်း ပျက်စီးစေနိုင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၆။)

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အနိစ္စဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မာနကို ပယ်ခွာခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တဏှာ = နိကန္တိကို ကုန်ခန်းစေခြင်းမည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့လျှင် ဤဝိပဿနာသည် မိမိ မိမိ၏ အရာဌာန၌သာလျှင် ရပ်တည်၍ နေပေ၏ဟူသော ဤနည်းဥပဒေကို ညွှန်ပြအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံး တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါမှ တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲဟူသော အစွဲသုံးမျိုးလုံး ပြုတ်နိုင်မည်ဟူသော ဓမ္မူပဒေသ ရှေးဟောင်း ကျင့်စဉ်ထုံး တစ်ရပ်ကို ရိုသေစွာ နာယူမှတ်သားလေရာသည်။ ယင်း ဓမ္မူပဒေသအရ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့်လည်း ယင်းအနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က ဒိဋ္ဌိကို တဒင်္ဂအားဖြင့် မခွာနိုင် မပယ်နိုင်။ အနိစ္စဟု ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့်လည်း ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနစွဲကို တဒင်္ဂအားဖြင့် မခွာနိုင် မပယ်နိုင်။ ဒုက္ခဟု ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့်လည်း ယင်းဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က သိမ်မွေ့သော နိကန္တိတဏှာကို မကုန်စေနိုင်၊ တဒင်္ဂ အားဖြင့် မပယ်နိုင်။ အနုပဿနာဉာဏ်တစ်ခုကို ကျန်အနုပဿနာဉာဏ်နှစ်ခုတို့က အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ သတ္တိဖြင့် အားပေးထောက်ပံ့မှုသာလျှင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အနုပဿနာဉာဏ်က ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ခွာနိုင် ပယ်နိုင်သည်ဟု သိရှိလေရာသည်။

ပဂုဏ ဖြစ်လေပြီ

ဧတ္တာဝတာ ပနဿ ရူပကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ အရူပကမ္မဋ္ဌာနမ္ပိ ပဂုဏံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

ဤသို့ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ရူပသတ္တကရှုနည်း အရူပသတ္တကရှုနည်းတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ခဲ့သော် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နှစ်မျိုးလုံး သည်လည်း အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာအပ်ပြီးသာ ဖြစ်တော့၏။ ပဂုဏဖြစ်လေပြီ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) မျိုး (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

ဤ လက်လည်စွာလှ အဝါးဝအောင် လေ့လာအပ်ပြီးသော ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်ဘင်္ဂါနုပဿနာမှစ၍ ပဟာနုပရိညာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤသမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ကဲ့သို့ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့်သာ မဟုတ်ဘဲ သရုပ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ကိစ္စအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆိုအပ်လတ္တံ့ကုန်သော အကြင်မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုးတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုးတို့၏ ဤတိရဏပရိညာစခန်းဖြစ်သည့် သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ပင်လျှင် ရှေ့ဦးစွာ တစ်စိတ်တစ်ဒေသကို ထိုးထွင်းလျက်သိသည်ဖြစ်၍ ထိုအနုပဿနာဉာဏ် အသီးအသီးက ဤအရာ၌ ဖြစ်သင့် ဖြစ်ထိုက်ကုန်သော ထိုထိုအနုပဿနာ၏ ထိပ်တိုက်ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော နိစ္စဟု အမှတ်မှားခြင်း နိစ္စသညာစသည်တို့ကို ပယ်စွန့်လေ၏။ ပယ်ခွာလေ၏။

အနိစ္စာနုပဿနာ အစရှိကုန်သော ဝိပဿနာပညာတို့သည် (၁၈)မျိုးကုန်သော မဟာဝိပဿနာတို့ မည်ကုန်၏။ ယင်း မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုးတို့တွင် သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ —

- ၁။ အနိစ္စာနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် နိစ္စဟု အမှတ်မှားသော နိစ္စသညာကို ပယ်ခွာ၏။
- ၂။ ဒုက္ခာနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် သုခဟု အမှတ်မှားသော သုခသညာကို ပယ်ခွာ၏။
- ၃။ အနတ္တာနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် အတ္တဟု အမှတ်မှားသော အတ္တသညာကို ပယ်ခွာ၏။
- ၄။ အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့ကြောင့် ကောင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်၍လာသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ငြီးငွေ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုသော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် သင်္ခါရတရားတို့၌ နှစ်သက်မြတ်နိုးခြင်း နန္ဒီတရားကို ပယ်ခွာ၏။
- ၅။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဖြစ်၍ အနိဋ္ဌအသုဘအခြင်းအရာကို သိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ် ရှေ့သွားရှိ၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ဝိရာဂါနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် သင်္ခါရတရားတို့၌ တပ်မက်သော ရာဂကို ပယ်ခွာ၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်္ဂကား ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ဝိရာဂသဘောတရား ဖြစ်၏။ ယင်းဝိရာဂသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ဝိပဿနာကို ဝိရာဂါနုပဿနာဟု ခေါ်သည်။ တစ်နည်း — သင်္ခါရတို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်္ဂကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခိုက် ရာဂသည် တဒဂ်အားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအနုပဿနာကို ဝိရာဂါနုပဿနာဟု ဆိုသည်။ ရာဂ၏ စင်စစ်ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကိုလည်း ဝိရာဂါနုပဿနာဟုဆိုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)

- ၆။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းတည်းဟူသော နိရောဓာနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အကြောင်းရင်း သမုဒယကို ပယ်ခွာ၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အနုပဿနာကိုလည်း နိရောဓာနုပဿနာဟု ဆိုသည်။ ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းစေသော အနုပဿနာတည်း။ ရာဂ၏ စင်စစ်ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကိုလည်း နိရောဓာနုပဿနာဟုပင် ဆိုသည်။ - ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)
- ၇။ သင်္ခါရတရားတို့ကို တစ်ဖန် မစွဲယူ မစွဲလမ်းမှု၍ စွန့်လွှတ်ကြောင်းဖြစ်သော ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာကို ပွားစေသော ယောဂီသည် တစ်ဖန် ဘဝသစ် အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို စွဲယူခြင်း၊ နိစ္စစသည်တို့၏ အခြင်းအရာအားဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းတို့ကို ပယ်ခွာ၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော ဝိပဿနာသည် တဒင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး၊ ဘဝသစ်ကို ပြုပြင်တတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့နှင့် အတူတကွ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်တတ်သောကြောင့် ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်းတည်းဟူသော သင်္ခါရအပြစ်ကို ရှုမြင်သဖြင့် ထိုသင်္ခါရတရားနှင့် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက် ပြောင်းပြန် ဖြစ်သော အသင်္ခါရ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ ညွတ်ကင်းရှိုင်းသောအားဖြင့် ပြေးဝင်သောကြောင့် ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂလည်းမည်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်တတ်သော သမုစ္ဆေဒ၏ အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓအဘိသင်္ခါရတရားတို့နှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်တတ်သောကြောင့် ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏။ အာရုံမျက်မှောက်ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အသင်္ခါရ အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်၌ ပြေးဝင်သောကြောင့် ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။ ယင်းပဋိနိဿဂ္ဂနှင့် ပြည့်စုံသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာမည်၏။)
- ၈။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ပျက်မှု ခဏဘင်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ဝယာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂီသည် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော အတုံးအခဲပေါ်၌ အမှတ်မှားတတ်သော ဃနသညာကို ပယ်ခွာ၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ သန္တတိဃန သမူဟဃန ကိစ္စဃန အာရမ္မဏဃနတည်းဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတို့ကို အကြင်ဝိပဿနာ ပညာဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန် စိတ်ဖြာခြင်း ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်းကို ပြု၍ ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ဖြစ်သော ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို - အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန = ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စဟု ရှု၏။ ထိုဝိပဿနာပညာသည် ဝယာနုပဿနာ မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏဘင်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသည်မှ စ၍ ထိုဝယာနုပဿနာ၏ ထက်ဝန်းကျင် ပြည့်စုံခြင်းသည် ဖြစ်လေရကား ဃနသညာ၏ ကွာခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာ = ဝယာနုပဿနာမှ ရှေးအဖို့၌ကား ဝယာနုပဿနာ၏ ထက်ဝန်းကျင် မပြည့်စုံသေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဃနသညာ၏ ကွာခြင်းသည် မဖြစ်သေး။ ဃနသညာဟူသည် သန္တတိဃန သမူဟဃန ကိစ္စဃန အာရမ္မဏဃနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို တစ်ခုတည်းအဖြစ် စွဲယူခြင်း အမှတ်မှားခြင်းတည်း။)
- ၉။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ချုပ်ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ဝယာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂီသည် အာယူဟနအမည်ရသော ကုသိုလ်သင်္ခါရ အကုသိုလ်သင်္ခါရတို့ကို ပေါင်းစုရုံးစည်းခြင်းကို ပြုတတ်သော တဏှာကို ပယ်ခွာ၏။ (ပစ္စက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း အနုမာန-ဆ၍ သိသော အနွယ်အားဖြင့်

လည်းကောင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ဘင်ကို ရှု၍ ထိုဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ချုပ်ခြင်း၌သာလျှင် နှလုံးသွင်း-
သည်၏အဖြစ် နှလုံးညွတ်သည်၏ အဖြစ်သည် ဝယာနုပဿနာ မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုပျက်ခြင်း
ချုပ်ခြင်းကို ရှုသော ဝယာနုပဿနာဖြင့် ပညာဘိသင်္ခါရ အပညာဘိသင်္ခါရ အာနေဇ္ဇာဘိသင်္ခါရတည်း
ဟူသော သင်္ခါရတို့ကို ဆည်းပူးရုံးစုပေါင်းစည်းခြင်းကို ပြုသော တဏှာကို စွန့်ခွာနိုင်သတည်း။ အကြင်
မပြတ် ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်သော ဝဋ်တရားအကျိုးငှာ အကြင်တဏှာဖြင့် ကုသိုလ်သင်္ခါရ အကုသိုလ်
သင်္ခါရတို့ကို ဆည်းပူးရုံးစု ပေါင်းစည်းခြင်းကို ပြု၏ = ပြုစုပျိုးထောင်၏။ ထိုဝဋ်တရား၌ တဏှာဖြင့်
ထိုယောဂီ၏ စိတ်သည်ကား မညွတ်ပြီ၊ ထို့ကြောင့် ဝယာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသောယောဂီသည် အာယု-
ဟနကို ပယ်ခွာ၏ဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

- ၁၀။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဇရာ-မရဏ (= ဌိကာလ-ဘင်ကာလ) ဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့အစုတို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်
ပျက်စီးခြင်း ဝိပရိဏာမသဘောကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ဝိပရိဏာမာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါ-
ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ မြဲမြံသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်တတ်သော ဓုဝသညာကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၁။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ အမည်ရသော အနိစ္စာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သန္တတိ
ဃန သမူဟဃန မပြုသဖြင့် ရုပ်သန္တတိ နာမ်သန္တတိ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ပရမတ္ထဓာတ်သား
တစ်ခုတည်း တစ်လုံးတစ်ခဲတည်း၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားတတ်သော သညာဖြင့် စွဲယူအပ်သော လုံးလုံး
လျောင်းလျောင်း အထည်ကိုယ်ရှိသကဲ့သို့ ကပ်၍ ထင်ခြင်းဟူသော နိမိတ်ကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၂။ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ အမည်ရသော တောင့်တတပ်မက် နှစ်သက်ဖွယ် မရှိဟု အသိဉာဏ်ဖြစ်ကြောင်း
ဖြစ်သော ဒုက္ခာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သုခကို တောင့်တတတ်သော တဏှာ
ဟူသော ပဏိမိကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၃။ သုညတာနုပဿနာအမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကို အဖန်တလဲလဲ
ရှုတတ်သော အနတ္တာနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု
မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း အတ္တာဘိနိဝေသကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၄။ သင်္ခါရတရားတို့၏ နိစ္စ သုခ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကို အာရုံယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော လွန်ကဲ-
သော ဝိပဿနာဟု ဆိုအပ်သော အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရ
တရားတို့၌ နိစ္စသာရ စသည်တို့ကို စွဲယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော မှားသော နှလုံးသွင်းခြင်းဟု
ဆိုအပ်သော တဏှာနှင့်တကွသော ဒိဋ္ဌိကို = သာရာဒါနာဘိနိဝေသကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၅။ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော နာမ်ရုပ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှုမြင်တတ်သော ဝိပဿနာပညာ၊ အကြောင်း
တရားနှင့်တကွသော ယင်းနာမ်ရုပ်၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို
ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရှုမြင်တတ်သော ဝိပဿနာပညာဟူသော ယထာဘူတဉာဏဒဿနကို ဖြစ်စေသော
ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါသည် အတိတ်ဘဝက ဖြစ်ခဲ့လေသလော” ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ-
သော မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းတတ်သော သမ္မောဟာဘိနိဝေသ၊ “အစိုးရသော ပရမီသွာဗြဟ္မာ
စသည်ကြောင့် လောကသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော မှားသောအားဖြင့်
နှလုံးသွင်းတတ်သော သမ္မောဟာဘိနိဝေသကို ပယ်ခွာ၏။
- ၁၆။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ကြောက်လန့်ဖွယ်ရာ

ဘေးဆိုးကြီးများအဖြစ်ထင်လာ၏။ ယင်းသို့ ကြောက်လန့်ဖွယ်ရာ ဘေးဆိုးကြီးအဖြစ် ထင်လာသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဘဝအားလုံးတို့၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးတတ်သည့် ဝိပရိ-
ဏာမဓမ္မအပြစ်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်စုံ
တစ်ခုသော သင်္ခါရတရားမျှ၏လည်း ပုန်းအောင်းရာ မှီခိုရာ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို မြင်ခြင်းကြောင့် မှီခိုရာဟု
ကပ်ငြိတတ်သောအားဖြင့် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းတတ်သော တဏှာဟူသော အာလယာဘိနိဝေသကို
ပယ်ခွာ၏။

၁၇။ သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခ
အချက် အနတ္တအချက်စသည်တို့၌ အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်တတ် ရှုပွားတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟု
ဆိုအပ်သော ပဋိသင်္ခါနုပဿနာကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အပ္ပဋိသင်္ခ အမည်ရသော
သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် စသည်တို့၌ အဖန်တလဲလဲ ဆင်ခြင်တတ်သော ရှုပွားတတ်သော
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာကို ပယ်ခွာ၏။

၁၈။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ ကင်းပြတ်ရပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အကျိုးငှာ အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ဝိဝဇ္ဇာနုပ-
ဿနာအမည်ရသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ်ကို ဖြစ်စေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်
ကာမဂုဏ်နှင့် စပ်ယှဉ်ခြင်း အစရှိသော ကိလေသာ၏ ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံး
သွင်းခြင်း ဟူသော သံယောဂါဘိနိဝေသကို ပယ်ခွာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၄။)

ထို (၁၈)ပါးသော မဟာဝိပဿနာတို့တွင် ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော
လက္ခဏာသုံးပါးအပေါင်း၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မြင်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ
ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာတို့သည် ရအပ်သည် မည်ကုန်၏။

အနိမိတ္တာနုပဿနာ အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာ သုညတာနုပဿနာ

ယာ စ အနိစ္စာနုပဿနာ ယာ စ အနိမိတ္တာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္ထာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ ။ ယာ စ
ဒုက္ခာနုပဿနာ ယာ စ အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္ထာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ ။ ယာ စ အနတ္တာ-
နုပဿနာ ယာ စ သုညတာနုပဿနာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္ထာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

အနိစ္စာနုပဿနာ အနိမိတ္တာနုပဿနာဟူသော ဤအနုပဿနာ နှစ်မျိုးတို့သည် အနက်အားဖြင့် တူကုန်၏။
သဒ္ဓါသည်သာလျှင် ထူး၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာ အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာဟူသော ဤအနုပဿနာ နှစ်မျိုးတို့သည်
အနက်အားဖြင့် တူကုန်၏။ သဒ္ဓါသည်သာလျှင် ထူး၏။ အနတ္တာနုပဿနာ သုညတာနုပဿနာဟူသော ဤ
အနုပဿနာ နှစ်မျိုးတို့သည် အနက်အားဖြင့် တူကုန်၏။ သဒ္ဓါသည်သာလျှင် ထူး၏။

(ပဋိသံ၊ ၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

အနိမိတ္တာနုပဿနာ

နိမိတ္တန္တိ သန္တတိယံ၊ သမူဟေ စ ဧကတ္ထသညာယ ဂယုမာနံ ကာလန္တရာဝဋ္ဌာယိဘာဝေန၊ နိစ္စဘာဝေန စ
သင်္ခါရာနံ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ သဝိဂ္ဂဟံ ဝိယ (သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ) ဥပဋ္ဌာနမတ္ထံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ ယံ သင်္ခါရာနံ သမူဟာဒိယနဝသေန၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ
ဥပဋ္ဌာနံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

နိမိတ္တဓမ္မေသုတိ သမူဟာဒိယနဝသေန စ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သပရိဂ္ဂဟေသု ခန္ဓေသု။
(မူလဋီ၊ ၁၁၁၃။)

နိမိတ္တဓမ္မာ သင်္ခါရာ တေဟိ သနိမိတ္တာ သဝိဂ္ဂဟာ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ တေသံ အဘာဝိတဘာဝနဿ ဘာဝိတဘာဝနဿ စ ဥပဋ္ဌဟနာကာရံ ဒဿေန္တော “သမူဟာဒီ”တိအာဒိမာဟ။ (အနုဋီ၊ ၁၁၁၂။)

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ၊ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနမေဝေတံ အဓိဝစနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄။)

သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ “သင်္ခါရာနံ သမူဟာဒိယနဝသေန၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာန”န္တိ ဝုတ္တော ဝါယမတ္ထော။ သင်္ခါရာနံ ပန တထာ ဥပဋ္ဌာနံ သင်္ခါရဝိနိမုတ္တံ န ဟောတိတိ အာဟ “အတိတာ။ ပ ။ အဓိဝစန”န္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်က နိမိတ္တအရ သင်္ခါရနိမိတ်ကို ဆိုလိုကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုနိမိတ္တ ဟူသော အမည်သည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အမည်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄)၌ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

ဤကဲ့သို့ ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ဆက်စပ်၍ ဋီကာဆရာတော်များက “အဓိဝစနံ နာမံရိရာ ဥပစာ”- ဟူသော သဒ္ဒါစည်းကမ်းနှင့်အညီ ဤသို့ ရှင်းလင်းတင်ပြထားတော်မူကြ၏။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် တကယ့် ဝိပဿနာနယ်မြေ အစစ်သို့ ရောက်အောင် မစီးဖြန်းရသေးသော မစီးဖြန်းဖူးသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် စီးဖြန်းဖူးသော်လည်း ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ခေတ္တယာယီ ဖြစ်စေ၊ ခပ်ကြာကြာ ဖြစ်စေ ချထားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက် မြင်နေတတ်၏။ ရုပ်တရားတို့ကို သန္တတိယန အတုံးအခဲ၊ သမူဟယန အတုံးအခဲ၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ မပြုဘဲ၊ နာမ်တရားတို့ကိုလည်း သန္တတိယန အတုံးအခဲ၊ သမူဟယန အတုံးအခဲ၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ၊ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲ မပြုဘဲ အတုံးလိုက် အခဲလိုက် မြင်နေတတ်၏။

ထိုသန္တတိယန အတုံးအခဲ = ရုပ်နာမ် သန္တတိ အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ၊ သမူဟယန အတုံးအခဲ = ရုပ်- နာမ် အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ၊ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ = ရုပ်-နာမ် လုပ်ငန်းကိစ္စ အတုံးအခဲ၊ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲ = အာရုံယူတတ်သော ဝိပဿနာရှုနေသော နာမ်တရားတို့၏ အတုံးအခဲ ဟူသော ဤအတုံးအခဲတို့မှာ ဝိပဿနာဘာဝနာကို မပွားများရသေးသော၊ သို့မဟုတ် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို ချထားသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အဖို့ ထင်လာ မြင်လာသော ရုပ်-နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အတုံးအခဲတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရတရားတို့ မရှိက အတုံးအခဲ- လည်း မရှိနိုင်ပြီ။ သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်သော အတုံးအခဲမည်သည် မရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

သင်္ခါရတရားတို့၏ အပေါင်းအစုဖြစ်သော သန္တတိယန အတုံးအခဲ သမူဟယန အတုံးအခဲ ကိစ္စယန အတုံးအခဲ အာရမ္မဏယန အတုံးအခဲတို့၏ သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော အမည်ကို အစိတ်အစိတ် ဖြစ်သော ယနပြု- ပြီးသော ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ တင်စား၍ သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် သင်္ခါရနိမိတ် ဟု ခေါ်ဆိုထားခြင်း ဖွင့်ဆိုထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤအဆိုအမိန့်များအရ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် မဖြိုခွဲရ- သေးဘဲ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးဘဲ အတုံးလိုက် အခဲလိုက်အတိုင်းသာ ဝိပဿနာ ရှုနေလျှင်ကား၊ အတုံးလိုက် အခဲလိုက်ကိုပင် ကြည့်၍ ဖြစ်ပျက် ရှုနေလျှင်ကား အနိစ္စဟု ရှုနေလျှင်ကား နိမိတ္တကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုနေသေးသည် မည်၏။ အနိမိတ္တကို ရှုသည် မမည်။ နိမိတ္တကိုသာ ရှုနေသေးလျှင် အနိမိတ္တကို ဝိပဿနာ

မရှုနိုင်သေးလျှင် အနိမိတ္တာနုပဿနာ မမည်သေးပေ။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ မမည်သေးပါက အနိစ္စာနုပဿနာလည်း မမည်သေးပေ။ အနိစ္စာနုပဿနာ မမည်သေးလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ် အစစ်လည်း မဖြစ်သေးပေ။ ဘုရားဟော တကယ့် ဝိပဿနာအစစ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေးပေ။

ထင်ရှားစေအံ့။ - ဘုရားဟော တကယ့်ဝိပဿနာအစစ်ကား ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သောအခါ ယင်းရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ဃန နာမ်ဃနတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်အစစ် ဓာတ်အနှစ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းရုပ်နာမ် ပရမတ်တရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ရသော လုပ်ငန်းခွင်မျိုးသာ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိ၏ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်းသို့ စိုက်ရှုလိုက်သောအခါ မာမှု ကြမ်းမှု လေးမှု ပျော့မှု ချော့မှု ပေါ့မှု၊ ယိုစီးမှု ဖွဲ့စည်းမှု၊ ပူမှု အေးမှု၊ ထောက်မှု တွန်းမှု ဟူသော ဓာတ်သဘာဝတို့ကို အတုံးလိုက် အခဲလိုက်သာ တွေ့မြင်နေသည် ဖြစ်အံ့။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်မျှကိုသော်လည်း ဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့မြင်သေးသည် ဖြစ်အံ့။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကို မြင်သော်လည်း ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရုပ်ဃန နာမ်ဃန အသီးအသီးကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်တို့ကို မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးသည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ဤကဲ့သို့သော ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးသော သသမ္ဘာရပထဝီ၊ သသမ္ဘာရအာပေါ၊ သသမ္ဘာရ တေဇော၊ သသမ္ဘာရဝါယောဓာတ်မျှလောက်ကိုသာ တွေ့မြင်နေသေးသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်း အတုံးလိုက် အခဲလိုက်သာ တွေ့မြင်နေရသော ဓာတ်သဘာဝတို့ကို ဝိပဿနာရှုနေပါက သို့မဟုတ် ဝိပဿနာ ရှုနေသည်ဟု ဆိုပါက ထိုဝိပဿနာမှာ နိမိတ္တကိုသာ ရှုနေသော ဝိပဿနာ ဖြစ်၏။ အနိမိတ္တကို ဝိပဿနာ ရှုနေသော အနိမိတ္တာနုပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာကား မဟုတ်သေးပေ။ ထို့ကြောင့် ရုပ်နာမ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် မသိမ်းဆည်းနိုင်သေးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာကို တကယ့် ဘုရားဟော ဝိပဿနာအစစ် မဟုတ်သေးဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပါရမီအားလျော်စွာ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့ရှိ၍ ထိုရုပ်ကလာပ်- တို့၏ အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ကြည့်၍ ဖြစ်ပျက်ဟုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ရှုနေလျှင်လည်း နိမိတ္တဓမ္မကို ဝိပဿနာရှုနေသေးသည် မည်၏။ ရုပ်ကလာပ်တို့ဟူသည် သမူဟပညတ် သဏ္ဌာန ပညတ်စသည့် ပညတ်များ မကွာသည့် ပညတ်များ မစင်သေးသည့် အသေးဆုံးပညတ် အတုံးအခဲများ ဖြစ်ကြ၏။ ပညတ်ဟူသမျှသည် နိမိတ္တဓမ္မမျိုးသာ ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်များကို ဃန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ပါမှသာလျှင် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်၍ ယင်းပရမတ် ရုပ်တရားတို့သည်သာလျှင် အနိမိတ္တဓမ္မတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းအနိမိတ္တဓမ္မတို့သည်သာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့ ဖြစ်ကြ၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းရာ၌ ရုပ်ကလာပ်များ- ကိုသော်မှ မမြင်ဖူးသေးဟု ဆိုလျှင်၊ တစ်နည်းဆိုရသော် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ကိုသော်မျှ မမြင်ဖူးသေးဘဲ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲအတိုင်း ဖြစ်ပျက်ရှုနေသည် အနိစ္စဟု ရှုနေသည်ဟုဆိုလျှင် ယင်းကဲ့သို့သော ရှုမှုမှာ ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ် ဖြစ်သော အနိမိတ္တဓမ္မသို့ ဉာဏ်အမြင် မဆိုက်သေးသော ရှုမှုမျှသာ ဖြစ်နေသဖြင့် အနိမိတ္တာနုပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာဟူသော အမည်ကို မရရှိနိုင်ဟူသော ဤအချက်ကိုကား အထူးပြော- ဖွယ်ရာပင် မလိုတော့ပေ။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာ အမည်မရနိုင်လျှင် ဝိပဿနာအစစ်လည်း မဖြစ်နိုင်သေးဟူသော အချက်မှာလည်း ရှင်းလျက် လင်းလျက် ထင်းလျက်ပင် ရှိပေသည်။ ပညာရှိသော်လည်း သတိဖြစ်ခဲ၏။

ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား၊ နာမ်တရား ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီး၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ပါမှ **သန္တတိဃန** ပြုမည် ဖြစ်၏။ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမမြင်ဘဲ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဘင်ကာလနှင့် အခြားရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိသော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဥပါဒ် ကာလကို တစ်နည်းဆိုရသော် ရှေးရှေး ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဘင်ကာလနှင့် နောက်နောက် ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဥပါဒ်ကာလကို တစ်ဆက်တည်း တစ်စဉ်တည်းကဲ့သို့ ထင်နေ မြင်နေ တွေ့နေလျှင် ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ကန့်၍ ပိုင်းခြား၍ မမြင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ကာလတစ်ပါးမှ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော အခြားကာလတစ်ပါးသို့ တိုင်အောင် တည်နေနိုင်သည်ဟူသော အယူအဆမှားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ရှေးရှေး ပရမတ္ထဓာတ်သားနှင့် နောက်နောက် ပရမတ္ထဓာတ်သားကို တစ်ခုတည်းဟု ယူဆလာတတ်၏။ ဧကတ္ထ သညာတည်း။ ယင်းသို့ ယူဆခဲ့သော် သင်္ခါရတရားတို့ကို နိစ္စအဖြစ် လက်ခံလာတတ်၏။

တစ်ဖန် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော အုပ်စုအလိုက် အုပ်စုအလိုက် ဖြစ်နေကြသော ရုပ်တရား နာမ်တရား ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို - ဤကား ပထဝီ၊ ဤကား အာပေါ၊ ဤကား တေဇော၊ ဤကား ဝါယော စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း - ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ မယူနိုင် မရှုနိုင် မမြင်နိုင်လျှင် **သမူဟဃန = ရုပ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ နာမ်အပေါင်းအစု အတုံးအခဲ** မပြုပေ။ သမူဟဃန မပြုလျှင် သမူဟပညတ် သဏ္ဌာနပညတ်များ မကွာနိုင်သေးသဖြင့် သဝိဂ္ဂဟဓမ္မ = သဏ္ဌာန်ဒြပ် ရှိသော တရားမျိုးသာ ဖြစ်နေ၏။ ယင်းသဝိဂ္ဂဟဓမ္မတို့ကို ပရမတ္ထဓာတ်သားတစ်ခုတည်း အနေ ထင်လာတတ် မြင်လာတတ် ယူဆလာတတ်၏။ ဧကတ္ထ သညာတည်း။ သဏ္ဌာန်ဒြပ်ရှိသော တရား မှန်သမျှ သဝိဂ္ဂဟဓမ္မ မှန်သမျှ နိမိတ္တဓမ္မတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းနိမိတ္တဓမ္မတို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော် အနိမိတ္တာနုပဿနာ မမည်သဖြင့် အနိစ္စာနုပဿနာလည်း မမည်ရကား ဝိပဿနာ အစစ်အမှန်လည်း မဟုတ်သေးသည်သာဟု မှတ်သားလေရာသည်။

အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာ

ပဏိဓိန္နိ သုခပတ္ထနံ၊ ရာဂါဒိပဏိဓိံ ဝါ ၊ အတ္တတော တဏှာဝသေန သင်္ခါရေသု နိန္နတံ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

ချမ်းသာသုခကို လိုလားတောင့်တခြင်းကို ပဏိဓိဟု ခေါ်ဆိုသည်။ တစ်နည်း - ရာဂစသော တောင့်တခြင်းကို = ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်းကို ပဏိဓိဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ပရမတ္ထ တရားကိုယ် အနက်သဘောဖြင့်ကား တဏှာ၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့၌ ညွတ်ကိုင်းရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုလိုပေသည်။ အပ္ပဏိဟိတ ဟူသည် ယင်းပဏိဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တည်း။

အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်၌ တဏှာဖြင့် လိုလားတောင့်တမှု ကင်းပြတ်အောင် ကျင့်သော အနုပဿနာတည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၌ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်လာလျှင် အပ္ပဏိဟိတသို့ ဆိုက်ရောက်လာမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာနှင့် ဒုက္ခာနုပဿနာတို့သည် တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် တူညီကြပေသည်။

သုညတာနုပဿနာ

သင်္ခါရတရားတို့၌ သာမိ-နိဝါသိ-ကာရက-ဝေဒက-အဓိဋ္ဌာယကဟု သာသနာပ အယူအဆရှိသူ အတ္တဝါဒ သမားတို့ ကြံဆအပ်သော အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းမှုကို မြင်အောင် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုသော အနုပဿနာ-ဉာဏ်သည် သုညတာနုပဿနာဉာဏ် မည်၏။ ထို့ကြောင့် သုညတာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် အနတ္တာနုပဿနာ-ဉာဏ်တို့သည် တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် တူကြသည်။

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ ပန သဗ္ဗာပိ ဝိပဿနာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ဥတ္တာ တဒါရမ္မဏဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂိ ဒိသွာ သင်္ခါရာ ဧဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရာနံ မရဏံ၊ န အညော ကောစိ အတ္ထိတိ ဘင်္ဂဝသေန သုညတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ အဓိပညာ စ သာ ဓမ္မေသု စ ဝိပဿနာတိ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ၊ တာယ နိစ္စသ္မာရာဒိအာဒါနဝသေန ပဝတ္တိ အဘိနိဝေသံ သတဏှံ ဒိဋ္ဌိ ပဇဟတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ် အားလုံးကိုပင် ဆိုလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

ရုပ်တရား နာမ်တရားစသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံကို သိပြီး၍ ထိုရုပ်တရား နာမ်တရား စသည်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်၏ = ဝိပဿနာမနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်္ဂကို မြင်၍ သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် ပျက်ကုန်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏သာလျှင် သေခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ပျက်သော သေသော သင်္ခါရတရားတို့မှ အခြားတစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ မည်သည် မရှိဟု ပျက်ခြင်း = ဘင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ သုညဖြစ်မှုကို = အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေတတ်သည့် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လွန်ကဲသော ပညာလည်း ဟုတ်၏။ ထိုလွန်ကဲသော ပညာဟူသည် သင်္ခါရဓမ္မတို့၌ ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်လည်း ဟုတ်၏။ ထို့ကြောင့် အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ မည်ပေသည်။ ထိုအဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟူသော အနှစ်သာရ၊ သုခဟူသော အနှစ်သာရ၊ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ ရှိ၏ စသည်ဖြင့် စွဲယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သင်္ခါရဓမ္မတို့ကို နိစ္စ-သုခ-အတ္တ-ဝေဒ စသည်ဖြင့် မြဲမြံစွာ နှလုံး သွင်းခြင်းဟု ဆိုအပ်သော တဏှာနှင့်တကွသော ဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇။)

ယထာဘူတဉာဏဒဿန

ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိယာ ဧဝ သင်္ဂဟိတံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

ယထာဘူတဉာဏဒဿနံ နာမ သပ္ပစ္စယနာမရူပဒဿနံ။ တေန “အဟောသီ န ခေါ အဟမတိတမဒ္ဓါန” နှိ ဧဝမာဒိကံ၊ “ဣဿရတော လောကော သမ္ဘဝတိ”တိ ဧဝမာဒိကဉ္စ သဓမ္မာဟာဘိနိဝေသံ ပဇဟတိ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇-၄၁၈။)

အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်သည် ယထာဘူတဉာဏဒဿန မည်၏။ ယင်းဉာဏ်ကို ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိပိုင်းဖြင့်သာလျှင် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်၏။ ထိုဉာဏ်ဖြင့် “ငါသည် အတိတ်ကာလက ဖြစ်ခဲ့လေသလော၊” ဤသို့ စသော ပြင်းစွာ တွေဝေလျက် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်း-

ကိုလည်းကောင်း၊ “ဖန်ဆင်းရှင် ပိုင်ရှင် ကုဿရကြောင့် လောကသည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။” ဤသို့ စသော ပြင်းစွာ တွေဝေလျက် မှားမှားယွင်းယွင်း နှလုံးသွင်းခြင်းကိုလည်းကောင်း ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၇-၄၁၈။)

ဤမျှဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၊ အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၊ အပ္ပဏိဟိတာနုပဿနာဉာဏ်၊ သုညတာနုပဿနာဉာဏ်၊ အဓိပ္ပာဓမ္မဝိပဿနာ၊ ယထာဘူတဉာဏဒဿနဟူသော ဤဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကို ရအပ်သည် မည်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေ၏။ ကြွင်းကုန်သော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာစသော ဝိပဿနာဉာဏ် (၁၀)ပါးတို့၌ အချို့ကို ရရှိပြီး ဖြစ်၏။ အချို့ကိုကား မရအပ်သေးပေ။ နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

သမ္မသနဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် အနိစ္စာနုပဿနာ စသည်တို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော နိစ္စသညာစသည့် သံကိလေသ အညစ်အကြေးတို့ကို ပယ်နိုင်ခြင်းကြောင့် အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ဝိပဿနာ-ဉာဏ်သည် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တိမ်တိုက်စသည်တို့၏ ကင်းစင်ခြင်းကြောင့် ကောင်းကင်၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ညွှန်အညစ်အကြေး၏ ကင်းစင်ခြင်းကြောင့် ရေ၏ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ သံစသော အညစ်အကြေး၏ ကင်းစင်ခြင်းကြောင့် ရွှေ၏ စင်ကြယ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာသကဲ့သို့လည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ညစ်နွမ်း-ကြောင်း ဖြစ်သော နိစ္စသညာစသော သံကိလေသ အညစ်အကြေး၏ ကင်းစင်ခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်ဝန်းကျင် စင်ကြယ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာရပေသည်။

တစ်ပါးမက များပြားစွာသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ပြွမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းဟူသော သမ္မသနဉာဏ်၏ ကိစ္စ ပြေကုန်စွာ ပြုအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္မသနဉာဏ်၏ ကမ်းတစ်ဘက်သို့လည်း ဆိုက်ရောက်လာ၏။ ယင်းသမ္မသနဉာဏ် အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံအောင် ဆက်လက်၍ အားသစ်-ရမည် ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။ မဟာဇ္ဈိ၊ ၂၊ ၄၁၉။)

ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (၂) မျိုး

- ၁။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန - အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို ရှုခြင်း၊
၂။ ဇဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန - ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို ရှုခြင်း -

ဤသို့လျှင် ဥဒယဗ္ဗယဒဿန နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် ဇဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏတ္တယအားဖြင့် = ခဏတ္တယသို့ ဆိုက်အောင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရရှိခြင်းငှာ ရှေ့ဦးစွာ ဥဒယဗ္ဗယအကျဉ်းနည်းကို စတင်၍ အားထုတ်ရ၏။ အားထုတ်ရန် ညွှန်ပြသော ပါဠိတော်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ -

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပုံ

ကထံ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနေ ဉာဏံ? ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ ဇာတာ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ။ ဇာတံ စက္ခု။ ပ။ ဇာတော ဘဝေါ ပစ္စုပ္ပန္နော၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမ-လက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ (ပဋိသံ၊ ၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၅။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နှင့်အညီ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ဝိပဿနာ စတင်ရှုရမည့် ဝိပဿ-နာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံတရားများမှာ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်း၌ အကျိုး ဝင်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ အာယတန (၁၂)ပါး၊ ဓာတ် (၁၈)ပါး၊ လောကီဣန္ဒြေတရားများ၊ အဝိဇ္ဇာမှသည် ဘဝသို့ တိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ် (၁၀)ပါးတို့တည်း။

ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည်မှာ

ဧတ္ထ စ ခဏာဒိကထာဝ နိပ္ပရိယာယာ။ သေသာ သပရိယာယာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၁၀၃။)

ပစ္စုပ္ပန်ရူပ နာမ ဇာတိ ခဏတ္တယပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော။ တံ ပန အာဒိတော ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟန္တိ သန္တတိ-
ပစ္စုပ္ပန်ဝသေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ကာတဗ္ဗော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၉။)

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် ခဏပစ္စုပ္ပန်ဟု ပစ္စုပ္ပန်သုံးမျိုးရှိရာ သမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း၌ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တရား
တို့က စ၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားနှလုံးသွင်းရ၏။ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ကား သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှ စ၍ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့
ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာ ရှုပွားနှလုံးသွင်းရ၏။ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တရားမှ စ၍ ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းသည်ပင် ဖြစ်စေ၊
သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားမှ စ၍ ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းသည်ပင် ဖြစ်စေ၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော
ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု = ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုပစ္စုပ္ပန် သုံးမျိုးတို့တွင် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တို့ကား ပရိယာယကထာ စကားတို့တည်း။ အဒ္ဓါ
ပစ္စုပ္ပန် အမည်ရသော သင်္ခါရတရား၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်အမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့၌ တရားကိုယ် ပရမတ္ထဓမ္မ
များသည် ရှေ့နှင့် နောက် ကွဲပြားမှု ရှိကြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ - အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် အမည်ရသော
ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်သော ဘဝတစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်သော တရားတို့ကား အမျိုးမျိုး
အစားစားပင် ရှိကြ၏။ ဘဝတစ်လျှောက်လုံး၌ ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်ခုတည်းသာ ဖြစ်နေသည်ကား မဟုတ်ပေ။
ရုပ် အမျိုးမျိုး၊ နာမ် အမျိုးမျိုး၊ ကုသိုလ် အမျိုးမျိုး၊ အကုသိုလ် အမျိုးမျိုး၊ ဝိပါက် အမျိုးမျိုး၊ ကြိယာ အမျိုးမျိုးတို့
ဖြစ်ကြ၏။ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၌လည်း ထိုက်သလို နည်းတူပင် မှတ်ပါ။

ထိုအဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားတို့တွင် တစ်ခုသော ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း =
ခဏတ္တယမှ စောင့်ကြည့်ခဲ့သော် အချို့ကား ခဏတ္တယကို လွန်ပြီး အတိတ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ အချို့ကား
ခဏတ္တယသို့ မရောက်သေးသော အနာဂတ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ အချို့ကား ခဏတ္တယသို့ ရောက်ဆဲ ပစ္စုပ္ပန်
တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဟု ဆိုသော စကားတို့ကား ပရိယာယကထာ =
ပစ္စုပ္ပန်ဟု ပရိယာယ်အားဖြင့် ဆိုသော စကားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးတို့၏ အပေါင်း
ဖြစ်သော ခဏတ္တယနှင့် ပြည့်စုံသော တရားသည် မုချအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်တရားမည်၏ဟု ဆိုသော ခဏပစ္စုပ္ပန်နှင့်
ဆက်စပ်သော စကား၊ ယင်းခဏတ္တယမှ ရှေး၌ဖြစ်သော တရားကား အတိတ်တရား၊ ယင်းခဏတ္တယမှ နောက်၌
ဖြစ်သောတရားကား အနာဂတ်တရားဟု ဆိုသော စကားများသည်သာလျှင် နိပ္ပရိယာယကထာ = ပရိယာယ်
မဖက်သည့် မုချစကားများ ဖြစ်ကြ၏။

ဆိုလိုသည်မှာ - ခဏပစ္စုပ္ပန်တရားသည်သာလျှင် မုချ ပစ္စုပ္ပန်တရားတည်း။ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တရား သန္တတိ
ပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ကား ပရိယာယပစ္စုပ္ပန်တရားတို့တည်း။ အကြောင်းမူ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယအတွင်း၌
တည်ရှိသော ခဏပစ္စုပ္ပန်တရားတို့၌ ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားလုံးများ ကွဲပြားခြားနားမှု မရှိ။ ပရမတ္ထဓာတ်သား
အုပ်စုများသည် မျိုးတူလျက်သာ ရှိကြ၏။ ပရမတ္ထဓာတ်သား ကွဲပြားမှု ထူးခြားမှု မရှိဘဲ ဥပါဒ်ကာလ၊ ဌီကာလ၊
ဘင်ကာလဟူသော ကာလကွဲပြားမှုသာ ရှိ၏။ ယင်းခဏတ္တယအတွင်း၌ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ကဲ့သို့
တစ်စုံတစ်ခုသော နည်းပရိယာယ်ဖြင့် ဤကား အတိတ်တရား၊ ဤကား အနာဂတ်တရားဟု ဆိုဖွယ် အထူး
မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

အခြေခံအဘိဓမ္မာပညာ အားနည်းသူတို့အတွက် သဘောပေါက်စေရန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန် အမည်ရသော
စက္ခုဒွါရဝီထိ စိတ်အစဉ် တစ်ခုကို ပုံစံထုတ်၍ ထပ်မံ ရှင်းလင်း တင်ပြအပ်ပါသည်။ -

အတိမဟန္တာရုံ စက္ခုဒွါရိကဝီထိ စိတ်အစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္စိုင်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ တဒါရုံ (၂)ကြိမ်ဟု ဝီထိစိတ်များ ရှိကြ၏။ ဤစက္ခုဒွါရိကဝီထိအတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား အားလုံးသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

ထိုတွင် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား (၁၁)လုံးတို့ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြ၏။ နာမ်ကလာပ် တစ်မျိုး အုပ်စုတစ်မျိုး ဖြစ်၏။ စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရား (၈)လုံးတို့ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြ၏။ နာမ်ကလာပ် တစ်မျိုး အုပ်စုတစ်မျိုး ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရားအုပ်စုချင်း တစ်မျိုး တခြား တစ်ပါးစီသာ အသီးအသီး ဖြစ်၏။ ရှေးရှေး စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့ ချုပ်ပျက်သွားပါမှ နောက်နောက် စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော နာမ်တရားစုတို့သည် ဖြစ်ခွင့် ရရှိကြသဖြင့် ရှေးရှေး စိတ္တက္ခဏ၏ ပရမတ္ထဓာတ်သားတရားကိုယ်နှင့် နောက်နောက် စိတ္တက္ခဏ၏ ပရမတ္ထဓာတ်သားတရားကိုယ်တို့သည် မတူကြပေ။ ရှေ့ဗ္ဗယကားတခြား နောက်ဗ္ဗယကား တခြား၊ ရှေ့ဝေဒနာကား တခြား နောက်ဝေဒနာကား တခြား — ဤသို့ စသည်ဖြင့် တစ်မျိုးတခြားစီသာ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့လျှင် ရှေ့စိတ္တက္ခဏနှင့် နောက်စိတ္တက္ခဏတို့သည် ပရမတ္ထ ဓာတ်သား အချင်းချင်းလည်း ကွဲပြားကြ၏။

တစ်ဖန် စက္ခုဝိညာဏ်၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ခဏတ္တယမှ ကြည့်ခဲ့သော် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် အတိတ် ဖြစ်၏။ သမ္ပဋိစ္စိုင်းသည် အနာဂတ် ဖြစ်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အတိတ်အနာဂတ် ကွဲပြားမှုလည်း ရှိကြ၏။ ထို့ကြောင့် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ဟူသော စကား၌ —

- ၁။ ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားကိုယ် ကွဲပြားခြားနားမှု အမျိုးမျိုး ရှိခြင်း၊
- ၂။ အတိတ်တရား အနာဂတ်တရားတို့ ရောထွေးလျက် ပါဝင်နေခြင်း —

ဤအကြောင်းများကြောင့် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်သည် တကယ့် ပစ္စုပ္ပန်စစ်စစ် မဟုတ်၊ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ ပစ္စုပ္ပန်ဟု ဆိုသော စကားဖြစ်သည်။ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါလေ။

ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်း = ခဏတ္တယ၌ အကျိုးဝင်သော ခဏတ္တယနှင့် ပြည့်စုံသော ပရမတ်တရားကား ခဏပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်၏။ ယင်းခဏပစ္စုပ္ပန်တရားသည်သာလျှင် တကယ့် ပစ္စုပ္ပန်စစ်စစ် ဖြစ်၏။ မူချပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်၏။

ထို့ကြောင့် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားမှ စတင်၍ ဝိပဿနာရှုမှုသည်ပင် တကယ့်ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကို ဝိပဿနာရှုနေသည် မဟုတ်သေးသည်ကိုလည်းကောင်း၊ အတိတ်တရားနှင့် အနာဂတ်တရားတို့ ရောထွေးလျက် ပါဝင်နေသေးသည်ကိုလည်းကောင်း သဘောကျလေရာသည်။ ဤအထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များနှင့် အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် —

- ၁။ ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် အသီးအသီးကို ယင်းအင်္ဂါရပ် အသီးအသီး၏ ထိုထိုခဏ၌ ဖြစ်မှု တည်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာ ရှုပါ ဟူသော စကား၊
- ၂။ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားမှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်တရားသို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာ ရှုပါ ဟူသော စကား၊

ဤစကားရပ်များနှင့် ဆက်စပ်၍ ဤတွင် ဆိုလိုသော ပစ္စုပ္ပန်ကို နေရာတကျ အဓိပ္ပါယ်မှန် ယူဆတတ်ဖို့လိုပေသည်။

ဣဒါနိ အနန္တရံ ဝုတ္တဿ သမ္မသနဉာဏဿ နာနာနယေဟိ ဘာဝနာထိရကရဏေန ပါရံ ဂန္ဓာ ဌိတေန အနိစ္စာဒိတော ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရေ ဥဒယဗ္ဗယေန ပရိတ္တိန္ဒိတာ အနိစ္စာဒိတော ဝိပဿနတ္ထံ ဝုတ္တဿ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ-
ဉာဏဿ နိဒ္ဒေသေ ဇာတံ ရူပန္တိအာဒီသု သန္တတိဝသေန ယထာသကံ ပစ္စယေဟိ နိဗ္ဗတ္တံ ရူပံ။ တဿ ဇာတဿ
ရူပဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဇာတိံ ဥပ္ပါဒံ အဘိနဝါကာရံ ဥဒယောတိ၊ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ ခယံ ဘင်္ဂီ ဝယောတိ၊
အနုပဿနာ ပုနပျုနံ နိဿာမနာ၊ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏန္တိ အတ္ထော။ ဝေဒနာဒီသုပိ ဧသေဝ နယော။

(ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၃၄။)

ယခုအခါ အခြားမဲ့၌ ဟောတော်မူအပ် ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့သော သမ္မသနဉာဏ်၏ အထူးထူးသော နည်းတို့ဖြင့်
ဝိပဿနာဘာဝနာကို မြဲမြံအောင် ပြုခြင်းဖြင့် ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ရောက်ရှိ၍ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်-
သည် အနိစ္စစသောအားဖြင့် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ အနိစ္စ
စသောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာရှုခြင်းငှာ ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ် ဟောကြားတော်မူအပ်သော
ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်၏ နိဒ္ဒေသ၌ -

ဇာတံ ရူပံ စသည့် ပါဠိရပ်တို့၌ သန္တတိ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိ မိမိတို့ ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အကြောင်းတရား-
တို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်တရားသည် ဇာတ ရူပတည်း၊ ဖြစ်ဆဲ ရုပ်တည်း။ ထိုဖြစ်ဆဲ ဇာတ ရူပ ရုပ်တရား၏
နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာဖြစ်သော ဇာတိသဘော ဥပါဒ်သဘောဟူသော အသစ်ဖြစ်သော အခြင်းအရာကို ဥဒယ =
ဖြစ်မှုသဘောဟူ၍၊ ဝိပရိကာမလက္ခဏာဖြစ်သော ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကို ဝယ = ပျက်မှုသဘောဟူ၍၊
ယင်းဖြစ်မှု ပျက်မှု ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန်အထပ်ထပ် ရှုတတ်သော ဉာဏ်ကို ဥဒယဗ္ဗယာ-
နုပဿနာဉာဏ် = ဥဒယ-ဝယကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုတတ်သော ဉာဏ်ဟူ၍ ဆိုလိုပေသည်။

(ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၃၄။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ -

၁။ သမ္မသနဉာဏ်၏ ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ရောက်ရှိ၍ တည်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် (သမ္မသန-
ဉာဏ်ပိုင်း၌) အနိစ္စစသောအားဖြင့် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍
အနိစ္စစသောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုခြင်းငှာ ဖွင့်ဆိုတော်မူအပ် ဟောကြားတော်မူအပ်သော
ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဟူသော စကားတစ်ရပ်၊

၂။ သန္တတိ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိ မိမိတို့ ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အကြောင်းတရားတို့သည် ဖြစ်စေအပ်သော ရုပ်သည်
ဇာတ ရူပ = ဖြစ်ဆဲ ရုပ်တည်း ဟူသော စကားတစ်ရပ် - ဤစကား နှစ်ရပ်ကို အသင်သူတော်ကောင်းသည်
သေချာစွာ မှတ်သားထားပါ။

ဇာတန္တိ နိဗ္ဗတ္တံ ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝံ။ အယံ ဟိ ဇာတသဒ္ဓေါ ခဏတ္တယသမင်္ဂီတံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော “ယေ ဓမ္မာ
ဇာတာ ဘူတာ”တိအာဒီသု ဝိယ၊ န အတိတံ -

“ယေ တေ ဇာတာ၊ န တေ သန္တိ၊ ယေ န ဇာတာ၊ တတ္ထေဝ တေ။
လဒ္ဓတ္တဘာဝါ နော ဘဂ္ဂါ၊ တေဝ သန္တိ သဘာဝတော။”တိ -

အာဒီသု ဝိယ၊ နာပိ ဇာတတာမတ္ထံ “ယံ တံ ဇာတံ ဘူတံ သင်္ခတ”န္တိအာဒီသု ဝိယ။ တေနာဟ “ဇာတံ
ရူပံ ပဇ္ဇုပ္ပန္န”န္တိ။ ပစ္စုပ္ပန္နရူပံ နာမ ဇာတံ ခဏတ္တယပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော။ တံ ပန အာဒိတော ဒုပ္ပရိဂ္ဂဟန္တိ
သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နဝသေန ဝိပဿနာဘိနိဝေသော ကာတဗျော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၉။)

ဇာတာ-ဟူသည် ဖြစ်ပေါ်လာသော ရအပ်သော အတ္တဘောတည်း။ (ရုပ်နာမ်ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အားဖြင့် သရုပ်အထည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်သည်ကိုပင် အတ္တဘောကို ရသည်ဟု ဆိုသည်။ ရုပ်ကလာပ် တစ်ခု၏ အတွင်း၌ - မာမူ ကြမ်းမှု လေးမှု သို့မဟုတ် ပျော့မှု ချောမှု ပေါ့မှုဟူသော ပထဝီဓာတ်၊ ယိုစီးမှု သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းမှုဟူသော အာပေါဓာတ်၊ ပူမှု သို့မဟုတ် အေးမှုဟူသော တေဇောဓာတ်၊ ထောက်ကန်မှု တွန်းကန်မှုဟူသော ဝါယောဓာတ် - ဤသို့ စသော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အနေအားဖြင့် သရုပ် အထည်ကိုယ် ဖြစ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကိုပင် အတ္တဘောကို ရသည်ဟု ဆိုသည်။ နာမ်ကလာပ်-တို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။) ဤ ဇာတာ-သဒ္ဓါကို -

ယေ ဓမ္မာ ဇာတာ ဘူတာ (အဘိ၊၁၊၂၁၃။) = အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ ထင်ရှားဖြစ်ကုန်၏ - ဤသို့စသော ပါဠိရပ်တို့၌ကဲ့သို့ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကို ရည်ရွယ်၍ - ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ စသည်ဖြင့် ပဋိသန္ဓိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။

“ယေ တေ ဇာတာ န တေ သန္တိ။ ပ ။ တေဝ သန္တိ သဘာဝတော = အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ပြီးကုန်ပြီ၊ ထိုဖြစ်ပြီးကုန်သော အတိတ်တရားတို့သည် ရှိဆဲ မဟုတ်ကြကုန်။ အကြင်တရားတို့သည် မဖြစ်ကြကုန်သေး၊ ထို မဖြစ်ကြကုန်သေးသော အနာဂတ်တရားတို့သည် ထို့အတူပင် ရှိဆဲမဟုတ်ကြကုန်။ အကြင်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အားဖြင့် သရုပ်အထည်ကိုယ်ဖြစ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ခြင်းဟူသော ရအပ်သော အတ္တဘော ရှိကြကုန်၏။ မပျက်ကြကုန်သေး၊ ထိုတရားတို့သည်သာလျှင် သင်္ခတပရမတ္ထ သဘာဝအားဖြင့် ထင်ရှားရှိဆဲ ဖြစ်ကြကုန်၏။”

ဤသို့ စသော အရာဌာနတို့၌ ဇာတာ-သဒ္ဓါကို အတိတ်တရားကို ရည်ရွယ်၍ ဟောကြားထား၏။ ဤ - ဇာတံ ရူပံပစ္စုပ္ပန္နံ - စသော ပါဠိတော်၌ကား ထိုကဲ့သို့ အတိတ်တရားကို ရည်ရွယ်၍ ဟောကြားထားသည်ကား မဟုတ်ပေ။ တစ်ဖန် -

“ယံ တံ ဇာတံ ဘူတံ သင်္ခတံ (ဒီ၊၂၊၁၁၉။ သံ၊၃၊၁၄၁။) = အကြင်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထင်ရှား ဖြစ်လာ၏။ အကြောင်းတရားတို့က ပေါင်းစု၍ ပြုပြင်အပ်၏။ ထိုတရားသည် စင်စစ် မပျက်စီးပါစေသတည်းဟု ဤသို့ တောင့်တ၍ ရခိုင်ခြင်း၏ အခွင့်အလမ်းသည် မရှိနိုင်” -

ဤသို့ စသော ပါဠိတော်တို့၌ ဇာတာ-သဒ္ဓါသည် ဖြစ်ခြင်းမျှ = ဇာတမတ္တကိုသာ ဟော၏။ ဤ - ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ - စသည်၌ ဇာတသဒ္ဓါသည် ထိုကဲ့သို့ ဇာတမတ္တ = ဖြစ်ခြင်းမျှ သဘောကိုလည်း မဟောပေ။ ဟောသည်မှာကား ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ခဏသုံးပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်-ကိုသာ ဟောပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ = ပစ္စုပ္ပန်ရုပ်ဟူသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော တရားပင်တည်းဟု ဟောတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုခဏသုံးပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသည့် ခဏတ္တယသမင်္ဂီဖြစ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားကိုကား ဝိပဿနာကို အားသစ်စဖြစ်သော အာဒိကမ္မိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သိမ်းဆည်းနိုင်ဖို့ရန် ခဲယဉ်းလှ၏။ ထို့ကြောင့် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားကစ၍ ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းရန် မဟာဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ဤညွှန်ကြားချက်အတိုင်း အသင်သူတော်-ကောင်းသည် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားမှတစ်ဆင့် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် တဖြည်းဖြည်း ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်း ရှုပွားပါ။ (မဟာဋီ၊၂၊၄၁၉-ကြည့်ပါ။)

ဤစကားရပ်၌ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်-အားဖြင့် သရုပ်အထည်ကိုယ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာသော ပရမတ္ထ ဓာတ်သားတည်းဟူသော အထည်ကိုယ် အတ္တဘော ရစကောင်းသော ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း = ခဏတ္တယ၌ အကျုံးဝင်သောတရားသည် **ပစ္စုပ္ပန်**တရား မည်၏ ဟူသော လိုရင်းအချက်ကို မှတ်သားထားပါ။

သို့မှသာလျှင် အောက်ပါ ပါဠိတော် ရှုကွက်ကို သဘောပေါက်နိုင်မည်။

ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ ။ ပ ။ ဇာတာ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ တဿာ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိကာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ (ပဋိသံ၊ ၅၂။)

ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အားဖြင့် သရုပ်အထည်ကိုယ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ခြင်းဟူသော ရအပ်သော အတ္တဘော ရှိသော = အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏။ (ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ မည်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၍ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော အဝိဇ္ဇာပင်တည်း ဟူလိုသည်။) ထိုပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၏ စ၍ ဖြစ်ခြင်းဟူ၍ မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ဥဒယ = ဖြစ်ခြင်း မည်၏။ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟူ၍ မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ဝယ = ပျက်ခြင်း မည်၏။ ယင်း ဥဒယ-ဝယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ပညာသည် ဉာဏ် မည်၏။

ခဉ်းစားရန် အချက်များ

ဤအထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ အဝိဇ္ဇာတွင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးလုံး အတွင်း၌ အကျုံးဝင်သော အဝိဇ္ဇာ အမျိုးမျိုး ပါဝင်နိုင်သည်ကို ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သို့တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ရှုကွက်များနှင့် ဆက်စပ်၍ သဘောပေါက်ပါလေ။ ပစ္စုပ္ပန် ဝိပါကခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၏ အကြောင်းတရားများတွင် ပါဝင်သော အတိတ်ဘဝထိုထိုက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာလည်း ပါဝင်၏။ အတိတ် ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ အကြောင်းတရားများတွင် ပါဝင်သော အတိတ်ဘဝထိုထိုက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာလည်း ပါဝင်၏။ အနာဂတ် ဝိပါကခန္ဓာ ရရှိရေးအတွက် ပြုစုပျိုးထောင်နေသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများတွင် အကျုံးဝင်သော အဝိဇ္ဇာလည်း ပါဝင်၏။ အနာဂတ် သံသရာခရီး ဆက်လက်ရန် ရှိနေသေးသော သူတော်ကောင်းများအတွက် အနာဂတ်ဘဝထိုထို၌ တည်ရှိသော ဝိပါကခန္ဓာများ၏ အကြောင်းတရားစုတွင် ပါဝင်သော အနာဂတ် အဝိဇ္ဇာလည်း ပါဝင်၏။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးလုံးဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော အဝိဇ္ဇာ အားလုံး ပါဝင်၏။ ယင်းအဝိဇ္ဇာတိုင်းကိုပင် —

ဇာတာ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊

ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်အားဖြင့် သရုပ်အထည်ကိုယ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ခြင်းဟူသော ရအပ်သော အတ္တဘော ရှိသော = အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏ = ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ မည်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၍ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော အဝိဇ္ဇာပင်တည်း။ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ ကြွင်းကျန်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။ ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် —

ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ — စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော် မူအပ်သော ရုပ်-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်တို့သည်လည်း မည်သို့သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ပါနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေမှာ — အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလ သုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန် နှစ်ပါး၌ အကျုံးဝင်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်ဟူ၍ ဖြေဆိုလေရာ၏။

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၁၊ ၂၃၄) ၌ လာရှိသော စကားအတိုင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ခဲ့သော သမ္မသနဉာဏ်၏ ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ရောက်၍ တည်နေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စသောအားဖြင့် ရှုအပ်ပြီး မြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရ

တရားတို့ကိုပင် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယဖြင့် ပိုင်းခြား၍ အနိစ္စစသောအားဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ဤဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာရှုပွားနည်းကို ဟောကြားထားတော်မူခြင်း ဖြစ်သောကြောင့်တည်း — ဟူ၍ ဖြေဆိုလေရာသည်။

သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စစသောအားဖြင့် ရှုအပ်ပြီး မြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကလည်း ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ထပ်မံ၍ ဝိပဿနာရှုခြင်း ဖြစ်၏။ သမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် ရှုအပ်ပြီး မြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့ဟူသည်မှာ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းတရားတို့တွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် (၁၂)ပါးတို့သည်လည်း ပါဝင်ကြ၏။ ယင်းတရားတို့ကိုပင် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ အနိစ္စစသောအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ထို့ကြောင့် ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန် - စသည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့မှာ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်-ဟု အဘယ်ကြောင့် ဟောတော်မူရသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော မည်သည့်တရားကို မဆို ဝိပဿနာရှုသောအခါ ယင်းတရား၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်ကို မြင်အောင် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာရှုရမည်ဟု သိစေလိုသောကြောင့် ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန်-ဟု ဟောကြားတော်မူရသည်ဟူပေ။ သို့ဖြစ်ရကား ပစ္စုပ္ပန်-ဟူသည်မှာ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၌ အကျိုးဝင်သော တရားသက်သက်ကိုသာ ဆိုလိုသည် မဟုတ်ဘဲ ကာလသုံးပါးအတွင်းဝယ် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း = ခဏတ္တယ၌ အကျိုးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဆဲတရားကိုသာ ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။

ဤ၌ ဆိုလိုသော သဘောတရား

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရားမှာ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင် ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း = ခဏတ္တယ အတွင်း၌ တည်ရှိဆဲတရားသာ ဖြစ်သည်။

၁။ ထိုတရားသည် ကာလအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလတွင် အကျိုးဝင်သော တရားဖြစ်လျှင်လည်း ထိုတရား၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း = ခဏတ္တယအတွင်း၌ တည်ရှိနေဆဲ အခိုက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းခဏသုံးပါး၌ အကျိုးဝင်သော တရား၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် အာရုံယူ၍ ဉာဏ်ဖြင့် ကြည့်၍ ယင်းတရားကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

၂။ ထိုတရားသည် ကာလအားဖြင့် အတိတ်ဘဝ အတိတ်အခွန့်ကာလ၌ အကျိုးဝင်သော တရားဖြစ်လျှင်လည်း ထိုတရား၏ ထိုအတိတ်ကာလက ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယနှင့် ပြည့်စုံခိုက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ယင်းခဏသုံးပါးအပေါင်း၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော တရား၏ ဖြစ်မှုပျက်မှု = ဥဒယ-ဝယ သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

၃။ ထိုတရားသည် ကာလအားဖြင့် အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်အခွန့်ကာလ၌ အကျိုးဝင်သော တရားဖြစ်လျှင်လည်း ထိုတရား၏ ထိုအနာဂတ်အခွန့်ကာလ၌ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယနှင့် ပြည့်စုံခိုက်ကို ဉာဏ်ဖြင့်

မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းခဏသုံးပါးအပေါင်း ခဏတ္တယအတွင်း၌ တည်ရှိသော တရား၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယ-ဝယကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) အသီးအသီး လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရမည့် ထိုတရားသည် အတိတ်ဘဝ အတိတ်အခွန့်ကာလက ဖြစ်ခဲ့သော တရားပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလတွင် အကျိုးဝင်သော တရားပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်အခွန့်ကာလတွင် အကျိုးဝင်သော တရားပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ မည်သည့် တရားကို မဆို ဝိပဿနာရှုပါက ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော တရား၏ ဥပါဒိ-ဌိ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက်ဝယ် ထိုတရား၏ ဥပါဒိစွန်း ဘင်စွန်းဟူသော ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူကြည့်ပါ။ ဤပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာဟူသော အကျိုး ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒိန်၊ သင်္ခါရ၊ ကံဟူသော အကြောင်းတရား ငါးပါးတို့ကား အတိတ်ခန္ဓာငါးပါး၌ အကျိုးဝင်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒိန်တို့မှာ ကိလေသဝဋ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရနှင့် ကံတို့မှာ လူသားတစ်ဦး ဖြစ်နေသော အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် ကွက်၍ ဆိုရမူ ကမ္မဝဋ် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒိန် တို့ ပါဝင်သော ဇောစိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီးသည် သောမနဿသဟဂုတ် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကဖြစ်လျှင် နာမ်တရား အလုံး (၂၀)စီ ယင်းဇော အသီးအသီး၌ ပါဝင်တည်ရှိကြမည် ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်းအဝိဇ္ဇာကို လှမ်း၍ အာရုံယူကာ ဝိပဿနာ ရှုခဲ့သော် မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ဇော၏ရှေ့တွင် တည်ရှိသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရားစု-ကိုလည်းကောင်း၊ ဇော၏ နောင်တွင် တဒါရုံကျခဲ့သော် ယင်းတဒါရုံ နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း ရောနှော၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ယင်းကိလေသဝဋ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ၏ စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၏ နာမ်တရားစုတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အထူးသဖြင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒိန်တို့ ဦးဆောင်သည့် ဇောစိတ္တက္ခန္ဓာ အသီးအသီး၌ တည်ရှိကြသော နာမ်-တရားစုတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု = ဥပါဒိစွန်း ဘင်စွန်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုနိုင်ခဲ့သော် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အဝိဇ္ဇာကို တစ်နည်းဆိုသော် အဝိဇ္ဇာ နှင့် တကွသော နာမ်တရားစုကို ပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ပစ္စုပ္ပန်တည်အောင် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပြီ ဖြစ်ပေသည်။

အလားတူပင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကမ္မဝဋ်ဖြစ်သော သင်္ခါရ-ကံကို လှမ်း၍ အာရုံယူကာ ဝိပဿနာ ရှုခဲ့သော် မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ဇော၏ရှေ့တွင် တည်ရှိသော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်-တရားစုကိုလည်းကောင်း၊ ဇော၏ နောင်တွင် တဒါရုံကျခဲ့သော် ယင်းတဒါရုံ နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း ရောနှော၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ယင်းကမ္မဝဋ် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ဝယ် စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ နာမ်တရားစုတိုင်း နာမ်တရားစုတိုင်း၏ အထူးသဖြင့် ဇော စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း ဇောစိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားစုတိုင်း နာမ်တရားစုတိုင်း၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု (= ဥဒယ-ဝယ) သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုနိုင်ခဲ့သော် အသင်သူတော်ကောင်းသည် သင်္ခါရကို တစ်နည်းဆိုသော် သင်္ခါရနှင့်

တကွသော နာမ်တရားစုကို ပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ပစ္စုပ္ပန်တည့်အောင် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပြီ ဖြစ်ပေသည်။
ကြွင်းသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။

ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာအရာ၌ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ပစ္စုပ္ပန်ဆတ်ဆတ်ကိုသာ ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကိုသာ ပစ္စုပ္ပန် ပေါ်ရာပေါ်ရာကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်း၏ အတိတ် အနာဂတ်ကို ဝိပဿနာ မရှုရဟု ဆိုလျှင် ထိုစကားမှာ အားလုံး မမှန်ချေ။ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော မည်သည့်တရားကိုမဆို ဝိပဿနာရှုရာ၌ မိမိ ရှုပွားလိုသော တရား၏ ဥဒယ-ဝယ = ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မြင်အောင် ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ပစ္စုပ္ပန်တည့်အောင် ဝိပဿနာရှုရ၏ဟု ဆိုလျှင် ထိုစကားမှာ ခြွင်းချက်မရှိ မှန်ကန်သော စကားပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း၌ ဇာတိ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူအပ်သော ပစ္စုပ္ပန်တရားဟူသည် - **ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၍ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော တရားတည်း**ဟု လိုရင်းကို မှတ်သားထားလေရာသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤအထက်ပါ အယူအဆကို အကယ်၍ လက်မခံနိုင်ပါလျှင် -

- ၁။ သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ ရှုခဲ့သော သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်က တစ်ဖန်ထပ်၍ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဝိပဿနာရှုရမည်ဟူသော အချက်အလက် အဆိုအမိန့်ကိုလည်း လက်မခံရာ ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။
- ၂။ ထိုသို့လက်မခံနိုင်သဖြင့် သမ္မသန-ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရားနှင့် ဥဒယဗ္ဗယ-ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရားတို့သည် မတူညီကြပေ - ဟူသော အပြစ်သို့လည်း ရောက်ရှိသွားနိုင်သည်။
- ၃။ ကာလသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကိုလည်း ဇာတာ အဝိဇ္ဇာ ပစ္စုပ္ပန္နာ - စသည်ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန္နသဒ္ဓါဖြင့် ဟောကြားချက်ကိုလည်း ဖြေရှင်း၍ မရနိုင်သော အပြစ်များသည်လည်း ရောက်ရှိ၍ လာနိုင်ပေသည်။

ယင်းသို့ ဖြစ်လျှင် -

သန္တတိပစ္စုပ္ပန္နေ ခဏပစ္စုပ္ပန္နေ ဝါ ဓမ္မေ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနာဘိနိဝေသော ကာတဗ္ဗော၊ န အတိတာ-နာဂတေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၁၉။)

= သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရား၌လည်းကောင်း ခဏပစ္စုပ္ပန်တရား၌လည်းကောင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွား နှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုအပ်၏။ အတိတ်အနာဂတ်တရား၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွား နှလုံး-သွင်းခြင်းကို မပြုအပ်။

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသော မဟာဋီကာဆရာတော်၏ စကားကို မည်သို့ အဓိပ္ပါယ် ယူဆရမည်နည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။

အဓိပ္ပါယ်ယူဆပုံ

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အခွန်ကာလသုံးပါးလုံး၌ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ဆဲ တရားမှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်တုန်း ဖြစ်ခိုက် ဖြစ်စဉ်ဝယ် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်အနေအထားဖြင့်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိကြ၏။ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ဆဲ တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ထို ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်း၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော တရားကား အတိတ်တရားတည်း။ ထို ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါး

အပေါင်း၏ နောက်အဖို့၌ ဖြစ်သော တရားကား အနာဂတ်တရားတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယ-ဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံး-သင်ရာဝယ် ထို မိမိ ရှုပွားလိုက်သော သင်္ခါရတရား၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်း၏ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့၌ ဖြစ်သော အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့ကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ မရှုရ၊ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်း၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားကိုသာ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုရ၏။ အကြောင်းမူ — ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ ဝိပဿနာအရှုခံအာရုံ တရားမှာ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက်၊ ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားသာ ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ အတိတ်အခွန့်ကာလ၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ အနာဂတ်အခွန့်ကာလ၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ ပစ္စုပ္ပန်အခွန့်ကာလ၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ မည်သည့် သင်္ခါရတရားကို မဆို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လှမ်း၍ အာရုံယူကာ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ထို မိမိ ရှုပွားလိုက်သော သင်္ခါရတရား၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဝိပဿနာ ရှုရ၏။ ထို မိမိ ရှုပွားလိုက်သော သင်္ခါရတရား၏ ရှေ့အဖို့ နောက်အဖို့ ဖြစ်သော သင်္ခါရတို့ကို ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုရမည် မဟုတ်၊ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားသည်သာလျှင် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သည် ဟူလို။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိ ဝိပဿနာ ရှုလိုက်သော သင်္ခါရတရား၏ ရှေ့အဖို့၌ ရှိသော အတိတ်သင်္ခါရတရား၊ နောက်အဖို့၌ ရှိသော အနာဂတ်သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုလိုသည် ဖြစ်အံ့၊ ထို မိမိ ဝိပဿနာရှုပွားလိုသော ထိုတရား၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ထိုသင်္ခါရတရား၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပါလေ။ ခဲစွ၊ သဘောကျနိုင်ခဲ့၏။

ထို့ကြောင့် ဤဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာပိုင်း ရှုကွက်ကို ညွှန်ပြထားတော်မူသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်ကြီး၏ မြန်မာပြန် ဆိုလိုရင်းသဘောကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားလေရာသည်။ —

ကထံ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဓမ္မာနံ ဝိပရိဏာမာနုပဿနေ ပညာ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနေ ဉာဏံ? ဇာတံ ရူပံ ပစ္စုပ္ပန္နံ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ ဇာတာ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ သင်္ခါရာ၊ ဝိညာဏံ။ ဇာတံ စက္ခု။ ပ ။ ဇာတာ ဘဝေါ ပစ္စုပ္ပန္နော၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။ (ပဋိသံ၊ ၅၂။)

အဘယ်သို့လျှင် (သန္တတိပစ္စုပ္ပန်)， ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ခဏ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကြကုန်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း ဝိပရိဏာမသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုခြင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညာသည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယကို ရှုခြင်း၌ ဖြစ်သော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ် မည်လေသနည်း။

ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော = ပရမတ္ထ အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော ရုပ်သည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏ (= ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်မည်သည် ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်၍ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ရုပ်တည်း)။ ထိုပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

ရုပ်၏ စ၍ဖြစ်ခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ဖြစ်ခြင်း = ဥဒယ မည်၏။ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ပျက်ခြင်း = ဝယ မည်၏။ ယင်း ဥဒယ-ဝယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ပညာသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ် မည်၏။

ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်သော = ပရမတ္ထ အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော ဝေဒနာသည်။ ပ။ သညာသည်။ ပ။ သင်္ခါရတို့သည်။ ပ။ ဝိညာဏ်သည်။ ပ။ စက္ခာယတန သောတာယတန ဃာနာယတန ဇိဝှိယတန ကာယာယတန မနာယတန ရူပါယတန သဒ္ဓါယတန ဂန္ဓာယတန ရသာယတန ဖောဋ္ဌဗ္ဗာယတန ဓမ္မာယတနသည်။ ပ။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော = ပရမတ္ထ အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာသည်။ ပ။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော = ပရမတ္ထ အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော ဘဝသည် (= ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝသည်) ပစ္စုပ္ပန် မည်၏ (= ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဘဝမည်သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်၍ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝတည်း)။ ထိုပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဘဝ၏ စ၍ ဖြစ်ခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ဖြစ်ခြင်း ဥဒယ မည်၏။ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ပျက်ခြင်း = ဝယ မည်၏။ ယင်း ဥဒယ-ဝယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ပညာသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ် မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၂။)

ဘဝကို အဆုံးထား၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း

သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းဝယ် ကလာပသမ္မသနစသည့် ဝိပဿနာဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်တို့၌ အဝိဇ္ဇာမှသည် ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင် ဇာတိ-ဇရာ-မရဏကို အဦးမူသဖြင့် ဇာတိ-ဇရာ-မရဏသဘော ရှိကြကုန်သော = ဖြစ်-တည်-ပျက်သဘော ရှိကြကုန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို (သုတ္တန်နည်းအရ ဝိပါကခန္ဓာငါးပါးတို့ကို) ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ကား —

ဇာတိ ပစ္စုပ္ပန္နာ၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော —

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဇာတိ၌လည်း ဥဒယ-ဝယ ရှိမှုကို ဟောတော်မူခဲ့သော် ဇာတိ-ဇရာ- မရဏ အသီးအသီး၌ ဇာတိ-ဇရာ- မရဏ အသီးအသီး ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ခွင့်ပြုအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ (ဖြစ်မှု = ဇာတိတရား၌လည်း ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်မှု-တည်မှု-ပျက်မှု သုံးမျိုးလုံးရှိသည်ဟုလည်းကောင်း၊ တည်မှု = ဇရာတရား၌လည်း ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် သုံးမျိုးလုံးရှိသည်ဟုလည်းကောင်း၊ ပျက်မှု = မရဏတရား၌လည်း ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် သုံးမျိုးလုံးရှိသည်ဟုလည်းကောင်း ခွင့်ပြုအပ်သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏ ဟုလိုသည်။) ထို့ပြင်လည်း ယင်း ဇာတိ-ဇရာ-မရဏတရား အသီးအသီး၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် အသီးအသီး ကိုယ်စီကိုယ်စီ ရှိသည်ဟုဆိုလျှင် ယင်း ဇာတိ-ဇရာ-မရဏတို့၏လည်း နိပ္ပန္နရုပ်ဖြစ်သည်ဟု နိပ္ပန္နရုပ်ဖြစ်မှုကိုလည်း ခွင့်ပြုအပ် သကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုကဲ့သို့သော အပြစ်ဒေါသကို ရှောင်လွှဲခြင်းငှာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့၌ —

ဇာတော ဘဝေါ ပစ္စုပ္ပန္နော၊ တဿ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ဥဒယော၊ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ဝယော၊ အနုပဿနာ ဉာဏံ။

ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော = ပရမတ္ထ အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို ရဆဲဖြစ်သော ဘဝသည် ပစ္စုပ္ပန် မည်၏။ ထိုပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ဘဝ၏ စ၍ ဖြစ်ခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ဖြစ်ခြင်း = ဥဒယ မည်၏။ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟု

မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာသည် ပျက်ခြင်း = ဝယ မည်၏။ ယင်း ဥဒယ-ဝယကို အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သော ပညာသည် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ် မည်၏ — ဟု ဘဝအဆုံး ရှိသည်သာလျှင်ဖြစ်သော ဒေသနာတော်ကို ပြုတော်မူအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၀။)

ဇာတိဇရာမရဏဝန္တာနံယေဝ ဥဒယဗ္ဗယဿ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ ဇာတိဇရာမရဏာနံ ဥဒယဗ္ဗယဘာဝတော ဇာတိဇရာမရဏံ အနာမသိတွာ **ဇာတံ ခက္ခူ။ ပ။ ဇာတော ဘဝေါ**တိ ပေယျာလံ ကတံ။ (ပဋိသံဠာ၊ ၁၂၃၄။)

ရုပ်လောက၌ ဇာတိ-ဇရာ-မရဏဟူသည် ရုပ်အစစ်တို့၏ ဖြစ်မှု-တည်မှု-ပျက်မှု ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဥပစယ-သန္တတိ-ဇရတာ-အနိစ္စတာ ရုပ်တို့တည်း။ နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု-တည်မှု-ပျက်မှုကိုလည်း ဇာတိ-ဇရာ-မရဏဟု ဆိုလိုသည်။ ပရမတ္ထသစ္စာတည်း။

ဇာတိ-ဇရာ-မရဏ = ဖြစ်-တည်-ပျက် ရှိကြကုန်သော သင်္ခတတရားတို့၏သာလျှင် ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယကို သိမ်းဆည်းအပ် သိမ်းဆည်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ဇာတိ-ဇရာ-မရဏတို့၏ ဥဒယ-ဝယ = ဖြစ်-ပျက် သဘော မရှိခြင်းကြောင့် (ဇာတိနှင့် ဥဒယကား တူ၏။ ဝယနှင့် မရဏကား တူ၏။) ဇာတိ-ဇရာ-မရဏကို မသုံးသပ်မူ၍ — **ဇာတံ ခက္ခူ။ ပ။ ဇာတော ဘဝေါ** - ဟု ပေယျာလကို ပြုတော်မူသည်။ (ပဋိသံဠာ၊ ၁၂၃၄။)

ဤသို့ တိုင်အောင်သော စကားရပ်တို့ဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည့် အရှုခံအာရုံတရားများကို စိစစ်တင်ပြ၍ ပြီးလေပြီ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပစ္စုပ္ပန်တရား သက်သက်ကိုသာ ပစ္စုပ္ပန်တရား တစ်မျိုးတည်းကိုသာ ဝိပဿနာရှုရမည် ဝိပဿနာရှုကောင်းသည်ဟု အစွဲသန် နေပါလျှင် အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ အဝိဇ္ဇာမှသည် ဘဝသို့ တိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ စုံစုံလင်လင် ဝိပဿနာရှုရန် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဖြစ်နိုင်တော့မည် မဟုတ်ပေ။ ဤပစ္စုပ္ပန် ဝိပါကဝဋ် တရားစု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရတို့မှာ အတိတ်ဘဝထိုထိုဝယ် ကမ္မဘဝကို ထူထောင်ခဲ့စဉ်က ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝ၌ အကျုံးဝင်သော အတိတ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ပြုစုပျိုးထောင်လိုက်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဥပပတ္တိဘဝ အမည်ရသော ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာတို့မှာလည်း အနာဂတ်ဘဝတွင် အကျုံးဝင်သော အနာဂတ် သင်္ခါရ တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် အကျုံးဝင်သော တရားစုတို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ဝိညာဏ်- နာမ်ရုပ်ဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့တွင် အရေးကြီးလှသော ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်တို့လည်း ပါဝင်လျက်ပင် ရှိကြ၏။ ထို ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်-နာမ်ရုပ်တို့မှာလည်း အချို့အချို့သော မျက်မှောက်ခေတ် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ လက်ခံယူဆထားသော ပစ္စုပ္ပန်တရားမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ ပစ္စုပ္ပန် ပေါ်ဆဲပေါ်ဆဲ တရားမျိုးကား မဟုတ်ပေ။ အမိဝမ်းကြာတိုက်ဝယ် ပဋိသန္ဓေ တည်နေစက ဖြစ်ခဲ့ကြသော သင်္ခါရတရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ မုချအားဖြင့် ဆိုရမူ အတိတ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ဖန် ပစ္စုပ္ပန် သက်သက်ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်းပါသည်ဟု အစွဲသန်နေလျှင် —

အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော။ (ပဋိသံဠာ၊ ၅၄။)

အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ)ရုပ် ဖြစ်၏။

ဤသို့စသော ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ပျက် ရှုနည်းကိုလည်း မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ရှုနိုင်တော့မည်လည်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် တရားစစ် တရားမှန်ကို လိုလား တောင့်-

တလျက် ရှိသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤအကြောင်းအရာများကို အထူး အလေးဂရုပြုကာ သတိထား သင့်လှပေသည်။

ရှုပုံစနစ်

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဇာတိ ရှုပ် ပစ္စုပ္ပန် — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်းကို အစဉ်မှီးသဖြင့် ဥပါဒ်-ဦ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျုံးဝင်သော ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၏ စ၍ ဖြစ်ခြင်းဟု မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာဖြစ်သော နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာဟူသော ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ကို အသစ်ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာကို ဥဒယ = ဖြစ်-ဟူ၍ အဖန်တလဲလဲ ရှု၏ = (လက္ခဏာ ယာဉ်ကို တင်ကာ အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။) ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း = ဝိပရိကာမလက္ခဏာဟူ၍ မှတ်အပ်သော သင်္ခတလက္ခဏာဖြစ်သော ကုန်ခြင်း ချုပ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ဝယ = ပျက်-ဟူ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၆။)

ဤကဲ့သို့ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။

- ၁။ ဤနာမ်ရုပ်၏ ဖြစ်သည်မှ ရှေးအဖို့၌ မဖြစ်မီ ဖြစ်ဖို့ရန် အသင့်စောင့်ဆိုင်းနေသော အစုအပုံသည်လည်း- ကောင်း၊ အပေါင်းအစုသည်လည်းကောင်း မရှိပေ။ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝလက္ခဏာဟူသော အထည်ကိုယ် အတ္တဘောကို မရရှိအပ်သေးသော တရား၏ အချင်းခပ်သိမ်း ထင်ရှားမရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။
- ၂။ ဖြစ်ဆဲ ဖြစ်နေသော နာမ်ရုပ်၏လည်း အသင့်ဖြစ်ရန် စောင့်ဆိုင်းနေသော အစုအပုံမှလည်းကောင်း အပေါင်းအစုမှလည်းကောင်း လာခြင်း မည်သည် မရှိပေ။
- ၃။ ချုပ်ဆဲဖြစ်သော နာမ်ရုပ်၏လည်း တူရူအရပ် အထောင့်အရပ်သို့ ကပ်ရောက်ခြင်း သွားခြင်းမည်သည် မရှိ။
- ၄။ ချုပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်၏လည်း တစ်ခုသော နေရာဌာန၌ အစုအပုံအားဖြင့်လည်းကောင်း အပေါင်းအစု အားဖြင့်လည်းကောင်း တည်နေခြင်း မည်သည် မရှိ။

ထိုစကားကို ထင်ရှားစေအံ့။ တီးအပ်သော စောင်းမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အသံ၏ အသံဖြစ်သည်မှ ရှေး၌ အသံမဖြစ်မီ တစ်နေရာ၌ စုဝေးနေသော အပေါင်းအစု အစိုင်အခဲသည် မရှိသာ ဖြစ်ခဲ့၏။ ဖြစ်ဆဲဖြစ်သော အသံသည်လည်း တစ်ခုသော အစိုင်အခဲ အပေါင်းအစုမှ ရောက်ရှိလာသည်လည်း မဟုတ်။ ချုပ်ဆဲဖြစ်သော အသံ၏လည်း တူရူအရပ် အထောင့်အရပ်သို့ သွားရောက်ခြင်း ကပ်ရောက်ခြင်းမည်သည် မရှိပေ။ ချုပ်ပြီးသော အသံသည်လည်း ချုပ်ပြီးနောက် တစ်စုံတစ်ခုသော အရပ်ဌာန၌ ပေါင်းစုစည်းဝေး၍ မတည်။ စင်စစ်သော်ကား စောင်းကိုလည်းကောင်း စောင်းကြက်သားရေကိုလည်းကောင်း စောင်းသမား၏ ထိုအသံဖြစ်ခြင်းအား လျှောက်-ပတ်သော စောင်းတီးခြင်း လုံ့လကိုလည်းကောင်း အစွဲပြု၍ ရှေးက မရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖြစ်ပြီး၍လည်း အရှည်မတည် ချက်တစ်ဖြုတ် ချုပ်ပျောက်ပျက်စီးသကဲ့သို့ ဤဥပမာတူ - ခပ်သိမ်းကုန်သော ရုပ်-နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည်လည်း ရှေးက မရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ (ဟေတုအကြောင်း ပစ္စယအကြောင်းဟူသော အကြောင်းတရားတို့ ညီညွတ်ကြသည် ရှိသော် ဥပါဒ်အားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ ဟူလို။) ဖြစ်ပြီး၍လည်း အရှည်မတည် ချက်တစ်ဖြုတ် ချုပ်ပျောက် ပျက်စီး ကြကုန်၏။ — ဤသို့ ကွဲကွဲပြားပြား သိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၆။)

ဤဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခါရ တရားတို့ကို —

- ၁။ ရုပ်-နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် (၂)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၂။ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်းဖြင့် (၅)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၃။ အာယတန (၁၂)ပါးနည်းဖြင့် (၁၂)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၄။ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်းဖြင့် (၁၈)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့် အဝိဇ္ဇာမှသည် ဘဝသို့တိုင်အောင်သော အင်္ဂါရပ်တို့ကို (၁၀)ပုံ ပုံ၍ ဖြစ်စေ —

ဤသို့ စသော နည်းဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု = ဥဒယ-ဝယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ မိမိ ဝိပဿနာ ရှုလိုက်သော သင်္ခါရတရား၏ ဖြစ်-ပျက် = ဥဒယ-ဝယကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် မြင်နေပါစေ။

လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ

အထက်တွင် တင်ပြထားသော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (၂၂၆၆) ၌ သင်္ခါရလက္ခဏာ ရှိကြကုန်သော ရုပ်-နာမ်တို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဥဒယဟု၊ ဝယဟု = ဖြစ်-ပျက်ဟု ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ “ဖြစ်-ပျက်”ဟု ရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသဖြင့် ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာ မရှုရတော့ပြီလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

အနိစ္စတော မနသိကရောတော ဩဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ပဋိသံ၊ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၉။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းနေသော ဝိပဿနာ ရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဩဘာသ = အရောင်အလင်းနှင့်တကွ ဝိတိ ပဿဒ္ဓိစသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတရားများသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၂၉၁)ကို ကိုးကား၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဤဖွင့်ဆိုချက်နှင့် အညီ ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် ဤ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကိုလည်း မြင်ရမည်၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) လက္ခဏာယာဉ်ကိုလည်း တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုရမည်ဟု မှတ်သားပါ။

သမ္မသနဉာဏဿ။ ပ ။ ပါရံ ဂန္ဓာ ဌိတေန အနိစ္စာဒိတော ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရေ ဥဒယဗ္ဗယေန ပရိစ္ဆိန္နိတွာ အနိစ္စာဒိတော ဝိပဿနတ္ထံ . . . (ပဋိသံ၊ ၂၉၁၊ ၂၃၄။)

သမ္မသနဉာဏ်၏ ကမ်းတစ်ဘက်သို့ ရောက်၍ တည်နေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သမ္မသနဉာဏ်-ဖြင့် အနိစ္စစသောအားဖြင့် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ အနိစ္စ စသောအားဖြင့် ဝိပဿနာရှုခြင်းငှာ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ဆက်လက်၍ ဟောကြား ထားတော်မူကြောင်းကို အထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာကလည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဤဖွင့်ဆိုချက်နှင့် အညီ သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပ-ဿနာ ရှုရသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရမည်သာ ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို ဖွင့်ဆိုရာ အပိုင်း (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၀-၂၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀-၃၀၁။) တွင်လည်း သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုခိုက် မဂ်ဆိုက်သည်လည်း ရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟု ရှုခိုက် မဂ်ဆိုက်သည်လည်းရှိ၏ဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟု ရှုခိုက် မဂ်ဆိုက်သည်လည်း ရှိ၏ဟုလည်းကောင်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်းသို့ ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုမှုမှာ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာသို့တိုင်အောင် တည်ရှိနေ၏ဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာသို့တိုင်အောင်ဟူသော စကားရပ်၌ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ မပါဝင်ဟု မှတ်ပါ။ အကြောင်းမူ ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာအမည်ရသော အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော လောကီဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာကိုသာ မြင်၏။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို မတင်ပေ၊ ထင်ရုံသာ ထင်၍ မတင်ဟူလိုသည်။

ထို့ကြောင့် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းတွင်လည်း သင်္ခါရတရားတို့ကို “ဖြစ်-ပျက်”ဟု ရှုနေရုံမျှဖြင့် လိုရင်းကိစ္စ မပြီးစီးနိုင်သေး၊ ယင်းဖြစ်-ပျက်၏ နောက်မှ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါမှသာလျှင် လိုရင်းကိစ္စ ပြီးစီးနိုင်သည်။ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်မည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မုချပုံသေ မှတ်သားနာယူလေရာသည်။

ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် မြင်အောင် ကြိုးစားပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော မည်သည့်သင်္ခါရတရားကို မဆို ဝိပဿနာရှုရာ၌ ထိုသင်္ခါရတရား၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်မှာ အလွန်အလွန် လျင်မြန်သော်လည်း အလွန်အလွန်များပြားသော်လည်း အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုမှုမှာ ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ ရှုပါ။

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကား အလွန်လျင်မြန်လှ၏။ မျက်စိတစ်မှိတ်၊ လျှပ်တစ်ပြက်၊ လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အလွန်အလွန် တိုတောင်းသော အချိန်ကာလအတွင်း၌ပင် ကုဋေထောင်ပေါင်းများစွာသော ကုဋေသောင်းပေါင်းများစွာသော သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်သွားကြ၏။ ထိုမျှ တိုတောင်းလှသော အချိန်ကာလအတွင်း၌ ထိုမျှ များပြားစွာ ထိုမျှ လျင်မြန်စွာ ဖြစ်ပျက်သွားကြသော သင်္ခါရတရားတိုင်း၌ ကုဋေပေါင်းထောင်နှင့် သောင်းနှင့်ချီ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကိုတင်ကာ ဝိပဿနာ မရှုနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် အသင်္သုတော်ကောင်း၏ဝိပဿနာဉာဏ်တွင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုမှာ လျင်မြန်နိုင်သလောက် လျင်မြန်နေပါစေ၊ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်နေပါစေ၊ အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုမှုကိုကား ခပ်ဖြည်းဖြည်း ခပ်အေးအေးသာ ရှုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု မြန်သလောက် လက္ခဏာယာဉ်ကိုလည်း ခပ်မြန်မြန်ပင် လိုက်၍ တင်နေပါက ကြာလျှင် မောပန်းသွားတတ်ပေသည်။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း တစ်တန်းပြီး တစ်တန်း အတန်းလိုက် ရှုပါ။

သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ဝိပဿနာရှုသည့်ပုံစံအတိုင်းပင် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း —

- ၁။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ရုပ်တရားကို၊
- ၂။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်တရားကို၊
- ၃။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ နာမ်တရားကို၊
- ၄။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ နာမ်တရားကို၊

တစ်လှည့်စီ လှည့်လည်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးတန်ကိုလည်း တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်များသည် အလွန်ထက်မြက်စွာ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာသောအခါ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ဝယ် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုတို့သည် အလွန်လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာပေမည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်က ထက်မြက်စွာရှိ၍ လျင်မြန် လာသောအခါ သန့်ရှင်းလာသောအခါ ရုပ်-နာမ်တို့၏ အဖြစ်အပျက်ကို သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ကျေကျေနပ်နပ် တွေ့ရှိလာမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့တွေ့ရှိခဲ့သော် ရုပ်နှင့်နာမ်ကို တွဲ၍ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြထားခဲ့သည့်အတိုင်း ရုပ်နာမ်ကို ပူးတွဲသိမ်းဆည်းခဲ့သည့် အတိုင်း) ယင်းရုပ်-နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ် အပျက်ကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ အနီးမှသည် အဝေးသို့တိုင်အောင် တစ်စတစ်စ တိုးချဲ့၍ (၃၁)ဘုံကို သို့မဟုတ် စွမ်းနိုင်ပါက (၃၁)ဘုံပေါင်းများစွာကို ခြုံငုံ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ကြိမ်ဖန် များစွာ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ဝိပဿနာဉာဏ်သည်လည်း အထူးသဖြင့် ထက်မြက်စွာရှုလာတတ်၏။ ရဲရင့်လာ တတ်၏။ သန့်ရှင်းလာတတ်၏။

ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလွန် သွက်လက်လာ၍ သင်္ခါရ တရားတို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သည့်တိုင်အောင် အထူးသဖြင့် ထက်မြက်စွာ ရဲရင့်လျက် အလွန် သန့်ရှင်းလာသောအခါ အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားတို့၌လည်း နည်းကိုဆောင်၍ နည်းတူပင် ရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကယ်၍ အတိတ်ဘဝ ငါးဘဝသို့ တိုင်အောင် ရုပ်-နာမ်-ကြောင်း-ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းထားခဲ့သည် ဖြစ်အံ့ -

- ၁။ ပဉ္စမအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၂။ စတုတ္ထအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၃။ တတိယအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၄။ ဒုတိယအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၅။ ပထမအတိတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၆။ ပစ္စုပ္ပန် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၇။ ပထမအနာဂတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊
- ၈။ (ရှိခဲ့သော်) ဒုတိယအနာဂတ် ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်၊

ဤသို့စသည်ဖြင့် မိမိသိမ်းဆည်းထားသော အစွန်ဆုံး အတိတ်ဘဝမှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ - ဤ အတိတ်-ပစ္စုပ္ပန်-အနာဂတ်ဟူသော ကာလသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော -

- ၁။ ရုပ်တရား သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ နာမ်တရား သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရုပ်နှင့်နာမ်ကို တွဲ၍လည်းကောင်း -

ပေါင်းစုခြင်း၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုပျက်မှုကို = ဥပါဒိစ္စန်း ဘင်္ဂစ္စန်းကို မြင်အောင်ကြည့်၍—

- ၁။ ရံခါ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ရံခါ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရံခါ အနတ္တဟုလည်းကောင်း —

ဤသို့ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။
ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို အာရုံမယူပါနှင့်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုသာ အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ နာမ်ပရမတ်တရားတို့၌လည်း နည်းတူပင် သဘောပေါက်ပါ။
ဥပမာ - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း စိတ္တက္ခဏအခိုက်၌ - ရူပါရုံနှင့် ဟဒယဝတ္ထုနှင့်တကွသော (၅၄) မျိုးသော ရုပ်တို့လည်း ဖြစ်-ပျက်၊ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း နာမ်တရား (၁၁)လုံးလည်း ဖြစ်-ပျက် အနိစ္စဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ရုပ်နှင့်နာမ် အစုံလိုက် အစုံလိုက် ဖြစ်ပျက်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။
ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ် အမြင် သန့်ရှင်းခဲ့သော် သမ္မသနဉာဏ်မှ ဥဒယဗ္ဗယနယ်ထဲသို့ ဝင်ရောက်လာပြီ ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ဝိထိ စိတ္တက္ခဏတို့၌လည်းကောင်း၊ ဝိထိမုတ်စိတ် စိတ္တက္ခဏတို့၌လည်းကောင်း၊ ရုပ်တရားတို့၌လည်းကောင်း ခဏ ပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်အမြင် သန့်ရှင်းမှု ရှိမရှိကို အထူး အလေးဂရုပြု၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဆန်းစစ်ပါ။

ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းဖြင့် ရှု၍ အားရကျေနပ်မှုကို ရရှိသောအခါ —

- ၁။ ခန္ဓာငါးပါး နည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ အာယတန (၁၂)ပါး နည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ ဓာတ် (၁၈)ပါး နည်းဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၄။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းဖြင့် ကြောင်းကျိုးစပ်လျက် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို အဝိဇ္ဇာမှသည် ဘဝသို့ တိုင်အောင် (၁၀) ပုံ ပုံ၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းဖြင့်လည်းကောင်း —

ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုကြည့်ပါ။ တစ်ဖန် ရှေးသမ္မသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း-

- ၁။ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ = (ဝေဒနာနုပဿနာ)
- ၂။ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ် = (စိတ္တာနုပဿနာ)
- ၃။ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ = (ဓမ္မာနုပဿနာ)

ဤ ဝေဒနာနုပဿနာ၊ စိတ္တာနုပဿနာ၊ ဓမ္မာနုပဿနာ ရှုကွက်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ —

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာလည်း ဖြစ်-ပျက် — အနိစ္စ၊
သင်္ခါရလည်း ဖြစ်-ပျက် — အနိစ္စ၊

ဤသို့ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဒုက္ခ-အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အဝိဇ္ဇာဦးဆောင်သည့် မနောဒွါရိကဇောဝိထိ၊ ကုသိုလ်စေတနာ စေတသိက်သင်္ခါရ ဦးဆောင်သည့် မနောဒွါရိက ဇောဝိထိတို့ကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် အဝိဇ္ဇာနှင့် တကွသော ပရမတ်တရား၊ သင်္ခါရနှင့်တကွသော ပရမတ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာ-

ယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဘဝ၌ ကမ္မဘဝ၊ ဥပပတ္တိဘဝဟု ဘဝနှစ်မျိုးရှိရာ ဥပပတ္တိဘဝ၏ တရားကိုယ် ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကား ဝိပဿနာ ရှုကောင်းသော တရားများပင် ဖြစ်ကြ၏။ ဇာတိကို ထပ်၍ ဝိပဿနာ မရှုကောင်းသော်လည်း ဇာတိ၏ တရားကိုယ်ဖြစ်သော ဥပပတ္တိဘဝအမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကား ဝိပဿနာ ရှုကောင်းသည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ဘဝကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဝိပဿနာရှုရန် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၅၂)၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်နှစ်ပါး = ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တ လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်သည်တိုင်အောင် အသင် သူတော်ကောင်းသည် ကျေကျေနပ်နပ်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ခဲ့သော် အောက်ပါ အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန်၌ လာရှိသော ဝိပဿနာရှုကွက်ကို အကျေနပ်ကြီး ကျေနပ်၍ သဘောအကျကြီး ကျနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ဘုရားရှင်၏ အပေါ်၌လည်းကောင်း ပဉ္စဝဂ္ဂါငါးဦး အစပြာသည့် ရှေးရှေး အရိယာသူတော်ကောင်းကြီးတို့၏ အပေါ်၌ လည်းကောင်း အကြည်ညိုကြီး ကြည်ညိုနိုင်ပြီလည်း ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခုဝေ . . .

၁။ ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

၂။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ။ ပ ။

၃။ ယာ ကာစိ သညာ။ ပ ။

၄။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ။ ပ ။

၅။ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ဝိညာဏံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ (သံ၊ ၂၅၆။)

ရဟန်းတို့ . . . ထိုသို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ အနိစ္စ-ဒုက္ခ-အနတ္တတို့သာ ဖြစ်၍ နေခြင်းကြောင့် ဤ သာသနာတော်မြတ် အတွင်း၌ သင်တို့သည် —

၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်းဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကမူလည်း ဖြစ်သော သိမ်မွေ့နူးညံ့သော သုခမမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော ရုပ်တရားကို “ဤရုပ်တရားသည် ငါဟာ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်”ဟု ဤသို့လျှင် ဤရုပ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဖြင့် ရှုပါ။

၂။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝေဒနာ။ ပ ။

၃။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သညာ။ ပ ။

၄။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရ။ ပ ။

၅။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တမူလည်း ဖြစ်သော ဗဟိဒ္ဓမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ဩဠာရိကမူလည်းဖြစ်သော သိမ်မွေ့နူးညံ့သော သုခုမမူလည်းဖြစ်သော ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ယုတ်ညံ့သော ဟိနမူလည်းဖြစ်သော မွန်မြတ်သော ပဏီတမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း၊ ဝေးသော ဒူရမူလည်းဖြစ်သော နီးသော သန္တိကမူလည်းဖြစ်သော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်တရားသည်လည်းကောင်း ရှိချေ၏။ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အလုံးစုံသော ဝိညာဏ်တရားကို “ဤဝိညာဏ်တရားသည် ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ဤဝိညာဏ်တရားသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤဝိညာဏ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်” ဟု ဤသို့လျှင် ဤဝိညာဏ်တရားကို မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဖြိုခွဲဖောက်ထွင်း ဝိပဿနာဉာဏ်အလင်းဖြင့် ရှုပါ။

(သံ၊ ၂၊ ၅၆ — အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်။)

[မှတ်ချက် — ဤ၌ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်”ဟု ရှုပါဆိုသည်နှင့် ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်တရားကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ရှုပါဆိုသည်မှာ အတူတူပင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ခန္ဓာငါးပါးလုံး၌ နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။ (မဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၃၂-ကြည့်ပါ။)]

တူညီပုံကို ဤသို့ သဘောပေါက်ပါ

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို အာရုံယူ၍ ဒုက္ခဟု လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒုက္ခဒဏ်ချက်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံနေရမှု ဒုက္ခသဘောကို ကွက်ကွက် ကွင်းကွင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေပါက ထိုသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ “ငါ့ဟာ-ငါ့ဟာ”ဟု စွဲယူတတ်သော တဏှာစွဲသည် စွဲယူဖို့ရန် အခွင့်အလမ်းကို မရနိုင်တော့ပြီ၊ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုခြင်းနှင့် “ငါ့ဟာ မဟုတ်”ဟု ရှုခြင်းသည် တူညီလျက် ရှိ၏။

တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ယင်းတို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြိုပျက်ပျက်နေသော သင်္ခါရတရားတို့၌ “ဤသင်္ခါရတရားက ငါပဲ၊ ဤသင်္ခါရတရားက သူပဲ” စသည်ဖြင့် စွဲယူဖို့ရန် အခွင့်အလမ်းကိုပင် စွဲယူဖို့ရန် အချိန်ကိုပင် မရရှိနိုင်တော့ပေ၊ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက်ဟူသော အချိန်ကာလကို ကုဋေထောင်ပေါင်းများစွာ ပုံခဲ့သော် သို့မဟုတ် ကုဋေသိန်းနှင့် ချီ၍ ပုံခဲ့သော် တစ်ပုံခန့်သာ သက်တမ်းရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏၊ ထို့ကြောင့် အနိစ္စဟု ရှုခြင်းနှင့် “ငါ မဟုတ်”ဟု ရှုခြင်းသည် တူညီလျက် ရှိ၏။

တစ်ဖန် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမရှိမှု သဘောကို အာရုံယူ၍ အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုခဲ့သော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမရှိမှု အနတ္တသဘောကို ကျေကျေနပ်နပ်ကြီး လက်ခံနိုင်မည်ဖြစ်၏၊ ထိုအခါ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု စွဲနေသော အတ္တစွဲသည် ခြေကုတ်ယူ၍ မရရှိနိုင်တော့ပေ၊ အကြောင်းမူ ရုပ်တရားတို့၏

မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် လက်ဖျစ်တစ်တွက် တစ်စက္ကန့်ဟူသော အချိန်ကာလကို ကုဋေငါးထောင်ကျော်ခန့် ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်လောက်သာ သက်တမ်းရှိမှုကိုသော်လည်းကောင်း၊ နာမ်တရားတို့၏ ယင်းကဲ့သို့သော အချိန် ကာလကိုပင် ကုဋေတစ်သိန်းခန့် ပုံလျှင် တစ်ပုံခန့်လောက်သာ သက်တမ်းရှိမှုကိုသော်လည်းကောင်း ဝိပဿနာ သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေသည့်အတွက် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မသင်္ခါရတရား- တို့၌ “ဤတရားကား ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ အတ္တတည်း”ဟု စွဲယူဖို့ရန် အခွင့်အလမ်းသည် အဘယ်မှာလျှင် ထောက်ရာ တည်ရာကို ရရှိနိုင်တော့အံ့နည်း၊ ထိုကြောင့် အနတ္တဟု ရှုခြင်းနှင့် “ငါ၏အတ္တ မဟုတ်”ဟု ရှုခြင်းသည် တူညီလျက် ရှိ၏။

မြတ်သောအသက်ရှင်ခြင်း

ဤ (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော အထက်ပါ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကို ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါး၌ အနိစ္စလက္ခဏာတစ်လှည့် ဒုက္ခလက္ခဏာတစ်လှည့် အနတ္တလက္ခဏာတစ်လှည့် ဤသို့ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ရသော ဘာဝနာကျင့်စဉ်လမ်းသည် ဘုရားအစရှိသော ပဉ္စဝဂ္ဂါငါးဦး အမျိုးရှိသော ရှေးရှေး အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာ တစ်ကြောင်း တည်းသော လမ်းရိုးလမ်းဟောင်းကြီးသာ ဖြစ်၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ဘုရားရှင်ဆိုလိုသည့် အစစ် အမှန် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို တကယ်တမ်း လိုလားတောင့်တသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုလမ်းရိုးလမ်းဟောင်းကြီး အတိုင်းသာ ကုန္တေရရ ဂုဏ်သိက္ခာရှိရှိဖြင့် ဝိပရိရိ ငြိမ်ငြိမ်သက်သက် လျှောက်သွားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ အကြောင်းမူ နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာ လမ်းကြောင်းမှာ နှစ်ကြောင်းမရှိ၊ တစ်ကြောင်းတည်းသာ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ယော စ ဝဿသတံ ဇီဝေ၊ အပဿံ ဥဒယဗ္ဗယံ။

ဧကာဟံ ဇီဝိတံ သေယျော၊ ပဿတော ဥဒယဗ္ဗယံ။ (ဓမ္မပဒ၊ ၃၀။)

ယော စ = အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား။ ဥဒယဗ္ဗယံ = ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်-နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယ သဘောကို။ အပဿံ = အပဿန္တော = ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် မသိမမြင်ဘဲ။ ဝဿသတံ = နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) ကာလကြာအောင်။ စေ ဇီဝေ = အကယ်၍ အသက်ရှင်ငြားအံ့။ တဿ = ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ တံ ဇီဝိတံ = ထိုသို့ အသက်ရှည်ခြင်းသည်။ န သေယျော = မမြတ်သည်သာတည်း။

ယော စ = အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား။ ဥဒယဗ္ဗယံ = ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်-နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယသဘောကို။ ပဿတိ = ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် သိမြင်၏။ ဥဒယဗ္ဗယံ = ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်-နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယသဘောကို။ ပဿတော = ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဖြင့် သိမြင်သော။ တဿ = ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏။ ဧကာဟံ = တစ်နေ့ တစ်ရက် တစ်နံနက်မျှ။ ဇီဝိတံ = အသက်ရှင်ရခြင်းသည်။ သေယျော = မြတ်လှပါပေ၏။ (ဓမ္မပဒ၊ ၃၀။ ဂါထာနံပါတ်-၁၁၃။)

ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယသဘောကို ဝိပဿနာပညာ သို့မဟုတ် အရိယမဂ်ပညာဖြင့် မသိမမြင်သော သူ၏ နှစ်ပေါင်း (၁၀၀) ကာလကြာအောင် အသက်ရှင်ရခြင်းကား မမြတ်။ ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယ-သဘောကို ဝိပဿနာပညာ သို့မဟုတ် အရိယမဂ် ပညာဖြင့် သိမြင်သောသူ၏ တစ်နေ့တစ်ရက် တစ်နံနက်မျှ အသက်ရှင်ရခြင်းကသာ မြတ်၏။ ဤသို့ ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားပြသ ဆိုဆုံးမထားတော်မူခြင်းကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိ၏ ဘဝကို ဘုရားရှင်၏ အလိုဆန္ဒတော်အတိုင်း အလွန် အဆင့်အတန်း မြင့်မားသည့် မြင့်မြတ်သော ဘဝတစ်ခု ဖြစ်အောင် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လေရာသည်။

ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်း - သမုဒယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုနည်းကို၊ တစ်နည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုနည်းနှင့် ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုနည်းဟူသော နှစ်နည်းလုံးကို ပေါင်းစပ်၍ ဝိပဿနာရှုရသော နည်းကိုပင် ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်းဟု ခေါ်ဆို၏။ ဤတွင် ပါဠိကျမ်းကျင်-သူများအနေဖြင့် နှုတ်တက်ရအောင် ကြိုတင် ကျက်ထားသင့်သော ပါဠိတော်ကို ရှေးဦးစွာ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်

- ၁။ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၂။ တဏှာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၃။ ကမ္မသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၄။ အာဟာရသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၅။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
- ရူပက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်

- ၁။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
 - ၂။ တဏှာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
 - ၃။ ကမ္မနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
 - ၄။ အာဟာရနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
 - ၅။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
- ရူပက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။
- ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ဒသ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်

- ၁။ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၂။ တဏှာသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၃။ ကမ္မသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၄။ ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
 - ၅။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။
- ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်

- ၁။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။
- ၂။ တဏှာနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဌေနေ ဝေဒနာက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

၄။ ဖဿနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန သင်္ခါရက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

၅။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ သင်္ခါရက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

သင်္ခါရက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ဒသ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပံ - ပါဠိတော်

၁။ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။

၂။ တဏှာသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။

၃။ ကမ္မသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။

၄။ နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏသမုဒယောတိ ပစ္စယသမုဒယဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။

၅။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿတိ။

ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဥဒယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပံ - ပါဠိတော်

၁။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

၂။ တဏှာနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

၃။ ကမ္မနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

၄။ နာမရူပနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓောတိ ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေန ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

၅။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿတိ။

ဝိညာဏက္ခန္ဓဿ ဝယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ပဉ္စ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။

ဥဒယဗ္ဗယံ ပဿန္တော ဣမာနိ ဒသ လက္ခဏာနိ ပဿတိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၂- ၅၅။)

အထက်ပါ ရှုကွက်တို့မှာ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ လာရှိသော ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း ရှုကွက်တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယင်းပါဠိတော်၌ လာရှိသော ရှုကွက် အပြည့်အစုံကို နောက်တွင် ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြ- ပါမည်။ ယခုအခါတွင် ယင်းပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းသဘော အဓိပ္ပါယ်ကို ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာအဖွင့် အချို့နှင့် မဟာဋီကာအဖွင့် အချို့ကို ရွေးဦးစွာ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယောတိ “ပုရိမကမ္မဘဝသို့ မောဟော အဝိဇ္ဇာ”တိ ဝုတ္တာယ အဝိဇ္ဇာယ သတိ ဣမသ္မိံ ဘဝေ ရူပဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ အတ္ထော၊ ပန္နယသမုဒယဋ္ဌေနာတိ ပစ္စယဿ ဥပ္ပန္နဘာဝေ- နာတိ အတ္ထော၊ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ကမ္မာနိ စေတ္ထ ဣမ ပဋိသန္ဓိဟေတုဘူတာ အတိတပစ္စယာ၊ ဣမေသု စ တီသု ဂဟိတေသု သင်္ခါရုပါဒါနာနိ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တိ၊ အာဟာရသမုဒယာတိ ပဝတ္တိပစ္စယေသု ကဗဠိကာရာ- ဟာရဿ ဗလဝတ္ထာ သောယေဝ ဂဟိတော၊ တသ္မိံ ပန ဂဟိတေ ပဝတ္တိဟေတုဘူတာနိ ဥတုစိတ္တာနိပိ ဂဟိတာ- နေဝ ဟောန္တိ။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၊ ၂၃၅။)

တတ္ထ အဝိဇ္ဇာသမုဒယာတိ အဝိဇ္ဇာယ ဥပ္ပါဒါ၊ အတ္တိဘာဝါတိ အတ္ထော။ နိရောဓဝိရောမီ ဟိ ဥပ္ပါဒေါ အတ္တိဘာဝဝါစကောပိ ဟောတီတိ ဝုတ္တာ ဝါယမတ္ထော၊ တသ္မာ ပုရိမဘဝသိဒ္ဓါယ အဝိဇ္ဇာယ သတိ ဣမသ္မိံ ဘဝေ ရူပဿ ဥပ္ပါဒေါ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ပန္နယသမုဒယဋ္ဌေနာတိ ပစ္စယဿ ဥပ္ပန္နဘာဝေန၊ အတ္တိဘာဝ-

တောတိ အတ္ထော။ အဝိဇ္ဇာဒီဟိ စ တိဟိ အတိတကာလိကာနိ တေသံ သဟကာရိကာရဏဘူတာနိ ဥပါဒါနာဒီနိပိ ဂဟိတာနေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။

ပဝတ္တိပစ္စယေသု ကဗဠိကာရာဟာရဿ ဗလဝတာယ သောဇဝ ဂဟိတော “အာဟာရသမုဒယာ”တိ။ တသ္မိ ပန ဂဟိတေ ပဝတ္တိပစ္စယတာသာမညေန ဥတုစိတ္တာနိပိ ဂဟိတာနေဝ ဟောန္တိတိ စတုသမုဋ္ဌာနိကရူပဿ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနံ ဝိဘာဝိတမေဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အဝိဇ္ဇာတဏှပုနိဿယသဟိတေနေဝ ကမ္မုနာ ရူပကာယဿ နိဗ္ဗတ္တိ။ အသတိ စ အဝိဇ္ဇပုနိဿယာယ ဘဝနိကန္တိယာ ဇာတိယာ အသမ္ဘဝေါ ဧဝါတိ။ ယထာ စ ရူပဿ အဝိဇ္ဇာတဏှပုနိဿယတာ၊ ဧဝံ ဝေဒနာဒီနမ္ပိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အာဟာရော ပန ဥပ္ပန္နဿ ရူပဿ ပေါသကော၊ ကဗဠိ-ကာရာဟာရဿ အဓိပ္ပေတတ္တာ၊ ကာမဓာတာမိဋ္ဌာနတ္တာ စ ဒေသနာယ။ ဥက္ကံသနိဒ္ဒေသေန ဝါ အာဟာရ-ဂ္ဂဟဏံ၊ “နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ”န္တိအာဒိနာ ကာလဝသေန ဥဒယဒဿနမာဟ။ တတ္ထ အဒ္ဓါနဝသေန ပဂေဝ ဥဒယံ ပဿိတွာ ဌိတော ဣမ သန္တတိဝသေန ဒိသွာ အနုတ္တမေန ခဏဝသေန ပဿတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၀-၄၂၁။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်ကား ဤသို့တည်း။ —

အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ ရူပသမုဒယော = အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏ — ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူရာဝယ် ရှေးရှေးဘဝဝယ် ကမ္မဘဝကို ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့စဉ်က ဖြစ်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ကံ၏ အကျိုးရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်သည် ထင်ရှားရှိနေသော် ဤဘဝ၌ (ကမ္မဇ) ရုပ် တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုလို၏။ ဤသို့ အကြောင်းတရား၏ ဖြစ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ယင်း အကြောင်းတရား၌ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်၏ ထင်ရှားရှိနေသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ဖြစ်ခြင်း = ဥဒယကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်၏။

ထိုအကြောင်းတရားတို့တွင် အဝိဇ္ဇာနှင့် တဏှာကို တိုက်ရိုက်ယူ၍ ဟောကြားတော်မူလိုက်သဖြင့် ယင်း အဝိဇ္ဇာ-တဏှာတို့နှင့် ကိလေသဝဋ်ခြင်း တူညီသော ဥပါဒါန်ကိုလည်း ယူပြီး ဟောပြီးပင် ဖြစ်၏။ ကံ-ကို တိုက်ရိုက် ယူ၍ ဟောကြားတော်မူလိုက်သဖြင့် ယင်းကံနှင့် ကမ္မဝဋ်ချင်း တူညီသော သင်္ခါရကိုလည်း ယူပြီး ဟောပြီးပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ကမ္မဇရုပ်တရားနှင့် ဝိပါကနာမ်တရားတို့ကို တိုက်ရိုက် ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အကြောင်း တရားတို့မှာ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့က ခြံရံထားအပ်သော သင်္ခါရ-ကံတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့ပင် ဖြစ်ကြ၏။

ဘဝတစ်ခုဝယ် ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိ၏ အကြားကာလကို ပဝတ္တိဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုပဝတ္တိကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်-နေသော အကြောင်းတရားတို့ကို ပဝတ္တိဟေတု = ပဝတ္တိပစ္စယဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းပဝတ္တိပစ္စယကား အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် အမည်ရသော ပစ္စုပ္ပန်ဘဝတွင် အကျိုးဝင်သော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားပင်တည်း။ ယင်းပဝတ္တိအကြောင်းတရား တို့တွင် = စိတ်-ဥတု-အာဟာရဟူသော ရုပ်တရားကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့တွင် အာဟာရကား ပြဇာန်းလျက်ရှိ၏။ အားကြီးသော အားကောင်းသော အကြောင်းတရားဖြစ်၏။ ကဗဠိကာရာဟာရ၏ အထောက် အပံ့ကို ရရှိပါမှသာလျှင် ကာမဘုံ၌ ရုပ်တရားများသည် အခွန်ရှည်စွာ ဆက်လက်တည်တံ့နိုင်၏။ ကဗဠိကာရာ-ဟာရသည် ဖြစ်ပြီးသော စတုသန္တတိရုပ်ကို စောင့်ရှောက်တတ်၏။ မွေးမြူတတ်၏။ အကြောင်းမူ ကဗဠိကာရာ-ဟာရကို အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း = ဤဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း ရှုကွက်ဒေသနာ-တော်၏ ကဗဠိကာရာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားကို အလိုရှိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဤ ရှုကွက်ဒေသနာတော်၏ ကာမဘဝဟူသော ကာမဓာတ်လျှင် တည်ရာရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေ၏။

တစ်နည်းဆိုရသော် ပဝတ္တိအကြောင်းတရားတို့တွင် အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရားတစ်ခုကို ယူ၍ ဟောတော်မူခြင်းသည် အလွန်အမြတ်ကို ညွှန်ပြောဆိုသော ဥက္ကသနိဒ္ဒေသ = ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်း ဖြစ်၏။ နေတ္ထိပါဠိတော်ကြီး၌ လာရှိသော လက္ခဏာဟာရနေတ္ထိနည်းနှင့် ညှိ၍ ယူခဲ့သော် ပဝတ္တိအကြောင်းတရားတို့တွင် အာဟာရဟူသော အကြောင်းတရား တစ်ခုကို ယူ၍ ဟောတော်မူခြင်းဖြင့် ပဝတ္တိအကြောင်းတရားခြင်း တူညီသော ဥတုစိတ်တို့ကိုလည်း ယူပြီး ဟောပြီး ထင်ရှားပြပြီးသာ ဖြစ်၏။ လက္ခဏာချင်းတူရာကို စုပေါင်းဟောကြားထားတော် မူသောကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် စိတ်-ဥတုတို့ကြောင့် ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဝိပဿနာ ရှုရန်ကိုလည်း ထင်ရှားပြပြီးသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ဤ၌ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့သည် အတိတ်ဘဝက ဖြစ်ခဲ့သော အတိတ်ဘဝတစ်ခုခုက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားများ ဖြစ်ကြ၏။ ယခုကဲ့သို့ အသင် သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်းဟူသော ဝိပဿနာရှုကွက်ကို လက်တွေ့ ကျင့်သုံး နေသော အခါမျိုး၌ ယင်းအတိတ်အကြောင်းတရား ငါးမျိုးတို့သည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်နေ- ကြသော တရားမျိုးတို့ကား မဟုတ်ကြပေ။ ထို့ကြောင့် ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်တရား ဖြစ်၏-ဟူရာဝယ် ယင်းအကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်မှုဟူသည် ယင်းအကြောင်းတရားတို့၏ အကျိုး တရားကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင်၏ ထင်ရှားရှိမှုကို ဆိုလိုသည်။ ထိုထင်ရှားရှိမှုဟူသည် ဥပါဒ်- ဌီ-ဘင်-အားဖြင့် ပရမတ္ထ သရုပ်အထည်ကိုယ် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်မှု ထင်ထင်ရှားရှား ရှိမှု ပရမတ္ထအတ္တဘောကို ရရှိမှုကို မဆိုလို၊ ယင်းအကြောင်းတရားတို့၏ အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေနိုင်သည့် သဘာဝသတ္တိ စွမ်းအင်၏ ထင်ရှားရှိမှုဟူသော ဖြစ်ခြင်း ဥပ္ပါဒသဘော မချုပ်သေးသော စွမ်းအင်မကုန်သေးသော အနိရောဓသဘောကိုသာ ဆိုလိုသည်။

ထိုအနိရောဓ = မချုပ်သေးသော သဘောမည်သည် အဘယ်နည်းဟူမူ — အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်- သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထင်ရှားရှိနေသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ မဖြစ်စေအပ်သေးသော အကျိုးတရားရှိသည်၏ အဖြစ် = အကျိုးမပေးရသေးသည်၏ အဖြစ်၊ အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်သတ်ခြင်းငှာ မထိုက်သည်၏ အဖြစ်တို့ဖြင့် အကျိုးတရားကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ ထိုက်သည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း **အနိရောဓ** မည်၏။ အတ္ထိဘာဝ = ထင်ရှားရှိမှု ဥပ္ပါဒသဘော မည်၏။

ထင်ရှားစေအံ့ — အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်စသော အကုသိုလ်တရားတို့ကား အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်- သတ်ထိုက်သော အကုသိုလ်တရားတို့တည်း။ ထိုအကုသိုလ်တရားတို့ကို အရိယမဂ်တရားက မပယ်သတ်ရသေးလျှင် ထိုတရားတို့သည် မချုပ်ငြိမ်းကြသေးသဖြင့် ယင်းအကုသိုလ်တရားတို့ကို အနိရောဓဟု ဆိုရ၏။ ထင်ရှားရှိနေသေး သဖြင့် အတ္ထိဘာဝဟု ဆိုရ၏။ ယင်းအနိရောဓသဘော အတ္ထိဘာဝသဘောကိုပင် ဤ၌ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုလိုသည်။ သမုဒယဟု ဆိုလိုသည်။

တစ်ဖန် ကုသိုလ်တရားနှင့် အဗျာကတ = ဝိပါက်ကြိယာတရားတို့ကား အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်သတ်အပ် မပယ်သတ်ထိုက်ကုန်သော တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ထိုကုသိုလ်-အဗျာကတ တရားတို့၌ ရဟန္တာ မဟုတ်ကုန်သေး မဖြစ်ကုန်သေးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား သံယောဇဉ်တရားတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ လူ့ဘဝ လူ့ခန္ဓာ နတ်ဘဝ နတ်ခန္ဓာ တို့ကို တွယ်တာမက်မောခြင်း လူ့ဘဝ လူ့ခန္ဓာ နတ်ဘဝ နတ်ခန္ဓာတို့ကို ရကြောင်း ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သည့် ကုသိုလ်တရားတို့ကို တွယ်တာမက်မောခြင်း စသည်တို့တည်း။ ထိုသံယောဇဉ်တရားတို့၏ မကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း အပ္ပဟီနဘာဝ = အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှားရသေးသည်၏ အဖြစ်ပင် မည်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — အနုသယဓာတ်ကို အရိယမဂ်တရားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်

သံယောဇဉ်နှင့်တကွသော ခန္ဓာတို့၏ မပြတ်ဖြစ်ခြင်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပင် မည်ပေသည်။ အနုသယဓာတ်ကို မပယ်သတ်ရသေးလျှင် အကျိုးပေးနိုင်သော စွမ်းအင်သတ္တိ ထင်ရှား ရှိနေသေးသော သင်္ခါရ-ကံတို့ကား မြို့မသွား-ပေ။ နာနာကွဏိကကမ္မသတ္တိ အနေအားဖြင့် သင့်လျော်သော အကျိုးတရားကို ဖြစ်ထွန်းစေနိုင်သည့် စွမ်းအင် သတ္တိကား တည်ရှိနေသည်သာ ဖြစ်သည်။

ထိုကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်ဟူသော ကိလေသဝဋ်တရားတို့၏ အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်သတ် ရသေးခြင်း၊ ယင်းအနုသယဓာတ်တို့၏ ကိန်းဝပ်တည်ရှိနေသေးသဖြင့် သင်္ခါရ-ကံတို့က နာနာကွဏိကကမ္မသတ္တိ အနေဖြင့် ရုပ်နာမ်ခန္ဓာအစဉ်၌ တည်ရှိနေသေးခြင်းကိုပင် - အဝိဇ္ဇာသမုဒယာ . . . တဏှာသမုဒယာ . . . ကမ္မသမုဒယာ . . . , အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် . . . တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် . . . ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် . . . ရုပ်ဖြစ်၏ ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူသည်ဟု မှတ်ပါ။ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့၏ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်နေသည့် ဖြစ်မှုမျိုး မဟုတ်သည်ကိုကား သတိပြုပါလေ။

နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ

နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏန္တိ အဒ္ဓါ-သန္တတိ-ခဏဝသေန ရူပဿ ဥပ္ပါဒံ၊ ဥပ္ပါဒေါယေဝ သင်္ခတလက္ခဏတ္တာ လက္ခဏန္တိ စ ဝုတ္တော။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၅။)

“**နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏ**”န္တိအာဒိနာ ကာလဝသေန ဥဒယဒဿနမာဟ။ တတ္ထ အဒ္ဓါနဝသေန ပဂေဝ ဥဒယံ ပဿိတွာ ဌိတော ဣမ သန္တတိဝသေန ဒိသွာ အနုက္ကမေန ခဏဝသေန ပဿတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂။)

တိဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ သင်္ခတဿ သင်္ခတလက္ခဏာနိ။ ကတမာနိ တိဏိ၊ ဥပ္ပါဒေါ ပညာယတိ၊ ဝယော ပညာယတိ၊ ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတိ။ (အံ၊ ၁၊ ၁၅၀။)

ဘုရားရှင်သည် သင်္ခတလက္ခဏသုတ္တန် (အံ၊ ၁၊ ၁၅၀။)တွင် သင်္ခတတရား မှန်သမျှတို့၌ -

၁။ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်မှု၊

၂။ ဝယ = ပျက်မှု၊

၃။ ဌိတဿ အညထတ္တံ = တည်နေသော တရား၏ ပျက်မည့်ဘက်သို့ ယိုင်လဲနေသော အခြင်းအရာဟူသော တည်မှု ဌိကာလ -

ဤသို့ လက္ခဏာ သုံးမျိုးစီ ရှိကြောင်းကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။

သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ အတိတ် ပစ္စုပ္ပန် အနာဂတ်ဟူသော အစွန့်ကာလ၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု ဥဒယသဘောကို ရှေးဦးစွာ ရှုပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ သန္တတိ၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယ သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရ၏။ သန္တတိ၏အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ပြီးသောအခါ တစ်ဖန် အစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ ခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ဆက်လက်၍ ရှုရ၏။ ထိုခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယသဘော = ဥပါဒ်သဘောသည်ပင်လျှင် နိဗ္ဗတ္တိမည်၏။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ အလိုအားဖြင့် ထိုအဒ္ဓါ-သန္တတိ-ခဏ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဖြစ်မှု = ဥပါဒ်သဘော = ဥဒယသဘောသည်ပင်လျှင် နိဗ္ဗတ္တိ မည်၏။ ယင်းနိဗ္ဗတ္တိသည်ပင်လျှင် သင်္ခတ၏လက္ခဏာ ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းနိဗ္ဗတ္တိကိုပင်လျှင် လက္ခဏဟူ၍လည်း ဟောတော်မူအပ်ပေသည်။ နိဗ္ဗတ္တိ နှင့် လက္ခဏ နှစ်ရပ်ကို ပေါင်းသော် နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဖြစ်သည်။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းကိုပင် အစဉ်လျှောက်၍ သိရှိပါလေ။

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓော

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ အနာဂတဘဝဿ ပစ္စယဘူတာယ ဣမသ္မိံ ဘဝေ အဝိဇ္ဇာယ အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန နိရောဓေ ကတေ ပစ္စယဘာဝါ အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတီတိ အတ္ထော။ **ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေနာ**တိ ပစ္စယဿ နိရုဒ္ဓဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ နိရောဓော စေတ္ထ အနာဂတပဋိသန္ဓိပစ္စယာနံ ဣမ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ကမ္မာနံယေဝ နိရောဓော။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၂၂၆။)

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓတော အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ ပစ္စယဘာဝေ အဘာဝတော။ **ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌေနာ**တိ အဝိဇ္ဇာသင်္ခါတဿ အနာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇနကရူပပစ္စယဿ နိရုဒ္ဓဘာဝေန။ **တဏှာနိရောဓာ ကမ္မနိရောဓော**တိ ဧတ္တာပိ ဧသေဝ နယော။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၄၂။)

အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်၏ — ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ဝိပဿနာ ရှုကွက်ဝယ် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ကို အရဟတ္တမဂ်က အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်သောအခါ သို့မဟုတ် ပယ်သတ်နိုင်သောအခါ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ ဦးဆောင်သည့် ကိလေသဝဋ်တရားတို့သည် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းသွားကြမည် ဖြစ်၏။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောသို့ ရောက်ရှိသွားကြမည် ဖြစ်၏။ ကိလေသဝဋ်များ၏ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ် ရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်း ရှိကြသည့် သင်္ခါရ-ကံဟူသော ကမ္မဝဋ်တရားတို့သည်လည်း ချုပ်ငြိမ်းသွားကြမည် ဖြစ်၏။ နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကြောင်းတရားများ ထင်ရှားရှိပါမှသာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော အနာဂတ် ဝိပါကဝဋ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်နိုင်ခွင့် မရှိကြတော့သဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြပြန်၏။ (ယင်းဝိပါကဝဋ်တွင် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ အခြားမဲ့ နောင်အနာဂတ်ဘဝ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော ရုပ်တရားများလည်း ပါဝင်ကြ၏။) အကြောင်းတရားများ၏ ထင်ရှား မရှိကြတော့ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားများသည်လည်း ထင်ရှား မရှိနိုင်ကြတော့ပေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားသောအခါ ယင်းအရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ အခြားမဲ့ နောင်အနာဂတ်ဘဝဝယ် ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိသော ဝိပါကဝဋ်ဖြစ်သော ရုပ်တရား (နာမ်တရား)တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် = ဥဒယဗ္ဗယနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဤရှုကွက်ကို မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိမည့် အချိန်

အရဟတ္တမဂ်ဟူသည် မည်သည့် အချိန်အခါတွင် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အရဟတ္တမဂ်ပါနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ ယခု ဤရှုကွက်မှာ ပုထုဇန်အဖြစ်မှသည် အရိယာအဖြစ်သို့ တက်လှမ်းလိုကြသူ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်မွန်တို့အတွက် အထူးအလေးပေး၍ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ဟောကြားထားတော်မူသော ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသော ရှုကွက် ဖြစ်ပါသည်။ အရိယာသူတော်ကောင်းများသည်လည်း ဤရှုကွက်ကို မရှုကောင်းဟု မဆိုလိုပါ။ ပုထုဇန်ပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ အရိယာသူတော်ကောင်းပင် ဖြစ်ချင် ဖြစ်ပါစေ၊ မည်သည့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် မဆို အရဟတ္တမဂ်သို့ မဆိုက်ရောက်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ဣန္ဒြေ မရင့်ကျက်သေးပါက ရှုပွားရမည့် ဝိပဿနာ ရှုကွက်တို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ပုထုဇန်သူတော်ကောင်းတစ်ဦးသည်လည်း အရိယာသူတော်ကောင်း အဖြစ်သို့ တက်လှမ်းနိုင်ရန် အလို့ငှာ ဤဝိပဿနာရှုကွက်ကို ရှုပွားရန် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ညွှန်ကြားနေခြင်း ဖြစ်ကြောင်းကို သဘောပေါက်ရန် ပြောဆိုနေခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရရှိအောင် အားသစ်

နေဆဲဖြစ်သော ပုထုဇန်အဖြစ်၌သာ တည်ရှိနေသေးသော အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ အရဟတ္တမဂ်ကိုလည်း မရရှိသေးသဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ဟူသည် အချို့အချို့သော ဆရာမြတ်တို့ ယူဆကြသလို ပစ္စုပ္ပန်ဆတ်ဆတ် တရားမျိုး = ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့် တရားမျိုးကား မဟုတ်သေးပေ။ ပုထုဇန်အဆင့်၌သာ တည်ရှိနေသေးသော အသင်သူတော်-ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အဆင့်၌သာ တည်ရှိနေသေးခိုက် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်သည်လည်း မဖြစ်ပေါ်သေးသောကြောင့်တည်း။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပစ္စုပ္ပန်တည့်တည့်ကိုသာ ပစ္စုပ္ပန်ဆတ်ဆတ်ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်းပါသည်ဟု သံကုန်ဟစ်ကာ ကြွေးကြော်နေလျှင် - ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရား အားဖြင့် ဥဒယ-ဝယကို ရှုနည်းဟူသော ဤ ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း ဝိပဿနာ ရှုကွက်သည် အသင်သူ-တော်ကောင်း အတွက် အဓိပ္ပါယ်ကင်းမဲ့နေသည့် ရှုကွက်တစ်မျိုးသာ ဖြစ်နေဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ဘုရားရှင်သည် ဤ ဝိပဿနာရှုကွက်ကို အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့သည် မဟုတ်ဟူသော သဘော အဓိပ္ပါယ်သို့လည်း သက်ရောက်သွားနိုင်ပေသည်။ ဘုရားရှင်နှင့်လည်းကောင်း၊ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်နှင့်လည်း-ကောင်း အလွဲကြီး လွဲမသွားရအောင် အထူး သတိပြုသင့်လှပေသည်။

ဤ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အဆင့်၌သာ တည်နေသေးသော ပုထုဇန်မျှသာ ဖြစ်နေသေးသော အသင်သူတော်-ကောင်းအတွက် အရဟတ္တမဂ်ဟူသည် နောင်အနာဂတ် တစ်ချိန်ချိန်၌သာ ဖြစ်ပေါ်မည့် တရားဖြစ်သည်။ ထို အနာဂတ်ဟူသည်မှာ ဤဘဝအတွင်း တစ်ချိန်ချိန်ဟူသော အနာဂတ်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤဘဝစုတိ၏ နောက်၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အနာဂတ်ဘဝ တစ်ခုခုလည်း ဖြစ်နိုင်၏။

ထိုအရဟတ္တမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် အချိန်အခါကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာ၌ “အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်၌ အကယ်၍ အကြောင်းတရား မကုန်သေးပါက ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိသော အနာဂတ်ရုပ်တရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဘဝအကုန်အသတ် မရှိဘဲ မည်သည့်ဘဝဟု မဆိုဘဲ သာမညသာ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ သို့သော် အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ကား - [နိရောဓော စေတ္တ အနာဂတပဋိသန္ဓိပစ္စယာနံ ဣဓ အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ကမ္မာနံယေဝ နိရောဓော။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၃၆။)] “အနာဂတ်ဘဝ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ၏ (အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်-သင်္ခါရ-ကံ၏) ဤဘဝ၌ပင် အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော် အကြောင်းတရား၏ ထင်ရှား မရှိတော့ခြင်းကြောင့် နောင်အနာဂတ်ဖြစ်သော ဖြစ်လတ္တံ့သော ပဋိသန္ဓေရုပ်တရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏”။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ ဤဘဝ၌ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော အရဟတ္တမဂ်ဟု ဖွင့်ဆိုခြင်းမှာ များရာသို့လိုက်၍ ယေဘုယျနည်းအားဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူခြင်းသာ ဖြစ်သည်ဟု ယူဆသင့်ပေသည်။ တစ်နည်း အားဖြင့် ဆိုရသော် အရိပ်ပြလျှင် အကောင်ထင်ရမည့် ဥပလက္ခဏာနည်း နိဒဿနနည်းအားဖြင့် ဤဘဝတွင် အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်မည့် ယောဂီသူတော်ကောင်းကို ပုံစံထုတ်၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု ယူဆသင့်ပေသည်။ အကြောင်းမူ - ဤဘဝတွင် အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ မဆိုက်ရောက်နိုင်သေးသော ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် စသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်မျှကိုသာ ရရှိနိုင်သော ပုထုဇန်၊ ဧကဗီဇိ သောတာပန်၊ ကောလံကောလ သောတာပန်၊ သတ္တ-က္ခတ္တုပရမ သောတာပန်၊ နတ်ပြည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူကြမည့် သကဒါဂါမ် အနာဂါမ်စသော သူတော်ကောင်းတို့သည် အနာဂတ် ဘဝတစ်ခုခုတွင်သာ အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မည်သို့ပင် ရှိစေ၊ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကယ်၍ ဤဘဝတွင်ပင် အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိလတ္တံ့သည် ဖြစ်အံ့။ ယင်း အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း = အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့်၊ အကယ်၍ အရဟတ္တမဂ်ကို မရရှိပါက ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိသော၊ လာမည့်အနာဂတ်ဘဝတွင် ရူပက္ခန္ဓာ၏ (ဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာတို့၏) နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားမှု အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဤဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း ရှုကွက်ကို ရှုရန် ဖြစ်ပေသည်။ (ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ပဋိလောမ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရှုကွက်ကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။)

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နောင်အနာဂတ် ဘဝတစ်ခုခုတွင်မှ အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိလတ္တံ့ - သည် ဖြစ်ပါက ယင်းအရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှု အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောသို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းကြောင့် ယင်းအရဟတ္တမဂ်ကို ရလတ္တံ့သည့် အနာဂတ်ဘဝ၏ နောက်၌ အရဟတ္တမဂ်ကို မရရှိက ဖြစ်နိုင်ခွင့်ရှိသော ရူပက္ခန္ဓာ၏ (ဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာတို့၏) နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှု အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားနည်း ရှုကွက်ကို ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်ကို ပြန်လည်၍ အာရုံ ယူထားပါ။ ယင်းပဉ္စမနည်းအတိုင်း ဤ ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်းကို ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က အနာဂတ်တွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သံသရာ စက်ရဟတ် ရပ်စဲမည့်အချိန်သို့ တိုင်အောင် သို့မဟုတ် ဘဝသို့ တိုင်အောင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့၏။ ထိုသံသရာခရီးကို အဆုံးသတ်မည့် ဘဝတွင် သံသရာခရီး မဆုံးမီ သံသရာစက်ရဟတ် အဆုံး မသတ်မီ တစ်ချိန်ချိန်၌ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည် အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘော အားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခဲ့ကြ၏။ ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရကံတို့၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ခန္ဓာငါးပါးတို့၏လည်း အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ - အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် ရပ်ချုပ်၏ - စသည့် ဤ ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်း ရှုကွက်ကို ရှုပါ။

သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ဝိပရိကာမသဘောသည်လည်း သင်္ခါတ၏ လက္ခဏာ- ပင် ဖြစ်၍ **ဝိပရိကာမလက္ခဏာ**ဟု ဆိုသည်။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။

ဖဿ — ဖုဋ္ဌော ဝေဒေတိ၊ ဖုဋ္ဌော သဉ္ဇာနာတိ၊ ဖုဋ္ဌော စေတေတိ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၉၂။)

အာရုံကို တွေ့ထိသော သူသည် အာရုံကို ခံစား၏။ အာရုံကို တွေ့ထိသော သူသည် အာရုံကို မှတ်သား၏။ အာရုံကို တွေ့ထိသော သူသည် အာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရောက်အောင် စေ့ဆော် အားထုတ်၏။ ဤသို့စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊ စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာ၊ သညာ၊ စေတနာ။ (အဘိ၊ ၂၊ ၁၄၃။)

ဖဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝေဒနာသည် ဖြစ်၏။ စက္ခုသမ္ပဿဇာ ဝေဒနာလည်းကောင်း၊ သညာ လည်းကောင်း၊ စေတနာလည်းကောင်း ဖြစ်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ဖဿသည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တို့၏ ပဝတ္တိပစ္စယ = ပဝတ္တိအကြောင်းတရား = ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ထိုဖဿ၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓ

သဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့်လည်း ထိုဝေဒနာကွန္ဓာ သညာကွန္ဓာ သင်္ခါရကွန္ဓာတို့၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

မဟာပဒါနသုတ် (ဒီ၊ ၂၊ ၂၈။), **မဟာနိဒါနသုတ်** (ဒီ၊ ၂၊ ၄၈။) တို့၌လည်းကောင်း၊ **အဘိဓမ္မာ အညမည-ပစ္စယဝါရ** (အဘိ၊ ၄၊ ၃၇၁။) ၌လည်းကောင်း - နာမရူပပစ္စယာ ဝိညာဏံ - ဟု ဘုရားရှင်သည် ဟောကြား ထားတော်မူခြင်းကြောင့် နာမ်ရုပ်သည် ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ ပဝတ္တိပစ္စယ = ပဝတ္တိအကြောင်းတရား = ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်။ ထိုနာမ်ရုပ်၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏကွန္ဓာ၏ အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် -

ဖဿသမုဒယာ ဝေဒနာသမုဒယော၊ ဖဿနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓော။ နာမရူပသမုဒယာ ဝိညာဏ သမုဒယော၊ နာမရူပနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော . . .

= ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏၊ ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။ နာမ်ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ ဖြစ်၏၊ နာမ်ရုပ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ ချုပ်၏ . . .

ဤသို့ စသည်ဖြင့် ပဋိသန္တဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၂။)

ဥပ္ပါဒနိရောဓ - အနုပ္ပါဒနိရောဓ

အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်စသော ကိလေသဝဋ်တရားတို့သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားဖြင့် မပယ်ရှား ရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါတို့၏ ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်ဝယ် အနုသယဓာတ်အနေဖြင့် ကိန်းဝပ်လျက် လိုက်ပါတည်နေလျက် ရှိကြ၏။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်-အနေအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားများ- သည် အညီအညွတ် ပေါင်းဆုံမိပါက ယင်းကိလေသဝဋ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာကြ၏။ ယင်းသို့ ဥပါဒ်ထင်ရှား ဖြစ်ပွားလာကြသောအခါ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့၏ ထုံးစံဓမ္မတာအတိုင်း ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဘင်ကာလသို့ ရောက်က ပျက်စီးသွားကြရ၏။ ယင်းသို့ ချုပ်ပျက်သွားခြင်းကား ဥပ္ပါဒနိရောဓ- တည်း။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် အကြောင်းတရားတို့သည် အညီအညွတ် ပေါင်းဆုံ မိပါက နောက်ထပ် တစ်ဖန် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်အနေဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ခွင့် ရှိနေသေးသော ချုပ်ခြင်းတည်း။ ကိလေသာ ဟူသမျှတို့သည် ယင်းတို့၏ အနုသယဓာတ်ငုတ်ကို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ် ရသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး ဤနည်းနှင့် ချည်းပင်တည်း။ အကြင်အခါ၌ကား ယင်းအနုသယကိလေသာ ဓာတ်ငုတ်တို့ကို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားက အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်၏။ ထိုအခါ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့သည် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ ယင်းသို့ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကို အနုပ္ပါဒနိရောဓဟု ဆိုသည်။

နိရောဓ (၅) မျိုး

- ၁။ မဟာကုသိုလ်သည် ပယ်အပ်သော ကိလေသာ၏ မရှိခြင်း အဘာဝဟု ဆိုအပ်သော **တဒင်္ဂနိရောဓ**,
- ၂။ ရူပါဝစရကုသိုလ် အရူပါဝစရကုသိုလ်သည် ပယ်အပ်သော ကိလေသာ၏ မရှိခြင်း အဘာဝဟု ဆိုအပ်သော **ဝိက္ခမ္ဘနနိရောဓ**,
- ၃။ အရိယမဂ်တရားသည် အကြွင်းမဲ့ ပယ်ရှား ဖျက်ဆီးအပ်သော ကိလေသာ၏ မရှိခြင်း အဘာဝဟု ဆိုအပ်-
သော **သမုဇ္ဈဒနိရောဓ**,

- ၄။ အရိယဖိုလ်သည် ပယ်အပ်သော ကိလေသာ၏ မရှိခြင်း အဘာဝဟု ဆိုအပ်သော **ပဋိပဿဒ္ဓိနိရောဓ**၊
၅။ စိတ်-စေတသိက် (ရုပ်)တို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ဘင်ကာလတိုင်း ဘင်ကာလတိုင်း၌ ပျက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော **ခဏဘင်္ဂနိရောဓ** - ဤသို့လျှင် နိရောဓ (၅)မျိုး ရှိပေသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၁၁။)

ထိုတွင် တဒင်္ဂနိရောဓ ဝိက္ခမ္ဘနိရောဓ ခဏဘင်္ဂနိရောဓတို့ကား ဥပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။ အကြောင်းမကုန် သေးပါက နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ချုပ်ခြင်းတည်း။ (ထိုတရားတို့တွင် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ မပါဝင်ပေ။) သမုစ္ဆေဒ နိရောဓ နှင့် ပဋိပဿဒ္ဓိနိရောဓတို့ကား အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့် မရှိသော နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားသော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းမျိုးတည်း။ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်၌ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန်သည်လည်း နောက်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အနုပ္ပါဒ် နိရောဓပင်တည်း။

ဤအထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များကို ကြည့်ပါက ဤဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်းနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်တို့သည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ကျေးဇူးပြုလျက် ရှိသည်ကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် သဘော ပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အကြောင်းတရား အကျိုး တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်ပါက ဤ ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားနည်းကို လွယ်ကူစွာပင် သဘောပေါက်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။ ဤတွင် ရှုပွားပုံ နည်းစနစ် ပုံစံအချို့ကို သဘောပေါက်နိုင်ရုံမျှ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

သမုဒယဓမ္မာနုပဿိပိုင်း
ဥဒယဒဿန = အဖြစ်သက်သက် ရှုနည်း
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် အဖြစ် ရှုနည်း၊ ခဏတော ဥဒယဒဿန = ခဏအားဖြင့် အဖြစ် ရှုနည်းဟူသော နှစ်မျိုးသော ဥဒယဒဿနကို ရှုလိုပါက ရှေးဦးစွာ မိမိရှုပွားလိုသော ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာကို သိမ်းဆည်းရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုနောင် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရား- ကြောင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကျိုးတရား ဖြစ်ပေါ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကျိုးခန္ဓာ၏ ဖြစ်မှုသက်သက် ဥဒယ သဘောကိုလည်းကောင်း ဆက်လက်၍ ရှုပွားရမည် ဖြစ်သည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး၌ ဤရှုကွက်ကို ရှုလိုသည် ဖြစ်အံ့။ ရှေးဦးစွာ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးကို တစ်ဖန် ပြန်၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် မိမိ ရှုလိုသော ရူပက္ခန္ဓာကို ထပ်မံ၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်းပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာ၌ ကမ္မဇရုပ် အမျိုးအစား (၃၀) ပါဝင်၏။ ယင်းရူပက္ခန္ဓာသည်ကား အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် အတိတ်ဘဝတစ်ခုက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်- လာရသော တရား ဖြစ်၏။ ယင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းဖြင့် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့စဉ်က အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် သိမ်းဆည်းခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်၏။ မည်ကဲ့သို့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံမျိုးဖြစ်သည်ကိုလည်း ထိုစဉ်က သိမ်းဆည်းခဲ့ပြီး သိခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းတွင် ရှုခဲ့သည့်အတိုင်း ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်သင်္ခါရ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရားများကြောင့် ပဋိသန္ဓေကမ္မဇရုပ် ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ မြင်သောအခါ အောက်ပါ ရှုကွက်ကို ရှုပါ။ -

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ(၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေကမ္မဇ) ရုပ်ဖြစ်၏။
 - ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့ကို (၂၀)ဟု ပုံစံတစ်ခု အဖြစ်ဖြင့်သာ ဤ၌ တင်ပြထားပါသည်။ (၁၉-၂၀-၂၁-၂၂) ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သင်္ခါရ-ကံတို့ကိုလည်း (၃၄)ဟု ပုံစံတစ်ခု အဖြစ်ဖြင့်သာ ရေးသားတင်ပြ ထားပါသည်။ (၃၄-၃၃-၃၃-၃၂) ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘဝတစ်ခု၌ မိမိ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်တွင် ဖြစ်ခဲ့သည့်အတိုင်းသာ ရှုရန် ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်းတွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဘဝတစ်ခုနှင့် ဘဝတစ်ခုဝယ် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည် အမည်ချင်းသာ တူညီ၍ ဖြစ်ပုံအခြင်းအရာချင်း အမျိုးအစားချင်း မတူညီကြသည်ကိုကား သတိပြုပါ။ ရှေးဦးစွာ ယခုပစ္စုပ္ပန်ဘဝ ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ တစ်ဖန် ယင်းအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပုံကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အထက်ပါ ရှုကွက်ကို ရှုပါ။ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်မှုကို ရှုခြင်းတည်း။ တစ်ဖန် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောဟူသော ရှုကွက်တစ်ခုကို တင်ပြထား၏။ ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း သဘောဟူသော ရှုကွက်မှာ ခဏအားဖြင့် ပဋိသန္ဓေရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒ် = နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုခြင်းပင်တည်း။ ခဏတော ဥဒယဒဿနပင်တည်း။

ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

ရှေးဦးစွာ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း ပဉ္စမနည်းတွင် အကြောင်းတရား အကျိုးတရား တို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် ပုံစံအတိုင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အတိတ်အကြောင်းတရား- များကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့်အတူ ဥပါဒ်ကြသော ဝတ္ထု (ဟဒယဝတ္ထု)၊ အာရုံ၊ ဖဿ စသော ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း = ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်ပါ။ မြင်သောအခါမှ အောက်ပါ ရှုကွက်ကို ရှုပါ။

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၇။ အာရုံ (ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤ၌ ဝတ္ထုဟူသည်မှာ ပဋိသန္ဓေ ဝေဒနာက္ခန္ဓာနှင့် အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုပင်တည်း။ သို့သော် မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တကွသော နှလုံး၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား အားလုံးကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ အရာရာတိုင်း၌ နည်းတူ မှတ်ပါ။ အာရုံဟူသည်မှာ ပဋိသန္ဓေ နာမ်တရားစု၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ် ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးပင်တည်း။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုအာရုံကို မည်သည့်အာရုံ ဖြစ်သည်ကို အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။

ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - သညာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သညာ ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ) သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - စေတနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤနည်း၌ ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာကိုသာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ-အရ ကောက်ယူထားသည်။ ထို့ကြောင့် အကြောင်းတရားဘက်၌ စေတနာမှ ကြွင်းသော နာမ်တရား (၃၃) ဖြစ်သည်။

ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ စေတသိက်) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤသင်္ခါရက္ခန္ဓာဝယ် စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ကောက်ယူရသော ပထမနည်း၊ ဝေဒနာ-သညာမှ ကြွင်းသော စေတသိက်ဟူသမျှကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ကောက်ယူရသော ဒုတိယနည်းဟု နှစ်နည်းရှိရာ အသင် သူတော်ကောင်းသည် ယင်းနှစ်နည်းလုံးကိုပင် ရှုပါ။ စေတနာကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု ကောက်ယူရသော ပထမနည်း၌ ဖဿဟူသော အကြောင်းတရားဘက်၌ စေတနာမှ ကြွင်းသော ဖဿနှင့်တကွသော ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရား မှန်သမျှသည် ထိုက်သလို တည်ရှိနေမည် ဖြစ်၏။ ဝေဒနာ-သညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်မှန်သမျှကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟု အရကောက်ယူရသော ဒုတိယနည်း၌ကား ယင်းအမှတ် (၈) အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် ဝေဒနာ သညာ ဝိညာဏ်ဟူသော ကြွင်းကျန်သော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးသာ ရှိပေသည်။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော အကျိုးတရား ဘက်၌ ဝေဒနာ-သညာမှ ကြွင်းကျန်သော စေတသိက်ဟူသမျှ အားလုံးသည် ပါဝင်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အရာရာတိုင်းတွင် နည်းတူ မှတ်ပါ။

ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၆။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- * (ပဋိသန္ဓေ) ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤ၌ နာမ်-ဟူသည်မှာ ပဋိသန္ဓေဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်တရားစုတည်း၊ ရုပ်ဟူသည်မှာ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်ကိုလည်း ဆိုလို၏။ အကယ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံနိမိတ်သည် ရုပ်တရားဖြစ်ခဲ့သော် ယင်းအာရုံရုပ်တရား-ကိုလည်း ဆိုလို၏။ ပဋိသန္ဓေ၏ အာရုံမှာ ရုပ်တရား ဟုတ်-မဟုတ်ကို အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် ဆန်းစစ် ကြည့်ပါလေ။

ဘဝင် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

ပဋိသန္ဓေနောင် ပထမဘဝင်မှ စ၍ ဘဝတစ်လျှောက်ဝယ် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်ဟူသမျှ၌ ခန္ဓာငါးပါးဖွဲ့၍ မိမိ ဉာဏ်မှီသမျှ ဤရှုကွက်ကို ရှုနိုင်ပါသည်။ ပဋိသန္ဓေနောင် ပထမဘဝင်၏ မှီရာ ရုပ်တရားမှာ ပဋိသန္ဓေစိတ်နှင့် အတူ ဥပါဒ်သော ဟဒယဝတ္ထုပင် ဖြစ်သည်။ ထိုပထမဘဝင် အခိုက်၌ ကမ္မဇရုပ်တို့သာမက စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ်တို့သည်လည်း ဖြစ်ပွားလာကြပြီ ဖြစ်၏။ အာဟာရဇရုပ်သာ မဖြစ်နိုင်-သေးပေ။ ယင်းရုပ်တရားအားလုံးတို့ကို ရူပက္ခန္ဓာ၌ ထည့်သွင်း၍ ရှုပါ။ ယခုကဲ့သို့ ဝိပဿနာ ရှုပွားနေသော

အခိုက်၌ကား ထိုထိုဘဝ၏ စိတ္တက္ခဏတို့၌ ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်ဟူသော ရုပ်အားလုံး-
တို့သည် ထိုက်သလို ဖြစ်နေကြ၏။ ဤတွင် ယခုကဲ့သို့ ဝိပဿနာ ရှုပွားနေသော အချိန်အခါ ကာလ၌ အသင်
သူတော်ကောင်း၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပွားနေသော ဘဝစိတ္တက္ခဏ အခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါးရှုကွက်ကို နမူနာအဖြစ်
ပုံစံထုတ်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - * (ဘဝင် ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။
- ၆။ စိတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စိတ္တဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - * (ဘဝင် စိတ္တဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။
- ၇။ ဥတု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် ဥတုဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - * (ဘဝင် ဥတုဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။
- ၈။ အာဟာရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် အာဟာရဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
 - * (ဘဝင် အာဟာရဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပဋိသန္ဓေအခိုက်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်တရားတို့ကို ပဋိသန္ဓေ ကမ္မဇရုပ်ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသကဲ့သို့
အလားတူပင် ဘဝင် စိတ္တက္ခဏ အခိုက်ဝယ် ဖြစ်ပွားသွားကြသော ရုပ်တို့ကိုလည်း ဘဝင် ကမ္မဇရုပ်, ဘဝင်
စိတ္တဇရုပ်, ဘဝင် ဥတုဇရုပ်, ဘဝင် အာဟာရဇရုပ်ဟု အသီးအသီး ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပါသည်။

ဘဝင် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ဘဝင်၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - * (ဘဝင်) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤ၌ အာရုံဟူသည်မှာ အတိတ်ဘဝ သေခါနီးကာလဝယ် မရဏာသန္ဓေဇာသည် ယူအပ်ခဲ့သော ကံ-
ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံပင်တည်း။ ဘဝင်၏ အာရုံနှင့် ပဋိ-
သန္ဓေ နာမ်တရားစု၏ အာရုံသည် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။ ဘဝင် နာမ်ခန္ဓာလေးပါးလုံး၌ နည်းတူ မှတ်ပါ။

ဘဝင် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ဘဝင်၏ အာရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - သညာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) သညာ ဖြစ်၏။
- * (ဘဝင်) သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဘဝင် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း) (သင်္ခါရအရ စေတနာကို ကောက်ပါ ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၈။ ဖဿ (= ၃၄ - စေတနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ဘဝင်-စေတသိက်) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဘဝင် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း) (သင်္ခါရအရ စေတသိက် ၃၁-လုံးကို ကောက်ပါ ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၇။ အာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ဘဝင် စေတသိက်) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤသင်္ခါရက္ခန္ဓာ ပထမနည်း ရှုကွက်၌ကား စေတနာ တစ်ခုတည်းကိုသာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရ ကောက်ယူထားသဖြင့် အကျိုးတရားဘက်၌ စေတနာ တစ်ခုတည်းသာ ရှိ၍ အကြောင်းတရားဘက်၌ စေတနာမှ ကြွင်းသော ဖဿနှင့် တက္ခသော နာမ်တရား အားလုံးသည် တည်ရှိနေပေ၏။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဒုတိယနည်းရှုကွက်၌ကား ဝေဒနာ-သညာ-ဝိညာဏ်မှ ကြွင်းသော ဖဿနှင့်တက္ခသော စေတသိက် (၃၁)လုံးကို သင်္ခါရက္ခန္ဓာအရ ကောက်ယူထား၏။ ဖဿသည် အကျိုးတရားဘက်၌ တည်ရှိနေ၏။ ထို့ကြောင့် ဝေဒနာ-သညာ-ဝိညာဏ်ဟူသော ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါးသည် ယင်းသင်္ခါရက္ခန္ဓာ၏ အကြောင်းတရားပိုင်းတွင် တည်ရှိနေပေသည်။ အရာရာတိုင်းတွင် နည်းတူ မှတ်ပါ။

ဘဝင် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၆။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဘဝင်) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- * (ဘဝင်) ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

နာမ်အရ ဘဝင်ဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက် အားလုံးကို ကောက်ယူပါ။ မိမိ သိမ်းဆည်း ရှုပွားလိုက်သော ဘဝင်ဝိညာဏ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် နာမ်တရားတို့မှာ စိတ္တက္ခန္ဓာ တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပြိုင်တူ ဖြစ်ကြသော တရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ စိတ္တက္ခန္ဓာ မခြားပေ။ ရုပ်-ဟူသည်မှာ ဘဝင်၏ မှီရာ ဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့် တက္ခ မကင်းစကောင်းသော နှလုံး၌ တည်ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများပင်တည်း။ အကယ်၍ ဘဝင် နာမ်တရားစု၏ အာရုံမှာ ရုပ်တရား ဖြစ်လျှင် ထိုရုပ်တရားကိုပါ “နာမ်-ရုပ်” စာရင်းတွင် ထည့်သွင်း၍ ရှုပါ။ ဘဝတစ်လျှောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဘဝင်စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ နည်းတူ မှတ်ပါ။

ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ ထိုဇယား-များတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဝိထိစိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါးဖွဲ့၍ ခန္ဓာ တစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဤရှုကွက်ကို ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်းအစိုက် ရူပက္ခန္ဓာ ရှုကွက်မှာ ဘဝင်ရူပက္ခန္ဓာ ရှုကွက်နှင့် အားလုံးတူပြီ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာစသည့် ရှုကွက်တို့ကိုသာ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။

ရူပါရုံလိင်း - ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
(ခ) ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - ဝေဒနာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- * (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤ၌ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ဝေဒနာမှာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ ပုံသေ ဖြစ်၏။ ယင်းပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ မှီရာ ဝတ္ထုမှာ ဟဒယဝတ္ထုပင် ဖြစ်၏။ မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယင်းဟဒယဝတ္ထုနှင့် အတူတကွ တည်ရှိနေသော နှလုံးအိမ် အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ အာရုံမှာလည်း ဤ၌ ရှုပါရုံပင် ဖြစ်၏။ သို့သော် မကင်းစကောင်းသော အဝိနာဘာဝနည်းအားဖြင့် ယင်းရှုပါရုံနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကြသော ကလာပ်တူ ရုပ်တရားတို့ကိုပါ ယနုပ္ပါယ်အောင် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် သိမ်းဆည်း-လျက် ရှုပါ။ ယနုပ္ပါယ်ရေး ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ရေးအတွက်သာ ထိုသို့ ရှုခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အရာရာတွင် နည်းတူ မှတ်ပါ။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သညာ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရှုပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သညာ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သညာ ဖြစ်၏။
(ခ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - သညာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သညာ ဖြစ်၏။
- * (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ပထမနည်း) (သင်္ခါရ-အရ စေတနာကို ကောက်ပါ။)

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရှုပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
(ခ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - စေတနာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း) (သင်္ခါရ-အရ စေတသိက် ၈-လုံးကို ကောက်ပါ။)

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယ = ၆ = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရှုပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- ၃။ ဖဿ = (က) ဘဝင်မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
(ခ) ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

၂။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

* (ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး) ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤ၌ နာမ်ဟူသည် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနးဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၀)လုံးကို ဆိုလိုသည်။ ရုပ်ဟူသည်မှာ ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး ဝိညာဏ်၏ မှီရာဟဒယဝတ္ထုရုပ်နှင့် တကွသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်နှင့် ရူပါရုံပင်တည်း။ ယခုတစ်ဖန် စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခန္ဓာအခိုက်၌ ခန္ဓာငါးပါး ဖွဲ့၍ ဥဒယ = အဖြစ် သက်သက် ရှုကွက်ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ ထိုတွင် ရူပက္ခန္ဓာမှာ စက္ခုဝိညာဏ်၏ မှီရာ စက္ခုဝတ္ထုရုပ်နှင့် တကွသော စက္ခု၌ ရှိသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများနှင့် ရူပါရုံပင်တည်း။ ရှုကွက်မှာ ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ ရှုကွက်နှင့် အားလုံးတူပြီ။

စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခု၌ရှိသော ရုပ်-၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာဖြစ်၏။

၈။ ဖဿ (= စက္ခုသမ္ပဿ = ၈ - ဝေဒနာ = ၇) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး = ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

* (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၈။ ဖဿ (= စက္ခုသမ္ပဿ = ၈ - သညာ = ၇) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇနး = ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ဖြစ်၏။

* (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - (ပထမနည်း)
(သင်္ခါရ-အရ စေတနာကို ကောက်ပါ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၈။ ဖဿ (= စက္ခုသမ္ပဿ = ၈ - စေတနာ = ၇) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)
(သင်္ခါရ-အရ စေတသိက် ၅-လုံးကို ကောက်ပါ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၉။ အာလောက (= အရောင်အလင်း) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
 - ၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
- * (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၆။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

၇။ အာလောက (= အရောင်အလင်း) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

၈။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

* စက္ခုဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

နာမ် = ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၇) လုံးတည်း။

ရုပ် = စက္ခုဒွါရ၌ ရှိသော မှီရာ ဝတ္ထုရုပ် (၅၄) နှင့် ရူပါရုံတည်း။

သမ္ပဒိန္နိရင်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

(ခ) သမ္ပဒိန္နိရင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - ဝေဒနာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

* (သမ္ပဒိန္နိရင်း) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သမ္ပဒိန္နိရင်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

၈။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

(ခ) သမ္ပဒိန္နိရင်း မနောသမ္ပဿ (= ၁၁ - သညာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ ဖြစ်၏။

* (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သညာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သမ္ပဒိန္နိရင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပံ (ပထမနည်း)

(ဧတနာကို ကောက်ပါ။)

၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပဒိန္နိရင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

- ၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၈။ (က) စက္ခုသမ္ပယာ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
(ခ) သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း မနောသမ္ပယာ (= ၁၁ - စေတနာ = ၁၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
* (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)

(စေတသိက် ၈-လုံးကို ကောက်ပါ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၆။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
၈။ (က) စက္ခုသမ္ပယာ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
(ခ) ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။
* (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) သင်္ခါရ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၂။ တဏှာ (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၃။ ဥပါဒါန် (၂၀) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၄။ သင်္ခါရ (၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၅။ ကံ (= သင်္ခါရ-၃၄-၏ ကမ္မသတ္တိ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၆။ စက္ခုသမ္ပယာ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
၇။ (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
* (သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်း) ဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

နာမ်-ဟူသည် သမ္ပုဋ္ဌိစိုင်းစိတ်နှင့် ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၁၀) တည်း။

ရုပ်-ဟူသည် ဟဒယ၌ရှိသော မှီရာဝတ္ထုရုပ် (၅၄) နှင့် ရူပါရုံတည်း။

ဤမျှ နည်းမှီရပါက ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်ကို ကျေပွန်ပြီးသော ကျေညက်ပြီးသော သူတော်-
ကောင်း တစ်ဦးအဖို့ ရူပါရုံစသည့် ထိုထို အာရုံ (၆)ပါးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြသော ဝီထိစိတ္တက္ခဏတို့၌
စိတ္တက္ခဏတိုင်း စိတ္တက္ခဏတိုင်းဝယ် ခန္ဓာငါးပါးဖွဲ့၍ ဤဥဒယဒဿန = အဖြစ်-ရှုပွားနည်းကို ရှုပွားတတ်လောက်
ပေပြီ။ သို့သော် ဉာဏ်နုသူများအတွက် စက္ခုဒွါရဝီထိ၌ မဟာကုသိုလ်ဇော (၇)တန် စောခဲ့သော် ဒုတိယဇော
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ရှုကွက် တစ်ခုကိုလည်းကောင်း၊ ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံယူသည့် မနောဒွါရဝီထိ၌ ဒုတိယဇော
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ရှုကွက် တစ်ခုကိုလည်းကောင်း နမူနာ ပုံစံအဖြစ် ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

စက္ခုဒွါရဝီထိ - မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၃။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - (ခ) ပထမဇော မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - (ဂ) ဒုတိယဇော မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၄။ ယောနိသောမနသိကာရ (= ဝုဋ္ဌော = ၁၂) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- * (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ရူပါရုံလိုင်း - မနောဒွါရဝီထိ - မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ

- ၁။ ဝတ္ထု (= ဟဒယဝတ္ထု = ၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၂။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၃။ (က) စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - (ခ) ဘဝင် မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - (ဂ) ပထမဇော မနောသမ္ပဿ (= ၃၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
 - (ဃ) ဒုတိယဇော မနောသမ္ပဿ (= ၃၄ - ဝေဒနာ = ၃၃) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- ၄။ ယောနိသောမနသိကာရ (= မနောဒွါရဝဇ္ဇန်း = ၁၂) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
- * (ဒုတိယဇော) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

ဤတိုင်အောင်သော ရှုကွက်ပုံစံများကို နည်းမှီ၍ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြထား-
သည့် ဝီထိစိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါးဖွဲ့၍ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို
သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် နည်းအတိုင်း ဤ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနပိုင်း၌လည်း ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားကြောင့်
ဆိုင်ရာ အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို ရှုပါလေ။ (၆)လိုင်းလုံး၌ ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ ဤတွင် သမုဒယဓမ္မာနုပဿီပိုင်းကို
အဆုံးသတ်လိုက်၍ ဝယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း ရှုကွက် အရိပ်အမြွက် ပုံစံအနည်းငယ်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသား
တင်ပြအပ်ပါသည်။

ဝယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း

ဝယဓမ္မာနုပဿီဟူသည်

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကြောင့် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ဖြစ်မှု ဥဒယသဘောကို ရှုပွားတတ်ပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ယင်းပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာနှင့် အမျိုးအစားတူသော အနာဂတ် ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှု အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဤရှုကွက်ကို ရှုပါ။ အားလုံး၌ ဤနည်းချည်း မှတ်ပါ။

အဝိဇ္ဇာနိရောဓာ ရူပနိရောဓောတိ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏေန အဝိဇ္ဇာယ အနုပ္ပါဒနိရောဓတော အနာဂတဿ ရူပဿ အနုပ္ပါဒနိရောဓော ဟောတိ ပစ္စယာဘာဝေ အဘာဝတော။ **ပစ္စယနိရောဓဋ္ဌနာတိ** အဝိဇ္ဇာသင်္ခါတဿ အနာဂတေ ဥပ္ပဇနကရူပပစ္စယဿ နိရုဒ္ဓဘာဝေန။ **တဏှာနိရောဓာ ကမ္မနိရောဓောတိ** ဧတ္တာပိ ဧသေဝ နယော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၊ ၁။)

အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်၏ဟူသည် အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်၌ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော အနာဂတ်ရုပ်တရား၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း အနုပ္ပါဒနိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။ အကြောင်းတရား ထင်ရှား မရှိသော် အကျိုး တရား၏ ထင်ရှားမရှိနိုင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော၊ ပရိနိဗ္ဗာန စုတိ၏ နောင်ဝယ် အနာဂတ်၌ ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော ရုပ်တရား၏ အကြောင်းတရား၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုး ရုပ်တရားသည်လည်း ချုပ်ငြိမ်းသွားရပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၊ ၁။)

ထို့ကြောင့် ပစ္စယတော ဝယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ပျက်မှု ချုပ်မှုကို ရှုခြင်းဟူသည် မျိုးတူ ရုပ်တရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်မှုကိုသာ လှမ်း၍ ရှုပါ။ သို့သော် မိမိ ရှုနေသော ပဋိသန္ဓေ ရူပက္ခန္ဓာကဲ့သို့သော ရူပက္ခန္ဓာ၏ ပျက်မှု ဝိပရိကာမလက္ခဏာကို ရှုခြင်းကား ခဏတော ဝယဒဿန တည်း။ ယင်းကဲ့သို့ ရှုမှုကား အနာဂတ်ရုပ်တရားနှင့် မဆိုင်ပေ။ မိမိ ဝိပဿနာ ရှုနေသော ရူပက္ခန္ဓာနှင့်သာ ဆိုင်ပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပစ္စယတော ဝယဒဿန၊ ခဏတော ဝယဒဿနဟူသော ယင်း ဝယဒဿန နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ကမ္မဇရုပ်တို့ကား ပရိနိဗ္ဗာနစုတိနှင့် ပြိုင်၍ ချုပ်ကြ၏။ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိစိတ်ကား စိတ္တဇရုပ်ကို မဖြစ်စေနိုင်။ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ မတိုင်မီ စိတ်တို့ကား စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်ကြသေး၏။ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏နောင် စိတ္တက္ခဏ (၁၆) ချက်ခန့်ကိုသာ နောက်ဆုံးထား၍ စိတ္တဇရုပ်တို့ ချုပ်ငြိမ်းကြ၏။ အလားတူပင် အာဟာရဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်မှုသည်လည်း ပြတ်စဲသွား၏။ ဥတုဇရုပ်ကား ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောင်၌ ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ရက်ပိုင်း လပိုင်း နှစ်ပိုင်းအထိ အချိန်ခပ်ကြာကြာ ဖြစ်နိုင်ခွင့် ရှိနေသေး၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်း-ကံ-စိတ်-ဥတု-အာဟာရတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် နောင်အနာဂတ်ကာလ၌ ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့၏ နောင်တစ်ဖန်မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ပစ္စယတော ဝယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ပျက်မှု ချုပ်မှုကို ရှုပါ။ ခဏတော ဝယဒဿန =

ခဏအားဖြင့် ပျက်မှု ချုပ်မှုကို ရှုရာ၌ကား အသင်သူတော်ကောင်းကိုယ်တိုင် ဖြစ်မှု ဥဒယကို ရှုနေသော ခန္ဓာ ငါးပါး၌ အကျိုးဝင်သော ကမ္မဇရုပ် စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့၏ပင် ပျက်မှု ဘင်ကာလကို အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ ပဋိသန္ဓေအခိုက်၌ကား စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့ မဖြစ်ကြသေးသဖြင့် ရှုရန် မလိုပါ။ စိတ္တဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တရားတို့ ထင်ရှားဖြစ်နေသော စိတ္တက္ခဏာ၌သာ ရှုရန် ဖြစ်ပေသည်။ နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး- တို့ကား ပရိနိဗ္ဗာနစုတိကို နောက်ဆုံးထား၍ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသည်။ ဝိထိစိတ် အသီးအသီး၏ သို့မဟုတ် နာမ်တရား အသီးအသီး၏ ဖြစ်မှုကို ရှုတတ်သော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောင်တွင် မျိုးတူ နာမ်တရားအားလုံး၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ပစ္စယတော ဝယဒဿန ရှုကွက်ကို ရှုပါ။ ခဏတောဝယဒဿနပိုင်း၌ကား မိမိ ရှုပွားနေသော ခန္ဓာတို့၏ ပျက်မှု ဘင်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှုပါ။ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးကို ရှုပါက ယင်းပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ပင် ပျက်မှု၊ ဘဝင်ခန္ဓာငါးပါးကို ရှုပါက ယင်းဘဝင် ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ပင် ပျက်မှု — ဤသို့စသည်ဖြင့် သဘောပေါက်ပါ။

ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)
- * (ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။)

အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း တည်ရှိနေခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြောင်းတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းမျှော်ကြည့်ပါက လွယ်ကူစွာပင် တွေ့ရှိနိုင်မည် ဖြစ်သည်။ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်အပေါ်၌ ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓါတရား အပြည့်အဝရှိဖို့ကား အလွန် လိုအပ်- နေပေသည်။ ဉာဏ်၏ စွမ်းအားရှိန်စော် အာနုဘော်ကို အထင်သေးနေလျှင် မိမိ၏ သာမန် စဉ်းစားတွေးခေါ်- နိုင်သည့် ဉာဏ်ဖြင့် မမှီနိုင်သည့် အရာကို = အတတ္တာဝစရ အမည်ရသော ကြံစည်စိတ်ကူးမှု ဝိတက်၏ကျက်စားရာ နယ်မြေမဟုတ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ချုပ်ပုံအစဉ်ကို အလွန်အကျွံ တစ်ဖက်သတ် ဆင်ကာဏ်းတောတိုး ဝေဖန် နေလျှင်ကား အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့သာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်၏ အန္တရာယ်ဖြစ်နေဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။ ထိုသို့ ဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများ၏ ထင်ရှား ရှိနေသေးခြင်းကြောင့် ဆိုင်ရာ အကျိုးတရားတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်းအကြောင်းတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ် နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် မျိုးတူ အကျိုးတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကျိုးတရားတို့၏ ပျက်မှု ဘင်ဟူသော ဥပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အောက်ပါ ရှုကွက်များကို ရှုပါ။

ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၇။ အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၈။ ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

(ဤကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

* ဝေဒနာ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၇။ အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။
- ၈။ ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သညာ ချုပ်၏။

(ဤကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

* သညာ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ (ပထမနည်း - ဧတနာကို ကောက်)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၇။ အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၈။ ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

(ဤကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

* သင်္ခါရ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၇။ အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။
- ၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

(ဤကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

* သင်္ခါရ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၆။ နာမ်ရုပ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။

(ဤကား အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

* ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသည့် ပုံစံကို ကျေပွန်ပါက ဤအပိုင်းတွင် ထိုပုံစံအတိုင်းပင် အကြောင်းအကျိုးစပ်၍ ဥဒယသဘော ဝယသဘောကို ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါးကို ရှုပြီးပါက ဘဝင် ခန္ဓာငါးပါးကိုလည်း နည်းမှီ၍ ဆက်ရှုပါ။ ထိုနောင် ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော = ဘဝသစ်ကို တွယ်တာတပ်မက်သော လောဘဇောကျသော ဝီထိ၌ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၌ ခန္ဓာငါးပါး၊ ဘဝနိကန္တိက လောဘဇော၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ အသီးအသီး နည်းမှီ၍ ရှုပါ။ ထိုနောင် ရှုပါရုံလိုင်း စက္ခုဒွါရဝီထိ မနောဒွါရဝီထိတို့၌ ဆက်လက် ရှုပါ။ ကုသိုလ်ဇော စောသည့် စက္ခုဒွါရဝီထိ၊ မနောဒွါရဝီထိ၊ အကုသိုလ်ဇော စောသည့် စက္ခုဒွါရဝီထိ၊ မနောဒွါရဝီထိတို့၌ စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်းဝယ် ခန္ဓာငါးပါး ဖွဲ့၍ ခန္ဓာတိုင်း၌ ပစ္စယတော ဝယဒဿန၊ ခဏတော ဝယဒဿန ဟူသော ရှုကွက် နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ရှုပါ။ သောတဒွါရဝီထိ မနောဒွါရဝီထိ စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ (၆)လိုင်းလုံး အတွင်း၌ ရှိသော ဝီထိ စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါး ဖွဲ့၍ လည်းကောင်း၊ ဝီထိများ၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိသော ဘဝင်စိတ္တက္ခန္ဓာတို့၌ ခန္ဓာငါးပါး ဖွဲ့၍လည်းကောင်း အသီးအသီး ရှုရမည် ဖြစ်ပေသည်။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်ကို ကျေပွန်ပါက ဤရှုကွက်သည်လည်း အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ လွယ်ကူနေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဘုရားရှင်သည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ရှုကွက် ဒေသနာတော်ကို အဇ္ဈတ္တ ရုပ်နာမ် သန္တာန်အစဉ်၌ ကြောင်းကျိုး ဆက်နွှယ်မှု သဘောတရားကိုသာ ပဓာနထား၍ ဦးစားပေးကာ ဟောကြားထားတော်မူသဖြင့် ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တိက ပမာဏအားဖြင့်သာ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ရှုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ စသည်ကို ခွဲခြားဝေဖန်မှု မပြုဘဲ ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍သာ ရှုပါ။ သာဝကပါရမီ- ဉာဏ်အရာ၌ကား သတ္တဝါ အသီးအသီး၏ သန္တာန်၌ရှိသော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ အသီးအသီးကို သာဝကတို့၏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကုန်စင်အောင် စုံလင်အောင် သိရှိနိုင်မည်ကား မဟုတ်ပေ။ ပုဗ္ဗေနိဝါသာ- နုဿတိအဘိညာဏ်၊ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်၊ ပရစိတ္တဝိဇာနနအဘိညာဏ် စသော ထိုထို အဘိညာဏ်တို့ဖြင့်သာ အထိုက်အလျောက် သိရှိနိုင်ပေသည်။ သို့သော် ဤအပိုင်းတွင် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းများအနေဖြင့် ဆန်းစစ်- ဖွယ်ရာ အချက်အလက်များသည် များစွာပင် ရှိနေပေသည်။ ဤတွင် ဉာဏ်နုသုတို့သည် ရှုကွက်ကို ပိုမို၍ သဘောပေါက်နိုင်ကြစေရန်အတွက် စက္ခုဝိညာဏ် စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါး ရှုကွက်တစ်ခုကို ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

စက္ခုဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- * (ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၆။ စိတ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စိတ္တဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- * (စိတ္တဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၇။ ဥတု ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ဥတုဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- * (ဥတုဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- ၈။ အာဟာရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ) ရုပ် ချုပ်၏။ (အနုပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)
- * (အာဟာရဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။)

စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
- ၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဏှာန်ခန်း

- ၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - ဝေဒနာ = ၇) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
၉။ အာလောက ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ချုပ်၏။
၁၀။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာချုပ်၏။
* (စက္ခုဝိညာဏ်) ဝေဒနာ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။
(အနုပ္ပါဒနိရောဓနှင့် ဥပ္ပါဒနိရောဓပင်တည်း။)

စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - သညာ = ၇) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၉။ အာလောက ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
၁၀။ မနသိကာရ (= ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း = ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ ချုပ်၏။
* (စက္ခုဝိညာဏ်) သညာ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ (ပထမနည်း)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၈။ စက္ခုသမ္ပဿ (= ၈ - စေတနာ = ၇) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၉။ အာလောက ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၁၀။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
* (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။

- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၆။ ဝတ္ထု (= စက္ခုဝတ္ထု) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၇။ အာရုံ (= ရူပါရုံ) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၈။ ကျန်နာမ်ခန္ဓာသုံးပါး ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၉။ အာလောက ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
၁၀။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စက္ခုဝိညာဏ်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။
* (စက္ခု ဝိညာဏ်) သင်္ခါရ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၆။ နာမ်-ရုပ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၇။ အာလောက ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
၈။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် စက္ခုဝိညာဏ် ချုပ်၏။
* စက္ခုဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

ယေဘုယျ အကြံပေးချက်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်ဝယ် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည့် ပုံစံအတိုင်း ပိုက်စိပ်တိုက်၍ စက္ခုဒြါရဝီထိ စသော ထိုထို ဝီထိစိတ်တို့၏ စိတ္တက္ခန္ဓာတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ အချို့အချို့သော ဘဝင် စိတ္တက္ခန္ဓာတို့၌လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးစီ အသီးအသီး ဖွဲ့၍ သမုဒယသဘော ဝယသဘောကို ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ သမုဒယချည်းသက်သက် အဖြစ်ချည်းသက်သက် (၆)လိုင်းလုံး၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် နှစ်မျိုးလုံး ကုန်စင်အောင် ပစ္စုပ္ပန်ဝယ် ရှုပါ။ ပစ္စုပ္ပန်၌ သမုဒယချည်းသက်သက် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပြီးသောအခါ အတိတ်၌လည်းကောင်း အနာဂတ်၌လည်းကောင်း နည်းမှီး၍ ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ မိမိ သိမ်းဆည်းထားနိုင်သမျှသော အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် သမုဒယချည်း သက်သက်ကို အားရကျေနပ်သည်တိုင်အောင် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ နာမ်ပိုင်း ဇယားများအတိုင်း ရှုပါ။

ထိုနောင် ပစ္စုပ္ပန်၌ ဝယသဘောချည်းသက်သက် = အချုပ်ချည်းသက်သက် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ၌ (၆)လိုင်းလုံး ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ အားရကျေနပ်မှုရှိပါက မိမိ ရှုရသမျှ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်တိုင်အောင် ဝယသဘောချည်းသက်သက်ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။

တစ်နည်း — စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌ ခန္ဓာငါးပါး ဖွဲ့၍ ခန္ဓာ တစ်ပါး တစ်ပါး၌ —

၁။ သမုဒယချည်း သက်သက် = အဖြစ်ချည်း သက်သက်၊

၂။ ဝယချည်း သက်သက် = အချုပ်ချည်း သက်သက် —

ဤသို့လည်း ရှုနိုင်ပါသည်။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါးကို သမုဒယချည်း သက်သက်လည်းကောင်း၊ ဝယချည်းသက်သက်လည်းကောင်း ရှုပြီးသောအခါ အခြားစိတ္တက္ခဏ တစ်ခု၏ အတွင်း-၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါးကို ပြောင်း၍ ရှုနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ — ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း ခန္ဓာငါးပါး၌ သမုဒယချည်း သက်သက်၊ ဝယချည်းသက်သက် ရှုပြီးသောအခါ စက္ခုဝိညာဏ် ခန္ဓာငါးပါး၌ သမုဒယချည်းသက်သက်၊ ဝယချည်းသက်သက် ပြောင်းရှုနိုင်ပါသည်။ ဉာဏ်နုသုများအတွက် သောတဝိညာဏ် စိတ္တက္ခဏ၌ ခန္ဓာငါးပါး ရှုကွက်ကို နမူနာအဖြစ် ပုံစံထုတ်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

* (ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

၆။ စိတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စိတ္တဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

* (စိတ္တဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

၇။ ဥတု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဥတုဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

* (ဥတုဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

၈။ အာဟာရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။

* (အာဟာရဇ) ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

* (ကမ္မဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

၆။ စိတ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စိတ္တဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

* စိတ္တဇရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

၇။ ဥတု ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ဥတုဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

* (ဥတုဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

၈။ အာဟာရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

* (အာဟာရဇ) ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၆။ သောတဝတ္ထု (၅၄) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၇။ သဒ္ဓါရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၈။ သောတသမ္ပဿ (၇) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၉။ အာကာသ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

၁၀။ မနသိကာရ (= ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

* (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၆။ သောတဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၇။ သဒ္ဓါရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၈။ သောတသမ္ပဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၉။ အာကာသ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

၁၀။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

* (သောတဝိညာဏ်) ဝေဒနာ၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာတို့၌ ရှုကွက်ကို နည်းမှီး၍ရှုပါလေ။

သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

- ၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၆။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၇။ အာကာသ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- ၈။ မနသိကာရ (= ၁၁) ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
- * သောတဝိညာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။

သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၃။ ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၄။ သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၅။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၆။ နာမ်ရုပ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၇။ အာကာသ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- ၈။ မနသိကာရ (= ၁၁) ချုပ်ခြင်းကြောင့်သောတဝိညာဏ် ချုပ်၏။
- * သောတဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။

နာမ် = သောတဝိညာဏ်နှင့်ယှဉ်ဖက် စေတသိက် (၇) လုံး။

ရုပ် = သောတဝိညာဏ် (= ၅၄) နှင့် သဒ္ဓါရုံ။

ဤမျှဆိုလျှင် သဘောပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ အထက်ပါအတိုင်း ဝိထိစိတ် ဝိထိမုတ်စိတ်ဟူသော စိတ္တက္ခန္ဓာ အသီး အသီး၌ ခန္ဓာငါးပါးစီ ဖွဲ့၍ ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဥဒယသဘော ဝယသဘောတို့ကို အားရပါးရ ကျေကျ နှပ်နှပ် ရှုနိုင်ပါက အောက်ပါ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် ကျင့်စဉ်ပိုင်း၌ ဟောကြားထားတော်မူသော ရှုကွက်တို့တွင် အမှတ် (၁-၂) ရှုကွက်တို့ကို သဘောပေါက်နိုင်လောက်ပေပြီ။

- ၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။
- ၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။
- ၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၂။)
- ၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ။
- ၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ။
- ၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၇။)
- ၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ။
- ၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ။
- ၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

- ၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။
- ၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။
- ၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၉။)

- ၁။ ကာယ၌ (= ရူပကာယ နာမကာယ၌) ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၂။ ကာယ၌ (= ရူပကာယ နာမကာယ၌) ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၃။ ကာယ၌ (= ရူပကာယ နာမကာယ၌) ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၂။)

- ၁။ ဝေဒနာတို့၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၂။ ဝေဒနာတို့၌ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၃။ ဝေဒနာတို့၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

- ၁။ စိတ်၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၂။ စိတ်၌ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်အထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၃။ စိတ်၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၇။)

- ၁။ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၂။ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။
- ၃။ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည်ဖြစ်၍မူလည်း နေလေ၏။ (ဒီ၊ ၂၊ ၂၃၉။)

ဤသတိပဋ္ဌာန် ဒေသနာတော် ကျင့်စဉ် သုံးရပ်တို့တွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အမှတ် (၁-၂) ကျင့်စဉ်တို့ကို ယှဉ်အခါဝယ် ကျင့်သုံးပြီး ဖြစ်ပေသည်။ အမှတ်စဉ် (၃) ဖြစ်သည့် - သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဟူသော ကျင့်စဉ်ကို ဆက်လက်၍ ကျင့်ရဦးမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကျင့်စဉ်နှင့် ပတ်သက်၍ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီပိုင်း

သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီဟူသည်

သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါတိ ကာလေန သမုဒယံ၊ ကာလေန ဝယံ အနုပဿန္တော။ (မဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၅။)

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါနုပဿနာ ဝိယ ဘိန္ဒဝတ္ထုဝိသယတာယ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿနာပိ ဧကကာလေ န လတ္တတိတိ အာဟ “**ကာလေန သမုဒယံ ကာလေန ဝယံ အနုပဿန္တော**”တိ။ (မဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၅၀။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ရံခါ သမုဒယသဘောကို၊ ရံခါ ဝယသဘောကို တစ်လှည့်စီ လှည့်လည်၍ ရှုမှုကို သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီဟု ဆိုလိုသည် မှတ်ပါ။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ သမုဒယသက်သက်ကို ဝယသက်သက်ကို ရှုပြီးမှ ဤသမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ရှုကွက်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် သမုဒယနှင့် ဝယနှစ်မျိုးလုံးကို တစ်ချိန်တည်း၌ ပြိုင်တူကား ရှု၍ မရနိုင်။ အဇ္ဈတ္တတရားနှင့် ဗဟိဒ္ဓတရားတို့သည် ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ် ဟူသော (မဟာကုသိုလ်) မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်၏ အာရုံပြုရာ တည်ရာဝတ္ထုများ ဖြစ်ကြ၏။ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါးကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာဝတ္ထု တစ်မျိုး ဖြစ်၏။ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါးကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာဝတ္ထု တစ်မျိုး ဖြစ်၏။ တည်ရာဝတ္ထု ကွဲပြားကြ၏။ ဤသို့ တည်ရာဝတ္ထု ကွဲပြားနေသော အဇ္ဈတ္တနှင့် ဗဟိဒ္ဓ တရားနှစ်မျိုးလုံးကို တည်ရာဝတ္ထု ကွဲပြားနေသည့်အတွက် တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ချိန်တည်း၌ ပြိုင်တူ မရှုနိုင်။ အလားတူပင် သမုဒယဓမ္မနှင့် ဝယဓမ္မတို့သည် ကွဲပြားသော အာရုံဓမ္မများ ဖြစ်ကြသဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့် တစ်ချိန်တည်း၌ ယင်းသမုဒယဓမ္မ ဝယဓမ္မ နှစ်မျိုးလုံးကို ပြိုင်တူ မရှုနိုင်ပေ။ သို့သော် အသီးအသီးသော ဝိပဿနာစိတ်ဖြင့်ကား ရှု၍ ရနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သမုဒယသဘောကို ရှုပြီးသောအခါ ဝယသဘောကိုလည်း ဆက်လက်၍ ရှုပါက ရှု၍ ရနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ရှုခဲ့သော် ရံခါ သမုဒယ သဘော၊ ရံခါ ဝယသဘောကို ရှုသည်ပင် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤတွင် သမုဒယနှင့် ဝယနှစ်မျိုးလုံးကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု တစ်ဆက်တည်း ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပုံ ပုံစံအချို့ကို စံနမူနာအဖြစ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်သင့်ပါသေးသလားဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေမှာ တင်သင့်သော ဟူ၏။

သပ္ပစ္စယနာမရူပဝသေန တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနာပဋိပါဋိယာ “အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ”တိ သမ္မသန္တော ဝိစရတိ။ (မဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၈၁။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာတွင် လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည့် တရားများကို သပ္ပစ္စယ-နာမရူပဝသေန = အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ဖြစ်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထား-တော်မူ၏။ ယင်းအဋ္ဌကထာ အဖွင့်များနှင့် အညီ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ်အတိုင်း အဆင့်ဆင့် ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာဟု မှတ်သားပါလေ။ အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးကို ဆက်စပ်၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုရန်အတွက် ဤအပိုင်းကား အခွင့်ကောင်းကြီး တစ်ရပ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ငြိမ်းပုံကို သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍၊ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယ-ဝယကိုလည်း မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဤတွင် ရှုကွက် အနည်းငယ်ကို ပုံစံအဖြစ် ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပုံ
(သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
တဏှာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
ဥပါဒါန် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
ကံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ် အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်တို့ကိုလည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ နည်းတူပင် ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒါန်တို့မှာ လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု နာမ်တရားများ ဖြစ်ကြ၍ မနောဒွါရိက ဇောဝိထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သင်္ခါရ-ကံတို့မှာလည်း လူသားတစ်ဦးသာ ဖြစ်နေသေးသော အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိက ဇောဝိထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်းကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ်တရားတို့ကို ရှုရာ၌ ယင်းတို့ဖြစ်ခဲ့သည့် စိတ်စေတသိက် အရေအတွက် အတိုင်းသာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ တစ်ဖန် အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသည့်အပိုင်း ရှုပွားသည့်အပိုင်းတွင် ကံ-အရ နာနာ- ကွဏိက ကမ္မသတ္တိကို အရကောက်၍ ရှုပွားရ၏။ သို့သော် ဝိပဿနာပိုင်း = ဖြစ်-ပျက် ရှုသည့် အပိုင်း၌ကား ယင်းကမ္မသတ္တိမှာ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိသော တရားမျိုး မဟုတ်သဖြင့် ဝိပဿနာ မရှုကောင်း- သော တရားဖြစ်၏။ ယင်းကမ္မသတ္တိ၏ တည်ရာစေတနာကား တစ်နည်း စေတနာ ဦးဆောင်သည့် သမ္ပယုတ် တရားစုကား ဝိပဿနာ ရှုကောင်း၏။ သင်္ခါရနှင့် တရားကိုယ် အရချင်း တူညီ၏။ ရှေး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင်

သင်္ခါရနှင့် ကမ္မဘဝအထူးကို ဖော်ပြခဲ့၏။ ယင်း ခွဲထားချက်အတိုင်း ဝိပဿနာရှုရန် ဖြစ်သည်။ ကောင်းမှုကုသိုလ် မပြုမီ ပြုနေစဉ် အတွင်းဝယ် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်များစွာတို့၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော အသီးအသီးသော ဇော (၇)ကြိမ် ဇော (၇)ကြိမ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပါက သင်္ခါရ-ကံ နှစ်မျိုးလုံး အကျုံးဝင်သွားမည်သာ ဖြစ်သည်။ နောက်၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။

ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပုံ
(သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ။)

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
တဏှာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
ဥပါဒါန် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
ကံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၆။ ဝတ္ထု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။
ဝတ္ထု — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၇။ အာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။
အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

အာရုံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၈။ ဖဿ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ဖြစ်၏။

ဖဿ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝေဒနာ ချုပ်၏။

ဖဿ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဝေဒနာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဤပဋိသန္ဓေ (ဘဝင်-စုတိ) တို့၏ အာရုံမှာ ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော အာရုံ သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုး ဖြစ်၏။ ထိုတွင် ကံမှာ လူသားများအတွက် ကုသိုလ်စေတနာတည်း။ ဂတိနိမိတ်မှာလည်း ရူပါရုံဟုပင် သတ်မှတ်ချက်ရှိ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၉။) ကမ္မနိမိတ်မှာ ပညတ် ပရမတ် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်ဖွယ်ရာ ရှိသည်။ ယင်းကမ္မနိမိတ်မှာ ဘုရားစေတီတော်ဖြစ်လျှင် ဘုရားစေတီတော်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးကို စိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ယခုကဲ့သို့ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်၏ ဉာဏ်ဝယ် ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကိုသာ မကြာမီ တွေ့ရှိမည် ဖြစ်၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့မှာ ဥတုဇဩဋ္ဌမကရုပ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော ယင်းဥတုဇဩဋ္ဌမက ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းပရမတ် ရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ပန်း ဆီမီး စသော လူဖွယ်ဝတ္ထု ကမ္မ-နိမိတ်၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ အကယ်၍ ယင်းကမ္မနိမိတ်မှာ အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ကြသည့် ရဟန်းတော်များ စသည့် သက်ရှိသတ္တဝါတို့ ဖြစ်ကြလျှင် ယင်း အလှူခံပုဂ္ဂိုလ် များထိုထိုတို့၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။ ရုပ်ကလာပ်များကို တွေ့ရှိသောအခါ (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိကြသော ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြုံငုံ သိမ်းဆည်း၍ ယင်းပရမတ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ယင်းကမ္မနိမိတ်ဖြစ်သော အလှူခံ ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပွားနေ-ကြသော နာမ်တရားများကိုကား သာဝကတို့၏ ဝိပဿနာဉာဏ်က အတိအကျ သိအောင် မရှုနိုင်။ ပရစိတ္တဝိဇာနန အဘိညာဏ် ဒိဗ္ဗစက္ခအဘိညာဏ်တို့၏ အရာသာဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဗဟိဒ္ဓနာမ်တရားတို့ကို နာမ်တရားချင်း တူညီ၍ သာမညအားဖြင့် ပေါင်းစုခြုံငုံ၍သာ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ တရားစုတို့ကို အဦးမူ၍ ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် မဗ္ဗာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၌ အကျုံးဝင်၏။ ဤတွင် သညာက္ခန္ဓာနှင့် သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ပထမနည်း ရှုကွက်ကို ဝေဒနာက္ခန္ဓာ ရှုကွက်အတိုင်း ရှုပါ။ သင်္ခါရက္ခန္ဓာ ဒုတိယနည်း ရှုကွက်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပုံ (ဒုတိယနည်း)

(သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။)

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း

တဏှာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

ဥပါဒါန် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ— ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စေတသိက်) သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စေတသိက်) သင်္ခါရ ချုပ်၏။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

(စေတသိက်) သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

ကံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၆။ ဝတ္ထု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

ဝတ္ထု ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

ဝတ္ထု — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၇။ အာရုံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

အာရုံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

အာရုံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၈။ ကျန် နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏။

ကျန် နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏။

ကျန် နာမ်ခန္ဓာ သုံးပါး — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပုံ

(သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ။)

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။

အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။

အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
တဏှာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
ဥပါဒါန် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
ကံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၆။ နာမ်-ရုပ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ဖြစ်၏။
နာမ်-ရုပ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် ချုပ်၏။
နာမ်-ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ဝိညာဏ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဒုက္ခနှင့် အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် ဆက်ရှုပါ။

ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ စသည့် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပုံ

၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
တဏှာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

၃။ ဥပါဒါန် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
ဥပါဒါန် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။

- ဥပါဒါန် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၄။ သင်္ခါရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
သင်္ခါရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
သင်္ခါရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၅။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ကမ္မဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
ကံ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ကမ္မဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၆။ စိတ် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (စိတ္တဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
စိတ် ချုပ်ခြင်းကြောင့် (စိတ္တဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
စိတ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(စိတ္တဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၇။ ဥတု ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (ဥတုဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
ဥတု ချုပ်ခြင်းကြောင့် (ဥတုဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
ဥတု — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(ဥတုဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
- ၈။ အာဟာရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ) ရုပ် ဖြစ်၏။
အာဟာရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (အာဟာရဇ) ရုပ် ချုပ်၏။
အာဟာရ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
(အာဟာရဇ) ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူရှုပါ။ ဤမျှ ရေးသားတင်ပြထားသော နမူနာပုံစံတို့ကို ကြည့်၍ ဝီထိ စိတ်တို့၏ စိတ္တက္ခဏတိုင်း၌လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓေစိတ် စုတိစိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ ဝီထိစိတ်တို့၏ အကြား အကြား၌ တည်ရှိသော ဘဝင် စိတ္တက္ခဏ အချို့တို့၌လည်းကောင်း ခန္ဓာငါးပါးဖွဲ့၍ သမုဒယသဘော၊ ဝယသဘော၊ သမုဒယဝယသဘောတို့ကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ ရှုပါရုံလိုင်းစသည့် (၆) လိုင်းလုံး၌ လိုင်းတိုင်း လိုင်းတိုင်းဝယ် အကောင်းအုပ်စု မကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ ဤမျှဆိုလျှင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပဉ္စမနည်း ရှုကွက်ကို ကျေပွန်စွာ လေ့လာထားပြီး ရှုထားပြီးဖြစ်သော အသင်သူတော်ကောင်းသည် — သမုဒယဝယဓမ္မာ- နုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ-စသည်ဖြင့် သတိပဋ္ဌာန်ပိုင်း ကျင့်စဉ်တွင် ထည့်သွင်း၍ ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူသော သမုဒယဝယဓမ္မ ရှုကွက်ကို နားလည် သဘောပေါက် နိုင်လောက်ပေပြီ။ ရှုတတ် နိုင်လောက်ပေပြီ။

ဤရှုကွက်ဝယ် - “အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် နှလုံးသွင်း ရှုပွားခြင်းကား — **ပစ္ဆယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ပျက် ရှုနည်းတည်း။** “အဝိဇ္ဇာ - ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ၊ ရုပ် - ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ” — ဤသို့ စသည့် ရှုကွက်ကား

ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက် ရှုနည်းတည်း။

အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ပုံကို ရှုခြင်းဟူသော ပဉ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုနည်းကို ပဓာန အဦးမူ၍ ရှုပြီးလျှင် တစ်ဖန် ယင်းအကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှု သဘော တရားကို စွန့်လွှတ်လိုက်၍ ယင်းကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှု သဘောတရားကို မကြည့်တော့ဘဲ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်း ရှိကြသော အဝိဇ္ဇာစသော ခန္ဓာ၊ ရုပ်စသော ခန္ဓာတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ယူ၍ ယင်းခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု-ပျက်မှု ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းဟူသော ခဏပစ္စုပ္ပန်ကို = ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စ-စသောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ရှုပါ။ ယင်းသို့ ရှုခြင်းမှာ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ရှုနည်းပင် ဖြစ်၏။ ထိုသို့လည်း ရှုသင့်ကြောင်းကို အောက်တွင် ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြမည့် မဟာဋီကာစကားရပ်ဖြင့်လည်း သိရှိနိုင်ပေသည်။

နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှု၍ ရနိုင်-မရနိုင်ဟူသော အကြောင်းအရာနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တမဟာနာမ မထေရ်နှင့် ဝိသုဒ္ဓိ-မဂ္ဂမဟာဋီကာဆရာတော် အာစရိယဓမ္မပါလ မထေရ်တို့သည် တစ်ပါးနှင့် တစ်ပါး အချီအချ အငြင်းပွားလျက် ရှိကြ၏။ ယင်းအငြင်းပွားမှုကား ပညာရှိတို့၏ တရားစစ်ထိုးခန်း တစ်ခုပင် ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာရှုရာ၌ အလွန် အရေးတကြီး သိထားသင့်သော အကြောင်းအရာ တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ အဆို

နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏန္တိ အဒ္ဓါ-သန္တတိ-ခဏဝသေန ရူပဿ ဥပ္ပါဒိ။ ဥပ္ပါဒေါယေဝ သင်္ခတလက္ခဏတ္တာ လက္ခဏန္တိ စ ဝုတ္တော။ ပ ။ ဝိပရိကာမလက္ခဏန္တိ အဒ္ဓါ-သန္တတိ-ခဏဝသေန ရူပဿ ဘင်္ဂံ ။ ဘင်္ဂေါယေဝ သင်္ခတလက္ခဏတ္တာ လက္ခဏန္တိ ဝုတ္တော။ ပ ။ အယံ ပန ဝိသေသော — အရူပက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ အဒ္ဓါ-သန္တတိဝသေန၊ န ခဏဝသေန။ (ပဋိသံဠာ၊ ၁၂၃၅-၂၃၆။)

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဤသို့အယူရှိတော်မူ၏- ရုပ်တရား၏ ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်ပျက်ကို ရှုရာ၌ —

- ၁။ ဘဝတစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော အဓွန့်ကာလ အဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု၊
- ၂။ သန္တတိ = ရုပ်အစဉ်အတန်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု၊
- ၃။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်-ဟူသော ခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု —

ဤဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်-ပျက် သုံးမျိုးလုံးကို ရှု၍ ရနိုင်၏ဟု အယူရှိတော်မူ၏။ တစ်ဖန် နာမ်တရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုရာ၌ကား —

- ၁။ ဘဝတစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော အဓွန့်ကာလ အဒ္ဓါ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု၊
- ၂။ သန္တတိ = တစ်ခုသော ဝိထိဟူသော နာမ်အစဉ်အတန်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု —

ဤဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်မှု ပျက်မှု နှစ်မျိုးကိုသာ ရှု၍ ရနိုင်၏။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်-ဟူသော ခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှု၍ မရနိုင်ဟုလည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဤဖွင့်ဆိုချက်နှင့် ပတ်သက်၍ မဟာဋီကာ ဆရာတော်က မကျေနပ်သဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်ချေပထား၏။

မဟာဋီကာ၏ ပြန်လည်ချေပချက်

မဟာဋီကာဆရာတော်၏ ချေပချက်မှာ အောက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏အဖွင့်ပင် ဖြစ်၍ ယင်းဝိသုဒ္ဓိ-မဂ္ဂအဋ္ဌကထာ စကားရပ်ကို ရှေးဦးစွာ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ဧဝံ ဧကေကဿ ခန္ဓဿ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ ဒဿ ဒဿ ကတ္တာ ပညာသ လက္ခဏာနိ ဝုတ္တာနိ။ တေသံ ဝသေန ဧဝမ္ပိ ရူပဿ ဥဒယော ဧဝမ္ပိ ရူပဿ ဝယော၊ ဧဝမ္ပိ ရူပံ ဥဒေတိ၊ ဧဝမ္ပိ ရူပံ ဝေတိတိ ပစ္စယတော စေဝ ခဏတော စ ဝိတ္တာရေန မနသိကာရံ ကရေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ဧတ္ထ စ ကေစိ တာဝ အာဟု — “အရူပက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယဒဿနံ အဒ္ဓါ-သန္တတိဝသေနဝ၊ န ခဏဝသေနာ”တိ။ တေသံ မတေန ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနမေဝ န သိယာ။ အပရေ ပနာဟု “ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ အတိတာဒိဝိဘာဂံ အနာမသိတ္တာ သဗ္ဗသာဓာရဏတော အဝိဇ္ဇာဒိပစ္စယာ ဝေဒနာသမ္ဘဝံ လဗ္ဘမာနတံ ပဿတိ၊ န ဥပ္ပါဒိ။ အဝိဇ္ဇာဒိအဘာဝေ စ တဿာ အသမ္ဘဝံ အလဗ္ဘမာနတံ ပဿတိ၊ န ဘင်္ဂံ။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနေ ပစ္စုပ္ပန္နာနံ ဥပ္ပါဒိ ဘင်္ဂိဉ္စ ပဿတိ”တိ၊ တံ ယုတ္တံ။ သန္တတိဝသေန ဟိ ရူပါရူပဓမ္မေ ဥဒယတော ဝယတော စ မနသိကရောက္ခဿ အနုက္ကမေန ဘာဝနာယ ဗလပ္ပတ္တကာလေ ဉာဏဿ တိက္ခဝိသဒ-ဘာဝပ္ပတ္တိယာ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ အယဉ္စိ ပဌမံ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယံ မနသိကရောက္ခော အဝိဇ္ဇာဒိကေ ပစ္စယဓမ္မေ ဝိဿဇေတွာ ဥဒယဗ္ဗယဝန္တေ ခန္ဓေ ဂဟေတွာ တေသံ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန-မုခေန ခဏတောပိ ဥဒယဗ္ဗယံ မနသိကရေတိ။ တဿ ယဒါ ဉာဏံ တိက္ခံ ဝိသဒံ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ၊ တဒါ ရူပါရူပဓမ္မာ ခဏေ ခဏေ ဥပ္ပုဇ္ဈာ၊ ဘိဇ္ဈာ စ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝမ္ပိ ရူပဿ ဥဒယော”တိအာဒိ။

တတ္ထ ဧဝမ္ပိ ရူပဿ ဥဒယောတိ ဧဝံ ဝုတ္တနယေန အဝိဇ္ဇာသမုဒယာပိ။ ပ။ တဏှာ။ ပ။ ကမ္မ။ ပ။ အာဟာရသမုဒယာပိ ရူပဿ သမ္ဘဝေါ။ ဧဝမ္ပိ ရူပဿ ဝယောတိ ဧဝံ ဝုတ္တနယေန အဝိဇ္ဇာနိရောဓာပိ။ ပ။ တဏှာ။ ပ။ ကမ္မ။ ပ။ အာဟာရနိရောဓာပိ ရူပဿ ဝယော အနုပ္ပါဒေါတိ ပစ္စယတော ဝိတ္တာရေန မနသိကာရံ ကရေတိ။ ဧဝမ္ပိ ရူပံ ဥဒေတိတိ ဧဝံ ဝုတ္တနယေန နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ ပဿန္တောပိ ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပမ္ပိ အာဟာရ-ဥတု-စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပမ္ပိ ဥဒေတိ ဥပ္ပုဇ္ဈတိ နိပ္ပုဇ္ဈတိတိ။ ဧဝံ ဝုတ္တနယေန ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ ပဿန္တော ကမ္မသမုဋ္ဌာနရူပမ္ပိ အာဟာရ-ဥတု-စိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပမ္ပိ ဧဝတိ နိရုဇ္ဈတိတိ ခဏတော ဝိတ္တာရေန မနသိကာရံ ကရေတိတိ ယောဇနာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၂-၄၂၃။)

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါးကို ဥဒယဗ္ဗယ ရှုရာ၌ ဥဒယဉာဏ် ငါးပါး၊ ဝယဉာဏ် ငါးပါးစီ အသီးအသီး ရှိရကား ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် (၁၀)ပါး ဖြစ်၏။

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၂။ တဏှာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၃။ ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၄။ အာဟာရ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
- ၅။ ရုပ်၏ ဖြစ်ခြင်းသဘော။ (ဥဒယဉာဏ်-ငါးပါး)

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။
- ၂။ တဏှာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။

- ၃။ ကံ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။
- ၄။ အာဟာရ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။
- ၅။ ရုပ်၏ ချုပ်ခြင်းသဘော။ (ဝယဉာဏ်-ငါးပါး)

ဤသို့လျှင် ခန္ဓာတစ်ပါး တစ်ပါး၌ ဥဒယဉာဏ် ငါးပါး၊ ဝယဉာဏ် ငါးပါး နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် ဥဒယဗ္ဗယ-ဉာဏ် (၁၀)ပါး ဖြစ်သည်။ (အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ၌ ဥပါဒါန်ဟူသော အကြောင်းတရားကိုလည်းကောင်း၊ ကံ-၌ သင်္ခါရဟူသော အကြောင်းတရားကိုလည်းကောင်း၊ အာဟာရ၌ စိတ်-ဥတုဟူသော အကြောင်းတရားများကိုလည်းကောင်း ပေါင်းယူထားသည်။) ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာဟုလည်း ခေါ်၏။ ခန္ဓာငါးပါး၌ကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် = ဥဒယဗ္ဗယလက္ခဏာ (၅၀) ဖြစ်သည်။ ထို (၅၀)သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်-

- ၁။ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ရုပ်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၂။ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ရုပ်တရားသည် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။
- ၃။ ဤသို့လည်း ရုပ်တရားသည် ဥပါဒိအားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၄။ ဤသို့လည်း ရုပ်တရားသည် ဘင်အားဖြင့် ချုပ်ပျက်သွား၏။ -

ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း အကျယ်အားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယ သဘောကို နှလုံးသွင်းရှုပွား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ယင်းအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာစကားရပ်များကို ဖွင့်ဆိုရင်းဖြင့် မဟာဋီကာဆရာတော်က ပဋိသမ္ဘိဒါ-မဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော် ဘဒ္ဒန္တမဟာနာမ မထေရ်၏ အယူအဆကို အောက်ပါအတိုင်း ပြန်လည်ချေပသွား၏။

ဆက်၍ဆိုဦးအံ့ - ဤအရာ၌ အချို့သောဆရာ = ကေစိဆရာတို့သည် ဤ ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုရာ၌ ရှေ့ဦးစွာ ဤသို့ ဆိုကြကုန်၏။ “နာမ်ခန္ဓာ လေးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို ရှုခြင်းသည် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်နိုင်၏ = အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ရှုလို့ရနိုင်၏။ ခဏပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့် မဖြစ်နိုင် = ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှုလို့ မရနိုင်”ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ အလိုအားဖြင့် ခဏအားဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အဖြစ်-အပျက်ကို ရှုခြင်းသည်ပင်လျှင် မဖြစ်နိုင်တော့ပေရာ။

အပရေဆရာ = အခြားတစ်ပါးသော ဆရာတို့သည်ကား ဤသို့ ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ “အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုခြင်းဟူသော ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနအရာ၌ အတိတ်စသည်ဝေဖန်ခြင်းကို မသုံးသပ်မူ၍ အလုံးစုံတို့နှင့် ဆက်ဆံသောအားဖြင့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားကြောင့် ဝေဒနာစသည်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကို ရကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ရှု၏။ ဖြစ်ဆဲဆဲ ဥပါဒိကို မရှု။ (= အဝိဇ္ဇာ၏ ဖြစ်ဆဲဆဲ ဥပါဒိ ဝေဒနာစသည်၏ ဖြစ်ဆဲဆဲ ဥပါဒိကိုမရှု၊ အဝိဇ္ဇာစသည်ကြောင့် ဝေဒနာ စသည်၏ ဖြစ်မှုဟူသော ကြောင်းကျိုး ဆက်နွှယ်မှု သဘောကိုသာ ရှု၏။) ထိုမှတစ်ပါး အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့သည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ထိုဝေဒနာ၏ (= ထိုဝေဒနာစသည်၏) မဖြစ်သင့်ခြင်းကိုသာ မရကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ရှု၏။ ပျက်ဆဲဆဲ ဘင်ကို မရှု။ (= အကြောင်းတရား၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား၏လည်း အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကိုသာ ရှု၏။ အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံး၏ သို့မဟုတ် အကျိုး နာမ်တရားစု၏ ခဏအားဖြင့် ပျက်မှု = ခဏဘင်ကို မရှု။) ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို ရှုရာ၌ကား ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော ဝေဒနာကုဋ္ဌာစသော တရားတို့၏ ဖြစ်ဆဲဆဲ ဥပါဒိကိုလည်းကောင်း၊ ပျက်ဆဲဆဲ ဘင်ကိုလည်းကောင်း ရှု၏”ဟု ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

ထိုအပရေဆရာတို့၏ စကားသည် သင့်မြတ်လှပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏ - သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်၏ အစွမ်းဖြင့် (= သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှစ၍) ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အဖြစ်အားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အပျက် အားဖြင့်လည်းကောင်း နှလုံးသွင်း ရှုပွားလျက်ရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အစဉ်သဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း၍လာရာ ဝိပဿနာ ဘာဝနာ၏ သန်မြန်အားကောင်းခြင်း အားရှိခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော အခါကာလ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်မြက် စူးရှသည်၏အဖြစ် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ လာခြင်းကြောင့် ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယဗ္ဗယသဘောတို့သည် ထင်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် အပရေဆရာတို့၏ စကားသည် သင့်မြတ်လှပေသည်။

မှန်ပေသည် - ဤယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးစွာ “အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၏” - ဤသို့ စသည် ဖြင့် အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဟူသော ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို နှလုံးသွင်း၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းပြီးနောက် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကို နှလုံးသွင်းမှုကို စွန့်လွှတ်လိုက်၍ (= အဝိဇ္ဇာ စသော အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယ-ဝယ သဘော ရှိကြကုန်သော ခန္ဓာတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ထိုခန္ဓာတို့၏ အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ပဓာနပြုသဖြင့် ခဏအားဖြင့်လည်း ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို နှလုံးသွင်း၏။ ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အကြင်အခါ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက် စူးရှလာ၏။ သန့်ရှင်းလာ၏။ ထိုအခါ၌ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ပျက်ကုန်သည် လည်းကောင်း ဖြစ်၍ ထင်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် -

- ၁။ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ရုပ်တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၂။ ဤအကြောင်းကြောင့်လည်း ရုပ်တရားသည် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏။
- ၃။ ဤသို့လည်း ရုပ်တရားသည် ဥပါဒ်အားဖြင့် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။
- ၄။ ဤသို့လည်း ရုပ်တရားသည် ဘင်အားဖြင့် ချုပ်ပျက်သွား၏။ -

ဤသို့စသော စကားကို အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်သည် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇)၌ မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၂-၄၂၃။)

ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုသည့် အရာဝယ် အကြောင်း တရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားရှိခြင်း ဟူသည်မှာလည်း (အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း) အဝိဇ္ဇာ- တဏှာ-ဥပါဒ်ဒါနိ-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့၏ နာနာကွဏိကမ္မသတ္တိ အနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိမှု ကို ဆိုလို၏။ (စိတ်-ဥတု-အာဟာရ-ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿစသော အကြောင်းတရားတို့ကို မဆိုလိုပါ။) ယောဂီဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းကဲ့သို့သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ-ဥပါဒ်ဒါနိ-သင်္ခါရ-ကံဟူသော အကြောင်းတရားတို့၏ နာနာကွဏိက မ္မသတ္တိအနေအားဖြင့် ထင်ရှားရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းအကြောင်းတရားနှင့် ယင်းအကျိုးဝိပါက်ခန္ဓာတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွှယ်မှု သဘောကိုသာ ပဓာနထား၍ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၏ စသည်ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ပဝတ္တိပစ္စယ ဖြစ်ကြကုန်သော ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရားတို့သည်လည်း ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏတ္ထယ = ခဏသုံးပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံကြသော တရားများပင် ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ယင်းအကြောင်းတရား- တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ပဓာနမထားဘဲ အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့၏

ထင်ရှားဖြစ်မှုကိုသာ ပဓာနထား၍ “စိတ်ဖြစ်ခြင်းကြောင့် စိတ္တဇရုပ်ဖြစ်၏” ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှုခြင်းဖြစ်၏။ ဤသို့ ရှုစဉ်ဝယ် အကြောင်းတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှုပျက်မှုကို နှလုံးမသွင်းသကဲ့သို့ အကျိုးတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှုပျက်မှုကိုလည်း နှလုံးမသွင်းပေ။ ဤသို့လျှင် အကြောင်း အကျိုးနှစ်ရပ်လုံးတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယဝယသဘောကို မရှုဘဲ နှလုံးမသွင်းဘဲ အကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားရှိခြင်း ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း- ကြောင့် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားရှိမှု ထင်ရှားဖြစ်မှုကိုသာ ရှုခြင်းသည် ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန လုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။ အကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားမရှိခြင်း ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားမရှိမှုကို ရှုခြင်းသည် ပစ္စယတော ဝယဒဿနလုပ်ငန်း ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ရှုရာ၌ အတိတ်စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုပြု၍ မသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားထား၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ ဟူသော အကြောင်းတရားတို့၏ နာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိဟူသည်မှာ ဥပါဒိ-ဌီ-ဘင် အနေ- အားဖြင့် ထင်ရှားရှိနေသော တရားမျိုး မဟုတ်သဖြင့် အတိတ်အနာဂတ် စသည်ဖြင့် ဝေဖန်ရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ သို့သော် ယင်းနာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိတို့၏ မြစ်ဖျားခံရာ မူလစတင်၍ ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် ဖြစ်ပွားဆဲ ဖြစ်သည့် ဖြစ်ပွားလတ္တံ့ ဖြစ်သည့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ကား၊ ဥပါဒိ-ဌီ-ဘင်အားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ခိုက် တည်ရှိခိုက်အခါကို ရည်ရွယ်၍ ဆိုရမူ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟု ဝေဖန် ခွဲခြမ်း၍ ရနိုင်ပေသည်။

အတိတေ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊ ကုဒါနိ ဖလပဉ္စကံ။

ကုဒါနိ ဟေတဝေါ ပဉ္စ၊ အာယတိံ ဖလပဉ္စကံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၁၄။)

- = အတိတ်အကြောင်းတရား ငါးပါးကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား ငါးပါး ဖြစ်၏။
- ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား ငါးပါးကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရား ငါးပါး ဖြစ်၏။

ဤသို့စသော ဒေသနာတော်များကို ထောက်ရှုပါ။ တစ်ဖန် ပဝတ္တိပစ္စယ အမည်ရသော စိတ်-ဥတု-အာဟာရ -ဝတ္ထု-အာရုံ-ဖဿစသော အကြောင်းတရားတို့ကား ဖြစ်ခိုက်ဝယ် ဥပါဒိ-ဌီ-ဘင် ရစကောင်းသော တရားမျိုးများ ဖြစ်ကြသဖြင့် အတိတ် စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ ရစကောင်းသည်သာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့သော် ယင်းပဝတ္တိပစ္စယ တရားတို့နှင့် ယင်းတို့၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်းကျိုးဆက်နွှယ်မှုသဘောကို ရှုရာ၌ အတိတ် စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန် သုံးသပ်မှုမပြုဘဲ စိတ်စသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် စိတ္တဇရုပ်စသော အကျိုးတရား၏၊ ဝတ္ထုစသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဝေဒနာစသော အကျိုးတရား၏ ဖြစ်သင့်- ခြင်းကိုသာ ရကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။

ဆိုလိုရင်းကို သဘောမပေါက်နိုင်သေးသော ယောဂီသူတော်ကောင်းများအတွက် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြပေးအံ့ — ထိုအဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့မှာ အတိတ်အကြောင်းတရား ပစ္စုပ္ပန် အကြောင်းတရား အနာဂတ်အကြောင်းတရား စသည်ဖြင့် ထိုက်သည့်အားလျော်စွာ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ထိုသို့ပင် ဖြစ်နိုင်သော်လည်း ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနဟူသော အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုသည့် အပိုင်း၌ အတိတ်အကြောင်းတရား ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရား၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရား အနာဂတ်အကျိုးတရား စသည်ဖြင့် ခွဲခြမ်းဝေဖန်၍ နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး တရား၏ ဖြစ်သင့်ပုံကိုသာ ရကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ရှုပါ။ ဥပါဒိသဘောကို မရှုပါနှင့်။ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားများသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ထင်ရှားမဖြစ်လတ်သော် ဝေဒနာစသည့် အကျိုးတရားတို့၏ မဖြစ်သင့်ပုံကိုသာ မရကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကိုသာ ရှုပါ။ ဘင်သဘောကို မရှုပါနှင့်။ ဥပါဒိနှင့် ဘင်ကိုရှုခြင်းမှာ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ရှုနည်းသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းခန္ဓာ အကျိုးခန္ဓာတို့၏

နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာနှင့် ဝိပရိကာမလက္ခဏာတို့သာတည်း။

ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးတို့ အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက် ခဏတ္တယသမင်္ဂီ အတွင်း၌သာ တည်ရှိသော တရားသည် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်၍ ယင်းခဏတ္တယ၏ ရှေး၌တည်ရှိသော တရားမှာ အတိတ်ဖြစ်၍ နောက်၌ တည်ရှိသော တရားမှာ အနာဂတ်ဖြစ်၏။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို မြင်အောင် ရှုမှုကား ယင်းဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက် ခဏတ္တယသမင်္ဂီ အတွင်း၌ တည်ရှိသော တရား၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းနှင့် ဆိုင်၏။ ယင်းဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို မြင်အောင်ကြည့်၍ ဝိပဿနာရှုရ၏။

အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ရှုမှု၌ကား ထိုသို့ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကိုလည်း စူးစိုက်၍ သုံးသပ်ဖွယ် မလို။ အတိတ် အနာဂတ်ကိုလည်း စူးစိုက်၍ သုံးသပ်ဖွယ် မလိုပေ။ အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်မှုကိုသာ စူးစိုက်၍ သုံးသပ်ဖို့ လိုသဖြင့် အတိတ်စသည်ဖြင့် မသုံးသပ်မှု၍ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနကို ရှုရန် ညွှန်ကြားခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ညွှန်ကြားထားသဖြင့် အတိတ်အကြောင်းတရားများ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း- ကြောင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးတရားများ၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းတရားများ၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အနာဂတ်အကျိုးတရားများ၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံဟူသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းဝယ် အတိတ် အကြောင်း ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း အနာဂတ်အကျိုးတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်ဖို့ မလိုဟု အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားနှင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊

ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားများ၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ သဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှုကြောင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကျိုးတရားများ၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ် ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ -

အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း

ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ရှုစဉ်အတွင်း၌ “ဤကား အတိတ်တရား၊ ဤကား ပစ္စုပ္ပန်တရား၊ ဤကား အနာဂတ်တရား” စသည်ဖြင့် ခွဲခြားဝေဖန်သုံးသပ်မှုကိုကား မပြုပါနှင့်ဟူ၍သာ ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်ကို သတိပြုပါ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်း ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားရှိပုံ ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရား ထင်ရှားမရှိခြင်း ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားမရှိပုံ ချုပ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပဓာနရွှေ့သွားပြု၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည့် အလုပ် စခန်း ဖြစ်သောကြောင့်ပင်တည်း။ အလွန်တိုတောင်းသော အချိန်ကာလအတွင်း၌ အကြောင်းတရားအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်-ပျက်တို့ကို အကွက်ကျကျ ချက်ကျကျ သွက်သွက်လက်လက် ထက်ထက်မြက်မြက် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖျတ်ဖျတ်လတ်လတ် ရှုတတ်ရမည် ဖြစ်သဖြင့် -

၁။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုရာ၌ မည်သို့နှလုံးသွင်း- ရမည်ကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုရာ၌ မည်သို့နှလုံးသွင်းရမည်ကိုလည်းကောင်း

ဤသို့ နှလုံးသွင်းပုံကို သတ်မှတ်ပြခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သဘောပေါက်ပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ရှေးဦးစွာ အကြောင်း တရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ပုံဟူသော ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုပြီးမှ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုရမည်ဖြစ်သည်။ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို

ရှုရာ၌ ဥဒယဗ္ဗယဝန္တေ ခန္ဓေ-ဟု ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘောရှိကုန်သော ခန္ဓာတို့ကို ရှုရန် သတ်မှတ်ပေးထား၏။ ထိုသတ်မှတ်ချက်အရ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် မရစကောင်းသော နာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိများကို အကြောင်းတရားစုတွင် ပါဝင်သော်လည်း ဖြစ်-ပျက် မရှုရဟု သိရှိပါလေ။ ယင်းနာနာက္ခဏိကကမ္မသတ္တိ၏ တည်ရာ စေတနာကိုသာ ဝိပဿနာရှုပါ။

အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ဖြစ်၏။
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ် ချုပ်၏။
အဝိဇ္ဇာ — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။
ရုပ် — ဖြစ်-ပျက် - အနိစ္စ။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှုပုံမျိုးတည်း။ သို့သော် **ပဗ္ဗယဓမ္မေ ဝိဿဇေတွာ** = အကြောင်းတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ထား၍ ဖြစ်-ပျက် ရှုရန် အထက်ပါ မဟာဋီကာ၌ ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုမှုနှင့် ပတ်သက်၍ သံသယ ဖြစ်မနေဖို့ရန် သတိပြုပါ။ ဤအပိုင်းတွင် အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက် = ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို နှလုံးမသွင်းလိုပါက ခေတ္တ ချန်လှပ်ထားလိုက်၍ အကျိုးခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းလိုပါက နှလုံးသွင်းရှုပွားပါ။ သို့သော် အကြောင်းတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကိုလည်း လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်သဖြင့် နောက်ထပ်တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ယင်းအဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်း သီးသန့် ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမူ ဤ ဥဒယဗ္ဗယနုပဿနာဉာဏ်၏ ဝိပဿနာ အရှုခံ အာရုံစာရင်းတွင် ဘဝတိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များလည်း ပါဝင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် —

- ၁။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက် ရှုခြင်း၊
- ၂။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက် ရှုခြင်း —

ဤ ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ဖြစ်-ပျက်နှစ်မျိုးတို့ကို ရှုခြင်းတည်းဟူသော ဝိပဿနာဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်ကို နေရာတကျ ပွားများတတ်ပါက ရှုပွားတတ်ပါက ဥဒယဗ္ဗယနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာသောအခါ ရုပ်-နာမ်တို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့သည်လည်း ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် ထင်လာကုန်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤစကားရပ်တို့မှာ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော မဟာဋီကာစကားရပ်ကို ဉာဏ်နုသူများ နားလည်နိုင်ရန် ရည်သန်၍ ထပ်မံ ရှင်းလင်းတင်ပြထားသော စကားရပ်တို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။

အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် နှိုင်းနှိုင်းမိပါသည်

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဆရာတော်မှာ ဘဒ္ဒမဟာနာမ မထေရ် ဖြစ်ပါသည်။ ထိုဘဒ္ဒမဟာနာမ မထေရ်ကို မဟာဋီကာဆရာတော် အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်မြတ်က ကေစိဆရာဟု သုံးစွဲထား၏။ ထိုမဟာနာမ မထေရ်၏ အယူအဆကို မဟာဋီကာဆရာတော်က မနှစ်သက်ပါ။ နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်း သာဝကများသည် ရှု၍ ရနိုင်သည်ဟူသော ဝါဒကိုသာ မဟာဋီကာဆရာတော်က နှစ်သက်မြတ်နိုးတော်မူ၏။ ထိုဝါဒမှလည်း အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် နှိုင်းနှိုင်းမိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သာမညဖလသုတ္တန် သတိသမ္ပဇေကထာတွင် အာလောကိတ-ဝိလောကိတ = တည့်တည့်ကြည့်ရာ-စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ မူလပရိညာ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း အသမ္မောဟသမ္ပဇ်ဖြစ်အောင် ရှုပုံကို ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

ဘဝင်္ဂီဝဇ္ဇနဉ္စေတိ၊ ဒဿနံ သမ္ပဋိစ္ဆိန်။
သန္တိရဏံ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနံ၊ ဇေနံ ဘဝတိ သတ္တမံ။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၄။)

မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန် သမ္ပဇဉ်ပိုင်းအဖွင့် (မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၆)တွင်လည်းကောင်း၊ သတိပဋ္ဌာနသံယုတ် သတိသုတ္တန်အဖွင့် (သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၂၆)တွင်လည်းကောင်း၊ သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ ဈာနဝိဘင်းအဖွင့် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၁)တွင်လည်းကောင်း ပုံစံတူပင် တညီတညွတ်တည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည်။ ဤအဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ -

တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ ရူပါရုံကိုမြင်ရာဝယ် (အတိတဘဝင်-ဘဝင်စလန-ဘဝင်ပစ္ဆေဒ) ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏံ၊ သမ္ပဋိစ္ဆိင်း၊ သန္တိရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော (၇)ကြိမ်၊ (တဒါရုံ ၂-ကြိမ်)ဟူသော စက္ခုဒွါရိက ဝိထိစိတ်အစဉ်များသည် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် အတူတကွ ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ (အတိမဟန္တာရုံ၊ မဟန္တာရုံ ဝိထိများကို ရည်ညွှန်းထားသည်။) သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်တကွသော ယင်းဝိထိစိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုများကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ထွင်းဖောက် သိမြင်ပါက အသမ္မောဟသမ္ပဇဉ်ဉာဏ် ဖြစ်ပြီ ဟုလိုသည်။ အကျယ်ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းလင်း တင်ပြ- ခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်သည်။ ဤရှင်းလင်းချက်မှာ ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသည့် နာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းကို ရည်ညွှန်းထားသော ဖွင့်ဆိုချက်ပင် ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ သမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၅၂-၂၅၃)၌လည်း စက္ခုဒွါရိကဝိထိစသော ထိုထို ဝိထိစိတ္တက္ခဏာတိုင်း၌ သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွသော ဝိထိစိတ် နာမ်တရားစုတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို လည်းကောင်း၊ ဝိထိများ၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိသော သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွသော ဘဝင်စိတ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရန် ညွှန်ကြားထား၏။ (ရှေးသမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်းတွင် ရှင်းပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။)

တစ်ဖန် သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတို့တွင်လည်း ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

နာနာဓာတုယော ဝိနိဗ္ဗူဇိတွာ ယနဝိနိဗ္ဗောဂေ ကတေ အနတ္တလက္ခဏံ ယာထာဝသရသတော ဥပဋ္ဌာတိ။
(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၇၆။)

အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ ဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ၍ ရှုနိုင်ခဲ့သော် အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်လာပေ၏။

(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၇၆။)

ထိုတွင် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ်ဟူသော ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏတ္တယ = ခဏသုံးပါးအပေါင်း၏ အတွင်း၌ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို မြင်ပါမှ သန္တတိယန ပြုမည် ဖြစ်သည်။ သန္တတိယနစသည့် ယန အသီးအသီး ပြုပါမှ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်မည်။ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင်ဆိုက်ပါမှ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်တွင် အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်- မှန်တိုင်းသော မိမိသဘောအားဖြင့် ထင်လာမည်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အနတ္တဉာဏ်အမြင် ရရှိရေး ဝိပဿနာ ဉာဏ်အမြင် ရရှိရေးအတွက် ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီးကို ပြုကွဲအောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲလျက် ဝိပဿနာ ရှုရတော့မည် ဖြစ်သည်။ ယနပြုပါမှလည်း ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်မည်။ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမြင်နိုင်ပါမှလည်း သန္တတိယန ပြုမည်၊ ထို့ကြောင့် ယနပြုရေး အနတ္တဉာဏ်အမြင်ကို ရရှိရေးအတွက် ခဏအားဖြင့် ဖြစ်ပျက်ကို မြင်အောင် ရုပ်နာမ် နှစ်မျိုးလုံး၌ ဝိပဿနာ ရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုကြောင့် မဟာဋီကာဆရာတော်၏ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ အဆိုအမိန့်ကို ပြန်လည်ချေပချက်မှာ၊ တစ်နည်း - နာမ်တရားတို့၌လည်း ခဏပစ္စယပုဒ်သို့ ဆိုက်အောင် ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကိုလည်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရမည်ဟူသော မဟာဋီကာဆရာတော်၏ အဆိုအမိန့်မှာ အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ ဖွင့်ဆို-ချက်များနှင့် ဂင်္ဂါရေနှင့် ယမုနာရေ ရောသကဲ့သို့ တစ်သားတည်း ညီညွတ်နေသော အဆိုအမိန့်သာ ဖြစ်ပေသည်။

သစ္စ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - နယ - လက္ခဏာတို့ ထင်ရှားပြီ

သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ

ဤသို့ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း -

- ၁။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုခြင်း၊
- ၂။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုခြင်း ဟူသော -

နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယသဘောတို့ကို နှလုံးသွင်းရှုပွားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ “ဤရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ရှေးက မရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သတတ်၊ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက် ပျောက်ကင်းကုန်သတတ်”ဟု ထိုးထွင်းသိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် သာလွန်၍ သန့်ရှင်း စင်ကြယ်လာ၏။ ဤသို့ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုး နှစ်စား အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို ရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝယ် -

- ၁။ သစ္စာ လေးပါး၊
- ၂။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား၊
- ၃။ ဧကတ္တ စသော နည်း လေးပါး၊
- ၄။ အနိစ္စလက္ခဏာ စသော လက္ခဏာ ငါးပါး -

ဤတရားတို့သည် ထင်ရှားလာကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

ဤသို့ နှလုံးသွင်းသော ထိုယောဂီအား အကြင်ရွှေ့လောက် ကာလပတ်လုံး ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် မဖြစ်-ပေါ်လာသေး၊ ထိုရွှေ့လောက် ကာလပတ်လုံး ရုပ်နာမ်တို့၏ ဥဒယဗ္ဗယ = ဖြစ်မှု ပျက်မှုတို့သည် လွန်စွာထင်သည် မဖြစ်ကုန်ရကား ဝိုးဝါးသာမျှ အနုမာနဆ၍ အလျော်ရမ်းလိုက်ရသည်ကို အကြောင်းပြု၍ “ဣတိ ကိရိမေ ဓမ္မာ အဟုတ္တာ သမ္ဘောန္တိ၊ ဟုတ္တာ ပဋိဝေန္တိ = ဤရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ရှေးကမရှိမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သတတ်၊ ဖြစ်ကုန်ပြီး၍လည်း ရုတ်ခြည်း ချုပ်ပျက် ပျောက်ကင်းကုန်သတတ်”ဟု ပစ္စက္ခမဟုတ် အနုမာနပြ ကိရ = သတတ်-ဟူသော သဒ္ဓါနှင့် ယှဉ်၍ ဆိုသတည်း။ ။ တစ်နည်း - နယဒဿန = နည်းလမ်းကို ညွှန်ပြသည့် အနေအားဖြင့် ဤသို့ ဆိုသတည်း။ ရှေးဦးစွာ ပစ္စုပ္ပန်ဓမ္မတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ပစ္စက္ခဖြင့် မြင်ပြီး၍ ထိုနောင်မှ အတိတ်-အနာဂတ်တို့၌လည်း ၎င်းနည်းဟု နည်းကိုဆောင်သည် ဖြစ်ဘိသော်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၃။ ပြည်-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ၊ ၅၊ ၁၆၅။) (နည်းကို ဆောင်ပုံကို ပထမတွဲ၌ ရှင်းပြခဲ့ပြီ။)

အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း- အဝိဇ္ဇာစသည်၏ ရှေးဘဝ၌ ဖြစ်ပြီးခြင်းကြောင့် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းကို လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်း သွားခြင်းကြောင့် ခန္ဓာတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ငြိမ်းဟု ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှု၏။ ယင်းသို့ ရှုခြင်းသည်ကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန မည်၏။ တစ်ဖန် နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာနှင့် ဝိပရိကာမလက္ခဏာတို့ကို ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ခန္ဓာတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ရှု၏။ ယင်းသို့ ခန္ဓာတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုခြင်းသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန မည်၏။ ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌သာလျှင် နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာသည် ဖြစ်၏။ ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌သာလျှင် ဝိပရိကာမလက္ခဏာသည်လည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုနိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဝိပရိကာမလက္ခဏာတို့ကို ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ခဏအားဖြင့် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယတို့ကို ရှုသည် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

၁။ ထို့ကြောင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ခဏအားဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဥဒယ-ဝယသဘောကို ရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် အဖြစ်သက်သက်ကို ရှုခြင်းဖြင့် (= အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ သက်သက်ကို ရှုခြင်းဖြင့်) ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို (= ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့ကို) တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော ဇနက အကြောင်းတရားကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိ၌ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် **သမုဒယသန္တာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။

၂။ ခဏတော ဥဒယဒဿန = ခဏအားဖြင့် ခန္ဓာတို့၏ အဖြစ်သက်သက်ကို ရှုခြင်းဖြင့် (ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်မှု နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်) ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှု ဇာတိဒုက္ခကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိ၌ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် **ဒုက္ခသန္တာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။

၃။ ပစ္စယတော ဝယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် အပျက်သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် = (အကြောင်းတရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့၏ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းဟူသော အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့်) **နိရောဓသန္တာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ အကြောင်းတရားတို့၏ မဖြစ်ခြင်းဖြင့် = အကြောင်းတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းခြင်းဖြင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှား ရှိကြကုန်သော အကျိုးတရားတို့၏ = အကြောင်းတရားကြောင့် ဖြစ်ကြရကုန်သော အကျိုးတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိ၌ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက်ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

“**ပစ္ဆယာနုပ္ပါဒေနာ**”တိ ဧတေန ပစ္စယာနံ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓော ဣဓ ပစ္စယနိရောဓောတိ ဒဿေတိ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၄။)

၄။ ခဏတော ဝယဒဿန = ခန္ဓာတို့၏ ဘင်ကာလ၌ ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း ဝိပရိကာမလက္ခဏာဟူသော အပျက်သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် မရဏဒုက္ခဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခကြီးကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိ၌ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် **ဒုက္ခသန္တာ**တရားသည်ပင်လျှင် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇။)

သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဋ္ဌော = ငါသည် သမုဒ္ဒရာကို မြင်၏-ဟူရာ၌ သမုဒ္ဒ-သဒ္ဒါသည် အပေါင်းဖြစ်သော သမုဒ္ဒရာ တစ်စင်းလုံး၏ အမည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း သမုဒ္ဒရာတစ်စင်းလုံး၏ သမုဒ္ဒ-ဟူသော အမည်ကို အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော သမုဒ္ဒရာ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော သမုဒ္ဒရာတစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုပင် ဧကဒေသုပစာရအားဖြင့် သမုဒ္ဒရာဟု ခေါ်ဝေါ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ သမုဒ္ဒရာကို မြင်၏ဟု ဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

ပဗ္ဗတော မယာ ဒိဋ္ဌော = ငါသည် တောင်ကို မြင်၏ ဟူရာ၌ ပဗ္ဗတ-တောင်သဒ္ဒါသည် အပေါင်းဖြစ်သော တောင်တစ်ခုလုံး၏ အမည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း တောင်တစ်တောင်လုံး၏ ပဗ္ဗတ-ဟူသော အမည်ကို အစိတ် ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော တောင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၌ တင်စား၍ အစိတ်ဖြစ်သော မျက်စိဖြင့် မြင်ကောင်းသော တောင် တစ်စိတ်တစ်ဒေသကိုပင် ဧကဒေသုပစာရအားဖြင့် ပဗ္ဗတ = တောင်ဟု ခေါ်ဝေါ်- သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ငါသည် တောင်ကို မြင်၏ဟု ဆိုသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် သမုဒ္ဒရာကို မြင်သူအား အပေါင်းဖြစ်သော သမုဒ္ဒရာသည် ထင်ရှားသကဲ့သို့၊ တစ်စိတ်တစ်ဒေသအားဖြင့် တောင်ကို မြင်သူအား အပေါင်းဖြစ်သော တောင်သည် ထင်ရှားသကဲ့သို့ အလားတူပင် ခန္ဓာတို့၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ၏ ဖြစ်မှု = ဇာတိဒုက္ခ၊ ပျက်မှု = မရဏဒုက္ခကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း အပေါင်းဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ပင် မည်ပေသည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၄၂၃-၄၂၄။)

၅။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော —

- (က) ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်း၊
- (ခ) ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = ခဏအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဟူသော -

ဤနှစ်မျိုးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝမှန်ကို မတွေ့မဝေ သိတတ်သော အသမ္မောဟ = သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပြဓာန်းသော —

- (က) သမ္မာဒိဋ္ဌိ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝမှန်ကို သိမြင်ခြင်း၊
- (ခ) သမ္မာသင်္ကပ္ပ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝအာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရား- တို့ကို ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း၊
- (ဂ) သမ္မာဝါယာမ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘောကို သိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်- ခြင်း၊
- (ဃ) သမ္မာသတိ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝအာရုံကို အမှတ်ရခြင်း၊ ယင်းအာရုံ၌ စိတ်ခိုင်မြဲခြင်း၊
- (င) သမ္မာသမာဓိ = သင်္ခါရတရားတို့၏ နှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ သဘာဝအာရုံ၌ စိတ်၏ ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေခြင်း ဟူသော

ဤ မဂ္ဂင်တရားကိုယ် ငါးပါးသည် လောကီမဂ္ဂင်တရား ဖြစ်ရကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **မဂ္ဂသန္တာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - သင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုနှစ်မျိုးသော ဥဒယဗ္ဗယ၌ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိမမြင်တတ်သော တွေဝေနေသော သမ္မောဟတရားကို ထိုလောကီမဂ္ဂင်တရားတို့က တဒင်္ဂ အားဖြင့် ပယ်သတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၇-၂၆၈။ မဟာဋီ၊ ၂၄၂၃-၄၂၄။)

ယင်းလောကီမဂ္ဂင် တရားကိုယ် ငါးပါး ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ယင်းမဂ္ဂင်တရားတို့သည် ယင်း သမ္မောဟတရားကို ပယ်သတ်လျက်သာလျှင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏ ဟူပေ။
(မဟာဋီ၊ ၂၄၂၄။)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား ထင်ရှားလာပုံ

အဝိဇ္ဇာ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ အကျိုးတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သင်္ခါရ အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် ဝိညာဏ် အကျိုးတရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူအပ်သော ဒေသနာတော်ကား အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော် ဖြစ်၏။ အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ-စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော်မူအပ်သော သံသရာစက်လည်ပတ်ပုံဖြစ်စဉ်ဒေသနာတော် ပင်တည်း။ တစ်ဖန် အဝိဇ္ဇာယ တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော = အဝိဇ္ဇာ၏ အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သံသရာစက်ရဟတ်၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို ထင်ရှားဖော်ပြသော ချုပ်စဉ်ဒေသနာတော်သည် ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ဒေသနာတော် မည်၏။

တစ်ဖန် ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် အဖြစ်သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် = အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ ဖြစ်ခြင်းအားလျော်သော - အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ - ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားတော် မူအပ်သော **အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်** သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - “ဤအဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် ဤသင်္ခါရစသော အကျိုးတရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏” - ဤသို့စသည့် သဘောတရားကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်ပင်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

ပစ္စယတော ဝယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် အပျက်သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် = အကြောင်း တရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားတို့၏ အနုပ္ပါဒ် နိရောဓသဘောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ ဖြစ်ခြင်းအား မလျော် ထိပ်တိုက် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော “အဝိဇ္ဇာယ- တွေဝ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော” ဤသို့စသော **ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်** သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - “ဤ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား၏ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ သဘောအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ဤ သင်္ခါရစသော အကျိုးတရားသည် အနုပ္ပါဒ်နိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား၏” - ဤသို့စသည့် ချုပ်စဉ်သဘောတရားကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

တစ်ဖန် ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = သင်္ခါရတရားတို့၏ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ **ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န** အမည်ရသော ဇာတိစသော အကြောင်းတရားကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော ဇရာ-မရဏစသော အကျိုးတရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ သင်္ခါတတရားတို့၏ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော သင်္ခါတလက္ခဏာကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း သဘောတရား ထင်ရှားရှိကြကုန်သော တရားမှန်သမျှတို့သည် သင်္ခါတတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို သင်္ခါတတရားတို့သည်လည်း-

ဇရာမရဏံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခါတံ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ။ (သံ၊ ၁၊ ၂၆၄။)

= ရဟန်းတို့ . . . ဇရာ-မရဏသည် (= ဇရာ-မရဏသဘောရှိသော ခန္ဓာသည်) အနိစ္စတရားတည်း၊ သင်္ခတတရားတည်း၊ အကြောင်းတရားကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားတည်း။ (သံ၊ ၁၊ ၂၆၄။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နတရားတို့သည် ထင်ရှားလာကုန်၏ဟု ဆိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

နည်းလေးပါး ထင်ရှားလာပုံ

၁။ တစ်ဖန် ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် = အကြောင်းတရားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ **ဧကတ္တနည်း**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်၏ အစဉ်အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသည်ကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း ဟူပေ။ ထိုသို့ ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်၏ အကြောင်းနှင့် အကျိုး ဆက်စပ်လျက် အစဉ် အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသည်ကို ဝိပဿနာ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်လတ်သော် အလွန်အလွန် ကောင်းမွန်စွာ သေလျှင် ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

ရှေးရှေးဖြစ်သော တရားတို့၏ ချုပ်ပျက်ခြင်းကို နောက်နောက်သော တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒိက အစဉ်တစိုက် လိုက်ပါနေ၏ - ဟူသော ဤကဲ့သို့သော အနက်သဘောသည် ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ ဥဒယသက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ပြီးစီးလတ်သော် ဧကတ္တနည်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခြင်းငှာ = သိခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ ယင်းဧကတ္တနည်းကို သိခြင်းကြောင့် - “အညော ကရောတိ၊ အညော ပဋိသံဝေဒယတိ = အခြားတစ်ယောက်သော သူသည် ပြုလုပ်၏၊ အခြားတစ်ယောက်သော သူသည် ခံစား၏ = ပြုသူ တခြား ခံစားသူ တခြားတည်း = ဤဘဝ ဤကိုယ် စံ၍ ထိုဘဝ ထိုကိုယ် ခံလိမ့်မည်” ဤသို့ စသော အယူဝါဒ ဝေါဟာရ၏ ပြီးစီးကြောင်းဖြစ်သော ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ၏ ထောက်ရာတည်ရာ မရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် “အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့ ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်၏ အစဉ်အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသည်ကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့် ဧကတ္တနည်းသည် ထင်ရှားလာ၏ - ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၄။)

၂။ ခဏတော ဥဒယဒဿန = ခဏအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုသို့ ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **နာနတ္တနည်း**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - အသစ်အသစ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်နေကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒိကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ သိမြင်လတ်သော် လွန်မင်း-စွာလျှင် မြဲ၏ဟု စွဲယူတတ်သော သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးတို့၏ အပေါင်းဖြစ်သော ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏ - ဟူသော ဤသို့သော အနက်သဘောသည် ခဏတော ဥဒယဒဿန = ခဏအားဖြင့် အဖြစ်သက်သက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ပြီးစီးလတ်သော် နာနတ္တနည်းကို သိခြင်းငှာ ရရှိခြင်းငှာ ဖြစ်ပေ၏။ ယင်းသို့

နာနတ္တနည်းကို သိသဖြင့် အကြောင်း = ပစ္စည်းတရား၊ အကျိုး = ပစ္စယုပ္ပန်တရားတို့၏ အသီးအသီးသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ၏ တစ်ခုစီ ကွဲပြားမှုကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် — သော ကရောတိ၊ သော ပဋိသံဝေဒေတိ = ထိုသူသည်ပင် ပြု၏။ ထိုသူသည်ပင် ခံစား၏ - ဤသို့စသော နည်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော သဿတဒိဋ္ဌိ၏ ထောက်ရာတည်ရာ မရှိသည်၏အဖြစ် ဖြစ်ခွင့်မရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားသတည်း။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ စကားရပ်ကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၂၄၂၄။)

ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော အချိန်ကာလ သက်တမ်းစေ့က ချုပ်ပျက်သွားကြရ၏။ သို့သော် အကြောင်းတရားတို့သည် အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးနေသမျှ ကာလပတ်လုံး အကျိုး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် အကြောင်း မကုန်သေးသမျှ အသစ်အသစ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်လျက်ပင် ရှိကြ၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ရှေးရှေးသင်္ခါရတရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြား နောက်နောက်သင်္ခါရ တရားတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြားဖြစ်၏။ ရှေးရှေးပထဝီ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြား နောက်နောက် အသစ်အသစ်ဖြစ်သော ပထဝီ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြား၊ ရှေးရှေးဖဿ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြား နောက်နောက်ဖဿ၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကား တခြား ဖြစ်၏။ ရှေးရှေးပရမတ်တရား၏ ဥပါဒ်ကာလနှင့် နောက်နောက်ပရမတ်တရား၏ ဥပါဒ်ကာလတို့သည် ခဏချင်း မတူညီကြသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဥပါဒ်ကာလချင်း မတူညီကြသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဥပါဒ်ချင်း ပြိုင်၍ ဖြစ်ကြသော တရားတို့၌ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာ ကွဲပြားမှုမှာ ပြောဖွယ်ရာပင် မလိုတော့ပေ။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲတသဲသဲ အသစ်အသစ် ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေသော သိနေသော သူတော်ကောင်း၏ ဉာဏ်၌ နာနတ္တနည်း ထင်ရှားလာခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

၃။ ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံ၊ အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ပုံကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အဗျာပါရနည်းသည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ အလိုသို့မျှ မလိုက်ပါတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်တတ်သောကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ သိမြင်လတ်သော် လွန်မင်းစွာလျှင် အတ္တရှိ၏ဟု စွဲလမ်းယုံကြည်သော အတ္တဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန ဉာဏ်ဖြင့် - အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားမဖြစ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဤသို့သော အနက်သဘော၏ ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်မျှဖြင့်သာလျှင် ထိုအဝိဇ္ဇာစသော တရားတို့သည် အကြောင်းတရားဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းတရားတို့၌ အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ရန် ကြောင့်ကြဗျာပါရ သဘောတရားသည် ထင်ရှား မရှိပေ။ ဤသို့လျှင် ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အဗျာပါရနည်းသည် ထင်ရှားလာ၏။ ယင်းသို့ အဗျာပါရနည်း၏ ထင်ရှားလာခြင်းကြောင့် အတ္တဒိဋ္ဌိ၏ ထောက်ရာတည်ရာ မရှိသည်၏ အဖြစ် ဖြစ်ခွင့်မရှိသည်၏အဖြစ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ သို့မဟုတ် အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်းကို မရအပ် မရနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ တစ်စုံတစ်ယောက်၏ အလိုသို့မျှ မလိုက်ပါတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်

သိမြင်ခြင်းကြောင့် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်က အတ္တရှိ၏ဟု စွဲလမ်းယုံကြည်သော အတ္တဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ အကြောင်းတရားတည်းဟူသော သူတစ်ပါးနှင့် ဆက်စပ်မှုရှိနေသည်၏ အဖြစ်သည် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ အဝသဝတ္တိဘာဝ မည်၏ = တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ သို့မဟုတ် အတ္တ၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်ခြင်းကို မရအပ် မရနိုင်သည်၏ အဖြစ် မည်၏။ သင်္ခတ ပရမတ်တရားတို့၌ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရား၏ ထင်ရှားရှိနေမှုကိုပင်လျှင် သူတစ်ပါးနှင့် ဆက်စပ်မှု ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။)

၄။ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်သဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **ဧဝမ္မတာနည်း**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်- ကြောင့်နည်းဟူမူ - အကြောင်းတရားအားလျော်သဖြင့် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ ထိုသို့ သိမြင်လတ်သော် လှံမစောက် မြဲမြံစွာလျှင် အကိရိယဒိဋ္ဌိကို ပယ်စွန့်နိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်တတ်သော ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနဉာဏ်ဖြင့် ထိုထို ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဤအကျိုး သင်္ခါရတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြရကုန်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ကုန်သော်လည်း ဖြစ်လိုသရွေ့ ဟုတ်ဟုတ် ညားညား ဖြစ်ချင်သလိုကား မဖြစ်၊ အကြောင်းအားလျော်စွာသာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏ဟု အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော အကျိုးတရား၏ အကြောင်းနှင့် လျော်ညီစွာသာလျှင် ပြီးစီးလာရခြင်း ဖြစ်ပေါ်လာရခြင်းကြောင့် “ထိုထိုကုသိုလ် အကုသိုလ်ကို ပြုသော်လည်း ပြုသည်မမည် = အကျိုးမပေး”ဟု စွဲယူတတ်သော အကိရိယဒိဋ္ဌိ၏ ထောက်ရာ တည်ရာ မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ခွင့် မရှိသည်၏ အဖြစ်သည်သာလျှင် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါစကားရပ်ကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ကာရဏ = အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှားရှိလတ်သော် အကိရိယဝါဒသည် အဘယ်မှာလျှင် ထောက်ရာတည်ရာကို ရရှိနိုင်- ပါတော့အံ့နည်း။ မှန်ပေသည် - ကာရဏ = အကြောင်းတရားဟူသည် ပြုလုပ်တတ်သောကြောင့် သာလျှင် ကာရဏ = အကြောင်းတရား မည်ပေသည်။ အကျိုးတရားကို ပြုလုပ်တတ်သောကြောင့် ကာရဏ = အကြောင်း တရား မည်၏ ဟူလိုသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။) (ဤနည်းလေးပါးအကြောင်းကို ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းတွင်လည်း အကျယ် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့၏။ ထိုအပိုင်းနှင့် ဤအပိုင်းကို ဆက်စပ်၍ ပြန်လည် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။)

လက္ခဏာ ငါးပါး ထင်ရှားလာပုံ

၁။ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်မှုကို အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိလာခြင်း- ကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **အနတ္တလက္ခဏာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - သင်္ခတပရမတ်တရားတို့၏ အကျိုးတရားကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း ဗျာပါရ ကင်းသည်၏ အဖြစ်၊ အကြောင်းတရားနှင့် စပ်၍သာ ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈။)

အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကို ရှုမြင်နေသော ပစ္စယတော ဥဒယ- ဒဿနဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ - အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှား ရှိလတ်သော်၊ အကြောင်းတရားတို့၌ အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်သည် ထင်ရှား

ရိုလတ်သော် အကျိုးတရား၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရားတို့သည် = အကြောင်းတရားတို့၏ အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်စေနိုင်သော သဘာဝသတ္တိစွမ်းအင်သည် ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်မျှဖြင့် အကျိုးတရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်သည် ဖြစ်ခဲ့ရကား သင်္ခတတရားတို့၏ အကျိုးတရားတို့ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း ကြောင့်ကြဗျာပါရ မရှိသည်၏ အဖြစ်သည် လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားသည် ထင်ရှား မရှိလတ်သော် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှား မရှိခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဤသို့လျှင် အကျိုးတရားတို့၏ အကြောင်းတရားနှင့်စပ်သော ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း ထင်ရှားသိအပ်သည်ဖြစ်၍ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကို ထင်ရှားပြတတ်ရကား ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနတ္တလက္ခဏာ ထင်ရှားလာကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က အထက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။)

၂။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် အဖြစ် အပျက်ကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ **အနိစ္စလက္ခဏာ**သည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ရှေးကမရှိယခုမှ ရုတ်ခြည်းဖြစ်ပေါ်လာ၍ အရှည်မတည် ချက်တစ်ဖြုတ် ပျက်စီးချုပ်ပျောက်ခြင်းကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့၊ ချုပ်ပျက်ပြီးနောက်အဖို့၌ မရှိခြင်းသဘောသို့ ရောက်သည်၏အဖြစ် = ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်းတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းအားဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အနိစ္စလက္ခဏာသည် ထင်ရှားလာပေ၏။ ထို့ကြောင့် - ရှေးက မရှိ၊ ယခုမှ ရုတ်ခြည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၍ အရှည်မတည် ချက်တစ်ဖြုတ် ပျက်စီးချုပ်ပျောက်ခြင်းကို ဝိပဿနာသမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ခြင်းကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာ ထင်ရှားလာကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - ဖြစ်ပြီး၍ ချုပ်ပျက်ခြင်းဟူသည် ဖြစ်ပြီး ရှိပြီး၍ မရှိခြင်းပေတည်း။ မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့၌ ကင်းဆိတ်ခြင်း ဖြစ်ပြီး နောက်အဖို့၌ ကင်းဆိတ်ခြင်း = မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့၌ မရှိခြင်း ဖြစ်ပြီး နောက်အဖို့၌ မရှိခြင်းသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့ဟူသော အတိတ် ချုပ်ပြီး နောက်အဖို့ဟူသော အနာဂတ် - ဤအတိတ် အနာဂတ်အဖို့အစုတို့၌ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ် = မရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သုညဖြစ်မှု သဘောပင်တည်း။ မှန်ပေသည် - သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းမှ ရှေး၌လည်းကောင်း၊ နောက်၌လည်းကောင်း ထင်ရှား မရှိကြကုန်။ ထို့ကြောင့် မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့ ချုပ်ပျက်ပြီး နောက်အဖို့၌ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်းကြောင့် - ဟူသည် အစနှင့် အဆုံး ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဟူသော အနက်သဘောကို သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။)

၃။ **ခုက္ခလက္ခဏာ**သည်လည်း ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောတို့သည် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆။)

ဖြစ်ကုန်ပြီး၍ ပျက်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ဥပါဒ်ခဏမှ အထက်၌ အိုခြင်း ရင့်ခြင်း = ဇရာ = ဋီခဏ၊ ပျက်ခြင်း = ဘင်ခဏဟူသော အခိုက်အတန့် အထူးတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် အမြဲမပြတ် နှိပ်စက်အပ်ကုန်သည်သာလျှင်တည်း။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုသို့ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း ကောင်းမွန်မှန်ကန်စွာ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ထင်ရှားလာ၏။

ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောတို့သည် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာသည်လည်း ထင်ရှားလာ၏ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။)

၄။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ သက်သက် သာလျှင် ထင်ရှားသည်မဟုတ်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား ပထဝီဓာတ်၏ ကက္ခဋတ္တလက္ခဏာ = မာမူသဘော၊ ဖဿ၏ ဖုသနလက္ခဏာ = အာရုံကို တွေ့ထိသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော ဤသို့ စသည်ဖြင့် သတ်မှတ်အပ်သော ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ သဘာဝဟု ဆိုအပ်သော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာသည်လည်း ထင်ရှား လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၈။)

ပါဂဘာဝဝိဒ္ဓိသဘာဝါဝဇ္ဇိနံ - သင်္ခါရတရားတို့သည် မဖြစ်မီ ရှေးမဆွက မရှိသေးခြင်း၊ ပျက်ခြင်း ဘင် ကာလ၏ နောက်၌ မရှိခြင်း - ဤမရှိခြင်း နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည် ဖြစ်၍၊ ယင်း ရှေး နောက် နှစ်ရပ် မရှိခြင်း နှစ်မျိုးတို့၏ အလယ်အကြား၌သာလျှင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အားဖြင့် ယာယီ ခေတ္တခဏ ရှိလျက် ထင်ရှား လာသည် ဟူလို။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅။)

၅။ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာသည် ထင်ရှားလတ်သော် **သင်္ခါတလက္ခဏာ**၏ ဥပါဒ်-ဌီ- ဘင် ဟူသော အလွန်တိုသော ကာလရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌ ပျက်ခြင်း ဘင်၏၊ ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌လည်း ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၈။)

သင်္ခါတတရားတိုင်း၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးစီ အသီးအသီး ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒ်-ဌီ- ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးရှိသော တရားမှန်သမျှသည် သင်္ခါတတရားတည်း။ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်းသည် သင်္ခါတတရားဟု သိကြောင်း အမှတ်အသား = သင်္ခါတလက္ခဏာတည်း။

သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော သင်္ခါတလက္ခဏာ၏ ဥပါဒ်ခဏ ဌီခဏ ဘင်ခဏဟူသော အလွန်တိုတောင်းသော ကာလရှိသည်၏ အဖြစ်သည်လည်း ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ - ထိုသင်္ခါတလက္ခဏာ၏ ခဏတစ်ပါးသို့ တိုင်အောင် မတည်တံ့ခြင်းကြောင့်တည်း။ (ဥပါဒ်ခဏသည် ဌီခဏသို့ တိုင်အောင်၊ ဌီခဏသည်လည်း ဘင်ခဏသို့ တိုင်အောင်၊ ဘင်ခဏသည်လည်း အခြားသော ပရမတ်တရား၏ = အသစ်အသစ်သော ပရမတ်တရား၏ ဥပါဒ်ခဏသို့ တိုင်အောင် မတည်တံ့ခြင်း- ကြောင့်ဟု ဆိုလို၏။) ထို့ကြောင့် ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌ ပျက်ခြင်း ဘင်၏၊ ပျက်ဆဲ ဘင်ခဏ၌လည်း ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါတလက္ခဏာ၏ အလွန် တိုတောင်းသော သက်တမ်းကာလ ရှိသည်၏အဖြစ်သည်လည်း ထင်ရှားလာကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ဤအရာ၌ ဥဒယ-ဝယ = အဖြစ်-အပျက်မျှကို ယူ၍ ဖွင့်ဆိုခြင်းသည် ဤ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကို ရှုမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် တည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဌီခဏ၏ မရှိခြင်းကြောင့်ကား မဟုတ်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၂၅-၄၂၆။)

ဤသို့လျှင် သစ္စ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - နယ - လက္ခဏာ အပြားတို့ ထင်ရှားလာသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝယ် “ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရတရားတို့သည် ရှေး၌ မဖြစ်ဖူးကုန်သည် ဖြစ်၍ ယခုမှ အသစ်ဖြစ်ကုန်သတတ်၊

ဖြစ်ကုန်ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အရှည်မတည် ချက်တစ်ဖြုတ် ချုပ်ပျက်ကုန်သတတ်”ဟု အမြဲ အသစ် အသစ်တို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၍ သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်လာပေကုန်၏။ အမြဲ အသစ်အသစ်တို့သာ ဖြစ်ကုန်၍ ထင်လာကုန်သည် မဟုတ်သေး။ စင်စစ်မှာမူ နေခြည်ထိပျောက် နှင်းရည်ပေါက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရေပြောက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ရေပေါ်၌ တောင်ဝှေးတုတ်ချောင်းဖြင့် သားလိုက်သော အရေးအသားကဲ့သို့ လည်းကောင်း၊ ပွတ်ဆောက်ဖျားပေါ်၌ တင်ထားလိုက်သော မုန့်ညင်းစေ့ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ လျှပ်စစ်ပြက်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း = လျှပ်စစ် လျှပ်ပန်းနွယ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း သက်တမ်းအားဖြင့် တိုတောင်းလှစွာသော အချိန် ကာလမျှသာ တည်ခြင်း ရှိကုန်၏ ဟူ၍လည်း ထင်လာကုန်၏။

သည်မျှသာမကသေး။ မျက်လှည့်ပမာ၊ တံလှုပ်ပမာ၊ အိပ်မက်ပမာ၊ ထင်းမီးစကိုကိုင်၍ ပတ်ပတ်လည်- အောင် လှည့်အပ်သော မီးစက်မီးဝိုင်းပမာ၊ ဂန္ဓဗ္ဗဗုဒ္ဓတို့၏ မြူးတူးပျော်ပါး ကစားလိုသော အလိုဆန္ဒဖြင့် မြို့ကဲ့သို့ ကောင်းကင်၌ ထင်စေအပ်သော = တည်ထောင်ဖန်ဆင်းအပ်သော နတ်မြို့ပမာ၊ ရေမြုပ်စိုင်းပမာ၊ ငှက်ပျောတုံး ပမာ- အစရှိသည်တို့ကဲ့သို့ အနှစ်ကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ အနှစ်မဲ့ကုန်၏ - ဟုလည်း ထင်လာကုန်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၈- ၂၆၉။)

တရုဏ ဝိပဿနာဉာဏ်

ဧတ္တာဝတာနေန “ဝယဓမ္မမေဝ ဥပ္ပဇ္ဈတိ၊ ဥပ္ပန္နစ္စ ဝယံ ဥပေတိ”တိ ဣမိနာ အာကာရေန သမပညာသ- လက္ခဏာနိ ပဋိဝိဇ္ဈိတာ ဌိတံ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနံ နာမ တရုဏဝိပဿနာဉာဏံ အဓိဂတံ ဟောတိ။ ယဿာဓိဂမာ အာရဇ္ဈဝိပဿကောတိ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၉။)

ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယဗ္ဗယကို ဝိပဿနာဘာဝနာဉာဏ်- ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သည့် တိုင်အောင်သော ဘာဝနာ အစီအရင်ဖြင့် ဤယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် “သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ပျက်ခြင်းသဘောတရား ရှိသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဖြစ်ပြီး၍လည်း မိမိ၏ သဘောဓမ္မတာအားဖြင့် ပျက်ခြင်းသို့သာလျှင် ကပ်ရောက်သွား၏”ဟု ဤသို့သော အခြင်း အရာအားဖြင့် အမျှ (၅၀)သော လက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်းသိမြင်ပြီး၍ တည်နေသော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ မည်သော နုနယ်သော တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရအပ်ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ကို ရရှိခြင်းကြောင့် အာရဇ္ဈဝိပဿက = အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာ ရှိသော = အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာ ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၉။)

သစ္စကအမေး - ဘုရားရှင်အဖြေ

ကိတ္တာဝတာ စ န ခေါ ဘောတော ဂေါတမဿ သာဝကော သာသနကရော ဟောတိ ဩဝါဒပတိကရော၊ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော ဝိဂတကထံကထော ဝေသာရဇ္ဈပ္ပတ္တော အပရပ္ပစ္စယော သတ္တုသာသနေ ဝိဟရတီတိ။ ဣဓ အဂ္ဂိဝေဿန မမ သာဝကော ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ပဿတိ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ။ ပ ။ ယာ ကာစိ သညာ။ ပ ။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ။ ပ ။ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ။ ပ ။ ။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿန မမ သာဝကော သာသနကရော ဟောတိ ဩဝါဒပတိကရော၊ တိဏ္ဍဝိစိကိစ္ဆော ဝိဂတကထံကထော ဝေသာရဇ္ဈပ္ပတ္တော အပရပ္ပစ္စယော သတ္တုသာသနေ ဝိဟရတီတိ။ (မ၊ ၁၊ ၂၉၇။ စူဠသစ္စကသုတ္တန်။)

သမ္မပ္ပညာယ ပဿတီတိ သဟ ဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ သုဠ ပဿတီ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၉၇။)

သမ္မ ပ ။ ပဿတီတိ ပုဗ္ဗဘာဂေ ဝိပဿနာဉာဏေန သမ္မသနဝသေန၊ မဂ္ဂက္ခဏေ အဘိသမယဝသေန သုဠ အတ္တပစ္စက္ခေန ဉာဏေန ပဿတီ။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၈၁။)

သန္တက-အမေး — အဘယ်မျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် အရှင်ဂေါတမ၏ တပည့်သာဝကသည် အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ ညွှန်ကြားချက်ကို လိုက်နာသူ ဖြစ်သနည်း၊ ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်လျက် သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်း ကင်းလျက် ရဲရင့်ခြင်း (= ရဲရင့်သောဉာဏ်) သို့ရောက်လျက် သူတစ်ပါးကို ကိုယ်စား ယုံကြည်ရန် မလိုတော့သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ နေပါသနည်း - ဟု မေး၏။

ဘုရားရှင်-အဖြေ — အဂ္ဂိဝေဿန . . . ဤသာသနာတော်၌ ငါ၏ တပည့်သာဝကသည် —

၁။ အတွင်း (= အဇ္ဈတ္တ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊

၂။ အပ (= ဗဟိဒ္ဓ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊

၃။ ရုန့်ရင်းသည်ဖြစ်စေ၊

၄။ သိမ်မွေ့သည်ဖြစ်စေ၊

၅။ ယုတ်သည်ဖြစ်စေ၊

၆။ မြတ်သည်ဖြစ်စေ၊

၇။ အဝေး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊

၈။ အနီး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊

၉။၁၀။၁၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်အားလုံးကို —

“ဤရုပ်သည် ငါပိုင် မဟုတ်၊ ဤရုပ်သည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရုပ်သည် ငါ့ကိုယ် = အတ္တ မဟုတ်” - ဟု

ဤသို့လျှင် ဤရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း (ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဟူသော) ကောင်းသောပညာဖြင့် ရှုမြင်၏။

ခံစားခြင်း = ဝေဒနာကို။ ပ ။

မှတ်သားခြင်း = သညာကို ။ ပ ။

ပြုပြင်စီရင်မှု = သင်္ခါရတို့ကို။ ပ ။

အထူးသိမှု = ဝိညာဏ်အားလုံးကို။ ပ ။ ရှုမြင်၏။

အဂ္ဂိဝေဿန . . . ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ငါ၏ တပည့်သာဝကသည် အဆုံးအမကို လိုက်နာသူ ညွှန်ကြားချက်ကို လိုက်နာသူဖြစ်၏။ ယုံမှားခြင်းကို လွန်မြောက်လျက် သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်းကင်းလျက် ရဲရင့်ခြင်း ဉာဏ်သို့ ရောက်လျက် သူတစ်ပါးကို ကိုယ်စားယုံကြည်ရန် မလိုတော့သည်ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရားသာသနာတော်၌ နေ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (မ၊၁၊၂၉၇။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်မြန်မာပြန်၊၃၀၅။ စူဠသစ္စကသုတ္တန်။)

[မှတ်ချက် — အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အနိစ္စတော ဝဝတ္ထေတိတိအာဒိနာ နယေန အတိတတ္တိကဿေဝ စ ဝသေန သမ္မသနဿ ဝုတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တာဒိဘေဒံ အနာမသိတာပိ အတိတတ္တိကဿေဝ ဝသေန ပရိစ္ဆိန္ဒိ-တာပိ အနိစ္စာဒိတော သမ္မသနံ ကာတဗ္ဗမေ။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၃။) — အထက်ပါ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မြန်မာပြန်မှာ ဤ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအဖွင့်နှင့် အညီပင် ဖြစ်သည်။]

ယသ္မာ ပနေတ္ထ ပဿတီတိ ဝုတ္တတ္တာ သေက္ခဘူမိ ဒဿိတာ။ တသ္မာ ဥတ္တရိ အသေက္ခဘူမိ ပုစ္ဆန္တော ဒုတိယံ ပဉ္စ ပုစ္ဆိ တမ္ပိဿ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၈၂။)

ဤ အထက်ပါ အဖြေမှာ - ပဿတိ = ရှုမြင်၏ဟု ဟောကြားထားတော်မူသည့်အတွက် သေက္ခဘုံကို ညွှန်ပြလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အထက် အသေက္ခဘုံကို မေးလျှောက်လို၍ ဒုတိယပြဿနာကို ဆက်လက်၍ မေးမြန်းပြန်၏။ ဘုရားရှင်ကလည်း အဖြေပေးတော်မူ၏။ ယင်းဒုတိယ အမေးအဖြေမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ကိတ္တာဝတာ ပန ဘော ဂေါတမ ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ ဒီဏာသဝေါ ဝုသိတဝါ ကတကရဏီယော ဩဟိတဘာရော အနုပ္ပတ္တသဒတ္တော ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇနော သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္တောတိ။

ဣမ အဂ္ဂိဝေဿန ဘိက္ခု ယံ ကိဉ္စိ ရူပံ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ ဩဠာရိကံ ဝါ သုခုမံ ဝါ ဟိနံ ဝါ ပဏီတံ ဝါ ယံ ဒူရေ သန္တိကေ ဝါ။ သဗ္ဗံ ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ”တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္ပပ္ပညာယ ဒိသ္မာ အနုပါဒါ ဝိမုတ္တော ဟောတိ။ ယာ ကာစိ ဝေဒနာ။ ပ ။ ယာ ကာစိ သညာ။ ပ ။ ယေ ကေစိ သင်္ခါရာ။ ပ ။ ယံ ကိဉ္စိ ဝိညာဏံ။ ပ ။

ဧတ္တာဝတာ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿန ဘိက္ခု အရဟံ ဟောတိ ဒီဏာသဝေါ ဝုသိတဝါ ကတကရဏီယော ဩဟိတဘာရော အနုပ္ပတ္တသဒတ္တော ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇနော သမ္ပဒညာ ဝိမုတ္တော။ (မ၊၁၊၂၉၈။)

သစ္စက-အမေး - အရှင်ဂေါတမ အဘယ်မျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ရဟန်းသည် အာသဝေါကုန်ပြီးသော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုကျင့်ပြီးသော ဝန်ကို ချထားပြီးသော မိမိ (အရဟတ္တဖိုလ်) အကျိုးစီးပွားသို့ ရောက်ပြီးသော ဘဝကို နှောင်ဖွဲ့ခြင်း = သံယောဇဉ် ကုန်ခန်းပြီးသော ကောင်းစွာ သိ၍ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာဖြစ်ပါသနည်းဟု မေး၏။

ဘုရားရှင်-အဖြေ - အဂ္ဂိဝေဿန . . . ဤ သာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် -

- ၁။ အတွင်း = (အဇ္ဈတ္တ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၂။ အပ = (ဗဟိဒ္ဓ)၌ ဖြစ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၃။ ရုန့်ရင်းသည်ဖြစ်စေ၊
- ၄။ သိမ်မွေ့သည်ဖြစ်စေ၊
- ၅။ ယုတ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၆။ မြတ်သည်ဖြစ်စေ၊
- ၇။ အဝေး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၈။ အနီး၌ (တည်သည်) ဖြစ်စေ၊
- ၉။၁၀။၁၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော ရုပ်အားလုံးကို -

“ဤရုပ်သည် ငါ့ဟာ မဟုတ်၊ ဤရုပ်သည် ငါ မဟုတ်၊ ဤရုပ်သည် ငါ့ကိုယ် မဟုတ်” - ဟု

ဤသို့ ဤရုပ်ကို အမှန်အတိုင်း (ဝိပဿနာပညာ မဂ်ပညာဟူသော) ကောင်းသောပညာဖြင့် ရှုမြင်၍ မစွဲလမ်းဘဲ လွတ်မြောက်၏။

- ခံစားခြင်း = ဝေဒနာကို။ ပ ။
- မှတ်သားခြင်း = သညာကို။ ပ ။
- ပြုပြင်စီရင်မှု = သင်္ခါရတို့ကို။ ပ ။
- အထူးသိမှု = ဝိညာဏ်အားလုံးကို။ ပ ။

အဂ္ဂိဝေဿန . . . ဤမျှသော အတိုင်းအရှည်ဖြင့် ရဟန်းသည် အာသဝေါကုန်ပြီးသော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်သုံးပြီးသော ပြုဖွယ်ကိစ္စကို ပြုကျင့်ပြီးသော ဝန်ကိုချထားပြီးသော မိမိ (အရဟတ္တဖိုလ်) အကျိုးစီးပွားသို့ ရရောက်ပြီးသော ဘဝကို နှောင်ဖွဲ့ခြင်း = သံယောဇဉ် ကုန်ခန်းပြီးသော ကောင်းစွာသိ၍ လွတ်မြောက်ပြီးသော ရဟန္တာဖြစ်၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (မ၊၁၊၂၉၈။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် မြန်မာပြန်၊၃၀၅-၃၀၆။)

ဤ ဒေသနာတော်တွင် ဘုရားရှင်၏ ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့် ရှုကွက်နှင့်အညီ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သေက္ခဘုံသို့ ရောက်ရှိရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ အသေက္ခဘုံသို့ ရောက်ရှိရေးအတွက်လည်းကောင်း၊ တစ်နည်း သေက္ခအရိယာ သူတော်ကောင်း ဖြစ်ရေးအတွက် လည်းကောင်း၊ အသေက္ခရဟန္တာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ရေး အတွက်လည်းကောင်း — အဇ္ဈတ္တဖြစ်စေ၊ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်စေ၊ ဩဠာရိကဖြစ်စေ၊ သုခုမဖြစ်စေ၊ ဟိနဖြစ်စေ၊ ပဏီတဖြစ်စေ၊ ဒူရဖြစ်စေ၊ သန္တိကဖြစ်စေ၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်သည့် ရုပ်အားလုံးကို၊ ဝေဒနာအားလုံးကို၊ သညာအားလုံးကို၊ သင်္ခါရအားလုံးကို၊ ဝိညာဏ်အားလုံးကို — “နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ” ဟု = အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ဤညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ် ရင့်သန်-ရေးအတွက် —

- ၁။ ရံခါ ရုပ်တရားကို၊
- ၂။ ရံခါ နာမ်တရားကို၊
- ၃။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၄။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၅။ ရံခါ အတိတ် ခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၆။ ရံခါ အနာဂတ် ခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၇။ ရံခါ ပစ္စုပ္ပန် ခန္ဓာငါးပါးကို၊
- ၈။ ရံခါ အကြောင်းတရားကို၊
- ၉။ ရံခါ အကျိုးတရားကို တစ်လှည့်စီ လှည့်လည်၍ —
- ၁၀။ ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာကို၊
- ၁၁။ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာကို၊
- ၁၂။ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ တွင်တွင်ကြီးသာ ဝိပဿနာ ရှုပါလေ။ ရှေးတွင် ရေးသား တင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ကာယာနုပဿနာ၊ ဝေဒနာနုပဿနာ၊ စိတ္တာနုပဿနာ၊ ဓမ္မာနုပဿနာ နည်းတို့-ဖြင့်လည်း တစ်လှည့်စီ လှည့်လည်၍ ဝိပဿနာရှုပါလေ။

သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် - တတိယဆင့်

ဤနုနယ်သော တရုဏဝိပဿနာသို့ တိုင်အောင် တင်ပြခဲ့သော စကားအစဉ် တရားအယဉ်တို့ဖြင့် —

- ၁။ အာနာပါနုဿတိသမာဓိကို စတုတ္ထဈာန်သို့ တိုင်အောင် ရှုပွားပုံ ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန် ကျင့်စဉ် ပထမဆင့်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ အဇ္ဈတ္တ၌ ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မတည်းဟူသော ခန္ဓာငါးပါး၊ ဗဟိဒ္ဓ၌ ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မတည်းဟူသော ခန္ဓာငါးပါး၊ ဤသို့လျှင် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ-အမည်

ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကို သိမ်းဆည်းပုံ သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် ဒုတိယဆင့်ကိုလည်းကောင်း၊ အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်း၊ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း၊ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတို့တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။ ယခုအခါ သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် တတိယဆင့်ကို ရေးသားတင်ပြနေဆဲ ဖြစ်၏။ ထိုတတိယဆင့်တွင် — (က) ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း၊ (ခ) သမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၊ (ဂ) ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းဟု အပိုင်းကြီး သုံးပိုင်း ပါဝင်၏။ ယင်းတတိယဆင့်ကို ညွှန်ကြားထားတော်မူသော ဒေသနာတော်မှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ —

၃။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ကာယသ္မိံ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၁။)

သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ၊ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဝေဒနာသု ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၂။)

သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ၊ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ စိတ္တသ္မိံ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၆။)

သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ၊ ဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ၊ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ ဝါ ဓမ္မေသု ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၇-၇၈။)

ဤဒေသနာတော်တို့ကား ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော သတိ၏ ကပ်၍တည်ရာ အာရုံဓမ္မတို့၌ —

၁။ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊

၂။ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘော၊

၃။ ဖြစ်ကြောင်းသဘောနှင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ချုပ်ကြောင်းသဘောနှင့် ချုပ်ခြင်းသဘောတို့ကို —

အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွားသုံးသပ်ရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသော ဒေသနာတော်များပင် ဖြစ်ကြ၏။ ဤဒေသနာတော်များနှင့်အညီ နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရှိသော ဤကျမ်း၌လည်း — **သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် တတိယဆင့်**သို့ တိုင်အောင်သော ကျင့်စဉ် အရပ်ရပ်တို့ကို ရေးသားတင်ပြခဲ့လေပြီ။ နိဗ္ဗာန်ကို လိုလားတောင့်တကုန်သော သူတော်ကောင်းအပေါင်းတို့သည် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများ အားထုတ်တော်မူနိုင်ကြပါစေကုန်သတည်း။ ဤတရုဏဝိပဿနာပိုင်းတွင် ဥပက္ကိလေသတရား (၁၀)ပါးတို့ ဖြစ်တတ်ကြောင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ရေးသားဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ယင်းဥပက္ကိလေသတရား အကြောင်းကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။ —

ဝိပဿနပုက္ကိလေသ (၁၀) ပါး

ထိုနောင် ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဟု ဆိုအပ်သော ဤ တရုဏဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် ဝိပဿနာကို ညစ်ညူးစေတတ်ကုန်သော ဥပက္ကိလေသတရား (၁၀)မျိုးတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ဆိုရမူ ဝိပဿနပုက္ကိလေသတရားတို့သည် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် ပဋိဝေဓသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော အရိယသာဝက၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ သီလပျက်စီးခြင်းစသော တစ်စုံတစ်ခုသော ပျက်ပြားနေသော အကျင့်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဘာဝနာကို အားထုတ်ပါသော်လည်း ဘာဝနာလုပ်ငန်း၏ စပ်ကြားကာလ လမ်းခုလတ် တစ်နေရာ၌ စိတ်ဓာတ်များ တွန့်ဆုတ်၍ စွန့်ပစ်ချထားအပ်သော ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း၊ သီလစသည် ပြည့်စုံပါသော်လည်း ပျင်းရိလျက် ဝိပဿနာဘာဝနာကို အားမထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း

မဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်။ အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ — ကောင်းမွန်မှန်ကန်သော ဘုရားဟောဒေသနာတော်နှင့် ညီညွတ်သော ကျင့်စဉ်ရှိသော ရွှေလုံလ နောက်လုံလစပ်၍ ကောင်းသောလုံလဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏာဘာဝနာကို မပြတ်အားထုတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာ ရှိသော အာစာရကုလပုတ္တ = အမျိုးကောင်းသား၏ သန္တာန်၌ကား ဧကန် ဖြစ်ကုန်သည်သာတည်း။ မဖြစ်ကုန်သည်ကား မဟုတ်ကုန်။ (အကယ်၍ မဖြစ်ကုန်ခဲ့သော် မဂ်ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားသိတတ်သော မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ်သည်ပင်လျှင် မဖြစ်သင့်- တော့သောကြောင့် ဖြစ်၏။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ ပဋိဝေဓနယ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော အရိယသာဝက သူတော်- ကောင်း၏ သန္တာန်၌ ဥပက္ကိလေသတရားများသည် မဖြစ်ကုန်ဟူသော စကားမှာ ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်း အရ အကောင်းဆုံးကို ညွှန်ပြသည့်အနေဖြင့် အလွန်ဆုံးကို သတ်မှတ်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် ဘယာနုပဿနာဉာဏ် အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဟု ဆိုအပ်သော နုနယ်သော တရုဏဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာရှိသော အာရဒ္ဓဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌လည်း မဖြစ်နိုင်ကုန်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ- ဉာဏ်စသည်ဖြင့် ခေါ်ဆိုအပ်သော အားကောင်းမောင်းသန်၍ သန်မာ အားရှိသော ဗလဝိပဿနာ၏ အစွမ်း- ဖြင့်လည်း အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာရှိသော အာရဒ္ဓဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌လည်း မဖြစ်နိုင်ကြကုန်။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်ကို ဥက္ကဋ္ဌနိဒ္ဒေသနည်းဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၇။)

ယင်းဥပက္ကိလေသတရားတို့မှာ ဩဘာသ၊ ဉာဏ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သုခ၊ အဓိမောက္ခ၊ ပဂ္ဂဟ၊ ဥပဋ္ဌာန၊ ဥပေက္ခာ၊ နိကန္တိ ဟု (၁၀)မျိုး ရှိပေ၏။

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပုံ

အနိစ္စတော မနသိကရောတော ဩဘာသော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ “ဩဘာသော ဓမ္မော”တိ ဩဘာသံ အာဝဇ္ဇတိ၊ တတော ဝိက္ခေပေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။ တေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတမာနသော အနိစ္စတော ဥပဋ္ဌာနံ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။ ဒုက္ခတော။ အနတ္တတော ဥပဋ္ဌာနံ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။

အနိစ္စတော မနသိကရောတော ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပ။ ပီတိ။ ပဿဒ္ဓိ။ သုခံ။ အဓိမောက္ခော။ ပဂ္ဂဟော။ ဥပဋ္ဌာနံ။ ဥပေက္ခာ။ နိကန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ “နိကန္တိ ဓမ္မော”တိ နိကန္တိ အာဝဇ္ဇတိ၊ တတော ဝိက္ခေပေါ ဥဒ္ဓစ္စံ။ တေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတမာနသော အနိစ္စတော ဥပဋ္ဌာနံ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။ ဒုက္ခတော။ အနတ္တတော ဥပဋ္ဌာနံ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။ (ပဋိသံ၊ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၆၉။)

ဩဘာသာဒိသု “အရိယဓမ္မော”တိ ပဝတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စံ ဝိက္ခေပေါ ဓမ္မုဒ္ဓစ္စံ၊ တေန ဓမ္မုဒ္ဓစ္စေန ဝိပဿနာဝိထိတော ဥက္ကမနေန ဝိရူပံ ဂဟိတံ ပဝတ္တိတံ မာနသံ ဓမ္မုဒ္ဓစ္စသိဂ္ဂဟိတမာနသံ။ ဩဘာသော ဓမ္မောတိ ကာရဏူပစာ- ရေနာဟ။ ဤဒိသံ ဩဘာသံ ဝိဿဇ္ဇန္တော မမ အရိယမဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ ဩဘာသံ အာဝဇ္ဇတိ “နိဗ္ဗာန”န္တိ ဝါ “မဂ္ဂေါ”တိ ဝါ “ဖလ”န္တိ ဝါ။ နိဗ္ဗာနန္တိ ဂဏှန္တော တတ္ထ ပဝတ္ထဓမ္မေ မဂ္ဂဖလဘာဝေန ဂဏှာတိ။ ဉာဏာဒိကေ ပန မဂ္ဂဖလဘာဝေန ဂဏှာတိ။ ပ။ တတ္ထ အနိစ္စ။ ပ။ နပ္ပဇာနာတိ “မဂ္ဂံ ပတ္ထောသိ”တိ သညာယ အနိစ္စတာ- ဒိဝသေန မနသိကာရဿေဝ အဘာဝတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၇-၄၂၈။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းသို့ အနိစ္စဟု ရှုပွား- နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာနုဘော်ကြောင့် ဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းသို့ ဒုက္ခဟု ရှုပွားနေသော ဝိပဿနာ

ဉာဏ်၏ အာနုဘော်ကြောင့် ဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ရှုပွားနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ယင်းသို့ အနတ္တဟု ရှုပွားနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာနုဘော်ကြောင့် ဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ “ဤသို့သော အရောင်အလင်းကို လွှတ်သော အရောင်အလင်းကို ဖြစ်ပေါ်စေသော တရားသည် ငါလိုချင်တောင့်တအပ်သော အရိယမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်တရားတည်း”ဟု ဩဘာသ = အရောင်အလင်းကို နှလုံးသွင်း၏။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုအရောင်အလင်းကို အရိယမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟု နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော စိတ်ပျံ့လွင့်မှုကား ဥဒ္ဓစ္စ မည်၏။ ထိုဥဒ္ဓစ္စသည် သင်္ခါရတရားတို့၏အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ရှုနေသော ဝိပဿနာ လမ်းရိုး လမ်းဟောင်းကြီးမှ ဖွဲ့သွားပြီး ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်းကိုသာလျှင် အရိယဓမ္မအရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ တရားစစ် တရားမှန်ဟု နှလုံးသွင်းနေ၏။ ထိုသို့ နှလုံးသွင်းနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို ဝိပဿနာလမ်းရိုးလမ်းဟောင်းကြီးမှ ဖွဲ့သွားသဖြင့် ဖောက်ပြန်စွာ စွဲယူအပ် ဖြစ်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုသို့ ဖောက်ပြန်စွာ စွဲယူအပ် ဖြစ်စေအပ်သော စိတ်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “မဂ်ဆိုက်ပြီ” ဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် နှလုံးသွင်းမှု၏ပင်လျှင် အလျှင်းမရှိတော့ခြင်းကြောင့် အနိစ္စအားဖြင့် ထင်လာသော သင်္ခါရအာရုံကို အနိစ္စဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိ။ ဒုက္ခအားဖြင့် ထင်လာသော သင်္ခါရအာရုံကို ဒုက္ခဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိ။ အနတ္တအားဖြင့် ထင်လာသော သင်္ခါရအာရုံကို အနတ္တဟု မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိ။ ထိုသို့ မသိမှုသည်ပင် ဝိပဿနာလမ်းခရီးမှ လွဲချော်သွားပြီ ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၆၉။ မဟာဇီ၊ ၂၄၂၇-၄၂၈။)

ဤကဲ့သို့ သဘောရှိသော ဩဘာသ = အရောင်အလင်းကို လွှတ်နေသော ထွက်စေသော တရားသည် ငါ၏ အရိယမဂ်တည်း၊ ငါ၏ အရိယဖိုလ်တည်းဟု စွဲယူ၏။ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းကို နိဗ္ဗာန်ဟု စွဲယူ၏။ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းကို နိဗ္ဗာန်ဟု စွဲယူသည်ရှိသော် ထိုဩဘာသ = အရောင်အလင်း၌ အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော တရားတို့ကို အရိယမဂ်တရား၊ အရိယဖိုလ်တရား၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူ၏။ ဉာဏ်စသော အခြားအခြားသော ဥပက္ကိလေသတရားတို့ကိုကား အရိယမဂ် အရိယဖိုလ် အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင် စွဲယူ၏။ နိဗ္ဗာန်ဟုကား မစွဲယူ။ (မဟာဇီ၊ ၂၄၂၇-၄၂၈။)

ခ။ ဩဘာသ = အရောင်အလင်း

ပဉ္စဝေါကာရဘုံဝယ် ပဝတ္တိအခါ၌ ဟဒယဝတ္ထုကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်တိုင်း စိတ်တိုင်းသည် စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဝိပဿနာစိတ်များသည်လည်း ဟဒယဝတ္ထုရုပ်ကိုပင် မှီတွယ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေသော စိတ်များပင် ဖြစ်ကြရကား စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်များကို ဖြစ်စေနိုင်သော စိတ်များပင် ဖြစ်ကြ၏။

ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ရုပ်ကလာပ်တိုင်း ရုပ်ကလာပ်တိုင်း၌ ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ ပါဝင်လျက်ရှိ၏။ ယင်း ရူပါရုံ = ဝဏ္ဏဓာတ်ကား အလွန် တောက်ပလျက်ရှိ၏။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာစိတ် တစ်ခု တစ်ခုသည် စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ်ပေါင်းများစွာကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ စက္ကန့်ပိုင်း မိနစ်ပိုင်းအတွင်း၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ပေါင်းလည်း များစွာပင် ဖြစ်နိုင်၏။ စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်ပေါင်းလည်း အလွန်အလွန် များပြားစွာပင် ဖြစ်နိုင်၏။ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်အလင်းနှင့် အခြားရုပ်ကလာပ်တစ်ခု၏ အတွင်း၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်

အလင်းတို့သည် အလွန်နီးကပ်စွာ ပွတ်ချုပ် ထိခိုက်လျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထို့ကြောင့်၊ ထင်းမီးစ တစ်ခုကို ကိုင်၍ ဝှေ့ရမ်းလိုက်ဘိသကဲ့သို့၊ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်အလင်းတို့ကို တစ်ဆက်တည်းဟု ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ထင်ရ၏။

တစ်ဖန် ယင်းဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင် တေဇောဓာတ် = ဥတုလည်း ပါဝင်၏။ ယင်းတေဇောဓာတ် = ဥတုကလည်း ဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ် အသစ်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာနုဘော်က ကြီးလျှင် ကြီးသလို များစွာ ဖြစ်စေနိုင်ပြန်၏။ ယင်းဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့ကို သသန္တတိပတိတ-ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရူပ = မိမိ၏ ရုပ်သန္တတိအစဉ်၌ ကျရောက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ဥတုသမုဋ္ဌာန် ရုပ်များဟု ခေါ်၏။ ယင်းဥတုသမုဋ္ဌာန် ရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင်လည်း ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ ပါဝင်၏။ ယင်းရူပါရုံ- သည်လည်း ဉာဏ်အာနုဘော် ကြီးလျှင် ကြီးသလို အလွန်တောက်ပ၏။

ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကဲ့သို့သော ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ္တဇြေဋ္ဌမကရုပ်- တို့တွင် ပါဝင်သော အလွန်တောက်ပသော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်အလင်းကိုလည်းကောင်း၊ မိမိ၏ ရုပ်သန္တတိ အစဉ်၌ ကျရောက်ဖြစ်ပွားလျက်ရှိသော ယင်းစိတ္တဇြေဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုကြောင့် ဉာဏ်အာနုဘော် ကြီးလျှင် ကြီးသလို ဆင့်ကဲဆင့်ကဲ ထပ်ကာထပ်ကာ အဆက်မပြတ် အထပ်ထပ် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဥတုသမုဋ္ဌာန်ရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော အလွန်တောက်ပသော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင် အလင်းကိုလည်းကောင်း **ဝိပဿနောဘာသ = ဝိပဿနာဉာဏ်ရောင်**ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ **ဥပက္ခိလေသာ လောက**ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။

ထိုအရောင်အလင်း နှစ်မျိုးတို့တွင် ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇြေဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင် သော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်အလင်းသည်ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာကိုယ်အတွင်း၌ သာလျှင် ပြုံးပြုံးပြက် တလက်လက် တောက်ပလျက် တည်နေ၏။ ယင်းဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်တည်ရှိသော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အလွန်တောက်ပသော အရောင်အလင်းသည်ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ကိုယ်တွင်း၌ သာမက ခန္ဓာကိုယ်ကို လွှတ်၍ ဉာဏ်၏ အာနုဘော်အားလျော်စွာ ဝန်းကျင်ပတ်ချာ အရပ် (၁၀) မျက်နှာသို့တိုင်- အောင် ပျံ့နှံ့၍ တည်၏။ (ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့်ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်ကလာပ်တိုင်းတွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုတိုင်းက ဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ယင်း ဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော တေဇောဓာတ် = ဥတုကလည်း အခြားအခြားသော ဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်စေပြန်၏။ ဤနည်းဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာနုဘော်က ကြီးလျှင်လည်း ကြီးသလို၊ သေးလျှင်လည်း သေး- သလို ဘုတ်အဆက်ဆက် ရိုက်ခတ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေ၏။ ထိုဥတုဇြေဋ္ဌမကရုပ်တို့သည် အဇ္ဈတ္တတွင် သာမက ဗဟိဒ္ဓသို့တိုင်အောင် ဘုတ်အဆက်ဆက် ရိုက်ခတ်လျက် = ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုတွင် ပါဝင်တည်ရှိသော တေဇောဓာတ်က နောက်ထပ် ရုပ်ကလာပ် အသစ်အသစ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်နေ- ကြ၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့ ပျံ့နှံ့သည်နှင့်အမျှ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့၏ ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ အရောင်သည်လည်း ဝန်းကျင်ပတ်ချာ အရပ်ဆယ်မျက်နှာသို့ တိုင်အောင် ပျံ့နှံ့၍ တည်၏။) ထိုဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်အားသာလျှင် ထင်ရှား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုအရောင်အလင်းဖြင့် တွေ့ထိမိရာ အရပ်၌ တည်ရှိသော ရူပါရုံအပေါင်းကိုလည်း တွေ့မြင်နိုင်၏။ ထိုသို့ တွေ့မြင်လေသော် စက္ခု- ဝိညာဏ်ဖြင့်ပင် တွေ့မြင်လေသလော၊ သို့မဟုတ် မနောဝိညာဏ်ဖြင့်ပင် တွေ့မြင်လေသလော — ဤသို့ စူးစမ်းဆင်ခြင်ကြည့်သင့်ပေသည်ဟု ဆရာမြတ်တို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို ရရှိတော် မူကြကုန်သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သန္တာန်၌ကဲ့သို့ ထိုရူပါရုံအပေါင်းသည် (= ပန်းအမျိုးမျိုးစသော ရူပါရုံအပေါင်းသည်)

မနောဝိညာဏ်ဖြင့်သာလျှင် သိမြင်အပ်သော တရားဖြစ်၏ဟု ယူခဲ့သော် သင့်သကဲ့သို့ ထင်ပေသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၈-၄၂၉။)

ထိုဝိပဿနာ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ရှိသော် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါ့အား ဤအခါမှ ရှေး၌ ဤသို့သဘောရှိသော အရောင်အလင်းသည် မဖြစ်ဖူးလေစွတကား၊ မချွတ်ဧကန်ပင် ငါသည် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သည် ဖြစ်လတ်ပြီ၊ အရိယဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သည် ဖြစ်လတ်ပြီ”- ဤသို့လျှင် အရိယမဂ် မဟုတ်သော ဩဘာသကိုပင်လျှင် အရိယမဂ်ဟူ၍ အရိယဖိုလ်မဟုတ်သော ဩဘာသကိုပင်လျှင် အရိယဖိုလ်ဟူ၍ စွဲယူ၏။ အရိယမဂ် မဟုတ်သည်ကို အရိယမဂ်ဟူ၍ အရိယဖိုလ် မဟုတ်သည်ကို အရိယဖိုလ် ဟူ၍ စွဲယူသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာလမ်းရိုးသည် လွဲချော်သွားပြီ ဖြစ်၏။ (ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် ‘ငါ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပေပြီ’ဟု ရနိုးခြင်းဖြင့် ဝိပဿနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စွန့်လွှတ်လိုက်သောကြောင့် ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာလမ်းရိုးလမ်းမှန်မှ ဖဲတက်သွားသည် လမ်းချော်သွားသည် မည်၏။ တစ်နည်း ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ထိုသို့ မဂ်ရပြီးဟု ထင်မှတ်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် ဝိပဿနာလမ်းရိုးလမ်းမှန် မှ ဖဲတက်သွားသည် မည်ပေသည်။) ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ဝိပဿနာဟူသော မူလကမ္မဋ္ဌာန်းကို လွှတ်လိုက်၍ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းကိုသာလျှင် သာယာလျက် ထိုင်နေ၏။ (လမ်းမှားလမ်းလွဲသို့ ရောက်ရှိ နေခြင်း ဖြစ်၏။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၀။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၂၉။)

[မှတ်ချက် — န ဝတ မေ ဣတော ပုဗ္ဗေ ဧဝရူပေါ ဩဘာသော ဥပ္ပန္နပုဗ္ဗော = ငါ့အား ဤအခါမှ ရှေး၌ ဤသို့သဘောရှိသော အရောင်အလင်းသည် မဖြစ်ဖူးလေစွတကား - ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားသော အဋ္ဌကထာ စကားရပ်၌ အယူအဆ မလွဲမှားမိဖို့ရန် သတိပြုပါ။ ဤသို့ သဘောရှိသော အရောင်အလင်းမျိုးသည် ရှေးက မဖြစ်ဖူးသေးဟုသာ ဆိုသည်။ ဤမှ ရှေး၌ အရောင်အလင်း လုံးဝ မဖြစ်ဖူးသေးဟုကား မဆိုပေ။ ဤ ဥဒယ-ဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိပါမှ အရောင်အလင်းသည် စ၍ ဖြစ်ပေါ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ သမထ-ပိုင်း ဥပစာရသမာဓိနှင့် နီးကပ်နေသော ပရိကမ္မသမာဓိပိုင်းမှ စ၍ သမထဘာဝနာ တစ်လျှောက် ဝိပဿနာ ဘာဝနာတစ်လျှောက်လုံး၌ အရောင်အလင်းကား ရှိသည်သာ ဖြစ်သည်။ ရှေး အာနာပါနဿတိသမာဓိပိုင်း-တွင်လည်း ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့လေပြီ။]

ထိုဩဘာသ = အရောင်အလင်းသည် အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်အား ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေလျက် ထိုင်နေရာ အရပ်မျှကိုသာလျှင် ထွန်းလင်းလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်အား တရားထိုင်နေသည့် တိုက်ခန်း အတွင်းကို ထွန်းလင်းစေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်း-တော်အား တရားထိုင်နေသည့် တိုက်ခန်း၏ ပြင်ပကိုလည်း ထွန်းလင်းလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အချို့သော ယောဂါ-ဝစရရဟန်းတော်အား ကျောင်းတိုက် တစ်ခုလုံးကို။ တစ်ဂါဝုတ် အရပ်ကို။ ယူဇနာခွဲ အရပ်ကို။ တစ်ယူဇနာ အရပ်ကို။ နှစ်ယူဇနာ အရပ်ကို။ သုံးယူဇနာ အရပ်ကို။ ပ။ အချို့သော ယောဂါဝစရရဟန်းတော်အား မြေအပြင်မှ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာပြည် အရပ်သို့ တိုင်အောင် တစ်ခဲနက်သော အရောင်အလင်းကို ပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်တော်မြတ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရောင်အလင်းတော်သည်ကား တစ်သောင်းသော လောကဓာတ်ကို ထွန်းလင်းစေလျက် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်တော်မူခဲ့လေပြီ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၀။)

ဤသို့လျှင် ထိုဩဘာသ = အရောင်အလင်း၏ နည်းသည်၏ အဖြစ် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မတူထူးခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဝတ္ထုသက်သေတည်း။

သီဟိုဠ်ကျွန်း စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက်၌ စင်္ကြံ ပတ်ပတ်လည် လှည့်ထားသော ကျောင်းဆောင် တစ်ခု ရှိ၏။ အတွင်း အိပ်ခန်းဆောင်ကိုလည်း ကာရံထား၏။ အိပ်ခန်းဆောင်ကို လှည့်ပတ်ထားသော စင်္ကြံကိုလည်း

ကာရံထား၏။ နံရံအကာ နှစ်ထပ်ရှိသော ယင်းကျောင်းဆောင် အတွင်း၌ မထေရ်ကြီး နှစ်ဦးတို့သည် သီတင်းသုံးတော်မူကြကုန်၏။ မထေရ်မြတ်ကြီး နှစ်ပါးတို့ ဩဘာသ = အရောင်အလင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ဆွေးနွေးမိသော ထိုနေ့သည်လည်း လကွယ်ပကွ ဥပုသ်နေ့ ဖြစ်၏။ အရပ်မျက်နှာတို့ကို မိုးတိမ်လွှာဖြင့် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်ကုန်၏။ ညဉ့်အဖို့၌ အင်္ဂါလေးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အမိုက်မှောင်သည် ဖြစ်ပေါ်လျက် ရှိ၏။ ထိုအခါ၌ တစ်ဦးသော သီတင်းငယ် မထေရ်က —

“အရှင်ဘုရား . . . တပည့်တော်အား ယခုအခါ၌ စေတီရင်ပြင်တော်ဝယ် မြတ်သော နေရာထက်၌ ညနေချမ်းအခါက ခင်းကျင်းပူဇော်ထားအပ်ကုန်သော ငါးပါးသော အဆင်းရှိကုန်သော ပန်းတို့သည် ထင်နေပါကုန်၏”ဟု လျှောက်ထား၏။ (သန့်ရှင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဩဘာသ အရောင်အလင်းဖြင့် ပျံ့နှံ့ရာ အရပ်၌ အဆင်းရူပါရုံ အပေါင်းသည် ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်ကို ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အားကဲ့သို့ ထင်လာကုန်၏။ — မဟာဋီ၊ ၂၂၄၂၉။)

ထိုမထေရ်ငယ်ကို မဟာထေရ်ကြီးက —

“ငါ့ရှင် . . . သင်သည် မအံ့ဩလောက်သည်ကို ဆိုဘိ၏။ ငါ့အားမူကား ယခုအခါ၌ မဟာသမုဒ္ဒရာဝယ် ယူဇနာအရပ်၌ တည်ရှိကြကုန်သော ငါးလိပ်တို့သည် ထင်လာကုန်၏” ဟု ဆို၏။

ဤကား ဩဘာသ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ရှိပုံ ဝတ္ထုတည်း။ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး ချွတ်ယွင်း၍ ပြောဆိုသည်၌ ဝတ္ထုမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဤဩဘာသကို မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟု ထင်မှားမှုသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သမထယာနိကလမ်းဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရရှိသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌ အဖြစ်များ၏။ ဤကဲ့သို့သော အရောင်အလင်းကို လွှတ်နေသော ဖြစ်ပေါ်စေသော ဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဖိုလ်တည်းဟု ရနိုးခြင်းကို အဓိမာနဟု ခေါ်ဆို၏။ သမထယာနိကလမ်းမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးလာပြီးနောက် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရရှိသောအခါ ယင်းကဲ့သို့ အဓိမာန ဖြစ်နေသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဈာန်သမာပတ်ဖြင့် ခွာထားအပ်ပြီးကုန်သော ကိလေသာတို့၏ မဖြစ်ပေါ်ခြင်းကြောင့် “ငါရဟန္တာ”ဟူ၍ စိတ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဥစ္စဝါလိကအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာနာဂမထေရ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဟံကနကအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာဒတ္တမထေရ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက် နိက္ခပဏ္ဍကမည်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော စူဠသုမနထေရ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၀။)

မဟာနာဂမထေရ်

တလင်္ဂရ အရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်လေးပါးသို့ ရောက်ရှိတော်မူသော ဓမ္မဒိန္နာ အမည်ရှိတော်မူသော ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီး တစ်ပါးသည် များစွာသော ရဟန်းသံဃာတော်အား အဆုံးအမ ဩဝါဒပေးလျက် သီတင်းသုံးတော်မူ၏။ ထိုဓမ္မဒိန္န မထေရ်သည် မိမိ၏ နေ့သန့်စင်တော်မူရာ အရပ်၌ နေထိုင်၍ “အသို့နည်း . . . ငါတို့၏ ဆရာတစ်ဆူ ဖြစ်တော်မူသော ဥစ္စဝါလိကအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာနာဂမထေရ်၏ ရဟန်းအဖြစ်ကို ပြုလုပ်ပေးတတ်သော ရဟန်းကိစ္စသည် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ရှိလေပြီလော၊ အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်ရှိသေးလေသလော” — ဤသို့ ဆင်ခြင်လတ်သော် = အဘိညာဏ်ဝင်စား၍ ကြည့်တော်မူလတ်သော် ထိုမဟာနာဂ မထေရ်မြတ်ကြီး၏ ပုထုဇနိသာ ဖြစ်နေသေးသည်ကို တွေ့မြင်၍ “ငါသည် မသွားခဲ့သည်ရှိသော် ငါ၏ ဆရာသမားသည် ပုထုဇနိ၏ အဖြစ်ဖြင့်သာလျှင် သေခြင်းကို ပြုတော်မူပေလတ္တံ့” — ဤသို့-

လည်း သိရှိ၍ အဘိညာဏ်တန်ခိုးဖြင့် ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်၍ နေ့သန်းစင်ရာ အရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာနာဂ မထေရ်၏ အနီး၌ သက်ဆင်း၍ ဆရာသမားအား ရှိခိုး၍ ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ်ကို ပြု၍ သင့်တင့် လျောက်ပတ်သော အရပ်၌ ထိုင်၍ သီတင်းသုံးတော်မူလိုက်၏။ ထိုနောင် ဆရာတပည့်တို့ အချီအချ စကားပြော- ဆိုကြသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဆရာ — ငါ့ရှင် ဓမ္မဒိန္န . . . အခါမဟုတ်သည်၌ အဘယ်ကြောင့် လာရှိပါသနည်း။

တပည့် — အရှင်ဘုရား . . . ပြဿနာကို လျှောက်ထားမေးမြန်းလို၍ လာပါသည် ဘုရား။

ဆရာ — ငါ့ရှင် ဓမ္မဒိန္န . . . မေးလေလော့၊ သိကုန်သည်ရှိသော် ဖြေဆိုပါကုန်အံ့။

ဤသို့ မိန့်ဆိုလတ်သော် ပြဿနာပေါင်း တစ်ထောင်ကို မေးမြန်းလျှောက်ထား၏။ မဟာနာဂ မထေရ်- မြတ်ကြီးကလည်း မေးတိုင်း မေးတိုင်းသော ပြဿနာကို မငြိမယှက်မူ၍သာလျှင် လျင်မြန်စွာ ဖြေကြားတော်မူ၏။

တပည့် — အရှင်ဘုရား . . . အရှင်ဘုရားတို့၏ဉာဏ်တော်သည် အလွန်ထက်မြက်တော်မူပါပေစွ၊ ဘယ်သော အခါ၌ အရှင်ဘုရားတို့သည် ဤအရိယမဂ်ဖြင့်လာသော ပဋိသမ္ဘိဒါတရားကို ရအပ်ပါပေသနည်း။ (မဟာနာဂ မထေရ်၏ အလိုအတိုင်း မေးခြင်း ဖြစ်သည်။)

ဆရာ — ငါ့ရှင် ဓမ္မဒိန္န . . . ဤနေ့မှ ရေတွက်သော် လွန်ခဲ့သော အနှစ်ခြောက်ဆယ်ကာလ၌ ရအပ်ခဲ့ပါ၏။

တပည့် — အရှင်ဘုရား . . . အရှင်ဘုရားတို့သည် အဘိညာဏ်သမာဓိကို သုံးဆောင်နိုင်ပါကုန်၏လော။

ဆရာ — ငါ့ရှင် ဓမ္မဒိန္န . . . ဤအဘိညာဏ်သမာဓိကို သုံးဆောင်ခြင်းသည်ဝန်လေးဖွယ် မဟုတ်ပါ။

တပည့် — အရှင်ဘုရား . . . ထိုသို့ ဝန်မလေးပါလျှင် ဆင်တစ်ကောင် ဖန်ဆင်းတော်မူပါကုန်ဘုရား။

မဟာနာဂ မထေရ်မြတ်ကြီးသည် ငွေတောင်နှင့်တူသည့် ကိုယ်လုံးဖြူသော ဆင်ကြီးကို ဖန်ဆင်းတော် မူ၏။

တပည့် — အရှင်ဘုရား . . . ယခုအခါ၌ ဤဆင်ဖြူတော်သည် မတုန်မလှုပ် ထားအပ်သော နားရွက်ရှိသည် ဖြစ်၍၊ ထောင်ထားအပ်သော အမြီးရှိသည်ဖြစ်၍၊ နှာမောင်းကို ခံတွင်း၌ ထည့်၍ ကြောက်မက်- ဖွယ်သော ကြိုးကြာသံကို ပြုလျက် အရှင်ဘုရားတို့၏ အထံသို့ ရှေးရှုပြေးလာသော အခြင်းအရာဖြင့် ထိုဆင်ကို တန်ခိုးဖြင့် ပြုတော်မူပါ။

မဟာနာဂမထေရ်ကြီးသည် ထိုဓမ္မဒိန္နာ မထေရ် လျှောက်ထားသည်အတိုင်းပင် ဖန်ဆင်းတော်မူလိုက်၏။ လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် ပြေးလာသော ဆင်ပြောင်ကြီး၏ ကြောက်မက်ဖွယ်ဖြစ်သော အမူအရာကို တွေ့မြင်ရ၍ ကြောက်သဖြင့် ထ၍ ပြေးခြင်းငှာ အားထုတ်တော်မူ၏။ ထိုမဟာနာဂ မထေရ်မြတ်ကြီးကို ရဟန္တာ ဖြစ်တော်မူ- သော တပည့်ဖြစ်သူ ဓမ္မဒိန္နာ မထေရ်က လက်ကို ဆန့်ကာ သင်္ကန်းစွန်း၌ ကိုင်၍ “အရှင်ဘုရား ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ရွံရှာထိတ်လန့်ခြင်းမည်သည် ဖြစ်သေးသလော”ဟု မေးမြန်းတော်မူ၏။

ထို မဟာနာဂ မထေရ်သည် ထိုအချိန်အခါ ကာလ၌ မိမိ ပုထုဇန် ဖြစ်မှန်းကို သိရှိ၍ “ငါ့ရှင် ဓမ္မဒိန္န ငါ့ရှင်သည် ငါ၏ ကိုးကွယ်အားထားရာ ဖြစ်ပါလော့”ဟုဆို၍ ခြေရင်း၌ ဆောင့်ကြောင့်ထိုင်တော်မူ၏။

“အရှင်ဘုရား . . . အရှင်ဘုရားတို့၏ ကိုးကွယ်အားထားရာ ဖြစ်စေရမည်ဟု နှလုံးပိုက်လျက်သာလျှင် တပည့်တော်သည် လာရောက်ခဲ့ပါ၏။ စိုးရိမ်တော် မမူပါလင့်” ဟု လျှောက်ထား၍ ကမ္မဋ္ဌာန်းတရားကို ဟောကြား ပေးတော်မူ၏။

မဟာနာဂမထေရ်မြတ်ကြီးသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ယူဆောင်၍ စင်္ကြံသို့ တက်၍ နှလုံးသွင်းတော်မူရာ သုံးကြိမ်-
မြောက် ခြေလှမ်း၌ အမြတ်ဆုံးဖိုလ်ဟုဆိုအပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူ၏။ မဟာနာဂ မထေရ်-
မြတ်ကြီးကား ဒေါသစရိုက် ထူပြောတော်မူ၏။ ဤသို့ သဘောရှိကုန်သော ရဟန်းတော်တို့သည် ဩဘာသ
အမည်ရသော ဝိပဿနာအရောင်အလင်း၌ တုန်လှုပ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၀-၂၇၁။)

၂။ ဉာဏ = ဝိပဿနာဉာဏ်

ဥပက္ကိလေသတွင် ပါဝင်သော ဉာဏ = ဉာဏ်ဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ်ပင်တည်း။ ရုပ်တရား နာမ်တရား-
တို့ကို ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန = အကြောင်းတရားအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုခြင်း၊ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန
= ခဏအားဖြင့် ဖြစ်-ပျက်ကို ရှုခြင်း - ဤသို့စသော နည်းဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်၍ နှိုင်းချိန်လျက် စူးစမ်းလျက်
ဝိပဿနာရှုနေသော ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်စေသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ပစ်လွှတ်
လိုက်သော သိကြားမင်း၏ ဝရဇိန်လက်နက်ကဲ့သို့ မပျက်သော အဟုန်ရှိသော ထက်မြက်သော တန်ခိုးရှိသော
သွေးအပ်သည်ဖြစ်၍ အလွန်ထက်မြက်သော အလွန်သန့်ရှင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၁။)

၃။ ပီတိ = ဝိပဿနာပီတိ

ပီတိဟူသည် ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိတည်း။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ထိုအချိန်
အခါ၌ ခုဒ္ဒိကာပီတိ၊ ခဏိကာပီတိ၊ ဩက္ကန္တိကာပီတိ ဥဗ္ဗေဂပီတိ ဖရဏာပီတိ ဟူသော ငါးမျိုးသော ပီတိသည်
တစ်ကိုယ်လုံးကို ပြည့်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၂။)

ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်သည် လမ်းမှန်သွားလတ်သော် ဤပီတိ ငါးမျိုးတို့သည် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်-
လာတတ်သောကြောင့် ဤပီတိ ငါးမျိုးတို့ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း
ဖြစ်သည်။ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်နေသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် အတူတကွမူကား ဖရဏာပီတိ တစ်မျိုး
သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်ပေသည်။ ဥပစာရသမာဓိ အခိုက်အတန့် အပ္ပနာသမာဓိ အခိုက်အတန့်မှ တစ်ပါးသော
အခါ၌လည်း ဖရဏာပီတိသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သည်သာလျှင်တည်း။ ထို့ကြောင့် “ပီတိသည် တစ်ကိုယ်လုံးကို
ပြည့်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏” ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊
၄၃၀။) ယင်းဝိပဿနာပီတိနှင့် ယှဉ်သော မွန်မြတ်သော ဝိပဿနာစိတ်ကြောင့် မွန်မြတ်သော ပဏီတ စိတ္တဇရုပ်-
တို့၏ တစ်ကိုယ်လုံးအပြည့် အနှံ့အပြား ပြည့်စေလျက် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို အထူးရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။

၄။ ပဿဒ္ဓိ = ဝိပဿနာပဿဒ္ဓိ

ပဿဒ္ဓိဟူသည် ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော ပဿဒ္ဓိတည်း။ ထိုအချိန်အခါ၌ ညဉ့်သန့်စင်ရာ နေရာ၌
လည်းကောင်း၊ နေ့သန့်စင်ရာ နေရာ၌လည်းကောင်း ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလျက် ထိုင်နေသော
ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကိုယ်စိတ်တို့၏ ပူပန်ခြင်းသည် မဖြစ်တော့ပေ။ လေးလံမှုသည် မဖြစ်တော့ပေ။
ကြမ်းတမ်းခက်မာသည်၏ အဖြစ်သည် မဖြစ်တော့ပေ။ ဝိပဿနာ ဘာဝနာမှ၌ မခံညားမှုသည် မဖြစ်တော့ပေ။
အလျော်အားဖြင့်ဆိုရမူ ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်တို့သည် ငြိမ်းအေးကုန်သည် ပေါ့ပါးကုန်သည် နူးညံ့ကုန်-
သည် ဝိပဿနာဘာဝနာမှ၌ ခံညားကုန်သည် အလွန်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းကုန်သည် ဖြောင့်မတ်ကုန်သည်သာလျှင်
ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤပဿဒ္ဓိ လဟုတာ မုဒုတာ ကမ္မညတာ ပါဂုညတာ ဥဇုကတာ

စေတသိက်တို့ဖြင့် ချီးမြှောက်အပ်သော ကိုယ်-စိတ် ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်သောကာလ၌ ကာမ-ဂုဏ် ခံစားသူ လူတို့၏ ဥစ္စာ မဟုတ်သော၊ ကာမဂုဏ် ခံစားသူ လူတို့ ခံစားခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော ကာမချမ်းသာသုခ၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို လွန်သည်ဖြစ်၍ အမာနုသီ မည်သော မွေ့လျော်ခြင်းကို ခံစားရပေ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၂။)

တတ္ထ ကာယဂ္ဂဟဏေန ရူပကာယဿာပိ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ န ဝေဒနာဒိက္ခန္ဓတ္ထယသေဝ။ ကာယ-ပဿဒ္ဓိအာဒယော ဟိ ရူပကာယဿာပိ ဒရထာဒိနိမ္မဒ္ဓိကာတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၀။)

ကာယပဿဒ္ဓိ စိတ္တပဿဒ္ဓိ၊ ကာယလဟုတာ စိတ္တလဟုတာ၊ ကာယမုဒုတာ စိတ္တမုဒုတာ၊ ကာယကမ္မ-ညတာ စိတ္တကမ္မညတာ၊ ကာယပါဂုညတာ စိတ္တပါဂုညတာ၊ ကာယုဇုကတာ စိတ္တုဇုကတာ — ယုဂဠ = အစုံ စေတသိက် (၆)မျိုးတို့သည် အချင်းချင်း မကွေမကွာ ယှဉ်လေ့ ရှိကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပဿဒ္ဓိ ဖြစ်လတ်သော် လဟုတာ စသော စေတသိက်တို့သည်လည်း ဖြစ်ကြကုန်သည်သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုစေတသိက်တို့၏ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ဖော်ပြခြင်းကို ပဓာနပြုသဖြင့် ထိုအလုံးစုံသော ယုဂဠစေတသိက်တို့ကိုလည်း ပြလိုသည်ဖြစ်၍ “ကိုယ်-စိတ်တို့၏ ပူပန်ခြင်းသည် မဖြစ်တော့ပေ၊ လေးလံမှုသည် မဖြစ်တော့ပေ။” ဤသို့စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုသွားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

ထိုကာယပဿဒ္ဓိ စသည်တို့၌ ကာယ-သဒ္ဓါဖြင့် ရူပကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်းကိုလည်း သိမ်းကျုံး ယူရ-ခြင်းကို သိရှိပါလေ။ ဝေဒနာစသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးကိုသာလျှင် ကောက်ယူရခြင်းကို သိအပ်သည် မဟုတ်ပေ။ မှန်ပေသည် — ကာယပဿဒ္ဓိစသော စေတသိက်တို့သည် ရူပကာယ၏လည်း ပူပန်ခြင်းစသည်ကို နင်းနယ် ချေမှုန်းတတ်ကုန်၏ဟု သိရှိပါလေ။ အဘယ်ကြောင့် ကိုယ်စိတ်တို့သည် ငြိမ်းအေးကုန်သည်သာလျှင် ပေါ့ပါး-ကုန်သည်သာလျှင် နူးညံ့ကုန်သည်သာလျှင် ဝိပဿနာဘာဝနာမှ၌ ခံ့ညားကုန်သည်သာလျှင် အလွန်စင်ကြယ် သန့်ရှင်းကုန်သည်သာလျှင် ဖြောင့်မတ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သနည်းဟူမူ - ကိုယ်-စိတ်တို့၏ —

- ၁။ မငြိမ်းအေးမှု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စစသော ကိလေသာ၊
- ၂။ မပေါ့ပါးမှု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော ထိနမိဒ္ဓစသော ကိလေသာ၊
- ၃။ မနူးညံ့မှု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော ဒိဋ္ဌိမာနစသော ကိလေသာ၊
- ၄။ ဝိပဿနာဘာဝနာမှ၌ မခံ့ညားမှု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော ကြွင်းသော နီဝရဏတရား (ကာမစ္ဆန္ဒ-ဗျာပါဒစသည့် နီဝရဏတရား)၊
- ၅။ ဝိပဿနာဘာဝနာမှ၌ မကျွမ်းကျင် မလိမ္မာခြင်း မစင်ကြယ် မသန့်ရှင်းခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော မယုံကြည်ခြင်း အဿဒ္ဓိယစသော ကိလေသာ၊
- ၆။ မဖြောင့်မတ်ခြင်း ကွေ့ကောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သော မာယာ-သာဠေယုစသော ကိလေသာ-

ဤသို့စသော စိတ်ဓာတ်ညစ်နွမ်းကြောင်း သံကိလေသဓမ္မတို့ကို ပယ်ဖျောက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုအခါ၌ ဝိပဿနာစိတ္တုပ္ပါဒ်၏ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် “ကိုယ်-စိတ်တို့၏ ပူပန်မှုသည် မဖြစ်တော့ပေ၊ လေးလံမှုသည် မဖြစ်တော့ပေ” ဤသို့စသည်ဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၀။)

ဤ အမာနုသီ အမည်ရသော ဝိပဿနာ၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်မှုမျိုးကိုပင် ရည်ရွယ်၍ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

သုညာဂါရံ ပဝိဋ္ဌဿ၊ သန္တစိတ္တဿ ဘိက္ခုနော။
အမာနုဿီ ရတိ ဟောတိ၊ သမ္မာ ဓမ္မံ ဝိပဿတော။
ယတော ယတော သမ္မသတိ၊ ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယံ။
လဘတိ ပီတိပါမောဇ္ဇံ အမတံ တံ ဝိဇာနတံ။ (ခု၊၁၊၆၇။)

သုညာဂါရံ = ဆိတ်ငြိမ်ရာ ကျောင်းသို့၊ ဝါ၊ နိစ္စနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ် သုဘနိမိတ်တို့မှ ကင်းဆိတ်ရာ ဖြစ်သော၊ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ချမ်းသာသုခ၏ မှီရာဖြစ်သော ဝိပဿနာသို့။ ပဝိဋ္ဌဿ = ဝင်ရောက်လာ-
ပြီးသော။ သန္တစိတ္တဿ = တည်ကြည်ငြိမ်သက် မလောက်လက်သော စိတ်ရှိသော။ သမ္မာ = ကောင်းမွန်မှန်-
ကန်စွာ အသင့်အားဖြင့်။ ဓမ္မံ = ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားစုကို။ ဝိပဿတော = ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာ စသည်တို့၏
အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော။ ဘိက္ခုနော = ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်အား။ အမာနုဿီ =
အားထုတ်အပ်သော ဝိပဿနာ မရှိသော လူသာမန်တို့၏ အရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမာနုဿီ အမည်
ရသော။ ရတိ = ဝိပဿနာဘာဝနာ၌ ဓမ္မလျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်ခြင်း ဝိပဿနာရတိသည်။ ဟောတိ = ဖြစ်ပေါ်၍
လာပေ၏။

ယတော ယတော = အကြင်အကြင် ရုပ်အဖို့ နာမ်အဖို့မှ (ရုပ်ကို ဦးတည်၍ နာမ်ကို ဦးတည်၍)။ ခန္ဓာနံ
= ခန္ဓာငါးပါးတို့၏။ ဥဒယဗ္ဗယံ = ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို။ သမ္မသတိ = လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ
ရှုပွားသုံးသပ်၏။ တတော တတော = ထိုထို သုံးသပ်တိုင်းသော ရုပ်နာမ် အဖို့အစုမှ။ ပီတိပါမောဇ္ဇံ = နှစ်သက်
ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရားကို။ လဘတိ = ရရှိပေ၏။ တံ = ထိုနှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇ
တရားသည်။ ဝိဇာနတံ = ဝိဇာနန္တာနံ = အဖြစ်အပျက်ကို သိမြင်ကုန်သော ပညာရှိတို့၏။ အမတံ = အမြိုက်နိဗ္ဗာန်
အဆုံးရှိသောကြောင့် အမြိုက်တရားပါပေတည်း။ (ပြည်-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်-နိဿယ၊ ၅၊ ၁၈၂-၁၈၃။)

ဤသို့လျှင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဤနတ်လူတို့ ခံစားခြင်းငှာ လျောက်ပတ်သော ကာမဂုဏ်ချမ်းသာ၌
ဓမ္မလျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်ခြင်းကို ကျော်လွန်သည်ဖြစ်၍ အမာနုဿီအမည်ရသော ဝိပဿနာ၌ ဓမ္မလျော်
ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်ခြင်း ဝိပဿနာရတိကို ပြီးစီးစေလျက် လဟုတာ စသော စေတသိက်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲကာ
ပဿဒ္ဓိတရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၅။ သုခ = ဝိပဿနာသုခ

သုခဟူသည် ဝိပဿနာစိတ်နှင့်ယှဉ်သော စေတသိကသုခတည်း။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဥဒယဗ္ဗယာ-
နုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံနေသော ထိုအချိန်အခါ၌ တစ်ကိုယ်လုံးကို စွတ်စိုစေလျက် အလွန်မွန်မြတ်သော
ဝိပဿနာသုခသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၂။)

ဝိပဿနာသုခနှင့် ယှဉ်သော စိတ်ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော အလွန်မွန်မြတ်သော အတိပဏီတ စိတ္တဇရုပ်-
တို့ဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အလုံးစုံသော ကိုယ်ကာယသည် တွေ့ထိအပ် ပျံ့နှံ့အပ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ထက်ဝန်း-
ကျင်မှ ပွားစေအပ်သည်လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအလွန်မွန်မြတ်သော အတိပဏီတ စိတ္တဇရုပ်တို့၏ တစ်ကိုယ်လုံးသို့
အနှံ့အပြား တွေ့ထိနေခြင်း ထက်ဝန်းကျင် ပွားနေခြင်းကိုပင် “တစ်ကိုယ်လုံးကို စွတ်စိုစေလျက် အလွန်မွန်မြတ်-
သော ဝိပဿနာသုခသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏”ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၁။)

၆။ အဓိမောက္ခ = သဒ္ဓါဓိမောက္ခ

အဓိမောက္ခဟူသည် ပရမတ္ထတရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် သဒ္ဓါ-စေတသိက်တည်း။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်၌ လာရှိသော ယေဝါပနက-စေတသိက် အမျိုးအစားများတွင် ပါဝင်သော အဓိမောက္ခစေတသိက် မဟုတ် ဟုလိုသည်။) မှန်ပေသည် — ထိုအချိန်အခါ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်စေတသိက်တို့ကို အလွန်အကဲ ကြည်လင်စေတတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော သန်မြန်သော ခွန်အားရှိသော သဒ္ဓါ-စေတသိက်သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၂။)

ထိုသဒ္ဓါ-တရားဟူသည် ဤဝိပဿနာအရာ၌ အထူးသဖြင့် ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ကံ၏အကျိုးကို သော်လည်းကောင်း ရတနာသုံးပါးကိုသော်လည်းကောင်း ယုံကြည်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကား မဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား စိတ်ကို နောက်ကျစေတတ်သော ကိလေသာအညစ်အကြေး ကင်းသဖြင့် ဝိပဿနာ-ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့၏ အလွန်အကဲ ကြည်လင်မှုဖြစ်ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါတရား ပင်တည်း။ ယင်းသဒ္ဓါတရားကိုပင် ဤ၌ အဓိမောက္ခဟု ခေါ်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၁။)

၇။ ပဂ္ဂဟ = ဝိပဿနာဝီရိယ

ပဂ္ဂဟဟူသည် ဝီရိယတည်း။ မှန်ပေသည် — ထိုအချိန်အခါဝယ် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော မလျော့လွန်း မတင်းလွန်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်တကွသော သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဆိုင်ရာဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာရုံမှ လျှော့ကျ မသွားရအောင် ကောင်းစွာ ချီးပင့်ထား-တတ်သော ဝီရိယသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၂။)

ရှေး၌ ဖြစ်ခဲ့သော ဘာဝနာ၏ စွမ်းအားဖြင့်ပြီးသော အညီအမျှဖြစ်သော ဝီရိယသည် ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် တကွသော မိမိနှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ညစ်ညူးကြောင်း သံကိလေသ အဖို့ဖြစ်သော ပျင်းရိခြင်းမှ ချီးမြှောက် မြှင့်တင်ပေးတတ်သောကြောင့် ပဂ္ဂဟ မည်၏။ ထို့ကြောင့် “ပဂ္ဂဟ-ဟူသည် ဝီရိယတည်း” - ဤသို့ စသော စကားကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၁။)

၈။ ဥပဋ္ဌာန = ဝိပဿနာသတိ

ဥပဋ္ဌာနဟူသည် သတိပင်တည်း။ မှန်ပေသည် — ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဝိပဿနာ-ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ စသော သဘာဝကို ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်းဖြင့် သင်္ခါရအာရုံ၌ မြဲစွာကပ်၍ တည်သော၊ ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏစသော အညစ်အကြေး ကင်းခြင်းကြောင့် ထိုဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည် မလှုပ်မရှားစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် မြဲစွာတည်သော၊ ထိုသို့ မြဲစွာတည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် စိုက်ထူထားအပ်သော ကျောက်စာတိုင်ကဲ့သို့ မတုန်မလှုပ်သော၊ မတုန်မလှုပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် မြင့်မိုရ်တောင်မင်းနှင့် တူသော သတိသည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြင်အကြင် မိမိဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်သော ရုပ်နာမ်ဟူသော အရာဌာနကို ဆင်-ခြင်၏၊ နှလုံးသို့ ကောင်းစွာဆောင်၏၊ နှလုံးသွင်း၏၊ နှလုံး၌ထား၏၊ အသီးအသီး ရှု၏၊ ထိုထို ရုပ်နာမ်ဟူသော အရာဌာနသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သတိအား သက်ဝင်၍ သက်ဝင်၍ — ဒိဗ္ဗစက္ခုအဘိညာဏ်၏ အရံဌာနခဲ့ဖြစ်သော ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်အား တစ်ပါးသော လောကသည် ထင်လာသကဲ့သို့ — ထင်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၂။)

ယဒဂ္ဂေန ဟိ သတိ အာရမ္မဏံ ဩက္ခန္တိတွာ ဥပတိဋ္ဌတိ၊ တဒဂ္ဂေန အာရမ္မဏမ္ပိဿ ဩက္ခန္တိတွာ ဥပတိဋ္ဌတိတိ ဝုစ္စတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၁-၄၃၂။)

အကြင်အကြင်အဖို့ အစုအားဖြင့် သတိသည် သင်္ခါရအာရုံသို့ သက်ဝင်၍ ကပ်၍ တည်၏။ ထိုထို အဖို့အစု အားဖြင့် သင်္ခါရအာရုံသည်လည်း ထိုသတိအား သက်ဝင်၍ ကပ်၍ တည်၏။ ထင်၏ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၁-၄၃၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူသည့်အတိုင်း ပြောဆိုရပါမူ — ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရား မှန်သမျှကို အလိုရှိသလို လွယ်လွယ်ကူကူ မပင်မပန်း ရှုချင်သလို ရှုနိုင်၏။ ရှုချင်တိုင်း ရှုနိုင်၏။ ရှုတိုင်းလည်း ထိုသင်္ခါရ အာရုံသည် ထင်လျက် လင်းလျက် ရှင်းလျက်သာ ရှိနေ၏ဟု သိနိုင်ပေသည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး၏ သန္တာန်၌ စံချိန်မှီ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ရှိ၏ မရှိ၏ကို သိနိုင်သည့် မှတ်ကျောက် တစ်ခုပင်တည်း။

၉။ ဥပေက္ခာ = ဝိပဿနုပေက္ခာ + အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာ

အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်စူးစမ်းအပ်ပြီးသော သင်္ခါရအာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်စူးစမ်းခြင်း၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်တည်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ-စေတသိက်ဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည်လည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတရား-တို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်စူးစမ်းခြင်း၌ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီရိယ စိတ်အစဉ်တွင် ပါဝင်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းစိတ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာသည်လည်းကောင်း ဥပေက္ခာမည်၏။ မှန်ပေသည် — ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဖြစ်နေသည့် အချိန်အခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အလုံးစုံသော ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှတို့၌ လျစ်လျူရှုသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော တတြမဇ္ဈတ္တတာ-စေတသိက် ဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည်လည်း သန်မြန်သော ခွန်အားရှိသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မနောဒွါရ၌ မနော-ဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော အာဝဇ္ဇနုပေက္ခာသည်လည်း သန်မြန်သော ခွန်အားရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မှန်ပေသည် - ထိုထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားစု၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်ကို စိစစ်စူးစမ်းဆင်ခြင်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအာဝဇ္ဇနုပေက္ခာသည် သိကြားမင်းသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော ဝရဇိန်လက်နက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ခြောက်သွေ့နေသော ဖက်ထုပ်ဖက်ပုံ အတွင်း၌ ပြေးဝင်သွားသော မီးရဲရဲ တောက်သော စဉ်းသွားကဲ့သို့လည်းကောင်း ရဲရင့်သည် ဖြစ်၍ ထက်မြက်စူးရှသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၃။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယတို့၏ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝယ် အလွန်ထင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း = ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုခြင်း၌ လျစ်လျူဖြစ်သော တတြမဇ္ဈတ္တ-ပေက္ခာသည် ဤ၌ ဝိပဿနုပေက္ခာ မည်သတည်း။ ထိုဥဒယဗ္ဗယတို့သည်ကား ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ခပ်သိမ်းဥသုံ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယတို့ပင်တည်းဟု နှလုံးပိုက်တော် မူ၍ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယတို့၌ လျစ်လျူရှုခြင်း တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာဟု မဆိုမူ၍ ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရ တရားတို့၌ လျစ်လျူရှုခြင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော တတြမဇ္ဈတ္တပေက္ခာဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၂။)

အာဝဇ္ဇန်း၏ ထက်မြက်မှု

မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော အာဝဇ္ဇနပေက္ခာ၏ သိကြားမင်း၏ ဝရဇိန်လက်နက်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်၊ လောလောပူ ရဲရဲတောက်သော စဉ်းသွားမြားနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ရဲရင့် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်မြတ်၏ ရွှေသွားဖြစ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းကဲ့သို့ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသို့ အစဉ်လိုက်သော ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ နောင်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ သိကြားမင်းသည် ပစ်လွှတ်အပ်သော ဝရဇိန်လက်နက်နှင့် တူစွာ လောလောပူရဲရဲတောက်သော စဉ်းသွားမြားနှင့် တူစွာ ရဲရင့်ထက်မြက်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့်ဟု မှတ်ပါ။ (ဝိပဿနာဉာဏ်က ထက်မြက်စူးရှသောကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ရှေး၌ဖြစ်သော မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းနှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော အာဝဇ္ဇနပေက္ခာသည်လည်း ထက်မြက်စူးရှသည် ဟူလို။) (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၂။)

၁၀။ နိကန္တိ = ဝိပဿနာနိကန္တိ

နိကန္တိဟူသည် ဝိပဿနာ၌ အလိုရှိသော ငဲ့ကွက်တပ်မက်သော နိကန္တိတည်း။ ဝိပဿနာကို အလိုရှိသော ငဲ့ကွက်တွယ်တာမှုတည်း။ ဝိပဿနာ၏ တင့်တယ်စမှာယ်ကြောင်း ဖြစ်ကုန်သော ဩဘာသ = အရောင်အလင်း စသည်တို့သည် ထိုဝိပဿနာ၏ အဆင်းတန်ဆာကဲ့သို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ဤသို့ ဩဘာသ စသည်တို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဝိပဿနာ၌ ငဲ့ကွက်ခြင်းကိုပြုလျက် သိမ်မွေ့သည်လည်းဖြစ်သော ငြိမ်သက်သော အခြင်းအရာရှိသည်လည်းဖြစ်သော နိကန္တိသည် ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းနိကန္တိကို ကိလေသာဟူ၍ပင် သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ မတတ်ကောင်း မတတ်နိုင် ဖြစ်တတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၃။)

ထိုနိကန္တိ၏ ထိုသို့ သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ် ငြိမ်သက်သော အခြင်းအရာရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ဘာဝနာ၏ အလွန်အကဲနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် = ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ အလွန်အကဲ အားကောင်းလာသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုသို့ဖြစ်၍ နိကန္တိ၏ ကိလေသာ၏ အဖြစ်ကိုလည်း သိနိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်သတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၂။)

ဩဘာသ = အရောင်အလင်း၌ကဲ့သို့ပင် ဤပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဉာဏ်စသည်တို့တွင် တစ်ခုခုဖြစ်လတ်သော် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “စင်စစ် ငါ့အား ဤအခါမှ ရှေး၌ ဤသို့သဘောရှိသော ဉာဏ်သည် မဖြစ်ဖူးစွတကား။ ဤသို့သဘောရှိသော ပီတိသည်။ ပ။ ပဿဒ္ဓိသည်။ သုခသည်။ အဓိမောက္ခသည်။ ပဂ္ဂဟသည်။ ဥပဋ္ဌာနသည်။ ဥပေက္ခာသည်။ နိကန္တိသည် မဖြစ်ဖူးစွတကား။ မချွတ်ဧကန် အမှန်ပင် ငါသည် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏။ အရိယဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏”ဟု အရိယမဂ် မဟုတ်သည်ကို အရိယမဂ်ဟု၊ အရိယဖိုလ် မဟုတ်သည်ကို အရိယဖိုလ်ဟု စွဲယူသော ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာခရီးလမ်းရိုးမှ ဘေးသို့ ဖဲသွားသည် ချော်ကျသွားသည် မည်ပေသည်။ ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ဝိပဿနာဘာဝနာဟူသော မူလကမ္မဋ္ဌာန်းကို လွှတ်လိုက်၍ မရှုတော့ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုသာလျှင်။ ပ။ ပီတိ။ ပဿဒ္ဓိ။ သုခ။ အဓိမောက္ခ။ ပဂ္ဂဟ။ ဥပဋ္ဌာန။ ဥပေက္ခာ။ နိကန္တိကိုသာလျှင် သာယာလျက် ထိုင်နေပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၃။)

ဤအထက်ပါစကားရပ်ဝယ် — ဉာဏ်စသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါး ဖြစ်လတ်သော် - ဟူသော စကားကို “တစ်ပါးပါး ဖြစ်လတ်သော် ငါ မဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ” စသည်ဖြင့် စွဲယူခြင်းကို ပြခြင်းငှာသာလျှင် ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ တစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုသည်ကား မဟုတ်။ မှန်ပေသည် — နိကန္တိမှ တစ်ပါးသော (၉)ပါးသော ဥပက္ကိလေသတို့သည် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ၌သော်လည်း ပြိုင်တူဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ အရိယမဂ်တရား အရိယဖိုလ်တရား စသည်ဖြင့် ဆင်ခြင်မှုသည်ကား အသီးအသီး တစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ၌သာ ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် “ဤမှ ရှေး၌ ငါ၏ သန္တာန်ဝယ် ဤသို့သဘောရှိသော နိကန္တိသည် မဖြစ်ဖူးပေ” ဟူသော စကားကို ဓမ္မသဘောကို ထင်ရှားအောင် ပြသည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာ အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုအခါ၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုသို့ဆိုအပ်ပြီးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဆိုသည်ကား မဟုတ်ပေ၊ မှန်ပေသည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုနိကန္တိဖြစ်ချိန်အခါ၌ နိကန္တိဟူ၍ပင် မသိပေ၊ အကယ်၍ နိကန္တိဟူ၍ သိငြားအံ့ ထိုသို့ နိကန္တိဟူ၍ သိခဲ့သော် ယင်းနိကန္တိလျှင် အာရုံရှိသော “ငါ မဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ” ဤသို့စသော စွဲယူခြင်း၏ မဖြစ်သင့်ခြင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ (= နိကန္တိဟု သိသော် နိကန္တိကို မဂ်ဟု ဖိုလ်ဟု နိဗ္ဗာန်ဟု မစွဲယူမိလေရာ၊ နိကန္တိကို နိကန္တိဟု မသိသဖြင့်သာ နိကန္တိကို မဂ်ဟု ဖိုလ်ဟု နိဗ္ဗာန်ဟု စွဲယူမိခြင်း စွဲယူမှားခြင်း ဖြစ်သည် ဟူလိုသည်။) ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဤသို့သာ ဖြစ်လေရာ၏။

န ဝတ မေ ဧဝရူပါ ဘာဝနာဘိရတိ ဥပ္ပန္နုပဗ္ဗာ၊ အဒ္ဓါ မဂ္ဂပ္ပတ္တောမ္ပိ။

= “ငါ့အား ဤသို့သဘောရှိသော ဘာဝနာ၌ ဓမ္မလျော်ခြင်းသည် စင်စစ် မဖြစ်ဖူးသေးပေ၊ မချွတ်ဧကန် အမှန်ပင် ငါသည် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏။”

ဤသို့သော စိတ်အကြံသာ ဖြစ်လေရာ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၂။)

ဥပက္ကိလေသနှင့် ဥပက္ကိလေသဝတ္ထု

ဤ (၁၀)ပါးတို့တွင် ဩဘာသ အစ ဥပေက္ခာ အဆုံးရှိသော (၉)ပါးသော တရားတို့ကို မုချအားဖြင့် ဥပက္ကိလေသ အစစ်ဖြစ်သော တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာဌာန အကြောင်းတရား ဖြစ်သည့်အတွက်-ကြောင့် ဥပက္ကိလေသဟူ၍ ဆိုအပ်ကုန်၏။ သဘာဝအားဖြင့် အကုသိုလ်ဖြစ်သောကြောင့် ဆိုအပ်သည်ကား မဟုတ်ကုန်။ အထူးကား နိကန္တိသည် အကုသိုလ်တရား စင်စစ် ဖြစ်သောကြောင့် ဥပက္ကိလေသလည်း မည်၏။ တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိဟူသော ဥပက္ကိလေသ၏ တည်ရာဖြစ်သောကြောင့် ဥပက္ကိလေသဝတ္ထုလည်း မည်၏။

စွဲလမ်းမှုကို ဂါဟဟု ဆို၏။ စွဲလမ်းမှုဂါဟတို့ကို မသုံးသပ်မှု၍ စွဲလမ်းမှုဂါဟတို့၏ တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဤဥပက္ကိလေသတို့သည် (၁၀)ပါး ဖြစ်ကြကုန်၏။ စွဲလမ်းမှုဂါဟ၏ အစွမ်းဖြင့် ခွဲဝေလိုက်သော် အမျှ (၃၀)တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဖြစ်ပုံကား ဤသို့တည်း။ —

“ငါ၏ = အတ္တ၏ အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာပြီ” —

ဤသို့စွဲယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဒိဋ္ဌိဂါဟ = ဒိဋ္ဌိစွဲ ဖြစ်၏။ (၁)။

“စင်စစ် နှစ်သက်ဖွယ်သော စိတ်နှလုံးကို တိုးပွားစေတတ်သော အရောင်အလင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာပြီ။”

ဤသို့ စွဲယူသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မာနဂါဟ = မာနစွဲ ဖြစ်၏။ (နှစ်လိုဖွယ်ဟု စွဲယူခြင်းကို ပဓာနပြုသဖြင့် မိမိကိုယ်ကို အမြတ် စသည်အားဖြင့် ထားတတ်သောကြောင့် = “ငါ သိပ်တော်၏ သူများထက် သာ၏” စသည်ဖြင့် စွဲယူတတ်သောကြောင့် ယင်းသို့ စွဲယူမှုကို မာနစွဲ ဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။) (၂)။

ဩဘာသ အရောင်အလင်းကို ချစ်မြတ်နိုးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား တဏှာစွဲ ဖြစ်၏။ (၃)။

ဤသို့လျှင် ဩဘာသ၌ ဒိဋ္ဌိ-မာန-တဏှာ ဟူသော သုံးပါးကုန်သော စွဲယူတတ်သော ဂါဟတရားတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ကြွင်းသော ဉာဏ်-ပီတိစသော (၉)ပါးကုန်သော တရားတို့၌လည်း ထို့အတူ သုံးပါးစီပင် ဖြစ်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် စွဲလမ်းတတ်သော ဒိဋ္ဌိမာန တဏှာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် အမျှသုံးဆယ်ကုန်သော ဥပက္ကိ-

လေသတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုဒိဋ္ဌိဂါဟ = ဒိဋ္ဌိစွဲစသည်ဖြင့် မှတ်အပ်ကုန်သော ဥပက္ကိလေသတို့၏ အစွမ်းဖြင့် မလိမ္မာသော ထင်လင်းသောဉာဏ် မရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဩဘာသ စသည်တို့ကြောင့် တုန်လှုပ်-တတ်၏။ ပျံ့လွင့်တတ်၏။ ဩဘာသစသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါးကို —

ဧတံ မမ၊ ဧသောဟမသ္မိ၊ ဧသော မေ အတ္တာ။

= ဤသည်ကား ငါ့ဟာတည်း၊ ဤသည်ကား ငါဖြစ်၏၊ ဤသည်ကား ငါ၏ အတ္တတည်း။

ဤသို့ အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၃-၂၇၄။)

အရိယမဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူကား ကမ္မဋ္ဌာန်း၌ ကျွမ်းကျင်ခြင်းနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့် ကမ္မဋ္ဌာန်း စီးဖြန်းခြင်း၌ လိမ္မာသော၊ ရင့်ကျက်သော ဉာဏ်ရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် မှည့်ရင့်သော ပညာရှိသော၊ အာဂုံပါဠိ နဲ့ သိလိမ္မာသော၊ ဥပက္ကိလေသတို့၌ အပြစ်၊ ထိုဥပက္ကိလေသတို့ကို သုတ်သင်ခြင်း၌ အကျိုးကို သိသော ပညာနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဩဘာသစသည်တို့သည် ဖြစ်လာလတ်ကုန်သော် “ကမ္မဋ္ဌာန်း ပေးလိုက်သော ငါ၏ ဆရာသည် ကမ္မဋ္ဌာန်းပေးသော ကာလ၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြစ်သော အခါဝယ် အကြင် ဩဘာသစသည်ကို ဖြစ်တတ်၏ဟူ၍ မှာတော်မူအပ်၏။ ငါ့အားစင်စစ် ထိုငါ့ဆရာ မှာလိုက်သော သဘောရှိသော ဤဝိုးဝိုးဝင်းဝင်း ထွန်းလင်းသော အရောင်အလင်း ဩဘာသသည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်ပြီ၊ ထိုဆရာ မှာလိုက်သော သဘောရှိသော ဤဩဘာသသည် —

၁။ ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျက်တတ်သော မမြဲသော အနိစ္စ တရားတည်း။

၂။ အကြောင်းတရားတို့သည် ပြုပြင်အပ်သော သင်္ခတ တရားတည်း။

၃။ အကြောင်းတရားတို့ကို စွဲ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န တရားတည်း။

၄။ ကုန်ခြင်းသဘော ရှိသော ခယဓမ္မတည်း။

၅။ ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသော ဝယဓမ္မတည်း။

၆။ ကင်းပြတ်ခြင်း = ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသော ဝိရာဂဓမ္မတည်း။

၇။ ချုပ်ပျက်ခြင်း သဘောရှိသော နိရောဓဓမ္မတည်း။

ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်မူလည်း ထိုဩဘာသကို ပညာဖြင့် ပိုင်းခြား၏။ အဖန်တလဲလဲ စုံစမ်း ဆင်ခြင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၄။)

ရှုပုံစနစ်မှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော ပရမတ် သင်္ခါရတရားတို့ကိုသာ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်းသည်ဟူသော အချက်ကို မမေ့ပါနှင့်။ ဩဘာသဟူသည် အထက်တွင် အကြိမ်ကြိမ် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဇ္ဈတ္တ၌ စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ် ဥတုဇ ဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့၏၊ ဗဟိဒ္ဓ၌ ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့၏ အပေါင်းအစုမျှသာ ဖြစ်၏။ ထိုဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ပါဝင်သော ဝဏ္ဏဓာတ် = ရူပါရုံ၏ လွန်လွန်ကဲကဲ တောက်ပမှုသာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုဩဘာသ၌ ဓာတ်ကြီး လေးပါးကို မြင်အောင် စိုက်ရှုပါ။ ဤအဆင့်သို့ တိုင်အောင် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းထားပြီးသော အသင်သူတော်ကောင်းတို့အဖို့ ယင်းဩဘာသ၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီး(၄)ပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် စိုက်ရှု-လိုက်ပါက မကြာမီ ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို စိုက်၍ ရှုနေသော်လည်း ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေသော်လည်း ရုပ်ကလာပ်အမှုန်များကို လွယ်လွယ်ကူကူ မတွေ့မြင်ခဲ့သော် ယင်းဓာတ်ကြီး

(၄)ပါးတို့၏ အစိုင်အခဲ၌ အာကာသဓာတ်ကို မြင်အောင် ထိုးစိုက်၍ ရှုလိုက်ပါက ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များကို တွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ ယင်းရုပ်ကလာပ်တို့မှာ အဇ္ဈတ္တ၌ စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ် ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်၊ ဗဟိဒ္ဓ၌ ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း ဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့ကို ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုပါ။ ဓာတ်ခွဲပါ။ ယင်းရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုသာ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ သင်္ခတဟု။ ပ ။ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နဓမ္မ။ ခယဓမ္မ။ ဝယဓမ္မ။ ဝိရာဂဓမ္မ။ နိရောဓဓမ္မဟု အသီးအသီး ရှုပါ။ ဩဘာသ = အရောင်အလင်း အတုံးလိုက် အခဲလိုက် အတိုင်းကား သန္တတိပညတ်၊ သမူဟပညတ်၊ သဏ္ဌာနပညတ် စသည့်ပညတ်တို့ မကွာသေးသဖြင့် ပညတ်နယ် မှာသာ တည်ရှိနေသေးသော ယန အတုံးအခဲ ဖြစ်၏။ ယနမပြုသေးသည့် ယင်းဩဘာသ အတုံးအခဲကိုကား ဝိပဿနာ မရှုကောင်း၊ ပရမတ်ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုကောင်း၏။ သတိရှိစေ။

တတ္ထ ပဌမနယေ အနိစ္စလက္ခဏာဝိဘာဝနမေဝ ဒဿိတံ၊ တသ္မိံ သိဒ္ဓေ ဣတရမ္ပိ လက္ခဏဒွယံ သိဒ္ဓမေဝ ဟောတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၃။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဩဘာသကို ဝိပဿနာ ရှုရာ၌ နည်းနှစ်နည်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော ဝိပဿနာရှုနည်းမှာ ပထမနည်းဖြစ်၏။ ယင်းပထမနည်း၌ အနိစ္စမှသည် နိရောဓဓမ္မသို့ တိုင်အောင် (၇)မျိုးသော ရှုကွက်မှာ အနိစ္စလက္ခဏာကိုသာလျှင် ထင်ထင်ရှားရှား ဖော်ပြခြင်းဖြစ်၏။ ထိုအနိစ္စ လက္ခဏာကို ရှုပွားမှုသည် ပြီးစီးခဲ့သော် ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာ နှစ်ပါးကို ရှုပွားမှုသည်လည်း ပြီးစီးတော့သည်သာ ဖြစ်၏။

သတိပြုရန် — ရှေးတွင် အကြိမ်ကြိမ် ရှင်းပြခဲ့သည့်အတိုင်း အနိစ္စလက္ခဏာကား မာနစွဲကို ဖြိုဖျက်၏။ မာနစွဲကို တဒင်္ဂအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြွင်းမဲ့ သမုစ္ဆေဒအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖြိုဖျက်ပြီးလျှင်ကား သင်္ခါရ တရားတို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာကိုတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားမှုသည်လည်း နေရာတကျ ပြီးစီးတော့၏။ ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနစွဲကို နေရာတကျ ဖြိုဖျက်နိုင်ရေး တဒင်္ဂသမုစ္ဆေဒအားဖြင့် ပယ်သတ်နိုင်ရေးမှာ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အားပေးထောက်ပံ့မှုကို ရရှိပါမှသာလျှင် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနစွဲကို ဖြိုဖျက်နိုင်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့်ကျေးဇူးပြုပေးမှု အားပေးထောက်ပံ့မှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံရသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏၊ ရဲရင့်လာ၏၊ သန့်ရှင်းလာ၏။ ယင်းသို့ ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းလာသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ကသာလျှင် မာနစွဲကို ဖြိုဖျက်နိုင်၏၊ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါထူးကို မဆက်ခံရသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှမှု ရဲရင့်မှု သန့်ရှင်းမှု မရှိပေ။ ယင်းကဲ့သို့ မထက်မြက် မစူးရှ မရဲရင့် မသန့်ရှင်းသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က မာနစွဲကို မဖြိုခွဲနိုင်ပေ။ မာနစွဲကို ဖြိုခွဲနိုင်လောက်အောင် စွမ်းအင်သတ္တိ ပြည့်ဝလာသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံနေရသည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စဘာဝနာ၏ မာနစွဲကို ဖြိုဖျက်ခြင်း လုပ်ငန်းရပ် ပြီးစီးပါက သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားမှု ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်သည်လည်း ပြီးစီးပြီးသာ ဖြစ်တော့သည်ဟု မဟာဋီကာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၃+၄၁၆-ကြည့်။)

ဤဖွင့်ဆိုချက် ညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဩဘာသကို ပရမတ်သို့ဆိုက် ရောက်အောင် ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းဩဘာသ၏ ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော ဩဇဋ္ဌမက

ရုပ်တရားတို့ကို အနိစ္စလက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုရုံတွင်သာမက ဒုက္ခလက္ခဏာယာဉ်၊ အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်တို့ကိုလည်း တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းသို့ ရှုစေလိုသည့်အတွက် အဋ္ဌကထာဆရာတော်က နောက်ထပ် တစ်နည်း ထပ်၍ ဖွင့်ဆိုတော်မူပြန်သည်။ ဒုတိယနည်းပင်တည်း။

တစ်နည်း — ဩဘာသသည် အကယ်၍ အတ္တဖြစ်ငြားအံ့၊ အတ္တဟူ၍ စွဲယူခြင်းငှာ မှတ်ယူခြင်းငှာ ဖြစ်နိုင်ရာ၏။ သို့သော် အနတ္တစင်စစ် ဖြစ်ပါလျက် ဤဩဘာသကို အတ္တဟူ၍ စွဲယူထားခြင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဩဘာသသည် အလိုသို့ လိုက်တတ်သောသဘော မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနတ္တ မည်၏။ ရှေးက မရှိ ယခုမှ ရုတ်ခြည်းဖြစ်၍ အရှည်မတည် ပျက်စီးတတ်ရကား မရှိခြင်း အဘာဝသဘော ရှိသောကြောင့် အနိစ္စ မည်၏။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့သည် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်သဘောကြောင့် ဒုက္ခမည်၏။ ဤသို့သော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အလုံးစုံကို အရူပသတ္တက၌ ဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့သည့် နည်းအတိုင်း ချဲ့အပ်၏။ အလားတူပင် ကြွင်းသော (၉)ပါးသော ဥပက္ကိလေသတို့၌လည်း ချဲ့အပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၄။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ညွှန်ကြားတော်မူချက်နှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဩဘာသ၌ တည်ရှိသော စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ် ဥတုဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာလျက် —

- ၁။ နေတံ မမ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ့ဟာ မဟုတ်။
- ၂။ နေသောဟမသ္မိ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ မဟုတ်။
- ၃။ န မေသော အတ္တာ = ဤရုပ်တရားသည် ငါ၏အတ္တ မဟုတ်။

ဤသို့ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ တစ်နည်းဆိုရသော် ယင်းရုပ်တရားကို အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ဒုက္ခဟု ရှုပါ။ အနတ္တဟု ရှုပါ။ ဉာဏ်မှစ၍ နိကန္တိတိုင်အောင်သော တရားတို့ကိုလည်း နည်းတူ ရှုပါ။

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် စုံစမ်းဆင်ခြင်၍ ဩဘာသ အမည်ရသော ရုပ်တရားကိုလည်းကောင်း၊ ဉာဏ် ပီတိ ပဿဒ္ဓိ သုခ အဓိမောက္ခ ပဂ္ဂဟ ဥပဋ္ဌာန ဥပေက္ခာ နိကန္တိဟူသော ဥပက္ကိလေသတရားတို့ကိုလည်းကောင်း — နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ နမေသော အတ္တာ - ဟု၊ တစ်နည်း အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တ - ဟု လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်နိုင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သဖြင့် တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနိုင်ရကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်ဓာတ်သည် ဩဘာသ စသည်တို့ကြောင့် တုန်လှုပ်မှု မရှိတော့ပေ။ စိတ်ပျံ့လွင့်မှု မရှိတော့ပေ။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့ စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ မရောက်ရှိသည်ဖြစ်၍ အမျှသုံးဆယ် အပြားရှိသောထိုဥပက္ကိလေသတည်းဟူသော အမြွေးအယှက်ကို သုတ်သင် ရှင်းလင်းနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၄။)

ဩဘာသစသည့် ဥပက္ကိလေသတရားကို — နေတံ မမ - ဟု အဖန်တလဲလဲ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တဏှာဂါဟ = ငါ့ဟာဟု စွဲယူသော တဏှာစွဲမှ စိတ်ကို စင်ကြယ်စေသည် မည်၏။ နေသောဟမသ္မိ - ဟု ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မာနဂါဟ = ငါ-ငါဟု စွဲယူတတ်သော မာနစွဲမှ စိတ်ကို စင်ကြယ်စေသည် မည်၏။ န မေသော အတ္တာ - ဟု ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဂါဟ = အတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူတတ်သော ဒိဋ္ဌိစွဲမှ စိတ်ကို စင်ကြယ်စေသည် မည်၏။ တစ်နည်း — ယင်း ဥပက္ကိလေသဓမ္မ အသီးအသီးကို အနိစ္စဟု ရှုသော် မာနစွဲမှ၊ ဒုက္ခဟု ရှုသော် တဏှာစွဲမှ၊ အနတ္တဟု ရှုသော် အတ္တဒိဋ္ဌိစွဲမှ စိတ်ကို စင်ကြယ်စေသည် မည်၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၄။)

ထိုသို့ ဥပက္ကိလေသတည်းဟူသော အမြေးအယုတ်ကို သုတ်သင် ရှင်းလင်းနိုင်သည် ဖြစ်၍ ဩဘာသ စသော တရားတို့ကား အရိယမဂ်တရား မဟုတ်ကုန်၊ ဥပက္ကိလေသ အမြေးအယုတ်မှ လွတ်သော သင်္ခါရ တရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကို တွင်တွင်ရှုနေသော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ခရီး လမ်းမှန်ပေါ်သို့ မှန်မှန် သွားနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည်သာလျှင် ဖြောင့်မှန်သော ခရီးတည်းဟု နိဗ္ဗာန်သို့ သွားရာ ခရီး ဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ ခရီး မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း ပိုင်းခြား မှတ်သား၏။ ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ —

အယံ မဂ္ဂေါ၊ အယံ န မဂ္ဂေါ။

ဤကား လမ်းခရီးမှန်တည်း၊ ဤကား လမ်းခရီးမှန် မဟုတ်။

ဤသို့ လမ်းခရီးမှန် ဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ လမ်းခရီးမှန် မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း = မဂ် ဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ မဂ် မဟုတ်သည်ကိုလည်းကောင်း သိ၍ တည်သော ဉာဏ်သည် — **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏ-ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ = မဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို သိတတ်သော မြင်တတ်သော ဉာဏ်၏ ခင်ကြယ်ခြင်း** မည်၏ဟု သိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၄။)

အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

ဤမဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိစခန်းသို့ တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်လာပြီးဖြစ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သစ္စာသုံးပါးကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း = ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကို ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်ပေသည်။ အဘယ်သို့ ဖြစ်လေသနည်း။ —

၁။ **ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်**ကို ရအပ်သည်ရှိသော် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ = အတ္တဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော မိစ္ဆာအယူကို သုတ်သင်ခြင်း၌ ရှေးဦးစွာ နာမ်-ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းဖြင့် = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းဖြင့် **ဒုက္ခသစ္စာ**ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းကို = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကို ပြုပြီး ဖြစ်တော့၏။ အကြောင်းမူ ဒုက္ခသစ္စာ၌ အကျိုးဝင်သော နာမ်-ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်း = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။

၂။ **ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်**ကို ရအပ်သည်ရှိသော် အကြောင်းပစ္စည်းတရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်းဖြင့် **သမုဒယသစ္စာ**ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းကို = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကို ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။

၃။ ဤ **မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဉာဏ်အမြင်**ကို ရအပ်သည် ရှိသော် အရိယမဂ်၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော လောကီမဂ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းဖြင့် **မဂ္ဂသစ္စာ**ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကို ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ ဤသို့လျှင် လောကီသာလျှင်ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် ရှေးဦးစွာ သစ္စာသုံးပါးတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သား-ခြင်းကို = ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကို ပြုအပ်ပြီး ဖြစ်တော့၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၄-၂၇၅။)

မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ

ဥပက္ကိလေသမှ လွတ်မြောက်သွားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်

ဥပက္ကိလေသ အညစ်အကြေးမှ လွတ်သော ဝိပဿနာ ခရီးလမ်းမှန်ပေါ်သို့ သွားနေသော ဝိပဿနာဟု ဆိုအပ်သော ဝိပဿနာ၏ အပြီးအဆုံး အထွတ်အထိပ် အထွတ်အဖျားသို့ ရောက်နေသော — ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၊ ဘင်္ဂဉာဏ်၊ ဘယဉာဏ်၊ အာဒိနဝဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊ မုဗ္ဗိတုကမ္ပတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်၊ သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် = သစ္စာလေးပါးကို သိခြင်းအားလျော်သော အနုလောမဉာဏ် — ဤ (၉)တန်သော ဉာဏ်သည် **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

အဘယ်ကြောင့် ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်သနည်း? — သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း စသည်တို့ကို သိခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်း အနက်သဘောကြောင့်လည်းကောင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော (၉)ပါးကုန်သော ဝိပဿနာဉာဏ် တို့သည် **ဉာဏဒဿန** မည်ကုန်၏။ ထိုဉာဏဒဿနအမည်ရသော ယင်း (၉)မျိုးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် ပင်လျှင် နိစ္စသညာစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ စင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ**မည်၏။ ထို ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသည်ပင်လျှင် — ဤ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိဖြင့် အရိယမဂ်သို့ ရောက်အပ်သောကြောင့် အရိယမဂ်ကိုရအောင် ကျင့်အပ်သောကြောင့် အရိယမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် **ပဋိပဒါ**လည်း မည်၏။ ထို့ကြောင့် **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** မည်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၅။)

သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်-တိုက် အမိုက်မှောင်ကို ကင်းစေခြင်း၊ ပယ်ဖျောက်ခြင်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းငှာ လျော်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနုလောမဉာဏ်**ကို **သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်**ဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့် သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော (၉)ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ် ဟူသော **ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ**ကို ပြည့်စုံစေလိုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပက္ကိလေသအညစ်အကြေးမှ လွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို အစပြု၍ ထို (၉)ပါးသော ဉာဏ်တို့၌ အားထုတ်ခြင်းကို ပြုအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန်အားထုတ်ခြင်းသည် အဘယ်အကျိုးရှိသနည်းဟု အကယ်၍ မေးငြားအံ့။ — အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားနိုင်ခြင်း အကျိုးရှိ၏ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ မတိုင်မီ အောက်ပိုင်း၌ (၁၀)ပါးကုန်သော ဥပက္ကိလေသတရား အညစ်အကြေးတို့ဖြင့် ညစ်နွမ်းသည်ဖြစ်၍ မဖောက်မပြန် မိမိ၏သဘော မိမိ၏ကိစ္စအားဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ လက္ခဏာသုံးပါးကို ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်-ခဲ့ပေ။ (မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိမှ အောက်ပိုင်းဖြစ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဩဘာသစသည်တို့ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သောကြောင့် ထက်မြက်စူးရှသည် သန့်ရှင်းသည်ကား မှန်၏။ ထိုသို့ ထက်မြက် စူးရှ သန့်ရှင်းစွာ ဖြစ်ပင်ဖြစ်ငြားသော်လည်း တဏှာ-မာန-ဒိဋ္ဌိစသော ကိလေသာတို့သည် ညစ်နွမ်းစေအပ်သည် ဖြစ်သောကြောင့် ယင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် တိုးသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ မသန့်ရှင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။) သို့သော် ဥပက္ကိလေသအညစ်အကြေးမှ လွတ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည်-ကား လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် လက္ခဏာရေး သုံးတန်-ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားနိုင်ခြင်း အကျိုးငှာ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ တစ်ဖန် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းကို ပြုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။) (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၆။)

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မည်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကိုသာလျှင် ရှုသည် မဟုတ်လော၊ အနိစ္စ စသော လက္ခဏာသုံးပါးကို မရှုသည် မဟုတ်လော။ ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အနိစ္စစသော လက္ခဏာ သုံးပါးကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည် ဘယ်ပုံ ဘယ်ပန်း ဘယ်နည်းလမ်းဖြင့် ဖြစ်နိုင်ပါသနည်းဟု မေးဖွယ်ရာရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

၁။ “ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် လက္ခဏာရေး သုံးတန်လျှင် အာရုံရှိသည်” ဟု ဤသို့ကား မမှတ်သင့်ပေ။ စင်စစ်မှာမူ သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိအပ်ပြီးသည်ရှိသော် အနိစ္စလက္ခဏာသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်ဝယ် ထင်ရှားပေါ်လွင်သည် ဖြစ်၍ ထင်လာ၏။ ထိုသို့ ထင်ခြင်းကြောင့် —

“ယဒနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ၊ တဒနတ္တာ”။ (သံ၊ ၂၊ ၁၉ . . .)

= အကြင်တရားသည် အနိစ္စ ဖြစ်၏။ ထိုတရားသည် ဒုက္ခ ဖြစ်၏။ အကြင်တရားသည် ဒုက္ခ ဖြစ်၏။ ထို တရားသည် အနတ္တ ဖြစ်၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၉ . . .)

ဤသို့လျှင် အနိစ္စလက္ခဏာမှ တစ်ပါးသော ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာသည်လည်း ထင်ရှားလာ- ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၆။)

ဖြစ်ပြီးလျှင် ပျောက်ပျက်သွားခြင်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောကား အနိစ္စ လက္ခဏာတည်း။ အနိစ္စဟု သိကြောင်း အမှတ်အသားတည်း။ ယင်းအနိစ္စအချက်ကို ဉာဏ်သက်ဝင်မိပါက သင်္ခါရ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရမှု ဒုက္ခသဘောသည်လည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်လာတော့သည်သာ ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရမှု သဘောကို ရှင်းရှင်းကြီး သိမြင်နေပါက “ဤသင်္ခါရတရားသည် ဤသို့ ဖြစ်ပါစေ၊ ဤသို့ မပျက်ပါစေနှင့်”- ဤသို့ စသည်ဖြင့် မိမိတို့တောင့်တသည့် အလိုဆန္ဒအတိုင်း မဖြစ်နိုင်မှု အဝသဝတ္တနဌ အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း၊ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအနေဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တသဘော၏ သင်္ခါရတရားတို့၌ တစိုးတစိမျှ မရှိသည့် အနတ္တသဘောကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်အမြင် သက်ဝင်တော့သည်သာ ဟူလိုသည်။

၂။ တစ်နည်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းဖြင့် —

- (က) ဖြစ်ပေါ်ပြီး၍ မရှိသော အခြင်းအရာသည်လည်းကောင်း၊
- (ခ) ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အနှိပ်စက်ခံရသော အခြင်းအရာသည်လည်းကောင်း၊
- (ဂ) သင်္ခါရတရားတို့၏ မိမိတို့ တောင့်တသည့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်သော အခြင်းအရာသည်လည်းကောင်း

ဤအခြင်းအရာ သုံးမျိုးလုံးသည် အထူးသဖြင့် ထင်ရှားလာ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု- ပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယကို နှလုံးသွင်းမှုသည် လက္ခဏာရေးသုံးတန် ထင်ရှားလာဖို့ရန် အကြောင်းရင်းစစ် ဧကန်ပင် ဖြစ်၏။ ထို့သို့ လက္ခဏာရေးသုံးတန် ထင်ရှားမှု၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်သောကြောင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၌ အားထုတ်ခြင်း၏ လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ပြုနိုင်ရုံမျှသာ သိအပ်- သည် မဟုတ်ပေ။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်-ပျက်ကို မြင်ရုံမျှသာ ရှုနေသည် မဟုတ်၊ လက္ခဏာရေးသုံးတန် ထင်ရှားအောင် ရှုခြင်း ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါ ဟူလိုသည်။) (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၆။)

လက္ခဏာရေး သုံးတန် မထင်မှု ထင်မှု

လက္ခဏာရေး သုံးတန်တို့သည် အဘယ်တရားကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အဘယ်တရားသည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်ကုန်သနည်းဟူမူ —

အနိစ္စလက္ခဏာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ရုပ်သန္တတိ အစဉ်အတန်း နာမ်သန္တတိအစဉ်အတန်းဟူသော သန္တတိပညတ်သည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်လာခြင်း ဖြစ်၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို နှလုံးမသွင်းပါက သင်္ခါရတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ရှုရာဝယ် တစ်ဆက်တည်းထင်နေမည် ဖြစ်၏။ သန္တတိယန ဖုံးသည်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းသန္တတိယနက ဖုံးလွှမ်းထားသောကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်လာခြင်း ဖြစ်သည် ဟူလိုသည်။)

ဒုက္ခလက္ခဏာသည်ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ အနှိပ်စက်ခံရမှုကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ခဏခဏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးနေသော ဣရိယာပုထ်တို့သည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်လာခြင်း ဖြစ်၏။

အနတ္တလက္ခဏာသည်ကား အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝတို့ကို ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီးပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲ ဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယနသည် ဖုံးလွှမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်လာခြင်းဖြစ်၏။ (အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲအဖြစ် အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ထင်နေတတ်၏။ ယင်းသို့ အတုံးလိုက် အခဲလိုက် ထင်မြင်နေပါက ယန အတုံးအခဲ အဖုံးလွှမ်းခံရသည်ဟု ဆိုသည်။ ယန အဖုံးအလွှမ်းခံရခြင်းကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မထင်ရှားပေဟူလိုသည်။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ၊ နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲဟူသော သန္တတိပညတ်သည် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အနိစ္စလက္ခဏာသည် မထင်လာခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုသန္တတိပညတ်သည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ဖုံးလွှမ်းတတ်ခြင်း ဖြစ်၏။ (အနိစ္စလက္ခဏာကို သန္တတိ ဖုံး၏ ဟူလိုသည်။) ခဏခဏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲပေးနေသော ဣရိယာပုထ်တို့က ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ မထင်လာခြင်းဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ အနှိပ်စက်ခံရခြင်းကို = ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့က သင်္ခါရတရားတို့ကို အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်ခြင်းကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ထိုဣရိယာပုထ်တို့ကလည်း ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်ကြခြင်း ဖြစ်ကုန်၏။ (ဒုက္ခလက္ခဏာကို ဣရိယာပုထ် ဖုံး၏ ဟူလိုသည်။) ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော ယနသည် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ အနတ္တလက္ခဏာသည် မထင်လာခြင်းဖြစ်၏။ ထိုယနတို့သည်လည်း — အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ဖုံးလွှမ်းတတ်ကြခြင်း ဖြစ်ကုန်၏။ (အနတ္တလက္ခဏာကို ယန ဖုံးသည် ဟူလိုသည်။) (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၆-၄၃၇။)

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ — သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲဟူသော သန္တတိယန အတုံးအခဲကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သော် **အနိစ္စလက္ခဏာ**သည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် အသီးအသီး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ် အသီးအသီးတို့၏ ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝသတ္တိတည်းဟူသော ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်၍ ယင်းပရမတ္ထဓမ္မ သဘာဝသတ္တိတို့၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် - ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံခိုက် ခဏတ္တယသမင်္ဂီ အတွင်း၌ ဖြစ်မှု ပျက်မှု = ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်ခဲ့သော် ရှုမြင်နိုင်ခဲ့သော် ရုပ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ နာမ်အစဉ်အတန်း အတုံးအခဲ တည်းဟူသော သန္တတိ ယနသည် ပြိုပြိုဖြစ်၏။ သန္တတိယန ပြိုသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို မြင်သဖြင့် အနိစ္စ-လက္ခဏာသည်လည်း ထင်ရှားလာပေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ရှုမြင်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဤသို့ထင်လာ၏။ “ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်သည် ပျက်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့ မရောက်၊ ပျက်ခြင်း အခိုက်အတန့်သည်မူလည်း တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်း အခိုက်အတန့်သို့ မရောက်၊ ဖြစ်ခိုက်ခဏသည် တစ်ပါးတခြား သာတည်း၊ ပျက်ခိုက်ခဏသည် တစ်ပါးတခြားသာတည်း။” - ဤသို့ ထင်လာ၏။ ဤသို့လျှင် တစ်ခုတည်းသော သင်္ခါရတရားသည်သော်လည်း ခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် ကွဲပြားသောအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်နိုင်တုံသေး၏။ အတိတ်စသော သင်္ခါရတရားသည်ကား အဘယ်မှာလျှင် ဆိုဖွယ်ရာ ရှိနိုင်တော့အံ့နည်း။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် ရှုနိုင်၍ သန္တတိယနကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်ခဲ့သော် = ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို မြင်အောင် ရှုနိုင်ခဲ့သော် အနိစ္စလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေ့နောက်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရဓမ္မတို့၏ တစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ၏ အဖြစ်ကို “ဤကား ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ ဤကား စက္ခုဝိညာဏ်၊ ဤကား သမ္ပဋိစ္ဆိင်း” စသည်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းဖြင့် သန္တတိအစဉ်အတန်းကို ခွာအပ်သည်ကို ‘သန္တတိယနကို ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးနိုင်သည် သန္တတိပညတ်ကို ခွာနိုင်သည် သန္တတိအဖုံး အပိတ်ကို ဖွင့်လှစ်နိုင်သည်’ဟု ဆိုသည်။ မှန်ပေသည် — သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥဒယဗ္ဗယကို ဉာဏ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရဓမ္မတို့သည် တစ်စပ်တည်းအားဖြင့် မထင်ကုန်၊ စင်စစ်သော်ကား သံချောင်းတို့ကဲ့သို့ အချင်းချင်း မစပ်သောအားဖြင့်သာလျှင် ထင်ကုန်သည်ဖြစ်၍ ကောင်းမွန်စွာလျှင် အနိစ္စလက္ခဏာသည် ထင်ရှား ဖြစ်သတည်း။ (မဟာဇီ၊ ၂၊ ၄၃၇။)

အကြင်အကြင် သိမ်းဆည်းအပ်ပြီးသော ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အကြားအလပ် မရှိအောင် အမြဲမပြတ် တစ်စပ်တည်း တစ်ဆက်တည်း ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို နှလုံးသွင်း၍ ဣရိယာပုထ်၌ ရသင့်သော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏အဖြစ်ကို ခွာနိုင် နုတ်နိုင် ဖွင့်လှစ်-နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။)

မှန်ပေသည် — တစ်ခုသော ဣရိယာပုထ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆင်းရဲဒုက္ခကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော အခြားတစ်မျိုးသော ဣရိယာပုထ်သည် ထိုဆင်းရဲဒုက္ခကို ဖုံးလွှမ်းသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ဣရိယာပုထ်ကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ပေးလိုက်ပါက ဖြစ်ပေါ်နေသော ဆင်းရဲဒုက္ခ၏ အတော်အသင့် သက်သာရာကို ရသွားသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ကြွင်းသော ကုရိယာပုထ်တို့သည်လည်း ဤအတူပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ကုရိယာပုထ်တို့၏ ထိုထိုဆင်းရဲဒုက္ခကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိအပ်သည်ရှိသော် ထိုကုရိယာပုထ်တို့၏ ဆင်းရဲ ဒုက္ခကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ခွာအပ်သည် နတ်အပ်သည် ဖွင့်လှစ်အပ်သည် မည်ပေသည်။ အကြောင်းမူ- သင်္ခါရတရားတို့၏ အမြဲမပြတ် အကြားအလပ်မရှိအောင် ဆင်းရဲဒုက္ခဖြင့် ထိုးဆွနှိပ်စက် အပ်သည်၏ အဖြစ်၏ ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက် ခံရမှုသဘောကို နှလုံးသွင်း၍ ကုရိယာပုထ်ကို ခွာထားနိုင်ခဲ့သော် ဒုက္ခလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၇။)

ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်ဓာတ်တို့ကို ဤကား ပထဝီဓာတ်၊ ဤကား အာပေါဓာတ်၊ ဤကား တေဇောဓာတ်၊ ဤကား ဝါယောဓာတ် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ပထဝီဓာတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ အာပေါဓာတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ တေဇောဓာတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ ဝါယောဓာတ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း — ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုတစ်ခုဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော နာမ်ကလာပ်တစ်ခုတစ်ခု၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်ဓာတ်တို့ကို ဤကား ဖဿ၊ ဤကား ဝေဒနာ၊ ဤကား သညာ၊ ဤကား စေတနာ၊ ဤကား ဝိညာဏ် စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖဿကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ ဝေဒနာကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ သညာကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ စေတနာကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ ဝိညာဏ်ကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း — ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာ၍ ရုပ်တရားတို့၏ သမူဟယန ကိစ္စယန၊ နာမ်တရားတို့၏ သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏ ယနဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း ကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော် အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။ မဟာဋီ၊ ၂၄၃၇။)

ဝိပဿနာဉာဏ် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းဖြင့် မနင်းနယ် မကြိတ်ခြေအပ်သေးသော သင်္ခါရတရား ရှိကုန်သော သူတို့သည် = သင်္ခါရတရားတို့ကို ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မကြိတ်ခြေဖူးကုန်သော သူတို့သည် သဟဇာတ အညမညစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် အချင်းချင်း ထောက်ပံ့ထားအပ်ကုန်သော ရုပ်- ကလာပ် နာမ်ကလာပ်အနေအားဖြင့် အုပ်စုအလိုက် ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၌ ပထဝီ တစ်ခုတည်း၊ အာပေါတစ်ခုတည်း၊ တေဇောတစ်ခုတည်း၊ ဝါယောတစ်ခုတည်း၊ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖဿ တစ်ခုတည်း၊ ဝေဒနာတစ်ခုတည်း၊ သညာတစ်ခုတည်း၊ စေတနာတစ်ခုတည်း၊ ဝိညာဏ်တစ်ခုတည်း စသည်ဖြင့် လည်းကောင်း တစ်ခုတည်း၏ အဖြစ်ဖြင့် နှလုံးသွင်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် စွဲယူအပ်သော ယူဆထားသော အကြင် သမူဟယန၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ ထိုထိုပထဝီ၊ ဖဿစသော သဘာဝဓမ္မတို့၏ ကိစ္စအထူး အပြား၏ အသီးအသီး ကိန်းသေ မှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားရှိပါသော်လည်း ကိစ္စတစ်ခုစီ တစ်ခုစီဟု မကွဲပြားဘဲ ကိစ္စတစ်ခုတည်းအားဖြင့် စွဲယူအပ်သော ယူဆအပ်သော အကြင်ကိစ္စယန၏ အဖြစ်သည်လည်း- ကောင်း၊ ထို့အတူ အာရုံကို ယူတတ်ကုန်သော သာရမ္မဏဓမ္မ အမည်ရသော နာမ်တရားတို့၏ အာရုံယူခြင်း၏ ထူးခြားကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သည် = အာရုံယူတတ်သော နာမ်တရားတို့၌ ဖဿ၏ အာရုံကိုတွေ့ထိသော အခြင်း အရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ ဝေဒနာ၏ အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း သဘော - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အာရုံယူပုံ ထူးခြား ကွဲပြားသည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှား ရှိပါသော်လည်း ဖဿ

ဝေဒနာ စသည်ဖြင့် ကွဲကွဲပြားပြား မထင်ဘဲ ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်ခုတည်း အနေအားဖြင့် စွဲယူအပ် ယူဆ ထားအပ်သော အကြင် အာရမ္မဏယနသည်လည်းကောင်း ရှိ၏။ ထိုသုံးမျိုးကုန်သော ယနတို့သည် ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့၌ ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို မြင်အောင် အသီး အသီး ရှုအပ်ကုန်သည်ရှိသော် လက်ဖြင့် ဆုပ်နယ်အပ်သော ရေမြုပ်ဆိုင် (= ရေမြုပ်စိုင်)ကဲ့သို့ ကျေပျက်ခြင်းသို့ ရောက်သွားကြကုန်၏။ “မိမိ မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားအားလျော်စွာ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော ထိုရုပ်တရား နာမ်တရားတို့သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ကုန်၏။ ရုပ်နာမ်ပရမတ္ထဓမ္မသဘာဝမျှသာ ဖြစ်ကြကုန်၏” ဤသို့သော အနတ္တလက္ခဏာဉာဏ်အမြင်သည် အထူးသဖြင့် ထင်ရှားလာပေ၏။ ထို့ကြောင့် အသီးအသီးသော ရုပ်ဓာတ် နာမ်ဓာတ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်းကို ပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သော် အနတ္တလက္ခဏာသည် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ထင်ရှားလာ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆို- တော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၇။)

ဤအရာ၌ —

၁။ အနိစ္စ၊ အနိစ္စလက္ခဏာ၊

၂။ ဒုက္ခ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ၊

၃။ အနတ္တ၊ အနတ္တလက္ခဏာ —

ဤ (၆)မျိုးသော ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သိထားသင့်ပေသည်။ ထိုတွင် —

အနိစ္စဟူသည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်း။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ —

၁။ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာဟူသော ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သဘော = ဇာတိသဘော၊

၂။ ဝိပရိဏာမလက္ခဏာဟူသော ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း ဘင်သဘော = မရဏသဘော၊

၃။ အညထတ္တ = ဥပါဒ်သဘောမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြောင်းလဲ၍ ဖြစ်ခြင်း ဌိသဘော = ဇရာသဘော၊ —

ဤသဘောတရား သုံးပါးတို့သည် ထင်ရှားရှိကြကုန်၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ဇာတိသဘော ဇရာ သဘော မရဏသဘော ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနိစ္စ** မည်၏။

တစ်နည်း — ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် ရှေးကမရှိ ယခုမှ (= ဥပါဒ်ကာလသို့ ရောက်မှ) ရုတ်ခြည်းဖြစ်၍ အရှည်မတည် ပျက်စီးခြင်းကြောင့် အနိစ္စ မည်၏။ မဖြစ်မီ ရှေးမဆွက မရှိသေးခြင်း၊ ဖြစ်ပြီးနောက် ဘင်ခဏသို့ ရောက်က ဘင်ခဏဖြင့် ပျက်ပြီး၍ မရှိတော့ခြင်းကြောင့် **အနိစ္စ** မည်၏ဟု ဆိုလိုသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၆-၂၇၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈။)

ဖြစ်ခြင်းသဘော = ဇာတိသဘော၊ ပျက်ခြင်းသဘော = မရဏသဘော၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းမှ တစ်ပါးသော ဌိဟူသော ဇရာသဘော၏ အဖြစ်သည် **အနိစ္စလက္ခဏာ** မည်၏ = အနိစ္စဟု မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ မည်၏။ တစ်နည်း — ဖြစ်ပြီး၍ ပျက်ခြင်း = မရှိခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာထူးသည် **အနိစ္စ လက္ခဏာ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပျက်သော အခြင်းအရာကို ဖောက်ပြန်သော သဘောအားဖြင့် သိအပ်၏။ ယင်းပျက်သော အခြင်းအရာကား ဖောက်ပြန်သော သဘောဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သောအခြင်းအရာ မဟုတ်ပေ။ ဤ၌ အာကာရဝိကာရဟူသည် အာကာရဝိသေသ = အခြင်းအရာအထူးတည်း။ မှန်ပေသည် — ဖြစ်ပြီး၍ မရှိခြင်း

ဟူသော အဘာဝသည် ပျက်စီးခြင်းဟူသော မရှိခြင်း အဘာဝသဘော ဖြစ်သောကြောင့် မဖြစ်မီ ရှေးမဆွက မရှိခြင်းဟူသော အဘာဝမှ ကွဲပြား၏။ ထိုဖြစ်ပြီး၍ မရှိခြင်း = ထိုပျက်ခြင်းဟူသော မရှိခြင်း၌လည်း အနိစ္စ လက္ခဏာသည် ထင်၏။ မှန်ပေသည် — အနိစ္စအခြင်းအရာသည် ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာတို့မှ ထူးခြားသကဲ့သို့ ဖြစ်မှု ဥပါဒ်အခြင်းအရာမှလည်း ထူးခြားပေ၏။ အသံ = သဒ္ဓရုပ်၏ ပျက်ခြင်းဟူသော မရှိခြင်း အဘာဝကို သင်္ခတ၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးစီးစေအပ်၏။ သင်္ခတ၏ အဖြစ်သည်လည်း ပရမတ္ထတရားကိုယ် အနက် သဘောအားဖြင့် ဖြစ်မှု ဥပါဒ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ပေတည်း။ ဥပါဒ်သည်လည်း မဖြစ်မီ ရှေးမဆွက မရှိခြင်းဖြင့် ပြီးစေအပ်သော ထင်ရှားရှိသော အခိုက်အတန့်ပင်တည်း။ ဤနည်းဖြင့် ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကိုလည်း သိရှိပါလေကုန်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈။)

ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ = အနိစ္စဖြစ်သော သဘောတရားသည် ဒုက္ခ မည်၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၉ . . .) ဤသို့ ဘုရားရှင် သည် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းသည်ပင်လျှင် **ဒုက္ခ** မည်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူကား — ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက် ညှဉ်းဆဲအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခမည်၏။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်ညှဉ်းဆဲသော အခြင်း အရာသည် **ဒုက္ခလက္ခဏာ** = ဒုက္ခဟု မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ = ဒုက္ခမည်သော တရားသည် အနတ္တမည်၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၉ . . .) ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ဒုက္ခမည်သော ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းသည် **အနတ္တ**မည်၏။ အဘယ်ကြောင့် နည်းဟူမူကား — တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ = အတ္တ၏ အလိုသို့ မလိုက်ခြင်းကြောင့်တည်း။ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ = အတ္တ၏ အလိုသို့ မလိုက်ပါသော အခြင်းအရာသည် အနတ္တလက္ခဏာ = အနတ္တဟု မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

တစ်နည်း — နိစ္စသဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့် အနိစ္စမည်သကဲ့သို့ နိစ္စအခြင်းအရာကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း = အဘာဝအခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော အနိစ္စအခြင်းအရာသည် **အနိစ္စလက္ခဏာ** မည်၏။ အလားတူပင် သုခသဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ဒုက္ခမည်ရကား သုခအခြင်းအရာကို ပယ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်သော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော ဒုက္ခအခြင်းအရာသည် **ဒုက္ခလက္ခဏာ** မည်၏။ ထို့အတူ အတ္တသဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့် အနတ္တ မည်ရကား အတ္တအခြင်းအရာကို ပယ်ခြင်းကြောင့် တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါ၏ = အတ္တ၏ အလို အကြိုက်သို့ မလိုက်ပါသော အခြင်းအရာဟု ဆိုအပ်သော အနတ္တအခြင်းအရာသည် **အနတ္တလက္ခဏာ**မည်၏ဟု မှတ်သားပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈။)

တဇ္ဇာပညတ်

တေ ယိမေ တယောပိ အာကာရာ အသဘာဝဓမ္မတ္တာ ခန္ဓပရိယာပန္နာ န ဟောန္တိ။ ခန္ဓေဟိ ဝိနာ အနုပ-
လတ္တနီယတော ခန္ဓဝိနိမုတ္တာပိ န ဟောန္တိ။ ခန္ဓေ ပန ဥပါဒါယ ဝေါဟာရဝသေန လတ္တမာနာ တဒါဒိနဝိဘာဝနာယ
ဝိသေသကာရဏဘူတာ တဇ္ဇာပညတ္တိဝိသေသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈။)

လက္ခဏံ နာမ ပညတ္တိဂတိကံ နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မဘူတံ။ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၆၉။)

အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာတိ ဟိ ဝိသု ဂယုမာနံ လက္ခဏံ **ပညတ္တိဂတိကံ** ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနံ၊
အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဧဝ ပရိတ္တာဒိဝသေန **နဝတ္ထဗ္ဗဓမ္မဘူတံ**။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅။)

အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာဟူသော သုံးပါးကုန်သော လက္ခဏာတို့သည် သဘာဝဓမ္မ မဟုတ်သောကြောင့် ခန္ဓာ၌ အတွင်းဝင်ကုန်သည် = ခန္ဓာ၌ အကျုံးဝင်ကုန်သည် မဖြစ်ကုန်။ ခန္ဓာနှင့်လည်း ကင်း၍ မရအပ်သောကြောင့် ခန္ဓာမှ လွတ်ကုန်သည်လည်း မဖြစ်ကုန်။ ခန္ဓာတို့ကိုကား အစွဲပြု၍ ဝေါဟာရအားဖြင့် ရအပ်သော ခန္ဓာတို့၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်း အပြစ်အာဒိနဝကို ထင်ရှားစွာပြခြင်း၏ ထူးကဲသော အကြောင်း ဖြစ်သော **တန္နာပညတ်အထူး** - ထိုခန္ဓာတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ပညတ်အထူးဟူ၍ မှတ်သားအပ်၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈။)

အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာဟူသော လက္ခဏာရေးသုံးတန် မည်သည် ပညတ်နှင့် အလားတူ၏။ ကာမာဝစရတရား ရူပါဝစရတရား အရူပါဝစရတရား လောကုတ္တရာတရားဟူ၍ မဆိုထိုက်သော နဝတ္တဗ္ဗဓမ္မ ဖြစ်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၉။)

အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော လက္ခဏာကို ယင်းလက္ခဏာချည်း သက်သက် ကွက်၍ ယူခဲ့သော် လက္ခဏာဟူသည် ပညတ်နှင့် အလားတူ၏။ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိ။ ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှား မရှိသောကြောင့်ပင်လျှင် ကာမာဝစရတရားစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မဆိုသင့် မဆိုထိုက်- သော နဝတ္တဗ္ဗဓမ္မ ဖြစ်၏။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅။)

ထိုအလုံးစုံသော လက္ခဏာရေး သုံးပါး အပေါင်းကိုလည်းကောင်း၊ ထိုလက္ခဏာရေး သုံးတန်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်သော အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကိုလည်းကောင်း ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အမြင် နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပက္ကိလေသ အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သော ဝိပဿနာခရီး လမ်းမှန်ပေါ်သို့ သွားနေသော ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော မိမိ၏ သဘော လက္ခဏာအားဖြင့် ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၏။ ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

“ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သော မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာအားဖြင့် ကောင်း- စွာ ပိုင်းခြားမှတ်သား၏” ဟူသော စကားကို ဖလူပစာရအားဖြင့် ဆိုအပ်သတည်း။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျိုးငှာ ဖြစ်စေအပ်သော လက္ခဏာရေးသုံးတန်လျှင် အာရုံရှိသော လက္ခဏာရမ္မဏိကဝိပဿနာကို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟု ဆိုထားသောကြောင့်တည်း။ မှန်ပေသည် — ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဒုက္ခလက္ခဏာ အစရှိသည်လျှင် အာရုံ ရှိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ တစ်နည်းဆိုသော် - ထိုဒုက္ခလက္ခဏာစသည်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှား ရှိလတ်သော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မည်သည်သာလျှင် မဖြစ်လေရာ။ စင်စစ်သော်ကား ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ထက်မြက် စူးရှသည်ကိုလည်းကောင်း၊ သန့်ရှင်းသည်ကိုလည်းကောင်း ပြုခြင်းငှာအလိုရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေး သုံးပါးအပေါင်းကို စူးစမ်းခြင်းကိုသာလျှင် = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်း- ကောင်း၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိုသာလျှင် ပြုသင့် ပြုထိုက်ပေ၏။ မှန်ပေသည် — ဤလက္ခဏာရေး သုံးပါးအပေါင်းကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်တတ်သော ဉာဏ်သည် ထို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ ပရိကံနှင့် တူပေ၏ (= ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ရရှိဖို့ရန် စီးဖြန်းမှုကို ပရိကံဟု ဆိုသည်။) ကြွင်းသော အထက်ပိုင်း ဉာဏ်တို့၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၈-၄၃၉။)

လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဒုက္ခလက္ခဏာစသည်လျှင် အာရုံရှိသည်ကား မဟုတ်၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကိုသာ အာရုံယူသော ဉာဏ်ဖြစ်၏။ သို့သော် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကို ရရှိလိုပါက အထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၏ ညွှန်ကြားချက်နှင့်အညီ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍သာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်အမြင်သည် ထက်မြက်စူးရှလာမည် သန့်ရှင်းလာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ —

- ၁။ ရုပ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော ကာယာနုပဿနာနည်း၊
- ၂။ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော ဝေဒနာနုပဿနာနည်း၊
- ၃။ အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော စိတ္တာနုပဿနာနည်း၊
- ၄။ ဖဿကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော ဓမ္မာနုပဿနာနည်း၊ ခန္ဓာ (၅)ပါးနည်း၊ အာယတန (၁၂)ပါးနည်း၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း၊ သစ္စဒေသနာတော်နည်း ဤသို့စသော ဓမ္မာနုပဿနာနည်း —

ဤ နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် မိမိ အလိုရှိသလို ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပေသည်။ ထိုသို့ ရှုဖန်များလတ်၍ အသင် သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာသောအခါ ပစ္စုပ္ပန်တွင် —

- ၁။ ရံခါ ရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ရံခါ နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရံခါ ရုပ်-နာမ် နှစ်မျိုးလုံးတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကိုလည်းကောင်း၊

ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ (၆)လိုင်းလုံး၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြထားသည့်အတိုင်း ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓကိုရှုရာ၌ အနီးမှသည် အဝေးသို့ တစ်စတစ်စ တိုး၍ (၃၁)ဘုံကို ခြုံမိ ငုံ့မိအောင် ရှုပါ။ စွမ်းနိုင်ပါက အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်၍ ရှုပါ။ အနိစ္စလက္ခဏာကို တင်၍ အခေါက်ပေါင်းများစွာ၊ ဒုက္ခလက္ခဏာကို တင်၍ အခေါက်ပေါင်းများစွာ၊ အနတ္တလက္ခဏာကို တင်၍ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ရှုပါ။ ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ရှင်းရှင်းကြီး သိမြင်ရ၍ အားရကျေနပ်မှု ရရှိသောအခါ မိမိ သိမ်းဆည်းထားသမျှ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ —

- ၁။ ရုပ်သက်သက်ကို၊
- ၂။ နာမ်သက်သက်ကို၊
- ၃။ ရုပ်-နာမ် နှစ်မျိုးလုံးကို တွဲ၍

ယင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ ရှုပါ။ အခေါက်ပေါင်းများစွာ ရှုနိုင်ဖို့ကား အလွန်အရေးကြီးလှ၏။ အတိတ်ခန္ဓာ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့အပေါ်၌ အစွဲကြီး စွဲနေသော တဏှာစွဲ မာနစွဲ ဒိဋ္ဌိစွဲတို့ကို ဖြိုခွဲနေသော လုပ်ငန်းရပ်ကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဣရိယာပထ - သမ္မဇေည ရှုကွက်

ဤဝိပဿနာပိုင်း၌ ဣရိယာပထရှုကွက် သမ္မဇေညရှုကွက်တို့ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ သွား-ရုပ်-ထိုင်-လျောင်း-ကွေး-ဆန့်စသော ဣရိယာပထအခိုက် သမ္မဇေညအခိုက်တို့၌ ခန္ဓာငါးပါးကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပုံ သိမ်းဆည်းပုံကို ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတို့တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ဤဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် အဆင့်ဆင့် အောင်မြင်စွာ ကြိုးပမ်းလာသော အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ယင်းခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ် သိမ်းဆည်းတတ်ပြီး ဖြစ်ပေမည်။ ဤတွင် ရှုပုံစနစ်ကို ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် စင်္ကြံတစ်နေရာ၌ ရှေးဦးစွာ မတ်တတ်ရပ်လျက် သမာဓိကို ထူထောင်ပြီးလျှင် ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် နာမ်တရားတို့ကို ဆက်လက်သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုနောင် အနည်းငယ် သွားကြည့်ပါ။

- ၁။ သယ်ဆောင်တတ်သော ရုပ်တရား (= ဣရိယာပထရုပ်),
- ၂။ အသယ်ဆောင်ခံရသော ရုပ်တရား (= စတုသမုဋ္ဌာနိကရုပ်) —

ဤ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ထိုတွင် ကာယဝိညာတ် လဟုတာ မုဒုတာ ကမ္မညတာ အာကာသဓာတ် စသော ရုပ်အတူတို့ကို အာရုံမယူဘဲ ရုပ်အစစ်တို့ကို အာရုံယူ၍ ယင်းရုပ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပြီး ပျက်သည့်သဘောကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟု ရှုပါ။ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တ မရှိသည့်သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟု ရှုပါ။

ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာရှု၍ အောင်မြင်မှု ရရှိသောအခါ စင်္ကြံသွားခြင်း ဣရိယာပုထ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်းဖြစ်သော မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်း အလားတူပင် လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

အာလောကီတေ ဝိလောကီတေ = တည့်တည့်ကြည့်ရာ စောင်းငဲ့ကြည့်ရာ၌ သိမ်းဆည်းထားသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာယာဉ်ကိုတင်ကာ ပုံစံတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် စင်္ကြံသွားခိုက်၌ အာရုံ (၆)ပါးကို ထိုက်သလို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော စက္ခုဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိ၊ သောတဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိ၊ ယာနဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိ၊ ဇိဝှိဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိ၊ ကာယဒွါရီထိ မနောဒွါရီထိ၊ မနောဒွါရီထိ — ဤဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းတရားစုတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်များနှင့် အာရုံရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်း၍ ယင်းရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကိုလည်း လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ကွေးခိုက် ဆန့်ခိုက် သပိတ်သက်န်းကို ဆောင်ခိုက် စားခိုက် သောက်ခိုက် စသော ထိုထိုသမ္ပဇင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခိုက်အတန့်တို့၌လည်း ရုပ်-နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် အလားတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။

- ၁။ ရုပ်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ နာမ်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရုပ်နှင့်နာမ်ကို တွဲ၍လည်းကောင်း —

လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အတိတ်-အနာဂတ်-ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ-ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ခန္ဓာ

ငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်းစသည်တို့ဖြင့်လည်း ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် ခန္ဓာငါးပါး = ရုပ်နာမ်တရားတို့၏ ဖြစ်ပျက်ကို မြင်ခဲ့သော် အားရကျေနပ်မှု ရခဲ့သော် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်းတရားများ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးရုပ်နာမ်တို့ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပုံ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ —

- ၁။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ပုံကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ဖြစ်၏၊ အဝိဇ္ဇာချုပ်ခြင်းကြောင့် ရုပ်ချုပ်၏ - ဤသို့စသည်ဖြင့် အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံ အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ချုပ်ပုံကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုပါ။
- ၄။ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား နှစ်မျိုးလုံးတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍လည်း ဝိပဿနာရှုပါ။

ကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ ရှုပါ။ ရံခါ အသုဘသဘောကိုလည်း ရှုပါ။ လက္ခဏာရေးသုံးပါးလုံးကို အကွက်စေ့အောင် ရှုပြီးသောအခါ ကြိုက်ရာ လက္ခဏာတစ်ပါးကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်ပေသည်။ တစ်ဖန်

(၁) ဝတ္ထု - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၂) အာရုံ - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၃) ဝေဒနာ - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။
(ဝေဒနာနုပဿနာ)

(၁) ဝတ္ထု - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၂) အာရုံ - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၃) ဝိညာဏ် - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။
(စိတ္တာနုပဿနာ)

(၁) ဝတ္ထု - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၂) အာရုံ - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။ ။ (၃) ဖဿ - ဖြစ်-ပျက်-အနိစ္စ။
(ဓမ္မာနုပဿနာ) — ဤသို့ စသည်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်လျက်လည်း ဝိပဿနာ

ရှုနိုင်ပေသည်။ (ရှင်းလင်းချက်ကို ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း - ၂၉၃-၂၉၄-တွင် ကြည့်ပါ။)

ဤသို့လျှင် ဣရိယာပုထ်လေးပါးလုံး၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကိုလည်း တစ်လှည့်စီ တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သော် အသင် သူတော်ကောင်း၏ ဥဒယဗ္ဗယနုပဿနာဉာဏ်အမြင်သည် ထက်မြက်သည်ထက် ထက်မြက် သန့်ရှင်းသည်ထက် သန့်ရှင်း၍ လာပေမည်။ ယင်းသို့ ထက်မြက်သန့်ရှင်း၍ ရဲရင့်လာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံး မသွင်းတော့ဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းလိုက်ပါက အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်ကို မမြင်တော့ဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ တစ်ဖက်သတ် မြင်သည့် ဘင်္ဂဉာဏ်ဘက်သို့ တဖြည်းဖြည်း ကူးသွားမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဥဒယဗ္ဗယနုပဿနာဉာဏ်သည် ဆုံးခန်းတိုင်သို့ ရောက်ရှိသွားပြီ ဖြစ်ပေသတည်း။

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဟူသည်

တဿေဝံ သဏ္ဌက္ခေတွာ ပုနပျုနံ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ ရူပါရူပဓမ္မေ တုလယတော တီရယတော တံ ဉာဏံ တိက္ခံ ဟုတွာ ဝဟတိ၊ သင်္ခါရာ လဟုံ ဥပဋ္ဌဟန္တိ၊ ဉာဏေ တိက္ခေ ဝဟန္တေ သင်္ခါရေသု လဟုံ ဥပဋ္ဌဟန္တေသု ဥပ္ပါဒံ ဝါ ဌိတိံ ဝါ ပဝတ္ထံ ဝါ နိမိတ္တံ ဝါ န သမ္မာပုဏ္ဏာတိ။ ခယဝယဘေဒနိရောဓေယေဝ သတိ သန္တိဌတိ။ တဿ “ဧဝံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဧဝံ နာမ သင်္ခါရကံ နိရုဇ္ဈတိ”တိ ပဿတော ဧတသ္မိံ ဌာနေ ဘင်္ဂါနုပဿနံ နာမ ဝိပဿနာဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

ဤသို့လျှင် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၊ အနတ္တအခြင်းအရာတို့ကို ကောင်းစွာ ပိုင်းခြားမှတ်သားလျက် အဖန်တလဲလဲ “အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု” ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ချိန်၍နေသော စူးစမ်းစိစစ်နေသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှသည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၇။)

ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်မြက်စူးရှသည်၏ အဖြစ်သည် ဘာဝနာ၏ အဝါးဝစွာ လေ့လာအပ်သည်၏အဖြစ်၊ နိုင်နင်းစွာ လေ့လာအပ်သည်၏အဖြစ်၊ ကျေပွန်ပြွန်းတီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် = ပဂုဏ်ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းပဂုဏ်ဖြစ်သော ဘာဝနာသည်လည်း စိတ်ဓာတ်ပျံ့လွင့်မှု မရှိခြင်းကြောင့် ရှုပွားနေသော သင်္ခါရအာရုံ၌ ဝင်ရောက်သကဲ့သို့ အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေ၏ = ဘာဝနာစိတ်ကို စိုက်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ဉာဏ်၏ ထက်မြက် စူးရှသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်သည်၏အဖြစ်ကို ပြအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရွက်ဆောင်သည်ရှိသော် သင်္ခါရတရားတို့သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အသိဉာဏ်၌ ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင် မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် —

- ၁။ ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ဟူသော အခြင်းအရာထူးသို့လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဌိတိ = တည်ခြင်း ဌိဟူသော ဇရာသို့လည်းကောင်း၊
- ၃။ ပဝတ္ထ = ဥပါဒိန္နကပဝတ္ထတရားသို့လည်းကောင်း၊
- ၄။ နိမိတ္တ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အထည်ကိုယ် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း သဏ္ဌာန်စသည် ထင်ခြင်းမျှသို့ လည်းကောင်း —

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မရောက်ရှိတော့ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လိုက်မမီတော့ပေ။

- ၁။ ခယ = ကုန်ခြင်းသဘော၊
- ၂။ ဝယ = ပျက်ခြင်းသဘော၊
- ၃။ ဘေဒ = ဖြိုခြင်းသဘော၊
- ၄။ နိရောဓ = ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ခြင်းသဘော —

ဤ ခယ ဝယ ဘေဒ နိရောဓဟု ဆိုအပ်သော ခဏိကနိရောဓ = ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်ခြင်းသဘော တရား၌သာလျှင် သတိသည် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။

“သင်္ခါရ၌ အတွင်းဝင်သော တရားအပေါင်းသည် ဤသို့ ဖြစ်၍ ဤသို့ စက်ဆုပ်ဖွယ် လိလိ ချုပ်ဘိ၏ တကား” ဟု —

ဤသို့ရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ခြင်းကို လွှတ်၍ ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်းရာ ဤအရာ၌ ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂါနုပဿနာ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၇၇။)

သင်္ခါရတရားတို့သည် ဥဒယဗ္ဗယ၏ အစွမ်းဖြင့် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းဟူသည်မှာလည်း “ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော တရားသည် ပျက်စီး၏” ဟု ပျက်မှု = ဝယကို ရှုမြင်နိုင်ဖို့ရန် အလို့ငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ အဘယ်ကြောင့် အပျက်ကို ရှုရသနည်းဟူမူ — ထို အပျက်ကို ရှုမြင်သော ဉာဏ်၏ သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ခြင်းဟူသော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်- သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ရှုခြင်းဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်၌သာလျှင် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ နှလုံးသွင်း = အာဘောဂကို ကောင်းစွာဆောင်တတ်သော နှလုံးသွင်း ရှုပွားမှု = မနသိကာရသည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္ထ နိမိတ္တတို့သို့ မ ရောက်ခြင်း၊ ဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္ထ နိမိတ္တတို့ကို ဉာဏ်က လိုက်မမီခြင်း ဖြစ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

ဥပ္ပါဒ် — ဥပ္ပါဒ်နိဗ္ဗိဒါဉာဏ် (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

ဤ၌ ဥပ္ပါဒ် = ဥပါဒ်ဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ဟူသော အခြင်းအရာ အထူးတည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်းဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဉာဏ်ထက်မြက် လာသောအခါ အဖြစ်ကို မမြင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

ဌိတိ — ဌိတိနိဗ္ဗိဒါဉာဏ် (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဘင်္ဂါနုပဿနာ အစိုက်အတန့်မျှ တည်ခြင်းသဘောကို ဌိဟု ခေါ်ဆို၏။ ဇရာ-ဟု ဆိုလိုသည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ယင်း ဌိ-သဘောကိုလည်း ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နှလုံး မသွင်းတော့သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အမြင်သန်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက် လာသောအခါ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း ဌိသဘောကိုလည်း မမြင်တော့ပေ။

ပဝတ္ထ — ပဝတ္ထနိဗ္ဗိဒါဉာဏ် (မဟာဋီ၊ ၂၄၃၉။)

အာရမ္မဏကရဏဝသေန တဏှာဒိဋ္ဌိဟိ ဥပေတေန ကမ္မုနာ အာဒိန္နာ ဖလဘာဝေန ဂဟိတာတိ **ဥပါဒိန္နာ၊** အာရမ္မဏဘာဝံ ဥပဂန္နာ ဥပါဒါနသမ္ပန္နေန ဥပါဒါနာနံ ဟိတာတိ **ဥပါဒါနိယာ၊** ဥပါဒါနဿ အာရမ္မဏပစ္စယ- ဘူတာနမေတံ အဓိဝစနံ။ ဥပါဒိန္နာ စ တေ ဥပါဒါနိယာ စာတိ **ဥပါဒိန္နုပါဒါနိယာ၊** သာသဝကမ္မနိဗ္ဗတ္တာနံ ရူပါရူပဓမ္မာနမေတံ အဓိဝစနံ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၁၈၅။)

တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် အာရုံပြုသောအားဖြင့် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံက “ဤတရားတို့သည် ငါ၏ အကျိုး တရားများ ဖြစ်ကြသည်” ဟု စွဲယူအပ်သော တရားများသည် **ဥပါဒိန္န** မည်၏။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် လောကီတရား- တို့ကိုသာလျှင် အာရုံပြုနိုင်ကြရကား ယင်းတို့အာရုံပြုအပ်သော ကံဟူသည် လောကီကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံ သာတည်း။ ထို့ကြောင့် ဥပါဒိန္နအရ လောကီကုသိုလ်ကံ အကုသိုလ်ကံတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော လောကီဝိပါက် စိတ်+စေတသိက် = နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်များကို ကောက်ယူရ၏။ ယင်းလောကီဝိပါက် နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်းသဘောကို **ဝိပါကပဝတ္ထ**ဟု ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ပဋိသံ၊ ၂၁၆၆)တွင် ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲထား၏။

ယင်းဝိပါက် နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဥပါဒ်-ဦး-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်း၌ အကျိုးဝင်သည့် ဖြစ်မှု ဥပါဒ်သဘောကား အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော အမှတ် (၁)ဖြစ်သည့် ဥပ္ပါဒ်အရတွင် ပါဝင်ပြီး ဖြစ်၏။ ဤဥပါဒ်နွဲ့ကပဝတ္တဟူသည် ယင်း ဝိပါက် နာမ်တရားစုနှင့် ကမ္မဇရုပ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်မျှကို ရည်ရွယ်သည်ကား မဟုတ်ပေ။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံကြောင့် ဝိပါက် ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်မှုဟူသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်လျက် ဖြစ်မှုကို ရည်ညွှန်းထားခြင်း ဖြစ်သည်။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေး ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်း၌ —

အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။ ပ ။

ကံ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ကမ္မဇရုပ် ဖြစ်၏။

ဤသို့စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒ်နိ သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်းတရားများကြောင့် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဝိပါကဝဋ် အကျိုးတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုခဲ့၏။ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿနပင်တည်း။

ဤဘင်ဉာဏ်ပိုင်း၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အပျက် သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းရှုပွားခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ထက်မြက်စူးရှ သန့်ရှင်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်ကို မမြင်တော့ဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာ မြင်လာ၏။ ထိုသို့ မြင်လာသော အခါ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်မှုကိုလည်း နှလုံးမသွင်းတော့သဖြင့် အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်မှုကိုလည်း မမြင်တော့ဘဲ အကြောင်း အကျိုး နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ အပျက်သက်သက် ကိုသာ မြင်နေရကား အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိခြင်း ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်မှု = ဥပါဒ်နွဲ့က ပဝတ္တကိုလည်း မမြင်တော့ဘဲ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ယင်းဥပါဒ်နွဲ့ကပဝတ္တသို့လည်း မသက်ရောက်တော့ဟု ဆိုလိုသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အဖွင့်ကိုလည်း ဆက်လက် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

ပဝတ္တန္တိ ရူပါရူပဘဝပဝတ္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄။)

ပဝတ္တိ နာမ ကာမံ သဗ္ဗာ ဘဝပဝတ္တိ၊ မတ္ထကပ္ပတ္တာယ ပန ဘင်္ဂီနုပဿနာယ သဗ္ဗဘဝေသု အဘိဏှ-သမ္ပဋိပိဋနဿ သုဠာတရံ ဥပဋ္ဌာနတော သန္တသုခါဘိမတာပိ ဘဝါ ဒုက္ခသဘာဝတာယ ဘယတော ဥပဋ္ဌဟန္တိတိ ဒဿနတ္ထိ **“ပဝတ္တန္တိ ရူပါရူပဘဝပဝတ္တိ”**တိအာဒိ ဝုတ္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၇။)

ပဝတ္တိဟူသည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းတည်း။ အကယ်စင်စစ်အားဖြင့်မူ ကာမ ရူပ အရူပဟူသော အလုံးစုံသောဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းမှန်သမျှသည် ပဝတ္တမည်သည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ဘင်္ဂီနုပဿနာကြောင့် အလုံးစုံသော ဘဝတို့၌ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် သို့မဟုတ် အပျက်ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခြင်း၏ အထူးသဖြင့် သာ၍ကောင်းစွာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်မြင်လာခြင်းကြောင့် ငြိမ်သက်သည့် ချမ်းသာဟု သမုတ်အပ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့သည်သော်မှလည်း ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် သို့မဟုတ် အပျက် ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အဖန်တလဲလဲ အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဒုက္ခသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကြောက်လန့်ဖွယ်ဘေး = ဘယသဘောအားဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်၏။ ဤသို့သော အနက်သဘောကို ညွှန်ပြခြင်းငှာ **“ပဝတ္တိ ဟူသည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းတည်း”** ဤသို့စသော စကားကို အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၇။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုတော်မူချက်နှင့်အညီ **ပဝတ္တိ**ဟူသည် အလုံးစုံသော ကာမ ရူပ အရူပ ဟူသော ဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းပင်တည်း။ ဝိပါကပဝတ္တဟူ၍လည်း ခေါ်ဆို၏။

ဥပပတ္တိဘဝေါ ပန သင်္ခေပတော ကမ္မာဘိနိဗ္ဗတ္တာ ခန္ဓာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၀၆။)

ဤအဋ္ဌကထာနှင့်အညီ ဘဝဟူသည် တရားကိုယ်အားဖြင့် ဝိပါကဝဋ်တွင် အကျုံးဝင်သော ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရသော ဝိပါကနာမ်ခန္ဓာ ဝိပါကရုပ်ခန္ဓာတို့ပင်တည်း။ ဘဝပဝတ္တိဟူသည် ယင်းဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ကံကြောင့် ဖြစ်မှုပင်တည်း။ ဘဝအမည်ရသော ယင်းဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး၌ အကျုံးဝင်သော ဥပါဒ်ထင်ရှားဖြစ်မှုမှာ ဥပါဒ်-ဌိတိ-ပဝတ္တ-နိမိတ္တ (၄)မျိုးတို့တွင် ဥပါဒ်အရတွင် အကျုံးဝင်သွားသဖြင့် ဤ၌ ဘဝပဝတ္တိ = ဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသည်မှာလည်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒ်နိတို့ ခြံရံထားအပ်သော သင်္ခါရ ကံ အကြောင်းတရားများက ဥပနိဿယ နာနာကွဏိကကမ္မစသော အကြောင်းသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှုကြောင့် ဘဝအမည်ရသော ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်မှုကိုပင် ဆိုလိုသည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် ထက်မြက်လာသောအခါ အကြောင်းတရား အကျိုးတရား နှစ်ရပ်လုံးတို့၏ အပျက်ကိုသာ မြင်နေ၏။ အဖြစ်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အဖြစ်ကိုလည်း မမြင်တော့ပေ။ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ဖြစ်ပုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် အကြောင်း တရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ပုံကိုလည်း မမြင်တော့ပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ပဝတ္တသို့လည်း မရောက်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ပဝတ္တသို့လည်း ဉာဏ်ဖြင့် လိုက်၍ မမီခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

နိမိတ္တ — နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ ယံ သင်္ခါရာနံ သမူဟာဒိယနဝသေန၊ သကိစ္စပရိစ္ဆေဒတာယ စ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနံ၊ တံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

နိမိတ္တဟူသည် သင်္ခါရနိမိတ်တည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုသာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှလာသော် သန့်ရှင်းစင်ကြယ်လာသော် ရုပ်တရားတို့၏ သမူဟယန ကိစ္စယန၊ နာမ်တရားတို့၏ သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနဟူသော ရုပ်ယန နာမ်ယန = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲများသည် ပြိုကွဲသွားပြီ ဖြစ်၏။ (သန္တတိယနကား ရှေးမဆွကပင် ပြိုပြီး ဖြစ်၏။) ရှေ့ပိုင်းဉာဏ်များ ဖြစ်ကြသော သင်္ခါရပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်း = နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အတွင်း၌ကား ရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌ ယန အသီးအသီး ပြို၍ မရှုလိုက်မီ မရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၌ ယန အသီးအသီး မပြိုဘဲ ရှိတတ်၏။ မရှုလိုက်မီသော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်အတိုင်း တွေ့နေတတ်သေး၏။ ရှုလိုက်မီသော ရှုလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် တို့၌ ယန အသီးအသီး ပြို၍ ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သွား၏။ အကြောင်းမူ — သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနတို့၌ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကို ကုန်စင်အောင် မရှုနိုင်ဘဲ အချို့အဝက် တစ်စိတ် တစ်ဒေသလောက်ကိုသာ ရှုနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ သို့သော် ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ရင့်သန်လာသော အခါ၌ကား ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်စသော သဏ္ဌာန် ခြပ်ဟူသမျှကို မတွေ့ရတော့ပေ။ ရုပ်သဘောတရားသက်သက် နာမ်သဘောတရား သက်သက်ကိုသာ တွေ့နေ၏။ ယန အသီးအသီး ပြိုနေ၏။ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်များသည် ပျောက်ကွယ်သွားကြ၏။

ဤ၌ သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိ မိမိကိစ္စလျှင် အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း အထည်ခြပ်ရှိကုန်သကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာခြင်းတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ယင်းသင်္ခါရနိမိတ်သို့လည်း မရောက်ရှိတော့ပေ။

ဤ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်း၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ရုပ်တရားတို့၏ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန၊ နာမ်တရားတို့၏ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနဟူသော ယန အသီးအသီးသည် ပြိုကွဲနေပြီ ဖြစ်၏။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်္ဂစွန်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မြင်ပြီး ဖြစ်၍ သန္တတိယနကား ပြိုပြီးပင် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်း၌ သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနတို့ ပြိုခြင်းကိုသာ ထပ်မံ၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ မဆိုက်မီ၌ အထည်ခြပ် ရှိကုန်သကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်ခြင်းဟူသည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့ကိုပင် ဤ၌ သင်္ခါရနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ယင်းသင်္ခါရနိမိတ်သို့လည်း မရောက်တော့ပေ ဟူလိုသည်။

ဤအရာ၌ ခြွင်းချက် အနည်းငယ်ရှိ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များသည် ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ရက်ရှည်လများ နှစ်နှင့်ချီ၍ သိမ်းဆည်းနေခဲ့သော် ဉာဏ်များသည် တဖြည်းဖြည်း ရင့်ကျက်လာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာမရူရသေးသော်လည်း ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို ရှာဖွေမတွေ့တော့ဘဲ ရုပ်ပရမတ် နာမ်ပရမတ် သဘောတရားသက်သက်၌သာ တစ်ရံတစ်ခါ ဉာဏ်သက်ဝင်၍ နေတတ်သည်လည်း ရှိ၏။ ဤကား ရံခါ ဖြစ်တတ်သည့် အနည်းငယ်သော ခြွင်းချက်သာ ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ ဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္တ နိမိတ္တတို့ကို ဉာဏ်က ပိုင်းခြားမယူခြင်းကြောင့် ယင်းဥပ္ပါဒ် ဌိတိ ပဝတ္တ နိမိတ္တတို့သို့ ဉာဏ် မသက်ရောက် မဆိုက်ရောက်တော့လျှင် အဘယ်သို့ကား ဉာဏ်သည် ဆိုက်ရောက်နေပါသနည်း ဟူမူ — **ဓယ ဝယ ဘေဒ နိရောဓသို့** ရောက်လျက် သတိသည် ကောင်းစွာ တည်နေပေသည် ဟူ၏။

နိရောဓသဒ္ဓါသည် ဥပ္ပါဒ်နိရောဓ အနုပ္ပါဒ်နိရောဓ နှစ်မျိုးကို ဟော၏။ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်မှုရှိသော ချုပ်-ခြင်းကား ဥပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်း ဖြစ်မှုမရှိသော ချုပ်ခြင်းကား အနုပ္ပါဒ်နိရောဓတည်း။ ထိုအနုပ္ပါဒ်နိရောဓ၌လည်း နိရောဓသဒ္ဓါ၏ အနက်သည် ထင်ရကား ဤ၌ ဥပ္ပါဒ်နိရောဓဟု သိစေလိုသဖြင့် ဘေဒ-သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြုကာ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။

ဘေဒ-သဒ္ဓါသည်လည်း အထူးဝိသေသကို ဟောသော ဘေဒ-သဒ္ဓါသည်လည်း ရှိရကား ဤ၌ ဘေဒ-သဒ္ဓါသည် အထူးဝိသေသအနက်ကို မဟော၊ ပြုပျက်ခြင်း ကုန်ခန်းခြင်း ဓယ-အနက်ကို ဟောသည်ဟု သိစေလို၍ ဓယ-သဒ္ဓါဖြင့် အထူးပြုကာ ဖွင့်ဆိုထားပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ ဆိုလိုရင်း အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဓယ-ဝယ-ဘေဒသင်္ခါတေ ခဏိကနိရောဓေတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ပြိုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ခဏိကနိရောဓ = ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှု၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ အလားတူပင် ယင်းဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်လျက်ရှိသော သတိသည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ပြိုခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော ခဏိကနိရောဓ = ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှု သဘောတရား၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေ၏ ဟု ဆိုလို၏။

သတိ သန္တိဋ္ဌတိတိ သတိသိသေန ဉာဏမာဟ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ ဓယ ဝယ ဘေဒ နိရောဓသဘော၌ သတိသည် ကောင်းစွာတည်နေ၏ ဟူသည်၌ သတိကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဆိုလိုရင်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သတိဦးဆောင်သည့် ဝိပဿနာဉာဏ်-

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ခယ = ကုန်ခြင်း၊ ဝယ = ပျက်ခြင်း၊ ဘေဒ = ပြိုခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ခဏိက နိရောဓ = ခဏအားဖြင့် ချုပ်ပျက်မှုသဘောတရား၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေသည်ဟု မှတ်ပါ။

ချုပ်မှုဟူသည်

ဤဘင်္ဂဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော စကားအစဉ် တရားအယဉ်တို့နှင့် ဆက်စပ်၍ ချုပ်မှု အကြောင်းကို အနည်းငယ် ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။ ဝိပဿနာအရာ၌ ချုပ်မှုကား နှစ်မျိုး ရှိနေ၏။

- ၁။ ဥပ္ပါဒနိရောဓ = နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ချုပ်နည်း၊
- ၂။ အနုပ္ပါဒနိရောဓ = နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခွင့်မရှိသော ချုပ်နည်း -

ဤသို့လျှင် ချုပ်ပုံနှစ်မျိုး ရှိနေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်-တို့၏ အာရုံဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကား အစွန္တနိရောဓတည်း = စင်စစ် ဒုက္ခ-သမုဒယတို့၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်း ဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာတရားတည်း။ ယင်းအစွန္တနိရောဓကို ဤ၌ မဆိုလိုပါ။ ဥပ္ပါဒနိရောဓ နှင့် အနုပ္ပါဒနိရောဓအကြောင်းကိုသာ တင်ပြလိုပါသည်။

သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြိုနေသည့် = ခယ ဝယ ဘေဒဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ခဏိက နိရောဓ = ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်မှုသဘောကား ဥပ္ပါဒနိရောဓတည်း။ အကြောင်းတရားများ မကုန်ဆုံးသေး သမျှ ကာလပတ်လုံး ဤနည်းနှင့် ချုပ်ပျက်နေကြမည်သာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းမကုန်သေးသမျှ အလားတူ ရုပ်နာမ်များ ဖြစ်ခွင့်ရှိနေသေးသော ချုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်၏။

အရဟတ္တမဂ်ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့သည် နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောက်ဆွယ်တွင် ဖြစ်ခွင့်ရှိနေသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ မှန်သမျှတို့သည်လည်း နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သော ချုပ်ခြင်းဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွား-ကြ၏။ အနုပ္ပါဒနိရောဓပင်တည်း။ ပစ္စယတော ဝယဒဿနဟူသော အကြောင်းတရား ချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး တရား ချုပ်ငြိမ်းပုံကို မြင်အောင် ရှုရသည့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းနှင့် ဆိုင်၏။ ဥပ္ပါဒနိရောဓကား ဝိပဿနာပိုင်း အားလုံးနှင့် ဆိုင်၏။

ဝိပဿနာအရာ၌ ယင်းဥပ္ပါဒနိရောဓနှင့် အနုပ္ပါဒနိရောဓ နှစ်မျိုးသာ ရှိ၏။ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် ပြော-နေသော ရုပ်ချုပ် နာမ်ချုပ်ဟူသော ချုပ်နည်း ချုပ်ပုံများနှင့်ကား များစွာပင် ကွဲလွဲနေဟန် ရှိပေသည်။ တစ်ဖန် ဝေဒနာ ကုန်သွားပြီ၊ ဝေဒနာ မရှိတော့ပြီ၊ ဝေဒနာ ချုပ်ဆုံးသွားပြီဟူသော စကားများမှာလည်း ပရိယတ္တိ-ပေတံ ပဋိပတ္တိ-ပေတံတို့ဖြင့် အတိုင်းမခံနိုင်သော စကားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။

ဝေဒနာချုပ်သွားပြီဟု ပြောနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို အသိစိတ် ဝိညာဏ် ရှိနေပါသေးသလားဟု မေးလျှင် ရှိနေသေး၏ဟု ဖြေဆိုတတ်၏။ အသိစိတ်ကား ရှိနေသေး၏။ ဝေဒနာကား မရှိတော့ပြီ ချုပ်သွားပြီဟု ဆိုလို၏။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ပရိယတ္တိတရားတော်၌ကား ဝေဒနာသည် စိတ်အားလုံးနှင့်ဆက်ဆံသော သဗ္ဗစိတ္တ သာဓာရဏ စေတသိက် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အသိစိတ် ဝိညာဏ်ရှိနေပါက ဝေဒနာ ရှိနေမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုဝေဒနာသည် သုခဝေဒနာသော်လည်း ဖြစ်လေရာ၏။ သို့မဟုတ် ဒုက္ခဝေဒနာသော်လည်း ဖြစ်လေရာ၏။ သို့မဟုတ် ဥပေက္ခာဝေဒနာသော်လည်း ဖြစ်လေရာ၏။ ဝေဒနာမယဉ်သော အသိစိတ် ဝိညာဏ်ဟူသည် ဘုရားရှင်-၏ ပရိယတ်တရားတော်၌ မရှိပေ။

တစ်ဖန် ဝေဒနာ ချုပ်ငြိမ်းသွားပြီဟု ပြောနေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့၌ တည်ရှိသော ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ် = သိမ်းဆည်းတတ် ရှုပွားတတ်ပြီလားဟု မေးပြန်လျှင်လည်း မရှုတတ်သေးဟု အဖြေပေးပြန်၏။ အချို့ကား ရုပ် (၂၈)ပါးဟူသည် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာ ဖြစ်သည်။ သာဝကတို့၏ အရာမဟုတ်ဟု အဖြေပေးတတ်ကြပြန်၏။ တစ်ဖန် ဝေဒနာကို ဝိပဿနာ ရှုနေသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုသောအခါ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကိုပါ ဝီထိစဉ်အတိုင်း ဖြစ်ပေါ်သွားကြသော စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌လည်းကောင်း၊ ဝီထိမှအလွတ်ဖြစ်သော ဝီထိ-မုတ်စိတ်တို့၌လည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူတတ် သိမ်းဆည်းတတ် ဝိပဿနာ ရှုတတ်ပါသလားဟု မေးလျှင်လည်း မရှုတတ်ဟု အဖြေပေးပြန်၏။ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်တို့သာ ရှု၍ ရနိုင်သည် ဟုလည်း အဖြေပေးပြန်၏။ ဘုရားရှင်၏ ကျင့်စဉ်ပဋိပတ်တရားတော်၌ကား ဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုပွားတော့မည့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝေဒနာကို မရှုမီ —

၁။ ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းကို = ရုပ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး = သိမ်းဆည်းပြီး ဖြစ်ရမည်။

၂။ ဝေဒနာ တစ်ခုတည်းကိုသာ ရှုရသည် မဟုတ်။ ဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အားလုံး သိမ်းဆည်း ရှုပွားရမည်။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ကျင့်စဉ်ပဋိပတ်ကို သတ်မှတ်ထား၏။ (နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ပြန်ကြည့်ပါ။) ထို့ကြောင့် ဝေဒနာ ကုန်သွားပြီ၊ ဝေဒနာ မရှိတော့ပြီ၊ ဝေဒနာ ချုပ်သွားပြီဟူသော စကားများမှာ သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်၏ ပရိယတ္တိ-ပေတံ၊ ပဋိပတ္တိ-ပေတံတို့ဖြင့် အတိုင်းမခံနိုင်သော စကားတို့သာ ဖြစ်ကြပေသည်။

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ ပရမတ်တရားများ

ကထံ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနေ ပညာ ဝိပဿနေ ဉာဏံ၊ ရူပါရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါ တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂီ အနုပဿတိ။ အနုပဿတီတိ ကထံ အနုပဿတိ၊ အနိစ္စတော အနုပဿတိ နော နိစ္စတော၊ ဒုက္ခတော အနုပဿတိ နော သုခတော၊ အနတ္တတော အနုပဿတိ နော အတ္တတော၊ နိဗ္ဗိန္ဒတိ နော နန္ဒတိ၊ ဝိရဇ္ဇတိ နော ရဇ္ဇတိ၊ နိရောဓေတိ နော သမုဒေတိ၊ ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိ။

အနိစ္စတော အနုပဿန္တော နိစ္စသည် ပဇဟတိ၊ ဒုက္ခတော အနုပဿန္တော သုခသည်၊ အနတ္တတော အနုပဿန္တော အတ္တသည်၊ နိဗ္ဗိန္ဒန္တော နန္ဒံ၊ ဝိရဇ္ဇန္တော ရာဂံ၊ နိရောဓေန္တော သမုဒယံ၊ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တော အာဒါနံ ပဇဟတိ။

ဝေဒနာရမ္မဏတာ။ပ။ သညာရမ္မဏတာ။ သင်္ခါရာရမ္မဏတာ။ ဝိညာဏာရမ္မဏတာ။ စက္ခာရရမ္မဏတာ။ ပ။ ဇရာမရဏာရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ။ပ။ ပဋိနိဿဇ္ဇန္တော အာဒါနံ ပဇဟတိ။

(ပဋိသံ၊၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၂၇၇-၂၇၈။)

အာရုံကို ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဆင်ခြင်၍ အပျက်ကို ရှုမြင်နိုင်သော ပညာသည် အဘယ်သို့လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ် မည်သနည်း။

ရုပ်တရား၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာစိတ်သည် ဖြစ်၍ ပျက်၏။ ထိုရုပ်တရားတည်းဟူသော အာရုံကို ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းအားဖြင့် ဆင်ခြင်၍ = (ဉာဏ်ဖြင့် မြင်၍) ထိုစိတ်၏ ပျက်ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။

အဖန်တလဲလဲ ရှု၏ ဟူရာ၌ အဘယ်သို့လျှင် အဖန်တလဲလဲ ရှုသနည်း၊ အနိစ္စအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏၊ နိစ္စအားဖြင့် မရှု။ ဒုက္ခအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏၊ သုခအားဖြင့် မရှု။ အနတ္တအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ

ရှု၏။ အတ္တအားဖြင့် မရှု။ ငြီးငွေ့၏။ မနှစ်သက်။ တပ်နှစ်သက်ခြင်း ကင်း၏။ တပ်နှစ်သက်သည် မဟုတ်။ ချုပ်ငြိမ်းစေ၏။ မဖြစ်ပေါ်စေ။ စွန့်လွှတ်၏။ စွဲယူခြင်း မရှိ။

အနိစ္စအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုသော် နိစ္စဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၏။ ဒုက္ခအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုသော် သုခဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၏။ အနတ္တအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ရှုသော် အတ္တဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၏။ ငြီးငွေ့သော် နှစ်သက်ခြင်းကို ပယ်စွန့်၏။ တပ်မက်ခြင်း ကင်းသော် တပ်မက်တတ်သော ကာမရာဂ ဘဝရာဂကို ပယ်စွန့်၏။ ချုပ်စေသည် ရှိသော် ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို ပယ်စွန့်၏။ တစ်ဖန် စွန့်လွှတ်သော် စွဲလမ်းခြင်း = အာဒါနကို ပယ်စွန့်၏။

ဝေဒနာ၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။ ပ ။
သညာ၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။
သင်္ခါရ၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။
ဝိညာဏ်၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်။

စက္ခုပဿာဒ = စက္ခုယတန၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်းလျှင်။ ပ ။ ဇရာမရဏလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာစိတ်သည် ဖြစ်၍ ပျက်၏။ ထိုအာရုံကို ဆင်ခြင်၍ ထိုစိတ်၏ ပျက်ခြင်းကို အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ ပ ။
(ပဋိသံ၊ ၅၅။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နှင့်အညီ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ ပရမတ္ထ ဓာတ်သားများမှာ ခန္ဓာငါးပါး၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး၊ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ လောကီဣန္ဒြေများ၊ ဘဝတိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့တွင် ဤဘင်္ဂါဉာဏ်ပိုင်း၌ ဇာတိ-ဇရာ-မရဏတို့လည်း ပါဝင်နေကြ၏။ ဇာတိ-ဇရာ-မရဏတို့၏ တရားကိုယ်မှာ ဥပပတ္တိဘဝအမည်ရသော ကံကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ပင်တည်း။

ယင်းဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒ်ကို ဇာတိဟုလည်းကောင်း၊ တည်မှု ဦးကို ဇရာဟုလည်းကောင်း၊ ပျက်မှု ဘင်္ဂကို မရဏဟုလည်းကောင်း ခေါ်ဆိုပေသည်။ ယင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ဆဲအခိုက်ကို ဇာတိ ခေါ်ဆိုသဖြင့် ယင်းဖြစ်ဆဲအခိုက်ကိုကား တစ်ဖန်ပြန်၍ အပျက်ရှုရန် မလိုပေ။ တည်ဆဲအခိုက်ကို ဇရာခေါ်သဖြင့် ယင်းတည်ဆဲအခိုက်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ အပျက်ရှုရန် မလိုပေ။ ပျက်ဆဲအခိုက်ကို မရဏခေါ်သဖြင့် ယင်းမရဏကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ အပျက်ရှုရန် မလိုပေ။ ဇာတိ-ဇရာ-မရဏအမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးကိုသာ အပျက်ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဇာတိ-ဇရာ-မရဏကို သို့မဟုတ် ဇာတိကို ဇရာကို မရဏကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာဇောစိတ်ကိုကား = ဝိပဿနာဇောဝိသိစိတ်အစဉ်ကိုကား တစ်ဖန်ပြန်၍ အပျက်ရှုကောင်း၏။ ဝိပဿနာရှုကောင်း၏။

အချုပ်မှတ်သားရန်

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်လိုက်သောအခါ ရှုလိုက်သောအခါ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ခယ-ဝယ သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်၏။ ထိုသို့ သိမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ပြဓာန်းသော ဝိပဿနာ ဇောဝိသိစိတ်အစဉ်နာမ်တရားစုကိုလည်း ယင်းနာမ်တရားစု၏ အပျက်ကို မြင်အောင်ကြည့်၍ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာ ရှုအပ်ပေသည်။ ထိုကြောင့် အတိုချုပ် မှတ်သားထားရန်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဉာတဇ္ဇ ဉာဏဇ္ဇ ဥဘောပိ ဝိပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၈။)

ဉာဏ အာရမ္မဏမာဟ အနုပဿနာဝသေန ဉာဏတ္တာ။ **ဉာဏ** အနုပဿနာဉာဏ်။ **ဥဘောပိဝိပဿတီ**တိ တဒုဘယမ္ပိ ခယတော ဝယတော ဝိပဿတီတိ။ အယံ ဟေတ္ထ သင်္ခေပတ္ထော — ရူပဿ ယာဝဇရာမရဏဿ ခယတော ဝယတော ဒဿနံ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါတံ၊ ဒဿနကဉာဏဿ ခယတော ဝယတော ဒဿနံ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါယ ဘင်္ဂဿ အနုပဿနန္တိ ဥဘယတ္ထပညာ။ ပုရိမံ ဝါ တဒဘာဝေ အဘာဝတော ပစ္ဆိမာယံ ပက္ခိပိတ္တာ ပစ္ဆိမာ ဧဝ ပညာ ဝိပဿနေ ဉာဏန္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၀။)

ဉာဏ — ဟူသည် ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့တိုင်အောင်သော ခန္ဓာ (၅)ပါး = အာယတန (၁၂)ပါး = ဓာတ် (၁၈)ပါးနှင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်ဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံ တရားများတည်း။ သစ္စာဒေသနာတော်နည်းအရ ဆိုရမူ ဒုက္ခသစ္စာတရားစု သမုဒယသစ္စာတရားစုတို့ပင်တည်း။ အနုပဿနာဉာဏ် = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ စွမ်းအင်ဖြင့် သိအပ်သော တရားများ ဖြစ်သောကြောင့် ယင်းတရားစုတို့သည် ဉာဏဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။

ဉာဏ — ဟူသည် ယင်းဉာဏအမည်ရသော တရားစုကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဝိပဿနာ ရှုနေသော အနုပဿနာဉာဏ်တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထို **ဉာဏ-ဉာဏ** အမည်ရသော တရားနှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ယင်းတရားစု၏ ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏ = ဝိပဿနာရှုရမည်ဟု သိရှိပါလေ။

မှန်ပေသည် — ဤ ဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဤနေရာ၌ အကျဉ်းချုပ် ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောတည်း။ ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင်သော တရားစုကို ယင်းတရားစု၏ ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် **အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်** မည်၏။ ယင်းအာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်ကိုပင် တစ်ဖန်ထပ်၍ ယင်းဉာဏ်၏ ကုန်တတ် ပျက်တတ်သောသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပြန်၏ = ဝိပဿနာရှုရ၏။ ထိုသို့ ရှေးဖြစ်သော **အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ**အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်္ဂကို အာရုံပြု၍ တစ်ဖန် ထပ်၍ ဝိပဿနာ ရှုသော နောက်ဝိပဿနာဉာဏ်သည် **ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပညာ** မည်၏။

တစ်နည်း — **အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်**ကား ရှေးဝိပဿနာဉာဏ်တည်း။ **ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်**ကား နောက်ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း။ ရှေးဖြစ်သော ထို**အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်**သည် မရှိလတ်သော် နောက်ဖြစ်သော **ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်**၏ မရှိနိုင်ခြင်းကြောင့်၊ လက္ခဏာဟာရနေထွ် နည်းအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် သက်သက်ကိုပင် ရှုတတ်သော သဘာဝလက္ခဏာချင်းတူရကား၊ ရှေးဖြစ်သော အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်ကို နောက်ဖြစ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၌ ထည့်သွင်း၍ နောက်ဖြစ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည်သာလျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်မည်၏ဟု ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၀။)

လက္ခဏာရေး သုံးတန်

အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန။ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၄၅။ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ၊ ၁၅၉။)

အထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဉာဏ-ဉာဏ အမည် ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေး သုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရတော့မည် ဖြစ်၏။

- ၁။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြို ပျောက်ပျောက်သွားသည့် သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြို ပျောက်ပျောက်သွားသဖြင့် ကြောက်လန့်ဖွယ် ကောင်းသည့် သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၌ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမရှိသည့်သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟုလည်းကောင်း —
ဤသို့ အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုပါ။

ရှုစိတ်ဟူသည်

စိတ္တန္တိ စေတ္တ သဿယုတ္တစိတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ (ပဋိသံဠာ၊ ၂၃၉။)

ဤဝိပဿနာအရာ၌ ရှုတတ်သော ဝိပဿနာစိတ်ဟူသည် သမ္ပယုတ်ယှဉ်ဖက် စေတသိက်များနှင့် တကွသော ဝိပဿနာစိတ်ကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ယင်း ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားများနှင့် တကွသော ဝိပဿနာစိတ်၌ ဉာဏ်သည် ပြဓာန်းလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းဉာဏ်ပြဓာန်းသော ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားများနှင့် တကွသော ဝိပဿနာစိတ်ကို ပဓာနနည်းအားဖြင့် ဉာတ-ဉာဏ နှစ်မျိုးတို့တွင် ဉာဏ-ဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားပေသည်။ ဤဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်အညီ ဝိပဿနာစိတ် ဝိပဿနာဉာဏ် = ရှုသည့်စိတ် ရှုသည့်ဉာဏ်ဟုဆိုလျှင် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွသော ဝိပဿနာနာမ်တရားစု အားလုံးကိုပင် ဆိုလိုသည်ဟု မှတ်ပါ။ ယင်း နာမ်တရားစုတို့မှာ ပုထုဇနိအဆင့်တွင်သာ တည်ရှိနေသေးသော အသင်သူတော်ကောင်းအဖို့ မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇော နာမ်တရားစုတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဉာဏတရားကို ဝိပဿနာရှုလိုသော် ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဓာန်းသော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကိုပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ ဤ ဘင်္ဂါဉာဏ်ပိုင်းတွင် ယေဘုယျအားဖြင့် တဒါရုံ မကျတတ်ပေ။ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း (၁)ကြိမ်၊ ဇော (၇)ကြိမ် အနေအားဖြင့် များသောအားဖြင့် ဖြစ်တတ်၏။ ဇော၌ ဝိတိပါ-မပါ = ယှဉ်-မယှဉ် နှစ်မျိုး ရှိနိုင်၏။ ဝိတိယှဉ် ဉာဏ်ယှဉ်သော် နာမ်တရား (၃၄)လုံးစီ ရှိ၏။ ဝိတိ မယှဉ်ဘဲ ဉာဏ်သာ ယှဉ်သော် နာမ်တရား (၃၃)လုံးစီ ရှိမည် ဖြစ်၏။

ရှုကွက်ပုံစံများ

သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးတင်ကာ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာ ထပ်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်များသည် ထက်မြက်စူးရှ သန့်ရှင်းလာခဲ့သော် ရှေးရှေးသော ဝိပဿနာဘာဝနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ဆက်ခံလာခဲ့ရသော နောက်နောက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သတိသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်မှု ပျက်မှု ပြိုမှု ချုပ်မှုသဘော၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေလိမ့်မည်။ ထိုအခါ —

- ၁။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်မှု ပျက်မှု ပြိုမှု ချုပ်မှု သဘောကို အာရုံယူ၍ = ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ အနိစ္စ-အနိစ္စ ဟု ရှုပါ။
- ၂။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြို ပျောက်ပျောက် ချုပ်ချုပ်နေသဖြင့် ကြောက်လန့်ဖွယ် ကောင်းသည့် အနက်သဘောကို အာရုံယူ၍ = ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ဒုက္ခ-ဒုက္ခ ဟု ရှုပါ။
- ၃။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ မပျက်စီးဘဲ အကျိတ်အခဲ အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့်

ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ အတ္တ မဟုတ်သည့် သဘောကို အာရုံယူ၍ = ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တ-အနတ္တ-ဟု ရှုပါ။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ရေးသားတင်ပြထားသည့်အတိုင်း အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓသန္တာန် နှစ်ပါးလုံး၌-

- ၁။ ရံခါ ရုပ်သက်သက်ကို၊
- ၂။ ရံခါ နာမ်သက်သက်ကို၊
- ၃။ ရံခါ ရုပ်-နာမ် နှစ်မျိုးလုံးကို —

လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ၊ ရံခါ ရုပ်တရား၊ ရံခါ နာမ်တရားတို့ကို ရံခါ အနိစ္စလက္ခဏာကိုတင်၍ ရံခါ ဒုက္ခလက္ခဏာကိုတင်၍ ရံခါ အနတ္တလက္ခဏာကိုတင်၍ ရှုရမည့်အပိုင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ဗဟိဒ္ဓ၌ ချဲ့နိုင်သမျှ ချဲ့ထွင်၍ ရှုပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ခန္ဓာတို့၌လည်း အလားတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ မိမိသိမ်းဆည်းနိုင်သမျှ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် ပစ္စုပ္ပန်၊ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် အနာဂတ် ဆုံးသည့်အထိ တိုးလျှိုပေါက် —

- ၁။ ရုပ်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ နာမ်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊
- ၃။ ရုပ်-နာမ် နှစ်မျိုးလုံးကိုလည်းကောင်း —

လက္ခဏာရေးသုံးတန် တစ်လှည့်စီ တင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ၊ ရံခါ ရုပ်တရား၊ ရံခါ နာမ်တရားတို့ကို ရှုပါ။ ယင်း ရုပ်-နာမ်တို့ကို ငါးပုံ ပုံ၍ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့်လည်း အလားတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။

သတိပြုရန် — ထိုသို့ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ဝိပဿနာရှုရာ၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်မှုသဘောကား မြန်ချင်သလောက် မြန်ပါစေ၊ အနိစ္စဟု သို့မဟုတ် ဒုက္ခဟု သို့မဟုတ် အနတ္တဟု လက္ခဏာရေး တင်၍ ဝိပဿနာရှုမှုမှာ ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ ဖြစ်ပါစေ။ ဝီထိပေါင်းများစွာ၏ သို့မဟုတ် စိတ္တက္ခဏာပေါင်းများစွာ၏ ပျက်မှုသဘောကို မြင်ချင် မြင်နေပါစေ၊ မြင်အောင်လည်း ကြိုးစားပါ။ ကုဋေပေါင်းများစွာသော နာမ်တရားတို့၏ = စိတ္တက္ခဏာတို့၏ ပျက်မှုကို အလွန်တိုတောင်းလှသော အချိန်ကာလအတွင်း၌ မြင်နိုင်သမျှ မြင်အောင် ကြိုးစားပါ။ သို့သော် မြင်နိုင်သမျှ စိတ္တက္ခဏာတိုင်း၏ ပျက်မှုတိုင်းကို အနိစ္စဟု လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ အမီလိုက်ရှုရန် မဟုတ်ပါ။ စိတ္တက္ခဏာပေါင်းများစွာ၏ ပျက်မှုကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စ-အနိစ္စဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ခပ်ဖြည်းဖြည်းသာ လက္ခဏာ-ယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရုပ်တရားတို့၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။ ဒုက္ခအနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

ဘင်္ဂဉာဏ်၏ မှတ်ကျောက် တစ်ခု

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်း နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ခန်းမှ စ၍ ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ရုပ်ယန နာမ်ယနဟူသော ရုပ်တုံး ရုပ်ခဲများ ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရူပားလာရာ ယခုအခါ ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာပြီ ဖြစ်၏။ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ မရောက်ရှိသေးမီ အပိုင်း အသီးအသီး၌ကား —

- ၁။ အကြောင်း ရုပ်နာမ် သင်္ခါရ၊ အကျိုး ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒ်သဘောကိုလည်း တွေ့မြင်နေရ-သေး၏။
- ၂။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ အခိုက်အတန့်အားဖြင့် တည်မှု ဇရာသဘော = ဌီသဘောကိုလည်း တွေ့မြင်နေရသေး၏။

၃။ အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟူသော ဥပါဒိန္ဒက ပဝတ္တိ = ဘဝပဝတ္တိ = ဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်း သဘောတရားများကိုလည်း တွေ့မြင်နေရသေး၏။

၄။ ရုပ်ယန နာမ်ယနများကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်အောင် ရှုပွားနေသော်လည်း ရံခါ မရူလိုက်မိ မရူလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ် အချို့လည်း ရှိနေတတ်သေး၏။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်တို့၏ အလွန်အလွန် များပြားမှု အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်မှုများကြောင့်ပင် ဖြစ်၏။ မရူလိုက်မိ မရူလိုက်နိုင်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များ၌ သမူဟယန ကိစ္စယန စသည့် ယန = အတုံးအခဲများသည် မပြိုသဖြင့် အသေးဆုံး အတုံးအခဲဟု ဆိုအပ်သော ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်အတိုင်း တွေ့နေရတတ်သေး၏။

သို့သော် ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ၌ကား ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလွန်ထက်မြက်စူးရှ သန့်ရှင်းလာသောကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာကြကုန်၏။

သို့သော် ဤအရာ၌ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့သည် ယခုမှ လျင်လျင်မြန်မြန် ဖြစ်ပေါ်နေသည်ဟု ဆိုလိုရင်း မဟုတ်သည်ကို သတိပြုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့ကား မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက် အတွင်း၌ပင် အကြိမ်ကုဋေပေါင်းများစွာ ဖြစ်နိုင်ပျက်နိုင်သော တရားများသာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ ယင်းကဲ့သို့ ဖြစ်ပျက်နေသော မူလပုံစံမှန်သဘာဝကို ဝိပဿနာဉာဏ် မထက်မြက် မစူးရှသေးခင်က မသိ မမြင်ရသေး။ ယခုဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာပါမှ ဝိပဿနာဉာဏ်များလည်း ထက်မြက်စူးရှလာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ယင်းကဲ့သို့သော မူလပုံစံမှန် သဘာဝကို သိခြင်း မြင်ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟုသာ ဆိုလိုရင်း ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်က အလွန်ထက်မြက် စူးရှ သန့်ရှင်းလာသောကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ အလွန်အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာလတ်ကုန်သော် —

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒိသဘောကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မိအောင် မလိုက်နိုင် ရှိနေ၏။
- ၂။ သင်္ခါရတရားတို့၏ တည်မှု = ဌိသဘော = ဇရာသဘောကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မိအောင် မလိုက်နိုင် ရှိနေ၏။
- ၃။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် = ထင်ရှား ရှိခြင်းကြောင့် အကျိုး ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းဟူသော ဘဝပဝတ္တိ = ဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်း သဘောကိုလည်း ဉာဏ်ဖြင့် မိအောင် မလိုက်နိုင် ရှိနေ၏။

အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — န သမ္မာပုဏ္ဏာတိ အဂ္ဂဟဏတော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၃၉။) ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒိ၊ ဌိတိ၊ ပဝတ္တိ၊ နိမိတ္တတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မယူခြင်းကြောင့် နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်းသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ မြင်သောအခါ အကြောင်းသင်္ခါရ အကျိုးသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ဥပါဒိသဘော၊ တည်မှု ဌိသဘောသို့ပင် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မသက်ဝင်နိုင်တော့ဘဲ ယင်းကြောင်း-ကျိုး သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲတသဲသဲ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြို ပျောက်ပျောက်နေသော ခဏိကနိရောဓခေါ်သော ချုပ်ပျက်မှုသဘော၌သာ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သက်ဝင်၍ ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ အကြောင်းတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း အကျိုးတရားတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟူသော ဥပါဒိသဘောသို့ပင် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မသက်ဝင်နိုင် ဖြစ်နေသဖြင့် အကြောင်းတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းဟူသော ဥပါဒိန္ဒကပဝတ္တိသဘောသို့

လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် မသက်ဝင်နိုင်တော့ပေ။

၄။ တစ်ဖန် ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်း၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလွန်ထက်မြက် စူးရှလာသောကြောင့် သမူဟယန ကိစ္စယနများ မပြိုသေးသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲများကိုလည်း မတွေ့မြင်ရတော့ပေ။ ဤ၌ သမူဟယန ကိစ္စယန မပြိုသေးသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲဟူသည် ရုပ်ကလာပ်များပင် ဖြစ်ကြ၏။ ဤအပိုင်း၌ သဝိဂ္ဂဟဟူသော အထည်ကိုယ် သဏ္ဌာန်ခြပ် ရှိသကဲ့သို့သော အတုံးအခဲများမှာ ရုပ်ကလာပ်များပင် ဖြစ်ကြ၏။ သဝိဂ္ဂဟဟူသော အထည်ကိုယ် သဏ္ဌာန်ခြပ် ရှိသကဲ့သို့သော အသေးဆုံး အတုံးအခဲဖြစ်သည့် ယင်းရုပ်ကလာပ်များကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်ကလာပ်များကိုလည်းကောင်း သင်္ခါရတရားဟု သိကြောင်း အမှတ်အသားများ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်ဟု ခေါ်ဆို၏။ ယင်းသင်္ခါရနိမိတ်များကိုလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်က မတွေ့မြင်တော့ပေ။ အကြောင်းမူ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် ပြိုပြို ပျောက်ပျောက် ချုပ်ချုပ်နေသည့် ခဏိကနိရောဓသို့ ဆိုက်ရောက်နေသော ရုပ်ပရမတ်သက်သက်ကိုသာ တွေ့မြင်နေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အတုံးအခဲများကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့မြင်ရသော်လည်း ရုပ်ပရမတ်သဘောတရား နာမ်ပရမတ်သဘောတရားတို့ကို ရှေးယခင်အပိုင်းများနှင့် မတူဘဲ ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းတွင် သန့်သန့်ရှင်းရှင်းနှင့် အလွန်အလွန်ပင် ထင်ထင်ရှားရှား တွေ့မြင်နေရတတ်ပေသည်။

ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းတွင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ဥပ္ပါဒ-ဌိတိ-ပဝတ္တ-နိမိတ္တတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လိုက်၍ မမီခြင်းဖြစ်သည်ဟူသော စကားအရ ယင်း ဥပ္ပါဒ-ဌိတိ-ပဝတ္တ-နိမိတ္တတို့ကို နှလုံးသွင်းပါက ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လိုက်၍ မီနိုင်သေးသည်ဟူသော အချက်ကိုလည်း သတိပြု မှတ်သားပါလေ။

ကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်း၍ ဝိပဿနာရှုပွားသဖြင့် အပျက်သက်သက်ကိုသာ သန့်သန့်ရှင်းရှင်း မြင်တွေ့နေသောအခါ ရုပ်ကလာပ်များကိုလည်း မမြင်တော့ဘဲ ရုပ်ပရမတ်သက်သက် နာမ်ပရမတ်သက်သက်ကိုသာ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်သွားသောအခါ ရှုနေသည့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် ဦးဆောင်ပြဓာန်းသည့် မဟာကုသိုလ် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ လက္ခဏာရေးတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။

- ၁။ ရုပ် ရှု — ရုပ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ နာမ် ရှု — နာမ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၃။ ရုပ်-နာမ် ရှု — ရုပ်-နာမ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၄။ အကြောင်း ရှု — အကြောင်းတရား - ပျက် - အနိစ္စ၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၅။ အကျိုး ရှု — အကျိုးတရား - ပျက် - အနိစ္စ၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
(ဒုက္ခ - အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူ ရှုပါ။)

ဤအထက်ပါ ရှုကွက်ကို ရှုရာ၌ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း (၆)လိုင်းလုံးကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန် နှစ်ပါးလုံး၌ ရှုပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ လည်း ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ ဤအပိုင်းတွင် ရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုသာ = ဝိပဿနာဉာဏ်ဦးဆောင်သည့် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ နာမ်တရား စုကိုသာ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာ ရှုရသည်မဟုတ်သေး။ နာမ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော = နာမ်တရားကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း = ဝိပဿနာဉာဏ် ဦးဆောင်သည့် မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိက ဇောဝီထိ နာမ်တရားစုကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ — ခန္ဓာငါးပါး၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး၊ လောကီဣန္ဒြေတရားများ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာ ရှုနေသော ဉာဏ်ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားသည့်အချက်ကို ပြန်လည်၍ သတိပြုပါ။

ဤအပိုင်းတွင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံပြု၍လည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါး၊ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ မိမိသိမ်းဆည်းထားသမျှ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်အထိ ရှုပါ။ သို့သော် — အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံ စသည့် ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှုသဘောကို အာရုံမယူပါနှင့်။

- ၁။ အဝိဇ္ဇာ - ပျက် - အနိစ္စ။ ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ သင်္ခါရ - ပျက် - အနိစ္စ။ ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း ပျက် - အနိစ္စ။

ဤသို့စသည်ဖြင့် ထိုထိုအင်္ဂါရပ်တို့၏ အပျက်သက်သက်ကို တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်း၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ မည်သည့်ဘဝ၌ မည်ကဲ့သို့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံတို့ ဖြစ်ခဲ့သည် ဖြစ်ဆဲဖြစ်သည် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်သည်ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်းကတည်းက သိပြီး ဖြစ်နေ၏။ ထိုအတိုင်း သာ ရှုပါ။

ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းတွင် သင်္ခါရတရားတို့၌ ဖြစ်မှု ထင်ရှားရှိနေသည် မှန်ပါလျက် အဖြစ်ကို နှလုံးမသွင်းဘဲ အပျက်သက်သက်ကိုသာလျှင် အဘယ်ကြောင့် နှလုံးသွင်းနေရပါသနည်းဟူမူ — သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ ရွံ့မုန်းစက်ဆုပ်သည့် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်စသော အထက်အထက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရရှိနိုင်ရန် အလို့ငှာ ဝိပဿနာဉာဏ်များကို တစ်စထက် တစ်စ ရင့်ကျက်လာရန် အလို့ငှာ ယင်းသို့ ရင့်ကျက်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်တို့ကသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနိုင်သဖြင့် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို ရရှိရန်အလို့ငှာ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုခြင်းဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး = အနုပဿနာ လေးပါး

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မတည်းဟူသော အနုပဿနာနည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် အသင်သူတော်ကောင်း နှစ်ခြိုက်သလို ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပေသည်။

- ၁။ ရုပ်တရားကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုသော်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုသော် ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။
- ၂။ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ

ရှုသော်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုသော် **ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။

၃။ အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုသော်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုသော် **ခိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။

၄။ ဖဿကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းရုပ်နာမ်တို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုသော်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုသော် **ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ သက်ဝင်၏။ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်းစသည်တို့ဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ခဲ့သော် **ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်**သို့ပင် သက်ဝင်၏။

ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတို့ဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝိပဿနာရှု၍ အားရကျေနပ်မှု ရသောအခါ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့် တိုင်အောင်သော ကာလသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း အလားတူပင် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတို့ဖြင့် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ပဋိသန္ဓိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စာမျက်နှာ (၅၅)တွင် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို ထုတ်ဆောင် ဟောကြားပြသရာ၌ — ဇရာရမ္မဏတာ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘိဇ္ဇတိ၊ တံ အာရမ္မဏံ ပဋိသင်္ခါ တဿ စိတ္တဿ ဘင်္ဂိ အနုပဿတိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၅။) — ဤသို့စသည်ဖြင့် အဝိဇ္ဇာမှသည် ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ယင်း ခန္ဓာငါးပါး၊ အာယတန (၁၂)ပါးတို့ကိုလည်း ထည့်သွင်း ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ယင်း ခန္ဓာငါးပါးတို့တွင် အထက်တွင် ရှင်းလင်း တင်ပြခဲ့သော စူဠသစ္စကသုတ္တန်နှင့်အညီ သေက္ခဘုံ အသေက္ခဘုံသို့ ဆိုက်ရောက်ရေးအတွက် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာငါးပါးတွင်သာမက အတိတ်-အနာဂတ်ခန္ဓာတို့လည်း ပါဝင်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့ကြောင့် —

- ၁။ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊
- ၂။ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊
- ၃။ အာယတန (၁၂)ပါး၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်း၊
- ၄။ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းတို့ဖြင့် —

ယင်း သင်္ခါရတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ ပစ္စုပ္ပန်တွင် ဝိပဿနာရှု၍ အားရကျေနပ်မှု ရရှိသော အခါ မိမိ စွမ်းအားရှိသမျှ ရှုထားပြီးသည့် အတိတ် အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ် ဆုံးသည့်တိုင်အောင်သော ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း အလားတူပင် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတနနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်း စသည်တို့ဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဝိပဿနာရှုရာ၌ကား အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်ပုံစသည့် ဥပါဒိန္နက-ပဝတ္တ အမည်ရသည့် အကြောင်းကြောင့် အကျိုးဖြစ်ပုံကို နှလုံးမသွင်းတော့ဘဲ အဝိဇ္ဇာ၏ ပျက်မှု၊ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ပျက်မှု၊ သင်္ခါရ၏ ပျက်မှု၊ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ပျက်မှု စသည့် အပျက်သက်သက်ကိုသာ အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။

တစ်ဖန် အာဒိတ္တပရိယာယသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၃၇၇-၃၇၉။) စသော သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်များ၌ ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားထားတော်မူသည့်အတိုင်း ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ၊ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ်၊ ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ - ဟူသော ရှုကွက်များအတိုင်းလည်း ရှုလိုက ရှုနိုင်ပါသည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အာရုံယူထားပါ။ ယင်းဇယားများတွင် စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၌ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်များကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။ အာရုံရုပ်များကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။ နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်း ဖော်ပြထား၏။ ယင်းနာမ်တရားစုတို့ကို ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပွားခဲ့သော် ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ ရှုကွက် ဖြစ်၏။ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားခဲ့သော် ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ် ရှုကွက် ဖြစ်၏။ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ ဖဿကို အဦးမူ၍ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားခဲ့သော် ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ ရှုကွက် ဖြစ်၏။ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ မှီရာဝတ္ထုရုပ်နှင့် အာရုံရုပ်တို့ကို ပူးတွဲ သိမ်းဆည်းပြီးမှ ယင်းနာမ်တရားစုတို့ကို ဝေဒနာကို သို့မဟုတ် အသိစိတ် ဝိညာဏ်ကို သို့မဟုတ် ဖဿကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကြောင့် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်လည်း အကျုံးဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ မည်သည့် သတိပဋ္ဌာန်ကို အဦးမူ၍ ရှုပွားသည်ပင် ဖြစ်စေ၊ သင်္ခါရ တရားတို့ကား အားလုံးစုံညီလျက်သာ ရှိရမည် ဖြစ်သည်။ တစ်နည်း — ဤရှုကွက်များကို သင်္ခါယနာ မထေရ်မြတ်တို့က သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်၌ ထည့်သွင်း၍ သင်္ခါယနာ တင်ထားတော်မူသဖြင့် ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏ဟုလည်း ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ

- ၁။ ဝတ္ထု - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ အာရုံ - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၃။ ဝေဒနာ - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။

ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ်

- ၁။ ဝတ္ထု - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ အာရုံ - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၃။ ဝိညာဏ် - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။

ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ

- ၁။ ဝတ္ထု - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၂။ အာရုံ - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။
- ၃။ ဖဿ - ပျက် - အနိစ္စ၊ ရှုသည့် ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ။

၁။ ဝတ္ထု — နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် မှီရာဝတ္ထုရုပ်များကို ဖော်ပြထားခဲ့သည့်အတိုင်း စက္ခုဒွါရဝီထိ၊ ရူပါရုံကို ဆက်လက်အာရုံပြုကြသည့် မနောဒွါရဝီထိစသည့် ထိုထိုဝီထိအတွင်း၌ တည်ရှိကြသော စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီး၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဝီထိတို့၏ အကြားအကြား၌ တည်ရှိကြကုန်သော ဘဝင် စိတ္တက္ခဏတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်းကောင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်း အသီးအသီးသော ဝတ္ထုရုပ်တို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟု ရှုနေသော ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကို တစ်ဖန်

ပြန်၍ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ရှုပါ။ ဒုက္ခ အနတ္တတို့ကိုလည်း နည်းတူ ရှုပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တစ်တန်းပြီး တစ်တန်း ရှုပါ။ ရှေးက စက္ခုဒွါရဝီရိယံ တစ်ဝီရိယံ ဖြစ်က နောက်က မနောဒွါရဝီရိယံများ အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ပုံကိုလည်း သဘောပေါက်အောင် ရှုပါ။ သောတဒွါရဝီရိယံ မနောဒွါရဝီရိယံစသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

၂။ **အာရုံ** — ရှုပါရုံစသည့် ဆိုင်ရာအာရုံကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ခွဲခြား စိတ်ဖြာလျက် အပျက်ကို မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၃။ **ဝေဒနာ** — နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်း ဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်တရား အားလုံးကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်း နာမ်တရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ဝီရိယများ၏ အကြားအကြားတွင် တည်ရှိသော ဘဝင်နာမ်တရား-တို့ကိုလည်း ရောနှော၍ ရှုပါ။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း တစ်တန်းပြီး တစ်တန်း ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။ ကုသိုလ်ဇောဝီရိယံ အကုသိုလ်ဇောဝီရိယံများကို (၆)လှိုင်းလုံး၌ ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

၄။ **ဝိညာဏ်** — ယင်း အထက်ပါ နာမ်တရားတို့ကိုပင် အသိစိတ် = ဝိညာဏ်ကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်း-ပြီးလျှင် ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန် ပြန်၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။

၅။ **ဗဿ** — ယင်းတရားတို့ကိုပင် ဗဿကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ဝိပဿနာရှုသည့် ဉာဏ်

ဝိပဿနာရှုသည့် ဉာဏ်ဟူသည်မှာ ဝိပဿနာဉာဏ် ပြဇာန်းသည့် မဟာကုသိုလ် (မဟာကြိယာ) မနော-ဒွါရိက ဇောဝီရိယံ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ပင် ဖြစ်ကြောင်းကို အထက်တွင် ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း ဝိပဿနာ ဉာဏ်နှင့် တကွသော ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ အပျက်ကို မြင်အောင်ကြည့်၍ တစ်ဖန် ထပ်၍ ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ သင်္ခါရတရား = ဉာတတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ —

- ၁။ အနိစ္စဟု ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
(ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
(ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊

- ၂။ ဒုက္ခဟု ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
(ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
(ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း၊

- ၃။ အနတ္တဟု ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို (က) အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊
(ခ) ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊
(ဂ) အနတ္တဟုလည်းကောင်း —

ဤသို့ အသီးအသီး ခွဲ၍ ရှုပါ။ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊ ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး နည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းစသည်တို့၌လည်း နည်းမှီး၍ ရှုပါလေ။

အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

သင်္ခတတရား = သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် ဇာတိ ဇရာ မရဏ သဘောရှိ၏ = ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် = ဖြစ်-တည်-ပျက် သဘောရှိ၏။ ထို ဇာတိ ဇရာ မရဏ သဘောရှိသော သင်္ခတတရား၏ ဇာတိသည် အာဒိကောဋိ = အစဖြစ်သော အဖို့အစွန်းတည်း။ ဇရာသည် မဇ္ဈိမကောဋိ = အလယ်ဖြစ်သော အဖို့အစွန်းတည်း။ မရဏသည် ဩဿာနကောဋိ = အဆုံးဖြစ်သော အဖို့အစွန်းတည်း။ ဇာတိ ဇရာ မရဏ သဘောရှိသော သင်္ခတတရားတို့၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော သုံးမျိုးသော လက္ခဏာသည်လည်း သင်္ခတလက္ခဏာပင် ဖြစ်သောကြောင့် အကယ်၍ကား အနိစ္စလက္ခဏာ မည်ပါပေ၏။ သို့သော် ဇာတိ ဇရာ ဟူသော ဥပါဒ်နှင့် ဌီတို့ကို မြင်အပ်ကုန်သော်လည်း ပျက်ဆဲ ဝယခဏ = ဘင်ခဏ၌သာ အနိစ္စလက္ခဏာသည် ထင်ထင်ရှားရှားဖြစ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇာတိ ဇရာ ဟူသော ဥပါဒ်အခိုက် ဌီအခိုက်တို့၌ အနိစ္စလက္ခဏာသည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်၍ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ မထင်မြင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ဘင်မည်သည် သင်္ခတတရားတို့၏ အနိစ္စ အဖြစ်၏ အဆုံးဖြစ်သော အဖို့အစွန်း = ပရမာကောဋိတည်း။

ထင်ရှားစေအံ့ — ဇရာသဘော = ဌီသဘော၊ မရဏသဘော = ဘင်သဘောရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော တရားသည်သာလျှင် ဖြစ်တတ်၏ = ဇာတိသဘော ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဇာတိ = ဥပါဒ်သည် အနိစ္စဖြစ်မှု၏ အာဒိ-ကောဋိ = အစအဖို့အစွန်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဇာတိသဘော မရဏသဘောရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော တရား-သည်လည်း အိုမင်းရင့်ကျက်၏ = ဇရာသဘော ဌီသဘောရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဇရာ = ဌီသည် သင်္ခတတရားတို့၏ မဇ္ဈိမကောဋိ = အလယ်ဖြစ်သော အဖို့အစွန်း ဖြစ်၏။ ဇာတိသဘော ဇရာသဘောရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော တရားသည် ပျက်တတ်၏ = မရဏသဘောသို့ ရောက်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် ပျက်ခြင်း = ဘင်သည် သင်္ခတ တရားတို့၏ ပရမာကောဋိ = အဆုံးဖြစ်သော အဖို့အစွန်း ဖြစ်၏ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၀-၄၄၁။)

ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုနေသော ဘင်္ဂါနုပဿက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့တိုင်အောင်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနယ်၌ အကျိုးဝင်သော တရားအပေါင်းကို အနိစ္စအားဖြင့်သာလျှင် = အနိစ္စဟုသာလျှင် အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ နိစ္စအားဖြင့်ကား မရှု။ ထိုနောင် ထိုဘင်္ဂါနုပ-ဿက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနိစ္စဖြစ်သော သင်္ခါရတရား၏ ဒုက္ခစင်စစ် ဖြစ်သောကြောင့် ထိုအနိစ္စအားဖြင့် ယူအပ်ပြီး ရှုအပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် ဒုက္ခအားဖြင့် (= ဒုက္ခဟု) အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ သုခ အားဖြင့် (= သုခဟု) မရှု။ ဒုက္ခဖြစ်သော သင်္ခါရတရား၏ အနတ္တစင်စစ် ဖြစ်သောကြောင့် ထို အနိစ္စ-ဒုက္ခ အားဖြင့် ရှုအပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် အနတ္တအားဖြင့် (= အနတ္တဟု) အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ အတ္တအားဖြင့် (= အတ္တဟု) မရှု။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

ရုပ်နာမ်တို့ကို အပေါင်းအစုအလိုက် ခြုံငုံ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း ကလာပ သမ္မသန ဝိပဿနာဘာဝနာ အမှုကို အားသစ်နေဆဲဖြစ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို ကုန်ခြင်း အနက်သဘောကြောင့် အနိစ္စဟု အနုမာန = မျက်ရမ်းဆ၍ မှန်းဆသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုသည်လည်း မဟုတ်။ အားထုတ်ဆဲ ဝိပဿနာရှိသော အာရဒ္ဓဝိပဿက အမည်ရသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သို့ ရောက်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းလျှင် ရွှေသွားရှိသော ပျက်ခြင်းကို ရှုခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာရှုသည်လည်း မဟုတ်။ စင်စစ်မှာမူ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ ဝိပဿနာရှုသော ဤဘင်္ဂါနုပဿက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်၏ အစွမ်းအာနုဘော်ကြောင့် မျက်မှောက်ပစ္စက္ခအားဖြင့် ဉာဏ်ဝ၌ ထင်လာကုန်သော ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယ-

ဝယတို့တွင် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းပင် ဖြစ်ခြင်းကို လွှတ်၍ ပျက်ခြင်း ဘင်ကိုသာ ရှုမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် သာလျှင် အနိစ္စဟု အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ ဤသို့ ရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့ကို မြဲ၏ဟု စွဲလမ်းခြင်း = နိစ္စဂါဟ၏ အရိပ်အမြွက်မျှသော်လည်း မရှိတော့သောကြောင့် နိစ္စအားဖြင့် မရှုဟု ဆိုသည်။ ထို့ကြောင့်ပင်လျှင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ “ဤသို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုနေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟု အမှတ်မှားသော နိစ္စသညာကို ပယ်စွန့်နိုင်၏” - ဤသို့စသော စကားကို ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၄၁။)

လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ပါ

ကေစိ ပနေတ္ထ “**အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော**”တိအာဒိနာ ဝိသု ဒဿနကိစ္စံ နတ္ထိ၊ ဘင်-ဒဿနေနေဝ သဗ္ဗံ ဒိဋ္ဌိံ ဟောတိ”တိ ဝဒန္တိ၊ တံ ဘင်္ဂါနုပဿနာယ မတ္ထကပ္ပတ္တိယံ ယုတ္တံ၊ တတော ပန ပုဗ္ဗဘာဂေ အနေကာကာရဝေါကာရာ အနုပဿနာ ဣစ္ဆိတဗ္ဗာဝ။ အညထာ “အနိစ္စတော အနုပဿတိ”တိအာဒိကာ ပါဠိ၊ “အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ပုနပ္ပုနံ ပဿတိ”တိ အာဂတာ တဿာ အဋ္ဌကထာ စ ဝိရောဓိတာ သိယာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၄၁။)

အချို့သော ကေစိဆရာတို့ကား ဤဘင်္ဂါနုပဿနာအရာ၌ — **အနိစ္စတော အနုပဿတိ၊ နော နိစ္စတော**
▪ အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟုအဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ နိစ္စအားဖြင့် = နိစ္စဟု မရှု — ဟူသော ဤသို့စသော ပဋိ-သမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်စကားရပ်ဖြင့် အသီးအခြား ဝိပဿနာရှုခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စရပ် မရှိပါ။ ဘင်္ဂဒဿန = သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို ရှုခြင်း မြင်ခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် အလုံးစုံကို မြင်အပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ စကားသည် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လတ်သော်သာ သင့်မြတ်သော စကားဖြစ်၏။ သို့သော် ထိုအထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်သော ဘင်္ဂဉာဏ်မှ ရှေးအဖို့၌ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ဤသို့စသည် ရှုပုံ အခြင်းအရာ အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ရောပြွမ်းကုန်သော ရှုပုံရှုနည်း အနုပဿနာ အမျိုးမျိုးတို့ကို အလိုရှိအပ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှုဖို့မလိုဟု ဤသို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယူဆခဲ့သော် လက်ခံခဲ့သော် - “**အနိစ္စတော အနုပဿတိ = အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု ရှု၏**” ဤသို့စသည်ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်သည်လည်းကောင်း၊

အနုပဿတိတိ အနု အနု ပဿတိ၊ အနေကေဟိ အာကာရေဟိ ပုနပ္ပုနံ ပဿတိတိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

အနုပဿတိ ဟူသည် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှု၏။ တစ်ပါးမက များပြားလှစွာသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရှု၏ဟု ဆိုလိုသည် - ဤသို့စသည်ဖြင့် လာရှိသော ထိုပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာ စကားသည်လည်းကောင်း ယင်းကေစိဆရာတို့၏ စကားကို ဆန့်ကျင်စေအပ်သည် ဖြစ်လေရာ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၄၁။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့် အညီ ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရမည်သာဟု မှတ်ပါ။

ဝိပဿနာ အဓိက သမုဒယ ချုပ်ပုံ

ယသ္မာ ပန ယံ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ၊ န တံ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ။ ယဉ္စ အနဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ၊ န တတ္ထ ရဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ တသ္မာ ဧတသ္မိံ ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရေန “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ ဒိဋ္ဌေ သင်္ခါရဂတေ နိဗ္ဗိန္ဒတိ၊ နော နန္ဒတိ။ ဝိရဇ္ဇတိ၊ နော ရဇ္ဇတိ။ သော ဧဝံ အရဇ္ဇန္တော လောကီကေနော တာဝ ဉာဏေန ရာဂံ နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ သမုဒယံ န ကရောတိတိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

အကြင် သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဖြစ်၏။ ထိုသင်္ခါရတရားအပေါင်းကို “ဧတံ မမ၊ ဧသော မေ အတ္တာ = ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါဟာတည်း၊ ဤသင်္ခါရတရားသည် ငါ၏အတ္တတည်း” - ဟု တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် လွန်လွန်မင်းမင်း မနှစ်သက်အပ်ပေ။ ထိုသင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ မတပ်မက်အပ်ပေ။ (ကာမရာဂ ဘဝရာဂကို မဖြစ်စေအပ်ဟု ဆိုလို၏။) ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုတတ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ်ကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု ရှုမြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ ငြီးငွေ့၏။ မနှစ်သက်တော့ပေ။ စက်ဆုပ်၏။ မတပ်မက်တော့ပေ။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့ မတပ်မက်သည်ဖြစ်၍ ရှေးဦးစွာ လောကီသာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် ရာဂကို ဝိက္ခမ္ဘနုပဟာန်အားဖြင့် ချုပ်ခြင်း နိရောဓသို့ ရောက်စေ၏။ (ခပ်ကြာကြာ ခွာထား၏ဟု ဆိုလိုသည်။) ဘဝဖြစ်ကြောင်း သမုဒယကို မဖြစ်စေ၊ ဘဝဖြစ်ကြောင်း သမုဒယကို မပြုတော့ဟု ဆိုလို၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

အန္တယဉာဏ်ဖြင့် မှန်းဆရှုပုံ

အထ ဝါ သော ဧဝံ ဝိရတ္တော ယထာ ဒိဋ္ဌိ သင်္ခါရဂတံ၊ တထာ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အန္တယဉာဏဝသေန နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ နိရောဓတောဝ မနသိကရောတိ။ နိရောဓမေဝဿ ပဿတိ၊ နော သမုဒယန္တိ အတ္ထော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

ဧဝံ ဝိရတ္တောတိ ဧဝံ ဘင်္ဂါနုပဿနာနုသာရေန ဝိရတ္တော။ ယထာ ဒိဋ္ဌိ သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတံ သင်္ခါရဂတံ နိရောဓေတိ နိရောဓံ မနသိ ကရောတိ၊ အဒိဋ္ဌမ္ပိ အတိတာနာဂတံ အန္တယဉာဏဝသေန ယထာ ဣဒံ ဧတရဟိ။ ဧဝံ ဣတရေပိတိ အနုမိနန္တော နိရောဓေတိ မနသိကတဿာပိ နိရောဓံ (မနသိ) ကရောတိ။ **နော သမုဒေတိ**တိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ နော သမုဒယံ မနသိ ကရောတိတိ အတ္ထော။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

တစ်နည်း — ဤ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သို့ အစဉ်လျှောက်သဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ (ခပ်ကြာကြာ ခွာထားနိုင်သောအားဖြင့်) တပ်မက်ခြင်း ရာဂကင်းသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မျက်မှောက်သိမြင်အပ်သော ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်လာသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ချုပ်ခြင်းကို နှလုံးသွင်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာ ဉာဏ်ဖြင့် မတွေ့မမြင်အပ်သေးသော မရှုရသေးသော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုလည်း အလျော် ဆ၍ ယူတတ်သော **အန္တယဉာဏ်**၏ အစွမ်းဖြင့်၊ ယခုမျက်မှောက် လက်ငင်း ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သော ဤသင်္ခါရတရားကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မမြင်အပ်သေးသော မရှုရသေးသော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားသည်လည်း “ဤသို့ ချုပ်ခြင်းသဘော ရှိသည်သာတည်း”ဟု ဤသို့ နှိုင်းရှည့်လျက် ချုပ်ခြင်း နိရောဓ သဘောကို နှလုံးသွင်း၏။ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို နှလုံးမသွင်း၊ ချုပ်သောအားဖြင့် သာလျှင် = အချုပ်ကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်း၏။ ထို သင်္ခါရတရားအပေါင်း၏ ချုပ်ခြင်း နိရောဓကိုသာလျှင် ရှု၏။ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို မရှု။ ဤကား အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောတရားတည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂။)

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ လာရှိသော —

- ၁။ ယထာဒိန္နံ သင်္ခါရဂတံ ဟူသော အဋ္ဌကထာစကား၊
- ၂။ ယထာဒိန္နံ သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတံ သင်္ခါရဂတံ ဟူသော မဟာဋီကာစကား၊
- ၃။ အဒိန္နန္တိ ဟူသော အဋ္ဌကထာစကား၊
- ၄။ အဒိန္နန္တိ အတိတာနာဂတံ ဟူသော မဟာဋီကာစကား —

ဤစကားလေးရပ်၌ကို ရှေ့နောက် ဆက်စပ်ကြည့်၍ ဤဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်သည် ပစ္စုပ္ပန်တည်တည်-ကိုသာ ရှုသည်။ အတိတ်-အနာဂတ်ကိုကား ထိုနည်းလည်းကောင်းဟု အနုမာန = အလျော်မှန်းဆ၍သာ ရှုရသည် ဟု အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။

ရှေးဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း — ပစ္စုပ္ပန် အယူအဆကို လက်ခံနိုင်ပါမှ သဘောကျနိုင်ပါမှ ရှေးစကားနှင့် နောက်စကားသည် ညီညွတ်၍ အဓိပ္ပါယ် ဆက်စပ်မိမည် ဖြစ်ပါသည်။ အကြောင်းမူ — ဤ ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံပရမတ္ထဓာတ်သား သင်္ခါရတရားတို့တွင် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့သည်လည်း ပါဝင်ကြ၏။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ် (၁၂)မျိုးတို့သည်လည်း ပါဝင်ကြ၏။ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရတို့ကား အတိတ်အခွန့်ကာလတရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဝိညာဏ် နာမ်ရုပ် သဠာယတန ဖဿ ဝေဒနာ တဏှာ ဥပါဒါန် ဘဝတို့ကား ပစ္စုပ္ပန် အခွန့်ကာလတရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဇာတိ ဇရာ မရဏတို့ကား အနာဂတ် အခွန့်ကာလတရားစုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် အားလုံးတို့မှာ မျက်မှောက်ခေတ်တွင် အများစု နားလည်နေသည့် ပစ္စုပ္ပန်ဆတ်ဆတ် တရားမျိုးချည်း ပစ္စုပ္ပန် တည်တည် တရားမျိုးတို့ချည်းကား မဟုတ်ကြပေ။ အတိတ်ကာလ အတိတ်ဘဝ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ၊ အနာဂတ်ကာလ အနာဂတ်ဘဝဟူသော ကာလသုံးပါး ဘဝသုံးပါး အခွန့်သုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရား အသီးအသီးတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ် အားလုံးတို့သည် —

- ၁။ ယထာဒိန္နံ သင်္ခါရဂတံ ဟူသော အဋ္ဌကထာစကား၊
- ၂။ ယထာဒိန္နံ သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတံ သင်္ခါရဂတံ ဟူသော ဋီကာစကား —

ဤစကားရပ်တို့ဖြင့် ဖော်ပြအပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ မျက်မှောက်လက်ငင်း သိမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်-ဉာဏ်၌ ရှေးရှုထင်လာသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းတွင် အကျုံးဝင်လျက်ပင် ပါဝင်လျက်ပင် ရှိကြပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော မည်သည့် သင်္ခါရ တရားကို မဆို ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လှမ်းရှုလိုက်ပါက ယင်းယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ဟူသော ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံနေသော အနေအားဖြင့် ထင်လာသော တရား မှန်သမျှသည် အတိတ်ဘဝ အတိတ်ကာလက ဖြစ်ခဲ့သော တရားပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ပစ္စုပ္ပန်ကာလ ပစ္စုပ္ပန်ဘဝ အတွင်း၌ ဖြစ်သော တရားပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ အနာဂတ်ဘဝ အနာဂတ်ကာလ၌ အကျုံးဝင်သော တရားပင် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ မျက်မှောက်လက်ငင်း သိမြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်၌ ရှေးရှု ထင်လာသော သင်္ခါရတရား အပေါင်းဟုပင် ဆိုနိုင်ပေသည်။

ဤသို့ အဓိပ္ပါယ် မယူဆနိုင်ပါက ဤသို့သော ဆိုလိုရင်း သဘောတရားကို လက်မခံနိုင်ပါက အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရား တို့ကို ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသော အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန်စသော ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ လာရှိသော

တေပရိဝဇ္ဇဓမ္မဒေသနာတော်များသည်လည်း အဓိပ္ပါယ်ကင်းမဲ့နေသည့် ဒေသနာတော်တို့သာ ဖြစ်ကြဖွယ်ရာ ရှိနေပေသည်။ တစ်ဖန် ကာလသုံးပါးလုံး၌ အကျိုးဝင်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားတော်မူသော ဒေသနာတော်များသည်လည်း အဓိပ္ပါယ်ကင်းမဲ့နေသည့် ဒေသနာ-တော်တို့သာ ဖြစ်နေကြဖွယ်ရာ ရှိလာပြန်ပေသည်။

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မည်သည့်သင်္ခတတရားကို မဆို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက်ပါက မိမိ၏ ဉာဏ်၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံနေသည့် ခဏတ္တယသမင်္ဂီ တရားလုံး တစ်ခု အနေဖြင့် တွေ့မြင်ပါက ယင်းတရားသည် သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတ = မိမိ၏ ဉာဏ်၌ လက်ငင်းမျက်မှောက် ဒိဋ္ဌထင်ထင် ရှေးရှုထင်လာ တည်လာသော တရားပင်ဖြစ်လျှင် ယင်းသင်္ခတတရား၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် ခဏသုံးပါးလုံးကိုပင် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်က ရှုနေပါသလောဟု မေးရန် ရှိ၏။ အထက်တွင် ဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဥပါဒ်နှင့် ဌီကို နှလုံးသွင်းဘဲ ခဏိကနိရောဓဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အပျက် ဘင်ကိုသာ နှလုံးသွင်းသဖြင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာပင် ဖြစ်သည် ဟူပေ။

ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသည့် ခဏတ္တယသမင်္ဂီတရား၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုမြင်နေလျှင် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်သည်ဆိုပါက - (အဒိဋ္ဌမ္ပိ) အတိတာနာဂတံ အနုယဉာဏဝသေန နိရောဓေတိ = ဉာဏ်ဖြင့် မမြင်အပ်သော = ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မရှုရ သေးသော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခတတရားကိုလည်း အနုမာန အလျော်ဆ၍ ယူတတ်သော အနုယဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ခဏိကနိရောဓဟူသော ခဏအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းကို နှလုံးသွင်း၏ - ဟု ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားသော စကားကို မည်သို့ အဓိပ္ပါယ် ယူဆရမည်နည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ ဤအရာတွင် အသင်သူတော်ကောင်း အနေဖြင့် ဉာဏ်ကြီးကြီး နားကြီးကြီး မျက်စိကြီးကြီးထား၍ စဉ်းစားတတ်ဖို့ ယူဆတတ်ဖို့ လိုပေသည်။

လိပ်ခဲပမာ၊ မြိမ္မိစ္စာလျက်၊ သတ္တဝါ တစ်ယောက်၊ ယူမှားမှောက်ကို၊ သိန်းလောက်ဘုရား၊ လှန်သောအားဖြင့်၊ ဟောကြားချေချွတ်၊ ဖြေမလွတ်ဘူး။ (မဃဒေဝါစာပိုဒ်-၃၁၉။)

မိမိ၏ မှားယွင်းနေသော အယူဝါဒကို လိပ်ခဲပမာ မြိမ္မိစ္စာ ဆုပ်ကိုင်ထားသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦး မဖြစ်မိဖို့ရန် အထူးသတိပြုရမည့် အရာဌာန ဖြစ်ပေသည်။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ်ဘဝ အဆက်ဆက်၌ အကြောင်းတရား အကျိုးတရားတို့ကို ဝိပ-ဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုလို့ ရသည် ရှုနိုင်သည်ဟု ဆိုသော်လည်း အသင်သူတော်ကောင်း အနေဖြင့် ရှုလိုက်နိုင်သည့် အတိတ်အကြောင်းတရား အတိတ်အကျိုးတရားတို့မှာ ဘဝပေါင်း အနည်းငယ်အတွင်း၌ တည်ရှိသည့် အကြောင်း တရား အကျိုးတရားမျှသာ ဖြစ်ဖွယ်ရာ ရှိပါသည်။ သတ္တဝါတစ်ဦးအဖို့ အစမထင် သံသရာ၌ ကျင်လည်ကျက်စား ခဲ့ရသော ဘဝတွေကား များလှသည်သာ ဖြစ်၏။ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ်ဘဝ အတိတ်သင်္ခါရတရားနှင့် မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ်ဘဝ အတိတ်သင်္ခါရတရားဟူသော ဤသင်္ခါရ တရား နှစ်မျိုးတို့ကို တိုင်းတာ နှိုင်းစာ ကြည့်လိုက်သော် မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ်ဘဝ အတိတ်သင်္ခါရတရား-တို့ကသာ အလွန်အလွန် သာလွန်၍ များကြ၏။ အလားတူပင် အနာဂတ်၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။ အရဟတ္တမဂ်သို့ဆိုက်သည်တိုင်အောင်သော အနာဂတ်သည် အနည်းငယ်ပင် ရှိသည် ထားဘိဦးတော့၊ ထိုအရ-ဟတ္တမဂ်သို့ မဆိုက်ရောက်မီ အချိန်ကာလအတွင်း၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော သင်္ခါရတရားစုကို အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ရေးမှာ သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌ မလွယ်ကူသော အချက်တစ်ရပ်သာ ဖြစ်သည်။

အကြောင်းမူ — သာဝကတို့သည် တစ်စိတ်တစ်ဒေသသော သင်္ခါရတရားစုတို့ကိုသာ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ကြသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားစုတို့တွင် အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် ရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားစုမှာ ရှည်လျားလှစွာသော သံသရာခရီးနှင့် တိုင်းတာ နှိုင်းစာလိုက်ပါက အနည်းငယ် အချို့အဝက် တစ်စိတ်တစ်ဒေသမျှသာ ဖြစ်၏။ ထို မိမိရှုလိုက်နိုင်သော သမ္ပတိဒိဋ္ဌိ = သမ္ပတိ ဥပဋ္ဌိတ = မျက်မှောက်ထင်ထင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်လိုက်သော ရှုလိုက်မိသော တရားစု၏ ခဏမစဲ တသဲသဲချုပ်မှု ခဏိကနိရောဓသဘောကို ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်သောအခါ မိမိ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မရှုလိုက်မိ မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ် သင်္ခါရတရားစုသည်လည်း ထိုနည်းလည်းကောင်း ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏိကနိရောဓသဘော ရှိသည်သာဟု အတိတ်သံသရာ တစ်လျှောက်လုံး အနာဂတ် သံသရာ တစ်လျှောက်လုံး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရား မှန်သမျှကို အနုမာန မျက်ရမ်းဆ၍ ရှုခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်သည်ဟု သဘောကျပါလေ။ အတိတ် အနာဂတ်ကို လုံးလုံးမရှုဘဲ အတိတ် အနာဂတ်တရားကိုလည်း ထိုနည်းလည်းကောင်းဟု ရှုသည် မဟုတ်သည်ကိုကား သတိပြုလေရာသည်။

ဤသို့ အဓိပ္ပါယ် မယူဆတတ်ပါက ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်တိုင်အောင်သော ရှေးပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အရှုခံအာရုံ သင်္ခါရတရားက တစ်မျိုး တခြား တစ်ပါးတည်း၊ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ သင်္ခါရတရားက တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးတည်းဟု အဓိပ္ပါယ်သက်ရောက်သွားမည် ဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့လည်း အဓိပ္ပါယ် မသက်ရောက်သင့်ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ပဋိသန္ဓိဒွါလဝိညာဉ်တော်၌ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အရှုခံအာရုံ ပရမတ္ထဓာတ်သားနှင့် ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့ကို အတူတူပင် ထုတ်ဖော်၍ ဟောကြားထားတော်မူသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ရှေးပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၌ အတိတ် အနာဂတ် တရားများကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သည် တိုင်အောင် ရှု၍ ရသည်ဖြစ်ပါလျှင် ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိမှ အတိတ်အနာဂတ် သင်္ခါရတရား မှန်သမျှကို အနုမာန အလျော်မှန်းဆသည့် အနုယဉာဏ်ဖြင့်သာ ရှုရမည်ဟု ဆိုသင့် မဆိုသင့်ကိုကား အသင် သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင် စဉ်းစားသင့်လှပေသည်။

ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့တွင် မိမိ ရှုနိုင်သမျှသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှ၏ ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်ဟူသော ခဏသုံးပါး အပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံနေသည့် ခဏတ္တယသမင်္ဂီအခိုက်အတန့်ကို အထူးသဖြင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုနိုင်ပါက ယင်းခဏတ္တယသမင်္ဂီ အခိုက်အတန့်အတွင်း၌ တည်ရှိနေသော သို့မဟုတ် ဘင်ခဏ ဘင်ကာလအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် သမ္ပတိဒိဋ္ဌိ = လက်ငင်း မျက်မှောက် သိမြင်အပ်သော တရားပင် ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုလိုက်မိ ရှုလိုက်နိုင်သော တရား၏ ရှေ့နောက်၌ တည်ရှိသော မရှုလိုက်မိ မရှုလိုက်နိုင်သော အတိတ် အနာဂတ်တရားတို့ကား အဒိဋ္ဌိ-အတိတာနာဂတ တရားတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤသို့ ခွဲခြား မှတ်သားပါလေ။ ဤသို့ ယူဆပါမှ လက်ခံနိုင်ပါမှ ရှေးရှေး ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံနှင့် နောက်နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့သည် တစ်သားတည်း ညီညွတ်ကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

ခွာနိုင် ပယ်နိုင်သည်

ဤ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အပြားရှိသော အနိစ္စာနုပဿနာစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာ ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်လျက်ရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် စွန့်လွှတ်၏။ မစွဲလမ်းတော့ပေ။ အဘယ်သဘောကို ဆိုလိုပါသနည်း? ဟူမူ —

အနိစ္စာနုပဿနာစသော အနုပဿနာဉာဏ်သည် တဒင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်၏။ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်ခဲ့သော် ထိုကိလေသဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော ကမ္မဝဋ်ဖြင့် သင်္ဂြိုဟ်ရေတွက်-အပ်သော ဘဝသစ်ကို ပြုပြင်စီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ပယ်စွန့်ပြီး ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ကံ - ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်သည်ရှိသော် ထိုကံမှ = ထိုကံကြောင့် ဖြစ်လတ္တံ့ ဖြစ်ကုန်သော ဝိပါကခန္ဓာတို့ကိုလည်း ပယ်စွန့်သည်ပင် မည်၏။

ဤအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်စသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သည် ခန္ဓာတို့နှင့်တကွ အဘိသင်္ခါရတရားတို့နှင့် တကွ ကိလေသာတို့ကို ပယ်စွန့်ခြင်းကြောင့် ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏။ သင်္ခတတရားတို့၌ အနိစ္စဖြစ်မှု စသော အပြစ်ကို မြင်သဖြင့်လည်း ထိုအနိစ္စစသည်မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော နိစ္စ-သုခစသော သဘောရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သော စိတ်နှလုံးရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်းကြောင့် ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုအနိစ္စာနုပဿနာစသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ကိလေသာတို့ကိုလည်း တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်၏။ နိဗ္ဗာန်၌လည်း ညွတ်ကင်းရှိုင်းသောအားဖြင့် ပြေးဝင်၏ = စိတ်နှလုံး ညွတ်ကင်းရှိုင်း၏။ ကိလေသာတို့ကို ဖြစ်စေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ယူလည်း မယူ။ သင်္ခတတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုစသော အပြစ်ကို ရှင်းရှင်းကြီး လင်းလင်းကြီး သိမြင်နေသည့်အတွက်၊ သင်္ခတတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုစသော အပြစ်ကို မမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခတဖြစ်သော အာရုံကို “ငါ-ငါဟာ”ဟု တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မစွဲယူ။ ထို့ကြောင့် — ပဋိနိဿဇ္ဇတိ နော အာဒိယတိ = စွန့်လွှတ်၏။ မစွဲယူ — ဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၇၉။)

ဤတိုင်အောင်သော စကားရပ်တို့ကား အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်ကို တစ်ဆင့်ပြီး တစ်ဆင့် ရှင်းလင်းဖွင့်ဆိုထားသော အဋ္ဌကထာ ဋီကာ စကားရပ်တို့ကို ရှင်းလင်းတင်ပြချက်များပင် ဖြစ်ကြသည်။ ယခုတစ်ဖန် ယင်း ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် ဘင်္ဂါဉာဏ်ခန်း၌ လာရှိသော ဂါထာ (၄)ဂါထာတို့ကို ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။ ဂါထာ တစ်ခုပြီးမှ တစ်ခုကို ရှင်းလင်းတင်ပြပေအံ့။

ဂါထာဒေသနာများ

၁။ ဝတ္ထုသင်္ကမနာ စေဝ၊ ပညာယ စ ဝိဝဋ္ဋနာ။
အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္ဇေဝ၊ ပဋိသင်္ခါဝိပဿနာ။ (ပဋိသံ၊ ၅၆။)

၁။ ဝတ္ထုသင်္ကမနာ စေဝ = ရှေးဝတ္ထုမှ တစ်ပါးသော နောက်ဝတ္ထုသို့ ပြောင်းခြင်းလည်းကောင်း။ ပညာယ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း-ပျက်ခြင်း ဥဒယ-ဝယကို ရှုမြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာ ပညာ၏။ ဝိဝဋ္ဋနာ စ = အပျက် (= ဝယ)သက်သက်ကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း (= ဥဒယ)မှ နှစ်ခြင်းလည်းကောင်း။ အာဝဇ္ဇနာဗလဉ္ဇေဝ = အခြားမဲ့၌ ဆင်ခြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ် လည်းကောင်း။ ဧသာ = ဤသည်ကား။ ပဋိသင်္ခါဝိပဿနာ = ရုပ်စသော သင်္ခါရအာရုံကို သိ၍ အပျက် ဘင်္ဂါကို ရှုသော ပဋိသင်္ခါဝိပဿနာ = ဘင်္ဂါနုပဿနာ မည်၏။

ဤဂါထာ၌ (က) ဝတ္ထုသင်္ကမနာ၊ (ခ) ပညာယ ဝိဝဋ္ဋနာ၊ (ဂ) အာဝဇ္ဇနာဗလ - ဟု ရှင်းလင်းတင်ပြရန် စကားသုံးခွန်း ရှိနေ၏။ ယင်း စကားရပ်တို့ကို တစ်ခုပြီး တစ်ခု ဆက်လက်၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။

(က) ဝတ္ထုသင်္ကမနာ = ဝတ္ထုပြောင်းခြင်း — ဤအရာ၌ ရူပက္ခန္ဓာ အစ ဇရာ-မရဏ အဆုံးတိုင်အောင်သော သင်္ခတတရား အားလုံးတို့သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရားများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏

ဖြစ်ရာ ဌာန = တည်ရာ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် ဝတ္ထုဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။ ဝတ္ထုပြောင်းခြင်းဟူသည် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ = ဝတ္ထုကို ပြောင်းရွှေ့၍ ရှုခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။

ပုံစံ — ရူပက္ခန္ဓာ = ရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုပြီးလတ်သော် တစ်ဖန် — အကြင် စိတ်ဖြင့် ရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှု၏။ ထိုရှုသော ဝိပဿနာစိတ်၏လည်း အပျက် = ဘင်ကို တစ်ဖန်ရှုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တရား၏ ဘင်ဟူသော ရှေးဖြစ်သော အာရုံမှ ဝိပဿနာစိတ်၏ ဘင်ဟူသော တစ်ပါးသော အာရုံသို့ ပြောင်းခြင်း = ပြောင်း၍ ရှုခြင်းတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

သင်္ကမနာ = ပြောင်းရွှေ့ခြင်း — ဝိပဿနာစိတ်တို့သည်လည်း အနိစ္စတရားမျိုးတို့သာ ဖြစ်ကြသဖြင့် စိတ္တက္ခန္ဓာတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အကျုံးဝင်သော တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာစိတ်သည် တစ်နေရာမှ တစ်နေရာသို့ = အာရုံတစ်ခုမှ အာရုံတစ်ခုသို့ ပြောင်းရွှေ့ဖြစ်ရိုး ဓမ္မတာမရှိပေ။ ရုပ်တရားကို အာရုံယူ၍ ရှုနေသော ဝိပဿနာ စိတ်သည် ဝေဒနာတရားကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုခိုက်၌ မရှိတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဖြစ်သည့်နေရာ ဖြစ်သည့် အာရုံ၌သာ ပျက်သွား၏။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ ပြောင်းရွှေ့မှုဟူသည် ရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုသော ရှေး ဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယင်းဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုသော နောက်ဝိပဿနာစိတ်တို့၏ ဝိပဿနာ စိတ်ခြင်း တူညီသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် တစ်ခုတည်းကဲ့သို့ ပြု၍ ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ အခြား တစ်မျိုးတစ်ဖုံအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယူဆလက်ခံခဲ့သော် “ရုပ်တရား၏ အပျက်လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာ ဉာဏ်သည် အခြားတစ်မျိုးသာတည်း။ ထိုရုပ်တရား၏ အပျက်လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာစိတ်၏ အပျက်လျှင် အာရုံရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အခြားတစ်မျိုးသာလျှင်တည်း။ ဝိပဿနာစိတ် တစ်လုံးစီ တစ်မျိုးစီသာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပြောင်းရွှေ့ခြင်းသည် အဘယ်မှာလျှင် ရှိနိုင်အံ့နည်း” - ဤကဲ့သို့သော မလိုလားအပ်သော အနက် အဓိပ္ပါယ်မျိုးသည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ပေသည်။ အောက်တွင် ဆက်လက် တင်ပြမည့် - ပညာယ ဝိဝဇ္ဇနာ ဟူသော စကားရပ်၌လည်း အဓိပ္ပါယ်နည်းတူ မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၂-၄၄၃။)

ဤဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ပိုင်း၌ကား အထက်ပါအတိုင်း ဝတ္ထုများကို ပြောင်း၍ ပြောင်း၍ ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ စိတ်ဟူရာ၌ မဟာကုသိုလ် ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ နာမ်တရားစုကိုပင် ဆိုလိုကြောင်းကိုလည်း မှတ်သားပါ။ ယေဘုယျအားဖြင့် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း တစ်ကြိမ်၊ ဇော ခုနစ်ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကြသည်။

(ခ) **ပညာယ ဝိဝဇ္ဇနာ = ဝိပဿနာပညာ၏ အဖြစ် (= ဥဒယ) မှ ဆုတ်နစ်ခြင်း** — ဉာတအမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့၏လည်းကောင်း၊ ဉာဏအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏လည်းကောင်း အဖြစ်-အပျက် = ဥဒယ-ဝယကို ရှုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော ဝိပဿနာပညာ၏ ယင်း ဉာတ-ဉာဏတရားတို့၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယကို လွှတ်၍ အပျက် = ဝယကိုသာလျှင် ယူသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်မှု = ဥဒယမှ ဆုတ်နစ်ခြင်းသဘောသာ တည်း။ ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာတတရား ဉာဏတရားနှစ်မျိုးလုံးတို့၏ ဖြစ်မှု = ဥဒယကို စွန့်ပယ်၍ အပျက် = ဝယ၌သာ မိမိ၏ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို ကောင်းစွာတည်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရမည် ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၃။)

(ဂ) **အာဝဇ္ဇနဗလ = ဆင်ခြင်နိုင်သည့် စွမ်းအင်** — ရုပ်တရား၏ အပျက်ဘင်ကို ရှုပြီးလတ်သော် တစ်ဖန် ယင်းရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်လျှင် အာရုံရှိသော (= ယင်းရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုသော) ဝိပဿနာ စိတ်၏ အပျက် = ဘင်ကို ရှုခြင်း မြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်သည် အာဝဇ္ဇနဗလ မည်၏။ ဤစကားရပ်ဖြင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၏ အဝါးဝစွာ နိုင်နိုင်နင်းနင်း ရှုနိုင်မှု စွမ်းအားရှိမှုကို ပြောဆိုပေသည်။

ပဋိပဒါဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ဝတ္ထုသက်မနာ၊ ပညာယ ဝိဝဇ္ဇနာ၊ အာဝဇ္ဇနဗလ — ဤသုံးမျိုးသည်ကား အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် မည်ပေသည်။ ရုပ်တရား၏ အပျက် = ဘင်္ဂါကို ဉာဏ်ဖြင့် သိ၍ ထိုသိသော ဉာဏ်၏ အပျက် = ဘင်္ဂါကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုသော အနုပဿနာ ဟူလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၃။)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ အစ၊ ဇရာ-မရဏ အဆုံးရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် = ဘင်္ဂါကို ရှု၍ ထို အပျက် = ဘင်္ဂါကို ရှုသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အပျက် = ဘင်္ဂါကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရာတို့၌လည်း အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ် မည်ပုံကို သဘောပေါက်ပါလေ။

၂။ အာရမ္မဏအန္တယေန၊ ဥဘော ဧကဝတ္ထနာ။
နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ၊ ဝယလက္ခဏာဝိပဿနာ။ (ပဋိသံ၊ ၅၅။)

အာရမ္မဏအန္တယေန = လက်ငင်း မျက်မှောက် သိမြင်အပ်သော ဒိဋ္ဌဖြစ်သော အာရုံကို အစဉ်လျှောက် သဖြင့်။ ဥဘော = ဒိဋ္ဌ-အဒိဋ္ဌ အာရုံနှစ်မျိုးတို့ကို။ ဧကဝတ္ထနာ = ခဏဘင်္ဂါဟူသော တစ်ခုတည်းသော သဘော အားဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းလည်းကောင်း။ နိရောဓေ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသံသေ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏကနိရောဓ၌။ အဓိမုတ္တတာ = ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းသော အဖြစ်လည်းကောင်း။ ဧသာ = ဤသည်ကား။ ဝယ-လက္ခဏာဝိပဿနာ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဝယလက္ခဏာကို ရှုသော ဝိပဿနာ မည်၏။

အာရမ္မဏအန္တယေန ဥဘော ဧကဝတ္ထနာ — ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အပ်ပြီးသော ရှုမြင်အပ်ပြီးသော ဉာတ-ဉာဏ အမည်ရသော သင်္ခါရအာရုံကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် လက်ငင်းဒိဋ္ဌ သိမြင်အပ်သော ဤပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားသည် ပျက်သကဲ့သို့ ထို့အတူ အတိတ်၌လည်း သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် ပျက်ခဲ့ပြီ၊ နောင်အနာဂတ်၌လည်း ပျက်လတ္တံ့ဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော ဒိဋ္ဌအာရုံ၊ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မရှုမြင်အပ်သေးသော အဒိဋ္ဌအာရုံဟူသော နှစ်ပါးကုန်သော အာရုံတို့ကို ဤခဏဘင်္ဂါအားဖြင့် ခဏမစဲ တသံသေ ပျက်ခြင်းဟူသော တူသော သဘောအားဖြင့်သာလျှင် ကောင်းစွာ မှတ်သားခြင်းကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုလုပ်အပ်ပေသည်။ (ဤ၌ ဒိဋ္ဌတရား အဒိဋ္ဌတရားနှင့် ပတ်သက်၍ ယူဆပုံကို အထက်တွင် ရှင်းပြခဲ့သည့် အတိုင်းသာ မှတ်ပါ။)

မှန်ပေသည် — ရှေးရှေး အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဤစကားကို မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။

သံဝိဇ္ဇမာနမှိ ဝိသုဒ္ဓဒဿနော၊ တဒန္တယံ နေတိ အတိတနာဂတေ။
သဗ္ဗေပိ သင်္ခါရတာ ပလောကီနော၊ ဥဿာဝဗိန္နု သူရိယေဝ ဥဂ္ဂတေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

သံဝိဇ္ဇမာနမှိ = ပစ္စက္ခအားဖြင့် ရအပ်သော သိအပ် မြင်အပ်သော ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ (= ဒိဋ္ဌတရား ဟူလိုသည်။) ဝိသုဒ္ဓဒဿနော = အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဘင်္ဂါကို ရှုသောဉာဏ် အမြင် ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်။ တဒန္တယံ = ထိုပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတရား၏ ဘင်္ဂါကိုရှုသော ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို။ အတိတေ = အတိတ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား၌လည်းကောင်း။ အနာဂတေ = အနာဂတ်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား၌လည်းကောင်း။ နေတိ = ဆောင်၏ = ဖြစ်စေ၏။ သဗ္ဗေပိ = ကြွင်းမဲ့ ဥဿုံ အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော။ သင်္ခါရတာ = အတိတ်သင်္ခါရ အနာဂတ်သင်္ခါရ ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရား အပေါင်းတို့သည်။ ပလောကီနော = ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကုန်၏။ ကိမိဝ = အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား။ သူရိယေ = နေသည်။ ဥဂ္ဂတေ = တက်လတ်သည်ရှိသော်။ ဥဿာဝဗိန္နု = ဆီးနှင်းပေါက်သည်။ ပလောကတိ ဣဝ = ပျောက်ပျက်သကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

= ပစ္စက္ခအားဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌ ဘင်ကို ရှုသော အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော ဝိပဿနာ ဉာဏ်အမြင်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရား၏ ဘင်ကိုရှုသော ဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အတိတ်သင်္ခါရတရား အနာဂတ်သင်္ခါရတရား၌ နည်းကို ဆောင်၏ ဝိပဿနာ ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ကြွင်းမဲ့ဥသို့ အလုံးစုံလည်း ဖြစ်ကုန်သော အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ပျက်ခြင်း သဘောရှိကုန်၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား - နေခြည် ထိပျောက် ဆီးနှင်းပေါက် ကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။) ဤရှုကွက်မှာ ဘင်ဉာဏ်၌ ထူးခြားသော ရှုကွက်ပင် ဖြစ်သည်။

နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ = ခဏနိရောဓ၌ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းမှု — ဤသို့လျှင် ဒိဋ္ဌ-သင်္ခါရ၊ အဒိဋ္ဌ-သင်္ခါရ အားဖြင့် နှစ်မျိုးကုန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပျက်နေသော ခဏဘင်၏ အစွမ်းအားဖြင့် တူမျှကုန်၏ဟု ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းကို ပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဘင်ဟု ဆိုအပ်သော ထိုချုပ်ခြင်း ခဏနိရောဓ၌သာလျှင် နှလုံးသွင်းသည်၏ အဖြစ်သည် ထိုခဏနိရောဓ၌ အလေးပြုသည်၏ အဖြစ်သည် ထိုခဏ နိရောဓ၌ ညွတ်သည်၏ အဖြစ်သည် ထိုခဏနိရောဓသို့ ကိုင်သည်၏ အဖြစ်သည် ထိုခဏနိရောဓသို့ ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်သည် နိရောဓေ အဓိမုတ္တတာ = နိရောဓ၌ နှလုံးသွင်းမှု မည်၏။ ဤသို့ ပစ္စက္ခအားဖြင့် ရှုမြင်အပ်သည့် သင်္ခါရအာရုံသို့ အစဉ်လျှောက်သဖြင့် နှစ်ပါးကုန်သော ဒိဋ္ဌအာရုံ အဒိဋ္ဌအာရုံတို့ကို ခဏဘင်အားဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်းသည် ပျက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဝယလက္ခဏာကို ရှုသော ဝယလက္ခဏာ- နုပဿနာ = ဘင်နုပဿနာ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

၃။ အာရမ္မဏဉ္စ ပဋိသင်္ခါ၊ ဘင်္ဂဉ္စ အနုပဿတိ။
သုညတော စ ဥပဋ္ဌာနံ၊ အဓိပညာဝိပဿနာ။ (ပဋိသံ၊ ၅၆။)

အာရမ္မဏဉ္စ = ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့ တိုင်အောင်သော သင်္ခါရအာရုံကိုလည်း။ ပဋိသင်္ခါ = သိ၍။ ဘင်္ဂဉ္စ = ထိုရုပ်တရားစသည်လျှင် အာရုံရှိသော စိတ်၏ ဘင်ကိုလည်း။ အနုပဿတိ = အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ သုညတော စ = သုညအားဖြင့်လည်း။ ဥပဋ္ဌာနံ = ထင်ခြင်းသည်။ ဣဇ္ဈတိ = ပြီးပြည့်စုံ၏။ အယံ = ဤသည်လျှင်။ အဓိပညာဝိပဿနာ = အဓိပညာဝိပဿနာ မည်၏။

အာရမ္မဏဉ္စ ပဋိသင်္ခါ ဘင်္ဂဉ္စ အနုပဿတိ = ရှေးဖြစ်သော ရုပ်တရားစသော သင်္ခါရအာရုံကို သိပြီး၍ ထိုရုပ်တရားစသော သင်္ခါရ၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ရှု၍၊ ထိုရုပ်တရားစသော သင်္ခါရတရား၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကိုရှုသော ဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို တစ်ဖန်ထပ်၍ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤသို့ ဉာတ-ဉာဏ အမည်ရသော နှစ်မျိုးသော တရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ဝိပဿနာရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား —

“သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင် ပျက်ကုန်၏။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်သည် မရဏ မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့မှ တစ်ပါးသော အတ္တ မည်စကောင်းသော တစ်စုံတစ်ယောက်သည် မရှိ။” —

ဤသို့လျှင် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတသဘောအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ထင်ခြင်းသည် ပြည့်စုံ လာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

အဓိပညာဝိပဿနာ — (၁) ရုပ်တရားစသော သင်္ခါရအာရုံကို သိပြီး၍ ထိုရုပ်တရားစသော သင်္ခါရ အာရုံ၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာရှုသော **အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါဉာဏ်**၊ (၂) ထိုရုပ်တရားစသော သင်္ခါရတရား၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ရှုသော ဝိပဿနာစိတ်၏ ပျက်ခြင်းဘင်ကို တစ်ဖန်ထပ်၍ ဝိပဿနာရှုသော **ဘင်္ဂနုပဿနာဉာဏ်**၊ (၃) သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတသဘောအားဖြင့် ဉာဏ်၌ ထင်ခြင်း

သုညတာနုပဿနာဉာဏ် ဤ ဉာဏ်အမြင် သုံးမျိုးသည် **အဓိပညာဝိပဿနာ** မည်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၀။)

ထိုဉာဏ်-ဉာဏ် အမည်ရသော နှစ်မျိုးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ရှုမြင်တတ်သော ဘင်္ဂါ-နုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အတ္တ၏ အလိုသို့ မလိုက်ပါသည့် သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းကြောင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်းငှာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ဝိပဿနာ ရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ သင်္ခါရတရားတို့၌ သုညတသဘောအားဖြင့် ထင်မြင်မှု ပြီးပြည့်စုံလာကြောင်းကို ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၃။)

သင်္ခါရတရားတို့သည် တစ်စုံတစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ အတ္တ၏အလိုအတိုင်း လိုက်ပါ၍ ဖြစ်နိုင်ပါမူ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဤသို့ မပျက်ပါစေလင့်ဟု တောင့်တခဲ့သော် တောင့်တသည့်အတိုင်း ရလေရာ၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တသည့်အတိုင်း ရကားမရ ဖြစ်ခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတသဘောသည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်နေသည် ဟူလို။ ထို့ကြောင့် ရှေး အဋ္ဌကထာ ဆရာတော်တို့သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။ —

ခန္ဓာ နိရုဇ္ဈန္တိ န စတ္ထိ အညော၊ ခန္ဓာန ဘေဒေါ မရဏန္တိ ဝုစ္စတိ။

တေသံ ခယံ ပဿတိ အပ္ပမတ္တော၊ မဏိံ ဝိဇ္ဇံ ဝဇီရေန ယောနိသော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။)

ခန္ဓာ = ခန္ဓာဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့သည်သာလျှင်။ နိရုဇ္ဈန္တိ = ချုပ်ကုန်၏။ ဣမသ္မိ လောကေ = ဤလောက၌။ အညော = ခန္ဓာမှတစ်ပါးသော ချုပ်တတ်သောတရား သေတတ်သောသူ မည်သည်။ န စ စတ္ထိ = မရှိသည်သာလျှင်တည်း။ ခန္ဓာနံ = ခန္ဓာတို့၏။ ဘေဒေါ = ပျက်ခြင်းကို။ မရဏန္တိ = မရဏဟူ၍။ ဝုစ္စတိ = ဆိုအပ်၏။ တေသံ ခန္ဓာနံ = ထိုခန္ဓာဖြစ်သော တရားတို့၏။ ခယံ = ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ထင်လှသော ဘင်ကို။ အပ္ပမတ္တော = မမေ့မလျော့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်။ ပဿတိ = ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်၏။ ယထာ ကိ = အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား။ ကုသလော ပုရိသော = လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ရွဲထွင်းသမား မင်းယောက်ျားသည်။ ယောနိသော ဥပါယေန = သင့်သောအကြောင်းဖြင့်။ မဏိံ = ရွဲပတ္တမြားကို။ ဝဇီရေန = စိန်ဖြင့်။ ဝိဇ္ဇံ = ဝိဇ္ဇနော = ထွင်းလတ်သည်ရှိသော်။ မဏိဿ = ရွဲပတ္တမြား၏။ ဆိဒ္ဓမေဝ = အပေါက်ကိုသာလျှင်။ မနသိကရောတိ က္ကဝံ = နှလုံးမူသကဲ့သို့။ မဏိဿ = ရွဲပတ္တမြား၏။ ဝဏ္ဏာဒိ = အရောင်အဆင်း စသည်ကို။ န မနသိကရောတိ က္ကဝံ = နှလုံးမူသကဲ့သို့။ ဧဝမေဝ = ဤဥပမာ အတူပင်လျှင်။ သင်္ခါရာနံ = သင်္ခါရတရားတို့၏။ နိရုဇ္ဈရံ = အမြဲမပြတ် အကြားအလပ် မရှိသော။ ဘင်္ဂမေဝ = အပျက်ဘင်ကိုသာလျှင်။ ယောနိသော = အသင့်နည်းမှန်အားဖြင့်။ မနသိကရောတိ (= အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) နှလုံးသွင်း၏။ သုညတော = အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော သုညသဘောအားဖြင့်။ မနသိကရောတိ = နှလုံးသွင်း၏။ သင်္ခါရေ = သင်္ခါရတရား သက်သက်တို့ကိုသာလျှင်။ န မနသိကရောတိ = နှလုံးသွင်းသည်ကား မဟုတ်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။)

ခန္ဓာဖြစ်သော တရားတို့သည်သာလျှင် ချုပ်ကုန်၏။ ဤလောက၌ ခန္ဓာမှ တစ်ပါးသော ချုပ်တတ်သော တရား သေတတ်သောသူ မည်သည် မရှိသည်သာလျှင်တည်း။ ခန္ဓာတို့၏ပျက်ခြင်းကို ဘင် = မရဏဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ထိုခန္ဓာဖြစ်သော တရားတို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း ထင်လှသော ဘင်ကို မမေ့မလျော့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား — လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ရွဲထွင်းသမား မင်းယောက်ျားသည် သင့်သောအကြောင်း ဥပါယ်နည်းလမ်းဖြင့် ရွဲပတ္တမြားကို စိန်ဖြင့် ထွင်းဖောက်လတ်သည် ရှိသော် ရွဲပတ္တမြား၏ အပေါက်ကိုသာလျှင် နှလုံးမူသကဲ့သို့ ရွဲပတ္တမြား၏ အရောင်အဆင်း စသည်ကို နှလုံးမူ

သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ အမြဲမပြတ် ခဏမစဲ တသဲသဲ ပြိုပြို ပျက်ပျက်နေသော ခဏဘင်ကိုသာလျှင် အသင့်နည်းမှန် လမ်းမှန်အားဖြင့် အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု နှလုံးသွင်း၏။ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော သုညသဘောအားဖြင့် နှလုံးသွင်း၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏဘင်ကို နှလုံးမသွင်းဘဲ သင်္ခါရတရား သက်သက်ကိုကား နှလုံးမသွင်းပေ။ တစ်နည်း - စိန်ဖြင့် ရွှေပတ္တမြားကို ထွင်းဖောက်သော ရွှေသမား၏ ထွင်းဖောက် ပြီးရာ အရပ်သည် တစ်ဖန်ပြန်၍ ပြည့်ခြင်းသို့ မရောက်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် စိန်ကောင်းနှင့်တူသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ရှုမြင်အပ်ပြီးသည်ရှိသော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ တစ်ဖန်ပြန်၍ နိစ္စဟု စွဲယူခြင်းသည် မသက်ရောက်နိုင်တော့ပေ။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် ဘင်ကို သာလျှင် ရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။)

၄။ ကုသလော တီသု အနုပဿနာသု၊ စတသော စ ဝိပဿနာသု။
တယော ဥပဋ္ဌာနေ ကုသလတာ၊ နာနာဒိဋ္ဌိသု န ကမ္မတိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၆။)

တီသု အနုပဿနာသု = အနိစ္စာနုပဿနာ စသော သုံးမျိုးကုန်သော အနုပဿနာတို့၌။ ကုသလော = လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော။ တိက္ခု = ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည်။ စတသော စ ဝိပဿနာသု = နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ စသော လေးမျိုးသော အနုပဿနာတို့၌လည်းကောင်း။ တယော ဥပဋ္ဌာနေ စ = သုံးပါးသော ထင်ခြင်းတို့၌ လည်းကောင်း။ ကုသလတာ = လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်။ နာနာဒိဋ္ဌိသု = အထူးထူးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့်။ န ကမ္မတိ = မတုန်မလှုပ်။

အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော အနုပဿနာ သုံးမျိုးတို့၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ဝိရာဂါနုပဿနာ နိရောဓာနုပဿနာ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ ဟူသော အနုပဿနာ လေးမျိုးတို့၌လည်းကောင်း၊ အနိစ္စတော ဥပဋ္ဌာန၊ ဒုက္ခတော ဥပဋ္ဌာန၊ အနတ္တတော ဥပဋ္ဌာန - ဟူသော သုံးမျိုးသော ထင်ခြင်းတို့၌လည်းကောင်း လိမ္မာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အထူးထူးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့် မတုန်မလှုပ်တော့ပေ။ (ပဋိသံ၊ ၅၆။)

တယော ဥပဋ္ဌာန = သုံးမျိုးသော ထင်ခြင်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှုရာ၌ သင်္ခါရတရားတို့၌ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက်သွားသော ခယ-ဝယသဘောအားဖြင့် ထင်လှာခြင်းသည် အနိစ္စတော ဥပဋ္ဌာန = အနိစ္စအားဖြင့် ထင်ခြင်းတည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာရှုရာ၌ သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်လှာခြင်းသည် ဒုက္ခတော ဥပဋ္ဌာန = ဒုက္ခအားဖြင့် ထင်ခြင်းတည်း။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုရာ၌ သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညသဘောအားဖြင့် ထင်လှာခြင်းသည် အနတ္တတော ဥပဋ္ဌာန = အနတ္တအားဖြင့် ထင်ခြင်းတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၄။)

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာစသော အနုပဿနာလေးမျိုးတို့၏ အဓိပ္ပါယ်သည် နောက်တွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။

ဤသို့လျှင် အမျိုးမျိုးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်မှု မရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “မချုပ်သေးသော သင်္ခါရတရားသည်သာလျှင် ချုပ်၏။ မပျက်သေးသော သင်္ခါရတရားသည်သာလျှင် ပျက်၏” - ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော နှလုံးသွင်းခြင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ ကွဲနေသော အားနည်းသော စိုစွတ်သော မြေခွက်စိမ်း၏ ကွဲခြင်းကို သာလျှင် ရှုမြင်ရသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဖရိုဖရဲ ကြံလွင့်အပ်သော သိမ်မွေ့သောမြူ၏ ပျောက်ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် ရှုမြင်ရသကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ အိုးကင်း၌ လှော်အပ်ကုန်သော နှမ်းတို့၏ ပျက်ခြင်းကိုသာလျှင် ရှုမြင်ရသကဲ့သို့

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

လည်းကောင်း - အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပ္ပါဒ-ဌိတိ-ပဝတ္တ-နိမိတ္တကို လွှတ်၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ကို ဥပမာ မည်သည်ကား မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားသည် ရေကန်၏ ကမ်းပါး၌သော်လည်းကောင်း၊ မြစ်ကမ်းပါး၌သော်လည်းကောင်း ရပ်တည်လျက် ကြီးစွာသော မိုးသီး မိုးပေါက် ရှိသော မိုးသည် ရွာသွန်းလတ်သည် ရှိသော် ရေပြင်ပေါ်၌ ကြီးကုန် ကြီးကုန်သော ရေပြွန်တို့ကို ဖြစ်၍ဖြစ်၍ လျင်လျင်မြန်မြန် ပျက်သည်တို့ကိုသာလျှင် တွေ့မြင်ရာသကဲ့သို့ - ဤ ဥပမာ အတူသာလျှင် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် လျင်စွာ လျင်စွာ ပျက်ကုန် ပျက်ကုန်သည်တကားဟူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်၏။ မှန်ပေသည် - ဤသို့ ရေပြွန် တန္တူ ပျက်လွယ်သည်ကို ရှုသော သဘော ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် အောက်ပါ ဂါထာ ဒေသနာတော်ကို ဟောကြားတော်မူ၏။ -

ယထာ ဗုဗ္ဗဠကံ ပဿေ၊ ယထာ ပဿေ မရီစိကံ။

ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တံ၊ မစ္စရာဇာ န ပဿတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။)

ဗုဗ္ဗဠကံ = ရေပြွန်ကို။ ပဿေ - ပဿေယျ ယထာ = ရှုသကဲ့သို့လည်းကောင်း။ မရီစိကံ = တံလျှပ်ကို။ ပဿေ - ပဿေယျ ယထာ = ရှုသကဲ့သို့လည်းကောင်း။ ဧဝံ တထာ = ထို့အတူ။ လောကံ = သင်္ခါရလောကကို။ အဝေက္ခန္တံ = ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ အပျက် အပျက်ကိုသာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို။ မစ္စရာဇာ = ရှင်သေမင်းသည်။ န ပဿတိ = မမြင်ရလေပြီ။

ရေပြွန်ကို ရှုမြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တံလျှပ်ကို ရှုမြင်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ထို့အတူ ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရလောကကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သက်ဝင်၍ အပျက် အပျက်ကိုသာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို ရှင်သေမင်းသည် မတွေ့မြင်ရလေပြီ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အရဟတ္တမဂ်ကို ရသည့်တိုင်အောင် ကြိုးစား အားထုတ်သဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိခြင်းဖြင့် တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ဖြစ်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့် ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏ နောင်တွင် ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူလေပြီဟု ဆိုလိုသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၄။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ ဥပမာသုံးရပ်နှင့် ဆက်စပ်၍ ဆိုလိုရင်းသဘောကို မဟာဋီကာ ဆရာတော်က ဤသို့ ရှင်းလင်း တင်ပြထားတော်မူ၏။ -

၁။ ဗုဗ္ဗလဘာဇနုပမာ = ကွဲနေသော အားနည်းသော စိုစွတ်သော မြေခွက်စိမ်း = မြေအိုး ဥပမာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ မိမိသဘောအားဖြင့် ပျက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြရခြင်း အကျိုးရှိ၏။

၂။ ဝိပ္ပကိရိယမာနသုရမရဇူပမာ = ဖရိုဖရဲ ကြံလွင့်အပ်သော သိမ်မွေ့သော မြူ ဥပမာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အချင်းချင်း မဆက်စပ်သည်၏အဖြစ် ဖရိုဖရဲ ပြန့်ကြဲသည်၏ အဖြစ်ကို ပြရခြင်းအကျိုးရှိ၏။

၃။ ဘိန္ဒုယမာနတိလူပမာ = အိုးကင်း၌ လှော်အပ်သော နှမ်းဥပမာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ပျက်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြရခြင်း အကျိုး ရှိ၏။ ဤသို့ မှတ်သားပါလေ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၄။)

အကျိုးအာနိသင် (၈) ပါးဖြင့် ခြံရံအပ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်

ဤသို့လျှင် ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့သည် လျင်စွာ လျင်စွာ ပျက်ကုန် ပျက်ကုန်ကာသာဟူ၍ အမြဲ မပြတ် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ရှစ်ပါးသော အကျိုးအာနိသင်ဖြင့် ခြံရံအပ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာ ဉာဏ်သည် သန်မြန်သော စွမ်းအားသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့ - တို့သည်ကား ရှစ်ပါးသော အကျိုးအာနိသင်တို့တည်း။

- ၁။ ဘဝဒိဋ္ဌိ = သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခွာနိုင်ခြင်း၊ (သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အမြဲမပြတ် ဝိပဿနာ-ဉာဏ်ဖြင့် ရှုမြင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အတ္တသည် မြဲ၏ဟု စွဲယူသော သဿတဒိဋ္ဌိ၏ ဖြစ်နိုင်ခွင့်သည် မရှိနိုင်တော့ပြီ။)
- ၂။ အသက်ကို စွန့်နိုင်ခြင်း၊
- ၃။ နေ့ည၌ မပြတ် ဘာဝနာ၌ လွန်စွာ လွန်စွာ အားထုတ်နိုင်စွမ်းရှိခြင်း၊
- ၄။ ယုတ်မာသော အလိုရမ္မက် ဝေးသည်ဖြစ်၍ စင်ကြယ်သော အသက်မွေးမှု ရှိခြင်း၊
- ၅။ ထက်သန်သော သံဝေဂကြောင့် ကိစ္စကြီးငယ်တို့၌ ကြောင့်ကြဗျာပါရကို ပယ်နိုင်ခြင်း၊
- ၆။ မိမိကိုယ်ကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်း ကင်းသည်ဖြစ်၍ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဘေးမရှိသည် ဖြစ်၍ ဘေးကင်းခြင်း၊
- ၇။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုကို ကောင်းစွာ မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သည်းခံခြင်း၊ ကောင်းသော အမှု၌ မွေ့လျော်ခြင်းကို ရခြင်း၊
- ၈။ ဆိတ်ငြိမ်သော တောကျောင်း တောင်ကျောင်းတို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်း၊ သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာဟူသော လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော ကုသိုလ်တရားတို့၌ မမွေ့လျော်ခြင်း၊ ကာမဂုဏ်တို့၌ မွေ့လျော်ပျော်ပိုက်ခြင်းတို့ကို နှိမ်နင်းဖျက်ဆီးနိုင်ခြင်း —

ဤကား ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၌ ခြံရံထားအပ်သော အကျိုးအာနိသင် (၈)မျိုးတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၁။)
ထိုကြောင့် ရှေးရှေး အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုထားတော်မူကြကုန်၏။

ဣမာနိ အဋ္ဌဂ္ဂုဏမုတ္တမာနိ၊ ဒိသ္မာ တဟိံ သမ္မသတေ ပုနပျုနံ။
အာဒိတ္တစေလသိရသူပမော မုနိ၊ ဘင်္ဂါနုပဿီ အမတဿ ပတ္တိယာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၂။)

တဟိံ = ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာ၌။ ဣမာနိ အဋ္ဌဂ္ဂုဏမုတ္တမာနိ = ဘဝဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခြင်းအစရှိသော ဤရှစ်ပါးသော မြတ်သော အကျိုးအာနိသင်တို့ကို။ ဒိသ္မာ = တွေ့မြင်၍။ အာဒိတ္တစေလသိရသူပမော = ဦးခေါင်း၌ တပြောင် ပြောင် မီးတောက်လောင်သော ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်း ရှိသောသူလျှင် ဥပမာရှိသော။ ဘင်္ဂါနုပဿီ = ဘင်္ဂါကို ရှုလေ့ ရှိသော။ မုနိ = ယောဂါဝစရ ရဟန်းသည်။ အမတဿ = မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်သို့။ ပတ္တိယာ = ရောက်ရှိခြင်းငှာ။ ပုနပျုနံ = အဖန်တလဲလဲ။ သမ္မသတေ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာရေးတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လေ၏။

ဦးခေါင်း၌ တည်ရှိသော ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်း၌ မီးစွဲလောင်နေသော ယောက်ျားအဖို့ ဦးရစ်ခေါင်းပေါင်း၌ စွဲလောင်နေသော မီးကို ငြိမ်းသတ်ဖို့ရန် လုပ်ငန်းရပ်သည် အရေးကြီးဆုံးသော လုပ်ငန်းရပ်ဖြစ်၏။ သို့သော် ထို လုပ်ငန်းရပ်ထက် သာလွန်၍ အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းရပ်ကား သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ငရဲမီးကြီး ငြိမ်းဖို့ရန် လုပ်ငန်းရပ်ပင်

ဖြစ်သည်။ ယင်း သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ငရဲမီးကြီးကို ငြိမ်းအောင် ငြိမ်းသတ်လိုသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်၌ ဘဝဒိဋ္ဌိ = သဿတဒိဋ္ဌိကို ပယ်ခြင်း အစရှိသော ဤရှစ်ပါးသော မြတ်သော အကျိုး အာနိသင်တို့ကို တွေ့မြင်၍ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသို့ ရောက်ရှိရန် အလို့ငှာ —

အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ဉာဏအမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနေသော ဉာဏအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း - ယင်းဉာဏ ဉာဏအမည်ရသော တရားနှစ်မျိုးတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုလေရာ၏။ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း ခန္ဓာငါးပါးနည်းစသော နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် နှစ်ခြိုက်သလို ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။ ယင်းသင်္ခါရတရားစုတို့တွင် အာနာပါန ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန် နာမ်တရားစုတို့လည်း ပါဝင်ကြသည်ကို သတိပြုထားပါလေ။

သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသို့ သက်ဝင်ပုံ

ယသ္မာ ပနေတ္ထ ဣဒမေဝ စတုက္ကံ အာဒိကမ္မိကဿ ကမ္မဋ္ဌာနဝသေန ဝုတ္တံ။ ဣတရာနိ ပန တီဏိ စတုက္ကာနိ ဧတ္ထ ပတ္တဇ္ဈာနဿ ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မာနုပဿနာဝသေန ဝုတ္တာနိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၆၉။)

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရှိသော ဤကျမ်း၌ အာနာပါနဿတိ သမာဓိပိုင်းမှ စ၍ ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာကျင့်စဉ်တို့ကို ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။ ဘုရားရှင်သည် အာနာပါနကျင့်စဉ်ကို စတုတ္ထလေးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။

- ၁။ ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ပထမစတုတ္ထကို၊
 - ၂။ ဝေဒနာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုတိယစတုတ္ထကို၊
 - ၃။ စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် တတိယစတုတ္ထကို၊
 - ၄။ ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် စတုတ္ထစတုတ္ထကို —
- အသီးအသီး ပိုင်းခြားထား၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

(၁) ပထမ စတုတ္ထ

ကာယေသု ကာယညတရာဟံ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဝဒါမိ ယဒိဒံ အဿာသပဿာသ။ (မ၊ ၃၊ ၁၂၆။)

သမထအလိုအားဖြင့် ပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အဿာသပဿာသ ကာယကို၊ ဝိပဿနာအလိုအားဖြင့် ရူပကာယ နာမကာယကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း ဘာဝနာလုပ်ငန်း-ရပ်သည် ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန် ဘာဝနာ လုပ်ငန်းရပ်ပင် ဖြစ်သည်။

(က) သမထအလိုအားဖြင့် အာနာပါနပရိကမ္မနိမိတ် ဥဂ္ဂဟနိမိတ် ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အဿာသပဿာသ ကာယကို အာရုံပြု၍ သမာဓိဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကို ပွားများအားထုတ်ခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အာနာပါန ပဋိဘာဂနိမိတ်ဟူသော အဿာသပဿာသ ကာယကို အာရုံပြု၍ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်း ယင်းဈာန်တို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဝင်စားခြင်းသည်လည်းကောင်း ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားများနေသည် ပြည့်စုံစေသည် မည်၏။

(ခ) ဝိပဿနာအလိုအားဖြင့် ယင်းဈာန်လေးပါးတို့၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဈာန်အင်္ဂါနှင့်တကွ ဈာနသမ္ပယုတ်တရားဟူသော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ မှီရာဟဒယ၌ တည်ရှိသော ဟဒယဝတ္ထုနှင့် တကွသော (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကြွင်းကျန်သော ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ပကိဏ္ဏက-သင်္ခါရ အမည်ရသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း ရုပ်တရားကို အဦးမူ၍ သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းသည်လည်း ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားများနေသည် ပြည့်စုံစေသည်ပင် မည်ပေသည်။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာရှုပွားရာ၌ ရုပ်တရားကို အဦးမူ၍ ရုပ်တရားကို ပဓာနထား၍ ရုပ်တရားကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုပြီးပါမှ နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုသဖြင့် ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ပထမစတုတ္ထ ရှုကွက်ကို ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီးလေပြီ။ ယခုအခါ၌ ဒုတိယစတုတ္ထ ရှုကွက်စသည်တို့ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြပေအံ့။ —

(၂) ဒုတိယ စတုတ္ထ

(က) ပီတိပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ပီတိပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ခ) သုခပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
သုခပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ဂ) စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ဃ) ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။ (မ၊၃၊၁၂၅။ သံ၊၃၊၂၇၉။ ဝိ၊၁၊၈၈။)

(က) ပီတိပဋိသံဝေဒီ = ဈာန်ပီတိကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍။ အဿသိဿာမိ = ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့။ ဣတိ = ဤသို့။ သိက္ခတိ = ကျင့်၏။ ပီတိပဋိသံဝေဒီ = ဈာန်ပီတိကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍။ ပဿသိဿာမိ = ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့။ ဣတိ = ဤသို့။ သိက္ခတိ = ကျင့်၏။

(ခ) သုခပဋိသံဝေဒီ = ဈာန်သုခကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍။ ပ ။

(ဂ) စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီ = ဈာနဓမ္မဖြစ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍။ ပ ။

(ဃ) စိတ္တသင်္ခါရံ = ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရကို။ ပဿမ္ဘယံ = ငြိမ်းစေလျက်။ ပ ။

ပထမစတုတ္ထ၌ ဈာန်သို့ ရောက်ရှိပြီးသော ဈာန်ကို ရရှိပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက် — ဒုတိယစတုတ္ထကို ဝေဒနာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ တတိယစတုတ္ထကို စိတ္တာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်၊ စတုတ္ထစတုတ္ထကို ဓမ္မာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤစတုတ္ထသုံးမျိုးတို့ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူအပ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊၂၆၉။) ထို့ကြောင့် ယင်း ဒုတိယစတုတ္ထ ပါဠိတော်၏ မြန်မာပြန်ကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားပါလေ။ —

(က) ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်-

လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။

- (ခ) ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော သုခဝေဒနာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော သုခဝေဒနာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဂ) ဈာန်လေးပါးနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ဈာန်လေးပါးနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဃ) ဈာန်လေးပါးနှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာဟူသော ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ငြိမ်းစေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ဈာန်လေးပါးနှင့် ယှဉ်သော ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ငြိမ်းစေလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။

(က) ပီတိ ပဋိသံဝေဒီ

ပီတိကို ထင်ရှားစေမှု၊ ပီတိကို ထင်ရှားအောင်ပြု၍ အဿာသပဿာသကို ဖြစ်အောင် ကျင့်မှုသည် —

၁။ အာရမ္မဏတော = အာရုံအားဖြင့် ထင်ရှားအောင် ကျင့်မှု၊

၂။ အသမ္မောဟတော = မတွေ့မဝေ သိသောအားဖြင့် ထင်ရှားအောင် ကျင့်မှုဟု —
ဤသို့လျှင် နှစ်မျိုး ရှိ၏။

၁။ အာရုံသဘောအားဖြင့် ပီတိထင်ရှားမှု ဟူသည်ကား — ပီတိယှဉ်သော ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်တို့ကို ဝင်စား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဈာန်ဝင်စားဆဲ သမာပတ်အခိုက်၌ ဈာန်ကို ရရှိခြင်းဖြင့် ပီတိကို လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်စေနိုင်သော ပီတိ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်လာနိုင်အောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၏ ထင်ရှားခြင်းကြောင့် = အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနေခြင်းကြောင့် အာရုံသဘောအားဖြင့် ပီတိကို ထင်ထင်ရှားရှား သိခြင်း ဖြစ်၏။

၂။ တစ်ဖန် ပီတိယှဉ်သော ယင်းပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိကို ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပီတိကို ဝိပဿနာရှုသော ခဏ၊ မြင်သော ခဏ၌ ပီတိ၏ သဘာဝလက္ခဏာသာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မတွေ့မဝေသော အသမ္မောဟသဘောအားဖြင့် ပီတိသည် ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်သည့် တရား ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၇၉။)

(ခ) သုခ ပဋိသံဝေဒီ

၁။ သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်တို့ကို ဝင်စား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားဆဲ ခဏ၌ ဈာန်ကို ရရှိနေခြင်း ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်းဖြင့် သုခဝေဒနာကို လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်စေနိုင်သော သုခဝေဒနာ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်လာနိုင်လောက်အောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနေခြင်းကြောင့် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အာရုံယူနိုင်-

ခြင်းကို အကြောင်းပြုသဖြင့် ထို အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်၌ အကျိုးဝင်သော သုခဝေဒနာကို ထင်ထင်ရှားရှား သိခြင်း ဖြစ်၏။

၂။ တစ်ဖန် သုခဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော သုခဝေဒနာကို ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသုခဝေဒနာကို ဝိပဿနာရှုသော ခဏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်သော ခဏ၌ သုခဝေဒနာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မတွေ့မဝေ သိသော အသမ္မောဟသဘောအားဖြင့် သုခဝေဒနာသည် ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်သည့် တရား ဖြစ်ပေသည်။

သုခပဋိသံဝေဒီပဒေ စေတ္တ ဝိပဿနာဘူမိဒဿနတ္ထံ “သုခန္တိ ခွေ သုခါနိ ကာယိကဉ္စ သုခံ စေတသိ-ကဉ္စာ”တိ ပဋိသမ္ဘိဒါယံ ဝုတ္တံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၀။)

ဝိပဿနာဘူမိဒဿနတ္ထန္တိ ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရသမ္ပသနဝသေန ဝိပဿနာယ ဘူမိဒဿနတ္ထံ “**သုခန္တိ ခွေ သုခါနိ**”တိအာဒိ ဝုတ္တံ သမထေ ကာယိကသုခါဘာဝတော။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၁။)

ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရေတိ ပါဒကဇ္ဈာနတော အညသင်္ခါရေ။ တေန ပါဒကဇ္ဈာနသင်္ခါရေသု သမ္ပသိတေသု ဝတ္တဗ္ဗမေဝ နတ္ထိတိ ဒဿေတိ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၆။)

သုခပဋိသံဝေဒီ - ပုဒ်၌ သုခအရ ကာယိကသုခဝေဒနာ စေတသိကသုခဝေဒနာဟူသော သုခဝေဒနာ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ကောက်ယူရမည် ဖြစ်ကြောင်းကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၁၈၆)၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ သမထဈာန်တရား၌ စေတသိက သုခဝေဒနာသာ ယှဉ်၏။ ကာယိက သုခဝေဒနာကား မယှဉ်ပေ။ ကာယိက သုခဝေဒနာကား သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်၌သာ ယှဉ်၏။ သမထဈာန်နာမ်တရားစု၌ သုခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်စိတ်လည်း မပါဝင် ဖြစ်ခဲ့၏။ ထိုသို့ မပါဝင်ပါဘဲလျက် အဘယ်ကြောင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ကာယိကသုခဝေဒနာကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ကောက်ယူရန် ဟောကြားထားတော်မူပါသနည်းဟူမူ - ဝိပဿနာ၏ အခြေခံ ပါဒကဈာန်မှ တစ်ပါးသော အခြားအခြားသော ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုပါ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုရမည်ဟု ဝိပဿနာရှုရမည့် ဝိပဿနာဘူမိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာဘုံကို ညွှန်ကြားပြသတော်မူလိုသည့်အတွက် သုခအရ ကာယိက သုခဝေဒနာကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ဖြေဆိုလေရာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၀။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၁။ မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၆။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့နှင့် အညီ အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်းကောင်း အခြား အခြားသော သမထကမ္မဋ္ဌာန်းကိုလည်းကောင်း ဈာန်ရသည့်တိုင်အောင် ပွားများအားထုတ်ထားသော သမထ-ယာနိက ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာပိုင်း၌ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် ထူထောင်ထားသော ပါဒကဈာန်မှ တစ်ပါးသော ပကိဏ္ဏက သင်္ခါရ = ပြုံးပြွမ်းသော သင်္ခါရ အမည်ရသော ကြွင်းကျန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ရမည်ဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မုချပုံသေ မှတ်သားနာယူလေရာသည်။ ထိုစကားရပ်ဖြင့် ပါဒကဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်ခြင်းတို့၌ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပြီဟု ပြ၏။

ဤကျမ်း၌ကား အာနာပါနဈာန်များကို အထူးသဖြင့် အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေခံ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ပါဒကဈာန်အဖြစ် ရေးသားတင်ပြထား၏။ ထိုပါဒကဈာန်မှ ကြွင်းကျန်သော ရုပ်တရား နာမ်တရား အကြောင်းတရား အကျိုးတရား မှန်သမျှသည် ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏

အရှုခံအာရုံ သင်္ခါရတရားစုတို့ပင် ဖြစ်ကြသည်။ ဝိပဿနာဘူမိ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာဘုံပင် ဖြစ်သည်။ အမှန်တရားကို လိုလားတောင့်တလျက် ရှိသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာကြီးတို့ကို အလွန်အလွန် ရှိသေလေးစားစွာဖြင့် ကြည်ညိုမြတ်နိုးသင့်လှပေသည်။ ကျေးဇူးတင်ထိုက်လှပေသည်။

(ဂ) စိတ္တသင်္ခါရ ပဋိသံဝေဒီ

စိတ္တသင်္ခါရောတိ ဝေဒနာဒယော ဒွေ ခန္ဓာ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၀။)

ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်တို့နှင့် ယှဉ်သော သုခဝေဒနာနှင့် သညာ၊ စတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် သညာ — ဤဝေဒနာကွဉ္စာ သညာကွဉ္စာတို့ကား စိတ္တသင်္ခါရတရားတို့တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းစိတ္တသင်္ခါရတရားစုကို ထင်ရှားစေလျက် ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေ ကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်ရ၏။ စိတ္တသင်္ခါရတရားစုကို ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် အသက်ရှူရန် ဘုရားရှင်က ညွှန်ကြားထားတော်မူ၏။ အကျိုးရှိသော အသက်ရှူနည်းစနစ်များပင်တည်း။ ဤ၌လည်း သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်း နှစ်ပိုင်းခွဲ၍ အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားပါ။

၁။ သုခဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော အာနာပါန ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်၊ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ယှဉ်သော စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝင်စား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားဆဲ ခဏ၌ ဈာန်ကို ရရှိနေခြင်း ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်းဖြင့် ဝေဒနာ သညာဟူသော စိတ္တသင်္ခါရတရားစုကို လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်စေနိုင်သော လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်လာနိုင်လောက်အောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်အာရုံ၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနေခြင်းကြောင့် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အာရုံယူနိုင်ခြင်းကို အကြောင်းပြုသဖြင့် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂ နိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်၌ အကျိုးဝင်သော စိတ္တသင်္ခါရတရားစုကို ထင်ထင်ရှားရှား သိခြင်း ဖြစ်၏။ ဤကား သမထပိုင်း၌ အာရုံ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အာရုံသဘောအားဖြင့် စိတ္တသင်္ခါရတရား ထင်ရှားခြင်း ဖြစ်၏။ ဤကား သမထပိုင်း၌ စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ထင်ထင်ရှားရှား သိပုံတည်း။

၂။ တစ်ဖန် ဝေဒနာ သညာနှင့် ယှဉ်သော အာနာပါန ဈာန်လေးပါးတို့ကို ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ဝေဒနာ သညာကို ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းဝေဒနာ သညာကို ဝိပဿနာရှုသောခဏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်သောခဏ၌ ဝေဒနာသညာ၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မတွေ့မဝေသိသော အသမ္မောဟ သဘောအားဖြင့် စိတ္တသင်္ခါရအမည်ရသော ဝေဒနာ သညာ တရားနှစ်ပါးသည် ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်သည့် တရားများ ဖြစ်လာပေသည်။ ဤကား ဝိပဿနာပိုင်း၌ စိတ္တသင်္ခါရတရားကို ထင်ထင်ရှားရှား သိပုံတည်း။

(ဃ) ပဿမ္မဟံ စိတ္တသင်္ခါရံ

အာနာပါနသတိသမာဓိပိုင်းတွင် — ကာယသင်္ခါရ အမည်ရသော အဿာသပဿာသ၏ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံကို ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ အလားတူပင် စိတ္တသင်္ခါရတရား၏ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံကိုလည်း နည်းမှီ၍ သိရှိပါလေ။ တစ်ဖန် ဝိပဿနာပိုင်း၌ ကာယသင်္ခါရ အမည်ရသော အဿာသပဿာသ၏ အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံကိုလည်း ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ အလားတူပင် စိတ္တသင်္ခါရတရား၏လည်း အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းပုံကို နည်းမှီ၍ သိရှိပါလေ။

ဝေဒနာနုပဿနာ

ပီတိပဋိသံဝေဒီ-ပုဒ်၌ ပီတိကို အဦးမူသဖြင့် ဝေဒနာကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ သုခပဋိသံဝေဒီ-ပုဒ်၌ သရုပ်ထုတ်လျက် ဝေဒနာကို တိုက်ရိုက်ဟောကြားထားတော်မူ၏။ စိတ္တသင်္ခါရပဋိသံဝေဒီနှင့် ပဿန္တယံ စိတ္တသင်္ခါရံ ဟူသော စိတ္တသင်္ခါရနှစ်ပုဒ်တို့၌ “သညာသည်လည်းကောင်း ဝေဒနာသည်လည်းကောင်း ဤစေတသိက်တရား နှစ်မျိုးတို့သည် စိတ်နှင့် စပ်သော စိတ္တပဋိဗဒ္ဓတရား စိတ္တသင်္ခါရတရားတို့ မည်ကုန်၏” ဟု မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော်နှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (မ၊၁၊၃၇၆။ ပဋိသံ၊ ၁၈၇။) တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် သညာနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော ဝေဒနာကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤသို့လျှင် ဤဒုတိယစတုတ္ထကို ဝေဒနာနုပဿနာ နည်းဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူသည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၀။)

ဝေဒနာသု ဝေဒနာညတရာဟံ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ ဝဒါမိ ယဒိဒံ အဿာသပဿာသာနံ သာဓုကံ မနသိကာရံ။
(မ၊၃၊၁၂၆။)

ရဟန်းတို့ . . . အဿာသပဿာသတို့ကို ပီတိ ထင်ရှားအောင် သုခ ထင်ရှားအောင် စသည့် လုံ့လ ဥဿာဟထူးနှင့် ကောင်းမွန်ရှိသေစွာ နှလုံးသွင်းခြင်းသဘောကို ဝေဒနာအမျိုးမျိုးတို့တွင် ဝေဒနာတစ်မျိုးကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟူ၍ ငါဘုရား ဟောတော်မူ၏။ (မ၊၃၊၁၂၆။ အာနာပါနဿတိသုတ္တန်။)

ဝေဒနာ တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?

ယဿ ဝေဒနာ ပါကဋ္ဌာ ဟောတိ။ သော “န ကေဝလံ ဝေဒနာဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တာယ သဒ္ဓိံ တဒေဝါရမ္မဏံ ဖုဿမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သဇ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ၊ ဝိဇာနနမာနံ ဝိညာဏမ္ပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ” တိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ (ဒီ၊ ၅၊ ၁၊ ၃၁၄။ မ၊ ၅၊ ၁၊ ၂၈၀။ အဘိ၊ ၅၊ ၂၊ ၂၅။)

ဤ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် ယင်းတို့၏ အဖွင့် ဖြစ်ကြသော ဋီကာကြီးများနှင့် အညီ ဝေဒနာ တစ်ခုတည်းကိုသာ ရှုရသည် မဟုတ်။ ယင်းဈာနဝေဒနာနှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားအားလုံးကိုပင် ဝိပဿနာ ရှုရမည်ဟု မှတ်ပါ။ ထို့နောင် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပြီးသောအခါ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ သိမ်းဆည်းကာ ဝိပဿနာရှုရန် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၂၂)၌ ညွှန်ကြားထားတော်မူပေသည်။ ရှင်းလင်းချက် အပြည့်အစုံကို ရှေးနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရှင်းလင်း တင်ပြခဲ့ပေပြီ။ အလိုရှိပါက ယင်းနာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် တစ်ဖန်ပြန်၍ ကြည့်ပါလေ။

(၃) တတိယ စတုတ္ထ

- (က) စိတ္တပဋိသံဝေဒီ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။
စိတ္တပဋိသံဝေဒီ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။
- (ခ) အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။
အဘိပ္ပမောဒယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။
- (ဂ) သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။
သမာဒဟံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမီတိ သိက္ခတိ။

- (ဃ) ဝိမောစယံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ဝိမောစယံ စိတ္တံ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။ (မ၊၃၊၁၂၅။)
- (က) စိတ္တပဋိသံဝေဒီ = ဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍။ အဿသိဿာမိ = ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့။ ဣတိ = ဤသို့။ သိက္ခတိ = ကျင့်၏။ ပ ။
- (ခ) စိတ္တံ = စိတ်ကို။ အဘိပ္ပမောဒယံ = လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေလျက်။ ပ ။
- (ဂ) စိတ္တံ = စိတ်ကို။ သမာဒဟံ = အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားလျက်။ ပ ။
- (ဃ) စိတ္တံ = စိတ်ကို။ ဝိမောစယံ = နီဝရဏစသည်တို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက်။ ပ ။
- (က) ပထမဈာန်စိတ် ဒုတိယဈာန်စိတ် တတိယဈာန်စိတ် စတုတ္ထဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပထမဈာန်စိတ် ဒုတိယဈာန်စိတ် တတိယဈာန်စိတ် စတုတ္ထ ဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိသည်ဖြစ်၍ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ခ) စိတ်ကို လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
စိတ်ကို လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဂ) စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
စိတ်ကို အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဃ) စိတ်ကို နီဝရဏစသည်တို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
စိတ်ကို နီဝရဏစသည်တို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
(မ၊၃၊၁၂၅။ သံ၊၃၊၂၇၉။ ဝိ၊၁၊၈၈။)

(က) စိတ္တ ပဋိသံဝေဒီ

ဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ပြု၍ အဿာသပဿာသကို ဖြစ်အောင် ကျင့်မှုသည် အာရုံ သဘောအားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ကျင့်မှု၊ မတွေ့မဝေ သိသော အသမ္မောဟ သဘောအားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ကျင့်မှုဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။

၁။ ဈာန်စိတ် အသီးအသီးကို အထူး ထင်ထင်ရှားရှား သိအောင် ဦးတည်၍ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယ ဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို အသီးအသီး ဝင်စား၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားဆဲ ခဏ၌ ဈာန်ကို ရရှိနေခြင်း ဈာန်နှင့် ပြည့်စုံနေခြင်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်စေနိုင်သော ဈာန်စိတ် လွန်လွန် ကဲကဲ ဖြစ်လာနိုင်လောက်အောင် အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသော အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ် အာရုံ၏ ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်နေခြင်းကြောင့် အာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို ထင်ထင်ရှားရှား သိနေခြင်းကြောင့် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံကို အာရုံယူနိုင်ခြင်းကို အကြောင်းပြုသဖြင့် ထိုအာနာပါနပဋိဘာဂနိမိတ်လျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင်ရှားရှား သိခြင်း ဖြစ်၏။ ဤကား အာရုံသဘောအားဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို ထင်ထင် ရှားရှား သိပုံတည်း။

၂။ တစ်ဖန် အာနာပါန ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန် အသီးအသီးကို ဝင်စား၍ ယင်း ဈာန်အသီးအသီးမှ ထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာန်စိတ် အသီးအသီးကို ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ယောဂါဝစရ

ပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းဈာန်စိတ်ကို ဝိပဿနာရှုသော ခဏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်သော ခဏ၌ ဈာန်စိတ်၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ခြင်းဖြင့် မတွေ့မဝေ သိသော အသမ္မောဟ သဘော အားဖြင့် ယင်းဈာန်စိတ်သည် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်က ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်သည့် တရား ဖြစ်နေပေသည်။ ဤကား ဈာန်စိတ်ကို အသမ္မောဟ သဘောအားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား သိပုံတည်း။

ဤသို့လျှင် ယင်းဈာန်စိတ် အသီးအသီးကို အာရုံသဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသမ္မောဟ သဘော အားဖြင့်လည်းကောင်း ထင်ထင်ရှားရှား သိလျက် အသက်ရှူရန် ဘုရားရှင်က အသက်ရှူပုံစနစ်ကို ညွှန်ကြား ထားတော်မူ၏။ နိဗ္ဗာန်သို့တိုင်အောင် ပို့ဆောင်ပေးနိုင်သော စွမ်းအင် အပြည့်အဝ ရှိသော အသက်ရှူပုံ နည်း စနစ် ကောင်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။

(ခ) အဘိပ္ပမောဒယံ ခိတ္တံ

စိတ်ကို လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ရာ၌ သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း စိတ်၏ လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။

၁။ အဘယ်သို့လျှင် သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏ လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် ဖြစ်လေသနည်း၊ ပီတိနှင့် ယှဉ်သော ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်ဟူသော ဈာန်နှစ်ပါးတို့ကို အသီးအသီး ဝင်စား၏။ ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားဆဲ ခဏ၌ ဈာန်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်ပီတိဖြင့် ထိုသမ္ပယုတ် ဈာန်စိတ်ကို ပင်လျှင် လွန်စွာ ဝမ်းမြောက်စေ၏။ လွန်စွာ ရွှင်လန်း တက်ကြွစေ၏။ သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ရွှင်လန်း တက်ကြွမှုတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၀။)

ဈာန်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိကား ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်တရား ဖြစ်၏။ ကိုယ်စိတ်တို့ကို တက်ကြွရွှင်လန်းစေခြင်း သဘာဝလက္ခဏာ ရှိ၏။ ယင်းဈာန်ပီတိက ထိုမိမိနှင့် ယှဉ်ဖက် ဈာန်စိတ်ကိုပင်လျှင် သဟဇာတစသော ပစ္စယ သတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ဈာနပစ္စယသတ္တိဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူးပြုပေးလျက် ကိုယ်စိတ်တို့ကို ထက်ဝန်းကျင်မှ နှစ်သက်ပြည့်ဖြိုး တိုးပွားစေလျက် ရွှင်လန်းတက်ကြွသော အခြင်းအရာသို့ ရောက်စေလျက် နှစ်သက်ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်စေ၏။ ထိုကြောင့် ယင်းဈာန်နှစ်ပါးတို့ကို ဝင်စားလျက် အသက်ရှူရန် ဘုရားရှင်က ညွှန်ကြားတော် မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၁။)

၂။ အဘယ်သို့လျှင် ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်၏ လွန်စွာ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက်ခြင်းသည် ဖြစ်လေသနည်း၊ ပီတိနှင့် ယှဉ်ကုန်သော ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန်ဟူသော ဈာန်နှစ်ပါးတို့ကို အသီးအသီး ဝင်စား၍ ယင်းဈာန် အသီးအသီးမှ ထလျက် ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ပီတိကို ကုန်တတ် ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာခဏ၌ ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပီတိကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနာစိတ်ကို ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော ပီတိဖြင့်ပင်လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရွှင်လန်းတက်ကြွသော အခြင်းအရာသို့ ရောက်စေ၏။ နှစ်သက်ရွှင်လန်း တက်ကြွစေ၏။ ဤသို့ ကျင့်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို စိတ်ကို ဝမ်းမြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်နေ၏ ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၀-၂၈၁။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည် စိတ်ဓာတ် ရွှင်ရွှင်လန်းလန်းဖြင့် အမြဲတမ်း အသက်ရှူနေလိုပါသလား၊ အလိုရှိပါလျှင် ပီတိနှင့်ယှဉ်သော ဈာန်တို့ကို ဝင်စားပါ။ ပီတိနှင့်တကွသော ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ကြိမ်ဖန်

များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ဈာန်ဝင်စားနေသမျှ ကာလပတ်လုံး ထိုသို့ ဝိပဿနာ ရှုနေသမျှ ကာလပတ်လုံး အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင်ဖြင့် အမြဲတမ်း အသက်ရှူနေရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ဘဝဝယ် ပျော်ပျော်ရွှင်ရွှင် နေနိုင်ရေးအတွက် အပြစ် အကင်းဆုံးသော နည်းလမ်းများပင် ဖြစ်ကြပေသည်။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်အား အလွန်အကြူး အထူး ကျေးဇူးတင်ထိုက်ပေစွ။

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပြီးရှင်နေသော လေးစားမြတ်နိုးဖွယ်ရာ မိတ်ဆွေတစ်ဦးကို တွေ့မြင်ရသော အခါ အသင်သူတော်ကောင်း၏ စိတ်အစဉ်လည်း အပြုံးပန်းများသည် ပွင့်လန်းလာကြသကဲ့သို့ အလားတူပင် ပီတိနှင့် ယှဉ်သော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော စိတ်၌လည်း ပီတိများ ယှဉ်တွဲလျက်ပင် ရှိနေပေသည်။ ယင်းပီတိနှင့်ယှဉ်သော ဈာန်စိတ်၊ ယင်းပီတိယှဉ်သော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာစိတ် — ဤစိတ်တို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော မွန်မြတ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့သည်လည်း တစ်ကိုယ်လုံး၌ ပျံ့နှံ့လျက် ဖြစ်ပွားနေကြ၏။ ထိုကြောင့် ပီတိသည် ကိုယ်စိတ်တို့ကို နှစ်သက်ရွှင်လန်း တက်ကြွစေခြင်း သဘောလက္ခဏာရှိ၏ဟု ဆိုသည်။

(ဂ) သမာဒဟံ စိတ္တံ

စိတ်ကို ကောင်းကောင်း ထား၍ တည်တည်ကြည်ကြည် ထား၍ အသက်ရှူနည်း။

၁။ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ဝင်စား၏။ ဈာန်သမာပတ် အသီးအသီး၏ အတွင်းဝယ် ဈာန်စိတ်သည် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ကောင်းစွာတည်နေ၏။ ယင်းသို့ တည်နေသော် သမထပိုင်းဝယ် သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားလျက် စိတ် တည်တည်ကြည်ကြည်ဖြင့် အသက်ရှူနေ၏ဟုပင် ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၁။)

အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားလျက် အသက်ရှူ၏ ဟူသည် — အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ထားအပ်သည် ရှိသော် အနည်းငယ်မျှသော်လည်း စိတ်ဓာတ်၏ တွန့်ဆုတ်ခြင်းအဖို့သို့လည်းကောင်း ပျံ့လွင့်ခြင်းအဖို့သို့လည်းကောင်း မကပ်ရောက်မှု၍ မညွတ်ကျဘဲ မတက်ကြွဘဲ စိတ်သည် တည်တံ့နေ၏။ အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ထားအပ်သည်ရှိသော် ဣန္ဒြေတို့ကို ညီမျှအောင် ကျင့်နိုင်သဖြင့် စိတ်သည် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ အညီအမျှ တည်တံ့နေ၏။ တစ်နည်း — အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ စိတ်ကို ထားအပ်သည်ရှိသော် သမာဓိ၏ လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် မတုန်မလှုပ်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် စိတ်သည် အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ကောင်းစွာသာလျှင် တည်တံ့နေ၏။ ဤကဲ့သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို အာနာပါနုပဋိဘာဂနိမိတ်အာရုံ၌ ကောင်းစွာ ထားလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် = အသက်ရှူနိုင်အောင် ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ပါဟု ဆိုလိုသည်။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၁-၂၄၂။) ဤကား သမထပိုင်း၌ စိတ်ကို ကောင်းကောင်းထားလျက် အသက်ရှူပုံတည်း။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ အာရုံ၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာထားလျက် အသက်ရှူပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။

တာနိ ဝါ ပန ဈာနာနိ သမာပဇ္ဇိတာ ဝုဠာယ ဈာနသမ္ပယုတ္တံ စိတ္တံ ခယတော ဝယတော သမ္ပဿတော ဝိပဿနာက္ခဏေ လက္ခဏပဋိဝေဓေန ဥပ္ပဇ္ဇတိ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ။ ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယ ခဏိကစိတ္တေကဂ္ဂတာယ ဝသေနပိ အာရမ္မဏေ စိတ္တံ သမံ အာဒဟန္တော သမံ ဌပေန္တော “သမာဒဟံ စိတ္တံ အဿသိဿာမိ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတီ”တိ ဝုစ္စတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၁။)

လက္ခဏာပဋိဝေဇနောတိ အနိစ္စာဒိကဿ လက္ခဏဿ ပဋိ ပဋိ ဝိဇ္ဇနေန ခဏေ ခဏေ အဝဗောဓေန။
ဧကိကစိတ္တေကဂ္ဂတာတိ ခဏမတ္တဋ္ဌိတိကော သမာဓိ။ သောပိ ဟိ အာရမ္မဏေ နိရန္တရံ ဧကာကာရေန
ပဝတ္တမာနော ပဋိပက္ခေန အနဘိဘူတော အပ္ပိတော ဝိယ စိတ္တံ နိစ္စလံ ဌပေတိ။ တေန ဝုတ္တံ “ဧဝံ ဥပ္ပန္နာယာ”-
တိအာဒိ။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၂။)

၂။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာနာပါန ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို အစဉ်
အတိုင်း တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဝင်စား၏။ ဈာန်မှ ထတိုင်း ထတိုင်း ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာနသမ္ပယုတ်စိတ်ကို ကုန်တတ်
ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် ယင်းဈာန်စိတ်၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးတန်ကို
တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ (= အာနာပါန ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၍ ယင်းပထမဈာန်မှ
ထပြီးလျှင် ယင်းပထမဈာန်စိတ်ကို အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း အနတ္တဟု
လည်းကောင်း လက္ခဏာယာဉ်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင်
သဘောပေါက်ပါ။) ထိုသို့ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သောအခါ ယင်းဈာန်စိတ်၏ ခဏတိုင်း ခဏတိုင်း၌ ပျက်ပျက်
နေသည့် သဘောကို အာရုံယူ၍ အနိစ္စဟုရှုခဲ့သော် အနိစ္စလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိနေ၏။ ဒုက္ခဟု ရှုခဲ့သော်
ဒုက္ခလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိနေ၏။ အနတ္တဟု ရှုခဲ့သော် အနတ္တလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း သိနေ၏။ ယင်းသို့
အဆက်မပြတ် ထိုးထွင်းသိနေခဲ့သော် ဝိပဿနာစိတ်သည် ယင်းဈာန်စိတ်၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ၌သော်လည်း
ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ ဒုက္ခအခြင်းအရာ၌သော်လည်း ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ အနတ္တအခြင်းအရာ၌သော်လည်း
ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ ယင်းသို့ ဈာန်စိတ်၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် အနတ္တ
အခြင်းအရာဟူသော တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ၌ အဆက်မပြတ် အကြားအလပ် မရှိအောင် ကောင်းစွာ
တည်နေသော ဝိပဿနာသမာဓိကို ဧကိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ = ဧကိကသမာဓိဟု ခေါ်ဆို၏။ ထိုဧကိကစိတ္တေ-
ကဂ္ဂတာ = ဧကိကသမာဓိသည်လည်း ယင်းဈာန်စိတ်၏ အပျက်အာရုံ၌ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ
အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော အခြင်းအရာသုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အဆက်မပြတ်
အကြားအလပ် မရှိအောင် ဖြစ်နေလတ်သော် ဆန့်ကျင်ဘက်တရားသည် မလွှမ်းမိုးအပ် မလွှမ်းမိုးနိုင်သည်ဖြစ်၍
ဈာန်စိတ်၏ အပျက်အာရုံ၌ ဝိပဿနာစိတ်ကို စိုက်ထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ = မြေကြီးပေါ်၌ တိုင်တစ်တိုင်ကို
စိုက်ထူထားသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ဝိပဿနာစိတ်သည် တုန်လှုပ်မှုမရှိဘဲ တည်တံ့နေပေ၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော
ဧကိကစိတ္တေကဂ္ဂတာ = ဧကိကသမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့်လည်း ဈာန်စိတ်၏ အပျက်အာရုံ၌ ဝိပဿနာစိတ်ကို
အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားသော ရဟန်းကို — “စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားလျက်
ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့” - ဟု ကျင့်နေ၏ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၁။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၂။)

ဤကား သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်း နှစ်ပိုင်းလုံး၌ အာရုံ၌ စိတ်ကို အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ရှေးရှုထားလျက်
အသက်ရှူပုံစနစ် တစ်ခုကို ညွှန်ကြားထားတော်မူသော ဘုရားရှင်၏ အဆုံးအမဩဝါဒကထာ ဒေသနာတော်
တစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် စိတ်ကို ကောင်းကောင်းထားပြီး အသက်ရှူတတ်ပြီလော? -

(ဃ) ဝိမောစယံ ခိတ္တံ

ဤ၌လည်း သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်းဟု အပိုင်းနှစ်ပိုင်း ရှိနေပေ၏။ သမထပိုင်း၌ ဝိမောစယစိတ် =
ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ်မြောက်သော စိတ် ဖြစ်အောင် ကျင့်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

၁။ အာနာပါန ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း တစ်ခုပြီး တစ်ခု ဝင်စားပါ။ ပထမဈာန် သမာပတ်ကို ဝင်စားခိုက် ဈာန်သမာပတ်အတွင်း၌ ဈာန်စိတ်သည် နီဝရဏ အညစ်-အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်နေ၏။ ဒုတိယဈာန် သမာပတ်ကို ဝင်စားခိုက်၌ ဈာန်စိတ်သည် ဝိတက်ဝိစာရတို့မှ လွတ်မြောက်နေ၏။ တတိယဈာန် သမာပတ်ကို ဝင်စားခိုက်၌ ဈာန်စိတ်သည် ပီတိမှ လွတ်မြောက်နေ၏။ စတုတ္ထဈာန် သမာပတ်ကို ဝင်စားခိုက်၌ ဈာန်စိတ်သည် သုခ-ဒုက္ခတို့မှ လွတ်မြောက်နေ၏။ ဝိက္ခမ္ဘနဝိမုတ္တိတည်း။

ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပထမဈာန်ကို ဝင်စားခြင်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို နီဝရဏ အညစ်-အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင်ကျင့်ပါ။ ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား-ခြင်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို ဝိတက် ဝိစာရတို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ပါ။ တတိယဈာန်ကို ဝင်စားခြင်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို ပီတိမှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ပါ။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စားခြင်းဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို သုခ-ဒုက္ခတို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်အောင် ကျင့်ပါ။ ဤကား သမထပိုင်း၌ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့မှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်ပုံတည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၁။)

၂။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ စိတ်ကို ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ကျင့်ပုံမှာ ဤသို့တည်း။

အာနာပါနပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းပထမဈာန်မှ ထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာန်စိတ်ကို = ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူလျက် နာမကာယ ရူပကာယ အပေါင်းဟူသော အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ကုန်တတ် ပျက်-တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် ခယ-ဝယ သဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။

စိတ္တမုခေန သဗ္ဗသင်္ခါရဂတံ အနိစ္စတော ပဿတိ၊ နော နိစ္စတော။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၂။)

အာနာပါန ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏ ။ ပ ။

အာနာပါန တတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏ ။ ပ ။

အာနာပါန စတုတ္ထဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဈာန်မှထ၍ ဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဈာန်စိတ်ကို = ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူလျက် နာမကာယ ရူပကာယအပေါင်းဟူသော အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ကုန်တတ် ပျက်-တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောအားဖြင့် ကုန်တတ်ပျက်တတ်သော ခယ-ဝယ သဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ် အခိုက်၌ အထူးသဖြင့် ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်အခိုက်၌ ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့မှ စိတ်သည် လွတ်မြောက်သွား၏။ မှန်ပေသည် — ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂမည်သည် အနိစ္စဖြစ်မှု၏ = အနိစ္စ လက္ခဏာ၏ လွန်ကဲသော အဆုံးစွန်သော အဖို့အစွန်းတည်း။ ထို့ကြောင့် ထိုဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူလျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂကို ရှုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်စိတ်ကို ပဓာနပြုသဖြင့် အဦးမူသဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို အနိစ္စဟု ရှု၏။ နိစ္စဟု မရှု။ အနိစ္စတရား၏ ဒုက္ခစင်စစ် ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတရား၏ အနတ္တစင်စစ်ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ထိုသင်္ခါရတရား အပေါင်းတို့ကို ဒုက္ခဟု အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ သုခဟု မရှု။ အနတ္တဟု အဖန်တလဲလဲ ရှု၏။ အတ္တဟု မရှု။ တစ်ဖန် အကြင်တရားသည် အနိစ္စဖြစ်၏၊ ဒုက္ခဖြစ်၏၊ အနတ္တဖြစ်၏။ ထိုတရားကို မနှစ်သက်အပ် မနှစ်သက်ထိုက်။ အကြင် တရားကိုလည်း မနှစ်သက်အပ် မနှစ်သက်ထိုက်။ ထိုတရားကို ရာဂဖြင့် မတပ်မက် မစွဲလမ်းထိုက်။ ထို့ကြောင့်

သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်ကို ရှုတတ်သော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်သို့ အစဉ်လျှောက်သဖြင့် အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သော် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ ငြီးငွေ့တော့၏။ မနှစ်သက်။ တပ်မက်ခြင်း ကင်းတော့၏။ မတပ်မက်။ ဤသို့ ငြီးငွေ့သော တပ်မက်ခြင်းကင်းသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေ့ဦးစွာ လောကီဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့်ပင်လျှင် ရာဂကို ချုပ်စေ၏။ မဖြစ်စေ။ ထိုရာဂ၏ ဖြစ်ခြင်းကို မပြု။ ဖြစ်ကြောင်းတရားကို မပြု။ ဤကား ဆန့်ကျင်ဘက် တရားတို့မှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေလျက် အဿာသပဿာသကို ဖြစ်စေရာ၌ ဆိုလိုရင်း အနက်သဘောတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၇၄၂။)

မဟာဋီကာဆရာတော်က နောက်တစ်နည်း ထပ်မံ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူပြန်၏။ ယင်းနည်း၌ ဒိဋ္ဌတရား အဒိဋ္ဌတရားဟု နှစ်မျိုးခွဲ၍ ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

ဒိဋ္ဌ - အဒိဋ္ဌ တရား

အထ ဝါ သော ဧဝံ ဝိရတ္တော ယထာ ဒိဋ္ဌံ သင်္ခါရတံ၊ တထာ အဒိဋ္ဌံ အတ္တနော ဉာဏေန နိရောဓေတိ၊ နော သမုဒေတိ။ နိရောဓမေဝဿ မနသိ ကရောတိ၊ နော သမုဒယန္တိ အတ္တော။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၇၄၂။)

တစ်နည်း - ဤသို့ တပ်မက်ခြင်းကင်းသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် ရှုမြင်အပ်ပြီးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ခဏမစဲ တသံသေ ချုပ်ပျက်မှုကို နှလုံးသွင်းသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက် မရှုမြင်အပ်သေးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို မိမိ၏ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ချုပ်မှုကို နှလုံးသွင်း၏။ ဖြစ်မှုကို နှလုံးမသွင်း။ ထို မျက်မှောက် မမြင်ရသေးသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၏ ချုပ်ခြင်းကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်း၏။ ဖြစ်ခြင်း ကြီးပွားခြင်းကို နှလုံးမသွင်းဟု ဆိုလို၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၇၄၂။)

ဤသို့ကျင့်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ဖန် စွန့်၏။ မစွဲယူ။ အဘယ်သို့သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆိုလိုပါသနည်းဟူမူ ဤအနိစ္စာနုပဿနာစသော အနုပဿနာဉာဏ်သည် ခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း ဘဝသစ်ကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း စွန့်လွှတ်ခြင်းကြောင့် ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂလည်း မည်၏။ သင်္ခါတတရား = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးခြင်းဟူသော အပြစ်ကို မြင်သဖြင့် ထိုသင်္ခါတတရားတို့မှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော အသင်္ခါတ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြေးဝင်ခြင်းကြောင့် ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂလည်းမည်၏ဟု ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းဖြင့် ကိလေသာတို့ကိုလည်း စွန့်၏။ နိဗ္ဗာန်၌လည်း ပြေးဝင်၏။ ထို့ကြောင့် အောက်ပါ စကားရပ်များကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၇၄၂။)

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူ၍ သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို ဝိပဿနာရှုလေရာ ဝိပဿနာ အခိုက်၌ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် နိစ္စသညာမှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေ၏။ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေ၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုခသညာမှ၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အတ္တသညာမှ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် နှစ်သက်ခြင်း နန္ဒီတရားမှ၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသံသေ ကုန်ကုန် ပျက်ပျက် နေသည့် ခယ ဝိရာဂသဘောကို ရှုနေသော ခယဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တပ်မက်ခြင်း ရာဂမှ၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသံသေ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏနိရောဓသဘောကို ရှုနေသော နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ဖြစ်ခြင်း သမုဒယမှ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို နိစ္စစသည်ဖြင့် ပြင်းစွာစွဲယူခြင်း အာဒါနမှ စိတ်ကို လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေ၏။ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေ၏။ ထို့ကြောင့် - “စိတ်ကို

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ လွတ်မြောက်စေလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏”ဟူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ ဤသို့လျှင် နိတ္တာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤတတိယ စတုတ္ထကို ဟောကြားတော်မူ၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၁။)

စိတ်တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?

ယဿ ဝိညာဏံ ပါကဋ္ဌံ ဟောတိ၊ သော “န ကေဝလံ ဝိညာဏမေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တေန သဒ္ဓိံ တဒေဝါ- ရမ္မဏံ ဖုဿမာနော ဖဿောပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အနုဘဝမာနာ ဝေဒနာပိ၊ သဉ္ဇာနနမာနာ သညာပိ၊ စေတယမာနာ စေတနာပိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ”တိ ဖဿပဉ္စမကေယေဝ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ (ဒိဋ္ဌ၊ ၁၂၃၄။ မ၊ ၁၂၈၀-၂၈၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၅၂။)

တသွာ တာယ ဘင်္ဂါနုပဿကော ယောဂါဝစရော စိတ္တမုခေန သဗ္ဗသင်္ခါရဂတံ အနိစ္စတော ပဿတိ၊ နော နိစ္စတော။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၃၄၂။)

အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို ပရိညာ ပညာ သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိရှိပါက သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခ မကုန်နိုင်ဟု အပရိဇာနနသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀) စသည့် ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ဘုရားရှင် ဟောကြားထားတော်မူသည်နှင့် အညီ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာကြီးတို့ကလည်း စိတ်ကို အဦးမူ သဖြင့် သင်္ခါရတရား အားလုံးကိုပင် ဝိပဿနာရှုရန် ဖွင့်ဆိုထားတော်မူကြ၏။ ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်း- သည်လည်း ဈာန်စိတ်ကို အဦးမူသဖြင့် သင်္ခါရတရား အားလုံးကိုပင် ဝိပဿနာရှုပါ။

(၄) စတုတ္ထ စတုက္က

(က) အနိစ္စာနုပဿီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
အနိစ္စာနုပဿီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ခ) ဝိရာဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ဝိရာဂါနုပဿီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ဂ) နိရောဓာနုပဿီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
နိရောဓာနုပဿီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(ဃ) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ အဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ပဿသိဿာမိတိ သိက္ခတိ။

(က) အနိစ္စာနုပဿီ = သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။ အဿသိ-
ဿာမိ = ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့။ ဣတိ = ဤသို့။ သိက္ခတိ = ကျင့်၏။ ပ ။

(ခ) ဝိရာဂါနုပဿီ = ခယဝိရာဂ၊ အစွန္တဝိရာဂ သဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။
တစ်နည်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ဘင်နှင့် ရာဂ၏ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်
ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။ ပ ။

(ဂ) နိရောဓာနုပဿီ = ခယနိရောဓ၊ အစွန္တနိရောဓ သဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။
တစ်နည်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ခြင်း ခဏဘင်နှင့် ရာဂ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်

ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။ ပ ။

- (ဃ) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ = ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ, ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ သဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။ တစ်နည်း - ကိလေသာ-ခန္ဓာ-အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ကြောင်း ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ခဏဘင်နှင့် နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍။ ပ ။
- (က) သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလျက် ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ခ) သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ခဏဘင်နှင့် ရာဂကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပ ။ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဂ) သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ခြင်း ခဏဘင်နှင့် ရာဂ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပ ။ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။
- (ဃ) ကိလေသာ-ခန္ဓာ-အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် စွန့်လွှတ်ရာ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း ခဏဘင်နှင့် သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် စွန့်လွှတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလျက် ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။ ပ ။ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏။

(မ၊၃၊၁၂၅။ သံ၊၃၊၂၇၉။ ဝိ၊၁၊၈၈။)

(က) အနိစ္စာနုပဿီ

ဤ၌ အနိစ္စ, အနိစ္စတာ, အနိစ္စာနုပဿနာ, အနိစ္စာနုပဿီ - ဤ (၄)မျိုးကို သိထားသင့်ပေသည်။

၁။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ ဩဠာရိက သုခုမ ဟိန ပဏီတ ဒူရ သန္တိကဟူသော (၁၁) မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးသည် **အနိစ္စ** မည်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်း? ဖြစ်ခြင်း = ဥပ္ပါဒသဘော, ပျက်ခြင်း = ဝယသဘော, ဖြစ်ခြင်းသဘောမှ ပျက်ခြင်းသဘောသို့ ယိုင်လဲနေသော အညထာဘာဝဟူသော ဌီသဘော - ဤသဘောတရား သုံးမျိုး ထင်ရှားရှိသောကြောင့် ယင်း ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးသည် အနိစ္စ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၈၁။)

ဥပ္ပါဒ, ဝယ, အညထတ္တတို့၏ အထူးကား အဘယ်နည်း။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် သင်္ခတတရားတို့၏ တိုက်ရိုက် ဖြစ်စေတတ်သော ဇနက အကြောင်း, အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ရှေး၌ မဖြစ်သေးမူ၍ = ရှေးက မရှိသေးမူ၍ ယခုမှ ရုတ်ခြင်းအသစ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းသည် ပရမတ္ထအထည်ကိုယ် သရုပ်သဘောကို ရခြင်းသည် ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ် မည်၏။ ဖြစ်ပြီးကုန်သော ထိုသင်္ခတ တရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ချုပ်ခြင်းသည် ပရမတ္ထ သရုပ်အထည်ကိုယ်ဖြစ်၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ဝယ မည်၏။ ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ ဖြစ်စမှ တစ်ပါးသော ပျက်ခြင်းသို့ ရှေးရှုနေသော အခြင်းအရာထူးဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် အညထတ္တ မည်၏။ သင်္ခတပရမတ်တရားတို့၏ ဇရာသဘောတည်း။ ဇရာ၏ ဥပါဒ်-ဘင်တို့မှ တစ်ပါးသော ပျက်ခြင်းသို့ ရှေးရှုသော အခြင်းအရာအားဖြင့် = အပြားအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် အညထတ္တ မည်၏။ (မဟာဋီ၊၁၊၃၄၃။)

ထင်ရှားစေအံ့ - သင်္ခတပရမတ်တရားတို့၏ ဥပါဒ်အခိုက်မှ ကွဲပြားသော ဘင်အခိုက်၌ ပရမတ္ထဓာတ်သား တည်းဟူသော ဝတ္ထု၏ ကွဲပြားခြင်းသည် မရှိနိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် သင်္ခတတရားတို့၏ ဌီတိဟု ဆိုအပ်သော ပျက်ခြင်း = ဘင်သို့ ရှေးရှုသော အခိုက်၌လည်း ပရမတ္ထဓာတ်သားတည်းဟူသော တရားကိုယ် အထည်ဝတ္ထုဖြစ်၏

ကွဲပြားခြင်းသည် မရှိသည်သာတည်း။ အကြင်ပျက်ခြင်း = ဘင်သို့ ရှေးရှုနေသော အခိုက်၌ ဇရာဟူသော အမည် ဝေါဟာရသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် တစ်ခုတည်းသော သင်္ခတပရမတ်တရား၏သော်လည်း အိုခြင်း ရင့်ခြင်း ဇရာသည် သင့်သည်သာဖြစ်၏။ ယင်းတစ်ခုတည်းသော သင်္ခတပရမတ်တရား၏ အိုခြင်း ရင့်ခြင်း ဇရာကို ခဏိက ဇရာဟူ၍ ခေါ်ဆို၏။ မှန်ပေသည် - စင်စစ်အားဖြင့် ဥပါဒ်အခိုက် ဘင်အခိုက်တို့၌ ပရမတ္ထဓာတ်သား တရားကိုယ် အထည်ဝတ္ထုခြပ်၏ မကွဲပြားခြင်းကိုသာလျှင် အလိုရှိအပ်ပေ၏။ မကွဲပြားဟု မယူဆဘဲ ကွဲပြား၏ဟု ယူဆခဲ့သော် “အခြားတစ်ပါးသော သင်္ခတပရမတ်တရား တစ်ခုသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အခြားတစ်ပါးသော သင်္ခတပရမတ်တရား တစ်ခုသည် ပျက်၏” ဤသို့သော အပြစ်ဒေါသသည် ထိုသို့ ယူဆသူမှာ ရောက်ရှိလေရာ၏။ ထိုဆိုခဲ့ပြီးသော ခဏိကဇရာကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ **အညထတ္တံ** ဟူ၍ ဘုရားရှင် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။

(မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၃-၃၄၄။)

၂။ ထိုခန္ဓာငါးပါးတို့၏သာလျှင် (က) ဖြစ်ခြင်း၊ (ခ) ပျက်ခြင်း၊ (ဂ) ဖြစ်စမှ တစ်ပါးသော ပျက်ခြင်း = ဘင်ဘက်သို့ ရှေးရှုနေသော အခိုက်အတန့်တည်းဟူသော အခြင်းအရာထူးသည် **အနိစ္စတာ** မည်၏။ တစ်နည်း - ရှေးကမရှိ ယခုမှဖြစ်တည်၍ ချက်တစ်ဖြုတ်အားဖြင့် ဖြုတ်ခြည်း ပျက်ခြင်းသည် ဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့၏ ထိုဖြစ်တိုင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင် = ဖြစ်စသော ဓမ္မတို့၏ အခြင်းအရာအတိုင်းသာလျှင် မတည်မူ၍ ခဏဘင်ဖြင့် ပျက်ခြင်းသည် **အနိစ္စတာ**မည်၏ဟု ဆိုလို၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၁။)

တတ္ထ ဥပ္ပါဒပုဗ္ဗကတ္တာ အဘာဝဿ ဟုတွာ ဂဟဏံ။ တေန ပါဂဘာဝပုဗ္ဗကတ္တံ ဝိနာသာဘာဝဿ ဒဿေတိ။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၄။)

ဟုတွာ အဘာဝေါ = ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း အဘာဝသည် အနိစ္စတာမည်၏ — ဟူသော စကားရပ်၌ ဟုတွာ = ဖြစ်ပြီးနောက်ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ပျက်စီးခြင်းဟူသော အဘာဝ၏ မဖြစ်သေးမီ ရှေးအဖို့က မရှိသေးခြင်း ရှေးရှိသည်၏အဖြစ်ကို ညွှန်ပြ၏။ ဆိုလိုသည်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ မရှိခြင်း အဘာဝသည် ဥပါဒ်ကာလသို့ မရောက်သေးမီ မဖြစ်သေးမီက ရုပ်နာမ်တို့၏ မရှိသေးခြင်းဟူသော ပါဂဘာဝက တစ်မျိုး၊ ဘင်ကာလသို့ ရောက်၍ ပျက်စီးကွယ်ပျောက်သွားသဖြင့် ဖြစ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့၏ မရှိခြင်းဟူသော ဝိဒ္ဓသာဘာဝက တစ်မျိုးဟူ၍ အဘာဝနှစ်မျိုးရှိရာ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် ဟုတွာ အဘာဝေါ = ဖြစ်ပြီးနောက် မရှိခြင်း = အဘာဝဟူသော ပါဌ၌ အဘာဝေါဟူသော ပုဒ်ဖြင့် ဖြစ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်တို့၏ ဖြစ်ပြီးသော ဘင်ကာလသို့ ရောက်၍ မရှိခြင်း = ဝိဒ္ဓသာဘာဝဟု ခေါ်သော ဝိနာသအဘာဝကို ပြ၏။ တစ်ဖန် ဟုတွာ = ဖြစ်ပြီး၍ဟု ဆိုသဖြင့် မဖြစ်မီက ရုပ်နာမ်အထည်ကိုယ် မရှိသေးခြင်း = အဘာဝအဖို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု သိရသောကြောင့် ၎င်းပုဒ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်ပြီးနောက် ပျက်ခြင်းဟူသော ဝိနာသအဘာဝသည် မဖြစ်မီ ရှေးအဖို့က မရှိသေးခြင်းဟူသော ပါဂဘာဝ = ပါအဘာဝလျှင် ရှေးရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြသည်ဟု ဆိုလို၏။ ဤ ပါဂဘာဝပုဗ္ဗကတ္တံဟူသော ပါဌအနက်သည် ရုပ်နာမ်တို့သည် မရှိသေးသော အဘာဝအဖို့မှ ဖြစ်ပေါ်လာပြီးလျှင် ပျက်၍ မရှိခြင်း အဘာဝသို့ပင် ပြန်ရောက်သွားကြသည် ဟူသော အနက်ကိုပြသောကြောင့် အနိစ္စလက္ခဏာကို အလွန်ပင် ထင်ပေါ်စေနိုင်ပေ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ၊ ၂၊ ၂၇၇-၂၇၈ - ကြည့်ပါ။)

၃။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ယင်းတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို အထူးသဖြင့် အပျက်သက်သက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟု အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွားသုံးသပ်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် **အနိစ္စာနုပဿနာ** မည်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၁။)

၄။ ထို အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **အနိစ္စာနုပဿီ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။

ထို့ကြောင့် ဤသို့ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ဤသို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု တလုံလဲလဲ ရှုသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို လည်းကောင်း ဤစတုတ္ထစတုတ္ထ၌ အနိစ္စဟု တလုံလဲလဲ ရှုသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၁-၂၈၂။)

(ခ) ဝိရာဂါနုပဿီ

ဝိရာဂါနုပဿီ — ဟူသော ဤပုဒ်၌ ဝိရာဂတို့သည် ခယဝိရာဂ၊ အစ္စန္တဝိရာဂဟု ဝိရာဂ နှစ်မျိုး ရှိ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ပျက်နေခြင်း ခဏဘင်သည် **ခယဝိရာဂ** မည်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် **အစ္စန္တဝိရာဂ** မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကို ရှုမြင်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လည်းကောင်း၊ အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို သိမြင်နေသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် လည်းကောင်း **ဝိရာဂါနုပဿနာ** မည်၏။ ထိုနှစ်မျိုးသော ဝိပဿနာဉာဏ် မဂ်ဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **ဝိရာဂါနုပဿီ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ထိုနှစ်မျိုးသော ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေခဲ့သည်ရှိသော် “ဝိရာဂသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏” ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)

ဝိပဿနာအခိုက်၌ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကို သိမြင်သော ခယဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်သာ ဖြစ်သေးသည်။ ယင်းခယဝိရာဂကို ခဏကနိရောဓဟုပင် မဟာဋီကာ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၄။)၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်မှု ပျက်မှု ကုန်မှု ကင်းမှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေလျှင် ဝိရာဂါနုပဿီပုဂ္ဂိုလ်ပင်ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်တို့က ရာဂကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်နိုင်သောကြောင့် ဝိရာဂါနုပဿနာဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆုံးတွင်မှ စင်စစ် ရာဂ၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် အစ္စန္တဝိရာဂအမည်ရသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ဝိရာဂါနုပဿီပုဂ္ဂိုလ်ဟုပင် ခေါ်ဆိုသည်။ ရာဂကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို ရှုမြင်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ တွယ်တာတပ်မက်မှု ကင်းအောင် အသက်ရှူနည်း တွယ်တာတပ်မက်မှု ကင်းသော အသက်ရှူနည်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။

သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ခယဝိရာဂါနုပဿနာဟု ခေါ်ဆို၏။ ရာဂ၏ အကယ်စင်စစ် ကင်းရာ ချုပ်ရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ရှုမြင်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို အစ္စန္တဝိရာဂါနုပဿနာဟု ခေါ်ဆို၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် — ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် အာရုံသဘောအားဖြင့် ခယဝိရာဂါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ရာဂ၏ အကယ်စင်စစ် ကင်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် အစ္စန္တဝိရာဂါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ခယဝိရာဂသဘောကို မသိ မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်တတ်သော အသမ္မောဟ သဘောအားဖြင့် ခယဝိရာဂါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ရာဂ၏ အကယ်စင်စစ် ကင်းရာ ဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အာရုံမျက်မှောက် တိုက်ရိုက် ထွင်းဖောက် သိမြင်သောကြောင့် အာရုံသဘောအားဖြင့် အစ္စန္တဝိရာဂါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ တစ်နည်းလည်း သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၄။)

(ဂ) နိရောဓာနုပဿီ

နိရောဓာနုပဿီဟူသော ဤပုဒ်၌ ခယနိရောဓ အစွန္တနိရောဓဟု နိရောဓနှစ်မျိုး ရှိ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်နေခြင်း ခဏဘင်သည် **ခယနိရောဓ** မည်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသည်ကား ရာဂ၏ အကယ်စင်စစ် ချုပ်ငြိမ်းရာ ဖြစ်သောကြောင့် **အစွန္တနိရောဓ** မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို ရှုမြင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်သည်လည်း **နိရောဓာနုပဿနာ** မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်များပင်တည်း။ အကယ်စင်စစ် ရာဂ၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော် မြတ်ကြီးကို သိမြင်နေသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်လည်း **နိရောဓာနုပဿနာ**ပင် မည်၏။ ထိုနှစ်မျိုးသော ဝိပဿနာဉာဏ် အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **နိရောဓာနုပဿီ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ထိုနှစ်မျိုးသော နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေသည် ရှိသော် “နိရောဓသဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့၊ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏” ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၂။ မဟာဋီ၊ ၁၂၄၄။)

(ဃ) ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ

ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီဟူသော ဤပုဒ်၌လည်း ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂ၊ ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂဟု ပဋိနိဿဂ္ဂ နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ပဋိနိဿဂ္ဂဟူသည် စိတ်ကို စေလွှတ်ခြင်းပင်တည်း။ ယင်းစေလွှတ်ခြင်း ပဋိနိဿဂ္ဂသည်ပင်လျှင် အနုပဿနာ မည်ရကား ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဟု ခေါ်ဆိုသည်။ တစ်နည်း — ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်တတ်သော အနုပဿနာကို ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဟု ခေါ်ဆိုသည်။ ယင်းပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဟူသော ဤအမည်သည် ဝိပဿနာဉာဏ် အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့၏ အမည်တည်း။

မှန်ပေသည် — ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ခန္ဓာငါးပါး၊ ဘဝသစ်ကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့နှင့် တကွ ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် စွန့်လွှတ်တတ်သောကြောင့် **ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂ**လည်း မည်၏ဟု ဆိုအပ်၏။ ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားအပေါင်း၏ ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော အနိစ္စ ဝိပရိဏာမ စသော သင်္ခတ အပြစ်ကိုလည်း မြင်နေသဖြင့် ထိုသင်္ခတတရားနှင့် ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ပြေးဝင်တတ်သောကြောင့် **ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ**လည်း မည်၏ဟု ဆိုအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၂၈၂။)

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ရှေ့ဦးစွာ တဒင်္ဂပဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် နိစ္စသညာကို ပယ်စွန့်၏။ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သုခသညာကို၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် အတ္တသညာကို တဒင်္ဂ၏ အစွမ်းဖြင့် ပယ်စွန့်၏။ ထိုသို့ ပယ်စွန့်ရာဝယ် နိစ္စဟု စွဲယူမှု သုခဟု စွဲယူမှု အတ္တဟု စွဲယူမှု အသီးအသီးကို အကြောင်းခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ကိလေသာ၊ ယင်းကိလေသာလျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော ဘဝသစ်ကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရ အမည်ရသော ကမ္မဝဋ်တရား၊ ယင်းအဘိသင်္ခါရ = ကမ္မဝဋ်တရားလျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော ဝိပါက်ခန္ဓာတို့သည် နောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ထိုကိလေသာ၊ အဘိသင်္ခါရ၊ ဝိပါက်ခန္ဓာ အားလုံးတို့ကို မဖြစ်ခြင်းကို ပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် စွန့်လွှတ်၏ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၄၅။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ်ပယ်သတ်ခြင်း သမုစ္ဆေဒ၏ အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓ၊ အဘိသင်္ခါရတရားတို့နှင့်တကွ ကိလေသာတို့ကို စွန့်လည်း စွန့်လွှတ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို **ပရိစ္ဆာဂပဋိနိဿဂ္ဂ**

ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်၌ ပြေးလည်းပြေးဝင်တတ်၏။
ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို **ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂ**ဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရှေးရှေး ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ ရှုသွားသော သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံကို အစဉ်လိုက်၍ အဖန်တလဲလဲ နောက်နောက်၌ ရှုတတ်သောကြောင့်၊ ရှေးရှေးဝိပဿနာဉာဏ်တို့က နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်ကင်းရှိုင်းလျက် ပြေးဝင်သကဲ့သို့ နောက်နောက်ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည်လည်း နောက်နောက်၌ အဖန်တလဲလဲ နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်- ကင်းရှိုင်းလျက် ပြေးဝင်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် **အနုပဿနာ** မည်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်လည်း ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို နောက်နောက်၌ ရှုမြင်တတ်သောကြောင့် ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်- ကိုလည်း **အနုပဿနာ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ထိုနှစ်မျိုးသော အနုပဿနာနှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် **ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ထို ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသည်ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေခဲ့သည် ရှိသော် “ပဋိနိဿဂ္ဂသဘောကို = သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်နှင့် ကိလေသာတို့ကို စွန့်လွှတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ ဝင်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ ထွက်သက်လေကို ဖြစ်စေအံ့ဟု ကျင့်၏” ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၅။)

သုဒ္ဓဝိပဿနာနှင့် သမထဝိပဿနာ

ဤစတုတ္ထစတုတ္ထကို သုဒ္ဓဝိပဿနာ = ဝိပဿနာသက်သက်၏ အစွမ်းဖြင့် ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထား- တော်မူ၏။ ပထမစတုတ္ထ ဒုတိယစတုတ္ထ တတိယစတုတ္ထတို့ကိုကား သမထပိုင်း ဝိပဿနာပိုင်း နှစ်မျိုး ရောယှက်၍ သမထဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)

ဤအထက်ပါ ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့်အညီ စတုတ္ထစတုတ္ထကျင့်စဉ်ကို ကျင့်လိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်-

- ၁။ အနိစ္စာနုပဿီ ပုဂ္ဂိုလ်၊
- ၂။ ဝိရာဂါနုပဿီ ပုဂ္ဂိုလ်၊
- ၃။ နိရောဓာနုပဿီ ပုဂ္ဂိုလ်၊
- ၄။ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်အောင် ကျင့်ပါ။

အနိစ္စာနုပဿီ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ရေးအတွက် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်စသည့် (၁၁)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းသင်္ခါရတရား- တို့၏ ပျက်ခြင်း ခဏဘင်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စဟု ရှုပါ။ ယင်းသို့ အနိစ္စဟု ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မဟာကုသိုလ် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုကိုလည်း အနိစ္စဟု တစ်ဖန်ပြန်၍ ရှုပါ။ သို့သော် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်သန့်ရှင်းရေးအတွက် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာ- နုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အားပေးထောက်ပံ့မှုကား လိုအပ်လျက်ပင် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်းကောင်း ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း- ကောင်း ရှေးတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။

တစ်ဖန် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းတွင်သာ တည်ရှိနေသေးသဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့- လည်း မဆိုက်ရောက်သေးသဖြင့် အစ္စန္တဝိရာဂ၊ အစ္စန္တနိရောဓ၊ ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ ပက္ခန္ဓနုပဋိနိဿဂ္ဂ အမည် ရသော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကိုလည်း မရှုနိုင်သေး ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအပိုင်းတွင် အသင် သူတော်ကောင်းသည် ဝိရာဂါနုပဿီပုဂ္ဂိုလ်၊ နိရောဓာနုပဿီပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ရေးအတွက်

သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန် နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးခွဲ၍ ဝိပဿနာရှုနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးခွဲ၍ ဝိပဿနာ ရှုနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်ခွဲ၍ ဝိပဿနာရှုနည်းစသော နည်းအမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် အသင်သူတော်ကောင်း နှစ်ခြိုက်သလို ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ခဲ့သော် အသင်သူ-တော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က —

၁။ ကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း အထူးသဖြင့် ရာဂကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ယင်းကိလေသဝဋ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော ဘဝသစ်ကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကို လည်းကောင်း၊

၃။ ယင်း အဘိသင်္ခါရတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာမည့် ဝိပါက်ခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း —

တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်လိမ့်မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် စတုတ္ထ (၄)မျိုးတို့၏အစွမ်းဖြင့် = (၄×၄ = ၁၆) မျိုးသော တည်ရာဝတ္ထု ရှိသော အာနာပါနဿတိ၏ ဘာဝနာကို သိရှိပါလေ။ ဤသို့လျှင် (၁၆)မျိုးသော တည်ရာဝတ္ထုတို့၏အစွမ်းဖြင့် ဤအာနာပါနဿတိသည် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုးများမြတ်သော အကျိုးအာနိသင် ရှိပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၂။)

ဝင်သက်လေ၌ (၁၆)မျိုး၊ ထွက်သက်လေ၌ (၁၆)မျိုး - နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် (၃၂)မျိုးတည်း။ အသက်ရှူ တတ်ပါက နိဗ္ဗာန်သို့တိုင်အောင် ပေါက်ရောက်စေနိုင်သော ဘုရားရှင်၏ အသက်ရှူပုံ နည်းလမ်းများပင်တည်း။ အပြစ်ကင်းစင်လှသော အသက်ရှူပုံ စနစ်ကောင်းများပင်တည်း။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘုရားရှင်၏ အလိုတော်ကျအတိုင်း အသက်ရှူတတ်ပြီလော။ အကယ်၍ မရှူတတ်သေးပါက အသင်သူတော်ကောင်းနှင့် တကွသော သတ္တဝါအားလုံးတို့၏ အပေါ်၌ အလွန်အလွန် ကြီးမြတ်သော မဟာကရုဏာတော် ရှိတော်မူသော ဘုရားရှင်၏ အသက်ရှူပုံ နည်းလမ်းကောင်းများကို လက်တွေ့လိုက်နာ ကျင့်သုံးကြည့်ပါ။ ဘုရားရှင်၏ တရား-တော်များသည်ကား “လာစမ်းပါ၊ ရှုကြည့်စမ်းပါ”ဟု ဤသို့ ဖိတ်ခေါ်ထိုက်သော ဖိတ်ခေါ်နေသော ဧဟိပဿိက ဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည့် တရားတော်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်-မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်ထိုက်သော သန္နိဋ္ဌိကဂုဏ်တော်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသည့် တရားတော်တို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ ကြိုးစားက ဘုရားဖြစ်နိုင်၏။ နေ့ညမစဲ လုံ့လသဲလော့။

သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် စတုတ္ထဆင့်သို့ ဆိုက်ပြီ

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုလည်းကောင်း၊ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အပျက် သက်သက်ကိုလည်းကောင်း အာရုံပြု၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်များကို မတွေ့မြင်တော့ဘဲ ရုပ်ပရမတ်သက်သက် နာမ်ပရမတ်သက်သက်တို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုသာ တွေ့မြင်နေပါက သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် စတုတ္ထဆင့်သို့ ဆိုက်ရောက်ပေပြီ။

“အတ္ထိ ကာယော”တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပ္ပိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။
(မ၊ ၁၊ ၇၁။)

“အတ္ထိ ဝေဒနာ”တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။
(မ၊၁၊၇၅။)

“အတ္ထိ စိတ္တ”န္တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။
(မ၊၁၊၇၆။)

“အတ္ထိ ဓမ္မာ”တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။
(မ၊၁၊၇၈။)

“ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူနတ် ဗြဟ္မာ မရှိ၊ အသက်ကောင် လိပ်ပြာကောင် ဝိညာဏ်ကောင် အတ္တကောင် မရှိ၊ ဖန်ဆင်းတတ်သော ပရမအတ္တ မရှိ၊ အဖန်ဆင်းခံရသော ဇီဝအတ္တ မရှိ။ ကာယ-ဝေဒနာ-စိတ္တ-ဓမ္မ အမည်ရသော ရုပ်တရားအစုအပုံ သက်သက် နာမ်တရားအစုအပုံ သက်သက်သာ ရှိ၏။ အကြောင်း တရားအစုအပုံ သက်သက် အကျိုးတရားအစုအပုံ သက်သက်သာ ရှိ၏။ အနိစ္စတရားအစုအပုံ သက်သက် ဒုက္ခ တရားအစုအပုံ သက်သက် အနတ္တတရားအစုအပုံ သက်သက်သာ ရှိ၏”ဟု ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ (ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော) သတိသည် ရှေးရှုတည်လှာ၏။ ထိုသတိသည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားရန်အလို့ငှာသာလျှင်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ထိုသတိ၏ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားရန် အလို့ငှာသာလျှင် ဖြစ်ပေ၏။ (မ၊၁၊၇၁ . . . ။ မ၊၁၊၁၂၅ . . . ။)

ဤဘင်္ဂဉာဏ်မှ စ၍ အထက်အထက်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် သက် သက်ကိုသာ အာရုံပြုကြသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ချည်းပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်များ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားရန်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော သတိများ အဆင့်ဆင့် တိုးပွားရန်အတွက် အသင်သူ တော်ကောင်းသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ တွင်တွင် ကြီးသာ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။

ဣရိယာပထ - သမ္မဇဉ် ရှုကွက်

ဤအပိုင်း၌ အလွန်ထက်မြက် စူးရှသော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရရှိနိုင်ရေးအတွက် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သည် ဣရိယာပထ သမ္မဇဉ် ရှုကွက်တို့ကိုလည်း ဆက်လက်၍ ရှုသင့်ပေသည်။

စကြိုသွားခိုက်၌ ရှေးပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း သမာဓိကို အဆင့်ဆင့် ထူထောင်လျက် သယ်ဆောင်တတ်သော ရုပ်တရား၊ အသယ်ဆောင်ခံရသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းရင်း နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ကြွင်းကျန်သော ပကိဏ္ဍကသင်္ခါရတရားတို့ကို လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလျက် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်းစသည်တို့ဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်-တို့၌လည်း ပုံစံတူပင် ရှုပါလေ။

ဤဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သဝိဂ္ဂဟခေါ်သည့် သဏ္ဌာန်ခြပ်တို့ကို လုံးလုံးမတွေ့တော့ဘဲ ပရမတ်အသားတင် သက်သက်ကိုသာ ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ရှိနေတော့မည် ဖြစ်၏။ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အနုပဿနာဉာဏ်တို့က ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့နှင့်တကွ ဆန့်ကျင်ဘက်တရား တို့ကို စွမ်းအင်ကြီးမားစွာဖြင့် ပယ်သတ်ကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

သေသူ - ရှင်သူ = လူသေ နှင့် လူရှင်

ဆယ်ပါးပညတ်၊ ကုသိုလ်ရပ်ကို၊ ပြုအပ်ပြီးသည်၊ လူတစ်မည်ကား၊ လူ့ပြည် နတ်ပွဲ၊ ရမခဲတည့်၊ ယူစွဲမူချ၊
ယွင်းမခွဘူး။ ဒါနသီလ၊ ကုသလ၌၊ လုံ့လလွတ်လျော့၊ လေးဖင့်ပေါ့၍၊ မေ့လျော့သောသူ၊ **သူသေ**ဟူ၏။
အလှူသီတင်း၊ မကင်းဘာဝနာ၊ မချာရက်နေ၊ မမေ့လျော့တတ်၊ ထိုသူမြတ်ကို၊ လူနတ်ခန္ဓာ၊ ပြောင်းလဲကာလျှင်၊
ချမ်းသာသုခ၊ မပျက်ကြညောင်း၊ ဘဝသဘော၊ ရွှေ့လျော့ခြင်းဟူ၊ စုတိမူလည်း၊ **သေသူမမည်**၊ ဟူတုံသည်တည့်။
(မဃဒေဝါစာပိုဒ်-၂၉၁။)

ဝိပလ္လာသ၊ ဖောက်ပြန်ကလည်း၊ မောဟလွှမ်းပြီး၊ အယူသီး၍၊ စပါးကြီးချက်ငြိ၊ ဟူတုံဘိသို့၊ အဝီစိသွား၊
အကျင့်မှားကို၊ မြစ်တားမရ၊ ဆုံးမ မနာ၊ ရှိတတ်စွာခွဲ။ ပညာအားနည်း၊ သဒ္ဓါသည်းက၊ အရည်းမည်ကာ၊
ယူမိစ္ဆာ၌၊ သဒ္ဓါလေးမြတ်၊ ဆည်းကပ်တတ်၏။ ပရမတ်အရာ၊ မလိမ္မာဘဲ၊ သဒ္ဓါနဲ့နဲ့၊ ပညာကဲလည်း၊ အလွဲ
ပြေးဝင်၊ အမြင်ယွင်းခွ၊ တိမ်းပါးကြလျက်၊ မီးပြသမား၊ တွင်းကျွံမှားသို့၊ ဆယ်ပါးကောင်းမှု၊ လှူဝတ္ထုကို၊ စွန့်ပြု
မလွတ်၊ စိတ္တပြုဒ်မျှ၊ ဒါနအလှူ၊ မြောက်သောဟူ၍၊ အယူဖောက်လွှဲ၊ မိစ္ဆာစွဲ၏။ လိပ်ခဲပမာ၊ မြဲမြံစွာလျက်၊
သတ္တဝါတစ်ယောက်၊ ယူမှားမှောက်ကို၊ သိန်းလောက်ဘုရား၊ လှန်သောအားဖြင့်၊ ဟောကြား ချေချွတ်၊ ဖြေ
မလွတ်ဘူး။ အကျွတ်မရ၊ နိယတဖြင့်၊ ဝါဒအလို၊ မြေကြီးမျိုလည်း၊ ယူကိုစွန့်ဘဲ၊ အကျင့်လွဲ၍၊ ငရဲ ခံလိမ့်
မည်သောကြောင့် — (မဃဒေဝါစာပိုဒ်-၃၁၉။)

ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ခန်း

ဘယဉာဏ်ဟူသည်

ဤသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌တည်ရှိသော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း = ခယသဘော၊ ပျက်ခြင်း = ဝယသဘော၊ ပြိုပြိုသွားခြင်း = ဘေဒသဘောဟု ဆိုအပ်သော ခဏမစဲ တသဲသဲ ချုပ်ခြင်း = ခဏိကနိရောဓလျှင် အာရုံရှိသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ကို ရှိရှိသေသေ လေးလေးစားစား မှီဝဲသော ဖြစ်စေသော ပွားစေသော ကြိမ်ဖန် များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ (၃၁)ဘုံအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ကြီးစွာသော ကြောက်မက်ဖွယ် ဖြစ်၍ ထင်လာကုန်၏။

တဿ “အတိတာ သင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ။ ပစ္စုပ္ပန္နာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ အနာဂတေ နိဗ္ဗတ္တနကသင်္ခါရာပိ ဧဝမေဝ နိရုဇ္ဈိ-
ဿန္တိ”တိ ပဿတော ဧတသ္မိံ ဌာနေ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ နာမ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၂။)

“လွန်ကုန်ပြီးသော အတိတ်သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ခဲ့ပြီးကုန်ပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်ဆဲ ဖြစ်ကြကုန်၏။ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်လတ္တံ့။”

ဤသို့ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အဦးမူသဖြင့် သင်္ခါရ တရားတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ်အဖြစ်ဖြင့် ထင်သော ဤအရာ၌ သင်္ခါရတရားတို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ်အားဖြင့် ဉာဏ်၌ ထင်လှလတ်ကုန်သော် ကြောက်အပ်သော အခြင်းအရာကိုယူတတ်သော ဘယတုပဋ္ဌာနမည်သော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၂။)

ဘယဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်ပါသလော?

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏံ ပန ဘာယတိ န ဘာယတိတိ။ န ဘာယတိ။ တဦး အတိတာ သင်္ခါရာ နိရုဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နာ နိရုဇ္ဈန္တိ ၊ အနာဂတာ နိရုဇ္ဈိဿန္တိတိ တိရဏမတ္တမေဝ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၃။)

န ဘာယတိ ဉာဏဿ ဘယနာကာရေန အပ္ပဝတ္တနတော။ ပဋိသမိတ္တုပ္ပါဒဝသေန ဟိ ဘာယနံ၊ ဉာဏံ ပန ဘာယိတဗ္ဗဝတ္ထု ဘာယိတဗ္ဗန္တိ ယာထာဝတော ဇာနာတိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၆။)

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် ကြောက်သလော မကြောက်သလောဟု မေးခဲ့သော် မကြောက်ဟု ဖြေဆိုရာ၏။ အကြောင်းမူ ဉာဏ်သည် ကြောက်သောအခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ မှန်ပေသည် — စိတ်ဓာတ်ခက်ထန် ကြမ်းတမ်းမှု ပဋိသန္ဓေနှင့်ယှဉ်သော ဒေါသမူစိတ္တုပ္ပါဒ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ကြောက်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ (ကြောက်ခြင်းဟူသည်မှာ တရားကိုယ်အားဖြင့် ဒေါသပြဓာန်းသော စိတ္တုပ္ပါဒ်သာ ဖြစ်၏။) ဉာဏ်သည်ကား ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော ဝတ္ထုကို ကြောက်သင့် ကြောက်ထိုက်၏ဟု ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ သိ၏။ မှန်ပေသည် ထိုဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် —

“အတိတ်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်ပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်ဆဲ ဖြစ်ကြ၏။ အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်လတ္တံ့။”

ဤသို့ စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်၏။

ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည်

ပစ္စုပ္ပန်တိ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ဩဠာရိကာ ဒီယတရပဗန္ဓာ၊ ခဏပစ္စုပ္ပန် သုခုမတရာ ဣတ္ထရကာလာ၊ သန္တတိပစ္စုပ္ပန် မဇ္ဈိမာ ဣဓ အာဒိတော ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၅။)

ပဋိသန္ဓေနှင့် စုတိအတွင်း ဘဝတစ်ခုဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်ကုန်သော အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကြကုန်သော သင်္ခါရ တရားတို့သည် အထူးသဖြင့် ရှည်ကြာသော အစဉ် ရှိကြကုန်သည်ဖြစ်၍ ရန်ရင်း ကြမ်းတမ်းကြကုန်၏။ ခဏ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကြကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် သက်တမ်းတိုသော ကာလ ရှိကြကုန်သည်ဖြစ်၍ အထူးသဖြင့် သိမ်မွေ့ကုန်၏။ အလယ်အလတ်ဖြစ်ကုန်သော သန္တတိပစ္စုပ္ပန် သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်- ပိုင်း၌ ရှေ့ဦးစွာ စတင်သိမ်းဆည်းရမည့် ရူပားရမည့် တရားတို့ ဖြစ်ကြသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၅။)

ဤအရာဝယ် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်တရား ခဏပစ္စုပ္ပန်တရားတို့ကို မရှုကောင်းဟု အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ သန္တတိပစ္စုပ္ပန်တရားက စ၍ ရှုပြီးလျှင် သန္တတိပစ္စုပ္ပန်မှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်- အောင် ရှုရမည်ဟုသာ ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့ ရှုနိုင်ပါမှ ရုပ်ယန နာမ်ယနဟူသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲများ ပြိုမည်။ ယနပြိုမှ ပရမတ်သို့ ဆိုက်မည်။ ပရမတ်တရားကိုသာလျှင် ဝိပဿနာရှုပါမှ ဘင်္ဂဉာဏ်စသော အထက်ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များလည်း ဖြစ်ပေါ်လာကြမည်။ ထိုသို့ ယူပါမှသာလျှင် ရှေ့ပိုင်းဉာဏ်များတွင် ဖွင့်ဆိုရေးသား ခဲ့သော စကားရပ်တို့နှင့်လည်း တစ်သားတည်း ညီညွတ်ပေမည်။ ဘင်္ဂဉာဏ်က သင်္ခါရတရားတို့၏ ခဏဘင်္ဂကို အာရုံပြုနိုင်ပါလျက် ဘင်္ဂဉာဏ်ထက် သာလွန်၍ အဆင့်မြင့်နေသော ဤဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သို့ ရောက်ရှိပါမှ ဤဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်က သန္တတိပစ္စုပ္ပန်ကို အာရုံယူနိုင်သည်ဟု ဆိုလျှင် ဤဘယဉာဏ်သည် အဆင့်နိမ့်သွား ဖွယ်ရာ ရှိပေသည်။

လောကဥပမာများ

မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားသည် မြို့တံခါး၏ အနီး၌ မီးကျိုး အတိပြီးသော မီးကျိုးတွင်း သုံးခုတို့ကို ကြည့်လတ် မြင်လတ်သော် မိမိကိုယ်တိုင်ကား မကြောက်၊ မှန်သည် — သက်သက် ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤမီးကျိုးတွင်း၌ ကျကြသသူ ခပ်သိမ်းကုန်သော သူတို့သည် များစွာကုန်သော ဆင်းရဲဒုက္ခတို့ကို ခံစားကြရကုန် လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းမျှသည်သာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊

တစ်ဖန် မျက်စိအမြင်ရှိသော ယောက်ျားသည် ရှားတံကျင် သံတံကျင် ရွှေတံကျင်ဟူသော အစဉ်အတိုင်း တည်ထားအပ်သော တံကျင်သုံးခုတို့ကို ကြည့်လတ်သော် မြင်လတ်သော် မိမိကိုယ်တိုင်ကား မကြောက်။ မှန်ပေသည် — သက်သက် ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ဤတံကျင်တို့၌ ကျကုန်သသူ ခပ်သိမ်းသူတို့သည် များစွာကုန်သော ဆင်းရဲဒုက္ခကို အစဉ်ခံစားရကုန်လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းမျှသည်သာလျှင် ဖြစ်သကဲ့သို့ လည်းကောင်း —

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်သည် မကြောက်ပေ။ မှန်ပေသည် — သက်သက် ထိုဘယ- တုပဋ္ဌာနဉာဏ်အား မီးကျိုးတွင်းသုံးခုနှင့် တူကုန်သော တံကျင်သုံးခုနှင့် တူသည်လည်းဖြစ်ကုန်သော ကာမ ရူပ အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးတို့၌ အတိတ်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်ပြီ၊ ပစ္စုပ္ပန် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ချုပ်ဆဲ ဖြစ်ကြကုန်၏။ အနာဂတ်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည်လည်း ချုပ်ကုန် လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ စူးစမ်းခြင်း စိစစ်ခြင်းမျှသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်အား (၃၁)ဘုံ အလုံးစုံ

အတွင်း၌ တည်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့သည် အထူးထူး အပြားပြားရှိသော ကြီးကျယ်သော ဘေးဒုက္ခသို့ ရောက်ကုန်သည် ဘေးဘျမ်းရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအားဖြင့် ထင်လှာသောကြောင့် ထိုဉာဏ်ကို **ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၃။)

ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအားဖြင့် ထင်ပုံ

အနိစ္စတော မနသိကရောတော နိမိတ္တံ ဘယတော ဥပဋ္ဌာတိ။ ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ပဝတ္တံ ဘယတော ဥပဋ္ဌာတိ။ အနတ္တတော မနသိကရောတော နိမိတ္တဉ္စ ပဝတ္တဉ္စ ဘယတော ဥပဋ္ဌာတိ။

(ပဋိသံ၊ ၂၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၃။)

နိမိတ္တဟူသည် သင်္ခါရနိမိတ်တည်း။ သမူဟယနစသော ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း၊ မိမိကိစ္စ အပိုင်းအခြားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ အထည်ကိုယ်ခြပ် သဏ္ဌာန် လုံးလုံးလျောင်းလျောင်း ရှိကုန်သကဲ့သို့ ထင်ခြင်းသည် သင်္ခါရ နိမိတ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၇။) ဤဘယဉာဏ်ပိုင်း၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သန္တတိ ပစ္စုပ္ပန်မှသည် ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုထားပြီးဖြစ်သဖြင့် သန္တတိယန အတုံး အခဲလည်း မထင်တော့ပြီ ဖြစ်၍ သန္တတိယနကို ထည့်သွင်း၍ မဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ကာမဘဝ ရူပဘဝ အရူပဘဝတည်းဟူသော မပြတ်မစဲ ဖြစ်ပေါ်နေသော ရုပ်နာမ်အစဉ်ဟူသော ဝဋ်-တရားသည် **ပဝတ္တ** မည်၏။ အကယ်စင်စစ်အားဖြင့်မူ ဘဝအားလုံး၏ ဖြစ်ခြင်း ဘဝပဝတ္တိဟူသမျှသည် ပဝတ္တ မည်သည်သာဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အလုံးစုံသော ဘဝဟူသမျှတို့၌ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အထူးသဖြင့် ပျက်ခြင်းဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် ညှဉ်းပန်း နှိပ်စက်ခံရခြင်းသဘော၏ အလွန်အလွန် ထင်ထင်ရှားရှား ထင်နေသောကြောင့် ငြိမ်သက်သည့် ချမ်းသာသုခဟု သမုတ်အပ်သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့မှသော်မှလည်း ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရခြင်း ဒုက္ခသဘောတရား၏ ထင်ရှားဧကန် ရှိနေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအားဖြင့် ထင်လာကုန်၏။ ဤသို့သော အနက်သဘောကို ထင်ရှားပြခြင်းငှာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ပဝတ္တအရ ရူပဘဝ အရူပဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်း ဘဝပဝတ္တိဟု ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၇။)

ကာလသုံးပါး၊ သန္တာန်နှစ်ပါးတည်းဟူသော (၃၁)ဘုံအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့ကို-

၁။ အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **နိမိတ္တ** = သင်္ခါရနိမိတ် = သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ထင်လာ၏။

၂။ ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့၌ ဖြစ်ရခြင်း **ဘဝပဝတ္တ**သည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ထင်လာ၏။

၃။ အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **နိမိတ္တ** = သင်္ခါရနိမိတ် = သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် လည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော ဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ရခြင်း = ဘဝအမည်ရသော ရုပ်ခန္ဓာ နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ရခြင်း = **ဘဝပဝတ္တ**သည်လည်းကောင်း ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့်ထင်လာ၏။

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်္ဂဟူသော မရဏ = သေမှုကိုသာ မြင်နေ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရနိမိတ်သည်

ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးအားဖြင့် ထင်လာခြင်း ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် သုခဟု သမုတ်အပ်သော ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း = ရူပဘဝ အရူပဘဝ အမည်ရသော ရုပ်ခန္ဓာ-နာမ်ခန္ဓာ-ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဘဝပဝတ္တိ၏သော်မှလည်း ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် မပြတ် မစဲ အဖန်တလဲလဲ နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုသာလျှင် မြင်နေ၏။ ထိုသို့ မြင်နေခြင်းကြောင့် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား ရူပဘဝ အရူပဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ပဝတ္တိသော်မှလည်း ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ထင်လာ၏။ ကာမဘဝ၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော ပဝတ္တိ၌ကား ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိဖြစ်တော့၏။ တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နိမိတ္တ ပဝတ္တိ နှစ်ပါးစုံကိုလည်း လူသူကင်းဆိတ်သော ရွာကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တံလျှပ်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ကောင်းကင်၌ မြူးထူးခြင်းငှာ ဂန္ဓဗ္ဗနတ်တို့သည် ဖန်ဆင်းအပ်သော နတ်မြို့ကဲ့သို့လည်းကောင်း အတ္တမှကင်း၏ဟူ၍ အတ္တဟူသည့် အနှစ်မမှီး အချည်းနှီးဟူ၍ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်း၏ဟူ၍ အတ္တဟူသော အရှင်သခင် မရှိဟူ၍ အတ္တဟူသော အကြီးအကဲမရှိဟူ၍ မြင်နေ၏ ရှုနေ၏။ ထိုကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား နိမိတ္တ ပဝတ္တိနှစ်မျိုးစုံသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ထင်လာပေသည်။

ဘယဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရား

နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ အတိတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ သင်္ခါရာနမေဝေတံ အဓိဝစနံ။ ပ ။ ပဝတ္တန္တိ ရူပါရူပဘဝပဝတ္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄။)

ဤ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်အညီ ဤဘယဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ တရားများမှာလည်း အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါး၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓဟူသော သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားအားလုံးပင် ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ ရှေးပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အရှုခံအာရုံနှင့် အတူတူပင် ဖြစ်သည်။

ထိုကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤဘယဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၌ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ၌ ရံခါ ရုပ်တရားကို ရံခါ နာမ်တရားကို ရံခါ အနိစ္စဟု ရံခါ ဒုက္ခဟု ရံခါ အနတ္တဟု တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရံခါ အနိစ္စဟု ရံခါ ဒုက္ခဟု ရံခါ အနတ္တဟုလည်း တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုပါ။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ ရှုပါ။ ရံခါ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

- ရုပ်ရှု — ရုပ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
 ရှုသည့် ဉာဏ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
နာမ်ရှု — နာမ် - ပျက် - အနိစ္စ၊
 ရှုသည့် ဉာဏ် - ပျက် - အနိစ္စ — ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
အဝိဇ္ဇာရှု — အဝိဇ္ဇာ - ပျက် - အနိစ္စ၊
 ရှုသည့် ဉာဏ် - ပျက် - အနိစ္စ — ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း ရှုပါလေ။

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ထို ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို ရှိရှိသေသေ လေးလေးစားစား မှီဝဲသော ဖြစ်စေသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန် များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော (၃၁)ဘုံတို့ အတွင်း၌ သင်္ခါရလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဇာတိ-ဇရာ-မရဏ = ဖြစ်-တည်-ပျက် စသော အကျိုးမဲ့များမှ စောင့်ရှောက်တတ်သော တရားသည် ဉာဏ်၌ မထင်တော့ပေ။ အလုံးစုံသော ဖြစ်မှုဘဝ မှန်သမျှ၏ အနိစ္စ ဝိပရိဏာမစသော ဖောက်ပြန် ပျက်စီးခြင်း အပြစ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သင်္ခါရတရားလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဇာတိဇရာမရဏစသော အကျိုးမဲ့ကို ရှောင်လွှဲသဖြင့် စောင့်ရှောက်ခြင်းငှာ ပုန်းအောင်းရာသည် မထင်တော့ပေ။ သင်္ခါရတရားလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဇာတိဇရာမရဏစသော အကျိုးမဲ့ကို ရှောင်လွှဲခြင်းငှာ ပြေးသွားရာသည် မထင်တော့ပေ။ သင်္ခါရတရားလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဇာတိဇရာမရဏစသော အကျိုးမဲ့မှ ကိုယ်ကွယ် အားထားရာသည် မထင်တော့ပေ။ အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့၌ ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့တွင် တစ်ခုသော သင်္ခါရတရား၌သော်လည်း တောင့်တခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း “ဧသော မေ အတ္တာ = ငါ၏ အတ္တ”ဟု မှားသောအားဖြင့် သုံးသပ်ခြင်းသည်သော်လည်းကောင်း မဖြစ်တော့ပေ။

- ၁။ ကာမ ရူပ အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးတို့သည် မီးတောက် မီးလျှံကင်းသော မီးကျိုးတို့ဖြင့် ပြည့်သော မီးကျိုးတွင်းတို့ကဲ့သို့ ထင်လှာကုန်၏။
- ၂။ မဟာဘုတ် ဓာတ်ကြီးလေးပါးတို့သည် ကြမ်းတမ်းသော အဆိပ်ရှိသော မြွေ၊ လျင်သော အဆိပ်ရှိသော မြွေတို့ကဲ့သို့ ထင်လှာကုန်၏။
- ၃။ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် သန်လျက် မြှောက်ချိမိုးလျက် နောက်က ထပ်ကြပ်မကွာ လိုက်ပါလာသော လူသတ် ယောက်ျား ငါးဦးတို့ကဲ့သို့ ထင်လှာကုန်၏။
- ၄။ အတွင်း အဇ္ဈတ္တိက အာယတန (၆)ပါးတို့သည် လူသူတို့မှ ဆိတ်သုဉ်းသော ရွာပျက်ကုန်း ရွာဆိုးကုန်းကဲ့သို့ ထင်လှာကုန်၏။
- ၅။ အပြင်ဗာဟိရ အာယတန (၆)ပါးတို့သည် ရွာကို လုယက်ဖျက်ဆီးသော ခိုးသားတို့ကဲ့သို့ ထင်လှာကုန်၏။
- ၆။ အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့သည် ရာဂမီး ဒေါသမီး မောဟမီး ဇာတိမီး ဇရာမီး မရဏမီး သောကမီး ပရိဒေဝမီး ဒုက္ခမီး ဒေါမနဿမီး ဥပါယာသမီးတည်းဟူသော (၁၁)သီးသော မီးတို့ဖြင့် တောက်လောင်-အပ်ကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ထက်ဝန်းကျင်မှ အလျှံပြောင်ပြောင် တောက်ကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ တစ်ပြိုင်နက်သော မီးတောက် မီးလျှံအပေါင်းနှင့်တကွ ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့လည်းကောင်း ထင်လှာကုန်၏။
- ၇။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အိုင်းအမာကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ များစွာသော အနာကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ မြားငြောင့်ကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ အစီးအပွားမဲ့ကို ဆောင်သကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ အမြဲစွဲနေသော ယာယုရောဂါဟူသော မူလဓာတ်ခံရောဂါမှ တစ်ပါးသော ပြင်းပြ သည်းထန်စွာသော အနာရောဂါကဲ့သို့ ဖြစ်ကုန်၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သာယာအပ်သော သဘောမှ ကင်းကုန်သည့်၊ ပျက်စီးခြင်း အဆုံးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပြည့်စုံခြင်းမှ ကင်းကုန်သည့် ကြီးမားသော အပြစ်အစုအပုံကြီးဖြစ်၍ ထင်လှာကုန်၏။

ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်ခြင်း = ဘင်ကို ရှုသော ဘင်္ဂါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် ကြောက်လန့်အပ်သည့် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်ကုန်လတ်သော် ထက်ဝန်းကျင်မှ

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

ပြည့်စုံခြင်း ကင်းသော၊ သာယာအပ်သည်၏အဖြစ် ကင်းသော၊ အမြဲမပြတ် ပျက်ခြင်းဟူသော ဘေးဘျမ်းနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အပြစ်အာဒိနဝကိုသာလျှင် တွေ့မြင်နေ၏။ ဤသို့သော နည်းဖြင့် ရှုသော ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုတတ်သော ရှုမြင်သော **အာဒိနဝဉာဏ် = အာဒိနဝါ-နုပဿနာဉာဏ်** မည်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၄-၂၈၅။)

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူပုံ

ဥပ္ပါဒေ ပဝတ္တဉ္စ၊ နိမိတ္တံ ဒုက္ခန္တိ ပဿတိ။
အာယူဟနံ ပဋိသန္တိ၊ ဉာဏံ အာဒိနဝေ ဣဒံ။
အနုပ္ပါဒံ အပ္ပဝတ္တံ၊ အနိမိတ္တံ သုခန္တိ စ။
အနာယူဟနာ အပ္ပဋိသန္တိ၊ ဉာဏံ သန္တိပဒေ ဣဒံ။
ဣဒံ အာဒိနဝေ ဉာဏံ၊ ပဉ္စဌာနေသု ဇာယတိ။
ပဉ္စဌာနေ သန္တိပဒေ၊ ဒသ ဉာဏေ ပဇာနာတိ။
ဒိန္တံ ဉာဏာနံ ကုသလတာ၊ နာနာဒိဋ္ဌိသု န ကမ္မတိ။
(ပဋိသံ၊ ၅၆-၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၆။)

ဤ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ပုံ အပိုင်းဝယ် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ လာရှိသော အကြောင်းအရာများကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ ဤဉာဏ်ပိုင်း၌ — ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ နိမိတ္တ၊ အာယူဟန၊ ပဋိသန္တိ - ဤ (၅)မျိုး၊ အနုပ္ပါဒ၊ အပ္ပဝတ္တ၊ အနိမိတ္တ၊ အနာယူဟနာ၊ အပ္ပဋိသန္တိ - ဤ (၅)မျိုး၊ နှစ်ရပ်ပေါင်းသော် (၁၀)မျိုးသော တရားတို့ကို အထူးဂရုပြု၍ မှတ်သားပါ။ ယင်းတို့ကို အစဉ်အတိုင်း တင်ပြပေအံ့။ —

- ၁။ **ဥပ္ပါဒ** — ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ဝိပါကဝဋ်ခန္ဓာဟူသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်ခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကို ရှုမြင်တတ်သော **အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်** မည်၏။
- ၂။ **ပဝတ္တ** — ပဝတ္တိအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ စပ်ကာစပ်ကာဖြစ်ခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ပ။
- ၃။ **နိမိတ္တ** — သင်္ခါရနိမိတ်သည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ပ။
- ၄။ **အာယူဟန** — နောင်အခါ ပဋိသန္ဓေ၏အကြောင်းဖြစ်သော ကံသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ပ။
- ၅။ **ပဋိသန္ဓေ** — နောင်အခါ ပဋိသန္ဓေသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ပ။

ပဋိသန္ဓေ၏ ဖြစ်ရာဖြစ်သော ငါးဖြာသော ဂတိသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ပ။ အလုံးစုံသော ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း = နိဗ္ဗတ္တိသည်။ ပ။ ဝိပါကတရား၏ ဖြစ်ခြင်း = ဥပပတ္တိသည်။ ပ။ ဇာတိသည်။ ဇရာသည်။ ဗျာဓိသည်။ မရဏသည်။ သောကသည်။ ပရိဒေဝသည်။ ဥပါယာသသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်ခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကို ရှုသော **အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်** မည်၏။ ဤကား ပထမဝါရတည်း။ (ပဋိသံ၊ ၅၆။)

ဤပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ လာရှိသော တရားတို့တွင် **ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ နိမိတ္တ၊ အာယူဟန၊ ပဋိသန္တိ** ဤ ငါးပါးတို့ကိုသာလျှင် အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၏ အာရုံဟုဆိုအပ်သော ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာဌာန၏ အစွမ်းဖြင့် အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂါထာများ၌ ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်၏။ ကြွင်းကုန်သော

ဂတိစသည်တို့ကို ထိုငါးမျိုးတို့၏ ပရိယာယ် ဝေဝုဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားထားတော် မူအပ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် နိဗ္ဗတ္တိနှင့် ဇာတိ ဤနှစ်ပုဒ်အပေါင်းသည် ဥပ္ပါဒ်ပုဒ်၏ လည်းကောင်း၊ ပဋိသန္ဓိပုဒ်၏လည်းကောင်း ပရိယာယ် ဝေဝုဏ်စကားသာတည်း။ ဂတိ၊ ဥပပတ္တိ - ဤနှစ်ပုဒ်အပေါင်းသည် ပဝတ္တု-သဒ္ဒါ၏ ပရိယာယ်ဝေဝုဏ်စကားတည်း။ ဇရာ၊ ဗျာဓိ၊ မရဏ၊ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဥပါယာသပုဒ်တို့သည် နိမိတ္တပုဒ်၏ ပရိယာယ်ဝေဝုဏ်စကားတို့တည်း။ ဤသို့ အသီးအသီး မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၆။)

၁။ အနုပ္ပါဒ် — ဖြစ်ခြင်း မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ နောင်အခါ ဖြစ်ခြင်း ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးမရှိ၊ ဤသို့ သိသော ဉာဏ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာ ဖြစ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။

၂။ အပ္ပဝတ္တ — ပဝတ္တ မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း ပဝတ္တကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ ပ ။

၃။ အနိမိတ္တ — နိမိတ္တ မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း သင်္ခါရကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ ပ ။

၄။ အနာယူဟနာ — အာယူဟန မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း အာယူဟနကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ ပ ။

၅။ အပ္ပဋိသန္ဓိ — ပဋိသန္ဓေ မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း ပဋိသန္ဓေကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည်။ ပ ။

အနုပါယာသ — ဥပါယာသ မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း ဥပါယာသကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်- သည် ဘေးမရှိ၊ — ဤသို့ သိသော ဉာဏ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာ ဖြစ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၇။) ဤကား ဒုတိယဝါရတည်း။

ဤဒုတိယဝါရကို အနွယ် = အလျော်အားဖြင့် ပြအပ်သော အာဒိနဝဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို — “အကြင်တရား၌ ဖြစ်ခြင်းသည် မရှိ၊ ထိုတရား၌ အချင်းခပ်သိမ်း ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဘျမ်း- သည်လည်း မရှိ”ဟု ဗျုတ်ရိုက် = ပြောင်းပြန်အားဖြင့် ပြခြင်းငှာ ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ တစ်နည်း သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်ခြင်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကို မြင်၍ ထိတ်- လန့်သော သံဝေဂ စိတ်နှလုံးထားရှိကြကုန်သော ယောဂီသူတော်ကောင်းတို့အား ဘေးမရှိရာ ဘေးဥပါဒ်ကုန်ရာ အပြစ်မရှိသော တရားသည်လည်း ရှိပါသေး၏ဟု သက်သာခြင်းကို ဖြစ်စေခြင်း အကျိုးငှာလည်း ဤဒုတိယဝါရကို ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ တစ်နည်း — ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဥပ္ပါဒ်စသည်တို့သည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်လှကုန်၏။ ထိုယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဘယ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ဘေးမဲ့ရာ အဘယသို့ ညွတ်သောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ပူလောင်- ခြင်းဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသောသူ၏ အအေးဓာတ်၌ ညွတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ဓာတ်ရှိမှုသည် ထင်ရှား ဖြစ်တတ် သကဲ့သို့ ကောင်းစွာ မြင်အပ်ပြီးသော အပြစ်ရှိသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ စင်စစ်အားဖြင့် လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် သင်္ခါရ တရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် ထင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပြီးသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကို မြင်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ပြခြင်းငှာလည်း ဤဒုတိယဝါရကို ဟောကြားတော် မူအပ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၇။)

ဥပ္ပါဒ် - အနုပ္ပါဒ် — သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးတည်း၊ သင်္ခါရတရား- တို့၏ ဖြစ်ခြင်း မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်၊ တစ်နည်း — သင်္ခါရတရားတို့၏ နောင်အခါ ဖြစ်ခြင်း ကင်းကြောင်း

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - အာဒိနဝိနပဿနာဉာဏ်ခန်း

ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးမရှိ၊ - ဤသို့သိသော ဉာဏ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာ ဖြစ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ ပ ။

ဥပါယာသသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ ဥပါယာသ မရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် တစ်နည်း - ဥပါယာသ ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးမရှိ၊ - ဤသို့ သိသော ဉာဏ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာဖြစ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ ဤကား တတိယဝါရတည်း။

ပထမဝါရကား ပဝတ္တိတည်း။ ပဝတ္တိ၌ အာဒိနဝဉာဏ်ဖြစ်ပုံကို ပြ၏။ ဒုတိယဝါရကား နိဝတ္တိတည်း။ နိဝတ္တိ၌ အကျိုးအာနိသင်ကို ပြ၏။ ပဝတ္တိ၌ အပြစ်အာဒိနဝကိုမြင်၍ ထိုမြင်သည်၏ အခြားမဲ့မှာလျှင် နိဝတ္တိ၌ အကျိုး အာနိသင်ကို မြင်သဖြင့် လျင်မြန်စွာ ဝိပဿနာကို လုံ့လကြိုးကုတ် အားထုတ်သူတို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် - ဥပ္ပါဒေါ ဘယံ၊ အနုပ္ပါဒေါ ခေမံ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးတည်း။ သင်္ခါရ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော နိဗ္ဗာန်သည် တစ်နည်း - သင်္ခါရတရားတို့၏ နောင်အခါ ဖြစ်ခြင်း ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးမရှိ၊ - ဤသို့စသော ဤတတိယဝါရကို အားထုတ်သတည်း။ ဆဋ္ဌဝါရစသည်တို့၌ လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၉။)

ဂတိ - ဂတိဟူသည်ကား ပရမတ္ထတရားကိုယ်အားဖြင့် ထိုထိုကံဖြင့် မှတ်အပ်ကုန်သော ဘဝဟူသော အမည်ကို ရခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော ဝိပါကနာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ်ပင် ဟူ၍ သိအပ်၏။ ဤပုဒ်တို့တွင်လည်း **ဥပ္ပါဒ**၊ **ပဝတ္တိ**၊ **အာယုဟန** သဒ္ဓါဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်အခွန်ကာလ၌ အတွင်းဝင်ကုန်သော (= ပဋိသန္ဓေမှသည် စုတိသို့ တိုင်အောင်သော ဘဝတစ်ခုအတွင်း၌ တည်ရှိကုန်သော) သင်္ခါရတရားတို့ကို ကောက်ယူအပ်ကုန်၏။ **ပဋိသန္ဓေ** သဒ္ဓါဖြင့် အနာဂတ်အခွန်၌ အတွင်းဝင်ကုန်သော ကံကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာတို့ကို ကောက်ယူ- အပ်ကုန်၏။ **ဥပ္ပါဒ** သဒ္ဓါဖြင့်လည်း အတိတ်အခွန်ကာလ၌ အတွင်းဝင်ကုန်သော ကမ္မ-သင်္ခါရတို့ကို ထုတ်ပြ- အပ်ကုန်၏။ **နိမိတ္တ**သဒ္ဓါဖြင့်ကား အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော သုံးပါးသော အခွန်ကာလ၌ တည်သော ရုပ်တရား နာမ်တရား၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစသည် ဝေဖန်ခြင်းရှိသော ကုန်အောင်စုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ကောက်ယူအပ်ကုန်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၄၉-၄၅၀။)

ဒုက္ခ - သာမိသ - သင်္ခါရ

ဤပါဠိတော်၌ ဥပ္ပါဒစသည်သည် ကြောက်မက်ဖွယ်ဘေးတည်း။ ထိုကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဖြစ်သည့် ဥပ္ပါဒစသည်သည် အမြဲအားဖြင့် ဒုက္ခသာတည်း။ (ထိုဥပ္ပါဒစသည်၏ ဒုက္ခ၏ အဖြစ်ဖြင့် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဆိုးကြီးဖြစ်ရကား ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဆိုးကြီးသည် ဒုက္ခ၏အဖြစ်ကို လွန်၍မဖြစ်ဟု ဤစကားက ဖော်ပြသည်။) ထိုမြဲသောအားဖြင့် ဒုက္ခဖြစ်သော ကြောက်မက်ဖွယ် သဘောရှိသော ဥပ္ပါဒစသည်သည် - (၁) ဝဇ္ဇာမိသ၊ (၂) လောကာမိသ၊ (၃) ကိလေသာမိသတို့မှ မလွတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အာမိသနှင့်တကွ ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၇။)

၁။ **ဝဇ္ဇာမိသ** - ကံကြောင့် ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့ကို ဝဇ္ဇာမိသ မည်၏ဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆိုကြ- ကုန်၏။ ကိလေသဝဋ် ကမ္မဝဋ် ဝိပါကဝဋ်ဟူသော ဝဋ်သုံးပါးသည်လည်းကောင်း၊ ယင်းဝဋ်ကို မှီသော တရားသည် လည်းကောင်း ဝဇ္ဇာမိသ မည်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၀။)

၂။ **လောကာမိသ** - ရူပါရုံ သဒ္ဓါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူကုန်သော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ် တရားတို့သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟစသော ကိလေသာတို့သည် ငါ-ငါးဥစ္စာ စသည်ဖြင့် သုံးသပ်အပ်သည်၏

အဖြစ်ကြောင့် လောကာမိသမည်၏။ ကိလေသာတို့၏ စားဖတ် ဝါးဖတ် နင်းနယ် ကြိတ်ချေရာ တရားစုတို့ ပင်တည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၅၀။)

၃။ **ကိလေသာမိသ** — ရာဂ ဒေါသ မောဟ စသော ကိလေသာတို့သည် ကိလေသာမိသ မည်၏။
(မဟာဋီ၊ ၂၄၅၀။)

အကြင် ဥပ္ပါဒစသော သဘောတရားသည် သာမိသ = အာမိသနှင့်တကွ ဖြစ်၏။ ထိုအာမိသနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဥပ္ပါဒစသော တရားသည် **သင်္ခါရမတ္တမေဝ** ၊ လောကီသင်္ခါရမျှသာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၈၇။)

ဤ သင်္ခါရမတ္တမေဝ-၌ ‘ဧဝ = သာလျှင်’ဟူသော စကားဖြင့် (= လောကီသင်္ခါရမျှသာ-၌ ‘သာ’ ဟူသော စကားဖြင့်) ဝိသင်္ခါရဟု ဆိုအပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို နှစ်စေ၏။ အကြောင်းမူ — ထိုဝိသင်္ခါရဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၌ သာမိသအဖြစ်၏ အမြတ်မျှသော်လည်း မရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ‘မတ္တ = မျှ’ဟူသော စကားဖြင့် မပြည့်စုံသော သင်္ခါရတရားကို ထင်ရှားပြ၏။ အကြောင်းမူ အလုံးစုံသော ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘောရှိသော သင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် အာမိသနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်ချည်း မဟုတ်။ အာမိသနှင့်တကွ မဖြစ်သော မဂ်-ဖိုလ်တရားလည်း ပါဝင်နေ၏။ မဂ်-ဖိုလ်တရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းရှိသော သင်္ခါရတရားစုတို့တွင် ပါဝင်ကြ၏။ ထိုတွင် ဤ၌ လောကီ သင်္ခါရတရားမျှကိုသာ ကောက်ယူရသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၅၀။)

ထိုသို့ ဘယဟု ဆိုအပ်သော ဥပ္ပါဒစသည်သည် ဒုက္ခစသည်ပင် ဖြစ်သောကြောင့် “ဥပ္ပါဒေါ ဒုက္ခန္တိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ပညာ အာဒိနဝေ ဉာဏံ = ဖြစ်ခြင်း ဥပ္ပါဒသည် ဒုက္ခတည်း။ ဤသို့ သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် အဖြစ်ဖြင့် ထင်ခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အာဒိနဝဉာဏံ မည်၏။” ဤသို့ စသည်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပဋိတော်၌ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ၌ တစ်ပုဒ်ပုဒ်ဖြင့် ဒုက္ခသဘောဟူသော အနက် သည် ပြီးကောင်းပါသော်လည်း —

၁။ ဘယာကာရ = ကြောက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊

၂။ ဒုက္ခာကာရ = ဒုက္ခဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့်၊

၃။ သာမိသာကာရ = အာမိသနှင့်တကွ ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာအားဖြင့် —

ဤသို့ အခြင်းအရာ ထူးသောအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြစ်ပုံ ထူးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဤပုဒ်တို့၌ ဉာဏ်ထူးသည်၏ အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၈၇။)

ထို သင်္ခါရတရားတို့၌ပင်လျှင် အနိစ္စအားဖြင့် ဒုက္ခအားဖြင့် အနတ္တအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းထူးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အခြင်းအရာထူးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ် ဟု အနုပဿနာဉာဏ်၏ ထူးခြားမှု ဖြစ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ဘယာကာရ ဒုက္ခာကာရ သာမိသာကာရ ဟူသော အခြင်းအရာ အာကာရ ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၏ အစွမ်းဖြင့် ဉာဏ်၏ ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်ပေသည်။ ထိုအခြင်းအရာ အာကာရတို့တွင် ဘယာကာရအားဖြင့်ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် **ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်** မည်၏။ ဒုက္ခာကာရ၊ သာမိသာကာရ အားဖြင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် **အာဒိနဝဉာဏ်** မည်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၅၀-၄၅၁။)

ဉာဏ် (၁၀) ပါး

အာဒိနဝဉာဏ်ကို သိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဥပ္ပါဒ, ပဝတ္တ, နိမိတ္တ, အာယူဟန, ပဋိသန္ဓိဟူသော (၅)မျိုးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော, ယင်း (၅)မျိုးလျှင် တည်ရာ ဖြစ်ရာ ရှိကုန်သော (၅)ပါးသော **အာဒိနဝဉာဏ်**, အနုပ္ပါဒ, အပ္ပဝတ္တ, အနိမိတ္တ, အနာယူဟန, အပ္ပဋိသန္ဓိဟူသော (၅)မျိုးသော ဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ ဝတ္ထုကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်သော (၅)မျိုးသော **သန္တိပဒဉာဏ်** - နှစ်ရပ်ပေါင်း ဤ (၁၀)မျိုး-သော ဉာဏ်တို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိ၏ မျက်မှောက်ပြု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂၂၈၇။)

ဉာဏ်တစ်ခုက ဉာဏ်တစ်ခုကိုကား သိနိုင်၏။ သို့သော် ဉာဏ်သည် မိမိကိုယ်ကို မိမိ မသိ။ အဘယ်-ကြောင့် **ဒသ ဉာဏေ ပဇာနာတိ = (၁၀) ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို သိ၏** — ဟု ဤသို့ ဆိုသနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

ဤအရာ၌ သိခြင်းဟူသည်မှာလည်း ဥပ္ပါဒ, ပဝတ္တ, နိမိတ္တ, အာယူဟန, ပဋိသန္ဓိဟူသော အာရုံ, အနုပ္ပါဒ, အပ္ပဝတ္တ, အနိမိတ္တ, အနာယူဟန, အပ္ပဋိသန္ဓိဟူသော အာရုံ၌ တည်သော ကျရောက်နေသော ဉာဏ်သည် ယင်းအာရုံပေါ်၌ လွန်လွန်ကဲကဲ တွေ့ဝေခြင်း ကင်းနေ၏။ တွေ့ဝေမှု မောဟ အမိုက်တိုက်ကို ပယ်ဖျောက်ပြီး လွင့်စင်စေပြီး ဖြစ်၏။ ထိုသို့ တွေ့ဝေမှု ကင်းသဖြင့် ယင်းအာရုံ (၁၀)မျိုး၌ မတွေ့ဝေသည် ဖြစ်၍ တွေ့ဝေခြင်း ကင်းသည်ဖြစ်၍ ဉာဏ်ဟူသော မိမိ၌လည်း တွေ့ဝေခြင်း ကင်းသည်သာလျှင် ဖြစ်နေ၏။ ထိုကြောင့် ဉာဏ်သည် မိမိကိုယ်ကိုလည်း မိမိ သိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့် (၁၀)ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို သိ၏ဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ ၂၂၄၅၁။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ ဥပ္ပါဒ, ပဝတ္တ, နိမိတ္တစသည်တို့ကို ဝိပဿနာ ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်-ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုရ၏။ ထိုသို့ ရှေးဝိပဿနာဉာဏ်ကို နောက်ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သော် — ‘ဒသ ဉာဏေ ပဇာနာတိ = (၁၀)ပါးသော ဉာဏ်တို့ကို သိ၏’ - ဟု ဤသို့ ဆိုနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဖော်ပြပါ အာဒိနဝဉာဏ်, သန္တိပဒဉာဏ် နှစ်ပါးတို့၌ လိမ္မာသည်၏အဖြစ်-ကြောင့် အထူးထူးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ်တော့ပေ။ (ပဋိသံ ၅၆-၅၈။)

မပြတ်ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်အစဉ်ဟူသော ပဝတ္တိ၌ မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သည့်အတိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုပဝတ္တိနှင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်သည် ကောင်းစွာ ဆုံးဖြတ်အပ်သည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်လာ၏။ ထိုကြောင့် ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ အလွန်မွန်မြတ်သော “**ပရမဒိဋ္ဌဓမ္မ နိဗ္ဗာန်**” ရှိ၏ - ဤသို့ စသော မိစ္ဆာအယူ၏ အစွမ်းဖြင့် မတုန်လှုပ်တော့ပေ။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ရုပ်နာမ်အယဉ် ပဝတ္တိ၌ ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင် မြင်အပ်သော အပြစ်အာဒိနဝ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် အထူး ထူးသော ဒိဋ္ဌိတို့ကြောင့် မတုန်လှုပ်တော့ပေဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ ၂၂၄၅၁။)

အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် = နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် ကာမ ရူပ အရူပတည်းဟူသော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားအားလုံးတို့ကို အပြစ်အာဒိနဝအားဖြင့် ရှုသည်ဖြစ်၍ ပျက်စီးခြင်းသဘောနှင့်တကွ ဖြစ်သော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌ ငြီးငွေ့၏ ဆန့်ကျင်၏ မမွေ့လျော်တော့ပေ။ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာ မည်သည်ကား အနောတတ္ထအိုင်၏ အနောက်မျက်နှာ စိတ္တကူငူတောင်ရင်း၌ မွေ့လျော်သော ရွှေဟင်္သာမင်းသည် မစင်ကြယ်သော ဒွန်းစဏ္ဍာရွာတံခါးအနီး အိုင်ငယ်၌ မမွေ့လျော်သကဲ့သို့ အိုင်ကြီး ခုနစ် အိုင်တို့၌သာလျှင် မွေ့လျော်သကဲ့သို့ — ဤဥပမာ အတူသာလျှင် ဤယောဂါဝစရ ဟင်္သာမင်းသည်လည်း ကောင်းစွာ ထက်ဝန်းကျင် မြင်အပ်သော အပြစ်ရှိသော ပျက်စီးခြင်းသဘောနှင့် တကွ ဖြစ်သော ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ မမွေ့လျော်တော့ပေ။ စင်စစ်သော်ကား ဘာဝနာဟူသော မွေ့လျော်ရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော် ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်သော ပီတိနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိစ္စာနုပဿနာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာ၊ အနတ္တာနုပဿနာ၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၊ ဝိရာဂါနုပဿနာ၊ နိရောဓာနုပဿနာ၊ ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဟူသော ခုနစ်ပါးသော အနုပဿနာတို့၌သာလျှင် မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၇။)

တစ်ဖန် ရွှေချိုင့်လှောင်အိမ်၌ လှောင်ထားအပ်သော သားတို့၏ မင်းဖြစ်သော ခြင်္သေ့သည် လှောင်အိမ်၌ မမွေ့လျော်သကဲ့သို့၊ စင်စစ်သော်ကား ယူဇနာသုံးထောင် အပြောကျယ်သော ဟိမဝန္တာ၌သာလျှင် မွေ့လျော် သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင် ဤယောဂါဝစရ ခြင်္သေ့မင်းသည်လည်း ကာမသုဂတိ ရူပသုဂတိ အရူပသုဂတိဟူသော သုံးမျိုးပြားသော သုဂတိတို့၌သော်လည်း မမွေ့လျော်၊ စင်စစ်သော်ကား အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော သုံးမျိုးကုန်သော အနုပဿနာတို့၌သာလျှင် မွေ့လျော်ပျော်ပိုက် နှစ်ခြိုက်၍ နေပေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈။)

တစ်ဖန် ငွေတောင်အတူ ကိုယ်လုံးဖြူသော၊ လက်နှစ်ဖက် ခြေနှစ်ဖက် အမြီး နှာမောင်း သို့အိမ်ဟူသော မြေ၌တည်သော ခုနစ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော တန်ခိုးကြီးမားသော ကောင်းကင်၌ ပျံသွားနိုင်သော ဆဒ္ဒန်ဆင်မင်း- သည် မြို့လယ်၌ မမွေ့လျော်ဘဲ ဟိမဝန္တာ ဆဒ္ဒန်အိုင်ရှိရာ တော၌သာလျှင် မွေ့လျော်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူ ပင်လျှင် ဤယောဂါဝစရ ဆင်မြတ်သည်လည်း အလုံးစုံလည်းဖြစ်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အပေါင်း၌ မမွေ့လျော်။ “အနုပ္ပါဒေါ ခေမံ = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော နိဗ္ဗာန်သည်= သင်္ခါရတရားတို့၏ နောင်အခါ ဖြစ်ခြင်း ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ဘေးမရှိ” — ဤသို့စသော နည်းဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း ရှေးရှိသော အလျော် သဘောဉာဏ်ဖြင့် မြင်အပ်သော သန္တိပဒအမည်ရသော အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းငြိမ်းရာ ဖြစ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၌သာလျှင် မွေ့လျော်၏။ ထိုသန္တိပဒသို့ ညွတ်သော၊ ထိုသန္တိပဒသို့ ကိုင်းသော၊ ထိုသန္တိပဒသို့ ရှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈။)

နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

တရားကိုယ် အနက်သဘောတူသော ဉာဏ်သုံးပါး

ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၊ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် — ဤဉာဏ် သုံးပါးသည် တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် တူညီ၏။ ထို့ကြောင့် ရှေးရှေး အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ —

“ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် တစ်မျိုးတည်းသည်ပင်လျှင် အမည် သုံးမျိုးတို့ကို ရရှိ၏။

၁။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအဖြစ်ဖြင့် မြင်ပြီးသောကြောင့် **ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်** မည်ခြင်း ဖြစ်၏။

၂။ ထို သင်္ခါရတရားတို့၌ပင်လျှင် အပြစ်ကို ထင်ရှား ပြုတတ်သောကြောင့် ထင်ရှား ပြုတတ်သောကြောင့် **အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်** မည်ခြင်း ဖြစ်၏။

၃။ ထို သင်္ခါရတရားတို့၌သာလျှင် ငြီးငွေ့သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် **နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်** မည်ခြင်း ဖြစ်၏။” (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈။)

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌လည်း — ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်၊ အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်၊ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် ဤ ဉာဏ် သုံးမျိုးသည် အနက်သဘောအားဖြင့် တူ၏။ သဒ္ဓါမျှသာ ထူး၏ - ဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။
(ပဋိသံ၊ ၂၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈။)

မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ခန်း

= သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသောဉာဏ်

ဤနိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့သော သင်္ခါရတရားတို့၌ ဆန့်ကျင်သော သင်္ခါရတရား ဟူသမျှ၌ မမွေ့လျော်သော အာစာရကုလပုတ္တ အမည်ရသော ဤ အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီးအား အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ခဏမစဲ တသဲသဲ ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့တွင် တစ်ခုသော သင်္ခါရတရား၌သော်မျှလည်း မငြိမကပ် မမိမဖွဲ့အပ်တော့ပေ။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းမှ လွတ်ခြင်းငှာသာ အလိုရှိနေ၏။ ထွက်မြောက်ခြင်းငှာသာ အလိုရှိနေ၏။

လောကဥပမာ — ကွန်ရက် အတွင်းသို့ ရောက်နေသော ငါး၊ မြွေခံတွင်းသို့ ရောက်နေသော ဖား၊ လျှောင်ချိုင့်၌ ထည့်သွင်းထားအပ်သော တောကြက်၊ မြဲမြံစွာ ဖွဲ့ချည်ထားအပ်သော ကျော့ကွင်း၏ နိုင်ငံသို့ လိုက်ပါရသော သားသမင်၊ အလမ္ဘာယ်ဆရာ၏ လက်တွင်းသို့ရောက်နေသော မြွေ၊ ကြီးစွာသော ညွှန်အိုင်တွင်းသို့ သက်ဆင်းမိသော ဆင်၊ ဂဠုန်မင်း၏ ခံတွင်းသို့ ရောက်နေသော နဂါးမင်း၊ ရာဟုအသုရိန်၏ ခံတွင်းသို့ ရောက်နေသော လမင်း၊ ရန်သူတို့ အပိုင်းခံနေရသော ယောက်ျား — ဤသို့စသော သတ္တဝါတို့သည် ထိုထို ကွန်ရက်စသော အနှောင်အဖွဲ့မှ လွတ်လိုကုန်သည်သာလျှင် ထွက်မြောက်လိုကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အလုံးစုံသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာသာလျှင် အလိုရှိနေ၏။ ထွက်မြောက်ခြင်းငှာသာလျှင် အလိုရှိနေ၏။ ထိုအခါ ဤဆိုအပ်- ခဲ့ပြီးသည့် အတိုင်း အလုံးစုံသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ ကင်းသော အာလယရှိသော အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားအပေါင်းတို့မှ လွတ်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ **မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်** သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၈-၂၈၉။)

ဘင်္ဂဉာဏ်မှသည် ဤမုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဉာဏ်တို့ကား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက် သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုနေသော ဉာဏ်များ ဖြစ်ကြ၏။ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီ တင်ကာ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုခဲ့ သော် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ —

- ၁။ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ထင်ခဲ့သော် ဘယဉာဏ်၊
 - ၂။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပြစ်ကို ရှုမြင်ခဲ့သော် အာဒိနဝဉာဏ်၊
 - ၃။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ခဲ့သော် နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်၊
 - ၄။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုခဲ့သော် မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် —
- ဤသို့ အသီးအသီး ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်စန်း

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်

သော ဧဝံ သဗ္ဗဘဝ-ယောနိ-ဂတိ-ဌိတိ-နိဝါသဂတေဟိ သဘောဒကေဟိ သင်္ခါရေဟိ မုစ္ဆိတုကာမော သဗ္ဗသ္မာ သင်္ခါရဂတာ မုစ္ဆိတုံ ပုန တေ ဧဝံ သင်္ခါရေ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏေန တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ပရိဂ္ဂဏှာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၉။)

တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဏှာနံ ပုဗ္ဗေပိ ကတန္တိ ပုနဂ္ဂဟဏံ။ ပ။ သင်္ခါရာနံ ပရိဂ္ဂဏှာနံ နာမ ပရိပုဏ္ဏလက္ခဏဝသေနော ဟောတီတိ “**တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ**”တိ ဝုတ္တံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၃။)

ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤသို့လျှင် အလုံးစုံသော ဘုံဘဝ၊ ယောနိ၊ ဂတိ၊ ဌိတိ၊ သတ္တာဝါသတို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ပျက်ခြင်းသဘော ရှိကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသည်ဖြစ်၍ အလုံးစုံသော သင်္ခါရ တရားအပေါင်းမှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ တစ်ဖန် ထိုတေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ကို ဤဆိုလတ္တံ့သော အခြင်းအရာ အတိုင်း **ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို တင်၍ သိမ်းဆည်း၏ = ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံး- သပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၉။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာရှုမှုမှာ ရွှေ့ပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များ၌လည်း ရှိခဲ့၏။ ထို့ကြောင့် ဤ၌ ပုန = တစ်ဖန်ဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်း မည်သည်ကား ပြည့်စုံသော လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် — တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ = လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကိုတင်၍ ဝိပဿနာရှုရန် အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၃။)

ဤညွှန်ကြားချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို တစ်ဖန် အကျဉ်းအားဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ရှုရန် ဖြစ်သည်။ အကျယ်အားဖြင့် ဘာဝနာ (၄၀) ခေါ် တော (၄၀) ရှုကွက်ဖြင့်လည်း ဤအပိုင်းတွင် တစ်ဖန် ထပ်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ သို့သော် ဤအပိုင်းတွင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ —

- ၁။ အနိစ္စအခြင်းအရာ (၁၄) မျိုး၊
- ၂။ ဒုက္ခအခြင်းအရာ (၂၈) မျိုး၊
- ၃။ အသုဘအခြင်းအရာ (၉) မျိုး၊
- ၄။ အနတ္တအခြင်းအရာ (၉) မျိုး၊

အားလုံးပေါင်းသော် ဘာဝနာ (၆၀) ရှုကွက်တို့ကို ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။ ဘာဝနာ (၆၀) မျှမက ရှုနိုင်ရန် အာဒိ = အစရှိသော စကားတို့ဖြင့် ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ တစ်နည်းဆိုရသော် အနိစ္စအခြင်းအရာကို (၁၄)မျိုး၊ ဒုက္ခအခြင်းအရာကို (၂၈)မျိုး၊ အသုဘအခြင်းအရာကို (၉)မျိုး၊ အနတ္တအခြင်းအရာကို (၉)မျိုး ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းအခြင်းအရာ အသီးအသီးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စဟု လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အသုဘဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ရှုရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အခြင်းအရာ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီ ခွဲ၍ ရှုရန် ဖြစ်သည်။

အနိစ္စဟု ရှုပုံ

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို —

- ၁။ **အနုစ္စန္တိကတော** = နောက်အစွန်း ဘင်ကို လွန်နိုင်သော = လွန်၍ တည်နိုင်သော သဿတ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် = နောက်အစွန်းဘင်ကို မလွန်နိုင် လွန်၍ မတည်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနိစ္စဟု** ရှု၏။
- ၂။ **တာဝကာလိကတော** = အခိုက်အတန့်မျှ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၃။ **ဥပ္ပါဒေယပရိစ္ဆန္တတော** = ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၄။ **ပလောကတော** = ဗျာဓိ-ဇရာ-မရဏတို့ဖြင့် ပေါက်ကွဲပျက်စီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၅။ **ခလတော** = ဗျာဓိ-ဇရာ-မရဏနှင့် လာဘ-အလာဘစသော လောကဓံတို့ကြောင့် တုန်လှုပ်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၆။ **ပဘင်္ဂတော** = ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ခြင်းကြောင့် . . .
- ၇။ **အဒ္ဓုဝတော** = မြဲသောသဘော မရှိခြင်းကြောင့် . . .
- ၈။ **ဝိပရိဏာမဓမ္မတော** = ဇရာ-မရဏဟူသော နှစ်ပါးသော အဖို့ဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော ရှိခြင်း-ကြောင့် . . .
- ၉။ **အသာရကတော** = အနှစ်မဟုတ် အကာနှင့် တူခြင်းကြောင့် . . .
- ၁၀။ **ဝိဘဝတော** = အစီးအပွား ကင်းခြင်းကြောင့် . . .
- ၁၁။ **သင်္ခိတတော** = အကြောင်းတရားတို့သည် ပေါင်းစု၍ ပြုပြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၂။ **မရဏဓမ္မတော** = သေခြင်း ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၃။ **အာဒိအန္တဝန္တတော** = ဥပါဒ်-ဘင်ဟူသော အစ-အဆုံးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၄။ **နိစ္စပဋိက္ခေပတော** = နိစ္စသဘောကို ပယ်ခြင်းကြောင့် . . .

ဤသို့အစရှိကုန်သော အကြောင်းတို့ကြောင့် **အနိစ္စဟု** ရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၉။)

အသင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းအခြင်းအရာ တစ်ခုစီ တစ်ခုစီကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနိစ္စ-အနိစ္စဟုပင် တွင်တွင် ရှုပါလေ။

ဒုက္ခဟု ရှုပုံ

- ၁။ **အဘိဏှပဋိပိဋ္ဌနတော** = သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်းပျက်ခြင်းတို့သည် မပြတ် အဖန်ဖန် နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဒုက္ခဟု** ရှု၏။
- ၂။ **ဒုက္ခမတော** = သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၃။ **ဒုက္ခဝတ္ထုတော** = ဒုက္ခ၏ တည်ရာဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၄။ **ရောဂတော** = ယာယုနာဟူသော မူလရောဂါနှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၅။ **ဂဏ္ဌတော** = အိုင်းအမာနှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၆။ **သလ္လတော** = မြားပြောင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .

- ၇။ အယတော ▪ အစီးအပွားမဲ့ကို ဆောင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၈။ အာဗာဓတော ▪ ယာယုနာဟူသော မူလရောဂါမှတစ်ပါးသော ပြင်းပြသည်းထန်စွာသော အနာ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၉။ ဤတိတော ▪ (များစွာသော ပျက်စီးခြင်း ဗျဿနကို ဆောင်သည်ဖြစ်၍ အသစ်အာဂန္တုက ဧည့်သည် သဖွယ်ဖြစ်သော အကုသိုလ် အသင်းအပင်း ပျက်စီးကြောင်း တရားနှင့် တူ၍) ပျက်စီးကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၀။ ဥပဒ္ဒဝတော ▪ (အထူးထူး အပြားပြား များစွာသော အကျိုးမဲ့ကို ဆောင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်) မင်းဘေးမင်းဒဏ်စသော ဥပဒ္ဒဝေါ၏ တည်ရာဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၁။ ဘယတော ▪ ခပ်သိမ်းသော ဘေးတို့၏ တည်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၂။ ဥပသက္ခတော ▪ အကျိုးမဲ့တို့သည် အစဉ်လိုက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ငြိတွယ်ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — ရာဂစသော အပြစ်တို့နှင့် ကပ်ငြိခြင်း မကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၃။ အတာဏတော ▪ ဘေးကို မစောင့်ရှောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၄။ အလေဏတော ▪ ခိုမှီး ပုန်းအောင်းရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၅။ အသရဏတော ▪ ကိုးကွယ်ရာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၆။ အာဒိနဝတော ▪ အပြစ်ဒေါသ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — အထီးကျန်သော သူဆင်းရဲနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၇။ အယမူလတော ▪ မကောင်းမှု၏ အကြောင်းမူလ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၈။ ဝဏေတော ▪ အဆွေခင်ပွန်း၏ မျက်နှာကဲ့သို့ ချိုသာသော မျက်နှာရှိသည်ဖြစ်၍ အကျွမ်းဝင်သော သူကို သတ်တတ်သော သူသတ်ရန်သူနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၁၉။ သာသဝတော ▪ အာသဝေါတရားတို့၏ အာရုံ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — အာသဝေါ တရားတို့၏ အနီးစပ်ဆုံး အကြောင်း ပဒဋ္ဌာန်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၀။ မာရာမိသတော ▪ သေခြင်းတရားတည်းဟူသော မစ္စုမာရ်, ကိလေသာ (၁၀)ပါးတည်းဟူသော ကိလေသမာရ်တို့၏ အစာအာမိသ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၁။ ဇာတိဓမ္မတော ▪ ဖြစ်ခြင်း = ဇာတိသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၂။ ဇရာဓမ္မတော ▪ ရင့်ခြင်း ဟောင်းခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၃။ ဗျာဓိဓမ္မတော ▪ နာခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၄။ သောကဓမ္မတော ▪ စိုးရိမ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၅။ ပရိဒေဝဓမ္မတော ▪ ငိုကြွေးခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၆။ ဥပါယာသဓမ္မတော ▪ လွန်စွာ ပင်ပန်းခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၇။ သံကိလေသိကဓမ္မတော ▪ တဏှာသံကိလေသ, ဒိဋ္ဌိသံကိလေသ, ဒုစ္စရိတသံကိလေသတို့၏ အာရုံ ဖြစ်ခြင်းတည်းဟူသော သဘော၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၂၈။ သုပပဒ္ဓိက္ခေပတော ▪ ချမ်းသာသုခကို ပယ်ခြင်းကြောင့် . . .

ဤသို့ အစရှိကုန်သော အကြောင်းတို့ကြောင့် ဒုက္ခဟု ရှု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ ၂၊ ၂၈၉။)

အသုဘဟု ရှုပုံ

- ၁။ **အဇညတော** = မနှစ်သက်ဖွယ် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — မတင့်တယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အသုဘဟု ရှု၏။**
- ၂။ **ဒုဂ္ဂန္ဓတော** = မကောင်းသောအနံ့ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၃။ **ဇေဂုစ္ဆတော** = မိ-မိ - ဟု ထို့ဖွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — စက်ဆုပ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၄။ **ပဋိက္ခုလတော** = လိုလားနှစ်သက်ခြင်း၏ ပြောင်းပြန် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် စက်ဆုပ်ရွံရှာအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၅။ **အမဏ္ဍနာရဟတော** = ဝတ်စားတန်ဆာ မဆင်သဖြင့် ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ သုဘ၏ အဖြစ်ကို ပယ်-ဖျောက်ခြင်းငှာ တတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် . . . ၊ တစ်နည်း — တန်ဆာ မဆင်သဖြင့် သုဘအဖြစ် ပျောက်၍ အသုဘအဖြစ် ထင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — တန်ဆာ ဆင်သဖြင့် မပယ်နိုင် မပျောက်နိုင် မပျောက်ပျက်နိုင်သော သဘောရှိသော အသုဘ၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၆။ **ဝိရူပတော** = အသုန္ဒရတော = မကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၇။ **မိဘစ္ဆတော** = ပဋိယ (= ဒေါသ) သံယောဇဉ်၏ တည်ရာဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကြောင့် ရှုကုန်သော သူတို့ကို မိမိ၌ (= မိမိဟူသော ခန္ဓာငါးပါး၌) ဖွဲ့ထားတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . . ၊ တစ်နည်း — မနှစ်သက်ဖွယ် ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ်၏ အဖြစ်ကြောင့် မစင်ကဲ့သို့ စွန့်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၈။ **အသုခီတော** = မစင်ကြယ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၉။ **အမနာပတော** = စိတ်နှလုံးကို မတိုးပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ဤသို့အစရှိသော အကြောင်းတို့ကြောင့် ဒုက္ခလက္ခဏာ၏ အခြံအရံ ပရိဝါရဖြစ်သော **အသုဘအားဖြင့်**
= **အသုဘဟု ရှု၏။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၉။)

အနတ္တဟု ရှုပုံ

- ၁။ **ပရတော** = ပြင်ပသူစိမ်းနှင့် တူသော အဖြစ်ကြောင့် **အနတ္တဟု ရှု၏။**
- ၂။ **ရိတ္တတော** = ဓုဝ - သုဘ - သုခ - အတ္တစသည်အဖြစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၃။ **တုစ္ဆတော** = ဓုဝ - သုဘ - သုခ - အတ္တစသည့် အနှစ်မမှီး အချည်းနှီး၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၄။ **သုညတော** = သာမိ - နိဝါသီ - ကာရက - ဝေဒက - အဓိဋ္ဌာယကဟူသော တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၅။ **အသာမိကတော** = အတ္တ - အရှင် မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၆။ **အနိဿရတော** = အစိုးမရသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၇။ **အဝသဝတ္တိတော** = အလိုသို့ မလိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၈။ **အပရိဏာယကတော** = ရှေ့ဆောင် (အတ္တ) ကင်းမဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် . . .
- ၉။ **အတ္တပဋိက္ခေပတော** = အတ္တကိုပယ်ခြင်းကြောင့် . . .
- ဤသို့အစရှိကုန်သော အကြောင်းတို့ကြောင့် **အနတ္တအားဖြင့်** = **အနတ္တဟု ရှု၏။** (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၈၉။)

အကျိုးကား ဤသို့တည်း — ဤသို့ရှုသော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးပါးကို တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းအပ်သည် မည်ကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဤသင်္ခါရတရားတို့ကို ဤသို့ သိမ်းဆည်း- အပ်သနည်းဟူမူ — နောင်တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့ မလိုက်ခြင်း အကျိုးငှာ၊ သင်္ခါရတရားတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော မုစ္စန၏ = အလွတ်ကြီး လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယ်၏ ပြည့်စုံခြင်း အကျိုးငှာ၊ အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြီးစေခြင်း အကျိုးငှာ ဤသို့ သိမ်းဆည်းရပေသည် ဟူပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၉၀။)

လောကဥပမာ တစ်ရပ်

ဆယ်လံအခေါက်၊ ရေထဲအောက်သို့၊ ထုတ်ချောက်စုပ်စုပ်၊ စိုးစိုးငုပ်၍၊ စမ်းခုပ်သရော်၊ သူဖော်စိမ်းစား၊ တံငါသားလျှင်၊ လည်ကျားသုံးရစ်၊ မည်းချစ်ရင်ပြောက်၊ ရေမြွေဟောက်ကို၊ လန့်ကြောက်မရွံ၊ ငါးဟုမိ၍၊ လည်စိ လဆုပ်၊ ဝမ်းသာရုပ်ဖြင့်၊ သူနပ်ကျွန်လျော်၊ ကြည့်လျက်ပေါ်သော်၊ မြော်ကတုံးတုံး၊ ဟလူဆုံးဟု၊ နှလုံးမဆုံ၊ ရင်တီးအံ့သို့၊ သိန့်ပညာ၊ ထိုရော်ငါလည်း၊ ပမာဏ်တူ၊ စည်းစိမ်ထူ၍၊ ရိပ်ပူမထိ၊ ချမ်းသာရှိလျက်၊ သတိမြင်ကျယ်၊ သူတော်နွယ်သို့၊ ယိုးမယ်မဲ့လျှင်၊ အချင်းစစ်တွေ၊ ကြံတုံချေက၊ မွေးရေခမင်း၊ နှလုံးတွင်း၌၊ သားညှင်းအသွင်၊ မီးဝယ်ကင်သော်၊ ပိတ်ပင်မပြန့်၊ ရှုံ့ရှုံ့တွန့်လျက်၊ ကြောက်လန့်ထိတ်စွာ၊ ဘော်သုံးရွာတွင်၊ ဝါဝါလရောင်၊ လူတို့ ဘောင်ကား၊ ပြောင်ပြောင် ငါအား ညီးသတည်း။ (အရှင်မဟာသီလဝံသ - ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ၊ ၅၂၄၂။)

ဤသို့သော အခြင်းအရာ အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စစသည်၏ အဖြစ်ကို ကောင်းစွာ မှတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဆင်ခြင်ခြင်းဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပဋိသင်္ခါဉာဏ် သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၏ ဟောကြားတော်မူချက်

အနိစ္စတော မနသိကရောတော နိမိတ္တံ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒုက္ခတော မနသိကရောတော ပဝတ္တံ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အနတ္တတော မနသိကရောတော နိမိတ္တဉ္စ ပဝတ္တဉ္စ ပဋိသင်္ခါ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

၁။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား သင်္ခါရနိမိတ်ကို — “အဒ္ဓါဝ= မမြဲ မခိုင်ခံ့။ တာဝကာလိက = အခိုက်အတန့် တစ်သက်လျာမျှသာတည်း” - ဟု ဤသို့ အနိစ္စလက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် သိပြီး၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ပဝတ္တတရားကို ဒုက္ခလက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် သိပြီး၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၃။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား နိမိတ္တကိုလည်းကောင်း ပဝတ္တကို လည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် သိပြီး၍ ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

အထက်ပါ ပါဠိတော်စကားရပ်၌ — ပဋိသင်္ခါပုဒ်၏ နိမိတ္တ-ပဝတ္တ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် အသီးအသီး သိပြီး၍- ဟူသော အနက်သဘောကို ဆိုပြီးနောက် — ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ = ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ - ဟု သိမှု ကြိယာနှင့် ဉာဏ်ဖြစ်မှု ကြိယာကို ရှေ့ကာလ နောက်ကာလ၏ အစွမ်းဖြင့် ကာလကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုထား၏။ သို့သော် ဤအရာ၌ ရှေ့ကာလ

နောက်ကာလဟု ကာလကွဲပြားမှုကား မရှိပေ။ ယင်းသို့ မရှိသော်လည်း သဒ္ဓါဝေါဟာရ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ကာလကွဲပြားသကဲ့သို့ ဆိုထားခြင်း ဖြစ်သည်။ အမှန်မှာ သိမှုနှင့် ဉာဏ်ဖြစ်မှုကား သမာနကာလ = တူညီသော အချိန်ကာလရှိ၏။ မနဉ္စ ပဋိစ္စ ဓမ္မေ စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ မနောဝိညာဏံ = ဘဝင်မနောဒွါရကိုလည်း အစွဲပြု၍ ဓမ္မာရုံ သဘောတရားတို့ကိုလည်း အစွဲပြု၍ မနောဝိညာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ — စသည်တို့၌ အစွဲပြုခြင်း ကြိယာ-နှင့် မနောဝိညာဏ်၏ ဖြစ်မှုကြိယာတို့သည် ကာလ အကွဲအပြား မရှိ၊ ကာလချင်း တူညီသကဲ့သို့ — အလားတူပင် ဤအရာ၌လည်း သိမှုကြိယာနှင့် ဉာဏ်ဖြစ်ပေါ်မှု ကြိယာသည် ကာလအကွဲအပြား မရှိ၊ ကာလချင်း တူညီသည် ဟုပင် မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၁။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၄။)

တစ်နည်း — အဆင့်ဆင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ မပြတ် ဒလစပ် ဖြစ်နေသော ဉာဏ်တို့တွင် ရှေးဖြစ်သော ဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်၏ အစွမ်းဖြင့် အသီးအသီး သိခြင်း ပဋိသင်္ခါနကြိယာကို ရည်အပ်၏။ ထိုမှတစ်ပါး နောက်ဖြစ်သော ဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဉာဏ်ဖြစ်ခြင်း ကြိယာကို ရည်အပ်၏။ ထိုဉာဏ် နှစ်ပါးတို့ကိုကား ဉာဏ်တစ်ခုစီသာဟု ကွဲပြားသော အားဖြင့် မရှုအပ်ကုန်။ အကြောင်းမူ တစ်ခုသော နာမ်သန္တတိအစဉ်၌ ကျရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် တစ်ခုတည်းဟု ယူအပ်-သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၁။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၅။)

ဤဉာဏ်ပိုင်း၌လည်း ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့ တိုင်အောင်သော ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်-ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ခန်း

ဒွိကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ

ထို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤဆိုအပ်ပြီးသော နည်းဖြင့် ပဋိသင်္ခါရနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် —

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ သုညာ = အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ကုန်၏။

ဤသို့ သိမ်းဆည်းပြီး၍ တစ်ဖန် —

သုညမိခံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ = ဤသင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် အတ္တမှလည်းကောင်း၊ အတ္တနိယ
= အတ္တနှင့် စပ်သော ဥစ္စာမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်၏။

ဤသို့ ဒွိကောဋိကာသုညတ = နှစ်ပါးသော အဖို့ရှိသော သုညတသဘောကို ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်း၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၁။)

သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ သုညာ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ စသည်တို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း = သိမ်းဆည်းခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ပဋိသင်္ခါရနုပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း အထူးအားဖြင့် ပဋိသင်္ခါရနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနတ္တအခြင်းအရာကို သိမ်းဆည်းခြင်းလျှင် ရှေ့သွားပြဓာန်းခြင်း ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် — **သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ သုညာတိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ** = အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ကုန်၏ဟု ဤသို့ သိမ်းဆည်းပြီး၍ အစချီသော အထက်ပါ စကားရပ်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

မှန်ပေသည် — သင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုအနတ္တအခြင်းအရာကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း သိမ်းဆည်းခြင်းသည် ရှိသော်သာလျှင် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိမြင်ခြင်း = သစ္စပဋိဝေဓသည် ပြီးပြည့်စုံနိုင်၏။ မရှိသော် မပြီးစီး မပြည့်စုံနိုင်။ မှန်ပေသည် — သင်္ခါရတရားတို့၏ ထိုအနတ္တအခြင်းအရာကို သိမ်းဆည်းခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့် **သရဘင်္ဂိဆရာရသေ့**စသူတို့၏ အဆုံးအမ သာသနာသည် အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ နှစ်ပါးကို ပညတ်တင်၍ ဟောနိုင်၊ သာဝကတို့အား သိစေနိုင်ငြားသော်လည်း အနတ္တလက္ခဏာကို ပညတ်တင်၍ မဟောနိုင်၊ သာဝကတို့ကို မသိစေနိုင်သည့်အတွက် သာဝကတို့ကို သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထုတ်ဆောင် ကယ်တင်နိုင်ခြင်း မရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော အနိယျာနိကသာသနာ ဖြစ်ရပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၅။)

တစ်နည်း — ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ နိစ္စအနှစ်၊ သုခအနှစ်၊ အတ္တအနှစ်တို့မှလည်း ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ - “အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်ကုန်၏ဟု ပညာဖြင့် သိမ်းဆည်း၍” ဟူသော စကားကို အဋ္ဌကထာဆရာတော် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် — အကြင် သင်္ခါရတရားသည် အကြင် နိစ္စအနှစ် စသည်မှ ကင်း၏။ ထိုသင်္ခါရတရားသည် ထိုနိစ္စအနှစ် စသည်မှ ဆိတ်သုဉ်းသည်သာ ဖြစ်၏ဟု သိမှတ်ပါလေ။

သင်္ခါရတရားတို့၏ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏ အဖြစ်ကို သိနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အကြိမ်များစွာ သိအပ်ပြီး ဖြစ်သော်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှုကို ရှုသော သုညတာနုပဿနာ၏ မြဲမြံခိုင်ခံ့တည်တံ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း အကျိုးငှာ တစ်ဖန် — **“သုညမိခံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ** = ဤသင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် အတ္တမှလည်းကောင်း အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်၏” ဟု စသည်ဖြင့် ဒွိကောဋိကာသုညတာနုပဿနာကို ဆက်လက်၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် အားထုတ်တော်

မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို စကားရပ်၌ အကြင်အဖို့အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် အတ္တ မရှိကုန် အတ္တ မဖြစ်ကုန်၊ ထိုအဖို့အစုအားဖြင့် အတ္တ၏ဥစ္စာ မဟုတ်ကုန်။ မှန်ပေသည် — အတ္တရှိသော်သာ အတ္တ၏ဥစ္စာ ရှိသင့်ပေသည်။ (အတ္တ မရှိသဖြင့် အတ္တ၏ဥစ္စာလည်း မရှိပေ။) ထိုကြောင့် — သုညမိဒံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ = ဤ သင်္ခါရတရားအပေါင်းသည် အတ္တမှလည်းကောင်း၊ အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

အဘယ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ထိုသို့ အတ္တ အတ္တနိယ နှစ်မျိုးမှ ကင်းဆိတ်ရပါသနည်းဟူမူ - သင်္ခါရ တရားတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပစ္စက္ခဉာဏ် အနုမာနဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် စူးစမ်းရှာဖွေ စိစစ်သော်လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တ အတ္တနိယ နှစ်မျိုးလုံးကို ရှာဖွေ၍ မရနိုင်သောကြောင့်ပင် ဖြစ်သည်။ တစ်ပါးသော သတ္တဝါကိုလည်းကောင်း၊ တစ်ပါးသော သင်္ခါရတရားကိုလည်းကောင်း အတ္တ၏ပရိက္ခရာ အသုံးအဆောင် ဖြစ်မှု၌ အတ္တ၏ သုခ-ဒုက္ခကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်၌ တည်နေသည်ကို ပစ္စက္ခဉာဏ် အနုမာနဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် စူးစမ်းရှာဖွေသော်လည်း မတွေ့မမြင်သောကြောင့် ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၅၅။)

ဒွိကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ — အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော “ဤ သင်္ခါရတရား အပေါင်းသည် အတ္တမှလည်းကောင်း၊ အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်၏”ဟူသော ဤ ရှုနည်းမှာ အတ္တ အတ္တနိယဟူသော အဖို့အစု နှစ်ခုရှိသော ဒွိကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ ရှုပွားနည်းပင် ဖြစ်သည်။

စတုကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ

သော ဧဝံ နေဝ အတ္တာနံ၊ န ပရံ ကိစ္ဆိ အတ္တနော ပရိက္ခာရဘာဝေ ဌိတံ ဒိသ္မာ ပုန “နာဟံ ကုစနိ၊ ကဿစိ ကိဉ္စနတသ္မိ၊ န စ မမ ကုစနိ၊ ကိသ္မိစ္ဆိ ကိဉ္စနတတ္ထိ”တိ ယာ ဧတ္ထ စတုကောဋိကာ သုညတာ ကထိတာ၊ တံ ပရိဂ္ဂဟာတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၁။)

ဤ စတုကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ ရှုနည်းမှာ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် စာမျက်နှာ (၅၀)၊ အာနေဇ္ဇ- သပ္ပါယသုတ်၌ လာရှိပေသည်။ ဤရှုကွက်၏ ဆိုလိုရင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ဤသို့ရှင်းပြထား၏။

ဧဝမယံ ယသ္မာ နေဝ ကတ္ထစိ အတ္တာနံ ပဿတိ၊ န တံ ပရဿ ကိဉ္စနဘာဝေ ဥပနေတဗ္ဗံ ပဿတိ၊ န ပရဿ အတ္တာနံ ပဿတိ၊ န ပရဿ အတ္တာနံ အတ္တနော ကိဉ္စနဘာဝေ ဥပနေတဗ္ဗံ ပဿတိ။ တသ္မာနေန စတုကောဋိကာ သုညတာ ပရိဂ္ဂဟိတာ ဟောတိတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၂။)

ဧဝံ အဇ္ဈတ္တံ၊ ဗဟိဒ္ဓါ စ ခန္ဓာနံ အတ္တတ္တနိယသုညတာ သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဂ္ဂတာ စတုကောဋိကသုညတာ ပရိဂ္ဂဟာနေန ဒိဋ္ဌာ ဟောတိ။ တေန ဝုတ္တံ “**ဧဝမယ**”န္တိအာဒိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၆။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာဋီကာတို့၏ ဖွင့်ဆိုရှင်းလင်းချက်များနှင့်အညီ အသင်သူတော်ကောင်းသည်-

- ၁။ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အတ္တ မရှိမှုသဘော၊
- ၂။ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အနတ္တနိယ = အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာ မရှိမှုသဘော၊
- ၃။ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အတ္တ မရှိမှုသဘော၊
- ၄။ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ အနတ္တနိယ = အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာ မရှိမှုသဘော -

ဤ (၄)မျိုးသော သဘောတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ (၄)ဌာနတို့၌ အတ္တ - အတ္တနိယ မရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင်ပါလျှင် —

စတုကောဋိက သုညတာနုပဿနာကို ရှုပွားနိုင်သည် မည်ပေသည်။

၁။ နာဟံ ကွဓနိ

ငါသည် — တစ်စုံတစ်ခုသော ဌာန၌သော်လည်းကောင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော ကာလ၌သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ခုတစ်ခုသော ဓမ္မ၌သော်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာ (၅)ပါး၌ သော်လည်းကောင်း အတ္တကို မမြင်ပေ။ ထို ဖော်ပြပါ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာန၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာ (၅)ပါးတည်း ဟူသော ဓမ္မ အသီးအသီးတို့၌ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်ဟူသော ထိုကာလအတွင်းဝယ် တစ်စုံတစ်ခုသော အတ္တ၏ မရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တ-အနတ္တဟု အနတ္တာနုပဿနာကို ရှုပါ ဟုလိုသည်။ ယင်း အနတ္တာနုပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ကိုပင် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှုကို ရှုနေသောကြောင့် သုညတာနုပဿနာ ဟုလည်း ခေါ်ဆိုပေသည်။ ဤကား ကောဋိအဖို့အစု တစ်ခုတည်း၊ ပထမ ကောဋိတည်း။

၂။ ကဿခိ ကိဉ္စနတသ္မိ

မိမိ၏အတ္တကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူတစ်ပါး၏ ကြောင့်ကြအပ်သော ဥစ္စာ၏ အဖြစ်၌ ဆောင်အပ်- သည်ကို မမြင် = မိမိ၏ အတ္တကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူတစ်ပါး၏ ကြောင့်ကြအပ်သော အသုံးအဆောင် အခြံအရံ ပရိက္ခရာအဖြစ်၌ ဆောင်ထားအပ်သည်ကို မမြင် = မိမိ၏အတ္တကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူတစ်ပါး၏ အစ်ကိုအရာ၌မူလည်း အစ်ကိုဟု၊ အဆွေခင်ပွန်း အဖော်သဟာယ် အရာ၌မူလည်း အဆွေခင်ပွန်း အဖော် သဟာယ်ဟု၊ အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာအရာ၌မူလည်း အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာဟု အောက်မေ့ မှတ်ထင်၍ ဆောင်ထားအပ်သည်ကို မမြင်။ ထိုသို့ မမြင်အောင် ဝိပဿနာရှုရမည် ဖြစ်သည်။ မိမိ၏ အတ္တနှင့် စပ်နေသော အရာများ မရှိပုံ အတ္တနိယသဘောမှ ဆိတ်သုဉ်းပုံကို မြင်အောင်ရှုရသော အတ္တနိယ သုညတာနုပဿနာပင်တည်း။ ဤကား ကောဋိအဖို့အစု တစ်ခုတည်း၊ ဒုတိယ ကောဋိတည်း။

ပထမကောဋိကား ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ မိမိ၏ အတ္တ မရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားသော ဒေသနာတော် တည်း။ ဤ ဒုတိယ ကောဋိကား ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ မိမိ၏ အတ္တနှင့် စပ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော တရား၏ မရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုရန် ညွှန်ကြားထားသော ဒေသနာတော်ပင် ဖြစ်သည်။

မိမိ၏ အတ္တလည်း မရှိ၊ မိမိ၏ အတ္တနှင့် စပ်သော ဥစ္စာလည်း မရှိလျှင် အဘယ်အရာသာ ရှိသနည်းဟူမူ **သုဒ္ဓသင်္ခါရပုဂ္ဂတာ** = ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသော သင်္ခါရတရား အစုအပုံ သက်သက်သာ ရှိသည် ဟူ၏။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ မိမိ၏ အတ္တမှလည်းကောင်း၊ အတ္တနိယမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်မှု၊ သင်္ခါရတရား အစုအပုံ သက်သက်သာ ရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အနတ္တ-အနတ္တဟု ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ အနတ္တဉာဏ် အမြင်သန်လာ၍ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှုကို သင်္ခါရတို့၌ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်နေသော် အတ္တမျှ မရှိလျှင် အတ္တနှင့်စပ်နေသော ဥစ္စာ မရှိမှုကိုလည်း သဘောတွေ့မည်သာ ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်း- ကို တစ်နည်း ဘင်စွန်းကို ဉာဏ်အမြင်သန်ပါက အခိုင်အမာ အနှစ်သာရအားဖြင့် တည်နေသည့် အတ္တမရှိမှုကို သဘောကျမည်သာ ဖြစ်သည်။ အတ္တကို ရှာမတွေ့လျှင် အဘယ်မှာလျှင် အတ္တနှင့်စပ်သော ဥစ္စာလည်း ရှိနိုင်တော့- မည်နည်း။ မရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် အတ္တနှင့်စပ်သော ဖန်ဆင်းရှင် ပရမ-အတ္တ မရှိပုံကိုလည်း မှတ်သားပါဦး။

အတ္တ အတ္တနိယ သုညတ

“ဤအရှင်သည် ဗြဟ္မာ ဖြစ်၏၊ မဟာဗြဟ္မာ ဖြစ်၏၊ လွှမ်းမိုးနိုင်သူ ဖြစ်၏၊ မည်သူကမျှ မလွှမ်းမိုးနိုင်သူ ဖြစ်၏၊ စင်စစ် အလုံးစုံကို မြင်သူ ဖြစ်၏၊ စီမံသူ ဖြစ်၏၊ ဈာန်၌ လေ့လာပြီးသူ ဖြစ်၏၊ ဖြစ်ပြီး ဖြစ်ဆဲ သတ္တဝါတို့၏ အဖ ဖြစ်၏၊ ငါတို့ကို ဤအရှင်ဗြဟ္မာ ဖန်ဆင်းထား၏။” (ဒီ၊ ၁၊ ၁၇။ ဗြဟ္မဇာလသုတ်။) -

ဤသို့ စသည့် သာသနာပ အယူအဆ ရှိကြကုန်သော သမဏ ဗြာဟ္မဏတို့ ကြံဆထားအပ်သော ထို ဖန်ဆင်းရှင် အတ္တ၏ ကြောင့်ကြွယ်ဖြစ်သော ထိုဖန်ဆင်းရှင် အတ္တနှင့် စပ်ဆိုင်နေသော မိမိအတ္တ မရှိမှုကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အသင်သူတော်ကောင်းသည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ မိမိ၏ အတ္တလည်း မရှိ၊ မိမိအတ္တနှင့် စပ်ဆိုင်သော မိမိအတ္တကို ဖန်ဆင်းလိုက်သော မိမိမှ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါဟူသော ဖန်ဆင်းရှင်အတ္တလည်း မရှိသည်ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ယင်းသင်္ခါရတရား အစုအပုံကို အနတ္တ အနတ္တဟု ရှုပါ။

၃။ န ခ စ (မမ) ကွစနိ

သူတစ်ပါး၏ အတ္တကိုလည်း တစ်စုံတစ်ခုသော ဌာန၌သော်လည်းကောင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော ကာလ၌သော် လည်းကောင်း၊ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားဓမ္မ၌သော်လည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး၌သော်လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓ ခန္ဓာငါးပါး၌သော်လည်းကောင်း မရှိသည်ကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိကုန်သော ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တ အနတ္တဟု ရှုပါ။ ဤကား တတိယ ကောဋီတည်း။

၄။ မမ ကိသ္မိန္ဒိ ကိဉ္စနတတ္ထိ

ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သူတစ်ပါး၏ အတ္တသည် ငါ၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတရား၌ ကြောင့်ကြအပ်သော ပရိက္ခရာ အသုံးအဆောင်အဖြစ်၌ ရှိ၏ဟူ၍ မမြင်။ မိမိ၏ အစ်ကိုအရာ၌ အစ်ကိုဟူ၍ အဆွေခင်ပွန်း အဖော်သဟာယ် အရာ၌မူလည်း အဆွေခင်ပွန်း အဖော်သဟာယ်ဟူ၍၊ အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာ အရာ၌မူလည်း အသုံးအဆောင် ပရိက္ခရာဟူ၍ ဤသို့ တစ်စုံတစ်ခုသော ဌာန၌ မိမိမှ တစ်ပါးသောသူ၏ အတ္တကို ဤမိမိ၏ ကြောင့်ကြအပ်သော ဥစ္စာ၏အဖြစ်ဖြင့် ဆောင်အပ်သည်ကို မမြင် ဟူလိုသည်။ ယင်းသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟုပင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ဤကား စတုတ္ထ ကောဋီတည်း။

“ငါ၏ အကျိုးငှာ စီရင်တတ်သော တည်နေသော ပရော ပုရိသော = တစ်ပါးသော ယောက်ျား ပုဂ္ဂိုလ် မည်သည် ရှိ၏၊ ထိုတစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ငါ့အား အလုံးစုံသည် ပြီးစီး၏။” ဤသို့လျှင် အချို့သော မိစ္ဆာအယူရှိသူတို့သည် ကြံဆအပ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် မိမိမှ တစ်ပါးသော အတ္တကိုလည်းကောင်း၊ ထိုမိမိမှ တစ်ပါးသော အတ္တကို မိမိ၏ ကြောင့်ကြွယ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သည်ကိုလည်းကောင်း၊ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားစုတို့၌ ဉာဏ်ဖြင့် ရှာဖွေကြည့်သော်လည်း မတွေ့ မမြင်ဟု နံပါတ် (၃)နှင့် (၄)တို့က ဆိုလိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤရှုကွက် (၄)မျိုးတို့၏ ဆိုလိုရင်းကို အောက်ပါအတိုင်း မှတ်သားပါ။ —

၁။ နာဟံ ကွစနိ — ဤပထမ ရှုကွက်မှာ သင်္ခါရတရားတို့၌ မိမိ၏ အတ္တ မရှိမှုကို မြင်အောင် ရှုရန် ညွှန်ကြားသော ရှုကွက်ဖြစ်၏။

- ၂။ ကဿခီ ကိဉ္ဇနတဿိ — ဤဒုတိယရှုကွက်မှာ မိမိအတ္တ၏ပင်လျှင် တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူ၏ အတ္တနိယ မဟုတ်သည်ကို = အတ္တနှင့်ဆက်စပ်မှု မရှိသည်ကို မြင်အောင်ရှုရန် ညွှန်ကြားသော ရှုကွက်ဖြစ်၏။
- ၃။ န ခ (မမ) ကုခနိ — ဤ တတိယရှုကွက်မှာ သင်္ခါရတရားတို့၌ သူတစ်ပါး၏ အတ္တမရှိမှုကို မြင်အောင် ရှုရန် ညွှန်ကြားသော ရှုကွက် ဖြစ်၏။
- ၄။ (မမ) ကိသိဉ္ဇိ ကိဉ္ဇနတဿိ — ဤ စတုတ္ထရှုကွက်မှာ သူတစ်ပါးအတ္တ၏ အနတ္တနိယသဘော = မိမိ အတ္တနှင့် ဆက်စပ်မှုမရှိသည့် သဘောကို မြင်အောင်ရှုရန် ညွှန်ကြား၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၁-၂၉၂။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၅-၄၅၆။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားအစုအပုံ၌ ဤ (၄)မျိုးသော အတ္တ အတ္တနိယ သဘောများ မရှိမှုကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းသင်္ခါရ တရားအစုအပုံကို အနတ္တ အနတ္တဟု ရှုပါ။ ဤသို့လျှင် အဇ္ဈတ္တ၌လည်းကောင်း၊ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်းကောင်း အတ္တ အတ္တနိယမှ ဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော သက်သက်သော သင်္ခါရတရားအစု၏ အဖြစ်ကို စတုကောဋီက သုညတာကို သိမ်းဆည်းသဖြင့် ရှုအပ်သည် ဖြစ်၏။

ဆကောဋီက - ဆဟာကာရသုညတာနုပဿနာ

စက္ခု သုညံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ နိစ္စေန ဝါ ဓုဝေန ဝါ သဿတေန ဝါ အဝိပရိဏာမဓမ္မေန ဝါ။
ပ။ မနော သုညော။ ရူပါ သုညာ။ ပ။ ဓမ္မာ သုညာ။ စက္ခုဝိညာဏံ။ ပ။ မနောဝိညာဏံ။ စက္ခုသမ္ပယောတိ ဧဝံ
ယာဝ ဇရာမရဏာ နယော နေတဗ္ဗော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၂။ စူဠနိဒ္ဒေသ၊ ၁၈၃။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ပရမတ္ထ တရားများမှာ ရှေးပိုင်း ဝိပဿနာဉာဏ်များနည်းတူ ခန္ဓာ၊ အာယတန၊ ဓာတ်၊ ဣန္ဒြေ၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘော တရားများပင် ဖြစ်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတန (၁၂)ပါးနည်း၊ ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ပါးနည်း စသည်ဖြင့် ပုံ၍ ယင်း အစု အပုံလိုက်သော ပရမတ္ထဓာတ်သား အသီးအသီးကို —

- ၁။ အတ္တမှ လည်းကောင်း၊
၂။ အတ္တနိယ = အတ္တနှင့် စပ်သော ဥစ္စာမှလည်းကောင်း၊
၃။ နိစ္စဟု ကြံဆထားအပ်သော အတ္တမှသော်လည်းကောင်း၊ အခြား တစ်စုံတစ်ခု တစ်စုံတစ်ယောက်မှ လည်းကောင်း၊
၄။ မြဲမြံ ခိုင်ခံ့သည့် ဓုဝ သဘောမှလည်းကောင်း၊
၅။ အခါခပ်သိမ်း ထင်ရှားရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဿတ သဘောမှလည်းကောင်း၊
၆။ ဖောက်ပြန်ခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်ဟူသော အဝိပရိဏာမဓမ္မ သဘောမှလည်းကောင်း —

ဆိတ်သုဉ်းမှု ကင်းဆိတ်မှု သုညတသဘောကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ကြည့်၍ **သုညံ သုညံ** - ဟု ရှုပါ။ တစ်နည်း — အနတ္တ အနတ္တ , အနိစ္စ အနိစ္စ - ဟု ရှုပါ။

(၁) (၂) တို့ကား အနတ္တာနုပဿနာပင် ဖြစ်၏။ (၃ - ၄ - ၅ - ၆) တို့ကား အနိစ္စာနုပဿနာတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ဤ အထက်ဖော်ပြပါ သင်္ခါရတရား အသီးအသီး၌ ဤသဘောတရား (၆)မျိုးမှ ကင်းဆိတ်မှု သုညတ

သဘောကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုသော အနုပဿနာဖြစ်သဖြင့် ဤ အနုပဿနာကို ဆကောဋိက သုညတာ-
နုပဿနာ = ဆဟာကာရ သုညတာနုပဿနာဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။

အဋ္ဌ အာကာရ = အဋ္ဌကောဋိက သုညတာနုပဿနာ

အထက်တွင် ဖော်ပြထားသော ရူပက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့တိုင်အောင်သော ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ်
ဣန္ဒြေ သစ္စ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တရားတို့ကို ငါးပုံ တစ်ဆယ့်နှစ်ပုံစသည်ဖြင့် အုပ်စုအလိုက် တစ်ပုံစီ တစ်ပုံစီ ခွဲ၍
(၈)မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ပုံစံတစ်ခုကို ဆိုအံ့။ —

ရုပ်တရားသည် —

- ၁။ နိစ္စသာရ = မြဲသည့် အနှစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ဓုဝသာရ = ခိုင်ခံ့သည့် အနှစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သုခသာရ = ချမ်းသာအစစ် သုခ အနှစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အတ္တသာရ = အတ္တ အနှစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၅။ မြဲသည့် နိစ္စ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၆။ ခိုင်ခံ့သည့် ဓုဝ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၇။ အခါခပ်သိမ်း တည်ရှိသည့် သဿတ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊
- ၈။ ဖောက်ပြန်ခြင်း ကင်းသည့် အဝိပရိဏာမဓမ္မ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း —

အသာရ = အနှစ် မဟုတ်၊

နိဿာရ = အနှစ် မရှိ၊

သာရာပဂတ = အနှစ်မှ ကင်း၏ဟု ရှုပါ။

ဝေဒနာမှသည် ဇရာ-မရဏသို့ တိုင်အောင် နည်းတူ ရှုပါ။

ကျူပင်၊ ကြက်ဆူပင်၊ ရေသဖန်းပင်၊ ရေခတက်ဖြူပင် = ကြောင်မီးတူပင်၊ ပေါက်ပင်၊ ရေမြှုပ်စိုင်း၊ ရေပြွက်၊
တံလျှပ်၊ ငှက်ပျောတုံး၊ မျက်လှည့်သမား ပြအပ်သော အရာဝတ္ထုသည် အနှစ်မဟုတ်သကဲ့သို့ အနှစ်မရှိသကဲ့သို့၊
အနှစ်မှ ကင်း၏သို့ မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၂။)

ဒေဟာကာရ = ဒေသကောဋိက သုညတာနုပဿနာ

ရုပ်တရားကို —

- ၁။ **ရိတ္တတော** = နိစ္စသာရ = မြဲသော အနှစ်သာရစသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် အနှစ်ကင်းသော တရားဟု
= ရိတ္တဟု ရှု၏။
- ၂။ **တုစ္ဆတော** = နိစ္စအနှစ် စသည် ကင်းသဖြင့် အချည်းနှီးသော တရားဟု = တုစ္ဆဟု ရှု၏။
- ၃။ **သုညတော** = အတ္တအနှစ်မှ ကင်းဆိတ်သော တရားဟု = သုညဟု ရှု၏။
- ၄။ **အနတ္တတော** = မိမိကိုယ်တိုင် အတ္တမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနတ္တဟု ရှု၏။
- ၅။ **အနိဿရိယတော** = အစိုးရသည်၏အဖြစ် အစိုးရခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်စုံ
တစ်ယောက်သော သူသည် အစိုးရသည်၏ အဖြစ် အစိုးရခြင်းကို ပြုစေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်-
ကြောင့်လည်းကောင်း အစိုးရမဟုတ် = အနိဿရိယဟု ရှု၏။

- ၆။ **အကာမကာရိယတော** = ရေမြုပ်စိုင့်ဖြင့် အိုးခွက်စသည်ကို ပြုလုပ်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထိုမိမိ ပြုလုပ်လိုသော အိုးခွက်စသည့် အမှုလုပ်ငန်းကိစ္စသည် မပြီးစီးနိုင်သကဲ့သို့ ရုပ်တရား၏ မြဲသည့်နိစ္စ အဖြစ်စသည်ကို ပြုလုပ်လိုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ထို မိမိပြုလုပ်လိုသော အမှုလုပ်ငန်း ကိစ္စရပ်သည် မပြီးစီးနိုင်ပေ။ တစ်နည်းဆိုသော် မိမိအလိုဆန္ဒ၏ အစွမ်းအားဖြင့် တစ်စုံတစ်ခုသော ပြုလုပ်ခြင်း ကိရိယာသည် မရှိ၊ ထို့ကြောင့် အကာမကာရိယဟု ရှု၏။
- ၇။ **အလဗ္ဘနိယတော** = “ ရုပ်သည် ဤသို့ ဖြစ်စေသတည်း၊ ဤသို့ မဖြစ်ပါစေသတည်း၊” ဤသို့ တောင့်တ၍ မရအပ် မရနိုင်ဟု = အလဗ္ဘနိယဟု ရှု၏။
- ၈။ **အဝသဝတ္တကတော** = (က) မိမိသည် သူတစ်ပါး၏ အလိုသို့ မလိုက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်ဟု၊ (ခ) သူတစ်ပါးကိုလည်း မိမိ၏အလို၌ မဖြစ်စေနိုင်သောကြောင့် အလိုအတိုင်း မဖြစ်စေနိုင်ဟု = အဝသဝတ္တကဟု ရှု၏။
- ၉။ **ပရတော** = အကြင်ရုပ်နာမ်သန္တတိ အစဉ်၌ မိမိရုပ်တရားကိုယ်တိုင် ဖြစ်နေ၏။ ထို ရုပ်နာမ်သန္တတိ အစဉ်ကို သူတစ်ပါးကဲ့သို့ပင် မစီမံအပ် မစီမံနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သူစိမ်းပြင်ပဟု = ပရဟု ရှု၏။
- ၁၀။ **ဝိဝိတ္တတော** = ရုပ်တရားသည် ပြုလုပ်တတ်သူ = ဖန်ဆင်းတတ်သူ အတ္တစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သကဲ့သို့ ထို့အတူ ရုပ်တရားသည် အကြောင်းတရားမှလည်းကောင်း၊ အကျိုးတရားမှလည်းကောင်း ကင်းဆိတ်၏ဟု = ဝိဝိတ္တဟု ရှု၏။ မှန်ပေသည် — အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားသည်လည်းကောင်း၊ အကျိုးတရားနှင့် အကြောင်းတရားသည်လည်းကောင်း ကိုယ်ဝန်ရှိလျက် ကိုယ်ဝန်နှင့်တကွ တည်နေသည်ကား မဟုတ်ပေ။ အကြောင်းတရား၌ အကျိုးတရားသည် မတည်၊ အကျိုးတရား၌လည်း အကြောင်းတရားသည် မတည်။ ကိုယ်ဝန်တည်နေသကဲ့သို့ အကြောင်း၌ အကျိုး၊ အကျိုး၌ အကြောင်း တည်နေကြသည်ကား မဟုတ်။ အကြောင်းတရားထင်ရှားတည်ရှိနေပါက အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းမျှသာ ဖြစ်သည်။ အကြောင်းကား သတ်သတ်၊ အကျိုးကားသတ်သတ် တခြားစီသာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့လျှင် အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့သည် အချင်းချင်း ကင်းဆိတ်ကြပေသည်။
- ဝေဒနာက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင်သော တရားတို့ကို နည်းတူပင် ရှုပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၃။)

ဒွါသေဟာကာရ သုညတာနုပဿနာ

ရုပ်တရားသည် —

- ၁။ **န သတ္တော** = သတ္တဝါ မဟုတ် = တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော အတ္တဟုဆိုအပ်သော သတ္တဝါ မဟုတ်။
- ၂။ **န ဇီဝေါ** = ဇီဝမဟုတ် = တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော ဇီဝကောင် = အသက်ကောင် မဟုတ်။
- ၃။ **န နရော** = နရ မဟုတ် = ဆောင်တတ်သော သူ မဟုတ် = ဆောင်တတ်သော အတ္တ မဟုတ်။
- ၄။ **န မာဏဝေါ** = မာဏဝ မဟုတ် = မာနဖြစ်ရာ မဟုတ် = မာနဖြစ်ရာ အတ္တ မဟုတ်။
- ၅။ **န ဣတ္ထိ** = ဣတ္ထိ မဟုတ် = တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော ကိုယ်ဝန်တည်ရာ ဣတ္ထိ = အတ္တ မဟုတ်။
- ၆။ **န ပုရိသော** = ပုရိသ မဟုတ် = တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော ပုရိသ မဟုတ် = ပြဓာန်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ရှေး၌ တည်တတ်သော အတ္တ မဟုတ်။
- ၇။ **န အတ္တာ** = အတ္တမဟုတ် = တိတ္ထိတို့သည် ကြံဆအပ်သော ငါ-ဟူသော မာနကိုထားရာ အတ္တ မဟုတ်။

ရုပ်တရားသည် ငါ-ဟု ပြုအပ်သော ဒိဋ္ဌိ၏ တည်ရာဝတ္ထု၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းရုပ်တရားကို အဟံဟူ၍ လည်းကောင်း၊ အတ္တဟူ၍လည်းကောင်း အတ္တဒိဋ္ဌိဝါဒ အယူရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့က ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

၈။ န အတ္တနိယံ = အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်။

မှတ်ချက် — အကယ်စင်စစ်မှာမူ ရုပ်တရားသည် ထိုသို့ အတ္တဇီဝစသော သဘောတရားရှိသည်ကား မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် သုညတသဘောကို သိမ်းဆည်းခြင်း အစီအရင်ကို ပြခြင်းငှာ ရူပံ န သတ္တော = ရုပ်တရား-သည် သတ္တဝါ မဟုတ်စသည်ကို မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤဖော်ပြခဲ့သော (၁)မှ (၈)သို့ တိုင်-အောင်သော ပုဒ်တို့ဖြင့် ရုပ်တရား၏ အတ္တသုညတ = အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှု သဘောကို ရှုရန် ညွှန်ကြားပြသနေ၏။ နောက်တွင် ဆက်လက်ဖော်ပြမည့် (၄)ပုဒ်တို့ဖြင့် ကြောင့်ကြဖွယ် ပလိဗောဓအဖြစ်၏ မရှိမှု၊ ရုပ်တရား၌ အတ္တနှင့် စပ်ဆိုင်သော တစ်စုံတစ်ရာ အဖြစ်၏ မရှိခြင်းကို ရှုရန် ညွှန်ပြထားအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၈။)

၉။ နာဟံ = ငါ မဟုတ်။

၁၀။ န မမ = ငါ၏ အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်။

၁၁။ န အညဿ = သူတစ်ပါး၏ အတ္တ၏ ဥစ္စာ မဟုတ်။

၁၂။ န ကဿဓိ = တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူ၏ အတ္တ၏ ဥစ္စာလည်း မဟုတ်။

မှတ်ချက် — ရုပ်တရား၌ မိမိ၏ အတ္တ သူတစ်ပါး၏ အတ္တဟူသော တစ်စုံတစ်ခုသော အတ္တ၏ မရှိခြင်း-ကြောင့် ဖြစ်သည်။ န အတ္တနိယံ - ဟူသော ပုဒ်ဖြင့် ပြအပ်ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သော အနက်ကို ပရိယာယ် တစ်မျိုး ဖြစ်ကုန်သော - န မမ, န အညဿ, န ကဿဓိဟူသော သုံးပုဒ်တို့ဖြင့် ထပ်မံ ဖော်ပြအပ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၈။)

ဝေဒနာက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာမရဏသို့တိုင်အောင်သော တရားတို့၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၇-၄၅၈။)

ဒွါစတ္တာလိသာ အာကာရ - သုညတာနုပဿနာ

ရှေးကလာပသမ္မသနဉာဏ်ပိုင်း၌ ကလာပသမ္မသနဉာဏ် မြဲမြံခိုင်ခံ့ရန်အတွက် ရည်ရွယ်၍ ပွားများအပ်သော တော (၄၀)ခေါ် ဘာဝနာ (၄၀)သည်လည်း ဤအပိုင်း၌ သုညတာနုပဿနာ၏ မြဲမြံခြင်း အကျိုးငှာ ဖြစ်ကုန်၏ဟု ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဤ (၄၂)မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် သုညတာနုပဿနာကို ဖော်ပြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တော (၄၀)ခေါ် ဘာဝနာ (၄၀)တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ရှေး၌ ရေးခဲ့ပြီ။ ဤ၌ ရှေးတွင် မရေးခဲ့ရသေးသော ပုဒ်တို့ကို ထပ်မံ၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။

အသရဏီဘူတတော = ရုပ်တရားသည် ဘေးကို မဖျောက်ပယ်တတ်သောကြောင့် ကိုးကွယ်ရာဟု ယူခြင်းငှာ မသင့်သည်ဖြစ်၍ ကိုးကွယ်ရာဖြစ်မှု မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အသရဏီဘူတ ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ အသရဏီဘူတဟု ရှုပါ။

အနုဿာဒတော = ရုပ်တရားသည် သာယာအပ်သည် မဟုတ်သောကြောင့် ယင်းရုပ်တရားကို မသာယာ အပ်ဟု = အနုဿာဒဟု ရှုပါ။ (ဤပုဒ်ကား နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၌ မရှိပါ။ ရှိခဲ့သော် (၄၃)မျိုးသော အခြင်းအရာ ဖြစ်ပေလိမ့်မည်။ — မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၈။)

အာဒီနဝတော = ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ခြင်းသည် ရှိလတ်သော် အလုံးစုံသော အပြစ်စု အပြစ်ပုံကြီး = အာဒီနဝကို ရခြင်းကြောင့် ရုပ်တရားကို အပြစ်အစု အပြစ်အပုံ ရှိသော တရားဟု = အာဒီနဝဟု ရှုပါ။ (ဤပုဒ်လည်း တော - ၄၀ - တွင် ပါဝင်ပေသည်။)

သမုဒယတော = ဖြစ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် သမုဒယဟု ရှုပါ။

အတ္တင်္ဂမတော = ချုပ်ခြင်းသဘောအားဖြင့် အတ္တင်္ဂမဟု ရှုပါ။

မှတ်ချက် — ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်စေတတ်သော အကြောင်းတရားတို့သည်လည်း အနိစ္စတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ အနိစ္စဖြစ်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြရကုန်သော အကျိုး ရုပ်နာမ်တို့သည်လည်း အနိစ္စတရားတို့ပင် ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုသည် အကြောင်းတရားဟူသော သူတစ်ပါး၏အလိုအတိုင်း ဖြစ်ကြရ၏။ အနိစ္စာနုပဿနာကို ရှုပွားသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုသည် အကြောင်းတရားဟူသော သူတစ်ပါး၏ အနိစ္စဖြစ်မှုနှင့် ဆက်စပ်နေပုံကို မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟူသော အနှစ်သာရမှ ကင်းသည်ကိုလည်း မြင်အောင် ရှုရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့ ရှုမြင်နိုင်ခဲ့သော် အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က — “သင်္ခါရတရားတို့သည် အကြောင်းတရားဟူသော သူတစ်ပါး၏ အလိုအတိုင်း ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိစ္စအနှစ်မှ ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ဖော်ပြသဖြင့်လည်းကောင်း” — သင်္ခါရတရားတို့၌ သုညတသဘောကို ထင်ရှားစေသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဤသမုဒယဟု အတ္တင်္ဂမဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုခြင်းသည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၌ အကျိတ်အခဲ အမြဲတည်နေသည့် ခိုင်မာသည့် အနှစ်သာရ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းမှု သုညတသဘောကိုပင် ထင်ရှားဖော်ပြနေပေသည်ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဤရှုကွက် နှစ်မျိုးကို မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၈။) ဤရှုကွက်မှာ အကြောင်းတရားဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားဖြစ်ပုံ ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန၊ အကြောင်းတရားချုပ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးတရားချုပ်ပုံ ပစ္စယတော ဝယဒဿန ရှုကွက်ပင် ဖြစ်သည်။ ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿနသည်လည်း အကျိုးဝင်လျက်ပင် ရှိသည်။

အဿာဒတော = သုခ သောမနဿဟူသော သာယာဖွယ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော သဘောတရားဟု = အဿာဒဟု ရှုပါ။

ရုပ်တရားစသော သင်္ခါရတရားတို့သည် အဿာဒအားဖြင့် ရှုသင့်သော တရားတို့လည်း ဖြစ်ကြပြန်ကုန်၏။

ယံ ခေါ ရူပံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ သုခံ သောမနဿံ၊ အယံ ရူပဿ အဿာဒေါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃။)

= ရုပ်တရားကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သုခဝေဒနာ သောမနဿဝေဒနာသည် ရုပ်တရား၏ သာယာဖွယ် သဘောတရားတည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃။)

ဤသို့ အဿာဒ = သာယာဖွယ် သဘောတရားအားဖြင့် ရုပ်တရားကို ရှုခြင်းသည် အကြောင်း ပစ္စည်းတရားနှင့် အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရား၏ ဖြစ်ပုံကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ပြသဖြင့် သုညတသဘောကို ထင်ရှားစေ၏။

အာဒီနဝတော = အပြစ်အားဖြင့် အာဒီနဝ အာဒီနဝဟု ရှုပါ။

ယံ ရူပံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ အယံ ရူပဿ အာဒီနဝေါ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၁။)

= အကြင် ရုပ်တရားသည် အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မ ဖြစ်၏။ ဤ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မ သဘောတရားသည် ရုပ်တရား၏ အပြစ်အာဒီနဝတည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၂၁။)

ဤသို့ ရုပ်တရား၏ အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုခြင်းသည် ရုပ်တရား၌ နိစ္စသဘော သုခသဘော အဝိပရိဏာမဓမ္မသဘောတရားတို့မှ ဆိတ်သုဉ်းမှု သုညတသဘောကို ထင်ရှားစေခြင်း ထင်ရှားဖော်ပြခြင်းကြောင့် ရုပ်တရား၌ သုညတသဘောကိုပင် ထင်ရှားစေ၏။ ရှေး၌ ဤ အာဒိနဝရှုကွက်ကို အကြိမ်ကြိမ် ဆိုပြီးလျက် ဤ၌ တစ်ဖန်ထပ်၍ ဆိုခြင်းသည် အဿာဒသဘောကို ပယ်သောအားဖြင့် ရှုကွက်ကို ရည်ရွယ်၍ တစ်ဖန် ဆိုသည်ဟု သိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၈။)

နိဿရဏတော = ထွက်မြောက်ကြောင်းသဘောအားဖြင့် နိဿရဏ နိဿရဏဟု ရှုပါ။

ယော ရူပေ ဆန္ဒရာဂဝိနယော ဆန္ဒရာဂပ္ပဟာနံ၊ ဣဒံ ရူပဿ နိဿရဏံ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃။)

ရုပ်တရား၌ တွယ်တာတပ်မက်နေသော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းသည် ရုပ်တရား၏ ထွက်မြောက်ရာ = ရုပ်တရားမှ ထွက်မြောက်ရာ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ (သံ၊ ၂၊ ၂၃။)

ဤသို့ ဟောကြားတော်မူသည့်အတိုင်း ရုပ်တရား၏ ထွက်မြောက်ရာ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိဿရဏ သဘောကို ရှုခြင်းသည်လည်း ရုပ်တရား၏ သုညတသဘောကို ထင်ရှားစေ၏။

သို့အတွက် သမုဒယသဘော အတ္တင်္ဂမသဘောစသော ထိုထိုရှုနည်း ရှုကွက်တို့သည် သုညတာနုပဿနာကို တိုးပွားစေသော ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်တို့သာ ဖြစ်ကြသည်ဟု မှတ်ပါ။

(၄၂) ပါးသော အခြင်းအရာ

(၁) အနိစ္စတော (၂) ဒုက္ခတော (၃) ရောဂတော (၄) ဂဏ္ဍတော (၅) သလ္လတော (၆) အယတော (၇) အာဗာဓတော (၈) ပရတော (၉) ပလောကတော (၁၀) ဤတိတော (၁၁) ဥပဒ္ဒတော (၁၂) ဘယတော (၁၃) ဥပသဂ္ဂတော (၁၄) စလတော (၁၅) ပဘင်္ဂတော (၁၆) အဒ္ဓါဝတော (၁၇) အတာဏတော (၁၈) အလေ-ဏတော (၁၉) အသရဏတော (၂၀) အသရဏီဘူတတော (၂၁) ရိတ္တတော (၂၂) တုစ္ဆတော (၂၃) သုညတော (၂၄) အနတ္တတော (၂၅) အနဿာဒတော (၂၆) အာဒိနဝတော (၂၇) ဝိပရိဏာမဓမ္မတော (၂၈) အဿာရ-ကတော (၂၉) အယမူလတော (၃၀) ဝဓကတော (၃၁) ဝိဘဝတော (၃၂) သာသဝတော (၃၃) သင်္ခတတော (၃၄) မာရာမိသတော (၃၅) ဇာတိဓမ္မတော (၃၆) ဇရာဓမ္မတော (၃၇) ဗျာဓိဓမ္မတော (၃၈) မရဏဓမ္မတော (၃၉) သောက-ပရိဒေဝ-ဒုက္ခ-ဒေါမနဿ-ဥပါယာသဓမ္မတော (၄၀) သမုဒယတော (၄၁) အတ္တင်္ဂမတော (၄၂) အဿာဒတော * အာဒိနဝတော (၄၃) နိဿရဏတော။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၃။)

မှတ်ချက် — (၂၅) အနဿာဒတောကို နုတ်ပါက (၄၂) ဖြစ်သည်။ (၂၆)တွင် အာဒိနဝတော ပါပြီး ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် (၄၃) နေရာတွင်လည်း အာဒိနဝတော ထပ်ပါ နေပြန်၏။ ယင်းနှစ်ခုကို တစ်ခုအဖြစ် ရေတွက်ပါက (၄၂)ပါးသော အခြင်းအရာပင် ဖြစ်၏။ ရှေးကလာပသမ္မသနပိုင်းတွင် သဘောတူရာ စုပေါင်း၍ အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀)ချက်၊ ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅)ချက်၊ အနတ္တလက္ခဏာ (၅)ချက်တို့ကိုရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ဤ၌ ပါဠိတော်-ကြီးများနှင့် အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖွင့်ဆိုထားသည့်အတိုင်း ရေးသားတင်ပြထားပါ၏။ စွမ်းနိုင်ပါက ဤအထက်ပါ အစဉ်အတိုင်းလည်း ထပ်မံ၍ ရှုပါ။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာမှသည် ဇရာမရဏသို့ တိုင်အောင်သော တရားတို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ မထင်ရှားသော အနက်အဓိပ္ပါယ်များကို ရှေး တော (၄၀)ပိုင်းတွင် ပြန်ကြည့်ပါ။ ရှေးပိုင်းတွင် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှု ဥဒယဗ္ဗယ နှစ်မျိုးလုံးကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှု၏။ ဤအပိုင်းတွင်ကား ပျက်မှု ဝယသဘောသက်သက်ကိုသာ အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုရ၏။ ဤမျှသာ ထူးသည်။

ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ

သူညတော လောကံ အဝေက္ခဿု၊ မောယရာဇ သဒါ သတော။
အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ ဦဟစ္စ၊ ဧဝံ မစ္စုတရော သိယာ။
ဧဝံ လောကံ အဝေက္ခန္တိ၊ မစ္စုရာဇာ န ပဿတိ။
(ဥ၊၁၊၄၄၈။ စူဠနိ၊၁၈၀။)

မောယရာဇ = ဒါယကာတော် မောယရာဇရသေ့။ သဒါ = နေ့ရောညည့်ပါ အခါခပ်သိမ်း။ သတော = သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး မပြတ်ပွားလျက် ထင်သော သတိနှင့် ပြည့်စုံသည် ဖြစ်၍။ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ = အတ္တဟူ၍ အစဉ်ပြေးသွားသော နှစ်ဆယ်သော တည်ရာဝတ္ထု ရှိသော သက္ကာယဒိဋ္ဌိကို။ ဦဟစ္စ = နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တို့ဖြင့် နှုတ်ပစ်ပယ်ခွာ၍။ သူညတော = နိစ္စ သုခ အတ္တ သုဘစသော အနှစ်သာရမှ ဆိတ်သုဉ်းသောအားဖြင့်။ လောကံ = ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရလောကကို။ အဝေက္ခဿု = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာ စက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင်လျက် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ရှုပွား သုံးသပ် ပါလေလော။ ဧဝံ = ဤသို့ ရှုပွား သုံးသပ်နိုင်ခဲ့သည်ရှိသော်။ မစ္စုတရော = (၃၁)နိုင်ငံ ပိုင်စံစိုးနင်း ရှင်သေမင်းကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်၍ သွားနိုင်သည်။ သိယာ = ဖြစ်လေရာ၏။ ဧဝံ = ဤသို့ ဟောအပ်ပြီးသော နိစ္စ သုခ အတ္တ ဓုဝ သဿတ အဝိပရိဏာမဓမ္မစသော အနှစ်သာရမှ ဆိတ်သုဉ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်။ လောကံ = ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာဟူသည့် ရုပ်နာမ်ဓမ္� သင်္ခါရလောကကို။ အဝေက္ခန္တိ = ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာ စက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု မြော်ရှုဆင်ခြင်လျက်ရှိသော သူကို။ မစ္စုရာဇာ = (၃၁)နိုင်ငံ ပိုင်စံစိုးနင်း ရှင်သေမင်းသည်။ န ပဿတိ = ဘယ်တော့မှ မမြင်နိုင်လေပြီ။ (ဥ၊၁၊၄၄၈။ စူဠနိ၊၁၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၉၃။)

ဘယ နှင့် နန္ဒီ

ဧဝံ သူညတော ဒိသွာ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ သင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဏှော ဘယဉ္စ နန္ဒိဉ္စ ဝိပဟာယ သင်္ခါရေသု ဥဒါသိနော အဟောသိ မဇ္ဈတ္တော၊ အဟန္တိ ဝါ မမန္တိ ဝါ န ဂဏှာတိ ဝိဿဋ္ဌဘရိယော ဝိယ ပုရိသော။ ပ။ ဣစ္စဿ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏံ နာမ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၂၉၄။)

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အနတ္တသဘောတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ခြင်း တိရဏပရိညာ၏ အစွမ်းဖြင့် ခန္ဓာတစ်ပါးစီ တစ်ပါးစီ အသီးအသီး ခွဲခြား၍ ခန္ဓာ (၅)ပါးတို့၌ (၄၂)ပါးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် သူညတသဘောကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင် သိမ်းဆည်းနိုင် မြင်နိုင်သော်လည်း အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော သုံးမျိုးသော အနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဝိပဿနာဘာဝနာကို လုံ့လကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌သာလျှင် သင်္ခါရ-ပေက္ခာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ သူညတသဘောကို မြင်ပြီး၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို တင်ပြီး၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင် သုံးသပ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် —

၁။ သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူ မရှုသည့်အတွက် သင်္ခါရတရားတို့၏ ပျက်စီးခြင်းကို မှီ၍ ဖြစ်လတ္တံ့သော ကြောက်ရွံ့ခြင်း = ဘယကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ပြည့်စုံခြင်းကို မှီ၍ ဖြစ်လတ္တံ့သော ဝမ်းမြောက်နှစ်သက်ခြင်း = နန္ဒီ = ပီတိ၊ ပီတိနှင့် တကွသော တဏှာကိုလည်းကောင်း ပယ်စွန့်နိုင်၏။ တစ်နည်း —

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့၌ အပျက်သက်သက်ကိုသာ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေသဖြင့် ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဘေးဟု ထင်မြင်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဉာဏ်ဟူသော ကြောက်ခြင်း ဉာဏာဘယကိုလည်းကောင်း၊
- ၂။ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း သမ္မသန၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိဟူသော နန္ဒီကိုလည်းကောင်း ပယ်စွန့်နိုင်၏။

ပယ်စွန့်နိုင်သည်ဖြစ်၍ သင်္ခါရတရားတို့၌ လေးတူချိန်သို့ ဥဒါသိန်မူနေ၏ = အလယ်အလတ်၌ တည်၍ လျစ်လျူ ရှုနေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ငါဟူ၍လည်းကောင်း၊ ငါ၏ ဥစ္စာဟူ၍လည်းကောင်း မစွဲယူတော့ပေ။ မှန်ပေသည် — အချင်းခပ်သိမ်းအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်ခြင်း ဘယ၊ သင်္ခါရတရားတို့၌ နှစ်သက် ပျော်မွေ့ခြင်း = နန္ဒီတရားတို့၏ သက်ဝင်ခွင့် ဖြစ်နိုင်ခွင့်သည် မရှိတော့ပြီ ဖြစ်သည်။ စင်စစ်အားဖြင့်သော်ကား သင်္ခါရတရားတို့၌ အညီအမျှ လျစ်လျူရှုခြင်း = ဥပေက္ခာသည်သာလျှင် ကောင်းစွာတည်နေပေသည်။ စွန့်လွှတ် ထားအပ်ပြီးသော မယားရှိသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။

ယောက်ျားတစ်ယောက်၌ အလွန်နှစ်သက်မြတ်နိုးအပ်သော အမျိုးသမီးတစ်ဦး ရှိနေ၏။ ထိုအမျိုးသမီး၏ အခြားယောက်ျားတို့နှင့် ဖောက်ပြားမှုကို တွေ့မြင်သဖြင့် ထိုယောက်ျားသည် ထိုအမျိုးသမီးကို မယားအဖြစ်မှ စွန့်လွှတ်လိုက်၏။ ထိုသို့ စွန့်လွှတ်ပြီးသည့် နောက်ပိုင်းတွင် ထိုအမျိုးသမီးကို ယောက်ျားတစ်ပါးတို့နှင့် ဖောက်ပြားနေသည်ကို ထိုယောက်ျား တွေ့မြင်သော်လည်း ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုအမျိုးသမီး၏ အပေါ်၌ အမျက် ထွက်ခြင်းလည်း မဖြစ်၊ စိတ်နှလုံး မသာယာခြင်းလည်း မဖြစ်တော့ဘဲ စင်စစ်အားဖြင့် ထိုအမျိုးသမီးအပေါ်၌ ဥဒါသိန်မူလျက် ဥပေက္ခာပြုသည် လျစ်လျူရှုသည် ဖြစ်ရာသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် —

ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသည် ဖြစ်၍ **ပဋိသင်္ခါ-နုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တင်၍ စူးစမ်းလတ် သုံးသပ်လတ်သော် သင်္ခါရတရားတို့၌ “ငါ-ငါ့ဥစ္စာ”ဟု စွဲယူအပ်သည်ကို မမြင်မူ၍ ဘယ-နန္ဒီ ဟူသော အစွန်းနှစ်ဘက်ကို ပယ်စွန့်၍ ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့၌ ဥဒါသိန်မူသည် = ဥပေက္ခာပြုသည် = အလယ်အလတ်၌ တည်လျက်နေသည် = လျစ်လျူရှုသည် ဖြစ်နေ၏။

ဤသို့ သိသော ဤသို့ ရှုသော ဤသို့ မြင်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် (၃၁)ဘုံတို့၌ တွန့်၏ ရှုံ့၏ နှစ်၏ မပျံ့၊ မွေ့လျော်သောအားဖြင့် မပြေးဝင်၊ လျစ်လျူရှုခြင်း ဥပေက္ခာသည်လည်းကောင်း၊ စက်ဆုပ် ရွံရှာသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း ကောင်းစွာ တည်နေ၏။

ပဒုမ္မာကြာဖက်၌ ရေပေါက်တို့သည် တွန့်ကုန် ရှုံ့ကုန် နှစ်ကုန် မပျံ့ကုန်သကဲ့သို့၊ မီး၌ ပစ်ထည့်အပ်သော ကြက်တောင်သည်လည်းကောင်း အကြောတုံးသည်လည်းကောင်း တွန့်၏ ရှုံ့၏ နှစ်၏ မပျံ့၏သို့၊ ဤဥပမာ အတူပင်လျှင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား (၃၁)ဘုံတို့၌ စိတ်သည် တွန့်နေ၏ ရှုံ့နေ၏ နှစ်နေ၏ မပျံ့ဖြစ်နေ၏။ ဥပေက္ခာသည်လည်းကောင်း စက်ဆုပ်ရွံရှာသည်၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း ကောင်းစွာ တည်နေ၏။ ဤသို့ တည်နေသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် **သင်္ခါရုပေက္ခာ**မည်သော ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၄။)

ငြိမ်နေတတ်ပုံ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် ဘင်္ဂဉာဏ်ပိုင်းမှ အစပြု၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံစိုက်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လာရာ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ၌လည်း ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်ကာ ဝိပဿနာရှုမြင်ပင် ဆက်လက်၍ ရှုနေရ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုနေသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဘယ၊ အာဒိနဝ၊ နိဗ္ဗိန္ဒ သဘောများသည် အဆင့်ဆင့် ဉာဏ်တွင် ထင်လာ၏။ ထိုမှတစ်ဆင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ရာဘက်သို့ စိတ်ကို စေလွှတ်၍ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်လျက် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုလာရာ မုဉ္ဇိတုကမျတာသဘော ပဋိသင်္ခါသဘောများသည်လည်း သက်ဝင်လာပေသည်။

အချို့ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်များ၌ ဘင်္ဂဉာဏ်မှစ၍ ပဋိသင်္ခါဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ဉာဏ်တို့၌ ဉာဏ်စဉ် တစ်ဆင့် တစ်ဆင့်တွင် မကြာသည်လည်း ရှိ၏။ အချို့၌ အနည်းငယ် ပို၍ ကြာသည်လည်း ရှိ၏။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေရာက သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ဆိုက်ခါနီးအချိန် ဆိုက်ရောက်ချိန်တို့၌ ဝိပဿနာစိတ်သည် ပို၍ ငြိမ်သက်လာ၏။ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်၊ ရုပ် တစ်လှည့်၊ နာမ် တစ်လှည့်၊ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကိုလည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ အဆက်မပြတ် ဝိပဿနာရှုနေသော် စိတ်သည် တဖြည်းဖြည်း ပို၍ ပို၍ ငြိမ်လာတတ်၏။

ဘာဝနာစိတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ အနိစ္စအခြင်းအရာ သို့မဟုတ် ဒုက္ခအခြင်း အရာ သို့မဟုတ် အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ထိုကဲ့သို့ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော် အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်တည်နေလျှင် အဇ္ဈတ္တ၌သာ ဆက်လက်ရှုနေပါ။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်တည်နေလျှင် ဗဟိဒ္ဓ၌သာ ဆက်လက်ရှုနေပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌ အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့် လှည့်၍ ရှုရန် မကြိုးစားပါနှင့်။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတို့၌ ရှုကွက်များ စုံနေပြီ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အဇ္ဈတ္တ၌ ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် လှည့်လည်၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ရှုနေခိုက်၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ဘာဝနာအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်တည်နေလျှင် အဇ္ဈတ္တ၌သာ ဆက်ရှုနေပါ။ ရုပ်တရားကို ရှုခိုက် ငြိမ်လာလျှင် ရုပ်တရားကိုသာ ဆက်ရှုနေပါ။ နာမ်တရားကို ရှုခိုက် ငြိမ်လာလျှင်လည်း နာမ်တရားကိုသာ ဆက်ရှုနေပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူပင် မှတ်ပါ။ ထိုသို့ ဘာဝနာစိတ်သည် ဘာဝနာအာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ အလွန်အကြူး အထူး တည်ငြိမ်လာသောအခါ ကြောင့်ကြ မစိုက်ရတော့ဘဲ အညီအမျှ သက်သက်သာသာ ရှုနေရသောအခါ ရံခါ ရုပ်တရားများကိုလည်း ရှုမရ ဖြစ်နေတတ်၏။ စက္ခုဒွါရဝီရိယသော ပဉ္စဒွါရ ဝီရိယများကိုလည်း ရှုမရ ဖြစ်နေတတ်၏။ မနောဒွါရဝီရိယ နာမ်တရားစုများကိုသာ ရှုရနေတတ်၏။ ပို၍ ပို၍ ကောင်းသည်သာ ဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ထိုမနောဒွါရဝီရိယ နာမ်တရားစုတို့တွင်လည်း အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားစုတို့ကိုသာ ဤအချိန်တွင် ဦးစားပေး၍ ရှုနေပါ။ ကုသိုလ်ဇောများ စောသည့် မနောဒွါရိကဇောဝီရိယ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ကိုသာ လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဦးစားပေးလျက် ဝိပဿနာရှုပါ။ အကယ်၍ ရုပ်ကိုလည်း ရှုရနေသေးပါက —

- ၁။ ရုပ် - ရှု — ရုပ် - ပျက် - အနိစ္စ (ဒုက္ခ - အနတ္တ)၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်း - ပျက် - အနိစ္စ (ဒုက္ခ - အနတ္တ)၊
- ၂။ နာမ် - ရှု — နာမ် - ပျက် - အနိစ္စ (ဒုက္ခ - အနတ္တ)၊
ရှုသည့်ဉာဏ်လည်းပျက် - အနိစ္စ (ဒုက္ခ - အနတ္တ) -

ဤသို့ စသည်ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုနေပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ဈာန်ရသူဖြစ်လျှင် ဤအချိန်ကား၊ ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရတရားတို့ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ ရှုပွားပြီး ဖြစ်သဖြင့်၊ ယုဂနဒ္ဒနည်းကို ကြိုးပမ်းရန် အကောင်းဆုံးသော အချိန်ကာလကြီးတစ်ခုပင် ဖြစ်သည်။ အခွင့်ကောင်းကြီး တစ်ရပ်ကား ဆိုက်ရောက်လာပေပြီ။ မိမိရရှိထားသော ဈာန်အသီးအသီးကို တစ်ခုစီ ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်နာမ်တရားစုတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဥပမာ — ပထမဈာန်ကို ဝင်စားပါ။ ယင်းဈာန်မှထ၍ ယင်းဈာန်နာမ်တရားစုတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စားပါ။ ယင်း ဒုတိယဈာန် နာမ်တရားတို့ကိုလည်း လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ တတိယဈာန် စသည်တို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်တွင်သာမက ကသိုဏ်း (၁၀)ပါး အသီးအသီး၌ သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကိုပါ ရရှိထားသူ ဖြစ်ပါက ထိုထို ရရှိပြီး ဈာန်များကို တစ်ဖန် ဝင်စား၍ ထိုထိုဈာန်မှ ထတိုင်း ထတိုင်း ထိုထိုဈာန်နာမ်တရားစုတို့ကို အနိစ္စတစ်လှည့် ဒုက္ခတစ်လှည့် အနတ္တတစ်လှည့် လှည့်၍သာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အကယ်၍ စတုရားရက္ခကမ္မဋ္ဌာန်းများကိုပါ ပွားများထားပြီးသူ ဖြစ်ပါက ထိုနာမ်တရားစုတို့ကိုလည်း ပုံစံတူပင် ရှုပါ။ ရံခါ ရှု၍ရနေသေးပါက ယင်းဈာန်နာမ်တရားစုတို့၏ မှီရာ ဝတ္ထုရုပ်တို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန် ထပ်မံ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ ရှု၍ ရနေသေးပါက အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့် လှည့်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။

ဤသို့ ဝိပဿနာရှုရာ၌ အချို့သော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်များသည် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းတွင် ခပ်ကြာကြာ နေနေရတတ်သည်လည်း ရှိ၏။ အချို့ သူတော်ကောင်းတို့ကား ဤဉာဏ်ပိုင်းတွင် ခပ်ကြာကြာ မနေရဘဲ သန္တိပဒအမည်ရသည့် အငြိမ်းဓာတ်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်သွားတတ်ကြသည်လည်း ရှိ၏။ အများအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်ဌာနလုံးတို့၌ အပျက်ကိုချည်း မြင်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလွန်အားကောင်း မောင်းသန်လာပါက ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းတွင် ခပ်ကြာကြာမနေတော့ဘဲ မဖြစ်မပျက်သည့် နယ်ဘက်သို့ ကူးတက်သွားတတ်ပေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုချည်း ရှုမြင်နေသော ဝိပဿနာဉာဏ်မှာ အနည်းငယ် အားပျော့နေပါက အရှိန် သိပ်အားမကောင်းလှသဖြင့် မဖြစ်မပျက်သည့် နယ်ဘက်သို့ လွယ်လွယ်နှင့် မကူးနိုင်သေးဘဲ ဤငြိမ်နေသည့်အပိုင်းတွင် ခပ်ကြာကြာ နေနေရတတ်ပေ၏။

အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်တစ်ချိန်

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ တိုင်အောင် ဖော်ပြခဲ့သော ဉာဏ်အစဉ် အဆင့် ဆင့်တို့မှာ ပါရမီရင့်ညောင်းနေသည့် သူတော်ကောင်းများအဖို့ တစ်ထိုင်တည်းအတွင်းမှာသော်လည်း ရရှိနိုင်သော ပေါက်ရောက်နိုင်သော ဉာဏ်များ ဖြစ်ကြ၏။ တစ်ထိုင်တည်းအတွင်းမှာပင် ထိုဉာဏ်များကို ရရှိသည်ဖြစ်စေ၊ မရရှိသည်ဖြစ်စေ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အဆင့်ဆင့် ဖြစ်ပေါ်ခိုက် အချိန်များကား အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် အရေးကြီးသော အချိန်ကာလများပင် ဖြစ်ကြသည်။

ဣရိယာပုထ်လေးပါးလုံး၌ ဝိပဿနာစိတ်များ ဆက်စပ်မိအောင် ဆက်တိုက် ရှုနိုင်ဖို့ အရေးကြီးလှပေသည်။ သွားခိုက် လာခိုက် ကွေးခိုက် ဆန့်ခိုက်စသော ထိုထို ဣရိယာပထ သမ္ပဇေသအခိုက်တို့၌ — ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း စသည့် ထိုထိုဝိပဿနာ ရှုနည်းတို့တွင် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ နည်းတစ်ခုဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ နှစ်ခုသုံးခုဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ နည်းအားလုံးတို့ဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍ ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးတို့၌ တစ်လှည့်စီ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို မကျော်လွှားနိုင်သူ သူတော်ကောင်းတို့အတွက် ဝိပဿနာဉာဏ်များကို ရင့်ကျက်အောင် ဣန္ဒြေများ ရင့်ကျက်အောင် ထပ်မံ၍ လေ့ကျင့်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အရှင်ရာဟုလာမထေရ်မြတ်တို့ လေ့ကျင့်ခဲ့သော ထုံးဟောင်းအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။

ဣရိယာပထ - သမ္ပဇေသ ရှုကွက် အမြွက်

ဤအပိုင်းကား ဝိပဿနာပိုင်း သက်သက် ဖြစ်သဖြင့် ရုပ်အတုများကို ဝိပဿနာရှုရန် ရှုကွက်ကို ချန်လှပ်ထားပါ။ စင်္ကြံတစ်နေရာတွင် ခေတ္တရပ်၍ မျက်စိမှိတ်လျက် သမာဓိကို ထူထောင်ပါ။ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပါ။ ရုပ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ (၆)ဒွါရ၊ (၄၂)ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်အစစ်တို့ကိုသာ သိမ်းဆည်းပါ။ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ အာယတနဒွါရအလိုက် ဖြစ်ပေါ်နေသော နာမ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေ၊ ဣရိယာပုထ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ်အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတို့ကို ဖြစ်စေ၊ ဘဝင်နာမ်တရားစုတို့နှင့် တကွ အားလုံးရောနှော၍ သိမ်းဆည်းပါ။ ယင်း ရုပ်နာမ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ဝိပဿနာဉာဏ် အရှိန်အဝါ ကောင်း၍ တော်တော်လေး အသားကျလာသောအခါ ဖြည်းဖြည်း စင်္ကြံလျှောက်ကြည့်ပါ။ ဖြည်းဖြည်း စင်္ကြံလျှောက်လျက် ရုပ်နာမ်တို့ကို ဆက်လက် သိမ်းဆည်းကာ ဝိပဿနာ ဆက်လက် ရှုနေပါ။ တော (၄၀)ခေါ် ဘာဝနာ (၄၀) ရှုကွက် စသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်စဉ် အတိုင်း အဆင့်ဆင့် ဖော်ပြခဲ့သော ဝိပဿနာရှုကွက် အားလုံးကိုလည်း သွားခိုက် စသည်တို့၌ ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ရှေ့သို့ တိုးခိုက်၊ နောက်သို့ ဆုတ်ခိုက်၊ တည့်တည့်ကြည့်ခိုက်၊ စောင်းငဲ့ကြည့်ခိုက်၊ ကွေးခိုက်၊ ဆန့်ခိုက်၊ ဒုက္ခ-သပိတ်-သင်္ကန်းကို ဆောင်ခိုက်၊ စားခိုက်၊ သောက်ခိုက်၊ ခဲခိုက်၊ လျက်ခိုက်၊ ကျင်ကြီး-ကျင်ငယ်စွန့်ခိုက်၊ သွားခိုက်၊ ရပ်ခိုက်၊ ထိုင်ခိုက်၊ အိပ်ခိုက်၊ နိုးခိုက်၊ စကားပြောခိုက်၊ စကားမပြော ဆိတ်ဆိတ်နေခိုက် စသည့် ထိုထို ဣရိယာပထပိုင်းဆိုင်ရာ သမ္ပဇေသပိုင်းဆိုင်ရာ ရှုကွက်တို့၌လည်း ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ဝိပဿနာရှုပါ။ ဝိပဿနာ အရှိန်အားကောင်းလာသောအခါ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရံခါ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်= ဝိပဿနာ မနောဒွါရိကဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာ ရှုပေးပါ။ ဗဟိဒ္ဓ၌လည်း နည်းတူရှုပါ။

ရံခါ အတိတ် အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည့်တိုင်အောင် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါရပ် အသီးအသီး၏ အပျက်သက်သက်ကိုလည်း အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ရံခါ ရှုသည့် ဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ နှစ်မျိုးလုံး၌ ရှုပါ။

မျက်စိဖွင့်၍ ရှုကြည့်ပါ

ဤသို့ ဣရိယာပုထ် လေးပါးလုံး၌ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်း ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာ ရှုနေ-

ခဲ့သော် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်ပါးလုံး၌ အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်လာမည် ဖြစ်၏။ ထိုအခါတွင် တစ်နေရာရာတွင် ရပ်၍ဖြစ်စေ ထိုင်၍ဖြစ်စေ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်-ကိုပင် အာရုံယူကာ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်များသည် အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ဉာဏ်၌ ထင်လာသောအခါ မျက်စိဖွင့်၍လည်း ရှုကြည့်ပါ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ရှေးဦးအစတွင် အဝါးဝစွာ မလေ့ကျင့် ရသေးသဖြင့် သက်ရှိသက်မဲ့ တစ်လောကလုံးဝယ် ကြည့်လိုက်သမျှ ဘယ်အရာ၌ မဆို ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များ-ကိုသာ တွေ့မြင်နေတတ်သေး၏။ ထိုသို့ တွေ့မြင်ခဲ့သော် ယင်းရုပ်ကလာပ်များကို ယန အသီးအသီး ပြုအောင် ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ပရမတ်ရုပ်တရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရုပ်ပရမတ်သို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်ပါမှ ယင်းရုပ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ဝိပဿနာဉာဏ်များ တစ်ဖန် ရင့်ကျက်လာပြန်သောအခါ ရုပ်ကလာပ် အမှုန်များကို မတွေ့တော့ဘဲ ရုပ်ပရမတ် သက်သက်ကိုသာ တွေ့ရှိနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအခါ ယင်းရုပ်ပရမတ်တရားတို့၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် ဗဟိဒ္ဓ သက်ရှိသတ္တဝါတို့၏သန္တာန်၌ တည်ရှိသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ ခြုံငုံပြီး ဝိပဿနာ ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓတို့၌ တစ်လှည့်စီ ရှုနေပါ။ ထိုသို့ ကုရိယာပုထ်ချင်း စပ်မိအောင် ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပါက သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အလွန် အားကောင်းလာကာ မကြာမီ အချိန်ကာလအတွင်းမှာပင် သင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုနိုင်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အဆင့်သို့ ရောက်ရှိသွားမည် ဖြစ်ပါသည်။

ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ သင်္ခါရအာရုံ၌ ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော်

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုလာရာ၌ အဇ္ဈတ္တ၌ဖြစ်စေ ဗဟိဒ္ဓ၌ဖြစ်စေ ရှုနေရင်း သဒ္ဓါနှင့် ပညာ၊ ဝီရိယနှင့် သမာဓိ-တို့သည် ညီမျှလာကြသဖြင့် ဘာဝနာစိတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်အာရုံပေါ်၌ ကြောင့်ကြမစိုက်ရတော့ဘဲ သက်သက်သာသာ ထိုင်ကြည့်နေရသကဲ့သို့ ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်လာတတ်ပေသည်။ ဘာဝနာစိတ်မှာ လှုပ်ရှားမှု မရှိ ဖြစ်နေတတ်၏။ အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့်၊ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်၊ ရုပ် တစ်လှည့်၊ နာမ် တစ်လှည့်၊ အကြောင်း တစ်လှည့်၊ အကျိုး တစ်လှည့် လှည့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း တစ်လှည့်စီ လှည့်၍ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုရန် မကြိုးစားပါနှင့်။ ထိုသို့ ကြိုးစားလိုက်ပါက ဝိပဿနာသမာဓိမှာ ပျက်ပြားသွားတတ်ပေသည်။ အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ဘာဝနာစိတ်သည် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ငြိမ်လာလျှင် အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရတရားမှာပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဘာဝနာ-စိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားကိုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းရုပ်တရားအာရုံ၌ ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေလျှင် ယင်းရုပ် တရားကိုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ နာမ်တရားကို ဝိပဿနာရှုခိုက် ဘာဝနာစိတ်သည် ယင်းနာမ်တရား အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေလျှင် ယင်းနာမ်တရားကိုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ရှုကွက်စုံနေသဖြင့် ကြိုက်ရာကို ရွေးချယ်ရှုခြင်းဖြစ်သည်။

ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ

ဤအချိန်တွင် အသင်သူတော်ကောင်းသည် အကယ်၍ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်လျှင် မိမိကြိုက်ရာ ဈာန်ကို ရွေးချယ်၍ ထိုဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ်တရားဟူသော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဦးစားပေး၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်တွင်လည်း အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုပေးပါ။ ပြုပြု ပျက်ပျက်နေသော သင်္ခါရ

တရားတို့၏ ကုန်ဆုံးရာ မဖြစ်မပျက်သည့် အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ စိတ်ကို ညွှတ်ကိုင်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်မှ လွတ်ရန် ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဈာန်နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ တွင်တွင်ကြီးသာ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ရံခါ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ မှီရာ ဟဒယ၌ တည်ရှိသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ် (၅၄)မျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေပါ။

ဤသို့ ရှုနေသော်လည်း မဖြစ်မပျက်သည့် နယ်ဘက်သို့ လွယ်လွယ်နှင့် မကူးနိုင်သေး ဖြစ်နေခဲ့သော် အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန်ဟူသော ကာလသုံးပါးလုံး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်ဆုံးသည်အထိ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုနေပါ။ ရုပ်နာမ်နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာငါးပါးနည်း နှစ်နည်းလုံးဖြင့်လည်း ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုပါ။ တစ်ဖန် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် ပထမနည်းအတိုင်း ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်တို့ကိုလည်း အသီးအသီးခွဲခြား၍ — “အဝိဇ္ဇာဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရဖြစ်၏” - ဤသို့ စသည်ဖြင့် အကြောင်းအကျိုးမစပ်တော့ဘဲ အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရစသည့် ထိုထိုအင်္ဂါရပ်တို့ကို ဖြစ်ခဲ့သည့် ဖြစ်နေသည့် ဖြစ်လတ္တံ့ဖြစ်သည့် ဝိထိစိတ်အစဉ်အတိုင်း သမ္ပယုတ် တရားတို့နှင့်တကွ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ အတိတ်အဆက်ဆက်မှသည် အနာဂတ်အဆက်ဆက် ဆုံးသည်တိုင်အောင် တိုးလျှိုးပေါက် ရှုပါ။ အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် ရှုပါ။ ဗဟိဒ္ဓကို ရှုရာ၌ကား ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍သာ ရှုပါ။ ထိုသို့ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ရှုရာ၌ နောက်ဆုံးတွင် အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေ၍ ရှုပါ။

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ချေ နင်းနယ်ခဲ့သော် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်များသည် အလွန်အားကောင်းလာမည် ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်များသည် အသင် သူတော်ကောင်း၏ ဝိပဿနာဉာဏ်၌ အလွန် လျင်လျင်မြန်မြန် ထင်လာမည် ဖြစ်သည်။ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်အာရုံ၌ တဖြည်းဖြည်း ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်လာမည် ဖြစ်သည်။

ဝိပဿနာ ဘာဝနာစိတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်အာရုံ၌ ထိုသို့ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော အချိန်၌ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ကြောင့်ကြမှု တောင့်တမှု မရှိတော့သဖြင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည်လည်း ဘယ - နန္ဒီဟူသော အစွန်းနှစ်ဘက်မှ လွတ်နေမည် ဖြစ်သည်။ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ ကြောင့်ကြပြေ၍ တောင့်တပြေ၍ နေသာထိုင်သာ ရှိလာသော ဉာဏ်ဖြစ်သည်။ ထိုအချိန် အခါတွင် ပျက်ပျက်နေသော သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်ရာ မဖြစ်မပျက်သည့် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ မိမိ၏ စိတ်ကို စေလွှတ်၍ - နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်ရန် ဦးတည်၍ ညွှတ်ကိုင်ရှိုင်း၍ မိမိရရှိထားသော ဈာန်နာမ်တရားတို့မှ နှစ်သက်ရာ ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ရွေးချယ်၍ ဦးစားပေး၍ အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ဤအပိုင်းတွင် အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တို့ကား စတုတ္ထဈာန်ကို အနတ္တလက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုရသည်ကို ပို၍ နှစ်ခြိုက်ကြ၏။ အချို့ကား တတိယဈာန်ကို ပို၍ နှစ်ခြိုက်ကြ၏။ အကြိုက်ချင်း အဇ္ဈာသယချင်းကား မတူညီကြပေ။ ထိုသို့ရှုရာ၌ ရံခါ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန် ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်သဖြင့် ဈာန်မရသူ ဖြစ်ခဲ့သော် ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းစဉ်မှ ဝိပဿနာသို့ ကူးလာသူ ဖြစ်ခဲ့သော် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော

တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက် တစ်လှည့်စီ တင်၍ အကွက်စေ့အောင် ဝိပဿနာ ဉာဏ်စဉ်အတိုင်း အကြိမ်ကြိမ် ရှုပြီးပါက ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကောင်းအုပ်စု နာမ်တရားတို့ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ထိုသို့ ရှုခဲ့သော် သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သမာဓိမှာ အလွန် အားကောင်းလာတတ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်နေတတ်၏။ အချို့ ယောဂီ- များ၌ ဤဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုရင်း ဝိပဿနာဉာဏ်လည်း တဖြည်းဖြည်း တစ်စထက် တစ်စ ရင့်ကျက်လာပါက ရုပ်တရားတို့၏ အပျက်ကို မတွေ့ရတော့ဘဲ နာမ်တရားတို့၏ အပျက်မျှကိုသာ တွေ့ရတတ်သည်လည်း ရှိတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ရုပ်တရားတို့၏ အပျက်ကို သိအောင် သက်သက် မကြိုးစားပါနှင့်။ ရုပ်သဘောများကို မတွေ့တွေ့အောင် စူးစမ်းခဲ့သော် သမာဓိ ပျက်ပြားသွားတတ်သဖြင့် သမာဓိန္ဒြေသည်လည်း ယုတ်လျော့သွားတတ်ပေသည်။ သို့အတွက် နာမ်အပျက်သက်သက်ကိုသာ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ရှုသည့်ဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ လက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ ရှုပါ။ ဤအပိုင်းတွင် ကြာနေသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်များအဖို့ ဓမ္မာရုံ လိုင်းဝယ် ကုသိုလ်ဇော စောသည့် မနောဒွါရိကဇောဝီထိ နာမ်တရားစုတို့ကို ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ ရှုခြင်းသည် ယောဂီအများစု၌ ပို၍ ကောင်းသည်ကို တွေ့ရ၏။ ဤကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပြောဆိုချက်တည်း။

သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်စေ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ပင် ဖြစ်စေ အကယ်၍ ဤအပိုင်းတွင် ရက်နှင့်ချီ၍ လနှင့်ချီ၍ ရက်ပေါင်းများစွာ လပေါင်းများစွာ ကြာညောင်းနေပါက ရူပသတ္တကရှုနည်း အရူပသတ္တက ရှုနည်းတို့ဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကို အရှိန်အားကောင်းအောင် တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ ကြိုးစားပါ။ ဝိပဿနာ ဉာဏ်စဉ်အတိုင်းလည်း အစဉ်အတိုင်း ဆက်လက်၍ ကြိုးစားပါ။ ဤသို့ အကြိမ်ကြိမ် အဖန်ဖန် ကြိုးစားခဲ့သော် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ အရှိန်ကောင်းကောင်းဖြင့် တစ်ဖန်ပြန်လည်၍ ဆိုက်ရောက်လာမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေများလည်း ရင့်ကျက်လာခဲ့သော် ညီမျှလာခဲ့သော် သန္တိပဒ အမည်ရသည့် မဖြစ်မပျက်သည့် အငြိမ်းဓာတ် နယ်ဘက်သို့ ကူးတက်သွားနိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်။

ဤတွင် အခွင့်သင့်၍ ယုဂနဒ္ဓ နည်းအကြောင်းကို ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ယုဂနဒ္ဓသုတ္တန် (အံ၊၁၊၄၇၅။)

ဧဝံ မေ သုတံ။ ဧကံ သမယံ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ကောသမ္ဗိယံ ဝိဟရတိ ယောသိတာရာမေ။ တတြ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘိက္ခု အာမန္တေသိ “အာဝုသော ဘိက္ခဝေ”တိ။ “အာဝုသော”တိ ခေါ တေ ဘိက္ခု အာယသ္မတော အာနန္ဒဿ ပစ္စယောသုံ။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဧတဒဝေါစ —

ယော ဟိ ကောစိ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ မမ သန္တိကေ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဗျာကရေတိ၊ သဗ္ဗော သော စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ဧတေသံ ဝါ အညတရေန။ ကတမေဟိ စတူဟိ။

၁။ ဣဓ အာဝုသော ဘိက္ခု သမထပုဗ္ဗင်္ဂံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတိ၊ တဿ သမထပုဗ္ဗင်္ဂံ ဝိပဿနံ ဘာဝယ-
တော မဂ္ဂေါ သဇ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရေတိ။ တဿ တံ မဂ္ဂံ
အာသေဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရေတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

၂။ ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂံ သမထံ ဘာဝေတိ၊ တဿ ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂံ သမထံ

ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ၊ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

၃။ ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခု သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒံ ဘာဝေတိ၊ တဿ သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒံ ဘာဝယတော မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ။ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

၄။ ပုန စပရံ အာဝုသော ဘိက္ခုနော ဓမ္မုဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတံ မာနသံ ဟောတိ၊ သော အာဝုသော သမယော ယံ တံ စိတ္တံ အဇ္ဈတ္တမေဝ သန္တိဋ္ဌတိ သန္တိသီဒတိ ဧကောဒိ ဟောတိ သမာဓိယတိ၊ တဿ မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိ၊ သော တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိ။ တဿ တံ မဂ္ဂံ အာသေဝတော ဘာဝယတော ဗဟုလိကရောတော သံယောဇနာနိ ပဟိယန္တိ၊ အနုသယာ ဗျန္တိ ဟောန္တိ။

ယော ဟိ ကောစိ အာဝုသော ဘိက္ခု ဝါ ဘိက္ခုနီ ဝါ မမ သန္တိကေ အရဟတ္တပ္ပတ္တိံ ဗျာကရောတိ၊ သဗ္ဗော သော ဣမေဟိ စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ဧတေသံ ဝါ အညတရေနာတိ။ (အံ၊ ၁၊ ၄၇၅-၄၇၆။)

ဘာသာပြန်နှင့် အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်းချက်

တပည့်တော်သည် ဤသို့ ကြားနာခဲ့ရပါသည်။ အခါတစ်ပါး၌ အရှင်အာနန္ဒာသည် ကောသမ္ဗိပြည် ယောသိတာရုံကျောင်း၌ သီတင်းသုံးနေတော်မူ၏။ ထိုအခါ အရှင်အာနန္ဒာသည် သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတော်တို့ကို “ငါ့ရှင် ရဟန်းတို့”ဟု ခေါ်တော်မူ၏။

သီတင်းသုံးဖော် ရဟန်းတော်တို့က “အရှင်ဘုရား”ဟု အရှင်အာနန္ဒာအား ပြန်ကြားလျှောက်ထားကြကုန်၏။ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်မြတ်သည် ဤတရားစကားတော်ကို မိန့်ကြားတော်မူ၏။ —

ငါ့ရှင်တို့ . . . ရဟန်းယောက်ျား ဖြစ်စေ ရဟန်းမိန်းမ ဖြစ်စေ မည်သူမဆို တပည့်တော်၏ အထံ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းကို ပြောကြားလျှောက်ထား၏။ ထိုရဟန်းယောက်ျား ရဟန်းမိန်းမအားလုံးသည် မဂ်လေးပါးတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ထိုမဂ်လေးပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်းကောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ကြောင်းကို ပြောကြားလျှောက်ထား၏။ အဘယ်လေးပါးတို့နည်းဟူမူ? —

၁။ ငါ့ရှင်တို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းတော်သည် သမထလျှင် ရွှေသွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများ၏။ သမထလျှင် ရွှေသွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား သောတာပတ္တိမဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်နည်း — ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ်ဟူသော လောကီယ ဝိပဿနာမဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းတော်အား သံယောဇနတို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ = ပယ်ပြီးဖြစ်ကုန်၏။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက် ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ (အံ၊ ၁၊ ၄၇၅။)

သမထပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ သမထံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ကတ္တာ။ မဂ္ဂေါ သဉ္ဇာယတိတိ ပဌမော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တတိ။ သော တံ မဂ္ဂန္တိ ဧကစိတ္တက္ခဏိကမဂ္ဂဿ အာသေဝနာဒိနိ နာမ နတ္ထိ၊ ဒုတိယမဂ္ဂါဒယော ပန ဥပ္ပါဒေန္တော တမေဝ အာသေဝတိ ဘာဝေတိ ဗဟုလိကရောတိတိ ဝုစ္စတိ။ (အံ၊ ၁၊ ၂၊ ၃၄၆။)

သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ ဝိပဿနံ ဘာဝေတီတိ ဣဒံ သမထယာနိကဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သော ဟိ ပဌမံ ဥပစာရသမာဓိံ ဝါ အပ္ပနာသမာဓိံ ဝါ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အယံ သမထော။ သော တဉ္စ တံသမ္ပယုတ္တေ စ ဓမ္မေ အနိစ္စာ-
ဒီဟိ ဝိပဿတိ၊ အယံ ဝိပဿနာ၊ ဣတိ ပဌမံ သမထော၊ ပစ္စာ ဝိပဿနာ။ တေန ဝုတ္တတိ “သမထပုဗ္ဗင်္ဂမံ
ဝိပဿနံ ဘာဝေတီ”တိ။ ပ။ **ပဋ္ဌမော လောကုတ္တရမဂ္ဂေါ နိဗ္ဗတ္တတီ**တိ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊
လောကီယမဂ္ဂဝသေနဝ ဝါ ဣမိဿာ ပါဠိယာ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကထံ? **မဂ္ဂေါ သန္ဓာယတိ**၊ ပုဗ္ဗဘာ-
ဂိယော လောကီယမဂ္ဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ **အာသေဝတီ** နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဝသေန။ **ဘာဝေတီ** မုတ္တိတုကမျတာဝသေန။
ဗဟုလိကဇရာတိ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဝသေန။ **အာသေဝတီ** ဝါ ဘယတုပဋ္ဌာနာဒိဉာဏဝသေန။ **ဘာဝေတီ**
မုတ္တိတုကမျတာဒိဉာဏဝသေန။ **ဗဟုလိကဇရာတိ** ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဿနာဝသေန။

(အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၂။)

သမထလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ပွားများ၏ - ဟူသော ဤစကားကို သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏
အစွမ်းဖြင့် ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေ့ဦးစွာ ဥပစာရ
သမာဓိကိုလည်းကောင်း အပ္ပနာစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်စေ၏။ ဤသမာဓိကား သမထတည်း။
ထိုသမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဥပစာရသမာဓိ သို့မဟုတ် အပ္ပနာစာရသမာဓိကိုလည်းကောင်း၊ ထိုသမာဓိနှင့်
ယှဉ်သော သမ္ပယုတ်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စ စသည်တို့ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကိုတင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။
ဤသို့ ရှုခြင်းသည်ကား ဝိပဿနာတည်း။ ထို့ကြောင့် “သမထလျှင် ရှေ့သွားရှိသော ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၏”ဟု
ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။) ဤနည်းကား ယေဘုယျအားဖြင့် သမထ
ယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် နာမ်တရားကို အဦးမူသဖြင့်၊ ထိုနာမ်တရားတို့တွင်လည်း ဈာန်နာမ်တရား= ဈာန်သင်္ခါရ
တရားတို့ကို အဦးမူသဖြင့် ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းခြင်းကို ပြုလုပ်ကြကုန်၏ဟု နှလုံးပိုက်၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။
(မ၊ဋီ၊၁၊၂၀၄။)

မဂ္ဂေါ သန္ဓာယတိ = မဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်၏ ဟူရာ၌ ပထမလောကုတ္တရမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်၏
ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းတည်း။ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကား စိတ္တက္ခဏ တစ်ချက်သာ ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိသဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ
ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်ခြင်းမည်သည် မရှိရကား ပွားများ၍ မရနိုင်၊ အာသေဝနပစ္စည်း စသည်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုခြင်း
မည်သည် မရှိပေ။ သို့သော် ဒုတိယမဂ်= သကဒါဂါမိမဂ် အစရှိသည့် အရိယမဂ်တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်ခဲ့သော်= ဖြစ်ပေါ်-
လာအောင် ဝိပဿနာကို ဆက်လက်ပွားများနိုင်ခဲ့သော် ထိုသောတာပတ္တိမဂ်ကိုပင်လျှင် မှီဝဲ၏ ပွားများ၏ ကြိမ်ဖန်
များစွာ အလေ့အလာပြု၏ဟု ခေါ်ဆိုနိုင်ပေ၏။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၆။)

တစ်နည်း - အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြည့်ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ်ဟူသော လောကီယမဂ်
= ဝိပဿနာမဂ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဤပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိရှိပါလေ။ အဘယ်သို့ သိရှိရမည်-
နည်းဟူမူ? - **မဂ္ဂေါ သန္ဓာယတိ** = မဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူသည် အရိယမဂ်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော
လောကီယဝိပဿနာမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့ ဆိုလို၏။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

အာသေဝတီ = မှီဝဲ၏ဟူသည် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် မှီဝဲ၏။ **ဘာဝေတီ** = ပွားများ၏ဟူသည်
မုတ္တိတုကမျတာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ပွားများ၏။ **ဗဟုလိကဇရာတိ** = ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏ဟူသည်
ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၏ အစွမ်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ (= နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်သို့ ဆိုက်သော်
လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို မှီဝဲသည် မည်၏။ မုတ္တိတုကမျတာဉာဏ်သို့ ဆိုက်သော် လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို
ပွားများသည်မည်၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်သို့ ဆိုက်သော် လောကီယဝိပဿနာမဂ်ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ
အလေ့အလာပြုသည် မည်၏။) (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။)

တစ်နည်း — ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် အာဒိနဝဉာဏ် နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်တို့သို့ ဆိုက်ခဲ့သော် လောကီယ ဝိပဿနာမဂ်ကို မှီဝဲသည် မည်၏။ မုဗ္ဗိတုကမ္မတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တို့သို့ ဆိုက်ခဲ့သော် ယင်းလောကီယမဂ်ကို ပွားများသည် မည်၏။ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်ခဲ့သော် ယင်းလောကီယမဂ်ကို ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသည် မည်၏။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၄။) (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အကြောင်းအရာသည် နောက်တွင် ထင်ရှားလတ္တံ့။)

ဤကား အမှတ်(၁) ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်သည်။ အမှတ်(၂) ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

၂။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းတော်သည် ဝိပဿနာလျှင် ရွှေသွားရှိသော သမထကို ပွားများ၏။ ဝိပဿနာလျှင် ရွှေသွားရှိသော သမထကိုပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယမဂ်သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုသော ထိုရဟန်းအား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ = ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက် ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ (အံ၊ဋီ၊၁၊၄၇၅။)

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမန္တိ ဝိပဿနံ ပုဗ္ဗင်္ဂမံ ပုရေစာရိကံ ကတွာ သမထံ ဘာဝေတိ၊ ပကတိယာ ဝိပဿနာလာဘီ ဝိပဿနာယ ဌတွာ သမာဓိံ ဥပ္ပါဒေတီတိ အတ္ထော။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၆။)

ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတီတိ ဣဒံ ပန ဝိပဿနာယာနိကဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ သော တံ ဝုတ္တ- ပုကာရံ သမထံ အသမ္မာဒေတွာ ပဉ္စပါဒါနက္ခန္ဓေ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၇။)

အမှတ်(၁) ပုဂ္ဂိုလ်ကား သမထယာနိက ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ ဤ အမှတ်(၂) ပုဂ္ဂိုလ်ကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၏။ ထိုသုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုဆိုခဲ့ပြီးသည့် ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟူသော နှစ်မျိုးပြားသော သမထကို မဖြစ်စေမူ၍ မပြည့်စုံစေမူ၍ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စစသည်တို့ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှု၏။ ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာကို ရွှေသွားပြု၍ ထိုနောင် သမထကို ပွားများ၏။ ပကတိအားဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ရလေ့ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ၌ ရပ်တည်၍ သမာဓိကို ဖြစ်စေ၏ဟု ဆိုလို၏။ ထိုကဲ့သို့သော ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌လည်း အရိယမဂ်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ (အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၆။ အံ၊ဋီ၊၂၊၃၄၇။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့်တို့ကို ကြည့်၍ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သမာဓိကို လုံးဝ မထူထောင်ဟူ၍ အယူအဆ မမှားစေလိုပါ။ ဈာန်၏ အနီးအနား၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရသမာဓိ အစစ်နှင့် အပ္ပနာဈာန်သမာဓိကိုသာ ရရှိအောင် မထူထောင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့ လိုက်နာ ပြုကျင့်အပ်သော ဓာတ်ကမ္မဋ္ဌာန်းလမ်းမှ သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ၊ မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိ အမည်ရသော သမာဓိကိုကား သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ထူထောင်ရသည်သာ ဖြစ်၏။ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာ ဋီကာအဖွင့်တို့ကို ကြည့်ပါ။

ဣဓ ပနေကစ္စော ဝုတ္တပ္ပကာရံ သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာပ ဝုပ္ပပါဒါနက္ခန္ဓေ အနိစ္စာဒီဟိ ဝိပဿတိ၊ အယံ ဝိပဿနာ။ တဿ ဝိပဿနာပါရိပုရိယာ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ ဝေါဿဂ္ဂါရမ္မဏတော ဥပ္ပဇ္ဇတိ စိတ္တဿ ဧက- ဂ္ဂတာ၊ အယံ သမထော။ ဣတိ ပဌမံ ဝိပဿနာ၊ ပစ္ဆာ သမထော။ တေန ဝုစ္စတိ “ဝိပဿနာပုဗ္ဗင်္ဂမံ သမထံ ဘာဝေတီ”တိ။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၁။)

သမထံ အနုပ္ပါဒေတွာဝါတိ အဝဇာရဏေန ဥပစာရသမာဓိံ နိဝတ္တေတိ၊ န ခဏိကသမာဓိံ။ န ဟိ ခဏိကသမာဓိံ ဝိနာ ဝိပဿနာ သမ္ဘဝတိ။ **ဝိပဿနာပါရိယုရိယာတိ** ဝိပဿနာယ ပရိပုဏ္ဏတာယ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ-
ဘာဝပ္ပတ္တိယာ။ (မဇ္ဈိမ၊ ၂၀၄။)

ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥပစာရသမာဓိ အပ္ပနာသမာဓိဟု နှစ်မျိုးပြားသော သမထကို မဖြစ်စေမူ၍သာလျှင် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို အနိစ္စသည်တို့ဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်၏။ ဤကား ဝိပဿနာတည်း။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဝိပဿနာဉာဏ်များ၏ ပြည့်စုံလာခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံမှ ထမြောက်၍ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ တစ်ဟုန်တည်းပြေးသွားသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာတွင် အရိယမဂ်တရားလည်း ပါဝင်၏။ ထိုအရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်သွားကြကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အစရှိကုန်သော အရိယမဂ္ဂဓမ္မတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ရှိကြ၏။ ထိုအရိယမဂ္ဂဓမ္မတို့တွင် သမ္မာသမာဓိ ခေါ် စိတ္တေကဂ္ဂတာလည်း ပါဝင်၏။ ယင်းစိတ္တေကဂ္ဂတာ သမာဓိသည်လည်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်-
လာ၏။ ဤ၌ စိတ္တေကဂ္ဂတာဟူသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် အာရုံတစ်ခုတည်းပေါ်သို့ စိတ်ကျရောက်နေခြင်းသဘော တည်း။ ဤမဂ္ဂသမာဓိကား သမထတည်း။ ထို့ကြောင့်ဝိပဿနာလျှင် ရှေ့သွားရှိသော သမထကို ပွားများ၏ဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဇ္ဈိမ၊ ၁၁၁၃။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ “သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် သမထကို မဖြစ်စေမူ၍သာ-
လျှင်”ဟု ကန့်ကွက်ခြင်း အနက်သဘောရှိသော သာလျှင်-ဟူသော စကားဖြင့် အဋ္ဌကထာ၌ သုံးစွဲထား၏။ ထို သာလျှင်-ဟူသော စကားဖြင့် ဈာန်၏ အနီးအပါး၌ ဖြစ်လေ့ရှိသော ဥပစာရသမာဓိ အစစ်ကိုသာ နှစ်စေ၏။ ခဏိကသမာဓိကို မနှစ်စေပါ။ သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော မုချအားဖြင့် ခဏိက သမာဓိအမည်ရသော ခဏိကသမာဓိကိုကား မနှစ်စေပါ။ အကြောင်းမူ ခဏိကသမာဓိနှင့် ကင်း၍ ဝိပဿနာ-
ဉာဏ်၏ မဖြစ်နိုင်သောကြောင့်ပင်တည်း။ (မဇ္ဈိမ၊ ၂၀၄။)

ခဏိကသမာဓိဟူသည် မည်ကဲ့သို့သော သမာဓိမျိုးကို ဆိုလိုသည်ဟူသော အကြောင်းအရာများနှင့် ပတ်သက်သည့် အချက်အလက်အများကို ပထမတွဲ **သမာဓိထူထောင်သင့်ပုံ** အပိုင်းတွင် ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီးပင် ဖြစ်၏။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၂။) တွင် ညွှန်ကြားထားသော ယေဘုယျ စည်းကမ်း သတ်မှတ်ချက် အရ — သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်သည် ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းမှစ၍ နှလုံးသွင်းရမည်ဖြစ်ရာ ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို အာရုံယူ၍ စတင်ကာ သမာဓိကို ထူထောင်ရမည် ဖြစ်၏။ ရုပ်တုံးရုပ်ခဲတည်းဟူသော ရုပ်ဃန အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးလျက် ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ရှုမြင်နိုင်ပါက သိမ်းဆည်းနိုင်ပါက သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဥပစာရသမာဓိ အမည်ရသော မုချအားဖြင့် ခဏိကသမာဓိဟု ခေါ်ဆိုသော ခဏိကသမာဓိသို့ ဆိုက်ရောက်ပြီ ဖြစ်၏။ ထိုခဏိကသမာဓိကိုကား မတားမြစ်ပါ။ ထိုကဲ့သို့သော ခဏိကသမာဓိသို့ ဆိုက်အောင်ကား သမာဓိကို ထူထောင်ရမည်သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပါသည်။ ခဏိကသမာဓိ အကြောင်း အပြည့်အစုံကို ပထမတွဲ၌ ပြန်ကြည့်ပါ။

အောက်ပါ အမှတ် (၃) ပုဂ္ဂိုလ်ကား ယုဂနန္ဒနည်းကို ပွားများအားထုတ်သူ ရဟန်းတော်ပင်ဖြစ်၏။ ထမ်းပိုး တစ်ခု၌ နွားနှစ်ကောင်ကို ယှဉ်စုံ ကထားသကဲ့သို့ သမထနှင့် ဝိပဿနာကို ယှဉ်တွဲ၍ အားထုတ်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်ပင် ဖြစ်၏။

၃။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းတော်သည် သမထ-ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ ပွားများ၏။ သမထ-ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ ပွားများသော ထိုရဟန်းတော်အား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယမဂ်သည်) ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းသည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်း-တော်အား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ = ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ အနုသယတို့သည် ကင်းပျောက် ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ (အံ၊၁၊၄၇၅။)

ယုဂနန္ဒ ဘာဝေတီတိ ယုဂနန္ဒ ကတွာ ဘာဝေတီ။ တတ္ထ တေနော စိတ္တေန သမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇိတွာ တေနော သင်္ခါရေ သမ္ပသိတုံ န သက္ကာ။ အယံ ပန ယာဝတာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတိ၊ တာဝတာ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ ယာဝတာ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ၊ တာဝတာ သမာပတ္တိယော သမာပဇ္ဇတိ။ ကထံ? ပဌမဇ္ဈာန် သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော ဝုဠာယ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ၊ သင်္ခါရေ သမ္ပသိတွာ ဒုတိယဇ္ဈာန် သမာပဇ္ဇတိ။ တတော ဝုဠာယ ပုန သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ သင်္ခါရေ သမ္ပသိတွာ တတိယဇ္ဈာန်။ ပ။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇတိ၊ တတော ဝုဠာယ သင်္ခါရေ သမ္ပသတိ။ ဧဝမယံ သမထဝိပဿနံ ယုဂနန္ဒ ဘာဝေတီ နာမ။ (အံ၊၄၊၂၃၄၆။)

ယုဂနန္ဒနည်းကို ပွားများ၏ ဟူသည် သမထ-ဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ = ယှဉ်စုံဖွဲ့၍ ပွားများ၏။ ထိုသို့ ပွားရာ၌ ထိုစိတ်ဖြင့်ပင်လျှင် ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ ထိုစိတ်ဖြင့်ပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းပေ။ ဤယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည်ကား အကြင်မျှ-လောက်သော ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ဝင်စား၏။ ထိုမျှလောက်သော ဈာန်သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ အကြင်မျှလောက်သော ဈာန်သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုမျှလောက်သော ဈာန်သမာပတ်တို့ကို ဝင်စား၏။ အဘယ်သို့ ပွားများ အားထုတ်-သနည်းဟူမူ? — ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုပထမဈာန်မှ ထ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို (= ပထမဈာန် နာမ်တရား = ပထမဈာန် သင်္ခါရတရားတို့ကို) လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးနောက် ဒုတိယဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ထိုဒုတိယဈာန်မှ ထ၍ ဒုတိယဈာန် သင်္ခါရတရား (= ဒုတိယဈာန် နာမ်တရား)တို့ကို တစ်ဖန် လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြန်၏။ ယင်း ဒုတိယဈာန် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပြီး-နောက် တတိယဈာန်သမာပတ်ကိုပ။ နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားပြန်၏။ ထို နေဝ-သညာနာသညာယတနဈာန်မှ ထ၍ နေဝသညာနာသညာယတန သင်္ခါရတရား = နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့ ပွားများသည်ရှိသော် ဤယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် သမထဝိပဿနာကို အစုံဖွဲ့၍ ပွားများသည် မည်၏ = ယုဂနန္ဒနည်းကို ပွားများသည် မည်၏။ (အံ၊၄၊၂၃၄၆။)

ဤယုဂနန္ဒနည်းမှာ အများနားလည်နေသော ယုဂနန္ဒနည်းနှင့် မတူသည်ကိုကား အသင်သူတော်ကောင်း-သည် သတိပြုသင့်၏။ ဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သော သူတော်ကောင်းတို့၏ အရာသာ ဖြစ်ချေသည်။ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပိုင်းသို့ ရောက်ရှိလာသော အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဤအချိန်တွင် ဤ ယုဂနန္ဒနည်းကို ဦးစားပေး၍ ရှုပွားရန် အထူး သင့်လျော်လှပေသည်။ တစ်ဖန် အမှတ် (၄) ပုဂ္ဂိုလ်ကို ဆက်လက်၍ ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

၄။ ငါ့ရှင်တို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းတော်အား တရားတို့၌ ပျံ့လွင့်ခြင်း ‘မဗ္ဗဒ္ဓစ္စ’သည် အထူးသဖြင့် ယူထားအပ်သော စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ငါ့ရှင်တို့ . . . အကြင်အခါ၌ ထိုဝိပဿနာစိတ်သည်

(ဂေါစရဇ္ဈတ္တ) နိဗ္ဗာန်၌သာလျှင် ကောင်းစွာတည်နေ၏။ ကောင်းစွာ နှစ်နေ၏။ ကောင်းစွာ တည်ကြည်နေ၏။ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထားနိုင်၏။ ထိုအခါ ထိုရဟန်းအား မဂ်သည် (= သောတာပတ္တိမဂ်သည် သို့မဟုတ် လောကီယမဂ်သည်) ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုရဟန်းသည် ထိုမဂ်ကို မှီဝဲ၏။ ပွားများ၏။ ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြု၏။ ထိုမဂ်ကို မှီဝဲသော ပွားများသော ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုရဟန်းအား သံယောဇဉ်တို့သည် ပျောက်ပျက်ကုန်၏ = ပယ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ အနုသယတို့သည် ကင်းပြတ် ရုပ်သိမ်းချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။

ငါ့ရှင်တို့ . . . ရဟန်းယောက်ျားဖြစ်စေ၊ ရဟန်းမိန်းမဖြစ်စေ မည်သူမဆို တပည့်တော်၏ အထံ၌ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ပြောကြား၏။ ထိုရဟန်းယောက်ျား ထိုရဟန်းမိန်းမ အားလုံးသည် ဤမဂ်လေးပါးတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ တစ်ပါးပါးဖြင့်လည်းကောင်း အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ခြင်းကို ပြောကြား၏ဟု မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ (အံ၊ ၁၁၄၇၅-၄၇၆။)

ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတန္တိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု ဒသဝိပဿနုပက္ကိလေသသင်္ခါတေန ဥဒ္ဓစ္စေန ဝိဂ္ဂဟိတံ၊ သုဂ္ဂဟိတန္တိ အတ္ထော။ (အံ၊ ၁၁၄၇၆။)

ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသန္တိ ဩဘာသာဒီသု အရိယဓမ္မောတိ ပဝတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စံ ဝိက္ခေပေါ ဓမ္မဒ္ဓစ္စံ၊ တေန ဓမ္မဒ္ဓစ္စေန ဝိပဿနာဝိထိတော ဥဂ္ဂမနေန ဝိရူပံ ဂဟိတံ ပဝတ္တိယမာနံ ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသံ။ (အံ၊ ၁၁၄၇၇။)

သမထ ဝိပဿနာ ဘာဝနာတို့ကို ပွားများအားထုတ်ရာ၌ ဩဘာသစသော ဥပက္ကိလေသတရားတို့ ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ ယင်းဩဘာသစသည်ကိုပင် အရိယဓမ္မဟု ခွဲယူလျက် ဖြစ်ပေါ်လာသော စိတ်ကား မူလကမ္မဋ္ဌာန်းအာရုံမှ ပျံ့လွင့်သွားသော ဓမ္မဒ္ဓစ္စပင်တည်း။ ယင်းဓမ္မဒ္ဓစ္စဖြင့် ကောင်းစွာယူထားအပ်သော စိတ်ကား ဓမ္မဒ္ဓစ္စဝိဂ္ဂဟိတမာနသအမည်ရသော စိတ်ပင်တည်း။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) နှလုံးသွင်း၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းနေရာက ဩဘာသ စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာသော် ယင်းဩဘာသ စသည်ကိုပင် အရိယဓမ္မဟု နှလုံးသွင်းမိသဖြင့် ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်းသွားသော စိတ် ဖြစ်၏။ ထိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်နေသောအခါ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ မသိတော့ပေ။ သို့သော် သပ္ပါယ (၇)ပါး စသည်တို့ကို ရရှိသောအခါ၌ကား ယင်း ဥပက္ကိလေသတရားတို့ကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်၍ ဝိပဿနာလမ်းကြောင်းပေါ်သို့ တစ်ဖန်ပြန်၍ ရောက်ရှိသွားပြန်၏။ ဆက်လက်၍ ကြိုးပမ်းရာ ဝိပဿနာ လမ်းကြောင်းကို လွှမ်းမိုးလျက် ဂေါစရဇ္ဈတ္တအမည်ရသော ထိုနိဗ္ဗာန်အာရုံ၌သာလျှင် ကောင်းစွာ တည်နေပေသည်။ (အံ၊ ၁၁၄၇၆-၁၄၇၇။)

ဒိသာကာက - ကျီး

တံ ပနေတံ သစေ သန္တိပဒံ နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ၊ သဗ္ဗံ သင်္ခါရပ္ပဝတ္တံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ နိဗ္ဗာနမေဝ ပက္ခန္တတိ။ နော စေ နိဗ္ဗာနံ သန္တတော ပဿတိ၊ ပုနပျုနံ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဟုတွာ ပဝတ္တတိ သာမုဒ္ဓိကာနံ ဒိသာကာကော ဝိယ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၄-၂၉၅။)

ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ပူပန်ခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရာ ဖြစ်သော အမတဓာတ် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း = သင်္ခါရပ္ပဝတ္တံကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာလျှင် ပြေးဝင်သွား၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၄-၂၉၅။)

သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ရှုနေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှခြင်း သန့်ရှင်းခြင်း ရဲရင့်ခြင်းဟူသော အင်္ဂါရပ်များ စုံညီခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုခြင်းသည် ပြီးစီးလတ်သော် ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်၍ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာ၏။ ယင်းသို့ ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိလာသဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်အားလျော်သော အနုလောမဉာဏ်၏ အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍ နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် မြင်သည် မည်၏။ ထိုသို့ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည်လည်း အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရပုဂ္ဂိုလ်ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်သည် မည်ပေသည်။ ဤအပိုင်းတွင် ဤအထက်ပါ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူတဉာဏ်တို့နှင့်တကွ တစ်ခုတည်းအဖြစ်သို့ ဆောင်၍ ဧကတ္တနည်း၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဟူ၍ပင် ဆိုထားသည် မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၅၉-၄၆၀။)

နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မမြင်သေးငြားအံ့ = ထိုရွှေ့လောက် နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သော အားဖြင့် မမြင်သေးသမျှ ကာလပတ်လုံး သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း မရင့်ကျက်သေးပေ။ ထိုသို့ မရင့်ကျက်သေးပါက သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် မမြင်နိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ မမြင်နိုင်သေးငြားအံ့ — ယင်းသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အဖန်တလဲလဲ သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကိုလည်းကောင်း၊ ရှုသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အပျက်ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုနေ၏။ သမုဒြာကို ကူးသန်းသွားလာကုန်သော သင်္ဘောသားတို့၏ အရပ်မျက်နှာကို သိသော ဒိသာကာက ကျီးကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၄-၂၉၅။)

ရှေးယခင် ခေတ်ဟောင်းက သမုဒြာကို ကူးကုန်သော သင်္ဘောသားတို့သည် လှေသင်္ဘောသို့ တက်စီးကြကုန်သည် ရှိသော် အရပ်မျက်နှာကို ကြည့်သော သိသော ဒိသာကာက မည်သည့် ကျီးကို ယူဆောင်၍ သွားတတ်ကြကုန်၏။ ထိုသင်္ဘောသားတို့သည် လှေသင်္ဘောသည် လေပြင်းမုန်တိုင်းဒဏ်ကြောင့် သွားနေကျ လမ်းကြောင်းမှ တိမ်းစောင်း၍ လမ်းလွဲသို့ ရောက်ရှိသွားသောအခါ ဆိပ်ကမ်းများ မထင်မရှား ဖြစ်လာတတ်၏။ ထိုအခါ၌ ဒိသာကာက ကျီးကို လွှတ်လိုက်ကြကုန်၏။ ထိုကျီးသည် လင်းယဉ်တိုင်ဖျားမှ ကောင်းကင်သို့ ပျံတက်၍ အရှေ့အနောက် တောင် မြောက် ဟူသော တူရူအရပ်၊ အထောင့်အရပ်ဟူသော အလုံးစုံသော အရပ်မျက်နှာတို့သို့ လှည့်လည်၍ ပျံသန်းကြည့်လေ၏။ ထိုထိုအရပ်သို့ တစ်ခုပြီး တစ်ခု အစဉ်သဖြင့် ပျံသန်းကြည့်လေရာ ကမ်းကို အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ ထိုမြင်ရာ ကမ်းဘက်သို့သာလျှင် ပျံသန်းသွားလေ၏။ အကယ်၍ ကမ်းကို မမြင်ငြားအံ့၊ အဖန်တလဲလဲ လှေသင်္ဘောသို့ပင် ပြန်လာ၍ လင်းယဉ်တိုင်ထိပ်၌သာလျှင် နားနေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ပူပန်ခပ်သိမ်းမှ ငြိမ်းအေးရာဖြစ်သော အမတဓာတ် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီးကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မြင်ငြားအံ့၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရပုဂ္ဂိုလ်ကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်သို့သာလျှင် ပြေးဝင်သွား၏။ နိဗ္ဗာန်ကို ငြိမ်သက်သောအားဖြင့် အကယ်၍ မမြင်သေးငြားအံ့၊ အဖန်တလဲလဲ သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅။)

ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် မန်းဖျား = စကောဖျား၌ လှိမ့်အပ် ဆင့်အပ်သော မုန့်ညက်ကဲ့သို့လည်းကောင်း၊ ဝါဖန်လေးငယ်ဖြင့် ခတ်အပ်သော အစေ့ထုတ်ထားပြီးသော ဝါဂွမ်းကဲ့သို့လည်းကောင်း အထူးထူး အပြားပြား အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ဘယနှင့် နန္ဒီဟူသော အစွန်းနှစ်ဘက်ကို ပယ်၍၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ စသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း၏ အထွတ်အထိပ်သို့

ရောက်ရှိနေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူရှုသကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တစသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိစစ်ခြင်း၌လည်း လျစ်လျူရှုသည်ဖြစ်၍ အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာဟူသော သုံးမျိုးသော အနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် တည်နေပေ၏။ ဤသို့ တည်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် —

- ၁။ သုံးမျိုးသော ဝိမောက္ခမုခ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍၊
- ၂။ (၇)မျိုးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ခွဲခြမ်းဝေဖန်ခြင်းငှာ အကြောင်းတရား ဖြစ်၍ နေပေသည်။

ဝိမောက္ခမုခ (၃) မျိုး

အနိစ္စတော မနသိကရောန္တော အဓိမောက္ခဗဟုလော အနိမိတ္တံ ဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ ဒုက္ခတော မနသိကရောန္တော ပဿဒ္ဓိဗဟုလော အပ္ပဏိဟိတံ ဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ အနတ္တတော မနသိကရောန္တော ဝေဒဗဟုလော သုညတဝိမောက္ခံ ပဋိလဘတိ။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၆။)

အနိစ္စာနုပဿနာ = အနိမိတ္တဝိမောက္ခ

သင်္ခါရတရားတို့ကို ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဥပါဒ်စွန်း ဘင်စွန်းကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလျက် အနိစ္စဟု ရှု၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်တည်း။ ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် - “ဥဒယတော ပုဗ္ဗေ သင်္ခါရာ နတ္ထိ = ဖြစ်ခြင်း (= ဥဒယ) မှ ရှေး၌ သင်္ခါရတရားတို့သည် မရှိကုန်” ဟူ၍ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ သွားရာဂတိကို သို့မဟုတ် ဆက်လက်ဖြစ်ပုံကို ကောင်းစွာလိုက်၍ ရှာသည်ရှိသော် - “ဝယတော ပရံ န ဂစ္ဆန္တိ၊ ဧတ္ထေဝ အန္တရဓာယန္တိ = ပျက်ခြင်း (= ဘင်) မှ နောက်ကာလ၌ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဆက်၍ မသွားကုန်၊ ဤ ပျက်ရာ ဘင်ကာလ၌ပင်လျှင် ကွယ်ပျောက်ကုန်၏”ဟု သင်္ခါရတရားတို့၏ သွားရာ ခရီးအားဖြင့် ကောင်းစွာ သုံးသပ်၏။ ယင်းသို့ သုံးသပ်သော အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကုန်တတ် ပျောက်တတ်သော ခယသဘောအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့သည် ထင်လာကုန်၏။ အဓိမောက္ခဗဟုလ = ယုံကြည်ချက် သဒ္ဓိန္ဒြေ အဖြစ်များလာ၏။ သင်္ခါရနိမိတ်မှ ကင်းဆိတ်သည့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော ဝိမောက္ခကို ရရှိနိုင်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅-၂၉၆ - ကြည့်။)

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု တွင်တွင် ရှုနေရာ၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်တို့၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမှု အရှိန်အဝါ သတ္တိထူးကြီးကို ခံယူရသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် ဣန္ဒြေစုံညီ၍ ရင့်ကျက်လာသောအခါ သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တအမည် ရသော နိဗ္ဗာနဓာတ်ကို အနိမိတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ အနိမိတ္တအမည် ရသော နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အနိမိတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာနဓာတ်၌ အာရုံပြုသောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် **အနိမိတ္တ**လည်း အမည်ရ၏။ ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရ၏။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် **မုခ**လည်း အမည်ရ၏။

ထို့ကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သူမြတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ရှုသော အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် နိမိတ္တ၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို အားထုတ်လတ်သော် “အကြင် နိဗ္ဗာန်၌ ဤသင်္ခါရနိမိတ်သည် အချင်းခပ်သိမ်း မရှိ၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အနိမိတ္တ မည်၏”ဟု အနိမိတ္တ အခြင်းအရာ

အားဖြင့် နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကို အရိယမဂ်နှင့် စပ်စေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **အနိမိတ္တဝိမောက္ခ** သို့မဟုတ် **အနိမိတ္တဝိမောက္ခမုခ** အမည်ရပေသည်။ ထိုအရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြု၏ ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။

(ပဋိသံ၊ ၂၄၄-၂၅၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅-၂၉၆ - ကြည့်ပါ။)

နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၏ ထိုသို့သော အနိမိတ္တာကာရ = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော အခြင်းအရာကို အရိယမဂ်သည်လည်း မပြုအပ်၊ ဝိပဿနာဉာဏ်သည်လည်း မပြုအပ်။ စင်စစ်သော်ကား သဘာဝအားဖြင့်သာ ပြီး၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသည် တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းတရားတို့က မပြုပြင်အပ်သော အသင်္ခတ-ဓာတ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို အနိမိတ္တ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ကို အနိမိတ္တဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၆ - ကြည့်ပါ။)

သဒ္ဓိန္ဒြေ အပြစ်များပုံ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လာရာ အထူးသဖြင့် **အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်**သည် ထက်မြက်စူးရှလာ၏၊ ရဲရင့်လာ၏။ ထိုအခါ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် သဒ္ဓိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလာ၏။ မှန်ပေသည် — အားထုတ်ခါစ၌ “သင်္ခါရ တရားတို့သည် အနိစ္စဖြစ်ကုန်၏”ဟု ယုံကြည်ခြင်း သဒ္ဓါမျှဖြင့် ကျင့်လာ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် လွန်ကဲခြင်း အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်လာလတ်သော် ရွက်နုစသည့် သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓလောက၌ ဩဇ္ဈမကရုပ်တို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုကို ဉာဏ်ဖြင့် မြင်သကဲ့သို့ ဉာဏ်၌ ထင်နေသကဲ့သို့၊ အလားတူပင် ပတ္တမြား ရွှေ စသည်တို့၌လည်း ဩဇ္ဈမကရုပ် ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စဖြစ်မှုကို အလွန်အကဲနှင့် တကွ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်နေ၏။

[မှတ်ချက် — ရူပသတ္တက ရှုနည်းဝယ် ဓမ္မတာရုပ် ရှုသည့်အပိုင်းကို အသင်သူတော်ကောင်းသည် ပြန်လည်၍ အာရုံယူထားပါ။ သစ်ရွက်နုစသည်တို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပတ္တမြား ရွှေ စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ရောင်ဖြင့် ထိုးစိုက်၍ ယင်းတို့၌ တည်ရှိနေသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုလိုက်သောအခါ ဥတုဇုဩဇ္ဈမကရုပ် = ရုပ်ကလာပ် တစ်ခုတစ်ခု အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဇော-ဓာတ် ဥတုကြောင့် ရွှေ့နောက် အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်လျက် အထပ်ထပ် ဖြစ်နေသော ဩဇာလျှင် (၈)ခုမြောက် ရှိသော ရုပ်တရား အစုအပုံဟူသော သင်္ခါရတရား အစုအပုံကိုသာ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တွေ့မြင်နေမည် ဖြစ်၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကြိတ်ချေလိုက်သောအခါ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘောကိုသာ လွန်လွန်ကဲကဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် တွေ့မြင်နေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။]

သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ထိုသို့ ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်နေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ —

“သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဝတ သော ဘဂဝါ = ထိုဘုရားရှင်သည် မဖောက်မပြန် ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင် မှန်စွာ သင်္ခါရ ဝိကာရ လက္ခဏာ နိဗ္ဗာန် ပညတ်တည်းဟူသော သိသင့် သိထိုက်သည့် ဧဿုဓမ္မတရား ငါးပါး တို့ကို သိတော်မူသည့် သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင် စင်စစ် ဖြစ်တော်မူပါပေစွတကား”ဟု —

ဆရာဖြစ်တော်မူသော ဘုရားရှင်၏ အပေါ်၌ အလွန်အားကြီးသော ယုံကြည်မှု သဒ္ဓါတရားသည် ဖြစ်ပေါ် လာ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါမိမောက္ခ အဖြစ်များသည်လည်းကောင်း၊ လွန်ကဲသော

သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံသည်လည်းကောင်း ဖြစ်ရပေသည်။ ထိုသို့ သဒ္ဓါတရားနှင့် ပြည့်စုံနေသော သဒ္ဓါန္တေ လွန်ကဲနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အဓိစိတ္တအမည်ရသော ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အနုလောမဉာဏ် စသည့် ဉာဏ်စဉ် အဆင့်ဆင့်သို့ တက်ရောက်၍ အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ်၌ ပြေးဝင်ခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် **အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခမုခ** အမည်ရပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၁-၄၆၂။)

ဒုက္ခာနုပဿနာ = အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ

သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ရှုပွားလာရာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အထင်များ သဖြင့် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် ဦးစားပေး၍ တွင်တွင် ရှုနေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြနေ၏။ ထိုသို့ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်က သင်္ခါရတရားတို့၏ ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြနေသဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘာဝနာစိတ်သည် ထိတ်လန့်လာ၏။ ကြောက်-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ (ဉာဏဘယ ဟူလို)။ ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ သဘောမှန်ကို = ဖြစ်-ပျက် ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အနှိပ်စက်ခံရမှု ဒုက္ခသဘောမှန်၊ ပြိုပြို ပျက်ပျက်နေသဖြင့် ကြောက်လန့်-ဖွယ်ကောင်းသည့် ဒုက္ခသဘောမှန်ကို ထင်ရှားပြခြင်းဖြင့် ထိတ်လန့်စေအပ်သော ဒုက္ခာနုပဿနာ ဘာဝနာစိတ်-သည် ကောင်းမြတ်မှန်ကန်သော သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၌ စိတ်ကို ကောင်းစွာ ထက်မြက်စေသည် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခာနုပဿနာ ဘာဝနာစိတ်သည် စိတ်ကို ထိတ်လန့်စေခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။ သမ္မာပဋိပတ်ကျင့်စဉ်၌ ထက်မြက်စေခြင်းငှာလည်း ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယင်းဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်တလဲလဲ ကြိုးစားအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် “သင်္ခါရတရားတို့ကား ဒုက္ခတို့သာတည်း၊ ထိုသင်္ခါရတရားတို့၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည်ကား သုခစင်စစ်တည်း”ဟု ဤသို့ နှလုံးသွင်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီး၏ ငြိမ်းအေးမှု မွန်မြတ်မှု ချမ်းသာမှု = သန္တ-ပဏီတ-သုခ၏အဖြစ်ကို နှလုံးသွင်းလျက် ရှိနေရကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အမြဲမပြတ် နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း ပီတိပါမောဇ္ဇတရားနှင့် ယှဉ်နေခြင်းကြောင့် **ပဿဒ္ဓိဗဟုလ** = ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များ၍ နေပေ၏။

ထိုသို့ ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များသောကြောင့် လွန်ကဲသော **သမာဓိန္တေ**ကို ရရှိသဖြင့် ရာဂပဏီမိ ဒေါသပဏီမိ မောဟပဏီမိ = သင်္ခါရတရားတို့၌ ရာဂ ဒေါသ မောဟ ဟူသော တောင့်တခြင်းသည် ဝေးကွာသွား၏။ ရာဂ-ပဏီမိ စသည်မှ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ထိုဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် **အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ** အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သွားပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်သည်ရှိသော် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရာဂပဏီမိ စသည်၏ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းကို ပြုလုပ်သဖြင့် ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ စိတ်ညွတ်ကင်းရှိုင်းလျက် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဿနာဉာဏ်ကို အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်မိစေ၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အပ္ပဏီဟိတကာရ = ရာဂစသော တောင့်တခြင်းကင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် **အပ္ပဏီဟိတ** အမည်ရပေသည်။ ဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရပေသည်။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကြောင့် **မုခ**လည်း

အမည်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ**လည်း မည်ပေသည်၊ **အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခမုခ**လည်း မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅-၂၉၆။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၂ - ကြည့်ပါ။)

အနတ္တာနုပဿနာ = သုညတဝိမောက္ခ

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှုလာရာ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်အမြင်သန်သဖြင့် အနတ္တာနုပဿနာကို တွင်တွင်ကြီး နှလုံးသွင်းနေ၏။ ယင်းအနတ္တာနုပဿနာ၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူသော အယူမှားမှ ဝေးကွာသွား၏။ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က အတ္တရှိ၏ဟု စွဲယူမှု အတ္တစွဲမှ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို ဝေးကွာသွားအောင် ပြုလုပ်ပေး၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်မှု အတ္တ-သုညတသဘောသို့ ဉာဏ်အမြင် ဆိုက်နေ၏။ သင်္ခါရတရားတို့သည် သုညတသဘောအားဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်၌ ထင်လာကုန်၏။ ယင်းအတ္တ-သုညတသဘောတရား၏ သိမ်မွေ့သော ဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သောကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ပွားများအားထုတ်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပညိန္ဒြေ အဖြစ်များလာ၏။ (ဤ၌ ပညိန္ဒြေဟူသည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စသဘော ဒုက္ခသဘော အထူးသဖြင့် အနတ္တသဘောတို့ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း ရှင်းရှင်းလင်းလင်းကြီး သိမှုကို ဆိုလိုပေသည်။) ထိုသို့ ပညိန္ဒြေ အဖြစ်များသောကြောင့် လွန်ကဲသော ပညိန္ဒြေကို ရရှိသဖြင့် မောဟ = အဝိဇ္ဇာလည်း ဝေးကွာသွား၏။ (သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက် သဘောမှန်တို့ကို မသိမှုကား မောဟ = အဝိဇ္ဇာပင်တည်း။) ယင်းသို့ မောဟ = အဝိဇ္ဇာ၏ ဝေးကွာမှုကြောင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ကို ပွားများအားထုတ်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ **သုညတဝိမောက္ခ** အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု စွဲယူမှု အတ္တစွဲမှ ဝေးကွာသွားသဖြင့် အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်က ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်ကို အတ္တစွဲမှ ဝေးကွာသွားအောင် ပြုလုပ်ပေးသဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သုညတဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို နှလုံးသွင်း ညွတ်ကိုင်ရှိုင်းလျက် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ အမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်မိစေ၏။ ဤသည်ကိုပင် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့ကို သူစိမ်းပြင်ပ ပရအားဖြင့် ရှုခြင်းကြောင့် သုညတဓာတ်သို့ စိတ်သည် ပြေးသွားသက်ဝင်သွား၏ ဟု ဆိုပေသည်။

အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတာကာရ = သုညတအခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်ကို **သုညတ**ဟူ၍ သိပါလေ။ ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဆိုင်ရာကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဝိမောက္ခ**လည်း အမည်ရ၏။ သတ္တလောက အမည်ရသော သတ္တဝါအပေါင်း၏ လောကသုံးပါးမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သောကြောင့် **မုခ**လည်း အမည်ရ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအရိယမဂ်သည် **သုညတဝိမောက္ခ** သို့မဟုတ် **သုညတဝိမောက္ခမုခ** မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅-၂၉၆။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၂။)

မုချ နှင့် ပရိယာယ်

အဘိဓမ္မာ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ၊ ၁၊ ၈၄-၈၅။) ၌ **အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ၊ သုညတဝိမောက္ခ** ဟု ဝိမောက္ခ နှစ်မျိုးကိုသာ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းဟောကြားထားတော်မူသည့် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်ကား ပရမတ္ထဒေသနာတော်ဖြစ်သဖြင့် မုချအားဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဒေသနာတော်ပင် ဖြစ်သည်။

ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (ပဋိသံ၊ ၂၆၂-၂၆၃။) စသည့် သုတ္တန်ဒေသနာတော်တို့၌ကား သုတ္တန္တိက ပရိယာယ် အားဖြင့် **သုညတဝိမောက္ခ၊ အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၊ အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခ** ဟု ဝိမောက္ခသုံးမျိုးကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။

အရိယမဂ္ဂဉာဏ်သည် ယင်းဝိမောက္ခ အမည်များကို ရရှိခြင်းမှာ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရိယမဂ္ဂဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ဆိုက်ရောက်လာပုံ အခြင်းအရာအားဖြင့်သာ ရရှိခြင်းဖြစ်သည်။

အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟု စွဲယူမှု နိစ္စနိမိတ်ကို၊ ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ သုခဟု စွဲယူမှု သုခနိမိတ်ကို၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တဟု စွဲယူမှု အတ္တနိမိတ်ကို ဝိပဿနာအခိုက်ဝယ် တဒင်္ဂအားဖြင့် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်အခိုက်ဝယ် သမုစ္ဆေဒအားဖြင့် ဖျက်ဆီးလျက် စွန့်လွှတ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤသုံးမျိုးသော အနုပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်ကို စွန့်လွှတ်သောကြောင့် ယင်းနိမိတ်တို့မှ လွတ်သောကြောင့် **အနိမိတ္တဝိမောက္ခ** အမည်ရသည်ကား မှန်၏။

သို့သော် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးသည်ကား သင်္ခါရနိမိတ် လုံးလုံး ကင်းဆိတ်နေသောကြောင့် အနိမိတ္တတရားစစ် အဖြစ်ကြီး ဖြစ်တော်မူ၏။ အထက်ပါ အနိစ္စာနုပဿနာ စသော သုံးမျိုးသော အနုပဿနာတို့ကား သင်္ခါရတရားတို့ကိုသာလျှင် အာရုံယူ၍ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော တရားများ ဖြစ်ကြသဖြင့် စင်စစ် သင်္ခါရနိမိတ်မှ မလွတ်မြောက်သေးပေ။

အနိမိတ္တဝ္ဋ ဘာဝေဟိ၊ မာနာနုသယမုဇ္ဈဟ။ (ခု၊ ၁၊ ၃၂၉။)

အနိမိတ္တာနုပဿနာကို ပွားများပါ။ မာနာနုသယကို ပယ်နုတ်ပါဟု ဝိဇယသုတ္တန်စသော ထိုထိုသုတ္တန် ဒေသနာတော်တို့၌ အနိမိတ္တာနုပဿနာကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထိုဝိပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် ဓုခနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်တို့ကို ခွာပင်ခွာငြားသော်လည်း မိမိဝိပဿနာဉာဏ် ကိုယ်တိုင်က သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံတို့၌သာလျှင် လှည့်လည်ကျက်စားနေရတုန်း ရှိနေသေးသည့်အတွက် သနိမိတ္တတရားသာ = သင်္ခါရနိမိတ်ရှိသော တရားသာလျှင် ဖြစ်နေသေး၏။ သင်္ခါရနိမိတ်ကို မစွန့်နိုင်သေးသောကြောင့် မုချအားဖြင့် အနိမိတ္တ မမည်ပေ။ နိစ္စနိမိတ် ဓုခနိမိတ် သုခနိမိတ် အတ္တနိမိတ်တို့ ကင်းဆိတ်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်း ပရိယာယ်အားဖြင့်သာ အနိမိတ္တ အမည်ရခြင်း ဖြစ်သည်။ မုချအားဖြင့်ကား သုညတမည်သည်လည်းကောင်း၊ အပ္ပဏီဟိတမည်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေ၏။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏လည်း အရိယမဂ္ဂသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ္ဂခဏ၌ ဝိမောက္ခကို ထုတ်ဆောင် ဟောကြားထားတော်မူအပ်၏။ ထိုသို့ ထုတ်ဆောင်ဟောကြားထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခနှင့် သုညတဝိမောက္ခ နှစ်မျိုးကိုသာလျှင် အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၆-၂၉၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၂-၄၆၃ - ကြည့်ပါ။)

တစ်နည်း — အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်ကား ပရမတ္ထဒေသနာ= မဖောက်မပြန် မှန်ကန်သော အနက်ကို ဟောသော ဒေသနာတော်ဖြစ်၏။ အနိမိတ္တအမည်ရသော အရိယမဂ္ဂသည်လည်း ပရမတ္ထအားဖြင့် အကြောင်း

ချို့တဲ့သည်သာလျှင် ဖြစ်နေ၏။

အနိစ္စာနုပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် အနိမိတ္တဝိမောက္ခကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စသည်တို့၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုအနိစ္စာနုပဿနာ ဘာဝနာလုပ်ငန်းရပ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနိမိတ္တဝိမောက္ခ အမည်ရသော အရိယမဂ်တရား၌လည်း သဒ္ဓိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလျက်ရှိ၏။ ထိုသဒ္ဓိန္ဒြေသည် အရိယမဂ္ဂင် (၈)ပါး၌ အကျိုးဝင်သော တစ်ခုသော အင်္ဂါရပ်မျှသော်လည်း မဖြစ်ပေ။ သဒ္ဓိန္ဒြေသည် မိမိကိုယ်တိုင်က မဂ္ဂင်တရား မဟုတ်ခြင်းကြောင့် မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။

ဤအနိမိတ္တဝိမောက္ခမှ တစ်ပါးသော အခြားတစ်ပါးသော ဝိမောက္ခတို့၌ ဒုက္ခာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခကို၊ အနတ္တာနုပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် သုညတဝိမောက္ခကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုနှစ်ပါးသော ဝိမောက္ခတို့တွင် အပ္ပဏီဟိတဝိမောက္ခဖြင့် သမာဓိန္ဒြေသည်၊ သုညတဝိမောက္ခဖြင့် ပညိန္ဒြေသည် လွန်ကဲလျက်ရှိ၏။ ထိုသမာဓိန္ဒြေ ပညိန္ဒြေတို့ကား အရိယမဂ်၏ အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်ကြ၏။ မဂ္ဂင် (၈)ပါးတွင် ပါဝင်ကြ၏။ ထိုသို့ အရိယမဂ်တရား၏ အင်္ဂါရပ်များ ဖြစ်ကြသောကြောင့် မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားအား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကြကုန်၏။

ဤသို့ ခပ်သိမ်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့်လည်း အနိမိတ္တဝိပဿနာသည် မိမိကိုယ်တိုင်က မိမိလာရာ လမ်းကြောင်း၌ ရပ်တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သောကြောင့် အနိမိတ္တမဂ်ကို အဘိဓမ္မာ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ မဟောအပ် မယူအပ်ဟု မှတ်ပါ။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၅-၂၉၆-၂၉၇။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၆၇-၂၆၈-၂၆၉။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၂-၄၆၃ - ကြည့်ပါ။)

သုညတ အမည်ရပုံ

ဤအရာ၌ သုညတဟူသည် လောကုတ္တရာမဂ်တရား၏ နာမည် ဖြစ်၏။ ထိုလောကုတ္တရာမဂ်သည် —

- ၁။ အာဂမန = အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာ၊
- ၂။ သဂုဏ = မိမိဟူသော အရိယမဂ်၏ဂုဏ်၊
- ၃။ အာရမ္မဏ = အာရုံ = နိဗ္ဗာန် —

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သုညတ ဟူသော အမည်ကို ရရှိ၏။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု ရှု၏။ သို့သော် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ရှုရုံသက်သက်မျှဖြင့် အနတ္တဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်ရုံသက်သက်မျှဖြင့်ကား သင်္ခါရတရားတို့မှလည်းကောင်း ဝဋ်ဒုက္ခတို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်တတ်သောကြောင့် ထမြောက်လျက် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားတတ်သောကြောင့် ဝဋ်ဒုက္ခအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ အနိစ္စအားဖြင့် လည်းကောင်း = အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုခြင်းငှာ သင့်မြတ်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးမျိုးသော အနုပဿနာသို့ စိတ်ကို တက်ရောက်စေ၍ စိတ်ကို တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်လျက် လှည့်လည်ရှုပွားနေ၏။ (ဝိပဿနာစိတ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက်သို့ ရောက်လိုက် ဒုက္ခအချက်သို့ ရောက်လိုက် အနတ္တအချက်သို့ ရောက်လိုက်အားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို သုံးသပ်လျက် လှည့်လည်

ရှုပွားနေသည် ဟူလို။) သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါသည် ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို အတ္တမှ ကင်းဆိတ်၏သာ ဟူ၍ သုညချည်းသာ= သုညတချည်းသာ ဟူ၍ ရှုနေ၏။ ဤဝိပဿနာသည် သုညတဝိပဿနာ= သုညတာနုပဿနာ မည်၏။ (မူလက အနတ္တာနုပဿနာကို အခြေတည်လာသောကြောင့် အရိယမဂ်သို့ ဝင်ခါနီးဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါ အခိုက်အတန့်၌ သင်္ခါရ တရားတို့ကို သုညတဟု ရှုတတ်သော အနတ္တာနုပဿနာသာ ဖြစ်ရမည် ဟူလိုသည်။) ထိုဝုဋ္ဌာနဂါမိနိပဋိပဒါ- သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အကျင့်အရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား သုညတဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့လျှင် အရိယမဂ်သည် မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာကြောင့် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

နောက်တစ်မျိုးကား ထိုအရိယမဂ်သည် ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှ ကင်းဆိတ်၏။ ထိုသို့ ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်သည် အရိယမဂ်၏ ဂုဏ်ပင် ဖြစ်၏။ ယင်းမိမိ၏ ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်မှု ဂုဏ်ကြောင့်လည်း အရိယမဂ်သည် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

တစ်ဖန် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သုညတ ဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုသုညတ မည်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ- သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်သည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကြောင့်လည်း သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုသုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ကြောင်း အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့တွင် သုတ္တန်ဒေသနာတော် နည်းအားဖြင့် မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အရိယမဂ်သည် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိ၏။ မှန်ပေသည် — ဤသုတ္တန် ဒေသနာတော်သည် ပရိယာယ် ဒေသနာတော်တည်း။ အဘိဓမ္မ ကထာ = အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်သည်ကား ပရိယာယ်မဟုတ် မုချဒေသနာတော်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤအဘိဓမ္မာ အရာ၌ မိမိဂုဏ်ကြောင့်သော်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်သော်လည်းကောင်း သုညတဟူသော အမည်ကို မရနိုင်၊ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာဂမနကြောင့်သာလျှင် သုညတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — အာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏၊ ပြဓာန်း၏၊ ထိုအာဂမနသည် —

၁။ ဝိပဿနာဂမန၊

၂။ မဂ္ဂါဂမန - ဟု

နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော ဝိပဿနာဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဓာန်း၏။ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာ ဌာန၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အရိယမဂ်ဟူသော မဂ္ဂါဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဓာန်း၏။ ဤလောကုတ္တရာအရာ၌ကား အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ= ပဓာနဖြစ်၏= ပြဓာန်းလျက်ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် ရရှိအပ်သော အရိယမဂ်၏ သုညတဟူသော အမည်သည်သာလျှင် ပရိယာယ် မဖက် မုချသက်သက် ဖြစ်သော အမည်ဖြစ်ပေသည်။ (မိမိဂုဏ်ကြောင့် အာရုံကြောင့် ရရှိသော အမည်တို့ကား ဓုရမဟုတ်သဖြင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ရရှိသော အမည်တို့သာ ဖြစ်ကြသည် ဟူလို။) (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၆။)

[မှတ်ချက်] — အကြောင်းဝိပဿနာ၏ သုညတဟူသော အမည်ကို အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ကို သုညတဟူ၍ ခေါ်ဆိုထားရကား အရိယမဂ်သည် ကာရဏူပစာရ

အားဖြင့် သုညတ မည်၏။ အာရုံနိဗ္ဗာန်၏ သုညတအမည်ကို အာရုံယူတတ်သော အာရမ္မဏိက အရိယမဂ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အရိယမဂ်ကို သုညတဟု ခေါ်ဆိုရာ၌လည်း ကာရဏူပစာရပင်တည်း။ မိမိအရိယမဂ်၌ ရာဂ ဒေါသ မောဟတို့မှ ကင်းဆိတ်သောကြောင့် သဂုဏ် = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် သုညတအမည်ရရာ၌ကား သုညတအမည်က ကောင်းကင်၊ အဘာဝပညတ်တို့နှင့်လည်း သက်ဆိုင်သောကြောင့် ဧကဒေသျှပစာတည်း။]

အပ္ပဏီဟိတ အမည်ရပုံ

အရိယမဂ်သည် ဤ အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကိုလည်း အကြောင်းသုံးမျိုးတို့ကြောင့်ပင် ရရှိပေသည်။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

ဤသာသနာတော်၌ ယောဂါဝစရရဟန်းတော်သည် ရှေးဦးအစ၌ပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် = သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အပျက်ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကို ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင်ကြည့်၍ ယင်းသင်္ခါရ တရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှု၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ရှုနေရုံမျှ၊ ဉာဏ်ဖြင့် မြင်နေရုံမျှ သက်သက်ကြောင့်ကား သင်္ခါရတရားတို့မှလည်းကောင်း၊ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခတို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်တတ်သော = ထမြောက်လျက် နိဗ္ဗာန်ဘက်သို့ တစ်ဟုန်တည်း ပြေးသွားတတ်သော ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် မဖြစ်နိုင်၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မြင်အောင် ရှုခြင်းငှာ သင့်မြတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟု သုံးမျိုးသော အနုပဿနာသို့ စိတ်ကို တက်ရောက်စေ၍ = စိတ်ကို တင်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုလည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တဟုလည်းကောင်း တစ်လှည့်စီ သုံးသပ်- လျက် လှည့်လည်နေ၏ ကျင့်နေ၏။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ ဖြစ်ကုန်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တတတ်သော တဏှာကို ခြောက်သွေ့စေ၍ ထက်ဝန်းကျင် ပိုင်းခြားကာယူ၍ = ကုန်ခန်းစေ၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်၏။ ဤဝိပဿနာသည် အပ္ပဏီဟိ- တဝိပဿနာ မည်ပေသည်။ (ဒုက္ခာနုပဿနာကို တစ်ဖန်ပြန်၍ ဦးစားပေးလျက် ရှုနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။) ထို အပ္ပဏီဟိတဝိပဿနာသည် အာဂမနီယဌာန = အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း အကျင့်အရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့လျှင် လောကုတ္တရအရိယမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ် လာကြောင်း ဝိပဿနာကြောင့် = ဝိပဿနာဂမနကြောင့် **အပ္ပဏီဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

နောက်တစ်မျိုးကား — ထိုအရိယမဂ်၌ ရာဂပဏီမိ ဒေါသပဏီမိ မောဟပဏီမိဟူသော တောင့်တတတ်- သော ရာဂ ဒေါသ မောဟပဏီမိတရားတို့သည် မရှိကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်သည် မိမိ၌ ထင်ရှားရှိနေသော ဂုဏ်ကြောင့်ပင်လျှင် **အပ္ပဏီဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုအရိယမဂ်၏ အာရုံဖြစ်သော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း ထိုတောင့်တတတ်- သော ရာဂ ဒေါသ မောဟပဏီမိတရားတို့၏ ထင်ရှား မရှိခြင်းကြောင့် အပ္ပဏီဟိတဟူ၍ပင် ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ အရိယမဂ်သည် ထိုအပ္ပဏီဟိတ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ယင်းအရိယမဂ်သည် အာရုံကြောင့် **အပ္ပဏီဟိတ**ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။

ထိုအပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို ရကြောင်းဖြစ်သည့် အကြောင်းတရား သုံးမျိုးတို့တွင် သုတ္တန်ဒေသ- နာတော် နည်းအားဖြင့် မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏီဟိတ

ဟူသော အမည်ကို ရရှိပေသည်။ မှန်ပေသည် — ဤသုတ္တန်ဒေသနာတော်သည် ပရိယာယ်ဒေသနာတော်တည်း။ အဘိဓမ္မကထာ = အဘိဓမ္မာတရားတော်သည်ကား ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက် ဒေသနာတော် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအဘိဓမ္မာအရာ၌ မိမိဂုဏ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အာရုံကြောင့်လည်းကောင်း အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို မရရှိနိုင်။ အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း၊ ဝိပဿနာဂမနကြောင့်သာလျှင် အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်ကို ရရှိနိုင်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — အာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏။ ပြဇာန်း၏။ ထို အာဂမနသည် ဝိပဿနာဂမန၊ မဂ္ဂါဂမနဟု နှစ်မျိုးပြား၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော အာဂမနသည် = ဝိပဿနာဂမနသည် ဓုရ = ပဓာနဖြစ်၏ = ပြဇာန်း၏။ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာရာဌာန၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သည့် အရိယမဂ်ဟူသော မဂ္ဂါဂမနသည် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏ = ပြဇာန်း၏။ ဤလောကုတ္တရာအရာ၌ကား အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်သည့် အပိုင်းဖြစ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာဟူသော အာဂမန = ဝိပဿနာဂမနသည်သာလျှင် ဓုရ = ပဓာန ဖြစ်၏ = ပြဇာန်းလျက် ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် ရရှိအပ်သော အရိယမဂ်၏ အပ္ပဏီဟိတဟူသော အမည်သည်သာလျှင် ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်ဖြစ်သော အမည် ဖြစ်ပေသည်။ (မိမိဂုဏ်ကြောင့်၊ အာရုံကြောင့် ရရှိသော အမည်တို့ကား ဓုရ မဟုတ်သဖြင့် ပရိယာယ် အားဖြင့် ရရှိသော အမည်တို့သာ ဖြစ်သည်ဟူလို။) (အဘိ၊ဌာ၊၁၊၂၆၆-၂၆၇။)

[မှတ်ချက်] — အထက်ပါ သုညတအမည်ရပုံ အပ္ပဏီဟိတအမည်ရပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖော်ပြထားသော စကားရပ်တို့တွင် — “အနတ္တလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက် စေ့အောင် ဆက်လက်၍ နှလုံးသွင်းလာရာ တစ်ဖန် အနတ္တလက္ခဏာကိုပင် ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် သုညတအမည်ရ၏။ ဒုက္ခလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေး သုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် ဆက်လက်၍ နှလုံးသွင်းလာရာ တစ်ဖန် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် ပြန်၍ နှလုံး သွင်းခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် အပ္ပဏီဟိတ အမည်ရ၏။” ဟူသော စကားရပ်တို့မှာ သုညတအမည်ရပုံ အပ္ပဏီဟိတအမည်ရပုံနှင့် ဆက်စပ်၍ လိုရင်းကို ပဓာနအားဖြင့် ဖော်ပြသော စကားများဟု မှတ်သားပါ။ အနတ္တလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် နှလုံးသွင်းပြီးနောက် အနတ္တလက္ခဏာကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက်ဝယ် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင် သကဲ့သို့ အလားတူပင် အနိစ္စလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌ လည်းကောင်း အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ တစ်ဖန် ဒုက္ခလက္ခဏာကို စွဲစွဲမြဲမြဲ စတင် နှလုံးသွင်း၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်လုံးကို အကွက်စေ့အောင် နှလုံးသွင်းပြီးနောက် ဒုက္ခလက္ခဏာကိုပင် တစ်ဖန် ပြန်၍ နှလုံးသွင်းခိုက်ဝယ် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သကဲ့သို့ အလားတူပင် အနိစ္စလက္ခဏာကို နှလုံး သွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း အနတ္တလက္ခဏာကို နှလုံးသွင်းခိုက်၌လည်းကောင်း အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်- သည်လည်း ရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၁ - နှင့် အောက်ပါ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာကို ကြည့်ပါ။)

လက္ခဏာရေး သုံးတန်

အနိစ္စာဒိသု ဟိ ယတ္ထ ကတ္တစိ အဘိနိဝိသိတွာ ဣတရမ္ပိ လက္ခဏဒွယံ ဒဠှံ ဝဇ္ဇတိ ဧဝံ။ ဧကလက္ခဏ- ဒဿနမတ္ထေနဝ ဟိ မဂ္ဂုဠာနံ နာမ န ဟောတိ။ တသ္မာ အနိစ္စတော အဘိနိဝိဋ္ဌော ဘိက္ခု န ကေဝလံ အနိစ္စတောဝ ပဋ္ဌာတိ၊ ဒုက္ခတောပိ အနတ္တတောပိ ပဋ္ဌာတိယေဝ။ ဒုက္ခတော အနတ္တတော အဘိနိဝိဋ္ဌေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိ အာဒိတော ယတ္ထ ကတ္တစိ အဘိနိဝေသော ဟောတု၊ ပဋ္ဌာနဂါမိနီ ပန ဝိပဿနာ ယံ ယံ

သမ္မုသိတွာ ဝုဋ္ဌာတိ၊ တဿ တဿေဝ ဝသေန အာဂမနီယဋ္ဌာနေ ဌတွာ အတ္တနော မဂ္ဂဿ နာမံ ဒေတိ။ တတ္ထ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တော နာမ ဟောတိ၊ ဒုက္ခတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ အပ္ပဏိဟိတော၊ အနတ္တတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ သုညတောတိ ဧဝံ သုတ္တန္တပရိယာယေန အာဟရိတွာ ဒီပိတော။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၆၉။)

ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို အားသစ်စ အခါ၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည်ကား အကြင် အကြင် လက္ခဏာကို သုံးသပ်ပြီး၍ သင်္ခါရတို့မှ ထ၏၊ ထိုထို လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်းဖြစ်သည့် ဝိပဿနာဂမနအရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည် နာမကို ပေးနိုင်၏။ ပေးနိုင်ပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

အနိစ္စစသော လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံး သွင်းပြီး၍ ထိုနောင် မိမိ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းရာ လက္ခဏာမှတစ်ပါးသော ကျန်လက္ခဏာနှစ်ပါးကိုလည်း ရှုခြင်းငှာ = ဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်းငှာ သင့်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ တစ်ခုတည်းသော လက္ခဏာကို ရှုရုံ မြင်ရုံ သက်သက်- ကြောင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်။ ထိုကြောင့် သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရ ရဟန်းသည် ဒုက္ခ-အနတ္တ မဖက် အနိစ္စသက်သက် နှလုံးသွင်းခြင်းဖြင့်သာလျှင် = အနိစ္စဟု ရှုနေရုံသက်သက်ကြောင့်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်မလာနိုင်သေး၊ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့် လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း နှလုံးသွင်းကြောင့်လည်း ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်- သည် ဖြစ်ပေါ်လာသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ တစ်နည်း — အနိစ္စသက်သက်ဖြစ်သော သင်္ခါရမှသာ ထမြောက်သည် မဟုတ်သေး၊ ဒုက္ခဖြစ်သော သင်္ခါရမှလည်းကောင်း အနတ္တဖြစ်သော သင်္ခါရမှလည်းကောင်း ထမြောက်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းရာ၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းအားထုတ်ခါစ၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့တွင် အမှတ် မထား တစ်ပါးပါးသော လက္ခဏာ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းမှုသည် ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည်ကား အကြင်အကြင် လက္ခဏာကို သုံးသပ်ပြီး၍ သင်္ခါရတရားတို့မှ ထ၏၊ ထိုထို လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဝိပဿနာဂမနအရာ၌ တည်၍ မိမိ၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်အား အမည်နာမကို ပေးနိုင်၏။

ထိုတွင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - အနိစ္စဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တမဂ် မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - ဒုက္ခဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခိုက် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည်၊ တစ်နည်း - အနတ္တဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့မှ ထသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် သုညတ မည်၏။ ဤသို့လျှင် သုတ္တန်နည်းအားဖြင့် ဆောင်၍ အနိမိတ္တမဂ် ရှိကြောင်းကို ရှေးအဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် ဆောင်ယူ၍ ပြအပ်လေသည်ဟု မှတ်ပါ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၆၉။)

အရိယပုဂ္ဂိုလ် (၇) မျိုး - ဝေဖန်ပုံ

(၁) သဒ္ဓါနုဿာရီ၊ (၂) သဒ္ဓါဝိမုတ္တ၊ (၃) ကာယသင်္ကပ္ပ၊ (၄) ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ၊ (၅) ဓမ္မာနုဿာရီ၊ (၆) ဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တ၊ (၇) ပညာဝိမုတ္တဟု အရိယပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုး ရှိ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ဝေဖန် ပိုင်းခြားဖို့ရန် ဤ သင်္ခါရ-ပေက္ခာဉာဏ်သည် အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။

ရှင်းလင်းချက် — ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းသည် ဖြစ်၍ သဒ္ဓါန္တေ အဖြစ် များ၏။ သဒ္ဓါနုဿာရီ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော လွန်ကဲသော သဒ္ဓါန္တေကို ရရှိ၏။ [ရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်တွင် ယေဘုယျအားဖြင့် နာမ်တရား (၃၄)လုံးခန့် ရှိ၏။ ယင်းတို့တွင် ပါဝင်သော သဒ္ဓါ-စေတသိက်မှာ အလွန် ထက်မြက်စူးရှ၍ အားကောင်းနေ၏ဟု ဆိုလိုသည်။] ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုဿာရီ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ ကြွင်းသော သောတာပတ္တိဖိုလ် သကဒါဂါမိမဂ် သကဒါဂါမိဖိုလ် အနာဂါမိမဂ် အနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ် ဟူသော (၇)ဌာနတို့၌ **သဒ္ဓါဝိမုတ္တ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၇။)

သင်္ခါရတရားတို့၌ အနိစ္စအခြင်းအရာကို ကောင်းစွာ ရှုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ယင်းအနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်က သဒ္ဓါတရား ပွားများလာအောင် ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်သည် သဒ္ဓါ တိုးပွားခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ ဖြစ်ရကား ထိုသဒ္ဓါအားလျော်သော အရိယမဂ်၌ တစ်နည်း — သဒ္ဓါလွန်ကဲလျက် ရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်အားလျော်သော အရိယမဂ်၌ သဒ္ဓါသည် လွန်ကဲလျက်ပင် ရှိ၏။ ထိုသို့ ဝိပဿနာဂမနကြောင့် သဒ္ဓါ လွန်ကဲလျက် ရှိသော သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော အဋ္ဌမကအမည်ရသော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် **သဒ္ဓါနုဿာရီ** = အရိယမဂ် ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း ဝိပဿနာအရာ၌ တည်သော သဒ္ဓါသို့ အစဉ်လိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်၏ ဟူလိုသည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၄-၄၆၅ - ကြည့်။)

[မှတ်ချက်] — အရဟတ္တဖိုလ်၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် မရှိ၊ သုတ္တန်ဒေသနာ ပရိယာယ်အားဖြင့် အရဟတ္တမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တ ဖြစ်ခဲ့သော် အကြောင်း အရဟတ္တမဂ်၌ သဒ္ဓါ လွန်ကဲသဖြင့် သို့မဟုတ် သဒ္ဓါဝိမုတ္တ ဖြစ်သဖြင့် အကျိုးတရားဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်၌လည်း သဒ္ဓါဝိမုတ္တဟု ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤသို့ မှတ်သားပါ။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၄-၄၆၅ - ကြည့်ပါ။)

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ ယင်းသို့ နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များလာ၏။ ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များလာခြင်းကြောင့် လွန်ကဲသော စိတ်တည်ကြည်မှု သမာဓိန္တေကို ရရှိနိုင်၏။ ထိုဒုက္ခာနုပဿနာဖြင့် သင်္ခါရတို့မှတစ်ဆင့် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်မှ စ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် အလုံးစုံသော (၈)ဌာနတို့၌ **ကာယသင်္ကပ္ပ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၇။)

မေးမြန်းပွယ် အချက်

အဋ္ဌကထာ၌ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၆၆ - ၌) ဝိပဿနာဂမနဓုရ၊ မဂ္ဂါဂမနဓုရဟု ဓုရ နှစ်မျိုးတို့ကို ကိန်းသေ နိယမအားဖြင့် သတ်မှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုဿာရီသော်လည်းကောင်း ဓမ္မာနုဿာရီသော်လည်းကောင်း ဖြစ်သင့်သည် မဟုတ်ပါလော ဟူငြားအံ့။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

ဤအရာ၌ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီပင် ဖြစ်သင့်၏။ (ကာယသက္ခိ မဖြစ်သင့် ဟုလိုသည်။) အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌လည်း ကာယသက္ခိ မရှိပေ။ အဘိဓမ္မာပါဠိတော် (အဘိ၊၃၊၁၈၄။)၌ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

“အဘယ်မည်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကာယသက္ခိ မည်သနည်း၊ ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှစ်ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခတရားတို့ကို နာမကာယဖြင့် တွေ့ထိ၍ နေ၏။ ပညာဖြင့်လည်း သိမြင်၍ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား အချို့ကုန်သော အာသဝေါတရားတို့သည် ကုန်သွားကုန်၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်ကို ကာယသက္ခိဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။” (အဘိ၊၃၊၁၈၄။)

ဤသို့လျှင် အချို့ကုန်သော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းမှုကိုသာ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်၏ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ကြောင်းကိုသာလျှင် သိအပ်သည်မဟုတ်လော ဟု မေးရန်ရှိ၏။ —

ဤအမေးသည် ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့်ကား မှန်၏။ သို့သော် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ပရိယာယ်အားဖြင့် ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်၏။ ထိုပရိယာယ်ဟူသည် အဘယ်နည်းဟူမူ — ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ပင်တည်း။

ထင်ရှားစေအံ့ — ကာမာဝစရ-ဥပစာရသမာဓိ၊ ရူပါဝစရ-ဈာန်သမာဓိတို့ထက် သာလွန်သော အရူပဈာန်သမာဓိ အတွေ့ကို ရရှိသည်ဖြစ်၍ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ဟု ခေါ်ဝေါ်မှု ပြီးစီးခြင်း ဖြစ်ရကား အချို့သော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းမှုကို အစွဲပြု၍ “ကာယသက္ခိ”ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သောတာပတ္တိဖိုလ်ပုဂ္ဂိုလ်မှသည် အရဟတ္တမဂ်ပုဂ္ဂိုလ်သို့ တိုင်အောင်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ်နှင့် —

၁။ ဥပစာရသမာဓိ၊ ရူပါဝစရဈာန်သမာဓိတို့ထက် သာလွန်သော အလွန်အကဲနှင့် တကွဖြစ်သော အရူပါဝစရဈာန်သမာဓိ အတွေ့နှင့်၊

၂။ ထိုသမာဓိလျှင် တည်ရာရှိသော အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခန်းခြင်း —

ဤနှစ်မျိုးတို့၏ တူသည်၏အဖြစ်ကို ငဲ့၍ ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ်ကဲ့သို့ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်ကိုလည်း ကာယသက္ခိဟု ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထို့ကြောင့် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌လည်း ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နည်းကိုပင်လျှင် ယူ၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း ကာယသက္ခိပုဂ္ဂိုလ် အဖြစ်ကို ဖွင့်ဆိုအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအဖွင့်သည် သုတ္တန်ဒေသနာတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊၂၊၄၆၅-၄၆၆။)

မုချအားဖြင့် ယူဝံ့

ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့်ကား သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ စ၍ အရဟတ္တမဂ် တိုင်အောင် (၆)ပါး ကုန်သော အရာဌာနတို့၌ ကာယသက္ခိ မည်၏။ ထို ကာယသက္ခိ အမည်ရသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သမာပတ် (၈)ပါးလုံးကို ရရှိထားသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ သုဒ္ဓ္ဓဝိပဿနာယာနိကဖြစ်သော ဈာန်အစေးခန်းခြောက်သော သုက္ခဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း၊ ဥပစာရဈာန်မျှကိုသာ ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း (ဈာန်ရနိုင်သော ကမ္မဋ္ဌာန်းတို့တွင် ဈာန်ကို ရအောင် အားမထုတ်ဘဲ ဥပစာရသမာဓိမှ ဝိပဿနာသို့ ကူးသော ပုဂ္ဂိုလ်များကို ရည်ရွယ်သည်။) ရူပါဝစရဈာန်မျှကိုသာ ရသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်းကောင်း ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ် မဖြစ်နိုင်။

ပဿဒ္ဓိဗဟုလ = ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များ၏ ဟူသည်မှာလည်း ပဿဒ္ဓိကို အဦးမူ ပဓာန ပြုသဖြင့် ကာမာဝစရ သမာဓိထက် သာလွန်သော အလွန်အကဲနှင့် တကွဖြစ်သော သမာဓိကိုရသော သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင် အလိုရှိအပ်ပေသည်။ သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်၏သာလျှင် ကာယသင်္ခါ အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်နိုင်ပုံကို အောက်၌ ဖွင့်ဆိုခဲ့လေပြီ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၅-၄၆၆။)

အရူပါဝစရဈာန် (၄)ပါးတို့တွင် ဈာန်တစ်ပါးပါးကိုလည်းကောင်း၊ လေးပါးလုံးကိုလည်းကောင်း ရောက်ရှိ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၇။)

အာကာသာနဉ္စာယတနသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီး၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ပုဂ္ဂိုလ် - စသည်ဖြင့် အရူပဈာန်သမာပတ် (၄)မျိုးတို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း၊ နိရောဓသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်းကောင်း **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** ပုဂ္ဂိုလ် (၅)မျိုး ရှိ၏။

အရူပဈာန်ဖြင့် ရူပကာယမှလည်းကောင်း၊ နာမကာယ တစ်စိတ်တစ်ဒေသမှလည်းကောင်း ဝိက္ခမ္ဘန = ခွာသည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ အရိယမဂ်ဖြင့် နာမကာယမှ သမုဇ္ဈေဒ = အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွတ်မြောက်၏။ ဤသို့လျှင် နှစ်ပါးကုန်သော အဖို့တို့ဖြင့် နှစ်ကြိမ်တိုင်တိုင် လွတ်မြောက်သောကြောင့် **ဥဘတောဘာဂဓိမုတ္တ** မည်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၆-၄၆၈။)

ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် သင်္ခါရတရားတို့ကို **အနတ္တ**အားဖြင့် = **အနတ္တ**ဟု နှလုံးသွင်းသည် ဖြစ်၍ ပညာ အဖြစ်များရကား လွန်ကဲသော ပညိန္ဒြေကို ရရှိ၏။ (ပညာဉာဏ်ကြီးမားသော ပုဂ္ဂိုလ်အား အထူးသဖြင့် သိမ်မွေ့သည်လည်းဖြစ်ကုန်သော နက်နဲသည်လည်း ဖြစ်ကုန်သော ပရမတ္ထ အနက်သဘောတရားတို့သည် ထင်ထင်ရှားရှား ဖြစ်ကုန်၍ ဉာဏ်ဝ၌ ထင်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဉာဏ်ပညာ အဖြစ်များသည်၏ အဖြစ်ကိုလည်းကောင်း၊ ပညိန္ဒြေကို ရခြင်းကိုလည်းကောင်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။) ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပညိန္ဒြေ လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ် ခဏ၌ **ဓမ္မာနုသာရီ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်-မှသည် အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင် (၆)ဌာနတို့၌ **ဝိဒ္ဓိပ္ပတ္တ**ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ် ခဏ၌ **ပညာဓိမုတ္တ** ပုဂ္ဂိုလ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၈။)

နိပ္ပရိယာယ = မုချအားဖြင့် ယူပုံ - ပုဂ္ဂိုလ် (၇) မျိုး

ဤပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုးတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်အားဖြင့် ယူဆပုံ အကျဉ်းစကားမှာ ဤသို့တည်း -

၁။ အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အနိစ္စ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည် ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် သဒ္ဓါမိမောက္ခ အဖြစ်များသည်ဖြစ်၍ သဒ္ဓိန္ဒြေ၏ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုသာရီ** မည်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှသည် အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင်သော အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **သဒ္ဓါဓိမုတ္တ**မည်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်ခဏ၌ **ပညာဓိမုတ္တ** မည်၏။

၂။ ထို့အတူ အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **ဒုက္ခ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များသောကြောင့် သမာဓိ-

န္တေသည လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်နေ၏။ ဒုက္ခလျှင် မှီရာ အကြောင်းရင်း ရှိသော သဒ္ဓါတရား၏လည်း အထူးသဖြင့် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာဂမန မဂ္ဂါဂမနဟူသော ဓုရန္တစ်ပါးတို့၏ ကိန်းသေ မြဲခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း ပထမမဂ်ဉာဏ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုသာရီ**ပင် မည်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **သဒ္ဓါဝိမုတ္တ** မည်၏။ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ပညာဝိမုတ္တ**ပင် မည်ပေသည်။

၃။ နောက်တစ်မျိုးကား — အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အနုတ္တ**အခြင်းအရာအားဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ပညာဉာဏ် အဖြစ်-များသည် ဖြစ်၍ ပညိန္တေ၏ ထက်မြက်စူးရှသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **ဓမ္မာနုသာရီ** မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **ဝိဇ္ဇိပ္ပတ္တ**မည်၍ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ပညာဝိမုတ္တ** မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၄။ ဤပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် (၈)ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခဈာန်တို့ကို ရရှိကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ မဟုတ်ကြကုန်။ (၈)ပါးကုန်သော ဝိမောက္ခဈာန်တို့ကို ရရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည်ကား သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ **သဒ္ဓါနုသာရီ** သော်လည်းကောင်း၊ **ဓမ္မာနုသာရီ**သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။ အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ **ကာယသင်္က** ဖြစ်၏။ အဆုံးအရဟတ္တဖိုလ်၌ **ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ** ဖြစ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၆၈။)

သုံးမည်ရ ဉာဏ်

ယာ စ မုစ္ဆိတုကမျတာ၊ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ၊ ယာ စ သင်္ခါရပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၉။)

မုစ္ဆိတုကမျတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် — ဤဉာဏ်သုံးမျိုးတို့သည် တူသော အနက်သဘော ရှိကြကုန်၏။ သဒ္ဓါသည်သာလျှင် ထူး၏။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်ဖြင့် ငြီးငွေ့သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပ္ပါဒ၊ ပဝတ္တ၊ ဌိတိ၊ နိမိတ္တဟု ညွှန်းဆိုခေါ်ဝေါ်အပ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ထိုသင်္ခါရတရားတို့၌ တပ်မက်တွယ်တာတတ်သော ဆန္ဒရာဂကို ပယ်သဖြင့် စွန့်လွှတ်လိုသည်၏ အဖြစ်သည် **မုစ္ဆိတုကမျတာ = မုစ္ဆိတုကမျတာ** မည်၏။

ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ အလယ်၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို အဖန်တလဲလဲ စုံစမ်းဆင်ခြင်ခြင်းသည် **ပဋိသင်္ခါ** မည်၏။

သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာမှု အာလယ ကင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ခြင်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ အပေါ်၌ ငဲ့ကွက်မှုကို စွန့်လွှတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လွှတ်၍ ထိုသို့ စွန့်လွှတ်ခြင်းကို ပြုခြင်း၏ အဆုံး နောက်ကာလ၌ သင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုခြင်းသည် အညီအညွတ် တည်သည် မည်၏။ **သင်္ခါရပေက္ခာ** မည်၏။ (အကြင်ရွှေလောက် နိဗ္ဗာန်သို့ သက်ဝင် ပြေးသွားခြင်းသည် မပြည့်စုံသေး၊ ထိုရွှေလောက် သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာရေး သုံးတန်ကို စုံစမ်းစိစစ်ခြင်း၌လည်း လျစ်လျူရှုနေသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အစဉ်အားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကို ရည်၍ - အဇ္ဈုပေက္ခနံ သန္တိဋ္ဌနာ = သင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုခြင်းသည် အညီအညွတ် တည်သည်မည်၏ ဟုလိုသည်။)

ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှုလျက် အညီအညွတ်တည်သော ငြိမ်သက်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာ ဉာဏ်ကိုပင် ရည်ရွယ်၍ —

ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာ၊ တေ သင်္ခါရေ အဇ္ဈပေက္ခာတိတိ သင်္ခါရပေက္ခာ။ (ပဋိသံ၊ ၅၉။)

ဥပ္ပါဒ = ဖြစ်သော သဘောတရားသည် သင်္ခါရတရားတို့တည်း။ ထိုသင်္ခါရတရားတို့ကို လျစ်လျူရှု၏၊ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာ မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၉။)

ဤသို့စသော စကားတော်ကို မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၉။)

ဝုဠာနဂါမိနိပိပဿနာ

ဤသို့ ရအပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ရှိသော ဤအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ဝိပဿနာ-ဉာဏ်သည် အထွတ်အမြတ်သို့ ရောက်သည်ဖြစ်၍ ဝုဠာနဟုဆိုအပ်သော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သောကြောင့် **ဝုဠာနဂါမိနိ** မည်ပေသည်။ သိခါပတ္တဝိပဿနာ = အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိနေသော ဝိပဿနာဟူ၍လည်း-ကောင်း၊ ဝုဠာနဂါမိနိဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုအပ်သော ဤအမည်သည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်ဟု မှတ်အပ်သော ဉာဏ်သုံးပါးအပေါင်း၏သာလျှင် အမည်ဖြစ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် — ထိုသုံးမျိုးသော ဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာသည် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ အထွတ်အမြတ် အဖြစ်သို့ ရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **သိခါပတ္တာ ဝိပဿနာ**လည်း မည်ပေ၏။ ဝုဠာန အမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက် တတ်သောကြောင့် **ဝုဠာနဂါမိနိ**လည်း မည်ပေ၏။

ဝုဠာန — ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်းကို မိမိသန္တာန်၌ အကျိုး ဝင်သော်လည်းကောင်း၊ မဝင်သော်လည်းကောင်း သူစိမ်းပြင်ပအားဖြင့် ရှုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗဟိဒ္ဓဟုပင် ဆိုအပ်၏။ ထိုဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အာရုံနိမိတ် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အာရုံပြုခြင်း ဟု ဆိုအပ်သော သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် နှလုံးသွင်း သုံးသပ်အပ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာဝတ္ထုမှလည်းကောင်း (= သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း ဟူလိုသည်။) မိမိ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ မပြတ် ဖြစ်နေသော ကိလေသာအယဉ်၊ ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာအယဉ် = ဝိပါကခန္ဓာအယဉ်ဟူသော ပဝတ္တမှလည်းကောင်း ထသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ကို ဝုဠာနဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ ထိုဝုဠာန မည်သော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်တတ်သောကြောင့် **ဝုဠာနဂါမိနိ** မည်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ဆက်စပ်မိ၏ဟု ဆိုလို၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၉။)

အဘယ်သို့လျှင် အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်း-တည်းဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသနည်း၊ အဘယ်သို့ကား မိမိ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်၌ မပြတ်ဖြစ်နေသော ကိလေသာအယဉ်နှင့် ဥပါဒိန္နက္ခန္ဓာအယဉ် = ဝိပါကခန္ဓာအယဉ် ဟူသော အဇ္ဈတ္တပဝတ္တမှ ထသနည်းဟူမူ?—

ဝုဠာဟနဉ္စ နေသံ အာရမ္မဏာကရဏံ၊ အာယတိံ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနဉ္စ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၆၉။)

ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ အမည်ရသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့သည် မဂ္ဂဝီထိအတွင်း၌ တစ်ခုပြီးတစ်ခု ဆက်တိုက် ဖြစ်ပေါ်သွားကြ၏။ ယင်းဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ (ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌) အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို့ကြောင့် ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဆက်စပ်မိနေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေ၏။ ယင်းသို့ ဝိပဿနာရှုလာရာ ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်လာသောအခါ အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြုသော်လည်း အရိယမဂ်တရားသည် သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံ

မပြုတော့ဘဲ အနိမိတ္တအမည်ရသော သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းရာ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကိုသာ အာရုံပြုသွား၏။ ယင်းသို့လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းရာ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကိုသာ အာရုံပြုသောကြောင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အပေါင်းတည်းဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြုပေ။ ယင်းသို့ သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံမပြုခြင်းသည် ထိုသင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။

အရိယမဂ်တရား အသီးအသီးသည် မိမိ မိမိ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာတို့ကို သမုစ္ဆေဒပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ကိလေသာများသည် နောင်အခါ၌ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသော ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွား၏။ မဂ္ဂဘာဝနာ မရှိပါက ထိုကိလေသာလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော ဖြစ်လတ္တံ့သော ဥပါဒိန္ဒြေက္ခန္ဓာ = ဝိပါကခန္ဓာတို့သည်လည်း ရှိကြ၏။ မဂ္ဂဘာဝနာကြောင့် ကိလေသာများသည် အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခန်းသွားကြသဖြင့် ကိလေသာ ထင်ရှားရှိပါမှ တဏှာအစိုဓာတ် အစေးဓာတ် ထင်ရှား ရှိပါမှ ဖြစ်ခွင့်ရှိသော ဝိပါကခန္ဓာ အစဉ်သည်လည်း မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ = မဖြစ်ခြင်းသဘောသို့ပင် ရောက်ရှိသွား၏။ ထိုသို့ အရိယမဂ်က ကိလေသာနှင့် ခန္ဓာတို့၏ နောင်အခါ၌ တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းသည် အဇ္ဈတ္တပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏ ဟူလိုသည်။ ဤသဘောတရားများကို ရှင်းရှင်း နားလည်-မိစေရန် မဂ္ဂဝီထိများကို ဤတွင် ဆက်လက်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ —

မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ

ဘ “ န - ဒ - မ - ပ - ဥ - န - ဂေါ - မ - ဖ - ဖ ” ဘ - ဘ . . .

တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ

ဘ “ န - ဒ - မ - ပ - ဥ - န - ဂေါ - မ - ဖ - ဖ - ဖ ” ဘ - ဘ . . .

ဘ = ဘဝင်။ န = ဘဝင်္ဂစလန။ ဒ = ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ။ မ = မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း။ ပ = ပရိကံ။ ဥ = ဥပစာ။ န - အနုလုံ။ ဂေါ = ဂေါတြဘူ။ မ = အရိယမဂ်။ ဖ = အရိယဖိုလ်။

ဘဝင်, ဘဝင်္ဂစလန, ဘဝင်္ဂပစ္ဆေဒ, မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း, ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူ, မဂ်, ဖိုလ် (၂)ကြိမ်, ထိုနောင် ဘဝင်ဖြစ်ထိုက်သ၍ ဖြစ်၏။ ဤကား ပညာနဲ့သော မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိတည်း။ တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၌ ပရိကံ မပါဘဲ ဖိုလ်ဇော သုံးကြိမ် စော၏။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဝီထိစသည့် အထက်ပိုင်းမဂ္ဂဝီထိများ၌ ဂေါတြဘူအရာတွင် ဝေါဒါန်ဟု အမည်ပြောင်းသွားသည်သာ ထူး၏။

ထိုဝီထိစိတ်တို့တွင် ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံ, ဂေါတြဘူတို့မှာ ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ် ဉာဏသမ္ပယုတ်ဇောများ ဖြစ်ကြ၏။ သောမနဿနှင့် ဥပေက္ခာ ထိုက်သလို ဖြစ်နိုင်၏။ ယင်းဇောတို့တွင် ပရိကံ, ဥပစာ, အနုလုံတို့ကား သင်္ခါရနိမိတ်ကို အာရုံပြု၍ ဂေါတြဘူ (ဝေါဒါန်), မဂ်, ဖိုလ်တို့ကား အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုကြသည်။

ဤအရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်လျက်ရှိသော ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံ ဂေါတြဘူ (ဝေါဒါန်) တို့ကိုလည်း-ကောင်း, မဂ္ဂဝီထိ၏ ရှေးတွင် ဘဝင်ခြားလျက် မဂ္ဂဝီထိနှင့် ဆက်စပ်နေသော အလွန်နီးကပ်နေသော အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ရှိလာသည့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ပါသည့် ဝိပဿနာဇောဝီထိကိုလည်းကောင်း **ဓမ္မာနုဂါမိနီ ဝိပဿနာ**ဟု ခေါ်ဆိုပေသည်။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို သုံးပိုင်း ပိုင်းလျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ဆက်စပ်နေသည့် အလွန်နီးကပ်နေသည့် နောက်ဆုံးပိုင်း ဖြစ်သည်။

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ အာရုံ

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ပန ဝိပဿနာ ကိမာရမ္မဏာတိ၊ လက္ခဏာရမ္မဏာတိ။ လက္ခဏံ နာမ ပညတ္တိဂတိကံ နဝတ္ထုဗ္ဗမ္မဘူတံ။ ယော ပန “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ၊ တဿ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ကဏ္ဏေ ဗဒ္ဓကုဏပံ ဝိယ ဟောန္တိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏမေဝ ဉာဏံ သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိ။ ယထာ ဟိ ဧကော ဘိက္ခု ပတ္တံ ကိဏိတုကာမော ပတ္တဝါဏိဇေန ပတ္တံ အဘတံ ဒိသွာ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော “ဂဏှိဿာမိ”တိ စိန္တေတွာ ဝိမံသမာနော တိဏိ ဆိဒ္ဓါနိ ပဿေယျ။ သော န ဆိဒ္ဓေသု နိရာလယော ဟောတိ၊ ပတ္တေ ပန နိရာလယော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတွာ သင်္ခါရေသု နိရာလယော ဟောတိ၊ သင်္ခါရာရမ္မဏေန ဉာဏေန သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဒုဿောပမာယပိ ဧသေဝ နယော။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၉။)

အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာတိ ဟိ ဝိသုံ ဂယမာနံ လက္ခဏံ ပညတ္တိဂတိကံ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနံ၊ အဝိဇ္ဇမာနတ္တာ ဧဝ ပရိတ္တာဒိဝသေန နဝတ္ထုဗ္ဗမ္မဘူတံ။ တသ္မာ ဝိသုံ ဂဟေတဗ္ဗဿ လက္ခဏဿ ပရမတ္ထတော အဘာဝါ “အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာ”တိ သင်္ခါရေ သဘာဝတော သလ္လက္ခန္ဓော လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ နာမာတိ အာဟ “ယော ပန အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ တိဏိ လက္ခဏာနိ သလ္လက္ခေတိ”တိ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅။)

ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အဘယ်အာရုံ ရှိသနည်းဟူမူ အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာဟူသော လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသည်ဟု ဖြေဆိုရာ၏။ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာဟူသော လက္ခဏာသည် ပညတ်၏ ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ ပညတ်နှင့် အလားတူနေ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၉။)

ထို့ကြောင့် ဓမ္မာနုဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာကို အာရုံပြုနေလျှင် ထိုလက္ခဏာသည် ပညတ်သဘော ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ် ဖြစ်သောအခါ ထိုမဂ်သည် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရရာ၌ ထိုဝုဋ္ဌာနသည် သင်္ခါရအာရုံတို့မှ မထမြောက်နိုင်ဘဲ ရှိရာ၏။ တစ်ဖန် ယင်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတရားကို အာရုံ ပြုပြန်လျှင်လည်း သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စတာစသော လက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ မသိဘဲ ရှိရာ၏။ ဤသို့ အစွန်း နှစ်ဘက် ထွက်နေသောကြောင့် ဤမေးခွန်းကို ထုတ်၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်က ဖြေဆိုနေခြင်း ဖြစ်၏။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅။)

လက္ခဏာရမ္မဏာ — “အနိစ္စ”ဟု ဆိုရာ၌ အနိစ္စဖြစ်သော မမြဲသော ခန္ဓာ (၅)ပါး ရ၏။ “အနိစ္စတာ”ဟု ဆိုရာ၌ကား ထိုအနိစ္စဖြစ်သော ခန္ဓာ (၅)ပါး၏ မမြဲခြင်းဟူသော အမှတ်လက္ခဏာ ရ၏။ ဒုက္ခနှင့် ဒုက္ခတာ၊ အနတ္တနှင့် အနတ္တတာတို့၌လည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။

လောကီ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ (၅)ပါးကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ ဟု ရှုရာ၌ အာရုံပြုရင်းက သင်္ခါရဖြစ်သော ပရမတ္ထ ခန္ဓာကို အာရုံပြုသော်လည်း ဉာဏ်၌ ထင်လာသောအခါ ဤခန္ဓာ (၅)ပါး၏ အနိစ္စတာစသော အခြင်းအရာသာ ထင်လာ၏။ ဤသို့ထင်လာပုံကို စွဲ၍ လက္ခဏာရမ္မဏာ = အနိစ္စတာ ဒုက္ခတာ အနတ္တတာဟူသော လက္ခဏာလျှင် အာရုံရှိသည်ဟု အဋ္ဌကထာ ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅။)

လက္ခဏာမည်သည် ပညတ်၏ဖြစ်ခြင်းကဲ့သို့သော ဖြစ်ခြင်းရှိ၏။ ပညတ်နှင့် အလားတူ၏။ ပရိတ္တ = ကာမ တရား၊ မဟဂ္ဂုတ်တရားစသည်ဖြင့် မဆိုထိုက်သော တရားဖြစ်၍ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း အကြင်ယောဂါဝစရ ရဟန်းသည် “အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တ”ဟု လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို မှတ်သား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်ဝယ် ခန္ဓာငါးပါးတို့သည် လည်ပင်း၌ ဖွဲ့ချည်၍ ထားအပ်သော အကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ ဖြစ်လာကုန်၏။ ထင်လာကုန်၏။ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သင်္ခါရမှ ထ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၉။)

လက္ခဏာသည် = လက္ခဏာရေးသုံးတန်သည် ပညတ်နှင့် အလားတူပင် တူပါသော်လည်း ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် အာရုံပြုလျက် နေပါသည်။ သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ သင်္ခါရကို လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရကား အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရမှ ထမြောက်ရာ ရောက်၏။ ထို့ကြောင့် — သင်္ခါရရမ္မဏမေဝ ဉာဏံ သင်္ခါရတော ဝုဋ္ဌာတိ = သင်္ခါရတရားဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သင်္ခါရမှ ထ၏ - ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤ၌ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသော ဉာဏ်ကား ဝိပဿနာဉာဏ်တည်း။ သင်္ခါရမှ ထသော ဉာဏ်ကား အရိယမဂ်ဉာဏ်တည်း။ ဉာဏ်ချင်းတူသောကြောင့် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် “ဉာဏံ”ဟု ဉာဏ်တစ်ခုတည်းအဖြစ် အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားတော်မူသည်။

လောကဥပမာ — ရဟန်းတော်တစ်ပါးသည် သပိတ်ကို ဝယ်ယူလိုသည် ဖြစ်၍ သပိတ်ဈေးသည်က သပိတ်ကို ဆောင်ယူလာသည်ကို မြင်၍ ဝမ်းမြောက် ဝမ်းသာ ရွှင်လန်းတက်ကြွစွာ ဖြစ်လျက် “ဝယ်ယူရတော့ပေအံ့”ဟု ကြံစည်စဉ်းစား၍ သပိတ်ကို စူးစမ်းကြည့်လတ်သော် သပိတ်၌ အပေါက်သုံးခုတို့ကို တွေ့မြင်လေရာ၏။ ထိုရဟန်းသည် အပေါက်တို့၌ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိသည်ကား မဟုတ်၊ အဟုတ်မှာမူ သပိတ်၌သာ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိဖြစ်သွား၏။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် သင်္ခါရတရားတို့၌ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မှတ်သား၍ သင်္ခါရတရားတို့၌ တွယ်တာမှု အာလယ မရှိ ဖြစ်သွား၏။ သင်္ခါရဟူသော အာရုံရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်သော ဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရမှ ထမြောက်၏ဟု သိရှိပါလေ။ ပုဆိုးကို ဝယ်ရာဝယ် ပုဆိုး၌ အပေါက်သုံးခုကို တွေ့သည့် ဥပမာ၌လည်း နည်းတူပင်တည်း။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၉။)

အဘိနိဝေသနှင့် ဝုဋ္ဌာန အမျိုးအစား
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀-၃၀၁။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၀-၂၇၁။)

၁။ ဤသာသနာတော်၌ အချို့သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အားထုတ်ခါစ ရှေးဦးအစဉ်ပင်လျှင် မိမိသန္တာန်၌ တည်ရှိသော အဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ထိုအဇ္ဈတ္တ ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဝိပဿနာရှု၏။ သို့သော် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရား သက်သက်ကို ဝိပဿနာရှုရုံမျှဖြင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။ (မမံ ကာရဝတ္ထုနောပိ ပရိညေယျတ္တာ = ငါ၏ ဥစ္စာဟု နှလုံးသွင်းအပ်သော တဏှာ၏ တည်ရာ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာ သက်ရှိ သက်မဲ့ ဗဟိဒ္ဓ ရုပ်ဝတ္ထု နာမ်ဝတ္ထု၏ ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော ပရိညေယျတရားပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။) ထို့ကြောင့် သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အနုပါဒိန္နသင်္ခါရ အမည်ရသော သက်မဲ့လောက၌ တည်ရှိသော ဥတုဇရပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာရှု၏။ (ဗဟိဒ္ဓချင်း တူညီ၍ သာမန်ပေါင်းစု ခြုံငုံ၍ ရှုရန်ဖြစ်သည်။) ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ အဇ္ဈတ္တဖြစ်သော မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရ တရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ကာလ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ဆက်စပ်မိ၏။ (ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အခြားမဲ့မှာပင်လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့် ဤသို့ ဆိုသည်။) ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် **အဇ္ဈတ္တ၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ အဇ္ဈတ္တမှ ထသည်** မည်၏။

၂။ နောက်တစ်မျိုးကား - ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား၌ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သောအခါ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ အကယ်၍ ဆက်စပ်မိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် **အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရား၌ နှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓမှ ထသည်** မည်၏။

[မှတ်ချက် — အဇ္ဈတ္တမှ ထ၏၊ ဗဟိဒ္ဓမှ ထ၏ - ဟူသော ဤစကားများကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်၊ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်- ကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ ပရိယာယ် မဖက် မချသက်သက်အားဖြင့်ကား အဇ္ဈတ္တ သင်္ခါရ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရ အလုံးစုံမှ ထသည်သာလျှင် ဖြစ်သည်။]

၃။ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရား၌ စတင်၍ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားမှလည်းကောင်း၊

၄။ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားမှလည်းကောင်း ထခြင်း၌လည်း ဤနည်းကို သိရှိပါလေ။

၅။ အခြားတစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှေးဦးအစ အားထုတ်ခါစ၌ပင်လျှင် ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏။ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းပြီး၍ ဘူတရုပ်ကိုလည်းကောင်း၊ ဥပါဒါရုပ်ကိုလည်းကောင်း တပေါင်းတစ်စုတည်း ပြု၍ (ကလာပသမ္ပသနနည်းအားဖြင့် စတင်၍) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ သို့သော် ရုပ်တရားသက်သက်ကို ဝိပဿနာ ရှုရုံမျှဖြင့်ကား ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၊ နာမ်တရားကိုလည်း ဝိပဿနာရှုရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝေဒနာကို လည်းကောင်း၊ သညာကိုလည်းကောင်း၊ သင်္ခါရတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဝိညာဏ်ကိုလည်းကောင်း “ဤ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်သည် နာမ်တရားတည်း”ဟု ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းနာမ်တရားတို့ကို အနိစ္စစသော အားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရံခါ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ရံခါ နာမ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီ တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤသို့ သုံးသပ်သော ထိုယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်အား ရုပ်တရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်စဉ် အခါ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူ တကွ ဆက်စပ်မိ၏။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ ရုပ်တရားမှ ထသည်** မည်၏။

၆။ နောက်တစ်မျိုးကား - နာမ်တရားကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်စဉ်အခါကာလ၌ ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် အတူတကွ အကယ်၍ ဆက်စပ်မိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှ ထသည်** မည်၏။

၇။ နာမ်တရား၌ စတင်၍ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၍ နာမ်တရားမှလည်းကောင်း၊

၈။ ရုပ်တရားမှလည်းကောင်း ထရာ၌လည်း ဤနည်းကိုပင် သိပါလေ။

[မှတ်ချက် — ရုပ်တရား၌ စတင်၍ ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် ဝိပဿနာ- ယာနိက ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤအတူပင် နာမ်တရား၌ စတင်၍ ဝိပဿနာကို နှလုံးသွင်းခြင်းသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်၏။ **အဘိနိဝေသ** = စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်း၏ဟူသည်ကိုလည်း ဝိပဿနာ၏ ရှေးအဖို့၌ ပြုသင့် ပြုထိုက် ပြုအပ်သော ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် စသောအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းဟူ၍ သိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် လက်ဦးစွာ ရုပ်တရားကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုးရုပ်တရား ထင်ရှား ဖြစ်ပုံဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်း- ဆည်းခြင်း ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းသည် ရုပ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း မည်၏။ နာမ်တရားကို လက္ခဏာ

ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အဝိဇ္ဇာစသော အကြောင်းတရား ထင်ရှား ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး နာမ်တရား၏ ထင်ရှား ဖြစ်ပုံဟူသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်နည်းအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းခြင်း ဉာဏ်-ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်းသည် နာမ်တရား၌ စွဲစွဲမြဲမြဲ နှလုံးသွင်းခြင်း မည်၏။ အထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်၌ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟကို ပရိဂ္ဂဟချင်း တူညီ၍ ရူပပရိဂ္ဂဟ နာမပရိဂ္ဂဟ၌ လက္ခဏာဟာရနေတ္တိနည်းအရ စုပေါင်း ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

၉။ “ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ”န္တိ ဧဝံ အဘိနိဝိသိတွာ ဧဝမေဝ ဝုဋ္ဌာနကာလေ ပန ဧက-ပုဟာရေန ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀။)

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ ကာမံ ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂဟနံ အဘိနိဝေသောတိ ဒဿိတံ၊ ယထာဥပဋ္ဌိတေ ပန ရူပါရူပဓမ္မေ၊ တေသဉ္စ ပစ္စယေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ သင်္ခေပေနေဝ ဝိပဿနာဉာဏံ စာရေန္တော ဉာဏုတ္တရော ယထာနိသိန္ဓောဝ ဉာဏပဋိပါဋိယာ ခိပ္ပမေဝ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈန္တော ဧကပုဟာရေန ပဉ္စဟိ ခန္ဓေဟိ ဝုဋ္ဌာတိ နာမ။ အညထာ ဧကေနေဝ လောကီယစိတ္တေန ပဉ္စန္ဒ ခန္ဓာနံ ပရိဂ္ဂဟပရိဇာနနာဒိနံ အသမ္ဘဝတော။ န ဟိ သနိဒဿနသပ္ပဋိယာဒိ ဧကန္တိ အာရမ္မဏံ ကာတုံ သက္ကာ။ ယဿ ပန ဧကဝါရံ ဉာဏေန ဖဿိတံ၊ ပန တံ ဖဿိတဗ္ဗမေဝ။ တာဒိသဿ ဝသေန ဝုတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။)

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ။ (ဒီ၊ ၁၊ ၁၀၂ . . .)

“အမှတ်မရှိ အလုံးစုံသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အပေါင်းသည် ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိ၏။ ထိုဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား အလုံးစုံသည် ချုပ်ခြင်းသဘော ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသည်ချည်း နှင်နှင်တည်း” ဤသို့ နှလုံးသွင်း၍ ဤသို့သော နည်းအားဖြင့်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်သောကာလ၌ တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း အားဖြင့် တပေါင်းတစ်စုတည်း ဖြစ်၍ ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ ထသည် မည်၏။

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ = ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော တရားမှန်သမျှသည် ချုပ်ခြင်း သဘောရှိ၏ - ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယပရိဂ္ဂဟနံ = သင်္ခါရတရားတို့၏ အဖြစ်-အပျက်ကို သိမ်း-ဆည်းတတ်သော ဉာဏ်ဟူသော ဝိပဿနာဘိနိဝေသ = ဝိပဿနာ နှလုံးသွင်းမှုကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်က အကယ်၍ကား ပြအပ်ပေ၏။ ထိုသို့ပင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဟူသော တစ်ခုတည်းသော ဝိပဿနာနှလုံးသွင်းမှု အဘိ-နိဝေသကို ပြအပ်ပါသော်လည်း ရှေးရှေးဘဝက လေ့လာခဲ့ဖူးသော ပါရမီဉာဏ်ဟုန် ဝသီဘော်ဂုဏ်ပြု၍ လက်ထက် ဥသျှစ်သို့ ထစ်ထစ်ထင်ထင် ရှေးရှုထင်လာသော ဘူတရုပ် ဥပါဒါရုပ်အားဖြင့် နှစ်ပါးအပြားရှိသော ရုပ်ကို ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယော စသော ရုပ်တစ်မျိုး တစ်မျိုး၌ ပထဝီပေါင်းများစွာ အာပေါပေါင်းများစွာ တေဇောပေါင်း များစွာ ဝါယောပေါင်းများစွာ စသည်ဖြင့် အတွင်းဝင်သော အပြားအားဖြင့် တစ်ပါးမက များသော အပြားရှိသည် ဖြစ်သော်လည်း “ရူပနဋ္ဌေန ရူပံ = ဖောက်ပြန်တတ်သောကြောင့် ရုပ်”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ လက္ခဏာကို သိမ်းဆည်း၍၊ ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ် နာမ်တရားကို တစ်ပါးမက များသောအပြား ရှိသော်လည်း “နမနဋ္ဌေန နာမံ = အာရုံသို့ ညွှတ်တတ်သော အနက်သဘောကြောင့် နာမ်”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့် သိမ်း-ဆည်း၍ ထိုရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားကိုလည်း “အဝိဇ္ဇာ သင်္ခါရော တဏှာ ဥပါဒါနံ တဝေါ ဟေတု = အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါနံ သင်္ခါရ ကမ္မဘဝ = ကံသည် အကြောင်းတရား”ဟု အကျဉ်းအားဖြင့်သာ သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ညီညာသော မြေပြင်အတိ၌ သိန္ဓောမြင်းကို နှင်၏သို့ ရုပ်+နာမ်+ကြောင်း+ကျိုး = သင်္ခါရ အာရုံပေါ်၌ လျင်မြန်စွာ ပြေးသွားစေ၍ သူများထက်လွန်ကဲသော ဉာဏ်ရှိရကား ဣရိယာပုထ် မပြောင်းမရွှေ့

တစ်ဆွေမလှမ်း ဘုရားရှေ့တော်မှောက် စသည်၌ ဒေသနာတော်ကို အစဉ်လျှောက်သဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို စေလွှတ်လျက် ထိုင်နေမြဲသော ဣရိယာပုထ်ဖြင့်သာလျှင် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ်စသော ဉာဏ်ကိုးပါး အစဉ်ဖြင့် လျင်မြန်စွာ သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်းအားဖြင့် အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသော ဝေဖန်ခြင်းကို မပြု တစ်ခုတည်းဖြင့်သာလျှင် ယင်းယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် ငါးပါးသော ခန္ဓာတို့မှ ထသည် မည်၏ ဟူလိုသည်။

ဤသို့ ဆိုအပ်သည်မှ တစ်ပါးသော အပြားအားဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မယူဆသင့်ပေ။ ယူဆခဲ့သော် တစ်ခုတည်းသော မဟာကုသိုလ် ဝိပဿနာဇောစိတ်သည် ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန် အားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သိမ်းဆည်းနိုင်၏ ပိုင်းခြားယူနိုင်၏ သိ၏ — ဤသို့စသည့် အလိုမရှိအပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်သည် သက်ရောက်လာနိုင်ဖွယ်ရာ ရှိ၏။ ထိုသို့လည်း မဖြစ်သင့်ပေ။ အဆင်း အသံ အနံ့ အရသာစသော တရားတို့ကို တပေါင်းတည်း အာရုံပြုခြင်းငှာ မတတ်ကောင်းသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဖြစ်သင့် ဖြစ်ထိုက်သော သင့်လျော်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆိုရမူ - အကြင်ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြင်ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ကြိမ် တွေ့ထိအပ်၏၊ တွေ့ထိဖူး၏၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်သည် သန်မာသည် ဖြစ်၍ ထက်မြက်သည် ဖြစ်၍ မိုးကြိုးကျသို့ တွေ့ထိချက် နာရကား ထိုရုပ်နာမ်တရားကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် တွေ့ထိဖွယ် မရှိ တွေ့ထိပြီး မည်သည်သာတည်း။ မျက်စိတစ်မှိတ် လျှပ်တစ်ပြက်အတွင်း၌ ကုဋေတစ်သိန်းမျှမက ဖြစ်သော ဉာဏသမ္ပယုတ် ဝိပဿနာ မဟာကုသိုလ် ဇောစိတ်အစဉ် ဇောစိတ်အစုသည် ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ အကြောင်းတရားကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊ ဝိပဿနာရှုခြင်းဟူသော အမှုတော်ကို ထမ်းရလျက် အချည်းစည်း မရှိသည်ဖြစ်၍ ကိစ္စပြေကုန်လွယ်သည်။ ဉာဏ်ထိုင်း ဉာဏ်လေး နှံ့နှေးသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဘဝင်အကျများ၍လည်းကောင်း၊ အကြားအကြား၌ အခြားအခြားသော အာရုံ၌ ပြေးဝင်၍လည်းကောင်း ကိစ္စမပြီးနိုင်ဘဲ နှေးဖြည်းသကဲ့သို့ မဟုတ်၊ ထိုသို့ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော သဘောရှိသော ဝရဇိန်လက်နက် မိုးကြိုးစက်ကဲ့သို့ ထက်မြက် လျင်မြန် အားကောင်း သန်မာသော ဉာဏ်ရှိပုဂ္ဂိုလ် တိက္ခပညာဝါ၏ ဝိပဿနာပညာ အစွမ်းဖြင့် — ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးမှ ထခြင်းကို အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုသည် ဟူလို။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀ - ကြည့်ပါ။)

ကောပ္ပဟာရေနာတိ ကေဇ္ဈံ၊ တံ ပန အဇ္ဈတ္တာဒိဝိဘာဂံ အကတွာ “ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ” နှိ အဝိဘာဂေန ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ပဝတ္ထိဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ တယံဒံ သတ္ထုသမ္ပုခါ ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေန္တဿ ဉာဏုတ္တရဿ သမ္ဘဝတိတိ ဝဒန္တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။)

တေဘူမက သင်္ခါရတရား မှန်သမျှမှ တစ်ပြိုင်နက် ထခြင်းဟူသည် — ကလာပသမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း၌ ဖော်ပြခဲ့သော အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓစသော ခွဲခြမ်းဝေဖန်မှုကို မပြုတော့ဘဲ — “**ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ** = ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသော တရားအားလုံးသည် ချုပ်ခြင်း = ပျက်ခြင်း သဘောရှိ၏”ဟူ၍ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ စသည်ဖြင့် မခွဲမခြမ်း မဝေဖန်သောအားဖြင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာ၏ ဖြစ်နိုင်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သိရှိပါလေ။ ထိုသို့သော ထခြင်းသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက်တော်၌ ဒေသနာတော်ကို အစဉ်လျှောက် သဖြင့် နာယူနေသည့် ဒေသနာတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူသည့် ဝိပဿနာရှုကွက်အတိုင်း ဉာဏ်ကို စေလွှတ်နိုင်သော ဝိပဿနာရှုနိုင်သော ဉာဏ်ပညာ လွန်ကဲထက်မြက်သော ပုဂ္ဂိုလ်အားသာ ဖြစ်သင့်ပါ၏ဟု ကျမ်းဂန် သိမြင် ဆရာကြီး ဆရာကျော် ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မော်တို့က မိန့်ဆိုတော်မူကြသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၀။)

ဤအထက်ပါ သတ်မှတ်ချက်များနှင့် အညီ - ယံ ကိဉ္စိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ - ဟူသော ရှုကွက်မှာ ဘုရားရှင်၏ လက်ထက်တော်၌ တရားနာယူရင်း ကျွတ်တမ်းဝင်တော်မူကြသည့် ဥဋ္ဌင်္ဂိတည၊ ဝိပဉ္စိတည။

ဟူသော သမ္မုခသာဝက အမည်ရတော်မူကြသော ဘုရားရှင်၏ မျက်မှောက် သာဝကကြီးများနှင့်သာ သက်ဆိုင်-
သည်ဟု မှတ်ပါ။

အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိကိုယ်ကို မိမိ တရားနာယူရုံဖြင့် တရားရနိုင်သည့် ဥဋ္ဌဋီ-
တညူပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဝိပဋ္ဌိတညူပုဂ္ဂိုလ်မျိုး ဟုတ်-မဟုတ်ကို ဝေဖန် ဆန်းစစ်ကြည့်ပါ။ တရားနာယူရုံဖြင့် သို့မဟုတ်
တရားနာရင်း ဟောသည့် တရားအတိုင်း ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ကျင့်သဖြင့် တရားဆုံးသောအခါ တရားထူး
တရားမြတ်ဟူသည့် လောကုတ္တရာတရားကို ရနိုင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်အမျိုးအစားတွင် မိမိ မပါဝင်ဟု မိမိကိုယ်ကို မိမိ
ဆုံးဖြတ်ချက် ချနိုင်ပါက သိရှိပါက —

ယံ ကိစ္ဆိ သမုဒယဓမ္မံ၊ သဗ္ဗံ တံ နိရောဓဓမ္မံ။
= ဖြစ်သည့်တရား မှန်သမျှ အားလုံး ပျက်၏ - ဟု
တစ်နည်း — ဖြစ်-ပျက် - ဟု

ပရမတ်ရုပ်နာမ်ကိုမျှ မသိသေးဘဲလျက်၊ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားကိုမျှ
မသိသေးဘဲလျက်၊ ကမ္မဋ္ဌာန်းကျောင်း အတွင်းသို့ ဝင်လျှင်ဝင်ချင်း — ဤသို့ချည်းနှင့်နှင့် ဖြစ်-ပျက်ချည်း ထိုင်ရှု-
နေပါက တိုးတက်မှု ရနိုင် မရနိုင်ကို စဉ်းစားပါလေ။

တစ်ဖန် ဤရှုကွက်မှာ ဝိပဿနာနယ်၌ အကျဉ်းဆုံး ရှုကွက် ဖြစ်၏။ ယင်း အကျဉ်းဆုံး ရှုကွက်မှာလည်း
တရားတော်ကို နာယူရင်း ဒေသနာတော်၏ နောက်သို့ ဉာဏ်ကို စေလွှတ်၍ ဒေသနာစဉ်ဝယ် လာရှိသည့်အတိုင်း
ကျင့်နိုင် သိနိုင် ဝိပဿနာရှုနိုင်သဖြင့် ဒေသနာတော်အဆုံးတွင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်သို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်သော ဥဋ္ဌဋီတညူ
ဝိပဋ္ဌိတညူ ပုဂ္ဂိုလ်တို့အတွက်သာ သတ်မှတ်ချက်ရှိသော ရှုကွက်ဖြစ်သဖြင့် မိမိကား နေယျပုဂ္ဂိုလ်အဆင့်တွင်
တည်ရှိနေပါလျှင် ထိုရှုကွက်အတိုင်း ရှု၍ ရနိုင် မရနိုင်ကိုကား စဉ်းစားရမည် ဖြစ်ပေသည်။ (ဤစကားကို
မဟာဋီကာ၊ ၂၄၇၀ - ၌ လာရှိသော ဝဒန္တိဝါဒ အရ ဆိုသည်ဟု မှတ်ပါ။)

အကြောင်းမူ — အကျဉ်းဆုံးနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ အကျယ်နည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ မည်သည့်နည်းဖြင့်ပင်
ဖြစ်စေ ဝိပဿနာရှုရာ၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း သိမြင်ရမည့် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ ပရမတ္ထဓာတ်သား-
များမှာ တေဘူမကသင်္ခါရ အမည်ရသော ဒုက္ခသစ္စာတရားစုနှင့် အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားစုပင် ဖြစ်သည်။
ကျဉ်းသည် ဖြစ်စေ ကျယ်သည် ဖြစ်စေ ထိုးထွင်းသိမြင်ရမည့် ပရမတ္ထဓာတ်သားချင်းကား အတူတူပင် ဖြစ်သည်။
အကျဉ်းဆုံး ခြုံ၍ ရှုမှုနှင့် အကျယ် ခွဲခြားစိတ်ဖြာ၍ ရှုမှုဟူသော ရှုပုံအခြင်းအရာသာ ကွာခြားသည်။ ဝိပဿနာ-
ဉာဏ်ဖြင့် သိရှိရမည့် တရားနှင့် သိရှိပုံ အခြင်းအရာကား အတူတူသာ ဖြစ်ပေသည်။ သာဝကပါရမီဉာဏ်အရာ၌
သမ္မသနစာရဓေတ်ဟု ခေါ်ဆိုသော ဝိပဿနာဘူမိ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ရာဘုံမှာ တစ်မျိုးတစ်စားတည်းသာ
ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီး

စတုတ္ထော တေဘူမကကမ္မဋ္ဌာနိကော။ တဿ ကိရ သမပ္ပဝတ္ထာ ဓာတုယော အဟေသုံ၊ ကလ္လသရီရံ
ဗလပတ္တံ၊ ကမ္မဋ္ဌာနာနိပိဿ သဗ္ဗာနေဝ သပ္ပိယာနိ၊ အတီတာ ဝါ သင်္ခါရာ ဟောန္တူ၊ အနာဂတာ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နာ ဝါ
ကာမာဝစရာ ဝါ ရူပါဝစရာ ဝါ အရူပါဝစရာ ဝါ၊ သဗ္ဗေပိ သပ္ပိယာဝ။ အသပ္ပိယကမ္မဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ကာလေသုဝိ
ပုရေဘတ္တံ ဝါ ဟောတု ပစ္ဆာဘတ္တံ ဝါ ပဌမယာမာဒယော ဝါ၊ အသပ္ပိယကာလော နာမ နတ္ထိ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၉၈။)

ဤရှုကွက်ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်တော်မူသော ရဟန္တာမထေရ်မြတ်ကြီး တစ်ပါး၏ အကြောင်းအရာ-
သည် ကိသုကောပမသုတ္တန် (သံ၊ ၂၊ ၃၉၆-၃၉၇။) တွင် လာရှိပေ၏။ တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဟု အဋ္ဌကထာ
(သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၉၈။) က အမည်တပ်ထားပေသည်။ ထိုမထေရ်မြတ်ကြီးကား ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးနှင့် သပ္ပာယ်ဖြစ်သော
မထေရ်ကြီးပင် ဖြစ်၏။ အတိတ်သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ အနာဂတ်သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ ပစ္စုပ္ပန်
သင်္ခါရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ ကာမာဝစရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ ရူပါဝစရတရားကိုပင် ဖြစ်စေ၊ အရူပါဝစရတရား
ကိုပင် ဖြစ်စေ မည်သည့်တရားကိုမဆို လွယ်လွယ်ကူကူ မပင်မပန်း ဝိပဿနာ ရှုနိုင်၏။ ကမ္မဋ္ဌာန်းအားလုံးနှင့်
သပ္ပာယ်ဖြစ်၏။ အသပ္ပာယ်ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အသပ္ပာယ်ဖြစ်သော အချိန်ကာလဟူသည် ထိုမထေရ်မြတ်ကြီး
အဖို့ မရှိပေ။ (သံ၊ ၄၊ ၃၊ ၉၈။)

၁၀။ တစ်ဦးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာ ပွားများအားထုတ်စ ရှေးဦးအစ၌ **အနိစ္စအားဖြင့် =**
အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့ကို **အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စ**ဟု ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ကာမျှဖြင့်ပင်လျှင် ဝဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်၊ ဒုက္ခအားဖြင့်
လည်းကောင်း = ဒုက္ခဟုလည်းကောင်း၊ အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း = အနတ္တဟုလည်းကောင်း ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခအားဖြင့်လည်းကောင်း၊
အနတ္တအားဖြင့်လည်းကောင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၏။ ဤနည်းအတိုင်း ကျင့်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား
အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု သုံးသပ်သော အခါကာလ၌ ဝဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကယ်၍
ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို **အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ**
စတင်နှလုံးသွင်း၍ အနိစ္စအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၁။ နောက်တစ်မျိုးကား - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဒုက္ခအားဖြင့် = ဒုက္ခဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်စဉ်ကာလ၌ ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့ - **သင်္ခါရတရားတို့ကို**
အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း၍ ဒုက္ခအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၂။ အကယ်၍ အနတ္တအားဖြင့် = အနတ္တဟု ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသော အခါကာလ၌ ဝဋ္ဌာန အမည်
ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ **အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု သင်္ခါရတရားတို့ကို ခွဲခွဲမြဲမြဲ**
စတင်နှလုံးသွင်း၍ အနတ္တအားဖြင့် သင်္ခါရတို့မှ ထသည် မည်၏။

၁၃ - ၁၈။ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌ ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး
ရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌လည်း
ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး၊ သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းပြီးနောက် သင်္ခါရတို့မှ ထရာ၌လည်း
ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးပင် ရှိပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၀-၃၀၁။)

ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစား

သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ ဒုက္ခဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်း-
သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အနတ္တဟု ခွဲခွဲမြဲမြဲ စတင်နှလုံးသွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုး ရှိ၏။ ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော
အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရာကာလ၌ကား အနိစ္စဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်-
သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ထိုသုံးမျိုးလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သဒ္ဓါမိမောက္ခ အဖြစ်များကုန်၏။ သဒ္ဓါန္တေကို
ရနိုင်ကုန်၏။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ သဒ္ဓါနုသာရီပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် ကျန် (၇)ဌာနတို့၌ သဒ္ဓါဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။

အကယ်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ပုဂ္ဂိုလ် သုံးမျိုးလုံးတို့သည်ပင် ပဿဒ္ဓိ အဖြစ်များကုန်၏။ သမာဓိန္ဒြေကို ရနိုင်ကုန်၏။ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်မှသည် အရဟတ္တဖိုလ်သို့တိုင်အောင် အားလုံးသော (၈)ဌာနတို့၌ ကာယသက္ခိ ပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ အထူးကား — ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား အရူပဈာန်သည် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်၏။ ထို အရူပဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တဖိုလ်၌ ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

ထိုမှတစ်ပါး - ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့အား သင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု နှလုံးသွင်းခိုက် ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာငြားအံ့၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးလုံးတို့သည်ပင် ပညာ အဖြစ်များကုန်၏။ ပညိန္ဒြေကို ရနိုင်ကုန်၏။ သုညတဝိမောက္ခဖြင့် လွတ်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ဓမ္မာနုသာရီ မည်ကုန်၏။ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှ အရဟတ္တမဂ်သို့ တိုင်အောင်သော အလယ် (၆)ဌာနတို့၌ ဒိဋ္ဌိပုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အရဟတ္တဖိုလ်၌ ပညာဝိမုတ္တပုဂ္ဂိုလ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၁။)

ဥပမာ (၁၂) ရပ် (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၁-၃၀၅။)

ယခုအခါ၌ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှသည် ဂေါတြဘူဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ရှေးဝိပဿနာဉာဏ် နောက် ဝိပဿနာဉာဏ်တို့နှင့် အတူတကွ ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ထင်ရှားပြခြင်းငှာ (၁၂)မျိုးသော ဥပမာတို့ကို သိသင့်သိထိုက်ကုန်၏။ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ထိုဥပမာတို့၏ အကျဉ်းဥဒ္ဒေသတည်း။ —

ဝဂ္ဂုလီ ကဏ္ဍသပေါ၊ စ၊ ယရံ ဂေါ ယက္ခိ ဒါရကော။
ခုဒ္ဓံ ဝိပါသံ သီတုဏှ၊ အန္ဓကာရံ ဝိသေန စ။

ဤဥပမာတို့ကို ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှ စ၍ ဆောင်ပြခြင်းငှာ သင့်ကုန်ရာ၏။ ထိုထိုဉာဏ်အရာ၌ တည်သော ဥပမာဝတ္ထု၏ ရသင့်သောကြောင့်ပင်တည်း။ အကျိုးကား — ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာအရာ၌ ဆောင်ယူ ပြအပ်ကုန်သည် ရှိသော် ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်မှသည် ဖိုလ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် အလုံးစုံသော ဉာဏ်၏ ကိစ္စသည် ထင်ရှားနိုင်၏။ အလယ်၌ တည်၍ ထင်ရှားပြသောကြောင့်ပင်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အရာ၌သာလျှင် ဤဥပမာတို့ကို ဆောင်ယူပြထိုက်ကုန်၏ဟု ဝိသုဒ္ဓိကထာ၌ ဆိုအပ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၁။)

၁။ ဝဂ္ဂုလီ = လင်းနို့

လင်းနို့ တစ်ကောင်သည် — “ဤ သစ်ပင်၌ အပွင့်ကိုသော်လည်းကောင်း အသီးကိုသော်လည်းကောင်း ရလတ်အံ့” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ခက်မ ငါးဖြာ ရှိသော သစ်မည်စည်ပင်၌ ဝင်နား၏။ နားပြီးနောက် သစ်ခက် တစ်ခက်ကို စုံစမ်းကြည့်၏။ စုံစမ်းလတ်သော် ထိုအခက်၌ တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ အသီးကိုသော်လည်းကောင်း ကိုက်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်ကို မမြင်ပေ။ သစ်ခက် တစ်ခက်ကို စုံစမ်းသကဲ့သို့ အလားတူပင် ဒုတိယ အခက်ကိုလည်းကောင်း တတိယ အခက်ကိုလည်းကောင်း စတုတ္ထ အခက်ကို လည်းကောင်း ပဉ္စမ အခက်ကိုလည်းကောင်း စုံစမ်းပြန်၏။ စုံစမ်းလတ်သော် ကိုက်ယူထိုက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့်အသီးကို မမြင်ပြန်ပေ။ ထိုလင်းနို့သည် — “ဤသစ်ပင်သည် အသီးမဲ့စွတကား၊ ဤသစ်ပင်၌

ကိုက်ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အသီးအပွင့်သည် မရှိခဲ့လေစွတကား” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ထိုလင်းနို့သည် ထိုသစ်ပင်၌ တွယ်တာတပ်မက်ခြင်း အာလယကို စွန့်၍ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သော အခက်သို့ တက်၍ သစ်ခွကြားမှ ဦးခေါင်းကို ဖော်၍ အထက်သို့ မြော်၍ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်၍ အသီးရှိသော အခြားသစ်တစ်ပင်၌ ဝင်နား၏။

ထိုဥပမာ၌ လင်းနို့ကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်ကို မှတ်အပ်၏။ ခက်မ ငါးဖြာ ရှိသော သစ်မည်စည်ပင်ကဲ့သို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို မှတ်အပ်ကုန်၏။ ထိုသစ်ပင်၌ လင်းနို့၏ ဝင်ရောက်နားခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး၌ စ၍ နှလုံးသွင်းခြင်းကို မှတ်အပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ တစ်ခုတစ်ခုသော သစ်ခက်ကို စုံစမ်း၍ ကိုက်ယူထိုက်သော တစ်စုံတစ်ခုသော အပွင့် အသီးကို မမြင်ရ၍ ကြွင်းသော အခက်တို့ကို စုံစမ်းခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ရူပက္ခန္ဓာကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်ပြီး၍ ထိုရူပက္ခန္ဓာ၌ စွဲယူခြင်းငှာ လျှောက်ပတ်သော တစ်စုံတစ်ခုသော နိစ္စဟူသော အနှစ်သာရ၊ သုခဟူသော အနှစ်သာရ၊ အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ၊ သုဘဟူသော အနှစ်သာရစသော အနှစ်သာရကို မတွေ့မြင်ရသည် ဖြစ်၍ ကြွင်းသော နာမ်ခန္ဓာတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ “ဤသစ်ပင်သည် အသီးမဲ့စွတကား” ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ သစ်ပင်ပေါ်၌ တွယ်တာမက်မောခြင်း အာလယကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာငါးပါးတို့၌လည်း အနိစ္စလက္ခဏာစသည်ကို မြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် လည်ဝယ်ဆွဲထားအပ်သော ခွေးသေကောင်ပုပ်ကဲ့သို့ စက်ဆုပ်ငြီးငွေ့ရကား သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်သော မုဉ္ဇိတုကမ္ပတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဟူသော ဝိပဿနာဉာဏ်သုံးပါး အပေါင်း၏ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုလင်းနို့၏ အပေါ်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့် တက်သွားသော သစ်ခက်၏ အထက်သို့ ပျံတက်သွားခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် အထက်ဘက်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သွားတတ်သော အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ဦးခေါင်းကိုဖော်၍ အထက်ကောင်းကင်ဘက်သို့ မြော်ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လှမ်းမြော်ကြည့်တတ်သော ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို၊ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်ခြင်းကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၂။)

စိတ်၏ ကောက်ကျစ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုတတ်ကုန်သော မာယာ-သာဌေယျစသည့် အက္ခေအကောက် အလှည့်အပတ်တို့ကို ခွာနိုင်သဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၏ အထက်သို့ ဖြောင့်ဖြောင့်တက်သွားသော သစ်ခက်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ နိဗ္ဗာန်ကိုကြည့်သောအားဖြင့် ဂေါတြဘုဉာဏ်၏ အထက်သို့ မြော်ကြည့်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို၊ တည်ရာမရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ တည်ခြင်းကြောင့် မဂ်ဉာဏ်၏ ကောင်းကင်၌ ပျံတက်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၁။)

၂။ ကဏ္ဍသပ္ပ = မြွေဟောက်

တံငါသည်တစ်ဦးသည် ငါးတို့ကို ဖမ်းအံ့ဟူသော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ငါးထောင်မြို့ကို ယူ၍ ရေထဲ၌ မြွေကို ထောင်ထား၏။ ထိုနောင် သင့်လျော်လောက်သော အချိန်တွင် ထိုတံငါသားသည် မြွေဝမှ လက်ကို ထိုးနှိုက်၍ မြွေအတွင်း၌ စမ်းသပ်လေသော် မြွေအတွင်း ရေထဲ၌ ရေမြွေဟောက်ကို လည်စိ၌ ဆုပ်မိရက်သား ဖြစ်သွား၏။ သို့သော် တံငါသားသည် “ငါသည် ငါးကို မိလေပြီ”ဟု နှစ်လိုဝမ်းမြောက်လေ၏။ ထိုတံငါသားသည် - “ငါသည် ငါးကြီးဧရာကို ရအပ်လေပေ၊”ဟု မြှောက်၍ ကြည့်လေသော် လည်ကျား သုံးရစ်ကို မြင်သဖြင့် ရေမြွေဟောက်ဟု

သိလတ်၍ ကြောက်ရွံ့သည် ဖြစ်၍ ရောက်လတ္တံ့သော အပြစ်ဘေးကို မြင်၍ မိထားပြီးသော မြွေဟောက်ကို သိမ်းပိုက်ထားဖို့ရန် ငြီးငွေ့သည်ဖြစ်၍ လွတ်လိုရကား လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းဥပါယ်ကို ပြုလျက် အမြီးဖျားမှ စ၍ မြွေကိုယ်ဖြင့် ရစ်ပတ်ထားအပ်သော လက်ကို ဖြေ၍ လက်မောင်းကို မြှောက်၍ ဦးခေါင်းအထက်၌ နှစ်ပတ် သုံးပတ် ပတ်ပတ်လှည့်လျက် မြွေဟောက်ကို အားနည်းအောင် ပြု၍ “ဟယ် မြွေဆိုး . . . သွားလေတော့”ဟု စွန့်လွှတ်ပြီးနောက် လျင်မြန်စွာ ကန်ပေါင်သို့ တက်၍ — “အချင်းတို့ . . . ငါသည် ကြီးစွာသော မြွေ၏ ခံတွင်းမှ လွတ်ခဲ့လေပြီပေါ့”ဟု လာခဲ့သော လမ်းခရီးကို ကြည့်လျက် တည်နေ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၉၀။)

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားအားလုံးကို စွန့်လွှတ်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းကြောင့် ယင်းဂေါတြဘူဉာဏ်သည် မြွေဟောက်ကို လွတ်ခြင်းနှင့် တူ၏။ မြွေဟောက်ကို လွှတ်ပြီး၍ လာရာခရီးကို ကြည့်လျက် ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် အာရုံတိုက်ရိုက် မျက်မှောက်ပြုခြင်း = အာရမ္မဏပဋိဝေဓသဘောအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ မတွေမဝေသိခြင်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓ၏ အစွမ်းဖြင့် မိမိဟူသော အရိယမဂ်ကိုလည်း မြင်၏။ (အရိယမဂ်ကို မသိ မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော မောဟအဝိဇ္ဇာကို အရိယမဂ်က ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် မသိမှုပျောက်၍ သိမှု ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် သိခြင်း ကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ ဤသည်ကိုပင် အသမ္မောဟပဋိဝေဓဟု ဆို၏။) ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၏ နိဗ္ဗာန်ကို လှမ်းမြော် ကြည့်ခြင်းသည် မြွေဟောက်ကို လွှတ်ပြီးနောက် တံငါသည်၏ လာရာလမ်းကို ရပ်ကြည့်ခြင်းနှင့် တူ၏ဟု ဆိုသည်။ တံငါသည်၏ လာရာလမ်းကို ရပ်ကြည့်ပြီးနောက် ရှေ့သို့သွား၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဤစကားရပ်ဖြင့် ဘေးကင်းရာအရပ်သို့ ရောက်ပြီးသည်ကို ဆိုသည်။ ထိုဘေးကင်းရာ အရပ်သို့ ရောက်စိမ့်သောငှာ ကျင့်ခြင်းကို မဆို။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၂။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၁။)

၃။ ယရံ = အိမ်

အိမ်ရှင်သည် ညအခါ စားသောက်ပြီး၍ အိပ်ရာထက်သို့ တက်လတ်သော် အိပ်ပျော်သွား၏။ အိပ်ပျော်စဉ် အိမ်ကို မီးလောင်၏။ ထိုအိမ်ရှင်သည် နိုးလတ်၍ မီးကို မြင်၍ ကြောက်ရကား “ကိုယ်ကို မီးမလောင်မီ အကယ်၍ ထွက်ပြေးရမူ အကောင်းကြီး စစ်စစ် ဖြစ်လေရာ၏”ဟု နှလုံးပိုက်၍ ထွက်ပြေးရန် အရပ်ကို ကြည့်လတ်သော် လမ်းကို မြင်၍ လျင်မြန်စွာ ထွက်ပြေးလေရာ ဘေးကင်းရာ အရပ်သို့ ရောက်၍ တည်နေလေ၏။ ထိုဥပမာ၌ အိမ်ရှင်၏ အစာစားပြီးနောက် အိပ်ရာထက်သို့ တက်၍ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ ရောက်သကဲ့သို့ ပရမတ်ဉာဏ်ပညာ မျက်စိ မရှိသေးသော ပုထုဇန် ငမိုက်သား၏ ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို “ငါ - ငါ၏ ဥစ္စာ”ဟု စွဲလမ်းခြင်းနှင့် တူ၏။ နိုးလာပြီးနောက် မီးမြင်၍ ကြောက်သော ကာလကဲ့သို့ သမ္မာပဋိပဒါ အမည်ရသော ကောင်းမွန် မှန်ကန်သော ကျင့်ဝတ်ပဋိပတ်ကို ကျင့်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မြင်၍ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားပါ။ ထွက်ပေါက်လမ်းကို ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ သင်္ခါရတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ အလိုရှိသော မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ် ပဋိသင်္ခါဉာဏ် သန္တိဋ္ဌနာ အမည်ရသော ကောင်းစွာ တည်ငြိမ်နေသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို မှတ်သားပါ။ လမ်းကို မြင်ခြင်းကဲ့သို့ အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ မီးလောင်သော အိမ်မှ ထွက်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထွက်မြောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။) လျင်မြန်သော အဟုန်ဖြင့် ပြေးခြင်းကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (စွန့်အပ်သော အရပ်၊ ယူအပ်သော အရပ်တို့၌ ပြီးစေခြင်း ကိစ္စအထူးနှင့် ယှဉ်ခြင်းကြောင့်တည်း။) ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်နေခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၂-၃၀၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၁။)

၄။ ဂေါ = နွား

လယ်သမားတစ်ဦး၏ ညဉ့်အခါ အိပ်ပျော်စဉ် နွားခြံကို ဖောက်၍ နွားတို့သည် ထွက်ပြေးကုန်၏။ ထိုလယ်သမားသည် မိုးသောက်ထအခါ၌ ထိုနွားခြံသို့ သွား၍ ကြည့်လတ်သော် ထိုနွားတို့၏ ထွက်ပြေးသောအဖြစ်ကို သိရှိ၍ နွားခြေရာကို ခံ၍ အစဉ်အတိုင်း လိုက်လေသော် ရှင်ဘုရင်၏ နွားတို့ကို မြင်လေ၏။ ထိုရှင်ဘုရင်၏ နွားတို့ကို ငါနွားတို့ဟု မှတ်ထင်၍ ဆောင်ယူသွားလေသော် မိုးသောက်သော ကာလ၌ ဤနွားတို့သည် ငါနွားမဟုတ်ကုန်၊ ရှင်ဘုရင်၏ နွားတော်တို့တည်းဟု မှတ်မိ၍ “ငါ့ကို ဤသူကား သူခိုးတည်း”ဟု မင်းချင်း ယောက်ျားတို့က ဖမ်းဆီး၍ ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်အောင် မပြုလုပ်ရသေးမီ ထွက်ပြေးပေအံ့ဟု ကြောက်ရွံ့သည် ဖြစ်၍ နွားတို့ကို စွန့်၍ လျင်မြန်စွာ ပြေး၍ ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်၏။

ထိုဥပမာစကားရပ်၌ — “ငါနွားတို့”ဟူ၍ မင်း၏ နွားတော်တို့ကို ဖမ်းယူခြင်းကဲ့သို့ ပရမတ်ဉာဏ်ပညာ မျက်စိ မရှိသော ပုထုဇန် ငမိုက်သား၏ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို “ငါ - ငါဟာ” ဟူ၍ စွဲလမ်းခြင်း စွဲယူခြင်းကို မှတ်သားပါ။ (သူစိမ်းပြင်ပအားဖြင့်လည်းကောင်း မြတ်နိုးဖွယ် မရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း ပြုအပ်ကုန်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုအပ်ကုန်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို “ငါပဲ - ငါဟာပဲ”ဟု စွဲလမ်းခြင်း၏ မင်းနွားတော်တို့ကို မိမိနွားဟူ၍ ဖမ်းယူခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို ဆိုအပ်၏။) မိုးလင်းလတ်သော် မင်း၏ နွားတော်တို့ဟူ၍ သိခြင်းကဲ့သို့ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ မင်းချင်းယောက်ျားတို့၏ ဖမ်းယူသတ်ဖြတ်ခြင်းမှ ကြောက်သော ကာလကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ နွားတို့ကို လွှတ်၍ ပြေးလိုသည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ နွားတို့ကို လွှတ်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးခြင်းကဲ့သို့ အရိယမဂ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးပြီးနောက် ဘေးကင်းရာ အရပ်၌ ရပ်တည်ခြင်းကဲ့သို့ အရိယဖိုလ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၃။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

၅။ ယက္ခိ = ဘီလူးမ

ယောက်ျား တစ်ယောက်သည် (ဘီလူးမမှန်း မသိသဖြင့်) ဘီလူးမနှင့် အိမ်ထောင်ခြင်းကို ပြုလေ၏။ ထိုဘီလူးမသည် ညဉ့်အခါ၌ “ဤယောက်ျားသည် အိပ်ပျော်လေပြီ”ဟု မှတ်ထင်၍ သူသေကောင် စွန့်ပစ်ရာ သုသာန်သို့ သွား၍ လူသားကို စား၏။ ထိုယောက်ျားသည် ဤမိန်းမသည် အဘယ်သို့ သွားသနည်းဟု အစဉ်သဖြင့် လိုက်၍ ရှာလေသော် လူသားကို စားနေသည်ကို တွေ့မြင်၍ ထိုဘီလူးမ၏ လူသား မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကိုသိ၍ “ငါ့ကို မစားသေးမီ”ပြေးအံ့ဟု ကြောက်ရွံ့သည်ဖြစ်၍ လျင်မြန်စွာ ပြေး၍ ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်လေ၏။

ထိုဥပမာ၌ — ဘီလူးမနှင့် အတူတကွ ပေါင်းဖော်ခြင်းကဲ့သို့ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့ကို “ငါ - ငါ၏ဥစ္စာ”ဟု စွဲလမ်းခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ သုသာန်၌ လူသားကို စားနေသည်ကို တွေ့မြင်ရ၍ “ဤမိန်းမကား ဘီလူးမတည်း”ဟု သိခြင်းကဲ့သို့ ခန္ဓာတို့၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို မြင်၍ အနိစ္စစသည်၏ အဖြစ်ကို သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ ကြောက်ရွံ့သော အချိန်ကာလကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြေးလိုသည်၏ အဖြစ်ကဲ့သို့ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ကို သုသာန်ကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့ ဂေါတြဘုဉာဏ်ကို လျင်မြန်စွာ ပြေးခြင်းကဲ့သို့ မဂ်ဉာဏ်ကို ဘေးကင်းရာအရပ်၌ ရပ်တည်ခြင်းကဲ့သို့ ဖိုလ်ဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၃။)

ဘေးရှိရာ၌ ဘေးမရှိဟု ရှုခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် ခန္ဓာတို့ကို “ငါ - ငါဟာ”ဟု စွဲလမ်းခြင်း၏ ဘီလူးမနှင့် ပေါင်းဖော်အိမ်ထောင်ခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ သုသာန်ကို စွန့်ခြင်းကဲ့သို့

သင်္ခါရဟူသော သုသာန်ကို စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သား အပ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

၆။ ဒါရက = သုလေ

တစ်ယောက်သော အမျိုးသမီးသည် သားအပေါ်၌ အလွန်ပြင်းပြစွာ ချစ်မြတ်နိုးခြင်း ရှိ၏။ နမူးနထူး သားအပေါ်၌ ချစ်မြတ်နိုးခြင်း ကြူးသော ထိုမိန်းမသည် ပြာသာဒ်ထက်၌ ထိုင်လျက်ပင်လျှင် အိမ်ကြားလမ်း၌ သူငယ်ငိုသံကို ကြားလိုက်၍ - “ငါ၏ သားကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူသည် ပုတ်ခတ်ညှဉ်းဆဲလေသလော” ဟု လျင်မြန်စွာ သွား၍ မိမိသားဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် သူတစ်ပါးသားကို ပိုက်ယူလိုက်၏။ ထိုအမျိုးသမီးသည် “ဤသူငယ်သည် သူတစ်ပါးသားတည်း” ဟူ၍ မှတ်မိ၍ ကြောက်ရွံ့ ရွံရှာနိုးသည်ဖြစ်၍ ထိုမှ ဤမှလည်း ကြည့်၍ ငါ့ကို တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူသည် - “ဤသူသည် ကလေးသူခိုးတည်း” ဟု မဆိုပါစေလင့်ဟု နှလုံးပိုက်၍ သူငယ်ကို ထိုလမ်း၌ပင်လျှင် ချထားခဲ့၍ တစ်ဖန် ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်၍ ထိုင်နေ၏။

ထိုဥပမာ၌ မိမိသားဟူသော အမှတ်သညာဖြင့် သူတစ်ပါးသားကို ပိုက်ယူခြင်းကဲ့သို့ - “ငါပဲ - ငါ့ဟာပဲ” ဟု ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို စွဲလမ်းခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ “ဤသူငယ်ကား သူတစ်ပါးသားတည်း” ဟု သိခြင်းကဲ့သို့ လက္ခဏာရေးသုံးတန်၏ အစွမ်းဖြင့် - “ငါ မဟုတ် - ငါ့ဟာ မဟုတ်” ဟု သိခြင်းကို မှတ်သားအပ်၏။ “ကလေးသူခိုးမ” ဟု အပြောခံရမည်မှ ကြောက်ရွံ့ခြင်းကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုထို ဤဤ အရပ်သို့ ကြည့်ခြင်းကဲ့သို့ မုတ္တိတုကမ္ပတာဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ထိုယူရာလမ်း၌သာလျှင် ကလေး သူငယ်ကို ချထားခြင်းကဲ့သို့ အနုလောမဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ (ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော လောဘထု အစိုင်အခဲ စသည်ကို ခွာသဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို ခွာခြင်းကြောင့် အနုလောမဉာဏ်၏ ထိုလမ်း၌ပင်လျှင် သူငယ်ကို ချထားသည်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို သိအပ်၏။) သူငယ်ကို ချထားပြီး၍ အိမ်ကြားလမ်း၌ ရပ်တည်နေသော ကာလကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်ရောက်သကဲ့သို့ အရိယမဂ်ကို မှတ်သားအပ်၏။ ပြာသာဒ်ထက်သို့ တက်၍ နေခြင်းကဲ့သို့ အရိယဖိုလ်ကို မှတ်သားအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၃-၃၀၄။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

ကြွင်းဥပမာ (၆) ရပ်

- ၇။ ရဒ္ဒ = အဇာငတ်မွတ်ခြင်း၊
- ၈။ ပိပါသ = ရေမွတ်သိပ်ခြင်း၊
- ၉။ သီတ = အချမ်း၊
- ၁၀။ ဥဏှ = အပူ၊
- ၁၁။ အန္တကာရ = အမိုက်တိုက်၊
- ၁၂။ ဝိသ = အဆိပ် —

ဤ (၆)ပါးကုန်သော ဥပမာတို့ကို အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၌ တည်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ လောကုတ္တရာတရားသို့ ရှေးရှုညွတ်သည်၏ အဖြစ်၊ ရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်၊ ကိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကို ပြခြင်းငှာ မိန့်ဆိုတော်မူအပ်ကုန်၏။ (ရှေးဥပမာတို့ကဲ့သို့ ဘယတုပဋ္ဌာနစသည့် ဉာဏ်တို့၌ တည်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ကြောက်သော အခြင်းအရာစသည့် အခြင်းအရာ အာကာရကို ပြခြင်းငှာ မဆိုအပ်ကုန် ဟူလိုသည်။) ထင်ရှားစေအံ့ —

၇။ **ရဒ္ဒ** = **အစာငတ်မွတ်ခြင်း** — အစာငတ်မွတ်ခြင်းသည် အပြင်းအထန် နှိပ်စက်အပ်သော အလွန် ငတ်မွတ်သော ယောက်ျားသည် ကောင်းသော အရသာ ရှိသော ဘောဇဉ်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာ အတူပင်လျှင် သံသရာဝဋ်၌ ဖြစ်သော ငတ်မွတ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်သည် မသေရာ အမြိုက်အရသာ ရှိသော ကာယဂတာသတိဟူသော ဘောဇဉ်ကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

အဆင့်ဆင့် ဖြစ်သောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံး အစဉ်လိုက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ သည်းခံနိုင်ခဲ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခသည် ငတ်မွတ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် တူ၏ဟု နှလုံးပိုက်၍ **သံသာရဝဋ္ဋဇီယဉ္စာယ** = **သံသရာဝဋ်၌ ဖြစ်သော ငတ်မွတ်ခြင်း** - ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ

ကာယဂတာသတိ ဧဝ ဘောဇနံ **ကာယဂတာသတိဘောဇနံ**။ သာ ပနေတ္ထ မဂ္ဂသမ္ပယုတ္တာ သမ္မာသတိ ကာယာနုပဿနာဒိကိစ္စသာဓနဝသေန အမတရသပရိဘောဂတာယ စ “**အမတရသံ ကာယဂတာသတိ-ဘောဇနံ**”န္တိ ဝုတ္တာ။ တေနာဟ ဘဂဝါ “အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာသတိံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ”တိအာဒိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

ထိုကာယဂတာသတိကား ဤ၌ အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိတည်း။ ထိုသတိကို ကာယာနုပဿနာ ဝေဒနာနုပဿနာ စိတ္တာနုပဿနာ ဓမ္မာနုပဿနာဟူသော ကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီး၏ အမတရသံ = အမြိုက်အရသာကို သုံးဆောင်သောအားဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသောကြောင့်လည်းကောင်း — အမတရသံ ကာယဂတာသတိဘောဇနံ = မသေရာ အမြိုက်အရသာ ရှိသော ကာယဂတာသတိ ဘောဇဉ် - ဟူ၍ ဆိုအပ်သတည်း။ ထို့ကြောင့် ဘုရားရှင်သည် အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ဧကနိပါတ် အမတဝဂ်၌ —

“အမတံ တေ ဘိက္ခဝေ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ ယေ ကာယဂတာသတိံ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။” (အံ၊ ၁၊ ၄၇၂။)

= “ရဟန်းတို့ . . . အကြင်သူတို့သည် ကာယဂတာသတိကို သုံးဆောင်ကြကုန်၏။ ထိုသူတို့သည် မသေရာ အမြိုက် နိဗ္ဗာန်ကို သုံးဆောင်ကြသည် မည်ကုန်၏” — ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

အမေ — နိဗ္ဗာန်ကား လောကုတ္တရာ တရားတည်း၊ ကာယဂတာသတိကား လောကီယ တရားတည်း။ (လောကီ ကာယဂတာသတိကို ဆိုလိုသည်။) အဘယ်သို့လျှင် ထိုကာယဂတာသတိကို သုံးဆောင်ကုန်သော သူတို့သည် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို သုံးဆောင်ကြကုန်သနည်း၊

အဓဗြေ — ကာယဂတာသတိကို ပွားများသောပုဂ္ဂိုလ်သည် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ မပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်သည် မရရှိနိုင်။ ထို့ကြောင့် ဤသို့ ဘုရားရှင်က ဟောကြားတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ (အံ၊ ၄၊ ၁၄၁၆။)

ကာယာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ပွားများပါကလည်း သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံး စုံညီသွားကြောင်းကို ရှေးပိုင်းတွင် အကြိမ်များစွာ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ မည်သည့် သတိပဋ္ဌာန်ကို မဆို နည်းမှန် လမ်းမှန် ပွားများပါက သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံးကို ပွားများခြင်း ကိစ္စလည်း ပြီးစီးသည်သာ ဖြစ်သည်။ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ယင်းအရိယမဂ်က သတိ၏ တည်ရာ အာရုံလေးမျိုး ဖြစ်သည့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ

ဓမ္မတို့ အပေါ်၌ မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသော မောဟကို အပြီးတိုင် ပယ်သတ်လိုက်၏။ မသိမှု အဝိဇ္ဇာပျောက်၍ သိမှု ဝိဇ္ဇာဉာဏ်သည် ပေါ်ပေါက်လာ၏။ ဤသည်ကိုပင် သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးလုံး၌ = ကာယာနုပဿနာစသော အနုပဿနာ လေးပါးလုံး၌ ကိစ္စကို ပြီးစေသည်ဟု ဆိုသည်။ အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိက ယင်းကိစ္စကို ရွက်ဆောင်ပေးသည်။ လောကီဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိက တဒင်္ဂအားဖြင့်သာ ကိလေသာကို ပယ်နိုင်သဖြင့် မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကိုလည်း မမြင်သေးသဖြင့် ယင်းကိစ္စကို ပြည့်ပြည့် ဝဝ မရွက်ဆောင်နိုင်။ ထို့ကြောင့် အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်များကို အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့က ဖွင့်ဆိုတော်မူကြခြင်း ဖြစ်သည်။

၈။ **ဝိပါသ = ရေမ္မတ်သိပ်ခြင်း** — ရေမ္မတ်သိပ်သော ယောက်ျားသည် ခြောက်ကပ်သော လည်ချောင်း ခံတွင်း ရှိသည်ဖြစ်၍ အသီးရည်၊ သျှစ်သျှား၊ ချင်း - အစရှိသော များစွာသော အကြောင်း အဆောက်အဦ ရှိသော အဖျော်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သံသရာဝဋ်တည်းဟူသော ရေမ္မတ်သိပ်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အင်္ဂါရှစ်ပါးရှိသော အရိယမဂ် အဖျော်ရည်ကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

၉။ **သီတ = အအေး** — အအေးဒဏ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အပူကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် သံသရာဝဋ်၌ အလွန် တပ်နှစ်သက်ခြင်းတည်းဟူသော အချမ်းဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ် လောင်ကျွမ်းစေတတ်သော အရိယမဂ်တည်းဟူသော မီးကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

၁၀။ **ဥက္က = အပူ** — အပူဒဏ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အအေးကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် သံသရာဝဋ်၌ (၁၁)ပါးသော မီးပူဖြင့် ပြင်းစွာ ပူပန်နေရသော အလောင်မြိုက်ခံနေရသော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ရာဂမီး ဒေါသမီးစသည့် မီး (၁၁)သီးတို့၏ ငြိမ်းရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကြီးကို တောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

၁၁။ **အန္တကာရ = အမိုက်တိုက်** — သန်းခေါင်ယာမ် ဖြစ်ခြင်း၊ လက္ခယနေည ဖြစ်ခြင်း၊ တောအုပ်အလယ်၌ ဖြစ်ခြင်း၊ ရှစ်နယ်ပတ်ကုံး အပြည့်ဖုံးသည့် လျှပ်ရောင်မျှ မရှိသည့် မိုးလုံးတိမ်တိုက် အပြည့်ဖုံးအုပ်ကာ မိုးရွာသွန်းနေခြင်းတည်းဟူသော အင်္ဂါလေးပါး ရှိသော အမိုက်တိုက် အမိုက်မှောင်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော မိမိအကျိုး သူတစ်ပါးအကျိုးကို ပြုလုပ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အလင်းရောင်ကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းတတ်သော အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အမိုက်တိုက်သည် ဖုံးလွှမ်းအပ် အဖန်တလဲလဲ မြွေးယှက်အပ်သော ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးသော အလင်းရောင်ရှိသော မဂ္ဂဘာဝနာကို လိုလားတောင့်တ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

ဉာဏမယော အာလောကော ဧတိဿာတိ **ဉာဏာလောကော**၊ မဂ္ဂဘာဝနာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။)

ဉာဏာလောကံ မဂ္ဂဘာဝနံ ပတ္ထေတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

မဂ္ဂဘာဝနာ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်၌ ဉာဏ်ဖြင့် ပြီးသော = ဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အလင်းရောင်ရှိသော ဟူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၂။) (ဉာဏ်ပြဓာန်းသော မဂ္ဂဘာဝနာစိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော စိတ္တဇရုပ်တို့၌ ပါဝင်သော ဝဏ္ဏဓာတ် ရူပါရုံ၊ ယင်းစိတ္တဇရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော တေဇောဓာတ် ဥတုကြောင့် ထပ်ဆင့်ဖြစ်ပွားလာသော ဥတုဇရုပ်တို့၌ ပါဝင်တည်ရှိသော ဝဏ္ဏဓာတ် ရူပါရုံတို့၏ တောက်ပမှုတည်း။ အကျိုးရုပ်တရားတို့၏ အာလောကဟူသော အမည်ကို အကြောင်း ဉာဏ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဉာဏ်၌

အရောင်အလင်းရှိသည်ဟု ဆိုထားသော ဖလူပစာရစကားတည်း။)

၁၂။ ဝိသ = အဆိပ် — မြွေဆိပ်စသည့် အဆိပ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ယောက်ျားသည် အဆိပ်ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သော ဆေးကို တောင့်တသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ကိလေသာဟူသော အဆိပ်ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရသော ဤယောဂါဝစရဟုန်းတော်သည် ကိလေသာဟူသော အဆိပ်ကို နှိပ်နင်းနိုင်သော မသေ-
သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော ဆေးဟု ဆိုအပ်သော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို တောင့်တ၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၄။)

တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသူ

ဤမျှအတိုင်းအရှည် ရှိသော ဝိပဿနာအစဉ်ဖြင့်သာလျှင် ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘဝ စသည်တို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေ၏။ ယင်းပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို ရည်ရွယ်၍ အောက်ပါ ဂါထာကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

ပတိလီနစရဿ ဘိက္ခုနော၊ ဘဇမာနဿ ဝိဝိတ္တမာသနံ။
သာမဂ္ဂိယမာဟု တဿ တံ၊ ယော အတ္တာနံ ဘဝနေ န ဒဿယေ။
(ခ၊ ၁၊ ၄၀၆။ မဟာနိ၊ ၁၀၀။)

ဘိက္ခဝေ = ရဟန်းတို့ . . . ။ ယော ဘိက္ခု = အကြင်ရဟန်းသည်။ ဘဝနေ = ဘုံသုံးပါး၌။ အတ္တာနံ = မိမိအတ္တဘောကို။ န ဒဿယေ = မပြရာ၊ ဝါ၊ မမြင်ရာ။ ဝိဝိတ္တမာသနံ = ကာယဝိဝေက စိတ္တဝိဝေက၌ ယှဉ်သော နေရာသို့။ ဘဇမာနဿ = ဆည်းကပ်သော။ ပဋိလိနစရဿ = ပတိလီနစရဿ = ဘဝသုံးပါးတို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်ပေသော။ တဿ ဘိက္ခုနော = ထိုယောဂီရဟန်း၏။ တံ = အဒဿနံ = ထိုဘုံသုံးပါး၌ မိမိအတ္တဘောကို မမြင်ခြင်းကို။ သာမဂ္ဂိယံ = ပဋိရူပံ = သင့်တင့်လှ၏ဟူ၍။ ဗုဒ္ဓါဒယော = ဘုရားအစရှိကုန်သော အရိယာ အရှင်မြတ်တို့သည်။ အာဟု = ကထေန္တိ = ချီးမွမ်းစကား မြွက်ကြားတော် မူကြကုန်၏။

ဗောဇ္ဈင် - မဂ္ဂင် - ဈာနင် - ပဋိပဒါ - ဝိမောက္ခ ထူးခြားမှု (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၅။)

သင်္ခါရတရားတို့၌ ဘယ-နန္ဒိ အစွန်းနှစ်ဘက်မှ လွတ်၍ လျစ်လျူရှုနိုင်သော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ အာလယကင်းသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် တဏှာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဘဝစသည်တို့၌ မပြန်ပြူးသော အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုဘဝ စသည်တို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ဓာတ်ရှိရကား ဘဝသုံးပါးတို့မှ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်သော ပဋိလိနစရ = ပတိလီနစရပုဂ္ဂိုလ် မည်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျင့်နိုင်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်ကို အမြဲဧကံသိက တစ်ဖက်သတ် ဖြစ်အောင် ပြု၍ အထက်အရိယမဂ်၏လည်း အရိယမဂ်ခဏ၌ ရစကောင်းသော —

- ၁။ ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးဟူသော အထူး၊
- ၂။ မဂ္ဂင် (၈)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၇)ပါးဟူသော အထူး၊
- ၃။ ဈာနင် (၅)ပါး (၄)ပါး စသော အထူး၊

၄။ ပဋိပဒါ အထူး၊

၅။ ဝိမောက္ခ အထူး -

ဤထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကို မြဲစေ၏။ အကျယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ -

၁။ အချို့သော **တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂမထေရ်**တို့သည် အရိယမဂ်ခဏ၌ ရစကောင်းသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်သည် မြဲစေ၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

[မှတ်ချက် - ဥပမာ - ဤကျမ်း၌ အာနာပါနစတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်အဖြစ် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ထိုဈာန်မျိုးပင်တည်း။ သမာပတ် (၈)ပါးလုံးကို ကျွမ်းကျင်သော သူတော်ကောင်းသည် မည်သည့်ဈာန်သမာပတ်ကို မဆို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန် အဖြစ် ထူထောင်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။]

၂။ အချို့သော **မောရဝါပိဝါသီ မဟာဓမ္မမထေရ်**တို့သည် အရိယမဂ်နှင့် နီးကပ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ ၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်၍ဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မြဲစေကုန်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

၃။ အချို့သော **တိပိဋက ခုဋ္ဌဘယမထေရ်**တို့သည် ပါဒကဈာန်နှင့် (ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ အာရုံဖြစ်သော လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ သုံးသပ်အပ်သော) သမ္မသိတဈာန် နှစ်ပါးတို့၏ ကွဲပြားခြင်းသည် ရှိသော် ဝိပဿနာရှုနေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်ဟု ဆိုအပ်သော ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယသည် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မြဲစေကုန်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

ထိုသုံးဦးသော ဆရာမြတ်တို့၏ အယူဝါဒတို့၌ ဤအရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည်သာလျှင် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုကို မြဲစေသည်သာဟု သိပါလေ။ ထို ဗောဇ္ဈင်စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုကို မှတ်သားခြင်း၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော အနုပုဗ္ဗိကထာ စကားတည်း။

၁။ ပထမဓမ္မေရဝါဒ - ပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ

၁။ ဝိပဿနာနိယမ = ဝိပဿနာဟူသော မှတ်ကြောင်းဖြင့် ဈာန်ဟူသော အစေးကင်း၍ ခြောက်သွေ့သော ဝိပဿနာရှိသော သုက္ခဝိပဿက ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း၊

၂။ ဈာန်သမာပတ်ကိုရရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ မိမိရရှိထားသော ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက မပြုမူ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း၊

၃။ ပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ ဝိပဿနာသို့ ကူးလာရာ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုထားသော ပထမဈာန်မှ တစ်ပါးသော ပကိဏ္ဍက သင်္ခါရ အမည်ရသော ပြုံးပြွမ်းသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်၍ သုံးသပ်သဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း -

ဤသုံးမျိုးသော အရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုသုံးမျိုးလုံးသော အရိယမဂ်တို့၌ ဗောဇ္ဈင်(၇)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၈)ပါး၊ ဈာန် (၅)ပါးတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရှိကြကုန်၏။ ပါဝင်ကြကုန်၏။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၅။)

မှတ်ချက် — ဤ၌ သုက္ခဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ်ဟူသည် ဈာန်မရသော သုက္ခဝိပဿနာယာနိကဖြစ်သော ဈာန်တည်းဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ် မရှိသည့်အတွက် ခြောက်သွေ့သောဝိပဿနာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တည်း။ **ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရ**ဟူသည် မိမိအခြေခံထားသော ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကအဖြစ် ထူထောင်ထားသော (ဤ၌) ပထမဈာန် အတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့မှ တစ်ပါးသော လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်ထိုက်သော တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ပင်တည်း။ ထိုပကိဏ္ဏကသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ခဲ့သော် ထိုအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည်သာ ဖြစ်၏။ အကယ်၍ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပထမဈာန်ကိုပင် လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ ဝိပဿနာရှုခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ခဲ့ပါမူ ထိုအရိယမဂ်၏ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်မှုမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိ ဖြစ်တော့သည်။ ဤအရာ၌ သုက္ခဝိပဿနာပုဂ္ဂိုလ် စသည်တို့၏ အရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်၏ စသည်ဖြင့် ဆိုခြင်းသည် အရိယမဂ်၏ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည့် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကသာလျှင် မြဲစေ၏ — ဟူသော ဝိပဿနာနိယမ၏ တစ်ခုတည်းသော အဖို့ရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကန်ဖြစ်မှုကို ပြခြင်းအကျိုးငှာ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို ကြဉ်ဖယ်၍ သက်သက်သော အရိယမဂ်၏ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည့် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မြဲစေသော အကြောင်းရင်းဖြစ်ကုန်သော ပါဒကဈာန်စသည်တို့ကို မတွေ့မမြင်အပ်ကုန်ပေ။ အထူးမှာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် ပါဒကဈာန်စသည်တို့ မရှိသော်လည်း သုက္ခဝိပဿနာစသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်၏ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ခြင်း ဖြစ်နိုင်မှု အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် စသည်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မှတ်သားခြင်း မြဲစေခြင်း၌ တစ်ခုတည်းသော အဖို့ရှိသော ဧကန်အကြောင်းတရား ဖြစ်ပေသည်ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၄။)

ထင်ရှားစေအံ့ — ထိုအထက်ပါ အရိယမဂ်တို့၏ ရွှေ့အဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော်လည်း ယှဉ်ရာ၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော်လည်း ယှဉ်ရာ၏။ ဝုဋ္ဌာန အမည် ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာရာအခါ၌ တစ်နည်း — ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာအခါ၌ သင်္ခါရပေက္ခာ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိမူ သောမနဿဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၅။)

၄။ ပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ဝိစာရ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၄)ပါး ယှဉ်၏။

၅။ တတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ပီတိ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၃)ပါး ယှဉ်၏။

၆။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ သုခ ဧကဂ္ဂတာ ဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ (၂)ပါး ယှဉ်၏။

အထူးမှာ ယင်းဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်ပေါ်စေအပ်သော အရိယမဂ်တို့၌ (ဝိတက် ဈာန်အင်္ဂါ မယှဉ်သဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် တစ်ပါး လျော့ရကား) မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့သာ ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ (ပီတိမယှဉ်သဖြင့် ပီတိလျော့ရကား) ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤထူးခြားမှုသည် ပါဒကဈာန် နိယမ = ပါဒကဈာန်ဟူသော မြဲစေသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ ဝိပဿနာနိယမ = ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ ဟူသော မြဲစေသော အကြောင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ (ရှေး သုက္ခဝိပဿနာစသော ပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့၏ အရိယမဂ်၌ကဲ့သို့ ဝိပဿနာနိယမကြောင့်သာ ဖြစ်သည်မဟုတ် ဟူလိုသည်။) မှန်ပေသည် - ထိုပဉ္စကနည်း၌ ဒုတိယ-

ဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်တို့၏လည်း ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သည်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် သောမနဿ ဝေဒနာနှင့် အတူတကွသာ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၅)

၇။ တစ်ဖန် — စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန် ပဉ္စကနည်းအရ ပဉ္စမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌ ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင် မပါသဖြင့် ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါသဖြင့် မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဤ ဈာန် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှုသည်လည်း ပါဒကဈာန်နိယမ၊ ဝိပဿနာနိယမ နှစ်မျိုးတို့၏ စွမ်းအားကြောင့်ပင် ဖြစ်ရပေသည်။ မှန်ပေသည် - ဤနည်း၌ အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂ ဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွသော်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ သော်လည်း ဖြစ်နိုင်၏။ သို့သော် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကား ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်သာ အတူတကွ ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၆။)

၈။ အရူပဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၌လည်း ဤနည်းကိုသာလျှင် သိပါလေ။

ဤသို့လျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန်မှ ထ၍ **ယေ ကေခိ သင်္ခါရ** အမည်ရသော ဘုံသုံးပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော **တေဘူမကသင်္ခါရ**တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် သုံးသပ်ဆင်ခြင်၍ ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်၏ အာသန္န-ပဒေသ ဟူသော နီးကပ်သော အရပ်၌ ထအပ်သော သမာပတ်သည် အရိယမဂ်ကို မိမိနှင့် တူညီမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်တတ်ပေသည်။ မြေကြီး၏ အရောင်အဆင်းသည် ဖွတ်၏ အရောင်အဆင်းကို မိမိ မြေကြီး၏ အရောင်အဆင်းနှင့် တူညီမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်သကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၆။) (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၁-၂၇၂-၌လည်း ကြည့်ပါ။)

ဖွတ်၏ နေရာတွင်းသည် မြေနီ ဖြစ်အံ့၊ ထိုမြေနီသည် ဖွတ်နှင့် အနီးဆုံး မြေအရပ် ဖြစ်သောကြောင့် ဖွတ်ကို နီသော အရောင်အဆင်း ရှိအောင် ပြု၏။ အနက်ရောင် မြေတွင်း ဖြစ်အံ့၊ ထို့အတူ ဖွတ်ကို နက်သော အရောင်အဆင်း ရှိအောင် ထိုမြေက ပြု၏။ ဤဥပမာအတူ မှတ်သားပါ ဟူလိုသည်။

ဤ၌ အာသန္နပဒေသ = အရိယမဂ်နှင့် နီးကပ်သော အရပ်ဟူသည် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာကိုပင် ရည်ညွှန်း ထားပေသည်။ သို့အတွက် အာသန္နပဒေသဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွားများအားထုတ် နေသော ဝိပဿကပုဂ္ဂိုလ်သည် အကြားအကြား ကာလတို့၌ မိမိဝင်စားသော သမာပတ်၏ စွမ်းအင်ကြောင့် ဤသို့သော အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှုမျိုးသည် မရှိနိုင်ဟု ဖော်ပြအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၄။)

ဤကား အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု အရေအတွက် ကွဲပြားမှုကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်သော ပါဒကဈာန်က မြဲစေ၏ဟူသော ပထမထေရဝါဒဖြစ်သော **တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂမထေရ် ဓါဒ**နှင့် ဆက်စပ်၍ ပါဒကဈာန်နှင့် ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာတို့က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု ဖြစ်အောင် ဖြစ်စေပုံ စကားရပ်များပင် ဖြစ်သည်။ ဤဝါဒ၌ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့တည်း။ —

အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနီဝိပဿနာသည် သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ခဲ့သော် အရိယမဂ်သည်လည်း သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်၏။ (ပဉ္စကနည်းအရ ယင်းအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန် သို့မဟုတ် ဒုတိယဈာန် သို့မဟုတ် တတိယဈာန် သို့မဟုတ် စတုတ္ထဈာန်နှင့် ထိုက်သလို ယှဉ်မည်

ဖြစ်၏။) အရိယမဂ်၏ အနီးဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါသည် ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ခဲ့သော် အရိယမဂ်သည်လည်း ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့်ပင် ယှဉ်၏။ ပဉ္စကနည်းဝယ် ပဉ္စမဈာန်ကမဂ် = ပဉ္စမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော မဂ်တည်း။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် စသည်တို့၏ ထူးခြားမှုသည် ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ သို့အတွက် ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါသည် ထိုဗောဇ္ဈင်စသည်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မြဲစေရာ၌ —

၁။ အာသန္နကာရဏ = နီးကပ်သော အကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်၍

၂။ ပဓာနကာရဏ = ပြဓာန်းသော ပဓာနအကြောင်းတရားလည်း ဖြစ်သကဲ့သို့။ —

အလားတူပင် ပါဒကဈာန်စသည်တို့သည် နီးသော အကြောင်းတရား ပြဓာန်းသော အကြောင်းတရား မဖြစ်ကြကုန်။ သို့သော် ပါဒကဈာန်နှင့် ကင်း၍ ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါ သက်သက်ဖြင့်ပင် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကိုလည်း မြဲစေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ (ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ဈာန်ကို ဝင်စားပြီးမှ ယင်းဈာန်မှ ထ၍ ယင်းဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်၍ သုံးသပ်နိုင်ပါသောလျှင် ယင်းထူးခြားမှု အမျိုးမျိုး ဖြစ်နိုင်သည် ဟုလိုသည်။) စင်စစ် အားဖြင့်သော်ကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ပါဒကဈာန်သည် ပြဓာန်းသော ပဓာနအကြောင်းတရား ဖြစ်သည် သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု အမျိုးမျိုးကို ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါကသာလျှင် မြဲစေ၏ဟု မဆိုဘဲ ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါသည် မြဲစေသည်သာလျှင်တည်းဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၄၇၃-၄၇၄။)

၂။ ဒုတိယထွေရဝါဒ = သမ္မသိတဈာနဝါဒ

နောက်တစ်မျိုးကား — ဒုတိယထွေရဝါဒဖြစ်သော **မောရဝါပိဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်**၏ ဝါဒ၌ အကြင် အကြင် သမာပတ်မှထ၍ အကြင်အကြင် သမာပတ်၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ်တရားစု ဟူသော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်၍ အရိယမဂ်သည် (= အရိယမဂ်ကို) ဖြစ်စေအပ်သည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ထိုထို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော သမာပတ် = သမ္မသိတဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏ဟု ဆိုလို၏။ အကယ်၍ ကာမာဝစရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအခိုက် အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်အံ့၊ ယင်းအရိယမဂ်သည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုဒုတိယထွေရဝါဒ၌လည်း ဝိပဿနာနိယမကို ပထမ ထေရဝါဒ၌ ဆိုခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၂။)

ဤ၌ ဝိပဿနာဟူသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ နောက်ဆုံးပိုင်းဖြစ်သော ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါပင်တည်း။ ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ သင်္ခါရတစ်ခုခုကို အနိစ္စ စသည်ဖြင့် သုံးသပ်ရှုပွားမှု ပြုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာသည် ဒုတိယဈာန်ဖြင့် လွန်မြောက်အပ်သော ဝိတက်အပေါ်၌ မဝင်စားလိုသောအားဖြင့် စက်ဆုပ်သော **ဝိတက္ကမိရာဂဘာဝနာ** ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုဘာဝနာမှ တက်၍ ရအပ်သော အရိယမဂ်၌လည်း ဝိတက် မပါသော ဒုတိယဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်သာ ဖြစ်ရ၏။ တတိယဈာန်စသည့် ထိုထိုဈာန်တို့၌လည်း နည်းမှီ၍ သိရှိပါလေ။ ဤနည်းအားဖြင့် ပါဒကဈာနဝါဒဟူသော ပထမထေရဝါဒ၌လည်း ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါက သောမနဿဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ကွဲပြားအောင် သတ်မှတ်လျက် ရှိ၏။ ယင်းကွဲပြားမှု ထူးခြားမှုကို မြဲစေ၏။ ဤနည်းကို မှီ၍ နောက်ဝါဒတို့၌လည်း ဝုဠာနဂါမိနိပဋိပဒါက မြဲအောင် ပြုနိုင်ပုံကို ယှဉ်စပ်ပါလေ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၅ - ကြည့်ပါ။)

၃။ တတိယတ္ထေရဝါဒ = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ ဈာနဝါဒ

တိပိဋကစူဠာဘယမထေရ်၏ ဝါဒဖြစ်သော တတိယတ္ထေရဝါဒ၌ —

“အဟော ဝတာဟံ သတ္တဝီကံ မဂ္ဂံ ပါပုဏေယျံ၊ အဋ္ဌဝီကံ မဂ္ဂံ ပါပုဏေယျံ”

“ငါသည် (သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါသော) အင်္ဂါ (၇)ပါး ရှိသော ဒုတိယဈာန်နှင့်ယှဉ်သော ဒုတိယဈာန်ကမဂ် စသည်သို့ ရောက်ရပါမူကား ဪ ကောင်းလေစွ။ အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော ပထမဈာန်ကမဂ် သို့ ရောက်ရပါမူကား ဪ ကောင်းလေစွ။” —

ဤသို့ မိမိ၏ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်အားလျော်စွာ အကြင်အကြင် ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ အကြင်အကြင် ဈာန်တရားတို့ကို သုံးသပ်၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်စေအပ်သော အရိယမဂ်သည် ထိုထိုဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပါဒကဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော သမ္မသိတဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြဉ်ဖယ်၍ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် သက်သက်မျှ-ကြောင့်ကား ထိုထိုဈာန်နှင့်တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီးနိုင်။ (အဇ္ဈာသယဓာတ်ကြောင့် ပြီးစီးရာ၌ ပါဒကဈာန်ရှိလျှင် ထိုပါဒကဈာန်သည်၊ သမ္မသိတဈာန်ရှိလျှင် ထိုသမ္မသိတဈာန်သည် အဇ္ဈာသယဓာတ်အား ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုလျက်ရှိ၏။ ထိုကြောင့် ပါဒကဈာန် သမ္မသိတဈာန် တစ်မျိုးမျိုးက ပကတူပ-နိဿယသတ္တိ = ပင်ကိုပကတိအားဖြင့် အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ အဇ္ဈာ-သယဓာတ်အတိုင်း ပြီးစီးရသည်ဟု ဆိုလိုသည်။)

ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္မသိတဈာန်ကို ကြဉ်၍ ထိုဈာန်မပါဘဲ အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ် သက်သက်မျှ-ကြောင့်ကား ထိုထိုဈာန်နှင့် တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီးနိုင်ဟူသော ဤအနက်သဘောကို နန္ဒကောဝါဒသုတ္တန် ဖြင့် ထင်ရှားပြထိုက်ပေ၏။ သာဓကကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ မဇ္ဈိမနိကာယ် ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော် သဠာယတနဝဂ် နန္ဒကောဝါဒသုတ္တန် ၌ —

“ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား (၁၅)ရက်မြောက် ဖြစ်သော ထိုလပြည့်ဥပုသ်နေ့၌ လသည် ယုတ်လျော့လေသလော = မပြည့်လေသလော ပြည့်လေသလောဟု လူများ အပေါင်း၏ သန္တာန်ဝယ် အနည်းငယ် ယုံမှားခြင်းသည်လည်းကောင်း၊ အထူးထူး အထွေထွေ တွေးတော ကြံစည်ခြင်းသည်လည်းကောင်း မဖြစ်ဘဲ စင်စစ်အားဖြင့် လသည် ပြည့်၏ဟူ၍သာ စိတ်အကြံအစည် ဖြစ်ရာ သကဲ့သို့ ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ထိုဘိက္ခုနီမတို့သည် နန္ဒက၏ တရားဒေသနာတော်ကြောင့် နှစ်လိုဝမ်းမြောက်သော စိတ် ရှိကြကုန်သည်လည်းကောင်း၊ ပြည့်စုံသော အကြံအစည် ရှိကြကုန်သည်လည်း-ကောင်း ဖြစ်ကြကုန်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ထို (၅၀၀)သော ဘိက္ခုနီမတို့တွင် အကြင်ဘိက္ခုနီမသည် နောက်ဆုံး ၌ ဖြစ်၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် ဖရိဖရဲ ပြိုကွဲပျက်စီးလျက် ကျရောက်ရခြင်းသဘော မရှိတော့သော သမ္မတ္တနိယမ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်အားဖြင့် ကိန်းသေမြဲသော အထက်မဂ်ဉာဏ် (၃)ပါးဟူသော လည်းလျောင်းရာ ရှိသော သောတာပန်တည်း။” (မ၊ ၃၊ ၂၄၇။) —

ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ထင်ရှားစေအံ့ — ထို (၅၀၀)ကုန်သော ဘိက္ခုနီမတို့တွင် အကြင်ဘိက္ခုနီမ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ သောတာပတ္တိဖိုလ်ကို ရခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား ကောင်းမှု ဥပနိဿယသည် ထင်ရှား ရှိနေ၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် သောတာပတ္တိဖိုလ်ဖြင့်သာ ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံအစည် ရှိသည် ဖြစ်ရလေပြီ။ ပ။ အကြင်ဘိက္ခုနီမ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ အရဟတ္တ-

ဖိုလ်၏ အားကြီးသော မှီရာ အကြောင်းတရား ကောင်းမှု ဥပနိဿယသည် ထင်ရှား ရှိနေ၏။ ထိုဘိက္ခုနီမသည် အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့်သာ ပြည့်စုံသော စိတ်အကြံအစည် ရှိသည် ဖြစ်ရလေပြီ။ (အကြံအစည် သင်္ကပ္ပနှင့် လိုလား တောင့်တမှု အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိရုံမျှသက်သက်ဖြင့် မဂ်ဖိုလ်ကို မရ၊ ဥပနိဿယ အကြောင်းကောင်းလည်း ရှိပါမှ မဂ်ဖိုလ်ကို ရနိုင်သည် ဟူလိုသည်။)

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ အဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်စွာ အကြင်အကြင် ဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍သော်လည်းကောင်း၊ အကြင်အကြင် ဈာနဓမ္မ = ဈာန်နှင့် ဈာနသမ္ပယုတ် တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်စေအပ်သော အရိယ မဂ်သည် ထိုထို ဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့သော် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကဖြစ်သော ပါဒက- ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာပိုင်း၌ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်- အပ်သော သမ္မသိတဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ကြဉ်ဖယ်ထား၍ = ထိုပါဒကဈာန် သမ္မသိတဈာန်ကို မရဘဲ မပါဘဲ သောတာပန်ဖြစ်လိုခြင်း သကဒါဂါမ်ဖြစ်လိုခြင်း အနာဂါမ်ဖြစ်လိုခြင်း ရဟန္တာဖြစ်လိုခြင်းဟူသော အလို အဇ္ဈာသယဓာတ် ရှိရုံသက်သက်မျှဖြင့်ကား ထိုသို့ ထိုထိုဈာန်နှင့် တူစွာ အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ခြင်းသည် မပြီးစီး မပြည့်စုံနိုင်ဟု မှတ်ပါ။ ဤပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝါဒ၌လည်း ဝိပဿနာနိယမကို ဆိုခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်းသာ သိရှိပါလေ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၃။)

ထိုနန္ဒကောဝါဒသုတ္တန်၌ ဘိက္ခုနီမတို့မှာ သောတာပန်ဖြစ်သူတို့သည်လည်း ထိုသောတာပန်ဖြစ်ရခြင်း အားဖြင့် အတ္တမနု = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ကြရ၏။ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပ = အရှင်နန္ဒက၏ တရားတော်ကို နာယူရ၍ သောတာပန်ဖြစ်ရန် ကြံစည်ထားသည့် အကြံအစည်များသည်လည်း ကြံစည်သည့် အတိုင်း ပြည့်စုံကြရ၏။ သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာဖြစ်သူတို့သည်လည်း သကဒါဂါမ် အနာဂါမ် ရဟန္တာဖြစ်ရခြင်းအားဖြင့် နည်းတူပင် အတ္တမနု = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ကြရ၏။ ပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပ = အရှင်နန္ဒက၏ တရားတော်ကို နာယူရ၍ သကဒါဂါမ် ဖြစ်ရန် အနာဂါမ်ဖြစ်ရန် ရဟန္တာဖြစ်ရန် ကြံစည်ထားသည့် အကြံအစည်များသည်လည်း ကြံစည်သည့်အတိုင်း ပြည့်စုံကြရ၏။ ထိုသို့ မိမိတို့ အသီးအသီး ရရှိအပ်သော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တရားထူးဖြင့် အတ္တမနု ပရိပုဏ္ဏ- သင်္ကပ္ပ = နှစ်လိုဝမ်းမြောက်ရခြင်း ကြံစည်သည့်အတိုင်း ပြည့်စုံကြရခြင်းမှာ ရှေးရှေးဘဝ၌ ဆည်းပူး ဖြည့်ကျင့်- ခဲ့သော သောတာပန်ဖြစ်ကြောင်း သကဒါဂါမ်ဖြစ်ကြောင်း အနာဂါမ်ဖြစ်ကြောင်း ရဟန္တာဖြစ်ကြောင်း ကောင်းမှုက ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးနေသောကြောင့်တည်း။ ထို့အတူ ဤလောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်အရာ၌- လည်း ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္မသိတဈာန်က ပကတူပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ပါဒကဈာန် သို့မဟုတ် သမ္မသိတဈာန်နှင့် အလားတူသော ဈာန်အင်္ဂါရှိသော အရိယမဂ်ကို လိုလားသော အဇ္ဈာသယဓာတ် ဖြစ်ရသည်။ ထိုအဇ္ဈာသယဓာတ်မျိုးနှင့် လျော်သော အရိယမဂ်ဖြစ်မှုကို ရည်ညွှန်းမိန့်ဆိုခြင်းသာ ဖြစ်သည် ဟူလိုသည်။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၆။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၅။)

တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂ မထေရ်၏ ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်

အမေး — ထိုမထေရ်သုံးပါးတို့တွင် “ပါဒကဈာန်သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာနင် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏။” ဤသို့ ပြောဆိုလေ့ရှိသော **တိပိဋက ခုဋ္ဌနာဂဗွေရ်**ကို အန္တောဝါသိက = အနီးနေ = အတွင်းနေ တပည့်တို့သည် ဤသို့ လျှောက်ထားမေးမြန်းကြကုန်၏။ —

“အရှင်ဘုရား . . . ရှေးဦးစွာ ပါဒကဈာန်ရှိရာဘဝ၌ ထိုပါဒကဈာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာနင် အရေအတွက် ထူးခြားမှုကို မှတ်သားပါစေတော့ = မြဲပါစေတော့။ သို့သော် ပါဒကဈာန် မရှိသည့် အရူပဘဝ၌

အဘယ်တရားသည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြားကွဲပြားမှုကို မှတ်သားပါသနည်း
= မြဲစေပါသနည်း”ဟု မေးမြန်းလျှောက်ထားကြကုန်၏။

စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်မှ တစ်ပါးသော အခြားသော ပါဒကဈာန်များ၏ မရှိနိုင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်၍ မေးခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။ အရူပဘုံ၌ အရူပဈာန်တို့သည် စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်တို့ချည်းတည်း။ ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးစီ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ယင်းစတုတ္ထဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်အား အရူပဘုံ၌ ဆိုင်ရာ အရူပဈာန်သည်သာလျှင် ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်နိုင်သည်။ စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်တွင် အကျုံးဝင်သော ဆိုင်ရာ အရူပဈာန်သာ ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ဖြစ်နိုင်မှုမှာ ရိုးရာ ဖြစ်သဖြင့် ထိုအရူပဘုံ၌ ရရှိမည့် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် (၆)ပါး၊ မဂ္ဂင် (၇)ပါး၊ ဈာန် = ဥပေက္ခာ + ဧကဂ္ဂတာ နှစ်ပါးသာ မြဲသည်။ ပါဒကဈာန်ကို လိုက်၍ ထူးခြားမှု မဖြစ်နိုင်။ (အရူပဈာန်လေးပါးလုံး၌ ဈာန်အင်္ဂါ တူနေသောကြောင့် ဖြစ်၏။) ထို့ကြောင့် အရူပဘုံ၌ ရရှိမည့် အရိယမဂ်၌ ပါဒကဈာန်သို့ လိုက်၍ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ထူးခြားကွဲပြားမှု မရှိနိုင် တစ်မျိုးသာ ရှိနိုင်သည်ဟု တပည့်တို့က ရည်ညွှန်း၍ မေးနေခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤမေးခွန်း၏ အဖြေကို နားလည်ရန် ကြိုတင်သိထားရမည့် အချက်မှာ အရူပဘုံ၌ တည်ရှိသော တိဟိတ် ပုထုဇန့်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အရူပဘုံမှာပင် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မရနိုင်၊ ပရတောယောသဟူသော ဘုရားအစရှိသော သူတော်ကောင်းများ ထံမှ တရားနာယူရမှု အကြောင်း ချို့တဲ့သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ကာမဘုံ ရူပဘုံတည်းဟူသော ခန္ဓာငါးပါးရှိသည့် ပဉ္စဝေါကာရဘုံ၌ တည်ခိုက် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ရ၍ ထိုပဉ္စဝေါကာရဘုံမှ တစ်ဆင့် အရူပဘုံသို့ ရောက်ရှိခဲ့သော် ထိုအရူပဘုံ၌ ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာတရားများကို ပွားများအားထုတ်ပါက အထက်မဂ်ဖိုလ်ကိုကား ရရှိနိုင်ပေသည်။ ဤရှင်းလင်းချက်ကို ကြိုတင်၍ မှတ်သားထားပါက အောက်ပါအဖြေကို လွယ်ကူစွာ သဘောပေါက်နိုင်ပါသည်။

အဖြေ — ငါ့ရှင်တို့ . . . ထိုအရူပဘဝ၌လည်း ပါဒကဈာန်သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏။ မှန်ပေသည် - ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် သမာပတ် (၈)ပါးကို ရခြင်းရှိသည် ဖြစ်၍ ပထမဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်တို့ကို ဖြစ်စေပြီးနောက် မယုတ်လျော့သော ဈာန် = မလျှော့ကျသော ဈာန်ရှိသည် ဖြစ်၍ ပျံလွန်တော်မူလတ်သော် အရူပဘဝ၌ ကပ်ရောက်ဖြစ်သည် ဖြစ်အံ့။ ထိုအရူပဘုံ၌ ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော = (ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးရှိသော) သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို တစ်ဖန်ဝင်စား၍ ထိုသောတာပတ္တိဖလသမာပတ်မှ ထလျက် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၍ အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ် သုံးပါးတို့ကို ဖြစ်စေအံ့။ ထိုရဟန်း၏ ထိုအထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်တို့သည် ပထမဈာန်၌ = ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်ကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဈာန်အင်္ဂါ ငါးပါးရှိ၏ ဟု ဆိုလိုသည်။) ဒုတိယဈာန်၌ ယှဉ်သော မဂ်ဖိုလ်စသည်တို့၌လည်း ဤနည်းပင်တည်း။ (ပဉ္စဝေါကာရဘုံဝယ် ဒုတိယဈာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြု၍ သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်ကို ရရှိပြီးလျှင် အရူပဘုံသို့ ရောက်မှ ဝိပဿနာကို ပွားများအားထုတ်သဖြင့် အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့ကို ရရှိရာ၌ ဒုတိယဈာန်သည်ပင်လျှင် ပါဒကဈာန် ဖြစ်၍ ယင်း အထက်မဂ်ဖိုလ်တို့မှာလည်း ဒုတိယဈာန်နှင့်သာ ယှဉ်ကုန်၏။ ဈာန်အင်္ဂါ သုံးပါး ရှိကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် သိရှိပါလေ။)

အရူပဘုံ၌ ပဉ္စကနည်းအရ ပဉ္စမဈာန် စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်သာ ရှိသည် မဟုတ်ပါလော၊ အဘယ်နည်းဖြင့် ဒုတိယဈာန် စသည်သည် ရှိနိုင်ပါသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိ၍ မထေရ်မြတ်က ဤသို့ ဆက်လက် ဖြေဆို၏။

အရူပဘုံ၌ စတုတ္ထနည်းအရ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်ဟူသော တိကဈာန်၊ ပဉ္စကနည်းအရ ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်ဟူသော စတုတ္ထဈာန်သည် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို တိကဈာန် စတုတ္ထ

ဈာန်သည်လည်း လောကုတ္တရာဈာန်သာတည်း။ [အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်အခိုက် ဖြစ်သော ဈာန် ဟုလိုသည်။ အရိယမဂ်ဖြစ်ခိုက် ယင်းအရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်အင်္ဂါ (၅)ပါး၊ (၄)ပါး၊ (၃)ပါး၊ (၂)ပါးတို့ကို ရည်ညွှန်းထားပေးသည်။] လောကီဈာန် မဟုတ်။ ဤသို့ပင်လျှင် ငါ့ရှင်တို့ . . . ထိုအရူပဘုံ၌လည်း ပါဒကဈာန်- သည်သာလျှင် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြား ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြစ်စေ့၏ ဟု မိန့်တော်မူပြီ။

“အရှင်ဘုရား . . . ပြဿနာကို ကောင်းစွာ ဖြေဆိုအပ်ပါပြီ”ဟု တပည့်တို့က လျှောက်ထားကြကုန်ပြီ။
(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၃-၂၇၄။)

မောရဝါပီဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်၏ ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်

“ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေ အတွက် ကွဲပြားမှု အထူးကို မှတ်သားကုန်၏ = မြစ်စေ့ကုန်၏။ မှန်ပေသည် - အကြင်ခန္ဓာကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သည် = ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်- ပေါ်လာ၏။ ယင်းအရိယမဂ်သည် ထိုထို ဝိပဿနာရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ခန္ဓာနှင့်တူသည်သာလျှင် ဖြစ်၏။”

ဤသို့ ပြောဆိုတော်မူလေ့ရှိသော မောရဝါပီဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်ကိုလည်း (= မောရဝါပီအရပ်၌ သီတင်းသုံးတော်မူလေ့ရှိသော မဟာဒတ္တမထေရ်ကိုလည်း) အန္တေဝါသိက = အတွင်းနေ = အတူနေ တပည့်တို့- သည် ဤသို့ လျှောက်ထားကြကုန်၏။ —

“အရှင်ဘုရား . . . အရှင်ဘုရားတို့၏ ထိုထိုဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံနှင့် တူသော ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်ရှိသော အရိယမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟူသော သမ္မုသိတဝါဒ၌ အပြစ်ဒေါသ ထင်ရှားနေပါ၏။ မှန်ပေသည် - ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ သင်္ခါရနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ ရုပ်တရားနှင့်တူသော အဗျာကတဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်စရာ ရှိပါ၏။ နေဝသညာနာသညာ- ယတနဈာန်ကို ကလာပသမ္မသန နည်းအားဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေ၍ သင်္ခါရနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ ထိုနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်နှင့် တူသည်သာလျှင်ဖြစ်သော နေဝသညာနာသညာ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်- သော အရိယမဂ်သည် ဖြစ်သင့်ရာပါ၏” - ဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ဤသို့ မဖြစ်ပါ။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်သည် အပ္ပနာသို့ မရောက်သော အရိယမဂ်မည်သည် မရှိနိုင်၊ ထိုကြောင့် ရုပ်တရားကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွား သုံးသပ်၍ ဝုဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်သည် မဂ္ဂင် (၈)ပါးတည်း ဟူသော အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော သောမနဿဝေဒနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော အဋ္ဌကိက သောမနဿသဟဂတမဂ် ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ကလာပသမ္မသန နည်းအားဖြင့် လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်မှု = ကလာပသမ္မသန အမှုပြု၍ သင်္ခါရတို့မှ ထမြောက်သော အရိယမဂ်တရားကို ရရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရာဝသေသ = ရုန့်ရင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းသော သိမ်မွေ့သော သင်္ခါရ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုဈာန်နှင့် အားလုံးမတူနိုင်၊ စတုတ္ထဈာန်ချင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ချင်းသာ တူနိုင်၏။ ထိုကြောင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် မပါဘဲ အင်္ဂါ (၇)ပါးရှိသော သတ္တကိက ဥပေက္ခာသဟဂုတ် အရိယမဂ်သာ ဖြစ်ရသည်” - ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၄။)

အရိယမဂ်၏ ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ဝိတက်စသော ဈာန်အင်္ဂါတို့ကို လွန်မြောက်ခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားတို့ကား ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တည်ရာ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ဒုတိယ ဈာန် စသည်တို့တည်း။ ရုပ်တရားကို အနိစ္စစသည်ဖြင့် သုံးသပ်သောအခါ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၌ ရူပါဝစရဈာန်ကို အခြေမခံခဲ့ = ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက မပြုခဲ့သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ရူပါဝစရဈာန်ကို ဝိပဿနာ မရှုသောကြောင့် မသုံးသပ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ထိုထိုဈာန်အင်္ဂါကို လွန်မြောက်ခြင်းဟူသော အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ မရှိလျှင် ထိုထိုဈာန်အင်္ဂါပေါ်၌ စက်ဆုပ်ခြင်းဟူသော ဝိရာဂသတ္တိလည်း မရှိသဖြင့် ဈာန်အင်္ဂါ (၅)ပါးနှင့် ကင်း၍ မဖြစ်နိုင်။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး စုံညီသော အဋ္ဌဂီကမဂ်သာ ဖြစ်ခွင့်ရှိရကား - **အဋ္ဌဂီကော သောမနဿသဟဂတမဂ္ဂေါ ဟောတီ** = အဋ္ဌဂီက (= မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး စုံညီသော) သောမနဿ သဟဂတမဂ် ဖြစ်သည်ဟု မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ တစ်ဖန် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်ကို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်၍ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်သော် ထိုအရိယမဂ်သည် ဥပေက္ခာ ဧကဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ နှစ်ပါးရှိသော စတုတ္ထဈာန်က ဖြစ်သော်လည်း အနုသယဓာတ်ကို ပယ်ခွာခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော ထိုယောဂါဝစရရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ်သည် သင်္ခါရာဝသေသ = ရုန့်ရင်းသော သင်္ခါရတို့မှ ကြွင်းသော သိမ်မွေ့သော သင်္ခါရ၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုနေဝသညာနာသညာယတနဈာန်နှင့် အားလုံး မတူနိုင်၊ စတုတ္ထဈာန်ချင်း ဥပေက္ခာသဟဂုတ်မဂ်ဖြစ်ခြင်းသာ တူနိုင်၏ ဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကိုလည်း **ဥပေက္ခာသဟဂတမဂ္ဂေါ** (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၄။) ဟူသော စကားက ညွှန်ပြလျက် ရှိပေသည်။
(မူလဋီ၊၁၊၁၁၆။)

တိပိဋက စူဠာဘယမထေရ်၏ ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်

“ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် အရေအတွက် ထူးခြား ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏”- ဟု ဤသို့ ပြောဆိုလေ့ ရှိတော်မူသော **စူဠာဘယ = စူဠအဘယမထေရ်၏** ဝါဒကိုလည်း ဆောင်ယူ၍ **တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်အား** လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထို တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်က ဤသို့ မိန့်ဆို၏။ —

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ရှေးဦးစွာ ဝိပဿနာ၏ အခြေခံပါဒကဖြစ်သော ပါဒကဈာန်သည် ရှိနေ၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန် = ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ အလိုအဇ္ဈာသယအတိုင်း ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်အပ်သော ဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန် ကွဲပြားမှု အထူးကို မှတ်သားပါစေတော့ = မြဲပါစေတော့။ (စူဠအဘယမထေရ်၏ ဝါဒအတိုင်း မှတ်သားပါစေတော့ ဟုလိုသည်။) ထိုပါဒကဈာန် မရှိသော ယောဂါဝစရ ရဟန်း၏ သန္တာန်၌ အဘယ်မည်သော အဇ္ဈာသယသည် = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်သည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သားနိုင်လတ္တံ့နည်း = မြဲစေနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ ရင်းနှီးဖို့ရာ ဥစ္စာမရှိသော သူ၏ စီးပွားဥစ္စာ၏ ကြီးပွားတိုးတက်မှု အတိုးအပွားကို ရှာမှီးရာ ကာလနှင့် တူသလို ဖြစ်နေ၏”ဟု မိန့်ဆိုတော်မူလေသည်။

ထိုအထက်ပါစကားကို သယ်ဆောင်၍ **တိပိဋက စူဠအဘယမထေရ်အား** တစ်ဖန် တင်ပြလျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထိုတိပိဋက စူဠအဘယမထေရ်က ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။ —

“ငါ့ရှင်တို့ ပါဒကဈာန် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယက = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဈာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သား၏ = မြဲစေ၏ ဟူသော ဤစကားကို ငါ မိန့်ဆိုအပ်၏”ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

တစ်ဖန် — ပါဒကဗျာန် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အတွက် ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယက = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဗျာန်က အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဖျာနင်တို့၏ အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို ဆိုအပ်သကဲ့သို့ ထို့အတူပင်လျှင် သမ္မသိတဗျာန်ရှိသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အတွက်လည်း သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - ပဉ္စမဗျာန်ကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒက ပြုပြီး၍ ပဉ္စမဗျာန်မှ ထ၍ ပထမဗျာန် စသည်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် ပထမ မထေရ်၏ ဝါဒအားဖြင့် ပဉ္စမဗျာန်နှင့် ယှဉ်သည် ဖြစ်ရာ၏။ ဒုတိယမထေရ်၏ ဝါဒအားဖြင့် ပထမဗျာန်စသော (ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာ အခိုက်) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်လျက်ရှိသော ဗျာန်နှင့် ယှဉ်သည် ဖြစ်ရာ၏။ ထို့ကြောင့် ပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ သမ္မသိတဗျာနဝါဒ ဟူသော ဝါဒနှစ်ပါးတို့သည်လည်း တစ်ခုနှင့် တစ်ခု ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေကြကုန်၏။ တတိယ မထေရ်၏ ဝါဒ၌ကား ဤဗျာန်တို့တွင် အကြင်အကြင် ဗျာန်ကို အလိုရှိ၏။ ထိုထို အလိုရှိအပ်သော ဗျာန်၌ ယှဉ်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ သမ္မသိတဗျာနဝါဒတို့သည်လည်း တတိယ ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဝါဒနှင့် မဆန့်ကျင်ကြတော့ကုန်၊ အဇ္ဈာသယသည်လည်း = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယဗျာန်သည်လည်း အကျိုးရှိသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့ သိမှတ်ပါလေ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၄။)

ပါဒကဗျာန်က ပဉ္စမဗျာန်ဖြစ်၍ သမ္မသိတဗျာန်က ပထမဗျာန် ဖြစ်နေရာဝယ် ပါဒကဗျာနဝါဒ အတိုင်း ဆိုရမူ ပဉ္စမဗျာနိကမဂ် ဖြစ်စရာရှိ၍ သမ္မသိတဗျာနဝါဒအတိုင်း ဆိုလျှင် ပထမဗျာနိကမဂ် ဖြစ်စရာရှိ၏။ ဤသို့ ဝါဒနှစ်ရပ် ဆန့်ကျင်နေရာဝယ် အဇ္ဈာသယက ပဉ္စမဗျာနိကမဂ် = ပဉ္စမဗျာန်နှင့် ယှဉ်သော မဂ်ကို အလိုရှိနေလျှင် ပဉ္စမဗျာနိက အရိယမဂ်သာ ဖြစ်၏။ အဇ္ဈာသယက ပထမဗျာနိကမဂ်ကို အလိုရှိပြန်လျှင်လည်း ပထမဗျာနိက အရိယမဂ်သာ ဖြစ်စရာရှိ၏။ အကြောင်းမူ - မိမိ၏ အဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် လျော်သော ဗျာန်ကိုသာ ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာအခိုက်၌ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နေသောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်နေသော ထိုနှစ်ဝါဒသည် အဇ္ဈာသယက ကူစွက်၍ ပေးလိုက်သောကြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက် မဖြစ်တော့ပါဟူလိုသည်။ ဤသို့လျှင် အဇ္ဈာသယမပါဘဲ ထိုနှစ်ဝါဒချည်း သက်သက်သာရှိလျှင် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်စရာရှိ၍ အဇ္ဈာသယဝါဒကို သွင်းပေးမှ အဇ္ဈာသယပါသည့်ဘက်က အနိုင်ရသောကြောင့် အဇ္ဈာသယလည်း = ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယလည်း အချည်းအနီး အကျိုးမဲ့ မဟုတ်ဘဲ အကျိုးထူးရှိသည်သာဟု အဋ္ဌကထာ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၄။) က ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၆ - ကြည့်ပါ။)

ဤသို့လျှင် ဤဖော်ပြပါ မထေရ်မြတ်ကြီး သုံးပါးတို့သည်လည်း ကြောင်းကျိုး မြင်သိသည့် သဘာဝပညာရှိကြီးတို့သည်သာလျှင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထက်မြက်ကြကုန်၏။ ဉာဏ်ပညာနှင့် ပြည့်စုံကြကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုသုံးပါးကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့၏ ဝါဒကို အဋ္ဌကထာ အစဉ်ကို ပြု၍ ရှေးရှေးအဋ္ဌကထာဆရာမြတ်ကြီးတို့သည် အဋ္ဌကထာ၌ ထည့်သွင်း ထားတော်မူခဲ့ကြကုန်ပြီ။ ဤအဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာကျမ်း၌ကား ထိုဝါဒ အသီးအသီး၏ ဆိုလိုရင်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသာလျှင် ထုတ်ဆောင်၍ ဤသုံးဝါဒတို့ကို = (သုံးဝါဒ၌ ဆိုအပ်သော ဗျာန်တို့ကို) ဝုဠာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် မှတ်သား၏ = မြီစေ၏ = သတ်မှတ်ပေး၏ဟု ဖော်ပြအပ်ပါသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၄။)

မှန်ပေသည် — ထိုထိုဝါဒတို့သည် ဝိပဿနာနှင့် အတူတကွ ဖြစ်ကုန်ကြပါမှသာလျှင် ထိုထိုဝါဒ၌ ဆိုခဲ့သော အနက်သဘောတရားများ၏ ပြီးစီးခြင်းသည် ဖြစ်နိုင်၏။ ဝိပဿနာမပါဘဲ ပါဒကဗျာန်ရှိရုံမျှဖြင့် အဇ္ဈာသယရှိရုံမျှဖြင့် အရိယမဂ်ရခြင်းကိစ္စသည် မပြီးစီးနိုင်။ ဝိပဿနာပါမှသာလျှင် ပြီးစီးနိုင်သောကြောင့် ဝုဠာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် အရိယမဂ်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဖျာနင်အရေအတွက် ကွဲပြားခြားနားမှု အထူးကို မှတ်သား၏ = မြီစေ၏ဟု ပြအပ်ပါသည် ဟူလို။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၇။)

ပဋိပဒါ (၄) မျိုး

အရိယမဂ်အခိုက်၌ ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ ထူးထွေ ကွဲပြားမှု ခြားနားမှုကို တင်ပြပြီး၍ ယခုအခါ၌ ပဋိပဒါ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှု ခြားနားမှုကို ဆက်လက်တင်ပြပေအံ့။ —

၁။ ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် လက်ဦးအစ၌ ကိလေသာတို့ကို ခွာသည်ရှိသော် ဆင်းရဲငြိုငြင်သဖြင့် စိတ္တပယောဂ = စိတ်၏ လုံ့လပယောဂဟု ဆိုအပ်သော ဘာဝနာပွားများအားထုတ်ခြင်းနှင့် တကွ တိုက်တွန်းခြင်းနှင့် တကွ ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ တတ်နိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့။ **ဒုက္ခပဋိပဒါ** = ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အကျင့်ရှိသည် မည်၏။

၂။ ထိုမှ ပြောင်းပြန်ဖြစ်သော ဆင်းရဲငြိုငြင်မှု မရှိသော၊ စိတ္တပယောဂ = စိတ်၏ လုံ့လပယောဂဟု ဆိုအပ်သော အားထုတ်ခြင်း မရှိသော၊ တိုက်တွန်းခြင်း မရှိသော အကျင့်ဖြင့် ကိလေသာတို့ကို ခွာခြင်းငှာ အကယ်၍ စွမ်းနိုင်ခဲ့သည် ဖြစ်အံ့။ **သုခပဋိပဒါ** = ချမ်းသာလွယ်ကူသော အကျင့်ရှိသည် မည်၏။

၃။ ကိလေသာတို့ကို ခွာပြီး၍ အရိယမဂ်ဟု ဆိုအပ်သော တောင့်တအပ်သော အရာသို့ မကပ်ရောက်သေးဘဲ အရိယမဂ်နှင့် ကင်းကွာလျက်နေရာ ဝိပဿနာရှိသော ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို နှေးနှေးလေးလေး ပြုနေသော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် **ဒန္တာဘိညာ** = နှေးနှေးလေးလေး = နှေးသော လေးသော အသိဉာဏ်ရှိသည် မည်၏။ (သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၌ ခပ်ကြာကြာနေမှု ထစ်နေမှုကို ဆိုလိုသည်။)

၄။ ထိုမှ ပြန်သောအားဖြင့် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်းကို လျင်လျင်မြန်မြန် ပြုနေသော ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် **နိပ္ပါဘိညာ** = လျင်မြန်သော အသိဉာဏ်ရှိသည် မည်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော အရာ၌ တည်၍ မိမိ မိမိ၏ အရိယမဂ်အား ဒုက္ခပဋိပဒါစသော အမည်ကို ပေး၏။ ထိုအမည်ဖြင့် အရိယမဂ်သည် ဒုက္ခပဋိပဒါစသော လေးမျိုးသော အမည်တို့ကို ရရှိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၆။)

အဋ္ဌသာလိနိ အဋ္ဌကထာ၏ သုံးသပ်ချက်

အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၆၀-၂၆၁။)၌ လာရှိသော ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပုံ အကြောင်းအရာ စသည်ကို ဤတွင် ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။ —

ဒုက္ခပဋိပဒံ ဒန္တာဘိညံ - စသော စကားရပ်၌ အဆုံးအဖြတ်ကို ဤသို့ သိရှိပါလေ။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် အစမှ စ၍သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို ခွာလတ်သော် ငြိငြိုငြင်ငြင် ပင်ပန်းပန်း ခဲခဲယဉ်းယဉ်းဖြင့် တိုက်တွန်းခြင်း သင်္ခါရနှင့်တကွသော ကိလေသာတို့ကို ခွာဖို့ရန် ကမ္မဋ္ဌာန်းကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟူသော စိတ္တပယောဂနှင့် တကွဖြစ်သော အကြောင်းအပေါင်းဖြင့် ပင်ပန်းလျက် ကိလေသာတို့ကို ခွာရ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်ပဋိပဒါသည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ** = ဆင်းရဲငြိုငြင်သော အရိယမဂ်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့် ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးသည် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာပရိဝါသ = ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အဘိညာဏ်သည် = အသိဉာဏ်သည် **ဒန္တာဘိညာ** = လေးနှေးသော အဘိညာဏ် = အသိဉာဏ် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော ဝါရကို **ဒုက္ခပဋိပဒေ ဒန္တာဘိညံ** အမည်ရှိ၏ဟူ၍ ရှေးဆရာမြတ်တို့သည် ပြုတော်မူအပ်ပေပြီ။ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၂၆၀။)

ယောကောဓိ ဝါရော = ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားအရ ကိလေသာတို့ကို ဘာဝနာစွမ်းအားဖြင့် တစ်ကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ နှစ်ကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ သုံးကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ လေးကြိမ်ခွာရသော ဝါရ၊ အကြိမ် များစွာ ခွာရသော ဝါရတို့တွင် မည်သည့်ဝါရကို မဆို ဒုက္ခပဋိပဒေ ဒန္တာဘိည မည်၏ဟု ရှေးဆရာတို့ နာမည် ပြုအပ်ရာ ရောက်နေပေသည် ဟူလို။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၁၁။)

အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့ နှစ်သက်သည့် ဝါရ

ထိုဝါရတို့တွင် မည်သည့်ဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့သည် နှစ်သက်တော်မူကြကုန်သနည်းဟူမူ အကြင်ဝါရ၌ တစ်ကြိမ်ခွာအပ်ပြီးကုန်သော ကိလေသာတို့သည် အထက်အထက်၌ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ = ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်လာပြီး၍ နှစ်ကြိမ်မြောက်လည်း ခွာရပြန်၏။ နှစ်ကြိမ်မြောက် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့သည်လည်း တစ်ဖန် ထပ်မံ ဖြစ်ပေါ်လာကြပြန်ကုန်၏။ သို့သော် သုံးကြိမ်မြောက် ခွာအပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကိုကား ခွာမြဲတိုင်း ခွာထားအပ်ပြီးသည်တို့ကိုသာ ပြု၍ အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်ကုန်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေ၏။ ဤဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်တော်မူကြကုန်ပြီ။ ဤဝါရ၏ **ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိည**ဟူသော အမည်ကို ပြုတော်မူအပ်လေပြီ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၆၀။)

ဤသုံးကြိမ်တိုင်အောင် ကိလေသာတို့ကို ခွာနေရသော ဝါရကို “ဒုက္ခပဋိပဒါ” ဟု ရှေးအဋ္ဌကထာ ဆရာမြတ်တို့က နှစ်သက်မြတ်နိုးတော်မူကြသည်။ သုံးကြိမ်ထက်ပို၍ ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရတို့၏ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ကြောင်းမှာ ဆိုဖွယ်ရာပင် မလိုတော့ပေ။ တစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် နှစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်သော အရိယမဂ်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ဝါရကိုကား သုခပဋိပဒါဟု ဆိုလိုသည်။ နှစ်ကြိမ်ထက် ပိုလွန်၍ ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရကား သုခပဋိပဒါ မဟုတ်သောကြောင့် သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာရသော ဝါရကို ဒုက္ခပဋိပဒါဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်မြတ်နိုးတော်မူကြသည်။ ထိုသုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရကို ထိုသို့ ဒုက္ခပဋိပဒါဟု နှစ်သက်တော်မူခဲ့သော် ထိုသုံးကြိမ်ထက် ပိုလွန်၍ လေးကြိမ်တိုင်တိုင် အကြိမ်များစွာ ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရ စသည့် အခြား-သော ဝါရတို့၌ ဒုက္ခပဋိပဒါဟု ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပြီဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၁၁-၁၁၂။)

ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော စကားဖြင့်ကား ထင်ရှားမှု မဖြစ်သေး၊ ထို့ကြောင့် ဤ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညစသော စကားရပ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သောနည်းဖြင့် အစမှ စ၍ ထင်ရှားစွာ ဖြစ်စေခြင်းကို သိရှိပါလေ။ —

၁။ ပထမ - ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ

အကြင်ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် မဟာဘုတ်ဓာတ်ကြီး (၄)ပါးတို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်းပြီး၍ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူပြီး၍ (၂၄)မျိုးသော ဥပါဒါရုပ်တို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်း၏ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သိမ်းဆည်း၏ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၏။ ရုပ်နှင့် နာမ်ကို ပူးတွဲ၍ “ရုပ်တရား - နာမ်တရား”ဟု သိမ်းဆည်းလတ်သော် = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ငြိုငြို ငြင်ငြင် ပင်ပင်ပန်းပန်း ကသိကအောက်ဖြင့် သိမ်းဆည်းခြင်းငှာ = ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ အကျင့်ပဋိပဒါသည် ဒုက္ခပဋိပဒါ မည်၏။ တစ်ဖန် သိမ်းဆည်းထားအပ်ပြီးသော ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား ယူထားအပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်ရှိသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဝိပဿနာကို ကျင့်သုံးရာအခါ၌ အရိယမဂ်ဉာဏ်

ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ လေးနှေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဒန္တာဘိညာမည်၏။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၀။ မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၂။)

လက္ခဏာ ရသ ပစ္စုပ္ပန် ပဒဋ္ဌာန်အားဖြင့် ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူမှုကိုပင် ဤ၌ (က) ရုပ်ကို သိမ်းဆည်းမှု (ခ) နာမ်ကို သိမ်းဆည်းမှု (ဂ) ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းမှုဟု ဆိုလိုပေသည်။ ထိုသို့ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ၌ ခက်ခက်ခဲခဲ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရလျှင် ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်၏။ ရုပ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူစဉ်က လွယ်ကူခဲ့စေကာမူ နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူရာ၌ ခဲယဉ်းနေပြန်လျှင်လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါပင် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ပဋိပဒါနယ် မကုန်သေးသမျှ တစ်နေရာရာ၌ ခဲယဉ်းနေလျှင် ဒုက္ခပဋိပဒါဟု ချည်း ခေါ်ဆိုရသည်ဟု မှတ်သားပါ။

၂။ ဒုတိယ - နာမရူပဝဝတ္ထာပန ဝါရ

နာမရူပမတ္တမေဝေတံ၊ န အညော ကောစိ သတ္တာဒိကောတိ ဝဝတ္ထာပနံ နာမရူပဝဝတ္ထာပနံ။

(မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၂။)

နာမ်ရုပ်မျှသာ ရှိ၏။ နာမ်ရုပ်မှတစ်ပါး ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ဇီဝ အတ္တ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည် မရှိဟု ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းသည် နာမရူပဝဝတ္ထာနည်း။ ဒိဋ္ဌိဝိသုဒ္ဓိစခန်းပင် ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၂။)

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည်လည်း (မပင်မပန်း လွယ်လွယ်ကူကူနှင့်ပင် ဖြစ်စေ၊ ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်းနှင့်ပင် ဖြစ်စေ) ရုပ်-နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာယူ၍ နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြား မှတ်သားလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားယူရ၏။ (ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ ဇီဝ အတ္တ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသည် မရှိ၊ ရုပ်နာမ်မျှသာ ရှိ၏ဟု ပိုင်းခြား မှတ်သားခြင်းတည်း။) ရုပ်-နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ပြီးပြန်သော်လည်း ဝိပဿနာကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံး- လတ်သော် ကြာမြင့်မှ မဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိပဒါနှင့် အဘိညာဏ်သည်လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၀။)

ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၏ ခက်ခဲစွာ ဖြစ်ရ၍ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပြီးနောက် ရုပ်-နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း နာမရူပဝဝတ္ထာနည်းစသော ဉာဏ်တို့သည် ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာတို့က နည်းပါးလျှင် လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးကာ သုခပဋိပဒါ ဖြစ်နိုင်၏။ ထိုသို့ သုခပဋိပဒါ ဖြစ်သော်လည်း ထိုသို့ လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးသောပုဂ္ဂိုလ်မှာ သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိသမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေတို့က နှံ့နေ ညံ့နေလျှင် အရိယမဂ်၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန်လည်း နှံ့နှေးနေမည်သာ ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် နာမရူပဝဝတ္ထာနည်းဉာဏ် = နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသောဉာဏ် = ရုပ်နာမ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသောဉာဏ် စသော ဉာဏ်တို့၏ ခဲယဉ်းစွာ ပြီးစီးရ- ခြင်းသည် အရိယမဂ်တရား ဖြစ်ပေါ်လာရာ၌ နှံ့နှေးမှု ဖြစ်ဖို့ရန် ဧကန်အကြောင်း မဟုတ်ပေ။ ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော သဒ္ဓါစသော ဣန္ဒြေတို့၏ နှံ့ခြင်း ညံ့ခြင်းကသာ အရိယမဂ်တရား ဖြစ်ပေါ်- လာရာ၌ နှံ့နှံ့နှေးနှေး ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာဖို့ရန် ဧကန်အကြောင်း ဖြစ်သောကြောင့် နာမရူပဝဝတ္ထာပနစသော ဉာဏ်တို့၏ ခဲယဉ်းစွာ ပြီးစီးပုံကို ပထမ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဝါရ၌ မထည့်ဘဲ ရုပ်နာမ်ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူခြင်း ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်၏ ခဲယဉ်းစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့်သာ ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ထိုက်ပုံကို ဆိုထိုက်သဖြင့် အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားသည် ဟူ၏။

၁။ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရနှင့် အလားတူပင်၊

၂။ နာမရူပဝဝတ္ထာပန = နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊

- ၃။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ = အကြောင်းတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းခြင်း၊
- ၄။ လက္ခဏပဋိဝေဓ = လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်းသိခြင်း၊
- ၅။ နိကန္တိပရိယာဒါန = ဩဘာသစသည်၌ သာယာသော နိကန္တိကို ကုန်ခန်းစေခြင်း -

ဤဝါရတို့၌လည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဖြစ်ပုံကို ထိုက်သလို မှတ်ပါ။ ပထမဝါရဖြစ်သော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရနှင့် ပေါင်းသော် ဒုက္ခပဋိပဒါနယ်၌ အားလုံး (၅)ဝါရ လာရှိ၏။ ထို (၅)ဝါရတို့တွင် မည်သည့်နေရာမှာ မဆို ခက်ခဲနေပါက ဒုက္ခပဋိပဒါ မည်သည်ချည်းသာဟု မှတ်ပါ။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၂ - ကြည့်ပါ။)

၃။ တတိယ - ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားပြီး၍လည်း နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူလတ်သော် သိမ်းဆည်းလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူရ၏။ သိမ်းဆည်းရ၏။ (ဤအပိုင်းဖြင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်းကို ပြ၏။ ကင်္ခါဝိတရဏဝိသုဒ္ဓိ စခန်းတည်း။) နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူပြီး၍လည်း ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ပြန်ကလည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၀။)

၄။ စတုတ္ထ - လက္ခဏပဋိဝေဓ ဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် နာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားကာ ယူပြီး၍လည်း အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တလက္ခဏာတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိရ၏။ သိအောင် ကျင့်ရ၏။ (ဤအပိုင်းဖြင့် လက္ခဏသမ္မသနဟု ခေါ်သော သမ္မသနဉာဏ်ကို ပြ၏။) လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးပြန်ပါကလည်း ဝိပဿနာကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ဤသို့ ဖြစ်ကလည်း ဒုက္ခပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာပင် မည်ပေသည်။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၆၁။)

၅။ ပဉ္စမ - နိကန္တိပရိယာဒါနဝါရ

အခြားတစ်ယောက်သော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို ထိုးထွင်းကာ သိပြီး၍လည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် -

- (က) တိက္ခ = ထက်မြက်စူးရှသည်ဖြစ်၍၊
- (ခ) သူရ = ရဲရင့်သည်ဖြစ်၍၊
- (ဂ) ပသန္န = ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ -

ဝိပဿနာဝန်ကို ရွက်ဆောင်လတ်သည်ရှိသော် မိမိ၏ သန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဩဘာသ စသည်၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူငင်လတ်သော် = လက္ခဏာရေးသုံးတန်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခြင်းဖြင့် ကုန်ခန်းစေလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူရ၏ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေရ၏။ ဆက်၍ဆိုဦးအံ့ - ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းဖြစ်သော ဩဘာသ စသည်တို့၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်း-

ကျင် သိမ်းကျုံးယူပြီး၍ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေပြီး၍ ဝိပဿနာ ကျင့်သုံးခြင်းကို ကျင့်သုံးလတ်သော် ကြာမြင့်မှ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်၏။ ဤသို့လည်း ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ မည်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဤဝါရကို အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာဟု နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏။ ဤဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာဟူသော ဤအမည်ကို ပြုတော်မူအပ်၏။ ဤသို့ အစမှ စ၍ ထင်ရှားပြခြင်းကို သိရှိပါလေ။ ဤနည်းလမ်းဥပါယ်အတိုင်း နောက်၌ လာကုန်သော ဒုက္ခာပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာ၊ သုခါပဋိပဒါ ဒန္တာဘိညာ၊ သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပါဘိညာဟူသော သုံးမျိုးကုန်သော ပဋိပဒါတို့ကိုလည်း သိရှိပါလေကုန်။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၆၁။)

အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့ နှစ်သက်တော်မူသော ဝါရ

သင်္ခါရတရားတို့၏ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို ထိုးထွင်း၍ သိသော ကလာပသမ္မသနဉာဏ် = လက္ခဏာပဋိဝေဓ ဝါရ၏ အဆုံး၌ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်မှု ပျက်မှုကို ခဏပစ္စုပ္ပန်သို့ ဆိုက်အောင် သိမြင်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ ဩဘာသ စသော ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတရားတို့သည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ထိုဥပက္ကိလေသတရားတို့ကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခွာရခြင်းအားဖြင့် ခဲယဉ်းမှုရှိသော ဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့က နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏။ အကြောင်းမူ — ပဋိပဒါနယ်၏ ဤဝိပဿနပုပ္ဖိလေသကို ပယ်ခွာရခြင်း = နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရလျှင် အဆုံးအပိုင်းအခြား ရှိသောကြောင့် ဖြစ်၏။

ဤဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသကို ပယ်ခွာရသော ဝိပဿနပုပ္ဖိလေသ ဝိက္ခမ္ဘန ဝါရ = နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရ၏ မပြုမပြင် မပင်မပန်း မခဲမယဉ်းသည်၏ အဖြစ်သည် ရှိပါသော်လည်း ရှေးဖြစ်ကုန်သော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ စသည်တို့၏ ခဲယဉ်းကုန်သည်၏ အဖြစ်သည် ရှိလတ်သော် ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဖြစ်မှုသည် အဋ္ဌကထာ၌ ဆိုအပ်ပြီးသော နည်းရှိသည်သာ ဖြစ်သောကြောင့် မတားမြစ်အပ်သည်သာဟု မှတ်သားနာယူပါလေ။

(မူလဋီ၊ ၁၁၁၂။)

တစ်နည်း — ဣမံ ဝါရံ ရောစေသုံ = ဤဝါရကို နှစ်သက်တော်မူကြကုန်၏ - ဟူရာဝယ် ဤဝါရဟူသည် နောက်ဆုံးဖြစ်သော နိကန္တိပရိယာဒါန ဝါရကိုသာ ဆိုလိုသည် မဟုတ်၊ ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရဟူသော ပထမဝါရမှ စ၍ သုံးကြိမ်တိုင်အောင် ကိလေသာတို့ကို ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ခွာယူရသော ဝါရအားလုံးကိုပင် “ဣမံ ဝါရံ = ဤဝါရ” ဟု ဆိုလိုပေသည်။ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ကိလေသာတို့ကို ခွာယူရသော ဝါရအားလုံးသည်ပင် ဒုက္ခာပဋိပဒါချည်း မည်သည်သာ ဟူလိုသည်။

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အားလုံးသော (၅)ဝါရတို့၌ ကိလေသာတို့ကို တစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် နှစ်ကြိမ်ခွာရုံဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်သည် တိုးတက်၍ အရိယမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွားလျှင်ကား ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ အလုံးစုံသော ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟစသော ဉာဏ်တို့၌ ခဲယဉ်းမှု မရှိ ဖြစ်နေ၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ပဋိပဒါကို သုခါပဋိပဒါဟု သိရှိပါလေ။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၂။)

မဟာဋီကာဆရာတော်၏ သုံးသပ်ချက်

ကလာပသမ္မသန ဝါရ၏ အဆုံး၌ ဥဒယဗ္ဗယာနုပဿနာဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာလတ်သော် ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဝိပဿနပုပ္ဖိလေသ = ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်းတရားတို့ကို သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ခွာသဖြင့် ဆင်းရဲပင်ပန်းငြိုငြင်မှုရှိသော ဝါရကို ဒုက္ခာပဋိပဒါဟူ၍ အဋ္ဌကထာဆရာမြတ်တို့က နှစ်-

သက်တော်မူကြကြောင်းကို မူလဋီကာဆရာမြတ်တို့ ဖွင့်ဆိုတော်မူကြသည်ကား မှန်ပါပေကုန်၏။ သို့သော် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (၂၆၁)၌ —

ဝိပဿနာဉာဏေ တိက္ခေ သူရေ ပသန္နေ ဝဟန္တေ ဥပ္ပန္နံ ဝိပဿနာနိကန္တိံ ပရိယာဒိယမာနော ဒုက္ခေန ကသိရေန ကိလမန္တော ပရိယာဒိယတိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၁။)

ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ထက်မြက်စူးရှသည်ဖြစ်၍ ရဲရင့်သည်ဖြစ်၍ ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ ဝိပဿနာဝန်ကို ရွက်ဆောင်နိုင်လတ်သည်ရှိသော် မိမိသန္တာန်တွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဩဘာသစသည်၌ နှစ်သက်နေသော ဝိပဿနာနိကန္တိကို ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူလတ်သော် = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေလတ်သော် ဆင်းဆင်းရဲရဲ ခဲခဲယဉ်းယဉ်း ပင်ပင်ပန်းပန်း ငြိုငြိုငြင်ငြင် ကသိကအောက်ဖြင့် ထက်ဝန်းကျင် သိမ်းကျုံးယူရ၏ = ဝိပဿနာရှုလျက် ကုန်ခန်းစေရ၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၆၁။)

ဤသို့ မိန့်ဆိုထားတော်မူသောကြောင့် ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ မတိုင်မီ ရှေ့အဖို့၌ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်း မိမိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို ဆင်းဆင်းရဲရဲ ငြိုငြိုငြင်ငြင် ပင်ပင်ပန်းပန်းဖြင့် ခွာယူရသည်ရှိသော် **ဒုက္ခပဋိပဒါ** အဖို့၌သာလျှင် တည်နေ၏ဟု မှတ်သားပါ။ ကေစိဆရာတို့ကား ဝိပဿနာ၏ ညစ်ညူးကြောင်း ဥပက္ကိလေသတို့ကို ခွာသော မဂ္ဂါမဂ္ဂဝတ္ထာနဉာဏ် = ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်နှင့် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို ဉာဏ်ချင်းတူ၍ တစ်ခုတည်းအဖြစ် ပေါင်းယူသော ဧကတ္တနည်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာက ပဋိပဒါပိုင်းတွင် ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု အယူရှိ၏။ (အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ လာရှိသော ပဋိပဒါလေးမျိုးကို ပြန်ကြည့်ပါ။)

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၆။)

ပဋိပဒါ ကွဲပြားမှု တူညီမှု

ထိုပဋိပဒါသည် အချို့သော ရဟန်းအား အသီးအသီး ဖြစ်၏။ အချို့သော ရဟန်းအား အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်၏။ အထူးမှာ ဘုရားရှင်တို့အား အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာချည်းသာ** = ချမ်းသာသော အကျင့် ရှိကုန်၍ လျင်မြန်သော အသိဉာဏ် ရှိကုန်သည်ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့အတူ တရားစစ်သူကြီး ဖြစ်တော်မူသော အရှင်သာရိပုတ္တ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ** ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။ တစ်ဖန် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ သောတာပတ္တိမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ** ဖြစ်၏။ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ ခန္ဓာဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။)

အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ကား ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထား၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခပဋိပဒါ ခိပ္ပာဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ အကြောင်းမူ ငိုက်မျဉ်းခြင်းသည် လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မဟာကရုဏာတော်ရှင် ဖြစ်တော်မူသော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်သည် (၇)ရက်ပတ်လုံး ငယ်ရွယ်သော သတိုးသားကိုကဲ့သို့ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ မဂ်ဖိုလ်အလိုငှာ ရွက်ဆောင်ပေးတော်မူခဲ့၏။ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်မြတ်ကြီးသည်လည်း မဟာသက္ကရာဇ် (၁၀၃)ခုနှစ် တပို့တွဲလဆန်း (၁)ရက်နေ့တွင် အရှင်သာရိပုတ္တမထေရ်အလောင်း ဖြစ်တော်မူသည့် ဥပတိဿ ပရိဗိုလ်ထံမှ အရှင်အဿဇိမထေရ် ဟောကြားတော်မူလိုက်သည့် — ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ - အစချီသော တရားဂါထာ ဒေသနာတော်ကို နာကြားခွင့် ရရှိတော်မူသည့်အတွက် သောတာပတ္တိမဂ်ဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူခဲ့၏။ ထိုနေ့ ညနေပိုင်းတွင် ဧဟိ ဘိက္ခုရဟန်း ဖြစ်တော်မူပြီးနောက် မဂဓတိုင်း အဝင်အပါ ကလ္လဝါဠပုတ္တရွာကို

ဆွမ်းခံရွာအဖြစ် အမှီပြု၍ တောအုပ်တစ်ခု အတွင်း၌ ရဟန်းတရားကို ဆက်လက်၍ ပွားများအားထုတ်တော်မူစဉ် (၇)ရက်မြောက်သော နေ့၌ ငိုက်မျဉ်းလျက် ထိုင်နေတော်မူခဲ့၏။ ထိုအခါ၌ ထိုမထေရ်မြတ်ကို ဘုရားရှင်က “မောဂ္ဂလ္လာန . . . သင်သည် ငိုက်မျဉ်းနေသလော၊ မောဂ္ဂလ္လာန . . . သင်သည် ငိုက်မျဉ်းနေသလော” ဟု မေးတော်မူ၏။ ယင်းသို့ အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှုသည် လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး၏ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဓိပ္ပါဘိညာ**တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ဘုရားရှင် ညွှန်ကြားတော်မူသည့်အတိုင်း အိပ်ချင်ငိုက်မျဉ်းမှုကို အာလောက သညာကို ပွားလျက် ပယ်ဖျောက်တော်မူပြီးနောက် ရဟန်းတရားကို ဆက်လက် အားထုတ်တော်မူရာ လျင်မြန်စွာ အထက်မဂ်ဖိုလ် သုံးပါးသို့ ဆိုက်ရောက်သွားတော်မူသောကြောင့် ဓိပ္ပါဘိညာ ပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်တော်မူရပေသည်။

ဤသို့ သဘောရှိသော မဟာဘိညပ္ပတ္တ = ကြီးမားသော အသိဉာဏ်ရှိသူ၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိ၍ နေသော သာဝက၏သော်မှလည်း အရိယမဂ်လေးပါးသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ပဋိပဒါသည် လှုပ်ရှားသေး၏၊ ပြောင်းလဲမှု ကွဲပြားမှု ရှိတုံသေး၏၊ ကြွင်းသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ပဋိပဒါသည်ကား အဘယ်ကြောင့် မလှုပ်ရှားဘဲ ရှိနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ မပြောင်းလဲဘဲ မကွဲပြားဘဲ ရှိနိုင်လတ္တံ့နည်း၊ လှုပ်ရှားမှုရှိလတ္တံ့သည်သာ ရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏၊ ပြောင်းလဲမှု ကွဲပြားမှုရှိလတ္တံ့သည်သာ ရှိနိုင်သည်သာ ဖြစ်၏။

- ၁။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဓန္ဒာဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၂။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဓိပ္ပါဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၃။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **သုခါပဋိပဒါ ဓန္ဒာဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၄။ အချို့သော ရဟန်း၏ အရိယမဂ်လေးပါးလုံးတို့သည် **သုခါပဋိပဒါ ဓိပ္ပါဘိညာ**တို့ချည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏။
- ၅။ အချို့သော ရဟန်း၏ ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဓန္ဒာဘိညာ** ဖြစ်၏။ ဒုတိယမဂ် = သကဒါဂါမိမဂ်သည် **ဒုက္ခာပဋိပဒါ ဓိပ္ပါဘိညာ** ဖြစ်၏။ တတိယမဂ် = အနာဂါမိမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ဓန္ဒာဘိညာ** ဖြစ်၏။ စတုတ္ထမဂ် = အရဟတ္တမဂ်သည် **သုခါပဋိပဒါ ဓိပ္ပါဘိညာ** ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ပဋိပဒါ၏ ထူးခြားမှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ဟု မှတ်ပါ။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၈၀။)

ပဋိပဒါသည် လှုပ်ရှားမှု ပြောင်းလဲမှုရှိသကဲ့သို့ အလားတူပင် အဓိပတိသည်လည်း လှုပ်ရှားမှု ရှိ၏၊ ပြောင်းလဲမှု ရှိ၏၊ ထူးခြားမှု ရှိ၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည်လည်း ဆန္ဒာဓိပတေယျ = ဆန္ဒဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည် ဝီရိယာဓိပတေယျ = ဝီရိယဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးတို့သည် စိတ္တာဓိပတေယျ = စိတ်ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးလုံးတို့သည် ဝိမံသာဓိပတေယျ = ဝိမံသ = ပညာ ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်ကုန်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၈၀။)

တစ်ဖန် အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ ပထမမဂ်သည် ဆန္ဒဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏၊ ဒုတိယမဂ်သည် ဝီရိယဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏၊ တတိယမဂ်သည် စိတ်ဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏၊ စတုတ္ထမဂ်သည် ဝိမံသဟူသော အဓိပတိကြောင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် အဓိပတိတို့သည်လည်း အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ် လေးပါးတို့၌ ထူးခြားမှု ကွဲပြားမှု ရှိကုန်၏။ အချို့သော ယောဂါဝစရ ရဟန်းတော်၏ အရိယမဂ်လေးပါးတို့၌ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်ကုန်၏ဟု မှတ်သားပါ။ ဤသို့လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာ-

ဉာဏ်သည် ပဋိပဒါ၏ ထူးထွေ ကွဲပြားမှုကို မှတ်သား၏ မြစ်စေ၏။ ဝိမောက္ခ၏ ထူးထွေကွဲပြားမှုကို မြစ်စေကြောင်း-
ကိုကား ရှေး၌ ဆိုခဲ့ပြီ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၈၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။)

တစ်နည်း အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ အမည်များ ရရှိပုံ

တစ်နည်းအားဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ဆိုရသော် အရိယမဂ်သည် —

- ၁။ သရဿ = မိမိသဘောအားဖြင့် (မိမိ၏ ဖြစ်ကြောင်း ဝိသေသအားဖြင့်) သော်လည်းကောင်း၊
- ၂။ ပစ္စုနိက = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သဂုဏ = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၄။ အာရမ္မဏ = အာရုံအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း၊
- ၅။ အာဂမနု = အရိယမဂ်ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း —

ဤ (၅)မျိုးသော အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် အမည်နာမကို ရရှိ၏။ ထင်ရှားစေအံ့ —

၁။ သရဿ — အကယ်၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် အနိစ္စအားဖြင့် = အနိစ္စဟု တေဘူမက သင်္ခါရတရား-
တို့ကို သုံးသပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် နိမိတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့၊ အနိမိတ္တ ဝိမောက္ခ = အနိမိတ္တဟူ၍
မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်၏။ အကယ်၍ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်သောကြောင့် နိမိတ္တမှ
ထသည် ဖြစ်အံ့၊ အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ = အပ္ပဏိဟိတဟူ၍ မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည်
လွတ်၏။ အကယ်၍ အနတ္တဟု သုံးသပ်ခြင်းကြောင့် နိမိတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့၊ သုညတဝိမောက္ခ = သုညတဟူ၍
မှတ်အပ်သော လွတ်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်သည် လွတ်၏။ အနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတ သုညတဟူသော ဤအမည်သည်
အရိယမဂ်၏ သရဿ = မိမိသဘောအားဖြင့် ပြီးသော အမည်ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။)

မဂ္ဂကတ္တုကာယ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာယ ဧကန္တိကဟေတုဘူတာ သင်္ခါရပေက္ခာ ဖလူပစာရေ “ဝုဋ္ဌာတီ” တိ
ဝုတ္တာ။ ယသ္မာ ဝါ သင်္ခါရပေက္ခာတိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိယာ ဧတံ ဥပလက္ခဏံ၊ တဒန္တောဂဓဉ္စ ဂေါတြဘူတဏံ နိမိတ္တတော
ဝုဋ္ဌာတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ ဧကတ္တနယေန “သမ္မုသိတွာ ဝုဋ္ဌာတီ” တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇။)

အရိယမဂ်သည်သာလျှင် ဝုဋ္ဌာနမဟုတ်လောဟူမူ — အဖြေမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ ဝုဋ္ဌာနကိရိယာ = နိမိတ္တနှင့်
ပဝတ္တမှ ထခြင်းကြိယာ၏ ထတတ်သော တရား = ကတ္တားမှာ အရိယမဂ် ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်၏ ဧကန်စင်စစ်
အကြောင်းရင်းဖြစ်သော တရားကား သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်တည်း။ (သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို ကွက်၍ ဆိုခြင်းမှာ
ပဓာနနည်းဟု မှတ်ပါ။) အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်၏ နိမိတ္တ - ပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်း
ဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်အပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ကို **ပလူပစာရ** အားဖြင့်
နိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုထားသည် မှတ်ပါ။ တစ်နည်း — သင်္ခါရပေက္ခာကို အထက်ပါ
အဋ္ဌကထာ၌ ဖော်ပြခြင်းသည် ဥပလက္ခဏနည်း နိဒဿနနည်းသာတည်း။ ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့်
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အားလုံးကို ကောက်ယူပါ။ ထိုဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ၌ အတွင်းဝင်သော ဂေါတြဘူ-
ဉာဏ်သည်လည်း သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည်သာ ဖြစ်၏။ ထိုကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို
ဝိပဿနာဉာဏ်ချင်းတူ၍ တပေါင်းတည်း တစ်စုတည်း ယူလျက် **ဧကတ္တနည်း**အားဖြင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်-
သည် အနိစ္စဟု ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု သုံးသပ်၍ သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏ဟု အဋ္ဌကထာ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇။)

မှတ်ချက် — အထက်တွင် ဘာသာပြန်ဆိုထားသည့်အတိုင်း သမ္မသိတွာ၌ တွာ-ပစ္စည်း၏ အနက်ကို ဟိတ်-အနက် ကြံ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် အရိယမဂ်သည် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထသည် ဖြစ်အံ့ဟု အဖြောင့် အဓိပ္ပါယ်ယူခဲ့လျှင်ကား ဤ ဖလူပစာရနည်းနှင့် ဧကတ္တနည်းတို့ကို ထပ်မံကြံဖွယ် မလိုဟု မှတ်ပါ။

၂။ **ပစ္စနီက** — အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော ပုဗ္ဗဘာဂသတိပဋ္ဌာနမဂ်နှင့် အရိယမဂ်ကို မဂ်ချင်းတူ၍ ဉာဏ်ချင်းတူ၍ တစ်ခုတည်းအဖြစ် ယူလျက် ဧကတ္တနည်းအားဖြင့် မဂ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော ထိုမဂ်သည် (= ထိုလောကီ လောကုတ္တရာမဂ်သည်) အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယန ဟူသော ယန အသီးအသီး = ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲ အသီးအသီးကို ဉာဏ်ဖြင့် ဖြိုခွဲဖျက်ဆီးခြင်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာခြင်းကို ပြု၍ နိစ္စနိမိတ် ဓုဝနိမိတ် သဿတနိမိတ်တို့ကို ပယ်စွန့်လျက် လာ၏။ ထိုကြောင့် ထိုမဂ်သည် **အနိမိတ္တ** မည်၏။

တစ်ဖန် ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုခသညာကို ပယ်စွန့်၍ ပဏိမိဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ တောင့်တခြင်းကို ခြောက်ခန်းစေ၍ လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုမဂ်သည် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။

အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလဟူသော အမှတ်သညာကို ပယ်စွန့်၍ သင်္ခါရတရား၌ အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုမဂ်သည် အတ္တ-သတ္တ-ပုဂ္ဂလမှ ကင်းဆိတ်သော **သုညတ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဤအနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတ, သုညတဟု ဆိုအပ်သော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ပစ္စနီက = ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ပြီးသော အမည် ဖြစ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇။)

၃။ **သဂုဏ** — တစ်ဖန် အရိယမဂ်၌ ရာဂစသည် မရှိခြင်းကြောင့် ထိုမဂ်သည် ရာဂစသည်တို့မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **သုညတ** မည်၏။ “ငါ-ငါဟာ”ဟူ၍ စွဲလမ်းအပ်ကုန်သော ရူပနိမိတ် ဝေဒနာနိမိတ် စသည်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့်၊ တစ်နည်း — ရာဂနိမိတ် ဒေါသနိမိတ် မောဟနိမိတ် စသည်တို့၏သာလျှင် မရှိခြင်းကြောင့်၊ တစ်နည်း — အထည်ကိုယ် သန္တာန်ဒြပ် ရှိကုန်သကဲ့သို့ ထင်တတ်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏။ ရာဂပဏိမိ, ဒေါသပဏိမိ, မောဟပဏိမိတို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် = ရာဂဟူသော တောင့်တခြင်း, ဒေါသဟူသော တောင့်တခြင်း, မောဟဟူသော တောင့်တခြင်းတို့၏ မရှိခြင်းကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် ဤ သုညတ, အနိမိတ္တ, အပ္ပဏိဟိတ ဟူသော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ထိုအရိယမဂ်၏ **သဂုဏ** = မိမိဂုဏ်အားဖြင့် ပြီးသော အမည် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇။)

၄။ **အာရမ္မဏ** — နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားမှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် လည်းကောင်း, အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း **သုညတ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် သုညတ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုရသောကြောင့် **သုညတ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ် မရှိသောကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် **အနိမိတ္တ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် တဏှာပဏိမိ စသည်တို့၏ မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏။ ထိုအရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် **အပ္ပဏိဟိတ** မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသုညတ အနိမိတ္တ အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်သုံးပါး အပေါင်းသည် ထိုအရိယမဂ်၏ အာရုံအားဖြင့် ရအပ်သော အမည်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၇၇-၄၇၈။)

၅။ **အာဂမန** — ရှေး၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အာဂမနသည် ဝိပဿနာဂမန၊ မဂ္ဂါဂမနဟု နှစ်မျိုး ရှိ၏။ ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၌ ဝိပဿနာဂမနကို ရအပ်၏။ အရိယဖိုလ်၌ မဂ္ဂါဂမနကို ရအပ်၏။ (အရိယ မဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာကို ဝိပဿနာဂမနဟုလည်းကောင်း၊ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ပေါ်- လာကြောင်း ဖြစ်သည့် အရိယမဂ်တရားကို မဂ္ဂါဂမနဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး ခေါ်ဆို၏။) မှန်ပေသည် အနတ္တာနုပဿနာသည် သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ရှုမြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မိမိ သဘောအားဖြင့် သုညတ မည်၏။ သုညတဝိပဿနာ၏ အရိယမဂ်သည် = သုညတဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် သုညတ မည်၏။ အနိစ္စာနုပဿနာသည် နိစ္စနိမိတ် စုဝန်နိမိတ် သဿတနိမိတ်တို့ကို ပယ်ခွာခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ မည်၏။ အနိမိတ္တဝိပဿနာ၏ အရိယမဂ်သည် = အနိမိတ္တဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရိယမဂ်သည် ဝိပဿနာဂမနအားဖြင့် အနိမိတ္တ မည်၏။ ဤအရိယမဂ်၏ အနိမိတ္တဟူသော အမည်ကို အဘိဓမ္မာဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့် မရအပ် မရနိုင်၊ သုတ္တန် ဒေသနာတော်နည်းအားဖြင့်သာ ရနိုင်သည်။ မှန်ပေသည် — ထိုသုတ္တန်၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အနိမိတ္တ အမည်ရှိသည် ဖြစ်၍ မိမိသည် အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သည့် ဝိပဿနာဂမန ပဋိပဒါ အရာ၌တည်၍ အရိယမဂ်အား အနိမိတ္တဟူသော အမည်ကို ပေး၏။ ဤသို့ ရှေးဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ ထိုအကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာသည် ပေးအပ်သော အမည်ဖြင့် အရိယမဂ်ကို အနိမိတ္တဟူ၍ ဆိုအပ်၏။

တစ်ဖန် မဂ္ဂါဂမနအားဖြင့် အရိယဖိုလ်သည် အနိမိတ္တ မည်၏ဟူသော စကားသည် သင့်မြတ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဒုက္ခာနုပဿနာသည် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့၌ တဏှာဟူသော တောင့်တခြင်းကို ခြောက်- သွေ့စေ၍ အရိယမဂ်သို့တိုင်အောင် လာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာဖြင့် အရိယမဂ်သည် = အပ္ပဏိဟိတဝိပဿနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရသော အရိယမဂ်သည် အပ္ပဏိဟိတ မည်၏။ အပ္ပဏိဟိတအရိယမဂ်၏ အရိယဖိုလ်သည် အပ္ပဏိဟိတအရိယဖိုလ် မည်၏။ ဤသို့သောနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ- သည် မိမိ၏ အပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်ကို အရိယမဂ်အား ပေး၏။ အရိယမဂ်သည် မိမိ၏ အပ္ပဏိဟိတ ဟူသော အမည်ကို မိမိ၏ အရိယဖိုလ်အား ပေး၏။ ထို့ကြောင့် ဤအပ္ပဏိဟိတဟူသော အမည်သည် **အာဂမန** အားဖြင့် ပြီးသော အမည်တည်း။ ဤသို့လျှင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သည် ဝိမောက္ခ အထူးအပြားကို မြဲစေ၏ သတ်မှတ်ပေး၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၇-၃၀၈။)

ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည့် သင်္ခါရပေက္ခာမျိုး

ကထံ ပုထုဇ္ဇနဿ စ သေက္ခဿ စ သင်္ခါရပေက္ခာယ စိတ္တဿ အဘိနိဟာရော ဧကတ္တံ ဟောတိ။ ပုထုဇ္ဇနဿ သင်္ခါရပေက္ခံ အဘိနန္ဒတော စိတ္တံ ကိလိဿတိ၊ ဘာဝနာယ ပရိပန္နော ဟောတိ၊ ပဋိဝေဓဿ အန္တရာယော ဟောတိ၊ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ သေက္ခဿာပိ သင်္ခါရပေက္ခံ အဘိနန္ဒတော စိတ္တံ ကိလိဿတိ၊ ဘာဝနာယ ပရိပန္နော ဟောတိ၊ ဥတ္တရိ ပဋိဝေဓဿ အန္တရာယော ဟောတိ၊ အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတိ။ ဧဝံ ပုထုဇ္ဇနဿ စ သေက္ခဿ စ သင်္ခါရပေက္ခာယ စိတ္တဿ အဘိနိဟာရော ဧကတ္တံ ဟောတိ အဘိနန္ဒနဋ္ဌေန။ (ပဋိသန္ဓိ၊ ၁၀။)

ပုထုဇ္ဇနပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်းကောင်း သင်္ခါရပေက္ခာ၌ စိတ်ကို ရှေးရှု ဆောင်ခြင်း၏ တူညီသည်၏ အဖြစ်သည် အဘယ်သို့ ဖြစ်သနည်းဟူမူ — သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော ပုထုဇ္ဇန၏ စိတ်သည် ညစ်နွမ်း၏၊ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ ဘေးရန် ဖြစ်၏၊ အရိယမဂ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို

ထိုးထွင်းသိခြင်း = ပဋိဝေဓ၏ အန္တရာယ် ဖြစ်၏။ နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်၏။

သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏လည်း စိတ်သည် ညစ်နွမ်း၏။ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ ဘေးရန် ဖြစ်၏။ အထက်အထက် မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း သိခြင်း = ပဋိဝေဓ၏ အန္တရာယ် ဖြစ်၏။ နောင်အခါ၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း၊ သေက္ခ ပုဂ္ဂိုလ်၏လည်းကောင်း သင်္ခါရပေက္ခာ၌ စိတ်ကိုရှေးရှုဆောင်ခြင်းသည် နှစ်သက်တတ်သော သဘောအားဖြင့် တူညီသည်၏ အဖြစ်သည် ဖြစ်ပေသည်။ (ပဋိသံ၊ ၆၀။)

အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီတိ သင်္ခါရပေက္ခာသမ္ပယုတ္တကမ္မဿ ဗလဝတ္တာ တေနော သုဂတိပဋိသန္ဓိယာ ဒီယမာနာယ အဘိနန္ဒနသင်္ခါတော လောဘကိလေသော အနာဂတေ ကာမာဝစရသုဂတိ- ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီ။ ယသ္မာ ကိလေသသဟာယံ ကမ္မံ ဝိပါကံ ဇနေတိ၊ တသ္မာ ကမ္မံ ဇနကပစ္စယော ဟောတိ၊ ကိလေသော ဥပတ္တမ္ဘကပစ္စယော။ ပ ။

အာယတိံ ပဋိသန္ဓိယာ ပစ္စယော ဟောတီတိ သေက္ခေသု သောတာပန္နသကဒါဂါမိနံ အနဓိဂတဇ္ဈာနာနံ သင်္ခါရပေက္ခာကမ္ပေန ဒီယမာနာယ ကာမာဝစရသုဂတိပဋိသန္ဓိယာ အဘိနန္ဒနကိလေသော ပစ္စယော ဟောတိ။ ဈာနလာဘီနံ ပန အနာဂါမိဿ စ ဗြဟ္မလောကေယေဝ ပဋိသန္ဓာနတော ပစ္စယော န ဟောတိ။ အနုလောမ- ဂေါတြဘူဟိ စ ဒီယမာနာယ ပဋိသန္ဓိယာ အယမေဝ ကိလေသော ပစ္စယော ဟောတီတိ ဝေဒိတဗျော။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၊ ၂၅၀။)

ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော စေတနာဟူသော ကံ၏ အားကောင်းသည်၏ အဖြစ်- ကြောင့် ထိုကံသည်ပင်လျှင် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးလတ်သော် သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော လောဘကိလေသာသည် အနာဂတ် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ လောဘ တည်းဟူသော ကိလေသာ အပေါင်းအဖော်ကို ရရှိသော သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော စေတနာ- ကံသည် ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ စသော အကျိုးဝိပါကံကို ဖြစ်စေနိုင်၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာကံသည် အကျိုးဝိပါကံကို တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေတတ်သော ဇနက အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်တတ်သော လောဘကိလေသာသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရား ဖြစ်၏။ ပ ။

သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့တွင် ဈာန်ကို မရရှိကြကုန်သော သောတာပန် သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ သင်္ခါရပေက္ခာ- ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတနာဟူသော သင်္ခါရပေက္ခာကံသည် အကျိုးပေးအပ်သော ကာမသုဂတိပဋိသန္ဓေ၏ သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော လောဘကိလေသာသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်း တရားဖြစ်၏။ ဈာန်ရသော သောတာပန် သကဒါဂါမိတို့နှင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်၏ ဗြဟ္မာပြည်၌သာလျှင် ပဋိသန္ဓေ ယူခြင်းသဘော ရှိသောကြောင့် သင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်သော လောဘကိလေသာသည် ယင်းဗြဟ္မာ ပဋိ- သန္ဓေစသော အကျိုးဝိပါကံ၏ အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရားသည် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အနုလောမ၊ ဂေါတြဘူဉာဏ်တို့နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော စေတနာဟူသော ကံတရားတို့က အကျိုးပေးအပ်သော ပဋိသန္ဓေ၏လည်း ဤသင်္ခါရပေက္ခာကို နှစ်သက်တတ်သော လောဘကိလေသာသည်ပင်လျှင် အားပေး ထောက်- ပံ့တတ်သော ဥပတ္တမ္ဘက အကြောင်းတရား ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၊ ၂၅၀။)

သတိဗြုရနံ အချက်တစ်ရပ် — ဤ၌ အနုလောမဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော ကုသိုလ်စေတနာ- ကလည်း ကာမသုဂတိ၌ တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်၏ဟူသော အဆိုကိုလည်းကောင်း၊ ဂေါတြဘူ-

ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ကုသိုလ်စေတနာကလည်း ကာမသုဂတိ၌ တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်၏။ ဟူသော အဆိုကိုလည်းကောင်း သတိပြု၍ မှတ်သားထားပါ။ အနုလောမ = အနုလုံသည်လည်း တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်သော စိတ် ဖြစ်၏။ ဂေါတြဘုသည်လည်း တစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်သော စိတ် ဖြစ်၏။ တစ်ခုသော စေတနာက တစ်ခုသော ဘဝကို ဖြစ်စေနိုင်သည့်ထုံး သက်သေ သာဓကများပင်တည်း။ အလားတူပင် သင်္ခါရပေက္ခာကံ- ကလည်း ထိုကဲ့သို့ အကျိုးပေးနိုင်ပုံကို သဘောပေါက်သင့်ပေသည်။

အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်

သံသရာခရီးတွင် ကျင်လည်နေရသော ပုထုဇန်လူသား တစ်ဦးအတွက် တစ်ဘက်တွင် အပါယ်၌ အကျိုး ပေးခြင်းမြဲသော ပဉ္စာနန္တရိယကံနှင့် သေသည့်တိုင်အောင် မစွန့်လွှတ်ရသေးသော နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိကံတို့တွင် တစ်ခုခုလည်း မရှိသည်ဖြစ်အံ့။ တစ်ဘက်တွင်လည်း ဗြဟ္မာပြည်၌ အကျိုးပေးခြင်းမြဲသော သေသည့်တိုင်အောင် မလျှောကျသော ဈာန်တရားတည်းဟူသော မဟဂ္ဂုတ်ကံ တစ်ခုခုလည်း မရှိသည်ဖြစ်အံ့။ တစ်ဘက်တွင်လည်း ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သို့တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များကို အောက်ထစ်ဆုံးအားဖြင့် မရရှိသေးသည်ဖြစ်အံ့။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေ အချိန်ကာလကား အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်ကာလပင် ဖြစ်၏။ ထိုပုထုဇန်များအဖို့ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေသည် အကုသိုလ်ဇော ဖြစ်အံ့။ အပါယ်လေးဘုံ တစ်ဘုံဘုံသို့ ကျိန်းသေရောက်၏။ သေခါနီး မရဏာသန္ဓေသည် ကုသိုလ်ဇော ဖြစ်အံ့။ ထိုကံသည့်အားလျော်စွာ သုဂတိ တစ်ဘုံဘုံသို့ ရောက်၏။ ထိုကုသိုလ်ကံတို့တွင် ဤသင်္ခါရပေက္ခာကံကား အလွန် အဆင့်မြင့်မားသော ကံတစ်ခု ဖြစ်၏။ သမ္မာသမ္မောဓိ- ဉာဏ် ပစ္စေကဗောဓိဉာဏ် အဂ္ဂသာဝကဗောဓိဉာဏ် မဟာသာဝကဗောဓိဉာဏ်ဟူသော ဗောဓိဉာဏ်များကို ရည်ရွယ်တောင့်တထားသူ မဟုတ်လျှင် ထိုသင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ဝိပဿနာဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းထားသူ သူတော်ကောင်းများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် သေပြီးနောက် ဒုတိယဘဝတွင် အရိယမဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်ကြောင်းကို သောတာနုဂတသုတ္တန်တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်- တိုင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယင်းသို့ ခိုင်လုံသည့် အာမခံချက် ရှိသည့် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်များကို အာဂမသုတဟူသော သင်သိ၊ အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ - ဤအသိ နှစ်မျိုးဖြင့် အသိကြီး သိအောင် အသိဉာဏ်ရှိသည့် လူ့ဘဝကို ရခိုက် ရဟန်းဘဝကို ရခိုက် အထူး ကြိုးပမ်းသင့်လှပေသည်။ သံသရာခရီး မဆုံး- သေးသူတို့အတွက် အထက်တွင် ရေးသားခဲ့သည့်အတိုင်း သေခါနီး မရဏာသန္ဓေအခါသည် အပါယ်ဒုဂ္ဂတိနှင့် ကောင်းရာသုဂတိကို လမ်းခွဲပေးသည့် အရေးအကြီးဆုံးသော အချိန်ကာလ ဖြစ်၏။ ထိုအခါ၌ ကောင်းရာ သုဂတိသို့ ကျိန်းသေဧကန် ရောက်စေနိုင်သော ကံများကို ထူထောင်ထားပြီး ဖြစ်ဖို့ လိုပေသည်။ သံသရာခရီးကို အဆုံးသတ်နိုင်အောင် ကြိုးစားထားပြီး ဖြစ်လျှင်ကား တိုင်းထက်အလွန် တံခွန်နှင့် ဘုရားပင် ဖြစ်ချေသည်။ ဤတွင် သောတာနုဂတသုတ္တန် မြန်မာပြန်ကို ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

သောတာနုဂတသုတ္တန်

ရဟန်းတို့ . . . ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှု ဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရား- တော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်ကုန်သော အကျိုးဆက်တို့သည် ဤလေးမျိုးတို့တည်း။

အဘယ်လေးမျိုးတို့နည်းဟူမူ —

ခ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် —

- ၁။ သုတ္တ = သုတ္တအမည်ရသော တရားတော်၊
- ၂။ ဂေယျ = ဂါထာနှင့် စကားပြေ နှစ်ထွေရောနေသော တရားတော်၊
- ၃။ ဝေယျာကရဏ = ဂါထာမဖက် သက်သက်သော စကားပြေတရားတော်၊
- ၄။ ဂါထာ = ဂါထာတရားတော်၊
- ၅။ ဥဒါန = ဥဒါန်း = ဝမ်းမြောက်စွာ ကျူးရင့်တော်မူအပ်သော တရားတော်၊
- ၆။ ဣတိဝုတ္တက = ဣတိဝုတ် = ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်၏ — ဤသို့ အစချီလျက် နိဒါန်းပျိုးထားသော တရားတော်၊
- ၇။ ဇာတက = ဇာတ်တော်၊
- ၈။ အဗ္ဘုတဓမ္မ = မဖြစ်စဖူး အဦးအသစ် အံ့ဩဖွယ်ရာတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော တရားတော်၊
- ၉။ ဝေဒလ္လ = အသိထူး ဉာဏ်ထူးကိုလည်း ရရှိ၍ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်မှုကိုလည်း ရရှိသော အမေးအဖြေ ဖြစ်သော တရားတော် —

ဤအင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

(အံ၊၁၅၀၄-၅၀၅။)

[မှတ်ချက် — ဒိဋ္ဌိယာ သုပ္ပဒိဝိဒ္ဓါတိ အတ္ထတော စ ကာရဏတော စ ပညာယ သုဠ ပဋိဝိဒ္ဓါ ပစ္စက္ခကတာ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၆၄။) - ဘုရားရှင်၏ အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော ပိဋကတ်သုံးပုံ တရားတော်၌ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော တရားကိုယ် အနက်သဘောတရားတို့မှာ စိတ်၊ စေတသိက်၊ ရုပ်၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော ပရမတ္ထတရား (၄)ပါးတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ စတုတ္ထပရမတ် ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အလိုရှိသော သူတော်ကောင်းသည် ရှေးဦးစွာ လောကီ စိတ်-စေတသိက်-ရုပ်ဟူသော တရားကိုယ် အနက်သဘောတရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းစိတ်-စေတသိက်-ရုပ်တရားတို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကိုလည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် ကြိုးစားရ၏။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်တည်း။ ဉာတပရိညာတည်း။ အာဒိဒီပကနည်းတည်း။ ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာဟု ပရိညာ သုံးမျိုးရှိရာ အစဖြစ်သော ဉာတပရိညာကို ယူသဖြင့် အလယ်ဖြစ်သော တိရဏပရိညာ၊ အဆုံးဖြစ်သော ပဟာနပရိညာတို့ကိုလည်း သိမ်းကျုံးယူရသော နည်းတည်း။ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်မှသည် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ်များနှင့် ပြည့်စုံအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရန် ရည်ညွှန်းထား၏။ ယင်းသို့ ကြိုးပမ်းရာ၌ ရှေးဦးစွာ ယင်း စိတ်-စေတသိက်-ရုပ်တရားတို့ကို သင်သိအနေဖြင့် သိအောင် ကြိုးစားရ၏။ အာဂမသုတတည်း။ ထိုနောင် သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အောင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ ဆိုက်သည်တိုင်အောင် ကြိုးစားရ၏။ အဓိဂမသုတတည်း။ ယင်းသို့ အာဂမသုတ အဓိဂမသုတဟူသော သုတတရားနှင့် ပြည့်စုံသော သူတော်ကောင်းကို အထူး ရည်ညွှန်းထားသည်ဟု မှတ်ပါ။]

ထိုရဟန်းသည် သတိ လွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ (အံ၊၁၊၅၀၅။)

[မှတ်ချက် — မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကုရုမာနောတိ နယိဒံ ဗုဒ္ဓဝစနံ အနုဿရဏသတိယာ အဘာဝေန ဝုတ္တံ၊ ပုထုဇ္ဇနကာလကိရိယံ ပန သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပုထုဇ္ဇနော ဟိ မုဋ္ဌဿတိ ကာလံ ကရောတိ နာမ။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၃၆၄။) —

သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် ဟူသော ဤစကားကို ဘုရားစကားတော်ကို အစဉ် လျှောက်၍ အောက်မေ့တတ်သော သတိ၏ မရှိခြင်းကြောင့် ဟောတော်မူသည်ကား မဟုတ်၊ ပုထုဇ္ဇနအဖြစ်နှင့် ကွယ်လွန်ခြင်းကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဟောကြားတော်မူခြင်း ဖြစ်၏။ မှန်ပေသည် — ပုထုဇ္ဇနသည် သတိလွတ်ကင်း၍ သေလွန်ရသည် မည်ပေသည်။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၆၄။)]

ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ်အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှားလာကြကုန်၏။ (လွန်ခဲ့သော ဘဝ၌ ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်းခံ ရှိသော နှုတ်ဖြင့် လေ့ကျက်ထားအပ်ပြီးကုန်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်း-ဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားအားလုံးတို့သည် ကြည်လင်သော ကြေးမုံပြင်၌ အရိပ်ကဲ့သို့ ပေါ်လွင် ထင်ရှား၍ လာကြကုန်၏။)

ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက် ရှိသော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နံ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မူမှာ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်-သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော ရှေးဦးစွာသော ပထမ အကျိုးဆက်တည်း။ (အံ၊၁၊၅၀၅။)

၂။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးသော်ကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ကုတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘုတဓမ္မ ဝေဒလ္လ ဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်-မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော် ဟောကြားနေသော တရား-

တော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည် ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း” ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောက ဥပမာသည်ကား စည်ကြီးသံ၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောက်ျားသည် ခရီးရှည်သွားလတ်သော် စည်ကြီးသံကို ကြားလေရာ၏။ ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုစည်ကြီးသံ၌ “စည်ကြီးသံလေလော၊ စည်ကြီးသံ မဟုတ်လေလော” ဟု ယုံမှားခြင်း တွေးတောခြင်းသည် မဖြစ်တော့ဘဲ စည်ကြီးသံဟူ၍သာလျှင် အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရာသကဲ့သို့ - ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား တန်းခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော် ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည် ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း” ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့် လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မဇ္ဈိမကေန ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော နှစ်ခုမြောက်သော ဒုတိယ အကျိုးဆက်တည်း။ (အံ၊ ၁၅၀၅-၅၀၆။)

၃။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အပ္ပတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်

စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား ဓမ္မကထိက နတ်သားသည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုအခါ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက နတ်သား ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောက ဥပမာသည်ကား ခရုသင်းသံ၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်သော ယောက်ျားသည် ခရီးရှည်သွားလတ်သော် ခရုသင်းသံကို ကြားလေရာ၏။ ထိုယောက်ျား၏ သန္တာန်ဝယ် ထိုခရုသင်းသံ၌ “ခရုသင်းသံလေလော၊ ခရုသင်းသံ မဟုတ်လေလော”ဟု ယုံမှားခြင်း တွေးတောခြင်းသည် မဖြစ်တော့ဘဲ “ခရုသင်းသံ”ဟူ၍သာလျှင် အမှန်အတိုင်း ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်ရာသကဲ့သို့ - ရဟန်းတို့ . . . ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ကုတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘုတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား ဓမ္မကထိက နတ်သားသည် နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားလေ၏။ ထိုအခါ ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် “ဤယခု ဓမ္မကထိက နတ်သား ဟောကြားနေသော တရားတော်သည်ကား ရှေးယခင် ငါ လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံး ရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် ထိုဓမ္မဝိနယပင်တည်း”ဟု စိတ်အကြံ ဖြစ်လာ၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ်အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော သုံးခုမြောက်သော တတိယ အကျိုးဆက်တည်း။ (အံ၊ ၁၅၀၆။)

၄။ ရဟန်းတို့ . . . နောက်တစ်မျိုးကား ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘုတဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ ထိုတရားတော်တို့သည် ပသာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်း- ဖောက် သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည်ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးဣဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟော- ကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ ဓမ္မကထိက နတ်သားသည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားမှု မရှိသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ရှေးဦးစွာ နတ်သားဖြစ်နှင့်သော လူ့ဘဝက သီတင်းသုံးဖော် ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော နတ်သားသည် နောက်ဖြစ်လာသော နတ်သားကို “အချင်းနတ်သား . . . ရှေးယခင် လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါတို့ကျင့်ကြံကြိုးကုတ် ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မြတ်သော အကျင့်ဟူသော ထို ဓမ္မဝိနယကို သင် အောက်မေ့လော့ (= အမှတ်ရလော့)၊ အချင်းနတ်သား . . . သင် အောက်မေ့ လော့ (= အမှတ်ရလော့)”ဟု အောက်မေ့စေ၏ (= အမှတ်ရစေ၏)။ ထိုနတ်သားသည် “အချင်းနတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ (= အမှတ်ရပါ၏)၊ အချင်းနတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ (= အမှတ်ရပါ၏)”ဟု ဆို၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။

ရဟန်းတို့ . . . ဖြစ်သင့်ဖြစ်ရာ နှိုင်းခိုင်းဖွယ်ရာ လောကဥပမာသည်ကား မြေမှုန့်ကစားဖက် ဖြစ်ကုန်သော သူငယ်ချင်း နှစ်ယောက်တို့သည် တစ်ခါတစ်ရံ တစ်နေရာ၌ အချင်းချင်း တွေ့ဆုံပေါင်းမိကြကုန်ရာ၏။ သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်က သူငယ်ချင်း တစ်ယောက်ကို “အဆွေ . . . သင်သည် ဤအမှုကိုလည်း အောက်မေ့လော့၊ သင်သည် ဤအမှုကိုလည်း အောက်မေ့လော့” ဟု ဤသို့ ဆိုရာ၏။ ထိုသူငယ်ချင်းသည် “အဆွေ . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ = အမှတ်ရပါ၏၊ အဆွေ . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ = အမှတ်ရပါ၏”ဟု ဆိုလေရာ၏။ ရဟန်းတို့ ဤဥပမာအတူသာလျှင် ရဟန်းသည် သုတ္တ ဂေယျ ဝေယျာကရဏ ဂါထာ ဥဒါန ဣတိဝုတ္တက ဇာတက အဗ္ဘု- တဓမ္မ ဝေဒလ္လဟူသော အင်္ဂါ (၉)တန်နှင့် ပြည့်စုံတော်မူသော တရားတော်ကို သင်ကြား၏။ ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌

ထိုတရားတော်တို့သည် ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်၏။ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။

ထိုရဟန်းသည် သတိလွတ်ကင်းသည် ဖြစ်၍ သေလွန်ရသော် အမှတ်မထား တစ်ပါးပါးသော နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ဖြစ်၏။ ထိုနတ်ပြည် နတ်လောက၌ ချမ်းသာခြင်းရှိသော ထိုနတ်သား၏ သန္တာန်ဝယ် တရားပုဒ် အစုတို့သည် ပေါ်လွင်ထင်ရှား၍ကား မလာကြကုန်သေး။ တန်ခိုးကုဒ္ဓိပါဒ်နှင့် ပြည့်စုံ၍ စိတ်ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း လေ့လာနိုင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော ဓမ္မကထိက ရဟန်းတော်သည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟော- ကြားတော် မမူသေး ဖြစ်နေ၏။ ဓမ္မကထိက နတ်သားသည်လည်း နတ်ပရိသတ်၌ တရားတော်ကို ဟောကြားမှု မရှိသေး ဖြစ်နေ၏။ စင်စစ်သော်ကား နတ်ပြည် နတ်လောက၌ ရွှေဦးစွာ နတ်သားဖြစ်နှင့်သော လူ့ဘဝက သီတင်းသုံးဖော်ဖြစ်ခဲ့ဖူးသော နတ်သားသည် နောက်ဖြစ်လာသော နတ်သားကို “အချင်း နတ်သား . . . ရှေးယခင် လူဖြစ်စဉ် ရဟန်းဘဝတုန်းက ငါတို့ ကျင့်ကြံကြိုးကုတ်ပွားများအားထုတ်ခဲ့ဖူးသော သီလ သမာဓိ ပညာဟူသော သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်အားဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနာ့ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မြတ်သော အကျင့်ဟူသော ထိုဓမ္မဝိနယကို သင် အောက်မေ့လော့ (= အမှတ်ရလော့)၊ အချင်း နတ်သား . . . သင် အောက်မေ့လော့ (= အမှတ်ရလော့)” ဟု အောက်မေ့စေ၏ (= အမှတ်ရစေ၏)။ ထိုနတ်သားသည် “အချင်း နတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ (= အမှတ်ရပါ၏)၊ အချင်း နတ်သား . . . ငါသည် အောက်မေ့၏ (= အမှတ်ရပါ၏)” ဟု ဆို၏။ ရဟန်းတို့ . . . တရားတော်ကို အစဉ်လျှောက်၍ ရှုပွားသုံးသပ်တတ်သော သတိ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသည် နွဲ့နွေးလှသေး၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူ ထိုနတ်သားဖြစ်သော သတ္တဝါသည် လျင်မြန်စွာသာလျှင် မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် နိဗ္ဗာန်ဟူသည့် တရားထူး တရားမြတ်ကို ရရှိနိုင်၏။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသည်ကား ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်- သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်းကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်သော လေးခုမြောက်သော စတုတ္ထ အကျိုးဆက်ပေတည်း။

ရဟန်းတို့ . . . ပဿာဒသောတသို့ သက်ဝင်၍ ဉာဏသောတဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားအပ်ကုန်သော၊ နှုတ်ဖြင့် အလွတ်ရအောင် လေ့ကျက်အပ်ပြီးကုန်သော၊ စိတ်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင် သုံးသပ်အပ်ပြီးကုန်သော၊ တရားကိုယ် အနက်သဘောအားဖြင့်လည်းကောင်း အကြောင်းတရားအားဖြင့်လည်း- ကောင်း သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဉာဏ်ပညာဖြင့် ကောင်းစွာ ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက်သိမြင်အပ်ပြီးကုန်သော တရားတော်တို့၏ မချွတ်ဧကန် ရလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်အပ်ကုန်သော အကျိုးဆက်တို့သည် ဤလေးမျိုးတို့တည်း ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ၊ ၁၅၀၆-၅၀၇။)

သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ခန်း ပြီး၏။

အနုလောမဉာဏ်ခန်း

သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်

ဘုရားဂုဏ် တရားဂုဏ် သံဃာဂုဏ် သီလဂုဏ် သမာဓိဂုဏ် ပညာဂုဏ် စသည့် ကြည်ညိုဖွယ်ရာ ဂုဏ် အရပ်ရပ် စသည်တို့ကား စိတ်ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်သော စိတ် ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့ ဖြစ်ကြ၏။ ယင်းစိတ်ကြည်လင်မှု ပသာဒတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်- ပေါ်လာကြောင်း ဖြစ်သော ပသာဒတရား၏ တည်ရာဝတ္ထုတို့၌ တည်သော ဘုရားစစ် ဘုရားမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ တရားစစ် တရားမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ သံဃာစစ် သံဃာမှန် ဧကန်ဟုတ်၏။ သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော သာသနဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသည့် မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ကျင့်စဉ် တရား တော်သည် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းစင်စစ် ဧကန်မှန်၏။ အကြောင်း တရား ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့် အကျိုးတရား၏ ထင်ရှားရှိမှုဟူသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားသည် ဧကန်မှန်၏ — ဤသို့ စသည်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ချလျက် ယုံကြည်မှုမျိုးကို သဒ္ဓါမိမောက္ခ = **အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ**ဟု ခေါ်ဆို၏။

၁။ ထိုသင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ကို အရိုအသေ မှီဝဲသော ပွားစေသော မီးပွတ်သောလား မနေမနား ကြိမ်ဖန် များစွာ အလေ့အလာပြုသော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား **အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ**တရားသည် သင်္ခါရုပေက္ခာဘာဝနာ ဝိသေသကိစ္စအားဖြင့် လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်အားသန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၂။ ကောင်းစွာ ချီးမြှောက်အပ်သော = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာဘာဝနာ လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်၌ လျော့လျော့ရဲရဲ မရှိရအောင် ချီးပင့် ထောက်ပံ့ထားနိုင်သော မတွန့်မဆုတ်သော အလွန်အကြူး အထူး ထက်- မြက်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခတရားတို့ကို လွင့်ပျောက်စေခြင်း ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သော **ဝိနိယ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၃။ အလွန်အကြူး အထူးထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မိမိရှုပွားနေသော သင်္ခါရအာရုံသို့ ရှေးရှုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ကောင်းစွာ ထင်သော **သတိ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၄။ ပဿဒ္ဓိနှင့် သုခတို့၏ လွန်လွန်ကဲကဲ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံ၌ အညီအညွတ် ကောင်းစွာ ထားအပ်သော တည်ကြည်သော စိတ်သည် = **သမာဓိ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

၅။ အနုလောမဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အလွန် အကဲနှင့် တကွ = လွန်လွန်ကဲကဲ ထက်မြက်လှစွာသော သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် စူးစမ်း စိစစ်ခြင်း၌ အလယ်အလတ် လျစ်လျူ ဖြစ်၍ ဖြစ်သော **သင်္ခါရုပေက္ခာ- ပညာ**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုသို့ ကုန္ဒြေငါးပါးတို့၏ ထက်မြက်မှု ရင့်ကျက်မှု စုံညီသဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာ ဖြစ်နေသော ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် “ယခုအခါ အရိယမဂ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာတော့လတ္တံ့” ဟု ဆိုထိုက်သော အခါ၌ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟူ၍သော်လည်းကောင်း ဒုက္ခဟူ၍သော်လည်းကောင်း အနတ္တ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း ယင်းသုံးမျိုးသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် သုံးသပ်-

သည်ဖြစ်၍ ထိုသို့သုံးသပ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဇောသည် (၇)ကြိမ်တိုင်တိုင် ဖြစ်၍ ချုပ်ပျက်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့ သက်၏။ ဘဝင်၏ အခြားမဲ့၌ သင်္ခါရပေက္ခာပညာသည် ပြုအပ်သော အနိစ္စစသောအားဖြင့် အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင် (= ယခင် ချုပ်လေပြီးသော သင်္ခါရပေက္ခာပညာက သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုအနိစ္စဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ ဒုက္ခဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုဒုက္ခဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်၊ အနတ္တဟု သုံးသပ်လျှင် ထိုအနတ္တဟု အာရုံပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်ဟု ဆိုလိုသည်။ ကတနယေနေဝ = အာရုံ ပြုသော နည်းဖြင့်သာလျှင်ဟု ဆိုသဖြင့် သုံးသပ်သောနည်း မဟုတ်ဟု သိပါ။ ရှေးက ချုပ်သွားလေသော သင်္ခါရပေက္ခာက သုံးသပ်၏။ ယခု သင်္ခါရပေက္ခာကား မသုံးသပ်၊ အာရုံပြုရုံသာ ပြုသည် ဟူလိုသည်။) သင်္ခါရ တရားတို့ကို အနိစ္စဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ အာရုံပြုလျက် မနော- ဌာရာဝဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ စိတ်အား ဘဝင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းငှာ အခွင့်မပေးဘဲ ဘဝင်ကို လည်စေ နှစ်စေ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ထိုမနောဌာရာဝဇ္ဇန်း ကြိယာစိတ်၏ အခြားမဲ့၌ မတူညီသော စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော အခြားအဆီး မရှိသော စိတ်အစဉ်ကို အစဉ်မပြတ် ဆက်စပ်လျက် သင်္ခါရပေက္ခာဝိပဿနာ ပထမ ဇောစိတ်သည် နှစ်ခု သုံးခုသော ရှေးဝိပဿနာဇော ဝီထိစိတ်အစဉ်တို့ နည်းတူပင်လျှင် ထိုဇောဝီထိစိတ်အစဉ်တို့က သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိပထမဇောကလည်း သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုပင် အာရုံပြု၍၊ ဒုက္ခဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိကလည်း ဒုက္ခဟုပင် အာရုံပြု၍၊ အနတ္တဟု အာရုံပြုလျှင် မိမိကလည်း အနတ္တဟုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်း ပထမဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်ပေးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ပရိကံ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။

ထိုပရိကံဇော၏ အခြားမဲ့၌ ထိုရှေးအတူပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စစသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ ဒုတိယ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပဿနာဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်- လာ၏။ ယင်းဒုတိယဇောစိတ်ကို အရိယမဂ်၏ အနီး၌ ကျင်လည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဥပစာရ**ဟူ၍ ခေါ်ဆို- အပ်၏။

ထိုဥပစာရအမည်ရသော ဇောစိတ်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ထိုရှေးအတူပင်လျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ စသော အခြင်းအရာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် အာရုံပြု၍ တတိယ သင်္ခါရပေက္ခာ ဝိပ- သာနာဇောစိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ယင်းတတိယဇောစိတ်ကို ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မတို့အား လျော်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနုလောမ** = **အနုလုံ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဤ ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံဟူသော အမည်သည် ထိုသုံးမျိုးသော ဇောတို့၏ အသီးအခြား ဖြစ်သော အမည်တည်း။

သို့သော်လည်း ခပ်သိမ်းသော ဇောတို့အား ဆက်ဆံသော သာမညအားဖြင့် ဆိုရမူ သုံးမျိုးလုံးသော ထိုဇောစိတ်ကိုလည်း —

- ၁။ ရိုသေစွာ မှီဝဲတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အာသေဝန**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၂။ အရိယမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ပရိကံ**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၃။ အရိယမဂ်၏ အနီး၌ ကျင်လည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဥပစာရ**ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၄။ ရှေ့နောက်ဖြစ်သော ဓမ္မတို့အား လျော်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **အနုလောမ** = **အနုလုံ** ဟူ၍လည်းကောင်း ခေါ်ဆိုခြင်းငှာလည်း သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အနုလောမ = အနုလုံ — အဘယ်မည်သော ဓမ္မအား လျော်ပါသနည်းဟူမူ - ရှေးအဖို့ နောက်အဖို့တို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဓမ္မအဖို့အစုတို့အား လျော်၏ဟူပေ။ မှန်ပေသည် - ထိုတတိယအနုလုံဇောသည် ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိကုန်သော ရှစ်ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၀၈။)

အနုလောမဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတုံး မောဟခဲ မောဟအစုစသည်တို့ကို အလွန်အကဲနှင့်တကွ = လွန်လွန်ကဲကဲ ပယ်ဖျောက်သဖြင့် လောကီဝိပဿနာဉာဏ်တို့၌ ဥက္ကံသပရိယန္တဂတ = လွန်ကဲခြင်း၏ အဆုံးသို့ ရောက်နေ၏။ ထိုကြောင့်ပင်လျှင် အောက်၌ဖြစ်စေအပ်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏လည်း ကိစ္စကို ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခမှ ဝေးစွာ ဖြစ်ခြင်းဖြင့် အနက်သဘောအားဖြင့် ပြီးစေသည်သာလျှင် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ တစ်ဖန် ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်လတ်သော် ထိုဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏ ကိစ္စကို လျော်စေဘိသကဲ့သို့ ဖြစ်နေ၏။ ထိုကြောင့် တတိယမြောက်ဇော ဖြစ်သည့် အနုလုံဇောသည် ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အစရှိကုန်သော (၈)ပါးသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ ရှုပွားသုံးသပ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စ ရှိသည်၏ အဖြစ်အားလည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ခဏ၌ ဖြစ်ပေါ်လာမည့် (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း လျော်၏ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၀။)

အကျယ်မှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ်သည် = ထိုအနုလောမဉာဏ်၏ အနိစ္စစသော လက္ခဏာတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော လက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် တေဘူမက သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် —

- ၁။ “ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းသဘော ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းကို သိသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်းတို့ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၂။ “ဘင်္ဂက္ခဏာ = ပျက်ခြင်း ဘင်္ဂခဏ ရှိသည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုသော ဘင်္ဂဉာဏ်သည် အပျက်ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၃။ “ကြောက်အပ်သော သဘောရှိသော သင်္ခါရတရားသည်သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဟု ရှုမြင်တတ်သော ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်အား စင်စစ် ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးအားဖြင့် ရှေးရှုထင်၏”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၄။ “အနိစ္စ ဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဓမ္မဟူသော အပြစ်ရှိသော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် ယင်းအပြစ်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားတို့၏ ယင်းအပြစ်ကို စင်စစ် မြင်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၅။ “ငြီးငွေ့အပ်သော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော နိဗ္ဗိဒါဉာဏ်သည် စင်စစ် ငြီးငွေ့၏”ဟူ၍လည်းကောင်း၊
- ၆။ “စွန့်လွှတ်အပ်သော သင်္ခါရတရား၌သာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်လိုသော မုဉ္ဇိတုကမျတဉာဏ်သည် လွှတ်လိုသည် စင်စစ် ဖြစ်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း၊

၇။ “တစ်ဖန် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်အပ်သော သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် လက္ခဏာ-
ရေးသုံးတန် တင်၍ သုံးသပ်ဆင်ခြင်တတ်သော ပဋိသင်္ခါဉာဏ်ဖြင့် စင်စစ် သုံးသပ်ဆင်ခြင်အပ်ပြီ”ဟူ၍
လည်းကောင်း၊

၈။ “လျစ်လျူရှုအပ်သော သင်္ခါရတရားကိုသာလျှင် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူရှုတတ်သော သင်္ခါရပေက္ခာ-
ဉာဏ်သည် စင်စစ် လျစ်လျူရှုအပ်ပြီ”ဟူ၍လည်းကောင်း —

မဆိုသော်လည်း အနက်သဘောကျရောက်သော အတ္ထာပတ္တိနည်းအားဖြင့် ဆိုဘိသကဲ့သို့ ဤရှစ်မျိုးသော
ဉာဏ်တို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း လျော်၏။ အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်
ခဏ၌ (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၏ မဖောက်မပြန် မှန်သော ကိစ္စရှိသည်၏ အဖြစ်အားဖြင့်လည်း
လျော်၏။ (ထိုကိစ္စကား သစ္စာလေးပါးကို မေ့လျော့ခြင်း = သမ္မောသ စသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားကို ပယ်-
ဖျောက်ခြင်း ကိစ္စတည်း။) အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထိုအနုလောမဉာဏ်၏ ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းသော သစ္စာ
လေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သံကိလေသ အညစ်အကြေးကို ပယ်ခွာခြင်း ပဋိပတ်ဖြင့် ရောက်အပ်-
သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ မှန်ပေသည် — အနုလောမဉာဏ်သည် ထိုကဲ့သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့်
မဖြစ်ခဲ့သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်မူလည်း
မဖြစ်လတ်သော် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ မဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ဟု သိရှိပါလေ။ ထိုသို့လျှင်
အောက်ဖြစ်သော ဉာဏ် (၈)ပါးတို့အား လျော်ခြင်းကို အဦးမူသဖြင့် အထက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်၌ ဖြစ်ပေါ်-
လာမည့် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့အား လျော်ခြင်းကြောင့်ပင်လျှင် မဂ္ဂသစ္စာအား လျော်စွာ ဖြစ်သည်၏
အဖြစ်ကြောင့် ဤအနုလောမဉာဏ်ကို **သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၈-၃၀၉။ မဟာဋီ၊ ၂၄၇၉-၄၈၀။)

ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အမည်များ

တဦး ဝိသေသတော ဥဋ္ဌာနံ အရိယမဂ္ဂံ ဂစ္ဆတိ ဥပေတိတိ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီတိ ဝတ္ထုဗ္ဗတံ လဘတိ။
(မဟာဋီ၊ ၂၄၈၁။)

သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ပန ဂေါတြဘုဉာဏံ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီယာ ဝိပဿနာယ ပရိယောသာနံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၉။)

ဤ အနုလောမဉာဏ်သည်သာလျှင် သင်္ခတတရား = သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော အရိယမဂ်သို့ ချဉ်းကပ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ နယ်ဆုံး ဖြစ်၏။ အကယ်စင်စစ်မှာမူကား အချင်းခပ်သိမ်း ဂေါတြဘုဉာဏ်သည် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဆုံး ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၉။)

အရိယမဂ်သည် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္ထမှ ထသောကြောင့် ဥဋ္ဌာန အမည်ရ၏။ ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် အထူးသဖြင့် ဥဋ္ဌာနအမည်ရသော အရိယမဂ်သို့ သွားတတ် ချဉ်းကပ်တတ်သောကြောင့် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဟူ၍ ဆိုသင့် ဆိုထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ရရှိပေ၏။ ထို့ကြောင့် သင်္ခတတရား = သင်္ခါရတရားကို အာရုံပြုသော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အဆုံးကား အနုလောမဉာဏ်တည်း။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ၏ အဆုံးကား ဂေါတြဘုဉာဏ်တည်း။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် ဂေါတြဘုဉာဏ်သည်လည်း ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာတွင်ပင် အကျုံးဝင်သည်ဟု မှတ်ပါ။

ထို ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ ယခုအခါ၌ ထိုထို ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၌သာလျှင် ထိုထိုသုတ္တန်တို့၌ ပရိယာယ် အမျိုးမျိုးဖြင့် လာရှိရာဝယ် မတွေ့မဝေစိမ့်သောငှာ အသိဉာဏ် မရှုပ်ထွေးစိမ့်သောငှာ ဤဆိုလတ္တံ့သော ထိုထိုသုတ္တန်တို့အား လျော်စွာ စေ့စပ်နှီးနှောခြင်းကို သိရှိပါလေ။

၁။ အတမ္မယတာ

အတမ္မယတံ ဘိက္ခဝေ နိဿာယ အတမ္မယတံ အာဂမ္မ ယာယံ ဥပေက္ခာ ဧကတ္တာ ဧကတ္တသိတာ၊ တံ ပဇဟထ တံ သမတိက္ကမထ။ (မ၊ ၃၊ ၂၆၃။)

ဤ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို သဋ္ဌာယတနဝိဘင်္ဂသုတ်၌ —

“ရဟန်းတို့ . . . တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို အမှီပြု အခြေပြု၍ ပွားစေ၍ တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာကို အစွဲပြု၍ အကြောင်းပြု၍ အကြင် အရူပါဝစရ စိတ္တုပ္ပါဒ် = အရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက်၌ အတွင်းဝင်သော အရူပါဝစရစိတ်နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာ ဟူသော ဝေဒနုပေက္ခာ၊ ထိုအရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက် = နာမ်တရားစုကို အာရုံပြု၍ ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည် တစ်ခုတည်းသော တူသော သဘောလည်း ရှိသောကြောင့်၊ တစ်ခုတည်းသော တူသော အာရုံလည်း ရှိသောကြောင့် ဧကတ္တ မည်၏။ တစ်ခုတည်းသော တူသောသဘော ရှိသော အာရုံကို မှီသောကြောင့် အာရုံပြုသောကြောင့် ဧကတ္တသိတလည်း မည်၏။ ထိုဧကတ္တ၊ ဧကတ္တသိတ ဥပေက္ခာကို ယင်းဧကတ္တ ဧကတ္တသိတဥပေက္ခာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိလေသာကို ပယ်သော အားဖြင့် ပယ်စွန့်ကြကုန်လော၊ ထိုဥပေက္ခာကို လွန်မြောက်နိုင်အောင် ကြိုးစား၍ ကျင့်ကြကုန်လော” ဟု အတမ္မယတာ = တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟု ဟောတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၀၉-၃၁၀။)

အတမ္မယတာ = အကြင်ဝိပဿနာ၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော လောကီ သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ **အနုလောမညဏ်**အဆုံးရှိသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို မှီ၍ ဖြစ်သော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် ဆက်စပ်လျက် ရှိသော ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို တပ်မက်သော တဏှာ- သည် ထိုဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် ကင်း၍ မဖြစ်ခြင်းကြောင့် **တမ္မယာ** မည်၏။ **တမ္မယာ**သည်ပင်လျှင် **တမ္မယတာ** မည်၏။

တစ်နည်း — တဏှာနှင့် ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ် ဖြစ်ကုန်သော လောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့သည် **တမ္မယာ** မည်ကုန်၏။ ထိုလောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရားသည် **တမ္မယတာ** မည်၏။ ထိုလောဘမူ နာမက္ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းသဘောတရားဟူသည်မှာလည်း ထိုတဏှာပင်တည်း။ ထိုတဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော = သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာနေသည့် ထိုတဏှာကို ပယ်ခွာနိုင်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ- သည် **အတမ္မယတာ** မည်၏။ ထို့ကြောင့် မဇ္ဈိမနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၌ အောက်ပါအတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားတော်မူ၏။

တမ္မယတာ နာမ တဏှာ၊ တဿာ ပရိယာဒိယနတော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာ အတမ္မယတာတိ ဝုစ္စတိ။
(မဋ္ဌ၊ ၄၊ ၁၈၉။)

တမ္မယတာမည်သည်ကား တဏှာတည်း။ ထိုတဏှာကို ကုန်စေတတ်သောကြောင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **အတမ္မယတာ**ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ (မဋ္ဌ၊ ၄၊ ၁၈၉။) (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၁။)

ဧကတ္ထ - ဧကတ္ထသိတာ — ရူပါရုံ သဒ္ဒါရုံ ဂန္ဓာရုံ ရသာရုံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူသော အာရုံ ငါးပါးတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥပေက္ခာဝေဒနာကား အမျိုးမျိုးရှိ၏။ (ပဉ္စဒ္ဓါရာဝဇ္ဇန်း၊ စက္ခုဝိညာဏ်၊ သမ္ပဋိစ္စိုင်း၊ သန္တီရဏ၊ ဝုဋ္ဌော၊ ဇော၊ တဒါရုံ စသည်တို့၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာများသည် ထိုက်သလို ယှဉ်နိုင်သဖြင့် ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ အမျိုးမျိုးရှိ၏ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။) ထို့ကြောင့် နာနတ္ထ ဖြစ်၏။ အာရုံကလည်း (၅)မျိုးရှိသဖြင့် အထူးထူး သော အာရုံကို မှီနေ၏။ အာရုံပြုနေ၏။ ထို့ကြောင့် နာနတ္ထသိတ ဖြစ်၏။ ထိုနာနတ္ထ နာနတ္ထသိတ ဖြစ်သော ဥပေက္ခာကို သို့မဟုတ် ယင်းဥပေက္ခာနှင့်တကွသော နာမ်တရားစုကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာပညာကို အထူးသဖြင့် သင်္ခါရုပေက္ခာပညာကို ဝိပဿနုပေက္ခာဟူ၍ သိရှိပါလေ။

အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်၊ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်စိတ်၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်စိတ်၊ နေဝသ- ဉာနာသညာယတနဈာန်စိတ်ဟူသော အရူပါဝစရ စိတ်စေတသိက်၌ အကျုံးဝင်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာသည် တူသောသဘော ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ တူသောအာရုံ ရှိသောကြောင့်လည်းကောင်း **ဧကတ္ထ** မည်၏။ တူသောသဘော ရှိသော အာရုံကို မှီသောကြောင့် အာရုံပြုသောကြောင့် **ဧကတ္ထသိတာ** မည်၏။ ထို ဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတဖြစ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် တကွသော အရူပါဝစရဈာန်တို့ကို ဝိပဿနာရှုနေသော ဝိပဿနာ ပညာဟူသော ဝိပဿနုပေက္ခာသည်လည်း **ဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတ** မည်၏။ ထိုဧကတ္ထ ဧကတ္ထသိတ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားစုတို့ကို အာရုံပြု၍ တွယ်တာတပ်မက်နေသော တဏှာတရားကို ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာ ရှုလျက် ပယ်စွန့်ပါဟု ဆိုလိုသည်။ ယင်း တဏှာကို ပယ်စွန့်နိုင်သော ကုန်စေတတ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **အတမ္မယတာ**ဟူ၍ ဟောကြားတော်မူသည်။

၂။ နိဗ္ဗိဒါ

နိဗ္ဗိဒ္ဓံ ဝိရဇ္ဇတိ၊ ဝိရာဂါ ဝိမုစ္စတိ။ (မ၊၁၊၁၉၂။)

ငြီးငွေ့သည်ဖြစ်၍ တပ်မက်ခြင်း ကင်း၏။ တပ်မက်ခြင်း ကင်းခြင်းကြောင့် ကိလေသာမှ လွတ်၏။
(မ၊၁၊၁၉၂။)

ဤ အလဂဒ္ဒသုတ္တန်၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကို နိဗ္ဗိဒါဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသုတ္တန်၌-

၁။ နိဗ္ဗိဒ္ဓံ - ဖြင့် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနိဝိပဿနာကို၊

၂။ ဝိရဇ္ဇတိ = တပ်မက်ခြင်းကင်း၏- ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် မဂ်ကိစ္စကို၊

၃။ ဝိမုစ္စတိ = ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်၏ဟူသော စကားရပ်ဖြင့် ဖိုလ်ကိစ္စကို အသီးအသီး ဟောတော်မူ၏ ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၁။)

၃။ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်

ပုဗ္ဗေ ခေါ သုသိမ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ပစ္ဆာ နိဗ္ဗာနေ ဉာဏံ။ (သံ၊၁၊၃၄၄။)

သုသိမ . . . သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာ၌ ကောင်းစွာ တည်သော ဓမ္မဋ္ဌိတိအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရှေးမဆွကပင် ဖြစ်၏။ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌ အာရုံပြုသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နောက်ကာလ၌ ဖြစ်၏။ (သံ၊၁၊၃၄၄။)

ဤသို့လျှင် ဤသုသိမသုတ္တန်၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်**ဟူ၍ ဟောကြားထားတော် မူ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာသည် ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား၌ မတွေဝေသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၂။)

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏန္တိ ပစ္စယာကာရေ ဉာဏံ။ ပစ္စယာကာရော ဟိ ဓမ္မာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌိတိကာရဏတ္တာ ဓမ္မဋ္ဌိတိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏံ၊ ဧတဿေဝ ဆဗ္ဗိဓဿ ဉာဏဿေတံ အဓိဝစနံ။
(သံ၊၄၊၂၆၃။ ဒုတိယဉာဏဝတ္ထုသုတ်။)

အကျိုးတရားမှန်သမျှသည် အကြောင်းတရားနှင့်သာ ဆက်စပ်လျက် ဖြစ်ရိုးဓမ္မတာ ရှိ၏။ အကျိုးတရား- သည် ထိုသို့ အကြောင်းတရားနှင့် ဆက်စပ်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိခြင်းကြောင့် ထိုအကြောင်းတရား၌ ရပ်တည် နေရကား အကျိုး (= ရုပ်နာမ်)တရား၏ တည်ရာ အကြောင်းတရားကို **ဋ္ဌိတိ**ဟု ခေါ်ဆို၏။ ခဏတ္တယသမင်္ဂီ = ဥပါဒ်-ဋီ-ဘင်-ဟူသော ခဏသုံးပါးအပေါင်းနှင့် ပြည့်စုံသော အကျိုး သင်္ခတရုပ်နာမ်ဓမ္မ၏ တည်ရာ အကြောင်း တရား **ဋ္ဌိတိ**သည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိ** မည်၏။ တစ်နည်းကား — **ဓမ္မ**ဟူသည် အကြောင်းတရားတည်း။ ယင်းအကြောင်း ဓမ္မ၏ အကြင်တည်ရှိနေမှု သဘောတရားသည် ရှိ၏။ ထိုတည်ရှိနေမှု သဘောတရားသည်ပင်လျှင် ဓမ္မ = အကြောင်းတရားမှ တစ်ပါး အခြား တစ်စုံတစ်ရာ မရှိခြင်းကြောင့် **ဓမ္မဋ္ဌိတိ** မည်၏။ တည်ရှိနေသော အကြောင်း တရားဟု ဆိုလိုသည်။ ထိုအကျိုး ရုပ်နာမ်ဓမ္မ၏ တည်ရာ အကြောင်းတရား၌ သိသော ဉာဏ်သည်၊ တစ်နည်း တည်ရှိနေသော အကြောင်းတရားကို သိသော ဉာဏ်သည် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်** မည်၏။ ထို့ကြောင့် **ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်** ဟူသည် ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား၌ သိသော ဉာဏ်တည်းဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် -

ပစ္စယာကာရ အမည်ရသော အကြောင်းတရားနှင့် အကျိုးတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုး ဆက်နွှယ်မှု ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားသည် အကျိုး ပစ္စယုပ္ပန်တရား ဖြစ်ကြကုန်သော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခတတရားတို့၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်- အနေအားဖြင့် ရှေ့နောက် အစဉ်မပြတ် အယဉ်မပြတ် ဖြစ်၍နေခြင်း ပဓမ္မိတိဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော တည်နေရမှု ဌီတိတရား၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သောကြောင့် ဓမ္မဌီတိဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်၏။ ဤဓမ္မဌီတိ၌ သိသော ဉာဏ်- သည် ဓမ္မဌီတိဉာဏ် မည်၏။ ထို့ကြောင့် —

ပစ္စယပရိဂ္ဂဟေ ပညာ ဓမ္မဌီတိဉာဏံ။ (ပဋိသံ၊ ၁။)

အကြောင်းတရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား၍ ယူခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် ဓမ္မဌီတိဉာဏ် မည်၏။
(ပဋိသံ၊ ၁။)

ဤသို့လျှင် အရှင်သာရိပုတ္တကုယ်တော်မြတ်ကြီးသည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ဤဓမ္မဌီတိဉာဏ်ဟူသော အမည်သည် —

- ၁။ ပစ္စယုပ္ပန်၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၂။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၃။ အတိတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၄။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၅။ အနာဂတ်ကာလ၌လည်း အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ဖြစ်၏ဟု သိသောဉာဏ်၊
- ၆။ အဝိဇ္ဇာ ထင်ရှားမရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ထင်ရှားမရှိဟု =
အဝိဇ္ဇာ ချုပ်ခြင်းကြောင့် သင်္ခါရ ချုပ်၏ဟု သိသော ဉာဏ် —

ဤသို့လျှင် အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၌ (၆)မျိုးသော ဉာဏ်၊ သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ စသည်၌လည်း အလားတူပင် (၆)မျိုးစီသော ဉာဏ်၏အမည် ဖြစ်ပေသည်။ အတိတ် ပစ္စယုပ္ပန် အနာဂတ်ဟူသော ကာလသုံးပါးဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၌ အန္တယ - ဗျတိရေက = ဖြစ်ပုံ-ချုပ်ပုံ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော (၆)မျိုးသော ဉာဏ်တည်း။

ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကား ယင်း (၆)မျိုးသော ဉာဏ်ကိုပင် တစ်ဖန်ပြန်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို တင်ကာ ဝိပဿနာရှုသော ရှုနိုင်သော ဉာဏ်ဖြစ်သဖြင့် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်သဘောတရား၌ မတွေ့မဝေသောအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနိ ဝိပဿနာကို ဓမ္မဌီတိဉာဏ်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၂။)

ဓမ္မဌီတိဉာဏန္တိ ဝိပဿနာဉာဏံ၊ တံ ပဌမတရံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၁၇။)

ဓမ္မာနံ ဌိတတာ တံသဘာဝတာ ဓမ္မဌီတိ၊ အနိစ္စဒုက္ခာနတ္တတာ၊ တတ္ထ ဉာဏံ ဓမ္မဌီတိဉာဏန္တိ အာဟ “ဝိပဿနာဉာဏ”န္တိ။ (သံ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၂၇။)

ဤအဖွင့်များ အလိုသော် ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထဓမ္မတို့၏ အနိစ္စအနေအထား၊ ဒုက္ခအနေအထား၊ အနတ္တအနေ အထားအားဖြင့် တည်နေခြင်း၌ သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ဓမ္မဌီတိဉာဏ် မည်ပေသည်။ အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တအခြင်းအရာအားဖြင့် တည်နေသော ရုပ်နာမ် ပရမတ္ထဓမ္မ၌ အကြောင်း ရုပ်နာမ်၊ အကျိုး ရုပ်နာမ် အားလုံး

ပါဝင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို အကြောင်း ရုပ်နာမ် အကျိုး ရုပ်နာမ် ပရမတ်တို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို သိသော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့တွင် ဤ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်ကား ထိပ်ဆုံး ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဓမ္မဋ္ဌိတိ အမည်ရသော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဉာဏ်က ရှေးကဖြစ်၍ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်၏ နောက်၌ ဝိပဿနာဉာဏ် လေ့ကျက်ပြီးသည်၏ အဆုံး၌ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု သုသိမ ရဟန်းတော်အား ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူ၏။ (ဆိုလိုသည်မှာ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အကျိုးဆက်သာ ဖြစ်သည်၊ အဘိညာဏ်၏ အကျိုးဆက် မဟုတ် = သမာဓိ၏ အကျိုးဆက် မဟုတ် ဟူလိုသည်။)

၄။ သညဂ္ဂ

သညာ ခေါ် ပေါဋ္ဌပါဒ ပဌမံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ပစ္ဆာ ဉာဏံ။ (ဒီ၊ ၁၊ ၁၇၂။)

ပေါဋ္ဌပါဒ . . . စင်စစ် သညာသည် ရှေးဦးစွာ ဖြစ်၏၊ နောက်၌ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်၏။

(ဒီ၊ ၁၊ ၁၇၂။)

ဤသို့လျှင် ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တန်၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို **သညဂ္ဂ** ဟူ၍ ဟောတော်မူအပ်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။)

မူရင်း သုတ္တန်ပါဠိတော်၌ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားသည့်အတိုင်း — သညာ ခေါ် ပေါဋ္ဌပါဒ စသည်ဖြင့် သညာဟူ၍သာလျှင် ဟောထားတော်မူ၏။ သို့သော်လည်း သုတ္တန်ရှေ့ပိုင်း၌ အစဉ်သဖြင့် “သညဂ္ဂ ဖုဿတိ = အထွတ်အမြတ်ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာနှင့် ယှဉ်သော သညာသို့ ရောက်ရှိ၏”ဟု ဟောကြား ထားတော်မူအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် “**သညဂ္ဂ**”ဟူ၍ အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၂။)

၅။ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ။ (ဒီ၊ ၃၊ ၂၅၂။)

= ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသည် ပါရိသုဒ္ဓိ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်းအင်္ဂါ မည်၏။ (ဒီ၊ ၃၊ ၂၅၂။)

ဤသို့လျှင် **ဒသုတ္တရသုတ္တန်**၌ ဤဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို **ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ** = ထက်ဝန်းကျင်မှ ကိလေသာ အညစ်အကြေးတို့၏ ကင်းဝေးစင်ကြယ်ခြင်း (= ပါရိသုဒ္ဓိ) ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်းအင်္ဂါဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။)

ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသည် ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်၏။ ဥပက္ကိလေသ အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာဉာဏ် အားလုံးသည် ပဋိပဒါဏာဒဿန ဝိသုဒ္ဓိချည်းသာတည်း။ အပေါင်း၏ အမည်ကို အစိတ်၌ တင်စား၍ တစ်စိတ်တစ်ဒေသ ဖြစ်သော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ဧကဒေယျူပစာရအားဖြင့် ပါရိသုဒ္ဓိ၏ ပြဓာန်းသော အကြောင်း အင်္ဂါဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၂။)

၆။ မုဋ္ဌိတုကမုတာဉာဏ် + ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ် + သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်

ယာ စ မုဋ္ဌိတုကမုတာ ယာ စ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာ ယာ စ သင်္ခါရုပေက္ခာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ ဧကတ္တာ၊ ဗျဉ္ဇနမေဝ နာနံ။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

= အကြင် မုဉ်တုကမုတာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း၊ အကြင် သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်သည်လည်းကောင်း ရှိ၏။ ဤ သုံးမျိုးကုန်သော ဓမ္မ = ဉာဏ်တို့သည် တူသော အနက်သဘော ရှိကုန်၏။ သဒ္ဓါမျှသာလျှင် ထူး၏။ (ပဋိသံ၊ ၂၅၉။)

ဤသို့လျှင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို မုဉ်တုကမုတာဉာဏ်၊ ပဋိသင်္ခါ-နုပဿနာဉာဏ်၊ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ်ဟူသော အမည် သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။)

ဤ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့် အညီ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာအရ ယင်းဉာဏ် သုံးမျိုးလုံးကိုပင် အရ ကောက်ယူရမည် ဖြစ်သည်။ ယင်းဉာဏ် သုံးမျိုးလုံးကိုပင် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာဟု ခေါ်ဆိုနိုင်သည် မှတ်ပါ။

၇။ အနုလုံ ဂေါတြဘူ ဝေါဒါနံ

အနုလောမံ ဂေါတြဘူဿ၊ အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ။

ဂေါတြဘူ မဂ္ဂဿ၊ ဝေါဒါနံ မဂ္ဂဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၈။)

▪ အနုလုံသည် ဂေါတြဘူအား၊ အနုလုံသည် ဝေါဒါနံအား၊ ဂေါတြဘူသည် သောတာပတ္တိမဂ်အား၊ ဝေါဒါနံသည် သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်အား (ရှေးရှေး ကုသိုလ်ခန္ဓာတို့က နောက်နောက် ကုသိုလ်ခန္ဓာတို့အား ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဟူသော) အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၈။)

ဤသို့လျှင် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဤဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို အနုလုံ ဂေါတြဘူ ဝေါဒါနံဟူသော အမည် သုံးမျိုးတို့ဖြင့် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။)

၈။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ

ကိံ ပနာဝုသော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓတ္ထံ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ (မ၊ ၁၊ ၂၀၁။)

= ငါ့ရှင် . . . အသို့နည်း၊ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အကျိုးငှာ ဘုရားရှင်၏ အထံတော်၌ ဗြဟ္မစရိယ အမည်ရသော မြတ်သောအကျင့်ကို ကျင့်သုံးသလော။ (မ၊ ၁၊ ၂၀၁။)

ဤသို့လျှင် ရထဝိနိတသုတ္တန်၌ ဤ ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာကို ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ ဟူ၍ ဟော ကြားထားတော်မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၀။)

သီလ သမာဓိ ပညာ သိက္ခာသုံးရပ် အကျင့်မြတ်ဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်အပ်သော ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ = ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိသို့ တိုင်အောင်သော မြတ်သော ကျင့်ဝတ် ပဋိပတ်ကား သာသနဗြဟ္မစရိယတည်း။ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယတည်း။ ဤ၌ သာသနဗြဟ္မစရိယကို အထူး ရည်ညွှန်းထားပေသည်။ သို့သော် ဥဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ အမည်ရသော ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ စခန်းသို့ ဆိုက်ရောက်ပါက ဉာဏ-ဒဿနဝိသုဒ္ဓိ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ကိန်းသေမြဲသော ဖြစ်ခြင်းဖြင့် ဧကန် ဖြစ်တော့မည်သာ တည်း။ ထိုကြောင့် ဗြဟ္မစရိယအရ အထက်ပါ ရထဝိနိတသုတ်၌ သာသနဗြဟ္မစရိယကို အထူး ရည်ညွှန်း-ထားသော်လည်း မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကိုလည်း မပယ်မြစ်ပါဟု မှတ်ပါ။ သို့သော် မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယကား ဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိဟူသော အမည်ဖြင့် လာပေလတ္တံ့။

နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံ ဖြတ်ထုံး

နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံကို ရှေးတွင် အကျဉ်းအားဖြင့် ရေးသားတင်ပြခဲ့၏။ ဤတွင် အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်ကို ထပ်မံ၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၅-၂၇၉-မှ။)

အထက်၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ဟောဇ္ဈင် မဂ္ဂင် ဈာန်တို့၏ အရေအတွက် ပြောင်းလဲခြင်း ရှိသော အရိယမဂ်၏ ဖြစ်ရာအခါ၌ **ဂေါတြဘု**သည် အဘယ်မှထသနည်း၊ **အရိယမဂ်**သည် အဘယ်မှ ထသနည်း၊ ဤကား အမေးတည်း၊ အဖြေမှာ ဤသို့တည်း။ —

ရှေးဦးစွာ **ဂေါတြဘု**သည် သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံဟူသော နိမိတ္တမှ ထ၏။ သို့သော် အဆက်မပြတ် ဖြစ်နေသော ဝဋ်တရားတည်းဟူသော ပဝတ္တကို ဖြတ်ခြင်းငှာကား မစွမ်းနိုင်ပေ။ မှန်ပေသည် — ဤဂေါတြဘုသည် ဧကတော ဝုဋ္ဌာန = တစ်ဘက်မှသာ ထခြင်းရှိသော တရားဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည်ကား သင်္ခါရနိမိတ်အာရုံဟူသော နိမိတ္တမှလည်း ထ၏။ အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဝဋ်တရားတည်းဟူသော ပဝတ္တကိုလည်း ဖြတ်နိုင်၏။ မှန်ပေသည် — ဤ အရိယမဂ်တရားသည် ဥဘတောဝုဋ္ဌာန = နိမိတ္တ ပဝတ္တဟူသော နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်းရှိသော တရားဖြစ်၏။

ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ထိုဂေါတြဘုနှင့် အရိယမဂ်တို့၏ ဖြစ်ပေါ်ပုံကို သိကြောင်းဖြစ်သော နည်းတည်း။ အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း။ အကြင် ဝိပဿနာဝါရ အလှည့်အကြိမ်၌ အရိယမဂ်တည်းဟူသော ဝုဋ္ဌာနသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို ဝိပဿနာအလှည့်အကြိမ်၌ အနုလောမ = အနုလုံသည် တစ်ကြိမ်တည်းသာ ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်း ဖြစ်သည် မဟုတ်၊ အကြောင်းမူ - တစ်ကြိမ်တည်းသော အနုလုံသည် အာသေဝန ပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို မရ၊ ငါးကြိမ်မြောက် အနုလုံသည် ဘဝင်နှင့် နီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဂေါတြဘုအား ကျေးဇူးပြုနိုင်လောက်အောင် မခိုင်မြဲရကား တုန်လှုပ်၏။ မှန်ပေသည် — ငါးကြိမ်မြောက်ဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌ ဇောမည်သည် အရှိန်လျှောကျသွားပြီ ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အနုလုံသည် တစ်ကြိမ်တည်းလည်း မဖြစ်၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်း မဖြစ်ပေ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၅။)

ပဝေဇေ = တုန်လှုပ်၏ - ဟူသည် ဂေါတြဘု၏ အကြောင်းတရားဖြစ်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ဟု ဆိုလိုသည်။ ငါးကြိမ်မြောက် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ ဇောမည်သည် အကယ်၍ အရှိန်လျှောကျသည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ ဖြစ်လတ်သော် အဘယ်ကြောင့် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏဖြစ်ရာ ထိုအခါ၌ ဂေါတြဘုသည်လည်းကောင်း၊ ထိုဂေါတြဘု၏ အခြားမဲ့၌ အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း ဇော၏ အရှိန်လျှောကျရာအခါ၌ ဖြစ်ရပါသနည်းဟု မေးရန် ရှိ၏။ အဖြေကား အသစ်ဖြစ်သော ဇောတစ်မျိုး၏ အရှိန်လျှောကျမှု မရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏ဟူပေ။ မှန်ပေသည် — ထိုမူလ ဇောသည်ပင် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်လတ်သော် အရှိန်လျှောကျသည် ဖြစ်ရာ၏။ ဂေါတြဘုသည်ကား သင်္ခါရအာရုံမှ တစ်ပါးသော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အသစ်ဖြစ်သော ဇောတည်း။ ထို့အတူ အရိယမဂ်သည် ကာမဘုံမှ တစ်ပါးသော လောကုတ္တရာဘုံဟူသော ဘုံတစ်ပါးအားဖြင့်လည်း အသစ်ဖြစ်သော ဇောပင်တည်း။ (အနုလုံ ဂေါတြဘုဇောတို့ကား ကာမာဝစရ မဟာကုသိုလ်ဇောများ ဖြစ်ကြသဖြင့် ကာမတရား = ကာမဘုံ၌ အကျိုး ဝင်သော တရားစုတည်း၊ အရိယမဂ်ကား လောကုတ္တရာဘုံ၌ အကျိုးဝင်သော တရားတည်း။ ဤသို့ ဘုံအားဖြင့် တစ်ပါးစီ တခြားစီ ဖြစ်၍ အရိယမဂ်သည် လောကုတ္တရာဇာတ် လောကုတ္တရာဘုံ၌ အသစ်စက်စက် ဖြစ်စ ဇောသာ ဖြစ်သည်။ အာရုံတစ်မျိုးတည်း ဘုံတစ်မျိုးတည်း ဖြစ်ပါမှ ဇောသည် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ အရှိန် လျှောကျသည်ဟု ဆိုရ၏။ ဂေါတြဘုသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံသစ်ကို ယူရသောကြောင့် အရှိန် လျှောကျသည် မမည်။ အရိယမဂ်သည်လည်း နိဗ္ဗာန်ဟူသော အသစ်အာရုံ တစ်မျိုး၌ ဖြစ်ရုံသာမက ကာမဘုံတရားမှ တစ်မျိုး

တခြားသော လောကုတ္တရာဘုံတရား ဖြစ်၍ အရှိန်လျှော့ကျသည် မမည်။ ထို့ကြောင့် ပဉ္စမစိတ္တက္ခဏ၌ ဂေါ-
တြဘူသည်လည်းကောင်း၊ ဆဋ္ဌစိတ္တက္ခဏ၌ အရိယမဂ်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည် ဟူလိုသည်။)

သည်သာမကသေး — သတ္တမဇောစေတနာ၏ ရှေးရှေးဇောတို့၏ အာသေဝနပစ္စည်း အထောက်အပံ့ကို
ရရှိသဖြင့် အားကောင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ = ဒုတိယဘဝ၌ အကျိုးပေးသောကံ၏ အဖြစ်-
သည်လည်းကောင်း၊ အာနန္တရိယကံ၏ အဖြစ်သည်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်မဟုတ်ပါလောဟုလည်း မေးရန်ရှိ၏။
ထိုအမေး၌ ဆိုလိုသော အဓိပ္ပါယ်မှာ ဤသို့တည်း။ သတ္တမဇောသည် မိမိ၏နောက်၌ ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်လာသော
ဘဝင်အား အနန္တရသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုကာ မိမိ၏ သတ္တိကို ထိုဘဝင်ဝိပါက်အား အပ်နှံလိုက်၏။ ထိုသတ္တိသည်
ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်လျက် ပါသွား၏။ ထိုဘဝင်ဟူသော ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်သည် ဝီထိစိတ် မဖြစ်-
ချိန်ဝယ် အစဉ်အတိုင်း ဘဝတစ်လျှောက်လုံး ဖြစ်-ပျက်နေရာ၌ နောက်ဆုံး စုတိကိစ္စတပ်သော စိတ်သည်လည်း
ဤဝိပါက်စိတ်အစဉ်ပင်တည်း။ ဤနည်းအားဖြင့် သတ္တမဇော စေတနာသည် ဝိပါက်သန္တာန်အစဉ်အား အနန္တရ
သတ္တိဖြင့် မိမိ၏ သတ္တိ အရှိန်အဝါများ ကပ်ပါသွားအောင် ကောင်းစွာ ပြုစီမံနိုင်ရကား နောက်ဘဝအတွက်
အနီးကပ်ဆုံးကံ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အာနန္တရိယကံလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အရှိန်
အဝါ လျော့ကျချိန် မရောက်သေးသော ရှေးရှေးဇော လေးကြိမ်ကဲ့သို့ ပင်ကိုယ်သဘောအတိုင်း အားကောင်း-
သောကြောင့် ဥပပဇ္ဇဝေဒနီယကံ အာနန္တရိယကံ ဖြစ်ရသည် မဟုတ်ပါ ဟူလိုသည်။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၇။)

အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ ကြီးမားသော ဉာဏ်ပညာရှိသော မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အနုလုံ နှစ်ကြိမ်တို့
ဖြစ်ကုန်၏။ သုံးကြိမ်မြောက်၌ ဂေါတြဘူ ဖြစ်၏။ လေးကြိမ်မြောက်၌ အရိယမဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်ဇော သုံးကြိမ်တို့
ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့ သက်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၅။)

၁။ မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဘ . . .

အလယ်အလတ် ပညာရှိသော မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုလုံ သုံးကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ လေးကြိမ်
မြောက်၌ ဂေါတြဘူ ဖြစ်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်၌ မဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ဖိုလ်ဇော နှစ်ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုနောင်
ဘဝင်သို့ သက်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၅။)

၂။ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဖိုလ် - ဘ - ဘ . . .

နံ့သော ပညာရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုလုံ (၄)ကြိမ်တို့ ဖြစ်ကုန်၏။ ငါးကြိမ်မြောက်၌ ဂေါတြဘူ-
သည် ဖြစ်၏။ ခြောက်ကြိမ်မြောက်၌ မဂ်စိတ် ဖြစ်၏။ ခုနစ်ကြိမ်မြောက်၌ ဖိုလ်ဇော ဖြစ်၏။ ထိုနောင် ဘဝင်သို့
သက်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၅။)

၃။ မနုပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ

ဘ - ဘ - န - ဒ - မ - နု - နု - နု - နု - ဂေါ - မဂ် - ဖိုလ် - ဘ - ဘ . . .

မှတ်ချက် — “ဤနည်းသည် ရှေးအဋ္ဌကထာ၌ ပါသောကြောင့် ဆိုအပ်သော နည်း”ဟု ယောဇနာ၌
ဆို၏။ အရှင်ဗုဒ္ဓယောသမထေရ်မြတ် အလိုရှိအပ်သော နည်း မဟုတ်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌
အနုလုံ (၄)ကြိမ်ဝါရကို တားမြစ်ထားသည်။ အနုလုံများကိုလည်း ပရိကံ ဥပစာ အနုလုံဟု နာမည်ချင်း ခွဲ၍

သုံးကြိမ်သာ တစ်နည်း ပြထားသည်။ အထက်၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့ပြီ။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သုံးမျိုးတို့တွင် မဟာပညပုဂ္ဂိုလ် မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မဖွင့်ဆိုဘဲ မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖွင့်ဆိုပေအံ့။ အကျယ်ကား ဤသို့တည်း။ —

အကြင်ဝိပဿနာအလှည့်အကြိမ်၌ ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထို အလှည့်အကြိမ်၌ ဥပေက္ခာသဟဂုတ် ကြိယာ အဟိတ် မနောဝိညာဏဓာတ်သည် မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်၍ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကုန်သော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ (= ရုပ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ နာမ်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ရုပ်နာမ် နှစ်မျိုးလုံးကိုသော်လည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတစ်ပါးပါးကိုသော်လည်းကောင်း ဤသို့စသည်ဖြင့် အာရုံပြုမှုကို ဆိုလိုသည်။) ဘဝင်ကို ပြန်လည်စေ၏ = ဘဝင်အယဉ်ကို ဖြတ်၏။ ထို မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်း၏ အခြားမဲ့၌ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည်ပင် အာရုံယူအပ်ပြီးသော ရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့ကို အာရုံယူ၍ ပထမဇော ဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအနုလောမဉာဏ်သည် ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာတို့၌ အနိစ္စတို့ ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ ဒုက္ခတို့ဟူ၍သော်လည်းကောင်း၊ အနတ္တတို့ဟူ၍သော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပြီး၍ = (ဝိပဿနာရှုပွားမှုကို ဖြစ်စေပြီး၍) ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ ထိုပထမအနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်၏။ ထိုပထမ ဒုတိယ အနုလောမဉာဏ် နှစ်မျိုးတို့တွင် ရှေးဖြစ်သော ပထမအနုလောမဉာဏ်သည် (မိမိ၏ ရှေး၌ ဇောမရှိသဖြင့်) အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းအထောက်အပံ့ကို မရ၊ ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းတရားကား ဖြစ်၏။ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ပထမအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းအထောက်အပံ့ကောင်းကို ရအပ်သောကြောင့် ထက်မြက်စူးရှ၏ ရဲရင့်၏ ကြည်လင်၏။ ထိုသို့ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်ကြည်လင်သည်ဖြစ်၍ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော အာရုံ၌ပင်လျှင် ထိုအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော အခြင်းအရာ (သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ) အားဖြင့်ပင် ဖြစ်ပြီး၍ အလယ်အလတ် ပမာဏရှိသော၊ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ ထို ဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ တတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာပြန်၏။ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ထိုတတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းတရား ဖြစ်ပြန်၏။ ထိုတတိယအနုလောမဉာဏ်သည်လည်း ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်၏ အားပေးထောက်ပံ့မှုဟူသော ရအပ်သော အာသေဝနပစ္စည်း အကြောင်းတရား ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထက်မြက်စူးရှ ရဲရင့်ကြည်လင်သည် ဖြစ်၍ ထိုရုပ်နာမ်ခန္ဓာဟူသော အာရုံ၌ပင်လျှင် ထိုအနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူသော အခြင်းအရာ (သုံးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အခြင်းအရာ) အားဖြင့်ပင် ဖြစ်ပြီး၍ ထိုဒုတိယအနုလောမဉာဏ်သည် ပယ်အပ်သော သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်တိုက်မှ ကြွင်းကျန်သော သိမ်မွေ့မှုနှင့် အတူတကွ ဖြစ်သော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်၍ အကြွင်းအကျန် မရှိသည်ကို ပြု၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တို့ကို အလွန်အလွန် ထင်ရှားသည်တို့ကို ပြု၍ ချုပ်ပျက်လေ၏။ ဤသို့လျှင် သုံးကြိမ်ကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမှိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်အပ်ပြီးသော် ထိုသုံးကြိမ်ကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘူတဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုလျက် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။

ထိုစကားရပ်၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာတည်း — တစ်ယောက်သော စက္ခုပသာဒရှိသော မျက်စိ အမြင်ကောင်းသော ယောက်ျားသည် နက္ခတ်၏ စန်းနှင့် ယှဉ်ပုံကို သိအောင် ပြုလုပ်အံ့ဟု ကြံစည် စိတ်ကူး၍ ညဉ့်အဖို့၌ အိမ်တွင်းမှ ထွက်၍ လကို မြင်ရန် အထက်ကောင်းကင်သို့ မော်ကြည့်၏။ တိမ်တိုက်တို့သည် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုယောက်ျား၏ စက္ခု၌ လသည် မထင်ရှားပေ။ ထိုအခါ၌ တစ်မျိုးသော လေသည် တက်လာ၍ ထူထဲကုန် ထူထဲကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ပထမလေမှ တစ်ပါးသော ဒုတိယလေ တစ်မျိုးသည် အလယ်အလတ်ဖြစ်ကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ဒုတိယလေမှ တစ်ပါးသော တတိယလေ တစ်မျိုးသည် သိမ်မွေ့ကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးလေ၏။ ထိုမှ နောက်၌ ထို ယောက်ျားသည် တိမ်တိုက်ကင်းစင်သော ကောင်းကင်၌ လကို မြင်ရ၍ နက္ခတ်၏ စန်းနှင့် ယှဉ်ပုံကို သိရှိရလေပြီ။

ထိုဥပမာစကားရပ်၌ သုံးမျိုးကုန်သော တိမ်တိုက်တို့ကဲ့သို့ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် မမြင်အောင် ဖုံးလွှမ်းတတ်ကုန်သော ထူထဲသော ကိလေသာမှောင် အလယ်အလတ်ဖြစ်သော ကိလေသာမှောင် သိမ်မွေ့သော ကိလေသာမှောင်တို့ကို မှတ်သားထိုက်ကုန်၏။ ပသာဒစက္ခုရှိသော ယောက်ျားကဲ့သို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်ကို မှတ်သားထိုက်၏။ လကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ကို မှတ်သားထိုက်၏။ တစ်မျိုးတစ်မျိုးသော လ၏ အစဉ်အတိုင်း တိမ်တိုက်သုံးမျိုး အပေါင်းကို ဖျက်ဆီးခြင်းကဲ့သို့ တစ်ခုတစ်ခုသော အနုလုံစိတ်၏ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းကို မှတ်သားထိုက်၏။ တိမ်တိုက်ကင်းစင်သော ကောင်းကင်၌ ထိုယောက်ျား၏ အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော လကို မြင်ခြင်းကဲ့သို့ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်သည် ကင်းစင်လတ်သော် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ အလွန်အကြူး အထူးသဖြင့် စင်ကြယ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုရခြင်းကို မှတ်သားထိုက်၏။

ထင်ရှားစေအံ့ — သုံးမျိုးကုန်သော လေတို့သည် လကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော တိမ်တိုက်တို့ကိုသာလျှင် ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်သကဲ့သို့ လကို မြင်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကုန်သကဲ့သို့ ဤနည်းအတူ သုံးကြိမ်ကုန်သော အနုလုံတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟတည်းဟူသော အမိုက်မှောင်တို့ကိုသာလျှင် ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ကုန်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ကြကုန်။ စက္ခုပသာဒရှိသော ထိုယောက်ျားသည် လကိုသာလျှင် မြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ တိမ်တိုက်တို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်သကဲ့သို့ ဤအတူ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် အာရုံပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ ကိလေသာတည်းဟူသော အမိုက်တိုက် အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဤသို့လျှင် အနုလောမဉာဏ်သည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိ၏။ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်တရားလျှင် အာရုံရှိ၏။

ရရှိနိုင်သော အပြစ်ကို ထင်ရှားပြဦးအံ့ — ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနုလောမဉာဏ်က ယူအပ်ပြီးသော သင်္ခါရအာရုံကိုပင် အကယ်၍ ဆက်လက်၍ အာရုံယူနေငြားအံ့၊ ဤသို့ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံမပြုဘဲ မိမိရှေ့က အနုလုံသည် ယူအပ်ပြီးသော သင်္ခါရအာရုံကိုသာလျှင် ဆက်လက်၍ အာရုံယူနေလျှင် အာရုံပြုနေလျှင် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်လည်း ဂေါတြဘူဟူသော အမည်ကို မရနိုင်တော့ဘဲ အနုလောမ = အနုလုံဟူသော အမည်ကိုသာ ဆက်လက်၍ ရရှိနေလေရာ၏။ သူသည် အနုလုံသို့ အစဉ်လိုက်သကဲ့သို့ သူ့ကိုလည်း နောက်အနုလုံက အစဉ်လိုက်လေရာ၏။ ဤသို့ အနုလုံချည်းသာ ဆက်၍ ဆက်၍ ဖြစ်နေပါမူ အရိယမဂ်သည် မိမိနှင့် အာရုံတူ၍ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်လျက် အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးမည့် ဂေါတြဘူကို မရရှိခြင်းကြောင့် သင်္ခါရအာရုံမှ ထမြောက်သော ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော တရားအဖြစ်ဖြင့် မဖြစ်တော့လေရာ = ဝုဋ္ဌာန အမည်ရသော အရိယမဂ်သည်ပင် မဖြစ်နိုင်တော့လေရာ။

စင်စစ်မှာမူ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အနုလောမဉာဏ်၏ အာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရအာရုံကို မယူမူ၍ ထိုအနု-
လုံကို နောက်၌ တစ်ဖန်ဖြစ်ခြင်း မရှိသည်ကို ပြု၍ မိမိဂေါတြဘူဉာဏ်ကိုယ်တိုင်က အာဝဇ္ဇန်း မဟုတ်ပါသော်လည်း
အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ ရပ်တည်၍ “ဤအတိုင်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၍ ဖြစ်ရစ်ပေတော့” ဟု အရိယမဂ်အား အမှတ်
သညာကို ပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်ပြီးနောက် ချုပ်ပျက်သွားလေ၏။ (ပေးတတ်သောသတ္တိ မရှိပါဘဲလျက် သတ္တိရှိသကဲ့သို့
တင်စား၍ ပြောဆိုရကား ပေးသကဲ့သို့ဟု တဒ္ဓမ္မူပစာ ဥပရိက္ခာ စကားဖြင့် ဆိုသည်။)

အရိယမဂ်သည်လည်း ထိုဂေါတြဘူဉာဏ် ပေးအပ်သော အမှတ်သညာကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် အကြား
မရှိသော နာမ်သန္တတိအစဉ်၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် အစမထင်သော အနုမတဂ္ဂ
သံသရာတစ်ခွင်ဟု ဆိုအပ်သော ရှေး၌ တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မဖောက်ထွင်းအပ်ဖူးသေးသော မဖောက်ခွဲအပ်-
ဖူးသေးသော လောဘအတုံးအခဲကို ဒေါသအတုံးအခဲကို မောဟအတုံးအခဲကို ဖောက်ထွင်းလျက်သာလျှင်
ဖောက်ခွဲလျက်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာပေ၏။

ထိုသို့ ဖြစ်ရာ၌ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား ဥပမာစကားရပ်တည်း။ တစ်ယောက်သော လေးသမားသည် လေး
အပြန် တစ်ရာ၏ အထက်၌ ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို ထားစေ၍ အဝတ်ဖြင့် မျက်နှာကို ရစ်ပတ်၍ မြားကို ကောင်းစွာ
ဖွဲ့၍ စက်ယန္တယားပေါ်၌ ရပ်တည်လေပြီ။ (ဘီးတပ်ထားသော စက်ယန္တယားလှည်းပေါ်၌ ရပ်တည်လေပြီ ဟူလို)
အခြားတစ်ယောက်သော ယောက်ျားသည် စက်ယန္တယားကို ဆွဲငင်၍ အကြင်အခါ၌ လေးသမား၏ မျက်နှာသည်
ပျဉ်ချပ် တစ်ရာနှင့် ရှေးရှုရင်ဆိုင် တည့်တည့် ဖြစ်နေ၏။ ထိုအခါ၌ ထိုပျဉ်ချပ်၌ တုတ်ဖြင့် (ပျဉ်ချပ်ကို ဒေါက်ကနဲ
အသံမြည်အောင်ခေါက်လိုက်၍) အမှတ်သညာကို ပေးလိုက်၏။ လေးသမားသည် တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံ
ပေးလိုက်သော အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် မြားကို ပစ်၍ ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို ဖောက်ထွင်းလိုက်၏။

ထိုဥပမာ စကားရပ်၌ တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံပြုလိုက်သော အမှတ်သညာနှင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်သည်
တူ၏။ လေးသမားနှင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် တူ၏။ လေးသမား၏ တုတ်ဖြင့် ခေါက်၍ အသံပြုလိုက်သော
အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် ပျဉ်ချပ် တစ်ရာကို မြားဖြင့် ပစ်ခွင်း၍ ဖောက်ထွင်းလိုက်ခြင်းနှင့် အရိယ
မဂ်ဉာဏ်၏ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ပေးအပ်သော အမှတ်အသားကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍
အနုမတဂ္ဂ သံသရာတစ်ခွင်ဝယ် တစ်ကြိမ်တစ်ခါမျှ မဖောက်ထွင်းအပ်ဖူးသေးသော မဖောက်ခွဲအပ်ဖူးသေးသော
လောဘအတုံးအခဲ စသည်ကို ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းနှင့် တူ၏။ ဤလောဘအတုံးအခဲ စသည်ကို
ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းကိုပင် **ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋသေတုသမုတ္တိတကရဏ** = ရအပ်သော တည်ရာဘုံရှိသော
ဝဋ္ဋတရားကို နှောင်ဖွဲ့တတ်သော ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ဖြတ်မှုကို ပြုခြင်းဟူ၍လည်း ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

[မှတ်ချက်] — အရိယမဂ်တရားသည် မပယ်ရှားအပ်ကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဥပါဒါန်၏ အာရုံ
ဖြစ်ကုန်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ အဖန်ဖန် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့သည် ဥပါ-
ဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးဟူသော ရအပ်သော တည်ရာဘုံရှိသောကြောင့် **ဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋ**တို့လည်း မည်ကုန်၏။ ကိလေသဝဋ္ဋ
ကမ္မဝဋ္ဋ ဝိပါကဝဋ္ဋတည်းဟူသော ဝဋ္ဋတရားကို လွတ်မသွားအောင် နှောင်ဖွဲ့တတ်ကုန်သောကြောင့် **ဝဋ္ဋ-**
သေတုတို့လည်း မည်ကုန်၏။ အရိယမဂ်သည် ယင်းဘူမိလဒ္ဓဝဋ္ဋသေတု အမည်ရသော အနုသယ ကိလေသာ-
တို့ကို အကြွင်းမဲ့ ကုန်စင်အောင် အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်တတ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ခြင်းသည် လောဘ
အတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲတို့ကို ဖောက်ထွင်းခြင်း ဖောက်ခွဲခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။]

မှန်ပေသည် — အရိယမဂ်၏ တစ်ခုတည်းသော ကိစ္စကား အနုသယ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းပင်တည်း။
ဤသို့လျှင် ထိုအရိယမဂ်သည် အနုသယ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လျက် ပယ်စွန့်လျက် **နိမိတ္တ**

ဟူသော သင်္ခါရအာရုံနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။ **ပဝတ္တ**ဟူသော အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်တရားကို ဖြတ်သည် မည်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၅-၂၇၇။)

နိမိတ္တန္တိ ရူပ-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ်နိမိတ္တံ။ **ပဝတ္တမ္ပိ** ရူပ-ဝေဒနာ-သညာ-သင်္ခါရ-ဝိညာဏ-ပဝတ္တမေဝ။ တံ ဒုဝိမံ ဟောတိ ဥပါဒိန္နကံ အနုပါဒိန္နကန္တိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၇။)

နိမိတ္တ — ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ဟူသော သင်္ခါရနိမိတ်သည် **နိမိတ္တ** မည်၏။

ပဝတ္တ — ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ဟူသော အဆက်မပြတ် ဖြစ်တတ်သော ဝဋ်တရား-သည်ပင် **ပဝတ္တ**လည်း မည်၏။ ထို**ပဝတ္တ**သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တဟူ၍လည်းကောင်း၊ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တဟူ၍လည်းကောင်း နှစ်မျိုး ရှိ၏။

ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် အရိယမဂ်၏ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အရိပ်အယောင်ကို တွေ့မြင်အပ်၏ ဟု ဆို၍ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထ၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။

အနုပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = အနုပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ

အကျယ်သိရန်ကား ဤသို့တည်း။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတသပ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာ သဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး - ပေါင်း ငါးမျိုးသော စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ ထိုစိတ်တို့သည် စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်ကြကုန်၏ = စိတ္တဇရုပ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သော စွမ်းအင်သတ္တိရှိသည့် စိတ်တို့သာ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့က ဖြစ်စေအပ်သော စိတ္တဇရုပ်သည် အနုပါဒိန္နက ရူပက္ခန္ဓာတည်း။ (စိတ္တဇရုပ် ဖြစ်သောကြောင့် ကမ္မဇရုပ်ဟူသော ဥပါဒိန္နက မရှိရကား အနုပါဒိန္နက ရူပက္ခန္ဓာဟု ဆိုသည်။ တဏှာဒိဋ္ဌိတို့သည် ကပ်ရောက်အပ်သော ကံသည် အကျိုး၏အဖြစ်ဖြင့် “ငါ့ဟာ”ဟု မစွဲယူအပ်သော ရူပက္ခန္ဓာဟုလိုသည်။) ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့သည် ဝိညာဏက္ခန္ဓာတည်း။ ထိုစိတ် ငါးမျိုးတို့နှင့် ယှဉ်ကုန်သော ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ စေတသိက်တို့သည် ဝေဒနာက္ခန္ဓာ သညာက္ခန္ဓာ သင်္ခါရက္ခန္ဓာဟူသော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးတို့တည်း။ အားလုံးပေါင်းသော် ခန္ဓာငါးပါး ဖြစ်၏။

ထိုငါးမျိုးသော စိတ်တို့ကို ပယ်ရာ၌ အကယ်၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မဖြစ်စေ အပ်သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုငါးမျိုးကုန်သော စိတ်တို့သည် ခြောက်ပါးကုန်သော အာရုံတို့၌ ထကြွခြင်းသို့ ရောက်ကုန် ရာ၏။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် ယင်းသောတာပတ္တိမဂ်သည် ထိုငါးမျိုးသော စိတ်တို့၏ ထကြွမှုဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်လျက် ဝဋ်တရားကို လွတ်မသွားအောင် ဖွဲ့နှောင်တတ်သော ကိလေသာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားကို အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်ခြင်းကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် မဖြစ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုလျက် အထက်ဖော်ပြပါ ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော အနုပါဒိန္နကဖြစ်သော ပဝတ္တမှ ထသည် မည်ပေ-သည်။

သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး ဒေါသမူစိတ် နှစ်မျိုးဟူသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ခြောက်ပါးကုန်သော စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ အနာဂါမိမဂ်သည် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ထိုခြောက်ပါးကုန်သော စိတ်-တို့ကိုပင်လျှင် ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။ အရဟတ္တမဂ်သည် ရူပရာဂ အရူပရာဂတည်းဟူသော ဒိဋ္ဌိဂတဝိပ္ပယုတ် စိတ် လေးမျိုးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဒစ္စသဟဂုတ်စိတ်ကိုလည်းကောင်း ဤငါးမျိုးကုန်သော အကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့ကို ပယ်သတ်ရာ၌ အကယ်၍ ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရား-
တို့ကို မဖြစ်စေအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်ငြားအံ့။ ထိုသို့ ဖြစ်ခဲ့သော် ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့သည် အာရုံ (၆)ပါးတို့၌
ထကြွခြင်းသို့ ရောက်ကုန်ရာ၏။ သို့သော် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ထိုထိုဆိုင်ရာ အရိယမဂ်တရားကို ဖြစ်စေ
နိုင်ကြကုန်သဖြင့် ထိုအရိယမဂ်တရားတို့သည် ထိုအကုသိုလ်စိတ်တို့၏ ထကြွမှု ဖြစ်ခြင်းကို တားမြစ်ကုန်လျက်
ဝဋ်တရားကို လွတ်မသွားအောင် ဖွဲ့နှောင်တတ်သော ကိလေသာတည်းဟူသော အကြောင်းတရားကို အကြွင်းမဲ့
ဖြတ်ခြင်းကို နောက်ထပ်တစ်ဖန် မဖြစ်ထိုက်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြုလျက် ယင်းအကုသလ စိတ္တဇရုပ်နှင့် ယင်း
အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တည်းဟူသော အနုပါဒိန္နက ဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါး ပဝတ္တတရားမှ ထကုန်သည်
မည်ကုန်၏။ ဤကား အနုပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံတည်း။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၇-၂၇၈။)

ဥပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ

ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထခြင်းဟူသော အရိပ်အယောင်ကို တွေ့မြင်အပ်၏ဟု ဆိုပြီး၍ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ
ထ၏ဟုလည်း ဆိုကြကုန်ပြီ။ (ဥပါဒိန္နကဟူသည် အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန်တို့ ခြံရံအပ် ကပ်ရောက်အပ်သော
ကံသည် “ငါ၏ အကျိုး”ဟု အကျိုး၏ အဖြစ်ဖြင့် စွဲယူအပ်သော လောကီဝိပါက် နာမ်ခန္ဓာနှင့် ကမ္မဇရုပ်တည်း။
ဥပါဒိန္နကပဝတ္တဟူသည် ယင်းခန္ဓာတို့၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်မှု အစဉ်တည်း။) အကျယ်မှာ ဤသို့တည်း။ —

အကယ်၍ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်ငြားအံ့။ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့-
သော် (၇)ပါးကုန်သော ဘဝတို့ကို ထား၍ မသိအပ်သော အစရှိသော အနမတဂ္ဂ သံသရာဝဋ်၌ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ
= အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် ဖြစ်လေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထို ဥပါဒိန္နက
ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ထင်ရှားရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။
သက္ကာယဒိဋ္ဌိသံယောဇဉ် သီလဗ္ဗတပရာမာသသံယောဇဉ် ဝိစိကိစ္ဆာသံယောဇဉ်ဟူသော သံယောဇဉ် သုံးပါး၊
ဒိဋ္ဌာနသယ ဝိစိကိစ္ဆာနုသယဟူသော အနုသယ နှစ်ပါး - ပေါင်း ငါးပါးကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို သောတာ-
ပတ္တိမဂ်သည် ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ဤသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ
ယခု သောတာပန်ဖြစ်ရာအခါ၌ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ (၇)ဘဝတို့ကို ထား၍ အနမတဂ္ဂ သံသရာဝဋ်၌
ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ = အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။
(ဖြစ်နိုင်ဖို့ရန် အကြောင်းတရား မရှိတော့ပြီ ဟုလို။) ဤသို့လျှင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကို
အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၈။)

(၇) ဘဝ အယူအဆ

ဧကဝါရံ ကာမာဝစရဒေဝေသု ဧကဝါရံ မနုဿေသုတိ ဧဝမ္ပိ မိဿိတူပပတ္တိဝသေန တေသု ဧကိဿာ
ဧဝ ဥပပတ္တိယာ နာယံ ပရိစ္ဆေဒေါ (အယံ ပရိစ္ဆေဒေါ-မူကွဲ)။ ယံ ပန “န တေ ဘဝံ အဋ္ဌမမာဒိယန္တိ”တိ ဝုတ္တံ၊
တမ္ပိ ကာမာဝစရဘဝံယေဝ သန္တာယာဟ၊ မဟဂ္ဂတဘဝါနံ ပရိစ္ဆေဒေါ နတ္ထိတိ ဝဒန္တိ။ (အနုဋီ၊ ၁၁၂၄။)

တစ်ကြိမ်တစ်ခါ ကာမာဝစရ နတ်ပြည်၌ ဖြစ်လိုက်၊ တစ်ကြိမ်တစ်ခါ လူ့ပြည်၌ ဖြစ်လိုက်ဖြင့် - ဤသို့
ရောနှောအပ်သော ဘဝ၏ အစွမ်းဖြင့် (၇)ဘဝဟု ဆိုသည်။ ထို နတ်-လူ ဥပပတ္တိဘဝတို့တွင် နတ်ဖြစ်စေ၊ လူ
ဖြစ်စေ တစ်ခုသော ဥပပတ္တိဘဝ၌သာ ဤ (၇)ဘဝ ဖြစ်သည်ဟု အပိုင်းအခြားပြခြင်း မဟုတ်။ “န တေ ဘဝံ
အဋ္ဌမမာဒိယန္တိ = ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် ရှစ်ကြိမ်မြောက် ဘဝကို ယူရိုး မရှိကြကုန်”ဟူသော ရတန

သုတ်၌ ဟောကြားတော်မူအပ်သော စကားကိုလည်း လူ-နတ်ဟူသော ကာမဘဝကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူအပ်သော စကားတော် ဖြစ်သည်။ မဟဂ္ဂုတ်ဖြစ်သော ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌- ကား ဤ (၇)ဘဝဟု အပိုင်းအခြား မရှိဟု ဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြသည်။ (အနုဋီ၊ ၁၁၁၂၄။)

သောတာပန် သုံးမျိုး

ဤရှစ်ခုမြောက်သော ဘဝကို မယူ ဆိုသည်မှာ သောတာပန်တို့တွင် အညံ့ဆုံး သတ္တက္ခတ္တုပရမ သောတာပန်ကို ရည်ရွယ်၍ မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ သောတာပန် ဖြစ်ပြီးနောက် အထက်မဂ်ဉာဏ်များကို လျင်လျင်မြန်မြန် ရနိုင်မှု မရနိုင်မှုမှာ သဒ္ဓါ၊ ဝီရိယ၊ သတိ၊ သမာဓိ၊ ပညာ ဟူသော ဣန္ဒြေများ၏ ထက်မြက်မှု မထက်မြက်မှုကို အစွဲပြု၍ ဖြစ်၏။

၁။ ထက်မြက်သော ဣန္ဒြေရှိသော သောတာပန်မှာ တစ်ဘဝသာ ပဋိသန္ဓေ နေရ၍ ရဟန္တာ ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **ဧကမိဒိ** = တစ်ခုသော ပဋိသန္ဓေမျိုးစေ့ ရှိသော သောတာပန်ဟု ဆို၏။

၂။ နှစ်ဘဝမှ ခြောက်ဘဝ အထိ ပဋိသန္ဓေနေသော သောတာပန်ကား အလတ်စား ဣန္ဒြေရှိသူ ဖြစ်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **ဧကာလံဧကာလ** = အမျိုးကောင်း တစ်ခုမှ အမျိုးကောင်း တစ်ခုသို့ ရောက်တတ်သော ယုတ်ညံ့သော အနိမ့်စား အမျိုးအနွယ်၌ မည်သည့်အခါမျှ ဖြစ်ခွင့်မရှိသော သောတာပန်ဟု ဆို၏။

၃။ ခုနစ်ဘဝ ပဋိသန္ဓေရှိသော ပဋိသန္ဓေနေသော သောတာပန်ကား နွဲ့သော ဣန္ဒြေ ရှိသူတည်း။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်မျိုးကို **သတ္တက္ခတ္တုပရမ** = ခုနစ်ကြိမ် အလွန် ပဋိသန္ဓေရှိသူ သောတာပန်ဟု ခေါ်သည်။ (ပဋိသံ၊ ၅၊ ၂၆၇။)

ဣမေ တယောပိ သောတာပန္နာ ကာမဘဝဝသေန ဝုတ္တာ၊ ရူပါရူပဘဝေ ပန ဗဟုကာပိ ပဋိသန္ဓိယော ဂဏန္တိ။ (ပဋိသံ၊ ၅၊ ၂၆၇။)

ဤသောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ဘဝအရေအတွက် ကန့်သတ်ချက်မှာ ကာမဘုံအတွက်သာ ဖြစ်၍ ရူပ အရူပဘုံများက သောတာပန်များမှာမူ ပဋိသန္ဓေ အကြိမ်များစွာ ယူနိုင်ကြကုန်၏။ (ပဋိသံ၊ ၅၊ ၂၆၇။)

သတ်မှတ်ပေးသောတရား

သောတာပန် သုံးမျိုး ကွဲပြားရာ၌ ထိုသို့ကွဲပြားရန် အဘယ်တရားက အတည်ပြု သတ်မှတ်ပေးသည်ဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ဆရာမြတ်တို့ အယူအဆ မတူမျှဘဲ ကွဲပြားလျက် ရှိကြ၏။ ကွဲပြားပုံကို ပုဂ္ဂလ ပညတ် အဋ္ဌကထာ (အဘိ၊ ၅၊ ၃၁၄၇။)၌ ဖွင့်ဆိုထား၏။ ဆိုလိုရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ထိုသို့ သတ်မှတ်ပေးသော တရားမှာ —

- ၁။ အချို့က ပုဗ္ဗဟေတု = ရှေးကံ အကြောင်းဟုလည်းကောင်း၊
- ၂။ အချို့က ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဟုလည်းကောင်း၊
- ၃။ အချို့က အထက်မဂ် သုံးပါးဟုလည်းကောင်း၊
- ၄။ အချို့ကမူ အထက်မဂ် သုံးပါး၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး အဆိုရှိကြ၏။

ထိုဝါဒ လေးရပ်တို့တွင် အထက်မဂ် သုံးပါး၏ ရှေး၌ဖြစ်သော ဝိပဿနာကသာ သတ်မှတ်ပေးသည် ဟူသော နောက်ဆုံး အယူအဆသာ သင့်မြတ်ကြောင်းကို “တိဏ္ဍံ မဂ္ဂါနံ ဝိပဿနာ နိယမေတီ”တိ ဝါဒေါ ပန ယုဇ္ဇတိ။ (အဘိ၊ ၅၊ ၃၁၄၇။) ဟု အတည်ပြု ဆုံးဖြတ်ထားပေသည်။

ပဋိပဒါဏာဒဿနဝိသုဒ္ဓိ နိဒ္ဒေသ - အနုလောမဉာဏ်ခန်း

သို့သော် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာဌာနကား —

တံ ပနေတံ တေသံ မုဒုမဇ္ဈိမတိက္ခပညတံ ပုဗ္ဗဟေတု နိယမေတိ။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၆၇။)

ထိုသောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေထက်မှု ညံ့မှုမှာ ပုဗ္ဗဟေတု = ရှေးအကြောင်းကံက သတ်မှတ်ပေး၏။
(ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၆၇။)

ဤသို့ ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ အထက်ပါ ပုဂ္ဂလပညတ်အဋ္ဌကထာဌာန လာရှိသော ပထမဆရာ၏ အယူ အဆနှင့် တူမျှလျက် ရှိပေသည်။

ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်များ

ထိုအထက်ဖော်ပြပါ ဝါဒ လေးရပ်တို့တွင် ရှေးကံအကြောင်းတရားက သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ — ဟူသော ပထမဝါဒ၌ “ပထမမဂ်၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားကို ရှေးကံအကြောင်းတရားသည် ပြုလုပ်အပ်သည် မည်၏။ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့သည် အား- ကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရား မရှိကုန်ဘဲ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏” ဟူသော ဤအပြစ်စကားသည် ရောက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေ၏။

တစ်ဖန် ပထမမဂ် = သောတာပတ္တိမဂ်သည် သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ် ပေး၏ဟူသော ဒုတိယဝါဒ၌ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ အကျိုးမရှိကုန်သည်၏ အဖြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏ ဖြစ်လေရာ၏။

အထက်မဂ် သုံးပါးတို့က သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေးကုန်၏ဟူသော တတိယဝါဒ၌ ပထမမဂ်သည် မဖြစ်မီကပင် အထက်မဂ်သုံးပါးတို့သည် ဖြစ်နှင့်ကုန်ပြီဟူသော ဤအပြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏။

ထို့ကြောင့် အလျော်အားဖြင့်ဆိုရမူ အထက်မဂ်သုံးပါးတို့၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာကသာလျှင် သောတာပန် သုံးမျိုးတို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို သတ်မှတ်ပေး၏ဟူသော ဝါဒသည်သာလျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။ အကြောင်းကား ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

အကယ်၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဝိပဿနာသည် အားရှိသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ အားရှိခဲ့သော် ဝိပဿနာက အားကောင်းသောကြောင့် တစ်ဘဝတည်၍ ပဋိသန္ဓေနေရုံဖြင့် အထက်မဂ်တို့ကို ရနိုင်ရကား ဧကပီဇိ သောတာပန် မည်၏။ ထိုဧကပီဇိ သောတာပန် ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအောက် သာ၍ အားနည်းသော ဝိပဿနာကြောင့်ကား ကောလံကောလ သောတာပန် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို ကောလံကောလ သောတာပန် ဖြစ်ကြောင်း ဝိပဿနာအောက် သာ၍ အားနည်းသော ဝိပဿနာကြောင့်ကား သတ္တက္ခတ္ထုပရမ သောတာပန် ဖြစ်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် နောက်ဆုံးဖြစ်သော “အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ဝိပဿနာကသာလျှင် ယင်း သောတာပန်တို့၏ ကုန္တေ ထက်မှု ညံ့မှုကို မြစေ၏”ဟူသော စတုတ္ထဝါဒသည်သာလျှင် သင့်မြတ်ပေသည်။
(အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၇။)

သတိပြုရန် — မြတ်စွာဘုရားရှင်သည် ယူတော်မူအပ်သော နာမည်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် ဤ သတ္တက္ခတ္ထုပရမ၊ ကောလံကောလ၊ ဧကပီဇိဟူသော အမည်တို့၏ ဤသုံးမျိုးကုန်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်- တို့၏ အမည်တို့ ဖြစ်ကြရကုန်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တက္ခတ္ထုပရမ မည်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သော-

တာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောလိကောလ မည်၏။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရပ်သို့ ဘဝသို့ ကပ်ရောက်သော သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဧကဗီဇီ မည်၏ဟု ဘုရားရှင်သည် ဤသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမည်ကို ယူတော် မူအပ်ပြီ။ ထိုသို့ ယူတော်မူအပ်ပါသော်လည်း မြဲသောအားဖြင့် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် သတ္တက္ခတ္ထုပရမ သောတာပန် တည်း။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ကောလိကောလ သောတာပန်တည်း။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဧကဗီဇီ သောတာပန်တည်းဟု ဤသို့ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသည် မရှိပေ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၊ ၄၆။)

သမ္မောဟဝိနောဒနိ အဋ္ဌကထာ၏ ပွင့်ဆိုချက်

ကောစိ ပန ပုဂ္ဂလော သတ္တန္တံ ဘဝါနံ နိယတော နာမ နတ္ထိ။ အရိယသာဝကော ပန ယေန ကေနစိပိ အာကာရေန မန္တပညော သမာနော အဋ္ဌမံ ဘဝံ အပ္ပတ္တာ အန္တရာဝ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ သတ္တသဒိသောပိ ဝဇ္ဇဘိရတော သတ္တမံယေဝ ဘဝံ ဂစ္ဆတိ။ သတ္တမေ ဘဝေ သဗ္ဗကာရေန ပမာဒဝိဟာရိနောပိ ဝိပဿနာဉာဏံ ပရိပါကံ ဂစ္ဆတိ။ အပ္ပမတ္တကေပိ အာရမ္မဏေ နိဗ္ဗိန္နိတွာ နိဗ္ဗုတိံ ပါပုဏာတိ။ သစေပိ ဟိဿ သတ္တမေ ဘဝေ နိဒ္ဒံ ဝါ ဩက္ကမန္တဿ ပရမ္ပုခံ ဝါ ဂစ္ဆန္တဿ ပစ္ဆတော ဌတွာ တိဓိဏေန အသိနာ ကောစိဒေဝ သီသံ ပါတေယျ။ ဥဒကေ ဝါ ဩသာ- ဒေတွာ မာရေယျ။ အသနိ ဝါ ပနဿ သီသေ ပတေယျ။ ဧဝရူပေပိ ကာလေ သပ္ပဋိသန္တိကာ ကာလံကိရိယာ နာမ န ဟောတိ။ အရဟတ္တံ ပတွာဝ ပရိနိဗ္ဗာတိ။ တေန ဝုတ္တံ “အဋ္ဌမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေယျ။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ”တိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၁။)

ခုနစ်ဘဝတို့ပတ်လုံး သံသရာ၌ ကျင်လည်ရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားအပ်သော ကိန်းသေမြဲသော တစ်စုံ တစ်ယောက်သော ပုဂ္ဂိုလ်မည်သည် မရှိပေ။ အရိယသာဝကသည်ကား အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်း- ကြောင့်လည်း မန္တပညာ= နွဲ့နွေးသောပညာရှိသည် ဖြစ်လတ်သော် ရှစ်ခုမြောက်သော ဘဝသို့ မရောက်မူ၍ ရှစ်ခု မြောက် ဘဝ၏ အကြား၌သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရ၏။ သိကြားမင်းနှင့် တူသော သံသရာဝဋ်၌ အလွန်မွေ့လျော်- သော သောတာပန်သော်မှလည်း ခုနစ်ခုမြောက်သော ဘဝသို့ တိုင်ရုံသာ သွားရ၏။ ခုနစ်ခုမြောက် ဘဝ၌ကား အလုံးစုံသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မေ့မေ့လျော့လျော့ နေလေ့ရှိသော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏သော်မှလည်း ဝိပဿနာဉာဏ်သည် ရင့်ကျက်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိသွား၏။ အနည်းငယ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော အာရုံ၌သော်မှလည်း ငြီးငွေ့၍ ကိလေသာတို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်းသို့ ရောက်ရ၏။ မှန်ပေသည် - ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ခုနစ်ခု မြောက်သော ဘဝ၌ အိပ်ပျော်ခြင်းသို့ သက်ရောက်နေစဉ်၌သော်လည်းကောင်း၊ တစ်ဘက်သို့ မျက်နှာမူကာ သွားနေစဉ် နောက်မှ ရပ်၍သော်လည်းကောင်း တစ်စုံတစ်ယောက်သော သူကပင်လျှင် ထက်လှစွာသော သံ- လျက်ဖြင့် ဦးခေါင်းကို မြေသို့ ကျစေငြားအံ့၊ ရေထဲ၌ နှစ်၍သော်လည်း သတ်ငြားအံ့၊ ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဦးထိပ်ထက်၌ မိုးကြိုးသော်လည်း ကျရောက်ငြားအံ့၊ ဤသို့ သဘောရှိသော အချိန်အခါ ကာလမျိုး၌သော်လည်း ပဋိသန္ဓေနှင့် တကွဖြစ်သော သေခြင်းမည်သည် မရှိပေ။ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးမှသာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံရ၏။ ထို့ကြောင့် —

အဋ္ဌမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေယျ။ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ (အဘိ၊ ၂၊ ၄၇။)

= သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နပုဂ္ဂိုလ်သည် ရှစ်ကြိမ်မြောက်ဘဝကို ဖြစ်စေလေ- ရာ၏။ ဤသဘောတရားသည် မရှိသည်သာတည်း။ (အဘိ၊ ၂၊ ၄၇။)

ဤသို့ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူပေသည်။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၁။)

ဤအထက်ပါ စကားရပ်ကိုလည်း အဋ္ဌကထာဆရာတော်သည် ကာမဘဝကိုသာ ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဖွင့်ဆို ထားသည်ဟု ယူလျှင် အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၏ စကားများသည် ရှေးနှင့်နောက် မဆန့်ကျင်သည် ဖြစ်လေရာ၏။

သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ် သုံးမျိုးတို့၏ အကြောင်းအရာကို တင်ပြပြီးနောက် ယခု တစ်ဖန် ဆက်လက်၍ အထက်မဂ် သုံးပါးတို့၏ ပဝတ္တမှ ထပုံ အကြောင်းအရာကို ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။

အထက်မဂ် သုံးပါးတို့ ပဝတ္တမှ ထပုံ

အကယ်၍ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမ်မဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့သော် သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်၏ အလွန်ဆုံးဖြစ်ရာ (၇)ဘဝတို့တွင် နှစ်ဘဝသာ ဖြစ်စရာရှိသောကြောင့် ယင်းနှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ကျန်ငါးဘဝတို့၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်ရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ — ထို ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့၏ ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် ရုန့်ရင်းကုန်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိဿသံယောဇဉ် ရုန့်ရင်းကုန်သော ကာမရာဂါနုဿ ပဋိဿာနုဿ ဟူသော ဤကိလေသာ လေးမျိုးတို့ကို ထိုသကဒါဂါမ်မဂ်သည် ဖြစ်လျှင် ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ သကဒါဂါမ်ဖြစ်ရာ ဤအခါမျိုး၌ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် နှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ငါးဘဝတို့၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ် ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် သကဒါဂါမ်မဂ်သည် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။

(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၈။)

နိဗ္ဗာန — သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ကို ရအောင် ဆက်လက်အားမထုတ်ဘဲ သကဒါဂါမ် အဖြစ်နှင့် နေခဲ့သော် သကဒါဂါမ်အဖြစ်နှင့် ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ နှစ်ဘဝ ဖြစ်စရာ ရှိနေသေး၏။ ယင်းနှစ်ဘဝကို ထား၍ ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ ဖြစ်စရာ မရှိတော့ပေ။ ဤအရာ၌ နှစ်ဘဝဟူသည် ကာမာဝစရနတ်ဘဝနှင့် လူ့ဘဝ တည်း။ ရူပ အရူပဘဝတို့၌ကား သကဒါဂါမ်ကို မဆိုထားဘိ အနာဂါမ်သည်ပင် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ စသည်၌ ဘဝ များစွာ ဖြစ်နိုင်သေး၏။ — တထာ “ဌပေတွာ ဒွေ ဘဝေ”တိ ဧတ္ထာပိ ကာမာဝစရဒေဝမနုဿဘဝါနံ မိဿကဝသေနေဝ။ (အနုဋီ၊ ၁၊ ၂၄။)

အကယ်၍ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်မဂ်ကို မဖြစ်စေသည် ဖြစ်အံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေခဲ့သော် တစ်မျိုးသော ရူပဘဝ အရူပဘဝကို ထား၍ ဒုတိယဘဝ၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်လေရာ၏။ အကြောင်းမူ — ထိုဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်ကုန်သော ကိလေသာတို့၏ ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိဿသံယောဇဉ်၊ သိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်နှင့် အတူတကွဖြစ်ကုန်သော ကာမရာဂါနုဿ ပဋိဿာနုဿဟူသော ဤလေးမျိုးသော ကိလေသာတို့ကို ထိုအနာဂါမ်မဂ်သည် ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်းပင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ အနာဂါမ်ဖြစ်ရာ ဤအခါမျိုး၌ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် တစ်မျိုးသော ရူပဘဝ အရူပဘဝကိုထား၍ ဒုတိယဘဝ၌ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် အနာဂါမ်မဂ်သည် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၇၈။)

ဧကံ ဘဝန္တိ အနာဂါမ်နော အနေကက္ခတ္တဉ္စ တတ္ထေဝ ဥပပဇ္ဇန္တဿ ဟေဋ္ဌာ အနာဂမနဝသေန ဧကော ဘဝေါတိ ဂဟေတွာ ဝုတ္တံ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၇။)

အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ရူပဘဝ အရူပဘဝ၌ အကြိမ်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်သော်လည်း မဟဂ္ဂုတ်ဘဝ တစ်ခုတည်းသာ တစ်မျိုးတည်းသာ ဖြစ်သောကြောင့် အောက်ကာမဘုံသို့ ပြန်လာခြင်းသဘော မရှိသည်၏

အစွမ်းဖြင့် — ဧကော ဘဝေါ = တစ်မျိုးသော ဘဝဟု ယူ၍ အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုထားပေးသည်။
(မူလဋီ၊ ၁၁၁၇။)

အကယ်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တမဂ်ကို မဖြစ်စေအပ်သည် ဖြစ်ငြားအံ့၊ ဤသို့ မဖြစ်စေအပ်ခဲ့သော် ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌ အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တသည် ဖြစ်လေရာ၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်း ဟူမူ ထိုဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ထင်ရှား ရှိကုန်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ သို့သော် ရူပရာဂ အရူပရာဂ မာန ဥဒ္ဓစ္စ အဝိဇ္ဇာဟူသော အထက်ပိုင်း သံယောဇဉ်ငါးပါး၊ မာနာနုဿ ဘဝရာဂါနုဿ အဝိဇ္ဇာနုဿဟူသော အနုဿသုံးပါး - ပေါင်း (၈)ပါးကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို ထိုအရဟတ္တမဂ်သည် ဖြစ်လျှင်ဖြစ်ချင်းပင်လျှင် မိမိဖြစ်ဆဲ ခဏမှာပင် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ ယင်းသို့ ပယ်သတ်ပြီးရာ ရဟန္တာဖြစ်ပြီးရာ ဤအခါမျိုး၌ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်ဝယ် နောက်ထပ် ဘဝတစ်ခု၌ ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တ = အဆက်မပြတ်ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်သည် အဘယ်မှာလျှင် ဖြစ်နိုင်တော့အံ့နည်း။ ဤသို့လျှင် အရဟတ္တမဂ်သည် ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကို အဆက်မပြတ် မဖြစ်အောင် ပြုလုပ်လျက် ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တမှ ထသည် မည်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၈-၂၇၉။)

ဆက်၍ ဆိုဦးအံ့ — ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တကိုပင် ဘဝအမည်ဖြင့် ဆိုရသော် ဤအရိယမဂ်လေးပါးတို့တွင် သောတာပတ္တိမဂ်သည် အပါယ်ဘဝမှ ထ၏။ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ကာမသုဂတိဘဝဟူသော ဘဝတစ်စိတ်တစ်ဒေသမှ ထ၏။ အနာဂါမိမဂ်သည် ကာမဘဝ အားလုံးမှ ထ၏။ အရဟတ္တမဂ်သည် ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့မှ ထ၏။ အလုံးစုံသော ဘဝတို့မှ ထသည်သာဟုလည်း ဆရာမြတ်တို့ ဆိုတော်မူကြကုန်၏။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၉။)

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော ဥပါဒိန္နကခန္ဓပဝတ္တမှ အရိယမဂ်သည် ထ၏ဟူသော ဤအနက်ကို ထင်ရှားစွာ ဖြစ်စေခြင်းအကျိုးငှာ ဤဆိုလတ္တံ့သည်ကား စူဠနိဒ္ဒေသ ပါရာယနဝဂ် အဇိတမာဏဝပုစ္ဆာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်တည်း။

သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန သတ္တ ဘဝေ ဌပေတွာ အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဝုပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ။

သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဒွေ ဘဝေ ဌပေတွာ ပဉ္စသု ဘဝေသု ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဝုပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ။

အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ဧကံ ဘဝံ ဌပေတွာ ကာမဓာတုယာ ဒွီသု ဘဝေသု ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဝုပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓေန ရူပဓာတုယာ ဝါ အရူပဓာတုယာ ဝါ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇေယျံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဝုပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ။ အရဟတော အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တဿ စရိမဝိညာဏဿ နိရောဓေန ပညာ စ သတိ စ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဧတ္ထေတေ နိရုဇ္ဈန္တိ ဝုပသမန္တိ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပဋိပ္ပဿမ္မန္တိ။ (ဥ၊ ၈၊ ၃၃ - စူဠနိဒ္ဒေသ။)

သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ် အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် (၇)ပါးကုန်သော ဘဝတို့ကို ထား၍ အစမထင် အနမတဂ္ဂ သံသာရဝဋ္ဋဒုက္ခ တစ်ခွင်၌ နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤသောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် နှစ်ဘဝတို့ကို ထား၍ ငါးဘဝတို့၌ နာမ်သည်
လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့်
ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

အနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် တစ်ဘဝကို ထား၍ ကာမဓာတ်၌ (အနာဂါမိမဂ္ဂကို
မဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် သကဒါဂါမိအဖြစ်နှင့် ဖြစ်ခွင့်ရှိသော) နှစ်ဘဝတို့၌ နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်း-
ကောင်း အကြင်တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤအနာဂါမိမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊
ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။

အရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဘဝသစ်၌ အကျိုးဝိပါက်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံတတ်သော အဘိ-
သင်္ခါရဝိညာဏ် = ကမ္မဝိညာဏ်၏ ချုပ်ဆုံးသွားခြင်းကြောင့် အရဟတ္တမဂ္ဂကိုမရက အနာဂါမိအဖြစ်နှင့် ရူပဓာတ်၌
သော်လည်းကောင်း အရူပဓာတ်၌သော်လည်းကောင်း နာမ်သည်လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း အကြင်
တရားတို့သည် ဖြစ်ကုန်ရာ၏။ ဤအရဟတ္တမဂ္ဂဉာဏ်ကြောင့် ဤနာမ်ရုပ်တရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်-
ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊ ငြိမ်းအေးကုန်၏။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပါက်နာမက္ခန္ဓာ ကဋတ္တာရုပ် = ဝိပါက်
နာမ်တရားနှင့် ကမ္မဇရုပ် အကြွင်းအကျန် မရှိသော အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရုပ်သိမ်း
ချုပ်ငြိမ်းရလေသော် နောက်ဆုံးဖြစ်သော ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ ဝိညာဏ်၏ နောင်တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်းသဘောမရှိသော
အနုပါဒနိရောဓသဘောဖြင့် ချုပ်ခြင်းကြောင့် ပညာသည်လည်းကောင်း သတိသည်လည်းကောင်း နာမ်သည်
လည်းကောင်း ရုပ်သည်လည်းကောင်း ဤတရားတို့သည် ချုပ်ကုန်၏၊ ငြိမ်းကုန်၏၊ ချုပ်ပျက်ခြင်းသို့ ရောက်ကုန်၏၊
ငြိမ်းအေးကုန်၏။ (ခု၊ ၈၊ ၃၃-၈၄ နိဒ္ဒေသ။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၇၉။)

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ် — ပုညာဘိသင်္ခါရစသည်၌ကဲ့သို့ အဘိသင်္ခါရ-သဒ္ဓါသည် အကျိုးတရားကို ပြု-
စီမံတတ်သော ကံဟူသော အနက်ကို ဟော၏။ ထို့ကြောင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်ဟူသည် ထိုကမ္မ = စေတနာနှင့်
ယှဉ်သော ဝိညာဏ်တည်း။ ကမ္မဝိညာဏ်ဟုလည်း ခေါ်ဆို၏။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏ်ကို ရရှိသောအခါ ခုနစ်ဘဝမှ
နောက်၌ အကျိုးပေးမည့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည် ချုပ်လေတော့၏။ ထို့ကြောင့် ခုနစ်ဘဝမှ နောက်၌ ဝိပါက်
ဖြစ်သော နာမ်နှင့် ကမ္မဇရုပ်များသည် မဖြစ်ကြတော့ပေ။ သကဒါဂါမိမဂ္ဂဉာဏ် စသည်တို့ကြောင့် အဘိသင်္ခါရ
ဝိညာဏ် ချုပ်ပုံကိုလည်း နည်းတူ သိပါလေ။ (ဤ၌ ခုနစ်ဘဝစသည် ယူဆပုံကိုလည်း အထက်က ရေးခဲ့ပြီးသည့်
အတိုင်းသာ မှတ်ပါ။)

နိရောဓ — အပါယေသု သတ္တမဘဝတော ဥဒ္ဓံ သုဂတိယဉ္စ ဝိပါကဒါယကဿ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ
ပစ္စယယာတော သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏေန အဘိသင်္ခါရဝိညာဏဿ နိရောဓော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၁၇။)

အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု — “အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်”ဟူသော ကံသည် အရိယမဂ္ဂဉာဏ်တို့က
ပယ်သတ်အပ်သော တရားမဟုတ်။ “အဘယ်နည်းအားဖြင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်ဟူသော ကံသည် ချုပ်သနည်း”
ဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိ၏။ အဖြေကား — အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည် အဝိဇ္ဇာ-တဏှာဟူသော အဖော်ကို ရရှိပါမှ
အကျိုးဝိပါက်တရားများကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံနိုင်၏။ ထိုအဝိဇ္ဇာ-တဏှာတို့ကား အရိယမဂ္ဂတရားတို့က
အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်အပ်သော တရားတို့တည်း။ အရိယမဂ္ဂတရားတို့က အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ အကြောင်း
ဖြစ်သော အဝိဇ္ဇာ-တဏှာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ဖြေရှင်းပယ်သတ်လိုက်လျှင် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်သည်-

လည်း ချုပ်ရာရောက်၏။ ထို့ကြောင့် အကြောင်း အဝိဇ္ဇာ-တဏှာ၏ ချုပ်ခြင်းကိုပင် ကာရဏူပစာရအားဖြင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းဟု ဆိုပေသည်။ ထို့ကြောင့် အပါယ် ဒုဂ္ဂတိဘုံဘဝတို့၌လည်းကောင်း၊ ခုနစ်ဘဝမှ အထက်ဖြစ်သော နောက်ဝယ် သုဂတိဘုံဘဝ၌လည်းကောင်း အကျိုးပေးတတ်သော အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို သတ်ခြင်းကို သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကြောင့် အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ခြင်းဟူ၍ မှတ်ပါ။ ကျန် အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့ကြောင့် ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အဘိသင်္ခါရဝိညာဏ်၏ ချုပ်ပုံကိုလည်း နည်းတူ မှတ်ပါ။ (မူလဋီ၊ ၁၁၁၇ - ကြည့်။)

ဤကား အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၌ လာရှိသော အရိယမဂ်၏ နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံ အဆုံးအဖြတ်တည်း။
(အဘိဋ္ဌ၊ ၁၂၇၇-၂၇၉။)

အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာ

သမ္မဟဂဟဏဝသေန ပဝတ္တိ ကလာပသမ္မသနံ။ ဖဿာဒိဧကေကဓမ္မဂဟဏဝသေန ပဝတ္တာ အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၀၉။)

ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်း၊ ခန္ဓာ ငါးပါးနည်း၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါးနည်း၊ ဓာတ် တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါးနည်း၊ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ရပ်နည်း စသည့် ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတို့ကား ပရမတ်တရားတို့ကို ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာ ရှုပွားသော ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတည်း။ ရုပ်ပိုင်းတွင် စက္ခုဒဿကကလာပစသော ထိုထို ရုပ်ကလာပ်တို့၌ တည်ရှိသော ပထဝီဓာတ်စသော ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းပရမတ်တရားတို့တွင် ပထဝီဓာတ်စသော ပရမတ္ထဓာတ်သား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း၊ နာမ်ပိုင်းတွင်လည်း ပထမဈာန်နာမ်တရားစသော ထိုထိုနာမ်တရားစုတို့တွင် ဖဿစသော တစ်ခုတစ်ခုသော တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ သိမ်းဆည်း၍ ယင်းနာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်းကောင်း လက္ခဏာရေးတင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်သော နည်းကား ပထဝီစသော ဖဿစသော တစ်ခုတစ်ခုသော တရားကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတည်း။

(မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၀၉။ အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၅၃။)

ဤသို့လျှင် ကလာပသမ္မသနဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာရှုပွားနည်းဟု ဝိပဿနာရှုပွားနည်း နှစ်နည်းရှိရာ အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သော ဝိပဿနာရှုပွားနည်းများမှာ ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းတို့သာ ဖြစ်ကြသည်။ ဤကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ကြိုးပမ်းပါသော်လည်း အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာသို့ မဆိုက်ရောက်နိုင်ဘဲ ရှိနေငြားအံ့၊ ထိုအခါတွင် အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းကို ပြောင်း၍ အားသစ်လိုပါက အားသစ်နိုင်ပါသည်။

အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုပွားနည်းသည် ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် အနုပဒဝဂ် အနုပဒသုတ္တန် (မ၊ ၃၊ ၇၅) တွင် လာရှိပေသည်။ ပုံစံထုတ်၍ ဆိုရသော် - အသင်သူတော်ကောင်းသည် အာနာပါန ပထမဈာန်ကို ဝင်စားပါ။ ယင်းပထမဈာန် နာမ်တရား (၃၄)တို့တွင် ဖဿကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းဖဿကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အလားတူပင် ကျန်နာမ်တရားတို့ကိုလည်း တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ကသိုဏ်း (၁၀)ပါးလုံး၌ သမာပတ် (၈)ပါးစီကို ရရှိထားသူဖြစ်အံ့၊ နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုကို ချန်ထား၍ ကြွင်းကျန်သော ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုတို့၌ ပုံစံတူပင် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီသော နာမ်ပရမတ်တရားတို့ကို ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်းနာမ်တရား အသီးအသီးကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုပါ။ သာဝကများသည် နေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုတို့ကို အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကို ဝိပဿနာ မရှုနိုင်။ ကလာပသမ္မသနနည်းဖြင့်သာလျှင် ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ အရှင်သာရိပုတ္တရာ ကိုယ်တော်မြတ်ကြီး သော်မှလည်း ယင်းနေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ်တရားတို့ကို အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ မရှုနိုင်။ ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုပွားနည်းဖြင့်သာ ပေါင်းစုခြင်း၍ ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာနည်းဖြင့် ယင်းနေဝသညာနာသညာယတန ဈာန်သမာပတ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခြင်းသည် သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓ ဘုရားရှင်တို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။ (အဘိ၊ ၄၊ ၁၊ ၂၅၃ - ကြည့်ပါ။)

(၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဋ္ဌာသ၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကိုလည်း ရုပ်ကလာပ်တို့ကို ဓာတ်ခွဲလျက် တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီသော ပထဝီဓာတ်စသော ရုပ်တရားတိုင်းကို ရုပ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းဇယားများတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း

ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူ၍ ယင်း ရုပ်ပရမတ် အသီးအသီး တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်း အလားတူပင် လက္ခဏာ-
ယာဉ် တင်ကာ အနုပဒေမ္မဝိပဿနာနည်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားနိုင်ပေသည်။ အလားတူပင် စက္ခုဒွါရဝီထိစသော
ကာမာဝစရ နာမ်တရား = ထိုထိုစိတ္တက္ခဏာ၏ အတွင်း၌ တည်ရှိသော နာမ်တရား တစ်လုံးစီ တစ်လုံးစီကိုလည်း
ဝိပဿနာ ရှုနိုင်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ကလာပသမ္ပသနနည်း, အနုပဒေမ္မဝိပဿနာနည်းဟူသော ဝိပဿနာရှုနည်း နှစ်နည်းတို့တွင်
တစ်နည်းနည်းဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ, နှစ်နည်းလုံးဖြင့်ပင် ဖြစ်စေ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါက အသင်သူတော်ကောင်း-
သည် ပါရမီအားလျော်စွာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေသည်။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်ရှုပွားနည်း

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် နာမ်တရားများကို အကျယ် သိမ်းဆည်းပုံကို ရေးသားတင်ပြထားခဲ့၏။ အကျယ်
နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းထားသော ယင်းနာမ်တရားတို့ကိုလည်း သမ္ပသနဉာဏ်ပိုင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍
သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဤဝိပဿနာဉာဏ်ပိုင်းတွင်လည်း လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ
ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပေသည်။

အထက်တွင် ရေးသားတင်ပြထားခဲ့သော ဝိပဿနာရှုနည်း အမျိုးမျိုးတို့ဖြင့် ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်း
ကို အပတ်တကုတ် ကြိုးပမ်းပါသော်လည်း မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ် တိုင်အောင်သော အောင်မြင်မှုကို မရဖြစ်နေ-
ခဲ့လျှင်သော်လည်းကောင်း, သို့မဟုတ် အသင်သူတော်ကောင်း ကိုယ်တိုင်ကလည်း နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း အကျယ်
ရှုပွားနည်းဖြင့်လည်း ဝိပဿနာ ဘာဝနာကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းလိုခဲ့သော်လည်းကောင်း နာမ်တရားများကို
အကျယ်နည်းအားဖြင့် သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပါလေ။

ရှုပွားနည်းစနစ်နှင့် ပတ်သက်၍ ဉာဏ်နုသူများအတွက် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်းတင်ပြအပ်ပါသည်။
ဥပမာ - စက္ခုဒွါရ = မျက်စိ၌ (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တရားများရှိရာ ရုပ်တစ်လုံးတစ်လုံးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်-
လာသော ကုသိုလ်ဇော စောသည့် နာမ်တရားအားလုံး, အကုသိုလ်ဇော စောသည့် နာမ်တရားအားလုံးတို့ကို
သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။ အလား-
တူပင် သောတဒွါရစသော ကြွင်းဒွါရ (၅)မျိုးတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရား အသီးအသီးကို = ရုပ်တရား တစ်မျိုးစီ
တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း, (၄၂)ကောဋ္ဌာသတို့တွင် ကောဋ္ဌာသ
အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော (၄၄)မျိုးစသော ရုပ်တရားတို့တွင် ရုပ်တရား တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍
ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း သိမ်းဆည်းလျက် လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ စက္ခုဒွါရ၌ ရုပ် (၅၄)မျိုး ရှိရာတွင် စက္ခုဒသက ကလာပ်၌ ရုပ် (၁၀)မျိုး ရှိရာ ယင်း စက္ခု
ဒသက ကလာပ်၌ တည်ရှိသော ပထဝီဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာ
ရှုပွားသုံးသပ်ပြီးပါမှ ယင်းစက္ခုဒသက ကလာပ်၌ပင် တည်ရှိသော အာပေါဓာတ်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော
နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုပါ။ ဤနည်းအားဖြင့် စက္ခုဒသက ကလာပ်၌ (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တရားတို့တွင်
ရုပ်တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရား အသီးအသီးကို ဝိပဿနာ ရှုပြီးသော
အခါမှ ယင်းစက္ခုဒွါရ၌ပင် တည်ရှိသော ကာယဒသက ကလာပ်ဝယ် (၁၀)မျိုးသော ရုပ်တို့တွင် ရုပ်တစ်မျိုးစီ

တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်း အစဉ်အတိုင်း နည်းတူပင် ဝိပဿနာရှုပါ။ စက္ခုဒွါရ၌ (၅၄)မျိုးသော ရုပ်တို့တွင် ရုပ်တစ်မျိုးစီ တစ်မျိုးစီကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတို့ကို အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ သန္တာန်နှစ်မျိုးလုံး၌ ဝိပဿနာ ရှုပြီးသောအခါမှ သောတဒွါရ စသည်သို့ ပြောင်းရှုပါ။ (၄၂) ကောဠာသတို့၌လည်း နည်းတူပင် ရှုပါ။

ထို (၆)ဒွါရ (၄၂)ကောဠာသတို့၌ တည်ရှိသော ရုပ်တရားတို့ကို အာရုံအလိုက် ခွဲတမ်းချလိုက်ပါက အာရုံ (၆)မျိုးသာ ရှိပေသည်။ ရုပ်ကလာပ် အသီးအသီး၌ တည်ရှိသော —

၁။ ဝဏ္ဏမှာ ရူပါရုံ ဖြစ်၏။

၂။ ဂန္ဓမှာ ဂန္ဓာရုံ ဖြစ်၏။

၃။ ရသမှာ ရသာရုံ ဖြစ်၏။

၄။ ပထဝီ တေဇော ဝါယောတို့မှာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဖြစ်၏။

၅။ အဿာသပဿာသ သဒ္ဓနဝက ကလာပ် စသည်တို့၌ တည်ရှိသော အသံ-သဒ္ဓရုပ်မှာ သဒ္ဓါရုံ ဖြစ်၏။

၆။ အာပေါဓာတ် ဘာဝရုပ် ဇီဝိတ ဟဒယရုပ် ပဿာဒရုပ်စသည့် ကြွင်းသော ပဿာဒရုပ် သုခုမရုပ်တို့မှာ ဓမ္မာရုံ ဖြစ်၏။

နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းပိုင်းတွင် ရူပါရုံလိုင်း သဒ္ဓါရုံလိုင်း စသည်တို့၌ နာမ်တရားများကို သိမ်းဆည်းခဲ့သည့်အတိုင်း = နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်းဇယားများအတိုင်း ယင်းနာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ဝိပဿနာ ရှုပါ။ ကုသိုလ်ဇောဝီထိ၊ အကုသိုလ်ဇောဝီထိများကို ကုန်စင်အောင် ရှုပါ။

ထိုသို့ ရှုရာ၌ **ကလာပသမ္မသန ဝိပဿနာရှုနည်း၊ အနုပဒဓမ္မ ဝိပဿနာရှုနည်း**ဟူသော ဝိပဿနာရှုနည်း နှစ်နည်းလုံးဖြင့် မိမိနှစ်ခြိုက်သလို ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်ပါသည်။ အသင်သူတော်ကောင်း၏ ပါရမီအပေါ် အခြေတည်၍ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာသို့ ဆိုက်ရောက်ကောင်း ဆိုက်ရောက်နိုင်ပေလိမ့်မည်။

အဝိဇ္ဇာနှင့် ဝိဇ္ဇာ

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်-တင့်လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . အဝိဇ္ဇာ အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ပါ၏။ မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်တရားသည် အဝိဇ္ဇာ ပါနည်း၊ အဘယ်မျှဖြင့် အဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်ပါသနည်း”ဟု ဤစကားကို လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤလောက၌ အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ အာဂမ သုတဟူသော သင်္ခယ၊ အဓိဂမသုတဟူသော ကျင့်သိ — ဤသင်္ခယ ကျင့်သိဟူသော အသိနှစ်မျိုးဖြင့် အကြား အမြင် ဗဟုသုတ မရှိသော ပရမတ်ဉာဏ်ပညာမျက်စိ ကာဏ်းနေသော ပုထုဇန်သည် —

- ၁။ (က) ရုပ်တရားကို မသိ၊
- (ခ) ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို မသိ၊
- (ဂ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို မသိ၊
- (ဃ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို မသိ။

- ၂။ (က) ဝေဒနာတရားကို မသိ။ ပ ။
- ၃။ (က) သညာတရားကို မသိ။ ပ ။
- ၄။ (က) သင်္ခါရတရားတို့ကို မသိ။ ပ ။

- ၅။ (က) ဝိညာဏ်တရားကို မသိ၊
- (ခ) ဝိညာဏ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို မသိ၊
- (ဂ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို မသိ၊
- (ဃ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို မသိ။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသို့ မသိခြင်းကို အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်၏။ ဤမျှဖြင့် အဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏” ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ၊ ၂၊ ၁၃၂ - အဝိဇ္ဇာသုတ်။)

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက်ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်-တင့် လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . ဝိဇ္ဇာ ဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ပါ၏။ အဘယ်တရားသည် ဝိဇ္ဇာပါနည်း၊ မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်မျှဖြင့် ဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်ပါသနည်း”ဟု ဤစကားကို လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သားရဟန်း . . . ဤလောက၌ အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့၌ အာဂမ သုတ အဓိဂမသုတဟူသော သင်္ခယ ကျင့်သိ ဤအသိ နှစ်မျိုးဖြင့် အကြားအမြင် ဗဟုသုတရှိသော၊ အရိယာ ဖြစ်တော်မူသော ငါဘုရားရှင်၏ တပည့်သာဝကသည် —

- ၁။ (က) ရုပ်တရားကို သိ၏။
 (ခ) ရုပ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို သိ၏။
 (ဂ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို သိ၏။
 (ဃ) ရုပ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိ၏။

၂။ (က) ဝေဒနာတရားကို ။ ပ ။

၃။ (က) သညာတရားကို ။ ပ ။

၄။ (က) သင်္ခါရတရားတို့ကို ။ ပ ။

- ၅။ (က) ဝိညာဏ်တရားကို သိ၏။
 (ခ) ဝိညာဏ်တရား၏ ဖြစ်ပေါ်ကြောင်း သမုဒယကို သိ၏။
 (ဂ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓကို သိ၏။
 (ဃ) ဝိညာဏ်တရား၏ ချုပ်ရာ နိရောဓသို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ကို သိ၏။

ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသည်ကို ဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်၏။ ဤမျှဖြင့် ဝိဇ္ဇာသို့ ရောက်သူ ဖြစ်၏”ဟု မိန့်တော်မူ၏။
(သံ၊ ၂၊ ၁၃၂ - ဝိဇ္ဇာသုတ္တန်။)

တစ်ချိန် ဘုရားရှင်သည် သာဝတ္ထိပြည်မှန်၌ သီတင်းသုံးစံနေတော်မူခိုက် ဖြစ်၏။ ထိုအခါ ရဟန်းတော် တစ်ပါးသည် မြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ထံတော်သို့ ချဉ်းကပ်ပြီးလျှင် ဘုရားရှင်အား ရိုသေစွာ ရှိခိုးပြီးနောက် သင့်- တင့်လျောက်ပတ်သော တစ်ခုသော အရပ်၌ ထိုင်နေပြီးသော် မြတ်စွာဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

“မြတ်စွာဘုရား . . . အဘယ်သို့ သိသူ အဘယ်သို့ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်ပါ- သနည်း၊ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသနည်း”ဟု လျှောက်ထား၏။

“ချစ်သား ရဟန်း . . .

- ၁။ (က) စက္ခုအကြည်ဓာတ်ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်း- နိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

(ခ) ရူပါရုံတို့ကို ။ ပ ။

(ဂ) စက္ခုဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။

(ဃ) စက္ခုသမ္ပဿကို ။ ပ ။

(င) စက္ခုသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေ- က္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

၂။ (က) သောတအကြည်ဓာတ်ကို ။ ပ ။

(ခ) သဒ္ဓါရုံတို့ကို ။ ပ ။

(ဂ) သောတဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။

(ဃ) သောတသမ္ပဿကို ။ ပ ။

(င) သောတသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို ။ ပ ။

- ၃။ (က) ယာနအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ဂန္ဓာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ယာနဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ယာနသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ယာနသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၄။ (က) ဇိဝှိအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ရသာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ဇိဝှိဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ဇိဝှိသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ဇိဝှိသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၅။ (က) ကာယအကြည်ဓာတ်ကို။ ပ ။
(ခ) ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) ကာယဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) ကာယသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) ကာယသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို။ ပ ။

- ၆။ (က) မနောအကြည်ဓာတ်ကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။
(ခ) ဓမ္မာရုံတို့ကို ။ ပ ။
(ဂ) မနောဝိညာဏ်ကို ။ ပ ။
(ဃ) မနောသမ္ပဿကို ။ ပ ။
(င) မနောသမ္ပဿဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ခံစားမှု သုခဝေဒနာ ဒုက္ခဝေဒနာ ဥပေက္ခာဝေဒနာကို အနိစ္စဟု (ဒုက္ခဟု အနတ္တဟု) သိသူ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏။

ချစ်သားရဟန်း . . . ဤသို့ သိသူ ဤသို့ မြင်သူအား မသိမှု = အဝိဇ္ဇာ ပျောက်ကင်းနိုင်၏။ သိမှု = ဝိဇ္ဇာဉာဏ် ပေါ်ပေါက်နိုင်၏”ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (သံ၊ ၂၊ ၂၅၉-၂၆၀ - အဝိဇ္ဇာပဟာနသုတ္တန်။)

အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း ဤဒေသနာတော်များကို ဦးထိပ်ရွက်ပန်ဆင်လျက် အဝိဇ္ဇာ ကင်းပျောက်ကာ ဝိဇ္ဇာဉာဏ် အလင်းပေါက်အောင် ကြိုးပမ်းလေရာသည်။

ပဋိပခါဉာဏဒဿနသိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ

ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်

ဓမ္မာနုဂါမိနီဝိပဿနာတွင် အကျုံးဝင်သော ဤအနုလောမဉာဏ်မှ အထက်၌ ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်သည် အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပဋိပဒါ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်၊ အနိစ္စစသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို မယူခြင်းကြောင့် = သင်္ခါရအာရုံကို အာရုံမယူခြင်း အာရုံမပြုခြင်းကြောင့်တည်း။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသည်၏ အဖြစ်သည် ရှိပါသော်လည်း ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့လည်း မသက်ဝင်ပေ။ ထိုသို့ ကိလေသာတို့ကို မကုန်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် ထိုဂေါတြဘူဉာဏ်ကို - စက္ခုဝိညာဏ်စသော ပဉ္စဝိညာဏဓာတ်တို့အား ပဉ္စာရုံတွင် ရှုပါရုံစသည့် အာရုံတစ်မျိုးမျိုးကို ညွှန်ပြတတ်သည်ဖြစ်၍ အာရုံကို ညွှန်ပြခြင်းကိစ္စကို ပြုလုပ်တတ်သော ကိရိယာမနောဓာတ် ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်းကဲ့သို့ - အရိယမဂ်အား နိဗ္ဗာန်ကို ညွှန်ပြတတ်သောကြောင့် အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိနှင့် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိတို့၏ အလယ်၌ ထိုဝိသုဒ္ဓိနှစ်ပါးတို့၏ လက္ခဏာမရှိသောကြောင့် အဗ္ဗေဟာရိက = ဝေါဟာရအားဖြင့် အဘယ်ဝိသုဒ္ဓိဟု မခေါ်ဝေါ်လောက်သည်သာ ဖြစ်၏။ သို့သော်လည်း - ဓမ္မာနုဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏အဆုံး အဖြစ်ဖြင့် ဝိပဿနာ၏ အသင်းအပင်း ဘက်တော်သား ဖြစ်ရကား ဝိပဿနာသောတ = ဝိပဿနာအယဉ်၌ ကျရောက်နေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာဟု = ဓမ္မာနုဂါမိနီဝိပဿနာဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းသို့ ရောက်၏။ (ဤစကားရပ်ဖြင့် ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိသို့ပင် သက်ဝင်ခြင်းကိုပါ ပြ၏။)

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃၂။ မဟာဋီ၊ ၂၄၈၃။)

သောတာပတ္တိမဂ် သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော ဤမဂ်လေးပါးတို့၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃၂။)

ထိုလေးပါးသော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့တွင် ရှေးဦးစွာ ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်ကို ပြည့်စုံ စေလိုသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အခြားတစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော ပြုဖွယ်ကိစ္စ မည်သည်ကား မရှိပြီ။ မှန်ပေသည် - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြုလုပ်သင့်သော ကိစ္စကား အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေခြင်းသည် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုအပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ပြုလုပ်ပြီးသာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၂၃၂။)

[သတိပြုရန် - ဤအပိုင်းကား သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်သက်သက်ကို အာရုံယူ၍ လက္ခဏာယာဉ် သုံးချက်ကို တစ်လှည့်စီတင်၍၊ အထူးသဖြင့် အနတ္တလက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ အသားပေး၍ ဝိပဿနာရှုနေသော အပိုင်းဖြစ်သည်။ ဤအပိုင်းတွင် အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သုဒ္ဓဝိပဿနာယာနိကပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပါက၊ ပကိဏ္ဍက သင်္ခါရတရားတို့ကို ရှုကွက်စုံအောင် ဝိပဿနာ ရှုထားပြီးဖြစ်၍၊ ဓမ္မာရုံလိုင်း အကောင်းအုပ်စု နာမ် တရားသက်သက်ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာရှုပါ။ ယင်းနာမ်တရားနှင့် ရံခါ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ မှီရာဝတ္ထု- ရုပ်တို့ကိုသာ ဦးစားပေး၍ ရုပ်တစ်လှည့် နာမ်တစ်လှည့် အဇ္ဈတ္တတစ်လှည့် ဗဟိဒ္ဓတစ်လှည့် လှည့်၍ လက္ခဏာ- ယာဉ်သုံးချက်တွင်လည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ သို့မဟုတ် မိမိအနှစ်ခြိုက်ဆုံး လက္ခဏာတစ်ခုကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုနေပါ။ ရံခါ ရှုနေသည့် ဝိပဿနာဉာဏ်ကိုလည်း တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

အကယ်၍ အသင်ယောဂီသူတော်ကောင်းသည် သမထယာနိကပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပါက မိမိရရှိထားသော ဈာန် နာမ်တရားစုတို့ကို တစ်လှည့်၊ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့၏ မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်လှည့်၊ အဇ္ဈတ္တ တစ်လှည့်

ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တွင်လည်း တစ်လှည့်စီ တင်၍ဖြစ်စေ၊ မိမိနှစ်သက်ရာ လက္ခဏာကို ဦးစားပေး၍ဖြစ်စေ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ မိမိအနှစ်ခြိုက်ဆုံး ဈာန်တစ်ခုတည်းကိုပင် ဦးစားပေး၍ အနှစ်ခြိုက်ဆုံး လက္ခဏာယာဉ် တစ်ခုကို ဦးစားပေး၍လည်း ဝိပဿနာရှုနိုင်သည်။ ရှုကွက်များကို စုံအောင်ရှုထားပြီးဖြစ်သဖြင့် မိမိနှစ်ခြိုက်ရာ သင်္ခါရတရား တစ်ခုကို ဦးစားပေး၍ ဝိပဿနာ ရှုနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ ရှုရာ၌ ဝိပဿနာရှုနေသည့် ဉာဏ်ကိုလည်း = မနောဒွါရိက ဝိပဿနာဇောဝီထိ စိတ်အစဉ် နာမ်တရားစုကိုလည်း ရံခါ ရံခါ တစ်ဖန်ပြန်၍ ဝိပဿနာရှုပါ။

ကလာပသမ္ပသနဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း အနုပဒဓမ္မဝိပဿနာ ရှုပွားနည်းဟူသော ဝိပဿနာ ရှုပွားနည်း နှစ်နည်းတို့တွင် မိမိကြိုက်နှစ်သက်ရာ နည်းလမ်းဖြင့် ဝိပဿနာ ရှုပွားသုံးသပ်နိုင်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ ဝိပဿနာရှုနေရာ၌ ဝိပဿနာစိတ်သည် အဇ္ဈတ္တတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက်ဝယ် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ အာရုံ၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေလျှင် အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရတရားတို့ကိုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရတရားတို့ကို ဝိပဿနာရှုခိုက်ဝယ် ဗဟိဒ္ဓအာရုံ၌ ယင်းဝိပဿနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေလျှင် ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားတို့ကို ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ထိုကဲ့သို့သော အချိန်အခါမျိုး၌ အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ တစ်လှည့်စီ ဝိပဿနာရှုရန် ကြိုးစားပါက သင်္ခါရအာရုံ၌ စိတ်ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေမှု သမာဓိန္ဒြေမှာ လျော့သွားတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့အပေါ်၌ လျစ်လျူရှုမှု သင်္ခါရပေက္ခာသဘောလည်း လျော့သွားတတ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ယင်း သင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို ဒုက္ခဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟု ဝိပဿနာရှုခိုက် ယင်းသင်္ခါရအာရုံ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာကပ်၍ တည်လာလျှင် ယင်းသင်္ခါရတရားတို့ကို အနတ္တဟုပင် ဆက်လက်၍ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ သမာဓိန္ဒြေနှင့် သင်္ခါရပေက္ခာ သဘော တရားတို့ မလျော့ကျသွားရန် အတွက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထိုသို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် သို့မဟုတ် ဒုက္ခအချက် သို့မဟုတ် အနတ္တအချက်ပေါ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍တည်နေသော ဝိပဿနာစိတ်သည် အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော သဒ္ဓါ ဝီရိယ သတိ သမာဓိ ပညာဟူသော ဣန္ဒြေများ စုံညီလာပြီဖြစ်သော ဝိပဿနာစိတ်ပင် ဖြစ်သည်။ ထိုဝိပဿနာစိတ်နှင့် ယှဉ်နေသော ဣန္ဒြေများကို ရင့်ကျက်သထက် ရင့်ကျက်အောင် ဆက်လက်၍ မိမိရှုနေသော ရုပ်သင်္ခါရ သို့မဟုတ် နာမ်သင်္ခါရ၏ အပျက်ကိုပင် အာရုံယူ၍ လက္ခဏာရေးသုံးတန်တွင်လည်း ရှုမြဲတိုင်းသော လက္ခဏာယာဉ် တစ်ခုခုကိုသာ စူးစိုက်၍ တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေပါ။ ထိုသို့ရှုနေသော ဝိပဿနာစိတ်သည် ဣန္ဒြေငါးပါး ညီမျှ၍ ရင့်ကျက်လာပါက ထက်မြက် လာပါက ရဲရင့်လာပါက သန့်ရှင်းလာပါက အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေတော့မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ အနုလောမဉာဏ် အဆုံးရှိသော ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုလုပ်ရမည့် လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီးသာ ဖြစ်နေပေသည်။]

ထိုသို့ ပြုသင့်ပြုထိုက်သော လုပ်ငန်းကိစ္စရပ်ကို ပြုလုပ်ပြီးသဖြင့် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သုံးကြိမ် သို့မဟုတ် နှစ်ကြိမ်သော အနုလောမဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုဉာဏ်တို့တွင် ပထမ အနုလောမဉာဏ် = ပရိကံသည် အလုံးစုံအောက် ရုန့်ရင်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမှိုက်မှောင်ကို၊

ဒုတိယ အနုလောမဉ္ဇာန် = ဥပစာသည် ထိုထက် မရုန့်ရင်းလွန်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို၊ တတိယ အနုလောမဉ္ဇာန် = အနုလုံသည် ထိုထက် မရုန့်ရင်းလွန်းသော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေနိုင်၏။ တစ်နည်းဆိုသော် အောက်သင်္ခါရပေက္ခာဉ္ဇာန်သည် ထိုထားအပ်သော အားအစွမ်းအား လျော်သဖြင့် ရုန့်ရင်း ရုန့်ရင်းကုန်သော သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟ အမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေ၏။ ထိုသို့ ကွယ်စေသည်ရှိသော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၌ မပြေးဝင်တော့ပေ၊ မတည်နေတော့ပေ၊ နှလုံးမသွင်းတော့ပေ၊ မကပ်တော့ပေ၊ မငြိတော့ပေ၊ မစပ်တော့ပေ၊ စဉ်းငယ်ရှိုင်းသော ပဒုမ္မာကြာရွက်မှ ရေကဲ့သို့ တွန့်၏ ရှို့၏ လည်၏။ ဤတ ဉ္ဇာန် အမည်ရသော ဝိပဿနာဉ္ဇာန်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသော အာရုံသည်လည်းကောင်း၊ မပြတ်မစဲ ဖြစ်သော ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္တဟူသော အာရုံသည်လည်းကောင်း ကြောင့်ကြမှု ပလိဗောဓ အဖြစ်ကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော မောဟအမိုက်မှောင်ကို ကွယ်စေအပ် ဖျောက်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပလိဗောဓအားဖြင့် ထင်လာ၏။ ထိုနောင် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား အလုံးစုံသော နိမိတ္တ ပဝတ္တဟူသော အာရုံသည် ပလိဗောဓအားဖြင့် ထင်ပြီးလတ်သော် အာသေဝနပစ္စည်းကို ရရှိသော ဒုတိယ အနုလောမဉ္ဇာန်၏ သို့မဟုတ် တတိယ အနုလောမဉ္ဇာန်၏ အဆုံး၌ ထိုဒုတိယ သို့မဟုတ် တတိယ အနုလောမဉ္ဇာန်၏ အာသေဝနသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုမှုကိုခံယူရရှိသော —

- ၁။ အနိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော သင်္ခါရနိမိတ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊
- ၂။ အပ္ပဝတ္တ = ပဝတ္တကင်းသော ပဝတ္တ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊
- ၃။ ဝိသင်္ခါရ = သင်္ခါရ မဟုတ်သော၊
- ၄။ နိရောဓ = သင်္ခါရ၏ ချုပ်ရာဖြစ်သော —

နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို အာရုံပြုလျက် ပုထုဇန့်တို့၏ အနွယ်ဇာတ်ကို = ပုထုဇန့်ဟူသော အမည်ကို၊ ပုထုဇန့်ဟူသော ဝေါဟာရကို၊ ပုထုဇန့်တို့၏ ဘုံကို = ပုထုဇန့်တို့၏ အရာကို = ပုထုဇန့်တို့၏ အခိုက်အတန့်ကို လွန်မြောက်၍ အရိယာတို့၏ အနွယ်ဇာတ်သို့ အရိယာဟူသော ဝေါဟာရသို့ အရိယာတို့၏ အဝတ္ထာဘုံသို့ သက်ဝင်လျက် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ရှေးဦးစွာ လည်ခြင်း ရှေးဦးစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း ရှေးဦးစွာ ဆင်ခြင်ခြင်း ဖြစ်၍ဖြစ်သော ပထမမဉ္ဇာန်အား အနန္တရ သမနန္တရ အာသေဝန ဥပနိဿယ နတ္ထိ ဝိဂတတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ခြောက်မျိုး ကုန်သော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေလျက် အထွတ်အထိပ် အပြီးအဆုံးသို့ ရောက်သော ဝိပဿနာ၏ ဦးထိပ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော ဧကန္တိကအဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း တစ်ဖန်ပြန်၍ မလည်လာသော ဂေါတြဘူဉ္ဇာန် သည် ဖြစ်ပေါ်၍ လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၂။)

ထိုအနုလောမဉ္ဇာန် ဂေါတြဘူဉ္ဇာန် နှစ်မျိုးတို့တွင် အနုလောမဉ္ဇာန်သည် သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာဟူသော အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာသာလျှင် စွမ်းနိုင်၏။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းငှာမူကား မစွမ်းနိုင်ပေ။ ဂေါတြဘူဉ္ဇာန်သည်ကား နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် အာရုံပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်၏။ သစ္စာလေးပါးကို ဖုံးလွှမ်းတတ်သော ကိလေသာ အမိုက်မှောင်ကို ပယ်ဖျောက်ခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်ပေ။ ထိုသို့ မစွမ်းနိုင်ခြင်းကြောင့်သာလျှင် ထိုဂေါတြဘူဉ္ဇာန်ကို အရိယမဂ်၏ အာဝဇ္ဇန်းဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။ မှန်ပေသည် - ထိုဂေါတြဘူဉ္ဇာန်သည် အာဝဇ္ဇန်းမဟုတ်သည် ဖြစ်ငြားသော်လည်း အာဝဇ္ဇန်းအရာ၌ တည်၍ - “ဤသို့ ဖြစ်လေလော့ = အနုလောမဉ္ဇာန်တို့သည် သင်္ခါရကို အာရုံပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ သင်္ခါရကို အာရုံမပြုမူ၍ ငါကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်လေလော့”ဟု အရိယမဂ်အား အမှတ်သညာကိုပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်၍ ချုပ်၏။ အရိယမဂ်သည်လည်း

ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် ပေးအပ်သော အမှတ်သညာကို မလွှတ်မူ၍သာလျှင် အကြားမရှိသော နာမ်သန္တတိ အစဉ်၏အစွမ်းဖြင့် ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သို့ အစဉ်လိုက်လျက် ထိုဂေါတြဘုဉာဏ်သည် အာရုံပြုအပ်သော နိဗ္ဗာန်ကို ပင်လျှင် အာရုံပြုလျက် မဖောက်မထွင်းဖူးသေးသော မခွဲမစိတ်ဖူးသေးသော လောဘအတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲကို ဖောက်ထွင်းလျက်သာလျှင် ခွဲစိတ်လျက်သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်၍လာ၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၃-၃၁၄။)

ထိုအရိယမဂ်သည် လောဘအတုံးအခဲစသည်တို့ကို ဖောက်ထွင်းခြင်းကိုသာလျှင် သက်သက်ပြုသည်ကား မဟုတ်သေး၊ စင်စစ်သော်ကား လာမည့်အနာဂတ် ပထမဘဝမှ စ၍ ဖြစ်လတ္တံ့သော မသိအပ်သော အစရှိသော သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော သမုဒ္ဒရာရေကို ခြောက်ခန်းစေ၏။ အလုံးစုံသော အပါယ်တံခါးတို့ကို ပိတ်၏။ သဒ္ဓါ သီလ ဟိရိ ဩတ္တပ္ပ သုတ စာဂ ပညာဟူသော သူတော်ကောင်းဥစ္စာ (၇)ပါးတို့၏ မျက်မှောက်၌ ပြီးစီးပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်ကို ပြု၏။ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော အင်္ဂါ (၈)ပါးရှိသော မိစ္ဆာမဂ်ကို ပယ်စွန့်၏။ ပါဏာတိပါတ စသော ငါးပါးသော ဘေးရန်၊ (၂၅)ပါးသော ဘေးဆိုးကြီးတို့ကို ငြိမ်းစေ၏။ သဗ္ဗညုသမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ ရွှေရင်တော်နှစ် သားတော်စစ် သမီးတော်စစ်၏ အဖြစ်သို့ ဆောင်ပို့၏။ ထိုမှတစ်ပါးကုန်သော အရာမက များပြားကုန်သော ရတနာ သုံးပါး၌ သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းစသော အာနိသင်တို့ကိုလည်း ရခြင်းငှာ ဖြစ်ပေ၏။ ဤသို့လျှင် များစွာသော အကျိုးအာနိသင်ကို ပေးတတ်သော သောတာပတ္တိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် သောတာပတ္တိမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၄-၃၁၅။)

သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်

ဤသောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ထိုသောတာပတ္တိမဂ်စိတ်၏သာလျှင် အကျိုးဖြစ်ကုန်သော နှစ်ကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း၊ သုံးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ မှန်ပေသည် — လောကုတ္တရာ ကုသိုလ်တို့၏ မိမိဖြစ်ပြီးသည်၏ အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်သာလျှင် —

“သမာဓိမာနန္တရိကညမာဟု” (ခု၊ ၁၅။)

= ယင်းအရိယမဂ်နှင့် တွဲဖက်ယှဉ်ဘိ သမာဓိတရားတော်မြတ်ကို မိမိကွယ်ပ အခြားမဲ့ကာလ၌ မုချဆတ်ဆတ် အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးတရားကို ပေးတတ်၏ဟူ၍ ဘုရားရှင်တို့သည် ဟောကြားတော်မူကုန်၏ - ဟု လည်းကောင်း၊

ဒန္တ အာနန္တရိကံ ပါပုဏာတိ အာသဝါနံ ခယာယ။ (အံ၊ ၁၄၆၇။)

= အာသဝေါတရားတို့၏ ကုန်ခြင်းငှာ ဖြည်းဖြည်းနှေးနှေး မိမိ၏ အခြားမဲ့၌သာလျှင် ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်ဟူသော အကျိုးရှိသော အရိယမဂ်သို့ ရောက်ရှိ၏ - ဟု လည်းကောင်း —

ဤသို့စသော စကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

အချို့သော ကေစိဆရာတို့သည်ကား တစ်ကြိမ် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ် သို့မဟုတ် လေးကြိမ်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်နိုင်ကုန်၏ဟု ဆိုကြ၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ စကားကို မယူအပ်သည်သာတည်း။ အကြောင်းမူ အာသေဝနပစ္စည်းကို ရရှိသော အနုလောမဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဂေါတြဘုဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုကြောင့် အလုံးစုံတို့အောက် ယုတ်သော အဖို့၌ ဖြစ်သော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် နှစ်ကြိမ်သော အနုလုံစိတ်တို့သည် ဖြစ်သင့်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် - တစ်ကြိမ်သော အနုလုံသည် အာသေဝနပစ္စည်းကို မရရှိနိုင်။ တစ်ဖန် တစ်ခုသော

အာဝဇ္ဇန်းရှိသော ဝီထိသည် ခုနစ်ချက်သော စိတ် အတိုင်းအရှည် ရှိ၏။ (အလွန်ဆုံးအားဖြင့် ဇောတို့သည် ခြောက်ကြိမ် ခုနစ်ကြိမ်သာ ဖြစ်ကုန်၏ဟူလို။) ထို့ကြောင့် အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ အနုလုံ နှစ်ကြိမ် တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ သုံးကြိမ်မြောက်သော ဂေါတြဘုဇောသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ လေးကြိမ် မြောက်သော အရိယမဂ်စိတ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ သုံးကြိမ်ကုန်သော အရိယဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

အကြင်ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် သန္တာန်၌ အနုလုံ သုံးကြိမ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ လေး- ကြိမ်မြောက်သော ဂေါတြဘုသည်၊ ငါးကြိမ်မြောက်သော အရိယမဂ်စိတ်သည်၊ နှစ်ကြိမ်ကုန်သော အရိယဖိုလ် စိတ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထို့ကြောင့် နှစ်ကြိမ် သုံးကြိမ်ကုန်သော ဖိုလ်စိတ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

ကေစိဆရာတို့ကား အကြင်ယောဂီပုဂ္ဂိုလ်အား အနုလုံ လေးကြိမ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်အံ့။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်အား ငါးကြိမ်မြောက် ဂေါတြဘု၊ ခြောက်ကြိမ်မြောက် အရိယမဂ်စိတ်၊ တစ်ကြိမ်သော အရိယဖိုလ်စိတ် ဖြစ်၏ဟု ဆိုကြကုန်၏။ ထိုကေစိဆရာတို့၏ စကားကိုကား အနှစ်သာရအားဖြင့် မယုံကြည်အပ်ပေ။ အကြောင်းမူ — လေးကြိမ်မြောက်လည်းကောင်း၊ ငါးကြိမ်မြောက်လည်းကောင်း အပ္ပနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်၏။ ထိုငါးကြိမ်ထက် အလွန် အပ္ပနာ၏အစွမ်းအားဖြင့် မဖြစ်။ ဘဝနှင့် နီးကပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်းဟု ပယ်အပ်၏။ ထို့ကြောင့် ကေစိဝါဒကို အနှစ်သာရအားဖြင့် မယုံကြည်အပ်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၅။)

ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော ပထမမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အရိယဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းမျှဖြင့်သာလျှင် ဤ ယော- ဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပန်မည်သော နှစ်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေသည်။ သိကြားမင်း အဖြစ် စကြာဝတေးမင်းအဖြစ် အစရှိသော မေ့လျော့ခြင်း၏ အရာသို့ ရောက်၍ ပြင်းစွာ မေ့လျော့သည် ဖြစ်ငြား သော်လည်း ခုနစ်ကြိမ် နတ်ပြည်တို့၌လည်းကောင်း လူ့ပြည်တို့၌လည်းကောင်း အဖန်တလဲလဲ ပြေးသွား၍ ဆင်းရဲ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ပေ၏။ အရိယဖိုလ်စိတ်၏ အဆုံး၌ တစ်ဖန် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ စိတ်သည် ဘဝသို့ သက်၏။ ထိုဘဝသို့ သက်သည်မှနောက်၌ ဘဝပြတ်ခြင်းကြောင့် အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်- ခြင်းငှာ မနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုမနောဒွါရာဝဇ္ဇန်းသည် ချုပ်ပြီးလတ်သော် အစဉ်အတိုင်း အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ခုနစ်ကြိမ်သော ဇောတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသည်ကား အရိယမဂ်ကို ဆင်ခြင်သော ပစ္စဝေက္ခဏာဝီထိတည်း။ တစ်ဖန် ဘဝသို့သက်၍ ထိုနည်းဖြင့်သာလျှင် အရိယဖိုလ်စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းငှာ အာဝဇ္ဇန်း စသည်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ယင်းအာဝဇ္ဇန်းနှင့် ဇောစိတ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း- ကြောင့် ဤသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် —

၁။ မဂ်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

၂။ ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

၃။ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

၄။ ပယ်ပြီးကိလေသာမှ ကြွင်းသော မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

၅။ နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်သည် မည်၏။

ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် “ငါသည် ဤမဂ်ဖြင့် လာခဲ့၏တကား” ဟု ဤသို့ မဂ်ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါသည် ဤအကျိုးအာနိသင်ကို ရအပ်၏” ဟု ဖိုလ်ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါသည် ဤမည်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်ပြီ” - ဟု ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်၏။ ထိုနောင်မှ “ငါအား ဤမည်သော ကိလေသာတို့သည် ကြွင်းကုန်သေး၏” - ဟု အထက် အရိယမဂ် သုံးပါးအပေါင်းသည် ပယ်သတ်ထိုက်ကုန်သော

ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်၏။ အဆုံး၌လည်း “ငါသည် ဤတရားကို အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိအပ်ပြီ”ဟု သေခြင်း ကင်းသော အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ဆင်ခြင်၏။ ဤသို့လျှင် သောတာပန်ဖြစ်သော အရိယသာဝက၏သန္တာန်၌ ငါး- ကြိမ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ငါးကြိမ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ထို့အတူ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ် အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း ငါးကြိမ်စီသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏။ အထူးမှာ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား ကြွင်းသော ကိလေသာကို ဆင်ခြင်ခြင်းမည်သည် မရှိပြီဟု မှတ်ပါ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာ လေးမျိုးသာ ဖြစ်နိုင်သည် ဟုလို။) ဤသို့လျှင် အားလုံးပေါင်းသော် (၁၉)မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့သည် ရှိကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၅-၃၁၆။)

ဤသို့ ဖော်ပြခြင်းကား ဥက္ကဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ = အလွန်ဆုံး အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ဖော်ပြခြင်းတည်း။ မှန်ပေသည် ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်း၊ မပယ်ရသေးသော ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်- ခြင်းသည် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်တို့အားလည်း ဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။ မဖြစ်သည်လည်း ရှိ၏။ မှန်ပေသည် — ထိုသို့ ပယ်ပြီးသော ကိလေသာ ကြွင်းသော ကိလေသာတို့ကို ဆင်ခြင်ခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်သည် အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်၏။ အချို့သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်။ ထိုကြောင့် ထိုသို့ ဆင်ခြင်ခြင်း၏ မရှိခြင်းကြောင့် ပင်လျှင် မဟာနာမ် သာကီဝင်မင်းသားကြီးသည် မြတ်စွာဘုရားကို “ဘုန်းတော်ကြီးမြတ်တော်မူသော မြတ်စွာ- ဘုရား . . . အကြင်မပယ်အပ်သေးသော ကိလေသဓမ္မဖြင့် တပည့်တော်၏ ကုသိုလ်စိတ်ကို ရံခါ လောဘတရား တို့သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ ဒေါသတရားတို့သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ မောဟတရားတို့- သည်လည်း ကုန်စေ၍ တည်ကုန်၏။ တပည့်တော်၏ အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ ထိုမပယ်အပ်သေးသော ကိလေသဓမ္မ သည် အဘယ်မည်သော ကိလေသဓမ္မပါနည်း”ဟု မေးလျှောက်၏။ (မ၊ ၁၊ ၁၂၆။) ဤအလုံးစုံသော သုတ်ကို အကျယ်အားဖြင့် သိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၆။)

ဤအထက်ပါ အဆိုအမိန့်တို့ကား ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်တို့တည်း။ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ စူဠဒုက္ခက္ခန္ဓသုတ္တန် (မ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၆၆။) အဖွင့်၌ကား ဤသို့လည်း ဖွင့်ဆိုထား၏။ —

သာ ပန န သဗ္ဗေသံ ပရိပုဏ္ဏာ ဟောတိ။ ဧကော ဟိ ပဟိနကိလေသမေဝ ပစ္စဝေက္ခတိ၊ ဧကော အဝသိဋ္ဌကိလေသမေဝ၊ ဧကော မဂ္ဂမေဝ၊ ဧကော ဖလမေဝ၊ ဧကော နိဗ္ဗာနမေဝ။ ဣမာသု ပန ပဉ္စသု ပစ္စဝေက္ခဏာသု ဧကံ ဝါ ဒွေ ဝါ နော လဒ္ဓံ န ဝဋ္ဋန္တိ။ ဣတိ ယဿ ပစ္စဝေက္ခဏာ န ပရိပုဏ္ဏာ၊ တဿ မဂ္ဂဝဇ္ဇကိလေသပဏ္ဏတ္တိယံ အကောဝိဒတ္တာ ဧဝံ ဟောတိ။ (မ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၆၆။)

ထိုပစ္စဝေက္ခဏာသည် အလုံးစုံသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အမြဲဧကန် အပြည့်အစုံ မဖြစ်ပေ။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ပယ်ပြီး ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ကြွင်းသော မပယ်ရသေးသော ကိလေသာကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မဂ်ကိုသာလျှင် ဆင်- ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ဖိုလ်ကိုသာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ တစ်ဦးသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် နိဗ္ဗာန်ကို သာလျှင် ဆင်ခြင်၏။ ဤငါးမျိုးကုန်သော ပစ္စဝေက္ခဏာတို့တွင် တစ်မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော ပစ္စဝေက္ခဏာကိုသော်လည်းကောင်း ရရှိခြင်းငှာ သင့်ကုန်၏။ ဤသို့လျှင် အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်အား ပစ္စဝေက္ခဏာ ငါးမျိုးတို့သည် မပြည့်စုံကုန်၊ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့၏ အမည်နာမ ပညတ်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု မရှိသောကြောင့် ဤသို့ မပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်ရပေသည်။ (မ၊ ၄၊ ၁၊ ၃၆၆။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာအလိုအားဖြင့် ပစ္စဝေက္ခဏာ ငါးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးကိုဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးကိုဖြစ်စေ ဧကန်ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် မည်သည့် ပစ္စဝေက္ခဏာဟု အတိအကျကား မဆိုပေ။ ပယ်ပြီး ကိလေသာ၊

မပယ်ရသေးသော ကိလေသာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန် — ဤငါးမျိုးတို့တွင် တစ်မျိုးကို ဖြစ်စေ၊ နှစ်မျိုးကို ဖြစ်စေ ဧကန် ဆင်ခြင်ရမည် ဖြစ်သည်။ သို့သော် အရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့၏ အမည်နာမ ပညတ်၌ လိမ္မာကျွမ်းကျင်မှု မရှိသောကြောင့် ဤသို့ မပြည့်စုံခြင်း ဖြစ်ရသည်ဟူသော နောက်စကားကို ထောက် ရှုပါက ယေဘုယျအားဖြင့် ပယ်ပြီးကိလေသာ မပယ်ရသေးသော ကိလေသာတို့ကိုသာ မဆင်ခြင်မိခြင်းဖြစ်သည်။ မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်တို့ကိုကား အများအားဖြင့် ဆင်ခြင်မိကြသည်သာဟု အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့် နှိုင်း- နှော၍ ယူရန် ရှိပေသည်။

ဒုတိယမဏ္ဍပ်ပိုင်း

တစ်ဖန် ဤသို့ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် ဆင်ခြင်ပြီး၍ သောတာပန်ဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌ပင်လျှင်မူလည်း နေလျက်၊ တစ်ပါးသောအခါ၌မူလည်း တစ်နေရာရာတွင် နေလျက် အားကောင်း မောင်းသန်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့ကို ခေါင်းပါးစေခြင်းငှာလည်းကောင်း၊ နှစ်ခုမြောက်သော သကဒါဂါမိ ဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်း ရရှိခြင်းငှာလည်းကောင်း ဝိပဿနာဘာဝနာ၌ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လပယောဂကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်း၍ ယင်းဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ရုပ် ဝေဒနာ သညာ သင်္ခါရ ဝိညာဏ်ဟူသော ခန္ဓာငါးပါးနည်းအရ ငါးမျိုးပြားသော ထိုသင်္ခါရ တရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် လက္ခဏာရေးသုံးတန်ကို စူးစမ်းသည်၏ အစွမ်းဖြင့် အပြန်ပြန် အလှန်လှန် သုံးသပ်၏။ ဆင့်ကာ ဆင့်ကာ အဖန်တလဲလဲ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာအစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသောနည်းဖြင့် ကျင့်သော ထိုသောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်အား ဥဒယ- ဗ္ဗယဉာဏ် စသည်တို့ကို ဖြစ်စေခြင်း၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူတဉာဏ်တို့သည် တစ်နည်း အနုလောမဉာဏ် ဝေါဒါနဉာဏ် တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘူနှင့်တူသော ဝေါဒါန၏ အခြားမဲ့၌ သကဒါဂါမိမဂ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုသကဒါဂါမိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် သကဒါဂါမိမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ်- ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌လည်း ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းသာလျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိအပ်ကုန်၏။ ဤမျှဖြင့် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **သကဒါဂါမိ** မည်၏။ လေးယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်၏။ တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဤလောကသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်လာ၍ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သကဒါဂါမိ ဖိုလ်သို့ ရောက်သည်မှ နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာကား ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်တည်း။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၆-၃၁၇။)

ကိလေသာ ခေါင်းပါးမှု

အားကောင်းမောင်းသန်သော ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ ခေါင်းပါးမှုကို အဘယ်သို့သော အကြောင်းဖြင့် သိအပ်ပါသနည်းဟူမူ —

၁။ ရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြားသာ ဖြစ်သဖြင့်လည်းကောင်း၊

၂။ စိတ်အစဉ်တွင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်အနေဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား ထကြွ ဖြစ်ပေါ်လာမှု ပရိယုဋ္ဌာနသဘော နှံ့ညံ့သည်၏အဖြစ် အားပျော့သည်၏ အဖြစ်ဖြင့်လည်းကောင်း —

ဤနှစ်မျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ကာမရာဂ ဗျာပါဒတို့၏ ခေါင်းပါးသည်၏ အဖြစ် ကျဲပါးသည်၏ အဖြစ် သေးသိမ်နှံ့ညံ့သည်၏အဖြစ်ကို သိအပ်ပေ၏ ဟူပေ။ သံသရာဝဋ်သို့ အစဉ်လမ်းလျှောက်နေသော လူ- များစု၏ သန္တာန်၌ ကိလေသာတို့သည် အမြဲမပြတ် ဖြစ်နေကြကုန်သကဲ့သို့ သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ကိလေသာ-

တို့သည် အမြဲမပြတ် မဖြစ်ကြကုန်။ ရံခါရံခါ ကြိုးကြားကြိုးကြား၌သာလျှင် ကျသော ပါးသော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကုန်၏။ ထိုသို့ ရံခါ ကြိုးကြား ကျပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်သော်လည်း နှိပ်နင်းကုန်လျက် ဖုံးလွှမ်းကုန်လျက် အမိုက်မှောင်ကို ပြုကုန်လျက် အရမ်းမဲ့ မဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်။ စင်စစ် အားဖြင့်သော်ကား သောတာပတ္တိမဂ် သကဒါဂါမိမဂ်ဟူသော နှစ်ပါးသော မဂ်တို့ဖြင့် ပယ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်-ကြောင့် အလွန်နံ့ကုန်သည် ကျပါးသော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ဤသို့ ဖြစ်မှုကို ကြည့်၍ ခေါင်းပါးမှုကို သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၇။)

ဂေါတြဘူ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်၏ ရှေး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်ကို ပုထုဇန်အနွယ်ကို နှိပ်နင်းခြင်းကြောင့် လည်းကောင်း၊ အရိယအနွယ်ကို ပွားစေခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း မုချအားဖြင့် ဂေါတြဘူဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ဤသကဒါဂါမိမဂ်၏ ရှေး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်ကိုကား ထိုဂေါတြဘူအစစ်နှင့် တူသောကြောင့် ပရိယာယ်အားဖြင့် သဒိဿပစာရအားဖြင့် ဂေါတြဘူဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ အဘယ်ကြောင့် ဝေါဒါနိဟူ၍ ဆိုအပ်သနည်းဟူမူ - အချို့သော သံကိလေသမှ စင်ကြယ်သောကြောင့်လည်းကောင်း၊ စင်စစ် စင်ကြယ်စွာသော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် လည်းကောင်း **ဝေါဒါနိ**ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ ထို့ကြောင့် ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ —

အနုလောမံ ဝေါဒါနဿ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (အဘိ၊ ၁၊ ၁၃၈။)

အနုလောမဉာဏ်သည် ဝေါဒါနအား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (အဘိ၊ ၁၊ ၁၃၈။)

ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ယင်းသို့ ဝေါဒါနဿ မုချအမည်ဖြစ်ခဲ့သော် ဝေါဒါနနန္တရံ = ဝေါဒါန၏ အခြားမဲ့၌ဟု မဆိုမူ၍ ဂေါတြဘူအနန္တရံ = ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ဟု အဘယ်ကြောင့် အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ အဋ္ဌကထာ၌ ဖွင့်ဆိုရပါသနည်းဟူမူ — ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် ဂတိသို့လိုက်၍ ဖွင့်ဆိုသည်ဟူပေ။

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၆၅)၌ ဥပ္ပါဒစသည်ကို လွှမ်းမိုးခြင်းအနက်ကို စွဲမှီ၍ “ရှစ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘူ တရားတို့သည် သမာဓိ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ ဆယ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘူတရားတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏” — ဤသို့စသည့် စကားရပ်တို့၌ ဂေါတြဘူဟူသော အမည်ဖြင့်သာလျှင် ဤ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်စသည်တို့၏ ရှေး၌ရှိသော ဉာဏ်၏ အမည်သည် လာရှိပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ ကျမ်း၌လည်း ဂေါတြဘူအနန္တရံ = ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ ဟူ၍ ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၇-၄၈၈။)

တစ်ကြိမ်သာ ပြန်လာသူ = သကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်

အထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ စကားရပ်တွင် တစ်ကြိမ်သာလျှင် ဤလူ့လောကသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် လာ၍ ဝဋ်ဒုက္ခ၏ အဆုံးကို ပြုခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်သူဖြစ်၍ **သကဒါဂါမိ**မည်ကြောင်း ဖော်ပြချက်မှာ သကဒါဂါမိ ပုဂ္ဂိုလ် ငါးမျိုးတို့တွင် လေးမျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို ကြဉ်ဖယ်၍ တစ်မျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်ကိုသာလျှင် ယူထားခြင်း ဖြစ်၏။

- ၁။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ဤလူ့ပြည်လောက၌ သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။
- ၂။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ နတ်ပြည်လောက၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။

- ၃။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ထိုနတ်ပြည်လောက၌ ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။
- ၄။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်သည် နတ်ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီး၍ ဤ လူ့ပြည်လောက၌ တစ်ဖန် ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ပြီး၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။
- ဤလေးမျိုးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့ကို မယူဘဲ —
- ၅။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဤလူ့ပြည်လောက၌ သကဒါဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိပြီး၍ တစ်ဖန် နတ်ပြည်လောက၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်၍ နတ်ပြည်လောက၌ အသက်ထက်ဆုံးနေ၍ တစ်ဖန် ဤလူ့ပြည်လောက၌ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်၍ ဤလူ့ပြည်မှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၏။ —
- ဤပုဂ္ဂိုလ်တစ်မျိုးကိုသာလျှင် ဤဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၌ ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ဟု သိရှိပါလေ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၈။)

တတိယမဏ္ဍကပိုင်း

ဤသကဒါဂါမိဖိုလ်နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဇောဝီထိများ ကျပြီး၍ မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်စသည်တို့ကို ထိုက်သလို ဆင်ခြင်ပြီးလတ်သော် သကဒါဂါမိဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌မူလည်းနေလျက်၊ တစ်ပါး-သောအခါ၌မူလည်း ထိုနေရာ၌ ဖြစ်စေ အခြားသောနေရာ၌ ဖြစ်စေ နေလျက် သကဒါဂါမိမဂ်ဖြင့် ခေါင်းပါးစေအပ်ပြီးသော ကာမရာဂသံယောဇဉ် ပဋိသန္ဓေသံယောဇဉ်တို့ကို အကြွင်းမဲ့ပယ်သတ်ခြင်းငှာ သုံးခုမြောက်သော တတိယ အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်းငှာ ဝိပဿနာ၌ အားထုတ်ခြင်း လုံ့လကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစု၍ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ တေဘူမကသင်္ခါရတရား အပေါင်းကိုပင်လျှင် အနိစ္စ ဒုက္ခ အနတ္တဟူ၍ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ်နယ်ချေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဆုံးသည် တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်း ဖြစ်စေမှုကို ဆိုလိုသည်။) ဤသို့သောနည်းဖြင့် ကျင့်နေသော ထိုသကဒါဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား ရှေး၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ် ဂေါတြဘူ (= ဝေါဒါနိ) ဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘူ (= ဝေါဒါနိ) ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ **အနာဂါမိမဂ်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအနာဂါမိမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် အနာဂါမိမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၇။)

ဤအနာဂါမိမဂ်ဉာဏ်၏လည်း အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိရှိပါလေကုန်။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည်ရှိသော အနာဂါမိမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အနာဂါမိဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဗြဟ္မာပြည်၌ ကိုယ်ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း = ဩပပါတိက = ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေသာရှိသော ထိုဗြဟ္မာ့ဘုံ၌ သို့မဟုတ် သုဒ္ဓါဝါသဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလေ့ရှိသော ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့် ဤကာမဘဝသို့ တစ်ဖန် မပြန်လာသော သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းအားဖြင့် ဤကာမလောကဓာတ်သို့ တစ်ဖန် မလာခြင်းကြောင့် **အနာဂါမိ** မည်သော ခြောက်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေ၏။ ထိုသို့ အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်သည်မှ နောက်၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဖြစ်ပုံသည် ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်းသာတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၇။)

ပဋိသန္ဓေ၏ အစွမ်းဖြင့်သာ ထိုဗြဟ္မာ့ပြည်မှ ဤကာမဘုံသို့ မလာခြင်း သဘောရှိ၏။ ဘုရားအား ဖူးမြော်ရန် တရားတော်ကို နာယူရန် ဟူသော အကျိုးတရားများအတွက်ကား ဤလူ့လောက အပါအဝင်ဖြစ်သော

ကာမလောကသို့ လာရောက်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သနင်္ကမာရဗြဟ္မာတို့ကဲ့သို့ သုဓမ္မာဓမ္မသဘင်တွင် တရားဟောရန် အတွက်လည်း ကာမလောကသို့ လာရောက်သည်သာ ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၈၈-၄၈၉။)

ခတုတ္ထမဂ်ဖိုလ် = အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်

ဤသို့လျှင် ပစ္စဝေက္ခဏာဇောဝီထိတို့ဖြင့် မဂ် ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်စသည်တို့ကို ထိုက်သလို ဆင်ခြင်ပြီးသော် အနာဂါမ်ဖြစ်ပြီးသော ထိုအရိယသာဝကသည် ထိုနေရာ၌မူလည်း နေလျက်၊ တစ်ပါးသော အခါ၌မူလည်း ထိုနေရာ၌ဖြစ်စေ အခြားသော နေရာ၌ဖြစ်စေ နေလျက် ရူပဘုံ၌ တပ်မက်တတ်သော ရူပရာဂ၊ အရူပဘုံ၌ တပ်မက်တတ်သော အရူပရာဂ၊ မာန၊ ဥဒ္ဒစ္စ၊ အဝိဇ္ဇာဟု ဆိုအပ်ကုန်သော အထက်ပိုင်း ဥဒ္ဒမ္မာဂိယသံယောဇဉ် ငါးပါးတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ခြင်း အကျိုးငှာ လေးခုမြောက်သော အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိခြင်းငှာ ဝိပဿနာ၌ အားထုတ်ခြင်းလုံ့လကို ပြု၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဣန္ဒြေ ဗိုလ် ဗောဇ္ဈင်တို့ကို ပေါင်းစု၍ ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေလျက် ထိုရုပ်နာမ်ဓမ္မ တေဘူမက သင်္ခါရတရားအပေါင်းကိုပင်လျှင် ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သုံးသပ် နယ်ချေ၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်ကို အဖန်ဖန် ဖြစ်စေ၏။ ဝိပဿနာအစဉ်သို့ သက်ဝင်၏။ (ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ် ဆုံးသည်တိုင်အောင် အစဉ်အတိုင်းကျင့်၏ ဟူလို။) ဤသို့သောနည်းဖြင့် ကျင့်နေသော ထိုအနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်အား ရှေး၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်၏ အဆုံး၌ တစ်ခုသော အာဝဇ္ဇန်းဖြင့် အနုလောမဉာဏ်၊ ဂေါတြဘု = ဝေါဒါန်ဉာဏ်တို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ်သော် ဂေါတြဘု = ဝေါဒါန်ဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ပင်လျှင် **အရဟတ္တမဂ်**သည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ထိုအရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် **အရဟတ္တမဂ်၌ ဖြစ်သောဉာဏ်** မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၁၇-၃၁၈။)

ဤအရဟတ္တမဂ်၏လည်း အခြားမဲ့၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော နည်းအတိုင်းပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်စိတ်တို့ကို သိပါလေကုန်။ ဤမျှ အတိုင်းအရှည် ရှိသော အရဟတ္တမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တဖိုလ်၏ ဖြစ်ခြင်းဖြင့်သာလျှင် ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် **ရဟန္တာ**မည်သော ရှစ်ယောက်မြောက်သော အရိယပုဂ္ဂိုလ် ဖြစ်ပေသည်။

- ၁။ မဟာဒီကာသဝ = ပူဇော်အပ် ကြီးမြတ်သော အာနုဘော်ရှိသော အာသဝေါ ကုန်ပြီးသော၊
- ၂။ အန္တိမ ဒေဟဓာရီ = အဆုံးစွန်သော ခန္ဓာကိုယ်ကို ဆောင်တတ်သော၊
- ၃။ ဩဟိတဘာရ = ချထားအပ်ပြီးသော ခန္ဓာဝန်၊ ကိလေသာဝန်၊ အဘိသင်္ခါရဝန်ရှိသော၊
- ၄။ အနုပ္ပတ္တသဒတ္တ = အစဉ်အတိုင်း ရောက်အပ်ပြီးသော အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော မိမိအကျိုးရှိသော၊
- ၅။ ပရိက္ခိဏဘဝသံယောဇန = ကုန်ပြီးသော ဆယ်ပါးသော ဘဝသံယောဇဉ်ရှိသော၊
- ၆။ သမ္မာဒညာဝိမုတ္တ = ခန္ဓာ စသည်တို့၏ သဘောကို အသင့်အားဖြင့် သိပြီး၍ အထူးသဖြင့် လွတ်ပြီးသော၊
- ၇။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ = နတ်နှင့် တကွသော သတ္တလောက၏ မြတ်သော အလှူဝတ္ထုကို ခံယူထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး ပုဂ္ဂိုလ်မြတ် ဖြစ်ပေသည်။

ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အရိယမဂ်လေးပါးတို့နှင့် ယှဉ်သော ဉာဏ်သည် **ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ** မည်ပေသည်။

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး ပြည့်စုံပြီ

ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် အကျယ်ရှုပွားသည့် အပိုင်း အထိ —

၁။ သမုဒယဓမ္မာနုပဿီ - အရ သမုဒယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း၊

၂။ ဝယဓမ္မာနုပဿီ - အရ ဝယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း၊

၃။ သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿီ - အရ သမုဒယ-ဝယသဘောကို ရှုပုံကိုလည်းကောင်း အသေးစိတ် ဖော်ပြခဲ့၏။

ထိုဥဒယဗ္ဗယ အကျယ်ရှုပွားပုံ၏ နောက်ပိုင်းဝယ် ဥပက္ကိလေသ အညစ်အကြေးတို့မှ လွတ်မြောက်သွားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်းမှ စ၍ ဤအရဟတ္တဖိုလ်တိုင်အောင် ဖော်ပြအပ်သော အဆင့်ဆင့် ရှုပွားပုံ စနစ်တို့ကား အောက်ပါ သတိပဋ္ဌာန်ဒေသနာတော်တို့၏ အသေးစိတ် ရှုကွက်တို့သာ ဖြစ်ကြပေသည်။

၁။ အတ္ထိ ကာယောတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၁။)

၂။ အတ္ထိ ဝေဒနာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဝေဒနာသု ဝေဒနာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၅-၇၆။)

၃။ အတ္ထိ စိတ္တန္တိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု စိတ္တေ စိတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၆။)

၄။ အတ္ထိ ဓမ္မာတိ ဝါ ပနဿ သတိ ပစ္စုပဋ္ဌိတာ ဟောတိ ယာဝဒေဝ ဉာဏမတ္တာယ ပဋိဿတိမတ္တာယ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ၊ န စ ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ ဧဝမ္ပိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ (မ၊၁၊၇၈။)

၁။ ထို့ပြင် “ရုပ်အပေါင်းသည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှု ထင်လှ၏။ ထိုသတိသည် ရုပ်အပေါင်းကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာ သာလျှင် ဖြစ်၏။ ရုပ်အပေါင်းကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန်တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟု စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ရုပ်အပေါင်းကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ၊၁၊၇၁။)

၂။ ထို့ပြင် “ဝေဒနာသည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှု ထင်လှ၏။ ထိုသတိသည် ဝေဒနာကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်

ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ဝေဒနာတို့၌ ဝေဒနာတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ၊၁၊၇၅-၇၆။)

၃။ ထို့ပြင် “စိတ်သည်သာလျှင် ရှိ၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှုထင်လှာ၏။ ထိုသတိသည် စိတ်ကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ စိတ်ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့်ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီတွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် စိတ်၌ စိတ်ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ၊၁၊၇၆။)

၄။ ထို့ပြင် “ဓမ္မသဘောတရားတို့သည်သာလျှင် ရှိကုန်၏”ဟု ထိုရဟန်း၏ သန္တာန်၌ သတိသည် ရှေးရှုတည်၏ = ရှေးရှုထင်လှာ၏။ ထိုသတိသည် ဓမ္မသဘောတရားကို အဖန်ဖန် ရှုတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ဓမ္မသဘောတရားကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သတိ၏ အဆင့်ဆင့် တစ်ဖန် တိုးပွားခြင်းငှာသာလျှင် ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့ဖြင့် မမှီ-တွယ်မှု၍လည်း နေ၏။ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတည်းဟူသော လောက၌ တစ်စုံတစ်ခုသော တရားကိုမျှ တစ်စုံတစ်ခုသော စွဲလမ်းဖွယ်ကိုမျှ “ငါ-ငါ့ဟာ”ဟူ၍ စွဲလည်း မစွဲလမ်းတော့ပေ။ ရဟန်းတို့ . . . ဤသို့လည်း ရဟန်းသည် ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ ဓမ္မသဘောတရားတို့ကို အကြိမ်ကြိမ် ရှုလေ့ရှိသည် ဖြစ်၍ နေလေ၏။ (မ၊၁၊၇၈။)

ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇) ပါး

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး၊ သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါး၊ ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး၊ ဣန္ဒြေ ငါးပါး၊ ဗိုလ် ငါးပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး၊ ဖြူစင်မြင့်မြတ်သော အရိယမဂ္ဂင် ရှစ်ပါး - အားလုံးပေါင်းသော် ဤ (၃၇)ပါးကုန်သော တရားတို့သည် သစ္စာလေးပါးကို သိတတ်သောကြောင့် ဗောဓဟူ၍ ရအပ်သောအမည်ရှိသော အရိယမဂ်၏ အကူအမြှောက် လက်ဆောင် အသင်းအပင်း၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော အသင်းအပင်း အဖြစ်၌ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ မည်ကုန်၏။

သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး — ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မ အာရုံတို့၌ ပြေးသွား သက်ဝင်၍ အသုဘအခြင်းအရာ ဒုက္ခအခြင်းအရာ အနိစ္စအခြင်းအရာ အနတ္တအခြင်းအရာကို ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကပ်၍ တည်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် (သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာကို ပယ်ခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်) သတိသည်ပင်လျှင် သတိပဋ္ဌာန် မည်ပေသည်။

ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ လောကီဝိပဿနာဉာဏ် ဖြစ်ခိုက်၌ အထူးထူးသော စိတ်တို့၌ ရအပ်ကုန်၏။ ရရှိပုံမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

- ၁။ အာနာပါနပဗ္ဗ = အာနာပါနကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၂။ ဣရိယာပထပဗ္ဗ = ဣရိယာပုထ်ကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၃။ သမ္ပဇဉပဗ္ဗ = သတိသမ္ပဇဉ်ပိုင်းဆိုင်ရာကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
- ၄။ ပဋိကူလမနသိကာရပဗ္ဗ = ရွံရှာစက်ဆုပ်ဖွယ် ပဋိကူလသဘောကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း၊

- ၅။ ဓာတုမနသိကာရပဗ္ဗ = ဓာတ်ကို နှလုံးသွင်းရှုပွားသည့် အပိုင်း၊
၆-၁၄။ နဝသိဝထိက ပဗ္ဗ = သူသေကောင် (၉)မျိုးကို ရှုပွားသည့် အပိုင်း -

ဤ (၁၄)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရူပကာယကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရ၏။

ယင်းအာနာပါနပဗ္ဗစသည်တို့တွင် ရှေးပိုင်းတွင် သမာဓိကို ထူထောင်၍ ထိုသမာဓိကို ဝိပဿနာ၏ အခြေပါဒကပြု၍ ရုပ်ကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်တို့ကို သိမ်းဆည်းပြီးလျှင် ယင်း ရုပ်နာမ်တို့၏ အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေလျက် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ထိုရုပ်နာမ် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်ကို တင်ကာ ကာလသုံးပါး သန္တာန် နှစ်ပါးလုံး၌ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ရုပ်ကို အဦးမူ၍ ဝိပဿနာရှုပွားခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ကာယာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ဟူ၍ ဆိုသည်။ (၁)

(၉)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဝေဒနာကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းရာ၌ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့်တကွ သိမ်းဆည်းခြင်း ဖြစ်၏။ နာမ်ကို သိမ်းဆည်းပြီးပါက ယင်းနာမ်တရား၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဤသို့ ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်ရုပ်၏ အကြောင်းတရားကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်း နာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ (၂)

(၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်ကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်တရားကို သိမ်းဆည်းရာ၌ စိတ်ကို အဦးမူ၍ ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်တရားတို့နှင့် တကွ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ သိမ်းဆည်းရ၏။ ဤသို့ စိတ်ကို အဦးမူ၍ နာမ်ရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ယင်းနာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ယင်းနာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုခဲ့သော် စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်သို့ သက်ဝင်၏။ (၃)

- ၁။ နီဝရဏငါးပါးကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = နီဝရဏပဗ္ဗ၊
၂။ ခန္ဓာငါးပါးကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = ခန္ဓပဗ္ဗ၊
၃။ အာယတန (၁၂)ပါးကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = အာယတနပဗ္ဗ၊
၄။ ဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးကို အဦးမူ၍ ရုပ်နာမ်ကို သိမ်းဆည်းရှုပွားခြင်း = ဗောဇ္ဈင်ပဗ္ဗ၊
၅။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် သစ္စာလေးပါးကို သိအောင် ရှုပွားခြင်း = သစ္စပဗ္ဗ -

ဤငါးမျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အား ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်ကို ရရှိ၏။ နာမ်ကမ္မဋ္ဌာန်း သုံးမျိုးတို့တွင် ဖဿကို အဦးမူ၍ နာမ်တရားတို့ကို သိမ်းဆည်းလျက် ထိုနောင် ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံရုပ်နှင့် မှီရာဝတ္ထုရုပ်တို့ကို သိမ်းဆည်းကာ ယင်း နာမ်ရုပ်တို့၏ အကြောင်းတရားကိုရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်းနာမ်ရုပ်တို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေသော နည်းသည်လည်း ဓမ္မာနုပဿနာသို့ပင် သက်ဝင်၏။ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို ခန္ဓာနည်း အာယတနနည်း ဗောဇ္ဈင်နည်း သစ္စာနည်းတို့ဖြင့် သိမ်းဆည်းလျက် အကြောင်းတရားတို့ကို ရှာဖွေပြီးလျှင် အကြောင်းတရားနှင့်တကွသော ယင်းရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုနေသောနည်းသည်လည်း ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာန်သို့ပင်

သက်ဝင်၏။ (၄)

ယင်းအနုပဿနာ လေးပါးတို့၌ အဦးမူထားသော ကာယ = ရုပ် ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့မှာ ရုပ်နာမ် ကြောင်း ကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့သာ ဖြစ်ကြ၏။ သို့အတွက် ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်တင်၍ တွင်တွင်ကြီး ဝိပဿနာရှုနေသော် သတိပဋ္ဌာန် တရား လေးပါးလုံးကိုပင် ပွားများနေသည် မည်ပေသည်။ သို့သော် လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်း၌ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးလုံးသည် စုံစုံညီညီ ပြိုင်တူ မဖြစ်နိုင်၍ လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးကို စိတ္တက္ခဏ အသီးအသီးတို့၌ ရအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုပေသည်။ သို့သော် အရိယမဂ်အခိုက်၌ကား သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးလုံးသည်ပင် စုံစုံညီညီ ဖြစ်ပေသည်။

သမ္မပ္ပဓာန် လေးပါး — ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန် အစဉ်တွင် မဖြစ်စဖူး သေးသော သူတစ်ပါး၏သန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သွားသော အကုသိုလ်ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုအကုသိုလ်လျှင် အကြောင်း ရင်းခံရှိသော သတ်ခြင်း နှောင်ဖွဲ့ခြင်းငှာ ထိုက်သော အပြစ်စသည်တို့ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်ရ၍ “အကြင် သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကျင့်သမှုအား ဤအကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော အပြစ်သည် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်၏။ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ငါသည် မကျင့်ပေအံ့၊ ဤသို့ ကောင်းစွာ ကျင့်သည်ရှိသော် ငါ့အား အကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော အပြစ်သည် မဖြစ်လတ္တံ့” — ဤသို့ နှလုံးပိုက်၍ ထိုကဲ့သို့သော အကုသိုလ်လျှင် အကြောင်းရင်းခံရှိသော အပြစ်ကို မဖြစ်စေခြင်းငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသော ကာလ၌ မဖြစ်ပေါ်ဖူးသေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်အောင် လုံ့လပြုခြင်းဟူသော ရှေးဦးစွာသော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၁)

မိမိ၏ သန္တာန်ဝယ် အကြိမ်များစွာ ဖြစ်ခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော၊ အဖြစ်များသဖြင့် လေ့ကျင့်သားရခြင်းသို့ ရောက်ရှိနေသော အကုသိုလ်တရားကို မြင်ရ၍ ထိုကဲ့သို့သော အကုသိုလ်တရားကို ပယ်သတ်နိုင်ရန် အလို့ငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသောကာလ၌ ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ပယ်နိုင်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော နှစ်ခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၂)

ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ မိမိသန္တာန်ဝယ် မဖြစ်စဖူးသေးသော ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း ဝိပဿနာကိုသော်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာစေခြင်းငှာ အားထုတ်လုံ့လပြုသော ပုဂ္ဂိုလ်အား မဖြစ်ပေါ်ဖူးသေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော သုံးခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၃)

ဤမျက်မြင် ပစ္စုပ္ပန် အတ္တဘော၌ ဖြစ်ပေါ်ဖူးသော ဈာန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ ဝိပဿနာကိုသော် လည်းကောင်း အကြင်အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်စေအပ်သည် ရှိသော် မဆုတ်ယုတ်ပေ၊ ထိုအခြင်းအရာအားဖြင့် အဖန်တလဲလဲ ဖြစ်စေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်ပေါ်ပြီးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို တိုးပွားအောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းဟူသော လေးခုမြောက်သော သမ္မပ္ပဓာန်ကို ရအပ်၏။ (၄)

ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး — ဈာန်တရား ဝိပဿနာတရား မဂ်တရား ဖိုလ်တရား နိဗ္ဗာန်တရားတို့ကို လိုလား တောင့်တသော ဆန္ဒကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာစသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို ဖြစ်ပေါ်စေရာကာလ၌ ဆန္ဒဒွိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၁)

စိတ်ကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာစသော အကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာကာလ၌ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၂)

ဝိရိယကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာ စသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဝိရိယိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၃)

ဝိမံသ = ပညာကို အကြီးအမှူး ပြု၍ သမထဝိပဿနာ စသော ကုသိုလ်ကို ဖြစ်စေရာ၌ ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်ကို ရအပ်၏။ (၄)

ဣန္ဒြေ ငါးပါး — သဒ္ဓါတရား၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ ကိုးကွယ်ရာ ဝတ္ထုမှန် ရတနာသုံးပါးမှ တစ်ပါး ရတနာသုံးပါး၏ ပြင်ဘက်၌ တည်ရှိသော သက်ရှိသက်မဲ့ အရာဝတ္ထုတို့၌ ကြည်ညိုသော ပဿာဒအတုအယောင်ဖြစ်သော မိစ္ဆာမိမောက္ခသည်လည်းကောင်း အဿဒ္ဓိယ မည်၏။ သဒ္ဓါဣန္ဒြေသည် ယင်း အဿဒ္ဓိယတရားကို နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ အဿဒ္ဓိယမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၁)

ထိနမိဒ္ဓုပြဓာန်းသော အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဟု ဆိုအပ်သော ပျင်းရိခြင်း = ကောသဇ္ဇတရားကို ဝိရိယိန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ကောသဇ္ဇမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၂)

သတိ၏ မေ့လျော့ခြင်း ကင်းလွတ်ခြင်း ပျောက်ပျက်ခြင်း ထိုသတိကင်းသော အခြင်းအရာကြောင့် ဖြစ်သော အကုသိုလ်ခန္ဓာဟူသော ပမာဒတရားကို သတိဣန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ပမာဒမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၃)

စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းဟူသော ဝိက္ခေပတရားကို သမာဓိဣန္ဒြေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ ဝိက္ခေပမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ (၄)

ပရမတ်အာရုံ၌ တွေဝေခြင်း ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် အမှန်အတိုင်း မသိခြင်းသဘောရှိသော သမ္မောဟတရားကို ပညိဇ္ဇေသည် နှိပ်နင်းနိုင်၏။ လွှမ်းမိုးနိုင်၏။ သမ္မောဟမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အစိုးရ၏။ ဤဣန္ဒြေ ငါးပါးတို့ကား လောကီဝိပဿနာ အခိုက်၌လည်း စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ (၅)

ဗိုလ် ငါးပါး — ယင်း အဿဒ္ဓိယ ကောသဇ္ဇ ပမာဒ ဝိက္ခေပ သမ္မောဟတရားတို့သည် မနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ မတုန်လှုပ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော သဘောကြောင့်လည်းကောင်း၊ (သင်္ခါရအာရုံ၌) မြဲမြံ ခိုင်ခံ့သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း သဒ္ဓါ ဝိရိယ သတိ သမာဓိ ပညာ ဟူသော တရား ငါးပါးတို့သည် ဗိုလ် မည်၏။ ယင်းတရားငါးပါးတို့သည်လည်း လောကီဝိပဿနာ အခိုက်၌လည်း စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြသည်။

ဗောဇ္ဈင်္ဂ = ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး — လေးပါးသော အရိယသစ္စာတို့ကို သိတတ်သော သတ္တဝါ၏ အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ကြောင့် သတိ၊ ဓမ္မဝိစယ၊ ဝိရိယ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ သမာဓိ၊ ဥပေက္ခာ — ဤတရား (၇)ပါးတို့သည် ဗောဇ္ဈင် မည်ကုန်၏။ ဤဗောဇ္ဈင် (၇)ပါးတို့သည်လည်း လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။

အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော ကာယ၊ ဝေဒနာ၊ စိတ္တ၊ ဓမ္မ အမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိကား သတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ယင်းသင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်လျက် ထိုးထွင်းသိတတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား ဓမ္မဝိစယသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝိရိယကား ဝိရိယသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ပီတိကား ပီတိသမ္ပောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိကား ပဿဒ္ဓိ

သမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိကား သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်ကား ဥပေက္ခာသမ္မောဇ္ဈင်တည်း။ ဤကား လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ ဗောဇ္ဈင်တရား (၇)ပါးတို့ ပြိုင်တူဖြစ်ပုံတည်း။

လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်အခိုက်၌ကား — နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သတိကား သတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိမြင်တတ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား ဓမ္မဝိစယ သမ္မောဇ္ဈင်၊ ယင်းအရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝီရိယ ပီတိ ပဿဒ္ဓိ သမာဓိ ဥပေက္ခာ (= တတြမဇ္ဈတ္တတာစေတသိက်)တို့ကား ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်၊ ဥပေက္ခာ သမ္မောဇ္ဈင်တို့ ဖြစ်ကြ၏။

မဂ္ဂင် ရှစ်ပါး — သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခအပေါင်းမှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းတရား ဖြစ်သော- ကြောင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပ သမ္မာဝါစာ သမ္မာကမ္မန္တ သမ္မာအာဇီဝ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ ဤ (၈)ပါးတို့သည် မဂ္ဂင် မည်ကုန်၏။

ထို (၈)ပါးတို့တွင် မိစ္ဆာဝါစာမှ ရှောင်ကြဉ်သော ကာလ၌ သမ္မာဝါစာကို၊ မိစ္ဆာကမ္မန္တမှ ရှောင်ကြဉ်သော ကာလ၌ သမ္မာကမ္မန္တကို၊ မိစ္ဆာအာဇီဝမှ ရှောင်ကြဉ်သောကာလ၌ သမ္မာအာဇီဝကို အသီးအသီး ရအပ်၏။ သမ္မာ ဒိဋ္ဌိစသော ကျန်မဂ္ဂင်ငါးပါးတို့ကား လောကီဝိပဿနာဉာဏ်အခိုက်၌ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသော သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တ အချက်တို့ကို ထိုးထိုးထွင်းထွင်း သိမြင်တတ်သော ဝိပဿနာဉာဏ်ကား သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ ယင်းဝိပဿနာဉာဏ်နှင့် ယှဉ်တွဲလျက်ရှိသော ဝိတက်ကား သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ ဝီရိယကား သမ္မာဝါယာမ၊ သတိကား သမ္မာသတိ၊ သမာဓိကား သမ္မာသမာဓိ အသီးအသီး ဖြစ်၏။ လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ ဤမဂ္ဂင်ငါးပါးတို့သည် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်းဝယ် အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ လောကုတ္တရာ အရိယမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ကား ယင်းမဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတို့သည် အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ ထိုက်သလို အတူယှဉ်တွဲ၍ ပြိုင်တူ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ အားလုံးသော မဂ္ဂင်-တို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုကြ၏။

အထူးသဖြင့် ပညိန္ဒြေစေတသိက်ကို တရားကိုယ်ကောက်ယူရသော ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ်၊ ပညိန္ဒြေ၊ ပညာဗိုလ်၊ ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်၊ သမ္မာဒိဋ္ဌိမဂ္ဂင်သည် ရံခါ ဉာဏဝိပ္ပယုတ် = ဉာဏ်မယှဉ်သည့် လောကီဝိပဿနာစိတ်တို့၌ မယှဉ်ပေ။ ဤသို့လျှင် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့သည် လောကီဝိပဿနာအခိုက်၌ အသီးအသီးသော စိတ္တက္ခဏတို့၌ ရအပ်ကုန်၏။

နောက်တစ်မျိုးကား ဤလေးပါးသော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့၏ ဖြစ်ရာကာလ၌ကား ဤ (၃၇)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို တစ်ခုသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ ရအပ်ရနိုင်ကုန်၏။ ဖိုလ်စိတ္တက္ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးတို့ကို ထား၍ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးမှ ကြွင်းကုန်သော (၃၃)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏။ ဗောဓိပက္ခိယတရားအားလုံးတို့သည် လောကုတ္တရာအခိုက်၌ နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြုကြသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၀ - ကြည့်ပါ။)

အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့သည် အကယ်၍ကား အရိယမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်၌ အကျုံးဝင် ကုန်၏။ ထိုသို့ အကျုံးဝင်သော်လည်း အရိယမဂ်ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်၏ ကိစ္စသည် အလွန်အကဲနှင့်တကွ ဖြစ်ရကား ဖိုလ်ခဏ၌ သမ္ပပ္ပဓာန်တရား လေးပါးတို့ကို ကြဉ်ဖယ်ထား၍ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဖိုလ်ခဏ၌ (၃၃)ပါးသော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ရအပ်ကုန်၏ဟု ဆိုသော်လည်း မုချအားဖြင့် ရအပ်သည်ကား မဟုတ်၊ ပရိယာယ်အားဖြင့်သာလျှင် ရအပ်၏ဟု မှတ်ပါ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၉၂။)

အရိယမဂ်ခဏ၌ ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇) ပါး ဖြစ်ပုံ

ဧဝံ ဧကစိတ္တေ လတ္တမာနေသု စေတေသု ဧကာဝ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏာ သတိ ကာယာဒီသု သုဘသညာဒိ-
ပ္ပဟာနကိစ္စသာဓနဝသေန စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာတိ ဝုစ္စတိ။ ဧကမေဝ စ ဝီရိယံ အနုပ္ပန္နာနံ အနုပ္ပါဒါဒိကိစ္စ-
သာဓနဝသေန စတ္တာရော သမ္ပပ္ပဓာနာတိ ဝုစ္စတိ။ သေသေသု ပန ဟာပနဝဗ္ဗနံ နတ္ထိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၀။)

တစ်ခုသော အရိယမဂ်ခဏ၌ ရသင့်ရထိုက်ကုန်သော ထိုဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့သည် နိဗ္ဗာန်
ကိုပင် အားလုံး အာရုံပြုကြ၏။ မဂ်ခဏသည် အကယ်၍ ပထမဈာန်ကမဂ်စိတ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၇)လုံး
ရှိမည် ဖြစ်သည်။ စတုတ္ထနည်းအရ ဒုတိယဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတက် ဝိစာရနုတ် ကျန်စိတ်စေတသိက် (၃၅)،
တတိယဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတိထပ်ကြည့်သော် စိတ်စေတသိက် (၃၄)၊ စတုတ္ထဈာန်ကမဂ်ဖြစ်လျှင် သုခဝေဒနာ
အရာ၌ ဥပေက္ခာဝေဒနာဖြစ်၍ စိတ်စေတသိက် (၃၄)ပင် ရှိမည် ဖြစ်သည်။ အားလုံးသော ထိုမဂ် စိတ်-စေတ-
သိက်ဟူသော မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ထိုမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်တွင် သတိလည်း ပါဝင်၏။ ထိုသတိ-
သည်လည်း နိဗ္ဗာန်ကိုပင် အာရုံပြု၏။ ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော တစ်ခုတည်းသော သတိသည် ဘယ်ပုံ ဘယ်ပန်း
ဘယ်နည်းလမ်းဖြင့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတည်းဟူသော သတိပဋ္ဌာန်တရား လေးပါးကို အာရုံပြုပါသနည်း
ဟု မေးဖွယ်ရာ ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏ တစ်ခုအတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်ကုန်သော ထိုဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကိုပင်
အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော တစ်မျိုးတည်းသော သတိသည် —

- ၁။ ကာယ = ရုပ်တရားအပေါင်း၌ သုဘသညာကို၊
- ၂။ ဝေဒနာ၌ သုခသညာကို၊
- ၃။ စိတ်၌ နိစ္စသညာကို၊
- ၄။ ဓမ္မသဘောတရားတို့၌ အတ္တသညာကို —

ပယ်ရှားခြင်းကိစ္စကို ပြီးစေ၏။ ဤသို့လျှင် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မဟူသော သတိပဋ္ဌာန်တို့ အပေါ်၌
စွဲလျက်ရှိသော သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာကို သတိနှင့်တကွသော အရိယမဂ်တရားက
ပယ်ရှားဖျက်ဆီးပြီး ဖြစ်သဖြင့် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့အပေါ်၌ သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တဟူသော သညာများ-
သည် လုံးဝ ကင်းရှင်းသွား၏။ မည်သည့် အချိန်အခါ၌ မဆို ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို အာရုံယူလိုက်ပါက
သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တဟူသော သညာများသည် ပေါ်ပေါက်၍ မလာတော့ပေ။ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌
အသုဘ ဒုက္ခ အနိစ္စ အနတ္တဟူသော သညာသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ဤသို့ သိမှုမျိုးကို ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့်
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးကို သိသည်ဟု ဆိုပေသည်။ ဤသို့လျှင် တစ်ခုသော အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏအတွင်း၌ ရသင့်
ရထိုက်ကုန်သော ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့တွင် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော သတိတစ်မျိုးတည်းကိုပင်
ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌ သုဘ သုခ နိစ္စ အတ္တသညာကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စ၏ အစွမ်းဖြင့် သတိ-
ပဋ္ဌာန် လေးပါးဟု ခေါ်ဆိုအပ်ပေသည်။

အလားတူပင် တစ်ခုသော အရိယမဂ်စိတ္တက္ခဏ အတွင်း၌ ရသင့်ရထိုက်သော တစ်မျိုးတည်းသော ဝီရိယ-
ကိုပင် မဖြစ်ပေါ်သေးသော အကုသိုလ်တရားတို့ကို မဖြစ်ပေါ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ခြင်းစသော လေးမျိုး-
သော ကိစ္စကို ပြီးစေသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါးဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ ဣဒ္ဓိပါဒ် ဣန္ဒြေ ဗိုလ်
ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၌ကား တရားကိုယ် အရေအတွက် အတိုးအလျော့ မရှိပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၂၀။)

[မှတ်ချက်] — ပထမဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါးတို့ကို ထိုက်သလို ရရှိနိုင်သည်။ ဒုတိယဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ဝိတက် မယှဉ်သဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။ စတုတ္ထနည်းအရ တတိယဈာန်က အရိယမဂ်ဖြစ်လျှင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။ စတုတ္ထနည်းအရ စတုတ္ထဈာန်က အရိယမဂ် ဖြစ်လျှင်လည်း အလားတူပင် ပီတိသမ္မောဇ္ဈင်နှင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင် လျော့မည်။]

သတိပြုရန် — အထက်ပါ စကားရပ်များ၌ အရိယမဂ်ခဏ၌ ရသင့်သော နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော သတိသည် သို့မဟုတ် သတိနှင့် တကွသော အရိယမဂ်တရားသည် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့၌ ဖြစ်ပေါ်နေသော သုဘသညာ သုခသညာ နိစ္စသညာ အတ္တသညာတို့ကို ပယ်ရှားဖျက်ဆီးခြင်းကိစ္စကို ပြီးစီးစေသည်ဟူသော စကားကို အထူးသတိပြုပါ။ ဝိပဿနာနယ်၌ —

- ၁။ ကာယအရ ရုပ် (၂၈)ပါးတည်းဟူသော ရူပကာယကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ယင်းရုပ်တရားကို အာရုံပြု၍ ယင်းရုပ်တရားကို မှီ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော နာမ်တရားတည်းဟူသော နာမ ကာယကိုလည်း ကောက်ယူရ၏။
- ၂။ ဝေဒနာအရ ဝေဒနာ (၉)မျိုးကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ဝေဒနာကို အဦးမူ၍ ယင်းဝေဒနာနှင့် တကွသော နာမ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်၊ မှီရာရုပ်တရားတို့ကိုလည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။
- ၃။ စိတ္တအရ (၁၆)မျိုးသောစိတ် သို့မဟုတ် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ ရသင့်ရထိုက်သော စိတ်များကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် စိတ်ကို အဦးမူလျက် စိတ်နှင့်ယှဉ်ဖက် နာမ်တရား အားလုံးကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားတို့၏ အာရုံဖြစ်သော ရုပ်၊ မှီရာဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။
- ၄။ ဓမ္မ-အရ ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တတို့တွင် ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူထားသော ရုပ် ဝေဒနာ စိတ္တတို့မှတစ်ပါး ကြွင်းကျန်သော ဖဿ စေတနာဦးဆောင်သည့် စေတသိက်တရားစုတို့ကို ပဓာနအားဖြင့် ကောက်ယူရ၏။ အပ္ပဓာနအားဖြင့် ယင်းစေတသိက်တရားစုနှင့် သမ္ပယုတ်ဖြစ်သော ဝေဒနာ စိတ္တတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းနာမ်တရားစုတို့၏ အာရုံပြု၍ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ရုပ်တရား၊ မှီ၍ဖြစ်ရာ ဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့ကို လည်းကောင်း ကောက်ယူရ၏။ တစ်နည်း — ဓမ္မ-အရ ခန္ဓာ ငါးပါး၊ အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး၊ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး၊ သစ္စာ လေးပါးတို့ကို ကောက်ယူရ၏။

အရိယမဂ်တရားသည် ယင်းကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတရားတို့အပေါ်၌ မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟတရားကို ပယ်သတ်ခြင်း ကိစ္စကို နိဗ္ဗာန်မြင်သည့်အခိုက် တစ်ပါတည်း ဆောင်ရွက်သွားသဖြင့် ယင်း ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ပြန်လည်၍ အာရုံယူပါက အလွယ်တကူပင် သိရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ပြီဟု ယူဆပါလျှင် ဤအထက်ပါ အချက်မှာ မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာ ဟုတ်-မဟုတ် စမ်းသပ်နိုင်သည့် မှတ်ကျောက်တစ်ခုပင် ဖြစ်ပါသည်။ မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာဖြစ်ပြီးပါပြီဟု ယုံကြည်စိတ်ချရသော အချိန်အခါမျိုး၌သော်ပင် ရုပ် (၂၈)ပါးကိုမျှ မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြား မယူတတ်သေး မရှုတတ်သေး မသိသေးလျှင်၊

စိတ်စေတသိက်များကို စိတ္တနိယာမ သဘောတရားအတိုင်း မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူ-
တတ်သေး မရှုတတ်သေး မသိသေးလျှင်၊ ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ကြောင်း-ကျိုးဆက်နွယ်မှု
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားများကို မသိမ်းဆည်းတတ်သေး ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားမယူတတ်သေး မရှုတတ်သေး
မသိသေးလျှင် ငါသည် အရိယာ မဟုတ်သေးဟု သန္နိဋ္ဌာန်ကျ မုချပုံသေ ဧကန် ဆုံးဖြတ်ချက် ချလေရာသည်။
အကြောင်းမူ — သစ္စာလေးပါးကို သို့မဟုတ် ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်-
သည့် မောဟ = အဝိဇ္ဇာကို အရိယမဂ်တရားက အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

သူများအပြောနှင့် လွမ်း၍ (အရိယာအစစ် မဟုတ်ဘဲ) အရိယာဖြစ်ရသည်ထက် ဘုရားရှင်၏ အလို-
တော်ကျအတိုင်း အရိယာသာဝကအစစ် ဖြစ်ရခြင်းက အသင်သူတော်ကောင်းအတွက် အကျိုးပို၍ ကြီးမား-
မည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ သူများမြှောက်ပေးတိုင်း မြှောက်ချင်နေလျှင်ကား သံသရာတစ်ခွင်တွင် တွင်တွင်ကြီး
ဆက်လက်၍ အမျောကြီး မျောရဦးမည်သာဟု မှတ်သားလေရာသည်။ အရိယာသူတော်ကောင်း ဖြစ်ပြီးမှသာ
ဤကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္မတို့ကို သိရှိနိုင်သည် မဟုတ်၊ အရိယာမဖြစ်ခင်ကလည်း အရိယာသူတော်ကောင်း
ဖြစ်အောင် ကြိုးစားအားထုတ်ရာ၌ ဤကာယ ဝေဒနာ စိတ္တ ဓမ္�တို့ကား သိရှိအောင် ကြိုးပမ်းရမည့်တရားများ-
သာ ဖြစ်ကြသည်။ အကြောင်းမူ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာတွင် အကျိုးဝင်သော ကာယ ဝေဒနာ စိတ္တဓမ္မတို့ကား
ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံများပင် ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

တရားကိုယ် ကောက်ယူပုံ

ဤဗောဓိပက္ခိယတရားတို့၌ အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏ = မယူရသေးသည်ကို ယူရသောနည်းအားဖြင့် ပုဒ်တစ်ပါး
တို့နှင့် မရောယှက်ဘဲ တရားကိုယ်သက်သက် သဘောတူရာ စုပေါင်း၍ ကောက်ယူရသော် — သတိ၊ ဝီရိယ၊
ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ပညာ၊ သဒ္ဓါ၊ သမာဓိ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊ ဥပေက္ခာ (= တတြမဇ္ဈတ္တတာ)، သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊
သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟု ပေါင်းသော် (၁၄)ပါး ရှိသည်။

ထိုတရားတို့တွင် သတိစသော အချို့သော တရားသည် သဘာဝအားဖြင့် တစ်မျိုးတည်း ဖြစ်မှုလည်း
မိမိ မိမိ၏ အာနုဘော်အားလျော်စွာ ကာယာနုပဿနာစသော ထိုထိုကိစ္စကို ပြီးစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်
(၈)မျိုးစသည်ဖြင့် ခွဲခြား၍ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်စသည့် အချို့သောတရားသည် သရုပ်အားဖြင့်သာ
ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ယင်းတရားများကို တစ်မျိုးစီသာ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ဤ၌ ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို (၁၄)မျိုးဟု တရားကိုယ် ကောက်ယူပြခြင်းမှာ အလွန်ဆုံး ရနိုင်သော
တရားကိုယ်ကိုသာ ကောက်ယူပြခြင်း ဖြစ်သည်။ ပထမဇ္ဈာနိကမဂ်၌သာ (၁၄)မျိုးသောတရားတို့သည် ဖြစ်နိုင်-
ကြသည်။ ဒုတိယဇ္ဈာနိကမဂ်၌ သမ္မာသင်္ကပ္ပကို မရရှိသဖြင့် (၁၃)ပါး၊ ပဉ္စကနည်းအရ တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်
ပဉ္စမဈာန်တို့၌ ပီတိသမ္ပေသ်ကို မရရှိနိုင်သဖြင့် (၁၂)ပါးတို့ ဖြစ်ကြသည်။

(၁) ဌာန၊ ၉-မျိုး — သရုပ်အားဖြင့် တစ်မျိုးသာပြားသော တရားတို့မှာ ဆန္ဒ၊ စိတ္တ၊ ပီတိ၊ ပဿဒ္ဓိ၊
ဥပေက္ခာ၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပ၊ သမ္မာဝါစာ၊ သမ္မာကမ္မန္တ၊ သမ္မာအာဇီဝဟု (၉)မျိုး ရှိ၏။ ဆန္ဒိဒ္ဓိပါဒ်၊ စိတ္တိဒ္ဓိပါဒ်၊ ပီတိ
သမ္ပေသ်၊ ပဿဒ္ဓိသမ္ပေသ်၊ ဥပေက္ခာသမ္ပေသ်၊ သမ္မာသင်္ကပ္ပမဂ္ဂင်၊ သမ္မာဝါစာမဂ္ဂင်၊ သမ္မာကမ္မန္တမဂ္ဂင်၊
သမ္မာအာဇီဝမဂ္ဂင်ဟု ဌာနတစ်ခုစီ၌သာ အသီးအသီး ဖြစ်ကြသည်။

သဒ္ဓါ - (၂) ဌာန — သဒ္ဓါသည် သဒ္ဓိန္ဒြေ သဒ္ဓါဗိုလ်ဟု နှစ်မျိုးပြား၏။ နှစ်ဌာန၌ ဖြစ်၏။

သမာဓိ - (၄) ဌာန — သမာဓိသည် သမာဓိန္ဒြေ, သမာဓိဗိုလ်, သမာဓိသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာသမာဓိမဂ္ဂင် ဟု လေးမျိုးပြား၏။ လေးဌာန၌ ဖြစ်၏။

ပညာ - (၅) ဌာန — ပညာသည် ဝိမံသိဒ္ဓိပါဒ် , ပညိန္ဒြေ, ပညာဗိုလ်, ဓမ္မဝိစယသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာဒိဋ္ဌိ မဂ္ဂင်ဟု (၅)မျိုးပြား၏။ (၅)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

သတိ - (၈) ဌာန — သတိသည် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး, သတိန္ဒြေ, သတိဗိုလ်, သတိသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာသတိမဂ္ဂင်အားဖြင့် (၈)မျိုးပြား၏။ (၈)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

ဝီရိယ - (၉) ဌာန — သမ္ပပဓာန် လေးပါး, ဝီရိယိဒ္ဓိပါဒ်, ဝီရိယိန္ဒြေ, ဝီရိယဗိုလ်, ဝီရိယသမ္မောဇ္ဈင်, သမ္မာဝါယာမမဂ္ဂင်၏ အစွမ်းဖြင့် ဝီရိယသည် (၉)မျိုးပြား၏။ (၉)ဌာန၌ ဖြစ်၏။

ဗောဓအမည်ရသော အရိယမဂ်၏ အကူအမြှောက် အသင်းအပင်း ဘက်တော်သား ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်-ကြောင့် , တစ်နည်း — အရိယမဂ်အား ကျေးဇူးပြုတတ်သော အသင်းအပင်း၏ အဖြစ်၌ တည်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဤဖော်ပြပါ (၃၇)ပါးသော, တရားကိုယ်အားဖြင့် (၁၄)ပါးသော တရားတို့သည် ဗောဓိပက္ခိယ တရား မည်ကုန်၏။ လောကီဝိပဿနာပိုင်း၌လည်း ဝိပဿနာအခိုက်ဝယ် ဤ ဗောဓိပက္ခိယတရားတို့ကို ထိုက်သလို ရရှိနိုင်ပေသည်။

အာနာပါနဿတိ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနေ ပရိပူရေန္တိ။ စတ္တာရော သတိပဋ္ဌာနာ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂေ ပရိပူရေန္တိ။ သတ္တ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဘာဝိတာ ဗဟုလိကတာ ဝိဇ္ဇာဝိမုတ္တိံ ပရိပူရေန္တိ။ (မ၊၃၊၁၂၄။)

ရဟန်းတို့ . . . အာနာပါနဿတိကို ပွားများလေ့လာသည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ-ကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြည့်စေကုန်၏။
(မ၊၃၊၁၂၄။)

နိမိတ္တ-ပဝတ္တမှ ထပုံ ဝုဋ္ဌာနပိုင်း

ဝိပဿနာသည် လောကီဝိပဿနာ လောကုတ္တရာဝိပဿနာဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ ထိုတွင် အရိယမဂ်ပညာသည်

- ၁။ ပရိညာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိခြင်း၊
- ၂။ ပဟာနာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်း၊
- ၃။ သစ္စိကိရိယာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊
- ၄။ ဘာဝနာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားများခြင်း -

ဤ အဘိသမယတို့၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့၌ အထူးသဖြင့် ရှုတတ် မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းမဂ်ပညာကိုလည်း ဝိပဿနာဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ လောကုတ္တရာဝိပဿနာတည်း။

ထိုလောကီယဝိပဿနာ လောကုတ္တရာဝိပဿနာ နှစ်မျိုးတို့တွင် လောကီယဝိပဿနာသည် သင်္ခါရ နိမိတ်ဟူသော အာရုံရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း မထနိုင်။ ပဝတ္တိ = ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်ဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှလည်း မထနိုင်။

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှ မထနိုင်။ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသောကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၏။ သို့အတွက် ဧကတောဝုဋ္ဌာန = တစ်ခုသော အဖို့မှသာလျှင် ထသော တရား မည်၏။

ဤအရိယမဂ်ဉာဏ် လေးပါးတို့သည်ကား သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော အနိမိတ္တ အမည်ရသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း ထကုန်၏။ သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်ဖြတ်နိုင်ခြင်း- ကြောင့် ပဝတ္တမှလည်း ထကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ဥဘတောဝုဋ္ဌာန = နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထမြောက်သောတရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၁။)

နိမိတ္တ-ပဝတ္တ - တတ္ထ နိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌာနံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ နိဿဇ္ဇိတွာ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏကရဏံ။ ပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌာနံ ဟေတုနိရောဓေန အာယတီ ဝိပါကပဝတ္တဿ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာပါဒနံ။ တေနာဟ “**သမုဒယဿ အသ- မုဇ္ဈိန္ဒနတော ပဝတ္တာ န ဝုဋ္ဌာတိ**”တိ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၉၄။)

သင်္ခါရနိမိတ်ကို စွန့်၍ နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်းသည် နိမိတ္တတော ဝုဋ္ဌာန = သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ချုပ်ခြင်းကြောင့် (သောတာပတ္တိမဂ်ကြောင့် အပါယ်ရောက်ကြောင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်း သမုဒယသစ္စာများသည် ချုပ်ကုန်၏။ ဤသို့ စသည်ဖြင့် အဆင့်ဆင့် သိပါလေ။) နောင်အခါ၌ အကျိုးဝိပါက ခန္ဓာတို့၏ဖြစ်ခြင်းဟူသော ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ၏ တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်းသည် ပဝတ္တတော ဝုဋ္ဌာန = ပဝတ္တမှထသည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် “ဂေါတြဘူသည် သမုဒယသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ မပယ်- သတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် ပဝတ္တမှ မထနိုင်”ဟု အဋ္ဌကထာဆရာတော်က မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။

(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၉၄။)

ဤအထက်ပါ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာနှင့် မဟာဋီကာတို့ အလိုအားဖြင့် ပဝတ္တအရ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တကိုသာ ယူလိုရိပ် ရှိပေသည်။ သို့သော် ရှေးတွင် အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏ အဆိုကို ဖော်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။ ထိုအဋ္ဌကထာ အလိုအားဖြင့် ပဝတ္တအရ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တ၊ ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ နှစ်မျိုးလုံးကိုပင် ယူရမည် ဖြစ်ပေသည်။

ဂေါတြဘုဉာဏ်

ဂေါတြဘုဉာဏ်ကား ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာဖြစ်၏။ ဗဟိဒ္ဓ သင်္ခါရနိမိတ်၏ အဓိပ္ပါယ်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ရှင်းပြထား၏။

ဗဟိဒ္ဓါ သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ သကသန္တာနပ္ပဝတ္တ-အကုသလက္ခန္ဓတော ဗဟိဒ္ဓါဘူတံ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ လောကီယ-သင်္ခါရာ ဟိ ကိလေသာနံ နိမိတ္တတ္တာ၊ နိမိတ္တာကာရေန ဥပဋ္ဌာနတော ဝါ နိမိတ္တန္တိ ဝုစ္ဆန္တိ။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၃။)

ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည်ကား မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော အကုသိုလ်နာမက္ခန္ဓာမှ အပြင်အပ ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရနိမိတ်တည်း။ မှန်ပေသည် — လောကီယဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခါရတရား မှန်သမျှ တို့သည် ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၏ အကြောင်းနိမိတ်များ ဖြစ်ကြသောကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပရမတ် ဉာဏ်ပညာမျက်စိ မရှိသေးသူတို့အဖို့ ယောက်ျား မိန်းမ ပုဂ္ဂိုလ် သတ္တဝါ လူ နတ် ဗြဟ္မာစသော သဏ္ဌာန် နိမိတ် အခြင်းအရာအားဖြင့် ထင်မြင်သောကြောင့်လည်းကောင်း နိမိတ္တတရားတို့ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ကုန်သည်။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၃။)

ဤအဖွင့်အရ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်ပေါ်သော ကိလေသာကား အဇ္ဈတ္တတရားတည်း။ မိမိ၏ အတွင်းလူတည်း။ ယင်းကိလေသာမှ တစ်ပါးသော ရုပ်နာမ်ဓမ္မ သင်္ခါရတရားမှန်သမျှ၊ (၃၁)ဘုံအတွင်း၌ တည်ရှိသော ရှိရှိသမျှ တေဘူမက ဓမ္မမှန်သမျှ၊ မိမိသန္တာန်မှာပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်မှာပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သက်ရှိ ဥပါဒိန္ဒက သင်္ခါရပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ သက်မဲ့ အနုပါဒိန္ဒကသင်္ခါရပင် ဖြစ်ဖြစ်၊ အားလုံးသည် ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော သင်္ခါရတရားချည်းဟု မှတ်ပါ။ ဤ ဗဟိဒ္ဓသင်္ခါရတရားမှ ထပုံ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးသွားသက်ဝင်ပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်တွင် ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ အကျိုးဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ပေါ်ရခြင်း ဥပ္ပါဒမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ် ဖဲခွာ၍ ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာတို့၏ မဖြစ်ပေါ်ခြင်း အနုပ္ပါဒသို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ထိုကြောင့် ဂေါတြဘု မည်၏။ ရှေး အတိတ်ကံကြောင့်ဖြစ်သော ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာအယဉ်၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒိန္ဒကပဝတ္တမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ အပ္ပဝတ္တ = ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာအယဉ်၏ မဖြစ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ နောင်အနာဂတ်၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်း = အာယူဟနမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ အနာယူဟန = ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်းကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ နောင် အနာဂတ်၌ ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ ဖြစ်ရခြင်း ပဋိသန္ဓေမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပဋိသန္ဓေကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင် တတ်၏။ ပ။ ပဋိသန္ဓေ၏စွဲမှီရာ ဂတိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပဋိသန္ဓေ၏ စွဲမှီရာ ဂတိမရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိမှထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ခန္ဓာတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း နိဗ္ဗတ္တိမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဝိပါကခန္ဓာအယဉ်၏ဖြစ်ခြင်း ဝိပါကပွဝတ္တိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဝိပါကပွဝတ္တိ၏ မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဘဝတစ်ခု၌ ခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးအစ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း ဇာတိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဇာတိ၏ ထင်ရှားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဇရာမှထ၍ = ဆုတ်နစ် ဖဲခွာ၍ ဇရာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဗျာဓိမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဗျာဓိမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ သေခြင်းမရဏမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ သေခြင်းမရဏကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင် တတ်၏။ ပ။ စိုးရိမ်ပူဆွေးရခြင်း သောကမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ သောကကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ငိုကြွေးခြင်း ပရိဒေဝမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ပရိဒေဝကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ပြင်းစွာ ပူပန်ရခြင်း ဥပါယာသမှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖဲခွာ၍ ဥပါယာသကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။ ပ။ ဗဟိဒ္ဓ

ဖြစ်သော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထ၍ = ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာ၍ သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းရာ နိရောဓနိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်တတ်၏။
ထို့ကြောင့် ဂေါတြဘူ မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၃-၆၄။)

ဥပဒေရေးရာ သုတေသန - မင်္ဂလာ

နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှထခြင်း = ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာခြင်းဖြစ်သော ပညာသည် မင်္ဂလာမည်သည် အဘယ်သို့
ဖြစ်သနည်းဟူမူ —

သမ္မာဒိဋ္ဌိ — သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ ပရိညာဘိသမယ ပဟာနာဘိသမယ သစ္စိကိရိယာဘိသမယ
ဘာဝနာဘိသမယ လက္ခဏာရှိသော သစ္စာအနက် လွန်ခဲ့ခက်ကို ပြက်ပြက်ထင်ထင် သိမြင်တတ်သော အနက်
သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် (၆၂)ပါး အပြားရှိသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏။ အပါယ်သို့ ရောက်စေတတ်သော
အကြောင်းတရား၏ အဖြစ်ဖြင့် ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ဝိစိကိစ္ဆာစသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊
ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော ကိလေသာခန္ဓာမှ တစ်ပါး
အပြင်အပ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ
ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖွဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။
(ပဋိသံ၊ ၆၆။)

တဒေကုပ္ပက ကိလေသာ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ဒိဋ္ဌာနသယ = ဒိဋ္ဌိအနုသယဓာတ်ကို အကြွင်း
အကျန်မရှိ ကုန်စင်အောင် သမုဇ္ဈေဒအားဖြင့် ပယ်သတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် (၆၂)မျိုးသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏။ ယင်း
မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ဖြစ်ကြသော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိလျှင် အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယ
ရှိလျက် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနောက်သို့ အစဉ်လိုက်ကုန်သော ကိလေသာအမျိုးမျိုးတို့မှလည်း ထ၏။
ထိုစကားရပ်ဖြင့် တဒေကုပ္ပကိလေသာကို ပယ်ခြင်းကို ဆိုလိုပေသည်။ ဧကဋ္ဌသည် သဟဇေကဋ္ဌ၊ ပဟာနေကဋ္ဌ
ဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။

သဟဇေကဋ္ဌ — ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ၌လည်းကောင်း၊ တစ်ဦးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌
လည်းကောင်း အရိယမဂ်တရားဖြင့် ပယ်ရှားသည့်တိုင်အောင် တည်ရှိနေသော ကိလေသာတို့သည် တဒေကဋ္ဌ
= ထိုဒိဋ္ဌိနှင့်တူသော တည်ရာရှိသော ကိလေသာတို့ ဖြစ်ကြ၏။ အရိယမဂ်တရားက ဒိဋ္ဌိကို ပယ်သတ်လိုက်သော်
လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် အသင်္ခါရိကစိတ်နှစ်မျိုးတို့၌ ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် အတူတကွ ယှဉ်တွဲဖြစ်သော လောဘ မောဟ
ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပဟူသော ဤကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် သသင်္ခါရိက
စိတ်နှစ်မျိုးတို့၌ ထိုဒိဋ္ဌိနှင့်အတူတကွ ယှဉ်တွဲဖြစ်ကုန် တည်ကုန်သော လောဘ မောဟ ထိန ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက
အနောတ္တပ္ပဟူသော ဤကိလေသာတို့ကိုလည်းကောင်း **သဟဇေကဋ္ဌ**၏ အစွမ်းဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်က ပယ်-
သတ်အပ်ကုန်၏။

ပဟာနေကဋ္ဌ — သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်က ဒိဋ္ဌိကိလေသာကိုပင်လျှင် ပယ်သတ်အပ်သည်ရှိသော်
ထိုဒိဋ္ဌိကိလေသာနှင့် အတူတကွ တစ်ဦးတည်းသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တည်နေကြကုန်သော အပါယ်ရောက်-
ကြောင်း ဖြစ်ကြသည့် လောဘ ဒေါသ မောဟ မာန ဝိစိကိစ္ဆာ ထိန ဥဒ္ဓစ္စ အဟိရိက အနောတ္တပ္ပဟု ဆိုအပ်
ကုန်သော ဤကိလေသာတို့ကို **ပဟာနေကဋ္ဌ**၏ အစွမ်းဖြင့် ပယ်သတ်အပ်ကုန်၏။

ဓန္ဓေဟိ — ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်း ထ၏ဟူရာဝယ် ထိုခန္ဓာတို့ကား —

(က) ထိုဒိဋ္ဌိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်ကြကုန်သော ထိုဒိဋ္ဌိနှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခု၏ အတွင်း၌ အတူတကွ ယှဉ်တွဲ

ဖြစ်ကြကုန်သော လောဘဒိဋ္ဌိအုပ်စု = လောဘမူဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာလေးပါး၊
(သဟဇေကဋ္ဌ ခန္ဓာ)

(ခ) ထို ဒိဋ္ဌိကိလေသာနှင့် ပဟာနေကဋ္ဌ ဖြစ်ကြကုန်သော လောဘ ဒေါသ မောဟ စသော အပါယ်
ရောက်ကြောင်း ကိလေသာတို့နှင့် ယှဉ်တွဲဖြစ်ကြကုန်သော လောဘမူ ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ် စိတ်စေတသိက်
နာမက္ခန္ဓာ၊ ဒေါသမူ စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာ၊ မောဟမူ စိတ်စေတသိက် နာမက္ခန္ဓာ လေးပါး၊
(ပဟာနေကဋ္ဌ ခန္ဓာ)

(ဂ) ထိုသဟဇေကဋ္ဌ ပဟာနေကဋ္ဌဖြစ်သော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တို့ကြောင့် ဖြစ်ကုန်သော စိတ္တဇ
ရုပ်ဟူသော ရူပက္ခန္ဓာ — အားလုံးပေါင်းသော် ခန္ဓာ (၅)ပါး၊ (အနုပါဒိန္နကပဝတ္ထ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။)

(ဃ) ထို မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ကိလေသာတို့ကြောင့် နောင်အနာဂတ်၌ ဖြစ်ထိုက်ကုန်သော ဝိပါက်ခန္ဓာ ငါးပါး =
(ဥပါဒိန္နကပဝတ္ထ ခန္ဓာငါးပါးတည်း။)

ဤ အနုပါဒိန္နကပဝတ္ထ ခန္ဓာငါးပါး၊ ဥပါဒိန္နကပဝတ္ထ ခန္ဓာငါးပါးတို့မှ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်သည် ထ၏။

(င) ဗဟိဒ္ဓါ စ သဗ္ဗနိမိတ္တေဟိတိ ယထာဂုတ္တကိလေသက္ခန္ဓတော ဗဟိဘူတေဟိ သဗ္ဗသင်္ခါရနိမိတ္တေဟိ။
(ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၅-၂၅၆။)

ဗဟိဒ္ဓုဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်ဟူသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကိလေသာ
ခန္ဓာတို့မှ အပဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော လောကီဖြစ်သော (အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ) သင်္ခါရတရားအားလုံးမှလည်း
သောတာပတ္တိမဂ်သည် ထ၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၅-၂၅၆။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာသည်လည်း ရှေးတွင်ဖော်ပြခဲ့သော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ အဆို
အတိုင်း အရိယမဂ်သည် အနုပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္ထ၊ ဥပါဒိန္နက ခန္ဓပဝတ္ထ နှစ်မျိုးလုံးမှလည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော
သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း ထသည်ဟုပင် အယူရှိပေသည်။

သမ္မာသင်္ကပ္ပ — နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်သို့ သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သော အနက်သဘော
အားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပသည် မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပမှ ထ၏။ ထိုမိစ္ဆာသင်္ကပ္ပသို့ အစဉ်လိုက်၍
ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓုဖြစ်ကုန်သော အလုံး
စုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္ထနှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော
ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၆၆။)

သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် ပယ်အပ်ကုန်သော ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် (၄)မျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး
ပေါင်း ငါးမျိုးသော စိတ်တို့၌လည်းကောင်း၊ အပါယဂမနီယ = အပါယ်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ကြ
ကုန်သော ကြွင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့၌လည်းကောင်း ယှဉ်သော မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပ = ဝိတက်မှ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်
သည် ထ၏။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၅၆။)

သမ္မာဝါစာ — သိမ်းဆည်းတတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာဝါစာ
သည် မိစ္ဆာဝါစာမှ ထ၏။ ထို မိစ္ဆာဝါစာသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊
ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓုဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထ၏။ ထို့ကြောင့်
နိမိတ္တ ပဝတ္ထ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏
ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၆၆။) (မုသာဝါဒါမှလည်းကောင်း အပါယ်လားကြောင်း ဝိသုဏ်ဝါစာ ဖရုသဝါစာ
သမ္ပပ္ပလာပဝါစာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏ ဟူလိုသည်။)

သမ္မာကမ္မန္တ — ကိုယ်အမူအရာ မရိုင်းပျရအောင် ကောင်းစွာ ဖြစ်စေတတ်သော အနက်သဘော အားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာကမ္မန္တသည် မိစ္ဆာကမ္မန္တမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာကမ္မန္တသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၆။) (ပါဏာတိပါတ အဒိန္နာဒါန ကာမေသုမိစ္ဆာစာရတို့မှ ထင်၏။)

သမ္မာအာဇီဝ — အသက်မွေးမှုကို ဖြူစင်စေသော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာအာဇီဝသည် မိစ္ဆာအာဇီဝမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာအာဇီဝသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၆။)

[အံ့ဖွယ်သရဲဖြစ်အောင် ပြုလုပ်၍ပြခြင်း ကုဟန၊ ဝါကြားပလွှား မြှောက်ပင့်ပြောဆိုခြင်း = လပန၊ ပစ္စည်းလေးပါး ရရှိအောင် နိမိတ်အရိပ်အယောင်ပြခြင်း = နေမိတ္တိကတာ၊ စကားဖြင့် ကြိတ်ချေခြင်း စကားနာထိုးခြင်း = နိပေသိကတာ၊ လာဘ်တစ်ခုဖြင့် လာဘ်တစ်ခုကို ရှာမှီးခြင်း အပေးအယူလုပ်ခြင်း = လာဘေန လာဘ် နိဇ္ဈိဝိသနတာ၊ အသက်မွေးမှုလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိကြကုန်သော အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းနှင့် သက်ဆိုင်ကုန်သော ကာယဒုစရိုက် သုံးပါး ဝစီဒုစရိုက် လေးပါး — ဤသို့သော မိစ္ဆာဇီဝတို့မှ ထင်၏။]

သမ္မာဝါယာမ — အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားစုတို့ကို နိဗ္ဗာန်အာရုံပေါ်သို့ ရောက်အောင် ချီးမြှောက်ထားတတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဝါယာမသည် မိစ္ဆာဝါယာမမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာဝါယာမသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တနှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၇။) (ဒိဋ္ဌိဂတ သမ္ပယုတ်စိတ် လေးခု၊ ဝိစိကိစ္ဆာ — ဤစိတ်ငါးမျိုးတို့၌ ယှဉ်သော မိစ္ဆာဝါယာမ = ဝီရိယ၊ အပါယ်သို့လားကြောင်း အပါယဂမနိယဖြစ်သော ကြွင်းသော အကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော မိစ္ဆာဝါယာမ = ဝီရိယမှ ထင်၏။)

သမ္မာသတိ — နိဗ္ဗာန်အာရုံသို့ ကပ်၍တည်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာသတိသည် မိစ္ဆာသတိမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာသတိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၇။)

မိစ္ဆာသတိ ၈ သတိယာ ပဋိပက္ခကာရေန ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒမတ္တမေဝ။
(ပဋိသံ၊ ၄၁၊ ၂၅၆။)

မိစ္ဆာသတိ တထာပဝတ္တာ စတ္တာရော ခန္ဓာ။ (မဟာဇီ၊ ၂၊ ၄၉၄။)

သတိ၏ဆန့်ကျင်ဘက် အခြင်းအရာအားဖြင့် မကောင်းမှုကို အမှတ်ရသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ထိုထို အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် = စိတ်စေတသိက် တရားစုသည်ပင် မိစ္ဆာသတိ မည်၏။ (ပဋိသံ၊ ၄၁၊ ၂၅၆။)

သမ္မာသမာဓိ — နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် အရိယမဂ်နှင့်ယှဉ်သော သမ္မာသမာဓိသည် မိစ္ဆာသမာဓိမှ ထင်၏။ ထိုမိစ္ဆာသမာဓိသို့ အစဉ်လိုက်၍ ဖြစ်တတ်ကုန်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထင်၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်ကုန်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်း ထင်၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထခြင်း ဆုတ်နှစ်ဖဲခွာခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၇။) (ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး၊ ဝိစိကိစ္ဆာစိတ် တစ်မျိုး — ဤငါးမျိုးသော စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာ အပါယ်သို့လားကြောင်း = အပါယဂမနီယဖြစ်သော ကြွင်းအကုသိုလ်စိတ်တို့၌ ယှဉ်သော ဧကဂ္ဂတာစေတသိက်ဟူသော မိစ္ဆာသမာဓိမှ သမ္မာသမာဓိသည် ထင်၏။)

မှတ်ချက် — ထိုထိုသုတ္တန်ပါဠိတော်များ၌ မိစ္ဆာဝါစာ မိစ္ဆာကမ္မန္တ မိစ္ဆာအာဇီဝ မိစ္ဆာသတိမဂ္ဂင်များကိုလည်း ဟောထားတော်မူ၏။ ထိုမဂ္ဂင်များ၌ တရားကိုယ် သီးခြားမရှိ၊ သတိမှန်လျှင် သမ္မာသတိ အမည်ရသော သောဘနစေတသိက်သာ ရှိသည်။ ထိုသို့ တရားကိုယ် သီးခြားမရသောကြောင့် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်၌ ဟောပြတော်မူ။ ထိုထို မကောင်းစကား ဝစီဒုစရိုက် လေးပါးကို ပြောဆိုသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သော အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာဝါစာဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထို မကောင်းမှု ကာယဒုစရိုက် သုံးပါးကို ပြုလုပ်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကုသိုလ်စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာကမ္မန္တဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထိုမကောင်းမှု မိစ္ဆာအာဇီဝ လုပ်ငန်းရပ်တို့ကို ပြုလုပ်သည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်သည့် အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာအာဇီဝဟုလည်းကောင်း၊ ထိုထို မကောင်းမှုကို အမှတ်ရသည့်အခါ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကုသလသညာ ပြဇာန်းသော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကို မိစ္ဆာသတိဟုလည်းကောင်း အသီးအသီး တရားကိုယ် ကောက်ယူရသည်ဟု မှတ်ပါ။ ထိုအကုသိုလ် စိတ်စေတသိက်တရားစုတို့တွင် ဒိဋ္ဌိဂတသမ္ပယုတ်စိတ် လေးမျိုး ဝိစိကိစ္ဆာသဟဂုတ်စိတ် တစ်မျိုး ဤငါးမျိုးသော စိတ်စေတသိက်တရားစုတို့ကိုလည်းကောင်း၊ အပါယ်သို့လားရောက်ကြောင်း = အပါယဂမနီယ ဖြစ်သော ကြွင်းသော အကုသိုလ် စိတ်စေတသိက် တရားစုကိုလည်းကောင်း သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်က ပယ်သတ်သဖြင့် သောတာပတ္တိမဂ်သည် ယင်းဒိဋ္ဌိဝိစိကိစ္ဆာနှင့် တကွသော အကုသိုလ်တရားစုနှင့် ကြွင်းသော အပါယ်သို့ လားရောက်ကြောင်း = အပါယဂမနီယ အကုသိုလ်တရားစုမှ ထသည် မည်ပေသည်။

ဤကား သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ မဂ္ဂင်(၈)ပါးတို့၏ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရား အသီးအသီးမှလည်းကောင်း၊ ထိုမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိစသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရား အသီးအသီးသို့ အစဉ်လိုက်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံကုန်သော သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှလည်းကောင်း ထမြောက်ပုံတည်း။ ယခုအခါ၌ သကဒါဂါမိမဂ်ဉာဏ်အခိုက်စသည်တို့၌ ကိလေသာခန္ဓာစသည်တို့မှ ထမြောက်ပုံကို အကျဉ်းချုပ်၍ ဆက်လက်တင်ပြအပ်ပါသည်။

သကဒါဂါမိမဂ် — သကဒါဂါမိမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိသည် ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ပဋိယသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ရုန့်ရင်းသော ကာမရာဂါနုသယမှလည်းကောင်း ပဋိယာနုသယမှလည်းကောင်း ထင်၏။ ပ ။

အနာဂါမိမဂ် — အနာဂါမိမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိသည် ကျဲပါးသိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ကျဲပါးသိမ်မွေ့သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကာမရာဂသံယောဇဉ်မှ

လည်းကောင်း ပဋိဿယသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း ကျွဲပါးသိမ်မွေ့သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော ကျွဲပါးသိမ်-
မွေ့သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော ကာမရာဂါနုဿယမှလည်းကောင်း ပဋိဿယနုဿယမှလည်းကောင်း ထ၏။ ပ ။

အရဟတ္တမဂ် — အရဟတ္တမဂ်ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာ
ဒိဋ္ဌိသည်။ ပ။ နိဗ္ဗာန်အာရုံမှ တစ်ပါးသော အာရုံ၌ မပျံ့လွင့်တတ်သော အနက်သဘောအားဖြင့် သမ္မာသမာဓိ
သည် ရူပရာဂ အရူပရာဂ မာန ဥဒ္ဓစ္စ အဝိဇ္ဇာသံယောဇဉ်မှလည်းကောင်း မာနာနုဿယ ဘဝရာဂါနုဿယ အဝိဇ္ဇာ
နုဿယမှလည်းကောင်း ထ၏။ ထိုထို ရူပရာဂစသည်သို့ အစဉ်လိုက်သော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း ထို
ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထ၏။ ဗဟိဒ္ဓဖြစ်သော အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်း
ထ၏။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးစုံမှ ထမြောက်ခြင်း ဆုတ်နှစ်ဖွဲ့ခြင်း၌ ဖြစ်သော ပညာသည် အရိယမဂ်၌
ဖြစ်သော ဉာဏ်မည်၏ဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။ (ပဋိသံ၊ ၆၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၁-၃၂၂။)

သကဒါဂါမိမဂ် အနာဂါမိမဂ် အရဟတ္တမဂ်ဟူသော အထက်မဂ်သုံးပါးအပေါင်း၌ သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ထိုထို
သို့သော အရိယမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော မာနမှ ထ၏။ မှန်ပေသည် — ထိုမာနသည် “ငါ ဖြစ်၏”-
ဤသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဒိဋ္ဌိအရာ၌ တည်၏။ သို့သော်လည်း ဤအထက်မဂ်သုံးပါး
အပေါင်း၌ မိစ္ဆာမဂ်မှ ထခြင်းကို “မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိမှ ထ၏” — ဤသို့စသည်ဖြင့် မထုတ်ဆောင် မဟောကြားမူ၍ ထိုထို
သို့သော အရိယမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော သံယောဇဉ်အနုဿယတို့မှသာလျှင် ထခြင်းကို ထုတ်ဆောင်
ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု မှတ်သားပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၄၉၅။)

သမထဗလ ဝိပဿနာဗလ = သမထစွမ်းအား ဝိပဿနာစွမ်းအား

လောကီဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ပွားများရာအခါ၌ သမာဓိဘာဝနာဖြစ်သောကြောင့် သမထဗလ =
သမာဓိစွမ်းအားသည် လွန်ကဲ၏။ အနိစ္စာနုပဿနာစသည်တို့ ပွားများအားထုတ်ရာအခါ၌ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏
ဉာဏ်အလွန်အကဲ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာဗလ = ဝိပဿနာပညာ စွမ်းအားသည် လွန်ကဲ၏။ တစ်ဖန်
အရိယမဂ်ခဏ၌ကား သမထနှင့် ဝိပဿနာ = သမာဓိနှင့် ပညာတို့သည် အချင်းချင်း တစ်ခုကို တစ်ခုက မလွန်
သောကြောင့်၊ သမာဓိ၏ကိစ္စ ပညာ၏ကိစ္စအားဖြင့် အချင်းချင်း မယုတ်မလွန်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုသမထ
ဝိပဿနာ အမည်ရသော သမာဓိနှင့် ပညာတရားတို့သည် ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူ နွားကဲ့သို့
အားတူ အချင်းချင်း မယုတ်မလွန်ကုန်သည် ဖြစ်၍ = ယုဂနဒ္ဓ ဖြစ်ကုန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့်
ဤလေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်တို့၌လည်း နှစ်ပါးစုံသော သမထဗလ = သမထစွမ်းအား၊ ဝိပဿနာဗလ = ဝိပဿနာ
စွမ်းအားတို့နှင့် တူမျှသော အပိုင်းအခြားအားဖြင့် ယှဉ်ခြင်းသည် ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၂။)

ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌ ဟောကြားထားပုံ

“ဥဒ္ဓစ္စသဟဂတကိလေသေဟိ စ ခန္ဓေဟိ စ ဝုဠဟတော စိတ္တဿ ဧကဂ္ဂတာ အဝိက္ခေပေါ သမာဓိ
နိရောဓဂေါစရော၊ အဝိဇ္ဇာသဟဂတကိလေသေဟိ စ ခန္ဓေဟိ စ ဝုဠဟတော အနုပဿနဌေန ဝိပဿနာ
နိရောဓဂေါစရော။ ဣတိ ဝုဠာနဌေန သမထဝိပဿနာ ဧကရသာ ဟောန္တိ၊ ယုဂနဒ္ဓါ ဟောန္တိ၊ အညမညံ နာတိ-
ဝတ္တန္တိတိ။ တေန ဝုစ္စတိ ဝုဠာနဌေန သမထဝိပဿနံ ယုဂနဒ္ဓံ ဘာဝေတိ”တိ။ (ပဋိသံ၊ ၂၊ ၈၉။)

ဥဒ္ဓစ္စနှင့် အတူတကွဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း၊ ဥဒ္ဓစ္စသို့ အစဉ်လိုက်သော
ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထသော စိတ်၏ တစ်ခုသော အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်ဟူသော စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း ဝိက္ခေပ၏

ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော သမာဓိသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိ၏။ အဝိဇ္ဇာပြဓာန်းသော ကိလေသာတို့မှလည်းကောင်း ထိုအဝိဇ္ဇာသို့ အစဉ်လိုက်သော ခန္ဓာတို့မှလည်းကောင်း ထသော စိတ်၏ အဖန်တလဲလဲ ရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝိပဿနာသည် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံရှိ၏။

ဤသို့လျှင် နိမိတ္တ = သင်္ခါရနိမိတ်မှလည်းကောင်း၊ ပဝတ္တ = ဥပါဒိန္နကပဝတ္တ အနုပါဒိန္နကပဝတ္တမှ လည်းကောင်း ထတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သမထ = သမာဓိနှင့် ဝိပဿနာ = ပညာတို့သည် တူသောကိစ္စ ရှိကြကုန်၏။ ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူနွားကဲ့သို့ အားတူအချင်းချင်း မယုတ်မလွန်ကြသည် ဖြစ်ကုန်၏။ အချင်းချင်း မလွန်ကြကုန်။ ထို့ကြောင့် နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထတတ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် သမထနှင့် ဝိပဿနာကို = သမာဓိနှင့် ပညာကို ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံဖွဲ့အပ်သော အားတူနွားကဲ့သို့ အားတူပြု၍ ပွားစေသည်ဟူ၍ ဆိုအပ်၏။ (ပဋိသံ၊ ၂၈၉။)

ဤကား အရိယမဂ်ဉာဏ်အခိုက်၌ သမာဓိနှင့် ပညာတို့၏ အားချင်းညီမျှသဖြင့် ဣန္ဒြေညီမျှခြင်းကြောင့် ယုဂနဒ္ဓဖြစ်ပုံ၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမထစွမ်းအား ဝိပဿနာစွမ်းအား နှစ်မျိုးလုံးနှင့် ယှဉ်နေပုံတည်း။ ဝိပဿနာအခိုက်၌ ယုဂနဒ္ဓဖြစ်ပုံကို ရှေးဝိပဿနာပိုင်းတွင် ယုဂနဒ္ဓသုတ္တန်ကို ကိုးကား၍ ရှင်းလင်းတင်ပြခဲ့ပြီး ဖြစ်သည်။

အရိယမဂ်တရားက ပယ်ရှားသည့် ကိလေသာ

၁။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် အတိတ်ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် ယင်းအရိယမဂ်သည် ကုန်ပြီးသော ကိလေသာကို ကုန်စေသည် မည်၏။ ချုပ်ပြီးသော ကိလေသာကို ချုပ်စေသည် မည်၏။ ကင်းပြီးသော ကိလေသာကို ကင်းစေသည် မည်၏။ ချုပ်ခြင်းသို့ရောက်ပြီးသော ကိလေသာကို တစ်ဖန်ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်စေသည် မည်၏။ အတိတ်ဖြစ်သော ယင်းကိလေသာသည် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင်အားဖြင့် ခဏတ္တယသက်တမ်းစေ့က သဘာဝအလျောက် ချုပ်ပျောက်ပြီး ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ ချုပ်ပျောက်ပြီး၍ မရှိသော ကိလေသာကို အရိယမဂ်သည် ပယ်သည်မည်လေရာသည်။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အတိတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

၂။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် — အနာဂတ်ကိလေသာဟူသည် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တွင် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ထင်ရှားရှား မဖြစ်သေးသော ကိလေသာ ဖြစ်သဖြင့် အရိယမဂ်သည် မဖြစ်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ မရောက်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ခဏတ္တယသို့ မရောက်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ထင်ရှားစွာ မဖြစ်သေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာသည် ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ်တွင် ဥပါဒိ-ဋီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိသေးရကား ထိုထင်ရှားမရှိသေးသော ကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်သည် အနာဂတ်ဖြစ်သော ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

၃။ အကယ်၍ အရိယမဂ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းဖြစ်ခဲ့သော် ရာဂဖြင့် တပ်မက်လျက် ရာဂကို ပယ်သည် မည်၏။ ဒေါသဖြင့် အမျက်ထွက်လျက် ဒေါသကို ပယ်သည် မည်၏။ မောဟဖြင့် တွေဝေလျက် မောဟကို ပယ်သည် မည်၏။ မာနဖြင့် ခက်ထန်သောစိတ်ရှိသည် ဖြစ်လျက် မာနကို ပယ်သည် မည်၏။ မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိဖြင့် မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းသည်ဖြစ်လျက် ဖောက်ပြန်သော ဒိဋ္ဌိအယူကို ပယ်သည်မည်၏။ ဥဒ္ဓစ္စဖြင့် စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်းသို့ ရောက်လျက် ဥဒ္ဓစ္စကို ပယ်သည် မည်၏။ ဝိစိကိစ္ဆာဖြင့် မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသို့ ရောက်လျက် ဝိစိကိစ္ဆာကို ပယ်သည် မည်၏။ မြဲမြံစွာ တည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော ထာမဂတ ကိလေသာ ရှိသည်

ဖြစ်လျက် မြဲမြံစွာ တည်သည်၏အဖြစ်သို့ ရောက်သော အနုသယဓာတ်ရှိသည် ဖြစ်လျက် အနုသယကိလေသာကို ပယ်သည် မည်၏။ စိတ္တက္ခဏတစ်ခု အတွင်း၌ အကုသိုလ်တရားနှင့် ကုသိုလ်တရားတို့သည် ထမ်းပိုး၍ ယှဉ်စုံ ကအပ်သော နွားတို့ကဲ့သို့ ယှဉ်စုံအပြိုင် ဖြစ်သည် မည်ကုန်၏။ စိတ်ညစ်နွမ်းကြောင်း ကိလေသာအညစ်အကြေး သံကိလေသတရားနှင့် ယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သော အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်သည် မည်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယ မဂ်သည် ပစ္စုပ္ပန်ကိလေသာတို့ကိုလည်း ပယ်သည် မဟုတ်။

ထိုသို့ အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကိလေသာတို့ကို အရိယမဂ်တရားက မပယ်ရှားသည်ရှိသော် ကိလေသာ တို့ကား ကာလသုံးပါး၌သာဖြစ်သော တရားတို့ ဖြစ်ကြသဖြင့် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိ- တော့ပြီလော = မဂ်ကိုပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် ပြီးစီးစေအပ်သော ကိလေသာကို ပယ်ရှားခြင်း လုပ်ငန်း ကိစ္စရပ်သည် မရှိတော့ပြီလော၊ ဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလော၊ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလော၊ သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်၍ သိမြင်ခြင်းသည် မရှိတော့ပြီလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား မရှိမဟုတ်၊ ရှိသည်သာဟု ဖြေဆိုရာ၏။

လောကဥပမာ — အသီး မသီးသေးသော အကြင်နုနယ်သော သစ်ပင်သည် ရှိ၏။ ထိုအသီး မသီးသေး- သော နုနယ်သော သစ်ပင်ကို ယောက်ျားတစ်ယောက်သည် အမြစ်ကို ဖြတ်လေရာ၏။ ထိုသစ်ပင်၏ အကြင် မသီးသေးသော အသီးတို့သည် ရှိကုန်ရာ၏။ ထိုမသီးသေးသော အသီးတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှား မဖြစ်ကြကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်ကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်- သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ရှေးအတိတ်ကံကြောင့် ဤဘဝ၌ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သဘော ရှိကြကုန်သော ဝိပါက ဝဋ် ခန္ဓာတို့သည် ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း၊ အထောက်အပံ့ဖြစ်သော ပစ္စယ အကြောင်းတည်း၊ ယင်းဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲက ခန္ဓာငါးပါး၌ အပြစ်ကိုမြင်၍ ယင်းဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ် သဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာတို့၏ ကင်းရာ အနုပ္ပါဒ်နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ ယင်းအနုပ္ပါဒ်နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သဘောရှိသော ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာဟူသော အကြောင်း- ကြောင့် အကြင်ကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ထိုကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်သေးကုန် မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်ကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည်ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်ကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်၊ ဤသို့လျှင် အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် နောင်အခါ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးဒုက္ခ၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ခြင်းငှာ ဥပါဒ်နွှဲကခန္ဓာအယဉ်၏ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပွားခြင်း ပဝတ္တသည် ကိလေသာ တို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း။ ပ ။

သင်္ခါရနိမိတ်သည် ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ခြင်း၏ ဟေတုအကြောင်းတည်း။ ပ ။

နောင်တစ်ဖန် ဘဝသစ်၌ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ကံကို အားထုတ်ခြင်း အာယူဟနသည် ကိလေ- သာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာ ဟေတုအကြောင်းတည်း၊ ယင်းအာယူဟနသည် အားပေးထောက်ပံ့တတ်သော ပစ္စယ အကြောင်းတည်း။ ဤသို့ နောင်အခါ ပဋိသန္ဓေ၏ အကြောင်းရင်းကံကို အားထုတ်ခြင်း အာယူဟန၌ အပြစ်ကို မြင်၍ ယင်းကံကို အားမထုတ်ခြင်း အနာယူဟန၌ = အာယူဟနကင်းသော နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်သည် ပြေးဝင်၏။ အာယူဟနကင်းရာ နိဗ္ဗာန်၌ စိတ်၏ ပြေးဝင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းအာယူဟနဟူသော အကြောင်းကြောင့်

အကြင်ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကုန်ရာ၏။ ထိုကိလေသာတို့သည် ထင်ရှားမဖြစ်သေးကုန်မူ၍သာလျှင် ထင်ရှားမဖြစ်လာကုန်၊ မပေါ်ကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် မပေါ်လာကြကုန်၊ မဖြစ်ပေါ်သေးကုန်သည် ဖြစ်၍သာလျှင် မဖြစ်ပေါ်ကြကုန်၊ ထင်ရှားမရှိကုန်သေးသည် ဖြစ်၍သာလျှင် ထင်ရှားမရှိကုန်။ ဤသို့လျှင် အကြောင်းဖြစ်သော ကိလေသာတို့၏ ချုပ်ခြင်းကြောင့် နောင်အခါ၌ ဖြစ်လတ္တံ့သော အကျိုးဒုက္ခ၏ ချုပ်ခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ဤသို့လျှင် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် ရှိ၏။ အရိယဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ရှိ၏။ ကိလေသာကို ပယ်ခြင်းသည် ရှိ၏။ သစ္စာလေးပါးကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ထွင်းဖောက်၍ သိမြင်ခြင်းသည် ရှိ၏။ (ပဋိသံ၊ ၃၉၄-၃၉၅။)

အသီး မသီးသေးသော နုသော သစ်ပင်ကို အမြစ်၌ ဖြတ်အပ်သည်ရှိသော်၊ အကယ်၍ ထိုသို့ ဖြတ်ခြင်း မရှိလတ်သော် နောင်အခါ၌ ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော၊ ဖြတ်လိုက်ခြင်းတည်းဟူသော အကြောင်းကြောင့် မဖြစ်လတ္တံ့ကုန်သော အသီးတို့သည် ပျက်စီးသည် မည်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာသည် မရှိလတ်သော် ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်ကုန်သော ကိလေသာတို့သည် အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာကြောင့် မဖြစ်ကုန်သည်ရှိသော် ယင်းတို့ကို ပယ်အပ်ကုန်၏ ဟူ၍သာလျှင် ဆိုအပ်ကုန်၏။ ဤသို့ ဥပမာ ဥပမေယျ နှိုးနှောစပ်ဟပ်ပါ။

ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ ကိလေသာ

ဧတေန ကိံ ဒီပိတံ ဟောတိ၊ ဘူမိလဒ္ဓါနံ ကိလေသာနံ ပဟာနံ ဒီပိတံ ဟောတိ။ ဘူမိလဒ္ဓါ ပန ကိံ အတိတာနာဂတာ ဥဒါဟု ပစ္စုပ္ပန္နာတိ။ ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နာ ဧဝ နာမ တေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂။)

ဤအထက်ပါ ပဋိသန္တိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် စကားရပ်ဖြင့် အဘယ်အနက်သဘောကို ပြအပ်ပါသနည်း။ **ဘူမိလဒ္ဓ** အမည်ရသော အနုသယကိလေသာတို့ကို ပယ်ခြင်းကို ပြအပ်ပေသည်။ ထိုဘူမိလဒ္ဓ အမည်ရသော အနုသယကိလေသာတို့သည် အတိတ် အနာဂတ်တရားလော သို့မဟုတ် ပစ္စုပ္ပန်တရားလောဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ထိုကိလေသာတို့သည် **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ**သာလျှင် မည်ကုန်၏ဟူပေ။

တာသု တာသု ဘူမိသု အသမ္မဟတံ အကုသလံ **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ** နာမ။ ဧတ္ထ စ ဘူမိယာ ဘူမိလဒ္ဓဿ စ နာနတ္ထံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ **ဘူမိ**တိ ဟိ ဝိပဿနာယ အာရမ္မဏဘူတာ တေဘူမကာ ပဉ္စက္ခန္ဓာ။ **ဘူမိလဒ္ဓံ** နာမ တေသု ခန္ဓေသု ဥပ္ပတ္တိရဟံ ကိလေသဇာတံ။ တေန ဟိ သာ ဘူမိလဒ္ဓါ နာမ ဟောတိတိ တသ္မာ ဘူမိလဒ္ဓန္တိ ဝုစ္စတိ၊ သာ စ ခေါ န အာရမ္မဏဝသေန။ အာရမ္မဏဝသေန ဟိ သဗ္ဗေပိ အတိတာနာဂတေ ပရိညာတေပိ စ ဒိဏာသဝါနံ ခန္ဓေ အာရပ္ပ ကိလေသာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ မဟာကစ္စာန-ဥပ္ပလဝဏ္ဏာဒီနံ ခန္ဓေ အာရပ္ပ သောရေယျသေဌိ-နန္ဒမာဏဝကာဒီနံ ဝိယ။ ယဒိ စ တံ ဘူမိလဒ္ဓံ နာမ သိယာ၊ တဿ အပ္ပဟေယျတော န ကောစိ ဘဝမူလံ ပဇဟေယျ။ ဝတ္ထုဝသေန ပန ဘူမိလဒ္ဓံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ယတ္ထ ယတ္ထ ဟိ ဝိပဿနာယ အပရိညာတာ ခန္ဓာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ တတ္ထ တတ္ထ ဥပ္ပါဒတော ပဘုတိ တေသု ဝဋ်မူလံ ကိလေသဇာတံ အနုသေတိ။ တံ အပ္ပဟိနဌေန ဘူမိလဒ္ဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂-၃၂၉။)

လူနတ် စသည်တို့၏ အတ္တဘောဟု ဆိုအပ်သော ထိုထို ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ထိုထိုရုပ်နာမ် အစဉ်သန္တာန်၌ နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ မရောက်စေအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသော၊ အရိယမဂ်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်နုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်ပင်လျှင် မရှိဟူ၍ မဆိုထိုက်ရကား ဖြစ်ခြင်းသဘောရှိသော ဥပ္ပန္နဟု ခေါ်ဝေါ်ထိုက်သော အကုသိုလ်သည် **ဘူမိလဒ္ဓပ္ပန္နံ** မည်၏။

ဤ၌ ဘူမိနှင့် ဘူမိလဒ္ဓ၏ အထူးကို သိသင့်ပေသည်။ ဘူမိဟူသည် ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံ ဖြစ်ကြကုန်သော ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာ ပဟာနပရိညာဟူသော ပရိညာသုံးမျိုးဖြင့် ပိုင်းခြားမသိရသေးကုန်သော ဘုံသုံးပါး၌ ဖြစ်ကုန်သော တေဘူမက ခန္ဓာငါးပါးတို့တည်း။ မှန်ပေသည် - ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား မသိရသေးသော ခန္ဓာတို့ကား ကိလေသာတို့၏ စွဲမှီ၍ ဖြစ်ရာဘုံ = ဘူမိ မည်ပေသည်။

အပရိညာတာ ဟိ ခန္ဓာ ကိလေသာနံ ဘူမိတိ အဓိပ္ပေတာ။ (မဟာဋီ၊ ၂၅၀၀။)

ထိုတေဘူမက ဥပါဒါနက္ခန္ဓာတို့၌ ဖြစ်ခြင်းငှာ ထိုက်သော ကိလေသာတရား အပေါင်းသည် ဘူမိလဒ္ဓမည်၏။ အကြောင်းမူကား - ထိုပရိညာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားအပ်သေးသော ပိုင်းပိုင်းခြားခြား မသိရသေးသော တေဘူမက ဥပါဒါနက္ခန္ဓာဟု ဆိုအပ်သော၊ ကိလေသာတို့၏ဖြစ်ရာ ထိုဘုံကို ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည် ရအပ်သည် မည်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းကို ဘူမိလဒ္ဓဟူ၍ ဆိုအပ်ပေသည်။

ထိုဘူမိကိုလည်း ထိုကိလေသာတရားအပေါင်းသည် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် မရအပ်၊ အကယ်၍ အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ရအပ်၏ဟု ယူခဲ့သော် အပြစ်ကား ဤသို့တည်း။ ကိလေသာ မကုန်သေးသော သတ္တဝါ တစ်ဦးဦးက အာရုံယူကြည့်လိုက်လျှင် အယောနိသောမနသိကာရ ရွှေသွားပြဓာန်းမှုရှိလျှင် ထိုသတ္တဝါ၏ သန္တာန်ဝယ် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့ကို မဆိုထားဘိ အတိတ်အနာဂတ် ခန္ဓာတို့ကိုသော်ပင် အာရုံပြု၍ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ အရှင်မြတ်ကြီးတို့သည် ပရိညာဉာဏ် သုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိထားပြီးဖြစ်သဖြင့် ပရိညာတဖြစ်ပြီးကုန်သော ဘုရား ရဟန္တာ အရှင်မြတ်ကြီးတို့၏ ခန္ဓာတို့ကိုသော်လည်း အာရုံပြု၍ ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်နိုင်ကြကုန်၏။ အရှင်မဟာကစ္စည်း၏ ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ သောရေယျ သူဌေးသားအား ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့၊ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ၏ ခန္ဓာတို့ကို အာရုံပြု၍ နန္ဒလုလင်၏ သန္တာန်ဝယ် ကိလေသာတို့သည် ဖြစ်ကုန်သကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ အရှင်မဟာကစ္စည်း၏ ခန္ဓာတို့ကား အရှင်မဟာကစ္စည်းကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိထားပြီး ဖြစ်သည့် ပရိညာတခန္ဓာတို့တည်း။ ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီမ၏ ခန္ဓာတို့သည်လည်း ရှင်မကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိထားပြီး ဖြစ်သည့် ပရိညာတခန္ဓာတို့ပင်တည်း။ ယင်းပရိညာတခန္ဓာတို့ကို အာရုံယူ၍ နန္ဒလုလင်ကဲ့သို့ အခြားသောသတ္တဝါတို့၏ သန္တာန်၌ ကိလေသာများလည်း ဖြစ်နိုင်ကြသဖြင့် အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာဖြစ်မှုကို ဘူမိလဒ္ဓဟု ယူခဲ့သော် သောရေယျသူဌေးသားနှင့် နန္ဒလုလင်တို့ကဲ့သို့သော ထိုသူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ ကျရောက်သော ကိလေသာတရားအပေါင်း၏ သူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ ကျရောက်နေသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရှင်မဟာကစ္စည်း ဥပ္ပလဝဏ်ထေရီတို့ကဲ့သို့သော ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့က မိမိတို့၏ အရိယမဂ်ဖြင့် ထိုသူတစ်ပါး၏ သန္တာန်၌ တည်ရှိသော ကိလေသာကို မပယ်သတ်နိုင်ရကား တစ်စုံတစ်ယောက်သောသူမျှ ဘဝ၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်သော ကိလေသာကို မပယ်မနုတ်နိုင်လေရာဟူသော အပြစ်သည် ရောက်ရှိလေရာ၏။ ဘူမိလဒ္ဓအမည်ရသော ကိလေသာသည် ကိန်းဝပ်နေသည်ပင် မည်လေရာသည်။

ထို့ကြောင့် ဘုရား ရဟန္တာ အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ မိမိတို့ကိုယ်တိုင် ပရိညာဉာဏ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိအပ်ပြီးကုန်သော ပရိညာတခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ပရိညာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားရသေးသော ပိုင်းခြားပြီးလည်း မဟုတ်သေးသော ကျန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အပရိညာတခန္ဓာတို့ကိုလည်းကောင်း အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိလေသာကို ဘူမိလဒ္ဓဟု မယူရ။ အလျော်အားဖြင့်ကား - ကိလေသာတို့၏ တည်ရာ ဝတ္ထု = စွဲမှီ၍ဖြစ်ရာ ဌာနအားဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓကို သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - အကြင်အကြင်ဘဝ၌ သို့မဟုတ် အကြင်အကြင် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားအပ်ကုန်သေးသော အပရိညာတခန္ဓာတို့သည် ဖြစ်ပေါ်နေကြကုန်၏။ ထိုထိုဘဝ၌ သို့မဟုတ် ထိုထိုရုပ်နာမ် သန္တာန်အစဉ်၌ ထိုခန္ဓာတို့၏ ရှေးဦးအစ ဥပါဒ်-

သည်မှ စ၍ ကိလေသာတို့၏ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကို ထား၍ အခြားတစ်ပါးသော အကြောင်းတရား၏ မရှိခြင်းကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ သံသရာဝဋ်၏ အမြစ်ဖြစ်သော ကိလေသာအပေါင်းသည် ကိန်းဝပ်လျက်သာ ရှိ၏။ ထို့ကြောင့် ထိုခန္ဓာတို့၌ ကိန်းဝပ်နေသော ကိလေသာတရားအပေါင်းကိုပင် အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် **ဘူမိလဒ္ဓ = ရအပ်သော ဖြစ်ရာဌာနတုံရှိသော ကိလေသာ** ဟူ၍ သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၈-၃၂၉။)

ဤစကားများအရ နုတ်ပယ်အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော ခန္ဓာသည် ပရိညာတခန္ဓာ မည်၏။ ထိုပရိညာတခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ ဖြစ်ရာဌာန = ဥပ္ပတ္တိဌာန မဟုတ်။ မနုတ်ပယ်အပ်သေးသော ကိလေသာရှိသော ခန္ဓာသည် အပရိညာတခန္ဓာ မည်၏။ ထိုအပရိညာတခန္ဓာသည် ကိလေသာ၏ ဖြစ်ရာဌာန = ဥပ္ပတ္တိဌာန မည်၏။ ပရိညာတခန္ဓာကား အသေက္ခပုဂ္ဂိုလ် = ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတည်း။ အပရိညာတခန္ဓာကား အသေက္ခ = ရဟန္တာမှ တစ်ပါးသော ကျန်အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ပုထုဇန်ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ခန္ဓာတည်း။ ယင်းအပရိညာတခန္ဓာကား ကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာဌာန ဘူမိတည်း။ ယင်းဘူမိ၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော အနုသယကိလေသာကား ဘူမိလဒ္ဓ တည်းဟု မှတ်ပါ။

ကိန်းဝပ်ပုံ — ထိုကိလေသာတို့၏ ဖြစ်ရာ ဥပ္ပတ္တိဌာနဘုံဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့တွင်လည်း အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနုသယကိလေသာတို့သည် ကိန်းဝပ်ကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုအနုသယ ကိလေသာတို့၏ ကိန်းဝပ်ရာဖြစ်သော ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် ထိုအနုသယ ကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ တစ်ပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဥစ္စာဖြစ်ကုန်သော ခန္ဓာတို့သည်ကား ထိုအနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။

အတိတ်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေခဲ့ကြကုန်သော အနုသယ ကိလေသာတို့အဖို့ အတိတ်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေလတ္တံ့ ဖြစ်ကြကုန်သော အနာဂတ် အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာ အတိတ်ခန္ဓာတို့သည် ယင်းအနာဂတ် အနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေဆဲ ဖြစ်ကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ပစ္စုပ္ပန်ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ အတိတ်ခန္ဓာ အနာဂတ်ခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၂၉။)

ဤစကားရပ်များဖြင့် တည်ရာဝတ္ထု၏ အစွမ်းဖြင့် ဘူမိလဒ္ဓသည် ဖြစ်၏။ အာရုံ၏ အစွမ်းအားဖြင့် မဖြစ်၊ ထို့ကြောင့် ဝတ္ထု၏ ပျက်စီးခြင်းဖြင့် ထိုအနုသယ၏ ပျက်စီးခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု ပြ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၁။)

တစ်ဖန် ကာမာဝစရက္ခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ကာမာဝစရခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ရူပါဝစရခန္ဓာ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် ယင်းအနုသယတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ ရူပါဝစရခန္ဓာတို့၌ အရိယမဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော အနုသယကိလေသာတို့အဖို့ ယင်းရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ကာမာဝစရခန္ဓာ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့၌ အရိယ

မဂ်ဖြင့် မပယ်နုတ်အပ်သေးသဖြင့် ကိန်းဝပ်တည်နေကြကုန်သော ကိလေသာတို့အဖို့ အရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် သာလျှင် တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မည်ကုန်၏။ ကာမာဝစရခန္ဓာ ရူပါဝစရခန္ဓာတို့သည် တည်ရာ ဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မမည်ကုန်။ (ဆိုလိုသည်မှာ သံသရာတစ်ခွင် ကျင်လည်ရခိုက် ထိုထိုဘုံဘဝ၌ တည်ရှိဆဲ ခန္ဓာတို့သည်သာလျှင် ထိုထို အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဖြစ်ကြသည်။ အတိတ် အနာဂတ် စသည်ဖြင့် ကာလခြားနေသော ခန္ဓာ၊ ဘုံဘဝခြားနေသော ခန္ဓာတို့ကား ယင်းသို့ ကာလခြားနေသည့် ဘဝခြားနေသည့် အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာမဟုတ်ကုန်ဟူလိုသည်။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၂၉။)

ဘူမိအမည် မရနိုင်သည့် ခန္ဓာ

အထူးမှာ - သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့တွင် အကြင်အကြင် အရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ခန္ဓာတို့၌ သံသရာဝဋ်၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်သော ထိုထို အနုသယကိလေသာအပေါင်းကို ထိုထို အရိယမဂ်ဖြင့် ပယ်ရှားအပ်ပြီး ဖြစ်၏။ ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ထိုခန္ဓာတို့သည် ပယ်ရှားအပ်ကုန်ပြီးသော ထိုထို ဝဋ်၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်ကုန်သော ဝဋ်မူလ အနုသယကိလေသာတို့၏ တည်ရာဝတ္ထု ဖြစ်ရာဌာန ဝတ္ထုယာခင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဘူမိဟူသော ခေါ်ဝေါ်ခြင်းကို မရနိုင်ကုန်။ စိတ်အစဉ်သန္တတိတွင် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပွားလာသော ထကြွလာသော ထိုးကျင့်လာသော ပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ၏ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကိလေသာ-တို့၏ အနုသယဓာတ်သဘောအားဖြင့် ခန္ဓာအစဉ်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေခြင်းသဘောကို မှန်းဆ၍ သိအပ် သိနိုင် ပေသည်။ အကြောင်းမူ အနုသယဓာတ်သည် ထင်ရှားမရှိလတ်သော် ယင်းပရိယုဋ္ဌာန ကိလေသာ၏ လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်ခြင်းသဘောသည် မဖြစ်သောကြောင့်တည်း။ အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ အနုသယဓာတ်တို့ကို အရိယ မဂ်ဖြင့် ပယ်နုတ်အပ်ပြီး ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် အနုသယဓာတ်တို့၏ တည်ရာဝတ္ထုဖြစ်သော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကို ပရိညာတ ပြုအပ်ပြီးသည် ဖြစ်၍ = ပရိညာပညာတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားသိအပ်ပြီးသည် ဖြစ်၍ အနုသယဓာတ်တို့ကို ကောင်းစွာ လွန်မြောက်အပ်ပြီးသည် မည်၏။ ထိုကြောင့် ထိုဝတ္ထုသည် = ထိုခန္ဓာငါးပါးသည် ထိုအနုသယ-ဓာတ်တို့၏ တည်ရာ ဘူမိဟူသော အမည်သမညာ မဖြစ်နိုင်တော့ပြီ ဟူလိုသည်။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၂၉။ မဟာဋီ၊ ၂၅၀၁-၅၀၂။)

မည်သည့် ခန္ဓာ၌ ကိန်းသနည်း?

တစ်စုံတစ်ခုသော အနုသယဓာတ်ကိုမျှ မပယ်နုတ်ရသေးသဖြင့် များစွာသော ကိလေသာကို ဖြစ်စေ-တတ်သော ပုထုဇန်အား အချင်းခပ်သိမ်းသာလျှင် သံသရာဝဋ်၏ အရင်းအမြစ်ဖြစ်ကုန်သော ဝဋ်မူလ အနုသယ ကိလေသာတို့၏ မပယ်သတ်အပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ကာယကံ ဝစီကံ မနောကံသည် ကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ အကုသိုလ်သည်မူလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ ဤမပယ်အပ်သေးသော အနုသယဓာတ် ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုပုထုဇန်အား ကံ-ကိလေသာဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဝိပါက ဝဋ်သည် လည်၏။ ထိုပုထုဇန်အား ထိုဝဋ်မူလအနုသယဓာတ်သည် ရူပက္ခန္ဓာ၌သာလျှင် ကိန်း၏။ ဝေဒနာက္ခန္ဓာ စသည်တို့၌ မကိန်း၊ သို့မဟုတ် ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌သာလျှင် ကိန်း၏ ရူပက္ခန္ဓာစသည်တို့၌ မကိန်းဟု ဤသို့ကား မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ အကြောင်းမူ သာမညအားဖြင့် အနုသယဓာတ်တို့သည် ခန္ဓာငါးပါးလုံးတို့၌ပင် ကိန်း-ဝပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၂၉။)

လောကဥပမာ - သစ်ပင်ကြီး တစ်ပင်၌ ကိန်းဝပ်တည်နေသော သသမ္ဘာရပထဝီ၏ ရသ သသမ္ဘာရ အာပေါ၏ ရသတို့ကဲ့သို့ မှတ်ပါ။ ထင်ရှားစေအံ့ - သစ်ပင်ကြီးတစ်ပင်သည် မြေအပြင်၌ တည်၍ သသမ္ဘာရ

ပထဝီ၏ ရသကိုလည်းကောင်း၊ သသမ္ဘာရအာပေါ၏ ရသကိုလည်းကောင်း အမှီပြု၍ ထိုပထဝီရသ အာပေါ ရသဟူသော အကြောင်းကြောင့် (= ထိုသောက်သုံးထားသော မြေဆီ ရေဆီ သြဇာဟူသော အကြောင်းကြောင့် ဟူလို) အမြစ် ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် အညွန့် အရွက် အပွင့် အသီးတို့ဖြင့် ကြီးပွား၍ ကောင်းကင်ပြင်ကို ပြည့်စေ၍ ကမ္ဘာကြီးဆုံးသည်တိုင်အောင် မျိုးစေ့ အဆက်ဆက်ဖြင့် သစ်ပင် အဆက်ဆက်ကို = သားမြေးမြစ် စသည်ဖြင့် သစ်ပင် အဆက်ဆက်ကို ဖြစ်စေလျက် တည်သည်ရှိသော် ထိုပထဝီရသ အာပေါရသဓာတ်ရည်သည် အမြစ်၌သာလျှင် အစဉ်လျှောက်၍ နံ့၏။ ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် စသည်တို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည် မဟုတ်။ ပ။ အသီး၌သာလျှင် အစဉ်လျှောက်၍ နံ့၏။ အမြစ်စသည်တို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည်မဟုတ်ဟု ဤသို့စသည်ဖြင့် မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ အကြောင်းမူ သာမညအားဖြင့် အလုံးစုံသော အမြစ် ပင်စည် ခက်မ ခက်ငယ် အညွန့် အပွင့် အသီးတို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ နံ့သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုသို့ မဆိုသင့် မဆိုထိုက်ပေ။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အနုသယဓာတ်တို့သည်လည်း သာမညအားဖြင့် ခန္ဓာငါးပါးလုံးတို့၌ အစဉ်လျှောက်၍ ကိန်းဝပ်နေသောကြောင့် မည်သည့် ခန္ဓာ၌သာ ကိန်းဝပ်သည် မည်သည့် ခန္ဓာ၌ မကိန်းဝပ်ဟု မဆိုသင့် မဆို ထိုက်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၂၉။)

ပြောင်းပြန်အဓိပ္ပါယ်သဘော — ထိုသစ်ပင်၏သာလျှင် အပွင့် အသီးစသည်တို့၌ ငြီးငွေ့ စက်ဆုပ် နိုးသော တစ်စုံတစ်ယောက်သော ယောက်ျားသည် သစ်ပင်၏ လေးမျက်နှာတို့၌ လိပ်ကျောက်ဆူးဟူ၍လည်း- ကောင်း၊ ငါးမာန်းစွယ်ဟူ၍လည်းကောင်း ဆရာမြတ်တို့ အဆိုရှိကြသော မဏ္ဍုက ကဏ္ဍကမည်သော အဆိပ် ရှိသော ဆူးကို ရိုက်နှက်လေရာ၏။ ထိုသို့ ရိုက်နှက်သောအခါ၌ ထိုသစ်ပင်သည် ထိုအဆိပ်၏ အတွေ့ဖြင့် တွေ့ထိအပ် နှိပ်စက်အပ်သည်ဖြစ်၍ ပထဝီရသ အာပေါရသတို့၏ ကုန်ခန်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မကြီးပွား နိုင်သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်လတ်၍ တစ်ဖန် သစ်ပင်၏ သားစဉ် မြေးဆက်ဟူသော သန္တာန် အစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မတတ်နိုင်ရာသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ခန္ဓာတို့၏ ဆက်ကာ ဆက်ကာ ဖြစ်ခြင်း၌ ငြီးငွေ့စက်ဆုပ်နိုးလှသော အမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီးသည် - ထိုယောက်ျား၏ သစ်ပင်၌ လေးဘက် လေးတန်တို့၌ အဆိပ်ကို = အဆိပ်ရှိသော ဆူးကို ယှဉ်စေသကဲ့သို့ ရိုက်နှက်သွင်းသကဲ့သို့ - မိမိ၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ သန္တတိအစဉ်၌ လေးပါးသော အရိယမဂ်တို့ကို ပွားစေခြင်း စတုမဂ္ဂဘာဝနာကို အားထုတ်၏။ ထိုသို့ အားထုတ် လတ်သော် ထိုအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ရုပ်နာမ်ခန္ဓာ သန္တတိအစဉ်သည် ထိုလေးပါးသော အရိယ မဂ်တည်းဟူသော အဆိပ်၏ အတွေ့ကြောင့် ခပ်သိမ်းကုန်သော သံသရာဝဋ်၏ အကြောင်းရင်း ဝဋ်မူလအနုသယ ကိလေသာတို့ကို ကုန်ခန်းစေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုအမျိုးကောင်းသား အမျိုးကောင်းသမီး၏ ပြုပြုသမျှ ကာယကံမူ မှန်သမျှ ဝစီကံမူ မှန်သမျှ မနောကံမူ မှန်သမျှသည် ပြုကာမတ္တ ကြိယာအဖြစ်၌သာ တည်နေ- တော့၏။ (ကုသိုလ် အကုသိုလ် မဖြစ်တော့ ဟူလို။) ထိုသို့ပြုကာမတ္တ ကြိယာ၏ အဖြစ်မျှသို့ ကပ်ရောက်သွားသော ကာယကံ အစရှိသော အလုံးစုံသော ကံအပြားရှိသည်ဖြစ်၍ ထိုအမျိုးကောင်းသား ထိုအမျိုးကောင်းသမီးသည် နောင်အခါဝယ် ဘဝသစ်၌ တစ်ဖန်မဖြစ်ခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ကပ်ရောက်သွား၏။ ထိုသို့ ကပ်ရောက်- သည်ဖြစ်၍ ဘဝတစ်ပါးတည်းဟူသော ရုပ်နာမ်သန္တတိ ခန္ဓာအစဉ်ကို ဖြစ်စေခြင်းငှာ မစွမ်းနိုင်တော့ပေ။ အကယ် စင်စစ်အားဖြင့်ကား အဆုံးစွန်သော စုတိဟူသော ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့် လောင်စရာ မီးစာမရှိသော တောမီးကဲ့သို့ မီးလောင်စာသဖွယ်ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါးတို့တွင် တစ်စုံတစ်ခုသော ခန္ဓာကိုမျှ “ငါ- ငါ့ဟာ”ဟု မစွဲလမ်းသည် ဖြစ်၍ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုရ၏ ချုပ်ငြိမ်းရ၏။ ဤသို့လျှင် ဘူမိ၏လည်းကောင်း ဘူမိလဒ္ဓ၏ လည်းကောင်း ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်ကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၂၉-၃၃၀။)

သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ

ဆီမီးသည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်သော တစ်ခုသော ခဏ၌ လေးမျိုးသော ကိစ္စတို့ကို ပြုလုပ်၏။

- ၁။ ဆီမီးစာကို လောင်၏ = ကုန်စေ၏။
- ၂။ အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီး၏။
- ၃။ အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏။
- ၄။ ဆီဟူသော အစေးကို ကုန်စေ၏။

ဤဥပမာအတူပင်လျှင် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မရှေးမနှောင်း တစ်ပြိုင်နက်သော တစ်ခုသော ခဏ၌ အရိယသစ္စာ လေးပါးတို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိ၏။

- ၁။ ဒုက္ခသစ္စာကို အကြွင်းမဲ့ ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟုဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း = ပရိညာဘိသမယဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။
- ၂။ သမုဒယသစ္စာကို ဆိုင်ရာကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်ခြင်း = ပဟာနာဘိသမယဖြင့် ထိုသမုဒယသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သည့် သမ္မောဟတရားကို ပယ်သောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။
- ၃။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော ကြွင်းသော (၇)ပါးသော သတ္တင်္ဂမဂ်ကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေး၏။ ယင်းသို့ သဟဇာတစသော အကြောင်းပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် အတူဖြစ်သောမဂ္ဂင်တရားတို့ကို ဖြစ်စေခြင်း ပွားစေခြင်း = ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော အရိယမဂ်၏ ရှေးအဖို့၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ္ဂဘာဝနာဟုဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍သိခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးသောအားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၁။)

မဂ္ဂဉာဏ၌ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု သမ္မောဟံ ဝိဒ္ဓိသေန္တံ အတ္တနိပိ သမ္မောဟံ ဝိဒ္ဓိသေတိယေဝ။

(မဟာဋီ၊ ၂၂၅၀၃။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းကွယ်ကာထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးလျက် မိမိမဂ်ဉာဏ်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟတရားကိုလည်း ဖျက်ဆီးသည်သာ ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၂၅၀၃။)

- ၄။ နိရောဓသစ္စာဟု ဆိုအပ်သော အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း = သစ္စိကိရိယာဘိသမယဖြင့် ထိုနိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟကို ဖျက်ဆီးလျက် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။

ဤစကားရပ်များဖြင့် မည်သို့သော အနက်သဘောကို ဆိုလိုပါသနည်းဟူမူ - နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ သစ္စာလေးပါးလုံးတို့ကိုလည်း ရရှိ၏၊ သိ၏၊ မြင်၏၊ ထိုးထွင်း၍ သိ၏ဟု ဆိုလိုပေသည်။

ဆီမီးသည် ဆီမီးစာကို လောင်၏၊ ကုန်စေ၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြားသိ၏။ ဆီမီးသည် အမိုက်မှောင်ကို ဖျက်ဆီး၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်၏။ ဆီမီးသည် အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြ၏သို့ ဤအတူ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိ-

တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဖြင့် သမ္မာသင်္ကပ္ပစသောဓမ္မဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော မဂ္ဂင်ကို ထင်ရှားပြ၏ ဖြစ်စေ၏။ ဆီမီးသည် ဆီဟူသော အစေးကို ကုန်စေ၏သို့ ဤအတူ ကိလေသာဟူသော အစေး၏ ကုန်ရာဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြု၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၁။)

မှီရာနိဿယရှိခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၏ မီးစာကိုလောင်သည် နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သမုဒယသစ္စာကို ပယ်ခြင်း၏ အမိုက်မှောင်ကို လွှင့်ဖျောက်သည်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ဉာဏ်ဟူသော အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားစေခြင်း၏ အရောင်အလင်းကို ထင်ရှားပြသည်နှင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို မှတ်အပ်၏။ ထိုထို အရိယမဂ်ဖြင့် အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာဟူသော အစေးကို ခန်းစေခြင်းသည် ဖြစ်ရကား နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၏ ဆီအစေးကို ခန်းစေခြင်းနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို ကာရဏူပစာရအားဖြင့် ဆိုအပ်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၄။)

အရိယမဂ်ဉာဏ်က သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌ အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် သိမြင်ခြင်း၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိမြင်ခြင်းဟု ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ပုံ နှစ်မျိုးရှိ၏။ အာရုံပြုလျက် မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်းသိခြင်းကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းဟု ခေါ်ဆို၏။ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟတရားကို ဖျက်ဆီးလျက် ကိစ္စသိဒ္ဓိ = သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးခြင်းအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓဟု ခေါ်ဆို၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်က သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့်လည်းကောင်း နှစ်မျိုးသော ပဋိဝေဓအားဖြင့် သိ၏။ ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာ မဂ္ဂသစ္စာတို့ကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိ၏။

အရိယမဂ်ဇာတဝယ် သစ္စာလေးပါးလုံးကို သိ၏ဟု ဆိုရာ၌ အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော် မြတ်ကြီးကိုသာ အာရုံပြုသောအားဖြင့် သိ၏။ အာရုံပြု၍ သိ၏။ အာရမ္မဏပဋိဝေဓတည်း။ ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးကို သိပုံမှာ ဤသို့ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဖြစ်ပေါ်လာသောအခါ သစ္စာလေးပါးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းပိတ်ကွယ်လျက် ထားတတ်သော မောဟအမိုက်မှောင်ကို အကြွင်းမထား အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်လိုက်၏။ ထိုသို့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဒုက္ခသစ္စာတရားကို ဒုက္ခသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ အဝိဇ္ဇာတဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကို သမုဒယသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို နိရောဓသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟ၊ မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး မဂ္ဂသစ္စာတရားကို မဂ္ဂသစ္စာမှန်း မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟတည်းဟူသော ဤသစ္စာလေးပါးလုံးကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းပိတ်ကွယ်ထားတတ်သော အဝိဇ္ဇာ မောဟတရား၏ အမြစ်ပြတ်ကင်းရှင်းသွားသောကြောင့် ထိုအရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကို အာရုံမပြုဘဲ နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုသော်လည်း ထိုကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကို သိခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီးသူ ဖြစ်လေတော့သည်။ ယင်းသို့ သိခြင်းကိစ္စ ပြီးပြီးသား ဖြစ်သည်ကိုပင် ကိစ္စသိဒ္ဓိအားဖြင့် ကျန်သော သစ္စာသုံးပါးတို့ကိုလည်း သိ၏ဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။

သတိပြုရန် — အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည်လည်း မိမိကိုယ်ကို မိမိ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဟု သို့မဟုတ် သောတာပန်ဟု ထင်မြင်ယူဆပါလျှင် အထက်ပါ ရှင်းလင်းချက်ကို ထပ်၍ဖတ်ရှုပါ။ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ကာလသုံးပါး သန္တာန်နှစ်ပါး အတွင်း၌ တည်ရှိသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးကိုလည်း ယခု အသီးအသီးကို ဖြိုခွဲလျက် ပရမတ်သို့ ဆိုက်အောင် ကုန်စင်အောင် မသိသေးသည် ဖြစ်အံ့။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာအမည်ရသည့် ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်နေပုံကိုလည်း

ပုံစံမှန် မသိသေးသည်ဖြစ်အံ့။ အသင်သူတော်ကောင်းသည် ဘုရားရှင် သတ်မှတ်ထားသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် အဆင့်နှင့်ကား မိုးနှင့်မြေကြီးပမာ အလွန်အလွန် အလှမ်းဝေးကွာလျက်ပင် ရှိနေသေးသည်ဟု သဘောပေါက်ပါ။ အကြောင်းမူ အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း၏ မဂ်ဉာဏ်က ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား သမုဒယသစ္စာတရားတို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟ အဝိဇ္ဇာကို အကြွင်းမဲ့ ကုန်စင်အောင် ပယ်သတ်ထားပြီး ဖြစ်သဖြင့် အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း အရိယပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းသည် ဒုက္ခသစ္စာ သမုဒယသစ္စာအမည်ရသည့် အကြောင်း-အကျိုးသင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံ ယူလိုက်တိုင်း သိနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ အရိယာသူတော်ကောင်းမှန်ပါက ဒုက္ခသစ္စာနှင့် သမုဒယသစ္စာကို သာမက နိရောဓသစ္စာနှင့် မဂ္ဂသစ္စာတို့ကိုလည်း အာရုံယူလိုက်တိုင်း သိနိုင်သည်သာ ဖြစ်သည်။ ဤသို့ သိမှုကိုပင် အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် သိခြင်းဟု ခေါ်ဆိုရပေသည်။

ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တစ်ခုကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ကျန်သစ္စာ သုံးပါးတို့ကို တစ်နည်း သစ္စာလေးပါးလုံးကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်၏ဟူသော အချက်နှင့် ပတ်သက်၍ ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်ကား အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။ —

ယော ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ ဒုက္ခသမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓမ္ပိ ပဿတိ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိ ပဋိပဒမ္ပိ ပဿတိ။ (သံ၊ ၃၊ ၃၈၂။)

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်၏။ ထိုပုဂ္ဂိုလ်သည် ဒုက္ခ၏ ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယ-သစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ (သံ၊ ၃၊ ၃၈၂။)

ဤအထက်ပါ ပါဠိတော်၌ သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်မှုမှာ သစ္စာတစ်ပါးပြီးမှ သစ္စာတစ်ပါးကို ကာလခြားလျက် သိမြင်မှုမျိုးကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူသည်ကား မဟုတ်ပေ။ စင်စစ်သော်ကား ဧက ပဋိဝေဓ = တစ်ခုသော စိတ္တက္ခဏ၌ သစ္စာလေးပါးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက် ထိုးထွင်း သိမြင်မှုမျိုးကိုသာလျှင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူပေသည်။ သာဓကမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။ —

မဂ္ဂသမဂ္ဂိဿ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခသမုဒယေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခနိရောဓေပေတံ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယပေတံ ဉာဏံ။ (ဝိဘင်္ဂ၊ ၃၄၁။ ပဋိသံ၊ ၁၁၄။)

အရိယမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြင်အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ရှိ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ သစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ဖြစ်ကြောင်း သမုဒယသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယ မဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာချုပ်ကြောင်း နိရောဓသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ၌လည်း ဖြစ်၏။ (ဝိဘင်္ဂ၊ ၃၄၁။ ပဋိသံ၊ ၁၁၄။)

ဤကား အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သစ္စာလေးပါးလုံးကို တစ်ပြိုင်နက်သိပုံ၊ အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် နိ-ရောဓသစ္စာကို၊ အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် ကျန်သစ္စာသုံးပါးကို တစ်နည်း သစ္စာလေးပါးလုံးကို သိပုံ၊ ပရိညာ-ဘိသမယဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို၊ သမ္ဘိကိရိယာဘိသမယဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို၊ ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိပုံ သဘာဝယုတ္တိ အာဂမယုတ္တိတို့တည်း။

ဥပမာ ဥပမေယျ နှီးနှောချက်

၁။ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ထိုခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခဲ့လျှင် ထိုပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအပ်ပြီးကုန်သော ပရိညာတခန္ဓာတို့၌ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့သည် မှီတွယ်ခွင့်ကို မရရှိနိုင်ပေ။ ထို့ကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာအမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးတို့ကိုလည်းကောင်း၊ ယင်းခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်ပုံကိုလည်းကောင်း ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းသည် တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတည်းဟူသော “ငါ-ငါဟာ” ဟု စွဲယူခြင်း၏ မှီရာနိဿယ မရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ် ဖြစ်၏။ ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းသည် ယင်းသို့ တဏှာ-ဒိဋ္ဌိတို့၏ မှီရာနိဿယ မရှိခြင်း၏ အကြောင်းရင်းစစ်ဖြစ်သောကြောင့် ဒုက္ခသစ္စာကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီမီးစာကို လောင်သည်နှင့်တူ၏၊ ကုန်စေသည်နှင့် တူ၏။

၂။ အရိယမဂ်သည် ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်တတ် ဖျက်ဆီးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းသို့ ပယ်သတ်ခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်ဉာဏ်က ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ဆန့်ကျင်ဘက် ကိလေသာ သမုဒယသစ္စာကို ပယ်စွန့်ခြင်း ဖျက်ဆီးခြင်း လွှင့်ဖျောက်ခြင်းသည် ဆီမီးက ဆန့်ကျင်ဘက် အမိုက်မှောင်ကို လွှင့်ဖျောက်သည်နှင့် တူ၏။

၃။ အရိယမဂ်ဉာဏ် = သမ္မာဒိဋ္ဌိသည် ကြွင်းသော သမ္မာသင်္ကပ္ပစသော မဂ္ဂင် (၇)ပါးကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ယင်းသို့ ကျေးဇူးပြုပေးခြင်းဖြင့် အတူဖြစ်သော မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့ကို ဖြစ်စေ၏၊ ပွားစေ၏၊ မဂ္ဂဘာဝနာတည်း။ ယင်းသို့ မဂ္ဂသစ္စာ = လောကုတ္တရာမဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော မဂ္ဂဘာဝနာကို ပွားစေခြင်း ဖြစ်စေခြင်းသည် အရိယမဂ်ဉာဏ် အရောင်အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေသည်မည်၏။ သို့အတွက် မဂ္ဂသစ္စာကို ပွားစေခြင်းသည် ဉာဏ်အရောင်အလင်းကို ထက်ဝန်းကျင် ပွားစေတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဆီမီးက အလင်းရောင်ကို ထင်ရှားပြသည်နှင့် တူ၏။

ဉာဏာလောကပရိဗြူဟနတာယ မဂ္ဂဘာဝနာယ အာလောကဝိဒိသနသဒိသတာ = ပရိဝိဒိသနသဒိသတာ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၄။)

မဂ်စိတ်စေတသိက် (ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်) တို့ကြောင့် ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော စိတ္တဇဩဇဋ္ဌမက ရုပ်တို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာကြ၏။ ယင်းရုပ်တို့တွင် ဝဏ္ဏခေါ်သော ရူပါရုံလည်း ပါဝင်၏။ ယင်း ရူပါရုံသည် ဘာသုရ = အလွန်တောက်ပ၏။ တစ်ဖန် ယင်းစိတ္တဇဩဇဋ္ဌမကရုပ်တို့တွင် ဥတုခေါ်သော တေဇောဓာတ်သည်လည်း ရုပ်ကလာပ်တိုင်းဝယ် ပါဝင်လျက်ပင် ရှိ၏။ ယင်းတေဇောဓာတ် = ဥတုကြောင့်လည်း ဩဇာလျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော ဩဇဋ္ဌမကရုပ်များသည် အဇ္ဈတ္တတွင်သာမက ဗဟိဒ္ဓသို့တိုင်အောင်ပင် ပျံ့နှံ့ထွက်သွားပြန်၏။ ယင်းဥတုရုပ်များတွင်လည်း ဝဏ္ဏခေါ်သော ရူပါရုံ ပါဝင်၏။ ယင်းရူပါရုံသည်လည်း ဘာသုရ = အလွန်တောက်ပသည်သာ ဖြစ်သည်။ အကျိုးဖြစ်သော ရုပ်တရားတို့၏အရောင်အလင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဉာဏ်ပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဉာဏ်၌ အရောင်ရှိသကဲ့သို့ တဒ္ဓမ္မုပစာရ ဖလူပစာရအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသည်ဟု မှတ်ပါ။

၄။ ကိလေသာဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်၏ ကုန်ရာကုန်ကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီအစေးကို ကုန်စေသည်နှင့် တူ၏။ ထိုအရိယမဂ်ဖြင့် အကြင်အကြင်သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ကိလေသာဟူသော အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်က ကုန်စေခြင်း ခန်းစေခြင်းသည် ဖြစ်ရကား နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဆီမီးက ဆီအစေးကို ကုန်စေခြင်း ခန်းစေခြင်းနှင့်တူသည်ဟု ဆိုအပ်၏။

မလ္လပစာရစကား — အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကား နိရောဓသစ္စာတည်း။ အရိယမဂ်-ဉာဏ်၏ အာရုံအကြောင်းတရားတည်း။ အရိယမဂ်ဉာဏ်ကား အာရမ္မဏိက အကျိုးတရားတည်း။ ကိလေသာကို ကုန်ခန်းစေခြင်းမှာ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်ကသာ ကုန်ခန်းစေခြင်း ဖြစ်၏။ အကျိုးဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ကုန်ခန်းစေခြင်းဟူသော အမည်ကို အကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးအပေါ်၌ တင်စား၍ အကြောင်းဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာနိဗ္ဗာန်က ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ကို ကုန်ခန်းစေသည်ဟု အကျိုး၏အမည်ကို အကြောင်း၌ တင်စား၍ ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲထားသော မလ္လပစာရစကားဟု မှတ်ပါ။

[ဤ - သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ အပိုင်းကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ၊ ဒုတိယတွဲ၊ ၃၃၁-၃၃၂။ မဟာဋီကာ၊ ဒုတိယတွဲ၊ ၅၀၃-၅၀၄တွဲမှ လိုရင်းကို ထုတ်နုတ်၍ ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

သစ္စာအနက် (၁၆) ချက်

ကထံ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိ။

၁။ **ဒုက္ခဿ** ပိဠနဋ္ဌော၊ သင်္ခတဋ္ဌော၊ သန္တာပဋ္ဌော၊ ဝိပရိဏာမဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၂။ **သမုဒယဿ** အာယူဟနဋ္ဌော၊ နိဒါနဋ္ဌော၊ သံယောဂဋ္ဌော၊ ပလိဗောဓဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၃။ **နိရောဓဿ** နိဿရဏဋ္ဌော၊ ဝိဝေကဋ္ဌော၊ အသင်္ခတဋ္ဌော၊ အမတဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

၄။ **မဂ္ဂဿ** နိယျာနဋ္ဌော၊ ဟေတုဋ္ဌော၊ ဒဿနဋ္ဌော၊ အဓိပတေယျဋ္ဌော၊ တထဋ္ဌော။

ဣမေဟိ သောဠသဟိ အာကာရေဟိ တထဋ္ဌေန စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကသင်္ဂဟိတာနိ။ ယံ ဧကသင်္ဂဟိတံ တံ ဧကတ္ထံ။ ယံ ဧကတ္ထံ၊ တံ ဧကေန ဉာဏေန ပဋိဝိဇ္ဇာတိတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဧကပဋိဝေဓာနိတိ။

(ပဋိသံ၊ ၂၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၂။)

အဘယ်သို့လျှင် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသော ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်သနည်း။ (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် တစ်ခုတည်းသောဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

ဒုက္ခသစ္စာအနက် (၄) ချက်

ပိဋ္ဌနဋ္ဌ — ဒုက္ခဒုက္ခတာ တံနိမိတ္တတာဟိ အနိဋ္ဌတာ ပိဋ္ဌနဋ္ဌော။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၅၀။)

၁။ **ပိဋ္ဌနဋ္ဌ** — ဒေါသမူဒွေး၌ ယှဉ်သော စေတသိကဒေါမနဿဝေဒနာဟူသော စိတ်ဆင်းရဲရသည့် ခံစားချက်၊ ဒုက္ခသဟဂုတ် ကာယဝိညာဏ်၌ ယှဉ်သော ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာဟူသော ကိုယ်ဆင်းရဲရသည့် ခံစားချက် — ဤခံစားချက် = ဝေဒနာ နှစ်မျိုးတို့ကား သဘာဝအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲ မပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော တရားမှန်သမျှသည် ဒုက္ခချည်း အမည်ရနိုင်သောကြောင့် အမည်နာမ အားဖြင့်လည်းကောင်း အစစ်အမှန် ဒုက္ခဖြစ်သောကြောင့် အမှန်ဆင်းရဲသောကြောင့် ဒုက္ခဒုက္ခတာ မည်၏။ ထိုဒုက္ခဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းတရားဟူသမျှသည် တံနိမိတ္တတာ မည်၏။ တရားကိုယ်မှာ သုခဝေဒနာ ဥပေက္ခာ

ဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရားစုတို့တည်း။ သုခဝေဒနာသည် တည်ခိုက် သုခဖြစ်သော်လည်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသွားပါက ဒုက္ခပင် ဖြစ်ရ၏။ ဆင်းရဲရ၏။ သို့အတွက် အရှည်မတည်ဘဲ ဖောက်ပြန်ပျက်စီး သွားခြင်းသည် သို့မဟုတ် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးသွားတတ်သော သုခဝေဒနာသည် ထိုဒုက္ခဝေဒနာဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်၏။ တံနိမိတ္တတာတည်း။ (သုခါ ဝေဒနာ ဌိတိ သုခါ ဝိပရိဏာမဒုက္ခာ - မ၊၁၊၃၇၇။) ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲ မပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသောကြောင့် သင်္ခါရဒုက္ခ မည်၏။ ယင်းသင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသော တေဘူမက သင်္ခါရတရားစုသည်လည်း ကာယိကဒုက္ခ စေတသိကဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခအမျိုးမျိုးဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းပင် ဖြစ်၏။ တံနိမိတ္တတာတည်း။ ဝိပုလ္လာသမကင်းသေးသူတို့အဖို့ ဖြစ်ပေါ်နေကြရသော ကာယိကဒုက္ခ စေတသိက ဒုက္ခ မှန်သမျှသည် ယင်းတေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို အကြောင်းပြု၍ပင် ဖြစ်ကြရ၏။ ထိုကြောင့် ယင်းတေ- ဘူမက သင်္ခါရတရားစုသည် = ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားမှန်သမျှသည် ဒုက္ခဖြစ်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း တံနိမိတ္တတာတည်း။ ထိုကြောင့် ဒုက္ခဒုက္ခ အမည်ရသော ဒုက္ခဝေဒနာ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ အမည် ရသော သုခဝေဒနာ၊ သင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ကြွင်းသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် အရိယာသူတော်ကောင်းတို့၏ ဉာဏ်အမြင်၌ အလိုမရှိအပ်သော အနိဋ္ဌ တရားစုသာ ဖြစ်သည်။ ဒုက္ခဒုက္ခ၊ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ၊ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးမျိုးတို့ဖြင့် အနှိပ်စက်ခံရခြင်း သဘောရှိသော = ပိဋနဋ္ဌ သဘောရှိသော တရားစုသာ ဖြစ်သည်။

တထာ ပိဋနံ ပန မဂ္ဂဖလာနမ္ပိ အတ္ထိ။ တသ္မာ ဧတေ ဓမ္မာ ဒုက္ခသစ္စပရိယာပန္နတ္ထေန သင်္ခါရဒုက္ခံ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈၈။)

ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော တေဘူမကသင်္ခါရတရား မှန်သမျှသည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဥဒယဗ္ဗယ ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသည့်အတွက် သင်္ခါရဒုက္ခ အမည်ရသကဲ့သို့ ထို့အတူ မဂ် စိတ္တုပ္ပါဒ် = မဂ်စိတ်စေတသိက်၊ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် = ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်တရားတို့သည်လည်း ထိုဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရသော ဥဒယဗ္ဗယပဋိပိဋနသဘော ရှိသောကြောင့် မုချ မဟုတ် ပရိယာယ်အားဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၌ ပါဝင်ရကား သင်္ခါရဒုက္ခမည်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၈၈။)

ပုဂ္ဂလဟိသနံ ဝါ ပိဋနံ။ (မူလဋီ၊ ၂၊ ၅၀။)

ပိဋနဇ္ဈော တံသမဂ္ဂိနော သတ္တဿ ဟိသနံ အဝိပ္ပုရိကတာကရဏံ။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၂၇၇။)

တစ်နည်း — ဒုက္ခဖြစ်သောအခါ ခန္ဓာအစဉ်၏ မစည်ပင်ခြင်း ညှိုးနွမ်းခြင်းသည် ဒုက္ခက ထိုဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါးနှင့် ပြည့်စုံသော ပုဂ္ဂိုလ်ကို ညှဉ်းဆဲခြင်းတည်း။ ထိုသို့ ဒုက္ခက ညှဉ်းဆဲထားသော- ကြောင့်ပင် ဆင်းရဲသူတို့သည် အသက်ပင်ငယ်ငြားသော်လည်း မရွှင်လန်းဘဲ ညှိုးညှိုးနွမ်းနွမ်း ဖြစ်ကြရလေသည်။ လိုရင်းအချုပ်ကား ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခဟူသော ဒုက္ခသုံးမျိုး၏ လိုချင်စရာ မကောင်းလောက်- အောင် အနှိပ်စက်ခံရမှုသဘောကား ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး၏ ပိဋနဋ္ဌသဘောတည်းဟု မှတ်ပါ။

ထိုပိဋနဋ္ဌဒုက္ခ၏ အမြင့်မားဆုံးသော နယ်မြေကား အပါယ် လေးဘုံတည်း။ ထိုတွင်လည်း ငရဲဘုံကား ထိပ်ဆုံးက တည်နေပေ၏။ သုဂတိဘုံတို့၌လည်း ထိုပိဋနဋ္ဌဒုက္ခ၏ ဒဏ်ချက်မှာ ပြင်းထန်သည်သာဖြစ်ပေသည်။ အယုတ်ဆုံးအားဖြင့်ကား သင်္ခါရတရား မှန်သမျှတို့သည် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း ဒဏ်ချက်ဖြင့် အမြဲမပြတ် အညှဉ်းပန်း အနှိပ်စက်ခံရနေသည်သာ ဖြစ်ကြသည်။

၂။ **သင်္ခတဋ္ဌ** — ယင်းဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်နာမ်တရားတို့သည် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ပိုင်း = ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပိုင်း၌ ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ အာဟာရ ဖဿစသော ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အကြောင်းတရားတို့က ပြုစီမံပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ဖြစ်ပေါ်လာရသော သဘောတရားတို့တည်း။ ယင်းသို့ ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခတ ရုပ်နာမ်တရားစု၏ အကြောင်းတရားတို့က အညီအညွတ် ပေါင်းစု၍ အတူတကွဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစီမံအပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောသည် **သင်္ခတဋ္ဌ** သဘောတည်း။

ယင်းသို့ ပြုစီမံခြင်းသည်လည်း ဒုက္ခသာတည်း။ အပါယ်ရောက်ကြောင်း အကုသိုလ်ဒုစရိုက်တို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ရာ၌ပင်လျှင် ကိုယ်ဆင်းရဲရမှု စိတ်ဆင်းရဲရမှု စသည့် ဒုက္ခဒုက္ခ ဝိပရိဏာမဒုက္ခ သင်္ခါရဒုက္ခဒဏ်ချက်တို့က ဝိုင်းရံကာ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်လျက်ပင် ရှိ၏။ ရိုးရိုးသာမန်သာဝကများကို မဆိုထားဘိ အလောင်းတော်ကြီးများပင်သော်မှလည်း သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ကြီးကို ရရှိရေးအတွက် တာဝုလျက် ပါရမီတို့ကို ဖြည့်ကျင့်ဆည်းပူးရာ၌ အသက်ကို စွန့်ရ၏။ အင်္ဂါခြေလက်ကို စွန့်ရ၏။ သားကို စွန့်ရ၏။ သမီးကို စွန့်ရ၏။ ဇနီးမယားကို စွန့်ရ၏။ စည်းစိမ်ဥစ္စာတို့ကို စွန့်ရ၏။ ထီးနန်းကို စွန့်ရ၏။ သင်္ခတဒုက္ခဒဏ်ချက်၏ ကြီးမားပုံတည်း။ ဒါနသည် သူဌေးတစ်ဦးကို တစ်နေ့တာ အတွင်း၌ပင် သူဆင်းရဲ ဖြစ်စေနိုင်၏။ သီလဟူသည်မှာလည်း ဆင်းရဲငြိုငြင်စွာ ဖြည့်ကျင့်ရသောသဘော ရှိ၏။ သမထ ဝိပဿနာတို့ကို အားထုတ်ရာ၌လည်း အပြင်းအထန် ကြိုးပမ်းရသဖြင့် သင်္ခတဒဏ်ချက်ကား ကြီးမားလှသည်သာ ဖြစ်ပေသည်။ ဘဝတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ထိုထို ဘုံဘဝသို့ ရောက်ကြောင်း ကုသိုလ် အကုသိုလ်တို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းဟူသမျှသည် သင်္ခတဒုက္ခသဘောချည်းသာတည်း။

၃။ **သန္တာပဋ္ဌ** — ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော သင်္ခတတရားစု၏ အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့သော ဒုက္ခဒုက္ခတာ၊ တံနိမိတ္တတာ = တကယ်ကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၊ ထိုကိုယ်ဆင်းရဲ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း၏ အကြောင်းရင်းဖြစ်ခြင်းဟူသော နှစ်မျိုးသော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် ပြင်းစွာပူလောင်ခြင်း အနက်သဘောသည် **သန္တာပဋ္ဌ**သဘောတည်း။ တစ်နည်း - ကိလေသာတည်းဟူသော ပူလောင်စေတတ် နှိပ်စက်တတ်သော အပူဓာတ်နှင့် ဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော တရားစု၏ ရုပ်နာမ်သန္တတိအစဉ် တစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ နေရခြင်းသဘောသည် **သန္တာပဋ္ဌ** သဘောတည်း။ တစ်နည်း - ဒုက္ခသစ္စာဖြစ်သော သင်္ခတတရားစုသည် မိမိ၏ ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် ဆင်းရဲနာကျင်ခြင်းသဘောကို ဆောင်ထားနိုင်သော ထက်မြက်သော သဘောရှိ၏။ ဤသို့ မိမိသဘောအားဖြင့်ပင် ထက်မြက်သည်၏ အဖြစ်သည် **သန္တာပဋ္ဌ** - ပြင်းစွာပူလောင်ခြင်း သဘောပင်ဖြစ်သည်။

သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို ဝိပဿနာဉာဏ်ပညာစက္ခုဖြင့် စေ့စေ့ငုငု ကြည့်ရှုဆင်ခြင်ကာ လင်းလင်းမြင်သိပြီးသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးအဖို့ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုတို့၏ ယင်းသန္တာပဋ္ဌသဘောကို ရှင်းရှင်းကြီး ထင်းထင်းကြီး တွေ့မြင်နေမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

၄။ **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ** — ပဋိသန္ဓေတည်နေရခြင်းဇာတိ အမည်ရသော ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ အိုခြင်းဇရာတရား၊ တစ်ဘဝတစ်ခါ သေကျေပျက်စီးရခြင်း မရဏတရားဟူသော နှစ်မျိုးသောအပြားအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်း သဘောတရားသည် **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ**သဘောတည်း။ ဤကား သမုတိသစ္စာတည်း။ ပရမတ္ထသစ္စာအားဖြင့်-ကား ဥပါဒ်အနေအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပွားလာသော ခန္ဓာငါးပါးကား ဒုက္ခသစ္စာတရားစုတည်း။ ယင်း ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ဖြစ်ခြင်းဥပါဒ်အနေဖြင့်သာ အမြဲတမ်း တည်မနေဘဲ တည်ခြင်းငှိဟူသော ဇရာ၊ ပျက်ခြင်းဘင်ဟူသော မရဏ - ဤနှစ်မျိုးသော အပြားအားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပျက်စီးရခြင်း သဘောတရားသည် **ဝိပရိဏာမဋ္ဌ**သဘောတည်း။

မှတ်သားထားရန် ထူးခြားချက်

ဒုက္ခသစ္စာအတွက် သဘောအနက် (၄)ချက်ရှိရာဝယ် ပိဋကုပ္ပနအနက်သည် အခြားသစ္စာတို့ကို မထောက်ရဘဲ မိမိဒုက္ခသစ္စာ၏ သဘောရင်းအတိုင်း ထင်ရှားသော အနက်သဘောတည်း။ **သင်္ခတဋ္ဌ**သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပြုစီမံတတ်သော သမုဒယသစ္စာကို ထောက်၍ “ဒုက္ခသစ္စာဟူသမျှသည် တဏှာသမုဒယသစ္စာက ပြုစီမံအပ်သော သင်္ခတ တရားချည်းပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။ **သန္တာပဋ္ဌ**သည် အမတဓာတ် အမြိုက်ရေစင်၏ သန္တိသုခ အငြိမ်းဓာတ် အရသာကို သောက်သုံးနေရသော အေးမြသော မဂ္ဂသစ္စာကို ထောက်၍ “ဖြစ်-ပျက်နေသော သို့မဟုတ် ပျက်နေသော သင်္ခတဒုက္ခသစ္စာတရား မှန်သမျှသည် မဂ်ကဲ့သို့ မအေးမြဘဲ အမှန်ပူသော ဒုက္ခပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်သဘော ဖြစ်၏။ (ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အသင်္ခတနယ်၏ အေးမြပုံကို ထောက်ဆ၍ သင်္ခတနယ်၏ ပူလောင်ပုံကို သိလာနိုင်သည် ဟူလိုသည်။) **ဝိပရိကာမဋ္ဌ** အနက် သဘောသည် မဖောက်ပြန်သော နိရောဓနိဗ္ဗာန်ကို ထောက်၍ (= မဖြစ် မပျက်သော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို ထောက်၍) “ဒုက္ခသစ္စာ သင်္ခတတရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကဲ့သို့ မဖောက်မပြန် မဟုတ်ဘဲ = မဖြစ် မပျက်သည့် ဓာတ်သဘာဝမဟုတ်ဘဲ ဇရာအားဖြင့်လည်းကောင်း မရဏအားဖြင့်လည်းကောင်း ဖောက်ပြန်ပျက်စီးတတ်သော = ဖြစ်-ပျက်နေသော ဒုက္ခတွေပါတကား”ဟု ထင်ရှားလာရသော အနက်ဖြစ်သည်။ (မူလဋီ၊ ၂၂၅၀။)

ဒုက္ခသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏။ မမှန်ကန် မဟုတ်ကုန်၊ မချွတ်ယွင်းကုန်၊ ဒုက္ခသစ္စာတရားတို့သည် ပိဋကစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာ အားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာမည်ပေသည်။

သမုဒယသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ **အာယုဟနဋ္ဌ** — ထိုထိုဘဝ ထိုထိုအာရုံတို့၌ အလွန်နှစ်သက်ခြင်း၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခအစုကို ပြုခြင်းသည် ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်းသည် = ဒုက္ခအစုကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းသည် **အာယုဟန** မည်၏။ တစ်နည်း - ဒုက္ခသစ္စာတရားစုသည် သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာတတ်သောကြောင့် အာယ မည်၏။ ထို အာယမည်သော ဒုက္ခသစ္စာကို ဖြစ်စေခြင်း သဘောတရားသည် **အာယုဟန** မည်၏။ ဤအာယုဟန အနက် သဘောတရားသည် သမုဒယသစ္စာ၏ မိမိသဘောအားဖြင့် မိမိသဘောအတိုင်း ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာသော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတည်း။ (အခြားအခြားသော သစ္စာတို့ကို ထောက်၍ ရရှိသော အနက်သဘော မဟုတ် ဟူလိုသည်။)

၂။ **နိဒါနဋ္ဌ** — ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို အပ်နှင်းတတ် အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သောကြောင့် **နိဒါန** မည်၏။ “ထိုဒုက္ခဟူသည် ဤဟာတည်း”ဟု လက်ခံစေသကဲ့သို့ အပ်နှင်းသကဲ့သို့ ဒုက္ခကို ဖြစ်ပေါ်စေတတ်၏ဟု ဆိုလိုသည်။ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ပါမှ ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ဤ**နိဒါနဋ္ဌ** အနက်သဘော တရားသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။ အတိတ်ဘဝက ပြုစုပျိုးထောင်ခဲ့သော အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံဟူသော သမုဒယသစ္စာကြောင့် ဤဘဝတွင် ပဋိသန္ဓေ ခန္ဓာငါးပါး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားဖြစ်ပုံ စသည်ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သမ္မာဒိဋ္ဌိဉာဏ်ပညာဖြင့် ထွင်းဖောက်သိမြင်သောအခါ ဤနိဒါနဋ္ဌ အနက် သဘောသည် ထင်ရှားနေမည် ဖြစ်ပေသည်။ ကာလသုံးပါးလုံး၌ နည်းတူ သဘောပေါက်ပါ။

၃။ **သံယောဂဋ္ဌ** — သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ယှဉ်တွယ်စေခြင်း မကွာနိုင်အောင် ကပ်ထားခြင်း သဘောသည် **သံယောဂဋ္ဌ** မည်၏။ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ မလွတ်ရအောင် ဖွဲ့နှောင်ထားခြင်း အနက်

သဘောတရား။ သမုဒယသစ္စာ၏ ဤသံယောဂဌ အနက်သဘောတရားသည် သံသရာ၌ မယှဉ်သော နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာ၏။ ခန္ဓာ-အာယတန-ဓာတ်တို့၏ အဆက်မပြတ်ဖြစ်မှုကို သံသရာဟု ခေါ်၏။ ဖြစ်-ပျက်နေသော ပျက်ပျက်နေသော ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားစုတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သံသရာဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော သင်္ခတတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုနေရာမှ မဖြစ်-မပျက်သည့် ပျက်ခြင်းသဘောတရား မရှိသည့် အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို မျက်မှောက်ပြုမိသွား၏။ ထိုအသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကား ဖြစ်မှု-ပျက်မှု မရှိသဖြင့် ဖြစ်-ပျက် သင်္ခတသံသရာနှင့် မယှဉ်သော တရားဖြစ်၏။ ယင်းသံသရာနှင့် မယှဉ်သော အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် သံသရာ၌ ယှဉ်စေခြင်းဟူသော အခြင်းအရာရှိသော သမုဒယသစ္စာ၏ သံယောဂဌအနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာသည် ဟူလိုသည်။ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရား ထင်ရှား ရှိခြင်းကြောင့် ဖြစ်ခြင်းကြောင့် အကျိုး ဒုက္ခသစ္စာတရား၏ ထင်ရှားရှိပုံ ထင်ရှား ဖြစ်နေပုံကိုလည်းကောင်း၊ အကြောင်း သမုဒယသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းကြောင့် အကျိုးဒုက္ခသစ္စာတရားတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းပုံကို လည်းကောင်း ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိအောင် ရှုမြင်ထားပြီးဖြစ်သော ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ် အဖို့ နိရောဓသစ္စာကို အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ ထိုသမုဒယသစ္စာ၏ ဒုက္ခသစ္စာတရား တွေကို ထပ်ကာထပ်ကာ အဆက်မပြတ် ယှဉ်စေခြင်း ဖြစ်စေခြင်း သံယောဂဌ အနက်သဘောမှာ ထင်ရှားပေါ်လွင်ပြီးသာ ဖြစ်နေပေသည်ဟု ဆိုလိုပေသည်။

၄။ ပလိဗောဓဋ္ဌ — သံသရာမှ ထွက်မြောက်သွားကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရားကို နှောင့်ယှက်တားမြစ်ခြင်း မြစ်တားဟန့်ဆီးခြင်း အနက်သဘောသည် သမုဒယသစ္စာ၏ ပလိဗောဓဋ္ဌ အနက်သဘောတရား။ ရုပ်နာမ်သင်္ခတတရားတို့၏ ချုပ်ဆုံးရာ ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့၏ မရှိရာဖြစ်သည့် မဖြစ်မပျက်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိရောဓသစ္စာကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓ = အာရုံမျက်မှောက် တိုက်ရိုက်ထွင်းဖောက် သိမြင်ခြင်းဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်က မျက်မှောက်ပြုမိသောအခါ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းဖြစ်သည့် ဖြစ်ပျက်သင်္ခတတရားတို့မှ လွတ်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂင် (၈)ပါး မဂ္ဂသစ္စာတရားကိုလည်း အသမ္မောဟပဋိဝေဓ = မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားသည့် မောဟကို ပယ်သတ်သော သဘောအားဖြင့် ထိုးထွင်း သိခြင်းကိစ္စ ပြီးစီးသွား၏။ ထိုသို့ ဖြစ်ပျက်သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်ဖြစ်သည့် မဂ္ဂသစ္စာကို သိမြင် ရခြင်းကြောင့် သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း အရိယမဂ်ကို တားမြစ်ခြင်း အခြင်းအရာကိုလည်း ဉာဏ်သက်ဝင်ပြီး ဖြစ်သွားသည်။ မဂ္ဂသစ္စာကား သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သမုဒယသစ္စာကား သံသရာ၌ လည်ပတ်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ မထွက်မြောက်ကြောင်း တရားတည်း။ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို သိမြင်သောအခါ သမုဒယသစ္စာသည် သံသရာမှ မထွက်မြောက်အောင် သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း တရားကို တားမြစ်နှောင့်ယှက်နေသော တရားဟု သိမြင်လာရသည် ဟူလို။

သမုဒယသစ္စာ၏ လေးမျိုးကုန်သော ဤအနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏၊ မမှန်မဟုတ်ကုန် မချွတ်ယွင်းကုန်၊ အာယူဟနစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထိုကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

နိရောဓသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ နိဿရဏဋ္ဌ — ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံသည် အရိယာတို့၏ သန္တာန်၌ ရရှိလတ်သော် = အရိယာတို့၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ဖြစ်ပွားသွားသော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုလျက် သိမြင် လတ်သော် ဤနိဗ္ဗာန်ဟူသော အာရုံကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကို မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ဖြင့် သိမြင်ရသော အရိယာတို့သည်

သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြရကုန်၏။ ထိုသို့ သံသရာမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် **နိဿရဏ** မည်၏။ တစ်နည်း —

- ၁။ ကာမူပမိဟူသော အာရုံငါးပါး ကာမဂုဏ်တရား၊
- ၂။ ခန္ဓူပမိဟူသော ခန္ဓာ ငါးပါး၊
- ၃။ ကိလေသူပမိဟူသော ကိလေသာ ဆယ်ပါး၊
- ၄။ အဘိသင်္ခါရူပမိဟူသော ဘဝသစ်ခန္ဓာကို ပြုစီမံတတ်သော အဘိသင်္ခါရကံတရား —

ဤအလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့၏ စွန့်လွှတ်ရာ၏ အဖြစ်ကြောင့် အလုံးစုံသော ဥပဓိတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ရာ ဖြစ်သောကြောင့် ဥပဓိအားလုံးတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ မရှိရာ ဖြစ်သောကြောင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော မိမိသည်ပင် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်၏။ သင်္ခတတရားတို့နှင့် မယှဉ်၊ ထိုကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သည် အလုံးစုံသော သင်္ခတတရားတို့မှ ထွက်မြောက်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောကြောင့် **နိဿရဏ** မည်၏။

တစ်နည်း — အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်က အာရမ္မဏပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးသောကြောင့် ထိုနိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အာရမ္မဏိက = အာရုံပြုတတ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ကိလေသာတို့ကို အဆင့်ဆင့် ပယ်သတ်လိုက်၏။ ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လိုက်သဖြင့် ကိလေသာ အဖော်ရရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်သော ကံတရားတို့သည်လည်း အကျိုးပေးခွင့်ကို မရကြတော့ပေ။ ကံ-ကိလေသာတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာရမည့် ဝိပါကဝဋ် ခန္ဓာငါးပါး သင်္ခတတရားတို့သည်လည်း ဖြစ်ခွင့်ကို မရကြတော့ပြီ ဖြစ်၏။ ဥပဓိအားလုံးတို့သည် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြ၏။ ထိုကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ရပေသည်။ ယင်းသို့ ဥပဓိအားလုံးတို့မှ ကျွတ်လွတ်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်းတရား ဖြစ်ခြင်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **နိဿရဏဋ္ဌ** အနက်သဘောတရားပင် ဖြစ်သည်။

နိဿရန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာ၊ သယမေဝ ဝါ နိဿဋ္ဌံ ဝိသံယုတ္တံ သဗ္ဗသင်္ခတေဟိ သဗ္ဗူပမိပဋိနိဿဂ္ဂဘာဝတောတိ **နိဿရဏံ**။ (မူလဋီ၊ ၂၅၀။)

နိရောဓဿ **နိဿရဏဋ္ဌော** သဗ္ဗူပမိနံ ပဋိနိဿဂ္ဂသဘာဝတ္တာ တတော ဝိနိဿဋ္ဌတာ၊ တန္နိဿရဏ-နိမိတ္တတာ ဝါ။ (မဟာဋီ၊ ၁၂၅၇။)

ထိုနိရောဓသစ္စာ၏ ဤနိဿရဏဋ္ဌ = နိဿရဏ အနက်သဘောသည် မိမိ၏ထင်ရှားရှိခြင်း အနက်သဘော အားဖြင့် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတည်း။ (အခြားသော သစ္စာတို့ကို ထောက်ဆ၍ သိရှိရသော အနက်သဘောတရား မဟုတ် ဟုလိုသည်။)

၂။ **ဝိဝေကဋ္ဌ** တဏှာ သမုဒယမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **ဝိဝေကဋ္ဌ** အနက်သဘော မည်၏။ တဏှာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် တဏှာဟူသော အဖော်သဟာယ်ကို ရရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော ကံသည်လည်း ကင်းဆိတ်သွား၏။ ကံ-ကိလေသာ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် ကံ ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ရမည့် ဝိပါကဝဋ် သင်္ခတတရားတို့မှလည်း ကင်းဆိတ်တော့သည်သာ ဖြစ်၏။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့နှင့် မယှဉ်မနှော သင်္ခါရတရားတို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်း သဘောသည်လည်း နိရောဓသစ္စာ၏ **ဝိဝေကဋ္ဌ** အနက်သဘောပင် မည်၏။

နိရောဓသစ္စာသည် တဏှာ၏ ကုန်ကြောင်း သင်္ခတတရား၏ ကုန်ကြောင်း ဖြစ်ရကား သမုဒယတဏှာမှ ကင်းဆိတ်၏။ ဖြစ်-ပျက်သင်္ခတတရားမှ ကင်းဆိတ်၏။ ထိုကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏ ဝိဝေကဋ္ဌ အနက်သဘောသည်

ဝိဝေက မဟုတ်သော သမုဒယကို ဝိဝေက မဟုတ်သော သင်္ခတကို အသမ္မောဟပဋိဝေဒအားဖြင့် အရိယမဂ်က သိမြင်ရခြင်းကြောင့် ထင်ရှားလာရသော နိရောဓသစ္စာ၏ အနက်တစ်ပါး ဖြစ်သည်။

၃။ အသင်္ခတဋ္ဌ — အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံ စသော တစ်စုံတစ်ခုသော မည်သည့် အကြောင်း တရားသော်မှ မပြုပြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **အသင်္ခတဋ္ဌ** အနက် သဘော မည်၏။ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို သိရကြောင်းဖြစ်သော အရိယမဂ်တရား သော်မှ အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော သပ္ပစ္စယတရားသာ ဖြစ်၏။ အကြောင်းတရားတို့က ပြုပြင် ပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသော သင်္ခတတရားသာ ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်တရားသော်မှလည်း သပ္ပစ္စယသဘော သင်္ခတ သဘောမှ မကင်းနိုင်သေးပေ။ ထိုသို့ အရိယမဂ်တရား၏ သင်္ခတဖြစ်ပုံကို မြင်ရခြင်းကြောင့် နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတအနက်သည် ထင်ရှားလာရသော အနက်တစ်ပါး ဖြစ်၏။ မဂ္ဂသစ္စာ၏ သင်္ခတဖြစ်ပုံကို ထောက်ဆ၍ နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတဖြစ်ပုံသည် ထင်ရှားလာရသည် ဟူလို။

၄။ အမတဋ္ဌ — နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် မြို့သော နိစ္စသဘောရှိသောကြောင့်၊ တစ်နည်း သတ္တဝါတို့၏ သေခြင်း မရှိခြင်း၏ အကြောင်းတရားဖြစ်သောကြောင့် မအို မသေ အမတ၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောသည် မပျက်သောသဘောသည် ပျက်ခြင်းမရှိသော သဘောသည် နိရောဓသစ္စာ၏ **အမတဋ္ဌ** အနက် သဘော မည်၏။

မရဏသဘောရှိသည့်အတွက် ပျက်၍ ပျက်၍ နေရသော သင်္ခတဒုက္ခသစ္စာတရားကို သိမြင်ရခြင်းကြောင့် မရဏသဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တရားတော်၏ အမတဋ္ဌ အနက်သဘောသည်လည်း ထင်ရှား လာရပြန်ပေသည်။ ဝိပဿနာပိုင်း၌ ရှုနေသော သင်္ခတတရားတို့ကား အပျက်နယ် ဖြစ်ကြ၏။ မရဏနယ် ဖြစ်ကြ၏။ ထိုအပျက်နယ်၏ အဆုံးတွင် (= သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံယူနေသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင်) အရိယမဂ်ဉာဏ်၌ ထင်ရှားပေါ်လာသော အသင်္ခတဓာတ်ကား မပျက်နယ် ဖြစ်၏။ မသေရာ အမတနယ် ဖြစ်၏။ သင်္ခတ၏ မရဏသဘောကို ထောက်ဆ၍ အသင်္ခတ၏ အမတသဘောသည် ထင်ရှားလာရပြန်သည် ဟူလို။

နိရောဓသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကန်၏၊ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ် ယွင်းကုန်၊ နိဿရဏစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

တစ်နည်း - နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် သမုဒယတဏှာ၏ ကုန်ရာဖြစ်သောကြောင့် သမုဒယတဏှာမှ ကင်းဆိတ်ခြင်းသဘော **ဝိဝေကဋ္ဌ**လည်း မည်၏။ အဝိဇ္ဇာ တဏှာ ဥပါဒါန် သင်္ခါရ ကံစသော အကြောင်း မရှိ- သော အပ္ပစ္စယသဘော **အသင်္ခတဋ္ဌ**လည်း မည်၏။ မပျက်စီးသော ပျက်စီးခြင်းသဘော မရှိသော **အမတဋ္ဌ**- လည်း မည်၏။ (မူလဋီ၊ ၂၅၀။)

မဂ္ဂသစ္စာအနက် (၄) ချက်

၁။ နိယျာနဋ္ဌ — မဂ္ဂသစ္စာ၏ သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ကြောင်း၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘော သည် **နိယျာနဋ္ဌ** မည်၏။ ဤ နိယျာနဋ္ဌသဘောသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားသော အခြင်း အရာတည်း။ ဝိပဿနာဉာဏ်တို့ဖြင့် သင်္ခတတရားတို့၏ အပျက်ကို အာရုံပြု၍ လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပ- သနာ ရှုနေရာမှ ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အဆုံးတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယမဂ်ဉာဏ်က မပျက်သည့် အသင်္ခတ

ဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကြီးကို လှမ်း၍ အာရုံယူလိုက်နိုင်၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သင်္ခတအပျက်နယ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း ဖြစ်ပေသည်။ **နိယျာနဋ္ဌသဘောတည်း။** အရိယမဂ်ဉာဏ်က ပျက်ခြင်းကင်းသည့် အသင်္ခတဓာတ်ကို အာရုံလှမ်းယူလိုက်သောအခါ အသင်္ခတဓာတ်၏ အအေးရှိန် သန္တိသုခဓာတ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိန်းဝပ်ရာ ဖြစ်ပေါ်ရာ သတ္တဝါ၏ ရုပ်နာမ်အစဉ်၌ ကိန်းဝပ်နေသော အနုသယဓာတ်မီးတို့သည် အဆင့်ဆင့် ငြိမ်းအေးသွားကြကုန်၏။ ကိလေသာ ကုန်သဖြင့် ကံများသည်လည်း အဆင့်ဆင့် ကုန်သွားကြရာ ကံ-ကိလေသာကြောင့် ထင်ရှားဖြစ်ရမည့် ဝိပါကခန္ဓာအစဉ်တို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ဝိပါကခန္ဓာတို့၏ အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားခြင်းသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ အဆင့်ဆင့် လွတ်မြောက်သွားခြင်းပင် ဖြစ်၏။ ယင်းသို့ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်းသည် အရိယမဂ်ဉာဏ်ကြောင့်သာ ရရှိလာသော အကျိုးတရားဖြစ်ရကား အရိယမဂ်တရားသည် သံသရာဝဋ်ဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ရခြင်း၏ အကြောင်းရင်း **နိယျာနတရား** ဖြစ်ရပေသည်။

ဤနိယျာနဋ္ဌ သဘောတရားသည် ထိုမဂ္ဂသစ္စာ၏ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ ကိလေသာကို ပယ်သတ်ခြင်းဟူသော မိမိကိစ္စအားဖြင့် ထင်ရှားလာသော အခြင်းအရာ ဖြစ်ပေသည်။

၂။ **ဟောတုဋ္ဌ = ဟောတုဋ္ဌ** — နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **ဟောတုဋ္ဌ** အနက်သဘော မည်၏။

တတ္ထ ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒဝသေန နိဗ္ဗာနာဓိဂမောဝ နိဗ္ဗာနနိမိတ္တတာ **ဟောတုဋ္ဌော။** (မူလဋီ၊ ၂၊ ၅၀-၅၁။)

ပလိဗောဓုပစ္ဆေဒဝသေနာတိ သမုဒယပ္ပဟာနဝသေန။ (အနုဋီ၊ ၂၊ ၆၁။)

ဟောတုအတ္ထော နိဗ္ဗာနဿ သမ္မာပကာဘာဝေါ။ (မဟာဋီ၊ ၁၊ ၂၅၇။)

အသင်္ခတဓာတ် အငြိမ်းဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ အရိယမဂ်တရားသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာပါမှ ယင်း အရိယမဂ်တရားက မိမိအရိယမဂ်ကို ကန့်ကွက်နှောင့်ယှက်တတ်သော သမုဒယသစ္စာ အမည်ရသော အနုသယ ကိလေသာများကို အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်နိုင်၏။ အနုသယကိလေသာများ၏ အဆင့်ဆင့် အကြွင်းမဲ့ ကုန်သွားခြင်းကား ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်ဝင်စံရခြင်းပင်တည်း။ သုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်ကို ရရှိခြင်းတည်း။ ကိလေသာများသည် အဆင့်ဆင့်ကုန်သွားကြသဖြင့် ကိလေသာ အစိုဓာတ် အစေးဓာတ်ရှိပါမှ အကျိုးပေးနိုင်စွမ်းရှိသော ကံတို့သည်လည်း ကိလေသာအဖော်သဟာယ်ကို မရရှိသဖြင့် အကျိုးပေးနိုင်သည့် စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြရပြန်၏။ ကံ-ကိလေသာတို့၏ စွမ်းအင်များ ကုန်ဆုံးသွားကြသဖြင့် ကံ-ကိလေသာကြောင့် ဖြစ်ကြရမည့် ဝိပါကခန္ဓာတို့သည်လည်း အဆင့်ဆင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ နောက်ဆုံး အရဟတ္တမဂ်သို့ ဆိုက်ရောက်သောအခါ ကိလေသာများသည် အကြွင်းမဲ့ ကုန်သွားကြ၏။ ကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ကုန်ခြင်းကြောင့် ထိုရဟန္တာ အရှင်မြတ်၏ ပရိနိဗ္ဗာနစုတိ၏အခြားမဲ့၌ ခန္ဓာငါးပါးတို့သည်လည်း နောင်တစ်ဖန် ပြန်လည်၍ ဖြစ်ခြင်းသဘော မရှိသော အနုပ္ပါဒနိရောဓသဘောအားဖြင့် ချုပ်ငြိမ်းသွားကြရ၏။ ခန္ဓပရိနိဗ္ဗာန် ဝင်စံရခြင်းတည်း။ အနုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ဆိုက်ရောက်ခြင်းတည်း။ ထိုသို့ အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း၊ သုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ် အနုပ္ပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်တို့ကို ရရှိခြင်းသည် အရိယမဂ်တရားကြောင့်သာ ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရကား မဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော အရိယမဂ်တရားသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းရင်း **ဟောတု** ဖြစ်ရပေသည်။

ဤသို့လျှင် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟောတုဋ္ဌသဘော ထင်ရှားရခြင်းမှာ သမုဒယသစ္စာကို ထောက်ဆ၍ ထင်ရှားလာရခြင်း ဖြစ်သည်။ သမုဒယသစ္စာ တဏှာကို မြင်ရခြင်းကြောင့် ဤတဏှာသည် ဒုက္ခသစ္စာ၏သာ အကြောင်းရင်း ဖြစ်သဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်း မဟုတ်၊ မဂ္ဂသစ္စာ အမည်ရသော ဤမဂ္ဂင် (၈)ပါးသည်သာလျှင်

နိဗ္ဗာန်ကို ရရှိဖို့ရန် အကြောင်းရင်းဖြစ်၏ဟု ဤသို့လျှင် သမုဒယသစ္စာကို မြင်ခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း ဟောတုဌ = ဟောတွဌ အနက်သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာရပေသည်။

၃။ ဒဿနဌ — မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတည်းဟူသော မဂ္ဂသစ္စာ၏ သမ္မာဒိဋ္ဌိဟူသော ပညာလျှင် ပဓာန = ပြဓာန်းခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို မြင်တတ်သည်၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း - သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော အနက်သဘောတရားသည်၊ တစ်နည်း စင်စစ် သိမ်မွေ့သော အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း အနက်သဘောတရားသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **ဒဿနဌ**သဘော မည်၏။ အလွန်သိမ်မွေ့ နက်နဲသော နိရောဓသစ္စာဖြစ်သည့် အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန် တရားတော်မြတ်ကို တကယ် မြင်စွမ်းနိုင်ခြင်းကြောင့် ထိုနိရောဓသစ္စာကို မြင်ရခြင်းဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဌ သဘောသည် ထင်ရှားလာရပေသည်။ (မြင်အပ်သောတရားကို မြင်ခြင်းကြောင့် မြင်တတ်သော တရားသည် မြင်အပ်သော တရားကြောင့် ထင်ရှားလာရသည်ဟူပေ။)

၄။ အဓိပတေယဌ — သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ခြင်း၊ ကိလေသာ ဒုက္ခအပူကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **အဓိပတေယဌ**သဘော မည်၏။

စတုတ္ထနည်းအရ မဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်သည် ပထမဈာန်ကမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၇), ဒုတိယ ဈာန်ကမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၅), တတိယဈာန်ကမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄), စတုတ္ထဈာန်ကမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ်ဖြစ်လျှင် စိတ်စေတသိက် (၃၄) — အသီးအသီး ရှိမည်ဖြစ်သည်။ ထိုမဂ်စိတ္တုပ္ပါဒ် = မဂ်စိတ်စေတသိက်တို့တွင် ပါဝင်သော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် မဂ္ဂသစ္စာဟူသော အမည်ကို ရရှိကြသည်။ ယင်း မဂ္ဂသစ္စာအမည်ရသော မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များသည် သစ္စာလေးပါးကို သိမြင်ရာ၌လည်းကောင်း၊ ကိလေသာ ဒုက္ခတို့၏ လွန်စွာပူလောင်ခြင်းကို ငြိမ်းစေရာ၌လည်းကောင်း သမ္ပယုတ်တရားတို့၌ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်ကို ပြုနိုင်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအကြီးအကဲ၏အဖြစ်သည် မဂ္ဂသစ္စာ၏ **အဓိပတေယဌ** အနက်သဘော မည်၏။

တစ်နည်း — မဂ္ဂါဓိပတိနော ဓမ္မာ-ဟူ၍ ဟောကြားထားတော်မူခြင်းကြောင့် မဂ္ဂင်တရားတို့သည် အခြား ယှဉ်ဖက် သမ္ပယုတ်တရားတို့မှ ထူးသောအားဖြင့် အာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်းတရားတို့ ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုမဂ္ဂင်တရားတို့၏ ထိုအာရမ္မဏာဓိပတိပစ္စည်း ဖြစ်ခြင်းဟူသော အခြင်းအရာသည် **အဓိပတေယဌ** အနက် သဘော မည်၏။

များစွာသောရောဂါတို့၏ အနှိပ်စက်ကို ခံ၍နေရသော လူဆင်းရဲကို မြင်ရခြင်းကြောင့် ရောဂါကင်းစင်သော ရာထူးရှင်၏ မြင့်မြတ်ပုံသည် ထင်ရှားသကဲ့သို့ ဒုက္ခသစ္စာတရားစုကို မြင်ရခြင်းကြောင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ အစိုးတရ အကြီးအကဲ၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားလာရပေသည်။

မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဤလေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတရားတို့သည် မှန်ကုန်၏၊ မမှန် မဟုတ်ကုန် မချွတ် ယွင်းကုန်၊ နိယျာနဌစသော လေးမျိုးသော အခြင်းအရာမှ တစ်ပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် သစ္စာ မည်ပေသည်။

ဤ (၁၆)မျိုးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်သောသဘောအားဖြင့် သစ္စာလေးပါး တို့သည် တစ်ခုတည်းသော သဘောအားဖြင့်သာလျှင် ပေါင်း၍ ယူအပ်ကုန်၏။ အကြင် (၁၆)မျိုးသော အနက် သဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဖောက်မပြန် မှန်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောအားဖြင့် ပေါင်း၍ ယူအပ်၏။ ထိုပေါင်း၍ ယူအပ်သော (၁၆)ပါးသော သဘောသည် သစ္စာလေးပါးတို့၏ တူသည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဧကတ္တ

သဘော မည်၏။ အကြင်ဧကတ္ထသဘောသည် ရှိ၏။ ထိုဧကတ္ထသဘောကို တစ်ခုတည်းသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏။ ထို့ကြောင့် သစ္စာလေးပါးတို့သည် (၁၆)ပါးကုန်သော အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မဖောက်မပြန် မှန်သော သဘောအားဖြင့် တစ်ခုတည်းသော မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ချက်တည်း ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သော အခြင်းအရာ ရှိကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။

[ဤသစ္စာအနက် (၁၆)ချက်တို့ကို ပဋိသံ၊ ၂၉၆။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂၊ ၇၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၂။ မူလဋီ၊ ၂၊ ၅၀-၅၁။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၂၅၇ - တို့မှ ထုတ်နုတ် ဖော်ပြအပ်ပါသည်။]

ဧကပဋိဝေဓဿန — အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်တစ်ခုကိုသာ အာရုံပြုသော်လည်း ဒုက္ခသစ္စာစသည်တို့၌ မှန်သည်၏အဖြစ် မဖောက်ပြန်သည်၏အဖြစ် ဟုတ်သည်၏အဖြစ်ဟုဆိုအပ်သော အကြင် မှန်သော သစ္စဌ = သစ္စာအနက်သဘောသည် ဖြစ်၏။ ထိုဟုတ်မှန်သော သစ္စဌသဘောကို ထိုသစ္စဌသဘောကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို ဖျက်ဆီးသဖြင့် အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့် မဖောက်မပြန် ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထိုးထွင်း၍ သိသည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြုသည်ဖြစ်၍သာလျှင် သိ၏။ (သစ္စာအနက်ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်း ထားသည့် မောဟကို ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သဖြင့် ထိုသစ္စာအနက်တို့ကို ပစ္စက္ခဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်းသိပြီးသာဖြစ်သည် ဟူလို။) ထိုသို့ မျက်မှောက်ပြု၍ ထိုးထွင်းသိမှု ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ် ဖြစ်ပေါ်ပြီး နောက်ပိုင်း ကာလတို့၌လည်း သစ္စာအနက် (၁၆)ချက်တို့သည် အရိယပုဂ္ဂိုလ်၏ ဉာဏ်ဝ၌ လက်ဝါးပေါ်၌ တင်ထားအပ်သော အညစ်အကြေးကင်းသော ပတ္တမြားကဲ့သို့ တစ်နည်း လက်ထက်ဥသျှစ် ဆုတ်ပစ်ရှစ်ရှားကဲ့သို့ ဟုတ်တိုင်းမှန်စွာ ထင်လာသည်သာ ဖြစ်ကုန်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၅။)

စောဒနာဗ္ဗယံ အချက်များ

ဒုက္ခ သမုဒယစသည်တို့၏ ပိဋန သင်္ခတစသည့် အနက်သဘောတို့မှ တစ်ပါးလည်းဖြစ်ကုန်သော ရောဂါနှင့် တူသည်၏အဖြစ် အိုင်းအမာနှင့် တူသည်၏အဖြစ် အစရှိကုန်သော အခြင်းအရာ အနက်သဘောတို့သည် ရှိပါကုန်လျက် အဘယ်ကြောင့် လေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘောတို့ကိုသာလျှင် ဟောကြားတော် မူအပ်ပါကုန် သနည်းဟု မေးရန်ရှိ၏။ အဖြေကား ဤသို့တည်း။ —

အခြားသစ္စာတစ်ပါးကို မြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ထင်ရှားလာသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် လေးမျိုးတို့ကိုသာလျှင် ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်သည်။ မှန်ပေသည်။ —

တတ္ထ ကတမံ ဒုက္ခေ ဉာဏံ၊ ဒုက္ခံ အာရမ္မ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ ပဇာနနာ။ (ဝိဘင်္ဂ၊ ၃၄၁။ ပဋိသံ၊ ၁၁၄။)

ထိုတွင် ဒုက္ခသစ္စာ၌ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် အဘယ်နည်း၊ ဒုက္ခသစ္စာကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြင်ပညာသည် အကြင် ကွဲကွဲပြားပြား သိခြင်းသည် ရှိ၏။ (ဝိဘင်္ဂ၊ ၃၄၁။ ပဋိသံ၊ ၁၁၄။)

ဤသို့စသောနည်းဖြင့် တစ်ပါး တစ်ပါးသော သစ္စာကို အာရုံပြုသည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် သစ္စဉာဏ်ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။

ယော ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ ပဿတိ၊ သမုဒယမ္ပိ သော ပဿတိ။ (သံ၊ ၃၊ ၃၈၂။)

ရဟန်းတို့ . . . အကြင်ရဟန်းသည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်၏။ ထိုရဟန်းသည် သမုဒယသစ္စာကိုလည်း သိမြင်၏။ (သံ၊ ၃၊ ၃၈၂။)

ဤသို့စသော နည်းဖြင့် တစ်ခုသော သစ္စာကို အာရုံပြု၍ ကြွင်းသော သစ္စာသုံးပါးတို့၌လည်း သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးခြင်း၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း သစ္စဉာဏ်ကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၃။)

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒေသနာတော်တို့တွင် သိမှုကိစ္စ ပြီးစီးသည်၏ အစွမ်းဖြင့် သစ္စာလေးပါးကို အသမ္မောဟ ပဋိဝေဓဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်ခြင်းသည် ထင်ရှားစွာ ဖြစ်ခြင်းကြောင့် မြင်ခြင်းနှင့် တူ၏။ ထိုသိမှုကိစ္စ ပြီးစီးသော အားဖြင့် မြင်ခြင်းကို မသုံးသပ်မှု၍ သစ္စာတစ်ပါးတစ်ပါးစီကို မြင်ခြင်းကိုသာလျှင် သုံးသပ်လျက် အဋ္ဌကထာတွင် ဤသို့ ဆက်လက်ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ (မဟာဇီ၊ ၂၅၀၅။)

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒေသနာတော်တို့တွင် အကြင်အခါ၌ တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာကို အာရုံပြု၏။ ထိုအခါ၌ သမုဒယသစ္စာကို သိမြင်ခြင်းကြောင့် ရှေးဦးစွာ သဘာဝအားဖြင့် ပိဋကလက္ခဏာ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော ဒုက္ခ သစ္စာ၏ သင်္ခတအနက်သဘောသည် ထင်ရှား ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။ အဘယ်ကြောင့် ထင်ရှားလာရသနည်း?

ထိုဒုက္ခသစ္စာကို အလွန်နှစ်သက်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဒုက္ခအစုကို ပြုခြင်း ဒုက္ခကို ဖြစ်စေခြင်း ဒုက္ခသစ္စာ ဖြစ်ပေါ်လာအောင် အားထုတ်ခြင်း = အာယုဟနလက္ခဏာရှိသော သမုဒယသစ္စာသည် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို ပေါင်းစု- သောအားဖြင့် အပေါင်းအစုအလိုက် = ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟု ခေါ်ဆိုအပ်သော အုပ်စုအလိုက် အစုလိုက် အပြုလိုက် ဖြစ်စေအပ်၏။ မှန်ပေသည် — အမှတ်မရှိ တစ်စုံတစ်ခုသော ပစ္စယုပ္ပန်မည်သော အကျိုးတရားသည် ရှိ၏။ ထိုအကျိုးတရားအားလုံးသည် အပေါင်းအစုဖြစ်၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာရိုး ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်ရိုး ဓမ္မတာရှိ၏။ သမုဒယသက်သက် မဟုတ်ဘဲ ဂတိ ဥပမိ ကာလ ပယောဂစသော အကြောင်းတစ်ပါးတို့နှင့် အညီအညွတ် ပေါင်းစု၍ တစ်ပေါင်းတည်းဖြစ်၍ ပြုပြင်အပ်၏။ ရုပ်ကလာပ် နာမ်ကလာပ်ဟူသော အပေါင်းအစု အုပ်စုကလေး- များ အစုအပုံကလေးများ ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်အပ်၏။ မှန်ပေသည် — တစ်ပါးမက များစွာသာလျှင်ဖြစ်သော ပစ္စယုပ္ပန် အကျိုးတရားသည် တစ်ပေါင်းတည်း အတူတကွ ရုပ်ကလာပ်တစ်ခုအတွင်း နာမ်ကလာပ်ဟူသော စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ ဖြစ်လတ်သော် မိမိတို့၏ ဆိုင်ရာအကြောင်းတရားတို့က အပေါင်းအစု ပြုပေးသကဲ့သို့ ဖြစ်၏။ ထိုသို့ သမုဒယသစ္စာသည် ဒုက္ခသစ္စာ အကျိုးတရားကို အပေါင်းအစုအားဖြင့် ဖြစ်စေသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ထိုသင်္ခတသဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

တစ်ဖန် မဂ္ဂသစ္စာသည် ကိလေသာဟူသော ပူပန်ခြင်းကို ပယ်ရှားတတ်သည်ဖြစ်၍ မိမိ မဂ္ဂသစ္စာ ကိုယ်တိုင်- ကလည်း ကိလေသာဟူသော ပူလောင်ခြင်း ကင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အလွန်အေးချမ်း၏။ ထို့ကြောင့် မဂ္ဂ သစ္စာကို မြင်သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ သန္တာပသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူကား ညီတော် အရှင်နန္ဒအား နတ်သမီးကို မြင်သဖြင့် သုန္ဒရီမည်သော ဇနပဒကလျာဏီ မင်းသမီး၏ အဆင်းမလှ မျောက်မအိုသို့ အရုပ်ဆိုးသည်၏ အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်သကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

တစ်ဖန် ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း မရှိသဖြင့် မဖောက်မပြန် မပျက်မစီး မြဲသောသဘောရှိသော ဇရာသဘော ဘင်္ဂသဘောသို့ ပြောင်းလဲဖောက်ပြန်ခြင်း ဝိပရိကာမသဘော မရှိသော နိရောဓသစ္စာ အသင်္ခတနိဗ္ဗာန်ကို မြင် သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ဥပါဒ်ပြီးနောက် ဇရာသဘော ဘင်္ဂသဘောသို့ ပြောင်းလဲသွားခြင်း ဖောက်ပြန်သွားခြင်း ဝိပရိကာမ အနက်သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ဤသို့လျှင် နိရောဓသစ္စာကို မြင်ရသဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာ၏ ဝိပရိကာမဋ္ဌ အနက်သဘော ထင်ရှားလာရခြင်းသည် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခသဘောအားဖြင့် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ် လာသော အခြင်းအရာ၏ လွယ်ကူစွာ ပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိဖြစ်တော့၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

တစ်ဖန် ပင်ကိုသဘောအားဖြင့် အာယုဟနလက္ခဏာရှိသည်လည်းဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာ၏ နိဒါနဋ္ဌ အနက်သဘောသည် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် “ဤသမုဒယသစ္စာသည် ထိုဒုက္ခသစ္စာကို အပ်နှင်းတတ်၏” ဟု ဤသို့ ထင်ရှားဖြစ်လာရ၏။ မလျောက်ပတ်သော ဘောဇဉ်ကို သုံးဆောင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အနာရောဂါကို တွေ့မြင်ရသဖြင့် ဘောဇဉ်၏ အနာရောဂါ၏ အကြောင်းတရားဖြစ်မှုသည် ထင်ရှားဖြစ်သကဲ့သို့

မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ယှဉ်ခြင်းကင်းသည်ဖြစ်၍ဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် သမုဒယသစ္စာ၏ ကိလေသာဒုက္ခတို့နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်းသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်လာရ၏။ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်တတ် ထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်သဖြင့်ကား သမုဒယသစ္စာ၏ သံသရာနှောင်အိမ်၌ သွတ်သွင်း၍ နှိပ်စက်တားမြစ်ခြင်း သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်လာ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

တစ်ဖန် ကိလေသာဟူသော အပေါင်းအဖော်နှင့် ပေါင်းဖော်ယှဉ်တွဲခြင်း စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် မဆိတ်ညံ့သည် မကင်းဆိတ်သည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော သမုဒယသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် နိဿရဏလက္ခဏာ ရှိသည်လည်း ဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ၏ ဥပဓိလေးပါးမှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော ဝိဝေကဋ္ဌသဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မဂ္ဂသစ္စာကို မြင်ခြင်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတဋ္ဌ သဘောသည် ထင်ရှားဖြစ်ပေါ်လာ၏။ မှန်ပေသည် - ဤယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အနမတဂ္ဂ အစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ အရိယမဂ်ကို = မဂ္ဂသစ္စာကို ရှေး၌ မမြင်စဖူးခဲ့ပေ။ ထိုအစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ မမြင်စဖူးသော အရိယမဂ်သည်လည်း၊ အစမထင် သံသရာတစ်ခွင်၌ မမြင်စဖူးသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် အံ့ဖွယ်သရဲ မဖြစ်ဖူးမြဲသောသဘော ဖြစ်သော်လည်း၊ အဆင့်ဆင့်သော ဝိပဿနာဉာဏ်တို့က အားကြီးသောမှီရာ ဥပနိဿယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြုပေးပါမှ ဖြစ်ပေါ်လာရသဖြင့် ဝိပဿနာဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိသော သပ္ပစ္စယဓမ္မသာ ဖြစ်သောကြောင့် အကြောင်းတရားတို့သည် မပြုပြင်အပ်သော အပ္ပစ္စယဓမ္မသာဖြစ်သော နိရောဓသစ္စာ၏ အသင်္ခတအဖြစ်သည် အလွန်လျှင် ထင်ရှားလာပေသည်။ တစ်ဖန် ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ထိုနိရောဓသစ္စာ၏ အမတဋ္ဌသဘော မသေသောသဘော မပျက်စီးသော သဘော ပျက်ခြင်းမရှိသော သဘောသည် ထင်ရှားလာပေသည်။ မှန်ပေသည် - ဒုက္ခသစ္စာသည် ပျက်စီးခြင်း သေခြင်း သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အဆိပ်နှင့် တူ၏။ ထိုအဆိပ်သဖွယ်ဖြစ်သော ဒုက္ခသစ္စာ၏ ဆေးသဖွယ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်တရားတော်သည် သေခြင်း ပျက်စီးခြင်း ကင်းလွတ်ငြိမ်းကြောင်း မသေဆေး အမြိုက်ဆေးသဖွယ် ဖြစ်၏ဟု ဤသို့ ထင်ရှားလာပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃။)

တစ်ဖန် သမုဒယသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ပိုင်း၌ အရိယမဂ်ဟူ၍ပင် ချီးမွမ်းအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော သိမ်မွေ့ငြိမ်သက်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ထင်လာသော နိကန္တိပင်ဖြစ်သော်လည်း “ဤသမုဒယသစ္စာသည် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း မဟုတ်၊ ဤအရိယမဂ်သည်သာလျှင် နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်းတည်း”ဟု မဂ္ဂါမဂ္ဂဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိပိုင်း၌ ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့် နည်းအတိုင်း သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲဒုက္ခမှ ထွက်မြောက်ခြင်း နိယျာနလက္ခဏာ ရှိသည်လည်းဖြစ်သော မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဟေတုဋ္ဌသဘောသည် = နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်ဟူသော အနက်သဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ အလွန်လျှင် သိမ်မွေ့ နက်နဲလှစွာသော နိရောဓသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ ဒဿနဋ္ဌ = အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို မြင်တတ်သည်၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောတရားသည် ထင်ရှားလာ၏။ အလွန်သိမ်မွေ့ကုန်သော ရူပါရုံတို့ကို မြင်သောသူအား ငါ၏ စက္ခုပသာဒသည် အလွန်ကြည်လင်စွတကားဟု ဤသို့လျှင် စက္ခုပသာဒ အကြည်ဓာတ်၏ အလွန်ကြည်လင်သည်၏အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်လာသကဲ့သို့တည်း။ အလွန်လျှင် ဆင်းရဲငြိုငြင်ခြင်းသို့ ရောက်သဖြင့် ပြန့်ပြောပေါများထူထပ်သော အပြစ်အာဒိနဝရှိသော ဒုက္ခသစ္စာကို သိမြင်သဖြင့် ထိုဒုက္ခသစ္စာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာ၏ သစ္စာလေးပါးကိုသိမြင်ခြင်း ကိလေသာဒုက္ခအပူမီးကို ငြိမ်းစေခြင်း၌ အကြီးအမှူး၏အဖြစ်တည်းဟူသော အဓိပတေယျဋ္ဌသဘောသည် ထင်ရှားလာ၏။ အဘယ်ကဲ့သို့နည်းဟူမူ များစွာသော အနာရောဂါတို့ဖြင့် ကျင့်နာခံခက်နေသော အထီးကျန် သူဆင်းရဲကို မြင်ရသဖြင့် စည်းစိမ်ခြွေရံ စံစပ်ယပ်ယယ် လူဝယ်အစိုးရသော မင်း၏ မြင့်မြတ်သည်၏အဖြစ်သည် ထင်ရှားဖြစ်လာသကဲ့သို့တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၃၃၃-၃၃၄။)

ဤသို့လျှင် ဤသစ္စာလေးပါးတို့၌ မိမိ မိမိ၏ သဘောလက္ခဏာ၏အစွမ်းဖြင့် ပီဠာနဌ အာယူဟနဌ နိဿရဏဌ နိယျာနဌဟူသော တစ်ခုတစ်ခုသော သဘော၏လည်းကောင်း အခြားသော သစ္စာတစ်ပါးကို မြင်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ပီဠာနဌ အာယူဟနဌ နိဿရဏဌ နိယျာနဌဟူသော ဤလေးမျိုးမှ တစ်ပါးကုန်သော သုံးမျိုး သုံးမျိုး ကုန်သော အနက်သဘောတို့၏လည်းကောင်း ထင်ရှားသည်၏အဖြစ်ကြောင့် တစ်ခုတစ်ခုသော သစ္စာ၏ လေးမျိုး လေးမျိုးကုန်သော အနက်သဘော အခြင်းအရာ အာကာရတို့ကို ဟောကြားတော်မူအပ်ကုန်၏။ အရိယမဂ် ခဏ၌ကား အလုံးစုံသာလျှင် ဖြစ်ကုန်သော ထို (၁၆)ချက်သော သဘောလက္ခဏာ အာကာရတို့သည် သစ္စာ လေးပါးတို့၌ လေးကိစ္စထင်သော တစ်ခုတည်းသော အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့်သာလျှင် ထိုးထွင်း၍ သိအပ်သည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ကုန်၏ဟု မှတ်ပါ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄။)

ပရိညာဘိသမယ

- ၁။ ဉာတပရိညာ၊
- ၂။ တိရဏပရိညာ၊
- ၃။ ပဟာနပရိညာဟု ပရိညာ သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ **ဉာတပရိညာ** — တဿာ သပ္ပစ္စယနာမရူပါဘိဇာနနာ အာဝေဏိကာ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄။)

အကြောင်းတရားနှင့် တကွသော နာမ်ရုပ်ကို ရှေးရှုမျက်မှောက် ပစ္စုပ္ပန်ဉာဏ်ဖြင့် ပရမတ်သို့ဆိုက်အောင် ထွင်းဖောက်သိမြင်တတ်သော နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်နှင့် ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်သည် ထိုဉာတပရိညာ၏ တစ်ပါး-သော ပရိညာတို့၏အရာ မဟုတ်သောကြောင့် အသီးအခြားဖြစ်သော ဘူမိတည်း။ ယင်းဉာတပရိညာ၏ တည်ရာ ဖြစ်ရာ ဘုံတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄။)

၂။ **တိရဏပရိညာ** — တဿာ ကလာပသမ္ပသနတော ပဋ္ဌာယ အနိစ္စံ ဒုက္ခမနတ္တာတိ တိရဏဝသေန ပဝတ္တမာနာယ ယာဝ အနုလောမာ အာဝေဏိကာ ဘူမိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄။)

ကလာပသမ္ပသန အမည်ရသော နယဝိပဿနာမှ စ၍ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး သင်္ခါရတရားတို့ကို အနိစ္စ ဟူ၍လည်းကောင်း ဒုက္ခဟူ၍လည်းကောင်း အနတ္တဟူ၍လည်းကောင်း စူးစမ်းသည်၏အစွမ်းဖြင့် ဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်သည်၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ထို**တိရဏပရိညာ**၏ အနုလောမဉာဏ်ဖြစ်သည်တိုင်အောင်သော ဝိပဿနာ သည် အသီးအခြားဖြစ်သော ဘူမိတည်း။ ယင်း**တိရဏပရိညာ**၏ တည်ရာဖြစ်ရာ ဘုံတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄။)

အနုလောမဉာဏ်သည်သော်လည်း အနိစ္စစသောအားဖြင့်သာ သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်တုံ-သေး၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာစသော ရှေ့ပိုင်းဝိပဿနာဉာဏ်တို့ကား ဆိုဖွယ်ရာပင် မရှိတော့ပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင် တိရဏပရိညာ၏ဘူမိဟု သတ်မှတ်ခြင်း ဖြစ်သည်။ ဤတိရဏပရိညာ၏ ဘုံ၌ ဉာတပရိညာ ပဟာနပရိညာတို့သည်လည်း ရအပ်သော အရာရှိသည် မဟုတ်လောဟူမူ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး သင်္ခါရတရားတို့ကို အာရုံယူ၍ ဝိပဿနာ ရှုနေသောကြောင့် ဉာတပရိညာကိုလည်းကောင်း၊ ပယ်သင့်ပယ်-ထိုက်သော ကိလေသာတို့ကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်စွန့်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တ အချက်တို့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိသောကြောင့် ပဟာနပရိညာကိုလည်းကောင်း ရသင့်သော်လည်း တိရဏ ပရိညာသည် အလွန်အကဲနှင့် တကွ သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်း ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်ခြင်းကိစ္စကို ပြုသကဲ့သို့ ထို့အတူ ဉာတပရိညာ ပဟာနပရိညာတို့သည် မပြုကုန်ရကား တိရဏ ပရိညာ၏ အာဝေဏိက = အသီးအခြားဘုံဟု ဆိုသတည်း။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၇။)

၃။ ပဟာနပရိညာ — တဿာ ဘင်္ဂီနုပဿနတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဂ္ဂဉာဏာ ဘူမိ အယံ ဣဓ အဓိပ္ပေတာ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။)

ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်မှ စ၍ အရိယမဂ်ဉာဏ်သို့ တိုင်အောင်သော ဘုံသည် ထိုပဟာနပရိညာ၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ ဘုံ မည်၏။ မုချအားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည်သာလျှင် ကိလေသာတို့ကို အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်လျက် သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို အသမ္မောဟပဋိဝေဓအားဖြင့်၊ အသင်္ခတ နိဗ္ဗာန်ကို အာရမ္မဏပဋိဝေဓအားဖြင့် ထိုးထွင်းထွင်းပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိခြင်းကြောင့် ပဟာနပရိညာ မည်ပေ-
သည်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သို့မဟုတ် အရိယာတို့၏ မဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာကို ပရိညာဘိသမယကိစ္စ အားဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိမှုကို စိစစ်ရာဝယ် ဤပဟာနပရိညာကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ပဟာနပရိညာဘိသမယ ဖြင့် ဒုက္ခသစ္စာကို သိသည်ဟူလိုသည်။ အသမ္မောဟပဋိဝေဓပင်တည်း။ ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့၏ ပဟာန ပရိညာဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။ ပဟာနပရိညာ ရရှိရေးအတွက်သာလျှင် ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့ကို ပြုလုပ်ရသည် ဟူလိုသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၇-၅၀၈။)

တစ်နည်း — ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့သည်လည်း ထိုပဟာနပရိညာဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည် သာလျှင် = ထိုကိလေသာကို ပယ်ခြင်းဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် = အရိယမဂ်ကို ရခြင်းဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် — ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာတို့သည် အရိယမဂ်ကို ရခြင်းအကျိုးငှာသာလျှင် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ တစ်ဖန် အကြင်တရားတို့ကို ပယ်စွန့်၏။ ထိုတရားတို့သည် သိအပ်ပြီးကုန်သည့် ဉာတတရားတို့သည်လည်းကောင်း၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်ကာ စူးစမ်းအပ် ဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးကုန်သည့် တိရိတ တရားတို့သည်လည်းကောင်း ကိန်းသေမြဲသော နိယမသဘောအားဖြင့် ဖြစ်ကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာ သုံးပါးလုံးသည်လည်း ဤနည်းပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စ သာလျှင် ဖြစ်၏ဟု သိရှိပါလေ။ အကြောင်းကား ဤသို့တည်း။

ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့ကို ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိမှု ဉာတပရိညာ၊ ရုပ်နာမ် ကြောင်းကျိုး = သင်္ခါရတရားတို့၏ အနိစ္စအချက် ဒုက္ခအချက် အနတ္တအချက်တို့ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ဆုံးဖြတ်မှု တိရဏပရိညာ သဘောတရားတို့နှင့် ကင်း၍ ပဟာနပရိညာ၏ မဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ ပဟာနပရိညာကိစ္စ ပြီးစီးပါက လည်း ဉာတပရိညာ တိရဏပရိညာဖြစ်မှု ပြီးစီးပြီးဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း “အကြင်တရားတို့ကို ပယ်-
စွန့်၏။ ထိုတရားတို့သည် ကိန်းသေမြဲသော နိယမသဘောအားဖြင့် သိအပ်ပြီးကုန်သည့် ဉာတတရားတို့သည် လည်းကောင်း၊ လက္ခဏာယာဉ်သုံးချက်ကို တင်ကာ စူးစမ်းဆင်ခြင် ဆုံးဖြတ်အပ်ပြီးသည့် တိရိတ တရားတို့သည် လည်းကောင်း ဖြစ်ကြကုန်၏”ဟု မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ မှန်ပေသည် - အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် ဒုက္ခသစ္စာတရား၌ ပရိညာဘိသမယ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သည်ရှိသော် ထိုဒုက္ခသစ္စာ အမည်ရသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ငါးပါး ပရမတ္ထ ဓာတ်သား အသီးအသီး၏ ကိုယ်ပိုင်သဘာဝလက္ခဏာကို ထိုးထွင်း၍ သိသကဲ့သို့ ယင်းဒုက္ခသစ္စာတရား ဥပါဒါ-
နက္ခန္ဓာငါးပါး ပရမတ္ထဓာတ်သားတို့၏ အနိစ္စလက္ခဏာ ဒုက္ခလက္ခဏာ အနတ္တလက္ခဏာဟူသော သာမည လက္ခဏာကိုလည်း ထိုးထွင်းသိ၏ဟု ဆိုအပ်ပေသည်။ အကြောင်းမူ ထိုပရမတ္ထဓာတ်သား ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး တို့၏ သဘာဝလက္ခဏာ သာမညလက္ခဏာကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို အရိယမဂ်ဉာဏ်က သမုစ္ဆေဒပဟာန်အားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ ဖျက်ဆီးတတ်သောကြောင့် ဖျက်ဆီးပြီးဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် ပရိညာ သုံးပါးလုံးသည်လည်း ဤနည်းပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စသာ ဖြစ်၏ဟု သိရှိပါလေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၄-၃၃၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၇-၅၀၈။)

ပဟာနာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် သမုဒယသစ္စာကို ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သိ၏ဟူရာဝယ် ပဟာန = ကိလေသာကို ပယ်နုတ်မှုနှင့် ပတ်သက်၍ ပဟာန = ပဟာန် သုံးမျိုး ရှိပေသည်။

- ၁။ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန်၊
- ၂။ တဒဂ်ပဟာန်၊
- ၃။ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာန်ဟု သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ **ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန်** — ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် မှော်ရှိသော ရေ၌ ပစ်ချအပ်သော အိုးကြောင့် မှော်၏ ကွာခြင်း ရှဲခြင်းကဲ့သို့ ထိုထို လောကီဈာန် သမာဓိဖြင့် နီဝရဏ၊ ဝိတက်၊ ဝိစာရ အစရှိကုန်သော ဈာန်သမာဓိ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်ကုန်သော တရားတို့ကို ခွာခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန် မည်၏။ ကာမစ္ဆန္ဒနီဝရဏစသည်တို့သည် အကြင် သို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စိတ်အစဉ်ဝယ် ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထကြွဖြစ်ပေါ်လာသော ပရိယုဋ္ဌာန် သဘောအားဖြင့် စိတ်ကို ထိုးကျင့်နှိပ်စက်၍ မတည်ကုန်။ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ထိုးကျင့်နှိပ်စက်ခြင်း ကို တားမြစ်ခြင်း မဖြစ်ခြင်းကို ပြုခြင်းသည် ဝိက္ခမ္ဘန = ခွာသည် မည်၏။ ထိုခွာမှုသည်ပင် ပယ်ခြင်းတစ်မျိုး မည်ရကား ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာန် ဟူလိုသည်။ ပါဠိတော်၌ကား ဤသို့ လာရှိ၏။

ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနဉ္စ နီဝရဏာနံ ပဌမံ ဈာနံ ဘာဝယတော။ (ပဋိသံ၊ ၂၆။)

ပထမဈာန်ကို ပွားစေသော ပုဂ္ဂိုလ်အား နီဝရဏတို့ကို ခွာခြင်းဟူသော ပဟာန်သည်လည်းကောင်း . . . (ပဋိသံ၊ ၂၆။)

ဤသို့စသည်ဖြင့် နီဝရဏတရားတို့ကိုသာလျှင် ခွာခြင်းကို ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုဟောကြားချက်ကို “ဤသူသည် ဒေါသမနှိပ်စက်အပ်သော စိတ်ရှိ၏။ ကင်းပြီးသော ထိန်မိဒ္ဓရှိ၏”- ဤသို့စသည်ဖြင့် သူတစ်ပါး တို့အားလည်း ထင်ရှားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဟောကြားတော်မူအပ်၏ဟု သိရှိပါလေ။ မှန်ပေသည် - နီဝရဏ တို့သည် ဈာန်၏ ရှေးအဖို့၌လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌လည်းကောင်း အဆောတလျှင် စိတ်ကို = သမထ ဘာဝနာစိတ်ကို မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်။ ဝိတက် ဝိစာရ ပီတိ သုခ ရူပသညာ စသည်တို့သည် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်စသည်ကို ဝင်စားသောခဏ၌သာလျှင် ကင်းကွာသွားကုန်၏။ ထိုသို့ ကင်းကွာ သော်လည်း ထိုထို ဒုတိယဈာန်စသည်မှ ထကာမျှဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏သန္တာန်၌ နီဝရဏတို့သည် ဖြစ်ပေါ်လာ နိုင်ကြကုန်၏။ အကြောင်းမူ ဈာန်မှထခြင်းဟူသည် ကာမာဝစရစိတ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် = ကာမာဝစရစိတ် ဖြစ်မှသာလျှင် ဈာန်မှ ထနိုင်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၈။)

နီဝရဏတို့သည် ဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌လည်းကောင်း၊ နောက်အဖို့၌လည်းကောင်း အဆောတလျှင် စိတ်ကို မလွှမ်းမိုး မနှိပ်စက်နိုင်ကုန်ဟူသော စကားကို ရအပ်ပြီးခါမျှသာဖြစ်သော ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ကြိမ်ဖန်များစွာ ကောင်းစွာ ပွားများထားအပ်ပြီးသော အဝါးဝစွာ လေ့လာနိုင်နင်းထားပြီးဖြစ်သော ပုဂ္ဂလဈာန်၌ မူကား နောက်ဆုံး စုတိစိတ်သို့ တိုင်အောင်သော်လည်း နီဝရဏတရားတို့သည် မလွှမ်းမိုးနိုင်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ တစ်နည်းဆိုရသော် - ဈာန်ကို ရရှိအောင် ကြိုးစားအားထုတ်နေသည့် ဈာန်၏ ရှေ့အဖို့၌ဖြစ်သော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါကျင့်စဉ်၌လည်းကောင်း၊ ဈာန်ကို ရရှိပြီးနောက် အခြားအခြားသော ကိစ္စတို့၌ အလုပ်များလျက် ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌လည်းကောင်း နီဝရဏတို့သည် အဆောတလျှင် စိတ်ကို မလွှမ်းမိုးနိုင်ကုန်ဟု သိရှိ ပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၈။)

၂။ **တဒင်္ဂပ္ပဟာန်** — ညဉ့်အခါ၌ ထွန်းညှိအပ်သော ဆီမီးဖြင့် အမိုက်မှောင်၏ ပျောက်ခြင်းကဲ့သို့ ဝိပဿနာ၏ အစိတ်ဖြစ်၍ဖြစ်သော ထိုထိုဉာဏ်ဟူသော အကြောင်းတရားဖြင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ပဋိပက္ခ၏ အစွမ်းဖြင့် သာလျှင် ထိုထိုပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော တရားကို ပယ်ခြင်းသည် တဒင်္ဂပ္ပဟာန် မည်၏။ (ဤစကားကိုလည်း ဝိပဿနာနယ်သို့ ရောက်ရှိလာသော တဒင်္ဂပ္ပဟာန်ကို ပြခြင်းငှာသာလျှင် ဆိုအပ်သည်။ သီလကို စင်ကြယ်အောင် ဆေးကြော သုတ်သင်ခြင်း = သီလဝိသောဓန စသည့် လုပ်ငန်းရပ်ဖြင့်လည်း ထိုထို ပယ်သင့် ပယ်ထိုက်သော တရားကို တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်နိုင်သည်ဟု မှတ်ပါ။) (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၀၈-၅၀၉။)

ရှေးဦးစွာ နာမရူပပရိစ္ဆေဒဉာဏ်ဖြင့် သက္ကာယဒိဋ္ဌိ (၂၀) ကို ပယ်၏။ ပစ္စယပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် အကြောင်းမရှိဟု ယူသော အဟေတုကဒိဋ္ဌိ၊ ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုး ထာဝရဘုရားစသော ဖန်ဆင်းရှင်ဟူသော အကြောင်းရှိ၏ဟု ယူသော ဝိသမဟေတုဒိဋ္ဌိ၊ (၁၆)ပါးသော တည်ရာဝတ္ထုရှိသော ယုံမှားခြင်း ကင်္ခါ ဝိစိကိစ္ဆာ၊ ရှစ်ပါးသော တည်ရာဝတ္ထုရှိသော ရှစ်ငှာနတို့၌ ယုံမှားခြင်း ကင်္ခါ ဝိစိကိစ္ဆာဟူသော အညစ်အကြေးကို ပယ်၏။ ကလာပသမ္မသနဉာဏ်ဖြင့် “ငါ-ငါဟာ”ဟု သင်္ခါရတရားအပေါင်းကို အပေါင်းအစုအလိုက် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ မဂ္ဂါမဂ္ဂဝတ္ထာန = မဂ် ဟုတ်သည် မဟုတ်သည်ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်ဖြင့် အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၌ အရိယမဂ်ဟုဖြစ်သော သညာမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥဒယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် ဥဇ္ဈေဒဒိဋ္ဌိ = အတ္တသည် သေလျှင်ပြတ်၏ဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ခန္ဓာငါးပါးတို့၏ ပျက်ခြင်း ဝယကို ရှုမြင်ခြင်းဖြင့် သဿတဒိဋ္ဌိ = အတ္တသည် မြဲ၏။ သေလျှင် ပျက်စီးမှု မရှိဟု စွဲယူသော အယူမှားကို ပယ်၏။ ဘယတုပဋ္ဌာနဉာဏ်ဖြင့် ကြောက်အပ်သော သဘောရှိသော ပျက်ခြင်းဟူသော ဘေးဆိုးကြီးနှင့် တကွဖြစ်သော တောဘူမကသင်္ခါရတရားအပေါင်း၌ ကြောက်အပ်သောသဘော မရှိဟု ဖြစ်သော အဘယသညာ = သညာအမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ကို ရှုမြင်တတ်သော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ခန္ဓာငါးပါး၌ သာယာဖွယ် အသာဒ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော မိစ္ဆာသညာ = သညာမှားကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ ငြီးငွေ့ရွံ့မုန်းမှု နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သံသရာဝဋ်၌ အလွန်မွေ့လျော်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အဘိရတိသညာကို ပယ်၏။ မုဉ္ဇိတုကမျတာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့မှ မလွတ်လိုသည်၏ အဖြစ်ကို ပယ်၏။ ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟကို ပယ်၏။ သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ လျစ်လျူ မရှု မငဲ့ကွက်ခြင်း အနုပေက္ခာနုပဿနာကို ပယ်၏။ အနုလောမဉာဏ်ဖြင့် မဂ္ဂသစ္စာကို ရရှိခြင်း သိခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စ စသောအားဖြင့် စွဲလမ်းခြင်းကို ပယ်၏။ ဤသို့ ပယ်ခြင်းကား **တဒင်္ဂပ္ပဟာန်** = တဒင်္ဂအားဖြင့် ပယ်ခြင်းတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅။)

မဟာဝိပဿနာ (၁၈) မျိုး

တစ်နည်းအားဖြင့်ကား (၁၈)ပါးကုန်သော မဟာဝိပဿနာတို့တွင် **အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် နိစ္စ သညာကို ပယ်၏။ **ဓုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သုခသညာကို ပယ်၏။ **အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် အတ္တသညာကို ပယ်၏။ **နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် နန္ဒီ ခေါ် သပိတိက-တဏှာ = ပီတိနှင့်တကွသော တဏှာကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ရာဂကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ရာဂ၏ ဖြစ်ခြင်း သမုဒယကို ပယ်၏။ ရာဂ၏ စွန့်လွှတ်ရာ နိဗ္ဗာန်ကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် ပြင်းစွာ စွဲလမ်းခြင်း အာဒါနကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ ကုန်ခြင်း ပျက်ခြင်း ခယသဘောကို အဖန်တလဲလဲ ရှုသော **ဓယာနုပဿနာဉာဏ်**ဖြင့် သန္တတိယန သမူဟယန ကိစ္စယန အာရမ္မဏယနတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ရုပ်တုံးရုပ်ခဲ နာမ်တုံးနာမ်ခဲဟု တပေါင်းတစ်ခဲတည်း

ဖြစ်သော ယနသညာကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ အပျက်ဘင်ခဏကို ရှုသော ဝိပဿနာနာဉာဏ်ဖြင့် ဘဝသစ် ပဋိသန္ဓေကို ဖြစ်ပေါ်လာအောင် ပြုပြင်ကြောင်း ဖြစ်သော စေတနာကို အားထုတ်ခြင်း အာယုဟနကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၏ တည်ခြင်း ဌီဟူသော ဇရာ၊ ပျက်ခြင်း ဘင်ဟူသော မရဏ ဤ ဇရာမရဏဟူသော နှစ်ပါးသော အကြောင်းတို့ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖောက်ပြန်ခြင်းကို ရှုသော ဝိပဿနာနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ မြဲမြံခိုင်ခံ့၏ဟု အမှတ်မှားသော ဓုဝသညာကို ပယ်၏။

အနိမိတ္တာနုပဿနာဉာဏ် - အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ နိစ္စဟု စွဲယူမှု နိစ္စနိမိတ်ကို ပယ်၏။ **အပ္ပဏီဟိတာနုပဿနာဉာဏ်** - ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့၌ သုခကို တောင့်တခြင်း သုခပဏိဓိကို ပယ်၏။ သင်္ခါရတရားတို့၌ အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းမှု သုညတသဘောကို ရှုမြင်တတ်သော သုညတာနုပဿနာဉာဏ် - အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် “အတ္တသည် ပရမတ္ထအားဖြင့် ထင်ရှားရှိ၏”ဟု မှားသောအားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း အတ္တာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ ဉာတအမည်ရသော ဝိပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံသင်္ခါရတရား၊ ဉာဏအမည်ရသော ရှုနေသောဝိပဿနာဉာဏ် ပရမတ္ထတရားဟူသော နှစ်မျိုးသော ပရမတ္ထတရားတို့၏ အပျက်ဘင်ကို ရှုလျက် အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသော သုညတသဘောကို ဆိုက်အောင် ရှုသော အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဉာဏ်ဖြင့် အနှစ်မရှိသော ခန္ဓာငါးပါးတို့၌ နိစ္စဟူသော အနှစ် အတ္တဟူသော အနှစ် ရှိ၏ဟူ၍ စွဲယူတတ်သော မှားသော အားဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း သာရာဒါနာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။

သင်္ခါရတရားတို့ကို အကြင်အကြင် မဖောက်မပြန် ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောဖြင့် သိတတ် မြင်တတ်သော ယထာဘူတဉာဏဒဿနဉာဏ် - သပ္ပစ္စယနာမရူပပရိဂ္ဂဟဉာဏ်ဖြင့် “ငါသည် အတိတ်ကာလက ဖြစ်ခဲ့လေသလော” ဤသို့ စသည်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ “ဗြဟ္မာ ဗိဿနိုး တန်ခိုးကြီးမားသော ထာဝရဘုရားစသည့် ဖန်ဆင်းရှင် ကုဿရကြောင့် လောကသည် ဖြစ်ပေါ်လာ၏” ဤသို့စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်လာသော သံသယမိစ္ဆာဉာဏ်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် တွေ့ဝေခြင်းသာလျှင် ဖြစ်သော နှလုံးသွင်းခြင်း သမ္မောဟာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ ဘုံသုံးပါးအတွင်း၌ တည်ရှိသော သင်္ခါရတရားတို့၌ ကြောက်မက်ဖွယ် ဘေးဘျမ်းဟု ရှေးရှုထင်လာသော ဘယတုပဋ္ဌာန၏အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော အလုံးစုံသော ဘုံဘဝတို့၌ အပြစ်အာဒိနဝကို ရှုသော အာဒိနဝါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် သင်္ခါတ တရားတို့၌ ပုန်းအောင်းရာဟု ယူခြင်းတည်းဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း၊ ဘုံသုံးပါးတို့၌ ကပ်ငြိခြင်းတည်းဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း အာလယာဘိနိဝေသကို ပယ်၏။ (၃၁)ဘုံ အတွင်း၌ တစ်စုံတစ်ခုသော ပုန်းအောင်းရာ စောင့်ရှောက်ရာဟု ကပ်ငြိ တွယ်တာအပ်သော တရားကို မတွေ့ မမြင် မထင်သောကြောင့် ဖြစ်၏။ ဘုံသုံးပါးတို့မှ လွတ်ခြင်း၏ = သင်္ခါရတရားတို့ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဥပါယ်ကို ပြုတတ်သော ပညာဟူသော ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ပဋိသင်္ခါ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော မောဟကို ပယ်၏။

ဝဋ်ကင်းရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ပြေးဝင်သော သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏ် အနုလောမဉာဏ်ဟူသော ဝိဝေဇာနုပဿနာဉာဏ်ဖြင့် ကာမတို့နှင့် ယှဉ်တွဲခြင်း ကာမသံယောဂ စသော ကိလေသာဟူသော နှလုံးသွင်းခြင်း အဘိနိဝေသကို = ကာမသံယောဂ စသော ကိလေသာ၏ ဖြစ်ခြင်းကို ပယ်၏။ ဤသို့ ပယ်ခြင်းသည် တဒင်္ဂပုဟာန် မည်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၅-၃၃၇။)

၃။ သမုစ္ဆေဒပုဟာန် — မိုးကြိုးစက်ဝန်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော မိုးကြိုးပစ်ခံရသော သစ်ပင်၏ တစ်ဖန် အသက်ရှင်လာခြင်းသည် မဖြစ်ပြန်သကဲ့သို့ အရိယမဂ်ဉာဏ်ဖြင့် သံယောဇဉ် အစရှိကုန်သော အကုသိုလ်တရားတို့ကို နောင်တစ်ဖန် မဖြစ်သောအားဖြင့် အကြွင်းမဲ့ အမြစ်ပြတ် ပယ်သတ်ခြင်းသည် သမုစ္ဆေဒပုဟာန် မည်၏။ ယင်း သမုစ္ဆေဒပုဟာန်ကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော် (၂၇)၌ “လောကုတ္တရာဖြစ်သော၊ ကံ

ကိလေသာတို့၏ကုန်ရာ အလုံးစုံသော သင်္ခါရတရားတို့၏ကုန်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်သော အရိယမဂ်ကို ဖြစ်စေ-
သော ပွားများသော ပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ သမုစ္ဆေဒပွဟာန်သည်လည်း ဖြစ်ပေါ်လာ၏”ဟု ဟောကြားတော်
မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၇။)

ဤသုံးမျိုးကုန်သော ပဟာန်တို့တွင် သမုစ္ဆေဒပွဟာန်ကိုသာလျှင် ပဟာနာဘိသမယဖြင့် သမုဒယသစ္စာကို
သိ၏ဟု အဘိသမယကို ဆိုရာ၌ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ဤကား နိပ္ပရိယာယ = ပရိယာယ်မဖက် မုချသက်သက်
အားဖြင့် ဆိုသော စကားတည်း။ သို့သော် ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်အဖို့ သမုစ္ဆေဒပွဟာန်၏ ရှေ့အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော
ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည်လည်း ထိုသမုစ္ဆေဒပွဟာန်ဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာလျှင် ဖြစ်ကုန်၏။
ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည် သမုစ္ဆေဒပွဟာန် စွမ်းအင်ရှိသော အရိယမဂ်၏ အကြောင်း အဆောက်
အဦတို့ ဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုလိုသည်။ အကြောင်းမူ ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့နှင့် ကင်း၍ သမုစ္ဆေဒ-
ပွဟာန်၏ မပြီးစီးခြင်းကြောင့် ဖြစ်၏။ တစ်နည်း - ထိုယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်ဝယ် အရိယမဂ်၏ ရှေး
အဖို့၌ ဖြစ်ကုန်သော ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည်လည်း အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိကုန်သည်သာ-
လျှင် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုအရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်ကြောင့် ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့သည်
ထိုအရိယမဂ်၏ ကိစ္စ ရှိကြကုန်သည်သာ ဖြစ်ကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ပဟာန် သုံးမျိုးလုံးသည်လည်း ဤနည်း
ပရိယာယ်အားဖြင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စတည်းဟု သိရှိပါလေ။

လောကဥပမာ — ရန်သူမင်းကို သတ်၍ မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာသော ဘုရင်မင်းသည် ထိုရှင်ဘုရင်
ဖြစ်သည်မှ ရှေး၌ အကြင် အမှုကိစ္စကိုလည်း ပြုအပ်၏။ အလုံးစုံသော ထိုအမှုကို “ဤမည်သော အမှု ဤမည်
သော အမှုကိုလည်း မင်းသည် ပြုအပ်၏”ဟူ၍သာလျှင် ဆိုအပ်၏။ ဤဥပမာအတူပင်လျှင် ဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန်
တဒင်္ဂပွဟာန်တို့ကို လောကီဉာဏ်တို့ဖြင့် ပြီးစီးအပ်ကုန်သော်လည်း သမုစ္ဆေဒပွဟာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော
အရိယမဂ်၏ ကိစ္စ၏ အဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်ကုန်၏။ အဘယ်ကြောင့်နည်းဟူမူ ထိုဝိက္ခမ္ဘနပွဟာန် တဒင်္ဂပွဟာန်တို့၏
အရိယမဂ်ဟူသော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိယမဂ်၏ ထိုဝိက္ခမ္ဘန တဒင်္ဂဟူသော
သမထဘာဝနာစိတ် ဝိပဿနာဘာဝနာစိတ်အစဉ်၌ ကျရောက်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၇-၃၃၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၀။)

သန္တိကိရိယာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်ကို သန္တိကိရိယာဘိသမယဖြင့် မျက်မှောက်ပြုလျက် ထိုးထွင်း
သိ၏ ဟူရာ၌ သန္တိကိရိယာ အကြောင်းကို ဤသို့ သိအပ်၏။ သန္တိကိရိယာသည်လည်း လောကီဖြစ်သော
သန္တိကိရိယာ၊ လောကုတ္တရာဖြစ်သော သန္တိကိရိယာဟု နှစ်မျိုးပင် ပြားသော်လည်း လောကုတ္တရာ သန္တိကိရိယာ၌
ဒဿနသန္တိကိရိယာ၊ ဘာဝနာသန္တိကိရိယာ၏ အစွမ်းဖြင့် နှစ်မျိုးပြားခြင်းကြောင့် အားလုံး သုံးမျိုး ပြားလေသည်။

- ၁။ လောကီယ သန္တိကိရိယာ၊
- ၂။ လောကုတ္တရာ ဒဿနသန္တိကိရိယာ၊
- ၃။ လောကုတ္တရာ ဘာဝနာသန္တိကိရိယာ ဟု သုံးမျိုးပြားသည် ဟူလို။

၁။ လောကီယသန္တိကိရိယာ — ထိုသုံးမျိုးသော သန္တိကိရိယာတို့တွင် “ငါသည် ပထမဈာန်ကို ရခြင်းရှိသည်
ဖြစ်ပြီ၊ ပထမဈာန်ကို ငါသည် မျက်မှောက် ပြုအပ်ပြီ” (ဝိ၊ ၁၊ ၂၁-၁၂၂။) ဤသို့စသည်ဖြင့် လာရှိသော ပထမ
ဈာန်စသည်တို့ကို တွေ့ထိခြင်း = ဖဿနာသည် လောကီယ သန္တိကိရိယာ မည်၏။ တွေ့ထိခြင်း = ဖဿနာ

ဟူသည် ပထမဈာန်စသည်ကို ရရှိပြီး၍ “ဤဈာန်ကို ငါသည် ရရှိအပ်ပြီ”ဟု မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့် အာရုံ ပြုခြင်းဟု ဆိုအပ်သော ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်းဖြင့် တွေ့ထိခြင်း = ဖုသနာတည်း။ မှန်ပေသည် - ဤအနက် သဘောကိုပင် ရည်ရွယ်တော်မူ၍ “တွေ့ထိခြင်းဟူသော အနက်သဘောအားဖြင့် မျက်မှောက်ပြုတတ်သော ပညာသည် ဉာဏ် မည်၏” (ပဋိသံ၊ ၂။) ဟု ဤသို့ ဟောညွှန်ပြီး၍ “အကြင်အကြင်တရားတို့ကို မျက်မှောက် ပြုအပ်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏” (ပဋိသံ၊ ၈၅။) ဟု ဤသို့လျှင် သစ္စိကိရိယာနိဒ္ဒေသကို ဟောကြားတော်မူအပ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၇။)

ပစ္စက္ခတော = မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့်ဟူသော ဤစကားရပ်ဖြင့် မျက်ရမ်းမှန်းဆသော အနုမာန အားဖြင့် အာရုံပြုခြင်းကို နစ်စေ၏။ မှန်ပေသည် - “ဤတရားသည် ဤသို့သဘောရှိ၏” ဤသို့ ဈာန်ကို ဆင်ခြင်ခြင်း ပစ္စဝေက္ခဏာ၏ အစွမ်းဖြင့် မျက်မှောက် ပစ္စက္ခအားဖြင့် ဈာန်ကို သိခြင်းကို ဤ၌ ဉာဏဖဿ = ဉာဏ်အတွေ့ဟူ၍ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁။)

တစ်နည်း - မိမိ၏ သန္တာန်၌ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တို့ကဲ့သို့ မဖြစ်စေမူ၍လည်း အကြင်တရားတို့ကို သက်သက် သူတစ်ပါးကို ယုံကြည်ရခြင်းကင်းသော အပရပ္ပစ္စယဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်ကုန်၏။ ထိုတရားတို့သည် သစ္စိကတ = မျက်မှောက်ပြုအပ်ပြီးသော တရားတို့ ဖြစ်ကုန်၏။ မှန်ပေသည် - ထိုကြောင့်ပင်လျှင် “ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော တရားကို မျက်မှောက်ပြုအပ်၏။ ရဟန်းတို့ . . . အဘယ်အလုံးစုံသော တရားကို မျက်မှောက်ပြုအပ် သနည်း၊ ရဟန်းတို့ . . . စက္ခုကို မျက်မှောက်ပြုအပ်၏” (ပဋိသံ၊ ၃၄။) ဤသို့ စသော ဒေသနာတော်ကို ဟောတော်မူ၏။ ထို့ပြင် တစ်ပါးသော ဒေသနာတော်ကိုလည်း ဟောကြားထားတော်မူပြန်၏။ “ရုပ်တရားကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ ဝေဒနာကို။ ပ။ သညာကို။ ပ။ သင်္ခါရတို့ကို။ ပ။ ဝိညာဏ်ကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ စက္ခုကို။ ပ။ ဇရာမရဏကို။ ပ။ မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ကို ပစ္စက္ခအားဖြင့် ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် သိမြင်သည်ဖြစ်၍ မျက်မှောက်ပြု၏။ အကြင်အကြင် တရားတို့သည် မျက်မှောက်ပြုအပ်သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ထိုထိုတရားတို့သည် ဉာဏ်ဖြင့် တွေ့ထိအပ်ကုန်သည် ဖြစ်ကုန်၏။” (ပဋိသံ၊ ၃၄။)ဟု ဟောကြားထားတော်မူ၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၇။)

ထိုမျက်မှောက်ပြုအပ်သော သစ္စိကာတဗ္ဗဓမ္မတို့ကို ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော သမ္မောဟကို ပယ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် ထိုသို့ ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကို ဖျက်ဆီးတတ်သော မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်ကို ရပြီး အဆုံး၌ ဖြစ်သော ဉာဏ်သည် သူတစ်ပါးကိုသာ ယုံကြည်ရခြင်း ကင်းရကား အပရပ္ပစ္စယဉာဏ် မည်သတည်း။ သူတစ်ပါးကို ယုံကြည်၍သာ မမှတ်ရ၊ ကိုယ်တိုင် သိမြင်တတ်သော ဉာဏ်ဟူလို။
(ပြည်-ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿယ၊ ၅၊ ၄၀၅။)

ဤသတ်မှတ်ချက်များအရ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်တရားတို့ကဲ့သို့ပင် လောကီ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး အာယတန တစ်ဆယ့်နှစ်ပါး ဓာတ်တစ်ဆယ့်ရှစ်ပါး ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရားတို့ကို ကိုယ်တိုင်မျက်မှောက် ထွင်းဖောက် သိသောဉာဏ်၊ ယင်းဈာန်ကို ဆင်ခြင်သော ဉာဏ်၊ မဂ်ဖိုလ်နိဗ္ဗာန် လောကုတ္တရာတရားတို့ကို တစ်ဖန်ပြန်၍ အာရုံပြုသောဉာဏ် ဆင်ခြင်သောဉာဏ်တို့ကား လောကီယသစ္စိကိရိယာတည်းဟု မှတ်ပါ။

၂။ **ဒဿနသစ္စိကိရိယာ** - သောတာပတ္တိမဂ်ခဏ၌ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်းသည် ဒဿနမည်သော သောတာပတ္တိမဂ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း **ဒဿနသစ္စိကိရိယာ** မည်၏။

၃။ **ဘာဝနာသစ္စိကိရိယာ** - သကဒါဂါမိမဂ်ခဏ၊ အနာဂါမိမဂ်ခဏ၊ အရဟတ္တမဂ်ခဏတို့၌ နိဗ္ဗာန်ကို မြင်ခြင်းသည် ဘာဝနာမည်သော အထက်မဂ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်း **ဘာဝနာသစ္စိကိရိယာ** မည်၏။

ထိုနှစ်မျိုးသော ဒဿနသစ္စကိရိယာ ဘာဝနာသစ္စကိရိယာကို အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် သစ္စကိရိယာဘိ-
သမယဖြင့် နိရောဓသစ္စာကို မြင်ပုံကို ပြဆိုရာ ဤအဘိသမယကထာ၌ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဒဿနမဂ်
ဘာဝနာမဂ်၏အစွမ်းအားဖြင့် နိရောဓသစ္စာနိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းသည် ဤလောကုတ္တရာ မဂ်ဉာဏ်၏
ကိစ္စမည်၏ဟု သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၈။)

ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် ထိုမဂ်ဉာဏ်ထက် နိဗ္ဗာန်ကို ရှေးဦးစွာ တွေ့မြင်သော်လည်း နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော
အားဖြင့် သိမြင်ပြီးနောက် ပြုသင့်ပြုထိုက်သော ကိလေသာကို ပယ်ခြင်း လုပ်ငန်းကိစ္စကို မပြုလုပ်နိုင်ခြင်းကြောင့်
ဒဿနဟူ၍ မခေါ်ဆိုနိုင်။ တစ်ဖန် အထက်ပါ စကားရပ်တို့တွင် ဒဿနမဂ် ဘာဝနာမဂ်၏ အစွမ်းဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို
မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို ဖွင့်ဆိုသော စကားဖြင့် အရိယမဂ် မဟုတ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော ပစ္စဝေက္ခဏာ
ဉာဏ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို နှစ်စေ၏။ နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်းကိုသာ ဤ၌ အလိုရှိအပ်၏
ဟု ဆိုသဖြင့် မဂ်ဖိုလ်တို့၌ ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်ဖြင့် မျက်မှောက်ပြုခြင်းကို နှစ်စေ၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁။)

ဘာဝနာဘိသမယ

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဂ္ဂသစ္စာကို ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိ၏ဟူရာဝယ် ဘာဝနာကား
လောကီယဘာဝနာ လောကုတ္တရဘာဝနာဟု နှစ်မျိုး ပြား၏။

၁။ **လောကီယဘာဝနာ** — ထိုနှစ်မျိုးတို့တွင် လောကီဖြစ်ကုန်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်း-
သည်လည်းကောင်း၊ ထိုသီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံခြင်းသည်လည်းကောင်း
လောကီယဘာဝနာ မည်၏။ (ထုံ၏ဟူသည် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်၌ ကြိမ်ဖန်များစွာ ထပ်ကာထပ်ကာ ဖြစ်စေမှုကို
ဆိုလိုသည်။)

၂။ **လောကုတ္တရဘာဝနာ** — လောကုတ္တရာဖြစ်ကုန်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကို ဖြစ်စေခြင်းသည်
လည်းကောင်း၊ ထိုလောကုတ္တရာ သီလ သမာဓိ ပညာတို့ဖြင့် ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံခြင်းသည်လည်းကောင်း
လောကုတ္တရဘာဝနာ မည်၏။ ထိုလောကီယဘာဝနာ လောကုတ္တရဘာဝနာ နှစ်မျိုးတို့တွင် ဤဉာဏဒဿန
ဝိသုဒ္ဓိကထာ၌ အရိယမဂ်က မဂ္ဂသစ္စာကို ဘာဝနာဘိသမယဖြင့် ထိုးထွင်းသိမြင်မှုကို ပြဆိုရာ၌ လောကုတ္တရ
ဘာဝနာကိုသာ အလိုရှိအပ်ပေသည်။ လောကီယဘာဝနာကို အလိုမရှိအပ်ပေ။ လောကီယဘာဝနာဟူသည်
ထိုလောကုတ္တရဘာဝနာ၏ အဆောက်အဦသာ ဖြစ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

မှန်ပေသည် — အရိယမဂ်ဉာဏ် လေးမျိုးလုံးသည်လည်း လောကုတ္တရာ ဖြစ်ကုန်သော သီလမဂ္ဂင် သုံးပါး
သမာဓိမဂ္ဂင် သုံးပါးတို့ကို သို့မဟုတ် သီလမဂ္ဂင် သမာဓိမဂ္ဂင် ပညာမဂ္ဂင်တို့ကို ဖြစ်စေ၏။ အဘယ်သို့ ဖြစ်စေ
သနည်းဟူမူ — ထိုသီလမဂ္ဂင်စသည်တို့အား သဟဇာတပစ္စည်းစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ၏။ တစ်နည်း
သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိ အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ဖြစ်စေ၏။

အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မိစ္ဆာဝါစာ မိစ္ဆာကမ္မန္တ မိစ္ဆာအာဇီဝတို့ကို လွန်ကျူးကြောင်း ကိလေသာတို့ကို အ-
ကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်၏။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ သမ္မာသင်္ကပ္ပဟူသော ပညာမဂ္ဂင်၊ သမ္မာဝါယာမ သမ္မာသတိ သမ္မာသမာဓိ
ဟူသော သမာဓိမဂ္ဂင်တို့ကို မသိအောင် ဖုံးလွှမ်းထားတတ်သော မောဟကိုလည်း အကြွင်းမဲ့ ပယ်သတ်၏။
ဖိုလ်ဉာဏ်သည် ထိုအရိယမဂ်က ပယ်သတ်အပ်သော ကိလေသာတို့ကို တစ်ဖန် ထပ်၍ ငြိမ်းသထက် ငြိမ်းအောင်
ပဋိပဿမ္ပန၏ အစွမ်းဖြင့် ငြိမ်းသတ်၏။ ထိုသို့ မဂ်ဉာဏ် ဖိုလ်ဉာဏ်တို့က သမုစ္ဆန္တန ပဋိပဿမ္ပန၏ အစွမ်းဖြင့်

ဖြစ်စေအပ်ကုန်သော လောကတ္တရာ ဖြစ်ကုန်သော သီလမဂ္ဂင် သမာဓိမဂ္ဂင် ပညာမဂ္ဂင်တို့ဖြင့် အရိယပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ ရုပ်နာမ်သန္တာန်အစဉ်ကို ထုံစေ၏။ ထို့ကြောင့် လောကုတ္တရာဘာဝနာသည်သာလျှင် ထိုအရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ကိစ္စ မည်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၃၈-၃၃၉။)

သမ္မာဒိဋ္ဌိ အမည်ရသော အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မိမိနှင့် ယှဉ်ဖက် မဂ္ဂင် (၇)ပါးတို့အား သဟဇာတစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ ဖိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ် စသည်တို့နှင့် ယှဉ်သော သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပ ။ သမ္မာသမာဓိတို့အား အနန္တရစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ဥပနိဿယစသော ပစ္စယသတ္တိတို့ဖြင့်လည်းကောင်း ကျေးဇူး ပြုပေး၏။ ထို့ကြောင့် အရိယမဂ်ဉာဏ်သည် မဂ္ဂင်တရားကိုယ်များဖြစ်သော သီလ သမာဓိ ပညာတို့ကိုလည်း ဖြစ်စေ၏။ ရုပ်နာမ် သန္တာန် အစဉ်၌လည်း ထုံ၏ ထုံစေ၏။ ထို့ကြောင့် ဘာဝနာ မည်၏။ ယင်း ဘာဝနာကို ဘာဝနာဘိသမယ၌ အလိုရှိအပ်၏ ဟူလိုသည်။

ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ ပြီး၏။

ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

ဤ ပညာဘာဝနာ မည်သည်ကား ပကတိသာဝကဗောဓိ မဟာသာဝကဗောဓိ အဂ္ဂသာဝကဗောဓိ ပစ္စေကဗောဓိ သမ္မာသမ္ဗောဓိစသော ကြီးကျယ်မြင့်မြတ် ပြန့်ပြော ဖြူစင်သော အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင် အထူး ကို ဆောင်ပေးတတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အရာမက များပြားသော အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင် ရှိ၏။ ထို ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်ကို ရှည်မြင့်စွာသော ကာလပတ်လုံးလည်း အကျယ်အားဖြင့် ထင်ရှား ပြခြင်းငှာ အကျိုးတရားတို့၏ အလွန် များပြားသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မလွယ်ကူလှပေ။ သို့သော် ထိုပညာ ဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်မှာ အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့် လေးမျိုး ရှိ၏။

- ၁။ နာနာကိလေသဝိဒ္ဓိသန = ကိလေသာအမျိုးမျိုးတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း၊
- ၂။ အရိယဖလရသာနဘဝန = အရိယဖိုလ်ချမ်းသာ၏ အရသာကို သုံးဆောင်ခံစားခြင်း၊
- ၃။ နိရောဓသမာပတ္တိသမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာ = နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းငှာ စွမ်းနိုင်ခြင်း၊
- ၄။ အာဟုနေယျဘာဝါဒိသိဒ္ဓိ = သံဃာ့ဂုဏ်တော်တို့အနက် အကျိုးဂုဏ်တော်တို့တွင် ပါဝင်-
သော အာဟုနေယျဂုဏ် စသည်၏ ပြီးစီးခြင်း -

ဤသို့ လေးမျိုး ရှိ၏။ ထိုလေးမျိုးတို့တွင် ဤကျမ်း၌ အရိယဖိုလ်ချမ်းသာ၏ အရသာကို သုံးဆောင် ခံစားခြင်းအပိုင်းကိုသာ ဆက်လက်၍ ရေးသားတင်ပြအပ်ပါသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၀။)

ဖလသမာပတ္တိကတာ

- ၁။ ဖလသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း၊
- ၂။ အဘယ်သူတို့သည် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း၊
- ၃။ အဘယ်သူတို့သည် မဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း၊
- ၄။ အဘယ်ကြောင့် ဝင်စားကြကုန်သနည်း၊
- ၅။ အဘယ်သို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၆။ အဘယ်သို့လျှင် တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၇။ အဘယ်သို့လျှင် ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်သနည်း၊
- ၈။ အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ အဘယ်တရားသည် ဖြစ်ပေါ်လာသနည်း၊
- ၉။ အရိယဖိုလ်သည်လည်း အဘယ်တရား၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သနည်း။ —

ဤမေးခွန်းများကား ဖလသမာပတ်နှင့် ဆက်စပ်၍ သိသင့်သော အချက်များပင် ဖြစ်ကြသည်။

၁။ ထိုမေးခွန်းတို့တွင် **ဖလသမာပတ်ဟူသည် အဘယ်နည်း** ဟူသော မေးခွန်း၏ အဖြေကား — အရိယ ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ဈာန်၏ နိရောဓသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အကြင် အပ္ပနာအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်- ခြင်းသည် ရှိ၏။ ထိုအပ္ပနာသည် = ထိုအပ္ပနာအခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသည် ဖလသမာပတ်မည်၏ ဟူပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၁။)

အပ္ပနာ — အပ္ပနာဟူသော အမည်သည် “တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသော အဘိနိရောပနာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ”ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် (အဘိ၊ ၁၊ ၁၈။) နှင့်အညီ ဝိတက်၏ နာမည် ရင်းတည်း။ စိတ္တံ အာရမ္မဏေ အပ္ပေတိ အဘိနိရောပေတိတိ အပ္ပနာ = ယှဉ်ဖက်သမ္ပယုတ်စိတ်ကို အာရုံ၌ အပ်နှံတတ် ရှေးရှုတင်ပေးတတ်သောကြောင့် ဝိတက်သည် အပ္ပနာ မည်၏။

အဋ္ဌကထာ ဝေါဟာရ — ဝိတက္ကဿ ကိစ္စဝိသေသေန ထိရဘာဝပ္ပတ္တေ ပထမဇ္ဈာနသမာဓိမိ၊ ပစ္စနိက-ဒူရိဘာဝကတေန ထိရဘာဝေန တံသဒိသေသု ဝိတက္ကရဟိတေသု ဒုတိယဇ္ဈာနာဒိသမာဓိသု စ အပ္ပနာတိ အဋ္ဌကထာဝေါဟာရော။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၀၁။)

အထက်တွင် တင်ပြထားသော ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၌ ဝိတက်ကိုသာ အပ္ပနာဟု နာမည်တပ်ထား၏။ သို့သော် အဋ္ဌကထာ အသုံးအနှုန်းအားဖြင့် ဝိတက်၏ စိတ်ကို = သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို အာရုံသို့ ရှေးရှုတင်ပေးခြင်း ကိစ္စအထူးကြောင့် ဆိုင်ရာ သမထအာရုံ၌ သို့မဟုတ် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနေသော လောကီ လောကုတ္တရာ ပထမဈာန်သမာဓိကို အပ္ပနာမည်သော ဝိတက်စေတသိက်နှင့် စိတ္တက္ခဏတစ်ခုအတွင်း၌ အတူယှဉ်တွဲ၍ ဖြစ်သောကြောင့် တကွ ဖြစ်ဖက် = သဟစရဏနည်းအရ အပ္ပနာဟု ခေါ်ဆို၏။ ပထမဈာန် သမာဓိက ဆန့်ကျင်ဘက် နီဝရဏတို့မှ ဝေးကွာမှု ဖြစ်အောင် ပြုလုပ်ထားအပ်သဖြင့် ဆိုင်ရာ သမထအာရုံ၌ သို့မဟုတ် နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ခိုင်မြဲသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထို ပထမဈာန်သမာဓိနှင့် သမာဓိချင်း တူကုန်သော လောကီ လောကုတ္တရာဖြစ်သော ဒုတိယဈာန်သမာဓိတို့၌လည်း သဒိဿပစာရအားဖြင့် အပ္ပနာဟူ၍ပင် ခေါ်ဝေါ်လေသည်။ ထို့ကြောင့် လောကီ လောကုတ္တရာ ဈာန်အားလုံးကို အပ္ပနာဟု ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲခြင်းသည် အဋ္ဌကထာဝေါဟာရ = အဋ္ဌကထာ၏ အသုံးအနှုန်း ဖြစ်သည် ဟူပေ။ (မူလဋီ၊ ၁၊ ၁၀၁။)

၂။ အဘယ်သူတို့သည် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း။

၃။ အဘယ်သူတို့သည် မဝင်စားနိုင်ကြကုန်သနည်း။

ဤသို့မေးမှု — လောကီဈာန်ကို ရရှိသော ပုထုဇန့်၊ လောကီဈာန်ကို မရရှိသော ပုထုဇန့်ဟူသော ပုထုဇန့် အားလုံးတို့သည် ထိုမဂ်ဖိုလ်ကို မရအပ်သေးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဝင်စားနိုင်ကုန်။ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး တို့ကား ထိုထိုမဂ်ဖိုလ်ကို ရထားပြီး ဖြစ်သောကြောင့် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ ထိုသို့ ဝင်စားရာ၌ လောကီဈာန်များ၌ အထက်အထက် ဈာန်ကို ရရှိထားသော သူတို့သည် အောက်အောက် ဈာန်ကိုလည်း ဝင်စားကုန်သကဲ့သို့ကား မဟုတ်ကြကုန်။ အထက်ဖြစ်သော သကဒါဂါမ်စသော အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အောက်ဖြစ်သော သောတာပတ္တိ ဖိုလ်စသည်ကို မဝင်စားကြကုန်။ အကြောင်းမူ — သကဒါဂါမ်စသော ပုဂ္ဂိုလ်တစ်မျိုး အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းဖြင့် အောက်အောက်သော ဖလသမာပတ်တို့၏ ငြိမ်းပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တစ်ဖန် မဖြစ်ခြင်းသဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိသွားခြင်းကြောင့်တည်း။ အောက်ဖြစ်သော သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့သည်လည်း အထက်ဖြစ်သော သကဒါဂါမ်ဖိုလ် စသည်ကို မဝင်စားနိုင်ကြကုန်။ မရရှိသေးသောကြောင့် ဖြစ်၏။ အလျော်အားဖြင့် ဆိုရမူ —

၁။ သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို၊

၂။ သကဒါဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို၊

၃။ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်သည် အနာဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို၊

၄။ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် အရဟတ္တဖလသမာပတ်ကို —

အသီးအသီး ဝင်စားနိုင်၏။ မိမိ မိမိ၏ ရရှိထားရာ ဆိုင်ရာ ဆိုင်ရာ အရိယဖိုလ်ကိုသာလျှင် = ဖလသမာပတ်ကိုသာလျှင် ဝင်စားနိုင်ကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၁-၃၄၂။)

၄။ အဘယ်ကြောင့် ဝင်စားကြကုန်သနည်း။

ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထံ = မျက်မှောက်သော ကိုယ်၏အဖြစ်၌ ချမ်းသာစွာနေခြင်း အကျိုးငှာ ဝင်စားကြကုန်၏။ မျက်မြင်ဖြစ်သော ခန္ဓာကိုယ် အတ္တဘော၌ပင်လျှင် = မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင် ပူပန်စေတတ် ထက်ဝန်းကျင်မှ လောင်တတ်သော ကိလေသာဟူသောမီး ငြိမ်းသဖြင့် ငြိမ်သက်ချမ်းမြေ့သော နေထိုင်ခြင်းဖြင့် နေထိုင်ခြင်းအကျိုးငှာ ဝင်စားကြကုန်၏ဟူပေ။ လောကဥပမာအားဖြင့် စကြဝတေးမင်းသည် မင်း၏ ချမ်းသာကို ခံစားသကဲ့သို့ ဤဥပမာအတူ အရိယာသခင် အရှင်မြတ်တို့သည် ရာဂစသော ကိလေသာအညစ်အကြေးတို့မှ ကင်းဝေးဖြူစင် မြင့်မြတ်သော လောကုတ္တရာဖိုလ်ချမ်းသာကို = နိဗ္ဗာန်၏ သန္တိသုခ အငြိမ်းဓာတ်ချမ်းသာကို ခံစားကုန်အံ့ဟု အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားခြင်းကို ပြု၍ အလိုရှိတိုင်းသော ခဏ၌ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားကြကုန်၏။

(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၂။)

၅။ ဝင်စားပုံ ၆။ တည်တံ့ပုံ ၇။ ထပုံ

နှစ်မျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်၏။

၁။ နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်း၊

၂။ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ နှလုံးသွင်းခြင်း —

ဤအကြောင်း နှစ်မျိုးတို့ဖြင့် ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်၏။

ဒွေ ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရာ၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရာ။ (မ၊ ၁၊ ၃၇၀-၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဠိက . . . သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်ကို တစ်နည်း - အနိစ္စာနုပဿနာကို အဦးပြုသဖြင့် ဝင်စားအပ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားဖို့ရန် အကြောင်းတရားတို့ကားနှစ်မျိုးတို့တည်း။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို အပြစ်ကို မြင်ပြီး၍ စွန့်လွှတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် မဆင်ခြင်ခြင်း နှလုံးမသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အနိမိတ္တအမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်ကို ဖလသမာပတ်၏ ဖိုလ်စိတ်နှင့် အတူတကွဖြစ်သော မနသိကာရစေတသိက်ဖြင့် နှလုံးသွင်းခြင်း ဖလသမာပတ်ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၌ ထားခြင်းလည်းကောင်း - ဤနှစ်မျိုးတို့တည်း။

(မ၊ ၁၊ ၃၇၀-၃၇၁ - မဟာဝေဒလ္လသုတ္တန်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၂။)

ဤ၌ နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်းဟု အကြောင်းတစ်ခုကိုပင်ဆိုလျှင် လိုရင်းကိစ္စ ပြီးကောင်းပြီ ဖြစ်ပါလျက် နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်းဟူသော အကြောင်းတစ်မျိုးကို အကျယ်ပွား၍ ဆိုရခြင်း၏ အကြောင်းရင်းမှာ ဤသို့ ဖြစ်၏။

ဝိတက္ကဝိစာရာနံ ဂူပသမာ အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ စေတသော ဧကောဒိဘာဝံ အဝိတက္ကံ အဝိစာရံ သမာဓိဇံ ပီတိသုခံ ဒုတိယံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇေ ဝိဟရတိ။ (မ၊ ၁၊ ၈၉။)

ဝိတက်ဝိစာရတို့၏ ငြိမ်းခြင်းကြောင့် မိမိ၏ ကိုယ်တွင်း အဇ္ဈတ္တသန္တာန်၌ စိတ်ကို ကြည်လင်စေတတ်သော စိတ်၏ မြင့်မြတ်သော တည်ကြည်မှု သမာဓိကို ဖြစ်စေတတ်သော ဝိတက်လည်း မရှိသော ဝိစာရလည်း မရှိသော ပထမဈာန်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော သို့မဟုတ် သမ္ပယုတ်သမာဓိကြောင့် ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း ပီတိချမ်းသာခြင်း သုခရှိသော ဒုတိယဈာန်သို့ ရောက်၍ နေ၏။ (မ၊ ၁၊ ၈၉။)

ဘုရားရှင်သည် လောကီဈာန်တို့ကို ဟောကြားတော်မူရာ၌ အထက်ပါ ပါဠိတော်၌ကဲ့သို့ ပီတိ သုခ ဧက-
ဂ္ဂတာဟူသော ဈာန်အင်္ဂါ သုံးပါးနှင့် ပြည့်စုံလျှင် ဒုတိယဈာန်ကို ရရှိမှုသည် ပြီးစီးကောင်းပါလျက် ဝိတက် ဝိစာရ
တို့၏ ငြိမ်းခြင်းကြောင့် = ဝိတက် ဝိစာရတို့ကို ကျော်လွှား လွန်မြောက်ခြင်းကြောင့်ဟု ပယ်အပ်သော ဈာန်အင်္ဂါ
တို့ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဟောကြားတော်မူခဲ့၏။

လောကီဈာန်တို့ကို ရရှိခြင်းကို ထိုထို ဆိုင်ရာဈာန်နှင့် သမ္ပယောဂအင်္ဂါ = ယှဉ်သော ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံ-
သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးကောင်းပါလျက် ပယ်သင့်ပယ်ထိုက်သော ဈာန်အင်္ဂါကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်နိုင်ပါမှ
ထိုထိုဈာန်ကို ရအပ်သည်၏အဖြစ်ကြောင့် ပယ်အပ်သော ဈာန်အင်္ဂါကို အဦးပြုသဖြင့် ဟောကြားတော်မူသကဲ့သို့
ထို့အတူ ဖလသမာပတ်ကိုလည်း နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းမှုဖြင့် ပြီးသည်ဖြစ်လျက် နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါးသော အခြားသော
အာရုံတို့ကို နှလုံးမသွင်းမှုကိုလည်း ဆိုအပ်ပေသည်။ အကြောင်းကား - အလုံးစုံသော သင်္ခါရတို့မှ ဆုတ်နစ်သော
စိတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပြီးခြင်းကြောင့်တည်း။ ထို့ကြောင့် နိဗ္ဗာန်မှတစ်ပါး အခြားသောအာရုံတို့ကို နှလုံး
မသွင်းခြင်း အကြောင်းကိုလည်း ဆိုအပ်ပေသည်။ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသော ဉာဏ်အဆက်ဆက် အဆင့်ဆင့်၏
အစွမ်းဖြင့် အလုံးစုံသော သင်္ခါရမှ အချင်းခပ်သိမ်း ငြီးငွေ့၍ သင်္ခါရတို့၌ တပ်မက်ခြင်းကင်းသော စိတ်ရှိသော
အရိယာသခင်အား ထိုအလုံးစုံသော သင်္ခါရမှ ထွက်မြောက်ရာ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော ဖိုလ်စိတ်သည် ဖြစ်-
ပေါ်လာပေသည်။ ထိုသို့သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်ကိုလည်း နိဗ္ဗာန်မှ အခြားတစ်ပါးသော
အာရုံကို နှလုံးမသွင်းခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်ကိုသာလျှင် နှလုံးသွင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ၏ဟု ဆိုသင့်လှပေ
သတည်း ဟူလိုသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၇။)

ဝင်စားပုံ အစီအစဉ် — ဖလသမာပတ် ဝင်စားပုံ အစီအရင်ကား ဤသို့တည်း။ ဖလသမာပတ်ကို
ဝင်စားလိုသော အရိယသာဝကသည် ဆိတ်ငြိမ်ရာအရပ်သို့ ချဉ်းကပ်လျက် အထူးထူးသော အာရုံမှ ဖွဲ့ခွာ၍
တစ်ယောက်တည်းသာ ကိန်းအောင်းလျက် ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှစ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့တိုင်အောင် ကိုးပါးသော
ဝိပဿနာဉာဏ်တို့၏အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ်တင်လျက် ဝိပဿနာ ရှုအပ်ကုန်၏။ ထိုသို့
ရှုသဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ် ဘင်္ဂဉာဏ် ဘယဉာဏ်စသော အစဉ်အတိုင်းသော ဝိပဿနာဉာဏ်
ရှိသော ထိုအရိယသာဝက၏ သန္တာန်၌ သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော ဝေါဒါန်ဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော
ဂေါတြဘူတဉာဏ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖလသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် နိရောဓသစ္စာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ စိတ်သည်
အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်၏။ ဤသို့ အစဉ်အတိုင်း ရှုအပ်သော အနုပုဗ္ဗဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖလသ-
မာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌ ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွတ်ကင်းရှိုင်းသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း
အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ပေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၂။)

သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသော ဂေါတြဘူ — အဘယ်ကြောင့် ဤဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌
ဂေါတြဘူတဉာဏ်သည် အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ ရွှေသွားဖြစ်သော ဂေါတြဘူတဉာဏ်ကဲ့သို့ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် မဖြစ်
သနည်းဟူမူ - အရိယဖိုလ်တရားတို့၏ အရိယမဂ်တရားတို့ကဲ့သို့ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော
သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ယင်းဂေါတြဘူ
သည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည် ဖြစ်၍ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် မဖြစ်ဟူပေ။ မှန်ပေသည်။ — အရိယ
မဂ်တရားတို့သည်သာလျှင် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း
နိယျာနိက တရားကောင်း စင်စစ် ဧကန် ဖြစ်ကြကုန်၏။ သာဓကမှာ အောက်ပါအတိုင်း ဖြစ်၏။

ကတမေ ဓမ္မာ နိယျာနိကာ၊ စတ္တာရော မဂ္ဂါ အပရိယာပန္နာ။ (အဘိ၊ ၁၊ ၂၅၄-၂၉၈။)

အဘယ်တရားတို့သည် သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်စေတတ်သော သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိက တရားကောင်းတို့ စင်စစ် မည်ကြကုန်သနည်း။ သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ၌ အကျိုးမဝင်ကုန်သော လေးပါး ကုန်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်တို့တည်း။ (အဘိ၊ ၁၊ ၂၅၄-၂၉၈။)

ဤစကားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားထားတော်မူ၏။ ထိုသို့ အရိယဖိုလ်တရား၏ အရိယမဂ်တရား ကဲ့သို့ သံသရာဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း နိယျာနိကတရားကောင်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စင်စစ် ဧကန်အားဖြင့် နိယျာနိကသဘောရှိသော၊ နိမိတ္တ ပဝတ္တ နှစ်ပါးသော အဖို့မှ ထသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော အရိယမဂ်ဉာဏ်၏ အနန္တရပစ္စည်း အကြောင်းတရားဖြစ်၍ဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထသည် သာလျှင် ဖြစ်သင့်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်၏ ရွှေသွားဖြစ်သော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံ ရှိသည်၏အဖြစ်သည် သင့်သည်သာဖြစ်၏။ ပြောင်းပြန်အားဖြင့်ဆိုရမူ အရိယမဂ်၏ ပွားစေအပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုအရိယမဂ်၏ အကျိုးဝိပါက်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်သော၊ ကိလေသာတို့ကို သမုဇ္ဈေ-ဒပ္ပဟာန်ဖြင့် အကြွင်းမဲ့ မပယ်သတ်နိုင်ခြင်း မဖြတ်နိုင်ခြင်းကြောင့် နိယျာနိကမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ဝုဋ္ဌာနသဘော မရှိကြကုန်သော၊ ဖိုလ်ဉာဏ်တို့၏ ရွှေသွားဖြစ်သော ဝေါဒါန်ဟု ရအပ်သော အမည်ရှိသော ဂေါတြဘူဉာဏ်၏ တစ်ရံတစ်ဆစ်မျှသော်လည်း နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ်သည် မဖြစ်သင့်ပေ။ အကြောင်းကား - နှစ်မျိုးသော မဂ္ဂဝီထိ ဖလသမာပတ္တိဝီထိတို့၌ အနုလောမဉာဏ်တို့၏ မတူသော အခြင်းအရာ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့်တည်း။

ထင်ရှားစေအံ့ — အရိယမဂ္ဂဝီထိ၌ အနုလောမဉာဏ်တို့သည် မဖောက်မခွဲအပ်ဖူးကုန်သော ရုန့်ရင်း ကြမ်းတမ်းသော ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော လောဘအတုံးအခဲ ဒေါသအတုံးအခဲ မောဟအတုံးအခဲ စသည်တို့ကို အလွန်အကဲနှင့် တကွ ဖောက်ခွဲခြင်းကြောင့် လောကီဝိပဿနာဉာဏ်တို့တွင် အလွန်အကဲ အထွတ်အထိပ်သို့ ရောက်ကုန်လျက် အရိယမဂ်ဉာဏ်အား လျော်ကန်သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ သို့သော် ဖလသမာပတ္တိ ဝီထိ၌ကား ထိုအနုလောမဉာဏ်တို့သည် ထိုထိုအရိယမဂ်ဖြင့် ထိုထို ဆိုင်ရာကိလေသာတို့၏ အကြွင်းမဲ့ ပယ်-သတ်အပ် ဖြတ်အပ်ပြီးသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌ ကိလေသာကို ခွာခြင်း၌ ကြောင့်ကြဗျာ-ပါရ ကင်းကုန်သည်ဖြစ်၍ သက်သက် အရိယပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ ဖလသမာပတ်ချမ်းသာနှင့် ပြည့်စုံသည်၏ အဖြစ်၏ ပရိကမ်မျှတို့သည်သာ ဖြစ်ကုန်၍ ဖြစ်ပေါ်လာကြကုန်၏။ ထို့ကြောင့် ထိုအရိယဖိုလ်၏ ရွှေသွားဖြစ်ကြကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့၏ တစ်စုံတစ်ခုသော အကြောင်းကြောင့် ဝုဋ္ဌာန၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည် မရှိနိုင်ပြီ။ “အကြင် သို့သော အကြောင်းကြောင့် ထိုအရိယဖိုလ်၏ ရွှေသွားဖြစ်ကြကုန်သော အနုလောမဉာဏ်တို့တွင် အဆုံးဖြစ်သော အနုလောမဉာဏ်သည် သင်္ခါရနိမိတ်မှ ထခြင်းကြောင့် နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည် ဖြစ်လေရာ၏။ ထိုသို့ သဘော ရှိသော ဝုဋ္ဌာန၏ ဖြစ်သင့်ခြင်းသည် မရှိနိုင်ပြီ” ဟူလိုသည်။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့် “မိမိ၏ ဖလ သမာပတ် ချမ်းသာကို သုံးဆောင်ခြင်းငှာ ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်စသည်တို့၏ အစွမ်းဖြင့် သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာ-ယာဉ် တင်လျက် သုံးသပ်သော သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား ဝိပဿနာဉာဏ်အစဉ်ဖြင့် အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်-ပေါ်လာ၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်” ဟူသော ဤအဋ္ဌကထာစကားသည်လည်း ပြီးစီးပြည့်စုံသည် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား “အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်”ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၈-၅၁၉။)

ဖလသမာပတ် — နိရောဓသစ္စာ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ အပ္ပနာဈာန်၏ အစွမ်းအားဖြင့် အကြင်အကြင် ပိုင်းခြားအပ်သော ပိုင်းခြားထားသော အချိန်ကာလပတ်လုံး အခြားအပြတ်မရှိ အကြားအပြတ်မရှိ တစ်စပ်တည်း ဖိုလ်စိတ်၏သာလျှင် ဆက်တိုက်ဖြစ်ခြင်းသည် ဝင်စားခြင်းသည် ဖလသမာပတ် မည်၏။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၉။)

ဖလသမာပတ်၌ ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းမှု — သင်္ခါရတရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်လျက် အစဉ်အတိုင်း ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်မှ စ၍ အနုလောမဉာဏ်သို့ တိုင်အောင် ရှုနေသော အနုပဗ္ဗဝိပဿနာတို့၏ အစွမ်းဖြင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား ခြင်းသည် အကယ်၍ ဖြစ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ အစဉ်အတိုင်းဖြစ်သော အနုပဗ္ဗဝိပဿနာနည်းဖြင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အား အထက်မဂ်သည်လည်း ဖြစ်သင့်ရာ၏ဟူသော မေးစိစစ်ခြင်း၏ ဖြစ်သင့်မှုကို ရည်ရွယ်၍ “ဖလသမာပတ္တိနိန္ဒတာယ = ဖလသမာပတ်သို့ စိတ်ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းသည်၏အဖြစ်ကြောင့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်၏။ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်”ဟု အဋ္ဌကထာက မိန့်ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုစကားရပ်ဖြင့် အရိယမဂ်ကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာစာရ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်း၊ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ် ဖြစ်စေတတ်သော ဝိပဿနာစာရ = ဝိပဿနာဉာဏ်၏ ဖြစ်ခြင်းကား တစ်မျိုးတခြား တစ်ပါးသာတည်းဟု ညွှန်ပြပေသည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၈-၅၁၉။)

ကေဓိဝါဒကို ချေပချက် — အချို့သော အဘယဂိရိဂိုဏ်းဆရာတို့ကား “သောတာပန်ပုဂ္ဂိုလ်သည် သောတာပတ္တိဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့သော် သကဒါဂါမ် ဖြစ်၏။ သကဒါဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်သည်လည်း သကဒါဂါမ်ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့သော် အနာဂါမ် ဖြစ်၏” ဟု ဤသို့ ဆိုကြကုန်၏။ ထိုဆရာတို့ကို ဤသို့ ဆိုထိုက်လှ၏ — “ဤသို့ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားအံ့ဟု ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ဖြစ်စေလျက် သောတာပန်သည် သကဒါဂါမ်၊ သကဒါဂါမ်သည် အနာဂါမ်ဖြစ်သည်ရှိသော် အနာဂါမ်သည် ရဟန္တာ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ရဟန္တာသည် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါသည်လည်း သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓ ဖြစ်လတ္တံ့” ဟု ဆိုသင့် ဆိုထိုက်လှပေသည်။ ထို့ကြောင့် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသော ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေသည်ရှိသော် အရိယဖိုလ်မှ တစ်ပါးသော တစ်စုံတစ်ခုသော အကျိုးသည် မရှိပေ။ ထိုအယူမညီ အဘယဂိရိဝါဒီဆရာတို့၏ စကားကို —

ဒသ ဂေါတြဘုမ္မာ ဝိပဿနာဝသေန ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ (ပဋိသံ၊ ၆၅။)

= ဆယ်ပါးကုန်သော ဂေါတြဘုမ္မတို့သည် ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ကုန်၏။ (ပဋိသံ၊ ၆၅။)

ဤသို့ အရိယမဂ် အကျိုးရှိသော ဝိပဿနာ၊ အရိယဖိုလ် အကျိုးရှိသော ဝိပဿနာကို အသီးအခြားပြု၍ ဟောကြားထားတော်မူအပ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပဋိ၏ အစွမ်းဖြင့်ပင်လျှင် ပယ်ရှားအပ်၏။ ဤသို့သော အကြောင်းကြောင့်လည်း ထိုဆရာတို့၏ စကားကို မယူအပ်။ အသင့်အလျော်ကို ဆိုရမူ - ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသည့် သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်အားလည်း ဖလသမာပတ်၌ပင် ညွှတ်ကိုင်နှိုင်းသော စိတ်ဓာတ် ရှိနေသောကြောင့် အရိယဖိုလ်သည် သာလျှင် ဖြစ်၍ အရိယမဂ်သည် မဖြစ်ဟူသော ဤဆိုအပ်ပြီးသော သဘောတရားကိုသာလျှင် မှတ်ယူပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၂။)

တစ်ဖန် အကယ်၍ ဤအရိယသာဝကသည် ပထမဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်ကို ရရှိထားခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုအရိယသာဝက၏ ထိုဖလသမာပတ်အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည်လည်း ပထမဈာန် နှင့် ယှဉ်သော အရိယဖိုလ်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ အကယ်၍ ဒုတိယဈာန်စသည်တို့တွင် တစ်ပါးပါးနှင့် ယှဉ်သော အရိယမဂ်ကို ရရှိခဲ့သည် ဖြစ်အံ့၊ ထိုဖလသမာပတ်၏ အတွင်း၌ ဖြစ်ပေါ်လာသော အရိယဖိုလ်သည်လည်း ဒုတိယဈာန် စသည်တို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော ဈာန်နှင့် ယှဉ်သော အရိယဖိုလ်သည်သာလျှင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤသို့လျှင် ရှေးဦးစွာ ထိုဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားခြင်းသည် ဖြစ်ပေသည်။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၂။)

ပလဉ္စသာတိအာဒိ မဟဂ္ဂတဝိပါကာနံ ဝိယ လောကုတ္တရဝိပါကာနဉ္စ ကုသလသရိက္ခတာဒဿနံ။ ဈာနတော သရိက္ခတာဒဿနေနေဝစေတ္ထ ဗောဇ္ဈင်္ဂ-မဂ္ဂင်္ဂဝသေနာပိ သရိက္ခတာ ဒဿိတာယေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၉။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာစကားရပ်သည်ကား မဟဂ္ဂုတ်ဝိပါက်တို့ကဲ့သို့ လောကုတ္တရာဝိပါက်တို့၏လည်း ကုသိုလ်နှင့် တူသည်၏ အဖြစ်ကို ပြသော စကားတည်း။ ဤဖလသမာပတ်အရာ၌ အရိယမဂ်နှင့် အရိယဖိုလ်တို့၏ ဈာန်အားဖြင့် တူသည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်းဖြင့်ပင်လျှင် ဗောဇ္ဈင် မဂ္ဂင်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့်လည်း တူသည်၏ အဖြစ်ကို ပြအပ်ပြီးသည်သာလျှင် ဖြစ်သည်ဟု သိရှိပါလေ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၁၉။)

အသိစိတ် မချုပ်ပါ

ဤဖလသမာပတ်သည် အသိစိတ် ချုပ်သော သမာပတ် ဖြစ်လေသလောဟု မေးရန် ရှိ၏။ အသိစိတ် ချုပ်သော သမာပတ် မဟုတ်ကြောင်းကို ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင်က ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ အရှင်အာနန္ဒာ ကိုယ်တော်မြတ်က ဘုရားရှင်အား ဤသို့ လျှောက်ထားတော်မူခဲ့၏။

အရှင်ဘုရား . . . ရဟန်းအား မြေ၌ မြေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ရေ၌ ရေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ မီး၌ မီးဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ လေ၌ လေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ဤ လောက၌ ဤလောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်ပါးသော လောက၌ တစ်ပါးသော လောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏ဟူသော သဘောရှိသည့် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ကို ရခြင်းသည် အဘယ်သို့လျှင် ဖြစ်နိုင်ရာပါသနည်းဟု လျှောက်ထား၏။ (အံ၊ ၃၊ ၂၆၂-၂၆၃။)

ထိုအခါဘုရားရှင်က အောက်ပါအတိုင်း ဖြေကြားတော်မူ၏။ —

ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု၊ ဧဝံ သညီ ဟောတိ “ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတံ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထော သဗ္ဗုပဓိ- ပဋိနိဿဂ္ဂေါ တဏှာက္ခယော ဝိရာဂေါ နိရောဓော နိဗ္ဗာန”န္တိ။ ဧဝံ ခေါ အာနန္ဒ သိယာ ဘိက္ခုနော တထာရူပေါ သမာဓိပဋိလာဘော၊ ယထာ နေဝ ပထဝီယံ ပထဝီသညီ အဿ၊ န အာပသ္မိံ အာပေါသညီ အဿ၊ န တေဇသ္မိံ တေဇာသညီ အဿ၊ န ဝါယသ္မိံ ဝါယောသညီ အဿ၊ န အာကာသာနဉ္စာယတနေ အာကာသာနဉ္စာယတန- သညီ အဿ၊ န ဝိညာဏဉ္စာယတနေ ဝိညာဏဉ္စာယတနသညီ အဿ၊ န အာကိဉ္စညာယတနေ အာကိဉ္စ- ညာယတနသညီ အဿ၊ န နေဝသညာနာသညာယတနေ နေဝသညာနာသညာယတနသညီ အဿ၊ န ဣဓလောကေ ဣဓလောကသညီ အဿ၊ န ပရလောကေ ပရလောကသညီ အဿ။ သညီ စ ပန အဿာတိ။ (အံ၊ ၃၊ ၂၆၃။)

အာနန္ဒာ . . . ဤသာသနာတော်၌ ရဟန်းသည် “သင်္ခါရအားလုံး ငြိမ်းရာ ဥပဓိအားလုံးကို စွန့်ရာ တဏှာကုန်ရာ တပ်မက်ခြင်း ကင်းရာ တပ်မက်ခြင်း ချုပ်ရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သည် ငြိမ်သက်၏၊ ထိုနိဗ္ဗာန်သည် မွန်မြတ်၏”ဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ အာနန္ဒာ . . . ဤသို့လျှင် ရဟန်းအား မြေ၌ မြေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ရေ၌ ရေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ မီး၌ မီးဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ လေ၌ လေဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ အဆုံး မရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိ ဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ်

သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ် ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ဤလောက၌ ဤလောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ တစ်ပါးသော လောက၌ တစ်ပါးသော လောကဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်ရာ၊ ထိုသို့ပင် ဖြစ်သော်လည်း သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏ ဟူသော သဘောရှိသည့် တည်ကြည်မှု ‘သမာဓိ’ကို ရခြင်းသည် ဖြစ်ရာ၏ဟု မိန့်တော်မူ၏။ (အံ၊ ၃၊ ၂၆၃။)

အသင်သူတော်ကောင်း နားလည်နိုင်ရန် အနည်းငယ် ထပ်မံ၍ ရှင်းလင်း တင်ပြပါရစေ။ ယောဂါဝစရ ပုဂ္ဂိုလ် တစ်ဦးသည် ပထဝီကသိုဏ်းဝန်းကို အနန္တစကြဝဠာသို့တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်လျက် ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပထမဈာန်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းပထမဈာန်နာမ်တရားတို့ကား ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အမှတ်သညာ ရှိသော ပထဝီ = မြေ၌ ပထဝီ = မြေဟု အမှတ်သညာ ရှိသော နာမ်တရားစုတို့တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်းပထဝီကသိုဏ်းလျှင် အာရုံရှိသော ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာရေးသုံးတန် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖိုလ်စိတ်ကား ပထဝီကသိုဏ်းကို အာရုံမပြု၊ နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ မြေ၌ မြေဟု အမှတ်မရှိ၊ နိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်၌သာ အမှတ်သညာနှင့် ယှဉ်သော တည်ကြည်သော သမာဓိသည် ဖြစ်နေ၏။ ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန် စတုတ္ထဈာန်တို့ကို ဝင်စား၍ ယင်းဈာန်နာမ်တရားတို့ကို ဝိပဿနာရှု၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားရာ၌လည်း နည်းတူမှတ်ပါ။ တစ်ဖန် ယင်းပထဝီကသိုဏ်း၌ အာကာသကို တစ်ဖက်သတ် နှလုံးသွင်း၍ အာကာသကို မြင်ခဲ့သော် အာကာသကိုသာ နှလုံးသွင်းလျက် ယင်းအာကာသကို အနန္တစကြဝဠာသို့ တိုင်အောင် ဖြန့်ကြက်လျက် အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယင်းအာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်နာမ်တရားစုကို လက္ခဏာယာဉ်တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံ မပြု၊ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ မဖြစ်လေရာ။

တစ်ဖန် ယင်းအဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်အာရုံလျှင် တည်ရာရှိသော အာကာသာနဉ္စာယတနဈာန်စိတ်ဝိညာဏ်ကို အာရုံပြု၍ ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်လျှင် တည်ရာအာရုံရှိသော ဈာန်သမာပတ်တည်း။ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူတည်း။ တစ်ဖန် ယင်းဝိညာဏဉ္စာယတန ဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းဖလသမာပတ် နာမ်တရားစုတို့သည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြုကြ၏။ အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ် = အဆုံးမရှိသော ကောင်းကင်ပညတ်လျှင် တည်ရာအာရုံ ရှိသော ဝိညာဏ်ကို အာရုံ မပြုကြပေ။ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာ၌ အဆုံးမရှိသော ဝိညာဏ်တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိညာဏဉ္စာယတနဈာန် ဖြစ်နေခိုက်ဝယ် အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင် အနေအားဖြင့် ထင်ရှားမရှိမှုကို အာရုံပြု၍ “နတ္ထိ ကိဉ္စိ = ဘာမျှ မရှိ”ဟု ရှုလျက် အာကိဉ္စညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်းသမာပတ်ကား အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း နတ္ထိဘောပညတ်ကို အာရုံပြု၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူ ဖြစ်၏။ တစ်ဖန် ယင်းအာကိဉ္စညာယတနဈာန်နာမ်တရားတို့ကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်း ဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုသည် နိဗ္ဗာန်ကိုသာ အာရုံပြု၏။ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိသော တည်ရာ၌ တစ်စုံတစ်ခုမျှ မရှိသော တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် အာကာသာနဉ္စာယတနဝိညာဏ်၏ မရှိခြင်း နတ္ထိဘောပညတ်၌ ငြိမ်ဝပ်စွာ ကပ်၍ တည်နေသော ယင်းအာကိဉ္စာယတနဈာန်စိတ်ကိုပင် အရှုခံအာရုံထား၍ “ဤဝိညာဏ်သည် ငြိမ်သက်၏။ ဤဝိညာဏ်သည် မွန်မြတ်၏” ဟု ရှုလျက် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ နေဝသညာနာသညာယတနသမာပတ်ဟူသည် ရုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော သညာကား မရှိ၊ အလွန်အလွန် သိမ်မွေ့နူးညံ့သော သညာသာရှိသဖြင့် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော သမာပတ်တည်း။ ဤ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာဟု အမှတ်ရှိသူတည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ယင်း နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ် နာမ်တရားစုကို လက္ခဏာယာဉ် တင်ကာ ဝိပဿနာရှုလျက် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စား၏။ ယင်း ဖလသမာပတ်နာမ်တရားစုကား နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၏။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်ဟူသော တည်ရာ၌ (= နေဝသညာနာသညာယတန နာမ်တရားစု၌) သညာရှိသည်လည်း မဟုတ် သညာမရှိသည်လည်း မဟုတ်သော တည်ရာဟု အမှတ်မရှိသူ ဖြစ်လေ၏။ သို့သော် သညာရှိသူကား ဖြစ်ရာ၏။ အာပေါကသိုဏ်း တေဇောကသိုဏ်း ဝါယောကသိုဏ်း စသည်တို့၌လည်း နည်းတူ သဘောပေါက်ပါလေ။ ဤကား အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်း အကျဉ်းချုပ်တည်း။ ယခုအခါ၌ အထက်ပါ ပါဠိတော်၏ ဆိုလိုရင်းကို ဖွင့်ဆိုသော အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ဆက်လက်၍ တင်ပြအပ်ပါသည်။

သညီ ၈ ပန အဿာတိ အထ စ ပနဿ သမာပတ္တိံ သဝိတက္ကသမာပတ္တိယေဝ အဿာတိ ဝုစ္စတိ။
ဧတံ သန္တံ ဧတံ ပဏီတန္တိ သန္တံ သန္တန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “သန္တံ သန္တံ” နေဝ ပဝတ္တတိ။
ပဏီတံ ပဏီတန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “ပဏီတံ ပဏီတံ” နေဝ ပဝတ္တတိ။ **ယဒိဓံ သဗ္ဗသင်္ခါရသမထောတိ** နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနန္တိ အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဒိဝသမ္ပိ စိတ္တုပ္ပါဒေါ “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ” နေဝ ပဝတ္တတိတိ သဗ္ဗမေတံ ဖလသမာပတ္တိသမာဓိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ ပ။ သစိတ္တကာ မေ သာ သမာပတ္တိံ အဟောသိ။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၈၈။)

ဤ ဖလသမာပတ်ကား သညာရှိသော သမာပတ် ဖြစ်၏။ စိတ်ရှိသော သစိတ္တကာ သမာပတ် ဖြစ်၏။ “ဧတံ သန္တံ ဧတံ သန္တံ = ဤနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ငြိမ်းအေး၏။ ဤနိဗ္ဗာန်တရားတော်မြတ်သည် ငြိမ်းအေး၏။” ဟု နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း “သန္တံ သန္တံ” ဟူ၍ပင်လျှင် ဖိုလ်စိတ်စေတသိက် အစဉ်သည် ဖြစ်ပေါ်၍ နေ၏။ “ပဏီတံ ပဏီတံ = မွန်မြတ်၏ မွန်မြတ်၏” ဟု နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း ဖိုလ်စိတ်စေတသိက်အစဉ်သည် “ပဏီတံ ပဏီတံ” ဟူ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ” ဟူ၍ နှလုံးသွင်းကာ အပ္ပနာဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်စေ၍ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလျက် ထိုင်နေသော ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ သန္တာန်၌ တစ်နေ့ပတ်လုံးသော်လည်း ဖိုလ်စိတ်စေတသိက် အစဉ်သည် “နိဗ္ဗာနံ နိဗ္ဗာနံ” ဟူ၍သာလျှင် ဖြစ်ပေါ်နေ၏။ ဤစကားရပ်အားလုံးကို ဖလသမာပတ္တိသမာဓိကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ဘုရားရှင်သည် ဟောကြားတော်မူ၏။ ဤဖလသမာပတ်ကား စိတ်ရှိသော စိတ်မချုပ်သော သစိတ္တကာ သမာပတ် ဖြစ်လေပြီ။

(အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၈၈။)

ဤပါဠိတော် အဋ္ဌကထာတို့နှင့်အညီ ဖလသမာပတ်ဟူသည် အသိစိတ် ချုပ်ငြိမ်းသော သမာပတ်မျိုးကား မဟုတ်ပေ။ အသိစိတ် ချုပ်ငြိမ်းသော သမာပတ်ကား နိရောဓသမာပတ်သာ ဖြစ်သည်။ အောက်ပါ အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။

ကသွာ သမာပဇ္ဇန္တိတိ သင်္ခါရာနံ ပဝတ္တိဘေဒေ ဥက္ကဏ္ဍိတာ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အစိတ္တကာ ဟုတွာ “နိရောဓံ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ သုခံ ဝိဟရိသာမာ”တိ သမာပဇ္ဇန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၇။)

နိဗ္ဗာနံ ပတွာတိ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနံ ပတွာ ဝိယ။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၂၆။)

သမာပတ်ရှစ်ပါးကို ရရှိတော်မူကြသည့် အနာဂါမ် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူနိုင်ကြ၏။ အဘယ်ကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြကုန်သနည်းဟူမူ သင်္ခါရတရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ပျက်ခြင်း၌ အမြဲလိုလို မြင်တွေ့နေရသဖြင့် ငြီးငွေ့တော်မူကြ၍ မျက်မြင်လောက ပစ္စက္ခ အတ္တဘော၌ ပင်လျှင် စိတ်စေတသိက် မရှိကုန်သည်ဖြစ်၍ သညာ-ဝေဒနာတို့နှင့် တကွသော စိတ်စေတသိက်တို့၏ ချုပ်ရာ ဖြစ်သော အနုပါဒိသေသ နိဗ္ဗာနဓာတ်သို့ ရောက်ကုန်သကဲ့သို့ ဆင်းရဲကင်းသည်ဖြစ်၍ ချမ်းချမ်းသာသာ နေကုန်အံ့ဟု ဤသို့ နှလုံးသွင်းသောကြောင့် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားတော်မူကြကုန်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၇။)

အဋ္ဌ သမာပတ္တိလာဘိနော ပန အနာဂါမိနော၊ ဒိဏာသဝါ စ သမာပဇ္ဇန္တိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၄။)

ဤ စိတ်စေတသိက်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု (စိတ္တဇရုပ်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းမှု) နိရောဓသမာပတ်ကား လောကီဈာန် သမာပတ် (၈)ပါးတို့ကို ရရှိတော်မူကြသည့် အနာဂါမ်နှင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်ကြီးတို့သာ ဝင်စား၍ ရနိုင်သော သမာပတ်တစ်မျိုး ဖြစ်၏။

အကယ်၍ အသင်သူတော်ကောင်းသည် လောကီဈာန်သမာပတ် (၈)ပါးကိုလည်း မရရှိသေးသည် ဖြစ်အံ့၊ အနာဂါမ် ရဟန္တာလည်း မဖြစ်သေးသည် ဖြစ်အံ့၊ အသင်သူတော်ကောင်း၏သန္တာန်၌ အသိစိတ် ချုပ်ငြိမ်းနေသော သမာပတ် တစ်မျိုးသည် ဖြစ်နိုင်၏၊ မဖြစ်နိုင်၏ဟူသော အချက်ကို စဉ်းစားသင့်လှပေသည်။ အကြောင်းမူ — ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၄။) ၌ —

- ၁။ ပုထုဇန်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၂။ သောတာပန်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၃။ သကဒါဂါမ်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၄။ ဈာန်အစေး ခန်းခြောက်နေသည့် အနာဂါမ်အားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း၊
- ၅။ ဈာန်အစေး ခန်းခြောက်နေသည့် ရဟန္တာအားလုံးတို့သည်လည်းကောင်း —

နိရောဓသမာပတ်ကို မဝင်စားနိုင်ကြောင်းကို ဖွင့်ဆိုထားပေသည်။ ယခုတစ်ဖန် ဆက်လက်၍ ဖလသမာပတ် အကြောင်းကို ဆက်လက် တင်ပြအပ်ပါသည်။

အရှည်တည်တံ့ရန် အကြောင်း သုံးမျိုး

တယော ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဌိတိယာ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရော။ (မ၊ ၁၊ ၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဠိက . . . သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော စေတောဝိမုတ္တိဟု ဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်၏၊ တစ်နည်း အနိစ္စာနုပဿနာကို အဦးပြုသဖြင့် ဝင်စားအပ်သော စေတောဝိမုတ္တိဟုဆိုအပ်သော ဖလသမာပတ်၏ ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ပဗန္ဓအားဖြင့် ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်းငှာ အကြောင်းတရားတို့သည် သုံးမျိုးတို့ တည်း။

- ၁။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို = သင်္ခါရတရားတို့ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း၊
- ၂။ သင်္ခါရနိမိတ် ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ် နိဗ္ဗာန်ကို နှလုံးသွင်းခြင်း နှလုံးမူခြင်း၊
- ၃။ ဖလသမာပတ်ဝင်စားသည်မှ ရှေးအဖို့၌ = ဖလသမာပတ် မဝင်စားမီ လသည်လည်းကောင်း နေသည်လည်းကောင်း (နာရီသည်လည်းကောင်း) ဤမျှလောက်သော အရပ်သို့ ရောက်လတ်သော် ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့ဟု ကာလ အပိုင်းအခြားကို ယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ကို ပြုပြင်ခြင်း —

ဤသုံးမျိုးကုန်သော အကြောင်းတို့ဖြင့် ဖိုလ်စိတ်အစဉ် ပဗန္ဓအားဖြင့် ကြာမြင်စွာ တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏။
(မ၊၁၊၃၇၁။)

ပုဗ္ဗေ ၈ အဘိသင်္ခါရ — ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် ပုဗ္ဗေ ၈ အဘိသင်္ခါရဟူသည် ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားသည်မှ ရှေး၌ ဖလသမာပတ်ကို မဝင်စားမီ “လသည်လည်းကောင်း နေသည်လည်းကောင်း ဤမျှသော အရပ်ဌာနသို့ ရောက်လတ်သော် ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့”ဟု အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားခြင်းသည် အဘိသင်္ခါရမည်၏။ မှန်ပေသည် — ဤမည်သော ကာလ၌ ဖလသမာပတ်မှ ထအံ့ဟု ဤသို့ ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထို ဖလသမာပတ်၏ အကြင်မျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ထိုပိုင်းခြားအပ်သော အချိန်ကာလသည် မရောက်ရှိ လာသေး။ ထိုမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ထိုဖလသမာပတ်၏ အစဉ်မပြတ် ပဗန္ဓအားဖြင့် တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်၏ ကြာရှည်စွာ တည်တံ့ခြင်းသည် ဖြစ်၏ဟု မှတ်သားပါလေ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၃။)

ဖလသမာပတ်မှ ထနိုင်ခြင်း၏ အကြောင်း နှစ်မျိုး

ဒွေ ခေါ် အာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ ဝုဋ္ဌာနာယ သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ မနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ အမနသိကာရော။ (မ၊၁၊၃၇၁။)

ငါ့ရှင် ကောဌိက . . . အနိမိတ္တမည်သော စေတောဝိမုတ္တိ = ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်း၏ အကြောင်း တရားတို့သည် နှစ်မျိုးတို့တည်း။

- ၁။ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို နှလုံးသွင်းခြင်းလည်းကောင်း၊
- ၂။ သင်္ခါရနိမိတ်တို့မှ ကင်းဆိတ်ခြင်းကြောင့် အနိမိတ္တ အမည်ရသော အသင်္ခတဓာတ်ကို နှလုံးမသွင်းခြင်း- ကြောင့်လည်းကောင်း —

ဤနှစ်မျိုးတို့တည်းဟု ဟောကြားတော်မူခြင်းကြောင့် ထိုဖလသမာပတ်မှ နှစ်မျိုးကုန်သော အခြင်းအရာ- တို့ဖြင့် ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ (မ၊၁၊၃၇၁။)

ထိုပါဠိတော်၌ **သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ**အရ အလုံးစုံသော နိမိတ်ဟူသည် အလုံးစုံသော ရုပ်နိမိတ် ဝေဒနာနိမိတ် သညာနိမိတ် သင်္ခါရနိမိတ် ဝိညာဏနိမိတ်တို့တည်း။ ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ထိုနိမိတ်အားလုံးတို့ကို တပေါင်းတည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း အကယ်၍ ကား နှလုံးမသွင်းနိုင်ပေ။ သို့သော် သဗ္ဗသင်္ခါဟိက = အလုံးစုံကို အကြွင်းအကျန် မရှိ ကုန်စင်အောင် သိမ်းကျုံးယူသည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဤသဗ္ဗနိမိတ္တာနံဟူသော စကားကို ဟောကြားတော် မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အလုံးစုံသော သင်္ခါရနိမိတ်တို့ကို တပေါင်းတည်း တစ်ပြိုင်နက်တည်း နှလုံးသွင်းခြင်း၏ မဖြစ်သင့်သောကြောင့် ယောဂါဝစရပုဂ္ဂိုလ်၏ ဘဝင်၏ အာရုံဖြစ်သော ကံ-ကမ္မနိမိတ်-ဂတိနိမိတ်ဟူသော သုံး မျိုးသော အာရုံတို့တွင် တစ်မျိုးမျိုးသော အာရုံကို ဘဝင်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော မနသိကာရစေတသိက်ဖြင့် နှလုံး

ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်

သွင်းသော အရိယသာဝကအား ဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ဤသို့လျှင် ထိုဖလသမာပတ်မှ ထခြင်းကို သိရှိပါလေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၃။)

၈။ ဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ အဘယ်တရားသည် ပြစ်ပေါ်လာသနည်း

၉။ ဖိုလ်သည်လည်း အဘယ်တရား၏ အခြားမဲ့၌ ပြစ်သနည်း

၁။ ရှေးရှေးသော ဖိုလ်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ နောက်နောက်သော ဖိုလ်စိတ်သည်သာလျှင်မူလည်း ဖြစ်၏။

၂။ အလုံးစုံသော ဖိုလ်စိတ်တို့၏ နောက်ဆုံးဖြစ်သော ဖိုလ်စိတ်၏ အခြားမဲ့၌ ဘဝင်သည်မူလည်း ဖြစ်၏။

တစ်ဖန် အရိယဖိုလ်သည်လည်း —

၁။ အရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၂။ အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၃။ အနုလုံမည်သော ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၄။ နေဝသညာနာသညာယတန ကုသိုလ် ကြိယာ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်လည်း ရှိ၏။

၁။ ထိုတွင် မဂ္ဂဝီထိ၌ အရိယမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အဦးဆုံးဖြစ်သော အရိယဖိုလ်သည် ဖြစ်၏။

၂။ မဂ္ဂဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ရှေးရှေးသော အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော နောက်နောက်သော အရိယဖိုလ်သည် အရိယဖိုလ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အရိယဖိုလ် ဖြစ်၏။

၃။ ဖလသမာပတ္တိဝီထိတို့၌ ရှေးဦးခေါင်ဆုံးဖြစ်သော အစဆုံး အရိယဖိုလ်သည် အနုလုံမည်သော ဂေါတြဘူ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။

ဤ ဖလသမာပတ္တိ ဝီထိတို့၌ အနုလုံကို ဂေါတြဘူဟူ၍ သိရှိပါလေ။ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာတော်၌ ဤသို့ ဟောကြားထားတော်မူ၏။ —

အရဟတော အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ သေက္ခာနံ အနုလောမံ ဖလသမာပတ္တိယာ အနန္တရပစ္စယေန ပစ္စယော။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၈။)

ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ အနုလုံသည် အရဟတ္တဖိုလ် ဖလသမာပတ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်၏ အနုလုံသည် ဖလသမာပတ်အား အနန္တရပစ္စယသတ္တိဖြင့် ကျေးဇူးပြု၏။ (ပဋ္ဌာန၊ ၁၊ ၁၃၈။)

၄။ အကြင် အနာဂါမိဖိုလ် သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ် သို့မဟုတ် ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ နိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်းသည် ဖြစ်၏။ ထိုနိရောဓသမာပတ်မှ ထခြင်း ဝုဋ္ဌာနအဖြစ်ဖြင့် ဆိုအပ်သော အနာဂါမိဖိုလ် သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်သည် နေဝသညာနာသညာယတနကုသိုလ် သို့မဟုတ် ကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်၏။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၃။)

သမာပတ် ရှစ်ပါးကို ရရှိတော်မူသော အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုခဲ့သော် ယုဂနဒ္ဒနည်းဖြင့် ပထမဈာန်မှသည် ဝိညာဏဉာယတနဈာန်သို့ တိုင်အောင် သမထဝိပဿနာကို ပွားများရ၏။ အာကိဉ္ဇညာယတနဈာန်ကို ဝင်စားပြီး၍ ယင်းဈာန်မှထ၍ ပဗ္ဗကိစ္စ လေးပါးတို့ကို ပြုရ၏။ ထိုနောင် နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်သမာပတ်ကို ဝင်စားရ၏။ ထိုနောင် တစ်ကြိမ် သို့မဟုတ် နှစ်ကြိမ်သော နေဝသညာနာသညာယတနဈာန်တို့ ဖြစ်ပြီးနောက် စိတ်မရှိ ဖြစ်သွား၏ = နိရောဓသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်သွား၏။ အချိန်

ကာလစေ့၍ နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အနာဂါမိဖိုလ်ဇော တစ်ကြိမ် ကျ၏။ နေဝသညာနာသညာ-ယတန ကုသိုလ်ဇော၏ နောင်၌ဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်ဇောတည်း။ အကယ်၍ ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်သည် နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသည် ဖြစ်အံ့ အလားတူပင် ပြုကျင့်ရ၏။ ထူးခြားသည်မှာ ရဟန္တာအရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ ကြိယာဇောများသာ ဖြစ်နိုင်ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရဟန္တာအရှင်မြတ်၏ သန္တာန်၌ နေဝသညာနာသညာယတနကြိယာဇော၏ အခြားမဲ့၌ အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ကျ၏ဟု မှတ်ပါ။

အချိန်ကာလ ကွာခြားမှု — အနာဂါမိ သို့မဟုတ် ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့သည် ခုနစ်ရက် ပိုင်းခြား၍ နိရောဓသမာပတ်ကို ဝင်စားသည် ဖြစ်အံ့၊ နိရောဓသမာပတ်သို့ မဆိုက်မီ ဖြစ်ပေါ်သွားသော နေဝသညာနာသညာယတနဇောနှင့် နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ အစဦးစွာ ဖြစ်သော အနာဂါမိဖိုလ်ဇော သို့မဟုတ် အရဟတ္တဖိုလ်ဇောတို့သည် ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး အချိန်ကာလ ဝေးကွာမှုရှိနေ၏။ နိရောဓသမာပတ်အတွင်း၌ စိတ်စေတသိက် စိတ္တဇရုပ်တို့သည် လုံးဝ ချုပ်ငြိမ်းနေကြ၏။ ကမ္မဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်တို့သာ ဆက်လက်ဖြစ်နေကြ၏။

ထိုသို့ နေဝသညာနာသညာယတနဇောနှင့် အရိယဖိုလ်ဇောတို့၏ ခုနစ်ရက်လွန်ခြင်း ရှိသော်လည်း ဇာတ်မတူသော ရုပ်တရားဖြင့် (= ကမ္မဇရုပ် ဥတုဇရုပ် အာဟာရဇရုပ်ဖြင့်) အခြားအဆီးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ထိုဇာတ်မတူသော ရုပ်တရားဖြင့် ခြားဆီးထားသော်လည်း ခြားဆီးသည် မမည်ရကား နေဝသညာနာသညာယတနဇာန်ကို ဝင်စားပြီးနောက် နိရောဓသမာပတ်သို့ ဆိုက်ရောက်၍ တစ်ဖန် နိရောဓသမာပတ်မှ ထသောအခါ ခုနစ်ရက်လောက်ပင် ကြာသော်လည်း အနာဂါမိပုဂ္ဂိုလ်အား အနာဂါမိဖိုလ်ဇော အရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်အား အရဟတ္တဖိုလ်ဇော ကျ၏။ ယင်းဖိုလ်ဇောသည် နေဝသညာနာသညာယတနဇော၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဇော မည်၏။

ထိုအထက်ပါ ဖိုလ်ဇောအမျိုးမျိုးတို့တွင် မဂ္ဂဝီထိ၌ဖြစ်သော ဖိုလ်ဇောကို ထား၍ ကြွင်းသော အလုံးစုံသော အရိယဖိုလ်သည် ဖလသမာပတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သော အရိယဖိုလ် မည်၏။ မဂ္ဂဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖလသမာပတ္တိဝီထိ၌သော်လည်းကောင်း ဖြစ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ကိလေသာ အပူဓာတ်၏ အချင်းခပ်သိမ်း ငြိမ်းအေးလေပြီးသော မသေရာ အမြိုက်နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ မတင့်တယ်စရာ ကိလေသာ အညစ်အကြေး မရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် တင့်တယ်လှသော၊ တဏှာဟူသော လောကာမိသကို ထွေးအန်ပြီးသော၊ အငြိမ်းကြီးငြိမ်း အအေးကြီးအေးသည့် သန္တိသုခအစစ် အဖြစ်ကြီးဖြစ်သော၊ မွန်မြတ်သော အရိယမဂ်၏ အကျိုးဖြစ်သော အရိယဖိုလ်သည် မသေရာ အမြိုက်ဆေးဖြင့် ရောစပ်ထားအပ်သော ပျားကဲ့သို့ မှန်ကန်သော သဘောတည်းဟူသော အဆီဩဇာဓာတ်နှင့် ပြည့်စုံသော စင်ကြယ်လှသော သာယာအပ်သော၊ မဟဂ္ဂုတ်ကုသိုလ် လောကုတ္တရာကုသိုလ်တို့ထက် အလွန်လျှင် သာယာအပ် ချိုမြိန်ကောင်းမြတ်သော အရသာရှိသော၊ မဂ်ချမ်းသာ ထက်လည်း ဖိုလ်ချမ်းသာသည် သာလွန်၍ ငြိမ်သက်အေးမြသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် အမွန်မြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ အကြင် အသာဆုံး အမြတ်ဆုံးသော အနုတ္တရသုခဖြင့် အချင်းခပ်သိမ်း ခြောက်သွေ့သည်၏ အဖြစ်မှ ကင်းသဖြင့် စွတ်စိုလျက် ရှိ၏။

အရိယာသခင် အရှင်ကောင်း အရှင်မြတ်တို့သည်သာ သုံးဆောင်ခံစားထိုက်သဖြင့် အရိယာသခင် အရှင်မြတ်တို့၏သာ ဥစ္စာဖြစ်သော ထိုသာမညဖိုလ်၏ ရသဓာတ်ရည် အဆီအနှစ်ဖြစ်၍ ဖြစ်သော၊ မိမိထက် အလွန်အကဲမရှိ အကောင်းဆုံး အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး အရသာဖြစ်သော ထိုသို့သော ဖိုလ်ချမ်းသာကို ပညာရှိ ယောဂီ-ဝစရပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိပဿနာဘာဝနာကို ပွား၍ ကြိုးပမ်းခဲ့သော် ရရှိနိုင်ပေ၏။ ထို့ကြောင့် အရိယဖိုလ်၏ ဤအတုမရှိ အကောင်းဆုံး အသာဆုံး အမြတ်ဆုံး အရသာကို သုံးဆောင်ခံစားရခြင်းသည် ဤသာသနာတော်၌ ဝိပဿနာဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်ဟူ၍ ခေါ်ဆိုအပ်ပါပေသတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၃-၃၄၄။)

ဝိပဿနာ သုံးမျိုး

ဝိပဿနာ ပနေသာ တိဝိဓာ ဟောတိ သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာ၊ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ၊ နိရောဓ-
သမာပတ္တိ ဝိပဿနာတိ။ တတ္ထ သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာ မန္တာ ဝါ ဟောတု တိက္ခာ ဝါ။ မဂ္ဂဿ ပဒဋ္ဌာနံ
ဟောတိယေဝ။ ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာ တိက္ခာဝ ဝဇ္ဇတိ မဂ္ဂဘာဝနာသဒိသာ။ နိရောဓသမာပတ္တိ ဝိပဿနာ
ပန နာတိမန္တနာတိတိက္ခာ ဝဇ္ဇတိ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၇-၃၄၈။)

ဤ ဝိပဿနာသည် —

- ၁။ သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော ဝိပဿနာ၊
- ၂။ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဝိပဿနာ၊
- ၃။ နိရောဓသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဝိပဿနာဟု —

ဤသို့လျှင် သုံးမျိုး ရှိပေသည်။

၁။ ထိုသုံးမျိုးတို့တွင် သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်းတတ်သော သင်္ခါရပရိဂဏှနကဝိပဿနာသည် နံ့သည်
မူလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ၊ ထက်သည်မူလည်း ဖြစ်ချင်ဖြစ်ပါစေ အရိယမဂ်၏ နီးစွာသော အကြောင်းတရားသည်
ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၇။)

အကယ်၍ ဝိပဿနာသည် နံ့သည်ဖြစ်မှု နှေးသော အဘိညာဏ်ရှိသော ဒန္တာဘိညမဂ်ကို ပြီးစီးစေနိုင်၏။
အကယ်၍ ဝိပဿနာသည် ထက်သည်ဖြစ်မှု လျင်မြန်သော အဘိညာဏ်ရှိသော ခိပ္ပါဘိညမဂ်ကို ပြီးစီးစေနိုင်၏။
ဤကား ဝိပဿနာ၏ နံ့သည်၏အဖြစ် ထက်သည်၏အဖြစ်၌ ထူးခြားမှုတည်း။ စင်စစ်မှာမူ ဝိပဿနာလက္ခဏာသို့
ရောက်ရှိနေသော ဝိပဿနာမှန်က အရိယမဂ်၏ အကြောင်းတရားသည် ဖြစ်သည်သာလျှင်တည်းဟု မှတ်ပါ။
(မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၆။)

၂။ ဖလသမာပတ်ကို ဆောင်တတ်သော ဖလသမာပတ္တိဝိပဿနာကား ထက်မြက်သော တိက္ခာဝိပဿနာသည်
သာလျှင် ဖြစ်သင့်ပေသည်။ ထိုဝိပဿနာသည် သင်္ခါရတရားလျှင် အာရုံရှိသည် မှန်သော်လည်း အလုံးစုံသော
သင်္ခါရတရားတို့မှ ဆုတ်နစ်ပြန်လည်သော အခြင်းအရာအားဖြင့်သာလျှင် ဖြစ်ခြင်းကြောင့်လည်းကောင်း၊ အရိယ
မဂ်ကဲ့သို့ သင်္ခါရတရားတို့၏ ကင်းဆိတ်ရာ ဝိသင်္ခါရ နိဗ္ဗာန်အာရုံ၌ ဖြစ်သော အရိယဖိုလ်၏ အကြောင်းတရား
ဖြစ်သောကြောင့်လည်းကောင်း ဖြစ်ပေသည်။ အရိယမဂ်ကို ပွားစေခြင်း မဂ္ဂဘာဝနာနှင့် တူညီပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၈။ မဟာဋီ၊ ၂၊ ၂၆-၅၂။)

၃။ နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာကား မန့်လွန်း မထက်လွန်းမှုကား သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊ ၃၄၈။)

အလွန်နံ့သော ဝိပဿနာသည် သမထ လွန်ကဲသည်ဖြစ်၍ သင်္ခါရတရားတို့ကို ချုပ်စေခြင်း၌ မစွမ်းနိုင်-
သည်ဖြစ်ရကား သမထလျှင် အပြီးအဆုံးရှိသည် ဖြစ်တတ်၏။ အလွန်ထက်မြက်သော ဝိပဿနာသည်ကား ဉာဏ်
လွန်ကဲသည်ဖြစ်၍ အလွန်အကဲနှင့်တကွ သင်္ခါရတရားတို့၌ အပြစ်ကို မြင်ခြင်းကြောင့် ဖလသမာပတ်လျှင်
အပြီးအဆုံး ရှိသည် ဖြစ်တတ်၏။ ထို့ကြောင့် “နိရောဓသမာပတ္တိဝိပဿနာကား မန့်လွန်း မထက်လွန်းမှုကား
သင့်သည်သာ ဖြစ်ပေသည်”ဟု အဋ္ဌကထာက ဖွင့်ဆိုခြင်း ဖြစ်သည်။ (မဟာဋီ၊ ၂၊ ၅၂။)

ဤအထက်ပါ အဋ္ဌကထာ၏ သတ်မှတ်ချက်အရ ဖလသမာပတ်ကို ဝင်စားလိုသော ယောဂီဝစရပုဂ္ဂိုလ်
သည် ဝိပဿနာဉာဏ်ကို ထက်မြက်စူးရှသည့် တိက္ခာဝိပဿနာဉာဏ်ဖြစ်အောင် အထူးပင် ကြိုးပမ်းရမည် ဖြစ်-
ပေသည်။

အကယ်၍ ဖလသမာပတ်အလို့ငှာ ရည်ရွယ်ချက်မရှိဘဲ အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်အလို့ငှာ မကုန်သေးသော ကိလေသာများကို ကုန်ရန် အလို့ငှာဟူသော ရည်ရွယ်မှန်းထားချက် ဦးတည်ချက်ဖြင့် ဝိပဿနာကို ဖြစ်စေခဲ့မှုကား ရှေးတွင် ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း ထိုဝိပဿနာသည် အထက်မဂ် အထက်ဖိုလ်ကို ရခြင်း၏ အားကြီးသော မှီရာ ဥပနိဿယ အကြောင်းတရားသာ ဖြစ်မည် ဖြစ်ပေသတည်း။ ဤတွင်ရှေ့ကား —

သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ အဝိရာဇယံ အပ္ပဇဟံ အဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ ပ ။ သဗ္ဗံ စ ခေါ ဘိက္ခဝေ အဘိဇာနံ ပရိဇာနံ ဝိရာဇယံ ပဇဟံ ဘဗ္ဗော ဒုက္ခက္ခယာယ။ (သံ၊ ၂၊ ၂၄၉-၂၅၀။)

ရဟန်းတို့ . . . အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာတပရိညာ ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ မသိပါဘဲ၊ တိရဏပရိညာ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ မသိပါဘဲ၊ ထိုအလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့၏ အပေါ်၌ တွယ်တာ မက်မောလျက်ရှိသော တဏှာကို ပဟာနပရိညာ ပညာဖြင့် ကင်းပြတ် ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် မကျင့်နိုင်ပါဘဲ မပယ်စွန့်နိုင်ပါဘဲ ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ မထိုက်။ ပ ။

ရဟန်းတို့ . . . စင်စစ်မှာမူ အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားကို ဉာတပရိညာ ပညာဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိသည်ရှိသော်၊ တိရဏပရိညာ ပညာဖြင့် ပိုင်းခြား၍ သိသည်ရှိသော်၊ ထိုအလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့အပေါ်၌ တွယ်တာ မက်မောလျက်ရှိသော တဏှာကို ပဟာနပရိညာ ပညာဖြင့် ကင်းပြတ်ရုပ်သိမ်း ချုပ်ငြိမ်းအောင် ကျင့်နိုင်ခဲ့သော် ပယ်စွန့်နိုင်ခဲ့သော် ဒုက္ခကုန်ခြင်းငှာ ထိုက်၏။

ဤသို့ စသော ဘုရားရှင်၏ မုခပါဌ်တော်များကို ဦးထိပ်ရွက် ပန်ဆင်လျက် သံသရာဝဋ်ဆင်းရဲ ဒုက္ခ အဝဝတို့၏ ကုန်ဆုံးရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုနိုင်ရန် အလို့ငှာ **နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ = နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်း ကျင့်စဉ်** အမည်ရသော အလုံးစုံသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာငါးပါး ရုပ်တရား နာမ်တရားတို့ကို ပရိညာ ပညာ သုံးပါးတို့ဖြင့် ပိုင်းပိုင်းခြားခြား သိအောင် ကျင့်ပုံ ကျင့်စဉ် အလုံးစုံသည် ပြီးဆုံးပြီ ဖြစ်ပေသည်။

ဘုရားရှင်၏ တိုက်တွန်းချက် ဥပေျာဇဉ်

ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ ပွားများအားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက် ဘဝ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါး တို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်ပေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ခုနစ်နှစ်ကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခြောက်နှစ်တို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ပ ။ ငါးနှစ်တို့ ပတ်လုံး။ လေးနှစ်တို့ပတ်လုံး။ သုံးနှစ်တို့ပတ်လုံး။ နှစ်နှစ်တို့ပတ်လုံး။ တစ်နှစ်ပတ်လုံး။

ရဟန်းတို့ . . . တစ်နှစ်ကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်လတို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့၊ ထိုသို့ ပွားများ အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင်လျှင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်ပေ၏။

ရဟန်းတို့ . . . ခုနစ်လကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခြောက်လတို့ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ပ ။ ငါးလတို့

ပတ်လုံး။ လေးလတို့ပတ်လုံး။ သုံးလတို့ပတ်လုံး။ နှစ်လတို့ပတ်လုံး။ တစ်လပတ်လုံး။ လခွဲပတ်လုံး။

ရဟန်းတို့ . . . လခွဲကို ထားဘိဦး၊ ရဟန်းတို့ . . . မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဆို ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ကို ခုနစ်ရက်ပတ်လုံး ဤငါဘုရားရှင် ဟောပြထားသော နည်းအတိုင်း ပွားများအားထုတ်ငြားအံ့။ ထိုသို့ ပွားများ အားထုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား မျက်မှောက်ဘဝ၌ပင် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ၊ ဥပါဒါန် အကြွင်းရှိသေးလျှင် အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဖြစ်စေ - ဤဖိုလ်နှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးသော ဖိုလ်ကို အမှန်ရပေမည်ဟု အလိုရှိအပ်၏။

(မ၊၁၊၉၀။)

၂ သဗ္ဗဒ္ဓိ စေတံ မဇ္ဈိမဿေဝ နေယျပုဂ္ဂလဿ ဝသေန ဝုတ္တံ။ တိက္ခပညံ ပန သန္ဓာယ “ပါတော အနုသိဋ္ဌော သာယံ ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ၊ သာယံ အနုသိဋ္ဌော ပါတော ဝိသေသံ အဓိဂမိဿတိ”တိ ဝုတ္တံ။

(မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၀၅။)

ခုနစ်နှစ်ကို အလွန်ဆုံးထား၍ ခုနစ်ရက်ကို အစောဆုံးထား၍ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားအပ်သော အထက်ပါ ဘုရားရှင်၏ စကားတော်အားလုံးသည် ဉာဏ်အလယ်အလတ်စား ရှိသော ကျွတ်ထိုက်သော နေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့်သာလျှင် မိန့်ဆိုတော်မူခြင်း ဖြစ်သည်။ ဉာဏ်ပညာ ထက်မြက်သော တိက္ခပညာ ပုဂ္ဂိုလ်ကိုကား - “နံနက်၌ ဆုံးမသော် ညချမ်းအခါ၌ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို ရရှိ ရောက်ရှိလတ္တံ့၊ ညချမ်းအခါ၌ ဆုံးမခဲ့သော် နံနက်အခါ၌ မဂ်ဖိုလ်တရားထူးကို ရရှိ ရောက်ရှိလတ္တံ့၊”ဟု (မ၊၂၊၃၀၀။) ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ္တန်၌ ဘုရားရှင် ကိုယ်တော်တိုင် ဟောကြားထားတော်မူခဲ့၏။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၀၅။)]

“ရဟန်းတို့ . . . ဤခရီးလမ်းသည် သတ္တဝါတို့၏ စိတ်ဓာတ် စင်ကြယ်ရန် စိုးရိမ်ပူပန်ခြင်း ငိုကြွေးခြင်းတို့ကို ကျော်လွှားလွန်မြောက်ရန် အရိယမဂ်ကို ရရှိရန် နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုရန် တစ်ကြောင်းတည်းသော ခရီးလမ်း ဖြစ်၏။ ယင်းသည့် ခရီးလမ်းကား ဤသတိပဋ္ဌာန်လေးပါးတို့ပင်တည်း”ဟု ဤသို့သော အကြင်သတိပဋ္ဌာန်တရား ကြေညာချက်ကို ငါဘုရားသည် မိန့်ဆိုတော်မူခဲ့၏။ ဤကြေညာချက်ကို ဤအနာဂါမိဖိုလ် အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော အကျိုးနှစ်ပါးတို့တွင် တစ်ပါးပါးကို အမှန်ရရှိနိုင်ခြင်းကို ရည်ရွယ်တော်မူ၍ ငါဘုရား မိန့်ဆိုတော်မူခြင်းပင် ဖြစ်၏။

(မ၊၁၊၉၀-၉၁။)

အာနာပါနဿတိ၏ အကျိုးဂုဏ်အင်အာနိသင်

ရဟန်းတို့ . . . အာနာပါနဿတိကို ပွားများလေ့လာသည်ရှိသော် သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပြည့်စေ ကုန်၏။ သတိပဋ္ဌာန် လေးပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပြည့်စေကုန်၏။ ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါးတို့ကို ပွားများလေ့လာကုန်သည်ရှိသော် အရဟတ္တမဂ် အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြည့်စေကုန်၏။

(မ၊၃၊၁၂၄။)

ရာဟုလာ . . . ဤသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့သောနည်းဖြင့် ပွားစေအပ်သော ဤသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဟောတော်မူအပ်ခဲ့သောနည်းဖြင့် ကြိမ်ဖန်များစွာ အလေ့အလာ ပြုအပ်သော အာနာပါနဿတိဖြင့် အဆုံး၌ ဖြစ်ကုန်သော အကြင် အဿာသပဿာသတို့သည် ရှိကုန်၏။ ထို အဿာသပဿာသတို့သည်လည်း ထင်ထင်ရှားရှား သိအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍သာလျှင် ချုပ်ကုန်၏။ ထင်ထင်ရှားရှား မသိအပ်ကုန်သည်ဖြစ်၍ကား မချုပ်ကြလေကုန်။ (မ၊၂၊၈၉။)

ထိုစရိမက = အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသ ပဿာသဟူရာ၌ အဿာသ ပဿာသချုပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် စရိမက သုံးမျိုး ရှိ၏။

၁။ ဘဝစရိမက = ဘဝ၏အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ၊

၂။ ဈာန်စရိမက = ဈာန်၏အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ၊

၃။ စုတိစရိမက = စုတိခဏ၏ အစွမ်းဖြင့် အဆုံးစွန်၌ ဖြစ်ကုန်သော အဿာသပဿာသ -

ဤသို့လျှင် စရိမက သုံးမျိုး ရှိ၏။ ဘဝတို့တွင် ကာမဘဝ၌သာ အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ ရူပဘဝ အရူပဘဝတို့၌ မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဿာသပဿာသတို့သည် ဘဝစရိမက မည်ကုန်၏။ ဈာန်တို့တွင် ပထမဈာန် ဒုတိယဈာန် တတိယဈာန်ဟူသော ရှေးဈာန်သုံးပါးအပေါင်း၌သာ အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကုန်၏။ စတုတ္ထဈာန်၌ မဖြစ်ကုန်၊ ထို့ကြောင့် ထိုအဿာသပဿာသတို့သည် ဈာန်စရိမက မည်ကုန်၏။ စုတိစိတ်မှ ပြန်၍ ရေတွက်သော် (၁၆)ချက်မြောက်သော တစ်နည်း (၁၇)ချက်မြောက်သော စိတ်နှင့် အတူတကွ အကြင် အဿာသပဿာသတို့သည် ဖြစ်ကြကုန်၏ စုတိစိတ်နှင့် အတူတကွ ချုပ်ကုန်၏။ ဤစုတိစိတ်နှင့် အတူတကွ ချုပ်ကုန်သော အဿာသပဿာသတို့သည် စုတိစရိမက မည်ကုန်၏။ ဤစုတိစရိမက အဿာသပဿာသတို့ကို ဤအာနာပါနဿတိဘာဝနာ၏ အကျိုးအာနိသင်ကို ပြဆိုရာ၌ စရိမကဟူ၍ အလိုရှိအပ်ကုန်၏။

ဤအာနာပါနဿတိကမ္မဋ္ဌာန်းကို အဖန်တလဲလဲ လုံ့လသည်းလျက် ကြိုးစားအားထုတ်လျက်ရှိသော ယောဂီဝစရ ရဟန်းတော်၏ သန္တာန်၌ အာနာပါနအာရုံကို ကောင်းစွာ ဉာဏ်ဖြင့် ပိုင်းခြားယူနိုင်သည်၏ အဖြစ်ကြောင့် စုတိစိတ်၏ ရှေး၌ (၁၆)ချက်မြောက်သော သို့မဟုတ် (၁၇)ချက်မြောက်သော စိတ်၏ ဖြစ်ဆဲ ဥပါဒ်ခဏ၌ ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်ကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ဖြစ်ခြင်း ဥပါဒ်သည်လည်း ထင်ရှားနေ၏။ တည်မှု ဌီကာလကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ တည်မှု ဌီကာလသည်လည်း ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိ၏။ ပျက်မှု ဘင်ကို ဆင်ခြင်လိုက်သည်ရှိသော် ယင်းအဿာသပဿာသတို့၏ ပျက်မှု ဘင်သည်လည်း ထင်ရှားလျက်ပင် ရှိ၏။

မှန်ပေသည် - ဤအာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်းမှ အခြားတစ်ပါးသော ကမ္မဋ္ဌာန်းကို ပွားများ၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်ရှိသော ရဟန်းတော်သည် အသက်ရှင်သော ခဏ၏ အပိုင်းအခြား သက်တမ်း အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားနိုင်သည်လည်း ရှိ၏။ မပိုင်းခြားနိုင်သည်လည်း ရှိ၏။ (၁၆)မျိုးသော တည်ရာဝတ္ထုရှိသော ဤအာနာပါနဿတိကို (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် စုံလင်အောင် ပွားများအားထုတ်ပြီး၍ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ဆိုက်ရောက်ပြီးသော ရဟန္တာအရှင်မြတ်အဖို့ကား အသက်ရှင်သော ခဏ၏ အပိုင်းအခြား သက်တမ်း အချိန်ကာလကို ပိုင်းခြားနိုင်သည်သာလျှင်ဖြစ်၏။ ထိုရဟန်းတော်သည် “ယခုအခါ၌ ဤမျှလောက်သော ကာလပတ်လုံး ငါ၏ အာယုသင်္ခါရတို့သည် ဖြစ်ကုန်လတ္တံ့၊ ဤမျှလောက်သော ကာလထက် အလွန် မဖြစ်ကုန်လတ္တံ့”ဟု ဤသို့ သိရှိ၍ မိမိ၏ ဓမ္မတာသဘောအတိုင်းသာလျှင် မိမိ၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်းသာလျှင် ကိုယ်လက်သုတ်သင်ခြင်း၊ သင်းပိုင်ဝတ်ခြင်း၊ ကိုယ်ဝတ်ရုံခြင်း အစရှိကုန်သော ကိစ္စအားလုံးတို့ကို ပြုလုပ်ပြီးနောက် မျက်လုံးတော်တို့ကို မှိတ်လေ၏။ ကောဋုပဗ္ဗတတောင်ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော တိဿမထေရ်၊ သင်းဝင်ပင်ကြီးရှိသော မဟာကရုဋ္ဌိယကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော မဟာတိဿမထေရ်၊ ဒေဝပုတ္တတိုင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ပိဏ္ဏပါတိကတိဿမထေရ်၊ စိတ္တလတောင်ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးတော်မူသော ညီတော် နောင်တော် မထေရ်နှစ်ပါး - ဤမထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကား စံထားထိုက်ကုန်သော အာနာပါနကမ္မဋ္ဌာန်က မထေရ်မြတ်ကြီးတို့တည်း။

ဝတ္ထုတစ်ခု - နှစ်ဦးသော ညီနောင် မထေရ်တို့တွင် တစ်ဦးသော မထေရ်သည် တစ်ခုသော လပြည့် ဥပုသ်နေ့၌ ပါတိမောက်ကို ပြဆိုပြီးဆုံးစေပြီး၍ ရဟန်းတော်အပေါင်းခြံရံလျက် မိမိနေရာအရပ်သို့ ကြွတော်မူ၍ စကြို၌ ရပ်တည်တော်မူလျက် - လဆန်းပက္ခ ညဉ့်ဦးယာမ် အချိန်၌ ဝန်းကျင်ပတ်ချာ အရပ်ဆယ်မျက်နှာမှ သွန်းလောင်းအပ်သော နို့ရည်အယဉ်ရှိသကဲ့သို့သော ကောင်းကင်အပြင်ကိုလည်းကောင်း ငွေပြားနှင့်တူသော သဲဖြင့် ဖြန့်ခင်းထားအပ်သော မြေအရပ်ကိုလည်းကောင်း တွေ့မြင်ရ၍ “ဤအချိန်အခါကာလသည်လည်းကောင်း

ဤအရပ်ဒေသသည်လည်းကောင်း မွေ့လျော်ဖွယ် ရှိစွတကား၊ ငါ၏ စင်ကြယ်သော အလိုအဇ္ဈာသယဓာတ်နှင့် တူညီနေပေ၏။ ဤခန္ဓဒုက္ခ ဝန်ထုပ်ဝန်ပိုးကြီးကို အဘယ်မျှကြာအောင် ထမ်းဆောင်ထားရဦးမည်နည်း”ဟု ဤသို့လျှင် လရောင်ကို တစိန်းစိန်းကြည့်လျက် မိမိ၏ အာယုသင်္ခါရတို့ကို စူးစမ်းမြော်တင်း၍ ကြည့်ရှုလတ်လေသော် အာယုသင်္ခါရတို့ကား ကုန်လေပြီဟု စူးစမ်းဆင်ခြင် သိမြင်ပြီး၍ ရဟန်းသံဃာကို ဤသို့ မိန့်ဆိုတော်မူ၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . သင်တို့သည် အဘယ်သို့သော ဣရိယာပုထ်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော ရဟန်းတို့ကို မြင်ဖူးပါကုန်သနည်း” - ဤသို့ မေးတော်မူလိုက်၏။

ထိုရဟန်းအပေါင်းတို့တွင် အချို့သော ရဟန်းတို့က “အရှင်ဘုရား . . . တပည့်တော်တို့သည် နေရာ၌ ထိုင်ကုန်လျက်ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော မထေရ်တို့ကို ဖူးမြော်ဖူးပါကုန်၏”ဟု လျှောက်ထားကြ၏။

အချို့သော ရဟန်းတို့က “ကောင်းကင်၌ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေကာ ထိုင်ကုန်လျက် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုကုန်သော မထေရ်မြတ်ကြီးတို့ကို ဖူးမြင်လိုက်ဖူးပါကုန်၏”ဟု လျှောက်ထားကြကုန်၏။ ထိုအခါ မထေရ်မြတ်ကြီးက ဤသို့ အမိန့်ရှိတော်မူ၏။

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ငါသည် ယခုအခါ၌ သင်တို့ကို စင်္ကြံခတ်လျက်သာလျှင် = စင်္ကြံလျှောက်နေတုန်းမှာပင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်ကို ပြပေအံ့” -

ဤသို့ မိန့်ကြားတော်မူလိုက်၏။ ထိုနောင် မထေရ်မြတ်ကြီးသည် စင်္ကြံတစ်နေရာ၌ ဖီလာကန့်လန့် အရေးအကြောင်းတစ်ခုကို သားတော်မူလိုက်၏ = မျဉ်းသားလိုက်၏။ ထိုသို့ မျဉ်းသားပြီးနောက် -

“ငါ့ရှင်တို့ . . . ငါသည် ဤမှာဘက် စင်္ကြံစွန်းမှ ထိုမှာဘက် စင်္ကြံစွန်းသို့သွား၍ တစ်ဖန် ပြန်လှည့်လာခဲ့သော် ဤမျဉ်းသားထားသော အရေးအကြောင်းသို့ ရောက်ရှိသောအခါ၌ပင်လျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူပေအံ့” -

ဤသို့ပြောဆို၍ စင်္ကြံသို့ သက်၍ ထိုမှာဘက် စင်္ကြံသို့ လျှောက်သွား၍ တစ်ဖန်ပြန်လှည့်လာခဲ့သည်ရှိသော် တစ်ဘက်သော ခြေဖြင့် မျဉ်းသားထားသော အရေးအကြောင်းကို နင်းမိသော ခဏ၌သာလျှင် ပရိနိဗ္ဗာန် စံတော်မူလေ၏။

ထိုသို့ (၁၆)မျိုးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ပြည့်ပြည့်စုံစုံ ပွားများထားအပ်သော အာနာပါနဿတိ၏ ပရိနိဗ္ဗာန်စံသည့်တိုင်အောင် ကြီးကျယ်ဖွံ့ဖြိုး များမြတ်သော အကျိုးရှိသည်၏ အဖြစ်ကြောင့် ပညာရှိ သူတော်ကောင်းသည် စင်စစ်ဧကန် အမှန်အားဖြင့် (နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ အမည်ရသော ဤကျမ်း၌ ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာ ဋီကာ အရပ်ရပ်တို့ကို အစဉ်မှီးလျက် ရေးသားဖွင့်ဆိုအပ်ခဲ့သည့်အတိုင်း) တစ်ပါးမက များပြားသော အကျိုးအာနိသင် ရှိသော **အာနာပါနဿတိ**ကို နေ့ရောညဉ့်ပါ ဘယ်ခါမလပ် အခါခပ်သိမ်း သမထဝိပဿနာ ဘာဝနာအမှု၌ မမေ့မလျော့ခြင်း အပ္ပမာဒတရား လက်ကိုင်ထားလျက် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပွားများအားထုတ်လေရာသတည်း။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁၊ ၂၈၃-၂၈၄။ မဟာဋီ၊ ၁၊ ၃၄၆။)

ဝိပဿနာပိုင်း ပြီး၏။

သာသနာတော်နှစ် - ၂၅၃၈ - ခု၊	ဖားအောက်တောရဆရာတော်
ကောဇာသက္ကရာဇ် - ၁၃၅၆ - ခု - နတ်တော်လပြည့်နေ့၊	စိတ္တလတောင်ကျောင်း
ခရစ်နှစ် - ၁၉၉၄ - ခု - ဒီဇင်ဘာ - ၁၇ - ရက်နေ့၊	ဖားအောက်တောရ
နံနက် (၁၀)နာရီ မိနစ် (၄၀)တွင် ပြီးသည်။	

နိဗ္ဗာန်ဂါမိနိပဋိပဒါ - ပဉ္စမတွဲ

နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဒိပဒါ - ပဉ္စမတွဲ
မှတ်သားပွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ	အက္ခရာစဉ်	စာမျက်နှာ
[အ]			
အကျိုးအာနိသင် (၈)ပါးဖြင့် ခြံရံအပ်သော		အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်	၁၀၁
ဘင်္ဂါနုပဿနာဉာဏ်	၃၀၈	အဒ္ဓါဝတော	၇၈
အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်	၂၉၅၊ ၂၆၆	အဓိဋ္ဌာယကအတ္တ	၁၆
အကျိုးဝင်နိုင်ပုံ	၄၄	အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ	၁၆၅၊ ၅၁၇
အကြောင်း ဥပါယ်တံမျဉ်	၇	အဓိပတေယျဌ	၅၀၉
အခက်အခဲတစ်ရပ်	၆၈	အဓိပ္ပါယ်ယူဆပုံ	၁၇၅
အချင်းချင်း ထောက်ဆ၍ ထောက်ဆ၍		အဓိမောက္ခ = သဒ္ဓါမိမောက္ခ	၂၅၉
ဩဠာရိက သုခုမ ယူပုံ	၄၀	အနတ္တ အခြင်းအရာ	၁၃၄
အချုပ်မှတ်သားရန်	၂၈၅	အနတ္တတော	၉၇
အယတော	၈၅	အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန် ဒေသနာတော်	၁၁၂
အယမူလတော	၉၂	အနတ္တလက္ခဏာသုတ္တန်ဒေသနာတော်	
အဇ္ဈတ္တဒုက္ခသုတ္တန်	၁၀	မြန်မာပြန်	၁၁၄
အဇ္ဈတ္တနုတ္တသုတ္တန်	၁၀	အနတ္တလက္ခဏာ	၁၅
အဇ္ဈတ္တနိစ္စသုတ္တန်	၁၀	အနတ္တလက္ခဏာ (၅)ချက်	၉၆
အဋ္ဌ အာကာရ = အဋ္ဌကောဠိက-		အနတ္တဟု ရှုပုံ	၃၄၆
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၄	အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန	၄၉
အဋ္ဌကထာကြီးများ၏ သတ်မှတ်ချက်	၇၃	အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
အဋ္ဌကထာကြီးများနှင့် နှိုင်းနှိုင်းမိပါသည်	၂၃၄	အနတ္တာနုပဿနာ = သုညတဝိမောက္ခ	၃၇၇
အဋ္ဌကထာဆရာတော်တို့		အန္ဓကာရ	၄၀၁
နှစ်သက်တော်မူသော ဝါရ	၄၁၆၊ ၄၁၉	အနာသဝေဒနာ	၃၉
အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ၏ သုံးသပ်ချက်	၄၁၅	အနိစ္စအခြင်းအရာ	၁၃၁
အတ္တ	၄၉	အနိစ္စတော	၇၇
အတ္တ အတ္တနိယ သုညတ	၃၅၂	အနိစ္စလက္ခဏာက စ၍ ရှုပုံ	၁၃
အတမ္မယတော	၄၃၇	အနိစ္စလက္ခဏာ (၁၀)ချက်	၇၆
အတာဏတော	၉၀	အနိစ္စသုတ္တန်	၁၂၉
အတိဟရဏ	၁၃၇	အနိစ္စဟု ရှုပုံ	၃၄၄
အတိတ်, အနာဂတ်, ပစ္စုပ္ပန်	၅၈	အနိစ္စာနုပဿနာ = အနိမိတ္တဝိမောက္ခ	၃၇၄
အတိတ် အနာဂတ် ပစ္စုပ္ပန် ကာလသုံးပါး၌		အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
ဝိပဿနာရှုပုံ	၂၂	အနိစ္စာနုပဿနာ ပရိယာယ်	၅၁
အထူးသတိပြုရန်အချက်	၂၂	အနိစ္စာနုပဿီ	၃၂၂၊ ၃၂၆
အထက်မဂ် သုံးပါးတို့ ပဝတ္တမှ ထပုံ	၄၅၃	အနိစ္စံ	၅၁

မှတ်သားဖွယ်ရာ အကွရာစဉ် အညွှန်း

အာယတန (၁၂)ပါးနည်း	၅၂	ဥပတိဿပရိဗိုဇ်	၁၂၀
အာယူဟနဌ	၅၀၄	ဥပဒ္ဒဝတော	၈၇
အာရမ္မဏ	၄၂၂	ဥပမာ (၁၂)ရပ်	၃၉၇
အာဝဇ္ဇနဗလ	၃၀၂	ဥပမာ ဥပမေယျ နှီးနှောချက်	၅၀၀
အာဝဇ္ဇနပေက္ခာ	၂၆၀	ဥပသဂ္ဂတော	၈၉
အာဝဇ္ဇန်း၏ ထက်မြက်မှု	၂၆၁	ဥပါဒါယုပါဒါယ	၃၂
အာဝေဏိက	၅၁၃	ဥပါဒိန္နက ဝုဋ္ဌာန = ဥပါဒိန္နက ခန္ဓာအစဉ်မှ	
အာဟာရမယရုပ် - ရှုနည်း	၁၃၉	ထပုံ	၄၄၉

[ဣ]

ဣတိဝုတ္တက	၄၂၇	ဥပါယာသဓမ္မတော	၉၅
ဣတ္ထိဘာဝ	၃၀	ဥပ္ပါဒ - ဌိတိ - ပဝတ္တ	၂၇၉
ဣဒ္ဓိပါဒ် လေးပါး	၄၇၆	ဥပ္ပါဒနိရောဓ	၁၉၆
ဣန္ဒြေ ငါးပါး	၄၇၇	ဥပ္ပါဒဝယပဋိပဋ္ဌနဌေန ဒုက္ခာ	၁၅၅
ဣန္ဒြေထက်မြက်ကြောင်းတရား (၉)ပါး	၁၀၁	ဥပေက္ခာ	၂၆၀
ဣရိယာပထ - ရှုကွက်	၂၇၆၊ ၃၂၈၊ ၃၆၃	ဥပါဒ်-ဌိ-ဘင်	၂၅
		ဥဘတောဘာဂဝိမုတ္တ	၃၈၇
		ဥဘတောဝုဋ္ဌာန - မဂ်ဉာဏ်	၄၈၅

[ဤ]

ဤတိတော	၈၈
ဤ၌ ဆိုလိုသော သဘောတရား	၁၇၃

[ဥ]

ဥဏှ	၄၀၁
ဥတုမယရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
ဥဒယတ္ထဂါမိနိယာ	၈၂
ဥဒယဗ္ဗယ အကျယ် ရှုပွားနည်း	၁၈၇
ဥဒယဗ္ဗယဒဿန (၂)မျိုး	၁၆၇
ဥဒ္ဓရဏ	၁၃၇
ဥဒါန	၄၂၇
ဥပက္ခိလေသ	၁
ဥပက္ခိလေသနှင့် ဥပက္ခိလေသဝတ္ထု	၂၆၂
ဥပက္ခိလေသမှ လွတ်မြောက်သွားသော	
ဥဒယဗ္ဗယဉာဏ်	၂၆၇
ဥပစာရ	၄၃၄
ဥပဋ္ဌာန = ဝိပဿနာသတိ	၂၅၉
ဥပတ္တမ္ဘကအကြောင်း	၈၀

[ဧ]

ဧကတ္တ	၅၀၉
ဧကတ္တနည်း	၁၄၆၊ ၂၄၀
ဧကဒေသ	၂၄
ဧကပဋိဝေဓဒဿန	၅၁၀
ဧကဗီဇိ	၄၅၀
ဧဝံဓမ္မတာနည်း	၂၄၂

[ဩ, အောဓ်]

ဩဘာသ = အရောင်အလင်း	၁၊ ၂၅၁
ဩဠာရိက	၂၉
ဩဠာရိကရုပ် - သုခုမရုပ်	၂၉
ဩဠာရိက ဝေဒနာ - သုခုမ ဝေဒနာ	၃၄
ဩဠာရိက သုခုမ ခွဲပုံ	၄၁

[က]

ကဏှသပ္ပ = မြွေဟောက်	၃၉၈
ကမ္မဇရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
ကလာပအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၄

ကလာပသမ္မသန	၁၀၁၊ ၁၁၀၊ ၁၂၀
ကလာပသမ္မသန ခေါ် နယဝိပဿနာ	၁
ကဿစိ ကိဉ္ဇနတသ္မိံ	၃၅၁
ကာယအကြည်	၂၉
ကာယဂတာသတိသုတ္တန်	၇၂
ကာယဝိဝေက	၄
ကာယသက္ခိ	၃၈၇
ကာယာနုပဿနာ	၂၁၊ ၅၅
ကာယိကဒုက္ခဝေဒနာ	၁၃၃
ကာယိကသုခဝေဒနာ	၁၃၃
ကာရကအတ္တ	၁၅
ကိလေသာ ခေါင်းပါးမှု	၄၆၉
ကုက္ကုစ္စ	၁
ကုဋေတစ်သိန်း	၁၀၅၊ ၁၃၂
ကေစိဝါဒကို ချေပချက်	၅၂၇
ကောလံကောလ	၄၅၀
ကိသုကောပမသုတ္တန်	၃၉၆
ကိုယ့်တွက်ကိုယ်တာ ကျင့်ကြံပါ	၁၀၀
ကြောက်မက်ဖွယ် ဘယသဘောအားဖြင့်	
ထင်ပုံ	၃၃၂
ကြွ - ဆောင် - လွဲ - လွတ် - ချ - ဖိ	၁၃၇
ကြွင်းဥပမာ (၆)ရပ်	၄၀၁

[ခ]

ခဏတော ဥဒယဒဿန	၂၃၇
ခဏတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန	၈
ခဏတော ဝယဒဿန	၂၃၇
ခဏပစ္စုပ္ပန်	၁၀၁
ခဏဘင်္ဂနိရောဓ	၁၉၇
ခဏိကအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၉
ခန္ဓာ (၅)ပါး ရှုနည်း	၂၅
ခန္ဓာအစဉ်မှ ထပုံ	၄၄၈
ခယဒဿန	၁၀၂
ခယဓမ္မ	၅၁
ခယဝယဒဿန	၁၀၄
ခယာနုပဿနာ	၁၅၉

ခယာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
ခိပ္ပါဘိညာ	၄၁၅
ခုဒ္ဒ	၄၀၁
ခုနစ်ဘဝ အယူအဆ	၄၄၉
ချုပ်မှုဟူသည်	၂၈၃
ခွာနိုင် ပယ်နိုင်သည်	၃၀၀
ခြွင်းချက် အနည်းငယ်	၆၇

[ဂ]

ဂဏ္ဌတော	၈၅
ဂတပစ္စာဂတိက ဝတ်	၁၂၅
ဂန္ဓာရုံ	၂၀
ဂါထာ	၄၂၇
ဂါဟတရား	၂၆၂
ဂိရိမာနန္ဒသုတ္တန်	၆၂
ဂေယျ	၄၂၇
ဂေါတြဘုဉာဏ်	၄၈၄
ဂေါ = နွား	၄၀၀

[ဃ]

ဃရံ = အိမ်	၃၉၉
ဃာနအကြည်	၂၉

[င]

ငြိမ်နေတတ်ပုံ	၃၆၁
---------------	-----

[ခ]

စက္ခုအကြည်	၂၉
စက္ခုဒွါရဝီထိ - မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဇော	၂၀၉
စက္ခုဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပုံ	၂၁၄
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၆
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပုံ	၂၁၆
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၅
စက္ခုဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပုံ	၂၁၄
စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၆
စက္ခုဝိညာဏ် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရူပုံ	၂၁၅

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၅
စက္ခုဝိညာဏ် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၅
စတုကောဋိကာ သုညတာနုပဿနာ	၃၅၀
စတုတ္ထ စတုတ္ထ	၃၂၁
စတုတ္ထမဂ်ဖိုလ် = အရဟတ္တမဂ်ဖိုလ်	၄၇၂
စတုတ္ထ - လက္ခဏပဋိဝေဓ ဝါရ	၄၁၈
စတုသန္တတိရုပ်	၁၃၉
စလတော	၇၈
စလံ	၇၇
စိတ္တ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၄၊ ၃၁၅
စိတ္တဝိဝေက	၁
စိတ္တဝိသုဒ္ဓိ	၁
စိတ္တသင်္ခါရ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၃၊ ၃၁၄
စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ်	၁၃၉
စိတ္တသမုဋ္ဌာန်ရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၀
စိတ္တာနုပဿနာ	၂၁၊ ၅၅
စိတ္တာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၅၇
စီဝရသန္တောသ	၈
စူဠရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်	၅၃
စေတိယပဗ္ဗတဝါသီ မဟာတိဿထေရ်	၆၀
စောဒနာဖွယ် အချက်များ	၅၁၀
စဉ်းစားရန် အချက်များ	၁၇၂
စိတ်တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?	၃၂၁

[ဆ]

ဆကောဋိက - ဆဟာကာရ-	
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၃

[ဇ]

ဇနကအကြောင်း	၈၀
ဇရာ	၇၁
ဇရာဓမ္မတော	၉၄
ဇာတက	၄၂၇
ဇာတိ = ဇာတ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇာရိက	
သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၄
ဇာတိဓမ္မတော	၉၄

ဇိဝါအကြည်	၂၉
ဇီဝိတနဝကကလာပ်	၂၁

[ဈ]

ဈာနလာဘီ	၆
ဈာနဝိဘင်းအဖွင့်	၂၃၅

[ဍ]

ဉာဏ	၂၈၆
ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိနိဒ္ဒေသ	၄၆၃
ဉာဏ = ဝိပဿနာဉာဏ်	၂၅၆
ဉာတ	၂၈၆
ဉာတပရိညာ	၅၁၃
ဉာဏ် (၁၀)ပါး	၃၃၉
ဉာဏ်၏ အာနုဘော် ကြီးမားပုံ	၁၀၈

[တ]

တတိယ စတုတ္ထ	၃၁၄
တတိယတ္ထေရဝါဒ	၄၀၉
တတိယ - ပစ္စယပရိဂ္ဂဟ ဝါရ	၄၁၈
တတိယမဂ်ဉာဏ်ပိုင်း	၄၇၁
တထာဂတ အမည်ရတော်မူခြင်း	၉
တဒါရုံ	၁၄၇၊ ၁၄၈
တဒင်္ဂနိရောဓ	၁၉၆
တဒင်္ဂပဟာန်	၃၂၅၊ ၅၁၆
တယော ဥပဋ္ဌာနေ	၃၀၆
တရားကိုယ် အနက်သဘောတူသော	
ဉာဏ်သုံးပါး	၃၄၁
တရားကိုယ် ကောက်ယူပုံ	၄၈၁
တရုဏဝိပဿနာ	၁၄၈
တရုဏဝိပဿနာဉာဏ်	၂၄၅
တိက္ခပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝိသိ	၃၈၉
တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်	၄၀၅
တိပိဋက စူဠနာဂမထေရ်၏ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်	၄၁၀
တိပိဋက စူဠာဘယမထေရ်	၄၀၅
တိပိဋက စူဠာဘယမထေရ်၏ဝါဒ၌ စိစစ်ချက်	၄၁၃

တိရုဏ ပရိညာ	၅၁၃
တုစ္ဆတော	၉၈
တူညီပုံကို ဤသို့ သဘောပေါက်ပါ	၁၈၅
တေပရိဝဇ္ဇဓမ္မ	၁၂၄
တေဘူမက ကမ္မဋ္ဌာနိက ပုဂ္ဂိုလ်မြတ်ကြီး	၃၉၅
တော (၄၀) ရှုကွက်	၇၆
တစ်ကြိမ်သာပြန်လာသူ	၄၇၀
တဇ္ဇာပညတ်	၂၇၃
တွန့်လိပ်သော စိတ်ထားရှိသူ	၄၀၄

[ဈ]

ထင်ရှားရာ လွယ်ကူရာက စပါ	၆
ထပ်မံ ရှင်းလင်းချက်	၂၃၁၊ ၄၅၁

[ဓ]

ဒန္တာဘိညာ	၄၁၅
ဒသဟာကာရ = ဒသကောဋီကာ	
သုညတာနုပဿနာ	၃၅၄
ဒဿနဌ	၅၀၉
ဒဿနသစ္ဆိကိရိယာ	၅၁၉
ဒသုတ္တရသုတ္တန်	၄၄၁
ဒါရက = သူငယ်	၄၀၁
ဒိဌ - အဒိဌ တရား	၃၂၀
ဒိဌိဥဿိဇန	၁၅၂
ဒိဌိဥဿိဇန = ဒိဌိကို ခွာသောအားဖြင့်ရှုနည်း	၁၅၁
ဒိဌိပုတ္တ	၃၈၇
ဒိဗ္ဗစက္ခအဘိညာဏ်	က၊ ခ
ဒိသာကာက - ကျီး	၃၇၂
ဒီဃဘာဏက	၆၅
ဒုက္ခအခြင်းအရာ	၁၃၃
ဒုက္ခတော	၈၂
ဒုက္ခဒုက္ခ	၁၅၊ ၅၀၊ ၁၃၃
ဒုက္ခပဋိပဒါ	၄၁၅
ဒုက္ခလက္ခဏာ	၁၅
ဒုက္ခလက္ခဏာ (၂၅)ချက်	၈၁
ဒုက္ခသစ္စာ	၂၃၇

ဒုက္ခသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၁
ဒုက္ခ - သာမိသ - သင်္ခါရ	၃၃၇
ဒုက္ခဟု ရှုပုံ	၃၄၄
ဒုက္ခာနုပဿနာဉာဏ်	၂၃၊ ၅၁၆
ဒုက္ခာနုပဿနာ = အပ္ပဏိဟိတဝိမောက္ခ	၃၇၆
ဒုက္ခံ ဘယဋ္ဌေန	၄၉
ဒုဂ္ဂန္ဓ	၇၁
ဒုတိယ စတုက္က	၃၁၀
ဒုတိယထွေရဝါဒ = သမ္မသိတဈာနဝါဒ	၄၀၈
ဒုတိယ - နာမရူပဝဝတ္ထာပန ဝါရ	၄၁၇
ဒုတိယမဂ်ဉာဏ်ပိုင်း	၄၆၉
ဒုဗ္ဗလဘာဇနူပမာ	၃၁၀
ဋီရ	၂၉
ဋီရရုပ် - သန္တိကရုပ်	၃၁
ဋီရ - သန္တိက = အဝေး - အနီး	၄၃
ဒွါစတ္တာလိသာအာကာရ-သုညတာနုပဿနာ	၃၅၆
ဒွါဒသဟာကာရ သုညတာနုပဿနာ	၃၅၅
ဒွါရ (၆)ပါး	၂
ဒွိကောဋီကာ သုညတာနုပဿနာ	၃၄၉

[ဓ]

ဓမ္မဋ္ဌိတိဉာဏ်	၄၃၉၊ ၄၄၀
ဓမ္မတာရုပ် - ရှုနည်း	၁၄၃
ဓမ္မာနုပဿနာ	၅၅
ဓမ္မာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၂၂၊ ၅၇
ဓမ္မာနုသာရီ	၃၈၇
ဓမ္မာရုံ	၂၀
ဓာတုဝိဘင်္ဂသုတ္တန်	၇၂
ဓုဝသညာ	၁၆၀
ဓာတ် (၁၈)ပါးနည်း	၅၂
ဓာတ်လွန် - ဓာတ်ယုတ်	၁၃၈

[န]

န စ (မမ) ကွစနိ	၃၅၂
နန္ဒကောဝါဒသုတ္တန်၌	၄၀၉
နမေသော အတ္တာ	၁၂၄

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

နယဝိပဿနာ	၁၁၀
နဝသိဝထိကပဗ္ဗ	၇၀
နာနတ္တနည်း	၂၄၀
နာနာဒိဋ္ဌိသု	၃၀၈
နာမရူပဝဝတ္ထာနဉာဏ်	၁၂၆
နာဟံ ကွစနိ	၃၅၁
နိကန္တိပရိယာဒါန = တဏှာ (= နိကန္တိ)	
ကုန်အောင် မဖြစ်အောင် ရှုနည်း	၁၅၂
နိကန္တိ = ဝိပဿနာနိကန္တိ	၂၆၁
နိဒါနဌ	၅၀၄
နိပ္ပရိယာယ = မုချအားဖြင့် ယူပုံ -	
ပုဂ္ဂိုလ် (၇)မျိုး	၃၈၆
နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏာ	၁၀၄၊ ၁၉၂
နိဗ္ဗာနဂါမိနိပဋိပဒါ	၆
နိဗ္ဗာန်သို့ ကြွသွားတော်မူရာ လမ်းရိုး	
လမ်းဟောင်းကြီး	၁၂၆
နိဗ္ဗိဒါ	၄၃၉
နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်	၃၄၀၊ ၅၁၆
နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ် = နိဗ္ဗိဒ္ဓဉာဏ်	၃၄၀
နိဗ္ဗေမိကာယ	၈
နိဘာသ ရူပ	၁၂၃
နိမိတ္တ	၂၈၁၊ ၂၈၂
နိမိတ္တနှင့် ပဝတ္တမှ ထပုံ ဖြတ်ထုံး	၄၄၃
နိမိတ္တ ပဝတ္တမှ ထပုံ ဝုဋ္ဌာနပိုင်း	၄၈၃
နိရာမိသ	၂၂
နိရောဓ	၂၈၂
နိရောဓ (၅)မျိုး	၁၉၆
နိရောဓဓမ္မံ	၅၁
နိရောဓသစ္စာ	၂၃၇
နိရောဓသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၅
နိရောဓာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
နိရောဓာနုပဿီ	၃၂၅၊ ၃၂၆
နိယတမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ	၄၁
နိယျာနဌ	၅၀၇
နိဝါသီ	၄၉
နိဿရဏဌ	၅၀၅

နေသောဟမသ္မိ	၁၂၄
နာမ်ခန္ဓာ လေးပါး	၄၅
နာမ်တရားတို့၏ အသုဘသဘော	၇၂
နာမ်တရားများကို ဝိပဿနာ ရှုပုံ	၁၇

[၁]

ပက္ခန္ဓနပဋိနိဿဂ္ဂ	၃၂၅
ပဂ္ဂဟ = ဝိပဿနာဝီရိယ	၂၅၉
ပဂ္ဂဏ ဖြစ်လေပြီ	၁၅၈
ပစလာယမာနသုတ္တန်တရားတော်မြတ်ကို	၁၂၀
ပစ္စနိက	၄၂၂
ပစ္စယအကြောင်း	၈၀
ပစ္စယတော ဥဒယဒဿန	၂၃၇
ပစ္စယတော ဥဒယဗ္ဗယဒဿန	၈
ပစ္စယတော ဝယဒဿန	၂၃၇
ပစ္စုပ္ပန်ဟူသည်	၁၆၈၊ ၃၃၁
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၅
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၄
ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၄
ပဉ္စမ - နိကန္တိပရိယာဒါနဝါရ	၄၁၈
ပညာဘာဝနာ၏ အကျိုးဂုဏ်အင် အာနိသင်	၅၂၂
ပညာဘာဝနာ ပြည့်စုံနိုင်ပါသည်	၁၁၀
ပညာဝိမုတ္တ	၃၈၇
ပညာယ ဝိဝဇ္ဇနာ	၃၀၂
ပညာယ သမန္နာဂတော	၈
ပဋိကူလ	၅၉
ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နံ	၅၁
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာ	၁၅၉
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿီ	၃၂၅၊ ၃၂၆
ပဋိပဒါဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ	၂၆၇
ပဋိပဿဒ္ဓိနိရောဓ	၁၉၇
ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်	၂၃၉
ပဋိသင်္ခါနုပဿနာဉာဏ်	၃၄၃၊ ၅၁၇

ပဋိသန္ဓေကျိုးကို ပေးနိုင်သည့်		ပရနိမ္မိတဝသဝတ္တိ	၄၂
သင်္ခါရပေက္ခာမျိုး	၄၂၄	ပရမတ္ထသရူပဘောဒနီကျမ်း (ကောက်နုတ်ချက်)	၇၆
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ	၁၉၇	ပရမတ်တရားများ	၂၈၄
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပ်	၂၂၂	ပရိကံ	၄၃၄
ပဋိသန္ဓေ - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပ်	၂၁၁	ပရိစ္စာဂပဋိနိဿဂ္ဂ	၃၂၅
ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပ်	၂၀၀	ပရိညာဘိသမယ	၅၁၃
ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပ်	၂၂၅	ပရိဒေဝဓမ္မတော	၉၅
ပဋိသန္ဓေ - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပ်	၂၁၃	ပလိဗောဓဋ္ဌ	၅၀၅
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပ်	၁၉၈	ပလောကတော	၇၇
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယ ရှုပ်	၂၂၃	ပဿဒ္ဓိ = ဝိပဿနာပဿဒ္ဓိ	၂၅၆
ပဋိသန္ဓေ - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပ်	၂၁၂	ပဿမ္ဘယံ စိတ္တသင်္ခါရံ	၃၁၃
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပ်	၁၉၉	ပဟာနပရိညာ	၅၁၃၊ ၅၁၄
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ-ဝယရှုပ်	၂၂၄	ပဟာနာဘိသမယ	၅၁၅
ပဋိသန္ဓေ - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပ်	၂၁၂၊ ၂၁၃	ပါရိသုဒ္ဓိပဓာနိယင်္ဂ	၄၄၁
ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပ်	၁၉၉	ပိဏ္ဍာပါတသန္တောသ	၈
ပဋိသန္ဓေ - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပ်	၂၁၂	ပိပါသ	၄၀၁
ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ	၁၂၅	ပီတိ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၁
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂအဋ္ဌကထာ အဆို	၂၂၈	ပီတိ = ဝိပဿနာပီတိ	၂၅၆
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၏		ပီဠနဋ္ဌ	၅၀၁
ဟောကြားတော်မူချက်	၃၄၇၊ ၄၈၉	ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ	၃၆၄
ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်၌		ပုဂ္ဂလဇ္ဈာသယ ဈာနဝါဒ	၄၀၉
ဟောကြားထားတော်မူပုံ	၁၆၇၊ ၂၅၀၊ ၃၃၅	ပုဂ္ဂိုလ် အမျိုးအစား	၃၉၆
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါရပ်များ	၇၅	ပုဂ္ဂိုလ်၏ အစွမ်းဖြင့် ဩဇာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၈
ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် သဘောတရား ထင်ရှားလာပုံ	၂၃၉	ပုဗ္ဗေ စ အဘိသင်္ခါရ	၅၃၂
ပဋိပဒါ ကွဲပြားမှု တူညီမှု	၄၂၀	ပုရိသဘာဝ	၃၀
ပဋိပဒါဉာဏဒဿန ဝိသုဒ္ဓိ	၄၄၂		
ပဋိပဒါ (၄)မျိုး	၄၁၅		
ပဋိပါဠိ = အစဉ်အားဖြင့် ရှုနည်း	၁၅၀	[၆]	
ပဏီတ	၂၉	ဖလသမာပတ္တိကထာ	၅၂၂
ပထမ စတုတ္ထ	၃၀၉	ဖလသမာပတ်မှ ထနိုင်ခြင်း၏	
ပထမထွေရဝါဒ - ပါဒကဇ္ဈာနဝါဒ	၄၀၅	အကြောင်း နှစ်မျိုး	၅၃၂
ပထမမဂ်ဉာဏ် = သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်	၄၆၃	ဖေဏပိဏ္ဍာပမသုတ္တန်	၁၀၅
ပထမ - ရူပါရူပပရိဂ္ဂဟ ဝါရ	၄၁၆	ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ	၂၀
ပပဉ္စတရား	၈		
ပဘင်္ဂတော	၇၈	[၇]	
ပရတော	၉၇	ဗလဝိပဿနာ	၁၄၈
		ဗာဟိရဒုက္ခသုတ္တန်	၁၀

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

ဗဟိရာနတ္ထသုတ္တန်	၁၀
ဗဟိရာနိစ္စသုတ္တန်	၁၀
ဗောဇ္ဈင် ခုနစ်ပါး	၄၇၇
ဗောဇ္ဈင် - မဂ္ဂင် - ဈာနင် - ပဋိပဒါ - ဝိမောက္ခ - ထူးခြားမှု	၄၀၄
ဗောဓိပက္ခိယတရား (၃၇)ပါး	၄၇၄
ဗောဓိရာဇကုမာရသုတ္တန်	၅၃၇
ဗိုလ် ငါးပါး	၄၇၇
ဗျာဓိ	၇၁
ဗျာဓိဓမ္မတော	၉၄

[ဘ]

ဘင်္ဂဉာဏ်၏ မှတ်ကျောက် တစ်ခု	၂၈၈
ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်ဟူသည်	၂၇၈
ဘင်္ဂီနုပဿနာဉာဏ်၏ အရှုခံ	
ပရမတ်တရားများ	၂၈၄
ဘဒ္ဒန္တမဟာနာမ မထေရ်	၂၃၀
ဘယဉာဏ်၏ အရှုခံအာရုံတရား	၃၃၃
ဘယဉာဏ်သည် ကြောက်တတ်ပါသလော?	၃၃၀
ဘယဉာဏ်ဟူသည်	၃၃၀
ဘယတော	၈၈
ဘယနှင့် နန္ဒီ	၃၅၉
ဘဝကို အဆုံးထား၍ ဟောကြားတော်	
မူရခြင်း	၁၇၇
ဘဝင် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၀
ဘဝင် ရူပက္ခန္ဓာ စသည့် ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယ- ဝယရူပုံ	၂၂၆
ဘဝင် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၃
ဘဝင် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၁
ဘဝင် - သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၂
ဘဝင် - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရူပုံ	၂၀၂
ဘာဝနာစိတ်သည် ငြိမ်ဝပ်စွာ သင်္ခါရအာရုံ၌	
ကပ်၍ တည်နေခဲ့သော်	၃၆၄
ဘာဝနာဘိသမယ	၅၂၀
ဘာဝနာသတ္တိကိရိယာ	၅၁၉
ဘာသာပြန်နှင့် အဓိပ္ပါယ် ရှင်းလင်းချက်	၃၆၇

ဘိဇ္ဇိယမာနတိလူပမာ	၃၁၀
ဘုရားရှင်၏ တိုက်တွန်းချက် ဥယျောဇဉ်	၅၃၆
ဘူမိအမည် မရနိုင်သည့် ခန္ဓာ	၄၉၅
ဘူမိလဒ္ဓါပုပ္ဖန္တ ကိလေသာ	၄၉၂
ဘေသဇ္ဇသန္တောသ	၈

[ခ]

မမ ကိသ္မိဉ္စိ ကိဉ္စနတတ္ထိ	၃၅၂
မဂ္ဂသစ္စာ	၂၃၈
မဂ္ဂသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၇
မဇ္ဈိမပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄
မဇ္ဈေဒီပက	၁
မန္တာဏီပုဏ္ဏားမ၏ သား	၁၂၁
မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄
မန္တပညပုဂ္ဂိုလ်၏ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဝီထိ	၃၈၉
မရဏ	၇၁
မရဏဓမ္မတော = မစ္စု	၈၀
မဟာဋီကာ၏ ပြန်လည်ချေပချက်	၂၂၉
မဟာဋီကာဆရာတော်	၂၃၀
မဟာဋီကာဆရာတော်၏ သုံးသပ်ချက်	၄၁၉
မဟာတိဿမထေရ်	၆၀
မဟာနာဂမထေရ်	၂၅၄
မဟာနိဒါနသုတ်	၁၉၆
မဟာပညပုဂ္ဂိုလ်၏ မဂ္ဂဝီထိ	၄၄၄
မဟာပဒါနသုတ်	၁၉၆
မဟာပုရိသဝိတက္က	ခ၊ ဂ၊ ဋ
မဟာရာဟုလောဝါဒသုတ္တန်	၇၂
မဟာဝိပဿနာ (၁၈)မျိုး	၁၅၈၊ ၅၁၆
မဟာသတိပဋ္ဌာနသုတ္တန်	၇၂
မဟာသီဝမထေရ်	၆၅
မဟာဟတ္ထိပဒေါပမသုတ္တန်	၇၂
မဟိစ္ဆပုဂ္ဂိုလ်	ဃ၊ ဋ
မာနဥဒ္ဓါဋန	၁၅၁၊ ၁၅၂
မာရာမိသတော	၉၃
မိစ္ဆတ္တနိယတ	၄၁
မုချအားဖြင့် ယူပုံ	၃၈၅

မုချနှင့် ပရိယာယ်	၃၇၈
မုဗ္ဗိတုကမ္ပတာဉာဏ် + ပဋိသန္ဓိ-	
နုပဿနာဉာဏ် + သင်္ခါရပေက္ခာဉာဏ်	၄၄၁
မူလဋီကာ အဖွင့်	၅၈
မေးမြန်းဖွယ် အချက်	၃၈၄
မောရဝါပိဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်	၄၀၅
မောရဝါပိဝါသီ မဟာဒတ္တမထေရ်၏ ဝါဒ၌	
စိစစ်ချက်	၄၁၂
မည်သည့် ခန္ဓာ၌ ကိန်းသနည်း?	၄၉၅
မျက်စိဖွင့်၍ ရှုကြည့်ပါ	၃၆၃
မြတ်သောအသက်ရှင်ခြင်း	၁၈၆
မှတ်သားထားရန် ထူးခြားချက်	၅၀၄

[ယ]

ယက္ခိ = ဘီလူးမ	၄၀၀
ယထာကမ္မူပဂဉာဏ်	၂၅၉
ယထာဘူတဉာဏဒဿန	၁၆၅၊ ၅၁၇
ယမက = အစုံအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၄၉
ယုဂနဒ္ဒနည်း	၃၇၁
ယုဂနဒ္ဒသုတ္တန်	၃၆၆
ယုတ္တိသာဓက ပါဠိတော်	၄၉၉
ယေဘုယျ အကြံပေးချက်	၂၁၆
ယောက်ျားမြတ်တို့၏ အကြံ	၈၊ ၉

[ခ]

ရသာရုံ	၂၀
ရာဂကိုတိုက်ဖျက်ရေး	၆၈
ရိတ္တတော	၉၈
ရူပက္ခန္ဓာ	၂၈
ရူပါရုံ	၂၀
ရူပပါဒါနက္ခန္ဓာ	၁၁၁
ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇
ရူပက္ခန္ဓာ၌ ခွဲ၍ ရှုပုံ	၄၅
ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇
ရူပသတ္တကရှုနည်း	၁၃၁
ရူပါရုံလိုင်း - ပဉ္စဒွါရာဝဇ္ဇန်း -	

ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ရူပါရုံလိုင်း - မနောဒွါရဝီထိ -	
မဟာကုသိုလ် ဒုတိယဇော ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၂၀၉
ရောဂတော	၈၄
ရံခါ အဇ္ဈတ္တ၊ ရံခါ ဗဟိဒ္ဓ	၁၈၊ ၁၉
ရံခါ ရုပ်တရား၊ ရံခါ နာမ်တရား	၁၉
ရုပ်-နာမ် တွဲ၍လည်း ရှုပါ	၇၄
ရုပ်နာမ် နှစ်ပါးနည်းအားဖြင့် ရှုနည်း	၉
ရုပ်ပရမတ်တရားတို့ကိုလည်း အသုဘရှုပုံ	၇၀
ရှင်သေမင်း မမြင်နိုင်သူ	၃၅၉
ရှုကွက်ပုံစံများ	၂၈၇
ရှုစိတ်ဟူသည်	၂၈၇
ရှုပုံစနစ်	၅၂၊ ၁၇၉
ရှုလို့ရနိုင်ပါသလား	၁၀၅
ရွှေစိတ် - နောက်စိတ်	၁၄၅
ရှေးဟောင်းလမ်းရိုးကြီးသာ ဖြစ်သည်	၁၁၀
ရှောင်ရှားသင့်သော အချက်	၃၉

[လ]

လက္ခဏာဝဝတ္ထာန ဝါရ = အနိစ္စသမ္ပသန၊	
ဒုက္ခသမ္ပသန၊ အနတ္တသမ္ပသန	၄၇
လက္ခဏာ ငါးပါး ထင်ရှားလာပုံ	၂၄၂
လက္ခဏာယာဉ် တင်ပါ	၆၇၊ ၁၈၀၊ ၂၇၅
လက္ခဏာရေး သုံးတန်	၉၊ ၂၈၆၊ ၃၈၂
လက္ခဏာရေး သုံးတန် မထင်မှု ထင်မှု	၂၆၉
လေးဆယ်နှစ်ပါးသော အခြင်းအရာ	၃၅၈
လောကဥပမာ တစ်ရပ်	၃၄၇
လောကဥပမာများ	၃၃၁
လောကီယသစ္စိကိရိယာ	၅၁၈
လောကီ လောကုတ္တရာ၏ အစွမ်းဖြင့်	
ဩဠာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၉
လောကီဝေဒနာ	၃၉
လောကုတ္တရာဝေဒနာ	၃၉
လိုရင်းအကျဉ်းချုပ်မှတ်သားရန်	၁၅၆
လွယ်ကူသော စနစ်တစ်ခု	၅၆
လှုပ်ရှားမှု - ချောက်ချားမှု	၃၈

[ဝ]

ဝဂ္ဂုလိ = လင်းနို့	၃၉၇
ဝတ္ထုရုပ်	၅၅
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဖဿ	၂၉၃
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝိညာဏ်	၂၉၃
ဝတ္ထု + အာရုံ + ဝေဒနာ	၂၉၃
ဝဓကတော	၉၁
ဝယဓမ္မာနုပဿီဟူသည်	၂၁၀
ဝယဓမ္မံ	၅၁
ဝယာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၇
ဝယောဝုဇ္ဈတ္တိမအားဖြင့် ရှုနည်း	၁၃၅
ဝိက္ခမ္ဘနိရောဓ	၁၉၆
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၉
ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၉
ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓာ	၁၁၁
ဝိပဿနာ အခိုက် သမုဒယ ချုပ်ပုံ	၂၉၇
ဝိပဿနာပိုင်း အဝိညာဏကအသုဘ =	
သေအသုဘ ရှုကွက်	၆၄
ဝိပဿနာ မဟုတ်သေးသည်ကို သတိပြုပါ	၈၃
ဝိပဿနာရှုသည့် ဉာဏ်	၂၉၄
ဝိပဿနာ သုံးမျိုး	၅၃၅
ဝိပဿနုပတ္တိလေသ (၁၀)ပါး	၂၄၉
ဝိပဿနုပေက္ခာ	၂၆၀
ဝိပရိဏာမဌ	၅၀၃
ဝိပရိဏာမဒုက္ခ	၅၀၊ ၁၃၃
ဝိပရိဏာမဓမ္မတော	၇၉
ဝိပရိဏာမာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၇
ဝိပွကိရိယမာနသုခုမရဇူပမာ	၃၁၀
ဝိဘဝတော	၇၉
ဝိမောက္ခမုခ (၃)မျိုး	၃၇၄
ဝိမောစယံ စိတ္တံ	၃၁၈
ဝိရာဂဓမ္မံ	၅၁
ဝိရာဂါနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၆
ဝိရာဂါနုပဿီ	၃၂၄၊ ၃၂၆
ဝိဝဇ္ဇာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၇
ဝိဝေကဌ	၅၀၇

ဝိသ	၄၀၁
ဝိသယီ ဝိသယ	၂၉
ဝီတိဟရဏ	၁၃၇
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ	၃၈၈
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အမည်များ	၄၃၇
ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ ဝိပဿနာ၏ အာရုံ	၃၉၀
ဝေဒက	၄၉
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ	၂၈
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၃
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇
ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၇
ဝေဒနာ တစ်ခုတည်းကိုပင် ရှုရမည်လော?	၃၁၄
ဝေဒနာနုပဿနာ	၅၅၊ ၃၁၄
ဝေဒနာနုပဿနာ သတိပဋ္ဌာန်	၅၅
ဝေဒနုပါဒါနက္ခန္ဓာ	၁၁၁
ဝေဒလ္လ	၄၂၇
ဝေယျာကရဏ	၄၂၇
ဝေါဒါန်	၄၄၂
ဝေါဿဇ္ဇန	၁၃၇

[ဆ]

သင်္ကမနာ	၃၀၂
သင်္ခတဌ	၅၀၃
သင်္ခတတော	၈၀
သင်္ခတံ	၅၁
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ	၂၈၊ ၄၃
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈
သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈
သင်္ခါရတရားတို့မှ လွတ်မြောက်လိုသောဉာဏ်	၃၄၂
သင်္ခါရဒုက္ခ	၅၀၊ ၁၃၃
သင်္ခါရဒုက္ခသည်သာ လိုရင်းဖြစ်သည်	၅၀
သင်္ခါရုပါဒါနက္ခန္ဓာ	၁၁၁
သင်္ခါရုပေက္ခာမျိုး	၄၂၄
သဂုဏ	၄၂၂
သစ္စကအမေး - ဘုရားရှင်အဖြေ	၂၄၅

သစ္စ - ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် - နယ -		သမထဗလ ဝိပဿနာဗလ	၄၈၉
လက္ခဏာတို့ ထင်ရှားပြီ	၂၃၆	သမုဋိစ္ဆိင်း - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၈
သစ္စိကိရိယာဘိသမယ	၅၁၈	သမုဋိစ္ဆိင်း - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၇
သစ္စာအနက် (၁၆)ချက်	၅၀၁	သမုဋိစ္ဆိင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၈
သစ္စာနုလောမိကဉာဏ်	၄၃၃	သမုဋိစ္ဆိင်း သင်္ခါရက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၇
သစ္စာလေးပါးကို တစ်ပြိုင်နက် သိပုံ	၄၉၇	သမုဋိစ္ဆိင်း - သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၀၇
သစ္စာလေးပါး ထင်ရှားပုံ	၂၃၆	သမ္မတ္တနိယာမ	၁၂၉
သညဂ္ဂ	၄၄၁	သမ္ပပ္ပဓာန် လေးပါး	၄၇၆
သညာက္ခန္ဓာ	၂၈	သမ္ပသနအပြား	၅၀
သညာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	သမာဒဟံ စိတ္တံ	၃၁၇
သညာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ - ပါဠိတော်	၁၈၈	သမာဓိ	ဆ
သညုပါဒါနက္ခန္ဓာ	၁၁၁	သမုစ္ဆေဒနိရောဓ	၁၉၆
သတ္တက္ခတ္တုပရမ	၄၅၀	သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာန်	၅၁၇
သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် စတုတ္ထဆင့်သို့ ဆိုက်ပြီ	၃၂၇	သမုဒယဓမ္မာနုပဿိပိုင်း	၁၉၇
သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်စဉ် - တတိယဆင့်	၂၄၈	သမုဒယဝယဓမ္မာနုပဿိဟူသည်	၂၂၁
သတိပဋ္ဌာန်ကျင့်ထုံး ဥပဒေသများ	၅၄	သမုဒယသစ္စာ	၂၃၇
သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး = အနုပဿနာ လေးပါး	၂၉၁	သမုဒယသစ္စာအနက် (၄)ချက်	၅၀၄
သတိပဋ္ဌာန် လေးပါး ပြည့်စုံပြီ	၄၇၃	သမုဒ္ဒေါ မယာ ဒိဋ္ဌော	၂၃၇
သတိပဋ္ဌာန်လေးပါးသို့ ဝင်သွားပုံ	၂၁၊ ၃၀၉	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၏ ဖွင့်ဆိုချက်	၄၅၂
သတိပြုရန် အချက်တစ်ရပ်	၁၄	သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာနှင့်	
သတိပြု၍ မှတ်သားပါ	၇	မူလဋီကာ အဖွင့်	၅၈
သဒ္ဓနဝကကလာပ်	၂၁	သယနာသနသန္တောသ	ဂ
သဒ္ဓါရုံ	၂၀	သယံဝသီ	၄၉
သဒ္ဓါရုံလိုင်း	၁၈	သယံဝသီအတ္တ	၁၆
သဒ္ဓါနုသာရီ	၃၈၇	သရသ	၄၂၂
သဒ္ဓါဝိမုတ္တ	၃၈၇	သလ္လတော	၈၆
သဒ္ဓါန္တေ အဖြစ်များပုံ	၃၇၅	သဝနူပစာရ	၃၂
သန္တတိပစ္စုပ္ပန်	၁၀၁	သဝိညာဏကအသုဘ	၆၂
သန္တာပဋ္ဌ	၅၀၃	သဝိညာဏကအသုဘ = ရှင်အသုဘရှုကွက်	၆၉
သန္တိက	၂၉	သဟေတုအနတ္တသုတ္တန်	၁၀
သန္တိက္ခေပန	၁၃၇	သဟေတုအနိစ္စသုတ္တန်	၁၀
သန္တိရုတ္တန	၁၃၇	သဟေတုဒုက္ခ သုတ္တန်	၁၀
သဘာဂ - ဝိသဘာဂ	၆၂	သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိတော်ရှုကွက်များ	၅၃
သဘာဝ၏အစွမ်းဖြင့် ဩဇာရိက သုခုမ ဖြစ်ပုံ	၃၇	သာမိအတ္တ	၁၆
သမထစွမ်းအား ဝိပဿနာစွမ်းအား	၄၈၉	သာမိသ	၂၂
သမထနှင့် ဝိပဿနာ	၆၂၊ ၇၁	သာသဝတော	၉၃

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း

သာသဝေဒနာ	၃၉	သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၇
သီတ	၄၀၁	သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၈
သီဟောပမသုတ္တန်	၄၇	သောတဝိညာဏ် - ဝေဒနာက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၈
သုခပဋိပဒါ	၄၁၅	သောတာနုဂတသုတ္တန်	၄၂၆
သုခ ပဋိသံဝေဒီ	၃၁၁	သောတာပန် ပုဂ္ဂိုလ်	၄၆၆
သုခ = ဝိပဿနာသုခ	၂၅၈	သောတာပန် သုံးမျိုး	၄၅၀
သုခမ	၂၉	သံကိလေသိကဓမ္မတော	၉၅
သုညတ အမည်ရပုံ	၃၇၉	သံယောဂဌ	၅၀၄
သုညတာနုပဿနာ	၁၆၁၊ ၁၆၅	သံသာရဒုက္ခ	၁၃၃
သုညတာနုပဿနာဉာဏ်	၅၁၇	သုံးမည်ရ ဉာဏ်	၃၈၇
သုညတော	၉၉၊ ၁၃၄	သတ်မှတ်ပေးသောတရား	၄၅၀
သုတ္တ	၄၂၇		
သုဒ္ဓိဝိပဿနာနှင့် သမထဝိပဿနာ	၃၂၆		
သူသေကောင် (၉)မျိုး	၆၆		
သေအသုဘ ရှုကွက်	၆၄		
သေသူ - ရှင်သူ = လူသေ နှင့် လူရှင်	၃၂၉		
သောကဓမ္မတော	၉၅		
သောတအကြည်	၂၉		
သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၈		
သောတဝိညာဏ် - ဝိညာဏက္ခန္ဓာ၌ ဝယရှုပုံ	၂၁၉		
သောတဝိညာဏ် - ရူပက္ခန္ဓာ၌ ဥဒယရှုပုံ	၂၁၇		

[ဗ]

ဟတ္ထေဂဟိတပဉ္စဝတ္ထု = လက်ကိုကိုင်၍	
ပြောပြသော ဝတ္ထု	၆၂
ဟီန	၂၉
ဟီန - ပဏီတ = အယုတ် - အမြတ်	၄၃
ဟီနရုပ် - ပဏီတရုပ်	၃၀
ဟုတ္တာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ	၁၅၄
ဟေတုအကြောင်း	၈၀
ဟေတုဌ	၅၀၈
ဟေတွဌ	၅၀၈

မှတ်သားဖွယ်ရာ အက္ခရာစဉ် အညွှန်း ပြီး၏။

